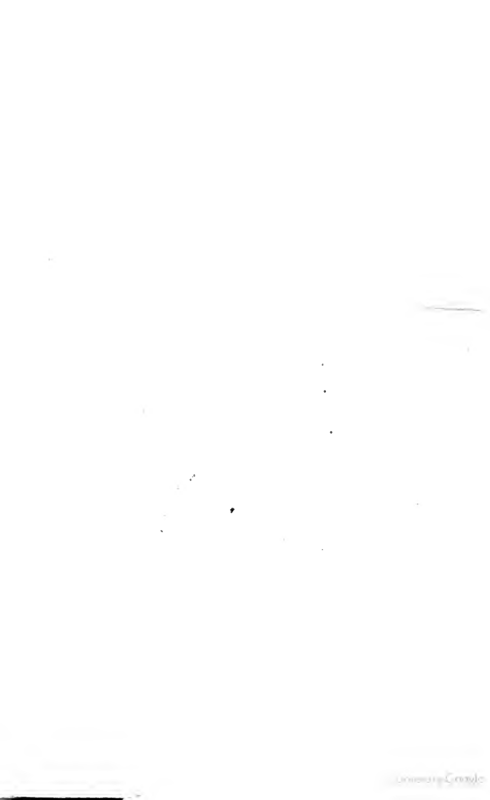

Hippocratis Coi
Genuina Effigies ex antiquo numismate
græco
Marcus Pitteri sculp. Ven.

HIPPOCRATIS
OPERA OMNIA
EX JANI CORNARII VERSIONE

UNA CUM

JO. MARINELLI COMMENTARIIS

AC

PETRI MATTHÆI PINI INDICE.

SINGULA SINGULIS TOMIS.

NOVA ET ACCURATISSIMA EDITIO
In qua quid præstitum sit, ad Tomum Primum Præfatio docebit.

TOMUS PRIMUS

HIPPOCRATES.

VENETIIS MDCCXXXVII.
Ex Typographia Radiciana.
SUPERIORUM PERMISSU AC PRIVILEGIIS.

Veneunt apud Christophorum Zane.

JOANNES BAPTISTA PAITONUS

LECTORI.

UOD tantum optimorum medicorum proventum ætas noſtra tulit, ut ſuperiorum nulli videatur concedere, cum illis debemus, qui toti ſunt in explicandis mechanices regulis, tum illis maxime, qui clinices præcepta ex pluribus experimentis collecta tradidere. Cum enim artis medicæ finis minime ſit rerum naturam ſpeculari, & naturalium phœnomenorum, quæ appellant, ex poſito ſyſtemate rationem invenire, ſed remedia ad morbos aut expellendos, aut arcendos adhibere; inutilis eſt theorice omnis, quæ huc non collineet, omnis ſcilicet doctrina, quæ ad opus non tendat, ut quamquam praxeos ſtudium cum theorices ſtudio conjungendum eſſe, haud inviti fatemur; attamen ſi alterutra negligenda ſit, practicam theoreticæ medicinæ præhabere futuros medicos, ſit optandum. Verum gratulari nos felici huic ſeculo oportet, quod utriuſque ſtudium æque viget, ac ad formandos medicos invicem ſibi opem præſtant, ac amice conjurant theorice, & practice. Hinc factum eſt, ut ad utramque illuſtrandam optimi libri quotidie prodeant in lucem. Neque enim paſſim & apud nos, & apud exteros præſtantiſſima tantummodo opera de theoricis tractantia emittuntur, ſed eorum etiam, qui clinicen tradidere, cum ex recentioribus, tum maxime ex antiquis optimi autores novis ſemper prelorum fœturis nova luce donantur. Venit itaque nobis in mentem novam Hippocratis editionem adornare, medicorum ſcilicet principis, cujus vel unius lectio poteſt peritum medicum efficere. Is enim, quæ diligentiſſime ipſe in ægris curandis obſervavit, ſuis nunquam interituris ſcriptis conſignavit, quibus nihil habet clinice varietati minus obnoxium, nihil ad noſcendam morborum naturam, atque remedia illis adhibenda

utilius.

utilius. Jure ideo ajebat ille inter medicos celeberrimus, Joannes Crato, quemadmodum de futuris oratoribus Quintilianus dicere non dubitavit: *ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit*, ita de futuris medicis asseri posse: *ille se profecisse sciat, cui Hippocrates valde placebit*.

Quoniam vero artis medicæ candidatis præcipue prodesse volumus nova hac Hippocratis editione, nihil prætermittere decrevimus, quod juvare eos possit, ut quam minimo labore se totos ad Hippocratis lectionem applicent. Non solum itaque Hippocratem recudere, sed ipsi conjungere visum est eos, qui plurimum de Hippocrate, ac Hippocratis studiosis meriti sunt, Marinellum, & Pinum. Ex multis enim partibus audivimus, non unum in arte nostra adhuc tironem conqueri, quod si apud aliquem prostant (prostant autem haud ita apud multos) *Joannis Marinelli in Hippocratem Commentaria*, ea tot scatent mendis, ut a legendo sæpe vel cupidissimos deterreant: plures etiam novimus, quibus ignotus omnino erat *Petri Matthæi Pini Index*. Tanta est operis hujus raritas. Cum igitur statuissemus simul cum Hippocrate & Marinelli Commentaria, & Pini Indicem iterum prelo subjicere, minime dubitandum fuit, quam Hippocratis versionem cudendam eligeremus. Cum enim uterque Jani Cornarii versionem sequutus fuerit, hanc unam dare nobis opus erat. Ut autem intelligas, quantum in hac editione laborandum nobis fuerit, aliqua statim de hujus Cornarianæ versionis editionibus accipe.

Edidit primum Janus Cornarius Hippocratem suum, e Græco in Latinum sermonem translatum, Basileæ typis Frobenianis anno 1546. At cum deinde ille versionem suam recognovisset, & multis in locis castigasset, iterum eam Basileæ priori longe ex omni parte perfectiorem in lucem emisit anno 1553. Anno autem 1558. Frobenius hanc absolutissimam Cornarii versionem Basileæ itidem maxima cura, & nitidissimis typis exscripsit, atque aliquid ut esset, quod novam Hippocratis editionem magis commendaret, iis, quæ Cornarius Latina lingua donaverat, librum adjecit *de Hominis Structura* ad Perdiccam Macedoniæ Regem, ex interpretatione Nicolai Petreii, nec non singulis Hippocratis libris argumenta quam exactissima Joannis Culmanni, qui editionem curaverat, atque rerum indicem ab eodem Culmanno elaboratum.

Quem Hippocratem e Græco Latinum Cornarius fecit, hunc ob oculos habuere Joannes Marinellus, & Petrus Matthæus Pinus, cum uterque ad Hippocraticam doctrinam novitiis medicis velut facem præferre conaretur. Marinellus, quæ dispersa in Hippocrate habentur, simul collegit, atque in certas classes dispen-

savit.

savit. Opus utilissimum *Commentaria in Hippocratis Opera* inscripsit, unaque cum Hippocrate edidit Venetiis apud Valgrisium ex Cornarii versione ad exemplar Frobenianæ editionis omnium optimæ anni 1558. Pinus rem adhuc utiliorem aggressus, copiosissimum, atque exactissimum *Indicem* confecit, seu, ut ipse appellat, *Compendium loco Indicis* rerum omnium, quæ in Hippocrate reperiuntur. Verum animum facile quisque forte inducet, ut credat, hunc Indicem sibi uni Pinum elaborasse, nec de eo vulgando cogitasse, non solum quod illum primæ omnium Cornariani Hippocratis editioni anni 1546. longe aliis inferiori, quam fortasse unam præ manibus habebat, accommodavit, sed multo magis quod ad invenienda Hippocratis loca sibi finxit prolixiores libros in plures sectiones divisos, harumque sectionum, quas mente tantum designaverat, lineas numeravit, intra quas quæri oporteret, quidquid inveniendum erat. Certum est nihilominus, non alia de caussa Indicem suum Pinum ita confecisse, quam quod non sibi, sed nobis etiam illum confecit. Visum enim illi est, posse Indicem suum hac ratione non Basileensi primæ tantummodo, sed omnibus Hippocratis editionibus accommodari. Quippe inquit: *Cum Indicem hunc in Hippocratis opera, quæ Basileæ Anno Domini Millesimo quingentesimo quadragesimosexto, impressa sunt, confecerim, cuperemque, ut non solum huic codici, sed omnibus tum impressis, tum imprimendis inserviret, tandem in mentem venit, non paginas operis, ut mos est, sed versus cujuslibet libri particularis citare, ut facilius lectores possint sententias ab ipsis requisitas adinvenire, numerando versus a principio librorum usque ad finem, illorum scilicet, qui non sunt divisi in sectiones: aut a principio singularum sectionum ad finem earum, librorum videlicet illorum, qui in sectiones divisi sunt*. Ridet hoc Pini consilium Lindenius in præfatione ad Lugd. Bat. Hippocratis editionem, miraturque, quod minime ille animadvertit, nullam esse editionem alteri versuum numero parem. *Pinus*, ait, *in Præfatione ad Lectorem non obscure indicat, Indicem a se confectum esse, primo ut responderet Operibus Hippocratis Basileensibus Latinis: deinde, se cogitasse eum ita componere, ut aliis quoque Editionibus omnibus adaptari possit. Quamobrem, ait, non paginas operis, sed versus cujuslibet libri se citasse. Sed bonus ille vir, (non male alioquin de Hippocrate meritus) non animadvertit, nullam Editionem extare, in qua versibus aut particulis Numeri sint adjuncti; quod illi faciendum esset, qui ad dictam Basileensem, aut aliam quamcunque, vellet Indicem Pini adhibere. Deinde non cogitavit, ab aliis quosdam libros in Sectiones distingui, quibus tamen sectionum distinctionibus illud Basi-*

leense

leense exemplar caret. Ipse autem modum se excogitasse ait, quo suæ G. L. Hippocratis editioni Pini Indicem aptaret. *Nunc vero*, inquit, *repertus est commodissimus utendi hoc Indice modus. Qui enim numeri designantur a Pino, illos quærere oportet in Numeris, lateri versionis Latinæ appositis, ibique in textu juxta posito designatus a Pino locus reperietur*. Non est autem, cur se nimium de hoc novo invento Lindenius jactet. Id enim faciendum esse illis, qui uti Indice suo vellent, admonuerat Pinus. Inquit enim: *facile poterit lector invenire numerum omnium operum in suo codice, huic meo Indici respondentem, & in suis marginibus annotare, signando numerum cujuslibet libri, aut sectionis de quinque in quinque, aut de decem in decem, hoc modo, 5. 10. 15. 20. &c. quemadmodum & ego feci, incipiendo a principio librorum illorum, qui in sectiones divisi non sunt: in divisis autem a principio cujuslibet sectionis, usque ad finem libri, vel sectionis: & sic pauco negocio poterit quis invenire quod quærit, licet diversarum impressionum Hippocratis opera habeantur. Si enim plures versus in suo codice fuerint, quam in catalogo apparet, forte sex vel septem pro quinque poterit numerare: si vero pauciores, quatuor forsan versus pro quinque supplebunt, & sic conjectura facta, poterit numerum respondentem adinvenire*. Verum ut hoc etiam fastidio Hippocratis studiosos levaremus, statuimus nos, molestiam omnem libenti animo subire.

Primum itaque Cornarii Hippocratem iterum prelo subjicere necesse fuit, primæ ejusdem editioni anni 1546. quam ob ocuos Pinus habuit, ita conformem, ut linea lineæ responderet, quod operarum diligentia, ac nostra potissimum assiduitate consequuti sumus. Præterea quas sibi sectiones Pinus confinxit, non divinando, sed attento examine deprehendimus, & singulos Hippocratis libros in totidem partes secuimus, in quot ille ment secuerat. Deinde linearum, quibus sectiones circumscribuntur rationem, quinta quaque collecta, subduximus, ac numerorum notas margini appinximus. Ita fiet, ut leviter attendenti nullo negotio inveniantur, quæ quota sectione, quoto sectionis versu extent, Index docebit.

Quamquam vero, quod ad typos spectat, primam Basileensem hæc nostra editio fideliter reddit; attamen, quod ad textum spectat, alteri a Cornario recognitæ omnino similis est, & ad eam emendata. Præterea ne quid reliquum esset, quod Hippocratis studiosis desiderandum videretur, ex tertia etiam supra memorata Frobeniana editione ad ceterorum calcem librum *de Structura Hominis* ad Perdiceam adjecimus, & singulis opusculis Culmanni

Argu-

Argumenta. Indicem tamen ejusdem Culmanni omisimus, longe utiliorem daturi Indicem Pini. Nec deesse passi sumus quidquid nostro hoc seculo in novis veterum autorum editionibus commendari solet, sive ad earum ornamentum, sive ad eos, qui illis autoribus oblectantur, erudiendos. Hic propterea occurrent quæ attulit Lindenius de Vita & Familia Scriptisque Hippocratis Testimonia. Etenim plura de eo, qui per tot secula satis vel solo nomine commendatur, congerere minime visum est. Catalogum quoque adjecimus præcipuarum totius Hippocratis editionum, quæ ad nostram notitiam pervenere. Iis autem, qui medicinæ student, ac sibi optimos Hippocratis interpretes parare cupiunt, ut statim ab optimis magistris hanc artem discant, eorum, qui in singulis Hippocratis libris illustrandis, atque explicandis majorem laudem promeriti sunt, elenchum confecimus. Hujus etiam voluminis frontem una atque altera Hippocratis effigie ornavimus ex multis, quæ passim visuntur inter se variantes. Alteram desumsimus ex editione Lug. Bat. ubi comatus, ac barbatus pingitur, alteram ex Fulvii Ursini gemma, ubi pene imberbis apparet, ut tanti Viri, cujus lectione fieri vis doctior, cui tantum debemus medici omnes, juvenis, ac senioris imaginem, & vultus lineamenta intuearis, aut intueri te credas. Antequam vero ad alia progrediamur, pauca adhuc de Jano Cornario, cujus est hæc Hippocratis versio, præfari libet.

Janus Cornarius natus est Zwicaviæ anno 1500. Gentile nomen ei fuit Haynpol, aliis Haiapol, seu Hagenbut, aliis Haguenbuit, Hanbot aliis, & Hagenbot. Quod autem Germanico hoc & patrio abdicato, *Cornaro* sibi nomen asciverit pure Italicum, & gentis apud nostrates Venetos nobilissimæ, hanc refert caussam Konigius in sua Biblioth. *Nomen ei fuit in lingua patria* Hanbot, *vel ut plenius dicamus* Hagenbot; *quod sonat, & denotat* Cynosbati *fructum, quem cum non satis ea in re peritus, neque diligens præceptor quidam ejus* Cornorum *appellatione recte reddi posse, falso opinaretur; vertens hoc (ut plurimi ambitiose solent)* Cornarii *nomen ei indidit: ac puero* Corna *esse Latinis* Cynosbati *fructus illos, quos* Hagenbotem *nos nominamus, imperito adhuc persuasit: in qua opinione cum ille longo tempore deinceps, multum tribuens suo præceptori, mansisset: sero tandem agnovit errorem, & quidem tum demum, cum jam inclaruerat Cornarii nomine ita, ut retinere etiam tamdiu usurpatum, quam sero immutare, postea videretur consultius*. Hæc Konigius ex Michaele Barthio. Insubidus autem hic etymorum venator unus ille fortasse fuit, qui privatim Cornarium docuit. Quamquam enim nullum litterarum genus est, quo ille

non fuerit oblectatus, idem tamen ait in epistola ad Senatum Populumque Augustæ Vindelicorum, *post prima Grammaticæ rudimenta nullo se unquam privato præceptore usum esse*. Annos viginti cum ageret, *erat en Petri Mosellani, viri eruditi, & in primis suaveloquenti facundia ornati auditoribus*, ut ex laudata epistola novimus. Cum vero non satis commoda valetudine juvenis uteretur, & vario morborum genere subinde afflictaretur, ut ipse sibi opem afferre posset, statuit se totum medicinæ studio tradere, fato suo ad hujus artis amorem tractus. Itaque unum & viginti annos natus, VVittembergæ Magister Philosophiæ salutatus est, atque anno insequenti ibidem Medicinæ Licentiatus, ac deinde Ticini in Italia Medicinæ Doctor inauguratus est, & laurea donatus.

Qui autem Græce, & Latine sciebat, cum animadvertisset, nonnisi Arabum medicinam in scholis explicari, cepit serio cogitare de optima, hoc est Græca medicina in lucem revocanda. Nulli erant tunc temporis in Germania Græci medicorum codices, eorum propterea quærendorum studio Italiam, Galliam, Angliam, Belgium peragravit, ac cum eorum nonnullos Basileæ tandem invenisset illuc ex Italia deportatos, per annum in ea civitate commoratus est, ut invento thesauro uteretur, ac frueretur. Dubium potest esse nemini, quin Hippocraticam M. Fabii Calvi versionem Basileæ in manus sumserit, iterum ibi a Cratandro ex bona parte impressam, ac forte etiam Phalacri codicem, quo Calvus usus, transumtum scilicet ex transumto; quamquam & Hippocratem a Calvo editum, & exscriptum ab ipso codicem potuerat Romæ vidisse. Puto autem Græcos codices sua, aut aliorum opera descriptos secum Basilea detulisse, cum illinc reversus, statim se totum vertendis Græcis autoribus tradiderit, nec solum medicis, & philosophis, sed etiam Patribus. Singulos enumerat Gesnerus in Biblioth. qui de ipso ait: *ex Græcis scriptis Latina fecit multo plura, quod sciam, quam quisquam alius nostro seculo*. Ex Patribus quidem Cornario debet lingua Latina Chrysostomum, Epiphanium, Basilium Magnum, ex medicis vero, & philosophis Aretæum, Aetium, Æginetam, Dioscoridem, Artemidorum, Galenum, ac præ ceteris Hippocratem, quo vel uno optime de re medica meritus esset. In hoc vertendo ferunt quindecim annos insumsisse, quem tandem absolutum cum Senatui Populoque Imperialis urbis Augustæ Vindelicorum dicasset, centum aureis donatus est. Ceterum haud multorum manu exaratorum codicum, eorumque haud optimæ notæ in vertendis Græcis copia illi fuit, ideoque & in Hippocratis versione Calvi codice, & in aliorum versione editis, aut deteriori-

terioribus MSS. uti debuit. Huic rei tribuendum putat Georgius Hieronymus VVelschius *Curat. Propr. & Consil. Medic. Dec. 4. Curat. 5.* quod non undequaque perfectas versiones dedit. Ita ille: *Nec alia causa fingenda est, quod postea Cornarius, solum illum* (Calvi codicem) *scrupulosius adsectatus, subinde cespitaret. Erat enim non tantum Graece eruditissimus, sed etiam medicinae scientia multis aliis praecellebat: sed quia Latinas suas versiones ad contextus editos tantum conformabat, MSS. ope destitutus, usque nonnihil infelix, imperfectas nobis utique dedit, quod vel sola Aretaei recensio ab Henischio quondam nostro, & Petito Parisiensi satis docuerit, nos quoque de Paulo Aegineta aliisque ostendimus in Variis nostris.*

Qui tamen totus videtur fuisse in Graecis in sermonem Latinum transferendis, haud omnia nobis ingenii sui monumenta invidit. Refert Gesnerus duas ejusdem Orationes extare una cum aliquot Hippocratis libellis ab ipso conversis, impressas Basileae per Oporinum anno 1543. in 8. Alteri est titulus: *Hippocrates, seu Doctor verus*; alteri: *De rectis Medicinae studiis amplectendis*. Cum autem inimicitias cum Leonh. Fuchsio exerceret, qui super ejus versionibus litem ei moverat, in illum invectus est opere, quod inscripsit: *Vulpecula excoriata*. Fuchsius enim, ut ajunt, vulpem Germanice significat. Reposuerat illi Fuchsius libellum inscriptum: *Cornarius furens*. At Cornarius novam in illum satiram conscripsit, cujus inscriptio: *Nitrum, ac Brabyla pro vulpecula excoriata asservanda*. Alia etiam Cornarii Opuscula recensent Lindenius, & Lippenius. Ejus vero eloquentiae, & multijugae eruditionis specimen lector noster capiet ex duabus epistolis nuncupatoriis, quarum primam primae, alteram alteri Hippocratis sui editioni praefationis loco praemisit; utramque enim in nova hac Cornariana versionis editione damus, quod & autore suo digna visa est, & multa utraque continet, quae medicus haud contemnat.

Laboris autem patientissimum, ut perhibent, Cornarium fuisse illud argumento est, quod licet tam multa scripserit, nunquam tamen tempus ei defuit, quo alios viva voce doceret, aut quo clinicum ageret. Artem grammaticam tradidisse, & poetas, ac oratores Graecos publice enarrasse, testatur ipse idem in supra memorata epistola nuncupatoria; medicinam vero in Academiis Marpurgensi, Rostochiensi, & Jenensi publice docuit. Hanc quoque magna cum laude diversis in locis exercuit, nimirum apud Livones, Rutenos, in Principum Magaloburgicorum ditione, atque aula, nec non Northusii in Thuringia, deinde Francofurti ad Moenum publico Reipublicae salario conductus, tandemque in patria. Jenae, ait

ait Konigius, diem supremum obiisse anno seculi decimi sexti, ætatisque suæ quinquagesimo octavo, ibique sepultum esse; Thuanus tamen Historiæ suæ l. 21. aliique Zvvicaviæ in patria vita functum referunt. Duos post se filios reliquit, Achatem, & Diomedem, medicinæ doctores. Hæc de Jano Cornario: jam porro de ejus Hippocratica versione pauca.

Antequam universa Hippocratis Opera in Latinum sermonem conversa publici juris Cornarius faceret, Hippocratis Epistolas Latio donatas Coloniæ in lucem ediderat per Gymnicum in 8. anno 1542. nec non Basileæ per Oporinum libellos aliquot anno 1543. Cum autem anno 1546. totum Hippocratem daret, nescio, an sibi visus fuerit omnium primus, qui vertendo Hippocrati operam dedisset. Ita enim ait loco sæpius citato. *Cum per viginti ferme jam annos medicina Græca reviviscere cœperit: reducti sint Hippocrates, Galenus, Aetius, Paulus, Dioscorides: & hi non sua solum lingua, sed Latini etiam magna ex parte (uno Hippocrate hactenus saltem excepto) tum per doctos alios viros, tum per nos quoque facti.* Id certe Lindenio visum, neminem ante Cornarium hanc provinciam in Latinum sermonem convertendi Hippocratis occupasse. Inquit hic de Script. Med. *Hippocratem supra bis mille illos totos annos desideratum nemo unquam ante Cornarium Latinum reddere tentavit.* Ante Cornarium, quod neque ipse, neque Lindenius ignorare ullo modo potuit, non plura modo Hippocratis Opuscula fuere Latio donata, sed universa etiam plurium interpretum labore in Latinum conversa, ac in unum corpus digesta, quin ab uno eodemque interprete M. Fabio Calvo Latine reddita omnia, & simul prelo commissa. Consulantur hic, quos infra dabimus, plurium editionum Catalogi. Post Cornarium Hieronymus Mercurialis, ac Anutius Foesius Hippocratem convertere aggressi sunt, atque eorum uterque versionem suam e regione contextui Græco apposuit, exitu tamen dispari. Mercurialis enim paucis, nulli non probatus Foesius. Multis hic, quam Cornarius pluris est: alii, uter utri præferendus, in dubio relinquunt. Id affirmari libere potest, melioribus fatis in lucem prodiisse Cornarii versionem. Hæc enim omnium manibus vulgo teritur, neque ulla alia toties prela fatigavit.

PRÆ-

PRÆSTANTIORES OMNIUM
HIPPOCRATIS
OPERUM EDITIONES
QUÆ AD NOSTRAM NOTITIAM
pervenire potuere.

GRÆCÆ.

I. *OMNIA Opera Hippocratis. Venetiis in ædibus Aldi, & Andreæ Asulani Soceri. Mense Maii. M.D.XXVI.* fol.

Joanni Georgio Trissino, Vicentino, poetæ illi clarissimo, eam dedicat Franciscus Asulanus, qui brevi etiam ad Lectorem præfatione instituti sui rationem reddit.

II. *Hippocratis Coi Medici Vetustissimi, & Omnium Aliorum Principis, libri omnes, ad vetustos Codices summo studio collati & restaurati. Basileae apud Hieronymum Frobenium, & Nicolaum Episcopium. MDXXXVIII.* fol.

Hanc editionem superiori longe præstantiorem, ut quisque Græce scientissimus affirmat, Janus Cornarius curavit, de qua hæc idem habet in sua ad Matthiam Helt præfatione: *Quum aliquot retro annis, non solum obscuritas, & difficultas obstiterit, quo minus Hippocrates studiosorum manibus tereretur, sed etiam penuria exemplarium, eorumdemque corruptio temporum injuria invecta: visum est mihi hac parte rei medicæ studiosos juvare, quo Hippocratis copiam uberem, eamque quam castigatissimam expositam haberent. Atque hic non tam meum beneficium apud studiosos iactare volo, quam Hieronymi Frobenii, & Nicolai Episcopii studium, & sedulitatem, immo incomparabilem erga bona studia juvanda animi propensionem, qui nulla impensa parcimonia, curarunt, ut Hippocrates ad tria vetustissima exemplaria (quorum unum insignis Medicus Adolphus Occo Augustanus, alterum Jo. Dalburgii bibliotheca, postremum Hieronymus Gemusæus, cujus etiam opera in eo conferendo Frobenii non parum fuerunt adjuti, Parisiis commodato acceptum ab excellenti medico Nicolao Copo Guilielmi illius Basiliensis, pridem Gallicorum regis archiatri filio, exhibuere) a nobis correctus, adhibito ad hoc etiam Galeno, ex ipsorum officina quam castigatissimus prodiret, pluribus quater mille locis redintegratis, qui in priore Veneta aditione aut defuerunt ex toto, aut vitiati habebantur, atque hoc ea tamen religione a me factum est, ut nihil temere sit mutatum, nisi palam mendosum, ita ut in ambiguis quoque lectionibus, eas potissimum sequutus sim, quas ipsum Galenum recepisse deprehendi.*

LATINÆ.

Versionem Latinam antiquam Hippocratis, & Galeni commendat Cassiodorus c.31. *Div. lect.* quæ intercidit.

Pellegrinus Antonius Orlandus in Opere Italico *de Ortu, & Progressibus Artis Typographicæ* p. 544. meminit editionis *Operum Hippocratis cum Com.Var.Ven.*1487. 20. *Aug. per Bapt. de Tortis, fol.* Nusquam ipsi editionem hanc offendimus. Facile tamen est credere, nihil aliud per Baptistam de Tortis actum, quam simul in unum volumen collecta haud ita multa Hippocratis Opuscula, quæ id temporis inventa fuerant, & Latio donata.

I. *Hippocratis Coi Medicorum Omnium longe Principis, octoginta Volumina, quibus maxima ex parte, annorum circiter duo millia Latina caruit lingua, Graeci vero, Arabes, & Prisci nostri Medici, plurimis tamen utilibus prætermissis, scripta sua illustrarunt, nunc tandem per M. Fabium Calvum Rhavennatem virum undecunque doctissimum latinitate donata, Clementi VII. Pontific. Max. dicata, ac nunc primum in lucem edita, quo nihil humano generi salubrius fieri potuit. Romae ex Aedibus Francisci Minitii Calvi Novocomensis, Anno, a Partu Virginis MDXXV.* fol.

Hæc

Hæc omnium, quas novimus, prima est totius Hippocratis Latini editio. Errat Fabricius, pace viri eruditissimi dixerim, in sua *Bibl. Græc.* ubi hujus editionis meminit his verbis: *M. Fabius Calvus jussu Clem. VII. Pontific. ex MSS. Græcis Vaticanis Hippocratem convertit circa A. C.* 1530. *licet editum demum Romæ* 1549. Neque enim Calvi Hippocratica versio primum edita est Romæ A. 1549. quod, post Bartholinum *de lib. legend.* p. 117. Fabricius affirmat, nimirum ut hanc editionem ea, quæ prodiit *Variis Interpretibus Basileæ apud Andream Cratandrum* A. 1526. posteriorem faciat, ut persuasum videtur fuisse etiam Lindenio *de Script. Med.* Præterea haud in Hippocratem vertendum curam intendebat Calvus A. 1530. quem vita functum scimus A. 1527. Sed Calvus ipse, ut de hoc nemini sit dubitandum; asserit, se totum in Hippocrate vertendo fuisse anno 1515. Editio Calvi copiosissimo Indice instructa est. De Ravennatis versione hæc habet in sua *Bibl.* Gesnerus: *M. Fabius Calvus Ravennas omnia Hippocratis opera vertit, sed rudinscule, nec satis clare, Græcis quoque dictionibus sæpe relictis: utilis est tamen vel hoc nomine ejus translatio, quoniam, ut legitur in Præfatiuncula, multos Græcos Codices diversarum lectionum in promptu habuit.* Sed operæ pretium est audire hic Georgium Hieronymum VVelschium, *Curat. Prop. & Conf. med. Dec.* 4. *Cur.* 5. qui cum in quamdam dictionem Græcam incidisset, quam male versam a Cornario putat, quod nimium fiderit codice, quo Calvus usus, ita de illo codice judicat: *Fabii Calvi, sive Phalaeri Codicem nos in Vaticana Bibliotheca nulla antiquitatis prærogativa conspeximus, sed ab ipsiusmet Calvi manu ex MS. uno apographum quidem, non tamen optimum, adeoque, ut conjicimus, nec ex optimo exemplari descriptum, quamvis id antiquissimum vocasset. In charta enim tantum non veteri, sed nostrate, & vulgari exaratum est: Ut ideo Foesius Præfatione Operis sui, dum membranas nominabat, valde hallucinatus est, nec se vidisse, aut certe non probe commeminisse, ipse prodiderit: quod annus quoque adscriptus contestatur, qui annum Æræ nostræ Christianæ millesimum, quingentesimum, duodecimum denotat, qui sane a vetustate longius abest, neque excusationem ab industria Calvi admittit, ut librum antigrapho parem existimemus, dum certe nobis de illa, quemadmodum & de peritia L. Græca in Viro cæteroquin optimo non satis constat.*

II. *Hippocratis Coi Medicorum Omnium longe principis, opera: quibus maxima ex parte annorum circiter duo millia Latina caruit lingua: Græci uero & Arabes, & Prisci nostri Medici, plurimis tamen utilibus prætermissis, scripta sua illustrarunt: nunc tandem per M. Fabium Rhauennatem, Guilielmum Copum Basileensem, Nicolaum Leonicenum, & Andream Brentium, uiros doctissimos latinitate donata, ac jam primum in lucem ædita: quo reuera humano generi nihil fieri potuit salubrius. Basileae in Officina Andreae Cratandri, A. M.D.XXVI.* fol.

Eadem est cum Romana editione anni superioris, modo excipias *Aphorismos*, quos vertit Nicolaus Leonicenus, libros *Præsagiorum, & Rationis Vict. in Morbis Acut.* ex versione Guil. Copi, & librum *de Natura Hominis*, Andrea Brentio interprete.

III. *Hippocratis opera omnia, in que quidem Galeni extent commentaria, hactenus latio donata. Nempe, Aphorismorum sectiones septem, Nicolao Leoniceno interprete. Prædictionum libri tres, a Laurentio Laurentiano traducti. Ratio victus in morbis acutis ex Joānis Vassei Meldensis tralatione. Ratio victus privatorum ex Joānis Guinterii Andernaci versione. De natura humana liber unus, alter de morbis popularibus, quos ambos fecit latinos Hermanus Cruserius Campensis. Galeni in hec omnia enarrationes jā recēs emaculate, ac scholiis doctissimis ornate, a Joāne baptista Ferrario medico peritissimo. Lugduni apud Scipionē de Sabiano.* 1535. Voll. 2. 8.

Editio rarissima, cujus mentio nulla aut apud Lindenium *de Scriptis Medicis*, aut apud Fabricium *Bibl. Græca*.

IV. *Hippocratis Coi Medicorum Omnium longe Principis, Opera, quæ ad nos extant omnia. Per Janum Cornarium Medicum Physicum latina lingua conscripta. Basileae, per Hieronymum Frob. & Nicol. Episcopium. Mense Martio M.D.XLVI.* fol.

Huic editioni Petrus Matthæus Pinus suum Indicem accommodavit, ut supra memini-

minimus. Opus suum ad Senatum Populumque Imperialis urbis Augustæ Vindelicorum misit Cornarius elegantissima, & satis prolixa epistola, ubi multa eruditissime scribit de instituti sui ratione, ac de artis medicæ a primis ad sua tempora vicibus. Non deest huic editioni copiosus Index.

V. Eadem. *Venetiis, apud Hieronymum Scottum*, eodem anno 1546. fol.

Fugit hæc Lindenium, & Fabricium.

VI. Eadem. *Parisiis, apud Carolum Guillard*, eodem pariter anno, in 8. ex Lindenii testimonio.

VII. Eadem. *Venetiis, apud Joan. Gryphium*. 8. T. 2.

Lindenius, & Fabricius prodiisse typis Gryphii Hippocratem Cornarii ajunt, anno 1545. Id si constaret, præcessisset Veneta Basileensem editionem ab ipso Cornario procuratam, quod dicendum ne sit, alii videant. Ipse id scio, epistolam nuncupatoriam Basileensis editionis datam a Cornario *Marpurgi Hessorum Calend. Septemb. anno Christi M.D.XLV.* editionem vero tandem absolutam *Mense Martio MDXLVI.*

VIII. *Hippocratis Coi, Medicorum Omnium longe Principis Opera, quæ ad nos extant omnia: per Janum Cornarium Medicum Physicum Latina lingua conscripta, & denuo ex toto recognita. Basileae, per Hieron. Frobenium, & Nic. Episcopium, anno M.D.LIII.* fol.

Altera est hæc Cornarianæ versionis editio, ad quam ceteræ omnes, quæ postea sequutæ.

IX. Eadem. Per eosdem Typographos *Frobenium, & Episcopium*, anno 1554. in 8. T. 2.

X. *Hippocratis Coi Medicorum omnium longe Principis, Opera quæ ad nos extant omnia, per Janum Cornarium Medicum Physicum Latina lingua conscripta, & recognita. Cum accessione Hippocratis de Hominis Structura libri, antea non excusi. Recens illustrata cum Argumentis in singulos libros, tum Indice insuper copiosissimo, per Joannem Culmã. Geppingeñ. nunc primũ editis. Basileae, per Hieron. Frobenium, & Nicol. Episcopium, anno M.D.LVIII. Mense Sept.* fol.

Nullam ex Cornarianæ versionis editionibus hac habemus absolutiorem.

XI. *Lugduni* editum Hippocratem A. 1562. in 8. referunt Lindenius, & Fabricius. Repetitam illic puto Basileensem editionem anni 1558.

XII. *Hippocratis Coi Medicorum omnium facile principis opera quæ extant omnia, Jano Cornario Medico Physico Interprete, novis & Argumentis in singulos libros, & Indice copiosissimo per Joan. Culman. Geppingen. editis, illustrata: postremoque ad fidem castigatissimorum veterum Græcorum exemplarium collata, & quam diligentissime restituta. Lugduni, apud Haeredes Jacobi Junctæ*, 1564. fol.

Editio hæc nitida est, & satis emendata.

XIII. *Hippocratis Coi Medicorum omnium facile principis Opera, quibus addidimus Commentaria Joan. Marinelli, in quibus morbi omnes, eorumque causæ, signa, ac curationes, quæ in libris Hippocratis dispersim scribuntur, una copulantur, atque tractantur. Deinde voces, ac loca in Hippocratis libris obscura, & difficilia, ex Galeni sententia declarantur: postea sententiæ plurimæ, quæ ab Hippocratis dignitate ob translationes perperam factas alienæ videntur, antiquorum auctoritate sunt correctæ: præterea multa, quæ sæpe leguntur in ejusdem libris,*

bris, *quæ a se ipsis alias dissentire videntur*, *ea conciliata sunt*. *Ac tandem Index omnium copiosissimus*. *Nova & argumenta in singulos libros per Joan. Culman. Geppingen. sunt addita*. *Venetiis*, *apud Johan. Valgrisium*, 1575. fol.

Sæpius hæc editio repetita est. Verum præter hanc Valgrisianam, nullam magni faciendam puto; adeo recentissimæ quæque prioribus sunt maculatiores. Valgrisianæ autem vix unum modo exemplum reperies.

XIV. *Magni Hippocratis Medicorum omnium facile principis*, *Opera omnia quæ extant in* VIII. *Sectiones ex Erotiani mente distributa*. *Nunc recens latina interpretatione donata*, *ac denuo separatim in lucem edita*, *Anutio Foesio Mediomatrico Medico Authore: adjecta sunt ad* VI. *Sectionem Palladii Scholia in lib. de Fracturis nondum antea excusa*, *& nunc primum e Græco in Latinum conversa*. *Cum Indice amplissimo*, *& utilissimo*. *Francofurti*, *apud Haeredes And. VVechelii*. *M.D.XCVI*. 8.

Quem anno superiore Hippocratem Græco-latinum emiserat VVechelius, eumdem novis formis Latinum dumtaxat hoc anno emisit.

XV. Ex Versione Cornarii cum Commentariis Marinelli. *Vincentiæ*, *sumptibus Francisci Lenii*, *& Orlandi Jadræ*, 1610. fol.

XVI. Eadem. *Venetiis*, *apud Hieronymum*, *& Alexandrum Polum*, 1619. fol.

XVII. Eadem. *Venetiis*, *typis Abbundij Menafolii*, 1679. fol.

Simon Collinæus, typographus Parisiensis, varia Hippocratis Opuscula, alia aliis interpretibus, edidit, neque uno anno omnia, *fol. ch. maj.* Singula in singulorum operum elencho memorabimus.

GRÆCO-LATINÆ.

I. *Hippocratis Coi Opera quae extant Graece*, *& Latine*, *Veterum codicum collatione restituta*, *Novo Ordine in quatuor Classes digesta*, *Interpretationis latinæ emendatione*, *& Scholiis illustrata*, *a Hieron. Mercuriali Foroliviensi*. *Venetiis*, *industria*, *ac sumptibus Junctarum*, 1588. fol.

Michael Columbus Indicem addidit refertissimum. Omnibus tamen minime probatur Mercurialis, viri alioquin eruditissimi, ac medici doctissimi industria in Hippocrate vertendo. Bartholinus *de legend. lib.* ait, *male se Mercurialem in numerum Interpretum ingessisse*, *judicio Castrensis*.

II. *Magni Hippocratis Medicorum omnium facile Principis*, *Opera omnia quæ extant in* VIII. *Sectiones ex Erotiani mente distributa*. *Nunc recens latina Interpretatione*, *& Annotationibus illustrata*, *Anutio Foesio Mediomatrico Medico Authore*. *Adjecta sunt ad* VI. *Sectionem Palladii Scholia Græca in lib. de Fracturis*, *nondum antea excusa*, *& nunc primum Latinitate donata*. *His præterea accessere variæ in omnes Hippocratis libros Lectiones Græcæ*, *ex reconditissimis manuscriptis exemplaribus summa diligentia collectæ*, *nec non etiam quorumdam doctissimorum Virorum in aliquot Hippocrat. libros Observationes*. *Cum Indice quadruplici longe amplissimo & utilissimo*. *Francofurti apud Andeæ VVecheli heredes*, in fol. 1595. atque iterum 1621. tertio etiam 1624. & quarto 1645.

Eamdem editionem exscripsit Samuel Chouet *Genevæ* 1657. in fol. quæ tamen longe abest a prima anni 1598. omnium optima. Ceterum, teste Andrea Ottom. Goelicke in Hist. Med. *Foesiana editio omnibus reliquis palmam non tam disputat*, *quam præripit*.

III. *Hip-*

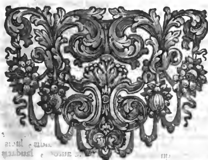
III. *Hippocratis Coi, & Claudii Galeni Pergameni Archiatron Opera Renatus Charterius, Vindocinensis, Doctor Medicus Paris. Regis Christianissimi Consiliarius Medicus, ac Professor, plurima interpretatus, universa emendavit, instauravit, notavit, auxit, secundum distinctas Medicinæ Partes in tredecim Tomos digessit, & conjunctim Græce, & Latine primus edidit. Lutetiæ Parisiorum, apud Andream Pralard, anno* M.DC.LXXIX. in fol.

Nihil est, quod in hac vere magnifica, & numeris omnibus absolutissima Hippocratis, & Galeni editione desideres, præter copiosissimum rerum Indicem, quem Charterii mors nobis invidit.

IV. *Magni Hippocratis Coi Opera Omnia. Græce, & Latine Edita, & ad omnes alias Editiones accommodata. Industria, & diligentia Joan. Antonidæ Vand. Linden. Lugd. Batav. apud Gaasbeeckios,* 1665. in 8. T. 2.

Commendant hanc editionem varia ornamenta, tum forma minor ad utentium commodum, sed præcipue non levis Interpretis eruditio. De hac tamen ita sentit Andreas Ottom. Goelick. *l. c. Nescio, qua animi intemperie studiosi Medicinæ vulgo ruant in editionem* Vanderlindianam, *eamque immani pretio rediмant, cum hactenus perspicere mihi non licuerit, quid* Lindenius *singulare præstiterit præ aliis.*

In alias linguas conversum Hippocratem memorant, ac præcipue in Arabicam. Ex vulgaribus Gallica lingua donatum novimus ab Andrea Dacerio, consultis MSS. Bibliothecæ Regiæ, atque editum Enchiridii forma *Parisiis Voll.* 2. anno 1697. instructum annotationibus criticis, ac addita Hippocratis Vita.

SINGULORUM HIPPOCRATIS OPUSCULORUM EDITIONES ALIQUÆ

CUM EORUMDEM INTERPRETIBUS

Qui magis Commendantur.

UNIVERSA Hippocratis Opera, quæ Græce, & Latine edidere, perpetuis notis illustrarunt Hieronymus Mercurialis, & Anutius Foesius. Has Hippocratis studiosus operæ pretium facturus est, si perlegat, simulque eis jungat, quæ sequuntur:

1. *Linguarum, hoc est, obsoletarum Hippocratis Vocum explanationes Græco-latinæ Galeni, Erotiani, & Herodoti.* Extant ad calcem Hippocratis G. L. ejusdem Mercurialis, & inter Opera G. L. Hippocratis, & Galeni edita a Charterio, T. 2.

2. *Hieronymi Mercurialis Variarum Lectionum, in Medicinæ Scriptoribus, & aliis, Libri* VI. *Venet. apud Iunctas*, in 4. & fol. Quæ pauca in hoc opere ad Hippocratem spectant, ad eum intelligendum plurimum conferunt.

3. *Oeconomia Hippocratis, Alphabeti serie distincta, in qua Dictionum apud Hippocratem omnium, præsertim obscuriorum, usus explicatur, & velut ex amplissimo penu depromitur: ita ut Lexicon Hippocrateum merito dici possit. Anutio Foesio Authore. Francofurti apud Andreæ VVechelii Haeredes* 1588. in fol. Editio hæc omnium optima jure censetur.

4. *Ioannis Gorræi Definitionum Medicarum libri* XXIV. *a Ioan. Gorræo filio locupletati, & accessione magna adaucti. Parisiis apud Societatem Minimam*, 1622. fol.

5. *Magnus Hippocrates Cous, Prosperi Martiani Notationibus explicatus. Romæ typis Iacobi Mascardi*, 1626. in fol. *Venetiis apud Guerilios*, 1652. in fol. Hoc opere sibi proposuit Martianus, *quæcumque alii aut præterierunt, aut sponte omiserunt, perperamve* (eo judice) *intellexerunt, ea expendit breviter, & ad verum sensum reducit.*

Singula Hippocratis Opera, eorumque Commentaria jam recensenda. Quoniam vero offendi ipse adhuc neminem, qui in libris *de Superfœtatione, de fœtus in utero mortui Exsectione, de Dentitione, de corporum Resectione, de Corde, de ossium Natura, de Affectionibus, de Natura muliebri, de Sterilibus, de Iudicationibus, de Diebus criticis, sive judicatoriis, de Fistulis, de Hæmorrhoidibus, de videndi Acie, de hominis Structura* illustrandis, lucis aliquid attulerit, medicinæ candidatus, donec quispiam occurrat, me autore, laudatis celeberrimorum virorum annotationibus contentus erit.

JUSJURANDUM

UTILE æque opus, ac jucundum. Hinc discimus, vel ab antiquissimis temporibus cautum fuisse, ne medicina nisi ab honestis, & diligentibus hominibus exerceretur, præscriptumque, quo animo ad hanc profitendam accedendum esset. Hippocratis Jusjurandum haud semel impressum est ad calcem Fabularum Æsopicarum: Habet enim multa cum aliarum artium professoribus communia, ideoque dignum, quod a prima statim ætatula puerorum etiam ante oculos versetur, ac omnium manibus teratur. Vulgatum est hoc opusculum latine *Venetiis* anno 1493. una cum libris *de Natura fœtus*, & *de Lege*, itemque simul cum aliis opusculis *Francofurti* anno 1587. *in* 12. *cura, ac diligentia Ioan. Opsopœi*. In Italicam linguam translatum est a Lucillo Philaltheo, ac una cum *Aphorismis* editum est *Papiæ* anno 1552. in 8. Notas adjecit Joan. Francisc. Martinionus.

In

INTERPRETES PRÆSTANTIORES

In Hippocratis Jusjurandum hæc præ cæteris legenda:

1. *Blasii Hollerii in Jusjurandum Hippocratis Commentarius. Basileæ*, 1558. in 8.

2. *Hippocratis Jusjurandum, Commentario illustratum a Petro Memmio. Rostochii*, 1577. in 8.

3. *Hippocratis Jusjurandum Tabula illustratum, studio, & conatu Theod. Zuingeri*. Extat G. L. cum *Hippocratis Coi Viginti duobus Commentariis, Tabulis ab eodem Zuingero illustratis, Basileæ*, 1579. in fol. pag. 56. & seqq.

4. *Hippocratis Jusjurandum cum Paraphrastica Versione, & brevibus Commentariis Jo. Heurnii*. Extat G. L. inter *Hippocratis Prolegomena. Lugd. Bat.* 1597. in 4. Hæc Hippocratis Prolegomena, ac ejus propterea Jusjurandum habebis etiam inter Opera ejusdem Heurnii, quorum optima editio est Lug. Bat. anni 1609. in 4.

5. *Hippocratis Jusjurandum, interprete Jo. Gorræo. Accesserunt ejusdem Interpretis Annotationes*. Extat G. L. cum ejusdem Gorræi Operibus. *Parisiis*, 1622. in fol.

6. *Francisci de Franciscis Commentarius in Hippocratis Jusjurandum*. Extat Tomo Primo *Prælectionum Monspeliensium* ejusdem Interpretis. *Genevæ*, 1618. in 8.

7. *Francisci Ranchini in Hippocratis Jusjurandum Commentarius*. Extat inter ejusdem *Ranchini Opuscula Medica. Lugduni*, 1627. in 4.

8. *Hippocratis Magni Jusjurandum, recensitum, & libro commentario illustratum a Joanne Henrico Meibomio. Lug. Bat.* 1643. in 4. Aurea Meibomii Commentaria cæteris omnibus præstare si quis dicat, falli hunc, ipse minime dicam.

L E X

OPUSCULUM hoc quæ præcipue illustrant, hæc sunt opera:

1. *Hippocratis Nomon Tabula illustratum, studio, & conatu Theod. Zuingeri*. Extat G. L. cum *Hippocratis Coi Viginti duobus Commentariis* pag. 51. & seqq.

2. *Roderici a Fonseca in Hippocratis Legem Commentarium; quo perfecti Medici natura explicatur. Romæ* 1586. in 4.

3. *Hippocratis Lex cum Paraphrastica Versione, & brevibus Commentar. Joan. Heurnii*. Extat G. L. inter memorata *Hippocr. Prolegomena*.

D E A R T E

Liber I.

OPUS hoc, quod nemo Hippocrati abjudicat, legentibus haud levi erunt utilitati

1. *Hippocratis de Arte Commentarium Tabula illustratum, studio, & conatu Theod. Zuingeri*. Extat G. L. cum *Hippocratis Coi Viginti duobus Commentariis* pag. 1. & seqq.

2. *Hippocratis de Arte Liber unus, Interprete Joan. Gorræo. Accesserunt ejusdem Interpretis Annotationes*. Extat G. L. cum ejusdem Gorræi Operibus. *Parisiis* 1622. fol.

3. *Hippocratis de Arte Liber I. cum Paraphrastica Versione, & brevibus Commentariis Joan. Heurnii*. Extat G. L. inter *Hippocratis Coi Prolegomena*.

DE VETERI MEDICINA

Liber I.

SOLIDA hujus operis doctrina solidam paritura est utilitatem. Magnos illos viros Zuingerum, Gorræum, Heurnium, quos legendos in librum *de Arte* proposuimus, & in librum *de Veteri Medicina* laudatis locis legendos proponimus. Adde *Guilielmi ten Rhyne Meditationes in Magni Hippocratis Textum* XXIV. *de Veteri Medicina &c. Lugduni Batavor.* 1672. in 12.

DE MEDICO

Liber I.

HUJUS libri neque Galenus meminit, neque Erotianus. Hinc non nemo de ejus autore dubitat. Qui tamen Hippocratis esse sentiunt, haud male de Hippocrate sentiunt. Franciscus Feureus, qui Chirurgicos Hippocratis libros cum Commentariis Vidi Vidii Gallice vertit, elegantissima in Hippocratis librum *de Medico* Commentaria Gallice conscripsit. Præter hunc versandi sunt etiam locis citatis Theod. Zuingerus, Joan. Heurnius, & Joan. Gorræus, cujus Annotationes, & Scholia in hunc Hippocratis librum & seorsim excusa sunt *Parisiis* A. 1543. in 8.

HIPPOCRATIS

DE DECENTI ORNATU

Liber I.

QUAMVIS Hieronymus Mercurialis, aliique acerrime contendant, falso tribui hunc librum Hippocrati; utilem nihilominus medicis esse, diffitetur nemo. Illum illustrarunt Zuingerus, & Heurnius.

PRÆCEPTIONES

NEC Galeno, neque Erotiano innotuisse *Hippocratica Praeceptiones* Foesio videntur, *cum nullas inde dictiones eos attigisse, & explicasse, satis constet*. Prosper Martianus librum hunc omnium Hippocraticorum obscurissimum judicat. Lucem ei propterea afferre maximopere conatur suis Commentariis. Eodem tamen teste, magnam laudem merentur, quae Zuingerus in illum commentatus est, inter *Viginti duo Hippocratis Commentaria*. Inter *Hippocratis* toties laudata *Prolegomena* extant etiam *Hippocratis Praeceptiones G.L. cum Paraphrastica Versione, & brevibus Commentariis Joan. Heurnii*.

DE NATURA HOMINIS

Liber I.

IN hunc librum, indubitatum Hippocratis foetum, suoque autore dignum, Fagoueus Commentarium Gallice conscripsit. Maximam capiet utilitatem, qui Theodorum Zuingerum, & Heurnium in illum perleget. Quaerendi praeterea

1. *Hippocratis de Natura humana libellus genuinus, & elegans; novo Gymnasio Bremensi propositus a Joan. Evvicio. Bremæ*, 1584. in 4.
2. *Blasii Hollerii in Hippocratis librum de Natura hominis Commentarius. Argentorati*, 1558. in 8.
3. *Hippocratis de Natura hominis liber, latine versus, & paraphrasi explicatus a Hieronymo Massario. Argentorati*, 1564. in 8.

DE SALUBRI DIÆTA

Liber I.

ADSCRIBENDUM Polybo, Hippocratis discipulo, opus *de Salubri Diæta* censet Galenus. Jo. Guinterio Andernaeo interprete, impressum fuit *Parisiis apud Christ. VVechelum* A. 1528. fol. cum Gal. lib. *de Plenitudine* ab eodem Guinterio converso. *Parisiis* etiam edidit Jacobus du Puys anno 1577. in 16. cum *Thesauro sanitatis* Joan. Liebaultii. Albanus Torinus cum aliis ejusdem Polybi opusculis hoc quoque in Latinum vertit, quae *Basileæ* Oporinus edidit an. 1544. in 8. sic inscripta: *Polybi Opuscula aliquot, nempe de Tuenda Valetudine, seu de Ratione Victus Sanorum Lib. I. de Seminis Humani Natura Lib. I. de Morbis, sive Affectibus Corporis Lib. II. Latine, Albano Torino interprete*. Eadem etiam e Graeco vertit Italice Petrus Laurus Mutinensis, quae publici juris fecit *Venetiis* Cominus de Trino A. 1545. in 4. Lucem huic operi afferunt praeter Galeni Commentaria,

1. *Hieremiæ Thriverii in Polybum, aut Hippocratem de Ratione Victus Idiotarum, aut Privatorum Commentarius. Lugduni*, 1548. in 8.
2. *Polybi de Diæta Salubri, sive de Victus Privatorum Libellus, ex Græco translatus, & brevibus Scholiis illustratus a Joh. Placotomo. Accessit Doctrina &c. Antverpiæ*, 1561. in 16.
3. *Hermanni Cruserii Commentarius in Hippocratis librum de Salubri Diæta*. Extat cum ejusdem Interpretis Commentario *in Hippocratis I. & III. de Morbis Vulgaribus, Basileæ* 1570. in 8.

DE GENITURA

Liber I.

ET hunc librum Polybo, discipulo, & genero Hippocratis, adjudicant. Quae in illum & Zuingerus, & Gorraeus scripsere, utilissima sunt.

DE

DE NATURA PUERI five FOETUS

Liber I.

SI de hujus libri autore judicandum fit, non una ratio pro Polybo pugnabit. A. 1493. Latine editum esse *Venetiis* una cum *Jurejurando, & libro de Lege*, supra memoratis. Anno 1502. typis Octav. Scoti *Venetiis* prodiere *Dini de Garbo Recollectiones in Hippocratem de Natura Fœtus*, una cum aliis ejusdem argumenti libris. Utrum præter Zuingerum, & Gorræum, ad hunc librum illustrandum alii, qui legi mereantur, suas curas contulerint, diligentiam meam omnino fugit.

DE CARNIBUS

Liber I.

VERUM esse hujus libri titulum *de Principiis*, Prosper Martianus, atque alii multi validis argumentis evincunt. Etsi nonnulla hic inveniantur, quæ non satis videntur cum iis convenire, quæ alibi Hippocrates docuit, inter ejus tamen opera hunc librum recensendum, idem Martianus judicat. Nemo occurrit, qui facem præferat hoc opusculum evolventibus, præter Zuingerum in *Hippocratis Viginti duobus Commentariis*, & Heurnium in *Hippocratis Prolegomenis*, nunquam e manibus dimittendos.

DE SEPTIMESTRI AC OCTIMESTRI PARTU

Libri II.

ZUINGERUS unus, quantum satis est, viam monstrat ad hos libros legendos accedentibus. In eos tamen scripsit & Hieronymus Cardanus, cujus *Commentaria* extant cum ejusdem autoris *Commentariis in Hippocratis Prognostica*. *Basileæ*, 1568. fol. Quæ in unum *de Septimestri Partu* librum commentatus etiam est Ferdinandus a Mena, extant cum ejusdem *Methodo curatoria febrium omnium*. *Antuerpiæ*, 1568. 4.

DE GLANDULIS

Liber I.

EROTIANUS nullam hujus operis mentionem facit, Galenus autem illud juniori cuidam tribuit. Inter *Viginti duo Hippocratis Commentaria* invenies, quæ Zuingerus ad librum hunc illustrandum attulit.

MOCHLICUS LIBER five VECTIARIUS

LIBER hic, ut optime animadvertit Foesius, *ad Chirurgiam ut maxime accommodatus, ita valde necessarius esse videtur*. Paraphrastice illum interpretatus est Nicolaus Florentinus; nihil tamen æque utile invenies ad ipsum intelligendum, ac Stephani Manialdi Commentaria, quæ extant cum *Hippocratis Coi Chirurgia, nunc primum Græce restituta, latinitate donata, & Commentariis illustrata*. *Parisiis*, 1616. 8. Rarissimum opus, & magno pretio redimendum.

DE LOCIS IN HOMINE

Liber I.

EX iis, qui hunc librum illustrare conati sunt, post Zuingerum, cui primas nemo non deferet, unum delige Leonardum Bauschium, qui *Commentarios* in librum *de Locis in Homine* una cum aliis in Libros *de Medicamento Purgante*, *de Usu Veratri*, ac *de Diæta* edidit *Matriti ex Officina Regia*, 1594. in fol.

DE

HIPPOCRATIS

DE AERE AQUIS & LOCIS

Liber I.

PARAPHRASTICE præclarum hoc Hippocratis opus exposuit Camillus Flavius, & publico donavit *typis Roberti Meietti Venetiis*, 1596. in 4. Galenum in hunc librum leges, sed præterea quæ legantur, digna sunt:

1. *Hippocratis, Medicorum omnium Principis, de Aere, Aquis, & Locis liber olim manens, nunc integer, qui Galeno de Habitationibus, & Aquis, & Temporibus, & Regionibus inscribitur, Commentariis quatuor illustratus ab Adriano Alemanno, Parisiis*, 1557. in 8.

2. *Hieronymi Gardini in Hippocratis de Aere, Aquis, & Locis Opus Commentarii, quibus & alia antea non impressa accedunt. Basileæ*, anno 1570. fol.

3. *Hieronymi Cardani in Hippocratem de Aere, Aquis, & Locis Commentarii. Accedunt &c. Basileæ*, 1570. fol. Extat etiam cum ejusdem Cardani Operibus omnibus in decem Tomos digestis, *Genevæ*, 1624. fol.

4. *Baccii Baldini in librum Hippocratis de Aquis, Aere, & Locis Commentaria. Florentiæ*, 1586. in 4.

5. *Ludovici Septalii in librum Hippocratis Coi de Aeribus, Aquis, & Locis Commentarii V. Appositus est Græcus Hippocratis Contextus ope antiquorum Exemplarium restitutus, & in multis locis emendatus; una cum nova ejusdem in Latinum Versione. Coloniæ*, 1590. fol. *Francofurti*, 1645. fol. Opus vere aureum, & medicorum manibus nunquam non terendum.

6. *Joan. Martini Prælectiones in librum Hippocratis Coi Medicorum Principis de Aere, Aquis, & Locis. Parisiis*, 1646. in 4. Omnia hic lectu dignissima.

Inter hujus libri interpretes locus fit etiam Zuingero in illis & hic memorandis *Duobus & Viginti Hippocratis Commentariis*.

DE FLATIBUS

Liber I.

NE dubites Hippocratem hujus libri autorem fateri. Quæ legentem juvare possint, invenies apud Zuingerum *cit. Commentar.* Præterea aderit Adrianus Alemannus. Hujus est: *Hippocratis, Medicorum Omnium Principis, de Flatibus liber Commentariis illustratus. Parisiis*, 1557. 8.

DE MEDICAMENTIS PURGANTIBUS

Liber I.

GRÆCE editus est *Basileæ*, anno 1544. in 4. cum aliquot Galeni Opusculis. Junius Paulus Crassus Latinum fecit, illumque addidit operi Theophili Protospatarii *de Corporis Humani Fabrica*. Mirifice eum illustrant

1. *Leonardi Banfchii Commentarius*, qui extat cum ejusdem *Commentariis* in alios libros Hippocratis. *Matriti*, 1594. fol.

2. *Joan. Heurnius in Hippocratis Prolegomenis*. Nihil apud clarissimum Heurnium offendes, ut id hoc loco dicam, quod te non oblectet, & erudiat quam maxime. Gratia esse debet Genevensibus editoribus, qui ejus *Commentaria* cum Hippocrate G. L. prelo iterum commisere.

3. *Ferdinandi a Mena Methodus Febrium Omnium &c. Accessit liber de Purgantibus Medicinis &c. Antuerpiæ*, 1568. in 4. *Commentum in libros proprios de Venæsectione, & Purgatione*, 1558. in 8.

4. *Hippocratis de Pharmacis Purgantibus libellus. Ex Cujaciano Codice a R. P. S. J. exscriptus, hactenus in plerisque Hippocratis Editionibus desideratus; quem & Latine vertit, & notis illustravit. Parisiis*, 1621. in 24. Opusculum auro contra æstimandum, sed inventu perquam difficile.

DE DIÆTA sive VICTUS RATIONE

Libri III.

HAUD pauci sunt, qui opus hoc Hippocraticum negligunt, quod forte illis falebrosum, & obscurum videtur. Magnæ tamen utilitati est legentibus. In hoc illustrando se ipsum superasse visus est multis Zuingerus opere toties laudato. Lucem etiam eidem

eidem luculentam attulere *Leonardi Bauschii Commentarii*, editi cum aliis *Matriti*, ut supra monuimus.

DE INSOMNIIS

Liber I.

GRÆCE impressus *Parisiis apud Morellum* an. 1586. in 8. Sed haud paulo ante, nimirum an. 1497. *Venetiis apud Octav. Scotum* cusus fuerat Latine in fol. interprete Andrea Brentio, qui etiam suas in eum Commentationes adiecit. Theodorus Zuingerus nemini posthabendus est, qui eum explicarit. Eruditissimos etiam habemus in hunc librum *Iulii Cæsaris Scaligeri Commentarios*, pluries variis in locis impressos.

DE ALIMENTO

Liber I.

CONTRA Galenum, qui hujus libri autorem Hippocratem habet, alii Thessalo, alii Herophilo, nonnulli Philistioni, Phærecydi aliqui tribuunt. Hippocratem, ut ipse arbitror, minime puderet suum appellare. Ejus doctrinam assecuturis facem præferent

1. *Antonii Fracantiani in librum Hippocratis de Alimento Commentarius, Venetiis*, anno 1566. in 4.

2. *Hippocratis de Alimento liber, latinitate donatus, & Scholiis illustratus a Stephano Gourmeleno. Lutetiæ*, 1572. in 8.

3. *Hieronymi Cardani in librum Hippocratis de Alimento Commentaria. Romæ*, 1574. in 8. *Basileæ*, 1582. in 8.

4. *Commentaria in Hippocratis librum de Alimento, Authore Francisco Vallesio.* Extant G.L. cum ejusdem in *Aphorismos Hippocratis Commentariis. Coloniæ*, 1589. in fol. pagg. 213. 214. & seqq.

His omnibus adde, qui & hic recurrit, præstantissimum Zuingerum.

DE HUMIDORUM USU

Liber I.

HIC libellus, Galeno, & Erotiano ignotus, *est valde mutilus*, quemadmodum sentiunt saniores interpretes, *& utcunque consarcinatus ex schedis*. Inter *Viginti duo Hippocratis Commentarios* & in hunc librum Zuingeri doctissimi Annotationes invenies. Has perlege.

DE HUMORIBUS

Liber I.

EX Erotiani, & Galeni autoritate quisquis Hippocrati hoc opus adjudicat. Scripsit in illud doctissimos *Commentarios* clarissimus Ludovicus Duretus, impressos *Parisiis*, 1631. in 8. quocunque pretio parandos, si forte alicubi venales reperiantur.

DE MORBO SACRO

Liber I.

FALSO hunc librum Hippocrati adscribi, putant aliqui. Eum tamen illustravit Antonius Ponce de Sancta Cruce, cujus in hunc librum *Prælectiones Vallisoletanæ* cusæ sunt *Matriti*, 1631. in fol.

non fuerit oblectatus, idem tamen ait in epiſtola ad Senatum Populumque Auguſtæ Vindelicorum, *poſt prima Grammaticæ rudimenta nullo ſe unquam privato præceptore uſum eſſe*. Annos viginti cum ageret, *erat in Petri Moſellani, viri eruditi, & in primis ſuaveloquenti facundia ornati auditoribus*, ut ex laudata epiſtola novimus. Cum vero non ſatis commoda valetudine juvenis uteretur, & vario morborum genere ſubinde affligaretur, ut ipſe ſibi opem afferre poſſet, ſtatuit ſe totum medicinæ ſtudio tradere, fato ſuo ad hujus artis amorem tractus. Itaque unum & viginti annos natus, VVittembergæ Magiſter Philoſophiæ ſalutatus eſt, atque anno inſequenti ibidem Medicinæ Licentiatus, ac deinde Ticini in Italia Medicinæ Doctor inauguratus eſt, & laurea donatus.

Qui autem Græce, & Latine ſciebat, cum animadvertiſſet, nonniſi Arabum medicinam in ſcholis explicari, cepit ſerio cogitare de optima, hoc eſt Græca medicina in lucem revocanda. Nulli erant tunc temporis in Germania Græci medicorum codices, eorum propterea quærendorum ſtudio Italiam, Galliam, Angliam, Belgium peragravit, ac cum eorum nonnullos Baſileæ tandem inveniſſet illuc ex Italia deportatos, per annum in ea civitate commoratus eſt, ut invento theſauro uteretur, ac frueretur. Dubium poteſt eſſe nemini, quin Hippocraticam M. Fabii Calvi verſionem Baſileæ in manus ſumſerit, iterum ibi a Cratandro ex bona parte impreſſam, ac forte etiam Phalacri codicem, quo Calvus uſus, tranſumtum ſcilicet ex tranſumto; quamquam & Hippocratem a Calvo editum, & exſcriptum ab ipſo codicem potuerat Romæ vidiſſe. Puto autem Græcos codices ſua, aut aliorum opera deſcriptos ſecum Baſilea detuliſſe, cum illinc reverſus, ſtatim ſe totum vertendis Græcis autoribus tradiderit, nec ſolum medicis, & philoſophis, ſed etiam Patribus. Singulos enumerat Geſnerus in Biblioth. qui de ipſo ait: *ex Græcis ſcriptis Latina fecit multo plura, quod ſciam, quam quiſquam alius noſtro ſæculo*. Ex Patribus quidem Cornario debet lingua Latina Chryſoſtomum, Epiphanium, Baſilium Magnum, ex medicis vero, & philoſophis Aretæum, Aetium, Æginetam, Dioſcoridem, Artemidorum, Galenum, ac præ ceteris Hippocratem, quo vel uno optime de re medica meritus eſſet. In hoc vertendo ferunt quindecim annos inſumſiſſe, quem tandem abſolutum cum Senatui Populoque Imperialis urbis Auguſtæ Vindelicorum dicaſſet, centum aureis donatus eſt. Ceterum haud multorum manu exaratorum codicum, eorumque haud optimæ notæ in vertendis Græcis copia illi fuit, ideoque & in Hippocratis verſione Calvi codice, & in aliorum verſione editis, aut deteriori-

terioribus MSS. uti debuit. Huic rei tribuendum putat Georgius Hieronymus VVelſchius *Curat. Propr. & Conſil. Medic. Dec.* 4. *Curat.* 5. quod non undequaque perfectas verſiones dedit. Ita ille: *Nec alia cauſa fingenda eſt, quod poſtea Cornarius, ſolum illum* (Calvi codicem) *ſcrupuloſius adſectatus, ſubinde ceſpitaret. Erat enim non tantum Græce eruditiſſimus, ſed etiam medicinæ ſcientia multis aliis præcellebat: ſed quia Latinas ſuas verſiones ad contextus editos tantum conformabat, MSS. ope deſtitutus, uſuque nonnihil infelix, imperfectas nobis utique dedit, quod vel ſola Aretæi recenſio ab Heniſchio quondam noſtro, & Petito Pariſienſi ſatis docuerit, nos quoque de Paulo Ægineta aliiſque oſtendimus in Variis noſtris.*

Qui tamen totus videtur fuiſſe in Græcis in ſermonem Latinum transferendis, haud omnia nobis ingenii ſui monumenta invidit. Refert Geſnerus duas ejuſdem Orationes extare una cum aliquot Hippocratis libellis ab ipſo converſis, impreſſas Baſileæ per Oporinum anno 1543. in 8. Alteri eſt titulus: *Hippocrates, ſeu Doctor verus*; alteri: *De rectis Medicinæ ſtudiis amplectendis*. Cum autem inimicitias cum Leonh. Fuchſio exerceret, qui ſuper ejus verſionibus litem ei moverat, in illum invectus eſt opere, quod inſcripſit: *Vulpecula excoriata*. Fuchſius enim, ut ajunt, vulpem Germanice ſignificat. Repoſuerat illi Fuchſius libellum inſcriptum: *Cornarius furens*. At Cornarius novam in illum ſatiram conſcripſit, cujus inſcriptio: *Nitrum, ac Brabyla pro vulpecula excoriata aſſervanda*. Alia etiam Cornarii Opuſcula recenſent Lindenius, & Lippenius. Ejus vero eloquentiæ, & multijugæ eruditionis ſpecimen lector noſter capiet ex duabus epiſtolis nuncupatoriis, quarum primam primæ, alteram alteri Hippocratis ſui editioni præfationis loco præmiſit; utramque enim in nova hac Cornarianæ verſionis editione damus, quod & autore ſuo digna viſa eſt, & multa utraque continet, quæ medicus haud contemnat.

Laboris autem patientiſſimum, ut perhibent, Cornarium fuiſſe illud argumento eſt, quod licet tam multa ſcripſerit, nunquam tamen tempus ei defuit, quo alibi viva voce doceret, aut quo clinicum ageret. Artem grammaticam tradidiſſe, & poetas, ac oratores Græcos publice enarraſſe, teſtatur ipſe idem in ſupra memorata epiſtola nuncupatoria; medicinam vero in Academiis Marpurgenſi, Roſtochienſi, & Jenenſi publice docuit. Hanc quoque magna cum laude diverſis in locis exercuit, nimirum apud Livones, Rutenos, in Principum Magaloburgicorum ditione, atque aula, nec non Northuſii in Thuringia, deinde Francofurti ad Mœnum publico Reipublicæ ſalario conductus, tandemque in patria. Jenæ,

ait Konigius, diem supremum obiisse anno seculi decimi sexti, ætatisque suæ quinquagesimo octavo, ibique sepultum esse; Thuanus tamen Historiæ suæ l. 21. aliique Zvvicaviæ in patria vita functum referunt. Duos post se filios reliquit, Achatem, & Diomedem, medicinæ doctores. Hæc de Jano Cornario: jam porro de ejus Hippocratica versione pauca.

Antequam universa Hippocratis Opera in Latinum sermonem conversa publici juris Cornarius faceret, Hippocratis Epistolas Latio donatas Coloniæ in lucem ediderat per Gymnicum in 8. anno 1542. nec non Basileæ per Oporinum libellos aliquot anno 1543. Cum autem anno 1546. totum Hippocratem daret, nescio, an sibi visus fuerit omnium primus, qui vertendo Hippocrati operam dedisset. Ita enim ait loco sæpius citato. *Cum per viginti ferme jam annos medicina Græca reviviscere cœperit: reducti sint Hippocrates, Galenus, Aetius, Paulus, Dioscorides: & hi non sua solum lingua, sed Latini etiam magna ex parte (uno Hippocrate hactenus saltem excepto) tum per doctos alios viros, tum per nos quoque facti.* Id certe Lindenio visum, neminem ante Cornarium hanc provinciam in Latinum sermonem convertendi Hippocratis occupasse. Inquit hic de Script. Med. *Hippocratem supra bis mille illos totos annos desideratum nemo unquam ante Cornarium Latinum reddere tentavit.* Ante Cornarium, quod neque ipse, neque Lindenius ignorare ullo modo potuit, non plura modo Hippocratis Opuscula fuere Latio donata, sed universa etiam plurium interpretum labore in Latinum conversa, ac in unum corpus digesta, quin ab uno eodemque interprete M. Fabio Calvo Latine reddita omnia, & simul prelo commissa. Consulantur hic, quos infra dabimus, plurium editionum Catalogi. Post Cornarium Hieronymus Mercurialis, ac Anutius Foesius Hippocratem convertere aggressi sunt, atque eorum uterque versionem suam e regione contextui Græco apposuit, exitu tamen dispari. Mercurialis enim paucis, nulli non probatus Foesius. Multis hic, quam Cornarius pluris est: alii, uter utri præferendus, in dubio relinquunt. Id affirmari libere potest, melioribus fatis in lucem prodiisse Cornarii versionem. Hæc enim omnium manibus vulgo teritur, neque ulla alia toties prela fatigavit.

PRÆ-

PRÆSTANTIORES OMNIUM
HIPPOCRATIS
OPERUM EDITIONES
QUÆ AD NOSTRAM NOTITIAM
pervenire potuere.

GRÆCÆ.

I. *OMNIA Opera Hippocratis. Venetiis in ædibus Aldi, & Andreæ Asulani Soceri. Mense Maii. M.D.XXVI.* fol.

Joanni Georgio Trissino, Vicentino, poetæ illi clarissimo, eam dedicat Franciscus Asulanus, qui brevi etiam ad Lectorem præfatione instituti sui rationem reddit.

II. *Hippocratis Coi Medici Vetustissimi, & Omnium Aliorum Principis, libri omnes, ad uetustos Codices summo studio collati & restaurati. Basileae apud Hieronymum Frobenium, & Nicolaum Episcopium. MDXXVIII.* fol.

Hanc editionem superiori longe præstantiorem, ut quisque Græce scientissimus affirmat, Janus Cornarius curavit, de qua hæc idem habet in sua ad Matthiam Helt præfatione: *Quum aliquot retro annis, non solum obscuritas, & difficultas obstiterit, quo minus Hippocrates studiosorum manibus tereretur, sed etiam penuria exemplarium, eorundemque corruptio temporum injuria inuecta: uisum est mibi hac parte rei medicæ studiosos juuare, quo Hippocratis copiam uberem, eamque quam castigatissimam expositam haberent. Atque hic non tam meum beneficium apud studiosos inflare uolo, quam Hieronymi Frobenii, & Nicolai Episcopii studium, & sedulitatem, imo incomparabilem erga bona studia juuanda animi propensionem, qui nulla impensæ parcimonia, curarunt, ut Hippocrates ad tria uetustissima exemplaria (quorum unum insignis Medicus Adolphus Occo Augustanus, alterum Jo. Dalburgii bibliotheca, postremum Hieronymus Gemusæus, cujus etiam opera in eo conferendo Frobenii non parum fuerunt adjuti, Parisiis commodato acceptum ab excellenti medico Nicolao Copo Guilielmi illius Basiliensis, pridem Gallicorum regis archiatri filio, exhibuere) a nobis correctus, adhibito ad hoc etiam Galeno, ex ipsorum officina quam castigatissimus prodiret, pluribus quater mille locis redintegratis, qui in priore Veneta aditione aut defuerant ex toto, aut uitiati habebantur, atque hoc ea tamen religione a me factum est, ut nihil temere sit mutatum, nisi palam mendosum, ita ut in ambiguis quoque lectionibus, eas potissimum sequutus sim, quas ipsum Galenum recepisse deprebendi.*

LATINÆ.

Versionem Latinam antiquam Hippocratis, & Galeni commendat Cassiodorus c.31. *Div. lect.* quæ intercidit.

Pellegrinus Antonius Orlandus in Opere Italico *de Ortu, & Progressibus Artis Typographicæ* p. 544. meminit editionis *Operum Hippocratis cum Com. Var. Ven.* 1487. 20. *Aug. per Bapt. de Tortis, fol.* Nusquam ipsi editionem hanc offendimus. Facile tamen est credere, nihil aliud per Baptistam de Tortis actum, quam simul in unum volumen collecta haud ita multa Hippocratis Opuscula, quæ id temporis inventa fuerant, & Latio donata.

I. *Hippocratis Coi Medicorum Omnium longe Principis, octoginta Volumina, quibus maxima ex parte, annorum circiter duo millia Latina caruit lingua, Graeci uero, Arabes, & Prisci nostri Medici, plurimis tamen utilibus prætermissis, scripta sua illustrarunt, nunc tandem per M. Fabium Caluum Rhauennatem uirum undecunque doctissimum latinitate donata, Clementi VII. Pontific. Max. dicata, ac nunc primum in lucem edita, quo nihil humano generi salubrius fieri potuit. Romae ex Aedibus Francisci Minitii Calui Nouocomensis, Anno, a Partu Virginis MDXXV.* fol.

Hæc

Hæc omnium, quas novimus, prima est totius Hippocratis Latini editio. Errat Fabricius, pace viri eruditissimi dixerim, in sua *Bibl. Græc.* ubi hujus editionis meminit his verbis: *M. Fabius Calvus jussu Clem. VII. Pontific, ex MSS. Græcis Vaticanis Hippocratem convertit circa A. C. 1530. licet editum demum Romæ 1549.* Neque enim Calvi Hippocratica versio primum edita est Romæ A. 1549. quod, post Bartholinum *de lib. legend.* p. 117. Fabricius affirmat, nimirum ut hanc editionem ea, quæ prodiit *Variis Interpretibus Basileæ apud Andream Cratandrum* A. 1526. posteriorem faciat, ut persuasum videtur fuisse etiam Lindenio *de Script. Med.* Præterea haud in Hippocratem vertendum curam intendebat Calvus A. 1530. quem vita functum scimus A. 1527. Sed Calvus ipse, ut de hoc nemini sit dubitandum; asserit, se totum in Hippocrate vertendo fuisse anno 1515. Editio Calvi copiosissimo Indice instructa est. De Ravennatis versione hæc habet in sua *Bibl.* Gesnerus: *M. Fabius Calvus Ravennas omnia Hippocratis opera vertit, sed rudiuscule, nec satis clare, Græcis quoque dictionibus sæpe relictis: utilis est tamen vel hoc nomine ejus translatio, quoniam, ut legitur in Præfatiuncula, multos Græcos Codices diversarum lectionum in promptu habuit.* Sed operæ pretium est audire hic Georgium Hieronymum VVelschium, *Curat. Prop. & Conf. med. Dec. 4. Cur. 5.* qui cum in quamdam dictionem Græcam incidisset, quam male versam a Cornario putat, quod nimium fiderit codice, quo Calvus usus, ita de illo codice judicat: *Fabii Calvi, sive Phalacri Codicem nos in Vaticana Bibliotheca nulla antiquitatis prærogativa conspeximus, sed ab ipsiusmet Calvi manu ex MS. uno apographum quidem, non tamen optimum, adeoque, ut conjicimus, nec ex optimo exemplari descriptum, quamvis id antiquissimum vocasset. In charta enim tantum non veteri, sed nostrate, & vulgari exaratum est: Ut ideo Poesius Præfatione Operis sui, dum membranas nominabat, valde hallucinatus est, nec se vidisse, aut certe non probe commeminisse, ipse prodiderit: quod annus quoque adscriptus contestatur, qui annum Æræ nostræ Christianæ millesimum, quingentesimum, duodecimum denotat, qui sane a vetustate longius abest, neque excusationem ab industria Calvi admittit, ut librum antigrapho parem existimemus; dum certe nobis de illius, quemadmodum & de peritia L. Græca in Viro cæteroquin optimo non satis constat.*

II. *Hippocratis* Coi *Medicorum Omnium longe principis, opera: quibus maxima ex parte annorum circiter duo millia Latina caruit lingua: Græci uero & Arabes, & Prisci nostri Medici, plurimis tamen utilibus prætermissis, scripta sua illustrarunt: nunc tandem per M. Fabium Rhauennatem, Guilielmum Copum Basileensem, Nicolaum Leonicenum, & Andream Brentium, uiros doctissimos latinitate donata, ac jam primum in lucem ædita: quo reuera humano generi nihil fieri potuit salubrius. Basileae in Officina Andreae Cratandri, A. M.D.XXVI.* fol.

Eadem est cum Romana editione anni superioris, modo excipias *Aphorismos*, quos vertit Nicolaus Leonicenus, libros *Præsagiorum, & Rationis Vict. in Morbis Acut.* ex versione Guil. Copi, & librum *de Natura Hominis*, Andrea Brentio interprete.

III. *Hippocratis opera omnia, in que quidem Galeni extent commentaria, hactenus latio donata. Nempe, Aphorismorum sectiones septem, Nicolao Leoniceno interprete. Predictionum libri tres., a Laurentio Laurentiano traducti. Ratio victus in morbis acutis ex Joãnis Vassei Meldensis tralatione. Ratio victus privatorum ex Joanis Guinterii Andernaci versione. De natura humana liber vnus, alter de morbis popularibus, quos ambos fecit latinos Hermanus Cruserius Campensis. Galeni in hec omnia enarrationes jã recẽs emaculate, ac scholiis doctissimis ornate, a Joãne baptista Ferrario medico peritissimo, Lugduni apud Scipionẽ de Sabiano. 1535.* Voll. 2. 8.

Editio rarissima, cujus mentio nulla aut apud Lindenium *de Scriptis Medicis*, aut apud Fabricium *Bibl. Græca*.

IV. *Hippocratis Coi Medicorum Omnium longe Principis, Opera, quæ ad nos extant omnia. Per Janum Cornarium Medicum Physicum latina lingua conscripta. Basileae, per Hieronymum Frob. & Nicol. Episcopium. Mense Martio M.D.XLVI.* fol.

Huic editioni Petrus Matthæus Pinus suum Indicem accommodavit, ut supra memini-

minimus. Opus suum ad Senatum Populumque Imperialis urbis Augustæ Vindelicorum misit Cornarius elegantissima, & satis prolixa epistola, ubi multa eruditissime scribit de instituti sui ratione, ac de artis medicæ a primis ad sua tempora vicibus. Non deest huic editioni copiosus Index.

V. Eadem. *Venetiis, apud Hieronymum Scottum*, eodem anno 1546. fol.
Fugit hæc Lindenium, & Fabricium.

VI. Eadem. *Parisiis, apud Carolum Guillard*, eodem pariter anno, in 8. ex Lindenii testimonio.

VII. Eadem. *Venetiis, apud Joan. Gryphium*. 8. T. 2.
Lindenius, & Fabricius prodiisse typis Gryphii Hippocratem Cornarii ajunt, anno 1545. Id si constaret, præcessisset Veneta Basileensem editionem ab ipso Cornario procuratam, quod dicendum ne sit, alii videant. Ipse id scio, epistolam nuncupatoriam Basileensis editionis datam a Cornario *Marpurgi Hessorum Calend. Septemb. anno Christi M.D.XLV.* editionem vero tandem absolutam *Mense Martio MDXLVI.*

VIII. *Hippocratis Coi, Medicorum Omnium longe Principis Opera, quæ ad nos extant omnia: per Janum Cornarium Medicum Physicum Latina lingua conscripta, & denuo ex toto recognita. Basileae, per Hieron. Frobenium, & Nic. Episcopium, anno M.D.LIII.* fol.
Altera est hæc Cornarianæ versionis editio, ad quam ceteræ omnes, quæ postea sequutæ.

IX. Eadem. Per eosdem Typographos *Frobenium, & Episcopium*, anno 1554. in 8. T. 2.

X. *Hippocratis Coi Medicorum omnium longe Principis, Opera quæ ad nos extant omnia, per Janum Cornarium Medicum Physicum Latina lingua conscripta, & recognita. Cum accessione Hippocratis de Hominis Structura libri, antea non excusi. Recens illustrata cum Argumentis in singulos libros, tum Indice insuper copiosissimo, per Joannem Culmā. Geppingeñ. nunc primū editis. Basileae, per Hieron. Frobenium, & Nicol. Episcopium, anno M.D.LVIII. Mense Sept.* fol.
Nullam ex Cornarianæ versionis editionibus hac habemus absolutiorem.

XI. *Lugduni* editum Hippocratem A. 1562. in 8. referunt Lindenius, & Fabricius. Repetitam illic puto Basileensem editionem anni 1558.

XII. *Hippocratis Coi Medicorum omnium facile principis opera quæ extant omnia, Jano Cornario Medico Physico Interprete, novis & Argumentis in singulos libros, & Indice copiosissimo per Joan. Culman. Geppingen. editis, illustrata: postremoque ad fidem castigatissimorum veterum Græcorum exemplarium collata, & quam diligentissime restituta. Lugduni, apud Hæredes Jacobi Junctæ*, 1564. fol.
Editio hæc nitida est, & satis emendata.

XIII. *Hippocratis Coi Medicorum omnium facile principis Opera, quibus addidimus Commentaria Joan. Marinelli, in quibus morbi omnes, eorumque causæ, signa, ac curationes, quæ in libris Hippocratis dispersim scribuntur, una copulantur, atque tractantur. Deinde voces, ac loca in Hippocratis libris obscura, & difficilia, ex Galeni sententia declarantur: postea sententiæ plurimæ, quæ ab Hippocratis dignitate ob translationes perperam factas alienæ videntur, antiquorum auctoritate sunt correctæ: præterea multa, quæ sæpe leguntur in ejusdem li-*

bris,

bris, quæ a se ipsis aliàs dissentire videntur, ea conciliata sunt. Ac tandem Index omnium copiosissimus. Nova & argumenta in singulos libros per Joan. Culman. Geppingen. sunt addita. Venetiis, apud Johan. Valgrisium, 1575. fol.

Sæpius hæc editio repetita est. Verum præter hanc Valgrisianam, nullam magni faciendam puto; adeo recentissimæ quæque prioribus sunt maculatiores. Valgrisianæ autem vix unum modo exemplum reperies.

XIV. *Magni Hippocratis Medicorum omnium facile principis, Opera omnia quæ extant in* VIII. *Sectiones ex Erotiani mente distributa. Nunc recens latina interpretatione donata, ac denuo separatim in lucem edita, Anutio Foesio Mediomatrico Medico Authore: adjecta sunt ad* VI. *Sectionem Palladii Scholia in lib. de Fracturis nondum antea excusa, & nunc primum e Græco in Latinum conversa. Cum Indice amplissimo, & utilissimo. Francofurti, apud Hæredes And. VVechelii. M.D.XCVI.* 8.

Quem anno superiore Hippocratem Græco-latinum emiserat VVechelius, eumdem novis formis Latinum dumtaxat hoc anno emisit.

XV. Ex Versione Cornarii cum Commentariis Marinelli. *Vincentiæ, sumptibus Francisci Lenii, & Orlandi Jadræ*, 1610. fol.

XVI. Eadem. *Venetiis, apud Hieronymum, & Alexandrum Polum*, 1619. fol.

XVII. Eadem. *Venetiis, typis Abbundij Menafolii*, 1679. fol.

Simon Collinæus, typographus Parisiensis, varia Hippocratis Opuscula, alia aliis interpretibus, edidit, neque uno anno omnia, *fol. ch. maj.* Singula in singulorum operum elencho memorabimus.

GRÆCO - LATINÆ.

I. *Hippocratis Coi Opera quae extant Graece, & Latine, Veterum codicum collatione restituta, Novo Ordine in quatuor Classes digesta, Interpretationis latinæ emendatione, & Scholiis illustrata, a Hieron. Mercuriali Foroliviensi. Venetiis, industria, ac sumptibus Junctarum*, 1588. fol.

Michael Columbus Indicem addidit refertissimum. Omnibus tamen minime probatur Mercurialis, viri alioquin eruditissimi, ac medici doctissimi industria in Hippocrate vertendo. Bartholinus *de legend. lib.* ait, *male se Mercurialem in numerum Interpretum ingessisse, judicio Castrensis.*

II. *Magni Hippocratis Medicorum omnium facile Principis, Opera omnia quæ extant in* VIII. *Sectiones ex Erotiani mente distributa. Nunc recens latina Interpretatione, & Annotationibus illustrata, Anutio Foesio Mediomatrico Medico Authore. Adjecta sunt ad* VI. *Sectionem Palladii Scholia Græca in lib. de Fracturis, nondum antea excusa, & nunc primum Latinitate donata. His præterea accessere variæ in omnes Hippocratis libros Lectiones Græcæ, ex reconditissimis manuscriptis exemplaribus summa diligentia collectæ, nec non etiam quorumdam doctissimorum Virorum in aliquot Hippocrat. libros Observationes. Cum Indice quadruplici longe amplissimo & utilissimo. Francofurti apud Andreæ VVecheli heredes*, in fol. 1595. atque iterum 1621. tertio etiam 1624. & quarto 1645.

Eamdem editionem exscripsit Samuel Chouet *Genevæ* 1657. in fol. quæ tamen longe abest a prima anni 1598. omnium optima. Ceterum, teste Andrea Ottom. Goelicke in Hist. Med. *Foesiana editio omnibus reliquis palmam non tam disputat, quam præripit.*

III. *Hip-*

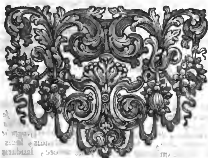
III. *Hippocratis Coi, & Claudii Galeni Pergameni Archiatron Opera Renatus Charterius, Vindocinensis, Doctor Medicus Parif. Regis Christianissimi Consiliarius Medicus, ac Professor, plurima interpretatus, universa emendavit, instauravit, notavit, auxit, secundum distinctas Medicinæ Partes in tredecim Tomos digessit, & conjunctim Græce, & Latine primus edidit. Lutetiæ Parisiorum, apud Andream Pralard, anno M.DC.LXXIX.* in fol.

Nihil est, quod in hac vere magnifica, & numeris omnibus absolutissima Hippocratis, & Galeni editione desideres, præter copiosissimum rerum Indicem, quem Charterii mors nobis invidit.

IV. *Magni Hippocratis Coi Opera Omnia. Græce, & Latine Edita, & ad omnes alias Editiones accommodata. Industria, & diligentia Joan. Antonidæ Vand. Linden. Lugd. Batav. apud Gaasbeeckios*, 1665. in 8. T. 2.

Commendant hanc editionem varia ornamenta, tum forma minor ad utentium commodum, sed præcipue non levis Interpretis eruditio. De hac tamen ita sentit Andreas Ottom. Goelick. *l. c. Nescio, qua animi intemperie studiosi Medicinæ vulgo ruant in editionem* Vanderlindianam, *eamque immani pretio rediment, cum hactenus perspicere mihi non licuerit, quid* Lindenius *singulare præstiterit præ aliis.*

In alias linguas conversum Hippocratem memorant, ac præcipue in Arabicam. Ex vulgaribus Gallica lingua donatum novimus ab Andrea Dacerio, consultis MSS. Bibliothecæ Regiæ, atque editum Enchiridii forma *Parisiis Voll. 2.* anno *1697.* instructum annotationibus criticis, ac addita Hippocratis Vita.

SINGULORUM HIPPOCRATIS OPUSCULORUM EDITIONES ALIQUÆ

CUM EORUMDEM INTERPRETIBUS

Qui magis Commendantur.

UNIVERSA Hippocratis Opera, quæ Græce, & Latine edidere, perpetuis notis illustrarunt Hieronymus Mercurialis, & Anutius Foesius. Has Hippocratis studiosus operæ pretium facturus est, si perlegat, simulque eis jungat, quæ sequuntur:

1. *Linguarum, hoc est, obsoletarum Hippocratie Vocum explanationes Græco-latinæ Galeni, Erotiani, & Herodoti.* Extant ad calcem Hippocratis G. L. ejusdem Mercurialis, & inter Opera G. L. Hippocratis, & Galeni edita a Charterio, T. 2.

2. *Hieronymi Mercurialis Variarum Lectionum, in Medicina Scriptoribus, & aliis, Libri VI. Venet. apud Junctas,* in 4. & fol. Quæ pauca in hoc opere ad Hippocratem spectant, ad eum intelligendum plurimum conferunt.

3. *Oeconomia Hippocratis, Alphabeti serie distincta, in qua Dictionum apud Hippocratem omnium, præsertim obscuriorum, usus explicatur, & velut ex amplissimo penu depromitur: ita ut Lexicon Hippocrateum merito dici possit. Anutio Foesio Authore. Francofurti apud Andreæ VVechelii Hæredes* 1588. in fol. Editio hæc omnium optima jure censetur.

4. *Joannis Gorræi Definitionum Medicarum libri XXIV. a Joan. Gorræo filio locupletati, & accessione magna adaucti. Parisiis apud Societatem Minimam,* 1622. fol.

5. *Magnus Hippocrates Cous, Prosperi Martiani Notationibus explicatus. Romæ typis Jacobi Mascardi,* 1626. in fol. *Venetiis apud Guerilios,* 1652. in fol. Hoc opere sibi proposuit Martianus, *quæcumque alii aut prætererunt, aut sponte omiserunt, perperamve (eo judice) intellexerunt, explanare, & ad verum sensum reducere.*

Singula Hippocratis Opera, eorumque Commentaria jam recensenda. Quoniam vero offendi ipse adhuc neminem, qui in libris *de Superfœtatione, de fœtus in utero mortui Exsectione, de Dentitione, de corporum Resectione, de Corde, de ossium Natura, de Affectionibus, de Natura muliebri, de Sterilibus, de Judicationibus, de Diebus criticis, sive judicatoriis, de Fistulis, de Hæmorrhoidibus, de videndi Acie, de hominis Structura* illustrandis, lucis aliquid attulerit, medicinæ candidatus, donec quispiam occurrat, me autore, laudatis celeberrimorum virorum annotationibus contentus erit.

JUSJURANDUM

UTILE æque opus, ac jucundum. Hinc discimus, vel ab antiquissimis temporibus cautum fuisse, ne medicina nisi ab honestis, & diligentibus hominibus exerceretur, præscriptumque, quo animo ad hanc profitendam accedendum esset. Hippocratis Jusjurandum haud semel impressum est ad calcem Fabularum Æsopicarum: Habet enim multa cum aliarum artium professoribus communia, ideoque dignum, quod a prima statim ætatula puerorum etiam ante oculos versetur, ac omnium manibus teratur. Vulgatum est hoc opusculum latine *Venetiis* anno 1493. una cum libris *de Natura fœtus, & de Lege,* itemque simul cum aliis opusculis *Francofurti* anno 1587. *in 12. cura, ac diligentia Joan. Opsopœi.* In Italicam linguam translatum est a Lucillo Philaltheo, ac una cum *Aphorismis* editum est *Papiæ* anno 1552. in 8. Notas adjecit Joan. Francisc. Martinionus.

INTERPRETES PRÆSTANTIORES

In Hippocratis Jusjurandum hæc præ ceteris legenda:

1. *Blasii Hollerii in Jusjurandum Hippocratis Commentarius*. *Basileæ*, 1558. in 8.

2. *Hippocratis Jusjurandum*, *Commentario illustratum a Petro Memmio*. *Rostochii*, 1577. in 8.

3. *Hippocratis Jusjurandum Tabula illustratum*, *studio*, *& conatu Theod. Zuingeri*. Extat G. L. cum *Hippocratis Coi Viginti duobus Commentariis*, *Tabulis ab eodem Zuingero illustratis*. *Basileæ*, 1579. in fol. pag. 56. & seqq.

4. *Hippocratis Jusjurandum cum Paraphrastica Versione*, *& brevibus Commentariis Jo. Heurnii*. Extat G. L. inter *Hippocratis Prolegomena*. *Lugd. Bat.* 1597. in 4. Hæc Hippocratis Prolegomena, ac ejus propterea Jusjurandum habebis etiam inter Opera ejusdem Heurnii, quorum optima editio est Lug. Bat. anni 1609. in 4.

5. *Hippocratis Jusjurandum*, *interprete Jo. Gorræo*. *Accesserunt ejusdem Interpretis Annotationes*. Extat G. L. cum ejusdem Gorræi Operibus. *Parisiis*, 1622. in fol.

6. *Francisci de Franciscis Commentarius in Hippocratis Jusjurandum*. Extat Tomo Primo *Prælectionum Monspeliensium* ejusdem Interpretis. *Genevæ*, 1618. in 8.

7. *Francisci Ranchini in Hippocratis Jusjurandum Commentarius*. Extat inter ejusdem *Ranchini Opuscula Medica*. *Lugduni*, 1627. in 4.

8. *Hippocratis Magni Jusjurandum*, *recensitum*, *& libro commentario illustratum a Joanne Henrico Meibomio*. *Lug. Bat.* 1643. in 4. Aurea Meibomii Commentaria ceteris omnibus præstare si quis dicat, falli hunc, ipse minime dicam.

L E X

OPUSCULUM hoc quæ præcipue illustrant, hæc sunt opera:

1. *Hippocratis Nomon Tabula illustratum*, *studio*, *& conatu Theod. Zuingeri*. Extat G. L. cum *Hippocratis Coi Viginti duobus Commentariis* pag. 51. & seqq.

2. *Roderici a Fonseca in Hippocratis Legem Commentarium*; *quo perfecti Medici natura explicatur*. *Romæ* 1586. in 4.

3. *Hippocratis Lex cum Paraphrastica Versione*, *& brevibus Commentar. Joan. Heurnii*. Extat G. L. inter memorata *Hippocr. Prolegomena*.

D E A R T E

Liber I.

OPUS hoc, quod nemo Hippocrati abjudicat, legentibus haud levi erunt utilitati

1. *Hippocratis de Arte Commentarium Tabula illustratum*, *studio*, *& conatu Theod. Zuingeri*. Extat G. L. cum *Hippocratis Coi Viginti duobus Commentariis* pag. 1. & seqq.

2. *Hippocratis de Arte Liber unus*, *Interprete Joan. Gorræo*. *Accesserunt ejusdem Interpretis Annotationes*. Extat G. L. cum ejusdem Gorræi Operibus. *Parisiis* 1622. fol.

3. *Hippocratis de Arte Liber I. cum Paraphrastica Versione*, *& brevibus Commentariis Joan. Heurnii*. Extat G. L. inter *Hippocratis Coi Prolegomena*.

DE VETERI MEDICINA

Liber I.

SOLIDA hujus operis doctrina solidam paritura est utilitatem. Magnos illos viros Zuingerum, Gorræum, Heurnium, quos legendos in librum *de Arte* proposuimus, & in librum *de Veteri Medicina* laudatis locis legendos proponimus. Adde *Guilielmi ten Rhyne Meditationes in Magni Hippocratis Textum* XXIV. *de Veteri Medicina &c. Lugduni Batavor.* 1672. in 12.

D E M E D I C O

Liber I.

HUJUS libri neque Galenus meminit, neque Erotianus. Hinc non nemo de ejus autore dubitat. Qui tamen Hippocratis esse sentiunt, haud male de Hippocrate sentiunt. Franciscus Feureus, qui Chirurgicos Hippocratis libros cum Commentariis Vidi Vidii Gallice vertit, elegantissima in Hippocratis librum *de Medico* Commentaria Gallice conscripsit. Præter hunc versandi sunt etiam locis citatis Theod. Zuingerus, Joan. Heurnius, & Joan. Gorræus, cujus Annotationes, & Scholia in hunc Hippocratis librum & seorsim excusa sunt *Parisiis* A. 1543. in 8.

HIPPOCRATIS

DE DECENTI ORNATU

Liber I.

QUAMVIS Hieronymus Mercurialis, aliique acerrime contendant, falso tribui hunc librum Hippocrati; utilem nihilominus medicis esse, diffitetur nemo. Illum illustrarunt Zuingerus, & Heurnius.

PRÆCEPTIONES

NEC Galeno, neque Erotiano innotuisse *Hippocratica Praeceptiones* Foesio videntur, *cum nullas inde dictiones eos attigisse, & explicasse, satis constet*. Prosper Martianus librum hunc omnium Hippocraticorum obscurissimum judicat. Lucem ei propterea afferre maximopere conatur suis Commentariis. Eodem tamen teste, magnam laudem merentur, quæ Zuingerus in illum commentatus est, inter *Viginti duo Hippocratis Commentaria*. Inter *Hippocratis* toties laudata *Prolegomena* extant etiam *Hippocratis Praeceptiones G.L. cum Paraphrastica Versione, & brevibus Commentariis Joan. Heurnii*.

DE NATURA HOMINIS

Liber I.

IN hunc librum, indubitatum Hippocratis foetum, suoque autore dignum, Fagoueus Commentarium Gallice conscripsit. Maximam capiet utilitatem, qui Theodorum Zuingerum, & Heurnium in illum perleget. Quærendi præterea

1. *Hippocratis de Natura humana libellus genuinus, & elegans; novo Gymnasio Bremensi propositus a Joan. Evvicio. Bremæ*, 1584. in 4.
2. *Blasii Hollerii in Hippocratis librum de Natura hominis Commentarius. Argentorati*, 1558. in 8.
3. *Hippocratis de Natura hominis liber, latine versus, & paraphrasi explicatus a Hieronymo Massario. Argentorati*, 1564. in 8.

DE SALUBRI DIÆTA

Liber I.

ADSCRIBENDUM Polybo, Hippocratis discipulo, opus *de Salubri Diæta* censet Galenus. Jo. Guinterio Andernaco interprete, impressum fuit *Parisiis apud Christ. VVechelum* A. 1528. fol. cum Gal. lib. *de Plenitudine* ab eodem Guinterio converso. *Parisiis* etiam edidit Jacobus du Puys anno 1577. in 16. cum *Thesauro sanitatis* Joan. Liebaultii. Albanus Torinus cum aliis ejusdem Polybi opusculis hoc quoque in Latinum vertit, quæ *Basileæ* Oporinus edidit an. 1544. in 8. sic inscripta: *Polybi Opuscula aliquot, nempe de Tuenda Valetudine, seu de Ratione Victus Sanorum Lib. I. de Seminis Humani Natura Lib. I. de Morbis, sive Affectibus Corporis Lib. II. Latine, Albano Torino interprete*. Eadem etiam e Græco vertit Italice Petrus Laurus Mutinensis, quæ publici juris fecit *Venetiis* Cominus de Trino A. 1545. in 4. Lucem huic operi afferunt præter Galeni Commentaria,

1. *Hieremiæ Thriverii in Polybum, aut Hippocratem de Ratione Victus Idiotarum, aut Privatorum Commentariis. Lugduni*, 1548. in 8.
2. *Polybi de Diæta Salubri, sive de Victus Privatorum Libellus, ex Græco translatus, & brevibus Scholiis illustratus a Joh. Placotomo. Accessit Doctrina &c. Antuerpiæ*, 1561. in 16.
3. *Hermanni Cruserii Commentarius in Hippocratis librum de Salubri Diæta*. Extat cum ejusdem Interpretis Commentatio *in Hippocratis I. & III. de Morbis Vulgaribus, Basileæ* 1570. in 8.

DE GENITURA

Liber I.

ET hunc librum Polybo, discipulo, & genero Hippocratis, adjudicant. Quæ in illum & Zuingerus, & Gorræus scripsere, utilissima sunt.

DE

INTERPRETES PRÆSTANTIORES

DE NATURA PUERI
sive FOETUS

Liber I.

SI de hujus libri autore judicandum sit, non una ratio pro Polybo pugnabit. A. 1493. Latine editum esse *Venetiis* una cum *Jurejurando*, *& libro de Lege*, supra memoratis. Anno 1502. typis Octav. Scoti *Venetiis* prodiere *Dini de Garbo Recollectiones in Hippocratem de Natura Foetus*, una cum aliis ejusdem argumenti libris. Utrum præter Zuingerum, & Gorræum, ad hunc librum illustrandum alii, qui legi mereantur, suas euras contulerint, diligentiam meam omnino fugit.

DE CARNIBUS

Liber I.

VERUM esse hujus libri titulum *de Principiis*, Prosper Martianus, atque alii multi validis argumentis evincunt. Etsi nonnulla hic inveniantur, quæ non satis videntur cum iis convenire, quæ alibi Hippocrates docuit, inter ejus tamen opera hunc librum recensendum, idem Martianus judicat. Nemo occurrit, qui facem præferat hoc opusculum evolventibus, præter Zuingerum in *Hippocratis Viginti duobus Commentariis*, & Heurnium in *Hippocratis Prolegomenis*, nunquam e manibus dimittendos.

DE SEPTIMESTRI AC OCTIMESTRI PARTU

Libri II.

ZUINGERUS unus, quantum satis est, viam monstrat ad hos libros legendos accedentibus. In eos tamen scripsit & Hieronymus Cardanus, cujus *Commentaria* extant cum ejusdem autoris *Commentariis in Hippocratis Prognostica*. *Basileæ*, 1568. fol. Quæ in unum *de Septimestri Partu* librum commentatus etiam est Ferdinandus a Mena, extant cum ejusdem *Methodo curatoria febrium omnium*. *Antuerpiæ*, 1568. 4.

DE GLANDULIS

Liber I.

EROTIANUS nullam hujus operis mentionem facit, Galenus autem illud juniori cuidam tribuit. Inter *Viginti duo Hippocratis Commentaria* invenies, quæ Zuingerus ad librum hunc illustrandum attulit.

MOCHLICUS LIBER sive VECTIARIUS

LIBER hic, ut optime animadvertit Foesius, *ad Chirurgiam ut maxime accommodatus, ita valde necessarius esse videtur*. Paraphrastice illum interpretatus est Nicolaus Florentinus; nihil tamen æque utile invenies ad ipsum intelligendum, ac Stephani Manialdi Commentaria, quæ extant cum *Hippocratis Coi Chirurgia*, *nunc primum Græce restituta*, *Latinitate donata*, *& Commentariis illustrata*. *Parisiis*, 1616. 8. Rarissimum opus, & magno pretio redimendum.

DE LOCIS IN HOMINE

Liber I.

EX iis, qui hunc librum illustrare conati sunt, post Zuingerum, cui primas nemo non deferet, unum delige Leonardum Bauschium, qui *Commentarios* in librum *de Locis in Homine* una cum aliis in Libros *de Medicamento Purgante*, *de Usu Veratri*, *ac de Diæta* edidit *Matriti ex Officina Regia*, 1594. in fol.

DE

HIPPOCRATIS

DE AERE AQUIS & LOCIS

Liber I.

PARAPHRASTICE præclarum hoc Hippocratis opus expofuit Camillus Flavius, & publico donavit *typis Roberti Meietti Venetiis*, 1596. in 4. Galenum in hunc librum leges, fed præterea quæ legantur, digna funt:

1. *Hippocratis, Medicorum omnium Principis, de Aere, Aquis, & Locis liber olim manens, nunc integer, qui Galeno de Habitationibus, & & Aquis, & Temporibus, & Regionibus infcribitur, Commentariis quatuor illuftratus ab Adriano Alemanno, Parifiis*, 1557. in 8.

2. *Hieronymi Gardini in Hippocratis de Aere, Aquis, & Locis Opus Commentarii, quibus & alia antea non impreffa accedunt. Bafileæ*, anno 1570. fol.

3. *Hieronymi Cardani in Hippocratem de Aere, Aquis, & Locis Commentarii. Accedunt &c. Bafileæ*, 1570. fol. Extat etiam cum ejufdem Cardani Operibus omnibus in decem Tomos digeftis. *Genevæ*, 1624. fol.

4. *Baccii Baldini in librum Hippocratis de Aquis, Aere, & Locis Commentaria. Florentiæ*, 1586. in 4.

5. *Ludovici Septalii in librum Hippocratis Coi de Aeribus, Aquis, & Locis Commentarii V. Appofitus eft Græcus Hippocratis Contextus ope antiquorum Exemplarium reftitutus, & in multis locis emendatus; una cum nova ejufdem in Latinum Verfione. Coloniæ*, 1590. fol. *Francofurti*, 1645. fol. Opus vere aureum, & medicorum manibus nunquam non terendum.

6. *Joan. Martini Prælectiones in librum Hippocratis Coi Medicorum Principis de Aere, Aquis, & Locis. Parifiis*, 1646. in 4. Omnia hic lectu digniffima.

Inter hujus libri interpretes locus fit etiam Zuingero in illis & hic memorandis *Duobus & Viginti Hippocratis Commentariis*.

DE FLATIBUS

Liber I.

NE dubites Hippocratem hujus libri autorem fateri. Quæ legentem juvare poffint, invenies apud Zuingerum *cit. Commentar.* Præterea aderit Adrianus Alemannus. Hujus eft: *Hippocratis, Medicorum Omnium Principis, de Flatibus liber Commentariis illuftratus. Parifiis*, 1557. 8.

DE MEDICAMENTIS PURGANTIBUS

Liber I.

GRÆCE editus eft *Bafileæ*, anno 1544. in 4. cum aliquot Galeni Opufculis. Junius Paulus Craffus Latinum fecit, illumque addidit operi Theophili Protofpatarii *de Corporis Humani Fabrica*. Mirifice eum illuftrant

1. *Leonardi Baufchii Commentarius*, qui extat cum ejufdem *Commentariis* in alios libros Hippocratis. *Matriti*, 1594. fol.

2. *Joan. Heurnius* in *Hippocratis Prolegomenis*. Nihil apud clariffimum Heurnium offendes, ut id hoc loco dicam, quod te non oblectet, & erudiat quam maxime. Gratia effe debet Genevenfibus editoribus, qui ejus *Commentaria* cum Hippocrate G. L. prelo iterum commifere.

3. *Ferdinandi a Mena Methodus Febrium Omnium &c. Acceffit liber de Purgantibus Medicinis &c. Antuerpiæ*, 1568. in 4. *Commentum in libros proprios de Venæ fectione, & Purgatione*, 1558. in 8.

4. *Hippocratis de Pharmacis Purgantibus libellus. Ex Cujaciano Codice a R. P. S. I. exfcriptus, hactenus in plerifque Hippocratis Editionibus defideratus; quem & Latine vertit, & notis illuftravit. Parifiis*, 1621. in 24. Opufculum auro contra æftimandum, fed inventu perquam difficile.

DE DIÆTA five VICTUS RATIONE

Libri III.

HAUD pauci funt, qui opus hoc Hippocraticum negligunt, quod forte illis falebrofum, & obfcurum videtur. Magnæ tamen utilitati eft legentibus. In hoc illuftrando fe ipfum fuperaffe vifus eft multis Zuingerus opere toties laudato. Lucem etiam eidem

eidem luculentam attulere *Leonardi Bauschii Commentarii*, editi cum aliis *Matriti*, ut supra monuimus.

DE INSOMNIIS

Liber I.

GRÆCE impressus *Parisiis apud Morellum* an. 1586. in 8. Sed haud paulo ante, nimirum an. 1497. *Venetiis apud Octav. Scotum* cusus fuerat Latine in fol. interprete Andrea Brentio, qui etiam suas in eum Commentationes adiecit. Theodorus Zuingerus nemini posthabendus est, qui eum explicarit. Eruditissimos etiam habemus in hunc librum *Iulii Cæsaris Scaligeri Commentarios*, pluries variis in locis impressos.

DE ALIMENTO

Liber I.

CONTRA Galenum, qui hujus libri autorem Hippocratem habet, alii Thessalo, alii Herophilo, nonnulli Philistioni, Phærecydi aliqui tribuunt. Hippocratem, ut ipse arbitror, minime puderet suum appellare. Ejus doctrinam assecuturis facem præferent

1. *Antonii Fracantiani in librum Hippocratis de Alimento Commentarius*, *Venetiis*, anno 1566. in 4.
2. *Hippocratis de Alimento liber*, *latinitate donatus*, *& Scholiis illustratus a Stephano Gourmeleno*, *Lutetiæ*, 1572. in 8.
3. *Hieronymi Cardani in librum Hippocratis de Alimento Commentaria*. *Romæ*, 1574. in 8. *Basileæ*, 1582. in 8.
4. *Commentaria in Hippocratis librum de Alimento*, *Authore Francisco Vallesio*. Extant G.L. cum ejusdem in *Aphorismos Hippocratis Commentariis*, *Coloniæ*, 1589. in fol. pagg. 213. 214. & seqq.

His omnibus adde, qui & hic recurrit, præstantissimum Zuingerum.

DE HUMIDORUM USU

Liber I.

HIC libellus, Galeno, & Erotiano ignotus, *est valde mutilus*, quemadmodum sentiunt saniores interpretes, *& utcunque consarcinatus ex schedis*. Inter *Viginti duo Hippocratis Commentarios* & in hunc librum Zuingeri doctissimi Annotationes invenies. Has perlege.

DE HUMORIBUS

Liber I.

EX Erotiani, & Galeni autoritate quisquis Hippocrati hoc opus adjudicat. Scripsit in illud doctissimos *Commentarios* clarissimus Ludovicus Duretus, impressos *Parisiis*, 1631. in 8. quocunque pretio parandos, si forte alicubi venales reperiantur.

DE MORBO SACRO

Liber I.

FALSO hunc librum Hippocrati adscribi, putant aliqui. Eum tamen illustravit Antonius Ponce de Sancta Cruce, cujus in hunc librum *Prælectiones Vallisoletanæ* cusæ sunt *Matriti*, 1631. in fol.

HIPPOCRATIS

DE MORBIS

Libri IV.

QUOD *ad eorum Auctorem spectat*, inquit Martianus, *an Hippocrates fuerit, nec ne, parum referre mihi videtur, dummodo sanam doctrinam, Asclepiadumque dogmatibus consonam eos continere, constet*. A. 1540 edita est horum librorum Latina versio *Parisiis* in 4. *Georgio Pylandro Zuicraviensi Germano interprete*, qui emendasse se ait *quamplurima loca, deprava tam in Aldina, quam in Germanica impressione Græca, ex collatione pervetusti Manuscripti voluminis*. Edidit Petrus Salius Diversus *Francofurti* in fol. curas suas in hos libros, quas sic inscripsit: *Commentaria in Hippocratis libros quatuor de Morbis luculentissima. Quibus non solum difficillima artis medicæ capita explicantur, sed Hippocratis quoque obscuriora loca quamplurima ita enarrantur, ut his delibatis, ad reliqua etiam ejusdem scripta facilis Lectori pateat aditus*. Magni jure fiunt a doctis viris hæc Commentaria.

DE INTERNIS AFFECTIONIBUS

Liber I.

VIDETUR hic liber Foesio *a quodam Gnidio conscriptus*. Quicunque tamen ejus sit autor, *ejusdem Scholæ est*, teste Martiano, *cujus & cæteri libri, qui Hippocratis nomine circumferuntur*. Prodiere in lucem *Parisiis* anno 1637. in 4. *Prælectiones in librum Hippocratis Coi de Morbis Internis, Authore Joanne Martino*, quas nemo sine utilitate leget.

DE MORBIS VIRGINUM

Liber I.

MAJORIS *Voluminis Fragmentum admodum exiguum*, opus hoc Martianus putat. Legendum tamen, præcipue doctorum virorum studiis illustratum. Hujusmodi sunt

1 *Hippocratis Coi libellus de iis, quæ Virginibus accidunt. Mauricio Cordato Rhemo interprete. Ad hoc Opusculum accesserunt ejusdem interpretis Annotationes. Parisiis*, 1574. in 8. Haud obvium apud bibliopolas opus, in quo nihil est, quod amplius desideres.

2. *Joan. Bapt. Donatii Commentaria in Magni Hippocratis Coi librum de Morbis Virginum. Francofurdi*, 1591. in 8. Extant cum ejusdem Donatii opere inscripto: *Rei Medicæ Studio Stipendia Sex*.

DE MORBIS MULIERUM

Libri II.

PRÆSTANTISSIMUM inter Hippocratica opus hoc, & autore suo vere dignum. Una cum libris *de Natura Muliebri, ac de Sterilibus* impressi duo hi libri sunt *Parisiis 1526. in 16. M. Fabio Calvo Ravennate interprete*. Cordæus priorem librum exposuit, magna parta laude apud omnes. En tibi ejus operis inscriptio: *Hippocratis Coi, Medicorum Principis libri Prioris de Morbis Mulierum interpretatio, & explicatio. Mauricio Cordæo Rhemo interprete. Parisiis, apud Dionis. Duvallium*, 1587. in fol. Extat etiam in *Gynæciorum* libris ab Isr. Spacchio editis, sed ibi pluribus mendis scatet.

DE MORBIS POPULARIBUS

Libri VII.

HUJUS nunquam satis commendati operis libros primum, & tertium, longe ceteris præstantiores, conscripsisse videtur Hippocrates, ut publici juris faceret; secundus vero, quartus, & sextus legitimi quidem Hippocratis fœtus censentur, verum sibi uni ab ipso conscripti, ac deinde a Thessalo, seu ex ejus discipulis alio in publicum emissi. Quintum, ac septimum suppositos aperte asserit Galenus. Ex omnibus tamen compactum est ægregium hoc opus, ex quo medicus magnam capiet utilitatem.

Primus, & tertius liber cum *Commentariis Galeni, Hermanno Cruserio interprete*, in lucem exiit *Parisiis apud Simonem Collinæum*, 1534. fol. maj. Ejusdem *Galeni* extant etiam *Commentaria*

in li-

INTERPRETES PRÆSTANTIORES

in librum sextum, & fragmenta *in secundum*. Præter Galenum, sæpius a medicinæ studiosis in manus sumenda

1. *Francisci Vallesii in lib. Hippocratis de Morbis Popularibus Commentaria. Madriti*, 1577. fol. *Coloniæ*, 1588. fol. Coloniensis autem editio, ad quam contulit operam, & industriam Jo. Petrus Ayroldus Marcellinus, longe priori fidelior est, & elegantior, ad quam multæ deinde prodiere. Tanti a medicis facta sunt Vallesii hæc *Commentaria*, ut ex illis novum opus concinnarit Petrus a Castro, sic inscriptum: *Imber Aureus, sive Chilias Aphorismorum ex libris Epidemion Hippocratis, eorumque doctissimis Francisci Vallesii Commentariis extracta. Veronæ*, 1652. in 12. *Ulmæ*, 1661. in 12.

2. *Petri Jacobi Steve Commentarii in Hippocratis librum II. Epidemiorum. Valentiæ*, 1551. fol. Vix ullus modo opus hoc Petri Jacobi Steve, nisi maximo fortunæ favore, invenerit. Eam autem laudem editis Commentariis consequutus est autor, ut non defuerint invidi, qui in vulgus jactaverint, inventa ab eo fuisse in quorumdam scriniis latentia, quæ Galenus in Hippocratem scripserat, ac pro suis ab ipso supposita.

3. *Hieronymi Mercurialis* opera duo, quorum alterum inscribitur: *In secundum librum Epidemiorum Hippocratis Prælectiones Bononienses. Foroliviji*, an. 1626. fol. Alterum: *Commentarii in Hippocratis Epidemicas Historias*. Extant hi cum ejusdem *Commentariis* eruditissimis *in Hippocratis Coi Prognostica, Prorrhetica, &c.* Omnia hæc complectitur volumen unum, cui titulus: *Prælectiones Pisanæ*, impressum *Venetiis*, 1597. *& Francofurti*, 1602. in fol.

4. *Petri Francisci Phrygii Commentarii in Historias Epidemicas Hippocratis, in tres partes digesti. Lugduni*, 1644. in 4. Nulla est hac præstantior editio.

5. *Hieronymi Cardani* libellus, cujus titulus est: *Examen Viginti duorum Ægrorum Hippocratis*, ad calcem *Commentariorum* ejusdem Cardani *in librum Hippocratis de Alimento. Romæ*, 1574. in 8. *Basileæ*, 1582. in 8.

6. *Hermanni Crusterii Commentarius in Hippocratis I. & III. de Morbis Vulgaribus. Basileæ*, 1580. in 8.

7. *Joan. Bapt. Montani in tertiam primi Epidemiorum sectionem Explanationes, a Valentino Lublino collectæ. Venetiis*, 1554. in 8.

8. *Ludovici Dureti Constitutionis primæ lib. II. Epidemiorum Hippocratis interpretatio*, ad calcem *Commentariorum* Ludovici Dureti in Hippocratis librum *de Humoribus purgandis*, & in libros tres *de Diæta Acutorum. Parisiis*. 1631. in 8.

9. *Breves Palladii Interpretationes Sexti libri de Morbis Popularibus Hippocratis*. Extant cum Medicis Antiquis Græcis a Junio Paulo Crasso Latinitate donatis. *Basileæ*, anno 1581. in 4. Extant etiam G. L. cum Hippocratis, & Galeni operibus a Charterio editis, T. IX.

10. *Hippocratis Epidemion liber sextus latinitate donatus, & luculentissima enarratione illustratus, Authore Leonardo Fuchsio*, in 4. & fol.

11. *Joannis Freind Commentarii de Febribus, ad libros I. & III. Hippocratis de Morbis Popularibus accommodati*. Variis temporibus, & locis sæpius impressi.

DE RATIONE VICTUS IN MORBIS ACUTIS

Liber I.

MAJOREM *utilitatem ad praxim ex hoc libro se percepisse, quam ex quovis alio Hippocratis opere*, Prosper Martianus fatetur. Prodiit *cum Comment. Galeni, Jo. Vassæo interprete, Parisiis apud Simon. Collinæum*, A. 1531. fol. maj. Commentationes suas in illum edidere

1. Antonius Musa Brasavolus. Circumferuntur ejus *in libros de ratione Victus in Morbis Acutis Hippocratis, & Galeni Commentaria, & Annotationes. Venetiis apud Hieron. Scotum*, 1546. fol. Opus maxime utilitatis, sed nimis, ut verum fateamur, prolixum.

2. Ludovicus Duretus, cujus *in libros Hippocratis de Diæta Acutorum Commentarii* juncti sunt Commentariis similibus in Hippocratis librum *de Humoribus purgandis. Parisiis*, 1631. 8.

3. Joan. Heurnius, cujus in hunc librum curas invenies inter ejus opera.

4. Hieronymus Mercurialis. Cum aliis tanti viri *Commentariis in Hippocratis Prognostica, Prorrhetica*, & ceteris supra memoratis, habetur quoque *Commentarius in Hippocratem de Victus Ratione in Morb. Acut.*

5. Hieremias Thriverius. Ejus sunt *Commentarii in Hippocratem de Ratione Victus in morbis acutis. Lugd.* 1552. in 8.

6. Franciscus Vallesius. Una cum *Commentariis in Aphorismos Hippocratis* edidit *Commentaria in libros Hippocratis de Ratione Vict. in Morb. Acut.* quæ quam accuratissime e prelis suis *Coloniæ* emisit Ciottus in fol.

HIPPOCRATIS

APHORISMORUM

Sectiones VII.

HOSNE Aphorismos descripserit Hippocrates, inter doctos viros lis est. Utrinque validissimis rationibus pugnatur. Prosper Martianus consarcinatum a minus attento quodam ex aliis Hippocratis operibus opus hoc arbitratur, eo præcipue quod *manifeste appares quamplures sententias ex aliis Hippocratis libris in præsens opus translatas longe perfectiores in proprio fonte reperiri, quam hoc in libro, non paucasque esse, quæ aphoristice descriptæ, mendacio non carent, quæ juxta proprii loci descriptionem, indubitatam veritatem continent. Qui enim eas collegis, ut brevem sententiam redderet, in multis veram Auctoris mentem minime assequutus voculas quasdam adimi posse ratus, orationem defectuosam, falsamque sententiam reddidis, ex quo factum est, ut omnium Aphorismorum lectionem tueri, sit impossibile; unde Galenus etiam aliquos tanquam spurios rejicere coactus est.* Utilissimam tamen nemo non dicit hanc Aphorismorum collectionem, qua pluriesne ullius opus typis impressum, in plures linguas versum, ac a pluribus autoribus illustratum sit, nescio.

Quod ad Aphorismorum editiones spectat, improbi laboris, ac nullius utilitatis esset, velle omnes recensere. Aliquot tamen liber enumerare, quæ aut aliquibus in eos notis, aut aliquo extrinsecus addito, nonnihil possunt ad eorum intelligentiam, eorumque usum conferre.

1. *Antiqua Hippocratis translatio, quæ est Constantini Aphricani, seu Monachi supra septem Sectiones Aphorismorum: una cum eruditissima Galeni commentatione. Nova ejusdem Hippocratis Translatio supra easdem septem Sectiones per Theodorum Gazam habita, cum Jacobi Foroliv. Marsiliique Expositionibus. Quæstiones eorundem Jacobi, & Marsilii supra prædictas septem Sectiones. Demum nova castigatio textuum Hippocratis: Commentationis Galeni: Expositionisque Jacobi Foroliviens. nec non omnium Autoritatum fida collatio per Christoph. Castaneam, Laudensem. Venetiis apud Locatellum* 1495. fol. Aliis deinde titulis hæc editio repetita est.

2. *Hippocratis Coi Aphorismorum Sectiones* VII. *Nicolao Leoniceno Vicentino Interprete, Accessit Octava ex Ant. Musæ Brasavoli Commentariis. Cum gemino Aphorismorum, ac rerum indice Francisci Oglerii. Item Prognosticorum lib. III. Guilielmo Copo interprete. Patavii typis Pauli Frambotti*, 1649. in 12. Leoniceni versio vulgatior est, quam alia ulla.

3. *Aphorismorum Hippocratis ex diversorum Græcorum Codicum collatione Recognitio. Variis eorundem lectionibus passim ad margines annotatis, authore Rutgero Rescio. Lovanii*, 1533. 8.

4. *Hippocratis Coi Aphorismorum, & sententiarum medicarum libri septem, in eum ordinem, in quem antehac nunquam disposuit quisquam, digesti. Juxta quem facile quivis materiam quamcunque medicam, quam inquirere cupiverit, extemplo inveniet. Adjecta insuper enarratione sententiarum singularium perquam familiari, atque compendiosa. Authore Joh. Agricola Ammonio. Ingolstadii*, 1537. 4.

5. *Hippocratis Aphorismorum genuina lectio ab eruditis omnibus mire desiderata. Eorumdem fidelis interpretatio, cum Galeni censura in eos omnes, qui minus erant absoluti. His accesserunt adnotationes in Corn. Celsum, ne tanti viri autoritas officeret iis, qui memoria essent Aphorismos complexuri. Auctore Joan. Morisoto. Basileæ apud Joh. Oporinum*, 1547. 8.

6. *Hippocratis Aphorismi & Guilielmi Plantii interpretatione, & Joh. Lygai Annotationibus illustrati. Parisiis*, 1551. in 16. *Lugduni*, 1581. in 16. *Genevæ*, 1590. in 16.

7. *Sententiarum omnium, ac verborum, quæ in divini Hippocratis Aphorismis continentur, in novum ordinem alphabeticumque digestio: ut quævis in ipsis commemorata, nunc facilius, & celerius quam antea inveniri queant, ut ita Medicinæ studiosis, majori nimirum, quam prius usui futura sint. Bartholomæus & Petrus Rostinius edid. Venetiis*, 1555. 8.

8. *Hippocratis Aphorismi Græce, & Latine ita digesti in ordinem, ut mutuo se se explicare, & ad morborum curationem singuli suo e loco prodire videantur, cum brevi expositione ex Galeni Commentariis desumpta. Insigniores aliquot sententiæ ex libris Aurelii Cornelii Celsi, Medici inter Latinos eloquentissimi; Cura Joan. Bulini. Lugduni*, 1580. 12.

9. *Archilei Carcani in Aphorismos Hippocratis Lucubrationes. Ticini*, 1581. 8.

10. *Hippocratis Aphorismi, ordine quam antea meliori, & Latini facti ab Oliverio Popardo. Rochellæ*, 1580. 16.

11. *Hippocratis Coi Aphorismorum Sectiones* VIII. *Juxta Græcum, & Latinum contextum renovavit Joh. Opsopæus; Lectionum varietate, & Cornelii Celsi versione calci subdita. Francofurti*, 1587. in 12. Extant cum aliis Hippocratis operibus.

12. *Constantini Lucæ subtilissima in Hippocratis Aphorismos per eum in ordinem reductos Expositio, & Profitentium ad artis usum Manuductio. Ticini*, 1607.

13. *Pauli Offredi in librum Aphorismorum Hippocratis Commentatio Aphoristica, ad Methodum Analyticam redacta. Cum Græco textu, Latinaque ejus interpretatione. Aurel. Allobr.* 1607. in 12.

14. *Vere aureorum Aphorismorum Hippocratis Enarrationes, & Commentaria Aphoristica, nova Methodo ejusmodi in ordinem digesta, quo generalibus præcedentibus Tabulis, quilibet Aphorismi ad proprium suum redacti locum; Physiologici in Physiologia &c. juxta unius cujusque facultatis partis Sectionum pertractantur seriem; ex iisdemque*

pri-

prima principia, & præcipua totius Artis medicæ pulchre eliciuntur fundamenta, & complures gravissimæ deciduntur controversiæ. Authore Emanuele Stupano. Basileæ, 1615. 8.

15. *Aphorismi Hippocratis. Ex recognitione A. Vorstii M. P. Lugduni Batav. ex Officina Elzeviriana*, 1628. in 32. Accessit liber Hippocratis, *de Lege*.

16. *Aphorismi Hippocratis Methodice dispositi a Nicolao Fontano. Amstelodami*, 1633. 12.

17. *Thesaurus Hippocraticus, sive Aphorismi Hippocratis in classes, & certos titulos ordine dispositi, atque succinctis rationibus illustrati a Bernharda Langwedelio. Hamburgi*, 1639. 12.

18. *Aphorismi Hippocratis facili methodo a Jo. Tilemanno digesti, cum ipso textu aliisque insuper therapeuticis pro curatione morborum omnium totius humani corporis. Marpurgi*, 1643. 24.

19. *Manuale Medicorum, seu Syntaxis Aphorismorum Hippocratis, Prænotionum, Coacarum, & Prædictionum, secundum propriam morborum omnium nomenclaturam alphabetica digesta ordine. Auctore Honorato Bicaisio. Londini*, 1659. 24.

20. *Aphorismi Hippocratis novo ordine digesti a Joan. Lanao. Parisiis*, 1664. 4.

21. *Aphorismi Hippocratis, Variorum Auctorum, maxime Hippocratis, & Celsi locis parallelis illustrati. Subjiciuntur Celsi sententiæ. Studio, & cura Theod. Janssonii ab Almeloveen. Lugd. Batav.* 1732. in 24.

Lugduni An. 1684. editi sunt *Aphorismi Hippocratis Novi* hoc titulo: *Jacobi Sponii Aphorismi Novi ex Hippocratis Operibus collecti, & in suas quique classes digesti, Notisque illustrati. Novi* jure appellantur; neque enim ii sunt, qui singulari libro editi, sed quos Sponius per universa Hippocratis opera dispersos collegit.

Si sermo autem sit de hujus operis versionibus, non id solum sæpe editum est Græce, sed sæpius Græce, & Latine, sæpissime vero Latine tantummodo. Hebraice etiam e duobus Codibus MSS. itemque Græce, & Latine M. A. Cajottius Romæ edidit anno 1647. Sed nullam esse inter cultiores nationem puto, quæ in linguam suam translatos Hippocratis Aphorismos non legat. Mitto Belgas, Anglos, Hispanos, nobis Italis Italicos fecit una cum Jurejurando Lucillus Philaltheus, notisque instruxit Jo. Franciscus Martinionus. Prodiere in lucem, ut supra meminimus ad Jusjurandum, *Papiæ apud Franciscum Moschenum* 1552. 8. Joseph Rosaccius quoque Italica lingua Aphorismos donavit, inseruitque libro suo, quem inscripsit: *Il Medico*, editum *Venetiis apud Petrum Farrum* 1621. 4. Eos vero, qui ad Chirurgiam spectant, in nostram linguam transtulit Bernardinus Genga. Quoniam vero hac nostra ætate omnia haud pauci Gallice, non absurdum erit, & Gallicas versiones referre.

Antiquissima omnium, quas vidi, ea est, quæ *Lugduni* prodiit 1576. in 16. cujus Autor J. Brech, qui Aphorismos e Græco in Gallicum transtulit, unaque Galeni Commentarium in librum primum, in quem suas etiam notas adjecit, ac paraphrasim, seu breves Commentarios in libros reliquos. Iis junxit etiam, pariter a se translatos, Aphorismos Joan. Damasceni medici Arabis, ac epitomen quamdam trium librorum Galeni de temperamentis. Gallice versi etiam sunt, atque editi cum notis, *Parisiis*, A. 1685. in 12. In Aphorismos scripsit lingua Gallica Commentarium Michael Longhius; in eos vero, qui Chirurgiam respiciunt, Commentarium item Gallice scripsit Carolus Chillemau.

Antequam ad eos accedam, qui integra in Aphorismos Commentaria edidere, rei medicæ tyronibus eorum catalogum subjiciam, qui versibus eosdem constrinxere. His enim uti poterunt illi, qui facilius ligatam, quam solutam orationem memoriæ mandant.

1. *Aphorismi Hippocratis hexametro carmine conscripti ab Aloisio Lusino. Venetiis apud Juntas*, 1552. 8.

2. *Hippocratis Aphorismorum, idest selectarum, maximeque rararum sententiarum Paraphrasis Poetica, Authore Andrea Ellingero. Accedunt Cornelii Celsi aliquot Aphorismorum Hippocratis conversio latina. Morborum, & symptomatum in Aphorismos Index. Oratio in Aphorismos Hippocratis. Francofurti*, 1579. 8.

3. *Aphorismi, seu Axiomata Hippocratis septem libris comprehensa, versu heroica explicata, Authore Joan. Bapt. de Conde. Bruxell.* 1647. 12.

4. *Hippocratis Aphorismi, versibus heroicis latinis redditi a Jano Dubravio*. Extant cum ejusdem Dubravii *libris quinque de Piscinis, & Piscium, qui in eis aluntur, naturis. Norimbergæ*, 8.

5. *Hippocratis Aphorismi carminice, Authore Joh. Ludovico Gansio. Viennæ, & Argentorati*, 12.

6. *Hippocratis Aphorismi versibus heroicis expressi. Authore Joh. Pfautio. Basileæ*, 1642. 8.

7. *Laurentii Spaan Aphorismorum Hippocratis Paraphrasis metrica. VVratislaviæ*, 1570.

8. *Aphorismi Hippocratis versibus redditi a Paulo Dionysio. Veronæ*, 1599. 4.

9. *In septem libros Aphorismorum Hippocratis Paraphrasis Poetica, ad illorum memoriam summe utilis. Authore Reginaldo Sturmio. Lugduni apud Gryphium*, 1583. 8.

10. *Aphorismorum Hippocratis Enarratio Poetica. Authore Sim. Provancheria. Senon.* 1603. 8.

Italico etiam metro cecinit Aphorismos Anselmus Lariosus, medicus Viterbiensis. Commentarios in Aphorismos, atque eorum in Italicum metrum versionem sic inscripsit: *In Hippocratis Aphorismos omnes perbreves Commentarii, eorum in versus vernaculos versia, ub ea certe; quæ de Græco habetur latiali ex Textu. Atque excerptæ omnes A. C. Celsi versiones, translationesque, hic vero postpositæ plerisque in Aphorismis eisdem. Viterbii*, 1668. 8. In suæ linguæ poema medicum convertere etiam Aphorismos Galli, Joannes Bonvert, & Jo. Cassal.

Hipp. Opera.

HIPPOCRATIS

Sed tandem qui luculentissimam lucem studiis suis huic tam medicis necessario Hippocratico operi attulere, hi sunt:

1. Claudius Galenus, illud medicinæ lumen, quo non alium mentis suæ interpretem maluisset Hippocrates. Hujus *Commentarii in Aphorismos* & inter alia Galeni opera, & seorsim ab aliis toties editi, nullibi venales non prostant. Sed Galenum ipsum Aphorismorum illustratorem, curis suis illustrarunt aliqui. En eorum opera: *Galeni in Aphorismos Hippocratis Commentarii septem, recens per Guilielmum Plantium latinitate donati, ejusdemque annotationibus illustrati. Lugd. apud Guilielm. Rovillium*, 1554. 16.
In octo libros Aphorismorum Hippocratis, & Galeni Commentaria, & Annotationes Antonii Musa Brasavoli. Venet. & Basil. fol.
Claudii Campensii nova Hippocratis Aphorismorum Interpretatio. Ejusdem in Aphorismos Annotationes, quibus illustrantur evidentissima Galeni errata. His deinde annexa sunt animadversiones simul cum Apologia in Galenum &c. Lugduni, 1579. 8.

2. Hieronymus Cardanus. *In septem Aphorismorum particulas Commentaria. Basilea*, 1564. fol. Ut ut Cardanus prolixior nonnullis videatur, optima tamen doctrina scatere fateamur, necesse est.

3. Foresius. *Hippocratis Coi Aphorismi, Commentariis succinctis, ac dilucidis illustrati: editi per Ad. Lonicerum. Francof.* 8.

4. Leonardus Fuchsius. *Hippocratis Aphorismorum Sectiones septem, latinitate donata, & luculentissimis Commentariis illustrata: adjectis Annotationibus, in quibus, quotquot sunt in Galeni Commentariis loci difficiles, ad unguem explicantur. Basilea* in 4. & *Lugd.* in 8.

5. Jo. Heurnius. *Hippocratis Coi Aphorismi Græce, & Latine; brevi enarratione, fidaque interpretatione ita illustrati, ut ab omnibus facile intelligi possint. Cum historiis, observationibus, cautionibus, & remedius selectis. Lugd. Batav. & Haga Comit.* in 12. Extant etiam cum ejusdem Heurnii operibus omnibus.

6. Jacobus Hollerius. *In Aphorismos Hippocratis Commentarii septem per Joh. Libausium in lucem editi, ejusdemque scholiis doctissimis illustrati. Parisiis, Lipsia, Francofurti, Lugduni, & Geneva*, in 8.

7. Tobias Knoblochius. *Hippocratis Coi Aphorismi Graeco, & Latino sermone expressi, breviter, & nervose secundum rationis, & experientia ductum enodati. Noriberga*, 1641. 8.

8. Hieronymus Mercurialis. *In omnes Hippocratis Aphorismorum libros Prælectiones Patavina. In quibus innumeri pene ipsius Hippocratis obscuriores loci, ac sententia elucidantur, problemataque permulta abstrusiora facili methodo enodantur. Cum Pancratii Marcellini notis marginalibus. Forolivii*, 1625. in fol.

9. Oribasius Sardianus. *Commentaria in Aphorismos Hippocratis hactenus non visa, Jo. Guinterii Andernaci industria, velut e profundissimis tenebris eruta. Parisiis, Venetiis, & Basilea* in 8.

10. Philotheus. *Commentaria in Aphorismos Hippocratis. Ludovico Conrado interprete. Veneriis, & Spira*, in 8.

11. Salvius Sclanus. *Commentaria in Aphorismos Hippocratis. Venetiis*, in 4.

12. Hieremias Thriverius. *Commentarii in VII. libros Aphorismorum Hippocratis. Lugduni*, in 4.

13. Franciscus Vallesius. *In Aphorismos Hippocratis Commentarii septem. Colonia apud Joan. Bapt. Ciottum*, 1589. fol.

14. Christophorus a Vega. *Commentaria in librum Aphorismorum Hippocratis*, in 8. & fol.

PRÆNOTIONUM

Liber I.

NESCIO, an ullum inter Hippocratis opera hoc sit præstantius, magisque medicis necessarium. Ejus certe utilitas effecit, ut quamvis se ipso satis clarum, multi tamen clariori adhuc luce perfundere conati sint. *Parisiis* editum est *cum Galeni Commentariis, Laurentio Laurentiano interprete, in adibus Claudii Chevallonis* 1526. 8. recusum vero *apud Simonem Collinaeum*, 1532. fol. maj. Sed præterea ad hoc illustrandum curas suas contulere

1. Hieronymus Cardanus. *In Hippocratis Coi Prognostica, atque in Galeni Prognosticorum expositionem Commentarii absolutissimi. Basilea*, fol.

2. Joan. Heurnius. *Hippocratis Prognosticorum libri III. cum Paraphrastica Versione, & brevibus Commentariis.* Extant cum *Hippocratis Coi Prolegomenis*, in 4.

3. Hieronymus Mercurialis. *Commentarii eruditissimi in Hippocratis Coi Prognostica. Venetiis, & Francofurti*, in fol.

4. Franciscus Vallesius. *In Prænotionum Hippocratis librum Commentarii.* Extant cum ejusdem *Vallesii Commentariis in Aphorismos Hippocratis. Colonia*, in fol.

5. Jacobus Antonius Phrygius. *In magni Hippocratis Prognostica Explanatio. Apposita cuique fere loco ex libris Epidemiorum privata exempla ad confirmandas Auctoris sententias, & ad praxim exercendam apprime utilia. Ticini, & Venetiis*, in 8.

Suum etiam pretium est Thomæ Mouseti industriæ, qui sub hoc titulo Hippocratis Prænotiones edidit: *Nosomantica Hippocratica, seu Hippocratis Prognostica cuncta, ex omnibus ipsius scriptis methodice digesta. Francofurti*, 1588. 8.

PRÆDICTIONUM

Libri II.

PRÆDICTIONUM libri si minus omnium primi, certe inter primos sunt, qui Romana civitate donari sunt a Gulielmo Copo. Eorum prior *cum Commentariis Galeni, Joan. Vassao interprete*, editus est *Parisiis ex Officina Simonis Collinai*, 1535. fol. maj. Galeno addes Mercurialem, & Heurnium. Anutius Foesius adeo de singulis Hippocratis operibus meritus, de hoc melius, quam de aliis videtur esse meritus.

COACÆ PRÆNOTIONES

AUREUM hoc opus legat, & perlegat, qui in peritum medicum cupit evadere, nec curet scire, quinam ejus autor sit. Sibi potius paret, quæ sequuntur opera, ut majorem fructum ex Hippocratica doctrina capiat.

1. *Hippocratis magni Coaca Prænotiones. Opus admirabile in tres libros distributum, interprete, & enarratore Ludovico Dureto. Parisiis*, 1588. 1621. fol.

2. *Magni Hippocratis Coaca præsagia, opus plane divinum, & vere Medicina tanquam Thesaurus, cum Interpretatione, & Commentariis Jacobi Hollerii, nunc primum Desiderii Jacotii opera in lucem editis. Ejusdem Desiderii Jacotii Commentariorum ad idem opus libri tredecim, tribus sectionibus distincti, in quibus symptomatum omnium, quæ in ægris apparent, causæ, vires, & significationes demonstrantur. Lugduni, apud Gulielmum Rovillium*, 1576. fol.

3. *Magni Hippocratis Coaca Præsagia, brevi enarratione illustrata, decerpta a Galeno, Hollerio, Dureto, Foesio, Jacotio, & aliis non inferioris notæ viris. In formam Encheiridii ad usum faciliorem composita. Authore D. Lud. Ferrant, discrepantes reconcilians, variantes explicante, dubios denique obfirmante. Lutetiæ Parisior.* 1657. in 12.

Gregorius etiam Horstius præter hos non sine utilitate legetur. Inter ejus enim opera tomo 3. invenitur, *Febrium continuarum, & malignarum Prognosis, juxta textum Hippocraticum, in principio Coac. Prænot. cum brevissimis ad eundem notis. Gissæ*, 1622. 4.

DE VULNERIBUS CAPITIS

Liber I.

DIGNUM autore suo opus, ut Galenus etiam, & Erotianus sentit. Franciscus Dissaudeau Gallice notas scripsit in hunc Hippocratis librum. Illud tamen evolventibus clarissimam facem præferent

1. Julius Cæsar Arantius. *In Hippocratis librum de Vulneribus Capitis Commentarius brevis, ex ejusdem Arantii Lectionibus collectus per Claudium Porallium, una cum ejusdem notatiunculis marginalibus. Lugduni* 1580. in 8. & *Lugd. Batavorum* 1639. 1641. in 12.

2. Joannes Baptista Cortesius. *Tractatus de Vulneribus capitis, in quo omnia, quæ ad cognitionem, curationemque læsionum calvariæ attinent, accurate considerantur, & singula quæ ab Hippocrate tradita sunt in libro de Capitis Vulneribus, uberrimis Commentariis illustrantur. Adjecti sunt in calce duo Tractatuli: alter de Contusione Calvariæ in Pueris: alter de eorundem Idrocephalo. Messanæ*, 1632. 4.

3. Gabriel Falloppius. *De parte medicinæ, quæ Chirurgia nuncupatur, nec non in librum Hippocratis de Vulneribus Capitis dilucidissima Interpretatio. Venetiis*, 1571. in 4. Extat quoque cum ejusdem Falloppii operibus.

4. Petrus Paavv. *Succenturiatus Anatomicus. Continens Commentaria in Hippocratem de Capitis Vulneribus. Lugduni Batavorum*, 1616. 4.

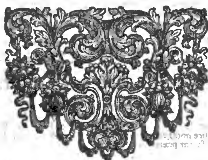
5. Franciscus Vertonianus. *Hippocratis Coi de Capitis Vulneribus liber latinitate donatus, & Commentariis illustratus; addito Græco textu a Josepho Scaligero castigato, cum ipsius Scaligeri castigationum suarum explicatione. Lutetiæ*, 1578. 8.

Ceterum tum hunc, tum sequentes tractatus, qui omnes ad Chirurgiam pertinent, nempe *de Officina Medici, de Fracturis, de Articulis*, ac *de Ulceribus* mirifice illustrant Stephani Manialdi, ac Vidi Vidii opera. Quæ prioris sunt, hunc titulum præferunt: *Hippocratis Coi Chirurgia, nunc primum Græce restituta, latinitate donata, & Commentariis illustrata. Parisiis*, 1619. 8. quæ alterius, hunc: *Chirurgia Hippocratis e Græco in Latinum conversa.* Prodiit *Parisiis* 1544. atque extat etiam cum ejusdem Vidii operibus omnibus. In singulos etiam Hippocratis Chirurgicos libros scripsit *Commentaria* alter ille medicinæ parens Galenus, sed quæ in libros erant *de Capitis Vulneribus*, ac *de Ulceribus*, deperdita

dita ſunt; alia extant magno rei medicæ bono. In Foeſiani Hippocratis editionibus extant *Palladii in Hippocratis librum de Fracturis Scholia G. L. ex interpretatione Jacobi Santalbini*

EPISTOLÆ

GRÆCE extant cum Variorum Epiſtolis Græcis, quas collegit, & edidit Aldus Manutius *Venetiis*, 1499. fol. In Epiſtolas Hippocratis ſcripſit Gallice Commentarium Marcellinus Bompart. In Epiſtolam *ad Damagetum* interpretationem, & paraphraſim edidit etiam Alardus Anſtelredamus. *Salingiaci apud Joan. Soterem*, 1530. in 8.

DE

DE VITA
ET FAMILIA
SCRIPTISQUE
HIPPOCRATIS TESTIMONIA
EX
JOANNE ANTONIDE VANDER LINDEN

Ad calcem Tomi 2. Hippocratis G. L. ejusdem industria & diligentia editi Lugd. Bat. 1665.

JOA. TZETZES.

Histor. VII. Chiliad. CLV. 945.

PAULO LACISIO, VERONENSI, interprete.

ISTE Cous Medicus, magnus Hippocrates,
Patre quidem erat Heraclida, matre autem Phænareta,
Existens septimus decimus, ex Æsculapii progenie.
Post enim Trojæ captionem, in trajectione Rhodi,
Podalirius filius Æsculapii existens,
Hippolochum genuit, ex quo Sostratus natus est,
Ex quo Dardanus, ex quo Crisamis, ex quo Clemyttades,
Cujus filius Theodorus, ex hoc autem Sostratus alius,
Ex quo Sostrato Crisamis secundus natus est.
Crisamide Theodorus secundus rursum natus est.
Ex Theodoro hoc autem Sostratus tertius,
Ex quo Nebrus, ex quo Gnosidicus, ex quo Hippocrates.
Primi Hippocratis autem, filii Gnosidici,
Filius erat Heraclidas: ex quo, & Phænareta,
Ille magnus, qui & secundus, fuit Hippocrates.
Quem pater Heraclidas, quæ medicorum sunt, docet:
Quique ex Selybria Herodicus, cum hoc.
Gorgias Leontinus vero artem rhetorum,
Philosophiam post ipsos Democritus ille.
In Coo autem librorum custos designatus Hippocrates,
Antiquos medicorum exussit libros,
Et librorum armentarium, quapropter fugiens illinc
In Hedonis moratus est, Græcia, Thessalia,
Artaxerxæ contemporaneus existens, & Perdiccæ.
Filii Hippocratis autem, Thessalus atque Dracon,
Quos, & Praxagoram Coum, atque alios,
Medicinam docuit, scripsitque libros
Tres & quinquaginta. Deinde moritur autem,
Annorum existens centum simul atque quatuor.
Mortuus autem sepultus est medio inter Larissam, atque Gyrtonem.
Septem Hippocrates autem scito fuisse:
Gnosidici primum quidem, Heraclidæ autem secundum,
Illum Thessali, illum Draconis, duos filios Thymbræi,
Et illum Praxianactis septimum Hippocratem.
Septem Hippocrates quidem: iste autem pingebatur.
Contegens suum caput suo cum vestimento.
Quatuor autem caussas hujus dicunt esse:
Vel enim dolens caput, vel velut peregrinus,
Vel tamquam ostendens ratiocinationis instrumentum id esse,
Vel quo modo in chirurgiis oporteat caput operire.
Hoc faciebat vir, & sic depingitur.
Male autem quidam dicunt, empyricum virum.

Ex

Ex Ephesio Sorano res Hippocratis exposui.
Qui Hippocrates Medicus, Heraclidæ, Cous,
Jubebat (sententiis erudiebat medicorum genera)
In alienis calamitatibus proprias vindemiare tristitias.

VI. 2. SVIDAS

Lexico

ÆM. PORTO interprete.

Cos: insula. Unde Hippocrates medicus. Quæ & Meropis vocatur.

STEPHANUS

de Urbibus

JO. A. VANDER LINDEN interprete.

Cos urbs, & insula. Hinc vero cognomen Hippocrates, & Erasistratus medici acceperunt. Erat autem Hippocrates ex Nebridis dictis. Nebrus enim fuit nobilissimus Asclepiadarum: cui & Pythia testimonium perhibuit. cujus, Gnosidicus: Gnosidici, Hippocrates, & Æneus, & Podalirius. Hippocratis, Heraclides. cujus, Hippocrates ille celeberrimus, qui & admirabiles libros reliquit.

ISIDORUS HISPALENSIS,

Geograph. sive *Orig.* XIV. 5.

Coos insula, adjacens provinciæ Atticæ, in qua Hipppcrates medicus natus: quæ, ut Varro testis est, arte lanificii prima in ornamento fœminarum inclaruit.

SVIDAS

Lexico

ÆM. PORTO interprete.

Hippocrates Cous medicus, Heraclidæ filius. *artis medicæ peritissimus.* Præfertur enim etiam avo, & patri Heraclidæ, quamvis ejusdem nominis esset, quod tanquam sidus, & lumen fuerit medicinæ, quæ vitæ est utilissima. Fuit autem unus ex posteris Chrysi, & Elaphi, illius filii, qui & ipsi fuerunt medici. Hic primum quidem fuit discipulus patris, postea vero Herodici Selybriani, & Gorgiæ Oratoris ac philosophi. Ut vero quidam *tradunt*, Democriti Abderitæ. Ipsum enim adolescentem ad illum jam senem accessisse *ferunt*. Ut vero quidam *dicunt*, *fuit* & Prodici *discipulus*. Commoratus est in Macedonia Regi Perdiccæ admodum charus. Duos habuit filios, Thessalum, & Draconem. Obiit autem ætatis anno CIV. Sepultus est Larissæ in Thessalia. In imaginibus autem traditur ipsum habere caput veste involutum, & tectum: vel quod hic esset ejus mos, vel propter peregrinandi studium, quo flagrabat, vel ob peculiarem in chirurgia morem. Hic multa scripsit, & apud omnes clarus evasit: adeo ut magnus ille Persarum rex, qui vocabatur Artaxerxes, scriptis ad Hystanem litteris, hujus viri sapientiam expetiverit. Rex regum, & cœtera. Libri autem ab Hippocrate scripti omnibus medicinæ studiosis sunt notissimi, cosque adeo amplectuntur, *tantique faciunt*, ut divinas, non autem ex humano ore progressas voces *esse putent*. Præcipuos tamen & ipsi recensebimus: Primus igitur liber est ille qui *medicum* jusjurandum continet; Secundus vero, qui prædictiones explicat; Tertius Aphorismorum, qui superat ingenium humanum: Quartum locum teneat celeberrimum illud, & valde admirabile opus, quod a LX. librorum numero vocatur Hexecontabiblus, quod omnem medicam scientiam, & sapientiam continet.

Hippocrates, Gnosidici filius, Cous, pater Heraclidæ, patris Hippocratis, medicus & ipse, e familia Asclepiadarum, Artem medicam *scripsit*.

Hippocrates, Thessali F. Cous medicus, nepos Hippocratis secundi, filii Heraclidæ, scripsit & ipse medica.

Hippocrates quartus Draconis F. Cous medicus, ejusdem & ipse generis, qui curavit Roxanen. Sub Cassandro autem, Antipatri filio, de vita decessit; scripsit & ipse medica.

Hippocrates duo, quintus, & sextus medici, Thymbræi filii, Coi & ipsi, ejusdem generis; scripserunt ambo in eandem scientiam.

Hippocrates septimus, Cous, & ipse medicus, Praxianactis filius, ejusdem & ipse generis; scripsit & ipse de eadem arte.

JOH. TZETZES

Histor. X. *Chil.* CCCXLIX. 722. ut & XII. *Chil.* CCCCXXXIV. 638.

PAULO LACISIO VERONENSI interprete.

ASCLEPIADÆ igitur vocantur quidem proprie,
Quotquot trahunt seriem a genere hoc,
Sive medici, sive aliam exercentes vitam,
Quemadmodum Hippocrates, atque alii complures.
Medici vero dicuntur magis abusive
Asclepiadæ omnes, ab arte hujusmodi:
Quemadmodum & Nicomachus, pater Aristotelis.

A. CORN. CELSUS

Præfat. pag. edit. Linden. 3. *lin.* 3.

Democriti autem, ut quidam crediderunt, discipulus Hippocrates Cous, primus ex omnibus memoria dignis ab studio

dio sapientiæ disciplinam hanc separavit, vir & arte, & facundia insignis.

SVIDAS

Gorgia

ÆM. PORTO interprete.

Gorgias Charmantidæ *filius*, Leontinus, Rhetor, Empedoclis discipulus, magister Poli Agrigentini, & Periclis, & Isocratis, & Alcidamantis Eleatæ, qui & in schola ipsi successit. Frater autem fuit Herodici medici.

SVIDAS

Democrito

ÆM. PORTO interprete.

Ipsius vero discipulus insignis fuit Metrodorus Chius. Cujus vicissim auditores *fuerunt* Anaxarchus, & Hippocrates medicus.

EUSEB. PAMPHILUS

Chronic. lib. I. *pag. edit. Scal.* 55. *l.*8. 12. 17.

V. L. interprete.

Sub Artaxerxe Longimano etiam Peloponnesiacum bellum fuit patratum. Tunc Hippocrates Cous medicus innotuit.

IDEM ibid. p. 55. *l.* 28.

Macedonibus imperante Perdicca, Hippocrates Cous medicorum optimus innotuit, genus Asclepiada.

EUSEB. PAMPHILUS

Chron. can. p. edit. Scal. 172.

D. HIERONYMO interprete.

l. 11. *p. ed. Scal.* 133.

Olymp. LXXXVI. Democritus Abderites, & Empedocles, & Hippocrates medicus, Gorgias, Hippiasque, & Prodicus, & Zeno, & Parmenides, Philosophi insignes habentur.

LUCIANUS

Philopseude

JOH. BENEDICTO interprete.

Et mihi, o Eucrates, est æreus Hippocrates, magnitudine ferme cubitali, qui dumtaxat extincta lucerna, totam domum in orbem ambit, strepens, & pyxides evertens, & pharmaca commiscens, & ostium subvertens, imprimis si sacrificium differamus, quod ei quotannis facimus. Postulat ergo, inquam ego, etiam Hippocrates medicus jam ut sibi sacrificetur, indignaturque nisi in tempore justorum sacrificiorum epulis accipiatur? quem boni consulere oportebat, si quis ei libaret, aut mulsum infunderet, aut caput coronaret.

MAX. TYRIUS

Serm. VII.

COSMO PACCIO interprete.

Hotum igitur aliquis si figulum audiat dicentem, homines hujusmodi, quod ea ratione compositi essent, ut nequaquam Hippocratis curationibus egerent, oportere Hippocratem ipsum coronatum velleribus, ac delibutum unguentis, in alium locum amandare, ubi vigentes morbi, ejus operam exposcerent, & medicinam honorabilem redderent.

PLINIUS SECUNDUS

Hist. nat. XXIX. I.

Diis primum inventores suos assignavit, & cœlo dicavit. Nec non & hodie multifariam ab oraculis medicina petitur. Auxit deinde famam etiam crimine, ictum fulmine Æsculapium fabulata, quoniam Tyndaridem revocasset ad vitam. Nec tamen cessavit narrare alios revixisse opera sua, clara Trojanis temporibus, quibus fama certior, vulnerum tamen dumtaxat remediis. Sequentia ejus (mirum dictu) in nocte densissima latuere usque ad Peloponnesiacum bellum: tunc eam revocavit in lucem Hippocrates, genitus in insula Coo, imprimis clara ac valida, & Æsculapio dicata. Is, cum fuisset mos, liberatos morbis scribere in templo ejus Dei, quid auxiliatum esset, ut postea ea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur, atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato, instituisse medicinam hanc, quæ Clinice vocatur.

ISIDORUS HISPALENSIS

Orig. IV. 3. 4.

Medicinæ autem artis auctor ac repertor apud Græcos perhibetur Apollo. Hanc filius ejus Æsculapius laude vel opere ampliavit. Sed postquam fulminis ictu Æsculapius interiit, interdicta fertur medendi cura, & ars simul cum auctore defecit, latuitque per annos pene quingentos usque ad tempus Artaxerxis regis Persarum. Tunc eam revocavit ad lucem Hippocrates Asclepio patre genitus in insula Coo.

Itaque tres viri totidem hæreses invenerunt. Prima Methodica inventa est ab Apolline, quæ remedia sectatur, & carmina. Secunda Empirica, id est experientissima, inventa est ab Æsculapio, quæ non indiciorum signis, sed solis constat experimentis. Tertia Logica, idest, rationabilis, inventa ab Hippocrate. Iste enim discussis

ætatum, regionum, vel ægritudinum qualitatibus, artis curam rationabiliter perscrutatus est.

Auctor Medici, c. 1.

JO. ANDERNACO interprete.

Perfectam medicinam, & omnibus numeris absolutam, illam divinam scilicet, Æsculapius solus invenit. Illam vero, quæ inter homines versatur, hujus successores, Æsclepiadæ posteri veluti hæreditario acceptam tradiderunt, maxime Hippocrates, qui omnibus facile præcelluit, primusque perfectam apud Græcos medicinam in lucem protulit.

PHILOSTRATUS

de Vita Apollon. Tyanei III. 14.

FED. MORELLO interprete.

Iarchas multa bona erga homines divinationem efficere dixit. Inter quæ præcipuum est medicinæ donum. Non enim, inquit, ii, qui sapientes in hac arte habiti sunt, Æsculapii filii tam multum profecissent, nisi Apollinis filius Æsculapius, juxta patris vaticinia morbis proficua remedia composuisset: quæ ille deinceps filios docens, atque illi nepotibus posterisque tradentes, amicis tandem, familiaribusque eadem demonstrarunt.

SORANUS EPHESIUS

Præf. in Artis med. Isag.

Medicinam quidem invenit Apollo, amplificavit Æsculapius, perfecit Hippocrates: quem mihi hominis ducem, & judicem omnium caussarum, & quæstionum oportet accipere, tamquam parentem, & inventorem omnium bonorum operum, per quem Logica nobis juxta rationem est facta traditio.

AUCTOR

l. de Catharticis c. 1.

Hippocrates libros, amore medicinæ per diversas civitates, provincias, & singulas regiones proficiscens, experimento cognoscitur collegisse, & artificiose vitam & theoremata consummasse: & quomodo ordinando nobis medicinam derelictam, voluisset perquirere, ut posteris traderet.

ÆLIANUS

Varia hist. IV. 20.

JUSTO VULTEJO interprete.

Dicunt etiam in primo congressu cum Democrito Hippocratem de ipso tamquam de stulto sensisse. Postquam vero ipsis familiaritas intercesserat, mirum in modum admiratum esse hominis sapientiam.

JOA. TZETZES

Histor. I. Chil. lxi. 978.

PAULO LACISIO

Veronensi interprete.

Abderites Democritus, filius Hegesistrati,
Leucippi autem discipulus, discipuli Melissi,
Tamquam vere philosophus, omnia pulcre sciens,
Semper vanitatem vitæ deridebat.
Abderitæ autem arbitrati insanire virum,
Decem talentis dono missis Hippocrati,
Rogabant curatum venire medicum Coum.
Medicus autem profectus navi, & absque pecuniis,
Conspicatus Democritum ipsum, iterum reversus est,
Plus ipse curatus, quam qui curasset hunc:
Confessusque gratias omnibus Abderitis,
Quod talem propter sapientem virum agnoverit.

DIOGENES LAERTIUS

Democrito l. IX.

FR. AMBROSIO interprete.

Refert autem Athenodorus in VIII. Deambulationum libro, quum ad Democritum Hippocrates venisset, jussisse afferri lac, inspectoque lacte dixisse, Et capellæ primi partus & nigræ est. Unde maximum diligentiæ suæ miraculum Hippocrati fecisse. Sed & puellam Hippocratis comitem, primo die ita salutasse, salve virgo: postridie vero, salve mulier. Fuerat enim puella nocte illa viciata.

SVIDAS

Democrito.

ÆMYL. PORTO interprete.

Democritus Abderites non adiit Athenas, sed tantam urbem contemsit. Nam non a loco gloriam accipere volebat: sed loco gloriam conciliare studebat. Cum autem Hippocrates ad Democritum venisset, *ajunt* jussisse lac adferri: quod cum vidisset, dixisse, lac esse capræ primiparæ & nigræ. Hippocratem vero admiratum fuisse ipsius acutatam rerum cognitionem. Quin etiam puellam, quæ cum Hippocrate ad ipsum accesserat, primo quidem die ab ipso sic salutatam: salve puella. Postridie vero, salve mulier. Illa enim puella noctu fuerat stuprata.

PLI-

PLINIUS

Hist. nat. VII. 37.

Hippocrates (enituit) medicina: qui venientem ab Illyriis pestilentiam prædixit, & discipulos ad auxiliandum circa urbes dimisit: quod ob meritum honores illi, quos Herculi, decrevit Græcia.

VARRO

de Re rust. I. 4.

Annon ille Hippocrates medicus in magna pestilentia, non unum agrum, sed multa oppida, scientia servavit?

BARTHOL. SYLVANIUS

interpres.

Hippocratis apud Græcos omnes memoria in ævum durabit, quandoquidem publice est de omnibus benemeritus.

AETIUS AMIDENUS

tetrab. II. *serm.* I. *c.* 94.

JANO CORNARIO interprete.

Sed & rogo ingenti exstructo & incenso aerem ad caliditatem & siccitatem transmutare quis potest, humidum & frigidum factum. quemadmodum Hippocratem Athenis fecisse dicunt, itemque Acronem Agrigentinum.

NICOMEDIS,

sive ut alii

BASSI

in Hippocratem distichum recurrens,

ex Anthol. Epigrammat. l. I. *c.* 39.

Hippocrates fuit arx miseris, ac gentibus ægris
Reddidit hic vires: Dis, tibi pauperies

Recurrens.

Pauperies tibi, Dis: vires hic reddidit ægris
Gentibus, ac miseris arx fuit Hippocrates.
Joh. Coccejus.

AUCTOR

l. de Ther. ad Pison. c. 16.

JUL. MART. ROTA interprete.

Quocirca summis laudibus prosequor admirandum Hippocratem, qui pestem illam ex Æthiopia ad Græcos venientem non alio præsidio repulit, quam aerem purum faciendo, ne ab hominibus (qualis tunc erat) infectus hauriretur. Præcepit itaque ut per totam civitatem ignis accenderetur, qui non solum ex simplici materia constaret, sed bene olentes coronas & flores haberet. Talia siquidem ignibus alimenta subministrari consuluit, ut & unguenta quam pinguissima infunderent, & id genus alia bonum odorem fundentia: ut hoc pacto cives aerem purum inspirantes ab imminenti lue tuti forent.

JOH. ACTUARIUS

Meth. med. v. 6. *qua de Antid.*

CORN. HENR. BRUGESIO interprete

Antidotum Hippocratis, quo usus corona Athenis est donatus. fronti ex vino illitum capitis dolorem mitigat, & aurium dolori prodest, ex oleo vestium flocco injectum, nec secus ore detentum, ejus dolorem sedat. Dandum est autem ex hydromelite, nucis avellanæ magnitudine, tussientibus, lienosis, jecinorosis, sanguinem expuentibus, calculosis, laterum inflammationibus, Ægyptiæ fabæ magnitudine, ex oxymelite mero, cyathis tribus, ischiadicis, intestinorum dolore vexatis, lupini magnitudine in decocto pæoniæ, a prima luna usque ad extremam: a larvis dæmonibusque occupatis, nucis Ponticæ magnitudine, in lacte asinino: quartana laborantibus ex aceto mulso, desinente luna.

Calami odorati, junci odorati, sabinæ singulorum triens: seminis viticis, cardamomi, cyperi, crocomagmatis, singulorum quincunx, nardi Celticæ selibra, aspalathi septunx, ammoniaci uncia, pilularum cupressi quadrans, rosarum triens, ladani, myrrhæ, thuris, singulorum libra, baccæ juniperi minoris quadraginta: hæc simul privatim tundito: spicæ nardi selibra, costi triens, folii bes, cassiæ selibra amomi quadrans: hæc quoque privatim tundito: mastiches triens, & hoc seorsum in mortario teritur: styracis dextans, styrax paulatim bellariis in mortario adjicitur: terebinthinæ libræ tres, mellis Attici libræ quinque, vini veteris quod ad bellaria maceranda satis est, munde & sedulo melle excipiens confice.

GALENUS

l. Quot opt. med.

LUD. BELLISARIO interprete.

An nostris seculis quemquam memorare possimus, qui tantum habere cupiat, quantum sit ad usum vitæ necessarium? qui non verbis tantum effingere, sed etiam propriis vitæ exemplis docere possit divitiarum terminum, qui quidem sit fecundum naturam, nec ultra, quam ut fames, sitis, frigus absit,

progredi. Sed, si quis tamen ejusmodi est, ut & Artaxerxis & Perdiccæ potestatem contemnet, nec unquam in conspectum hujus ibit: huic vero sic ægrotanti, ut Hippocratis artem desideret, medebitur quidem, non tamen semper eum eo esse volet, sed Cranonem & Thasum, aliaque ad oppida multa proficiscetur, ut pauperibus his locis ægrotantibus curationes adhibeat. Cois hominibus civibusque suis Polybum aliosque discipulos relinquet: ipse Græciam peragans omnem perquiret, (*vel* occupabit) ut naturam locorum, sicut oratione (*vel* narratione) didicit, sic experimentis comprobet.

SCRIBONIUS LARGUS

Epist. ad C. Jul. Callistum.

Hippocrates conditor nostræ professionis initia disciplinæ ab Jurejurando tradidit: in quo sanctum est, ne prægnanti quidem medicamentum, quo conceptum excutitur, aut detur, aut demonstretur a quoquam medico, longe præformans animos discentium ad humanitatem.

OCTAVIANUS HORATIANUS

ad Victoriam III. 6.

Abortivum dare nulli unquam fas est. Ut enim Hippocratis attestatur adjuratio, tam duri reatus conscientia medicorum innocens officium non debet maculari.

TERTULLIANUS

de Anima c. 25.

Atquin & in ipso adhuc utero infans trucidatur, necessaria crudelitate, quum in exitu obliquatus denegat partum; matricida, ni moriturus. Itaque & inter arma medicorum & organon est, quo prius patescere secreta coguntur, tortili temperamento, cum anulo cultrato, quo intus membra cæduntur, anxio arbitrio; cum hebete unco, quo totum facinus extrahitur violento puerperio. Est etiam æneum spiculum, quo jugulatio ipsa dirigitur, cæco latrocinio: ἐμβρυοσφάκτην appellant, de infanticidii officio utique viventis infantis peremptorium, hoc & Hippocrates habuit, & Asclepiades, & Erasistratus, & majorum quoque prosector Herophilus, & mitior ipse Soranus, certi animal esse conceptum, atque ita miserti infelicissimæ hujusmodi infantiæ, ut prius occidatur, ne viva lanietur.

SORANUS EPHESIUS

Isag. Art. med. c. 3.

Memor etiam sit juramenti Hippocratis, ut ab omni culpa se abstineat, maxime venereo; & corruptibili actu. Ea quæ in domibus aguntur, & dicuntur, tamquam mysteria celanda existunet. Sic enim sibi & arti ampliorem laudem acquiret. Habeat etiam digitorum elegantiam & subtilitatem, ut suavis omnibus videatur, & in tangendo subtilior appareat: hæc enim & ipse Hippocrates dixit.

D. HIERONYMUS

ad Nepotianum de Vita Clericorum cap. 18.

Hippocrates adjurat discipulos, antequam doceat, & in verba sua jurare compellit, extorquet sacramento silentium, sermonem, incessum, habitum, moresque præscribit: quanto magis nos, quibus animarum cura commissa est, omnium Christianorum domos debemus amare quasi proprias?

AVENZOAR

II. *Theisir,* 3. 5.

Quilibet medicus tenetur observare præcepta Hippocratis: quæ sunt, quod medicus non debet discipulum docere, nisi prius jurare ipsum faciat, ne utatur medicinis mortiferis, vel venenosis ullo modo.

M. ANTONINUS

Imp. de Rebus suis lib. III. §. 3.

TH. GATAKERO interprete.

Hippocrates, ubi multos sustulerat morbos, morbo tandem & ipse sublatus est.

IGNOTI

Epitaphium Hippocratis.

Ex Anthol. Epigrammat. sect. III. *c.* 15.

Thessalus Hippocrates, Cous genere, hac jacet urna,
Phœbi immortalis semine progenitus.
Crebra trophæa tulit morborum armis medicinæ,
Laus cui magna, nec id forte, sed arte fuit.

Th. Morus, Anglus.

ÆLIANUS

Var. hist. iv. 20.

JUSTO VULTEJO interprete.

Dicunt præterea, Hippocratem fuisse Doriensem: sed in gratiam Democriti Jonica lingua suos libros scripsisse.

C. PLI-

C. PLINIUS SECUNDUS

Nat. hist. XXVI. 2.

Hippocrates certe, qui primus medendi præcepta clarissime condidit, referta herbarum mentione invenimus volumina.

M. AUR. CASSIODORUS

Divin. lect. c. 31.

Post hæc legite Hippocratem, atque Galenum latina lingua conversos, id est, Therapeutica Galeni ad philosophum Glauconem destinata. Deinde Cælii Aureliani de medicina, & Hippocratis de Herbis & cutis.

D. AUGUSTINUS

contra Manichæum XXXIII. 5.

Nonne, ut alios omittam, sub Hippocratis medici nobilissimi nomine quidam libri prolati in authoritatem a medicis non recepti sunt? Nec eos adjuvit nonnulla similitudo rerum, atque verborum, quando comparati eis, quos vere Hippocratis esse constaret, impares judicati sunt, & quod ab eo tempore, quo & cætera scripta ejus, non innotuerunt, quod vere ejus essent. Hos autem libros, quibus illi, qui de transverso proferuntur, comparati respuuntur; unde constat esse Hippocratis, unde si quis hoc neget, nec saltem refellitur, sed ridetur, nisi quia sic eos ab ipso Hippocratis tempore usque ad hoc tempus, & deinceps successionis series commendavit, ut hinc dubitare dementis sit.

A. CORN. CELSUS

de Medic. VIII. 4. *p. edit. Linden*, 515. *l.* 1.

A futuris se deceptum esse, Hippocrates memoriæ prodidit, more scilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, convenit etiam simplex veri erroris confessio; præcipueque in eo ministerio, quod utilitatis caussa posteris traditur; ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus est. Sed hæc quidem alioquin memoria magni professoris, uti interponeremus, effecit.

M. F. QUINTILIANUS

Instit. Orat. III.

Nam & Hippocrates clarus arte medicinæ, videtur honestissime fecisse, qui quosdam errores suos, ne posteri errarent, confessus est.

PLUTARCHUS

de Prof. in virtute.

Qui vero reipsa proficit, exemplum Hippocratis sibi imitandum ducet, qui errorem suum de futuris capitis professus est, inque litteras retulit. existimabitque indignum fore, si (cum tantus vir, ne alii eodem erroris venirent, suam testatam fecerit ignorantiam) ipse salutis suæ studio non audeat stultitiam inscitiamque suam detegere atque confiteri.

PAUSANIAS

Phocic. X.

ROMULO AMASÆO interprete.

Phocenses ejus fratri Phayllo summa cum potestate imperium decreverunt. Ei vixdum ad imperandum aggresso talis oblata est per somnium species. Inter Apollinis donaria pervetus effigies quædam fuit, ex ære, hominis, cui diuturniore morbo carne consumta, sola essent reliqua ossa. ajebant Delphi ab Hippocrate medico dedicatam. Huic Phayllus se similem factum videre visus est: ac paucis post diebus macie contabescens somnii eventum implevit.

SUIDAS

Lexico.

ÆM. PORTO interprete.

Thessalus, Cous medicus, illius illustris Hippocratis filius. cujus iterum *filii fuerunt* Gorgias & Hippocrates. Scripsit libros de re medica sex.

Dracon, nepos Hippocratis illius insignis medici, ex Thessalo f. pater Hippocratis, ex quo rursus natus est Dracon, & ipse medicus, qui Rhoxanen Alexandri Macedonis conjugem curavit.

GALENUS

de Vict. rat. in morb. acut. III. 42.

JOA. VASSÆO interprete.

Erasistratus malitiose satis criminatur Hippocratem, discipulos ipsius prope accusans, Appollonium, & Dexippum: quos ait cereos cyathos duodecim in sextantali cotylæ cyatho effinxisse, atque unum ex illis, aut duos febrientibus admetiri. Verum Erasistratus de Apollonio quidem & Dexippo mentionem facit, nec ullum eorum librum ostendere potest.

SUI-

SVIDAS

Lexico.

ÆMIL. PORTO interprete.

Dexippus, Cous, medicus, Hippocratis discipulus. Qui arcessitus ab Hecatomno Carum rege, ut ipsius filios desperatos, Mausolum & Pixodarum, curaret, eos ea conditione sanavit, ut bellum, quod tunc adversus Cœos gerebat, deponeret. Scripsit unum medicum librum, & de prænotionibus duos.

PLUTARCHUS

de Stoic. repugn.

Enimvero nobilissimi medicorum testimonium Platoni perhibent, Hippocrates, Philistio, Dioxippus Hippocraticus.

JOH. MANDEVYLE

de Itinerario cap. 6. De filia Hippocratis *mirabile.*

Exinde itinerando itur ad insulam de Orecia, & postea ad insulam, quæ Stanco dicitur, & ad insulam de Lango. de quibus insulis Hippocrates extitit dominus. Et dicitur adhuc, quod in insula de Lango restat adhuc filia Hippocratis, in effigie magni Draconis, qui centum toysas continet longitudinis, sicut dicitur (nam ipse non vidi) inclusa. quam habitatores dictæ insulæ vocant Dominam patriæ. Jacet autem in quodam castello antiquo: & aliquando ostendit se quibusdam personis, eis minime nocendo, nisi eam aliquis læserit. Fuit autem dicta filia aliquando mutata de pulchra puella in draconem, per unam deissam, quæ Diana vocabatur, & dicitur quod aliquando reducetur ad gradum pristinum. quando videlicet inventus aliquis miles, in tantum audax, quod osculetur eam ore ad os. Sed quando conversa fuerit in mulierem, non vivet ulterius.

Unde modico tempore transacto quidam miles de hospitali de Rodes, valens & audax dixit, quod eam deosculaterur: & ascendens cursorium suum transtulit se addictum castrum. Et ingrediendo cavernam Draconis, incepit Draco caput suum contra militem erigere. Cernens igitur miles Draconis vultum horribilem, atque terribilem nimis, rediit de caverna: at equus militis horrore tanto perterritus, super tipam altam prosiliens ascensorem projecit in mare, & ita cum equo suo demersus interiit.

Iterum juvenis quidam Draconem prædictum ignorans exiens de navi per medium insulæ incedens, & dictum ingrediens castellum, & cavernam Draconis processit ulterius, & in quadam interius caverna vidit puellam capillos capitis parantem præmisso speculo ante faciem dictæ domicellæ. Circa quam thesaurus non modicus erat appositus. Cogitansque penes se credit eam fuisse mulierem communem. Expectans tandem juvenis, quousque ejus umbram cerneret, puella quæsivit, quis esset juvenis ille. Qui respondebat, quod intendebat esse sponsatus tam pulchræ puellæ. Quæ quæsivit a juvene, si miles esset? & respondit, non. Quæ dixit, nullo modo amicitiam eum ab eadem prius se obtinere, quousque ordini adscriptus fuisset militari. Et dixit, redeundo ad sodales tuos facias te militari ordini adscribi, & cras exeundo cavernam præcedam te, & veniens dabis mihi osculum, & de turpitudine mea noli terreri, quod non tibi nocebo, & quantumcumque conspexeris me horribilem, ne timeas, quod per incantationes transfigurationem talem recepi, & deformitatem, quam cernis. Quod si osculati me poteris, thesaurum, quem vidisti, recipies, & sponsus meus eris, & istius insulæ dominus. Rediens tandem ad consocios suos, & ordinem assumens militarem in crastinum ad puellam redit cupiens osculari. Ipsa vero in deformitate horribilissima exeunte perterritus fugam cœpit, & usque ad navem properans puella persequitur, cernensque militem redire ad eam nolle, clamare terribiliter cœpit, & quasi tristis ad cavernam suam reversa est, & miles in continenti moriebatur: nec ausus fuit quisquam ex illa die dictam puellam aspicere, quin statim moriatur. Quando vero aliquis fuerit audax eam osculari, non morietur, sed convertetur puella in pulchritudinem, & osculator erit dominus patriæ.

FRAGMENTA ET ELOGIA,

ex eodem Lindenio *ibid.*

PLATO

Phædro

MARSILIO FICINO interprete.

SOCR. Animæ vero naturam absque totius natura sufficienter cognosci posse existimas? *Phæd.* Si Hippocrati Æsculapii successori credendum est, neque etiam corporis naturam, sive doctrinam hujusmodi comprehendi posse putabimus. *Socr.* Scite loqueris, o amice. Oportet autem præter Hippocratem considerare, utrum disputationis nobis ratio consonet. *Phæd.* Assentior. *Socr.* De naturæ igitur perscrutatione quid Hippocrates, & vera ratio dicat, attende.

IDEM

IDEM

Protagora.

Dic age, o Hippocrates, si ad Hippocratem tibi cognominem Coum illum, Æsculapii stirpe natum, proficisci velles, pro te mercedem erogaturus, & aliquis quæreret, Dic mihi, o Hippocrates, mercedem Hippocrati dabis? Qualinam homini, & cujus ratione? quid responderes? *Hip.* Ut medico. *Socr.* Qualis & ipse futurus, idest cujus gratia? *Hip.* Ut medicus evasurus.

ARISTOTELES

Politic. VII. 4.

Quemadmodum Hippocratem non hominem, sed medicum quis eo majorem dixerit, qui illum corporis magnitudine superat.

CLEMENS ALEXANDRINUS

Stromat. II.

GENTIANO HERVETO interprete.

Fit autem exercitatio, ex sententia Coi Hippocratis, non solum corporis sanitas, sed etiam animæ, impigra laborum susceptio, & non nimia nutrimenti exsaturatio.

IDEM

Strom. VI.

Quinetiam cum medicus scripsisset Hippocrates, Respicere oportet & tempus, & regionem, & ætatem, & morbos, dicit Euripides in hexametro.

qui volunt mederier,
Ut unaquæque poscit urbs & incolæ,
Hos terram oportet nosse, sic morbo manus demum admovere.

THEODORETUS

de nat. hom. serm. V.

JACOBO SIRMONDO interprete.

Quanta item inter eos controversia sit in collocanda principaliori animæ vi, facile est videre. Hippocrates enim, & Democritus, ac Plato in cerebro situam esse affirmant.

GREG. NAZIANZENUS

Orat. fun. Cæsarii fratris x. II.

JAC. BILLIO PRUNÆO interprete.

Qui cum ob pudicitiam & temperantiam omnibus charus esset, eaque de caussa pretiosarum curam susciperet, nec adjuratore Hippocrate ullo modo opus haberet, adeo ut nihil prorsus esset Cratetis simplicitas, si cum illius simplicitate conferretur.

ISIDORUS PELUSIOTA

Epist. II. 16.

JAC. BILLIO PRUNÆO interprete.

Medicus Hippocrates incurabili morbo correptis manum admovere vetat.

IDEM

Epist. II. 79.

Verum Hippocrati morem gerens, ut incurabili morbo laboranti manum haudquaquam admoves. Quamvis in corporibus verum hoc esse quidam existiment (etsi alioqui persæpe falsum inventum sit: complures enim medici, admota manu iis, qui incurabili morbo affecti esse videbantur, rem ex sententia gesserunt) in animis tamen hoc magis adhuc falsum esse reperitur.

PLUTARCHUS

de Plac. Philos. V. 18.

GUL. XYLANDRO interprete.

Hippocrates dicit, si uterus impleatur septem mensibus, tunc fœtum se exserere, ac in lucem edi; quod si se exserens non alatur ob umbilici languorem, laboriose gestato fœtu, tunc eum non nutriri: si vero novem menses in utero maneat, tunc se promere, integrumque nasci.

IDEM

l. Non posse suaviter vivi sec. Epicuri decr.

Est enim, inquit Hippocrates, ad summum progressa corporis bona affectio periculosa.

IDEM *ibid.*

Sed, sicut inquit Hippocrates, e duobus doloribus minorem a majore obscurari: sic voluptates etiam corporeæ a voluptatibus agendo & honesti studio partis ob animi lætitiam ingentem ac incomparabilem oblitterantur & extinguuntur.

AUCTOR

Prog. de Demb. ex Mathem. c. I.

JAC. ANTON. MARISCOTTO interprete.

Hippocrates igitur, & vetustate admodum notus, & scientia admirandus, inquit: Quicumque exercentes medicinam, Physio-

Physiognomoniæ sunt expertes, horum mens in tenebras devoluta torpet.

AUCTOR

l. de Spermate c. 14. *De Concept. pueri alterata.*

Philosophi indubitanter asserunt, teste Hippocrate, quod omnis substantia corporea animata juncta sit, & ligata in planetis, & signis, quatuorque elementorum nexibus.

IDEM

c. 22. *De qualit. & efficacia planetarum.*

Dicit Hippocrates in Physica, quod terra est apposita generare naturam corporum.

IDEM

c. 23. *De nat. Conjunct. & adjunct. quatuor elementorum.*

Dicit Hippocrates: sicut nulla substantia incorporea habet nutrimentum a differentia corporea, sic nulla substantia corporea potest nutriri a differentia incorporea.

SEXTUS EMPIRICUS

adv. Mathem. VII.

Virum autem, hominem: specie abutens pro genere. Speciem namque hominis constituit vir. Solet vero etiam Hippocrates hoc loquendi modo uti: ut cum dicit, Mulier ambidextra non nascitur: hoc est, fœminæ in dextris partibus uteri non consistunt.

IDEM

Pyrrhon. hypot. I.

Sed & (canis) Hippocraticum præceptum valde bene observat. Quum enim pedis medela sit quies: siquidem vulnus in pede habuerit, eum sublimem ponit, quantumque potest, immotum servat.

JOH. STOBÆUS

serm. CCXLIII. 801.

Cibi, potus, somni, venus, omnia moderata sint, inquit Hippocrates.

IDEM

serm. XIII. *Apophthegma.*

Hippocrati suadebat quis ad Xerxem proficisci, bonum esse regem dicens. At ille, non est opus mihi, inquit, bono domino.

ALIUD

Serm. CXCIII.

Verumtamen aliquo opus habet mulier, a quo castigetur. Habet enim in natura lasciviam, quæ nisi quotidie amputetur, luxuriatur, & silvescit instar arborum.

JOH. TZETZES

Hist. VII. *chil.* el. 884.

JO. ANT. VAN. LINDEN interprete.

Mœrore quotquot occupantur, quibus & mens labat,
Tum quotquot indomitum furunt, ut Hippocrates notat,
Hominem exuunt, & procul ab hominum notis degunt,
Æque perosi notos ac vultus incognitos.

JUL. POLLUX

Onom. IX. 6.

RUD. GUALTHERO interprete.

Et sane, cum Hippocrates inquit, Frigidum infestum est nervis, ossibus, dentibus, & cerebro: manifestum est, quod calida dentibus offerenda sunt.

NEMESIUS

de nat. hom. c. 2.

Galenus videtur probare magis, animam esse temperamentum: id enim sequitur morum differentia: quod ex Hippocratis dictis confirmare nititur.

IDEM *cap.* 22.

Veteres tamen etiam os ventris cor usurpant, ut Hippocrates, & Thucydides in descriptione pestis.

ALEXANDER TRALLIANUS

lib. I. *cap.* 16.

JOH. GUINT. ANDERNACO interpr.

Quemadmodum divus Hippocrates ait: Confluxus unus, conspiratio una, omnia consentientia.

IDEM VII. 2.

Et, siquidem intra thoracem pus illapsum diutius intus manserit, & non fuerit expurgatum, ut divinissimus ait Hippocrates, in phtisin pervenit.

IDEM

I D E M ix. 3.

Nam, quæ Hippocraticæ artis methodi vocantur, hæ sunt: nempe contraria contrariorum semper esse remedia.

DEMETRIUS PEPAGOMENUS

de Podagra in Proœm.

HADRIANO TURNEBO interprete.

Ut diu multumque recusare non potuerim, cum præsertim scirem, quæ maximus omnium magister Hippocrates dicat, Naturæ a naturis multum differunt, & a locis loca.

A T H E N Æ U S

Deipnos. II. 7.

JAC. DALECHAMPIO interprete.

Vinum subdulce caput non gravat, inquit Hippocrates lib. de rat. victus. quem quidam inscripserunt De morbis acutis, alii vero, Adversus Cnidias sententias. Ejus hæc verba sunt: Vinum dulce capiti gravem minus est, quam vinosum, mentemque minus tentat; per intestina citius meat, & excernitur alio quovis.

I D E M *ibid.*

Hippocrates leviorem semper illam esse judicat, quæ promptius incalescit ac refrigeratur: malam, qua tardius coquuntur legumina, nimirum quia salsa vel nitrosa sit. Idem Auctor lib. de Aquis, optimam esse statuit multum exercitatam, & agitatam, noxias autem resides & pigras, quales sunt paludum, & stagnorum: præterea fontium aquas esse maxima ex parte duriores.

Et Mox.

Hippocrates libro de locis optimam esse aquam pronunciat e locis sublimibus, & aridis tumulis profluentem, ut quæ candida sit, dulcis, nec limi trahere multum possit, & æstate frigida, hyeme tepear. Idem aquam maxime laudat, cujus procursus orientem solem versus erumpit, præsertim æstivum, quia levis, limpida, & naribus grata sit.

I D E M *l.* II. 16.

Hippocrates vero Coccalos, in lib. de Ptisana, cujus pars dimidia spuria est, &, ut quidam censent, totum opus.

I D E M *l.* IX. 13.

Ψῶα quoque meminit sanctissimus Hippocrates.

O R I B A S I U S

ad Aph. II. 28.

Novenarius, qui criticus sine dubio est, a Galeno non immerito additus est: non quod ab Hippocrate hoc ignoratum sit (nihil enim in hominis natura tantum philosophum latuit) sed quod inter cetera abeo prætermissum sit. Non enim quidquid prætermittitur, etiam ignoratur.

T H E O P H I L U S

de Urinis

FED. MORELLO interprete.

Ergo primum aggrediamur optime substantiæ præparationem. Optimum autem est a sapientissimo Hippocrate hanc ordiri.

A. C O R N. C E L S U S

de Med. l. I. *præf. p. Edit. Linden.* 17. *l.* 28.

Ergo etiam vetustissimus auctor Hippocrates dixit, mederi oportere, & communia, & propria intuentem.

I D E M

l. II. *præf. p. Edit. Linden.* 41. *l.* 23.

Instantis autem valetudinis signa complura sunt: In quibus explicandis non dubitabo, auctoritate antiquorum virorum uti, maximeque Hippocratis; cum recentiores quoque medici, quamvis in curationibus mutarint, tamen hæc illum optime præsagisse fateantur.

I D E M II. *c.* 14. *p.* 88. *l.* 7.

Neque dubitari potest, quin latius quidem, & dilucidius, ubi, & quomodo frictione utendum esset, Asclepiades præceperit: nihil tamen reperit, quod non a vetustissimo auctore Hippocrate paucis verbis comprehensum sit; qui dixit: Frictione, si vehemens sit, durari corpus: si leni, molliri: si multa, minus: si modica, impleri.

I D E M

VIII. 15. *p.* 549. *l.* 18.

Multas esse alias rationes, scire facile est, uno Hippocrate lecto; sed non alia magis usu comprobata est.

I D E M

VIII. 20. *p.* 554. *l.* 4.

Sed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum auctores.

APULEJUS,

Afclepiades ille, inter præcipuos Medicorum, si unum Hippocratem excipias, ceteris princeps,

CÆLIUS AURELIANUS

Acut. morb. I. 12.

Hippocrates igitur solum nomen videtur tetigisse passionis, libro quem de ptisana scripsit; item libro prædictivo, quem prorrheticum appellavit; nam curationem nullam tradidit,

IDEM.

Acut. morb. III. 15.

Item Hippocrates magis phreneticos memoravit, non hydrophobas, parvibibulos. Nam inquit, eos, quod in quibusdam phreneticis frequentare videmus, aut fastidio possessos, non solum cibum, verum etiam potum refugere: vel certe traductos visis, quæ Græci phanrasiam appellant (ut ait Endemus) ut accipiendum non existiment potum: vel suspicione delirationis affecti, admixta putent venena liquori,

IDEM

Tard. pass. II. I. qua de Paralysi.

Veterum autem Medicorum Hippocratis, atque Erophili sectatores memorant ea quæ in passione constitutos sequuntur, curationem vero nullam tradiderunt,

IDEM, *Tard. II. 10.*

Alii vero eruptiones, ut Hippocrates, Eurypho. Sed Hippocrates solarum venarum, Eurypho vero etiam arteriarum.

IDEM *Tard. V. I.*

Utilem inquit Hippocrates ischiadicis dysenteriam. Habet enim imitationis quiddam recorporationis faciundæ, quamquam plurima vexatione corpus afficere videatur,

SORANUS EPHESIUS

Præf. in Isag. Art. med.

Medicinam quidem invenit Apollo, amplificavit Æsculapius, perfecit Hippocrates; quem mihi hominis ducem, & judicem omnium caussarum, & quæstionum oportet accipere, tamquam parentem, & inventorem omnium bonorum operum; per quem Logica nobis, juxta rationem, est facta traditio, & tamquam visibilis facta doctrina, ut per eam meliores fiant & acutiores, qui introducuntur ad medicinam, quos Græci εἰσαγομένους appellant.

IDEM

Isag. Art. med. c. 14.

Hippocrates quoque ait: Medici quidem fama multi, sed opere valde pauci. Vult enim Hippocrates, & præterita medicos cognoscere, & præsentia scire, & futura prædicere.

PLINIUS VALERIANUS

de Re med. IV. 17. 20.

Suffito allio fœminarum secundas evocari Hippocrates auctor est. Porro capitato ad multa corporis vitia Hippocrates usus est.

OCTAVIUS HORATIANUS

ad Euporist. II. 7.

De his igitur Hippocrates noster, hujus professionis auctor, sic sua sententia indicavit. Apoplecticos, inquit, graviter occupatos, nullo penitus pacto curari posse, leviores autem, licet difficile, liberari.

ad Eusèb. fil. IV.

Hippocrates quem primarium medicorum appellamus.

Et Mox

Ut beatissimus Hippocrates affirmat.

GARIOPONTUS

III. 43.

Hoc enim nostri Hippocratis docuit auctoritas, quia nervorum caussis omnia semper frigida nocuerunt.

IDEM VI. II.

Similiter decimum diem Hippocrates omnium peritissimus in uno tantum invenit criticum, & ideo etiam ipsum incertum observamus,

CICERO

de Orat. III. 33.

An tu existimas, cum esset Hippocrates ille Cous, fuisse tum alios medicos, qui morbis, alios, qui vulneribus, alios, qui oculis mederentur,

de Nat. Deor. III. 38.

Nec ego multorum ægrorum salutem non ab Hippocrate, quam ab Æsculapio datam judico.

ad At-

FRAGMENTA & ELOGIA.

ad Attic. XVI. 15.

Sed desperatis etiam Hippocrates vetat adhibere medicinam.

L. A. SENECA

Epist. XCV.

Maximus ille medicorum, & hujus scientiæ conditor fœminis nec capillos defluere dixit, nec pedes laborare. Atqui hæ jam & capillis destituuntur, & pedibus ægræ sunt. Non mutata fœminarum natura, sed vita est: nam cum virorum licentiam æquaverint, corporum virilium viria æquaverunt: Non minus pervigilant, non minus potant, & oleo, & mero viros provocant: æque invitis ingesta visceribus per os reddunt, & vinum omne vomitu remetiuntur: æque nivem rodunt, solatium stomachi æstuantis. Quid ergo mirandum est, maximum medicorum, ac naturæ peritissimum, in mendacio prehendi, cum tot fœminæ podagricæ, calvæque sint? Beneficium sexus sui vitiis perdiderunt; & quia fœminam exuerunt, damnatæ sunt morbis virilibus.

IDEM

de Brevit. vitæ c. I.

Maximi medicorum exclamatio est, Vitam brevem esse, longam artem.

IDEM *ibid.*

Itaque alia est Hippocratis secta, alia Asclepiadis, alia Themisonis.

PLINIUS

Hist. nat. VII. 51.

Jam signa lethalia: in furoris morbo risum: sapientiæ vero ægritudine, fimbriarum curam, & stragulæ vestis plicaturas, a somno moventium neglectum, præfandi humoris e corporis effluvium:.... quæque alia Hippocrati principi medicinæ observata sunt.

IDEM

Hist. nat. XXIX. I.

Diis primum inventores suos assignavit, & cœlo dicavit: nec non & hodie multifariam ab oraculis medicina petitur. Auxit deinde famam etiam crimine, ictum fulmine Æsculapium fabulata, quoniam Tyndaridem revocasset ad vitam. Nec tamen cessavit narrare, alios revixisse opera sua, clara Trojanis temporibus; quibus fama certior, vulnerum tamen duntaxat remediis. Sequentia ejus (mirum dictu) in nocte densissima latuere usque ad Peloponnesiacum bellum: tunc eam revocavit in lucem Hippocrates, genitus in insula Coo, in primis clara, ac valida, & Æsculapio dicata. Is cum fuisset mos, liberatos morbis scribere in templo ejus Dei, quid auxiliatum esset, ut postea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur, atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato, instituisse medicinam hanc, quæ Clinice vocatur.

TERTULLIANUS

l. de Anima c. 15.

Sed plures.... Medici adversus Andream, & Asclepiadem, Herophilus, Erasistratus, Diocles, Hippocrates, & ipse Soranus.... & esse principale in anima, & certo in corporis recessu consecratum. Si enim scrutatorem, & dispectorem Cordis Deum legimus..... simul utrumque dilucet, & esse principale in anima, quo intensio divina conveniat, idest, vim sapientialem, atque vitalem; quod enim sapit, vividum est; & in eo thesauro corporis haberi, ad quem Deus respicit, ut neque extrinsecus agitari putes principale istud secundum Heraclitum..... neque in cerebro cubare secundum Hippocratem.

AUGUSTINUS

de Civ. Dei V. 2.

Cicero dicit, Hippocratem nobilissimum medicum scriptum reliquisse, quosdam fratres cum simul ægrotare cœpissent, & eorum morbus eodem tempore ingravesceret, eodem levaretur, geminos suspicatum. Quos Possidonius Stoicus multum Astrologiæ deditus, eadem constitutione astrorum natos, eademque conceptos solebat asserere. Ita quod medicus pertinere credebat ad simillimam temperiem valetudinis; hoc philosophus astrologus ad vim, constitutionemque syderum, quæ fuerat quo tempore concepti natique sunt. In hac caussa multo est acceptabilior, & de proximo credibilior conjectura medicinalis: quoniam parentes ut erant corpore affecti dum concumberent, ita primordia conceptorum affici potuerunt, ut consecutis ex materno corpore prioribus incrementis paris valetudinis nascerentur: deinde in una domo eisdem alimentis nutriti, ubi aerem, & loci positionem, & vim aquarum plurimum valere ad corpus, vel bene vel male accipiendum medicina testatur, eisdem etiam exercitationibus assuefacti, tam similia corpora gererent, ut etiam ad ægrotandum uno tempore eisdemque caussis similiter moverentur. Constitutionem vero cœli, ac syderum, quæ fuit, quando concepti, sive nati sunt, velle trahere ad istam ægrotandi parilitatem, cum tam multa diversissimi generis animalia, diversissimorum affectuum, & eventuum eodem tempore in unius regionis terra eidem cœlo subdita, potuerunt

fuerunt concipi, & nasci: nescio cujus sit insolentiæ. Nos autem novimus, geminos non solum actus, & peregrinationes habere diversas, verum etiam dispares ægritudines perpeti. De qua re facillimam, quantum mihi videtur, rationem redderet Hippocrates, diversis alimentis, & exercitationibus, quæ non de corporis temperatione, sed de animi voluntate veniunt, dissimiles eis accidere potuisse valetudines.

CYPRIANUS

Epist. lxxvi.

Porro autem, quod quidam eos salutari aqua, & fide legitima Christi gratiam consecutos, non Christianos, sed Clinicos vocant, non invenio, unde hoc nomen assumant; nisi forte qui plura, & secretiora legerunt apud Hippocratem, vel Soranum, κλινικοὺς istos deprehenderunt.

POLLUX

Onom. II. I.

RUD. GUALTHERO interprete.

Septem sunt ætates secundum Hippocratem. Prima, ab anno primo ad septimum. Secunda, a septimo ad decimumquartum annum. Tertia, a decimoquarto usque ad vicesimum primum. Quarta, a vicesimoprimo usque ad vicesimum octavum. Quinta, a vicesimo octavo ad tricesimum quintum. Sexta, a tricesimo quinto ad quadragesimum secundum. Septima, a quadragesimo secundo ad quadragesimum nonum. Prima quidem, Puerulus: secunda, Puer: tertia, Adolescens: quarta, Juvenis: quinta, Vir: sexta, Senex: septima, Decrepitus dicitur.

MARTIALIS

Epigr. IX. 96.

DE HIPPOCRATE.

Santonica medicata dedit mihi pocula virga:
Os hominis, mulsum me rogat Hippocrates.
Tam stupidus nunquam nec tu, puto, Glauce, fuisti,
Chalcea donanti Chrysea qui dederas.
Dulce aliquis munus pro munere poscit amaro?
Accipiat, sed si potat in helleboro.

INCERTI AUCTORIS,

GALENUS.

Dempseris Hippocratem, medicorum primus habebor.
Debeo multa illi, debet & ille mihi.
Nam, quæ nota parum reliquis dedit, omnia feci
Mille libris claro lucidiora die.

IDEM.

Hippocratem magnum brevis insula, me dedit ingens
Terra Asiæ, plus nos scripsimus, ille minus:
Ille elementa dedit, nos inde extruximus aram,
Quam servat medici præsul Apollo chori.

In Iconem

HIPPOCRATIS.

ex Floril. Epigr. sect. IV. *cap.* XIII.

SYNESII SCHOLASTICI.

Unde is, qui posuit? quo nomine? Byzantinus
Eusebius. Tu quis? Cous Hippocrates.
Quare is te pinxit? Pro verbis patria munus
Picturæ nostræ grata rependit ei.
Et cur ille suam non protulit icona? Major
Illi honor est proprio prætetulisse meum.

INCERTI.

Vel vocem Pæan tibi finxit vel medicinæ
Illius restis magnus es, Hippocrates.
J. A. Vander Linden.

ANONYMI.

Ille vias meruit tectas aperire medendi,
Ille hominum Pæan Coius Hippocrates.
J. A. Vander Linden.

AMBROSIUS

Epist. VII. 39.

Celebretur itaque hebdomas, eo quod per septem ætatum cursus vita hominum usque ad senectutem transcurritur, sicut Hippocrates medicinæ magister scriptis explicuit suis. Prima ætas infantia est, secunda pueritia, tertia adolescentia, quarta juventus, quinta virilis ætas, sexta ævi maturitas, septima senectus. Est ergo infans, puer, adolescens, juvenis, vir, veteranus, senex. Ergo Hippocrates vel septem ætates, vel hebdomadas ætatum norit, in illis se hebdomadas præferet.

MACROBIUS

in Somn. Scip. I. 6.

Hoc cum a Physicis deprehensum sit, Hippocrates quoque ipse, qui tam fallere, quam falli nescit, experimenti certus asseruit, referens in libro, qui de natura pueri inscribitur, tale seminis receptaculum de utero ejus ejectum, quam septimo post conceptum die gravidam intellexerat. Mulierem enim semine non effuso, ne gravida maneret, orantem, imperaverat saltibus

tibus concitari; atque septimo die saltum septimum ejiciendo cum tali folliculo, qualem supra retulimus, suffecisse conceptui: Hæc Hippocrates.

A. GELLIUS

Noct. Attic. III. 16.

Mense nonnunquam octavo editum esse partum M. Varro in lib. XIV. rerum divinarum scriptum reliquit. Quo in libro, undecimo mense aliquando nasci posse hominem dicit. Ejusque sententiæ, tam de VIII. quam de XI. mense, Aristotelem laudat auctorem. Sed hujus de mense VIII. dissensionis caussa cognosci potest in libro Hippocratis, qui inscriptus est περὶ τροφῆς; Ex quo libro verba hæc sunt: ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος φύσις. Id tam obscure, atque præcise, tamque adverse dictum Sabinus medicus, qui Hippocratem commodissime commentatus est, his verbis enarravit: ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν· οὐκ ἔστι δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα, καὶ ἔστιν ἐν φαντασίᾳ μὲν παραυτίκα ὄντα, δυνάμει δὲ οὐκ ἔτι.

Et postea.

Hippocrates autem in eo libro, de quo supra scripsi, cum & numerum dierum, quibus conceptum in utero coagulum conformatur, & tempus ipsius partionis nono aut decimo mense definisset: neque id tamen semper eadem esse fini dixisset, sed alias ocius fieri, alias serius; hisce ad postremum verbis usus est: γίνεται δὲ ἐν τούτοις καὶ πλείω, καὶ ἐλάσσω, καὶ ὅλον κατὰ μέρος, καὶ οὐ πολλῷ δὲ καὶ πλείω πλειόνων, καὶ ἐλάσσω ἐλασσόνων. Quibus verbis significat, quod aliquando ocius fieret, non multo tamen fieri ocius: neque quod serius, multo serius.

CENSORINUS

de Die natali c. 6.

Nec Hippocrates Cous decimo partum posse fieri contendit.

IDEM *cap.* II.

Hippocrates quoque, aliique medici in corporum valetudinibus non aliud ostendunt.

IDEM *cap.* 14.

Hippocrates medicus in septem gradus ætates distribuit: finem primæ putavit VII. annum; secundæ XIV. tertiæ XXIIX. quartæ XXXV. quintæ XLII. sextæ LVI. septimæ novissimum annum vitæ humanæ. Solon autem partes fecit decem; & Hippocrates gradum tertium, & sextum, & septimum, singulos bifariam divisit; ut unaquæque ætas annos haberet septenos.

JUS CANONICUM

III. *Decret. ex Hieronymi adversus Jovinianum lib.* II. *dist.* V. *c.* 29. *Natales.*

Hippocrates in aphorismis docet, crassa, & obesa corpora, quæ crescendi mensuram compleverint, nisi cito ablatione sanguinis imminuantur, in paralysin, & pessima morborum genera erumpere: & idcirco esse necessariam demptionem, ut rursus habeant, in quæ possint crescere; non enim manere in uno statu naturam corporum, sed aut crescere semper, aut decrescere, nec posse vivere animal, nisi crescendi capax sit.

PAULUS JCtus

l. II. *ff. de Statu hominum.*

Septimo mense nasci perfectum partum, jam receptum est propter auctoritatem doctissimi viri Hippocratis; & ideo credendum est, eum, qui ex justis nuptiis septimo mense natus est, justum filium esse.

ULPIANUS JCtus

l. 3. §. 12. *ff. de Suis, & legit. hær.*

De eo autem, qui centesimo octogentesimo secundo die natus est, Hippocrates scripsit, & D. Pius Pontificibus rescripsit, justo tempore videri natum, nec videri in servitutem conceptum, cum mater ipsius ante centesimum octogentesimum secundum diem esset manumissa.

BARTOLUS JCtus

l. III. *ff. Si certa pet.*

Standum est libris Hippocratis tamquam authenticis.

CONSENTIENTIA, EX GALENO.

GENUS.

l. de Articul. IV. 42.

VIDO VIDIO interprete.

HIPPOCRATES, quemadmodum & Ctesias Cnidius cognatus ejus, genere Asclepiades erat.

l. de

l. de Victu in morb. acut. II. 18.

JO. VASSÆO interprete.

Loquor autem de Hippocrate Heraclidæ filio, qui librum hunc confecit. Nam avus ipsius Gnosidici filius Hippocrates, quorumdam judicio, nihil omnino scripsit.

l. I. *Prorrhetic.* III. 18.

JO. VASSÆO interprete.

Duo magni Hippocratis filii fuisse perhibentur, Draco, & Thessalus: quorum utriusque rursum filius Hippocrates.

l. de Respir. diffic. II. 18.

JANO CORNARIO interprete.

Quintus vero Epidemiorum non magis Hippocratis, Heraclidæ filii, sed junioris filii Draconis est.

l. de Nat. hum. I. I.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Thessalus illius filius, vir & ipse admirabilis: is tamen in patria non est, ut Polybus, diu moratus: Archelao etenim Macedoniæ regi adhæsit.

l. III. *Epidem.* II. *init.*

HERM. CRUSERIO interprete.

Erat ille Hippocratis filiorum clarissimus, Thessalus nomine, qui exacte sententiam patris est æmulatus.

PATRIA, HABITATIO.

l. de sanit. tuenda II. 7.

THO. LINACRO interprete.

Optime temperata est Hippocratis patria: etenim ea tum hyeme, tum æstate mediocrem temperiem exhibet.

l. de Articul. I. 22.

VID. VIDIO interprete.

Est autem Smyrna urbs multo major illa, cujus ubique meminit Hippocrates, ut qui plurimum in ea versaretur.

in l. de Artic. I. 23.

VID. VIDIO interprete.

Urbes, quarum meminit Hippocrates, ubi diutius egit, non plures incolunt, quam Romæ vicum unum.

ÆTATIS,
seu seculi mos.

l. de Artic. I. 22.

VID. VIDIO interprete.

Hippocratis seculo medici optime artis præcepta discebant, atque ea præsertim, quæ ad manus operam pertinent: ea nunc a medicis vel nullo modo addiscuntur, vel certe exiguo temporis spatio.

l. Quod opt. med. sit philos.

LUD. BELLISARIO interprete.

Nostræ ætatis medici ita ab studio rationalis medicinæ aversi sunt, ut eos etiam, qui in ea te operam consumunt, quasi inutilia tentantes, reprehendant.

LINGUA

l. de Humor. I. 2. *f.*

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Atticorum lingua Hippocrates aliqua ex parte utitur.

in l. de Fractur. I. I.

VID. VIDIO interprete.

Atticis enim hoc prorsus est usitatum; quorum linguam Hippocrates aliquantum usurpat, ita ut ejus sermo a nonnullis prisens Atticus existimetur. Nos autem in alio parvo libello, quid de sermone Hippocratis judicemus, seorsum demonstravimus.

PHRASIS

in l. III. *Epidem.* III. 32.

HERM. CRUSERIO interprete.

Non est Hippocratis institutum, inusitatis, & infrequentibus uti nominibus.

ibidem, initio.

Etenim Hippocrates, cujus etiam Aphorismos esse, & Præsagia autumant, usitatissimis esse usus, & proinde claris vocabulis videtur, quæ vocare rethorici civilia solent.

l. Expos. obsolet. voc. Hipp.

MARIO NIZOLIO interprete.

Sic & Hippocrates ex nominibus, quæ usitata non sunt, aliqua assumit, aliqua & ipse facit, aliqua autem novis adjunctis sententiis mutat.

in l. de Offic. med. 11. 23.

VID. VIDIO interprete.

Quod ab Hippocrate effertur, præcise dicitur, nisi quid aliud subintelligitur.

in lib. Aphor. VII. 63.

NIC. LEONICENO interprete.

Dicta Hippocratis exquisita sunt.

in l. de Artic. 1. 69.

VID. VIDIO interprete.

Solet Hippocrates quasdam figuras, ac linguarum proprietates usurpare, quamvis consuetam locutionem sequatur.

in l. Aphor. VI. 58.

NIC. LEONICENO interprete.

Commune huic cum aliis ab Hippocrate dictis, ut perpetuum quiddam ex figura dictionis ostendatur; quamvis res ipsæ non semper eodem modo eveniant; sed, licet raro, interdum etiam aliter eveniant.

l. de Comate cap. 3.

AUG. GADALDINO interprete.

Somnolentâ tentabo distinguere, ut possis invenire dictam ab Hippocrate differentiam. Non enim vir iste erat eorum, qui vane imponunt nomina; neque stulte adjicit cataphoræ, pigra: neque dicit, sicut Homerus, lac album; sed unumquodque vocabulum, & syllaba omnis rem aliquam significat apud eum.

in lib. de Vict. acut. IV. 67.

JO. VASSÆO interprete.

Dictio, quæ symptomatum multorum, quæ non in omni ægro coeunt, & conveniunt, complicationem habet, utilis est; cum doctrina ab universalibus recipiat commoditatem: quo Hippocrates modo facere consuevit.

in lib. de Vict. acut. IV. 10.

JO. VASSÆO interprete.

Legitimi appellationem secundum morborum ideas inferre consueverunt cum alii medicorum probatissimi, tum Hippocrates ipse.

SCRIBENDI MOS

in l. VI. *Epid.* 1. 3. *f.*

JUN. CRASSO interprete.

Hippocrates sibi ipsi, ut memoriæ subveniret, nonnulla scripsit, prout unumquodque aut experientia comprehendisset, aut rationali meditatione excogitasset.

in l. 1. *Epid.* 37.

HERM. CRUSERIO interprete.

Solet Hippocrates frequenter antedicta in summam colligere.

in l. de humor. 1. 7.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates omnibus in locis adferre demonstrationes conatur.

in l. de Nat. hum. 1. 9.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Semper sane Hippocrates ea sectatur, quæ evidentia sunt.

in lib. de Nat. hum. 11. 7.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Hippocratem videmus non modo omnia adamussim in commentarios retulisse, quæ cunctis plane conspicua sunt; verum etiam ea, quæ ad videndum sunt difficiliora.

l. de diffic. Respir. 11. 8.

JANO CORNARIO interprete.

Hippocrates nihil eorum, quæ etiam aliis manifeste cognoscuntur, scribit.

l. de Dieb. decret. 11. 13.

JO. GUINTHERIO interprete.

Hippocrates aliquando solum id, quod creberrime oculis usurpatum est, nihili faciens, id quod raro evenit, pronunciat.

l. de Venaf. adv. Erasistrateos, c. 4.

JOS. TECTANDRO interprete.

Hippocrates cum in plurimis suis operibus brevitati summopere studeat, tamen quod ad venæ sectionem attinet, non est gravatus scribere, tum partem corporis, in qua secari vas oporteat, tum evacuationis mensuram, una cum occasione ipsa.

l. de

CONSENTIENTIA.

l. de Offic. med. III. 8.

VIDO VIDIO interprete.

Hippocratis mos est, ex unius, vel alterius rei exemplo res universas complecti, quum id, quod proponitur evidentia antecellit ea, quæ sunt ejusdem generis, sic ut ex ipso intelligantur.

l. de Elem. I. 3.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Hippocrates si aliquando unum quippiam ex eorum numero proferat, quæ eandem naturam continent, reliqua deinde, quæ eandem vim habent, nobis ad rationem addenda relinquit.

l. I. *Prorrhet.* III. 7.

JOH. VASSÆO interprete.

Medicinalis speculationis doctrina ab Hippocrate in legitimis omnibus libris per universalia facta est, expromente etiam aliquando particularia quædam, gratia exempli, ad eorum, qui discunt, perspicuitatem

l. Aphorif. VI. 25.

NIC. LEONICENO interprete.

Videtur Hippocrates dixisse multa veluti exempla sermonum universalium, a quibus ejus, quod solet evenire, experientiam possumus habere manifestiorem. Talia etenim exempla oportet esse.

l. de Diff. resp. II. 8.

JANO CORNARIO interprete.

Hippocrates, quum consuetæ species symptomatum extiterint, tunc sane solo universali morbi nomine contentus est; quum vero aliquid ex variis incidit, post universalem & communem totius morbi appellationem, statim illud ipsum discriminat.

l. de Fractur. II. 71.

VIDO VIDIO interprete.

Solet Hippocrates, ubi de una specie pertractat, complura docere ex iis, quæ communia sunt, ac generalia, monens ea non esse propria unius speciei, sed ad omnes, vel multas, vel aliquot pertinere.

l. de Artic. II. 35.

VIDO VIDIO interprete.

Consuetudo ex Hippocratis in iis præceptis, quæ singulis communia sunt, cum semel unius mentionem facit, exponere vim rei communem esse omnium similium.

l. de Diffic. respir. II. 7.

JANO CORNARIO interprete.

Existimant veteres, omnia quæ ægris contingunt, Hippocratem conscribere, velut Thucydidem: verum res non ita habet; sed hoc ipsum est, in quo vel maxime contraria sunt Hippocratis, & Thucydidis scripta. Thucydides enim omnia scribit, etiam idiotis nota, nihil ipsorum penitus prætermittens. Hippocrates vero pauca ex iis, quæ ad totam affectionem pertinent, circa quam ægrotus est periclitatus: multa vero alia ab idiotis quidem neglecta, artificiosam vero, & exactam cognitionem exhibentia, & quæ optimos medicos sæpe latere possunt.

Et mox.

Thucydides quidem, quæ circa ægros contingunt, velut idiota idiotis conscripsit; Hippocrates vero ut artifex artificibus..

in l. de Victu acut. II. 18.

JOH. VASSÆO interprete.

Medicos culpat Hippocrates, qui languentes ipsos in absoluta ciborum abstinentia servant; non ramen mentionem eorum facit, qui cibos validiores ante morbi concoctionem ministrant. Consuevit siquidem interdum, prætermissis, quæ maxima sunt, erratis, culpare minora; & eam quæ ex illis oritur, demonstrare offensam.

l. de Diff. respir. II. 8.

JANO CORNARIO interprete.

Hippocrates, cum breviloquus sit, hunc morem habet, ut ad unum nomen, & caput partialia semper reducat. Neque verisimile eum in præsenti fortuito scribere, qui haud unum aliquod temere scribat.

DOCTRINA.

in l. de Alim. III. 21.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates cum in aliis rebus omnibus ornandus est laudibus, tum vel maxime in hoc, quod censet, usque eo progredi medicum oportere, quousque pervenire ipsius ars potest.

CONSENTIENTIA.

in l. de Vict. acut. I. 17.

JOH. VASSÆO interprete.

Ob id juste venit laudandus Hippocrates, qui de sola secundum rei veritatem meminit controversia; quam, qui aliquam constituere artem volunt, patiuntur, cum secum, suoque in animo differenter opinantur, & non verbo tenus simulate, ac subdole id agunt, ob gloriæ, vel lucri cupiditatem.

in lib. de Humor. I. 7.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates, vir admirabilis, multa potius experientia, quam ratione videtur cognovisse.

in l. de Artic. I. 3.

VIDO VIDIO interprete.

Hippocrates, cum quid nunquam vidit, commentitias caussas scribendas esse minime credidit, ubique magis fide dignum existimans, quod evidenter apparet, quam quod a ratione ducitur. Sic &, quæcunque ipse ad curationem excogitavit, prinsquam nos doceat, experimento comprobat; non, sicut nonnulli ex junioribus medicis, qui in scriptis de ratione medendi nobis ea impérarunt, quæ ipsi nunquam ante sunt experti.

in l. Prorrh. III. 33.

Videtur Hippocrates ex multa experientia, quam ex particularibus sibi fecit, universalia collegisse.

L. de Dieb. decret. II. 14.

JO. GUINTHERIO interprete.

Hippocrates non ratione quadam persuasus decimum septimum decretorium esse statuit, vigesimo autem primo efficaciam ademit, sed usu, & experientia doctus.

in l. Aph. I. 15.

NIC. LEONICENO interprete.

Verum est, quod quidam hyeme non modo melius concoquunt cibum, sed etiam quod pauca assumentes refrigerantur, atque ideo offenduntur: si vero plura assumserint, in nullos plethoricos morbos incidere, ipse eventus ostendit manifeste. Cujus caussæ inquisitio cum omnes fatiget, tu animadverte, numquid hac in parte aliis quidem omnibus ratio sit inexplicabilis, soli vero Hippocrati, atque ejus sectatoribus explicabilis.

INVENTA.

in l. de Humor. II. 20.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates omnium bonorum inventor.

l. de Crisib. III. II.

NIC. LEONICENO interprete.

Hippocrates nobis omnium fuit dux, atque autor optimarum disciplinarum.

l. Quod Animi mor. 7. *f.*

JUN. PAUL. CRASSO interprete.

Sed ad divinum Hippocratem medicorum omnium, philosophorumque primum hujusce contemplationis inventorem accedere licet.

in l. de Humorib. I. I.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates princeps omnium eorum, quorum nomen fama ad nos pertulit, principia demonstrationum, quibus postea Aristoteles usus est, ipse prior monimentis mandavit litterarum.

in l. Aphorism. IV. 76.

NIC. LEONICENO interprete.

In his itaque, sicuti & in aliis, Hippocrates dignus est admiratione, cum ipse eorum inventor exstiterit, quæ ne pluribus quidem medicis ad hunc usque diem fuere comperta.

l. de Arte cur. ad Glauc. I.

NIC. LEONICENO interprete.

Artifex plus aliquid, quam ii, qui arte carent assequitur. Quid vero hoc ipsum plus sit, primus omnium quos novimus, & hoc memoravit Hippocrates.

l. de Dieb. decret. II. 3.

JO. GUINT. ANDERNACO interprete.

Pulchrum omne, & ordinatum, & artificiosum ex supernis innasci; inordinatum contra, & erraticum ex materia, quæ hic versatur, provenire, primus omnium, quorum memoria ad nos pervenit, græcorum Hippocrates credidit; post eum philosophorum præcipui.

CONSENTIENTIA.

l. de Elem. I. 9.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Primus profecto omnium Hippocrates videtur naturæ rerum omnium elementa excogitasse, atque, quantum satis esse possit, demonstrasse.

l. de Nat. facult. I. 2.

THO. LINACRO interprete.

Hippocrates primus omnium tum medicorum, tum philosophorum, quorum utique fama ad nos pervenit, demonstrare tentavit, quatuor esse omnes, quæ mutuo in se agerent, qualitates: a quibus quæ genitum, interitumque agnoscunt, omnia gignantur, ac perimantur. Quin etiam misceri eas mutuo totas per totas, primus omnium, quorum fama ad nos pervenit, Hippocrates novit: principiaque demonstrationum, quas Aristoteles postea pertractavit, scripta apud eum priorem invenias.

in l. de Alim. III. 22.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates ut qui primus Naturæ opera novit, hanc admiratur, & perpetuo prædicat, & justam nominat, & solam animalibus ad omnia sufficere dicit, & ipsam ex se sine doctore, quæ opus sunt, efficere.

l. Meth. med. I. 2.

THO. LINACRO interprete.

Audisti Platonem simili methodo Animæ naturam inveniendam esse censere, qua corporis naturam Hippocrates. An adhuc vis, multas hominis dictiones ex multis librorum ejus locis deligam, in quibus ille Hippocratem omnium, qui ante se fuerunt, maxime admiratur?

l. Quod an. mores. c. 8. f.

JUN. PAULO CRASSO interprete.

Hippocrates primus consuetudini, quæ postea increbuit, initium dedit, omnium si quisquis esset, arteriarum motum, pulsum nominans.

l. de Formati fæt. c. I.

JOH. BERN. FELICIANO interprete.

Hippocrates primus omnium, quos scimus, de Formatione fœtuum vera conscripsit, non ratione tantum nixis opinionibus quæstionem hanc persecutus, sed sensui expositis evidentiis, atque his non paucis.

l. de Decr. Hipp. & Plat. VIII. I.

JO. BERN. FELICIANO interprete.

Et Hippocrates, & Erasistratus, Eudemus, Herophilus, Marinus, omnes post veterum memoriam dissectoriam speculationem, negligentia posteritatis interlapsam, pro se quisque restituerunt.

l. de Præcogn. ad Posth. c. I.

JUL. MART. ROTA interprete.

Præcognoscendi ars ab antiquorum multis, & in primis ab Hippocrate, qui nobis bonorum omnium auctor existit, conscripta est.

l. de Theriac. ad Pis. c. 4.

JUL. MART. ROTA interprete.

Magistrum Hippocratem exactissimum medicinarum, ut reliquorum omnium, artificem fuisse, multa probant.

in l. VI. Epidem. VIII. I.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Quemadmodum Hippocrates bonorum omnium, quæ ad faciendam medicinam, quæque ad morbos cognoscendos, & caussas indagandas pertinent, omniumque, quibus ad tuendam sanitatem opus est, & ad recuperandam eam, quæ jam perdita sit, inventor fuit: ita etiam ipse princeps fuit, quem victus rationem recte instituisse cognovimus.

l. de Hipp. & Plat. decr. IX. 6.

JO. BERN. FELICIANO interprete.

Atque has utrasque methodos ex omnibus veteribus medicis, & philosophis pulcherrime, atque optime Hippocrates, & Plato invenerunt, multaque opera ab auctoribus, qui communia a propriis distinguere nesciebant, falso fuisse conscripta, demonstrarunt.

l. de Temper. II. 14.

THO. LINACRO interprete.

Sane ejusce modi signorum auctor, æque ut reliquorum omnium, mirus est Hippocrates.

in l. III. Epid. I. 8.

HERM. CRUSERIO interprete.

Omnium, quæ ad prædictionem, princeps est divinus ille Hippocrates.

in l.

CONSENTIENTIA.

in l. Prognost. III. I.

LAUR. LAURENTIANO interprete.

Ceterum cognovit non primus solum, sed etiam maxime, admirandus Hippocrates decretorium dierum naturam.

l. de Dieb. decret. I. 2.

JO. GUINT. ANDERNACO interprete.

Cum igitur non solum mihi, tot annis observanti, hujusmodi quædam dierum differentia, sed Archigeni etiam in artis operibus diligenter admodum versato, inventa sit: insuper hoc superiori Tarentino Heraclidi, qui experientia speculationem collegit; postremo etiam Philotimo, & Diocli, aliisque veteribus; tum ante hos universos Hippocrati divinissimo: quomodo non quis jure in dierum numero differentiam quamdam statuat?

in l. Prorrh. III. 69.

JO. VASSÆO interprete.

Hippocrates quantum superiores suos in virium cujuslibet simplicis medicamenti inventione superaverit, in omnibus suis libris demonstratum est.

l. de Comp. κ. γέν. IV. 5.

JO. ANDERNACO interprete.

Rite fasciandi primus, quorum ad nos memoria pervenit Hippocrates inventor extitit, quum in ea omnes ante ipsum peccarent.

l. Meth. med. VII. 2.

THO. LINACRO interprete.

Cum ab Hippocrate discessetis, qui nobis omnium salutarium præceptorum semina præbuit, reliquorum certe nemo vel conatus est methodo curare. Postulant autem, quæ ipse Hippocrates reliquit, non malos agricolas, qui ea tum seminent commode, tum augeant, tum perficiant.

l. Meth. med. IX. 8.

THO. LINACRO interprete.

Hippocrates omnem ad medicationem viam aperuisse videtur, sed ita ut ea curam, & diligentiam ad absolutionem desideret.

l. de Atra bile c. I.

BART. SYLVANIO interprete.

Hippocrates primus id, quod ad artis officia pertinet, prodidit.

l. Meth. med. V. 10.

THO. LINACRO interprete.

Omnium methodorum nobis auctor Hippocrates.

l. Meth. med. IV. 6.

THO. LINACRO interprete.

Hippocrates omnium, quos novimus, primus indicationem adinvenit.

l. Meth. med. XI. 15.

THO. LINACRO interprete.

Hippocrates ab ipsa rei natura idoneum curationis modum invenit.

l. Meth. med. V. 3.

THO. LINACRO interprete.

Nam & hæc, derivatio, & revulsio scilicet, Hippocratis quoque inventa sunt, omnis scilicet immodicæ vacuationis communia remedia.

l. de Comp. κ. τόπ. VI. 5.

JANO CORNARIO interprete.

Omnia enim respectu ad aliquid, tum emolumentum, tum detrimentum in se habent. Quod ipsum etiam cum Hippocrates dixerit primus omnium, quos sciam, ii, qui post ipsum fuerunt, insequuti sunt.

l. de Resp. diff. II. I.

JANO CORNARIO interprete.

Hippocratem inventorem, ac veluti patrem dogmatum venerabimur. Hoc est enim justum, simulque decens præmium eorum, qui quodcumque tandem in vita bonum invenerunt, ut videlicet inventa ipsorum non occultentur, neque hominibus sint ignota, sed tum ipsa appareant, tum ratio, & methodus, quæ ipsa invenit, cognoscatur. Sic enim & pro dignitate ipsos in admiratione constitui continget.

CONSENTIENTIA.

DILIGENTIA.

in l. de Alim. III. 35.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hoc autem non omnes medici norunt; cum tamen Hippocrates & hoc ipsum, & alia multa perspicue docuerit.

l. de Nat. hom. II. 7.

Hippocratem videmus non modo omnia adamussim in commentarios retulisse, quæ cunctis plane perspicua sunt, verum etiam ea, quæ ad videndum sunt difficiliora.

l. de Dieb. decret. II. 13.

JO. GUINT. ANDERNACO interprete.

Si quid optime dividi potest, Hippocrates præter ceteros hoc mihi fecisse videtur.

l. de Natur. fac. II. 8.

THO. LINACRO interprete.

De succorum generatione, haud scio, an aliquis exactius quicquam afferre in medium possit iis, quæ Hippocrates, Aristoteles, Praxagoras, Philotimus, aliique veterum non pauci reliquerunt.

in l. I. Prorrh. II. 40.

JOH. VASSÆO interprete.

In ægris utilissimum est omnia contemplari, nihilque prætermittere; quod utrumque fecit Hippocrates.

l. de Resp. diff. II. 3.

JANO CORNARIO interprete.

Apparet enim Hippocrates confessione, ac suffragio omnium medicorum, ad eorum, quæ ægris accidunt, observationem diligentissimus fuisse.

in l. de Humor. I. 12.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocratis diligentiam tum in aliis rebus omnibus, tum vel maxime in eo commendo, quod scopum eum, qui non in uno, alterove morbo solum, sed in omnibus ad purgationem indicandam præstet ceteris, non omiserit.

l. Meth. med. IV. 6.

THO. LINACRO interprete.

Hippocratem sane diligentiæ nomine admiror, cum in aliis omnibus, tum vero quod scopum, qui medico ad indicationem, non in uno, alterove, sed prorsus omni morbo sit spectandus, non omiserit.

l. de Decr. Hipp. & Plat. IX. 2.

JO. BERN. FELICIANO interprete.

Hippocrates, & Plato exempla nobis & ad artes, & ad omnes vitæ actiones utilia tradidere.

l. de Atra bile c. 7.

BARTHOL. SYLVANIO interprete.

Hippocrates ergo vir quidam honestus bonusque videtur fuisse, non honoris, aut gloriæ, sed veritatis amator.

LAUS.

l. de Hipp. & Plat. decr. IX. 5.

JO. BERN. FELICIANO interprete.

Diocles, Hippocrates, Empedocles, aliique quamplures ex veteribus, humanitate, & benignitate hominibus medebantur.

l. de Subfig. empir. 13.

INCERTO interprete.

His enim officiis Hippocrates omnium posteriorum judicio Æsculapii gloriam adeptus est.

l. Defin. medic. c. 1.

BARTHOL. SYLVANIO interprete.

Veteres quidem, quique ante Hippocratem fuere, in quorum nos volumina incidimus, nec aliqua finiverunt, quæ ad artem pertineant, nec libros complures, sed paucos admodum reliquere. His igitur jure laus debetur, quod animum applicuerint primi, ac vitæ emolumentum aliquod invenire studuerint. Post hos vero exortus Hippocrates medicinam literis prodidit: ille nimirum, qui semper bonorum auctor, ac princeps fuit.

l. de Decr. Hipp. & Plat. III. 4.

JO. BERN. FELICIANO interprete.

Hippocrates consensu omnium medicorum facile princeps.

in l. de Fract. I. I.

VIDO VIDIO interprete.

Magnus Hippocrates maximus inter Græcos habitus est auctor, & medicus.

l. de

CONSENTIENTIA.

l. de Subfig. empir. c. 13.

INCERTO interprete.

Maximus artis medicæ exornator Hippocrates.

l. de Semine I. 9.

JOH. BERN. FELICIANO interprete.

Hippocrates in omnibus admirabilis.

l. ad Thrasyb. c. 47.

JUN. PAULO CRASSO interprete.

Hippocrates, & Diocles, Praxagoras, Philotimus, atque Herophilus totam corporis præsidem artem, ut ipsorum testantur volumina, callebant.

l. de Dieb. decret. I. 3.

JO. GUINTHERIO interprete.

Hippocrates, vir verax.

l. de Nat. fac. I. 13.

THO. LINACRO interprete.

Dogmata Hippocratis recta, veraque sunt.

in l. de Victu acut. I. 44.

JO. VASSÆO interprete.

Omnia Hippocratis dogmata verissima sunt.

l. Meth. med. III. 2.

THO. LINACRO interprete.

Nosti quam longo tempore aphor. XXXI. lib. VI. consideraverim, quamque ex reliqua Hippocratis diligentia speraverim, ne in hoc quidem vel falsum quippiam, vel quod fieri non possit, præcipi: idque fuisse quod me ad inquisitionem incitavit, quoad ipsa Hippocratis insistens via, inveni.

l. de Atrabile c. 3.

BARTH. SYLVANIO interprete.

Qui in artis operibus versatus est, vera dicere Hippocratem affirmabit.

l. de Subfig. empir. 10.

INCERTO interprete.

Si Hippocratem, & Andream conferas, illum peritissimum, & studiosissimum veritatis invenies, hunc eudem, & temerarium, prorsusque ab Hippocratis gravitate alienum.

l. Meth. med. IV. 4.

THO. LINACRO interprete.

Empirici nec antiquis maledicunt, nec Hippocratem pro nihilo habent; immo vero ipsum laudant, fereque omnia vere dixisse affirmant.

l. de Diff. respir. I. 4.

JANO CORNARIO interprete.

Etiam in hac parte, quæ ad respirationum notitiam spectat, longe reliquos omnes Hippocrates antecellit.

SECTA.

l. Medicus, sive Isag. c. 4.

JO. ANDERNACO interprete.

Rationalis sectæ auctor Hippocrates Cous fuit, qui & princeps sectæ extitit, & primus constituit rationalem sectam.

l. Quod opt. med. sit philos.

LUD. BELLISARIO interprete.

Quod per genera speciesque ignota sit morborum divisio; idcirco medicis a curandi scopis errare contingat, animadvertit Hippocrates, cum nos ad rationalem contemplationem adhortatur.

in l. de Artie. III. 28.

VID. VIDIO interprete.

In quo Empiricorum impudentiam cognosces, qui audent Hippocratem appellare empiricum. Fuit enim omnium, qui medicinam exercuerunt, maxime experiens, maximeque experimentorum spectator, iisque omnia comprobavit, quæ multis fretus rationalibus argumentis invenit: potissimumque rationi corporum incidendorum operam dedit, ut quæ mirum in modum ad artem conferat.

in l. de Vict. acut. III. 62.

JO. VASSÆO interprete.

Quæ medicum, ait Hippocrates, ante animadvertisse, ægro non referente, oportet, plurima sunt. Hæc, qui Hippocratem dogmaticum esse putant, locos affectos esse dixeruit, & affectiones ipsas, & caussas. Sed qui Hippocratem empiricum esse existimant, anni tempora esse, regiones, ætates, & ambientis nos aeris conditiones affirmarunt.

in lib.

in lib. de Offic. med. I. 4.

VID. VIDIO interprete.

Nonnullis placet, ex opinionibus, quas videntur sectarum auctores invenisse, nullam esse novam, sed quæ priori seculo tradita fuerunt, una cum aliorum mente intertisse. Si quis in opinione ad res ipsas animum advertat, neque Pyrrhonis sectam, neque Academicam, Stoicam, Peripateticam, nec quamvis aliam, post Hippocratem sumsisse initium judicabit, quum Pyrrhonii ad vetustissimos auctores suam referant sectam. Quocirca verisimile est, vel adeo non verisimile, sed necessarium, Hippocratis seculo de naturalibus judicandi potentiis disceptatum esse, & quosdam nullam talem posuisse, quemadmodum postea Pyrrhonii; quosdam sensum dumtaxat; alios nihil huic tribuentes, id verum putasse, quod vulgatum est, Mens videt, mens audit, cetera surda sunt, & cœca: alios utramque dedisse judicandi potentiam, sensum in iis, quæ sensibus subjiciuntur, mentem in iis, quæ comprehenduntur intelligentia: quosdam alias animi nostri potentias concepisse. Hippocrates igitur, ut eorum vitaret importunitatem, generatim duarum potentiarum meminit, sensus, & mentis; quas solas in nobis docet cognoscendi, ac judicandi vim habere.

AUTORITAS.

l. de Atra bile c. 7.

BARTHOL. SYLVANIO interprete.

Hippocrate posteriores insatiabiliter immeritæ gloriæ libidine vexati, contradictionibus adversus se vetustiores adducti, proprias sectas pravas constituerunt.

in l. de Victu acut. I. 44.

JO. VASSÆO interprete.

At potius culpa eos, qui, cum ea, quæ ab Hippocrate bene præcepta sunt, elaborare, & conficere deberent, laudis appetentia ducti sectam aliam constituunt. Verum nos, qui veritatem honoramus, laudamus Hippocratem cum in ceteris omnibus; tum quod in unoquoque opere proprium scopum ita docuerit, ut huic attentus omnino quispiam definitam certamque inventionis auxiliorum habeat viam.

l. An anim. quod in ut. c. 3.

HOR. LIMANO interprete.

Hippocrates antiquus est.

l. Meth. med. I. 2.

THO. LINACRO interprete.

Si Stoicis philosophis in consessum admissis judicium permittetur, ex iis placitis, quæ ipsimet statuunt, Hippocrati palmam dabunt.

Ibidem paulo post.

Quare Platonis, & Peripateticorum, & Stoicorum judicio, Hippocratis physiologiæ victoria dabitur.

Et mox.

Quid si Geometris, Astronomis, Musicis, aut Rhetoribus judicium concedet, putemusne hos, Hippocrate prætermisso, ulli alii palmam daturos?

in l. Prognost. III. I.

LAURENT. LAURENTIANO interpr.

Quæcumque arti utilia ab Hippocrate didicisse oportet.

l. de Dieb. decr. II. I.

JO. GUINTHERIO interprete.

Hippocrates, vir ut ceteris fide dignior, ita omnium consensu decernendi peritissimus.

l. de Usu part. I. 9.

Hippocratis dictio velut Dei vox est.

l. de Dieb. decr. III. 12.

Nihil quicquam ab Hippocrate frustra scriptum invenio.

l. de Decr. Hipp. & Plat. VIII. 5.

JO. GUINTERIO interprete.

Quod sane pituita alba appareat, eo quod in generatione ipsius exiguæ multæ bullæ excitantur, Hippocrates dicere ausus non est, ceu quid ulterioris contemplationis, quam ad artem medicam pertineat.

l. de Respir. diff. II. I.

JANO CORNARIO interprete.

Ne quis Hippocraticæ famæ, ac nomini honore habito flectatur, ac citius dictis fidem præbeat priusquam per demonstrationes cogatur.

in l. I. Epidem. III. 7.

Neque Hippocrati decet diffidere (præfefert enim oculis arbitrata hæc conscribere) neque mentiri convenit, dicereque etiam

iam se se vidisse. Quare observandum nobis est sedulo, & experientia de veritate existimandum.

l. Quod animi mor. c. 9.

JUN. CRASSO interprete.

Hippocrates testis sane fide dignus, atque gravissimus est, si quisquam testibus, ut nonnullis mos est, decretorum suorum veritatem afferat. At ego viro huic non tamquam testi, ut plerique assolent, sed quoniam ejus rationes firmas invenio, idcirco fidem adhibeo, eumque laudo.

l. contra Julian. c. 5.

JUL. ALEXANDRINO interprete.

Hippocrati, præter optimos medicos, philosophorum etiam optimi consentiunt.

l. de Usu part. I. 8.

Imitator, si quis alius unquam, Hippocratis Plato fuit, & ab illo dogmata mutuatus est maxima.

l. de Decr. Hipp. & Plat. VIII. 5.

JO. BERN. FELICIANO interprete.

Neque solus Plato, sed & Aristoteles, & Theophrastus, aliique cum Platonis, tum Aristotelis discipuli Hippocratis de Humoribus rationem æmulati sunt. Quin etiam ex medicis gravissimi quique, Diocles, Plistonicus, Mnesitheus, Praxagoras, Herophilus.

lib. Meth. med. I. 2.

THO. LINACRO interprete.

Rationum Hippocratis de natura Aristoteles interpres est.

in l. de Alim. III. 22.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Si quis in Aristotelis, ac Theophrasti libris sit versatus, is ceu commentarios physiologiæ Hippocratis illos conscriptos esse, arbitrabitur.

l. de Nat. facul. II. 4.

THO. LINACRO interprete.

Hæc omnia, atque etiam alia quamplurima, tum de prædictis facultatibus, tum de morborum generatione, tum remediorum inventione Hippocrates, omnium post hominum memoriam primus recte dixit: Aristoteles post eum recte est interpretatus.

l. Meth. med. I. 2.

THO. LINACRO interprete.

Testis cœtus Peripateticus, qui & ipse Hippocratis Physiologiæ principia confirmat.

l. Quod opt. med. initio.

REN. CHARTERIO interprete.

Quod moris patiuntur Athletarum plerique, cupientes quidem Olympiorum victores evadere, nihil autem moliri, quo id consequantur studentes; idem & multis medicis accidit. Nam Hippocratem quidem laudant, ac omnium principem existimant: ut autem fiant illi inter similes, ipsi omnia potius, quam id agunt.

IMITATIO.

l. Quod opt. med. sit philos. s.

LUD. BELLISARIO interprete.

Certe nos primum studium debemus in philosophia consumere, si veri Hippocratis æmuli esse volumus. Quod si fecerimus, nihil impediet, quo minus eo mel[illegible] efficiamur, nedum similes, si, cognitis iis, quæ ab illo bene dicta sunt, cetera, quæ atti desunt, ipsi inveniamus.

in l. de Victu acut. I. 17.

JOH. VASSÆO interprete.

Nam quæ ab Hippocrate scripta sunt, ea in prudentibus viris, qui vere artem constituere student, reperiri possunt.

l. de Tot. morb. temp. c. 8.

JO. GUINTERIO interprete.

Præstat vero artem Hippocratis excolere, quod nemo prope factitavit.

l. de Usu part. I. 8.

NIC. RHEGINO interprete.

Cur itaque Plato (præsertim cum Hippocratis imitator, si quis alius unquam, fuerit, & ab illo dogmata mutuatus sit maxima) tam negligenter de unguium utilitate locutus est?

CON-

CONTRADICTA, ET DEFENSA.

ARISTOPHANES *Nubibus*.

JO. ANT. VAND. LINDEN. interpr.

TE filiis Hippocratis
similem, blitum vocant iners.

EUPOLIS *ἐν Δήμοις*

citante Schol. Aristoph. *ibi*.

JO. ANT. VAND. LIND. interprete.

Hippocratis fuere filii nothi,
Soboles insulsa, nullius frugi bonæ.

Etymologicon in Σύες.

Sues Hippocratis filios dicunt, cum Panætio, & Memnone suillum ingenium cavillantes.

ATHENÆUS.

Deipnos. III. 17.

ISAC. CASAUBONO Interprete.

Deinceps illata est vulva, metropolis revera, & mater filiorum Hippocratis, quos propter ingenium suillum scio esse Comicis irrisos.

GALENUS.

l. Quod an. mores c. 4.

JO. GUINT. ANDERNACO interprete.

Hippocratis autem filii ob calorem immodicum stulti Comicorum fabulis ridentur.

l. adv. Lycum, initio.

JUL. ALEXANDRINO interprete.

Qui Hippocratem accusare, aut pro eo respondere vult, priusquam facit, exerceri eum oportet in sententia senis.

l. de Elem. I. 9.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Hippocrates solita antiquorum brevitate utitur.

l. de Usu part. I. 9.

NIC. RHEGINO interprete.

Multa Hippocrates verbis paucis eos docet, qui ipsius dicta assequi possunt.

l. de Crisib. III. 11.

NIC. LEONICENO interprete.

Multi priscam brevitatem assequi minime consueti, quædam deficere arbitrantur.

l. de Fractur. III. 4.

VID. VIDIO interprete.

Brevitatis Hippocratis proprium est, id, quod in proposito sermone desideratur, aperte ex eo, quod subjicitur, indicare.

l. de Resp. diff. III. 5.

JANO CORNARIO interprete.

Quæ est igitur via facultatis? oportet enim inde initium sumere. Una quidem communis illa omnibus veteribus familiaris breviloquentia. Altera vero peculiaris illa Hippocratis animi altitudo. Monstratum enim nobis est, quam gravis sit sæpe numero hic vir, ut qui ea, quæ aliis medicis nota sunt, prætereat, velut quæ a nemine eorum, qui artem exercent, ignorari queant: quæ vero talibus ignota sunt, omnia diligenter, simulque perspicue exponat.

in l. de Artic. IV. 16.

VID. VIDIO interprete.

Iis, qui hæc requirunt, respondendum est, Hippocratem eo tantum intendere, ut propositam rem exprimat, quod & ipse Plato faciendum nobis præcipit.

l. de Elem. II. 3.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Oratio Hippocratis brevis, & concisa est, quia id, quod evidenter apparet, absque ulla probatione scripsit, haud suspicatus fore, qui hæc ignoraret, aut negaret.

l. de Purg. facult. c. 5.

JUL. MART. ROTA interprete.

Sunt, qui omnia potius, quam verba Hippocratis, vera esse volunt.

l. de

l. de diff. resp. I. 4.

Sententiam Hippocratis exponere, ac veritatis, quæ in ea est, certitudinem iis, qui in nostra inciderint, exhibere multo melius est, quam præoccupare tempus existimationi, ac famæ venerandi senis.

l. de Suc. bon. & mal. c. I.

JUL. ALEXANDRINO interprete.

Eorum qui ab Hippocratica doctrina descivere, apud me nonnulli clam confessi sunt, manifesto se quidem cernere cupiditatem contendendi adversus Hippocratem, interim pudore affici, si post quinquagesimum demum annum ad Hippocratem deficiant.

in l. Aph. v. 64.

NIC. LEONICENO interprete.

Non simpliciter, neque semper servare brevitatem videtur Hippocrates, sed in quibus magnum aliquod periculum imminet, si negligentius, quod ab ipso docetur, accipiatur, in his bis terve repetere eadem non veretur.

l. Meth. med. IX. 8.

THO. LINACRO interprete.

Hippocrates, ceu primus inventor, nec debitum omnibus ordinem dedit, nec cujusque indicationis dignitatem ad unguem finivit, & quasdam in ipsis discretiones omisit, obscureque plurima pro antiqua dicendi brevitate est interpretatus.

in l. de Vict. acut. II. 36.

JO. VASSÆO interprete.

Fieri nequit, ut uno libro omnia ad medendum pertinentia, bene scriberet Hippocrates, atque ordine doceret, præcipue cum ipse primus horum inventionem sit molitus.

in l. de Off. med. I. 10.

VID. VIDIO interprete.

Hippocrates breviter loquitur, quum quid existimat evidens futurum, si qui id ipsum invenire studeant. Non enim rudes docuit, quemadmodum nos nunc, sed admodum in disciplinis assuefactos, sic ut ex eorum, quæ prius ostensa sunt, consequutione, talia per se nullo negotio assequantur.

in l. de Artic. III. 49.

VID. VIDIO interprete.

Si quis prima lectione non intelligit, quæ clare ab Hippocrate scribuntur, iterum, & tertio, & sæpius diligenti animadversione relegat: quod si faciat, quæ plane ab ipso traduntur, omnino intelliget.

l. de Præcogn. ad Posth. c. 12.

JUL. MART. ROTA interprete.

Solam pulsuum scientiam Hippocrates non excoluit.

in l. de Humor. II. 28.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Notitiam a pulsibus profectam vel non habuit Hippocrates, vel certe non exercuit.

in l. de Artic. III. 37.

VID. VIDIO interprete.

Quædam Hippocrates prætermisit, vel quod non ex toto universam eorum naturam fuerit intuitus, vel quod tam diligentem inquisitionem ad propositum pertinere non existimaret.

in l. de Fractur. I. 9.

VID. VIDIO interprete.

Sagittariorum exemplum transferre ad vinciendum, existimari debet prorsus fatuum, satiusque fuisset eos ab Hippocrate nullo modo commemorati, quam acerrime refelli: Nam quæ prorsus stulta sunt, deridenda magis sunt, quam a scriptoribus confutanda. Non tamen prohibeo, quominus, dum in vivis agunt, redarguantur; ac præsertim ubi, qui hæc nugatur, audientibus persuadet, ne sibi hominis curationem committant. Fit etiam interdum, ut nos quoque in scribendo stultis opinionibus contradicamus, ubi multos videmus illis credere, quasi veræ sint; quod & nunc accidit Hippocrati, nihil esse commune sagittariis, & vinciendis, ostendenti.

in l. de Vict. acut. I.

JOH. VASSÆO interprete.

Logicam magis speculationem sapere videtur, quod ab Hippocrate in quæstionem disceptationemque ponitur, cum & sine hujusmodi speculationibus recte sanare queamus. Nempe morbos recte sanare inest medicis ex faciendorum cognitione, & non ex investigatione caussæ: ob quam sunt controversi, qui varias in hujusmodi morbis scripserunt curationes. Est vero secundum veritatem id non commodissimum modo, verum quoque & omnium primum, & quæsitu necessarium, ut procedente exponam sermone: quod enim quæstione dignum sit quod proponit, & quo solvit modo.

l. de Diæta Hipp. in acut. c. 11.

AUG. GADALDINO interprete.

Temere Hippocrati adversantur, qui ad ejus scripta imparati accedunt, priusquam litteras didicerint. Suam enim ipsorum ignorantiam accusare cum debuissent, obscuritatem Hippocratis reprehendunt: quippe qui ob propriam imbecillitatem non possint magnitudinem Hippocraticæ virtutis assequi. Ita enim, opinor, affectæ sunt ad Hippocratis scripturas insipientium, abjectorumque hominum animæ, ut oculi ad solem, dum in ipsum intuentur. Ut enim illi de propria imbecillitate redarguuntur a solis pulchritudine, convincunturque; quippe qui haud possint perseveranter citra laborem in ipsum intueri, sed tandem cæcutientes ad tenebrosa se vertunt; ita animæ profanorum hominum, quæ prius in encyclopædiis non fuerint educatæ, a pulchritudine scripturarum Hippocratis, & fulgure circumcirca perculsæ, ac dogmatum lumine vallatæ, quodam modo cœcæ fiunt, & ab iis, quæ majora sunt, quam ut ipsæ ferre possint, aversæ, ad parva quædam, & obscura, suæque ipsarum ignorationi accomodata, accedunt.

l. Meth. med. XI. 15.

THO. LINACRO interprete.

Sed aliqui sunt (ut Hippocrates ait) qui ex eo, quod ignorant, non parum lucri faciunt.

l. de Venæs. adv. Erasistr. c. 3.

JOS. TECTANDRO interprete.

Asclepiades adeo contentionis studiosus fuit, ut mortis meditationem cum Hippocratis, tum veterum medicinam nominare non sit veritus.

in l. 1. Epid. 11. 50.

HERM. CRUSERIO interprete.

Posteaquam non parum multos vidi claros medicos jure ob id reprehensos, quod vel in mittendo sanguine, vel lavando, vel medicamento dando, aut vino propinando, aut frigida, offendissent, cogitavi mecum fortasse etiam ipsi Hippocrati tale quid usu venisse: necessario itaque multis etiam aliis ejus æqualibus medicis.

A. CORN. CELSUS.

III. 4. Edit. Lind. p. 121. l. 9.

Igitur sic ægros nutriebant, ut dierum imparium accessiones expectarent; deinde postea cibum, quasi levioribus accessionibus instantibus, darent; adeo ut Hippocrates, si alio die febris desisset, recidivam timere sit solitus.

Id Asclepiades jure ut vanum repudiavit; neque in ullo die, quia par, imparve esset, ægris vel majus, vel minus periculum esse dixit. Interdum enim pejores dies pares fiunt, & opportunius post febrium accessiones cibus datur. Nonnunquam etiam in ipso morbo dierum ratio mutatur: fitque gravior, qui remissior esse consueverat. Atque ipsus quartus decimus par est, in quo esse magnam vim antiqui fatebantur.

A. CORN. CELSUS.

III. 4. Edit. Lind. p. 121. l. 34.

Est etiam apud Hippocratem, ei, quem septimus dies liberaturus sit, quartum esse gravissimum. Ita, illo authore, in die pari & gravior febris esse potest, & certa futuri nota.

Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in utrumque efficacissimum apprehendit, id est quartum, septimum, quartumdecimum, decimumseptimum; in quo ab impare ad paris rationem transit. Et ne in hoc quidem propositum conservavit; cum a septimo die undecimus, non quartus, sed quintus sit. Adeo apparet, quacunque ratione ad numeros respexerimus, nihil rationis, sub illo quidem authore, reperiri. Verum in his quidem antiquos tum celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt.

CÆLIUS AURELIANUS.

Acut. morb. II. 29.

Hippocrates libro regulari (quem diœteticum vocavit) peripneumonicæ inquit remedium aptandum ex cocco, atque galbano; atque attico melle, vel abrotano, ex aceto mulso, atque pipere admixto, & helleboro nigro. Summum, inquit, est etiam panacem in mulso ex aceto confecto decoquere, & liquatum dare bibendum.

Sed hæc omnia Soranus esse judicavit, & propterea reprobanda, adjiciens, quod mulsum ex aceto factum constringat, & sit inconveniens tumori.

I T E R U M.

Acut. III. 4.

Antiquorum Hippocrates libro quem ad sententias Cnidias conscripsit, ex utroque oportere, inquit, brachio synanchicos phlebotomari.

Sed hoc erit evitandum. Siquidem coacervata sanguinis effusio animi facit defectionem, & propterea prohibet tantum detrahi, quantum sufficiat ad relaxandam stricturam.

ITE-

ITERUM.

Acut. morb. III. 6.

Febrem vero secundum Hippocratem in spasmum venientem, salutarem accipimus. Spasmum autem in febrem, perniciosum: quamquam ejus excludant sententiam, dicentes, quia secundum ipsum febres corpora gravant, multo magis geminant incommodum, cum vehementibus doloribus. Laxat enim, inquiunt, tumorem naturalis, ac mediocris fervor: febrium vero acer, & contra naturam immodicus vexat.

ITERUM.

Acut. III. 7.

Hippocrates libro quem ad sententias Cnidias scripsit, cerotario inquit ungendos opisthotonicos, & aqua calida eorum crura fovenda. Jacere jubet in lineis stramentis, utens ad ventrem movendum collyriis, quæ appellavit balanos, & potiones ex radice bryoniæ, & dauco, atque vino confectis. Offert præterea farinam coctam tepentem in partem cibi, ut sæpissime facit, permittens etiam vinum superbibendum, quando voluerint ægrotantes. Tetanico vero non advertens adhibendam vero phlebotomiam, sed non solam. Non enim dignum, atque sufficiens tantæ passionis unum adjutorium esse probatur. Item collyria, sive balani, & potiones supra memoratæ, & vinum intemporaliter datum patientibus, contrarium, atque saluti noxium monstratur. Alia enim tempore importuna nervis officiunt.

IDEM

Acut. III. 8.

Item secundo libro, quem de morbis scripsit, ait esse aliquando conducibile tetanico sine vulnere effecto, atque primævo corpore, & habitudine vigenti, æstatis tempore plurimæ frigidæ ablutionem, siquidem fervorem reclamet, ac revocet. Dat etiam nigrum helleborum cum pipere, & lacte asinino carne concocto potat, atque sternutamentum commovet.

Mirandum igitur, quod in his, qui tali passione afficiuntur, frigida utendum existimat Hippocrates, qui jamdudum ait, frigida quæque esse inimica ossibus, nervis, dentibus, & cerebro. Sternutamenta etiam commovere tumores, nulli non dubium est. Item asininum lac nulla ratione laxare tumentia probatur. Dehinc stomachum evertet; siquidem sit tetri odoris, & saporis. Item helleborum nigrum nervos obsidet, atque purgando, vel deducendo corpus exagitat.

IDEM

Acut. III. 17.

Veterum autem medicorum, Hippocrates secundo libro de morbis, communiter inquit refrigeranda superiora, particulariter autem adhibenda vomifica medicamenta, & phlebotomia ex brachio, & capite. Tunc sacculum aqua calida plenum deponendo jubet ægrotantes: facere etiam collyrium decem digitorum, quem appellavit balanum, atque hunc summo tactu felle taurino ungendum: tunc si nihil perfecerit, clysterem adhibendum. Vel si hoc quoque minus valuerit, folliculo artis ærariæ immittendum, inquit, ventum per podicem, quo distantia ventris intestinorum replicatis folliculis fiat, tunc statim adhibendum clysterem probat, detracto supradicto folliculo, & podicem cum spongia obstruendum, atque in aquam calidam ægrotantem deponendum. Utendum inquit primo tempore passionis melle decocto, atque vino.

Secundo libro epidemion multum vini meraci, atque frigidi dari jubet, donec somnus, vel dolor fiat crutum, suspicione caussarum sollicitatus: existimat enim vel constituit fieri passionem incendio superiorum, & frigore inferiorum.

Contrarias igitur virtute materias adhibendas judicavit, non intuens passionem ex tumore fuisse confectam. Denique principio vomitus, quem adhibendum probat, asperat ejus celeritatem: siquidem disjiciendo corpora commovet. Phlebotomare autem convenit non post vomitum, sed laxamenti caussa, non ut Hippocrates affectandum putat, ob frigidandum corpus. Dehinc ex brachio, non ex capite, neque simul ex multis partibus phlebotomare oportet. Etenim repentina sanguinis effusio virium defectum faciens, non finit congruam fieri detractionem, vel quantum magnitudini passionis est conveniens. Collyrium autem felle taurino perunctum, omnifariam nocens accipimus: Etenim ob acrimoniam fellis, atque mordicationem tumentia provocat in fervorem, & ob longitudinem digitorum decem immissum premit eas partes, quæ neque tenuem liquorem sine gravatione accipere, vel ferre valent. Nam ex ærario folliculo quid dicere oportet, si ubi inflationis metus est, immittendum extrinsecus existimat ventum, atque, quod est maximi peccati, frigidum his partibus, quæ etiam naturali tactu prægravantur, non aliter quàm si quemquam in tetanica passione constitutum cum sit potestatis laxativis curare virtutis, eumdem organis distendere contendamus. Advertendum igitur, quod magis roborat vexationem, vel duplicat corporis inflationem, adjiciens graviora, quo etiam per clysterem liquoribus magis prægravet

corpus, ut tumentia importune vento vexata, etiam liquoris percussu intemporali feriantur. Item spongia apponenda quam probat, extenta magis premit. Utitur autem vino, malis quidem, sed sui similibus consiliis. Neque enim temporaliter declinationem passionis observavit. Praeterea usu immodico, siquidem plurimum dari jubet, & intemperato, quod saepe in sanitate constitutos alienari mente perficit, tunc etiam incongrue, siquidem frigido. Omne etenim frigidum tumentia auget. Repugnanti ergo judicio vinum dare perspicitur, effectum somno, atque dolori crurum ascribens, somnus etenim levigata atque soluta passione efficitur: dolore autem pejorante, & asperato tollitur. Quod ita manifestum est, ut demonstratione non indigeat.

IDEM

Tard. IV. 3.

Hippocrates enim libro, quem ad sententias Cnidias scripsit, helleborandos principio aegros ordinavit, ultimum adjutorium ceteris anteponens. Dat praeterea panem ita curatum, ut neque ab hominibus recte valentibus posse digeri facile videatur. Item pulentum, atque foeni graeci semina.

Cum sint haec qualitate contraria; alia enim astringunt, alia relaxant, & nulli adjutorio tempus adjunxit.

IDEM

Tard. pass. IV. 8.

Hippocrates libro Prognostico significare inquit lumbricos interfectionem aegrotantis, quoties mortui fuerint exclusi omnibus in morbis.

Herophilus vero libro, quem ad Hippocratis Prognosticum scripsit, sive vivos, sive mortuos excludi negat incongruum.

Et Mox.

Chrysippus Asclepiadis sectator, libro tertio de lumbricis, sic inquit Hippocratem ferri, dicentem suo libro, eos qui in aegritudinis declinatione cum stercoribus egeruntur, nihil grave significare.

Sed neque inquit Dioclem Hippocrati contrariam protulisse sententiam, dicendo mortuos vel inanes esse meliores; siquidem hic in febribus solutionum hoc dixisse videtur, Hippocrates autem mortem significare in febribus structurae.

IDEM

Tard. V. 1.

Hippocrates vero libris, quos ad sententias Cnidias scripsit, magis utendum dicit egestate, atque vaporatione, & continentia, & danda sicca, vel arida quaeque, & acriora mandenda. Si enim aequibilis aeger fiat, hoc est, urina facilior, ac si spiratio difficilis fuerit, quam dyspnoeam vocant, & tempus aestatis, & aestas media, dicit ex brachio phlebotomandos, & post detractionem factam dat panem calidum vino infusum, atque oleo, & carnem suillam ex aceto decoctam. Dat etiam cantharides tres detracto capite, & pedibus, & primis in tribus cyathis aquae cumtritas.

Sed neque quo tempore exercitio utendum sit manifestat, neque usque quo mandenda sint acriora, vel quando vaporationes adhibendae. Dehinc si phlebotomare oportuerit, non solum aestivo tempore, ac media aestate, sed etiam omni tempore, atque aetati convenire phlebotomiam probamus. Est praeterea importunum vinum, ac repugnans eo tempore commodis phlebotomiae. Item cantharides humorem commovent. Carnis quoque offerendae tempus significare neglexit.

HENR. CORN. AGRIPPA.

de Van. scient. c. 82.

Jam vero & Hippocrates, quem ipsi pro Deo colunt, ab aliis in plerisque non tam diversum sentit, quam turpiter erravit. Nam in libro de nat. infantis ait: Generatur ex luteo ovi avis, nutrimentum autem, & augmentum habet album, quod in ovo est.

Quod falsum probat Aristoteles in lib. de animalibus, & in lib. de generatione animalium, disputans contra Alcmaeonem, qui cum Hippocrate sentiebat, concludit: origo pulli in albumine est, cibus per umbilicum ex luteo petitur: cui sententiae adhaeret etiam Plinius, inquiens: Ipsum animal ex albo liquore ovi corporatur, cibus ejus in luteo est.

Et mox.

Nonne etiam ille Hippocratis aphorismus mendax est? mulier non podagrizat, nisi menstrua illi defecerint?

Cum multae foeminae, quibus etiam menstrua fluunt, podagras patiantur.

JUL.

CONTRADICTA, & DEFENSA.

JUL. CÆS. SCALIGER.

de Subtil. adv. Card. CI. 18.

Tueris enim, atque etiam profiteris nefandum illud Hippocratis deliramentum, a quo non absunt Galeni trepidationes. Animam nihil aliud esse, quam cœleste calidum. Absurdior ejusdem sententia in primo de ratione victus. *ἐνέρπει δε ἀνθρώπου ψυχὴ πυρὸς ϗ ὕδατος σύγκρησιν ἔχουσα.* Itaque etiam illa amens est. *ἡ ἀνθρώπου ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ αὐξάνεται, ἐν ἄλλῳ δ' οὐδενί.*

Sed sibi contradicit: *ἡ ψυχὴ τὸ αὐτὸ πᾶσι τοῖς ἐμψύχοισι.* Si enim est idem in homine, & cane, ergo anima hominis augebitur in cane, & canis anima in homine vicissim.

Sed & alia ibidem contradictio: *ἡ ψυχὴ αἰεὶ ὁμοίη, οὔτε γὰρ ἀλλοιοῦται, οὔτε διὰ φύσιν, οὔτε δι' ἀνάγκην.* Similia superioribus in sexto Epidemion: *ἀνθρώπου ψυχὴ αἰεὶ φύεται μέχρι θανάτου.*

JUL. CÆSAR SCALIGER.

de Subt. adv. Card. CCCVII. 5.

Neque mens ægrotat, ut falso voluit Hippocrates, cum dolorem, quo cruciamur, non sentimus.

Sed quoniam dolentem ad locum, subsidii ergo, distracti spiritus, non repræsentantur imaginationi.

AUGU-

AUGUSTISSIMIS AC PRUDENTISSIMIS, HONESTISSIMISQUE VIRIS,

Senatui Populoque Imperialis urbis Augustæ Vindelicorum,
JANUS CORNARIUS Medicus Physicus, S. D.

NON alienum, nec ab re esse arbitror, Augustissime Augustæ urbis Senatus, hoc in loco, hac instituta ad amplitudinem tuam, in Hippocratis Coi medicinæ principis scriptorum, a me in Latinam linguam translatorum editionem, præfatione, paulo altius repetere, qualis fuerit nostro hoc ævo rei medicæ, & simul etiam aliarum artium, ac studiorum status: qualis factus sit progressus: quantum accesserit incrementi: & quid de toto hoc studiorum genere sit sperandum. Nam & necessariam esse Hippocratis librorum editionem, lectionem, ac cognitionem, inde clare constabit: & me hæc vel peractorum laborum gratia, meminisse juvabit: & qui ista legent, non inutilem consequentur hujus narrationis cognitionem: & Amplitudo tua, spero, harum rerum memoria jucunde afficietur, & si quid præsidii, ac opis ad hæc studia conservanda opus fuerit, (sicut revera vestram urbium Imperialium opem desiderant ac implorant) huc libenter incumbet, quo literæ unicum totius vitæ ornamentum durent, ac vigeant, in Germania nostra, ne si hæ corruant ac jaceant, vere neutra vita vocari mereatur, haud secus quam neutrum corpus Medicis dicitur, quod neque sanum, neque ægrotum appellari potest. Talis autem futura vita mihi videtur, ut miti, ac familiari nobis similitudine, res omnium tristissima, & perpetua nocte obscurior adumbretur, si horum studiorum lux extinguatur, si literarum decus deturpetur, si robur illud, quod & pacem, & rerum publicarum, ac privatarum tranquillitatem retinet, elanguescat. Quum itaque primum animum ad Medicinæ studia adjicerem, magna erat bonorum, & professorum, & librorum penuria: adeo ut Hippocrates & Galenus medicæ sectæ optimæ, rationalis illius, principes, ne nominibus quidem suis justis, in scholis satis noti essent, quum vulgo Hippocras & Galienus a plerisque omnibus appellarentur. Itaque quum essem adolescens viginti natus annos, ex Petri Mosellani, viri & eruditi, & imprimis suaveloquenti facundia ornati auditoribus: (Nam neque hunc, neque alium ullum unquam privatum præceptorem habui, post prima grammaticæ rudimenta) in literis utriusque linguæ eo progressus, ut non modo grammatica docerem, sed etiam Poetas, ac Oratores Græcos publice enarrarem, plurimum mox ab initio, ab honestissimæ artis discendæ proposito decidebam. Avertebant enim me barbari scholarum magistri, & non multo expositoribus suis potiores scriptores, quibus tum medicorum scholæ pro optimis autoribus utebantur, Avicenna, Rasis, Albucasis, Avenzoar, Mesuas, & alii non citra tædium nominandi, Arabicum hominum genus. His accedebant practices scriptores superioris sæculi, ac illius quoque, gens per omnia inepta, sordida, ac impura, & tam spurce latine loquens, ac tam infeliciter id quod docere vult tradens, ut penitus desperarem ex tam putidis libris fore posse, ut unquam ad medicinæ cognitionem pervenirem, eam videlicet quam ex Hippocratis aliquot libellis, aphorismis dico, prognostico, & eo qui De victus ratione in morbis acutis inscribitur, olfecissem: & quam mihi ex Galeni aliquot libellis latine itidem extantibus delineassem. Erant autem hi Leoniceni interpretatione, De febrium differentiis libri duo, & Copi versione sex libri De locis affectis inscripti. Et his interpretibus tum extabant quoque Hippocratici illi libelli. Ac in philosophia quidem eo tempore extabat sua lingua Plato, Aristoteles, Theophrastus, Xenophon, & Plutarchus, magno erga bona studia Aldi Manutii beneficio. Verum in medicina nihil Hippocratis, ac Galeni ipsorum lingua habebatur, præter Hippocratis aphorismos, quos Philippus Melanchthon mihi communicaverat, & unam Galeni methodum, quam

Romæ

EPISTOLA NUNCUPATORIA.

Romæ si recte memini, excusam, apud amicum quendam videram. Hic ego dum ambiguus quid facerem sæpe mecum cogitarem, tandem illud statui, quod præsens esset boni consulendum esse, donec aliquando dies meliora proferret. Proinde relictis magna ex parte Arabibus illis scriptoribus, & ex practicis quoque paucis aliquot, melioribus ut fieri solet in malorum electione, assumptis: videbantur autem tales esse, Bertrutius, Gatinaria, Guainerius: his ad prædictos libellos Hippocratis ac Galeni additis ac collatis, sed magno interposito intervallo, aliquot annis medicinæ studia sectatus sum, donec cum his simul magister magnus artis venter persuasit mihi, ut artis periculum facerem, quod jam per annos viginti quinque facere pergo, ab eo tempore quo primum animum ad medicinæ studia, velut dixi, adjeci. Quanto vero meo commodo hoc fecerim, aut etiam aliorum utilitate, non est quod multum jactem, Diligentiam meam & fidem, tum in docendo qualiacunque didici, tum in curando qualia ars præstare potuit, multis cognitam esse scio. Opes velut studiorum impedimenta, non anxie quæsivi, & eas quoque quæ contingere potuissent, contempsi. Hoc nondum scio an commodum, aut potius incommodum dici debeat, quod totum istud studiorum priorum genus, per totos novem annos a me tractatum, relinquere ac quasi dediscere coactus fuerim, quum jam magnam Europæ partem, rerum medicarum experiendarum gratia pervagatus, Basileam pervenissem. Et quod quidem incommodum hoc sit, tot horas male collocasse in studiis dediscendis, nemo non intelligit, etiam ex his quibus non dediscenda, sed amplectenda esse illa adhuc hodie videntur. Quod vero commodum sit, totam barbaram medicinam a me esse relictam, & græcam assumptam, productam, & non parum per me etiam auctam, & ampliatam, nondum persuasum esse scio plerisque, qui adhuc cum Gryllo grunnire malunt, & glandibus vesci frugibus optimis repertis. Profecto horum ingenia velut ineptissima, & judicia velut nihil sani habentia aversatus, tum mox toto pectore ad Hippocratem Græcum, ac Galenum, itemque Paulum me contuli, paulo ante Venetiis ex Aldi itidem officina allatos: quibus etiam alienis ad tempus utebar, atque in his ita versabar, ut vel totum Hippocratem ad latinos transcribere me posse non desperarem, si tam magni laboris præmium alicunde affulsisset: nedum de Galeno ac Paulo ambigerem, quos faciliores esse, vel leviter græca scientibus constat: si quis modo non penitus rudis eos autores aggredi conetur. Et extant libelli duo Hippocratis eo anno a me conversi, alter de aere, aquis, & locis: alter de flatibus inscriptus, qui animum meum studiosis satis declararunt, quantum voluerim medicinam illinc adjutam. Nec deerant nobis inhortatores ad rem tentatam strenue obeundam, inter quos magno erga optima studia merito præcipue mihi nominandus est Des. Erasmus Roterodamus, cujus etiam scripta ad me epistola extat, qua me ad constanter prosequendum id quod in Hippocratem medicinæ principem orsus essem inhortatur. Ad idem me institutum Frobenius ac Episcopius, qui prius etiam aliquot mihi commentationum fuere autores, tantum non cogebant: digni profecto propter sua in doctos homines merita, ut ab omnibus bonis viris adversus ὁμοτέχνους æmulos instar ignavorum fucorum insidiantes libris ipsorum sumptibus & industria in lucem editis, foveantur & tueantur. Quum igitur hæc mea tunc fuerit voluntas, & non omnino desperata etiam præstandi facultas, Cur, inquit aliquis ex illis, ad tot annos dilatum est, quod propter communem utilitatem, si ita est veluti ipse dicis, quam primum invulgari oportuerat. Fatebor sane hic quod res est. Primum quidem voluntatem meam remorata est maxima operis difficultas. Nam ut glossas & voces penitus obsoletas omittamus: ut dicendi genus breve illud, & quo velut per ænigmata, innuere magis quam significare sententiam voluit, ne producamus: adeo ut ne Galenus quidem se ex omnibus extricare valeat: ut nihil etiam dicamus de lectione varia, ac subinde a plurimis priscis Hippocratis expositoribus mutata, & temporis insuper injuria corrupta: vel ipsa vetustatis reverendi senis majestas deterrere posset, ne quis familiarius versare doctissima, & per omnia gravissima scripta audeat. Quod vero tantæ gravitatis, majestatisque

tisque

tisque scriptor sit Hippocrates, idemque optimus methodi doctor, etiam Plato testatum de ipso reliquit, cujus verba ex Phaedro adscribere non pigebit. Fieri „ ne posse putas, inquit Socrates, ut quis animae naturam pro dignitate consi- „ deret, absque universi natura? Si quidem Hippocrati Asclepiadarum generis „ credere oportet, inquit Phaedrus, neque corporis, citra hanc methodum. „ Bene, inquit Socrates, amicissime Phaedre Hippocrates dicit. Oportet tamen „ insuper ad Hippocratem, etiam rationem expendere, & an consona est vi- „ dere. Ita sentio, respondet Phaedrus. Proinde de natura considerare, inquit „ Socrates, quid tandem dicit Hippocrates, & ratio vera? Nonne hoc modo? „ De cujuscunque rei natura considerare oportet, primum simplex ne sit, an „ multarum specierum id, in quo artifices esse volumus, & alios ut tales sint „ facere. Deinde si simplex est, vim ipsius considerare, quam a natura habeat, „ ad hoc ut in aliud faciat quid, aut quam ut ab alio patiatur. Si vero plures „ species habuerit, his enumeratis, id quod in una, hoc in singulis considera- „ re, quid nam a natura facere solet, aut quid ab alio pati. Consequens, inquit „ Phaedrus, hoc est o Socrates. Proinde methodus, ait Socrates, absque his si- „ milis est itineri caeci. Hactenus Plato. Et non sunt quidem haec ita ad verbum in Hippocrate, sed talis est omnino doctrinae methodus libri De natura hominis inscripti, ut de nullo alio loqui hic videatur Plato: quanquam similis methodus etiam in aliis hujus viri scriptis genuinis esse videatur. Quare quum hactenus reperti sint, qui Aristotelem, qui Theophrastum, qui reliquos Graeciae philosophos ac scriptores, ad latinos convertere aggressi sint, & aliquid operaeprecii praestiterint, in Hippocrate nemo hoc feliciter tentavit, ex toto, ut ne in minutissimis quidem libellis aliqui satis aptos artifices se declaraverint. Non igitur nihil est quod & nos de difficultate hujus scriptoris queramur, qui hactenus omnes ex aequo a se avertit: etiamsi nunquam ex toto a nobis desperatum sit, fore ut aliquando omni difficultate superata, latinus a nobis factus Hippocrates legatur. Accessit ad hanc difficultatem alia remora ex temporum infelicitate. Quum enim per viginti ferme jam annos medicina Graeca reviviscere coeperit: reducti sint Hippocrates, Galenus, Aetius, Paulus, Dioscorides: & hi non sua solum lingua, sed latini etiam magna ex parte (uno Hippocrate hactenus saltem excepto) tum per doctos aliquot viros, tum per nos quoque facti, tamen ea est saeculi infelicitas, ut nemo tantae artis, quae ipsam etiam vitam, qua nihil homini preciosius esse potest, conservat: pretium agnoscat. Vidimus ardens primum studium multorum circa linguas addiscendas: deferbuit hoc paulatim. Vidimus maximum studiosorum concursum ad discendam theologiam, quum primum in Germania sincerior pietatis doctrina illucesceret. Duravit hic aliquot annis. Transitum est ad studium Juris civilis: Nec puto ullo unquam tempore tot fuisse studiosos, qui leges Imperatorias sequerentur, aut doctorum titulis insignirentur. Sola Medicina ubique contempta jacet, frigent gymnasia, torpent professores, ars ipsa in ἀτιμίαν abiit, & non nisi apud delyras aniculas, & recutitos Apellas, & eos qui multorum periculis de sua ignorantia experimenta faciunt, ejus usus quaeritur: paucis quibusdam bonis medicis non in usum publicum, sed in privatum sibi thesaurum, vera medicinae studia possidentibus. Quanquam ego quidem graviorem adhuc, ac similem timeam optimae arti ruinam, si continget ut altius aliquando evehatur, qualem videlicet Christianae religionis studium pertulit, & qualem juris scientia minari videtur. Sicut enim dum pii aliquot viri Evangelium Christi purum ac sincerum reducere conati sunt, factum est ut apud plerosque Christus penitus fabula factus sit, & parum adhuc in paucorum cordibus haereat: Ita ex magna juris scientia eo pervenitur, ut jus sit in armis ac vi positum, ut sint qui quidvis sibi licere adstruant, adulterare, scortari, praedari, prodere, rapere, agere, capere, & coelum ac terram miscere, modo apex sit in jure scripto, qui ut ipsorum cupiditatibus inserviat cogi possit: quomodo summum jus summam injuriam esse, juxta vetus adeo verbum, atque ita omnem optimarum legum doctrinam, usum ac necessitatem intercidere, nemo non sentit. Atque utinam non similis casus maneat rectissimum medi-

medicinæ ſtudium, ſi quando etiam hoc ad ſummum adductum fuerit: & ex ſcholæ umbra, ad publici exercitii theatrum productum. Sed quis prohibere poteſt malos, ut ne ſui ſimiles ſint, in quocunque ſtudiorum genere pervertendo? & ea quæ ad multorum ſalutem inventa ſunt, partim per ignorantiam, partim ex malitia, ad perniciem abutendo? Propter tales ceſſandum a nobis non eſt, ut non optima faciamus, doceamus, ac in lucem proferamus, & artem per ſe optimam ad ſummum ſtatum evehamus. Nos certe ut quod poſſumus huc conferremus, & ut & ocii, & negocii noſtri ratio publice omnibus conſtaret, ſæpe in partialibus editis libellis promiſſum, ſæpe repoſitum, ſæpe repetitum Hippocratem noſtrum latinum tandem etiam his infeliciſſimis temporibus, quibus præter ea quæ jam relata ſunt, omnia perpetuo metu conſternata gravantur, inſidiis pertentantur, proditionibus obtinentur, bello expugnantur, incendiis conſumuntur, edere voluimus, atque hunc inæſtimabilibus laboribus, & non levi ſumptu ac rei familiaris jactura, perpetuis quindecim annis abſolutum. Non quod hos totos in hoc ſolum opus impenderimus: hoc enim vere eſſet ſuo ſibi jumento malum acceſſire: ſed quod nunquam hanc curam rejecerimus hujus quoque operis abſolvendi, dum illa partim de Græcis plurima translata, partim a nobis ſcripta ac commentata, in publicum emiſimus, non omnino nulla noſtra privata utilitate: Fatendum enim & prædicandum quoque hoc eſt, quum & magnorum principum, & præclararum urbium, magnificentiam ac liberalitatem ſimus experti, & ad hæc præſtanda, quaſi ſomite quodam coalti, ac provecti. Superavimus autem hanc operis difficultatem, tum ſæpe repetita Hippocratis lectione, tum locorum ſubinde alibi ab ipſo Hippocrate repetitorum collatione, tum perlecta denuo tota Galeni græca ac latina editione, eo ſtudio ut totum aliquando editurus ſim Galenum, aliqua parte ex mea translatione, & reliquis itidem verſionibus ad veram Græcam lectionem correctis. Et profecto longum eſſet hic declarare, quibus rationibus inductus, multa ex lectione Aldini, plurima præter lectionem Frobeniani exemplaris, a nobis ad multa manuſcripta exemplaria collati ac editi, in hac noſtra latina Hippocratis converſione mutaverimus. Statuimus autem huc impendere quinquennium plus minus, ut ſi deus vitam tamdiu prorogarit, totius noſtræ converſionis ratio, ac aliqua expoſitio extet, in diurnaliorum ſive conjecturarum libris, tot a me ſcribendis, quot omnino exiſtunt libri Hippocratis ſcriptorum. Interim tamen hunc præcipuum nobis fuiſſe ſcopum, ſtudioſos omnes non cælabimus, quem etiam pro juſtiſſima lege Galenus agnoſcit, dum ſic ſcribit. Hæc, inquit, Lex mihi in exponendo ac „ interpretando obſervatur, ut uniuſcujuſque ſcripta ex illo ipſo declarentur, „ & non vanis opinionibus, & pronunciata citra demonſtrationem ſenten„ tia, quiſque quicquid velit deblateret. Hanc legem nobis in ſcopum, in Hippocratis libris latine conſcribendis propoſuimus, & omnes obſcuros locos, collatione ad alios facta, ubi hoc fieri potuit, expoſuimus, reddidimus ac expreſſimus, multis immutatis, non paucis rejectis, plurimis appoſitis, quæ nec in impreſſis, nec manu ſcriptis codicibus ita habentur: ſed tamen ut alicubi veſtigia veræ lectionis etiam ex illis odorati ſimus. Quorum omnium juſto opere a nobis ratio reddetur. Atque hactenus ſufficerit protuliſſe me ſtudiorum noſtri ævi ſtatum, progreſſum ac augmentum, & præcipue rei medicæ, Cujus primum, ſummum ac maximum authorem, tandem ego latinis hominibus non minorem, ſed aliquanto, niſi penitus fallor, meliorem quam græcis extat legendum produco, edo ac publico. At ne ego mihi tanti beneficii publici gratiam expetere videar, aut ne tanti autoris ac operis patronum, præſtare me poſſe, aliunde confidere puter: ad te auguſtiſſime Senatus Auguſtane confugio. Tuæ amplitudini hanc autoritatem defero, Tuæ erga literas & literatos benignitati hanc gratiam deberi confiteor, quod Hippocrates latinus noſter publice extat, habetur, legitur: quod rebus mortalium juvandis opus expoſitum eſt, ultra duo milia annorum ab omnibus in latina lingua deſideratum. Nec vero videri poſ-

sum aut velut ignotus, aut temere, ad tantorum virorum præsidium confugisse, dum in publice recepto illo more dedicandorum ac consecrandorum librorum, ad vos viri Augustenses me recipio. Nam quum vestra respublica per omnem non modo Europam, sed orbem terrarum celeberrima sit, a bonis legibus, a probatis ac gravibus moribus, a severa in malos animadversione, a clementi erga bonos benignitate, a pientissimo religionis cultu, ab ingenti erga literas & bona studia favore, a doctissimis consilioque ac prudentia præstantissimis viris, videri non debeo temere magis quam recto judicio, ad tam augusti senatus, ad tantorum virorum tutelam, Hippocratis & pariter meum opus attulisse. Nec ignotus ego vobis esse possum, cujus scripta ac opera tot principes viros, tot claras urbes fovere ac tueri nondum, quod sciam, pœnituit. Hic non referam quibus viris semper respub. vestra floruerit. Non recensebo Fuggaros, non Paungartneros, non Ilsungos, non Vuelseros, non Herebrotios, non alias magnas familias principum opes adæquantes, & simul pietate, prudentia, fortitudine, magnificentiaque, ac summa liberalitate præstantes. Non dicam de Monopoliorum apud vos extantum utilitate, per quæ fit ut Germania ab hominibus sub polo Antarctico habitantibus, & ab ipsis Antipodibus mercimonia, in quotidiano usu habeat. Non dicam de plebis sedula opera, & laudatissimis operibus, unde linei generis, biliciorum, triliciorum, quadriliciorum variis texturis, multiplicibus tincturis, non modo Germania, sed omnes exteræ etiam nationes redundant. Nec dicam de urbis magnitudine, splendidis extructionibus ac ædificiis, & populositate, quæ ut peculiares laudes urbium sunt, ita & loci optimum situm, & terræ, ac nascentium omnium copiam ac ubertatem coarguunt. Verum studium vestrum circa literas, bonas artes, pietatem ac rectam religionem conservandam non tacebo. Quum enim videretis studiorum omnium fluctuationem, sursum deorsum omnia jactari, in præcipiti omnes linguas, artes, ac disciplinas consistere, nullo unquam tempore plures in omnibus scriptores extitisse, partim sua magnifice jactantes, partim aliorum & veterum quoque scripta damnantes: Vos optimos semper apud omnes recte sentientes habitos autores Græcos, magna copia per occasionem nuper adeo vobis oblatos non neglexistis, sed velut rem reipub. imprimis utilem, eorum opera ac libros comparastis, coemistis, ac pro ingenti thesauro, velut revera est, reposuistis, habetis, possidetis: non tamen ut privatam utilitatem hinc vobis quæratis, sed ut publicum bonum juvetis, ut si opus sit, inde rebus humanis subsidium afferatis. Neque enim quicquam ad respub. optime instituendas ac retinendas, utilius est bonorum virorum bonis scriptis. Sicut contra mera pestis est, quæ ex malis malorum libris hauritur. Recte enim artes, boni mores, optimæ disciplinæ traduntur ac servantur in bonis libris. At sine rectis artibus, sine bonis moribus, sine optimis disciplinis, & in summa, sine literis vita non est vita censenda, velut supra ab initio dixi, & vetus illud chaos, rudis indigestaque moles reducitur. At vos sane in illo librorum Græcorum thesauro vestro, non unius alicujus liberalis artis aut disciplinæ autores habetis, sed ex tota philosophia, medicina, mathesi, ac Theologia optimos, & eos neque hactenus typis excusos, neque multis adeo adhuc visos, immo ne nominibus quidem plerisque omnibus notos, & fortassis nusquam alibi extantes, velut ex indice cognovi, quem multarum rerum usu ac experientia clarus medicus apud vos Geryon Seilerus ad me misit. Immo non modo indicem hic amicus noster misit, sed quæ vestra est viri Augustens. erga recta studia benignitas, de Vobis eorum librorum etiam usum mihi promisit, multa simul de vestra magnanimitate, ac magnifica voluntate mecum loquutus, ac mihi pollicitus. Quanquam autem antea mihi virtutum vestrarum gloria non ignota esset: (Qui enim ignota esse possit, quæ per totum orbem decantata est?) tamen eo referente plura cognovi, & propius introspexi, quam antea ex auditu & aliorum scriptis intellexeram. Accessit ad hujus narrationem vir excellenti

cellenti juris scientia, & eximia prudentia prædițus Claudius Peutingerus, clariss. Jurisconsulti Conradi Peutingeri filius, non modo in paternis virtutibus referendis, sed in maximis etiam rebus ac negotiis, pro patria obeundis ac gerendis, non jam spem, sed ipsam rem præstans. Cum hoc viro ante paucos annos mutua aliqua cognitio mihi intercessit, quæ sanè judicium de Vobis meum confirmavit, & in id consilii me adduxit, & breviter effecit, ut non dubitaverim Hippocratem hunc latinum meum ad Vos deferre, Vobis inscribere ac dedicare, ære ac libra vestrum facere. Cæterum erunt fortassis qui vel hoc nomine Hippocratem a nobis latine conscriptum impetent, quod præstiterat græcum legere, ac satis fuerat græcum extare. His sane larga data est ejus rei faciendæ etiam per me copia. Nam & Græcum exemplar per me editum ex Frobeniana officina, non paucis locis melius ac correctius est quam Venetum. Et si vere Hippocratis studiosi sunt illi, non pœnitebit ipsos vel ambo coemere, habere, ac legere, immo etiam plura inquirere, quo tandem emendatissimus sua lingua loquens Hippocrates habeatur. Quin & ego semper ita sensi, melius esse quosvis scriptores in sua lingua, qua ipsi scripserunt legere, quam optime etiam in aliam translatos. Sed quid facient hi qui Græcum non intelligunt? Antea ostendi hujus autoris difficultatem, brevitatem, & ænigmatis similem obscuritatem. Quandiu vero expectandum nobis est hoc sæculum, in quo medicinæ studiosi ex æquo omnes ad legendum ac intelligendum Hippocratem Græcum sufficient? Esse autem Hippocratem talem rei medicæ autorem, ut sine ipso res medica integre consistere non possit, & sæpe alias dixi, & nunc non minus asseverantissime affirmo. Totus enim Galenus omnem suam doctrinam, ad Hippocraticam methodum, velut ad amussim direxit. Idem fecerunt & ante, & post Galenum, optimi quique tum medici, tum philosophi, ut ineptissimos pariter ac indoctissimos se esse declaraverint, qui unquam ab Hippocrate desciverunt, aut ipsius dogmata impetiverunt, quorum multos adeo in libris suis hinc inde, ex omni occasione Galenus revellit, ac explodit. Demus autem hoc sæculum spem nobis injicere de futuris. Nam revera nullum antea fuit, in quo per omnem ferme Europam pariter utriusque linguæ cognitio in tantum aliquandiu floruisset. At quid vetat, aut quid adeo obsuerit, hanc etiam accessionem linguæ latinæ contingere, ut Hippocrates latinus pariter & Græcus legatur? maxime quum etiam Græcus ex nostra latina interpretatione clarior evadat, & expositionis Græci vicem latinus supplere possit. Verum mihi, velut antea quoque dixi, videntur omnia nunc ingenia, omnes artes ac disciplinæ in summo ac præcipiti stare: atque utinam sic retinerentur, non retro ut ruerent, & esset aliqua saltem spes in paucis, qui in posterum suis magistris discipuli evaderent præstantiores. Ego profecto quum multis annis a scholis abfuerim, a docendi munere abhorruerim, studiis meis ad scribendum, & ad exercendam medicinam collatis: proximum ferme triennium rursus professor medicinæ consumpsi, non omnino surdo ac muto auditorio, in Hessorum ac Cattorum principis Academia Marpurgensi. Sed ut verum aperte fatear, longe infra meam spem, & inferiore successu quam Illustriss. Herois Philippi Hessorum principis, vel erga me, vel erga studiosos, magnifica liberalitas deposcere videtur. Non tamen desunt hujus rei causæ. Plerique omnes fugimus immensum studiorum laborem, delicias ac voluptatem in his consectamur. Itaque vel quantum jucundum est, vel minime molestum, didicisse satis esse putamus. Alii ad ea studia se conferunt, unde quam brevissimo tempore, ac minima impensa assequantur, quo ventri sit consultum, & πρὸς τὰ ἄλφιτα respiciunt, non cogitantes plerunque quam sint ad ea tractanda appositi. Medicina vero requirit naturam idoneam, a puero institutionem, doctrinam linguarum, literarum, philosophiæ, mathematum, & totius naturæ cognitionem; multam insuper industriam ac diligentiam, locum studiis commodum, & longissimum etiam tempus. Si non hæc sunt quæ studiosos a Medicina avertunt, libenter patiar alium potiores cau-

fas afferre. Ego Hippocrati in libro De lege hæc referenti accedo. Detineo Amplitudinem tuam Augustissime Senatus longius quam proposueram: Unum si adhuc retulero dimittam. Non conatus sum in hac mea translatione Ciceronianus videri, non quod omnino improbem hoc novæ sectæ hominum genus, qui per omnia Ciceroni in dicendo similes fieri student: aut quod penitus negem fieri posse, ut omnes artes ac disciplinæ, Ciceronis dictione in imitationem assumpta ac servata, tradantur. Sed ut simpliciter dicam, primum quia non placet. Deinde quod videam magna ex parte longum & inutilem laborem, & postea etiam omnibus factis, conatum infelicem, ac successu carentem, quo plerique ex illis referunt Ciceronem, non aliter quam Nero princeps Catonem, aut ut vicinius comparem, cuculus lusciniam. Accedit his servilitas & mancipatio, nullam linguæ, immo ne cogitandi quidem diversum aliquid, libertatem relinquens. Et quando desinemus esse turpiculæ simiæ, pulcherrimum hominum genus creati? Sed oportuit hoc quoque ad reliqua seculi incommoda accedere, ut haberemus qui non solum loquendo ac scribendo, Ciceronis simiæ ut essent, se excruciarent, sed etiam græca omnis generis scripta in latinam linguam convertendo, tanta sui mancipatione, ut si modo Ciceronis verbis undique conquisitis loqui videantur, etiam a sententia subinde excidere nec vereantur, nec animadvertant: quasi magni adeo referat Ciceronem ita exprimere, & quasi nemo alius bonus latinus scriptor extet, quem sequi oporteat, ipso etiam Cicerone, si cognoscat, risuro suos κακοζήλως, præsertim si quomodo se ad Lælios, Scipiones, Terentios, atque alios composuerit, in memoriam revocet. Et tamen hic nihil dicam de his rebus quas medicus tractat, quas ne ipse quidem Cicero Ciceroniane eloqui posset, etiamsi a Medico de his edoceretur: quum sane alias non multus sit in rerum naturæ tractatione, nimirum intra moralis ac rationalis philosophiæ limites conclusus. At tum demum Simia vere simia est, quum etiam supra hominem præstare quid molitur. Hoc itaque agant hi quibus istud placet, ac datum est, ego neminem prohibeo. Sed sic sentio, Hippocratem istos fucatos ornatus aversari, & amare ut sicut in sua, ita in omni lingua, brevis & verbis, & sententiis, & tamen plenus ac gravis, clarus item ac dilucidus, quantum ad ejus ætatem posteris assequi datur, & quod potissimum est, rectus legatur. In hoc si quid præstiti, quod volui sum assequutus: nec est quod verear ullos nasos, vel ῥινοκέρωτας, quantumvis in cornu exacutos. Quo vero sciant studiosi aliquam hujus operæ a nobis transactæ partem, Habent in hoc nostro latino Hippocrate librum De aere, aquis, & locis, duplo auctum, & nisi fallor integrum: Habent libri De capitis vulneribus principium, quod in Græcis codicibus impressis deest: Habent librum verum μοχλικὸν, id est Vectiarium, eundemque De ossibus inscriptum: quæ omnia in græcis exemplaribus partim desiderantur, partim alieno loco posita, justis locis restituta sunt. Quorum omnium gratiam ut vobis viri Augustenses, medicinæ studiosos debere volo, ita nec pudebit, nec pigebit vos, spero, summum medicum Hippocratem vestra autoritate tutum, vestro favore commendatum, in publicam utilitatem, & meæ erga Augustissimum Senatum voluntatis declarationem, vobis inscriptum ac dedicatum prodiisse. Valete viri magnifici. Marpurgi Hessorum, Calend. Septembribus. Anno Christi, M.C.XLV.

AD

AD HONESTOS AC PRÆSTANTES VIROS,

Senatum populumque Zuiccaviensem,

JANI CORNARII

Medici Physici in Hippocratem suum latinum,

PRÆFATIO.

T me promisisse memini, & de præstando sæpe apud animum meum anxie cogitavi; sed quo minus res hactenus ad effectum deducta est, si causas adduxero, ab omni vanitatis suspicione, apud omnes bonos, ac doctos me exemptum esse confido. Promissum autem tale fuit in superiore Hippocratis mei latini editione: statuimus autem huc impendere quinquennium plus minus, ut si Deus vitam tandiu prorogarit, totius nostræ conversionis ratio, ac aliqua expositio exter, in diurnaliorum, sive conjecturarum libris, tot a me scribendis, quot omnino existunt libri Hippocratis scriptorum: magnum, fateor, est promissum, & res ipsa apud Græcos a nemine, quod equidem sciam, & cujus memoria ad nos devenisset, tentata, ut omnia Hippocratis scripta unus aliquis illustrare instituisset. Nam Galenus bonam quidem, & magnam partem illorum doctissimis commentariis exposuit, sed eam quæ restat ab ipso relicta, neque alius quispiam exponere aggressus est, cujus saltem conatus aliquis ad nos exter, etiamsi multi singularium illius librorum expositores subinde a Galeno commemorentur. Itaque vel hinc magnitudinis, ac difficultatis promissi mei æstimatio fieri potest. Quem enim quis sequatur, aut in imitationem sibi proponat, in aliena maxime lingua, quum nullus exter, qui id tentasset in ea, qua ipse auctor scripta sua prodidit? At ego Galeni quidem exemplum mihi proposueram ex parte imitandum, non tam longis commentarionibus usurus ad sententiam, & res ipsas declarandas; sed veterem, ac genuinam lectionem indagaturus, ex multis adeo exemplaribus, quibus in convertendo ad latinos Hippocrate usus sum. Ex hoc enim labore meo futurum spectabam, ut, indicata recta lectione, etiam sententia recta cognosceretur. Nam ad tam longas enarrationes pertexendas, quales sunt Galenicæ illæ, totam unius hominis vitam vix sufficere posse videbam, nedum meam; quidum hanc operam in animo volutarem, & promissionem ejus studiosis facerem, annum agebam ætatis quadragesimum quintum. Proinde hoc quidem quod ego animo volutabam, quinquennium minimum requirere judicabam; aut ad summum non multo plures annos ad id suffecturos esse credebam, quam quot in ista valetudinis firmitate sperare audebam. At Deum immortalem, quam magnum est inter cogitationes, ac actiones intervallum? Inciderunt mox tempora turbulentissima, ac periculosissima, in quibus studioso homini id tempus, quod studiis debebatur, vix ad vitam tutandam satis fuit, etiamsi quis extra teli jactum constitutus esset. At vestra, Viri Zuiccavienses, Urbs, in qua vitam duximus, ab eo tempore in perpetuo obsidionis timore versata est, & perpetuum fere impositi præsidii onus pertulit, gravissimi adeo ab initio, ut ad civitatis tutelam necessarium ab illo judicaretur, ut & suburbia, & proximæ circumcirca villæ, ac vicus exurerentur, ne haberet hostis ad obsidionem paratum aliquem locum: quamquam postea compertum fuit, temere productam fuisse ejus consilii necessitatem. Tametsi autem per sequutam Cæsaris victoriam pacatæ res viderentur, & firma pax futura speraretur: tamen nunquam

postea

postea certus pacis status fuit, sed semper aut bellici motus, aut militares expeditiones in procinctu fuerunt, ut in hunc usque diem præsidium urbi impositum sustineatis. At in istis motibus, dum turbatis patriæ rebus, in medio ejus mihi vivendum fuit, & aliquando ad importunissimorum hominum curationem progrediendum, quantum mihi ocii quis superfuisse putaverit, ad ardua illa Hippocratis scripta, nostra aliqua commentatione exponenda, ac illustranda? quum præter reliqua mala, & ad bombardarum fulmina, & ad tympanorum tonitrua fere obsurduerimus. Non ferunt has molestias Musæ placidissimum Dearum genus, sed ex turbis, ac tumultibus secedentes, solitudines petunt, & quietos montes incolunt. Non addam hic de insequuta rerum omnium inopia, & maxima annonæ caritate, quam mox excepit ingens per omnes has regiones pestis; quæ ambo mala maxima sunt bonorum studiorum impedimenta. Non addam de immensis exactionibus, per quas ad motus illos bellicos, & ad militares istas expeditiones, omnia publica æraria evacuata sunt, omnes fisci, omnes omnium loculi exhausti. Hinc certe non leve detrimentum ad nos quoque pervenit, cum nec ex arte medendi quæstus accesserit: quid enim ex misella, ac ærumnosa plebe quis exigeret? nec ex librorum scriptione quicquam contigerit, aut affulserit, quo ad tantos labores perferendos essent sumptus. Conqueruntur enim, & non falso, typographi, non esse emptores librorum, non distrahi optimorum auctorum optima scripta: alioqui honoris gratia libentissime confiteor, me sæpe pro laboribus meis, & operibus oblatis, liberalissimos expertum esse, Hieronymum Frobenium, & Nicolaum Episcopium, præstantissimos citra omnem controversiam Germaniæ typographos. Et hi sunt quos nominare possum, qui fuerunt mihi ad studia illa edendi in publicum mea scripta impulsores in vigesimum quintum nunc annum. Nam studiorum meorum excolendorum nomine, & ut exempla illorum in publicum ederem, nullum unquam mihi nec annuum, nec menstruum stipendium ab ullo homine contigit, sed ex solo illo annuo, quod partim ut medicinæ professor, partim ut medicus physicus publicus tuli, jam triginta annos vitam degi, & rem literariam, ac medicinam pro viribus provehere pergo. Atque hæc recensere volui ut studiosi, si forte aliqui in expectatione fuerunt, non amplius inhient nostris illis diurnalium laboribus; quum neque dies, neque noctes supersint mihi ad tantum opus absolvendum. Hanc autem futuro operi inscriptionem ex eo imposueram, quod diurna opera ad illud usurus essem: Nam ad lucernam per multos jam annos nihil lucubravi. Ne tamen penitus omnem illorum hac parte spem fallam, revidi, ac relegi hoc anno totum nostrum latinum Hippocratem diligenter, & ad notas illas, quas de tribus manuscriptis græcis codicibus (ex quibus etiam Basiliensis nostra editio facta est) congessi, exacte contuli, & sane sicut reddidi, & quam latinis verbis, prout potui, & res ipsa expetere visa est, expressi, eam ego judico Hippocratis sententiam genuinam: quam si quis vel ad impressos, vel ad manuscriptos græcos codices conferre voluerit, videbit quam ego sequutus sim, & expresserim lectionem; nec mox damnabit, quod in nostra translatione leget a suo codice diversum. Non enim temere mutatio aliqua a nobis facta est, sed ejus quem semper optimum, ac rectissimum codicem judicavimus, lectionem sequuti, adhibuimus etiam in multis alios Hippocratis locos, quum multæ sententiæ sint, quæ in pluribus illius libris habentur: Et haud scio, an ullum emendationis genus præstantius sit, quam hoc, quo ex ejusdem auctoris iisdem sententiis, aut omnino similibus locis, judicium fit de vera ac recta lectione. Continget fortassis aliquando (si non ista rerum Germaniæ turbatio, ad literarum, ac omnium bonorum studiorum excidium pertinet) qui aut rei medicæ amore ductus, aut alias melioribus conditionibus usus, onus illud in se recipiet, & studiosis de promisso nostro satisfaciet, & recte facti meritam gratiam ac gloriam consequetur. Mihi satis est si venia contingit de optimo proposito, ad quod, velut diximus, præstandum facultas nobis defuit, non voluntas: quamquam etiam illa magis ab externis causis

impe-

impedita fuerit, quam e nostris viribus sublata ; Quicquid id est operæ, quod in secundam hanc Hippocratis nostri editionem contulimus, id totum vobis viri Zuiccavienses dedicandum censuimus, apud quos mihi hic labor, quantum præ impedimentis, quæ supra commemoravi, & nunc etiam afflicta valetudine contingere potuit, diligentissime transactus est. Et apparet sane in nomine vestro Hippocratis scriptorum opus; sine quo universa res medica, non dico manca est, sed penitus nulla, & si qua etiam esse putatur, ea nullo modo consistere potest; sicut & ea, quæ ab initio fundamentum non habent, & omnem subtracto postea fundamento superimpositam constructionem corruere necesse est. Porro inter ea quæ me in hac ingravescente ætate, apud vos in charissima patria mea detinent, ac delectant, hoc præcipuæ prædicandum mihi venit, quod in his bellicis motibus, afflictionibusque, ac exactionibus, ea animi constantia estis, ut sincerum vere pietatis studium, & dextrum artis medicæ usum, vobis conservandum censeatis. Et quia sine literarum, ac linguarum cognitione, ad illa studia perveniri non potest, ea est vestra in trilingui schola conservanda contentio, ut ipsam vobis etiam augendam judicetis, tantum abest, ut aut ab avis constituta, aut a patribus ad vos delata, imminui, aut intercipi patiamini. Hæc est vera Civitatum laus; hoc unicum magnarum urbium decus, ac ornamentum; Præclare enim dixit Hippocrates ad Senatum, populumque Abderitarum scribens: Beati profecto sunt, inquit, populi, qui sciunt bonos viros sua esse munimenta, & non turres; neque muros, sed sapientium virorum sapientia consilia. Hac igitur laude maximas civitates æquatis, & plurimas in cæteris vobis pares superatis; quod ipsum & præsens ætas grata vobis agnoscit, & posteritas, cui non minus hac parte inservitis, ac prodestis, pro dignitate prædicabit. Zuiccavii Idibus Augusti Anno Christi M.D.LIII.

In Catal. Opuscul. & Interpr. Hippocr.

Pag. 4. *lin.* 2. Supra memoratis *lege* supra memoravimus.
Pag. 12. *lin.* 24. Illud tamen *lege* Illum tamen.

INDEX LIBRORUM.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la fede di Revisione, ed Approbazione del *P. Fr. Tomaso Maria Gennari Inquisitore*, nel Libro intitolato: *Hippocratis Opera Omnia cum Commentario Jo: Marinelli, & Indice Mathaei Pini Tomi* 2. non v' esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Prencipi, e buoni Costumi, concedemo Licenza a *Zuanne Radici Stampatore*, che possi esser stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. 20. Settembre 1734.

Andrea Soranzo Proc. Rif.

Lorenzo Tiepolo Kav. Proc. Rif.

Agostino Gadaldini Segr.

Adi 28. Settembre 1734.

Registrato nel Magistrato degli Illustrissimi ed Eccellentissimi Signori Esecutori contro la Bestemmia.

Angelo Legrenzi Segr.

HIP.

HIPPOCRATIS COI

Vita ex Sorano,

JANO CORNARIO

Medico Physico Interprete.

Argumentum in vitam Hippocratis, autore Joan. Culmano, Geppingen.

1 *Hippocratis patria, genealogia, & praeceptores. Hippocrates Cnidiorum bibliotheca combusta criminis falso accusatur. Peregrinationum ejus, & patriæ deserendæ caussæ.*
2 *Perdiccas tabe ab Hippocrate liberatus. Idem Democriti caussa Abderam vocatus. Pestem Græciæ imminentem prævidit. Patriam belli periculo liberavit. Quos apud suos, exterosque, honores consequutus. Hippocratis in docendo dexteritas.*
3 *Ejusdem obitus, sepultura, & imago.*
4 *De scriptis Hippocratis diversæ opiniones. Hippocrates pecuniarum contemptor.*

1 IPPOCRATES genere Cous fuit, Heraclidæ & Praxitheæ filiæ Phenaretes filius. Ad Herculem autem & Æsculapium originem generis sui referebat, ab alteroque se vigesimum, ab altero decimum nonum se numerabat. Ejus autem genealogiæ Eratosthenes mentionem facit, & Pherecydes, & Apollodorus. Arius item Tarsensis. Cæterum parentis sui Heraclidæ discipulus fuit, deinde Herodici, & ut quidam tradunt, Georgiam Leontinum rhetorem audivit, & Democritum philosophum Abderiten. floruit temporibus Peloponesiacis, natus (velut Istomachus in primo de Hippocratis secta tradit) primo octogesimæ Olympiadis anno. Soranus vero Cous, qui Coorum bibliothecas perscrutatus est, addit, sub Abriadæ monarchia, Agriani mensis septima & vicesima die, in qua etiam usque in hunc diem Coos Hippocrati omnia sacra facere tradit. Porro quum in arte medica, totoque disciplinarum orbe exercitatissimus esset, functis vita parentibus, ex patria discessit, ut quidem maligne de eo Andreas in eo, quem de Medicinæ origine scripsit, libro prodit, propterea quod publicam Cnidiorum bibliothecam igne concremasset. Alii autem eo proposito eum patriam reliquisse dicunt, ut rei medicæ effectus & successum per multos locos cognosceret, & in his variis modis exercitaretur. Quemadmodum vero Soranus Cous narrat, Somnus deus eum per somnium admonuit, quo se ad
2 Thessalorum regionem inhabitandam conferret.* Cæterum per omnem Græciam Medicinæ gloria omnibus admirationi fuit, adeo ut etiam a Perdicca Macedonum rege, qui tabe laborare putabatur, vocatus publice sit, ad ipsumque una cum Euryphonte, qui ipso ætate major erat, pervenit, animique hunc regis affectum esse certis signis deprehendit. Post mortem enim Alexandri parentis, unam ex pellicum ejus numero Phylam nomine Perdiccas deperibat, ad quam quum rem ipsam Hippocrates detulisset, postea ex illius conspectu omnino illum mutari observavit, atque ita morbo depulso regem conservavit. Vocatus est & Abderam, quo præsens ipse Democritum ab insania liberaret, atque eo sanato, a tota urbe pestem depelleret. Quin & in Illyricum plurimasque barbaras terras peste ingruente, & illarum gentium regibus ipsum ad se vocantibus, quum a legatis ipsorum, qui venti in illis regionibus vigerent, didicisset, ipsos re infecta dimisit. At vero, quum prudenti ratiocinatione pestem in Atticam grassaturam prævidisset, futurum id prædixit, & tum civitatum, tum discipulorum curam gessit, intantumque Græciæ amator fuit, ut quum ipsius nominis celebritas usque ad Persas divulgaretur, atque ea gratia ab Artaxerxe per Histanidem Hellesponti præfectum, magnis muneribus & precibus, ut ad ipsum veniret, invitaretur, ob honestatem, argentique contemptum, ac Græciæ amorem, regi id denegarit, quemadmodum & hoc ex epistola ejus ad illum manifeste ostenditur. Propriam porro patriam liberavit, quum Athenienses

ei bellum illaturi essent, Thessalis ad auxilium ferendum rogatis. Quapropter splendidos honores apud Coos consequutus est: imo & apud Thessalos, Argivosque, & Athenienses, qui eum Eleusiniis sacris secundum ab Hercule publice initiarunt, & civem conscripserunt, atque in Prytaneo alimenta tum ipsi, tum posteris ejus dederunt. Liberaliter autem, & minime invidiose studiosos artem edocuit, decenti jurejurando prius adstrictos. 3 * Vita functus est apud Larissæos, quando & Democritus obiisse traditur, atque alii quidem nonagesimo ætatis suæ anno, alii octogesimo quinto, alii centesimo quarto, quidam vero centesimo nono decessisse tradunt. Sepultus autem est inter Gyrtonem, & Larissam, ubi usque in hunc diem monumentum ejus cernitur, in quo sane ad multum tempus examen apum mellificantium erat, quo melle ad infantum oris ulcuscula juxta tumulum illito, nutrices ea facile persanabant. Porro in multis imaginibus velato capite pingitur, ut quidam ajunt pileo, quod nobilitatis signum est: nam hoc modo etiam Ulysses Pileatus cernitur. Alii autem pallio velatum dicunt, atque ex his aliqui, decoris gratia, id fieri asserunt, quandoquidem calvus erat: aliqui vero ob capitis imbecillitatem id fieri perhibent, aliqui autem significanter id ab eo factum volunt, nimirum quod principem rationalis animæ sedem probe munitam & contectam esse oporteat. Alii signum peregrinationes amantis esse ferunt: alii vero rursus obscuritatem scriptorum ipsius per hoc significari contendunt. Alii postremum in testificationem id fieri volunt, quod etiam sanitatis tempore ea, quæ lædere possunt, cavere debeamus. Quanquam quidem affirment, quod in administratione rerum gerendarum, ne quid a circumfluo pallio manus ipsius impedirentur, id ipsum complicatum in caput rejicere consueverit. 4 * Cæterum de scriptis ipsius multa dissensio est, quare fit, ut quum alia alii opinentur, non facile sit de ipsis certum quid pronunciare, ob multas præsertim caussas, quæ judicii certitudinem obfuscant: velut est primum quidem cognomen. Secundo, quod dictionis characterem possibile sit servare. Tertio, quod unus, & idem modo robustiore, modo remissiore dictione per ætatem utatur: neque desunt etiam aliæ præter has caussas, si referre libeat. Pecuniarum autem penitus contemptor fuit, moribusque sanctis, ac Græcorum amator, quare etiam gentiles suos summa diligentia curavit, adeo ut a peste omnes ipsorum civitates liberarit, quemadmodum supra dixi. Unde & splendidos honores non apud Coos tantum, sed & apud Argivos, & Athenienses est consequutus. Filios a morte reliquit duos, Thessalum, & Draconem, discipulorum vero magnum numerum. Clarissimi vero ipsius filii fuisse perhibentur.

HIPPOCRATIS COI
JUSJURANDUM.

Argumentum in Jusjurandum Hippoc.

1 *Dii Medicorum. Præceptorum cultus.*

2 *Ægrotorum cura. Medici integritas. Chirurgia quatenus tractanda.*

3 *Arcana per Medicum non effutienda.*

APOLLINEM medicum, & Æsculapium, Hygeamque, ac Panaceam juro, deosque omnes, itemque deas testes facio, me hoc jusjurandum, & hanc contestationem conscriptam pro viribus, & judicio meo integre servaturum esse. Præceptorem sane, qui me hanc edocuit artem, parentum loco habiturum, vitam communicaturum, eaque, quibus opus habuerit, impertiturum: eos item, qui ex eo nati sunt, pro fratribus masculis judicaturum, artemque hanc, si discere voluerint, absque mercede, & pacto edocturum: præceptionum, ac auditionum, reliquæque totius disciplinæ participes facturum tum meos, tum præceptoris mei filios, imo & discipulos, qui mihi scripto caverint, & medico jurejurando addicti fuerint, alii vero præter hos nulli. 2 * Cæterum quod ad ægros attinet sanandos, diætam ipsis constituam pro facultate, & judicio meo commodam, omneque detrimentum, & injuriam ab eis prohibebo. Neque vero ullius preces apud me adeo validæ fuerint, ut cuipiam venenum sim propinaturus, neque etiam ad hanc rem consilium dabo. Similiter autem neque mulieri talum vulvæ subditicium, ad corrumpendum conceptum, vel fœtum dabo. Porro præterea & sancte vitam, & artem meam conservabo. Nec vero calculo laborantes secabo, sed viris chirurgiæ operariis ejus rei faciendæ locum dabo. In quascumque autem domos ingrediar, ob utilitatem ægrotantium intrabo, ab omnique injuria voluntaria inferenda, & corruptione cum alia, tum præsertim operum venereorum abstinebo, sive muliebria, sive virilia, liberorumve hominum, aut servorum corpora mihi contigerint curanda,

3 da. * Quæcumque vero inter curandum videro, aut audiero, imo etiam ad medicandum non adhibitus, in communi hominum vita cognovero, ea, siquidem efferre non contulerit, tacebo, & tamquam arcana apud me continebo. Hoc igitur jusjurandum mihi integre servanti, & non confundenti contingat & vita, & arte feliciter frui, & apud omnes homines in perpetuum gloriam meam celebrari. Transgredienti autem, & pejeranti his contraria eveniant.

HIPPOCRATIS COI
LEX.

Argumenta in Legem Hippocr.

1 *Medicina artium præclarissima. Medicinæ contemptus unde.*

2 *Ad Medicinam discendam, quibus ducibus opus.*

3 *Medici veri qui. Imperitia eorum malus thesaurus.*

1 MEDICINA omnium artium præclarissima est. Verum propter ignorantiam eorum, qui eam exercent, & ob vulgi ruditatem, quod tales pro medicis judicat, & habet, jam eo res devenit, ut omnium artium longe vilissima censeatur. At vero hoc peccatum ob hanc potissimum caussam mihi committi videtur. Soli namque Medicinæ nulla pœna in rebus publicis statuta est, præterquam ignominiæ, verum hæc ipsa non afficit, neque contingit eos, qui ex composito personam ipsius induerunt. Simillimi enim hujusmodi Medici sunt personis, quæ in tragœdiis introducuntur. Quemadmodum enim illi figuram quidem, & habitum, ac personam eorum, quos referunt, habent, illi ipsi autem vere non sunt. Sic & Medici fama quidem, & nomine multi, re autem, & ope-
2 re valde pauci. * Quisquis enim Medicinæ scientiam sibi vere comparare volet, eum his ducibus voti sui compotem fieri oportet, Natura, Doctrina, Loco studiis apto, Institutione a puero, Industria, & Tempore. Primum quidem igitur omnium Natura opus est. Natura enim repugnante, irrita omnia fiunt. Si vero natura ad optima viam demonstret, artis Doctrina facile contingit, quam sane cum prudentia sibi comparare oportet, ita ut a puero institutio accedat, atque id in Loco a natura ad disciplinam apto. Amplius autem & Industriam adhibere oportet: eamque ad multum omnino tempus, quo disciplina ipsa insita, feliciter, & cum profectu fructus suos producat. Qualis enim eorum, quæ terra producit, consideratio est, ejusmodi etiam disciplinæ Medicinæ per omnia similiter existit, Natura enim nostra velut ager est, dogmata præceptorum velut semina sunt, Institutio a puero cum eo convenit, quod opportuno tempore semina in arvum cadere oportet. Locus autem, in quo disciplina contingit, est velut ambiens aer, a quo e terra nascentibus nutrimentum accedit. Industria autem cultura est, Tempus postremum hæc omnia
3 corroborat, ut perfecte enutriantur. * His igitur ad artem medicam allatis, & vera ipsius cognitione comparata, tandem per urbes obambulando, non sermone tantum, sed & opere medicos haberi convenit. Imperitia vero malus thesaurus est, & infelices opes his, qui eam repositam habent, & insomnium, aut potius somnium diurnum, & maxime verum, alacritatis, fiduciæque, ac veræ exultationis expers, timiditatisque, & audaciæ nutrix. Timiditas equidem impotentiam. Audacia vero ignorantiam artis significat. Duo enim sunt, Scientia, & Opinio, quarum altera quidem scire facit, altera vero ignorare. Cæterum res sacræ sacris hominibus demonstrantur, prophanis id fas non est, prius quam scientiæ orgiis initientur.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE ARTE.

Argumentum in Librum sequentem.

SUNT quidam, qui artem putant reliquas artes turpiter incessendo dehonestare, atque id quidem veluti putant non transfigunt, ut ego sane assero, sed propriam cognitionem ac scientiam ambitiose ostentant. 1 Mihi vero invenire aliquid eorum, quæ nondum inventa sunt, quod ipsum horum quam occultum esse præstet, scientiæ votum ac opus esse videtur. Similiterque & semiperfecta ad finem perducere & absolvere. At vero verborum inhonestorum arte ad ea, quæ ab aliis inventa sunt, confundenda promptum esse, nihil quidem corrigendo; eorum vero, qui aliquid sciunt, inventa apud ignaros calumniando, non sane scientiæ votum aut opus esse videtur: sed proditio magis naturæ suæ, aut ignorantia artis. Solis enim artis ignaris hoc ipsum factum convenit, qui contentiose quidem gestiunt ac conantur, nequaquam vero possunt malitiei sufficere, ad hoc ut aliorum opera, quæ quidem recta sunt, calumnientur, quæ vero non recta sunt, reprehendant. Eos quidem igitur, qui in alias artes hoc modo irruunt, quibus hæ curæ sunt, quorumque id interest, & præstare hoc possunt, prohibeant. Præsens vero sermo his, qui medicinam eo modo invadunt, adversabitur, confidens quidem & animatus propter utilitatem eorum, quos insectatur: copiosus vero ob artem, qua præstat & auxiliatur: potens autem ob sapientiam, qua est eruditus.

2 * In universum itaque nulla videtur mihi ars esse quæ non existat. absurdum enim est aliquid esse putare quod non est, quoniam eorum quæ non sunt, quanam substantia conspecta aliquis denunciare possit quod sint? Si enim non existentia videre non datur, quemadmodum existentia, haud equidem scio quomodo quis mente concipere queat ea quæ non sunt, quemadmodum ea quæ sunt, quæ certe oculis videre est, menteque intelligere quod sunt. verum ut ea nec videas, nec intelligas, non similiter contingere potest. Sed existentia quidem semper videntur ac cognoscuntur: non existentia autem neque videntur, neque cognoscuntur.

3 * Cognoscuntur itaque demonstratis jam artibus, & nulla est ars, quæ non ex specie quadam rerum videatur, arbitrorque sane ego etiam nomina artibus ex speciebus accipi & imponi. Absurdum enim est existimare ex nominibus species rerum germinare & provenire, Imo etiam impossibile existit. Nomina enim lege quadam naturæ indita sunt. Species autem rerum non lege sancitæ sunt, sed naturæ germina existunt, atque hæc quidem si quis ex prædictis non ad plenum intelligat, in aliis sermonibus fortassis clarius edocebitur. De Medicina vero, utpote de qua hic institutus est sermo, claram demonstrationem faciam, & primum sane definiam quod sentio.

4 * Medicinam esse morbos ab ægris in totum tollere, & morborum vehementes impetus obtundere, & eorum, qui a morbis victi sunt, curationem non aggredi, quum id in confesso sit, quod Medicina tales sanare non possit. Quomodo igitur hæc Medicina faciat, & quali omnino facultate præstet, de hoc jam reliquum sermonem instituam. Cæterum in artis demonstratione simul etiam sermo-

nes illorum, qui eam dehonestare contendunt, quatenus quisque eorum sibi quid trans-
egisse visus est, revellam. Principium itaque sermonis hoc erit, cui omnes assensu-
5 ros scio. * Quod quidem aliqui a medicina curati sanitati restituuntur, confitentur.
Quod vero non omnes, ob hoc jam ars ipsa vituperatur: ajuntque hi qui eam pejus
incessunt, quod hi qui a morbis apprehenduntur, eosque evadunt, fortunæ ope eva-
dant, & non auxilio ipsius artis. Ego vero non privabo quidem ipse fortunam,
tamquam nihil operæ precii faciat, puto enim morbis, qui male curantur, ut pluri-
mum infortunium accedere: qui vero bene, eos bonam fortunam nancisci. Postea ve-
ro interrogo: quomodo possibile est, sanatos aliud, quam artem causari, siquidem ejus
usu & ministerio sunt sanati? Nudam enim fortunæ speciem eos respicere ac se-
qui noluisse, ex hoc apparet, quod seipsos arti concrediderunt. quare a gratia for-
tunæ referenda liberi sunt: ab ea vero, quæ arti debetur, minime se vendicare pos-
sunt, quo minus ei sanitatem acceptam ferant. In hoc enim quod se ei commiserunt ac
concrediderunt, palam est ipsos speciem ejus esse contemplatos. Vim vero ejus pa-
trato opere cognoverunt. Dicet sane hic adversarius, quod multi jam ægri etiam
citra medicorum usum sint sanati: & ego id dicentibus credo. Videtur autem
mihi omnino fieri posse, ut & qui medicis non usi sunt, in medicinam inciderint,
non tamen ut scierint quod in ipsa rectum fuerit, & quod non rectum: alioqui con-
tigisset, ut seipsos eodem penitus modo curassent, quo curati fuissent, si medicos
adhibuissent. & hoc tandem magnum signum est substantiæ ipsius artis, nem-
pe Artem esse, & quidem magnam, quando sane etiam hi, qui eam esse non putant,
per ipsam servati apparent. Valde enim necessarium est nosse eos, qui medicis
etiam non sunt usi, si ægrotaverunt, & convaluerunt, quod aut facientes aliquid,
6 aut non facientes, sanati sunt. * Aut enim inedia, aut edacitate, aut uberiore potu,
aut siti, aut balneis, aut illuvie, aut laboribus, aut quiete, aut somnis, aut vigilia,
aut his omnibus promiscue utentes, convaluerunt. Et sane propterea, quod o-
pem senserunt, valde necessarium est ipsos nosse, quod fuerit aliquid, quod o-
pem tulerit. Et rursus si quid detrimenti acceperunt, necesse est & detrimentum
nosse, & quod fuerit aliquid, quod damnum dedit ac læsit. Non enim quivis co-
gnoscere potest ea, quæ commoditate, & detrimento sunt disparata. Si igitur is,
qui ægrotavit, sive laudare, sive vituperare noverit quid ex diæta, per quam con-
valuit, omnia hæc Medicinæ esse comperiet, & sunt nihil minus ea quæ damno
7 fuerunt, quam ea quæ opem tulerunt, in testimonium arti, quod Ars ipsa sit. * Quæ
enim profuerunt, ob rectum usum profuerunt. Quæ vero nocuerunt, ob id quod
non recte usurpata sunt, nocuerunt. Atqui ubi rectum, & non rectum, utrumque
suum finem habet, quomodo quis hoc artem esse neget? Hoc enim ego artis ex-
pers esse dico; ubi neque rectum, neque non rectum aliquid existit. Ubi vero utrumque
horum inest, quomodo hoc non artis opus, sed potius inartificialitatis existat?
8 * Amplius autem si ex pharmacis purgantibus, & alvum sistentibus solum, tum Medi-
cina, tum Medici sanationem facerent, infirmus sane sermo meus merito judicare-
tur. Nunc vero hi, qui inter medicos maxime laudati sunt, & diæta, & aliis me-
dicaminum formis sanant, quas ne idiota quidem artis ignarus si audiat, nedum
9 Medicus, artis esse negare queat. * Ubi igitur nihil neque in ipsis bonis medicis,
neque in arte medica inutile est, sed in plurimis eorum, quæ ex terra nascuntur,
& eorum etiam quæ fiunt, species & formæ insunt medelarum & pharmacorum:
non est quod amplius aliquis eorum qui sine medico convaluerunt, casum sponta-
neum vero sermone vehere possit, tamquam caussam suæ sanationis. Spontaneum
equidem nihil esse apparet ac deprehenditur. Omne enim quod fit, propter quid
fieri comperitur, atque etiam in singulis adeo propter quid fieri videtur. Sponta-
neum vero nullam substantiam habere comperitur, sed nudum tantum nomen.
10 * Medicina autem tum ex his, quæ propter quid de industria excogitata sunt, esse
apparet, tum substantiam amplius habere conspicitur. Quare his quidem qui
fortunæ sanitatem acceptam ferunt, artique derogant, hæc, quæ dixi respondere
quis possit. Cæterum eos, qui ob morientium calamitatem artem demoliri con-
tendunt, miror quanam memorabili ratione commoti. Intemperantiam quidem
morientium caussam mortis non statuunt, scientiam vero eorum, qui medici-
nam exercent, accusant: tamquam sane Medici quidem ea, quæ non conveniant,
imperare possint, Ægri vero quæ imperata sunt, transgredi non possint. Atqui
longe magis rationi consentaneum est, ægros non posse facere quæ imperan-
11 tur, quam medicos non convenientia jubere. * Medici namque sana mente, sanoque
corpore rem aggredientes, & præsentia considerant, & de præteritis similiter ju-
xta præsentia ratiocinantur, intantum etiam ut aliquando palam gloriari soleant
12 ægri, se illorum opera sanitati restitutos esse. * Ægri vero neque qua parte laborent,
neque ob quam caussam laborent, neque quid ex præsentibus futurum sit, neque quid
ex horum similibus fiet scientes, medici imperio subjacent, dolentes quidem ob
præsentia, timentes autem futura: & pleni quidem morbo, inanes autem cibo-
rum, ea quæ morbo grata sunt, quam quæ ad sanitatem faciunt, assumere malunt, mo-
ri quidem non amantes, sed tolerare tamen non potentes. Hoc modo autem affe-
ctos, utrum verisimilius est, hos a medicis imperata facere, an alia facere, quæ me-

dici non jusserunt ? aut medicos tales, quales superiori sermone declaravi, non con-
venientia imperare ? Nonne multo magis hos quidem, quæ conveniant, jubere ?
illos autem temere & impotenter nolle obedire ? atque sic inobedientes in mortem in-
cidere ? Quæ sane qui non recte considerant, caussas ad hos, qui inculpabiles sunt,
referunt: eos vero, qui maxime accusandi sunt, a culpa liberant, & defendunt. * Por- 13
ro sunt item quidam, qui ob eos, qui victis a morbis curam adhibere nolunt, me-
dicinam ipsam reprehendunt, dicuntque quod morbi, quos sanare aggrediuntur
illi, per seipsos fuissent sanati. Qui vero auxilio opus habent, eos non contin-
gunt. Oportebat autem, inquiunt, siquidem ars erat, omnibus æque morbis sa-
nitatem afferre. Qui igitur hæc dicunt, si medicis indignarentur, quod ipsorum
talia dicentium, non ut delirantium, curam habeant, merito sane succensuerint ma-
gis, quam quod illa reprehendunt: Si quis enim ab arte potentiam in ea, quæ non
profitetur, aut a natura facultatem in ea, ad quæ nata non est, exigat, is ignorat in-
saniam dementiæ potius, quam ignorantiæ convenire. Quorum enim instrumen-
torum sive naturæ, sive artium facultatem obtinemus, per ea sane opifices esse pos-
sumus, per alia vero minime licet. quum igitur homo morbo afficitur, qui vehe-
mentior est quam medicinæ instrumenta, ne sperate quidem oportet, ut a medi-
cina exuperetur. Exempli enim gratia, inter ea, quæ in medicina urendi vim habent,
ignis extreme urit, verum eo minus etiam alia multa. An vero ex eis præstantiora le-
viores morbos curare non possit, nondum satis constat; valentissimos autem morbos
potentissima etiam instrumenta curare non posse, quomodo non sit manifestum ?
Quæ enim ignis non efficit, quomodo ea, quæ ab illo non sunt domita, non osten-
dant, quod alia arte opus habeant, & non ea, in qua ignis instrumentum existit ? * Idem 14
sentio & de aliis instrumentis, quæcunque medicinæ opus adjuvant, quorum om-
nium singulatim successum si non assequitur Medicus, vim affectionis accusare
oportet, mea quidem sententia, non ipsam artem. Qui igitur eos reprehendunt, qui
victis a morbo manum adhibere recusant, hortantur etiam, ut ea, quæ non conveni-
unt, attingant non minus quam ea, quæ contingere interest artis. quod quum faciunt,
his quidem, qui nomine medici sunt, admirationi sunt, ab his vero, qui arte præ-
stant, deridentur. * Nec vero adeo desipientes hujus artis experti sunt: neque vitupe- 15
ratoribus, neque laudatoribus indigent, sed ratione, ad quam sane actiones opifi-
cum absolutæ plenæ sunt, & quæ ab ea destitutæ, mancæ. Amplius vero e-
tiam defectus aliquos quidem opificibus imputare oportet, aliquos vero ipsis
operibus. Quæ quidem igitur ad alias artes pertinent, aliud tempus, aliumque ser-
monem requirunt. Quæ vero ad medicinam, qualia sunt, & quomodo judicanda,
partim quidem superiori sermone ostendimus, partim vero præsenti oratione
docebimus. * Sunt enim his, qui hanc artem probe norunt, morbi partim non in 16
obscuro positi, & non multi: partim non in manifesto loco hærentes, & multi sunt.
Qui enim ad interna vertuntur, in obscuro siti sunt. Qui vero ad superficiem cor-
poris erumpunt, aut tumescunt, manifesti sunt. exhibent enim sese, ut tum visu,
tum tactu & soliditas, & humiditas ipsorum percipiatur, & qui calidi sint quique
frigidi sentiantur, qui sane singulorum aut præsentia, aut absentia tales existunt;
atque horum quidem omnium in omnibus certas, ac infallibiles medelas esse opor-
tet, non ob id quod faciles sint, sed quod certo invento constent. Neque vero a qui-
busvis volentibus inveniuntur, sed ab his qui volunt, itemque possunt. possunt au-
tem quibus tum disciplina non eminus, sed prope & largiter contigit, tum natu-
ra non infelix liberaliter accessit. Ad manifestos quidem igitur morbos hoc mo-
do artem divite facultate præditam esse oportet; Neque vero ad minus manifestos
eam inopem ac dubiam hærere convenit. * Sunt autem morbi minus aperti, quique 17
ad ossa, quique ad ventriculum sunt conversi. Habet autem corpus non unum ventriculum,
sed plures. Duo enim sunt qui cibum suscipiunt & demittunt, aliique præter hos
plures, quos norunt hi, quibus hæc res curæ fuit. Quæcunque enim membra car-
nem in orbem circumsitam habent, quam musculum appellant, ea omnia ventriculum ha-
bent. Omne enim inconcretum & quod non coaluit, sive pellicula, sive carne conte-
gatur, cavum est. Impletur autem, dum sanum est, flatu, dum ægrotat, sanie. Habent
itaque brachia talem carnem, habent & fœmora, habent suræ. Quin & in macilentis &
ex carnibus partibus ejusmodi caro inest, similiter ut in carnosis esse demonstra-
tum est. Nam & qui thorax appellatur, in quo hepar continetur, & capitis cir-
culus, in quo cerebrum concluditur; ipsumque adeo dorsum, ad quod pulmo ver-
git, horum membrorum nullum est, quod non & ipsum vacuum sit, ac multis segmentis
plenum ac quasi discriminatum existat, quæ parum abest ut vasa existant, quorum ta-
men aliqua habentem lædunt, aliqua vero etiam prosunt. * Præter hæc autem & venæ 18
multæ, & nervi non in carne sublimes, sed ad ipsa ossa producti ligamentum sunt
articulorum: ipsi etiam articuli, in quibus ossium, quæ moventur, commissuræ in-
volvuntur, & horum nullum est quod non subspumosum sit, & circa se sorulos ha-
beat, quos sanies prodit, quæ deductis ipsis, multa & magno multorum mœro-
re egreditur. * Ex prædictis itaque omnibus nullum est quod oculis conspicienti 19
videre, ac cognoscere contingit, quapropter etiam obscura mihi appellata sunt;
& ab arte quoque obscura esse judicata sunt, non tamen quod obscura perma-

neant,

neant, & nos vincant, sed quantum possibile est, cognoscantur, & superentur: possibile autem est, quantum ægrorum naturæ ad considerandum conferunt, & quantum eorum, qui perscrutaturi sunt, naturæ ad perscrutandum aptæ sunt. Cum multo enim labore, & non modico tempore præ oculis videntur, & cognoscuntur. Quæcumque enim oculorum conspectum effugiunt, ea mentis oculis obtinentur, & superantur. Quæcumque vero ob id, quod non statim cognoscantur, ægri mala perpetiuntur, ea non ad medicos curantes ipsos, tamquam ad ipsorum autores referenda sunt, sed ad naturam ipsius ægri, itidemque ipsius morbi. Medicus enim, quum non possit malum neque visu assequi, neque audiendo ex aliorum narrationibus cognoscere, ratiocinatione ipsum persequitur. Etenim ipsi quoque ægri, qui obscuro morbo laborant, si conentur medicis de morbis suis narrare, ex opinione magis, quam scientia narrant. Nam si scivissent, in ipsos sane medicos non incidissent, quum ejusdem scientiæ sit morborum caussas nosse, & morbos ipsos omnibus medicamentis, quæ augescere morbum prohibent, curare posse. Quando igitur neque ex ægri narrationibus ad infallibilem certitudinem pervenire possit, alio certe respicere medicum necesse est. Quare hujus tarditatis non ars ipsa, sed corporum natura

20 caussa existit. * Hæc enim malum sentiens, mederi magnopere gestit, considerans tamen ne temeritate magis quam consilio, & ut facilitate magis quam violentia medeatur. Medicus vero, si quidem suffecerit ad cognoscendum, sufficiet etiam ad sanandum. Si vero is, in quo morbus cognoscitur, superetur, ob id sane quod serius medicum accessit, aut ob morbi celeritatem peribit. Si enim ex æquo processerit morbus cum medicina, velocior non est. Si vero præoccupaverit, velocior omnino existit. præoccupat autem tum propter corporum angustiam, in qua non in conspicuo inhabitant morbi, tum propter ægrorum negligentiam. Differunt enim & cunctantur, atque ubi jam a morbis ipsis apprehensi sunt, tum demum cura-

21 ri volunt, ac expetunt. * Quare artis potentiam magis ex merito admiremur, si quem ex clandestino morbo ægrum restituat, quam si impossibilibus, & desperatis opem ferre moliatur. Nequaquam vero in ulla aliqua jam inventarum artium tale quiddam inest. Sed quæ ex eis igne opificium exercent, igne non præsente, ociosæ sunt. Ubi vero illum contigerunt, operosæ. Quæ item tractabili rerum materia artem suam exercent, veluti aliæ quidem lignis, aliæ coriis, aliæ sculpendo tum ære, tum ferro, aliisque similibus rebus earum quam plurimæ. Opera porro, quæ ex hac materia, & cum hujus materiæ instrumentis fiunt, tametsi facile retractari, ac corrigi possint, tamen non magis velocitate, quam velit decet, perficiuntur, neque defunctorie transsiliuntur, verum si quod instrumentum desit, interim quiescunt, quamquam etiam illis cunctatio, & tarditas ad opus commodius absolvendum impedimento sit. Attamen opus laudatur, & præfertur. Medicina vero aliquibus quidem ex suppuratione thoracis, aliquibus vero juxta hepar, & rhenes, aliis autem per omnes corporis ventriculos ægrotantibus, eorum omnium inspiciendi potentia privata est: quod ipsum apud omnes in confesso existit, alias tamen facultates coadjutrices adinvenit. Vocis nimirum claritatem, & tarditatem, itemque fluxiones, quæ singulis locis, per quos exitus eis dantur, destillare consueverunt: quarum modo odores, modo calores, deinde etiam ponderatam tenuitatem, ac crassitiem observat, ex eisque signa tum eorum, quæ ægri jam perpetiuntur, tum quæ perpeti possint, colligit. Quum vero hæc significationem de se præbeant, neque ipsa natura voluntaria dimittat, vires amplius, ac necessitates medicina ipsa invenit; quibus natura coacta indemnis ta-

22 men concedat. * Natura autem stimulata, & impulsa, artis peritis quæ facienda sunt demonstrat. Cogit autem partim coalitum in nobis calorem, pituitam per ciborum, ac potuum acrimoniam diffundere, quo intelligat, quid sibi visum fit de illis, quæ ut viderentur, ipsa machinata est: partim vero spiritum velut delatorem tum viis arduis, tum cursibus accusare, ac prodere cogit. Quin & sudores per prædicta ducens, ac excludens, humorum calidorum exhalationem perficit. Sunt præterea quæ per vesicam pergressa magis morbum ostendere possunt, quam quæ per carnem exhalarunt. Invenit igitur & tales potiones itemque cibos, qui calidiores alias calefacientibus existentes, illaque & eliquant, & profluere faciunt, quæ sane non profluxissent, si non hoc modo tractata fuissent. Alia itaque ex aliis, & alia per alia prodeunt, quæ corpus pergressa morbum ipsum produnt. * Ut nihil miri fit ipsis serius fidem haberi, & medendi conatus, ac aggressiones tardiores esse, quum sic per peregrinas interpretationes ad medendi scientiam, ac cognitionem medici perveniant, ac erudiantur. Quod igitur & rationes in seipsa plenas, & ad ferendum auxilium abundantes habeat medicina, & quod morbis, qui corrigi non possunt, merito auxiliares manus negat, aut si forte opem ferre molita est, citra culpam eam exhibet, id ipsum tum jam habitus sermo manifestum facit, tum etiam artis peritorum demonstrationes palam documentum præbent, quas sane ex operibus jucundius, quam ex sermonibus ostendunt: utpote qui dicendo non magnopere exercitati, multitudini fidem sinceriorem ex his quæ videat, quam quæ audiat, facere malint.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE VETERI MEDICINA.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Qualitates primas neque fundamentum, neque scopum Medicinæ esse.*
2 *Artem constituunt observationes boni & mali. Artificum in Medicina differentia.*
3 *Cælestium, ac subterranearum rerum scientia incerta. Medicinæ antiquitas, & certitudo.*
4 *Medicinam artem esse ex vulgari confessione, & victus ægrorum, ac sanorum differentia demonstrat.*
5 *Idiotæ affectionum accidentia difficulter agnoscunt.*
6 *Medicina necessario inventa.*
7 *Homines ab initio brutorum victu sunt usi.*
8 *Panis, & Mazæ prima inventio, & confectio. Medici ferinam victus rationem primi temperarunt.*
9 *Medicina cur non putetur ars.*
10 *Medicina ex victus ægrorum, ac sanorum differentia inventa.*
11 *Sorbitionum invento naturæ imbecilliores initium dederunt.*
12 *Potus inventum, ac temperamentum. Sorbitiones inconvenientes morbis incrementa præbent.*
13 *Alimentum siccum propter suam fortitudinem magis lædit.*
14 *Mansuetam, ac convenientem victus rationem ægros magis lædere, quam ferinam sanos.*
15 *Ars medica methodo quæsita invenitur. Medicina non est res simplex & facilis. Famis vis.*
16 *Victus modus ex solo corporis sensu colligitur.*
17 *Medicus gubernatori similis.*
18 *Vacuationis intempestivæ non minora esse mala, quam repletionis.*
19 *Victus permutati mala.*
20 *Cibum semel aut bis assumere consueti qua ratione lædantur, si a consuetudine recesserint.*
21 *Natura imbecilles citius a caussis externis, & permutata victus ratione læduntur. Ars medica propter certitudinem exactam, quæ in ea est difficilis, non est reijcienda.*
22 *Qualitates primas neque Medicinæ proprium esse fundamentum, neque hominem lædere.*
23 *De Panis temperatura quæstio anceps. Panis pro sua natura, naturas tam ægrorum, quam sanorum varie afficit.*
24 *Medicina Deo ascripta.*
25 *Qualitatum secundarum excessus, & defectio hominem lædit: Item cibi & potus incommodi & fortiores.*
26 *Cibi ad voluptatem comparati qua ratione lædant. Robur & augmentum corporibus ex temperato contingit. Calidum frigidum, humidum siccum: nihil in seipso purum ac impermixtum invenitur.*
27 *Calidum assumere non potest ægrotis imperari. Qualitates secundæ primis sunt fortiores.*
28 *Frigidi temperamentum a calido, & contra.*
29 *Corpora sanorum quomodo extreme calefacias, aut refrigeres per balnea, ac exteriora.*
30 *Febre ardente laborantes non cito, calore liberantur. Calidum non simpliciter febrium, aut afflictionum homini caussa.*
31 *Coryza seu gravedinis caussa, & curatio. Gravedo ex frigiditate.*
32 *Oculorum fluxionis caussa, & curatio. Concoctionis ratio ex temperatura mutua.*
33 *Fluxionum in fauces ratio. Morborum caussa rita quæ sunt. Epilogus de fluxionibus.*
34 *Qualitatum secundarum facultates, omnium malorum homini caussa. Bilis æruginosæ facultas.*
35 *Concoctionis humorum species varia. Calidum & frigidum a natura non superari. Calidum & frigidum, quid permutent, & quid non. Homo quando optime dispositus.*
36 *De homine quatenus Sophistæ ac medici aliquid cognoverint.*
37 *Vinum meracum large haustum hominem aliquo modo debiliorem reddit. Caseus gracilibus prodest. Caseus non toti naturæ humanæ malus est; alioqui omnes ex æquo læderet.*
38 *Ciborum, balneorum, exercitiorum natura ignorata, medicis erroris caussas præbent. Affectiones quæ in homine cognoscendæ. Facultas, & figura quid.*
39 *Figuræ quæ ad humiditatem ex corpore trahendam sint idoneæ. Figuræ intra hominem quæ sint.*
40 *Figuræ spongiformes. Strepitus ac sonitus in cavis ac amplis partibus. Torpores, & excrescentia ex flatibus.*
41 *Flatus quomodo circa hepar contingentes, ejus loci dolorem suppurationes, ac tubercula exsistent. Septum transversum cur ex flatibus minus ac rarius doleat.*
42 *Humorum in homine potentia, & mutatio. Medico necessario cognoscenda. Optima in omni re quænam.*

QUICUNQUE de medicina dicere, aut scribere aggressi, dicendi scopum sibi ipsis ac fundamentum supposuerunt calidum aut frigidum, aut humidum aut siccum, aut aliud quodcunque voluerint, rem in compendium contrahentes, principium caussæ tum morborum, tum mortis, hominibus omnibus idem, unum aut duo proponentes, hi in multis quidem, quæ dicunt manifesto errasse deprehenduntur. Justior autem querela est de arte, qua omnes in maximis utuntur, & bonos artifices maxime colunt. * Sunt autem opifi- 2
ces alii viles, alii longe præstantes, quod sane si non esset omnino medicina, neque in

ipsa

ipsa observationes essent, neque quicquam inventorum, non utique extaret, sed omnes
æqualiter ejus ignari & inexperti essent, & per fortunam omnes ægrotorum res gu-
bernarentur. Nunc vero res non sic se habet, sed quemadmodum aliarum omnium ar-
tium opifices multum inter se differunt tum manu, tum mente, sic etiam in medicina. Qua-
propter non censeo ego ipsam inani fundamento indigere, velut obscura & dubia,
3 de quibus si quis dicere conetur, necesse est fundamento uti. * Velut si quis de
sublimibus in aere rebus, aut de subterraneis dicat, & quomodo habeant, sciat,
tamen neque dicenti, neque audientibus manifestum satis fuerit veraue sint an secus.
Neque enim est ad quod quis se conferat, cuique innitatur, ut veritatem cognoscat.
Medicina autem jam ab antiquo existit, & principium, & via inventa, per quam in-
venta & multa & probe habentia comperta sunt, per multum adeo tempus, & reli-
qua deinceps inveniientur, si quis sufficiens sit, & jam inventorum gnarus, ex his
ad perquirendum procedat. Quicunque vero his rejectis, ac omnibus reprobatis,
alia via, aliaque forma inquirere conatur, & quid invenisse gloriatur, falsus est, &
4 fallitur. Impossibile enim id est. * Verum ob quas necessitates impossibile sit, ego
demonstrare conabor, docens ac demonstrans, quod ars existat. Ex hoc autem pa-
lam fiet, impossibile esse aliquo alio modo inveniri. Videtur autem mihi maxi-
me, de hac arte dicturum oportere vulgo ac plebeis hominibus nota dicere. Neque
enim de alioquopiam neque quærere, neque dicere convenit, quam de affectionibus, ex qui-
5 bus illi ipsi ægrotant. * Ipsos quidem igitur suas ipsorum affectiones condiscere,
quomodo fiunt, ac desinunt, & quibus occasionibus augescunt, ac deficiunt, quum
idiotæ sint, non est facile, verum ab alio inventas, ac proditas, proclive. Nihil enim
libentius quisque recordatur, quam quæ sibi ipsi accidisse audit. Si quis autem idio-
tarum sententia destituetur, & audientes non afficiet, ille etiam veritatis compos
non fiet, & propterea neque fundamento, neque scopo opus habet. Etenim Ars me-
dica neque inventa ab initio fuisset, neque quæsita. Nihil enim ea opus erat ægro-
ris hominibus, si eadem diæta uterentur, & assumerent quæ sani edunt ac bibunt,
6 imo etiam alterius diætæ usus eis profuisset, si non alia fuissent his meliora. * Nunc
autem ipsa necessitas homines coegit Medicinam inquirere, ac invenire. Quoniam
ægrotis eadem in cibo assumentibus, quæ sani solent, non fuit utile, velut ne-
que nunc utile existit. Quin ut rem altius expendamus, neque ipsam sanorum diætam
ac alimoniam, qua nunc utuntur, inventam fuisse censeo, si suffecisset homini idem
cibus ac potus, qui bovi, ac equo, & omnibus aliis præter hominem, veluti sunt ex
terra nascentia, fructusque, ac herbæ, & fœnum. Ex his enim nutriuntur, & auge-
7 scunt, & illæsi degunt, non indigentes alia diæta. * Quanquam ego sane ab initio
etiam hominem tali victu usum esse putem. Quæ vero nunc inventa sunt edulia,
multa arte excogitata, & multo tempore producta esse mihi videntur, quum mul-
ta & gravia ex forti ac ferino victu homines paterentur, qui intemperatus, & ma-
gnas vires habens ingerebatur. qualia sane etiam nunc ex ipso paterentur, dolo-
ribus vehementibus, & morbis obnoxii, & brevi etiam morti. Verisimile est au-
tem hæc mala tunc minus perpessos ipsos esse, propter consuetudinem: quanquam
etiam tunc vehementer afflicti sint, & consentaneum est plurimos, & debiliore
natura præditos periisse, eos vero, qui victum illum superare poterant, longiori
tempore durasse, ac restitisse. Quemadmodum etiam nunc ex validis eduliis ali-
qui facile liberantur, aliqui cum multis doloribus, ac malis. Ob hanc itaque necessi-
tatem etiam illi mihi videntur quæsivisse victum naturæ convenientem, & invenis-
8 se hunc, quo nunc utimur. * Ex tritico igitur macerato, & a cortice purgato, mo-
litoque ac cribrato, & subacto ac assato, panem fecerunt. Ex hordeo vero mazam, a-
liaque multa ex hoc excogitantes, coxerunt, & assarunt, & miscuerunt, fortiaque & in-
temperata debilioribus temperarunt, effingentes omnia juxta hominis naturam ac vi-
res, quæ quidem fortiora essent, ab ipsa natura non posse superari, si ingesta es-
sent, existimantes: ab his ipsis quoque dolores & morbos ac mortes oriri judican-
tes: contra ab his quæ natura domare posset, alimentum & augmentum & sani-
tatem; Porro invento huic quodnam justius, aut magis conveniens nomen quis
imposuerit quam medicinæ? quandoquidem ad hominis sanitatem, alimentumque
ac salutem inventum est; in permutationem illius victus, ex quo dolores, & mor-
9 bi fiunt. * Si vero ars ipsa esse non putatur, nihil absurdi est. Nam cujus nemo
ignarus est, sed scientes omnes, ob usum & necessitatem, ejus non convenit aliquem
artificem appellari. Atqui inventum ipsum & magnum, & multæ artis ac considera-
tionis existit. Quinetiam in hunc usque diem exercitiorum & reparandarum virium
curam gerentes, semper aliquid amplius adinveniunt, juxta eamdem viam investi-
gantes, quod quis edens ac bibens maxime superet, ac seipso fortior evadat.
10 * Consideremus itaque & confessam ab omnibus medicinam, eam videlicet quæ pro-
pter ægros inventa est, an & nomen & artifices habeat, & ipsa dominari ipsis ve-
lit, & unde tandem initium sumpsit. Mihi equidem, velut in principio dixi, nemo
ne quæsivisse quidem Medicinam videtur, si idem victus & ægrotis, & sanis conve-
nisset. Itaque usque in hunc diem hi qui medicina non utuntur Barbari ac Græ-
cis confines, eodem modo quo sani victitant ad voluptatem, & a nulla re quam con-
cupiscunt, abstinent, neque quicquam devitant. Cæterum qui Medicinam quæsi-

verunt

verunt ac invenerunt, eamdem cum illis de quibus superiori sermone dictum est, sen-
tentiam habuerunt, & primum quidem ex his ipsis cibis copiam detraxerunt, &
pro multis paucos statuerunt. * Quum vero ipsis aliquando hoc ad aliquos ægros 11
sufficeret, palamque fieret, quod prodesset, non tamen omnibus, sed essent quidam
ita habentes, ut neque modicos cibos superare possent, imbecilliore sane quopiam
tales indigere illis visi sunt, sorbitionesque invenerunt, pauca ex fortibus multa a-
qua permiscenres, & robur ipsum temperatura ac coctura detrahentes. * Quod si 12
qui neque sorbitiones superare possent, his detraxerunt etiam ipsas, & ad potio-
nes pervenerunt, observaruntque, ut & hæ tum usu, tum copia moderate habe-
rent, & neque plures quam oportet, neque meraciores & intemperatiores, neque de-
fectuosiores offerentes. Probe autem nosse oportet, quibus sorbitiones in morbis non
conducunt. Nam statim ubi hoc fecerint, exacerbantur ipsis febres ac dolores, &
manifestum fit, quod assumptum morbo quidem alimentum ac incrementum præbet,
corpori vero tabes & infirmitas existit. * Quicunque vero homines in hac affectio- 13
ne existentes siccum cibum assumunt, aut mazam, aut panem, etiamsi valde mo-
dicum, decuplo magis & manifestius læduntur, quam si sorbitione usi essent, ob nul-
lam aliam caussam quam fortitudinem edulii ad affectionem, in quo sorbere con-
ducit, edere autem non. Si enim plura comederit, plus utique lædetur: si vero pau-
ca, dolebit tamen omnino. Omnes itaque doloris caussæ ad idem reducuntur, nimi-
rum fortissima edulia maxime, & manifestissime hominem lædere, sive sanus
sit, sive ægrotus. Quid igitur aliud cogitasse videri queat hic appellatus Medi-
cus, & confessus artifex, qui ægrorum diætam ac victum adinvenit, quam ille qui ab
initio omnibus hominibus victum, quo nunc utimur, ex agresti illo ac ferino re-
perit ac subornavit? Mihi equidem videtur idem modus, & unum quoddam, ac
simile esse inventum. Hic enim ea quæ natura humana sana superare non potuit
incidentia & ingesta, propter feritatem intemperantiamque: ille vero qualicunque tan-
dem unusquisque affectione teneretur, ut superare non posset, eadem detrahere
quæsivit ac instituit. Quid hoc ab illo differt? præterquam quod multiplicior, &
variegatior ac majoris negocii est hæc species. Verum principium fuit illa, quæ
ocius est producta. * Si vero quis consideret, quæ sit ægrotorum diæta, comparatio- 14
ne ad sanorum diætam facta, is inveniet hanc ægris nocentiorem, quam eam, quæ fe-
rarum est & aliorum animalium, sanis. Etenim vir laborans morbo neque difficili, &
intolerabili, neque rursus levi & despicabili, si panem aut carnem, aut aliud quid ex
his, quæ sani edentes juvantur, comedere volet, non multum, sed multo minus quam
sanus poterat, contingat autem ut nec sit qui eum delinquere admoneat. Alius con-
tra sanus naturam habens non omnino debilem, neque rursus fortem, si come-
derit quid eorum, quæ bos aut equus comedens juvatur, & edat sane ervum aut hor-
deum, aut aliud quid hujuscemodi, non multum, sed multo minus quam potest. Sa-
nus utique qui hoc fecerit, minus & dolebit & periclitabitur, quam ægrotus ille, qui
panem aut mazam intempestive ingessit. Hæc itaque omnia signa sunt, quod ipsa
ars medica via ac methodo quæsita inveniri possit. * Si quidem igitur simplici- 15
ter, velut aliqui putant, quæ fortiora sunt, nocerent, quæ debiliora prodessent &
nutrirenr, tum ægrum, tum sanum, facilis sane res erar. Mulrum enim de securo
detrahere oportebat, ut ad debilissimum deduceretur. Nunc autem non minus de-
lictum, nec minus lædit hominem, si pauciora & defectuosiora, quam satis est, assu-
mantur. Fames enim magnam potenriam in naturam hominis haber & sanandi & de-
bilitandi & occidendi. Multa vero etiam alia mala, diversa quidem ab his, quæ ex
repletione fiunt, non minus autem gravia, vacuationis sunr, quapropter multo
variegatior est, & majorem diligentiam requirit. Oportet enim modum aliquem
conjectare. * Modum autem neque pondus, neque numerum aliquem, ad quem re- 16
feras, cognosces: certitudinem enim exactam non reperies aliam, quam corporis
sensum. Quapropter operosum est ita exacte condiscere, ut parum in alterutram
partem delinquas: quanquam ego etiam eum medicum vehementer laudarim,
qui parum delinquat. Certitudinem autem exactam raro videri contingir. * Qua- 17
re plerique Medici eadem, quæ mali gubernatores, in se admittere mihi viden-
tur. Etenim illi, quum in tranquillitate gubernantes delinquunt, non fiunt mani-
festi: quum vero deprehenderit ipsos ventus magnus & tempestas, palam jam
conspicui sunt omnibus hominibus, quod ignorantia & culpa erroris sui navem
perdiderunt. Sic sane etiam mali & plurimi medici, quum curant homines nihil
grave patientes, in quos si quis etiam maxime delinquat, nihil grave faciat. Sunt
autem multi tales morbi, & multo sæpius quam graves hominibus accidunt. In ta-
libus sane delinquentes, non fiunt manifesti idiotis hominibus. Ubi vero obti-
gerit magnus & fortis & periculosus morbus, tunc ipsorum delicta & ars omni-
bus in conspicuo sunt. Neque enim longe absunt singulorum pœnæ ac cruces, sed
brevi adsunr. * Quod aurem non minores afflictiones ab intempestiva vacuatione 18
quam a repletione hominibus contingant, probe discemus, si in sanis rem expen-
derimus. Sunt itaque aliqui ipsorum, quibus semel in die cibum capere conducit, &
hoc propter utilitarem sic observant. Alii etiam prandent propter eamdem neces-
sitatem, sic enim ipsis conducit: Sed & quidam non propter utilitatem, sed aut ob
volu-

voluptatem, aut ob alium aliquem casum alterutrum faciunt. Plurimorum enim ho-
minum nihil interest utrum tandem faciant, sive semel tantum edant, sive etiam pran-
19 deant, hac consuetudine uti. * Sunt autem quidam, qui non possint extra utilitatem fa-
cientes facile degere, sed contingit utrisque ipsorum, per diem unum atque eum non ocio-
se permutantibus, immensa afflictio. Alteri enim si pransi fuerint, idque eis non condu-
cat, statim graves & corpore segnes fiunt, itemque mente pigri, hiatuque, ac oscitatio-
ne, & dormitatione, & siti pleni. Si vero etiam insuper cœnaverint, & flatus, & tor-
mina, & alvus astringitur, & multis magni morbi principium hoc fuit, si eosdem ci-
bos, quos semel insumere consueverunt, bis assumant, & nihil his amplius. Alteri ve-
ro si prandere consueverunt, idque ipsis conducat, & non pransi fuerint, mox ubi
tempus præterierit, statim impotentiæ vehemens, tremor, animi deliquium, post-
ea oculi pallidi, urina crassa & calida, os amarum, & viscera pendere ipsis viden-
tur, vertigo, iracundia, tristitia. hæc autem omnia, ubi cœnare tentaverint. dein-
de autem pransuri consumere non possunt, quæ prius cœnarunt. atque hæc ipsa cum
tormine ac strepitu descendentia alvum concludunt, ipsique ægre dormiunt, insomnia-
que conturbata ac tumultuosa habent, plerisque vero etiam horum hoc magni
morbi principium fuit. Considerare porro oportet ob quas caussas hæc ipsis acci-
20 derunt. * Et sane puto his, qui semel cibum sumere consueverunt, quod non expecta-
verunt justum tempus, donec ipsorum venter pridie ingestos cibos perfecte consum-
psisset & exuperasset, evacuatusque esset, ac quievisset, sed in ferventem adhuc &
fermentatum novos ingesserunt. Ejusmodi autem ventres multo tardius conco-
quunt, & majori opus habent cessatione ac quiete. His vero, qui prandere assue-
ti fuerunt, quod non ubi citissime alimento corpus indigebat, & jam priora con-
sumpta erant, nec habebat aliquam amplius fruitionem, statim ipsi novum alimen-
tum suppeditatum est, deficit autem, & consumitur præ fame. Nam omnia, quæ ta-
21 les homines perpeti dixi, fami imputo. * Dico autem etiam alios omnes homines,
qui duos aut tres dies inediam pertulerint, eadem passuros esse, quæ de impran-
sis dixi. Cæterum tales naturas, quæ cito, & fortiter ejusmodi delictis offenduntur,
imbecilliores aliis esse censeo, proximus est autem imbecillis languenti: verum im-
becillior est languens, & plus laborare contingit ipsum, ubi justum tempus non
est assequutus. Quum itaque ejusmodi exacta certitudo circa artem existat, diffi-
cile est semper, quod rectissimum est, assequi. Multæ autem species in Medicina
ad tantam certitudinem perveniunt, de quibus dicetur. Non censeo itaque pro-
pter hoc artem velut non existentem, neque probe investigatam, veterem opor-
tere rejici, quod non habeat circa omnia certitudinem exactam. Verum mul-
to magis propterea quod propinqua est recto, simulque ratione possit ad ipsum
pervenire, admirari oportere censeo ea, quæ ex multa ignorantia sunt eruta & in-
22 venta, quod probe & recte adinventa sunt, & non a fortuna aut casu. * Porro ad
eos, qui novo modo artem ex scopis, ac fundamentis suppositis quærunt, sermo-
nem reducere volo. Si enim calidum est, aut frigidum, aut siccum, aut humi-
dum, quod hominem lædit, & oportet recte medentem auxiliari, calido quidem
in frigidum permutato, frigido vero in calidum, sicco in humidum, humido in sic-
cum: Contingat mihi homo non fortis naturæ, sed ex debilioribus: hic autem tri-
ticum edat, quod ex area sustulit crudum & non elaboratum, & carnes crudas,
& bibat aquam. Hoc victu utens, satis scio, quod multa, & gravia perpetietur.
Nam & doloribus vexabitur, & corpus debile evadet, & venter corrumpetur, &
multo tempore vivere non poterit. Quod igitur auxilium præparare oportet sic
habenti? calidum, an frigidum, vel siccum, vel humidum? simplex enim est quodcunque
ex istis. Si enim id, quod ipsum lædit, aliquod ex his est, contrario solvere oportet
ac liberare, quemadmodum ipsorum sermo testatur. Atqui certissimum & manife-
stissimum medicamentum est, victum quo utebatur auferre, & pro tritico panem dare,
pro crudis vero carnibus coctas, insuperque vinum propinare. His permutatis, impos-
sibile est non fieri sanum, nisi penitus fuerit tempore, ac victu corruptus. Quid
itaque dicemus? Num quod ipsi a frigido afflicto calida hæc oblata auxilium tule-
runt, aut contra? Equidem opinor me multam hæsitationem interrogato præbiturum
23 esse. * Nam qui panem ex tritico paravit, calidum, aut frigidum, aut siccum, aut hu-
midum abstulit? panis enim & in ignem, & in aquam datur, & multis aliis elaboratus est,
quorum singula propriam vim & naturam habent, & aliqua quidem a natura in ipso
existentia abjicit, aliis autem temperatur ac permiscetur. Sed & hoc scio, quod in cor-
pus hominis refert, panis purus, aut cui nihil furfurum decessit, & ex tritico non
decorticato, aut decorticato, & multa aqua subactus, aut contra, & superaffatus
aut crudior, aliaque præterea infinita. Similiter etiam de maza, & singulorum adeo
vires magnæ, alteraque alteri nihil simile habet. Quicunque autem hæc non considerans
non novit, haud scio quo modo ille affectiones in homine cognoscere possit: ab
unoquoque enim horum afficitur & alteratur homo vel hoc, vel alio modo, & ex
his omnis vita & sano, & ex morbo convalescenti, & ægroto. Nihil igitur utilius,
neque magis necessarium, quam hæc cognovisse: quod & probe & convenienti ratioci-
natione investigantes, juxta hominis naturam hæc primi inventores invenerunt,
judicaveruntque artem dignam quæ Deo adscriberetur, quemadmodum etiam est rece-
ptum.

ptum. Non enim ſiccum, neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque aliud
quicquam ex his putaverunt hominem lædere, neque aliquo horum homini opus eſſe opinati
ſunt, ſed quod in unoquoque forte & humana natura potentius eſt, quodque non poſſit
ſuperare, hoc ipſum lædere duxerunt, & hoc auferre quæſiverunt. fortiſſimum autem
eſt inter dulcia dulciſſimum, inter amara amariſſimum, inter acida acidiſſimum; &
in omnibus adeo rebus vigor ipſe ac ſummum. Hæc enim & in homine ineſſe vi-
derunt, & hominem lædere. Ineſt enim in homine & amarum, & ſalſum, & dulce, &
acidum, & acerbum, & fluidum, & alia infinita, omnigenas facultates habentia, copiamque
ac robur. Atque hæc quidem juxta ac inter ſe temperata neque conſpicua ſunt, neque ho-
minem lædunt. * Ubi vero quod horum ſecretum fuerit, atque ipſum in ſeipſo fuerit, tunc & 25
conſpicuum eſt, & hominem lædit. Quin & ex cibis quicunque nobis incommodi ſunt,
& ingeſti hominem lædunt. horum unuſquiſque aut amarus eſt, & meracus, ac intem-
peratus, aut ſalſus, aut acidus, aut alius quis intemperatus & fortis: & propterea
turbamur ab ipſis, quemadmodum etiam ab his, quæ ex corpore excernuntur. O-
mnia autem, quæ edit aut bibit homo, talia edulia palam eſt minime hoc intempera-
to, & diffidente, ac excedente ſucco participare, velut ſunt panis, & maza, & his
ſimilia, quibus adſuetus eſt homo plurimis & ſemper uti. * Exceptis his, quæ ad 26
voluptatem ac delicias condiuntur ac præparantur: & ab his plurimis in hominem
ingeſtis turbatio ac ſecretio corporis facultatum minime contingit. Verum robur
& augmentum, ac alimentum præſertim per nihil alind contingit, quam quod probe
temperatum eſt, & nihil habet intemperatum, neque forte, ſed totum unum factum eſt
& ſimplex, & non forte. Et valde ſane dubito ego, quonam modo hi, qui talem ſer-
monem proferunt, & artem ex hac via ad ſcopum abducunt, curaturi ſint homi-
nes, quemadmodum proponunt. Non enim eſt ipſis, velut ego opinor, inventum
quid, ipſum in ſeipſo calidum, aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum, quod nulla
alia ſpecie communicaret. Verum arbitror eoſdem potus ac cibos ipſis eſſe, qui-
bus omnes utimur. Apponunt autem alii quidem, quod ſit calidus, alii frigidus,
alii quod ſiccus, aliis humidus. * Quoniam illud ſane dubium eſt, imperare ægroto 27
calidum quid aſſumere: ſtatim enim interrogabit quid ſit illud, ut nugas produ-
cere neceſſe ſit, aut ad aliquid eorum quæ ſunt confugere. Si autem eſt calidum
quoddam acerbum exiſtens, aliud vero calidum fluidum, aliud calidum tenue,
ſunt enim & alia calida etiam alias vires ſubcontrarias ſibi ipſis habentia, quod
igitur ipſorum aſſumere oportebit? calidum & acerbum, an calidum & fluidum,
aut ſimul frigidum & acerbum? Nam & hoc eſt, itemque frigidum & fluidum. Etenim
quod ego ſcio, totum contrarium ab utroque ipſorum evenit, idque non ſolum in ho-
mine, ſed etiam in corio ac ligno, & aliis multis rebus, quæ magis ſtupidum ſen-
ſum habent, quam homo. Non enim calidum eſt quod magnam vim habet, ſed
ipſum acerbum & fluidum, & alia quæ a me relata ſunt, tum in homine, tum ex-
tra hominem, ſive edantur, ſive bibantur, ſive forinſecus illinantur, aut quomo-
docunque formata adhibeantur. Frigiditatem autem, & caliditatem ego omnium
facultatum minime potentes eſſe in corpore exiſtimo, ob has ſane cauſſas. Quo
equidem tempore ipſa inter ſe permixta ſimul frigidum, ac calidum fuerint, non
lædunt. * Temperamentum enim & moderatio contingit frigido a calido, & vicis- 28
ſim calido a frigido. Ubi vero ſeorſim utrumque ſecretum fuerit, tunc affligit. In
hoc itaque tempore quum frigidum intus generatur, & cito hominem affligit, pri-
mum propter hoc ipſum adeſt calidum inde adeo ex homine ipſo, nullo alio au-
xilio, neque præparatione opus habens, atque hoc & in ſanis hominibus, & in ægro-
tis operatur. * Itaque ſi quis ſanus hyeme corpus perfrigerare velit, aut frigi- 29
dæ lotione, aut alio quopiam modo, quanto id amplius fecerit, ſi modo non om-
nino corpus congeletur, ubi veſtimenta acceperit, & ſub tegmen venerit, magis
& amplius corpore caleſcit. Rurſus ſi quis fortiter calefieri velit, aut calido lava-
cro, aut multo igne, inde vero eamdem veſtem habens in eodem loco converſa-
ri, in quo perfrigeratus, multo apparebit frigidior, & longe horridior, quam ali-
quis qui præ æſtu ventilationem admiſit, & ſibi ipſi frigus præparavit, atque ſic
ex hoc modo recreatus eſt. Nam qui hoc facit, decuplo majorem æſtum ac ar-
dorem percipit, quam is qui nihil tale facit. Verum ſunt adhuc teſtimonia mul-
to majora. Quicunque per nivem aut aliud frigus iter facientes, excellenter frige-
ſcunt aut pedibus, aut manibus, aut capite, ubi ſe continuerint in noctem, quum
cooperti fuerint, & in tepore extiterint, ab æſtu & pruritu vexantur, quibuſdam
etiam bullæ velut ambuſtis ab igne exſurgunt, neque prius hoc patiuntur, quam cale-
fiant: adeo prompte utrumque ipſorum ad alterum accedit, poſſem & alia innume-
ra recenſere. Cæterum circa ægrotos, nonne quibus rigor contingit, his acutiſ-
ſima febris relucet? ſed non adeo fortiter, verum pauco tempore quieſcens, & alias
fere innoxia, & quo tempore affuerit, percalida, & per totum corpus penetrans,
deſinens maxime in pedes, ubi ſane rigor, & frigus validiſſimum diutiſſime dura-
vit. Rurſus quum ſudor prodierit, & febris deceſſerit, multo magis frigeſcit
æger, quam ſi ne apprehendiſſet quidem ab initio. Cui igitur brevi adeo contra-
rium accedit, cuique vis adimitur ſua ſponte, quidnam ab hoc magnum aut grave
fiat? aut quid opus eſt multo ad hoc auxilio. * Verum dixerit aliquis, Qui arden- 30

ti febre

ti febre febricitant, itemque peripneumoniis, & aliis fortibus morbis, non cito ex
calore liberantur, neque adest hic frigidum adversus calidum. Atqui ego hoc ma-
ximum signum esse puto, quod non propter calidum simpliciter homines febrici-
tent, neque hoc sit simpliciter afflictionis caussa: sed est & amarum ac calidum idem,
& calidum ac acidum, & salsum ac calidum, & alia infinita, & rursus frigidum cum
aliis facultatibus conjunctum, hæc itaque sunt quæ lædunt. Simul adest autem &
calidum robore participans, nimirum ducens & exacerbans & augens simul cum
illis, verum nullam potentiam, majorem quam convenit videlicet, habens. Atque hæc
quidem sic se habent. Signa porro primum quidem manifestissima producemus,
31 quorum omnes jam sæpe experientiam sumpsimus. * Itaque quibuscumque nostrum
gravedo innascitur, & fluxus per nares movetur, hic ut plurimum acrior est eo
qui prius erat, & quotidie ex naribus prodibat, & tumescere facit nasum, & exu-
rit calentem & extreme ignitum, si vero manum admoveas, & diutius perlevera-
verit, etiam exulceratur locus, minime carnosus & durus existens. Sedatur au-
tem aliquo modo ardor in naribus, non quum fluxus prodit, & inflammatio con-
sistit, sed postquam fluxus crassior & minus acris, concoctusque & magis permixtus
32 priore fuerit, tunc sane jam etiam ardor cessat. * Rursus autem aliis ex frigiditate ipsa
sola manifeste gravedo fit, nullo alio accedente. Omnibus autem liberatio hæc est,
ut ex frigiditate quidem affecti percalfiant, ex ardore vero perfrigerentur, atque
hæc brevi accedunt, & concoctione nulla opus habent. Reliquæ autem omnes flu-
xiones, quas propter humorum acrimonias & intemperantias ego fieri sentio, resti-
tuuntur & curantur, ubi temperatæ fuerint & concoctæ. Rursus quæcumque flu-
xiones ad oculos vertuntur, ut fortes & omnigenas acrimonias habentes, exulce-
rant quidem palpebras, erodunt autem aliquorum genas, & sub oculis partes,
ad quascumque tandem influxerint, rumpunt etiam & perdunt eam quæ oculum
ambit tunicam. dolores autem & ardor, & inflammatio extrema adsunt aliquan-
diu, donec fluxiones fuerint concoctæ, & crassiores redditæ, & lemæ ab ipsis ex-
titerint. Fit autem concoctio ex permixtione, temperaturaque mutua, & quasi co-
33 ctura. * Quinetiam fluxiones in fauces delabentes, ex quibus raucedines fiunt, angi-
næ, erysipelata, peripneumoniæ: Omnes hæ primum quidem salsæ & humidæ
acresque descendunt, & in talibus morbi firmantur: Ubi vero crassiores & matu-
riores factæ fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ, tunc jam & febres, & alia
hominem lædentia solvuntur. Oportet autem utique caussas uniuscujusque ea pu-
tare, quæ quum adsunt, talem modum fieri necesse est, quum permutantur in aliud
temperamentum, cessare. Quando igitur ab ipsa caliditate sincera, aut frigiditate
fluxiones contigerint, & nulla alia facultate participaverint, sic sane sedabuntur,
ubi ex frigido in calidum permutatæ fuerint, & ex calido in frigidum. Permu-
34 tantur autem eo quem dixi modo. * Amplius porro etiam alia quæcumque mala ho-
mo patitur, omnia a facultatum potentiis proficiscuntur. Itaque quum amaritudo
quædam diffusa fuerit, quam bilem flavam appellare solemus, quales statim anxie-
tates & æstus & impotentiæ occupant? Verum ubi liberati fuerimus ab illa & pur-
gati, aut sponte, aut per medicamentum, si modo tempestive quid ipsorum fiat,
manifeste & a doloribus & a calore liberamur. Quanto autem tempore eadem
elevata fuerit & cruda, & meraca, ac intemperata, nulla arte neque dolores, neque
febres sedare possis. Et quos quidem acida acrisque ac æruginosa bilis affligit,
quales mox rabies, & morsus viscerum ac pectoris, & desperatio? Non se-
dantur autem hæc, priusquam eadem expurgetur & prosternatur, & aliis permi-
35. sceatur. * Concoqui autem & permutari, attenuarique ac crassescere in humo-
rum speciem, per multas & omnigenas species contingit. Quapropter & judi-
cationes, & numeri temporum in talibus multum possunt. Hæc vero om-
nia minime contingit calidum aut frigidum perpeti. neque enim hoc putresce-
re, neque crassescere poterit. Quid autem ipsum esse diceremus? & tempera-
mentum ipsorum est, veruntamen inter ipsa mutuo vim habens, quoniam nul-
li alii permixtum calidum desinit esse calidum quam frigido; sic rursus non per-
mutatur alio frigidum quam calido. Reliqua omnia in homine quanto pluri-
bus miscentur, tanto mitiora ac meliora fiunt. At vero homo omnium optime
dispositus est, ubi concoquit & in quiete est, nullam peculiarem vim præ se fe-
36 rens. De his igitur videor mihi abunde demonstrationem fecisse. * Porro Medi-
ci quidam itemque Sophistæ dicunt, quod impossibile est medicinam cognosce-
re eum, qui non novit quid sit homo, & quomodo primum factus & compa-
ctus sit. Ego vero ea, quæ alicui sophistæ aut Medico de natura dicta sunt, aut
scripta, minus censeo medicæ arti convenire quam pictoriæ. Judico autem de
natura aliquid manifestum ac evidens cognoscere, ex nulla parte aliunde con-
tingere quam ex Medicina, atque hoc tunc condiscere possibile est, ubi quis ip-
sam medicinam totam recte comprehenderit. Verum quatenus illi prodide-
runt, multi mihi cognovisse videntur, cognovisse autem dico, narrationem sci-
licet hanc, Quid est homo, & ob quas caussas nascitur, & reliqua diligenter.
Atqui mihi necessarium esse videtur, ut omnis Medicus de natura sciat, & o-
mni studio admitatur ut cognoscat, si modo aliquid eorum, quæ fieri debeat, re-

&c

ete præstare velit. Quid est homo ad ea, quæ comeduntur, ac bibuntur, compara-
tus, & quid cuique ab unoquoque continget, ac accidet, & non simpliciter sic exi-
stimare, quod malum edulium est caseus. Dolorem enim affert repleto ex ip-
so. Sed quem dolorem, & propter quid, & cui parti intra hominem existenti in-
commodum existit. Nam & alia multa edulia, ac pocula natura mala sunt, & af-
ficiunt hominem non eodem modo. * Proferatur autem mihi verbi caussa ali- 37
quid, velut vinum meracum multum potum hominem aliquo modo debilem
reddit, & omnes, qui viderint hoc, fatentur, & cognoscunt, quod hæc est vis vi-
ni, & quod ipsum est caussa, & in quas in homine partes maxime possit, novi-
mus. Talem itaque veritatem etiam de aliis ostendere volo, Etenim caseus: quan-
doquidem hunc in exemplum adsumpsi; non omnes homines lædit, sed sunt
qui ex ipso repleti, ne tantillum quidem offenduntur, immo gracilibus mirabi-
liter etiam conferre proditur. Sunt autem qui difficulter summoventes ipsum
ab eo liberantur. Horum vero naturæ differunt, differuntque etiam juxta hoc,
quod est in corpore caseo contrarium. Nam a caseo excitatur, & commovetur
in his, quibus ejusmodi humor multus in corpore existit, & quo magis hic po-
tens est, eo magis verisimile est ipsos male affligi. Si vero toti humanæ naturæ
malus esset, omnes utique læderet. Hæc autem si quis novisset, non incurreret
ea, neque sane pateretur. In refectionibus convalescentium ex morbis, insuperque
in longis ægritudinibus multæ conturbationes, & prævaricationes fiunt, par-
tim sua sponte, partim a quibuslibet temere admissis. * Novi autem medicos mul- 38
tos velut idiotas, qui ubi illi die aliqua novi quippiam fecissent, velut si lavissent,
aut deambulassent, aut quid alienum comedissent, atque hæc omnia melius ef-
fet adhibuisse, quam non, nihilominus tamen caussam alicui ex his contribue-
bant, veram quidem caussam ignorantes, & fortassis id, quod commodissimum
erat, damnantes. Quod ipsum certe facere non oportet, sed scire quid balneum
intempestive adhibitum operetur, quid item fatigatio, & lassitudo. Numquam e-
nim eadem afflictio ab his provenit, neque etiam ex repletione, neque ex cibo tali,
vel tali. Quisquis igitur hæc non cognoscet, quomodo singula se habeant ad ho-
minem comparata, is neque cognoscere, quæ ab ipsis fiunt, potest, neque recte uti.
* Cæterum & hæc cognoscere oportere mihi videtur, nimirum quæ affectio- 39
nes homini ex facultatibus, ac potentiis, quæ item ex figuris adveniunt. Quod
autem dico, tale est. Nempe facultatem quidem esse, humorum summas vires,
ac robur nosse. Figuras autem dico, quæ in ipso homine insunt. Aliæ enim ca-
væ sunt, & ex amplitudine in arctum coactæ, aliæ expassæ, aliæ solidæ, & ro-
tundæ, aliæ latæ, & pensiles, aliæ extentæ, aliæ longæ, aliæ densæ, aliæ raræ
& hiantes, aliæ spongiformes, ac molles. Quæ igitur ex his trahere, ac sese allice-
reque humiditatem ex reliquo corpore maxime possunt? Num cavæ, & expas-
sæ, an solidæ, & rotundæ, aut cavæ, & in arctum ex amplitudine coactæ? Equi-
dem puto tales esse, quæ ex cavitate, & amplitudine in arctum sunt coactæ. Id
quod ex manifestis forinsecus condiscere oportet, partim quidem quod ore
hians nihil sane humoris attraxeris, ubi vero labra foras produxeris, contraxe-
risque, ac compresseris, insuperque fistulam admoveris, facile sane attraxeris,
quicquid volueris, partim vero, quod cucurbitæ, quæ corpori apponi solent,
ex amplitudine in angustiam arctatæ ad hoc factæ sunt; ad trahendum videli-
cet, & alliciendum ex carne. Sunt autem & alia multa ejusce modi. Verum in-
tra hominem natura, & figura talia sunt vesica, & caput, & uterus in mulieri-
bus: atque hæc manifeste maxime trahunt, & semper plena sunt attractæ humi-
ditatis. At vero cavæ, & expassæ figuræ, influentem quidem humorem ma-
xime omnium susceperint, non autem similiter attraxerint. Solidæ autem, &
rotundæ neque attraxerint, neque susceperint: dilabitur enim, & non habet se-
dem, in qua maneat. * Spongiformes vero, & molles, velut lien, pulmo, & mam- 40
mæ, ubi admotæ maxime fuerint, & adhæserint, ebibunt, duraque fiunt, ac au-
gescunt, humore accedente, maxime pulmo. Non enim in ventriculo inest,
in quo humorem extrinsecus contineat ipse ventriculus, in quo est humor, ut
quotidie exhauriatur: sed quum biberit, & susceperit ipse in seipsum humorem,
& vacua, & rara, ac parva penitus explentur, & pro raro, ac molli, durus, ac den-
sus evadit, & neque concoquit, neque dimittit. Atque hæc patitur propter figu-
ræ naturam. Quæcumque autem flatum, & revolutiones operantur in corpore, ea
in cavis, ac amplis, veluti ventre, ac pectore, strepitum, ac sonitum facere solent.
Etenim quod non sic repleant, ut stent, sed habent transmutationes, & motus,
necesse est, ut ab ipsis & strepitus, & manifestæ commotiones fiant. Quæcumque
vero carnosa sunt, & mollia, in talibus torpores, & excrescentia, velut in trucida-
tis fiunt. * Cæterum quum inciderit flatus in latum, ac renitens, & aliquid ipsi 41
restiterit, idque natura fuerit, neque forte, ut adversus violentiam durare possit,
& nihil mali pati: neque molle, & rarum, ut excipere, ac cedere queat: verum tenerum
& floridum, & sanguineum, ac densum, velut hepar, quod propter densitatem qui-
dem, ac latitudinem resistit, ac non cedit, flatus vero subiens augescit, ac fortior e-
vadit, & adversum reluctans, maxime impetum facit. Propter teneritudinem au-
tem,

tem, & ſanguineitatem abſque doloribus eſſe non poteſt, & propter has cauſſas dolores acutiſſimi, ac frequentiſſimi circa eum locum contingunt, ſuppurationeſque, ac tubercula plurima. Fiunt etiam circa ſeptum tranſverſum fortiter, ſed multo minus. Diſtentio enim ſepti tranſverſi lata eſt, & renitens, natura autem nervoſior, & robuſtior, quapropter minus dolore affligitur. fiunt tamen & dolores, & tubercula circa ipſum. Multæ vero etiam aliæ & extra, & intra corpus figurarum ſpecies ſunt, quæ magnopere inter ſe differunt, quod ad affectiones pertinet, tum ægroto, tum ſano, velut capita parva, aut magna, colla tenuia, aut craſſa, longa, aut brevia, ventres longi, aut rotundi, pectoris, & coſtarum latitudines, aut anguſtiæ, & alia infinita, quæ omnia noſſe oportet, quatenus differant,
42 quo cauſſas ſingulorum cognitas probe obſerves. * De potentiis autem humorum perſpectum habere oportet, quid ſinguli ipſorum in homine facere poſſint, quemadmodum etiam prius dictum eſt, quomodo cognationes inter ſe habeant. Quod dico, tale eſt. An videlicet dulcis humor in aliam ſpeciem mutetur, non a contemperamento, ſed ipſe deſciſcens, & immutatus ab eo, qualis primum fuerat, amarus, aut ſalſus, aut acerbus, aut acidus. Sit ſane acidus. Ergo acidus humor reliquos præcellens, maxime incommodus fuerit: ſi utique dulcis, omnium commodiſſimus exiſtit. Id quod ſi quis forinſecus quærens conſequi poſſit, is ſemper quod melius eſt ex omnibus eligere queat. Optimum autem eſt, quod longiſſime ab incommodo abeſt.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE MEDICO.

Argumentum in Librum ſequentem.

1 *Medici gubernatio quæ.*
2 *Medici officina, & domus ſitus. Splendor omnis, per quem oculi offenduntur, fugiendus. Oculi debiles a quavis cauſſa facile læduntur. Sellarum ſtructura.*
3 *Chirurgus æreis inſtrumentis non utatur. Medicamentorum adhibendorum, & deligationis ratio diligenter conſideranda.*
4 *Deligatio quæ medicinæ propria. Sectio velox, aut tarda quando commendetur.*
5 *In ſectionibus, gladiolis acutis, ac latio pro partium affectarum differentia utendum. Sectiones quæ, quibus locis conveniant.*
6 *Cucurbitarum figura quomodo formanda.*
7 *Scarificatio ſubter cucurbitam quatenus fieri debeat. Venæ ſecandæ ratio, & modus.*
8 *Tuberculorum, & ulcerum majorum morborum deprehenſio, & diſſolutio, magni eſt ingenii, & artificii.*
9 *Ulcerum viæ quatuor.*
10 *Cataplaſmatum formandorum ratio, eorumque uſus.*
11 *Temporum, & virium cognoſcendarum difficultas. Chirurgum militare oportet.*
12 *Telorum extractio, artis chirurgicæ pars præſtantiſſima.*

1 IC liber Medici gubernatio eſt, & præceptum, quomodo officinam medicam inſtruere oportet. Medici equidem gubernationem eſſe putamus, ut videat, quo bono calore, & bona ac carnoſa corporis habitudine præditus ſit, juxta exiſtentem in ipſo naturam. Vulgus enim exiſtimat eos, qui non ſic bene diſpoſitum corpus habent, neque aliis bene proſpicere poſſe. Deinde ut opinionem captet apud ipſum vulgus veſtitu decoro, & unguentis odoratis, non ſuſpectum odorem ad omnia habentibus. Inde enim ægrotos jucunde affici contingit. Poſt ea animadvertere ipſum oportet, ut animum habeat modeſtum, non ſolum quod ad taciturnitatem attinet, ſed etiam circa reliquam vitam probe compoſitum. Maxime enim ad opinionem, ac auctoritatem comparandam conducit, bonis, ac honeſtis moribus præditum eſſe. Nam quum talis fuerit, omnibus venerandus, ac humanus judicabitur. Promptitudo enim temeraria, & facilitas contemnentur, etiam ſi valde commoda exiſtant. Scopum autem præfigere oportet poteſtatem facultatum ſuarum. Nam eadem ab iiſdem non abundantibus boni conſuluntur. Figuram faciei habeat meditabundam, ac ſubtriſtem, non tamen amarulentem. contumax enim eſſe videbitur, & homines odio habens. Qui vero in riſum exolutus eſt, ac nimium hilaris, oneroſus judicatur. Hoc itaque vitandum eſt vel maxime. Juſtum autem ad omnem converſationem eſſe convenit. Juſtitia enim multum auxiliatur. Non exigua autem commercia ægris cum medico ſunt. Nam ſeipſos medicis ſubditos faciunt, & omni hora uxoribus, virginibus, & opibus maximi precii, illi occurrunt: continenter igitur ad omnia hæc ſe habere opor-
2 tet. Animo itaque, ac corpore ſic diſpoſitum eſſe convenit. * Porro præcepta ad artem medicam, per quæ artificioſus eſſe videbitur, ab initio conſiderabimus, ex quo primum homo diſcere incipit. Quæ igitur in officina medica curantur, fere ad diſcentes pertinent. Primum quidem locum domus habere oportet, qui ſane talis ſit,

lis sit, ut neque ventus ad ipsum accedens molestus sit, neque sol, neque splendor in-
fester. Lux enim splendida medentibus quidem non est molesta, non similiter au-
rem ægrorantibus. Iraque ralem splendorem penitus fugere oporter, per quem ocu-
los ægrotare contingit. Tale igitur præceptum de luce observetur. Deinde ut ne-
quaquam faciem adversam splendori habear. Infestar enim visum debilem. O-
mnis autem occasio sufficiens est ad debiles oculos conturbandos. Luce itaque hoc
modo utendum est. Sellæ autem æquales altitudine sint, quantum ejus fieri potest, ut
in ipsis ægri collocentur. * Aeramento exceptis instrumentis, nullo utatur. Orna- 3
tus enim onerosus mihi esse videtur, talibus vasis uti. Aqua exhibenda est ægris
potabilis, & pura. Extersoriis utendum est puris, ac mollibus, ad oculos quidem
linteis, ad vulnera vero spongiis: hæc enim per se probe auxiliari videntur. O-
mnia autem rite fabrefacta ad usum esse oporret, magnitudine, gravitate, ac re-
nuitate. Quæ vero offeruntur, omnia considerare oportet, ut conferant, maxime si
ægrotæ parti adhibebuntur. Talia autem sunt ligamenta, & medicamenta, & lin-
tea circa vulnus, & cataplasmata: hæc enim longissimo rempore circa ægrotan-
tes locos sunt. At vero ablatio horum, refrigeratioque, ac mundificatio, & aquarum
affusio, pauco tempore absolvuntur. Diligenter autem considerare, quid horum
faciendum sir, oportet, & ubi magis, aut minus ea adhibere convenit. Utrorumque
enim usus opportunus, itemque negligentia, magnam differentiam habet. * Est autem 4
propria, & genuina medicinæ deligatio, ex qua æger opem sentit. Maxime au-
tem prosunt duo hæc, quibus utendum est, comprimere videlicet, ubi oportet, &
remisse deligare. Juxta horæ vero rempus, quando integere oporteat, & non, vi-
dendum est, ut neque debili, neque fortiore alterutro horum utaris. Concinnas au-
tem deligationes ad spectaculum compararas, & nihil juvantes, reprobare opor-
tet. Onerosæ enim sunt, & omnino petulantes, sæpe vero etiam damnum dede-
runt. Quærit autem æger non ornatum, sed auxilium. Cæterum in chirurgiis, quæ
per sectionem, aut ustionem fiunt, velocitas, ac tarditas æqualem laudem meren-
tur. Est enim utriusque usus. Nam in quibus per unicam sectionem chirurgia ab-
solvitur, velocem dissectionem facere oporter, quum enim contingat eos, qui se-
cantur, dolere id, quod dolorem affert, quam minimo rempore adesse convenit,
quod ipsum continget veloci sectione facta. Ubi vero multas sectiones fieri ne-
cesse est, tarda chirurgia utendum est. Velox enim continuum, & multum do-
lorem inducit. Tardus vero, & intermittens, requiem aliquam his, qui curantur,
exhibet. * Idem de instrumentis quoque dici potest. Gladiolis enim acutis, ac latis 5
uti, non in omnibus similiter præcipimus. Nam partes quædam sunr corporis,
quæ celerem sanguinis fluxum habent, & non facile est eum sistere. Tales au-
tem sunt varices, & quædam aliæ venæ. Itaque in talibus angustas sectiones fa-
cere oportet, neque enim possibile est, ut fluxus in his sistatur. Conducit autem
aliquando a talibus sanguinis detractionem facere. At vero ad locos non pericu-
losos, & circa quos non tenuis est sanguis, latioribus gladiolis utendum est: sic e-
nim sanguis prodierit, aliter nequaquam. Valde autem turpe est non contingere a
chirurgia, quod velis. * Cucurbitarum porro duo modi commodi existunt. Quan- 6
do enim fluxus procul ab apparente carne compactus fuerit, circulum ipsius bre-
vem esse oportet, ipsamque non ventrosam, sed prolixam parte ad manum vergen-
te, non gravem. Quæ enim talis est, in directum trahet, & serosos humores se-
paratos, ac distantes probe ad carnem attrahet. Majore autem dolore per carnem
disperso, in reliquis quidem consimilem cucurbitam esse oporter, sed circulum ma-
gnum. Sic enim ex plurimis partibus id, quod dolorem facit, educere comperies,
ad locum convenientem. Neque enim magnum esse circulum putant, si non ex plu-
ribus locis caro comprehendatur, ac contrahatur. At si gravis sit, ad supernos locos
repit, inferne autem magis detractionem facit, ut sæpe morbi relinquantur. Lati' ita-
que circuli, una cum incumbentibus fluxionibus, & longe distantibus a super-
nis locis, multa simul attrahunt de alia carne. Contingit igitur humiditatem inde
detractam, apponi collecto inferne sub cucurbita seroso humori, & quæ quidem
infestant, relinqui: quæ vero nihil molestant, detrahi. Magnitudinem porro cu-
curbitæ, quæ commoda sit, juxta corporis partes, quibus admovere oportuerit,
conjectare oportet. * Ubi vero scarificationem subter cucurbitam adhibere velis, 7
sanguinem scarificandorum locorum conspicuum esse oportet, alias neque circulum
attractum scarificare, ac pertundere oportet. Debilior enim est caro loci dolore
affecti. Scalptis autem incurvis, in summo non valde angustis utendum est. Ali-
quando enim serosi, ac saniosi humores viscosi ac crassi veniunt: periculum igi-
tur est, ne in fissuris substeot, ubi arctæ fuerint incussæ. Porro venas in brachiis,
funiculorum apprehensionibus constringere oportet. Caro enim contegens in mul-
tis non probe coaptata est venæ: ubi enim lubrica fuerit caro, non contingit sectio-
nes utrorumque juxta seipsas fieri. Nam venam contectam insufflari contingit, & san-
guinis fluxum impediri. multis vero etiam propter hoc pus congregatur. Qua-
propter duo nocumenta talis chirurgia inducit, secto quidem dolorem, secanti
vero multam ignominiam. Idem in omnibus venis fieri præceptum est. Hæc quidem
igitur necessaria sunt in officina medica instrumenta, & circa quorum usum arti-
ficio-

ficiosum esse oportet addiscentem. Volsellis autem tum dentium, tum uvarum qui-
8 libet uti potest; simplex enim usus ipsorum esse videtur. * Cæterum de tuberculis,
& ulceribus, quæ majorum morborum sunt, amplius videndum est. Tubercula e-
quidem deprehendere, & dissolvere posse, maxime artificiosum habetur, itemque
collectiones ipsorum impedire. Consequens est, ea in conspicuum, & quam brevis-
simum locum contrahere, & compagem ipsam æqualem per totum tuberculum facere:
re: ubi enim inæqualiter se habuerit, periculum est, ut rumpatur, & ulcus ægre cu-
rabile reddatur. Exæquare itaque oportet, similiterque totum maturum facere, & neque
prius diducere, neque sinere, ut sponte rumpatur. Quæ vero maturum facere æqua-
9 liter possint, in aliis libris relata sunt. * At vero ulcera quatuor vias habere vi-
dentur. Unam in profundum, hæc autem sunt fistulosa, & quæ sanie plena sunt,
ac intus excavata. Alteram in altum, quæ videlicet carne superexcrescunt. Ter-
tia via est in latitudine, atque hæc sunt, quæ appellantur serpiginosa. Quarta via
est, quæ sola secundum naturam motus esse videtur. Carnis itaque calamitates
hæ sunt, omnes autem communem rationem habent ad hoc, quod ipsis condicit:
& signa quidem horum in aliis relata sunt, itemque qua utendum sit curatione:
per quæ autem concretum dissolvatur, similiterque id, quod carne excrescente re-
pletum, aut cavum factum est, aut quod in latitudinem iter fecit, de his omni-
10 bus in aliis scriptis nostris abunde dictum est. * Amplius vero de cataplasmatis
sic res habet. Linteorum, quæ imponuntur, ac induuntur alicubi in morbo, usus ex-
actus esse videtur, & est sane ulceri conveniens linteolorum impositio. Verum cata-
plasmate per ambitum ulceris utaris. Nam hic usus cataplasmatis & artificiosus
est, & multum prodesse potest. Videtur enim ulceri opitulari vis eorum, quæ circum-
ponantur. Linteum autem conterendum est, ac emolliendum. Verum partibus extra vul-
11 nus circumsitis cataplasma prodest. Talem igitur ipsorum usum esse oportet. * Porro
de temporum occasionibus, quando singulis horum utendum est, & quomodo præ-
scriptorum vires condiscere oporteat, in præsens relictum est. Talia enim longe præ-
stantissima in studio Medicinæ sunt, & procul in arte jam progressi existunt. His
consequens est chirurgia vulnerum in militia acceptorum, circa extractionem telorum.
Nam in urbanis conversationibus modicus horum usus existit. Raro enim per o-
mne tempus civiles, ac hostiles expeditiones fiunt, hujusmodi autem sæpe, ac frequen-
tissime circa externas militias fieri solent. Qui igitur hac chirurgia uti volet,
eum militare oportet, & externos exercitus sequi. Sic enim exercitatus fieri po-
12 terit ad ejusmodi usum, ac necessitatem. * Quod vero circa hæc artificiosissimum es-
se mihi videtur, referetur. Etenim signa exquirere, ac invenire telorum in corpore
existentium, maxima artis, & chirurgiæ huic pertinentis pars existit. Ubi enim
hoc cognitum fuerit, non relinqui potest vulneratus ex ignorantia neglectus, quum
non convenienter tractetur. Solus autem is, qui signorum expertus est, hanc chirur-
giam rite aggredietur. Verum de his omnibus in aliis scriptum habetur.

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE DECENTI ORNATU.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Sapientiæ in rebus humanis magna utilitas.*
2 *Medicorum verorum, & falsorum differentia.*
3 *Naturæ præstantia primarium inter hominis virtutes, bonaque locum obtinet. Sapientia ex doctrina accedit. Medicum opere esse oportet, non sermone.*
4 *Opinio in medicina reprehenditur. Artem medicam tempus facilem efficit. Medicina sapientiæ copulanda. Medicus philosophus Deo æqualis.*
5 *In medicina insunt omnia, quæ ad sapientiam requiruntur.*
6 *Medicina Deos reverenter habet.*
7 *Medicum morum comitas decet. Medicus instrumenta omnis generis præparata habeat.*
8 *Chirurgicorum instrumentorum instructio ad peregrinationem. Medicinæ principium, medium, & finis.*
9 *Medicamentorum singulorum effecta, experientia prius cognoscenda. Medico, in visendis ægrotis, quæ observanda.*
10 *Morbi in subjecto humido instabiles. Morbi circa temporis occasionem neglecti, progressu perimunt. Ægrotorum peccata Medico diligenter observanda. Decubitus ægrotorum consideratio ex anni tempore, & juxta genera.*
11 *Strepitus, & odores circa ægros maxime fugiendi. Ægri neque de præsentibus, neque de futuris sunt admonendi.*
12 *Circa ægrorum curam discipulis imperitis nihil committendum.*

NON sine ratione faciunt, qui sapientiam ad multa utilem esse 1 prætendunt, eam videlicet, quæ inter homines existit. Multæ enim ad superfluam curiositatem factæ apparent; dico autem eas, quæ de nulla re utili disserunt. Assumi autem utique possunt etiam harum partes ad illas, vel propterea quod neque ociositas est, neque malitia. Ocium enim, & ignavia malitiam quærunt, & ad eam distrahuntur; vigilantia vero, & mens ad aliquid intentata, trahunt ad se quid eorum, quæ ad vitæ honestatem pertinent, etiam ex disputationibus nihil utile tractantibus. Gratiosior est enim sapientia, & ab aliis quibusdam in artem constituta, artem videlicet ad parandum honestum ornatum, ac opinionem. Omnes enim non cum turpi lucro, & turpitudine consistunt. Et illis methodus quædam est artificialis, quæ operatur: quod si non innocenter fiat, raptores fiunt. Adolescentes enim in ipsos incidunt, verum in vigore constituti propter verecundiam, videntes ipsos idiotas, ducunt. Senes vero propter amarulentiam legislationem in ipsos constituunt, ex civitatibus videlicet expulsionem. Hi enim sunt, qui fora frequentant, ruditate, ac inscitia sua imponentes, & in circulis civitatum versantes. * Cognoverit autem quis ex vestitu, & aliis 2 lineamentis. Quamvis enim fuerint splendide ornati, multo magis fugiendi sunt, & a conspicientibus odio habendi. Qui vero contrario modo se gerunt, frugi homines judicandi sunt, quibus non est excogitatus apparatus, neque superflua curiositas. Ex vestitu enim cognosces, & decenti in ipso ornatu, ac frugalitate, non ad superfluitatem parato, sed magis ad bonam opinionem, & meditationem, animumque intra se compositum, & ad profectionem. Imo quocumque vestitu, ac ornatu tales sunt minime diffluentes, non curiosi, amarulenti ad occursus, & obviam itiones, appositi ad responsiones, graves adversus resistentes, ad sui similes solertes, & familiares, ac affabiles, temperati ad omnes, ad seditiones taciturni, ad tacendum animo obfirmato, & continentes, ad tempus appositi, & ad occasionem arripiendam accommodati, ad victum frugales, & contenti, patientes ad temporis expectationem, ad sermones expediti, omne demonstratum proferentes, suaviloquentia utentes, gratiis affecti, & gloria horum omnium corroborati, ac fortificati, ad veritatem, ac demonstrationem audentes, ac confisi. Principalissimum quidem igitur horum omnium prædictorum est Natura. * Nam si hæc affuerit his, qui arti- 3 bus animum applicant, per omnia prædicta penetrare poterunt. Incognita enim utilitas tum in sapientia, tum in arte adhibita, ad principium capiendum edoceri potest. Natura autem defluit, & confunditur cum sapientia ad cognoscendum ea, quæ ab ipsa natura facta sunt. Etenim in utrisque sermonibus multi convicti, nullatenus utrisque rebus usi sunt ad demonstrationem. Postquam igitur quispiam ipsorum expenderit ad veritatem ea, quæ retulimus, nullatenus naturæ bona ipsis procedent. Comperiuntur itaque hi non consimili cum illis via progressi, quapropter denudati, omnem induunt maliciam, ac ignominiam. Honestus est enim ex opere, quod quis edoctus est sermo. Quicquid enim artificiose factum est, ex ratione prolatum est, ac productum. Quicquid autem artificiose dictum est, non autem factum, methodi inartificialis demonstrativum existit. Nam putare quidem, non autem facere, ignorantiæ, & inartificialitatis signum est. * Opinio enim maxime in Medi- 4 cina in crimen vertitur eam adhibentibus: his vero, qui ea in se usi sunt, perniciem affert. Etenim si sibi ipsis in sermonibus persuaserint, & opus ex disciplina se scire putaverint, quemadmodum aurum adulterinum in igne judicatum, tales seipsos esse demonstrant, quamquam talis prædictio nihil commovet ad prudentiam eos, qui sunt ejusdem generis. Quod autem rectus sit finis, cognitio manifestum facit. Tempus porro etiam artem facilem, ac perviam facit, aut in consimilem viam incidentibus processus manifestos facit. Quapropter singula prædicta suscipere oportet, & sapientiam transferre ad medicinam, & medicinam ad sapientiam. Medicus enim philosophus est Deo æqualis. Neque enim multa est inter ipsas differentia. * Nam omnia, quæ ad sapientiam requiruntur, insunt in medicina: argenti 5 contemptus, reverentia, verecundia, habitus submissus, autoritas, judicium, quies, obviam itio, mundicia, doctrina, cognitio ad vitam utilium, ac necessarium purificationum, alienitas a mercimoniis, alienitas a superstitione, præminentia divina. Habent enim quæcumque habent ad coercendam intemperantiam, inscitiam, avaritiam, concupiscentiam, rapinasque, ac impudentiam. Hæc enim est cognitio accedentium, & usus eorum, quæ ad amicitiam pertinent, & quomodo ad liberos, ac quascumque res se gerere oporteat. * Quatenus igitur cum hac societatem habet, sapientia quæ- 6 dam est. Nam & plurima ex his etiam medicus habet. Etenim scientia de diis vel maxime animo ipsius implexa est. Etenim in aliis affectionibus, & in symptomatis accidentibus. Medicina ergo deos valde reverenter se habere comperitur. Medici vero deis concedunt. Non enim est potentia in ipsa redundans. Nam & hi multa quidem aggrediuntur, multa vero etiam per seipsa ipsis superantur. Quæ vero nunc possidet Medicina, hinc exhibebit. Quæ enim via ipsius fit in sapientia, hactenus dictum est. Nam & illis ipsis hoc modo se res habet. Quæ vero putant, & confitentur, ac profitentur, sic habent. Quæ circa corpora adsunt, & adveniunt, quæ

sane

fane per omnem ipsam artem procedunt, dum illa transformantur, aut transmutan-
tur. Quæ item per chirurgiam sanant, Et quæ auxilus, & medelis, aut victu curan-
tur. Summa vero horum omnium tendat ad horum cognitionem. * Quum igitur re-
7 tur. Summa vero horum omnium tendat ad horum cognitionem. * Quum igitur re-
lata omnia tali modo se habeant, convenit, ut Medicus comitatem quamdam tibi ad-
junctam habeat. Austeritas enim & sanis, & ægris difficilem accessum præbet. Ma-
xime vero adservare ipsum seipsum convenit, ut ne multas corporis partes osten-
dat, neque cum imperitis multa fabuletur, sed necessaria. Hoc enim violentia esse con-
suevit ad curationis provocationem. Facere autem nihil horum debet valde curiose,
neque ex imaginatione. Hæc vero omnia considerato, quo tibi præparata sint ad
abundantiam, prout opus fuerit. Sin minus, instante necessitate semper penuria
fuerit. Procurare autem oportet hæc in medicina cum omni submissione: de frictio-
ne, & illitione, & perfusione ad manuum concinnitatem: de lineamentis vulsis, de sple-
niis, de ligamentis, de his, quæ pro temporis constitutione requiruntur, de medica-
mentis ad vulnera, & ocularia, & ex his ea, quæ ad singula genera pertinent: quo tibi
præparata sint & instrumenta, & machinæ, & consequenter ferrum. Nam in his pe-
8 nuria detrimentosa est, & artem mancam facit. * Sit autem tibi alter apparatus, sim-
pliciter ad peregrinationes instructus, ad manus promptus; expeditissimus autem per
methodi rationem. Neque enim fieri potest, ut medicus omnia percurrat. Firma item
memoria teneto medicamenta, & simplices facultates, & descriptas, si modo ta-
les extant. Sint & in memoria tibi morborum curationes, & harum modi, quotupli-
citer, & quomodo in singulis se habent. Hoc enim principium est in Medicina, &
medium, & finis. Præparata quoque tibi sint malagmatum genera ad singulos usus.
Potiones, quæ incidere possunt, ex descriptione præparatæ juxta genera. In prom-
ptu sint & quæ ad medicationem pertinent ad purgationes, sumpta de locis con-
gruis, & parata eo, quo convenit modo juxta genera, & magnitudines, ad vetusta-
tem ferendam curata. Recentia vero juxta temporis occasionem, & alia juxta rationem.
His autem tibi præparatis hoc commodi erit, ut, ubi ad ægrotum introieris, animo
9 incertus non sis, quum apposite habeas singula ad id, quod faciendum est. * Antea
vero hoc cognitum habeas, quod facere oportet, quam ad ægrum ingrediaris. Pleraque
enim neque ratiocinatione, sed auxilio rerum opus habent. Itaque eventum ex expe-
rientia prius discernere oportet. Est enim hoc gloriosum, & facile cognosci potest.
In ingressu vero meminisse convenit & sessionis, & habitus submissi, amictus
compositi, auctoritatis, breviloquentiæ, ut nihil cum perturbatione facias, assessus,
diligentiæ, responsionis ad ea, quæ occurrunt, & ad tumultus fientes compe-
scendos constantiæ apud teipsum, increpationis ad turbas castigandas, prom-
ptitudinis ad ministeria. Et ad hæc memor sis primi apparatus. Sin minus, re-
10 liqua citra errorem fiant, quæ ad promptitudinem parandam præcipiuntur. * Ingres-
su utere frequenter. visita diligentius, his, quæ a deceptis per errorem fiunt, occur-
rens, ut mutentur. Facilius enim cognosces, simulque expeditior eris. Instabi-
lia enim sunt, quæ in humidis consistunt. Quapropter etiam facile & a natura, & a
fortuna transmutantur. Neglecta enim ea, quæ circa temporis occasionem admini-
strare oportebat, impetu suo progressa occupant, ac perimunt. Non enim est,
quod opem ferat. Multa enim sunt, quæ simul mali aliquid faciunt. Nam quod
singulatim juxta consequentiam fit, magis opportunum, & frequentius est. Ob-
servare autem oportet ægrotorum quoque peccata, per quæ multi sæpe mentiti
sunt, in assumendis his, quæ ingerenda exhibentur, postquam exosas potiones non
accipientes, aut pharmacis datis, aut alia curatione adhibita, perempti sunt. Et fa-
ctum quidem hoc non ad ipsorum confessionem vertitur, verum Medico culpa imputatur.
Considerare vero oportet etiam decubitus, quosdam ex ipsis juxta anni tempus, quos-
dam juxta genera. Quidam enim in altis sedibus, quidam in subterraneis, ac tenebro-
11 sis decumbunt. * Strepitus quoque, & odores maxime vini, deterior enim hic est, fu-
gere, ac transmutare oportet. Et omnia hæc facere placide, expedite, cum ministe-
rio, ita ut pleraque ægroto occultes, & hilari, ac sereno vultu ipsum consoleris: quo
a suis illum cupiditatibus avertas, simul cum amarulentia, & contraria instantia in-
crepando, simulque cum commonefactione, ac dexteritate suscipiendo, ac consolando,
non tamen ut quicquam futurorum, aut præsentium ipsis indices. Plerique enim ob hanc
caussam in utramlibet partem compulsi sunt, propter relatam videlicet prædictionem
præsentium, aut futurorum. Sit autem ex discipulis aliquis præsens, qui instet, ut præ-
ceptis non amarulente utatur, & quod mandatum est, faciat. Deligito autem ex ipsis eos,
qui jam in arte progressum fecerunt, quo ea, quæ utilia sunt, addant, aut secure of-
12 ferant, ut & in intervallis nihil te lateat. * At vero imperitis nunquam quicqnam pro-
curandum committes. Sin minus, ejus, quod male factum est, vituperium in te recidet, si
non ambigue res habeat; ex quibus id, quod recta methodo tractatum est, proce-
det, & vituperationem tibi non afferet. Sed & quod factum fuerit, ad genus referetur.
Proinde omnia hæc prædicito in his, quæ fiunt his, quibus ea cognovisse proposi-
tum est. His igitur ita habentibus ad bonam existimationem, ac decentem ornatum, & in
sapientia, & in medicina, & in aliis artibus: oportet medicum distinctis partibus, de
quibus diximus, semper utrisque amictum ea conservare, ac custodire, & tradere,
ac facere. Quum enim apud omnes homines inclita sint, conservantur. Et qui per

ipsa procedunt, celebres sunt a parentibus, & liberis. Et si quidam ipsorum non multa cognitione præditi sint, ab ipsis tamen rebus ad intelligentiam deveniunt.

HIPPOCRATIS COI
PRÆCEPTIONES.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Tempus, & occasio quid. Medela tempore, aliquando occasione contingit. Ratiocinatio quid. Recordatio quomodo fiat. Ratiocinatio quæ in morbis non reprehendenda.*

2 *Naturam omnigenis rebus moveri, ac doceri. Ratione sola in morborum curationibus uti non licet.*

3 *Occasioni fortuitæ in aggrediendis morbis, quatenus attendendum.*

4 *Cum Ægrotis cur paciscendum, Ægroti qui sint negligendi.*

5 *Curandi qui, & quando gratis. Amor hominis, amor artis. Cura ægrorum, & sanorum quatenus suscipiatur.*

6 *Medici qui præceptionibus Hippocratis percipiendis apti, & qui non. Ægrorum duplex delictum.*

7 *Medici plures quando adducendi. Medicos a contentionibus alienos esse, decet.*

8 *Ægri consolationes. Ægri ob doloris magnitudinem desperantes seipsos vita exuunt. Medicus quando suorum laborum remunerationem, & fidem amittat.*

9 *Habitus hominis bonus quis. Medicum apud vulgus differentem non magna laus manet.*

10 *Medico qualis natura optanda. Exercitatio in doctrinæ penuria adhibenda. Dicentibus attendendum, facientibus incumbendum.*

11 *Victus una, eademque ratio cur non diu servanda. Aeris repentina turbatio. Ætatis vigor.*

12 *Linguæ obscuritas unde. Ætatum differentiæ, in morborum judicatione, magni sunt momenti. Morbi tranquillitas. Judicatio morbi quid.*

13 *Affectio ex consensu. Vociferatio. Exercitia fortiora. Maritimus locus.*

TEMPUS est, in quo occasio est. Occasio vero, in qua tempus 1
non multum. Medela tempore, aliquando etiam occasione contingit. Hæc sane nosse oportet, & non ratiocinationi prius probabili intentum curam aggredi, sed exercitationi cum ratione. Ratiocinatio enim memoria quædam est, quæ componit ea, quæ per sensum sunt percepta. Imaginatione enim concepta est evidenter, Sensus autem perpessus jam delegator est eorum, quæ subjacent, ac obveniunt ad ipsam cogitationem: Qui vero sensus sæpe mala perpessus est, & suscepit, quibus, quando, qualiter læsus sit observans, & in seipsum reponens recordatur, Collaudo quidem igitur etiam ratiocinationem, si quidem ex fortuita occasione initium faciat, & delationem in morbum ex apparentibus persequatur. Si enim ex his, quæ palam perficiuntur, ratiocinatio initium fecerit, in mentis potentia esse competitur, ita ut ipsa ab aliis singula assumat. * Proinde statuendum est, na- 2
turam a multis, ac omnigenis rebus moveri, ac doceri, ita ut violentia quædam subiit. Mens autem, ubi ab ipsa accepit, velut dixi, postea ad veritatem perducit. Si vero non ex evidenti aggressione, verum ex probabili rationis figmento, sæpe gravem, & molestam invehit affectionem. Tales autem inviam viam arripiunt. Quid enim tandem erat mali, si mercedem auferrent hi, qui medicinæ opera male administrant? Nunc vero ægrotis, qui extra culpam sunt, non sufficiens esse apparet violentia morbi, nisi Medici quoque imperitia accedat. Et de his quidem hæc dicta satis sint. At his, quæ ex sola ratione perficiuntur, frui non datur: verum his, quæ ex operis indicatione. Fallax enim est, & ad errorem proclivis affirmatio, quæ fit cum garrulitate. Quapropter in universum his, quæ fiunt, inhærere oportet, & circa hæc vel maxime versari, si quis facilem, ac minime delinquentem habitum, quem sane Medicinam appellamus, sibi comparare volet. Valde enim magnam utilitatem afferet tum ægrotantibus, tum horum artificibus. Non tamen cunctandum est, & ab idiotis inquirere, si quid conferre visum fuerit ad curationis occasionem. Sic enim arbitror universam artem commonstratam esse, eo quod ex unoquoque fine observatio facta est, & consonantia in idem concurrerit. * Attendere igitur oportet fortuitæ occasio- 3
ni, quæ plerumque se offert, atque hoc cum utilitate, ac leni progressione, potius quam cum promissione, & excusatione ea, quæ fit cum actione. Utilis est autem, & varia prædestinatio eorum, quæ ægroto offeruntur. Non enim asseverare oportet, quod aliquid solum exhibitum proderit. Omnes enim affectiones propter multas casuum circumstantias, ac mutationes, mora quadam diutiore adhærent. Et hoc sane admonitione opus habuerit ad diligentem considerationem faciendam. * Si enim a mercede
inceperis, conducit enim hoc universo negotio, ægroto quidem hujusmodi cogitatio- 4
nem inducis, quod videlicet non ipso relicto abibis. Si vero non pacisceris, quod ipsum negliges, & de quibusdam in rem præsentem non admonebis. Curare igitur

opor-

oportet de constituenda mercede. Inutilem enim esse putamus ejusmodi ægroti ip-
sius cogitationem; multo autem magis in morbo acuto. Morbi autem celeritas, tem-
poris occasionem non præbens ad reversionem, non impellit bonum Medicum ad quæ-
rendum suam commoditatem, sed ut magis existimationis suæ rationem habeat. Itaque
tunc melius est, ut servatis exprobret, quam ut lethaliter affectos præconturbet. Quanquam
aliqui ægroti id expetunt, hospitii jus, & facilem mali depulsionem producentes, di-
gni quidem qui negligantur: non tamen qui affligantur. Quapropter his te merito
oppones cum bolidis jactu in maris turbati fluctibus iter facientibus. Qui enim bo-
nus Medicus est, is per Jovem fide magis, quam duritia medetur. Quare in principio
totam affectionem indagare oportet, & quædam suggerere condicentia ad cura-
tionem, curareque ægrotum, & non negligere. At vero remunerationis exigendæ acer-
bitatem, absque præparante ad disciplinam cupiditate, hortor, ut ne valde indicas, sed
5 & ad opulentiam, & facultates respicias. * Quandoque vero etiam gratis cures, ita
ut gratitudinis memoriam potiorem, quam præsentem existimationem auferas. Si vero oc-
casio ferendæ opis se obtulerit & peregrino, & egeno, maxime talibus opitule-
ris. Si enim affuerit erga homines amor, adest etiam amor erga artem. Quidam e-
nim ægrotantes, ubi perceperunt affectionem circa se non esse in tuto, per Medici
probitatem, ac mansuetudinem gloriantur sanitati restitutos se esse. Laudabile est
autem, ægrorum quidem curam gerere, gratia sanitatis: sanorum vero curam suscipere,
ea gratia, ut sine morbis degant. Sed & sanorum cura habenda est gratia boni, ac
6 decori ornatus. * Qui igitur in profundo ignorantiæ artis versantur, prædicta mini-
me perceperint. Nam hi, quum sint non initiati, miserabilesque, ac subito exaltati,
fortunæ tamen indigi, a divitibus quibusdam ex angustiis remissionem acquirunt,
semperque ob opera gloriantes, & in deterius dilabentes, deliciantur, artis sincerita-
tem negligentes, ob quam bonus Medicus, qui ab artis conjunctione socius artis
appellatur, in vigore esse possit. Hic autem medelas citra delictum facile perficiens,
nihil horum transilierit, non præ facultatis inopia. Non enim infidus est, velut in
injustitia. Nam ad curationem hi non accedunt, ubi affectionem perniciosam esse vi-
dent, vitantes aliorum medicorum superinductionem, laudantes ægrotos propter pra-
vi auxilii odium. At ægrotantes afflicti natant in utraque improbitate, eo quod po-
tiori in arte curationi seipsos non commiserunt ad finem usque. Remissio enim morbi
alicujus magnum ægroto refugium præbet. Quapropter sanam affectionem cupientes,
eumdem usum semper admittere non volunt, medici varietati se assimilantes. Sum-
ptuum equidem opulentia ægroti carent, morum improbitate adorantes, & ingrati
fientes. Quum autem consequi possunt, ut ditentur, de mercede asseverantes affir-
mant, sani esse volentes, quæstum nimirum ex usura, aut agricultura assore produ-
centes, & postea de ipsis quæstum facere negligentes. Et de hujusmodi quidem decla-
ratione hæc sufficiant. Remissio enim, & intensio ægrotantis, medicam administra-
7 tionem requirunt. * Nec vero indecore se ille geret medicus, qui in rei præsen-
tis angustia circa ægrum aliquem, & imperitia tenebras offundente, alios quoque
accersere jusserit, quo ex communi consideratione res circa ægrum inquirantur, ac
cognoscantur, & illi cooperatores fiant ad auxilii ferendi facultatem. Nam in affli-
ctionis assiduitate, augescente affectione, ob consilii inopiam, plurima ad rem præ-
sentem effugiunt. In ejusmodi igitur temporis occasione confidendum est, Nunquam
enim ego tale quid decerno, quod ars ipsa judicat. Et de hoc nunquam contendere
oportet affirmando, ac mutuis inter se conviciis decertando. Hoc enim jurejurando
affirmare possim, quod Medici ratiocinatio nunquam alteri invidere poterit. Imbecil-
lis enim hoc modo apparuerit. Sed hæc magis expedite faciunt hi, qui circa foren-
sia negotia, ac quæstus versantur. Quamquam neque falso hoc cognitum fertur, quod
8 in omni copia inopia inest. * At vero cum his omnibus magnum signum substantiæ
artis apparuerit, si quis recte medicans ab ejusmodi compellatione non destiterit,
jubens ægrotos mente non turbari in eo, quod ad salutis tempus pervenire ge-
stiunt. Hoc enim non inutile esse ducimus, & hoc sane præcipiens non peccabit.
Ipsi enim ægroti propter dolorificam affectionem desperantes, seipsos vita exuunt.
Qui vero ægrum sibi commissum habet, si artis inventa demonstraverit, conservans,
non mutans naturam, præsentem auferet remunerationem, aut contra fidem suam sta-
9 tim ammittet. * Hominis enim bonus habitus natura quædam est, quæ motum non
alienum ex natura acquisivit, sed valde congrua est, & spiritu, & calore, & humo-
rum concoctione undiquaque & universa victus ratione, & aliis omnibus compo-
sita, ac constructa: si non aliquis ex nativitate, aut ab initio defectus fuerit. Si vero
etiam quis fuerit, is si exilis est, conandum est, ut subjectæ naturæ assimiletur. Præ-
ter naturam enim est id, quod imminutum est etiam per tempus. Porro fugienda est
& frictio per lintea sudaria propter parandam medendi autoritatem, itemque odor
curiose ascitus. Propter multam enim peregrinitatem, in calumniam incides: propter
modicam vero, decentem ornatum consequeris. In parte enim dolor modicus: in to-
to multus. Gratitudinem autem, qua hominibus complaceas, non tollo. Digna e-
nim est medico præsidio. At vero appositionis per instrumenta, & indicationis
eorum, quæ significant, & ejusmodi rerum memoriam adesse oportet. Si vero et-
iam vulgi gratia velis dissertationem ad audiendum te facere, non valde gloriose id

captes : non tamen cum testimonio, ac ostentatione poetica. Impotentiam enim in-
dustrii laboris ostendit. Aversor enim ad alium usum transferri industriam cum
labore partam, quæ propterea in seipsa sola gratiosæ sectæ electionem habet. Conse-
queris enim instar fuci promptam cum comitatus deductione elationem. * Optan- 10
da est & ejusmodi dispositio, quæ aliena sit ab eo, quod quis grandis jam natu di-
scat. Hoc enim præsentium quidem nihil perficit, absentium vero tolerabilis memo-
ria existit. Fit itaque omnia tentans infortunium cum recenti pernicie, quæ negligit
decorum, & in præfinitis terminis, & in professione, & in maximis juramentis
deorum gratia factis : dum Medicus præest morbo, cum assidua lectione, instru-
ctioneque impetitorum fugitivorum, ita ut sermones translatitios imitetur, qui etiam
antea quam in morbo incertus animo esset, collecti fuerunt. Talium igitur ubi etiam,
præfectus essem, non sane in collectitia curatione id facerem. Verum confidenter au-
xilium peterem. Cognitionis enim decoræ scientia in his dispersa est : Quum igi-
tur hi necessario sint inscii, ac imprudentes, hortor eos, ut commodam habeant ex-
ercitationem post dogmatum cognitionis penuriam. Quis enim multifidam dogma-
tum sectionem se vere cognoscere posse speraris citra exercitationis constantiam ?
* Quapropter hoc admoneo, ut dicentibus quidem attendant, facientibus autem 11
incumbant, & contractam victus rationem non diu præscribant. Ægrotantis enim
diuturnam concupiscentiam erigit indulgentia quoque in morbo diuturno. Si quis
cæco animum advertat, velut res magni timoris cavendus est, & gratia desperan-
da, per quam unitas constat. Aeris repentina turbatio vitanda est. Vigor ætatis
omnia habet gratiosa. Decrepita vero ætas vice versa. * Obscuritas linguæ non 12
satis claræ fit aut propter affectionem, aut propter aures, ita ut priusquam priora
enunciarit, alia adjiciat : aut priusquam id, quod mente concepit, dicat, alia insuper co-
gitet, & quæ quidem citra affectionem visibilem appellatam contingit linguæ
obscuritas, his maxime, qui artium studio tenentur, accidit. Ætati etiam quum par-
vum est aliquando subjectum, valde magna vis inest. In morbo tranquillitas lon-
gitudinem significat. Judicatio vero est morbi exolutio. Parva causa medelis ex-
solvitur, nisi quid circa locum principalem affectum fuerit. * Quandoquidem affe- 13
ctio per consensum a tristitia inducta vexat, quidam sane ex alterius consensu ve-
xantur. Vociferatio affligit. Fortis laboris studium subterfugiendum est. Mariti-
mus locus ad sanitatem commodus est.

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE NATURA HOMINIS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Hominem non ex uno aliquo elementorum constare. De hominis natura falsas esse philosophorum opiniones.*

2 *Hominem, unum quiddam, ut sanguinem, pituitam, bilem, esse non posse.*

3 *Hominem unum quiddam statuentes, in quo fallantur.*

4 *Generationem neque ab uno, neque genere differentibus fieri.*

5 *Qualitates primæ, homine moriente, in suam naturam revertuntur. Animalium omnium eadem, quæ hominis, & generationis, & corruptionis ratio, caussaque. Humores in homine quatuor sanitatis, & ægritudinis sunt caussa.*

6 *Homo quando maxime sanus.*

7 *Humorum secretio.*

8 *Humorum in homine distinctas esse species, & nomina.*

9 *Humores quatuor homini congenitos esse. Homo cur Medicis, & Philosophis quibusdam unum idemque esse putatur.*

10 *In superpurgationibus neminem unquam, uno solo humore purgato, mortuum esse.*

11 *Qualitates secundæ terræ etiam insunt. Animalibus jugulatis qualis sanguis profluat.*

12 *Pituita cur hyeme augeatur. Pituitam humorum omnium esse frigidissimam. Pituita hyeme repleri corpora.*

13 *Sanguis vere ab imbribus supervenientibus augetur. Bilis flava per æstatem in corpore elevatur, manente adhuc sanguine.*

14 *Bilem per æstatem, & autumnum in corpore dominari. Sanguis autumno cur modicus. Bilis atra autumno plurima, & fortissima existit. Pituita cur hyeme augeatur.*

15 *Corpus humanum ex quatuor humoribus constat.*

16 *Humores pro temporum anni differentiis in homine dominari.*

17 *De morborum circuitu. Humoribus ex anni temporum differentiis resistendum.*

18 *Contrariorum exacta cognitio, vel sola morborum est solutio. Morborum homini duplex caussa, diæta, & spiritus. Morborum popularium spiritus, seu aer, non autem diæta, caussa existit.*

19 *Diætæ morbis popularibus grassantibus non cito permutandæ. Aeris, & locorum in morbis popularibus mutatio utilis.*

20 *Venarum crassissimarum quatuor in corpore paria, earumque explicatio. Dorso, ac coxendice dolente, quæ vena secanda.*

21 *In lumborum, ac testium dolore, quæ venæ sectio conveniat.*

Venæ

22 *Venæ multæ, & omnigenæ ex ventriculo per corpus, alimenti ferendi caussa dispersæ sunt. Venæ sectio quam longissime a locis dolentibus fieri debet.*

23 *Puris sputus, Urinæ purulenta, Excrementa cruenta, velut in dysenteriis, citra febrem.*

24 *Pectoris suppuratio ex seroso, ac sanioso humore. Calculi cur pueris in vesica fiant, viris vero minime. Homo primis diebus sui respectu calidissimus, ultimis frigidissimus.*

25 *Quando quis sua sponte, ex sanguinis sputo, urinis purulentis, & excrementis sanguinolentis curetur. Morbi securissimi qui. Arenosa, & tofi in urinis post tubercula post crassam venam evata.*

26 *Urina cruenta. Carnicula in urinis capilliformes. Furfures in urina pura. Febres plurima a bile fiunt.*

27 *Febrium quatuor species. Febris continens a bile plurima, ac meracissima. Febris quotidiana, ejusque generatio. Febris quotidiana, continente longior.*

28 *Febris tertiana, ejusque generatio. Quartanæ generatio, & cur aliis diuturnior. Bilis atra omnium humorum viscosissima, ac tenacissima.*
Febres quartanæ, atræ bilis participes.

29 *Quartanæ ab anno vigesimoquinto incipiunt, nec ultra quadragesimumnonum, nisi magna caussa agente, progrediuntur.*
Quartanæ quando non diuturnæ.

QUICUMQUE de natura humana amplius differentes audire consuevit, quam ejus ad medicinam pertinet, huic non est commodum hunc meum sermonem audire. Neque enim omnino ex toto aerem dico hominem esse, neque ignem, neque aquam, neque terram, neque quicquam aliud, quia non manifestum est unum in homine esse. sed volentibus tamen hæc dicere permitto. At vero talia dicentes, mihi non recte rem cognoscere videntur. Sententiam enim eamdem omnes ineunt, verum non eadem dicunt, sententiæ tamen epilogum eumdem faciunt. Ajunt enim, unum quid esse, quodcumque tandem est, & id ipsum esse unum, ac totum, juxta nomina autem non consentiunt. Etenim alius ex ipsis aerem esse, hoc unum, ac totum dicit, alius ignem, alius aquam, alius terram, & addit unusquisque ad sermonem suum testimonia, ac signa, quæ nullius momenti existunt. Quia enim eadem sententia omnes utuntur, dicunt autem non eadem, manifestum facit, quod neque cognoscunt ipsa. quod ex eo vel maxime quis cognoverit, qui ipsorum disceptationibus interfuerit. Nam quum iidem viri inter se disceptant, iisdem auditoribus præsentibus, nunquam ter consequenter idem homo vincit in eodem sermone, sed modo hic, modo alius superat, cuicumque fuerit lingua maxime fluida, ac populo grata. Atqui justum erat, ut is, qui de rebus se recte cognoscere pronunciaret, semper sermonem suum victorem statueret, siquidem vera cognosceret, ac recte sentiret, ac judicaret. Verum hujusmodi homines videntur mihi seipsos oppugnare in verbis sermonum suorum, præ stultitia, & Melissi sermonem approbare. De his igitur sufficiunt mihi, quæ retuli.

2 * At vero ex Medicis quidam dicunt, quod homo sanguis solum est, alii ex ipsis bilem ajunt hominem esse, aliqui pituitam; epilogum autem & ipsi omnes eumdem faciunt. Unum enim quid esse dicunt, quodcumque cuique ipsorum nominare visum est, & id ipsum unum existens, speciem, ac vim transmutare, coactum a calido, ac frigido, fierique & dulce, & amarum, & album, & nigrum, & omnigenum quid aliud. Mihi vero neque hæc sic se habere videntur. Plurimi quidem igitur talia quædam, & amplius his proxima pronunciant. Ego autem dico, si unum esset homo, nunquam sane doleret. Neque enim esset, unde doleret unum existens. Si vero etiam doleret, necesse esset, & quod mederetur, ac sanaret unum esse. Nunc vero plura sunt. Multa enim sunt in corpore existentia, quæ quum mutuo præter naturam calfiunt, & frigefiunt, siccanturque, & humectantur, morbos pariunt. Quare multæ quidem species morborum sunt, mul-
3 taque etiam medela ipsorum existit. * Atque ego sane censeo, eum, qui hominem sanguinem solum esse dicit, & nihil aliud, demonstrare debere, ipsum non transmutare speciem, neque omnigenum fieri, vel saltem horam aliquam anni, aut hominis ætatem, in qua sanguis solus in homine inesse appareat. Verisimile est enim, unum aliquod esse tempus, in quo appareat ipsum in seipso unum existens. Eadem censeo etiam de eo, qui pituitam solam esse dicit, & qui bilem. Ego enim demonstrabo ea, quæ hominem esse dixero, & juxta receptum morem, & juxta naturam, quod semper ea ipsa similia sint & in juvene, & in sene, & tempore frigido æque, ac calido. Exhibebo insuper signa, & necessitates ostendam, per quas unumquodque augescit, ac minui-
4 tur in corpore. * Primum quidem igitur necesse est generationem fieri non ab uno. Quomodo enim unum existens, aliud quid generarit, si non alicui misceatur? Deinde neque generarint, si non ejusdem generis existentia misceantur, & quæ eamdem vim habeant, neque sane nobis similia perficerentur. Et rursus, si non calidum, ac frigidum, & siccum, ac humidum, moderate, ac æqualiter inter se haberent, sed alterum alterum multum præcelleret, & fortius debiliore præstaret, generatio fieri non posset. Proinde quomodo verisimile est, ab uno quid generari, quum neque a pluribus generetur, nisi habuerint temperamentum inter se probe conveniens? Necesse itaque est tali existente natura cum aliorum omnium, tum humana, non unum esse hominem, sed singula, quæ ad generationem ejus conferunt, vim quamdam in

corpore habere, eam videlicet, quam contribuerunt. * Et rursus necesse est, secedere 5
singula in suam ipsorum naturam, homine moriente, humidum nimirum ad humi-
dum, siccum ad siccum, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum. Talis autem &
animalium est natura, & aliorum omnium, generanturque similiter omnia, & occi-
dunt similiter omnia. Constat enim natura ipsorum ex his prædictis omnibus, &
desinit juxta prædicta in id unumquodque, unde est compactum, secedens. At ve-
ro corpus hominis habet in seipso sanguinem, & pituitam, & bilem duplicem,
flavam videlicet, & nigram. atque hæc sunt ipsi corporis natura, & per hæc & ægro-
tat, & sanus est. * Sanus equidem maxime est, ubi temperamentum hæc inter 6
se habuerint moderatum tum facultate, tum copia, & ubi maxime fuerit per-
mixta. Ægrotat autem, quum horum quid minus, aut amplius fuerit, aut separa-
tur in corpore, & non fuerit reliquis omnibus contemperatum. Necesse est enim,
quum quid horum secretum fuerit, & per se steterit, non solum eum locum, unde
secessit, morbidum fieri, sed etiam eum, in quo stat, & in quem propter nimiam
copiam diffusum est, dolore, ac morbo vexari. Etenim quum quid horum extra
corpus effluxerit amplius, quam redundat, evacuatio ipsa dolorem exhibet. Rur-
sus itaque si idem intus fecerit evacuationem, & transitionem, ac ab aliis secretio-
nem, geminatum dolorem exhibere, necesse est, velut dictum est, nempe & un-
de secessit, & ubi receptum redundat. Dixi porro, quæcumque hominem esse dixe-
ro, semper demonstraturum me esse, quod talia sint, & juxta receptum morem, ac
opinionem, & juxta naturam. * Et dico sane, esse sanguinem, & pituitam, & bilem fla- 7
vam, ac nigram: & horum primum quidem juxta receptam opinionem nomina di-
stincta esse dico, & nulli ipsorum idem nomen esse. deinde species juxta naturam
separatas esse, & neque pituitam similem esse sanguini, neque sanguinem bili, neque
bilem pituitæ. Quo enim modo hæc inter se similia sint, quorum neque colo-
res similes videntibus apparent, neque ad manuum tactum similitudo aliqua esse
deprehenditur? Neque enim similiter calida sunt, neque frigida, neque sicca, neque
humida. Quum itaque intantum inter se discrepent tum specie, tum facultate, ne-
cesse est ipsa non unum esse, quandoquidem neque ignis, & aqua idem sunt. * Quod autem 8
hæc omnia non unum sunt, sed unumquodque ipsorum vim, & naturam suam ha-
bet, vel hinc cognoscere licebit. Si enim homini alicui medicamentum dederis,
quod pituitam ducit, pituitam tibi vomet, & si pharmacum dederis bilem ducens,
bilem tibi vomet. Eadem ratione & bilem atram purgabit, si medicamentum exhi-
bueris, quod bilem atram ducit. * Quod si ipsi partem aliquam sauciaris, ut vulnus 9
fiat, effluet ipsi sanguis, atque hæc omnia faciet tibi totam diem, ac noctem & hye-
me, & æstate, donec spiritum in sese trahere potens fuerit; potens autem erit, donec
aliquo horum congenitorum fuerit privatus. Congenita autem sunt prædicta. Quo-
modo enim non congenita essent? Primum etenim manifestum est, hominem
in seipso hæc omnia semper habere, donec vixerit. Deinde nata sunt ex homi-
ne hæc omnia habente. Postea nutrita sunt in homine hæc omnia habente, quæ
videlicet ego nunc dico, ac demonstro. Qui vero dicunt, quod unum est homo, vi-
dentur mihi hoc consilio usi esse. Nimirum quum viderint eos, qui medicamenta
hauserunt in superpurgationibus interiisse, alios quidem bilem vomentes, alios
pituitam, unumquodque horum hominem esse putaverunt, quod vidissent his pur-
gatum interiisse. Et qui sanguinem dicunt hominem esse, eodem consilio utuntur.
Nam quum vident jugulatos homines, & sanguinem ex corpore ipsorum effluen-
tem, hunc ipsum animam in homine esse putant. atque his testimoniis sane omnes
utuntur in sermonibus suis. * Atqui primum quidem in superpurgationibus, nemo 10
unquam mortuus est bile sola purgatus. Verum quum quis pharmacum biberit,
quod bilem deducit, primum bilem vomet, deinde pituitam, postea per vim etiam
atram bilem, postremum moribundus etiam sanguinem purum vomet. Eadem
perpetiuntur a medicamentis pituitam ducentibus. Primum enim pituitam vo-
ment, deinde bilem flavam, postea atram, morientes autem sanguinem purum,
& in hoc mox vitam finiunt. Etenim pharmacum, ubi corpus intraverit, primum
quidem ducit id, quod ex omnibus in corpore existentibus, sibi maxime secun-
dum naturam familiare fuerit, deinde vero etiam alia trahit, ac purgat. Quem-
admodum ex terra nascentia, & in ipsam plantata, ac seminata, ubi in terram per-
venerint, unumquodque trahit id, quod naturæ suæ familiare in terra existit. * Inest 11
autem in terra & acidum, & amarum, & dulce, & salsum, & omnigenum. Pri-
mum itaque plurimum ejus trahit in seipsum, quod sibi ipsi juxta naturam maxi-
me familiare fuerit, deinde trahit etiam reliqua. Hujusmodi sane quiddam etiam
pharmaca in corpore faciunt. Quæcumque enim bilem ducunt, primum meracis-
simam bilem purgant, postea vero mixtam. Et rursus pituitæ pharmaca, pri-
mum meracissimam pituitam ducunt, postea mixtam: Et jugulatis primum qui-
dem sanguis calidissimus, & rubertimus profluit, deinde pituitosior, ac bilio-
sior. * Porro pituita in homine hyeme augetur. Hæc enim hyeme maxime secun- 12
dum naturam convenit ex omnibus in corpore existentibus. Frigidissima enim
existit. Signa autem, quod pituita frigidissima est; hæc sunt. Si enim pituitam, &
bilem, & sanguinem contingere libuerit, pituitam sane frigidissimam esse compe-
ries,

ries, quamvis viscosissima sit, & per vim maxime post bilem atram trahatur.
Quæ vero per vim trahuntur, calidiora fiunt a violentia coacta, sed tamen supra
hæc omnia, frigidissima esse apparet pituita ex sua ipsius natura. Quod autem
hyems corpus pituita repleat, inde cognoscere datur, quod homines pituitosissi-
ma & spuunt, & emungunt hyeme, & tumores laxi albissimi fiunt maxime
13 hoc tempore, itemque reliqui morbi pituitosi. * Cæterum vere pituita quidem ad-
huc fortis in corpore manet, sed sanguis augescit; Nam & frigora remittunt, &
imbres superveniunt. Sanguis autem juxta hæc augescit, ab imbribus videlicet,
& calidorum dierum tepore. Hæc enim anni pars maxime juxta naturam ipsi convenit,
ut quæ calida, & humida existat. Signa autem hinc colligere licet. Quod homines
vere, & æstate maxime dysenteriis corripiuntur, & sanguis ex naribus ipsis fluit,
& calidissimi, ac ruberrimi. At vero æstate sanguis adhuc viget, & bilis in cor-
pore elevatur, & usque in autumnum porrigitur. In autumno vero sanguis modi-
14 cus fit; contrarium enim ejus naturæ id tempus existit. * Bilis autem per æstatem, ac au-
tumnum corpus possidet, id quod inde cognoscere potes: quod homines sua spon-
te hoc tempore bilem vomunt, & in medicamentorum potionibus biliosiora purgan-
tur. Manifestum fit & febribus, & hominum caloribus. Pituita autem æstate debilior
seipsa est. Contrarium est enim naturæ ejus id tempus; calidum enim est, & siccum. San-
guis vero autumno paucissimus fit in homine. Siccus enim est autumnus, & homi-
nem jam frigefacere incipit. Atra porro bilis autumno & plurima, & fortissima
est. Postquam autem hyems apprehenderit, bilis flava perfrigerata modica fit, & pi-
tuita rursus augetur tum ob pluviarum copiam, tum propter longitudinem noctium.
15 * Corpus quidem igitur humanum hæc omnia semper habet, verum pro temporis cir-
cumstantia aliquando plura seipsis fiunt, aliquando pauciora, singula tum juxta partem,
ac copiam, tum juxta naturam. Quemadmodum enim annus omnis omnium particeps
est & caliditatum, & frigiditatum, & siccitatum, ac humiditatum, neque enim quicquam
horum ne minimo quidem tempore consisteret, ac duraret citra omnia ea, quæ in hoc
mundo insunt, verum si unum aliquod deficeret, omnia sane abolerentur: ex eadem
enim necessitate omnia consistunt, & mutuo aluntur. Sic etiam si quid ex homine
16 deficeret ex his, quæ ipsi congenita sunt, non sane vivere posset homo. * In anno au-
tem aliquando quidem hyems maxime viget, aliquando ver, modo æstas, modo au-
tumnus. Sic etiam in homine aliquando pituita prævalet, aliquando sanguis, aliquan-
do bilis, primum quidem flava, deinde etiam nigra appellata. Quorum omnium evi-
dentissimum testimonium hinc habes. Si enim eidem homini idem pharmacum quater in
anno dare velis, vomet tibi hyeme quidem pituitosissima, vere autem humidissima,
17 æstate biliosissima, autumno nigerrima. * Itaque quum hæc sic se habeant, quicumque
morbi hyeme augescunt, æstate desinere solent, quicumque vero æstate augescunt,
hyeme finire consueverunt, nisi certo dierum circuitu discedant; de circuitu autem
rursus dicam. Quicumque autem morbi vere fiunt, ad autumnum eorum discessum fore
expectare oportet. Quicumque postremum autumnales morbi sunt, eorum disces-
sum necesse est vere fieri. Quicumque vero morbus hæc tempora transgressus fue-
rit, eum annuum fore scire oportet. Porro Medicum sic adversus morbos insta-
re oportet, prout unumquodque horum in corpore prævalet, juxta tempus sibi
ipsi maxime natura conveniens existens.

Addititia sunt hæc, non genuina Hippocratis, ut ait Galenus.

Quin & hæc insuper ad illa nosse oportet, quod quoscumque morbos repletio parat,
evacuatio sanat: & quicumque ex evacuatione fiunt morbi, repletio sanat. qui-
cumque vero a labore fiunt, quies sanat. qui autem ab ocio gignuntur, labor sanat.
18 * In summa Medicum scire oportet, opponere se contrarium instantibus, & mor-
bis, & naturis, & temporibus, & ætatibus, & distendentia solvere, & soluta di-
stendere. Sic enim vel maxime morbum sedaverit, & mihi sane hoc ipsum sana-
tio esse videtur. Morbi partim ex diætis, partim ex spiritu, quem attrahentes vi-
vimus, fiunt. Utrorumque cognitionem sic facere oportet. Quando ab uno mor-
bo multi homines corripiuntur eodem tempore, caussam ad id, quod communissi-
mum est, & quo maxime omnes utimur, referre oportet. Est autem hoc spi-
ritus, & aer, quem inspirando trahimus. Manifestum est enim jam, quod diæta
uniuscujusque nostrum caussa non est, quum morbus omnes consequenter con-
tingat & juniores, & seniores, mulieresque, ac viros, & tam vinolentos, quam a-
quæ potores, & tam mazam edentes, quam pane vescentes, & tam multum labo-
rantes, quam parum. nequaquam igitur diæta caussa fuerit, quum homines, diver-
sa victus ratione utentes, ab eodem morbo corripiuntur. Quum vero omnis gene-
ris morbi fiunt eodem tempore, palam est victus singulos singulis caussas esse, & cu-
ram sane facere oportet ex contrario instando adversus morbi caussam, quemad-
modum & alibi a me relatum est, & victus rationem permutare. Conspicuum
est enim diætam, qua homo uti consuevit, non esse ipsi commodam aut in totum,
aut magna ex parte, aut unum saltem quoddam ex ipsa: quod ubi cognoveris trans-
mutare oportet, habitaque consideratione naturæ hominis, & ætatis, & speciei, ho-

ræque

ræque, anni, & modi ipsius morbi, curationem facere, aliquando detrahendo, ali-
quando apponendo, & quemadmodum jamdudum a me dictum est, ad singulas ætates,
& horas, & species, ac morbos respiciendo, tum in exhibendis pharmacis, tum in
constituenda diæta. * At vero quum unius morbi popularis grassatio consistit, ma- 19
nifestum est, diætam non esse culpabilem, sed quem trahimus spiritum in caussa es-
se: palamque est insuper eum ipsum spiritum, sive aerem morbosam aliquam exha-
lationem habere. Eo itaque tempore homines in hunc modum commonefacere oportet.
Nimirum ut diætas non permutent, quia morbi caussa non existunt, verum ut videant,
quo corpus habeant quam minimæ molis, ac debilissimum: detrahendi insuper sunt ci-
bi, ac potus, quibus uti consueverint, idque paulatim facere oportet. Nam si quis
cibo diætam permutet, periculum est etiam a permutatione aliquid in corpore nova-
tum iri. Quapropter victu solito quidem utendum est, ubi hominem nihil lædere vi-
detur. providendum vero, ut quam paucissimus aeris influxus in corpus ingredia-
tur, & ut ille ipse, quam peregrinissimus existat, Regionum etiam locos, in quibus
morbus consistit, quantum ejus fieri potest, permutare oportet, & corpora atte-
nuare: sic enim minime multo, ac denso spiritu homines opus habuerint. Por-
ro quicumque morbi a fortissima corporis parte fiunt, gravissimi existunt. Etenim
si isthic, ubi initium sumpserint, permanserint, necesse est fortissima parte labo-
rante, totum corpus laborare. Et si a validissima ad quamdam debiliorem trans-
ierint, difficulter solvuntur. Quicumque a debilioribus partibus ad fortiores
transierint, commodius solvi possunt. Nam influentia a vi ipsarum facile consu-
muntur. * Venæ crassissimæ sic se habent, Quatuor paria ipsarum sunt in cor- 20
pore; & unum quidem a capite retro per cervicem, forinsecus ab utraque spinæ
parte ad coxendices, & in crura progreditur, deinde per suras, & malleolos forin-
secus ad pedes pervenit. Oportet igitur venæ sectiones in doloribus dorsi, ac
coxendicum, de poplitibus facere, & de malleolis forinsecus. Alterum par prin-
cipium ex capite juxta aures habet per cervicem, & sphagitides appellantur, hoc
est jugulares; deferunturque utrinque juxta spinam intrinsecus ad lumbos, in testes,
ac femora, & per poplites ex interna parte, deinde per suras ad malleolos intrin-
secus, & in pedes. * Quapropter in doloribus lumborum, ac testium, venæ se- 21
ctionem de poplitibus, ac malleolis facere intrinsecus. Tertium par venarum ex
temporibus per cervicem sub scapulas tendit, & ad pulmonem defertur, altera
quidem a dextris ad sinistram partem, altera vero a sinistris ad dextram, & dextra
quidem sub mammam abit, & in splenem, & in rhenem, sinistra vero in dextram
partem tendit a pulmone sub mammam, & in hepar, & in rhenem. Utraque autem
in rectum intestinum, ac podicem desinit. Quartum par a priore capitis parte, & o-
culis sub cervicem ad claviculas devenit, deinde super brachia superne in flexu-
ras, postea per cubitos in manuum juncturas, ac digitos. deinde a digitis sursus,
per cubitos, ac manus superne in flexuras, & per brachiorum infernam partem
ad alas, unde superne a lateribus altera in lienem pervenit, altera in jecur, postea
supra ventrem utraque in pudendum desinit. Et crassissimæ quidem venæ sic se
habent. * Sunt autem & ex ventriculo venæ per corpus multæ, & omnigenæ, per 22
quas corpori alimentum accedit. ferunt autem a crassis venis, in ventriculum, ac
reliquum corpus & ab externis, & ab internis, & inter se mutuo distribuunt in-
ternæ extrinsecis, ac vicissim extrinsecæ internis. Venæ igitur sectiones ju-
xta prædictum sermonem facere oportet. Enitendum est autem, ut sectiones
quam longissime a locis faciamus, ubi dolores fieri, & sanguis colligi solet. Sic
enim mutatio minime magna de repente fiet, & consuetudinem removebit, ut
non amplius in eumdem locum colligatur. * Quicumque pus multum spuunt, citra 23
febrem, & quibuscumque in urina pus multum subsidit, citra dolorem, & quibus-
cumque alui recrementa cruenta, velut in dysenteriis, & tarde, ac diutine prodeun-
tia, velut in juvenibus quinque & triginta annorum, atque etiam senioribus, his o-
mnibus ex eadem caussa morbi fiunt. Necesse est enim hos labori deditos, ac exer-
citationis studiosos, & corpore operarios in juventute fuisse, postea vero relictis
laboribus, molli carne, & multum a priore differente carnosos redditos esse, &
corpus multum discrepans habere, ut id, quod prius extitit, cum eo, quod nunc
adepti sunt, nulla parte consentiat. Quum igitur morbus aliquis corripuerit sic
dispositos, e vestigio quidem effugiunt, postea autem a morbo progressu tempo-
ris corpus colliquescit; & serosi, ac saniosi humoris species per venas, qua parte
maxime amplæ fuerint, fluit. Siquidem igitur in inferiorem ventriculum proces-
serit; fere qualis in corpore inest, tale etiam recrementum prodit. Quum enim de-
clivis sit via, non multo tempore hæret in intestino. * Quibuscumque autem in pe- 24
ctus influxerit, suppurati fiunt. Nimirum purgatione acclivi existente, & multo
tempore in pectore immorans putrescit, & purulenta redditur. quibuscumque vero
eadem serosi humoris species in vesicam proruperit, a loci caliditate, calida, & alba
fit, & segregatur, & quod quidem rarissimum est, superstat, crassissimum vero infra
mergitur, quod sane pus appellatur. Fiunt autem & calculi pueris propter hujus loci
caliditatem, itemque totius corporis. Viris autem calculi non generantur propter cor-
poris frigiditatem. Nam id probe nosse oportet, quod homo primis diebus calidissimus
est

est sui respectu, ultimis frigidissimus. Necesse est enim, augescens, & ad vim proce-
dens corpus calidum esse. Ubi autem inceperit marcescere corpus, delabens in
ocium, frigidissimum evadit. Et juxta hanc rationem, quanto amplius primis die-
bus homo augescit, tanto calidior existit, & quanto plus ultimis diebus marce-
25 scit, tanto frigidiorem esse necesse est. * Sani autem fiunt sua sponte illi prædicto
modo dispositi, ac affecti, plurimi quidem ab hora, qua liquescere incipiunt, quin-
to, & quadragesimo die. Qui vero hoc tempus transgressi fuerint, anno finito
sua sponte convalescunt, nisi quid aliud mali gravioris hominem infestet. Quicumque
morbi sensim ex modici temporis caussa fiunt, & quorum caussæ cognitu faciles
sunt, securissimi appellati possunt. Curationem itaque ipsorum instituere oportet,
ut caussæ morbi nos opponamus. Sic enim solvitur utique id, quod morbum in
corpore fecit. Quibuscumque arenosa, aut tofi in urinis subsident, his initio tu-
bercula circa crassam venam enata sunt, & suppurata. Postea vero tuberculis non
cito effractis, tofi ex pure coaliti sunt, qui per venam foras exprimuntur una cum
26 urina. * Quibuscumque vero cruentæ urinæ sunt, his venæ laborant. Quibuscumque
autem in urina crassa existente, caruncula parvæ capilliformes simul prodeunt,
eas a rhenibus prodire nosse oportet, & ab arthriticis. Quibus vero pura urina
est, & alias atque alias velut furfures in urina innatant, horum vesica scabiosa exi-
27 stit. * Febres plurimæ a bile fiunt. Species ipsarum quatuor sunt præter eas, quæ
ab occultis doloribus generantur. Nomina ipsarum sunt: Continens, Quotidia-
na, Tertiana, Quartana. Continens itaque appellata, a plurima, ac meracissima bile
provenit, & judicationes quam brevissimo tempore facit. Corpus enim nullo tempo-
re perfrigeratum cito colliquescit, nimirum a multa caliditate calefactum. Quotidiana
vero post continentem a plurima bile generatur, & præ reliquis celerrime disce-
dit; verum longior est continente, quanto a pauciore bile provenit, & propterea quod
28 requiem habet in ipsa corpus. In continente vero non quiescit ullo tempore. * Ter-
tiana autem longior est, quam quotidiana, & a pauciore bile gignitur. Quanto vero
longiori tempore in tertiana corpus quiescit, quam in quotidiana, tanto diuturnior
hæc febris est, quam quotidiana. At vero quartanæ reliquæ juxta eamdem ratio-
nem habent, sed tertianis diuturniores sunt, quanto pauciore bilis parte parti-
cipant, unde caliditas augetur, & propterea quod corpus in ipsis plus perfrige-
scit id, quod ab atra bile ipsis contingit superflue, adeo ut ægre frigus depelli pos-
sit. Atra enim bilis inter omnes corporis humores viscosissima est, & sedes diu-
29 turnissimas facit. * Quod autem quartanæ febres atræ bilis participes sint, vel
hinc condiscere licet. Autumno enim maxime homines a quartanis corripiun-
tur, & in ætate a quinque & viginti annis usque ad quadragesimum quintum. Hæc
autem ætas præ omnibus aliis maxime a bile atra infestatur, & autumni tem-
pus omnium anni temporum ad eamdem aptissimum est. Quicumque autem extra
hoc tempus, & ætatem a quartana corripiuntur, pro certo scire opor-
tet, eam febrem non fore diuturnam, nisi quid aliud gravioris mali hominem
infestaverit.

DE SALUBRI DIÆTA LIBER

Addititius est ad librum De natura hominis, Polybi Hippocratis discipuli, ait Galenus.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Diæta idiotarum, & privatorum, qualis hyeme, vere, æstate, & autumno esse debeat.*

2 *Diæta ad ætates, ad anni tempus, & ad corporum species constituenda.*

3 *Ambulandum hyeme velocius, æstate tardius, nisi per æstum iter facias. Carnosi gracilibus citius ambulent. Balneis quomodo utendum. Vestes puræ hyeme induendæ, æstate sordidæ, & oleo imbutæ.*

4 *Gracilitatem corporis quo studio consequaris. Pinguis ex gracili quomodo fias.*

5 *Vomendum sex mensibus hybernis.*

6 *Quæ infusa, quibus temporibus, quibusque naturis conveniant. Infusa crassa, & tenuia quæ.*

7 *Crassos, & graciles quomodo ad vomitum præpares. Bis in mense vomere consueti, ii melius est, ut consequenter in duobus diebus quam per majora intervalla vomant.*

8 *Cibos revomere consuetorum, aut quorum alvi non probum transitum habent, curatio.*

9 *Puerulorum infantium educandi, & cibandi ratio.*

10 *Mulieribus siccioris modi diæta convenit. Exercitiorum ratio juxta temporum anni differentias instituatur.*

11 *Alvi profluvii in exercitiis utentibus, & excrementis ciborum speciem referentibus, curatio diætetica. Item quibus temperamentis hic morbus sit familiaris. Corpora densam carnem habentia, iis quæ ra-*

ram

ram habent, a carnium esu magis læduntur.
12 *Cibum postridie eructantes, longiori somno, & aliis laboribus curantur.*
13 *Siti correptis cibi, & labores detrahendi, vinum vero aquosum, & frigidissimum exhibendum.*
14 *Aqua, aut muci per nares, vel aures eruptio, capitis torporem solvit. Sanitas res pretiosissima.*

DIOTAS, & privatos homines hac diæta uti oportet. Hye- 1
me quidem comedere quam plurima, bibere autem quam parcissi-
me. Sit potus vinum quam meracissimum: cibi, panis, & ob-
sonia assata omnia. Oleribus quam paucissimis hoc tempore
utendum est. Sic enim corpus maxime siccum, ac calidum red-
detur. Ubi vero ver apprehenderit, tunc sane potum ampliorem
assumere oportet, vinum dilutius, & paulatim: cibis quoque
mollioribus, ac paucioribus tum utendum est: & ablato pane, mazam exhibere,
& juxta eamdem rationem obsonia detrahere, & ex assatis omnia cocta facere.
Oleribus vero paucis tunc uti oportet, donec ad æstatem perveniat homo, cibis
mollioribus utendo, & obsoniis coctis, & oleribus tam crudis, quam coctis, simili-
terque potibus quam dilutissimis, ac plurimis: ita tamen, ut paulatim non de repente his
utatur, ne videlicet magna mutatio fiat. At vero æstate maza molli nutriatur,
& potu aquoso, ac multo, obsoniis omnibus coctis. Sic autem his, ubi æstas fuerit, uti
oportet, ut frigidum sit corpus, & molle. Tempus enim calidum est, & siccum, & fa-
cit corpora æstuosa, ac squallida. Quapropter tali studio auxiliari oportet. Ju-
xta eamdem vero rationem, quemadmodum ex hyeme ad ver, sic ex vere ad æsta-
tem deducendus est, cibo quidem detracto, potu vero aucto. Sic quoque contra-
ria faciendo, ex æstate ad hyemem perducatur. In autumno vero rursus cibi plures
exhibendi sunt, & sicciores, & obsonia juxta eamdem rationem; potus vero pau-
ciores, & meraciores, quo etiam hyems bona fiat, & homo in ipsa utatur potibus
meracioribus, ac paucis; cibis vero quam plurimis, ac siccissimis. Sic enim & ma-
xime sanus fuerit, & minime frigore impetetur. Nam tempus hoc valde frigi-
dum, ac humidum existit. * Porro habitibus corporum carnosis, & mollibus, ac ru- 2
bris, plurimo anni tempore, siccioribus diætis uti conducit. Humida enim est ipso-
rum natura. Verum duros, & graciles, fulvosque, ac nigros, humidiore diæta majo-
re temporis parte victitare oportet. Corpora enim talia sicca existunt. Sed & juve-
nibus corporibus, mollioribus, & humidioribus diætis uti confert. Nam ætas ipso-
rum sicca est, & corpora compacta sunt. Seniores autem ficciore victus modo, ma-
jori temporis parte degere oportet. Corpora enim in hac ætate humida sunt, &
mollia, ac frigida. Oportet igitur & ad ætatem, & ad tempus anni, & ad corporum
species, ac habitus diætas constituere, ita ut consistentibus & caloribus, & frigori-
bus nos opponamus. Sic enim maxime sani fuerint. * Quin & ambulandum 3
hyeme quidem velociter est, æstate autem leniter; nisi per solis æstum iter facien-
dum sit. Oportet autem & carnosos citius ambulare, graciles vero tardius. Bal-
neis quoque multis æstate utendum est, hyeme paucioribus. Gracilibus autem ma-
gis expedit lavari quam carnosis. Vestes autem puras induere hyeme oportet: 4
oleo imbutas, ac sordidas æstate. * Cæterum pingues, & qui graciles fieri volunt,
omnes labores jejuni facere debent, & cibos assumere anhelantes adhuc ex fati-
gatione, & non refrigerati, præpoto vino diluto, & non valde frigido, & obso-
nia præparata assumere ex sesamis, aut condimentis hortensibus, & aliis hujuscemo-
di. Sint autem obsonia pinguia, quæ offeruntur: sic enim a quam paucissi-
mis impleri poterint. Sed & semel in die cibum sumere, & illotum manere, & stra-
tum durum habere, & nudum deambulare oportet, quantum ejus maxime fie-
ri potest. Quicumque vero graciles sunt, & pingues fieri volunt, tum alia his, quæ
dixi, contraria facere, tum jejunos nullum laborem subire, oportet. * At vero vo- 5
mitibus, & alvi per infusa elotionibus, hoc modo utendum est. Sex menses hyber-
nos vomendum est. Hoc enim tempus pituitosius est æstivo, & morbi circa
caput fiunt, & regionem eam, quæ est supra septum transversum. Quum vero æ-
stas, ac calor fuerit, infusis utendum est. Hora enim hæc æstuosa est, & corpus bi-
liosius, & lumbi, ac genua gravantur, & calores oboriuntur, & in ventre tormi-
na fiunt. Quapropter corpus perfrigerare oportet, & quæ in sublime elevan-
tur, inferne subducere ex istis locis. * Sint autem infusa pro crassioribus, ac humi- 6
dioribus salsiora, & tenuiora, pro siccis vero, & gracilibus, ac debilioribus pin-
guiora, ac crassiora. Crassa autem, & pinguia infusa sunt, quæ ex lacte fiunt, & cicerum
decoctum, & alia hujusmodi. Tenuia vero, & salsa sunt muria, & aqua marina, &
ejuscemodi. * At vero vomitus sic facere oportet. Quicumque homines crassi, ac 7
pingnes sunt, & non graciles, jejuni vomant a cursu, aut ambulatione cita, juxta
meridiem. Sit autem dimidia hemina hyssopi in aquæ congio contriti, atque hoc ebi-
bat affuso aceto, & adjecto sale, quo jucundius evadat. Bibat autem primum sen-
sim, ac lentius, postea amplius, & citius. Qui vero graciliores sunt, ac debiliores,
a cibis vomitum faciant hoc modo. Lotus calida præbibat meri heminam, dein-
de cibos omnigenos edat, & neque dum cibum sumit, neque a cibo bibat, sed con-
tineat se, donec quatuor stadia quis percurrat, deinde vina tria permixta ipsi in

potu

potu offerantur, austerum, dulce, ac acidum, primum quidem meracius, & paula-
tim, & per multum temporis spatium; deinde vero dilutius, & citius, & multum.
Quicumque autem bis in mense vomere consuevit, huic melius est, ut consequenter
in duobus diebus vomat, quam per quintum, & decimum. Verum aliqui penitus con-
8 trarium faciunt. * Quibuscumque vero commodum est removere cibos, aut quibus alvi
non probum transitum habent, his omnibus conducit sæpe in die comedere, &
omnigenis edulis uti, & obsoniis variis modis præparatis, vinumque bibere du-
plex, aut triplex. Qui vero revomunt cibos, aut alvos habent humectas, his om-
9 nibus contrarium hujusmodi facere conducit. * Cæterum puerulos infantes per mul-
tum tempus in aqua calida madefacere oportet, & vinum bibendum dare aquo-
sum, & non penitus frigidum. Dandum est & id vinum, quod minime ventrem
elevet, ac inflet. Hæc autem facere oportet, ut & convulsionibus minus corripian-
10 tur, & majores fiant, ac meliorem calorem adipiscantur. * Mulieres porro, siccioris
modi diæta uti oportet. Nam & cibi sicciores ad muliebrium carnium mollitiem
commodiores sunt, & meraciores potus præstabiliores sunt ad uteros, ac fœtuum
nutrimenta. Qui exercitiis utuntur, hyeme currere, ac luctari debent. Æstate ve-
ro luctari quidem parum, currere autem minime, sed multum deambulare secun-
dum ventus, ac frigus. Quicumque ex cursibus fatigati fuerint, eos luctari opor-
tet, Qui vero ex lucta fatigantur, eos currere expedit. Sic enim laborans, fatigata
11 corporis parte, vel maxime calefieri, componique, ac recreari queat. * Quoscumque ex-
ercitiis utentes, alvi profluvia corripiunt, & recrementa ciborum speciem referentia ac
cruda habent, his exercitiorum non minus, quam tertiam partem detrahere oportet,
& ciborum dimidium saltem exhibere. Palam est enim, quod ventriculus confove-
re non potest, quo ciborum multitudo concoquatur. Sint autem his cibi, panis quam
maxime assatus in vino intritus, & potus quam parcissimi, ac meracissimi, &
deambulationibus a cibo ne utantur. Oportet autem sub hoc tempus semel dum-
taxat in die cibum sumere. Sic enim quam maxime concalescit ventriculus, & ea quæ
ingesta sunt, exsuperaverit. Fit hic profluvii alvi modus maxime his corporibus,
quæ densam carnem habent, quum ad carnium esum homo cogitur, natura ejusmo-
di existente. Venæ enim densatæ cibos ingestos non suscipiunt. Est autem hæc
natura acuta, & in utramque partem vertitur, & ad modicum tempus viget bona
habitudo in talibus corporibus. At vero rariores, ac hirsutiores corporum species
ac habitus tum carnium esum suscipiunt, tum labores magis tolerant, & bonæ
12 habitudines ipsis fiunt diuturniores. * Quicumque postridie cibos eructant, & præ-
cordia ipsis elevantur, utpote cibis crudis, & incoctis existentibus, his longiori
quidem tempore dormire conducit, verum & aliis laboribus corpora ipsorum cogere
oportet. Vinum autem meracius, & amplius bibant, & cibis paucioribus sub id
tempus utantur. Palam est enim, quod ventriculus præ imbecillitate, ac frigidita-
13 te, ciborum multitudinem concoquere non potest. * Quoscumque vero sitis corripue-
rit, his & cibi, & labores detrahendi sunt, & vinum bibant aquosum, & quam frigi-
dissimum. Quibuscumque autem dolores fiunt ex visceribus sive ex exercitiis, sive ex
aliquo alio labore, his quiescere conducit, cibis abstinentes; potione autem utantur,
quæ quam parcissime in corpus assumpta, plurimam urinam ducat, quo venæ vi-
sceribus insitæ non distendantur repletæ. Ex talibus enim tubercula oboriuntur,
ac febres. Quibuscumque vero morbi a cerebro fiunt, torpor primum caput occu-
pat, & frequenter mingit æger, & reliqua, velut in urinæ stillicidio perpetitur,
14 atque hæc sane ad dies novem patitur. * Et si quidem erumpat per nares, aut aures
aqua, sive mucus, a morbo liberatur, & urinæ stillicidium sedatur, Mingit autem
multum, & citra dolorem, idque album, donec viginti præterierint dies, & capi-
tis dolor hominem relinquit. Intendenti autem oculos splendor occultatur, Porro
virum prudentem id secum reputare oportet, quod res preciosissima est sanitas,
& proinde scire, ut ex suo ipsius consilio in morbis utilitatem percipiat.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE GENITURA.

Hic a Galeno Polybi esse perbibetur.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Providentis naturæ vis, & genituræ proventus. Coitus voluptas unde. Cur genitura spumescat.*

2 *Cur valentissimum Venere externatur. Sanguis aliquando in genitura profluit. Alius seminis, alius urinæ meatus. Somnia venerea quomodo fiant, & pollutiones unde.*

3 *Eunuchi cur non coeant, ac imbecilliores sint, & quod vena secundum aures incisa infœcundos reddant.*

4 *Quamobrem pueri, & puellæ semen non excernant, & menses virginibus juven-*

culis

culis non procedant.

5 *Genituram ab omnibus corporis partibus excerni. Humores corporis quatuor.*

6 *Quid mulieribus in coitu accidat, & Venerem cum utrorumque, sed majore viri voluptate fieri.*

7 *Mulieribus frequens coitus expedit. Mensium retentorum incommoda. Nota conceptus, & quod semen masculum, & fœmineum utrique insit: & cur nunc mares, nunc fœmina gignantur.*

8 *Liberorum varietas unde, & qui aliqua re parentem referant: & cur imbecilles ex robustis, & non omnes robusti, & nunc item parvi, nunc magni edantur. Exemplum cucumeris ad puerum in utero. Cur mutili, & magna fere ex parte integri ex mutilatis nascantur.*

9 *Fœtus quando perdantur. Simile de terra ad fœtus mutilos. Cur integri, & sani ex mutilatis, & mutilati ex mutilatis nascantur.*

LEX quidem omnia corroborat. Verum genitura viri provenit 1
ab omni humido, quod in corpore existit, ita ut id, quod robustissimum est, secernatur. Argumentum autem ejus, quod robustissimum secernitur, hoc est: quod a Veneris usu paucula adeo re emissa, imbecilles reddimur. Habet autem res hoc modo. Venæ, & nervi ab omni corpore in pudendum vergunt, quibus, dum aliquantulum teruntur, & calescunt, ac implentur, velut pruritus incidit, & ex hoc toto corpori voluptas, ac caliditas accedit. Quum vero pudendum teritur, & homo movetur, humidum in corpore calescit, ac diffunditur,
& a motu conquassatur, ac spumescit: quemadmodum etiam alii humores omnes 2
conquassati spumescunt. * Sic autem in homine ab humido spumescente id, quod robustissimum est, ac pinguissimum, secernitur, & ad medullam spinalem venit. Tendunt enim in hanc ex omni corpore viæ, & diffundunt ex cerebro in lumbos, ac in totum corpus, & in medullam: & ex ipsa medulla procedunt viæ, ut & ad ipsam humidum perferatur, & ex ipsa secedat. Postquam autem ad hanc medullam genitura pervenerit, procedit ad rhenes; hac enim via tendit per venas: & si rhenes fuerint exulcerati, aliquando etiam sanguis simul defertur: a rhenibus autem transit per medios testes in pudendum. Procedit autem non qua urina, verum alia ipsi via est illi contigua. Et sane qui somnia venerea habent, propterea per somnum genituram effundunt, quum humidum in corpore diffusum, & calfactum fuerit, & sive ex labore, sive alia quapiam re spumuerit, dum ab ipso secernitur, coitus imaginem repræsentat. Habet enim humiditas hæc similiter ut in coeuntibus. Sed non est mihi de his, qui per somnum semen emittunt, & de toto morbo quid est, & quæ operatur, & quare
coitus locum expleat, sermo. Atque hæc quidem de hoc dicta sufficiunt, * Cæterum eu- 3
nuchi propterea non coeunt, quia genituræ transitus ipsis sublatus est. Est enim per ipsos testes via ejus, & nervi tenues, ac crebri ex testibus in pudendum tendunt, quibus & elevatur, & demittitur, atque hi nervi in exsectione dum castrantur, rescinduntur, quapropter non sunt utiles eunuchi. Nam nervis ipsorum extritis, genituræ via obturata est. Callus enim obducitur testibus, & nervi duri, ac torpentes a callo facti, pudendum neque tendere, neque laxare possunt. Quibuscumque vero juxta aures venæ sectæ sunt, hi coeunt quidem, & genituram emittunt, verum modicam, & debilem, ac infœcundam. Nam plurima genituræ pars a capite juxta aures in spinalem medullam procedit. Ipse autem transitus, cicatrice sectioni indu-
cta, consolidatus est. * At vero puerulis venulæ tenues, & repletæ existentes, genitu- 4
ræ transitum impediunt, & pruritus ipsis non similiter accedit, & propterea neque conquassatur in corpore humidum ad genituræ secretionem. Quin & virginibus, quousque juvenculæ fuerint, menses non procedunt propter eamdem caussam. Postquam autem adoleverint & virgo, & puer, venæ in pudendum pueri tendentes, itemque virginis in uterum, ampliæ fiunt præ augmento, & oscula ipsarum aperiuntur, & via, ac transitus per angustias contingit, & humidum tunc etiam agitationem habet. Nam spatiositas ipsi tunc ab agitatione, ac conquassatione contingit: & puero sane procedit genitura, ubi plene puber fuerit ob hanc
caussam, itemque virgini menses. Atque hæc mihi sic demonstrata sunt. * Porro ge- 5
nituram dico a toto corpore secerni, & a solidis, & a mollibus partibus, & ab humido omni in toto corpore. Sunt autem humidi species quatuor, Sanguis, Bilis, Aqua, & Pituita. Tot enim species congenitas homo in seipso habet, & ab his morbi fiunt, aut etiam ex morbis discretiones. Et hæc quidem dicta sunt a me de genitura, unde fiat, & quomodo, & quare, & quibus genitura non est, & quare non est, & de mensibus virginum, & quod mulieribus in coitu, dum confricatur, ac teritur pudendum, & uteri moventur, velut pruritus in ipsos incidat, & quod
reliquo corpori voluptas, ac caliditas accedat. * Emittit autem & mulier a corpore 6
genituram, aliquando in ipsum uterum, qui sane inde humidus evadit: aliquando foras, si uterus magis quam opportunum est, hiarit. Et delectatur mulier, ubi coire inceperit per omne tempus, donec vir semen emiserit. Et si quidem appetit viro commisceri, prius quam vir emittit, & de cætero non similiter delectatur. Si vero non appetit, simul cum viro delectari desinit. Et habet res hoc modo, quemadmodum si quis in ferventem aquam, alteram frigidam infundat, illa fervere cessat. Sic genitura

tura viri in uterum illapsa, caliditatem, & voluptatem mulieris extinguit. Exilit autem voluptas, & caliditas simul cum genitura in uteros illabente, deinde desinit. quemadmodum si quis in flammam vinum infundat, primum quidem contingit flammam exilire, & per modicum tempus augeri, ad vini infusionem, deinde desinere. Ita etiam mulieri caliditas exilit ad geniturain viri, deinde definit. Cæterum multo minus delectatur fœmina, quam vir in coitu, & vir etiam tempore longiore. Propterea autem quod vir magis delectatur, fecernitur ipsi de repente ab humido, fortiori tur-

7 batione, ac agitatione, quam mulieri. Habet autem & hæc res hoc modo. * Mulieres si cum viris coeant, magis sanæ sunt: si non, minus. Nam & uteri simul humidi fiunt in commixtione: qui enim sicci sunt magis, quam convenit, fortiter contrahuntur; ubi vero fortiter contrahuntur, dolorem corpori afferunt: & simul coitus sanguinem calfaciens, ac humectans, viam faciliorem mensibus facit. Mensibus autem non procedentibus, corpora fœminarum morbosa fiunt. Quapropter autem morbosa fiant, in mulieribus morbis referetur. Et de his quidem hactenus. Postquam autem coivit mulier, si quidem conceptura non est intra seipsam, pro more foras procedet genitura ab utrisque, ubi fœmina volet. Si vero conceptura est, non procedit foras, sed manet in utero genitura. Nam uteri susceptam, & conclusam in sese continent, osculo nimirum ipsorum præ humiditate contracto, ac concluso, simulque permiscentur, tum quæ a viro venit, tum quæ a muliere emissa est. Quod si fœmina partus perita sit, & cognoverit, quando genitura non exciderit, sed intus manserit, sciet, qua die intra seipsam concepit. Habet autem & hoc sic. Quandoque quidem fortius est semen a muliere emissum, aliquando vero debilius. Similiter etiam quod vir emisit. Et est tum in viro fœmineum, itemque masculum semen, tum itidem in muliere. Fortior autem masculus fœmina est. necesse igitur est ipsum a fortiore semine generari, habetque res hoc modo. Si ab utrisque semen fortius prodierit, masculus erit partus: si vero debile, fœmina nascetur. Utrum autem multitudine, ac copia prævaluerit, juxta illud ipsum partus nascetur. Si enim multo plus fuerit debilis seminis, quam fortioris, superatur forte, & debili permixtum, in fœminam transit. Si vero plus fuerit fortis seminis, quam debilis, superatur debile, & in marem transit. Quemadmodum si quis ceram, & adipem misceat, & de adipe tamen plus conjiciat, eaque ad ignem liquefaciat. Quandiu quidem liquida fuerint, non apparet, utrum tandem horum superet, ubi vero congelata fuerint, tunc jam conspicuum est, quod adeps ceram copia exuperat. Sic habet etiam masculi, ac fœminæ genitura. Quod vero & in fœmina, & in viro genitura fœminea sit, ac mascula, ex manifestis factis conjectare licet. Multæ enim mulieres jam fœminas pepererunt ex propriis viris; verum ad alios viros transgressæ, masculos genuerunt. Et viri illi ipsi, apud quos mulieres fœminas pepererunt, ad aliarum mulierum mixturam progressi, masculos genuerunt. & quibus masculus sexus gignebatur, aliis fœminis permixti, fœmineam sobolem genuerunt. Atque hæc sane ratio declarat, tum virum, tum fœminam, & fœmineam, & masculam genituram habere. Nam apud quos viros fœminas pariebant, superabatur fortius semen a copia debilioris, & gignebantur fœmellæ. Apud quos vero masculos pariebant, superabatur debilius, & gignebantur mares. Procedit autem non semper ab eodem viro genitura fortis, sed neque semper debilis, sed alias alia, atque sic etiam in muliere res habet, ut minime mirandum sit, easdem fœminas, eosdemque viros, sobolem masculam, & fœmineam producere. Habet autem & in brutis geniture fœmineæ, ac masculæ ratio eodem modo. Et in ipsa genitura egreditur & fœmineum, & masculinum ab omni corpore, & a debilibus

8 debilis, & a fortibus fortis: & necesse est sic in partum distribui. * Et ex quacumque corporis viri parte plus prodierit in genitura, quam mulieris, partus ille magis similis erit patri. Undecunque vero a corpore mulieris plus venerit, magis assimilabitur matri. Est autem impossibile, partum per omnia matri similem esse, & patri nihil: aut vice versa, neque alteri quicquam similem esse: sed utrisque necesse est in aliquo similem esse: siquidem ab utrisque corporibus semen in partum procedit. Uter autem tandem plus contulerit ad similitudinem, & a pluribus corporis regionibus, illi magis similis est. Contingitque aliquando, ut filia nata majori ex parte, magis similis sit patri, quam matri, & filius natus aliquando magis similis est matri, quam patri. Atque hæc tam multa a me relata declarant superiorem sermonem. Quod & in muliere, & in viro tum mascula, tum fœminea genitura existat. Contingit autem & hoc. Quandoque partus tenues, & debiles generantur ex patre, & matre crassis, ac robustis: & si quidem multis jam generatis pueris tale quid contingat, manifestum est, quod fœtus in utero ægrotavit, & ab utero quid de suo ipsius incremento foras prodivit, utero nimirum amplius hiante: & propterea debilis factus est. Unumquodque autem animal juxta proprium robur ægrotat. Si vero omnes pueri nati debiles fuerint, uteri ipsi in caussa sunt, angustiores, quam oportet, existentes. Si enim non habuerint spaciositatem, in qua fœtus nutriri possit, necesse est, ipsum tenuem fieri, utpote qui non habeat satis amplum locum ad incrementum capiendum. Si vero habeat satis amplum locum, & non ægrotet, verisimile est, ex magnis parentibus magnam sobolem generari. Habet autem res hoc modo. Quemadmodum si quis cucumerem, qui jam defloruit, sit autem adhuc tenellus, & in cucumeratio adhuc adhæreat,

hæreat, ponat, ac immittat in vas angustum, æqualis, ac similis evadet cavitati ipsius vasis. Si vero quis eumdem in vas amplum indet, quod verisimile sit cucumeris capax esse, sed non valde multo majus, quam pro cucumeris natura, æqualis itidem, ac similis erit cucumis vasis ampli cavitati. Nam in augescendo enim vasis cavitate contendit. & ferme omnia nascentia sic habent, quo modo quis ipsa cogat. Sic sane & in puero se res habet. Si enim spatiositas ipsi contigerit in augescendo, major evadet : si vero angustia, minor. At vero mutilum in utero puerum, sentio aut contusum ex matris uterum gestantis plaga, aut ejusdem lapsu, aut alio quopiam violento affectu matri accidente, mutilatum esse. Qua vero parte mater plagas acceperit, ea puer mutilatur. * Si vero amplius contundatur fœtus, ita ut 9
pellicula ipsum continens rumpatur, perditur fœtus. Quin & alia hujuscemodi caussa pueri mutilantur. Quum in utero juxta locum, in quo mutilatus est fœtus, angustia fuerit, necesse est, corpus, quod in angustia movetur, mutilari, juxta illum locum. Quemadmodum etiam arbores quæcumque in terra sunt, & non habent satis amplum locum, verum a lapide, aut aliqua alia re impediuntur, quum emergunt, obliquæ, ac tortuosæ sunt, aut hac parte crassæ, altera tenues. Sic accidit etiam circa puerum, si in utero juxta aliquam corporis partem, angustior altera uteri pars altera fuerit. Cæterum quod ex mutilatis hominibus sani, & integri gignantur pueri, ut plurimum contingere solet. Habet enim mutilatum, numero omnia quæ sanum. Ubi vero morbus aliquis ipsis, & humido ipsorum acciderit, a quo semen provenit (quatuor sane quum species sint humidi, quæ naturaliter in corpore existunt) genituram non totam exhibent, debiliorem autem juxta mutilatam partem. Quare nihil miri mihi videtur, si etiam mutilentur, quemadmodum parens. Et hæc mihi de hoc dicta sufficiant. Redibo autem rursus retro ad sermonem, quem dicere reliqui.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE NATURA PUERI,
sive fœtus;

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Genitura in utero coacervata, & calfacta (utpote in calido existens) spiritum habet.*

2 *Omne calidum frigido nutriri moderato. Quæcumque calefiunt, spiritum emittunt, & alium frigidum ejus loco vicissim attrahunt.*

3 *Genituram non tantum a calido, sed etiam a matre spirante spiritum habere, eoque frui.*

4 *Spiritus transitus extra, ac intro juxta genituræ medium per pelliculam fit. Genituræ sex dierum foras prolapsæ forma. Umbiliens spirationi destinatus. Pellicula genituram ambiens, ac complectens, tota ex umbilico tenditur. Genitura a matre, sanguine in uterum descendente, augescit.*

5 *Menses prægnantibus, si puer sanus sit, & permanere debeat, non prodeunt. Pellicularum fœtum ambientium eadem, quæ primæ, ac externæ ratio, & generatio. Carnis generatio quomodo fiat.*

6 *Menses uterum ferentes, cur non molestent. Genituræ spiratio modica, sanguinem modicum : amplior, copiosiorem, & uberiorem in utero trahit. Menses retenti, uterum non gestantibus, quare dolorem inducant. Muliebria corpora virilibus sunt humidiora.*

7 *Mulier a sanguine menstruo evacuata in utero concipit, repleta vero minime. Mala, quæ mulieribus ex lunaribus purgationibus non procedentibus obveniant.*

8 *Pelliculæ, carne generata, ac augescente in utero sanguine augentur simul. Secunda, quando post genituram susceptam appelletur. Corporis totius, carne augescente, a spiritu articulatio. In corporis articulatione, similia semper ad similia transeunt.*

9 *Ossa unde durescant.*

10 *Genituræ, & carnis coarticulatione, simile semper ad simile progredi. Membrorum discretio quot diebus fiat.*

11 *Primiparæ, & quæ rarius pariunt, in partu, & partus purgationibus maxime laborant. Purgationes menstruæ a partu cur fiant.*

12 *Purgationum menstruarum principium. Sanguis a partu, si mulier sana est, aut sana est futura, statim congelatur : sin minus, contra.*

13 *Mulier, a partu non purgata, in magnum morbum, aut vitæ periculum, si non cito curetur, incidit. Articulationis dies purgationi a partu pares.*

14 *Sanguinis fluxionem, in uteros post semen illapsum, cur primo paucissimum, ac modicum esse, oporteat. Puer paulo ante trigesimum diem perditus, inarticulatus est. Fœmella cur posterius formetur, & articuletur. Purgatio menstrua in fœmella diuturnior.*

15 *Ossa quo tempore duriora fiant, & a quo fiuntur. Digitorum manuum, ac pedum eadem, quæ in arborum ramificatione, ratio. Venæ hominis omnes in manuum, ac pedum digitos desinunt. Capitis venæ*

na totius corporis crassissima.

16 *Vena, ac nervi tenuissimi, densissimi, ac plurimi in manibus, ac pedibus. Unguium in digitorum manuum, ac pedum extremitatibus usus.*

17 *De pilorum natura, & alimento. Pili qua corporis parte, & cur in quibusdam posterius nascantur. Caro, genitura prodeunte rarescit, & cuticula, & vena aperiuntur. Pilorum alimentum unde.*

18 *Pili in rarissimis cuticulæ partibus enascuntur. Eunuchi ante pubertatem facti, cur neque in pube, neque mento pilos producant. Mulieres cur mento, & corpore leves. Calvi ut plurimum sunt pituitosi.*

19 *Eunuchi cur non fiant calvi. Canities unde. Capitis cuticula canorum albidior. Cani ex nativitate parte aliqua, partem illam albidiorem habent. Pili pro humiditate capitis colore inficiuntur.*

20 *Pueri motus in utero quando. Musculi quo tempore, & cur citius moveantur. Lac quando matri sui judicationem præbeat. Lac quibus mulieribus citius, & quibus posterius prodeat.*

21 *De lactis generatione. Lactis persultationem quæ citius percipiant. Pecora prægnantia cur pinguiora. Naturam omnem hominum, & ex terra nascentium esse similem.*

22 *Lac quando in mammas procedat. Coitus multus venerem magis inducit. Puer de matre in uteris vivit, & quali mater sanitate prædita est, talem etiam puer habet.*

23 *Fructus unde nutriantur, & concoquantur.*

24 *Arbores plantandi ratio, & modus.*

25 *Germinandi diversitas in iis, quæ ex semine, & ex plantariis proveniant.*

26 *Plantæ auctæ, qua necessitate ramos spargant. Terra pars inferna hyeme cur calidior, quam æstate. Fimum, atque alia humectata, dentius compressa, citius concalescunt.*

27 *Vestes pelliceæ fortiter compactæ a se ipsis comburuntur. Fontes, ac marina aqua cur hyeme auctiores, & calidiores.*

28 *Aquam in terra non consistere, sed semper in declive procedere. Terra pars inferna æstate, quam hyeme frigidior.*

29 *Terra semper plus, aut minus in se aqua habet.*

30 *Aqua, quæ hauritur in puteis, spiritum semper movet. Aqua consistens cur densior, & calidior.*

31 *Aqua fontana hyeme, quam æstate calidior.*

32 *Arbori neque duo calida, neque duo frigida simul accedere debere. Arbores ex superna, & inferna parte nutriri.*

33 *Arbor vehementer tenera existens, fructus producere nequit. Arbores per tempus solidæ factæ, & radicibus firmatæ, augescere desinunt.*

34 *Inoculationis in arboribus ratio, & cur arborum rami, aliis arboribus insiti, diversos fructus producere soleant.*

35 *Puer ex matris sanitate bene, vel male valet. De pueri situ in utero. Repetit disputationem de spiratione genituræ per umbilicum.*

31 *Humanæ naturæ ad ova, quæ incubantur, similitudo. Ovis volucrium umbilicum inesse.*

37 *De Partus ratione.*

38 *Pueri, matre violentam aliquam afflictionem patiente, aut alimento defficiente, ante decimum mensem eduntur. Uteri gestatio ultra decimum mensem (ut mulieribus videtur) quomodo contingat.*

39 *Conceptus cur faciles a mensium purgatione. Uteri gestatio non ultra decimum mensem ob alimenti, & augmenti, quod a matre descendit, inopiam.*

40 *Primiparæ ob alimenti defectum sæpe ante decimum mensem exactum pariunt. Mulieres paucos menses dimittentes ut plurimum etiam sine lacte sunt.*

41 *Volucres ex ovi luteo nascuntur. Ovum usque adeo est rarum, ut spiritum trasmittere possit. Pulli viginti diebus excluduntur.*

42 *Animalium eadem, quæ hominis, & volucrium partus ratio. Partus faciles qui.*

43 *Primiparæ cur ex partu maxime laborent. Umbilicus postremus omnium membrorum in lucem prodit. Mulieribus in partu mammæ, & alia membra humidiora rumpuntur.*

44 *Gemelli quomodo uno coitu nascantur. Animalia quædam quare plures fœtus edant. Gemelli utriusque sexus quomodo generentur.*

45 *Genitura non simul, & semel ejaculatur. Genitura non omnis fortis est. Masculorum gemellorum, & fœmellarum generatio.*

1 SI genituta ab utrisque permanserit in utero mulieris, primum quidem simul miscetur, utpote muliere non quiescente, coacervaturque, ac crassa per calorem evadit. Deinde spiritum concipit, nempe in calido existens, & postea matre spirante. Deinde ubi spiritu repleta fuerit, viam hic ipse sibi ipsi foras facit, & per mediam genituram spiritus erumpit. Quum autem spiritui calido via foras facta est, rursus alius frigidus a matre inspirat, atque hoc facit per omne tempus. Calescit enim, utpote in calido existens, & frigidum spiritum concipit a matre spirante. Omnia autem, quæ calescunt, spiritum habent. Spiritus autem erumpit, & sibi ipsi viam facit, ac foras procedit. Id autem, quod calescit, rursus in seipsum alium spiritum frigidum trahit per fissuram, unde nutritur. Atque hoc contingit etiam in lignis, & in foliis, cibisque, ac potibus, si fortiter calefiant. Ejus rei notionem ligna ardentia exhibent: omnia enim ligna hoc faciunt; maxime vero subviridia. Emittunt enim spiritum juxta sectionem. Spiritus autem quum foras procedit, circum cæsuram volutatur id, quod semper fieri videmus. Manifesta igitur est ratiocinatio de spiritu, quod calidus existens in ligno, attrahit alterum frigidum, a quo nutritur, & a se ipso dimittit,

Nam si non alterum pro eo, quem a se dimittit, attraheret, non volutaretur spiritus foras prodiens. 2 * Omne enim calidum frigido moderato nutritur. Et ubi percalfactum fuerit humidum, quod est in ligno, in spiritum mutatum foras procedit, & qua parte foras exit, ea ipsa calidus, qui inest adhuc in ligno, alterum frigidum spiritum ejus loco attrahit, a quo nutritur. Idem faciunt & folia viridia. Quum enim incenduntur, spiritum concipiunt, deinde erumpit spiritus, & viam facit, forasque prodit, & circumvolutatur: procedens autem strepitum facit, qua parte inspirationem præbet. Quin & legumina, & frumenta, & arborei fructus nucum generis calefacta spiritum habent, qui fissura facta foras prodit, & si humida fuerint, ampliorem spiritum emittunt, & rimam majorem faciunt. Et quid multis verbis opus est? Omnia quæcumque calefiunt, spiritum emittunt, & alium frigidum vicissim ejus loco attrahunt, a quo nutrimentum sumunt. Atque hæ necessitates ea gratia a me productæ sunt, ut cognoscatur, quod genitura in utero calefacta spiritum habet, & emittit. 3 * Simul autem & a matre spirante genitura spiritum habet. Quum enim mater frigidum attraxerit ex aere in seipsam, fruitur eo etiam genitura. Calida autem est, utpote in calido existens, & tunc sane spiritum habet, ac emittit, atque ipsa genitura inflata pelliculam acquirit. Circumtenditur enim, quod forinsecus circum ipsam est, continuumque evadit, utpote viscosum existens. Quemadmodum in pane, dum torretur, tenue quidem pelliculæ specie in superficiem abscedit, ac extat. Calescens enim panis, & inflatus elevatur; qua parte vero inflatur, isthic pelliculæ species excitatur, & consistit. Genituræ autem calefactæ, ac inflatæ ex toto, pellicula forinsecus circumdatur. 4 * Verum juxta medium genituræ, spiritui transitus extra, ac intro fit per pelliculam, & hac parte tenuitas pelliculæ a genitura distat, & paucissimum quid de genitura inest. Ipsa autem reliqua genitura rotunda est in pellicula. Atqui genituram, quæ sex diebus in utero mansit, & foras prolapsa est, ipse vidi, & qualis tum animo meo obversabatur, ex illis ipsis reliquorum conjecturam facio. Ut vero ego viderim genituram sex dierum existentem, enarrabo. Mulieris nobis familiaris famula cantrix magnæ existimationis ex virorum consuetudine erat, quam in ventre concipere non conveniebat, ut ne minoris existimationis redderetur. Audierat autem cantrix ipsa, qualia mulieres inter se dicunt, quod quando mulier conceptura est in ventre, genitura non egreditur, sed intus manet. Auditis autem his, atque intellectis, hoc semper observavit, & quum quandoque sentiret genituram non exeuntem, dominæ exposuit, & sermo statim ad me pervenit. Ego vero quum audissem, jussi ipsam ad terram saltare, & postquam septies jam exsiliisset, genitura in terram profluxit, & strepitus factus est, atque illa conspecta ipsa ammirata est. Qualis autem erat, ego referam: velut si quis ovo crudo externam testam circum circa adimat; in interna vero pellicula inclusus liquor pellucescat. Modus quidem talis erat, & ut abunde dicam, ruber erat liquor, & rotundus. In pellicula vero fibræ quædam albæ, ac crassæ inesse videbantur cum cruore crasso, & rubro obvolutæ: circum autem pelliculam foris cruenta vestigia instar sugillatorum; juxta medium vero tenue quid eminebat, quod mihi umbilicus esse videbatur, & per illum sane spirationem extra, & intro primum facere apparebat; quin & pellicula genituram ambiens, ac complectens tota ex illo tendebatur. Talem sane ego genituram sex dierum existentem vidi. Referam autem & aliam dinotionem omni cupienti de hoc scire, qui mihi paulo post hanc manifeste apparuit, & testimonio esse potest omni meo sermoni, quod verus est, quantum homini de hujusmodi re dicere datur. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt. 5 * Quod genitura in pellicula est, & spiritum habet intro, & foras, & augescit a matre sanguine in uterum descendente. Menses enim non prodeunt, ubi mulier conceperit intra se ipsam, si puer sanus fuerit, & permanere debet, nisi in quibusdam primo mense modicam sui indicationem faciant. Verum sanguis a toto corpore mulieris descendens, in orbem forinsecus pelliculam circumstat, simulque cum spiritus sanguis intra per pelliculam trahitur, qua parte perforata est, & a genitura distat, congelaturque, & futuro animali augmentum præbet. Quum autem tempus accesserit, rursus aliæ pelliculæ intra primam pelliculam tenues, & multæ circumtenduntur eo modo, quo prima pellicula facta fuit. Sunt autem & hæ ab umbilico extentæ, & inter se mutua ligamenta habent. Quum vero jam hoc factum est, ex descendente a matre sanguine, & congelato caro fit. Juxta mediam autem carnem umbilicus distat, per quem spirat, & alimentum, ac incrementum capit. 6 * At vero mulier, quum uterum gerit, a mensibus non prodeuntibus propterea non dolet, quod sanguis non conturbatur, acervatim abire solitus singulis mensibus, sed procedit sensim, & modice citra dolorem quotidie in uterum ipsum, & quod inest intus, in utero augescit. Singulis autem diebus ea gratia procedit, & non semel per mensem, quod genitura in utero existens semper a corpore trahit, prout vires tum ipsa, tum spiratio habet. Et primum quidem modica spiratio fit, & sanguis modicus a matre procedit. Quum vero spiratio amplior redditur, magis sanguinem trahit, & uberioris in uterum descendit. Atqui in uterum non gestantibus, ubi menses non prodierint, propterea dolor oboritur. Primum quidem sanguis in corpore sin-

gulis

gulis mensibus turbatur ab hujusmodi necessitate, quod mensis a mense mul-
tum differt & secundum frigiditatem, & caliditatem, atque hoc percipit mulieris
corpus; humidius enim est, quam virile. Ubi autem turbatus est sanguis, & venas
7 implevit, ab ipso descendit, qualis ab initio naturæ fuit. * Quare si quidem eva-
cuatur a sanguine mulier, in ventre concipit; si vero repleta fuerit, non. Nam va-
cuis uteris, & venis a sanguine factis, mulieres in se fœtus concipiunt. Etenim
post menstrui sanguinis purgationes mulieres in ventre concipiunt. Caussa jam
dicta est. Quando autem conturbatus, & secretus sanguis foras non procedit,
sed in uteros, uteri autem non hiaverint, tunc sane a sanguine diutius immoran-
te uteri calescentes, reliquo corpori calorem transmittunt, quandoque etiam sangui-
nem in venas corporis distribuunt, ut & venæ repletæ doleant, & tumores la-
xos producant. Quandoque etiam periculum est, ne claudicatio ex hoc inducatur.
Aliquando & vesicam obsident, premuntque, ac claudunt vesicam, & urinæ stilli-
cidium inducunt. Aliquando pleni quoque sanguinis existentes uteri procidunt
aut ad coxendices, aut lumbos, & dolorem exhibent. Aliquando ubi sanguis quinque,
aut sex menses in uteris moram traxit, putrefactus pus fit, & quibusdam pus per
pudendum exit. Sunt etiam, quibus circa inguen, velut tuberculum fit, illicque sup-
puratum exit. Sed & alia multa hujuscemodi mala mulieribus fiunt, ubi luna-
res purgationes non procedunt. Sed quid opus est ea hic recensere? Referen-
tur enim in mulieribus morbis. Verum jam repetito eo, quod reliqui, sermo-
8 nem absolvam. * Cum autem generatur caro, tunc pelliculæ, augescente in utero
sanguine, etiam ipsæ augentur, ac sinuantur, & præsertim externæ. Et sanguis a
matre descendens, quem sane caro spirans attraxerit, in incrementum cedit, & si
utilis non sit, in sinus pellicularum secernitur: & ubi sinuatæ factæ fuerint, ac san-
guinem susceperint, tunc jam secunda appellatur. Et tantum de hoc mihi dictum
sit. Cæterum caro augescens a spiritu articulatur, & abit in hac unumquodque si-
mile ad simile, densum ad densum, rarum ad rarum, humidum ad humidum, &
unumquodque in propriam regionem abit, juxta cognationem ad id, a quo genitum est,
& quæcumque a densis genita sunt, densa sunt: & quæcumque ab humidis humida: & re-
9 liqua juxta eamdem rationem fiunt in incremento. * Et ossa durescunt a calore con-
glutinata. Et sane ramificantur, velut arbor, & tum interna, tum externa corporis adhuc me-
lius articulantur, ipsumque caput distantiam acquirit ab humeris, & brachia, ac cubiti
a lateribus: & crura inter se disparantur: & nervi exiliunt circum naturas articulorum:
& os per se diducitur, & nasus, & aures eminent in carne, ac perforantur, & ocu-
li implentur humore puro, & pudendum conspicuum fit, utrum tandem sit: & visce-
ra coarticulantur: & jam etiam supernis partibus spirationem facit tum ore,
tum naribus: & venter inflatur, & intestina inflata superne per umbilicum spi-
ritum assumunt, ac disperdunt: & in podicem via fit a ventre, ac intestinis foras, &
in vesicam via foras. Atque hæc omnia a spiritu coarticulantur. Nam inflata dispa-
rantur omnia juxta cognationem. Etenim si velis fistulam vesicæ alligare, &
per fistulam immittere in vesicam terram, & harenam, & plumbi tenuia ramenta,
insuperque infusa aqua in fistulam inflare, primum quidem illa aquæ permiscentur,
deinde vero temporis progressu inflata secedent, & abibit plumbum ad plum-
bum, harena ad harenam, terra ad terram. Et si quis ipsa arefieri permittat, & dif-
fracta vesica contempletur, inveniet simile ad simile progressum esse. Sic sane et-
iam genitura, & caro coarticulatur, & unumquodque in ipsa simile ad simile abit.
10 * Atque hæc mihi de hoc dicta sunt, & factus jam est puer, & ad hoc pervenit fœ-
mella quidem in quadraginta & duobus diebus, ut longissime, primam coagmentatio-
nem, ac coarticulationem accipiens. Masculus vero ut longissime, in triginta die-
bus. Ut plurimum enim hoc tempore, aut paulo breviore, aut paulo longiore, arti-
culatio ipsis contingit. Nam & purgatio fit a partu ut plurimum, in fœmellis quidem
diebus quadraginta & duobus: atque hæc tardissima est, & perfecta. Vacaverit
autem periculo, etiam si in viginti quinque diebus purgetur. In masculo vero purga-
tio fit diebus triginta: atque hæc tardissima est, & perfecta. Citra tamen pe-
riculum fuerit, etiamsi in viginti diebus mulier purgetur. Postremo autem tempore pur-
gatio quam paucissima procedit, & in junioribus paucioribus diebus purgantur, in
11 senioribus vero pluribus. * Cæterum maxime laborant, ac dolent in partu, & partus
purgationibus mulieres primiparæ, & quæ rarius pariunt, magis dolent, quam
quæ sæpius. Atqui purgationes a partu mulieribus ea gratia fiunt, quod primo
tempore usque ad dies quadraginta duos in fœmella, in masculo vero ad dies trigin-
ta, paucissimus sanguis in augmentum pueri descendit. Ab hoc autem tem-
pore copiosior, donec pariat. Oportet itaque purgationem reddi in toto puerperii
12 tempore, & foras exire, ac respondere pro dierum ratione, ac proportione. * Prin-
cipium autem hujusmodi purgationis tale mulieri fit. Dum ex partu laborat,
conturbatur sanguis mulieri, & a forti pueri motu vehementer calescit. Contur-
batus autem, primus quidem foras prodit; deinde puer, post puerum vero mucus
crassus sanguinolentus, & deductio contingit huic, quemadmodum aquæ effusæ
in mensa. Postea post illum per omnes dies purgatio procedit usque ad prædictum
tempus, copia atticæ heminæ unius, & dimidiæ primum, aut paulo plus, minusve,

pro ejus temporis ratione, donec desinat. Procedit autem sanguis, velut a victima,
si sana est, & sana futura est mulier, & statim congelatur. Si vero mulier sana non
est, neque sana futura est, purgatio paucior procedit, & specie deterior, & non ci-
to congelatur. Id vero hoc modo habet. Si mulier uterum gestans, morbum habuerit
non cognatum, in puerperii purgatione perit. Si vero non purgetur in prioribus die-
bus uterum gerens, statim sana existens, aut etiam non, commoveatur autem ipsa pur-
gatio sive a pharmacis, sive sua sponte de repente, juxta dierum rationem procedet, qui-
bus non una vice procedit. * Si enim non purgetur mulier a purgationibus partus, mor- 13
bus magnus ipsam corripiet, & periculum vitæ incurret, nisi cito curetur, & quis
convenientem ipsi purgationem inducat. Hæc propterea produxi, ut ostenderem,
quod in pueris membrorum discretio longissima contingit, in fœmella in quadragin-
ta duobus diebus, in masculo in triginta. Argumento est purgatio a partu,
quæ in fœmella fit in quadraginta duobus diebus, in masculo in triginta, ut tar-
dissime contingat. Repetam autem iterum eamdem rem iisdem verbis, majoris lu-
cis, ac declarationis gratia. Dico enim talionem rependi, quod genituræ in utero
existenti paucissimus sanguis a matre in uterum venit, si fœmineam genituram ha-
beat, in quadraginta duobus diebus, in his enim coarticulantur puerorum mem-
bra: ab hoc vero tempore copiosior sanguis venit. Et in masculo rursus juxta ra-
tionem dierum triginta. Quod vero hæc vera sint, etiam alterum testimonium
adest, hoc modo habens. * Primis diebus, ubi genitura in uteros illapsa est, pau- 14
cissimus sanguis a muliere in uteros venit, deinde copiosior. Si enim acervatim
& multus semel veniret, genitura spirationem habere non posset, sed sanguine
multo accedente suffocaretur: Rependitur autem in purgatione vice versa; pur-
gatio enim puerperii in primis diebus plurima procedit, deinde paucior, donec
desinat. Multæ autem mulieres puerum masculum jam perdiderunt paulo ante
trigesimum diem, & inarticulatus apparuit. Qui vero posterius perditi sunt, aut
simul cum trigesimo die, omnes articulati apparuerunt. In fœmella itidem juxta ra-
tionem quadraginta duorum dierum habet. Nam ubi his absolutis perditur, ar-
ticulatio membrorum apparet. Sive autem prius, sive posterius perdetur puer, juxta
hanc rationem apparet. Nam & secundum rationem, & necessitatem, articulatio con-
tingit in fœmella in diebus quadraginta duobus, in masculo in triginta. Testimo-
nium enim præbent abortus puerorum, & a partu purgationes. Quod autem fœ-
mella posterius conformatur, ac coarticulatur, caussa hæc est: quod genitura fœ-
minea debilior est, ac humidior, quam mascula, & juxta hanc rationem necesse est po-
sterius conformari fœmellam, quam masculum, atque ea gratia etiam purgatio diutur-
nior est in fœmella, quam masculo. Redibo autem rursus retro, unde digressus
sum. * Postquam jam articulatus fuerit puer, speciebus membrorum ipsius augescen- 15
tibus, tunc & ossa duriora fiunt, & cavantur, atque hæc a spiritu fiunt. Cava au-
tem existentia trahunt ad sese a carnibus quod in sanguine est pinguissimum:
& progressu temporis ramificantur rursus extremitates ossium; quemadmo-
dum arboris extremitates postremum ramos spargunt, sic & in puero digiti ma-
nuum, ac pedum inter se disparantur. In ipsis autem extremitatibus ungues ena-
scuntur. Desinunt autem venæ hominis omnes in digitos manuum, ac pedum.
Et crassissimæ quidem sunt venæ totius corporis venæ capitis, deinde cru-
rum, & brachiorum, ac cubitorum. In pedibus autem, & manibus tenuissimæ, ac
densissimæ, & plurimæ venæ sunt. * Nervi item tenuissimi, ac densissimi, & plu- 16
rimi, & ossa magnitudine minima, atque hæc maxime in digitis manuum, ac pe-
dum existunt. Verum ex digitis, utpote ossa densa, ac parva habentibus, venas
itidem, ac nervos, sic etiam ungues tenui, ac densi nascuntur, & intercipiunt, ac con-
cludunt venarum extremitates, ut ne amplius augescant, neque altera alteri præmineat:
ut nihil miri sit, ungues in extrema corporis parte densissimos esse; ex densissi-
mis enim constant. Simul autem cum unguibus etiam capilli in capite radicantur. * Cæte- 17
rum pilorum natura hoc modo se habet. Oriuntur equidem maximi, ac plurimi qua cor-
poris parte cuticula rarissima est, & ubi pilus moderatum humorem in alimentum ha-
bet: & ubi cuticula posterius rara fit, ibi etiam pili posterius nascuntur, velut in
mento, & pube, & sicubi alias pili nascuntur, Simul enim ut genitura prodit, etiam
caro rarescit, & cuticula, & venæ aperiuntur magis, quam priori tempore. Nam dum
adhuc puer est, & venæ tenues existunt, non procedit per ipsas genitura. Eadem
ratio de mensibus virginum est. Simul autem ut via fit & genituræ, & menstruis virgi-
nibus, etiam pilos emittit pubes tum pueri, tum virginis, rara nimirum cuticula red-
dita, simulque pilus moderatam humiditatem in alimentum habet, & non pauciorem.
Sic vero & in mento viri contingit. Rara enim fit cuticula, procedente in ipsam de
capite humiditate. Simul enim & in coitu, simulque interjecto tempore, pilus mo-
deratam humiditatem in alimentum habet, & tunc maxime, quum tempus contin-
git humiditati de capite descendenti in coitu, ad mentum a pectore distans. * Si- 18
gnum autem ejus, quod in rarissimis cuticulæ partibus pili enascuntur: si quis
velit inurere cutem, & pustulam tantum facere, eamque sanare, cutis densa reddita
per cicatricem pilos non producet. Quicumque vero Eunuchi, dum pueri sunt, fiunt,
propterea neque in pube, neque in mento pilos producunt, levesque toti existunt,
quod

quod via genituræ non facta; cuticulam non rarefacit per totam superficiem. Inter-
cepta est enim, ac conclusa genituræ via, quemadmodum paulo ante a me relatum
est. At vero Mulieres leves fiunt & mento, & corpore, quod in coitu ipsarum hu-
miditas non similiter agitata, velut viri, cuticulam raram non facit. Quicumque au-
tem calvi fiunt, hi sane pituitosi sunt, & pituita in capite ipsorum simul cum coitu a-
19 gitata, & calefacta, ad cuticulam allabens, pilorum radices exurit, & defluunt pili. * Ve-
rum Eunuchi propterea calvi non fiunt, quod vehementem motum non faciant,
neque pituita in coitu calefacta pilorum radices exurit. Cæterum cani ob id fiunt,
quod longo tempore pertranseunte in homine humiditate, albissimum ejus se-
cernitur, & ad cuticulam allabitur, & pilus albidiorem humiditatem trahens,
albidior fit, quam priori tempore, itemque ipsa cuticula, præsertim ubi cani sunt,
albidior alia evadit. Et quicumque ex nativitate canum quid in capite habent, et-
iam illis cuticula summa, ubi cani sunt, reliqua albidior existit. Illic enim al-
bissima est humiditas. Habet autem res hoc modo. Qualemcumque humiditatem ca-
ro attraxerit, sive albam, sive rufam, seu nigram, tali colore etiam pilus inficitur.
20 Atque hæc de hoc dicta sunt. Redibo autem rursus ad sermonem relictum. * Quum
itaque extremitates corporis pueri foras ramos sparserint, & ungues, ac pili ra-
dices egerint, tunc jam etiam movetur, & tempus ad hoc fit, masculo qui-
dem menses tres, fœmellæ vero quatuor. Sic enim ut plurimum contingit. Sunt au-
tem aliqui pueri, qui ante hoc tempus moventur. Movetur autem primum masculus,
quia fortior est, quam fœmella: & primum quoque conformatur masculus: nam a for-
tiore, & crassiore genitura fit. Quum autem movetur fœtus, tunc sane hac indica-
tionem sui matri præbet. Mammæ enim attolluntur, & papillæ gliscunt, ac tur-
gent. Lac vero non prodit, & in mulieribus densam carnem habentibus, lac poste-
rius significationem de se præbet, ac prodit: in raram vero carnem habentibus, prius.
21 * Lac autem ob hujusmodi necessitatem fit. Quum uteri tumidi præ puero sunt, ven-
trem mulieris comprimunt: ejus autem pleni, ubi compressio contigerit, pinguissimum
de cibis, ac potibus foras prosilit in omentum, ac carnem. Quemadmodum si quis
corium illinat multo oleo, & imbibere permittat, & ubi imbibit, corium ipsum
premat, oleum utique exilierit foras ex corio compresso. Sic etiam si venter pingui-
tudinem in se habeat a cibis, ac potibus, comprimaturque ab uteris, pinguitudo
prosilit in omentum, ac carnem. Et si raræ carnis mulier fuerit, citius percipit ejus
persultationem: si non, posterius. Quin & pecora prægnantia, si non ægrotent, ab
eodem potu, ac cibo pinguiora propterea fiunt. Similiter autem & mulier. Et a pin-
guitudine calefacta, ac alba existente, quod edulcatum est a caliditate, quæ ab ute-
ris accessit, expressum venit in mammas, & in uteros quoque parum venit, per eas-
dem venas. Tendunt enim & in mammas, & in uteros venulæ hæ, & consimiles
aliæ. Et ubi pervenerit in uteros de lacte, puer ipso paululum fruitur. Mammæ
22 vero suscepto lacte impletæ attolluntur. * Et ubi peperit mulier principio motus
facto, lac in mammas ipsas procedit, si lactaverit. Sic enim res habet. Dum mam-
mæ lactant, ac exuguntur, venulæ in mammas ampliores fiunt; ampliores autem
factæ, a ventre pinguitudinem trahentes, in mammas distribuunt. Nam & vir si
multum coeat, venæ ampliores redditæ, venerem magis inducunt. Habet autem
& hoc eo modo. Alimentum, & augmentum puerorum fit, ubi ea, quæ a matre ve-
niunt, in uteros processerint, & prout mater habet juxta sanitatem, aut debilita-
23 tem, sic & puer habet. * Quemadmodum etiam quæ in terra crescunt, a terra nu-
triuntur, & prout terra habuerit, sic etiam nascentia in terra habent. Etenim
semen, ubi dejectum fuerit in terram, humiditate quadam ab ipsa impletur. Habet
enim in se terra omnigenum humorem, ut nascentia nutrire possit: impletum autem
humore, semen inflatur, & intumescit, & vis, quæ in semine levissima est, ab hu-
more condensari cogitur; condensata autem a spiritu vis, & humore folia produ-
cente, semen rumpit, & primum folia foras emergunt. Ubi vero emerserint, quum
non amplius ab humore in semine existente folia nutriri possint, rumpitur infer-
ne semen, itemque folia, & semen a foliis coactum, vim suam ad inferna demit-
tit, quæ videlicet in ipso restat propter gravitatem, & fiunt radices ex foliis dif-
tentæ. Postquam autem planta jam firmiter radices inferne egerit, & alimentum
a terra sumit, tunc sane totum evanescit, & in plantam consumitur præter corti-
cem, qui solidissimus existit. Rursus autem cortex in terra putrefactus progres-
su temporis evanidus fit, & quædam folia ramos producunt. Ex semine itaque tam-
quam ex humido nata planta, donec quidem tenera, & aquosa fuerit, in augmentum
superne, ac inferne procedens, fructum excludere non potest. Non enim vim ha-
bet fortem, ac pinguem, ex qua semen condensari queat. Ubi vero solidior fa-
cta est, & progressu temporis radices egerit, tunc jam & venas habet amplas
tum ad supernam, tum ad infernam partem; & tunc sane non amplius aquosum
ex terra trahit alimentum, sed crassius, & pinguius, ac copiosius, quod calefactum
a sole effervescit in extremitates, & fit fructus juxta cognationem, ex quali etiam
generatus est. Multus autem ex modico propterea fit, quod singula ex terra na-
scentia majorem vim ex terra, quam ex eo, unde generata sunt, trahunt, & efferve-
scunt non secundum unum, sed secundum multa. Quum autem fructus prodierit,

a planta ſua nutritur. Planta enim a terra trahens, fructui tranſmittit. Sol autem fructum coquit, & ſolidum facit, quod aquoſius in ipſo eſt, ad ſeſe trahens. Atque hæc mihi dicta ſunt de his, quæ ex ſemine naſcuntur a terra, & aqua. * Cæterum ex 24
plantariis ab arboribus arbores fiunt hoc modo. Ramus vulnus habet, qua parte ab arbore deſractus eſt, in infima ad terram parte, unde radices prodeunt. Pangitur autem, & in terram demittitur hoc modo. Quum planta, quæ in terra exiſtit, humorem acceperit a terra, tumeſcit, & ſpiritum habet; quæ vero pars ſupra terram eminet, nondum. Spiritus autem, & humor condenſans in inferna plantæ parte vim, quantum ejus graviſſimum eſt, in infernam partem erumpit, & ex ipſo radices teneræ fiunt. Poſtquam autem in infernam partem receptus fuerit, tunc jam ex radice humorem trahit, & parti ſupra terram eminenti tranſmittit: & tunc ſane turſus ſuperna pars intumeſcit, ac ſpiritum habet, & quantum ex vi in planta leve ineſt, id ipſum congregatum germinat, ac folia producit, & jam in ſupernam partem augmentum facit, itemque in infernam. * Sic itaque contrarium contingit circa germinationem in 25
his, quæ ex ſemine, & in his, quæ ex plantariis proveniunt. Ex ſemine enim prius folium emergit, deinde radices in infernam partem demittuntur. Verum arbor primum radices agit, deinde folia acquirit, propterea quod in ſemine ipſo humoris copia ineſt, & in terra, quum totum inſit, alimentum ineſt primum folio ſufficiens, unde folium nutritur, donec radicetur. Verum in ramo non ſic fit. Non enim gignitur ex altero, unde folium primum alimentum habeat, ſed ipſe ramus eſt, & velut arbor habet, & multa ejus pars ſupra terram eminet. Quare quum ſupra terram exiſtat, humore impleri non poteſt, niſi ex inferna parte magna quædam vis procedens, in ſupernam humorem diſtribuat. Et plantarium primo neceſſe eſt ſibi ipſi alimentum ſufficere a terra in radices, deinde ubi ſic a terra attraxit, ſurſum diſtribuere, & folia ad germen, & augmentum concitare. * Quum autem augmentum cepit planta, 26
a tali neceſſitate ramos ſpargit, quam retuleram. Quum plus humoris ipſi acceſſerit ex terra attracti, erumpit præ multitudine qua parte quam plurimus fuerit, & hac parte planta ramos emittit: augetur autem & in amplitudinem, & in ſupernam, & in infernam partem, propterea quod inferna terræ pars hyeme quidem calida eſt, æſtate autem frigida. Atque hoc propterea contingit, quod terra humida eſt in hyeme præ aqua de cœlo delabente, & comprimitur in ſe ipſam, utpote humore graviore exiſtente: denſior autem ab hoc ipſo eſt, & nullam tranſpirationem habet. Non enim amplius magna raritas ipſi ineſt: & propter hoc inferna terræ pars hyeme calida eſt. Nam & fimum, denſius accumulatum, intus calidius eſt, quam quod rarum exiſtit: & alias humecta, ac compreſſa, a ſe ipſis concaleſcunt, & brevi a calore valde exuſta putreſcunt; neque enim permeat ſpiritus per ipſa, nimirum quum denſa exiſtunt. Si vero ſicca fuerint, ac rare poſita, multo minus caleſcunt, ac putreſcunt. Atque ſic ſane frumentum, ac hordeum humidum, ac madefactum, intus calidius eſt, quam ſi ſiccum ſit, & rare poſitum. * Et veſtes pelliceæ colligatæ, ac fortiter compactæ, a ſe ipſis com- 27
buruntur, velut ego vidi, quemadmodum ab igne exuſtæ. Sed & alia ſi quis velit conſiderare, omnia, quæ comprimuntur a ſe ipſis, calidiora reperiet, quam quæ rare poſita ſunt. Non enim habent, unde frigiditatem inſpirent a ventis. Sic etiam inferna terræ pars, quum plena ſit, & ipſa a ſe ipſa comprimatur, nimirum gravis, ac denſa exiſtens, ab humiditate in hyeme caleſcit; nullam enim caliditatis perſpirationem habet. Sed ubi de cœlo aqua cadit in ipſam, quum ſpiritus prodierit ab ipſa in terra, non ulterius penetrat, utpote terra denſa exiſtente, ſed ſpiritus retro ad aquam abit: & propterea fontes, ac marinæ aquæ hyeme calidiores ſunt, & auctiores quam æſtate, quia ſpiritus, dum exhalat, retro abit ad aquam, quum terra denſior exiſtat, & per ſe ſpiritum non tranſmittat. Et aqua multa exiſtens, quæ contigerit, ea perrumpens procedit, & viam ſibi ipſi ampliorem facit, quam ſi modica exiſtat. * Aqua enim in terra non conſiſtit, ſed ſemper in declive procedit. Si autem 28
ſpiritum ab aqua prodeuntem terra per ſe hyeme tranſmittat, paucior aqua ex ipſa procederet, & fontes hyeme magni non eſſent. Atque hæc omnia in hoc dicta a me ſunt, quod terræ inferna pars calidior eſſe apparet hyeme, quam æſtate. * Nunc 29
autem dicere volo, quod æſtate frigidior quam hyeme, inferna terræ pars eſſe videtur. Terra æſtate rara eſt, & levis, nimirum ſole vehementius irruente, & ab ipſa humiditates ad ſeſe attrahente. Habet autem terra in ſe ſemper aquam plus, aut minus. Spiritus autem omnes nobis ſunt ab aqua. Id, quod ſic ſe habere, unde conjectare poſſis, demonſtrabo. Etenim ab omnibus fluminibus, ac nebulis ſpiritus ſemper procedunt. Eſt autem nebula aqua in aere cohærens, & continua. Et tunc ſane terra rara eſt, ac levis æſtate, & aquam in ſe habet, & aqua in declive fluit; procedente autem aqua, ſemper inde alius ex alio ſpiritus exhalat. Qui vero exhalat, per terram abit levem, ac raram exiſtentem, & frigiditatem terræ inducit, & ipſa aqua ſimul perfrigeratur. Habet autem ſic. Quemadmodum ſi quis aquam in utre exiſtentem fortiter comprimat, & per puncturam acus, vel paulo majorem, perſpirationem aquæ faciat, & ipſum utrem in ſublimi ſuſpendat, nullus ſpiritus per foramen procedat, ſed aqua; non enim habet ſpatioſitatem, per quam aqua ſpiritum emittat. Sic ſane ſe habet etiam hyeme aqua in terra. Si autem aquæ in utre locum ſatis amplum feceris, & utrem in ſublimi ſuſpenderis, ſpiritus per

fora-

foramen procedet. Locum enim spiritus habet ab aqua mota, procedendi per u-
trem, & propterea per foramen spiritus transit. Sic sane se habet etiam æstate
aqua in terra. Satis amplum enim locum habet, nimirum terra rara existente, & so-
le ab ipsa humorem ad se trahente, & pertransit spiritus, utpote qui frigidus existit,
ab aqua per ipsam raram existentem, ac levem. Ob hoc itaque inferna ipsius pars æ-
state frigida existit, & aqua ipsa adhuc magis, quam spiritus, qui in terra frigidus exi-
30 stit, & ipsa in seipsam, & in terram spiritum emittit. * Sed & aqua, quæ hauritur, in
puteo spiritum semper movet, velut flabellum, atque hoc ipsum aquæ frigiditatem in-
ducit. Quæ vero non hauritur æstate, sed stans densa existit, non similiter spiritum
in se a terra suscipit, neque in terram a seipsa distribuit, & simul a sole, & aere in pu-
teo non disperso, sed stante, ac firmato, primum superficies ipsius calefit, de-
inde alia ejus pars ad aliam deorsum caliditatem distribuit, & propterea aqua, quæ
31 æstate non hauritur, calidior est ea, quæ hauritur. * Quin & fontes valde profun-
di æstate semper frigidi existunt: & aqua hausta hyeme, terra calida existente, ex
tali fonte, statim quidem calida est; ubi vero tempus progressum fuerit, frigida
est, ab aere, videlicet frigido existente, talis facta. Perflatur enim a vento, & spiri-
tus per ipsam pertransit. Quemadmodum etiam aqua, quæ æstate hauritur, ubi hau-
sta fuerit, statim frigida est; calida autem fit postea, propterea quod terra rara exi-
stente, & spiritu in ipsa existente, perfrigeratur. Ubi autem haustæ tempus acces-
serit, stabilis fit, & calida conspicitur. Calefit enim ab aere calido existente, quem-
admodum & aqua, quæ non hauritur, in puteo æstate ob hoc ipsum calida reddi-
tur. Atque hæc a me de hoc dicta sunt. Repetam autem rursus, quam æstate inferna ter-
32 ræ pars frigida est; hyeme vero calida; superna autem vice versa. * Et oportet ar-
bori non duo calida simul accedere, neque duo frigida simul, si sana esse debet. Ve-
rum si quidem ex superna caliditas accesserit, ex inferna frigiditatem ipsi accedere, o-
portet, & vice versa: si ex superna parte accedat frigiditas, ex inferna caliditatem
ipsi contingere oportet. Et radices, ubi attraxerint, arbori transmittunt, & arbor
vicissim radicibus, atque sic & frigidi, & calidi conservatio contingit. Quemadmo-
dum homini ingestis cibis in ventrem, qui dum concoquuntur, calefaciunt, perfri-
gerationem a potu facere oportet. Sic & arbori contrarium rependi oportet ex in-
ferna parte ad supernam, & vicissim, & augescit arbor & in supernam, & in infer-
33 nam partem, propterea quod alimentum ex inferna, & superna ipsi accedit. * Et quan-
diu quidem vehementer tenera fuerit arbor, fructum non producit. Non enim est
in ipsa pinguis vis, neque crassa, quæ ad fructum conferre possit. Progressu autem
temporis venæ in ipsa dilatatæ pinguem, ac crassam influxionem ex terra in ipsam
faciunt; sol autem ipsam diffundens, ebullire facit, utpote levem existentem, in ex-
tremitates, & fructum producere, & tenuem quidem humiditatem a fructu sol au-
fert; crassam autem concoquens, & calefaciens, edulcat. At vero arbores non fructi-
feræ in se pinguitudinem tantam non habent, quantum ejus in fructum est expenden-
dum. Omnis autem arbor, quum per tempus solida facta fuerit, & ex inferna par-
34 te radices firmarit, jam penitus constanter augescere desinit. * Quicumque vero in
arbores ab aliis arboribus oculos indiderunt, & arbores in arboribus enatæ vi-
vunt, & fructificant non similem fructum arboribus, quibus insitæ sunt, id ipsum
tali modo contingit. Oculus primum quidem germinat. Alimentum enim habet pri-
mum ab arbore, ex qua ablatus est, deinde ab ea, in quam insitus est. Ubi autem ger-
minaverit, sic in arborem radices tenues a se demittit, & primum humore fruitur in
arbore, in quam insitus est, existente, deinde tempore accedente, demittit radices in
terram, per eam, in quam insitus est, & fruitur humore, quem a terra trahit, & a-
limentum inde ipsi contingit, ut non mirum sit, insitas arbores, alios fructus producere;
a terra enim vivunt. Hæc mihi de arboribus, & fructibus dicta sunt ea gratia, quod in-
dignum mihi factum videbatur, & ne poteram quidem, hanc tractationem semperfe-
35 ctam relinquere. * Redibo nunc rursus retro ad illum sermonem, cujus gratia a me hæc
de istis relata sunt. Censeo enim, terræ nascentia omnia vivere ex terræ humore, &
qualem terra humorem in seipsa habet, talem etiam ex ipsa habere. Sic etiam
puer vivit de matre in uteris, & quali mater sanitate prædita est, talem etiam puer
habet. Quod si quis considerare velit ea, quæ de his dicta sunt ab initio usque in finem,
inveniet naturam omnem consimilem esse, & ex terra nascentium, & hominum. Et hæc
mihi de hac dicta sunt. Cæterum puer in uteris existens manus apud genas habet,
caput autem prope pedes: & non datur probe, ac certo cognoscere, etiamsi puerum
in utero videas, utrum caput sursum habeat, an deorsum; verum ex umbilico
pelliculæ tentæ sunt, ipsum continentes. Nunc autem referam dinotionem, quam
paulo ante me demonstraturum dixi, quantum humanæ menti possibile est manife-
stum existentem, omni qui de hoc cognovisse velit, quod genitura in pellicula est,
& quod juxta medium ipsius umbilicus est, & per illum sane, primo spiritum in se-
ipsam trahit, & foras emittit, & quod ex umbilico pelliculæ tentæ sunt. Sed &
aliam pueri naturam, quam dixi, sic totam habere usque in finem reperiet, quomo-
do videlicet a me in his sermonibus declaratum est, si quis testimoniis, & oculari-
36 bus inspectionibus a me producendis uti velit. * Etenim si quis ova viginti, aut
plura, quo pulli ex ipsis excudantur, gallinis duabus, aut pluribus subjicere ve-

lit, & singulis diebus a secunda exordiendo, usque ad ultimam, qua excudetur pul-
lus ex ovo subtrahere, confringere, ac videre, inveniet, omnia se habere juxta
meum sermonem, quomodo volucris naturam ad humanam conferre oportet.
Quod enim pelliculæ ex umbilico tentæ sunt, & reliqua, quæ de puero dicta sunt,
sic se habere in ovo volucris reperies, ab initio in finem. Atqui si quis nondum vi-
dit, mirabitur in volucris ovo umbilicum inesse. Atque hæc sic habent, & sic a me
relata sunt. * Quando vero mulieri partus appropinquat, tunc puero se movente,
& manibus, ac pedibus calcitrante, pelliculam quamdam internam rumpi contin- 37
git; rupta autem una, etiam aliæ debiliorem vim habent, & rumpuntur primum qui-
dem illi contiguæ, & cohærentes, postea extrema. Quum autem ruptæ fuerint pelli-
culæ, tunc fœtus a vinculo exolvitur, & agitatus foras procedit. Neque enim am-
plius robur habet pelliculis amissis, neque uteri amplius puerum continere pos-
sunt, pelliculis velut dixi amissis, & ab ipsis abruptis. Cohærent enim pelliculæ
etiam uteris, ubi circum puerum obvolvuntur, non adeo vi valida, ac multa. Quan-
do autem procedit puer, violat, & dilatat uteros in exitu, utpote teneros existen-
tes. Procedit autem in caput, si secundum naturam prodierit. Gravissimæ enim
sunt ipsi supernæ partes, si ex umbilico perpendantur. Quum autem in uteris est,
magis continens existit usque ad pelliculaturn rupturam simul cum decimo mense,
quando partus matri propinquat, & adest. * Si vero violentam affectionem perpe- 38
tiatur puer, etiam ante præfinitum tempus ruptis pelliculis prodit. Quin & si ali-
mentum a matre prius puero defecerit, etiam sic partus matri prius advenit, & ante de-
cimum mensem puer prodit. Cæterum quæ longius, quam decem mensium tempus,
uterum gestare sibi visæ sunt; nam hoc jam sæpe audivi; illæ ipsæ hoc modo, quem
dicturus sum, deceptæ sunt. Quum uteri spiritum acceperint in seipsos, a ventre
flatum exhibente, elevantur, ac intumescunt; contingit enim hoc. Videntur sane sibi
mulieres tunc concepisse. Præterea si menses non procedentes, congregati fue-
rint in utero, & diutius manserint, semper perfluunt in uteros, aliquando una
cum flatu a ventre, aliquando etiam calescentes, & sane tunc quoque in utero habere
mulieres sibi videntur, nimirum mensibus non prodeuntibus, & uteris elevatis. * De- 39
inde aliquando menses sua sponte erumpunt, aut aliis supervenientibus a corpore
in uteros, & priores protrudentibus, & flatus egreditur, & multis jam statim
post mensium purgationem uteri biant, & ad pudendum vertuntur, & tunc viris
permixtæ, ad se genituram concipiunt eadem die, aut omnino in paucis. Existimant
autem inexpertæ harum rerum, ac rationum, etiam illo tempore se in utero habuis-
se, quando menses non prodibant ipsis, & uteri erant elevati, ac tumentes. Quod
autem non diutius, quam decem mensibus contingat uterum gestare, ego demonstra-
bo. Alimentum, & augmentum, quod a matre descendit, non amplius sufficiens est
puero, ubi decem menses præterierint, & fœtus auctus fuerit. Trahit enim, quod
dulcissimum est in sanguine ad sese, simulque etiam lacte modice fruitur. * Quum 40
autem hæc ipsi rariora, ac pauciora sint, & puer plenus, ac maturus existat, co-
piosius alimentum desiderans, calcitrat, ac pelliculas rumpens, initium partus ma-
tri inducit. Et hoc perpetiuntur magis mulieres primiparæ: deficit enim pueris
alimentum, ut ad decimum usque mensem sufficere non possit. Deficit autem per
hunc modum. Sunt quædam mulieres, quibus sufficientes menses purgantur,
quædam quibus pauciores: hoc ipsum si semper fiat in natura, & genere, ma-
ternum ipsis existit. Quæ vero menses paucos demittunt, hæ etiam pueris postre-
mo tempore, ubi jam maturi fuerint, alimentum rarius exhibentes, ipsos calci-
trare faciunt, ut & ante decimum prodire festinent. Modicus enim sanguis a juven-
culis, ac novellis matribus procedit: ut plurimum vero contingit, tales mulieres
etiam sine lacte esse, quæ paucos menses demittunt. Sicciores enim sunt, & den-
siorem carnem habent. Huic autem rationi, quod videlicet deficiente alimento
prodit puer, etiamsi non aliqua violenta affectio ipsi accidat, etiam hoc testimo-
nio esse potest. * Volucris ex ovi luteo nascitur hoc modo. Incubante matre ovum 41
calescit, & quod in ovo inest, a matre movetur, calescens autem id, quod in ovo
inest, spiritum habet, & alterum frigidum ab aere per ovum attrahit. Ovum enim
adeo rarum est, ut spiritum, qui attrahitur, sufficientem ei, quod intus est, transmit-
tat: & augescit volucris in ovo, & coarticulatur modo eodem, ac consimili, velut
puer, quemadmodum jam antea a me relatum est. Nascitur autem ex luteo ovo vo-
lucris, alimentum vero, & augmentum habet ex albo, quod in ovo est, atque hoc
jam omnibus manifestum factum est, qui animum adverterunt. Ubi autem defi-
cit alimentum pullo ex ovo, non habens id sufficiens, unde vivat, fortiter movetur
in ovo, uberius alimentum quærens, & pelliculæ circum dirumpuntur, & ubi ma-
ter sentit pullum vehementer motum, putamen excalpens ipsum excludit, atque
hæc fieri solent in viginti diebus, & manifestum est, quod ita se habent. Ubi enim
excusa est volucris, nullus humor in ovi testis inest, qui sane memorabilis exi-
stat; expensus est enim in pullum. Sic etiam ubi auctus fuerit puer, mater non am-
plius sufficiens alimentum ipsi exhibere potest. Uberius itaque præsente alimen-
tum puer quærens, calcitrando pelliculas dirumpit, & vinculo exolutus simul fo-
ras prodit, atque hæc ut longissime in decem mensibus sunt. * Et secundum hanc ra- 42

tionem

tionem etiam pecoribus, ac feris partus advenit in tempore, quo singula pariunt, non tardius. Etenim unicuique animali necesse est tempus esse, in quo alimentum fœtui rarius erit, & deficiet, & partus adest. Et quæ quidem paucius alimentum pueris præbent, citius pariunt. Quæ vero uberius, posterius. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt. Porro diruptis pelliculis, si pueri momentum in caput inclinatum prædominabitur, mulier facile parit. Si autem obliquus, aut in pedes procedet: contingit enim hoc sæpe, si momentum huc inclinarit, sive præ uterorum spatiositate, sive si mater in labore ex partu primum non quievit: & si sic procedet, mulier difficulter pariet. Multæ autem vel ipsæ perierunt, vel puer, aut simul matres una
43 cum fœtibus. * Cæterum ex parientibus, ac puerperis maxime laborant primiparæ propter inexperientiam dolorum, & dolent quidem totum corpus, maxime vero lumbos, ac coxendices. Nam coxendices ipsarum disparantur. Verum expertæ jam partus, minus primiparis dolent. Quæ vero multoties pepererunt, multo minus dolent. Si porro in caput processerit puer, caput primum foras prodit, deinde alia membra consequuntur, postremus autem umbilicus. Ex umbilico autem secunda tenta est. Post hæc aquositas, & mucus sanguinolentus tum a capite, tum a reliquo corpore secretus, præ violentia, & dolore, ac calore, atque hic viam struit purgationi a partu consequenti. Post exitum autem ejus muci cruenti, purgatio fit per tempus antea relatum. Et tum mammæ, tum reliqua membra, quæ humidiora sunt, mulieribus rumpuntur, minime quidem in primo partu, postea vero prout plures pariunt, ita amplius rumpuntur, evacuatis venis præ partus purga-
44 tione. Atque hæc a me de hoc dicta sunt. * Gemelli autem fiunt ab uno coitu hoc modo. Uteri sinus frequentes, & curvos habent, alios remotiores, alios propinquiores pudendo. Et animalia, quæ multa gignunt, plures sinus habent, quam ea, quæ pauca. Similiter autem habent & pecora, & feræ, & volucres. Ubi itaque contigerit genituram findi, & in duos sinus pervenire, & uteri genituram susceperint, & sinus alter ad alterum non hiaverit, nec dimiserit, segregata genitura in utroque sinu pelliculas induit, & vivificatur eodem modo, quo unus fœtus: quapropter vero id fiat, diximus. Quod vero ab uno coitu gemelli gignantur, hoc testimonio constat. Est canis, & sus, & alia animalia, quæ ab uno coitu pariunt & duo, & plura, & unumquodque animal in utero, in sinu, ac pellicula existit: atque hæc ipsi fieri videmus, & hæc omnia eadem die ut plurimum pariunt. Sic autem & mulieri ab uno coitu gemelli facti, uterque in sinu, & pellicula est, & eadem die utrumque parit, & alter prius foras procedit, & pellicula ipsius, sive secunda. Quod autem gemelli, fœmella, & masculus generantur, hoc caussæ esse sentio. In muliere, & in viro, & in omni animali, in singulis & debilior, & for-
45 tior genitura inest. * Et non semel, ac simul genitura procedit, sed & bis, & ter ebullit, ac ejaculatur: & non est possibile, omnem esse fortem, tum quæ prius exivit, tum quæ posterius. In utrum autem sinum crassiorem, ac fortiorem genituram ingredi contigerit, illic masculus gignitur. In utrum vero rursus humidiorem, ac debiliorem, illic fœmella generatur. Si vero in utrumque fortis ingredietur, ambo masculi fient. Sin debilis, ambo fœmellæ. Atque hic sermo sic relatus totum finem habet.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE CARNIBUS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Quatenus de Meteoris sit dicturus. Calidum quid Hippocrati esse videatur. Elementorum secretio, eorumque sedes, ac qualitates.*

2 *Quomodo ex elementis turbatis, & permixtis, singulæ corporis partes sint creatæ. Ossium generatio unde. Nervorum generatio. Membranarum generatio.*

3 *Cavarum partium ut stomachi, sive gulæ, ventris, & intestinorum generatio. Tunicarum ex membranis generatio quomodo fiat. Vesicæ generatio.*

4 *Ossium rigidissimorum, & cavernosorum generatio. Calidi est diffundere, frigidi congelare. Cerebrum metropolis glutinosi, ac frigidi. Calidum pinguis sedes, & metropolis. Cerebrum cur a calido fundi, aut liquari nequeat.*

5 *Spinalis medulla quid, & quomodo ab aliis differat. Spinalis medulla sola membranas habet. De partium dissimilarium, seu instrumentariarum generatione, & temperamento.*

6 *Cordis constitutio, & situs. Cavæ venæ duæ a corde. Venæ cavæ distributio. A vena cava, & arteria aliæ venæ per totum corpus fixæ sint: & quibus hæ locis cavissimæ existant.*

7 *In venis, ac corde plurimum calidi inesse. Cor membrorum omnium calidissimum esse, ac spiritum trahere.*

8 *Puerum in utero alimentum, & spiritum trahere.*

Pul-

9 Pulmonis generatio. Jecoris generatio. Jecur fibris exemptis non congelatur. Splenis generatio.

10 Renum generatio. Carnis eadem, quæ renum generatio. Humidum calidum esse. Pellicularum generatio.

11 De articulorum, nervorum, salivæ, unguium, ac dentium generatione.

12 Dentes cur aliis posterius nascantur. Dentes primi quando, & quibus de caussis excidant.

13 Venæ supra jejunum intestinum existentes, tenuissimum ex ventre, & intestinis trahunt. Corporis partes universas, item qualitates primas, & secundas ab alimento irrigatas, alimentum capere. Maxillæ solæ venas habent, & nutrimento uberiore utuntur.

14 Homo quo tempore, & quandiu augescat. Dentes sapientiæ quibusdam in quarto septennario enascuntur.

15 De capillorum generatione, & cur pili quibusdam diversis corporis partibus, quibusdam toto corpore enascantur.

16 De auditus ratione. Auris pellicula omnium pellicularum siccissima. Siccissimum maxime resonat. Cerebrum cur sonum non edat.

17 De Olfactus ratione. Aquam non olfacimus. Aqua putrefacta crassior fit, & alia omnia. Nares humectæ olfacere nequeunt. Cerebri in pulmonem, & reliquas partes destillatio quomodo contingat.

18 De Visus ratione, ac constitutione. Album oculi. Pupilla. Oculi tunica quid. Oculorum humores glutinosi, ac liquidi. Oculum quæ molestent.

19 De sermonis facultate. Muti ex nativitate cur non differant, & unam tantum vocem indiscretam edant.
Gutture præsecto vox non editur.

20 Vitam hominis septem esse dierum.

21 Mulierum a conceptu affectiones. Fames quatenus necet,

22 Partus septimestres, vitales: octimestres, lethales. Partus novem mensium, & decem dierum cur vitales.

23 Morbi acutissimi septennario dierum judicantur. Ulcerum magnorum in capite, & reliquo corpore inflammatio septennario sedatur.

24 Quomodo de septimestri partu, certo quispiam cognoscere possit. Dentium completio septimo anno. Natura septennario subjecta.

EGO ad hunc usque sermonem communibus sententiis utor tum 1
aliorum, qui me præcesserunt, tum etiam meis. Necesse enim
est, commune principium sententiis supponere eum, qui ve-
lit hanc de arte medica tractationem componere. Verum de
rebus sublimibus in aere, ac cœlo neque opus habeo dicere,
nisi quod quantum ad hominem, & reliqua animantia, quæ
sunt, & nata sunt, pertinet, demonstrabo, & quod anima sunt, &
quod sanitas, & quod morbus, & quod in homine malum, ac bonum, & unde
moritur. Nunc autem ipse meas sententias profero. Et videtur sane mihi id,
quod calidum vocamus, immortale esse, & cuncta intelligere, & videre, & audi-
re, & scire omnia tum præsentia, tum futura. Hujus igitur plurima pars, quum
turbata essent omnia, in supernam circumferentiam secessit. Et videntur mihi ip-
sum veteres Æthera nominasse. Altera pars inferna appellatur Terra, frigi-
dum quid, & siccum, & multis motionibus obnoxium, & in hac sane multum cali-
di inest. Tertia pars aeris medium locum occupavit, calidum quid, ac humidum
existens. Quarta vero pars terræ proximum locum cœpit, humidissimum quid, ac
crassissimum. * Hæc itaque quum turbata essent, & in orbem circumvolverentur, 2
multa calidi pars in terra conclusa est, alibi major, alibi minor, alibi valde pauca,
alibi copia multa: & temporis progressu terra a calido arefacta, hæc conclusa
in ipsa putredines faciunt, veluti tuniculas, & quantum quidem ex putredine
terræ pingue fuit, & minimum humoris habuit id ipsum per multum tempus
calefcens, celerrime exustum est, & in ossa mutatum. Quæ vero glutinosiora fue-
runt, & frigiditate participarunt, ea calefacta exuri non potuerunt, neque vero li-
quida fieri, propterea speciem alieniorem ab aliis acceperunt, & nervi solidi fa-
cti sunt. Neque enim multum frigiditatis ipsis inerat. Verum venæ frigiditatis mul-
tum habebant, atque ejus frigidi, quantum circumcitca glutinosissimum erat, a ca-
lido exassatum, membrana evasit. Frigidum vero quod erat, a calido superatum,
dissolutum est, & ob id liquidum factum. * Juxta eamdem autem rationem etiam fau- 3
ces, & stomachus, sive gula, & venter, & intestina in podicem usque cava facta sunt.
Quum enim frigidum semper calefcat, quantum ejus circumcirca glutinosum e-
rat, exassatum est, & membrana tunica facta est. Quod vero intra frigidum erat,
colliquatum est, & factum est liquidum. Non enim erat in ipso neque pingue, neque
glutinosum multum. Juxta eamdem rationem etiam vesica. Multum frigidum, quod
ipsam circumcirca conclusit, a calido calfactum, dissolutum est, & evasit liquidum,
quum neque pingue, neque glutinosum in ipso esset: quod vero supererat, tunica
evasit. Sed & de aliis, quæ cava sunt, eodem modo res se habet. Ubi enim plus
glutinosi, quam pinguis erat, membrana tunica facta est. Ubi vero pinguis plus
quam glutinosi, ossa facta sunt. * Eadem ratio & ossium est. Ubi quidem non ine- 4
rat glutinosi, verum pinguis, & frigidi, citius exusta sunt propter pinguitudi-
nem, atque hæc ossa durissima, & rigidissima existunt. Ubi vero pingue, & gluti-
nosum similia sunt, hæc ossa antrosa sunt. Et de his quidem sic habet. Frigidum

quidem

quidem congelat ; calidum autem diffundit : in multo vero tempore etiam exsic-
cat. Ubi autem pinguitudinis aliquid affuerit, citius exurit, & siccat. Ubi vero glu-
tinosum affuerit frigido, citra pinguitudinem exuri non vult, sed tempore calescens
congelatur. Cæterum cerebrum sedes, & metropolis est frigidi, ac glutinosi. Ca-
lidum vero pinguis sedes, & metropolis est. Quod enim calescit primum om-
nium quum diffunditur, pingue fit. Et propterea cerebrum, quia minimum pingui-
tudinis habet, plurimum vero glutinositatis, a calido exuri non potest, sed tempo-
re tunicam, membranam crassam accepit, circum membranam vero ossa, quan-
5 tum calidum superavit, & in quibus pinguitudo erat. * Sed & medulla spinalis
appellata a cerebro descendit, & non est in ipso neque pinguis, neque glutinosi
multum, quemadmodum & cerebro. Et propterea neque nomen medullæ juste pos-
sidet. Non enim est alii medullæ similis, quæ in aliis ossibus inest. Sola enim mem-
branas habet, quas alia medulla non habet. Signa porro horum manifesta sunt.
Si quis enim nervosa, & glutinosa, itemque alia assare velit, alia quidem cito assan-
tur : verum nervosa, & glutinosa assari non volunt ; minimum enim pinguitudinis
habent. Pinguissimum autem, & unguinosum celerrime assatur. At vero viscera
6 sic mihi constituta esse videntur : nam de venis prius a me dictum est. * Cor multum glu-
tinosi, ac frigidi habet, & a calido calefactum, caro evasit dura, & viscosa, & mem-
brana circum ipsum, & cavum factum est, non quemadmodum venæ ; & situm est
in capite venæ cavissimæ. Duæ enim sunt cavæ venæ a corde, alteri nomen est
arteria, alteri vena cava, juxta quam cor situm habet. Et plus habet calidi arteria, quam
vena cava, & spiritum condit, ac conservat. Verum præter has duas venas etiam
aliæ in corpore sunt. Cavissima autem vena, ad quam cor situm est, per ventrem om-
nem transit, & per septum transversum, & in utrumque rhenem finditur, & in lumbis fin-
ditur, & exilit tum in alias partes, tum in crus utrumque. Sed & supra cor ad cer-
vicem, partim in dextram, partim in sinistram, & tunc in caput ascendit, & in tem-
poribus finditur utrinque. Possunt autem & numero maximæ venæ dici. Verum
in summa a vena cava, & ab arteria aliæ venæ per totum corpus fissæ sunt ; ca-
vissimæ autem sunt prope cor, & cervicem, ac caput, & infra cor usque ad coxen-
7 dices. * Et calidum plurimum in venis, ac corde inest, & propterea spiritum cor ha-
bet, utpote quod omnium intra hominem membrorum calidissimum existat. Pro-
clive est autem condiscere, quod spiritus calidus est. Cor, & venæ cavæ semper
moventur, & plurimum calidi in venis inest, & propterea spiritum contrahit, ex
omnibus in homine maxime calidum existens. Potest etiam aliter cognosci. Si
quis ignem in domo accendere velit, quum ventus non inspirat, flamma move-
tur aliquando magis, aliquando minus. Sed & lucerna accensa, & ardens eodem
modo movetur, modo magis, modo minus, vento nullo movente, quem sane
8 nos spirantem cognoscere possimus, & alimentum calido frigidum existit. * Cæte-
rum puer in utero comprimens labra ex utero matris sugit, & tum alimentum, tum
spiritum cordi intro trahit, ubi sane mater respirarit. Est enim hoc calidissimum
in puero, & hoc calidum etiam reliquo corpori, & aliis omnibus partibus mo-
tum præbet. Si vero quis interroget, quomodo hoc quis sciat, quod puer in ute-
ro trahit, & sugit, illi sic respondendum est. Pueri nascuntur, stercus in intestinis
habentes, & ubi nati fuerint, celerrime ventrem tum homines, tum pecora exo-
nerant. Atqui non haberent stercus, nisi in utero suxissent. Imo neque mammam,
statim ut natum est, sugere posset, si non in utero suxisset. Et de motu cordis, ac ve-
9 narum sic habet. * Porro pulmo juxta cor ita natus est. Cor ex humido quod glu-
tinosissimum erat, calefaciens cito exsiccavit, velut spumam, fecitque antrosum, &
venulas multas in ipso. Venulas autem ideo fecit. Quantum enim in glutino-
so inerat frigidi, id ipsum quidem a calido colliquatum est, & liquidum evasit.
Ab ipso vero glutinoso tunica facta est. At vero jecur sic compactum est. Quum
una cum calido multum humidi conclusum esset citra glutinosum, ac pingue, fri-
gidum superavit calidum, & congelatum est. Hujus signum hoc est. Quando quis
victimam mactat, donec calidus fuerit, liquidus est sanguis ; postquam autem
perfrigeratus est, congelatur. Si vero quis ipsum conquasset, & fibras eximat,
non congelatur ; fibræ enim frigidæ sunt, & glutinosæ. Splen autem hoc modo
constitutus est. Cum calido, & glutinoso conclusum fuit, calidum quidem pluri-
mum ; frigidi autem minimum, tantum solummodo, quantum ad glutinosi compa-
ctionem satis erat : sunt autem id fibræ in splene existentes, & propter has fibras
10 mollis est splen, & fibrosus. * Rhenes porro sic producti sunt. Parum glutinosi,
parum calidi, multum frigidi conclusum fuit, & ab hoc congelatum est, & durissi-
mum viscus evasit, & minime rubrum, quia non multum calidi simul constitit. Ea-
dem de carnibus ratio est. Frigidum quidem constituit, & compegit, ac fecit car-
nem ; glutinosum autem in foramina transiit ; in foraminibus autem his humidum
est, velut in venis magnis. Calidum autem in toto corpore est ; plurimum vero &
humidi in corpore est, & frigidi multum in humido : tantum autem est frigidi, quan-
tum congelare humidum, ac liquidum potest ; sed superatur a calido : quare etiam
ab ipso diffunditur. Quod vero humidum calidum est, hac demonstratione con-
firmatur. Si quis corpus hominis secet, ubicumque velit, sanguis calidus fluet ;

& quan-

& quamdiu sane calidus fuerit, liquidus erit; postquam vero refrigeratus est, tum
ab intrinseco frigido, tum extrinsecus pellicula fit, & membrana; & si quis hac pel-
licula detracta, modico tempore sinat, aliam pelliculam factam videbit; si vero quis
hanc semper adimat, alia rursus pellicula a frigido generatur. Cæterum ea gratia
plura dixi, ut ostenderem, quod extremum corporis ad aerem conversum, neces-
sario pelliculam induit præ frigido, & venris impetentibus. * At vero articuli sic 11
generati sunt. Quum ossa facta essent, quæcumque quidem ex ipsis pinguia erant,
celerrime exusta sunt, quemadmodum etiam prius dictum est superiore sermone.
Quantum autem ex ipsis glutinosum erat, id ipsum exuri non poterat, sed medio
inter ustum, & siccatum loco contentum, a calido in nervos, & salivam, ac mucum
transivit: quantum autem ex glutinoso liquidissimum erat, hoc calefactum crassius
redditum est, utpote liquidum existens; & ex hoc saliva facta est: verum ex illo glu-
tinoso ungues producti sunt. Etenim ab ossibus, & articulis semper liquidissi-
mum ipsorum discedens, glutinosum redditur, & a calido siccatum, ac arefactum,
foras in ungues delegatur. * Dentes autem posterius generantur ex hac caussa. Ex 12
ossibus capitis, ac maxillarum incrementum fit glutinosi, & quod ex pingui in-
est, a calido siccatum exuritur, & fiunt dentes reliquis ossibus duriores, quia ni-
hil frigidi inest. Et primi quidem dentes nascuntur a victu in utero, & post-
quam natus fuerit, puero lactenti a lacte. Ubi vero hi exciderint a cibis, & potibus:
excidunt autem, ubi ad annos primi alimenti pervenerint, quibusdam etiam prius,
si a morbido alimento nati fuerint; plurimis vero, quum septem annos impleve-
runt. Qui vero postea enascuntur, simul consenescunt, nisi præ morbo perforen-
tur. Cæterum dentes propterea posterius aliis nascuntur. In maxilla venæ sunt,
& hæ huic ossi soli inter omnia ossa ex inferno ventre alimentum præbent. Ossa
vero tale augmentum dant, qualia existunt; sed & alia omnia tale augmentum red-
dunt, qualia ipsa existunt. Etenim venæ ex ventre, ac intestinis, in quæ cibi, ac po-
tus colliguntur, postquam hi fuerint calefacti, tenuissimum, ac liquidissimum trahunt, cras-
sissimum autem, & fex isthic relinquitur, computrescitque, & fit stercus in inferiori-
bus intestinis. * Tenuissimum vero trahunt venæ ex ventre, ac intestinis, quæ supra 13
jejunum intestinum existunt, atque hoc calefactis jam cibis. Ubi autem jejunum inte-
stinum transierint, & in inferiora intestina collecti fuerint, stercus fiunt. At vero
alimentum, ubi accesserit, unumquodque talem speciem unicuique reddit, qualia sane
erant. Singula enim ab alimento irrigata augmentum capiunt, calidum, & frigi-
dum, & glutinosum, & pingue, & dulce, & amarum, & ossa, & alia universa, quæ
in homine insunt. Et ob id dentes posterius nascuntur. Dictum autem a me prius
est, quod solæ ex ossibus maxillæ ipsæ in se ipsis venas habent: & ob id alimen-
tum amplius in ipsas, quam in alia ossa trahitur, & quia uberius alimentum, &
densiorem influxum habent, augmentum ipsæ a se ipsis tale pariunt, quales sane
ipsæ existunt; atque hoc, donec homo integer augescat: augescit autem, ubi con-
spicuus evadit; conspicuus vero fit maxime a septennio usque ad decimum quar-
tum annum: & in hoc tempore tum maximi ex dentibus, tum alii omnes na-
scuntur, postquam exciderint hi, qui ab alimento in utero nati sunt. * Auge- 14
scit autem & in tertium annorum septennarium, in quo adolescens fit, usque ad quar-
tum, & quintum septenarium. Quin & in quarto septennario dentes enascun-
tur, plerisque hominibus duo, qui sapientiæ dentes appellantur. * Porro capilli 15
sic nascuntur. Ossa sunt, & cerebrum, a quibus tale augmentum venit, utpote gluti-
noso circumcirca existente, quemadmodum & nervis, & pinguitudinis nihil inest.
Si enim pinguitudo affuisset, ex calido sane exusta esset. Fortassis autem mirabi-
tur quis, quod etiam sub alis, & in pube pili multi, & quibusdam in toto corpore
existunt. Verum hic sermo de eo est, quod ubicumque in corpore glutinosum est,
ibi pili a calore fiunt. * Auditus autem inde contingit: foramina aurium ad os du- 16
rum, & siccum lapidi simile pertingunt. Jam vero ad ipsum os est cavitas anteo-
rum. Strepitus autem ad durum firmantur: os autem cavum resonat per durum. Pel-
licula vero in aure juxta os durum tenuis est, velut aranei tela, & omnium pellicula-
rum siccissima. Quod autem id, quod siccissimum est, maxime resonat, multa signa
sunt. Quum igitur plurimum resonuit, maxime audimus. Et sunt quidam, qui de
natura scribentes prodiderunt, quod cerebrum est, quod sonum edit; hoc autem fieri
non potest. Ipsum enim cerebrum humidum est, & membrana, sive tunica circum ipsum
humida est, & crassa, itemque circum tunicam ossa. Nullum igitur humidum reso-
nat, sed sicca; resonantia autem auditum faciunt. * Olfacit porro cerebrum humidum 17
existens, aridorum odorem una cum aere per corpuscula chartilaginosa ipsum
trahens. Cerebrum enim in cavitatem nasi pertingit, atque hac parte non est ante ip-
sum os aliquod, sed chartilago mollis, velut spongia, neque caro, neque officulum:
& ubi quidem cavitas nasi sicca fuerit, ipsum seipso exactius arida olfacit. Aquam
enim non olfacit, humidior est enim, quam cerebrum, nisi sit putrefacta. Putrefacta e-
nim aqua crassior fit, & alia omnia. Quum vero nares humectæ fuerint, olfacere non
possunt. Non enim aerem attrahit cerebrum ipsum ad se ipsum. Similiter etiam, ubi
cerebrum ipsum de seipso plurimum liquefecerit in palatum, & fauces, & pulmonem,
ac reliquum ventrem. Cognoscunt autem hoc homines, & ex capite destillare dicunt,
destil-

18 destillat autem & in reliquum corpus. Et est modus ejus calidus. * At vero visus pro-
pterea contingit: a cerebri membrana vena in utrumque oculum per os descendit: per
has duas venulas, quod est glutinosissimi tenuissimum, de cerebro percolatur, &
propterea ipsam circum ipsum oculum tunicam talem facit, quale est ipsum oculi
pellucidum, quod ad aerem vergit, ad quod venti, ac flatus irruunt, eadem plane
ratione, quemadmodum de aliis membranis, ac tunicis dixi. Sunt autem multæ hæ tu-
nicæ præ oculis pellucidæ, quales ipsi existunt. Huic enim pellucido lumen, &
omnia splendida relucent; per hoc igitur relucens videt: quod vero non splen-
didum est, neque relucet, per hoc non videt. Verum reliquum, quod circum ocu-
los est album, caro est. Quæ vero pupilla oculi appellatur, nigra apparet ob id,
quod in profundo est, & tunicæ circum ipsam nigræ sunt: tunicam autem appel-
lamus id, quod velut pellicula inest. Est autem non nigra, si quis inspiciat, sed al-
ba, ac pellucida: humidum vero oculi glutinosum existit. Sæpe enim vidimus,
in oculo rupto exire humorem glutinosum, & si quidem adhuc calidus fuerit, liqui-
dus est. Postquam vero perfrigeratus est, siccus evadit, velut thus transparens.
Atque hoc & in hominibus, & in brutis similiter habet. Cæterum oculum mole-
stia afficit omne, quod inciderit, & venti irruentes, & alia, quæ splendidiora sunt,
quam ipse est. Et si quis interroget, respondere licet, propterea quod consimilis
coloris existunt. Quemadmodum os, & lingua, & reliquus venter, humida sunt.
19 * Sermonis porro facultas inde est. Totum corpus spiritum intro trahit, plurimum ve-
ro in cavitates sibi ipsi accumulat. Is autem, qui per inane foras currit, strepitum fa-
cit: caput enim resonat, lingua vero articulat, occurrens in faucibus, obturansque, ac
pellens ad palatum, & dentes, claritatem ejus facit. Si autem lingua semper occur-
rens non articularet, non posset homo clare differere, sed singula a natura unam
vocem haberent. Hujus signum est. Muti ex nativitate differere non possunt, sed
unam tantum vocem sonant, etiam si quis spiritum efflans sermonem proferre cone-
tur. Manifestum autem hoc est. Homines, ubi voluerint magnam vocem ede-
re, attrahentes spiritum forinsecum, eum foras propellunt, & magnam vocem e-
dunt, prout spiritus durat; postea vero vox contabescit. Sed & citharœdi, quum
ipsos vocem intendere oportuerit, spiritum quam plurimum intro trahentes, pro-
nunciationem extendunt, & vociferantur, ac vocem magnam edunt, prout spiritus
durarit; ubi vero spiritus defecerit, desinunt. Ex quibus manifestum est, quod spiri-
tus est, qui vocem edit. Vidi autem jam quosdam, qui sibi ipsis manu illata guttur
penitus præsecuerant, atque hi vivunt quidem: verum nullam vocem edunt, nisi
quis guttur constringat: hi autem sermonem proferunt. Manifestum vero & hoc
est, quod præsecto gutture spiritum attrahere intro in cavitates non possunt, sed
20 per præsectam partem exhalat. Sic sane res de voce, ac sermone se habet. * Por-
ro vita hominis septem dierum est. Primum etenim, postquam genitura in uteros
pervenit, in septem diebus habet, quæcumque corpus habere debet. Mirari autem
quis possit, quomodo ego id sciam. Verum multa ego vidi hoc modo. Meretri-
ces publicæ, quæ sæpius de seipsis periculum fecerunt, ubi cum viris rem habue-
rint, sciunt, quando in ventre concipiant, & postea conceptum intra se perdunt.
Postquam autem jam perditus est, elabitur velut caruncula. Hanc carunculam
in aquam conjectam si conspicatus consideraveris, omnia membra habere repe-
ries, & oculorum regiones, & aures, & manus, & manuum digitos, & crura, & pe-
21 des, & pedum digitos, & pudendum, & reliquum totum corpus manifestum. * Sa-
tis etiam manifestum est harum rerum peritis, quod mulier, quum in ventre con-
cepit, statim horret, & calor, & dentium stridor consequitur, & convulsio occu-
pat tum articulos, tum totum corpus, & uterum segnities, ac torpor. Et quæ pu-
ræ sunt, hoc perpetiuntur. Quæ vero crassæ, & mucosæ hoc perpetiuntur, pleræque
ex his mulieribus non percipiunt, nec cognoscunt. Certe quatenus mihi ostende-
runt, hoc ipsum se cognovisse, eatenus scio, ac prodo. Quod vero vita homi-
nis septem dierum sit, etiam ex hoc manifestum redditur. Si quis in septem diebus
nihil edere, aut bibere velit, plerique quidem in ipsis moriuntur. Sunt autem qui ip-
sos transmittunt, & tamen moriuntur. Sunt etiam quidam, qui persuasi sunt, ut ne
desperarent, se ipsos fame conficientes, sed comederent, ac biberent; verum ven-
ter non amplius suscipit. Jejunum enim intestinum in his diebus concrevit, mo-
22 riunturque etiam illi. * Sed & ex hoc conjectare licet, hominis vitam septem dierum
esse. Puer septimestri partu natus, pro ratione natus est, & vivit, & rationem ta-
lis habet, ac numerum ad hebdomadas, ac septenarium exactum. Octimestris autem
partus nullus unquam vixit. Novem vero mensium, & decem dierum partus fit,
& vivit, & habet ad hebdomadas numerum exactum. Quatuor enim denarii hebdo-
madum, dies sunt ducenti & octoginta; in denarium autem hebdomadum se-
ptuaginta dies incurrunt. Habet autem & septimestris partus tres denarios, sive
decadas hebdomadum, & in unaquaque decade septuaginta dies. Tres vero heb-
23 domadum decades ex toto sunt dies ducenti ac decem. * Quin & morbi acutissi-
mi sic hominibus fiunt, præteritis diebus hebdomadis dimidiæ, aut unius, in
quibus judicantur, & moriuntur, aut sani evadunt: & tertii generis in undecim
diebus, hoc est una, & dimidia hebdomade: & quarti in duabus hebdomadis,
& die-

& quinti in duodeviginti diebus, hoc est duabus & dimidia hebdomadis. At vero alii morbi non habent, ut certa sententia pronunciari possit, quanto tempore homines ab ipsis sani evadant. Ad eumdem modum etiam ulcera magna in capite, ac reliquo corpore quarto die inflammari incipiunt, in septem autem inflammatio sedatur, aut etiam quatuor & decem, aut duodeviginti. Si quis autem diligenter medeatur, & vulnera in capite magna in hoc tempore non sedentur, homines moriuntur. * Cæterum inexpertus quispiam mirari queat, quod septimestris puer nascatur. Ego quidem igitur hoc ipsum vidi, & quidem frequenter. Si quis autem hoc deprehendere vult, facile est obstetrices adire, quæ parientibus adsunt, & ex ipsis percunctari. Est autem & aliud signum. Pueri septem annis præteritis dentes explent. Et in septem annis sunt & ratione, & numero exacte hebdomades trecentæ, ac sexaginta. Necessitatem autem naturæ, quapropter in septem hæc singula dispensentur, ego aliis locis declarabo. 24

[illegible]

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE SEPTIMESTRI PARTU.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *De Septimestri partu, & primo quot diebus nascatur, & qua ratione septimo mense edatur. Item, cur plurimi ex his pereant, & pauci ex multis superstites maneant.*

2 *Octonos menses difficillime uteros ferre. Partus dies cur cognitu difficiles. Judicatio octavi mensis in prægnantibus difficilis. Mulieribus de partu loquentibus, tamquam expertis, fides habenda.*

3 *Abortus plurimi primis quadraginta diebus.*

4 *Octavus mensis mancum, aut cæcum gerentibus difficilior: ejusmodi autem fœtus plerumque sunt superstites, cæteri non item.*

5 *Novimestres partus qui supervivant, & qui non. Decimestres cur maxime educentur. Corporis magnitudo ex temporis multitudine contingit.*

6 *Conceptu, abortus, & partus tempus idem, quod morborum sanitatis, & mortis. Dies primi, & septimi in morbis, & fœtibus plurimum valent.*

7 *Mensium eadem, quæ dierum in prægnantibus vis, & ratio. Septimus mensis fœtus perfectionis principium constituit. Decretoriorum dierum eadem, quæ in utero ferentium ratio.*

8 *Dierum in ægrotis medico habenda ratio. Quadragenarii primum in fœtibus judicant: quos si quis transmiserit, abortus ex omni caussa contingentes effugit.*

Masculini fœtus partes omnes post quadragesimum diem completum conspicuæ fiunt, fœmellarum non item. Fœmellæ cur masculis citius pubescant, ac sapiant.

9 *Secundi quadragenarii vis. Tertii quadragenarii completi vis.*

10 *Mortem fatalem Hippocrates existimat. Tempora eadem aliis vitæ, aliis mortis caussa.*

SEPTIMESTRES autem nascuntur diebus centum & octoginta duobus, ac dimidio, & insuper accedente diei particula. Si enim primi mensis dies quindecim supputaveris, deinde quinque mensium, dies centum quadraginta septem, ac dimidium; in unde sexaginta enim diebus quam proxime duo menses perficiuntur. His igitur sic habentibus, ad septimum mensem supersunt dies non plures, quam viginti. Et est tota summa dimidii anni, una cum aliquantula diei parte. Quum itaque ad hoc perfectionis principium partus pervenerit, maturescente fœtu, & robore multum augescente, in perfectione magis, quam aliis temporibus, pelliculæ, in quibus ab initio nutritus fuit, quemadmodum spicarum membranæ laxantur, ad id coactæ, anteaquam fructus perfecte maturescat: & fortissimi, ac plenissimi fœtus violantes, ac dirumpentes pelliculas, partum fieri cogunt, & plurimi ex his pereunt. Quum enim parvi sint, transmutatione majore, quam alii, utuntur, & quadraginta dierum afflictionem perferre coguntur, ex utero egressi, id quod etiam ex decimestribus multos peremit. Sunt autem ex his septimestribus, qui etiam superstites manent, ex multis pauci. Propterea quod ratio, & tempus, in quod enutriti sunt, in utero constitit, ut omnium participes sint, quorum etiam perfectissimi participes existunt, maxime qui superstites manent, & processerunt de matre prius pariente, utpote in octavo mense ægrotaturi. Si enim in his laboribus succedant, ut in conspicuum prodeat puer, impossibile est superstitem esse ob prædictas affectiones, quas ego octimestres perimere dico; immo etiam multos decimestres. Cæterum multi fœtus septimestris ætatis, quum pelliculæ laxantur, secedunt in id, quod cedit, & hic alimentum sumunt, primos quidem quadraginta dies laborantes, alii plus, alii minus: propter permutationem autem ex locis, & pelliculis, quæ ipsos aluerunt, transmutantur, & pro umbilico trahunt, & transsumunt etiam per matrem labores. 1

res; Pelliculæ enim, dum tenduntur, & umbilicus convulsus, dolores matri in-
ducunt. Et fœtus ex antiquo vinculo exsolutus, gravior redditur. Multæ vero
mulieres etiam febricitant, his contingentibus, quædam etiam pereunt una cum
2 fœtibus, verum omnes in brevi ex hoc contaminantur, ac inquinantur. * Ajunt au-
tem & octones menses difficillime uteros ferre, recte id dicentes. Est autem octa-
vus mensis non solum hoc tempus, sed & dies accedunt a septimo mense, & a nono,
& ab ipso anno. Verum dies non similiter, neque dicunt, neque cognoscunt mulieres.
Decipiuntur enim ex eo, quod non eodem modo fiunt, sed aliquando a septimo
mense plures dies accedunt ad quadraginta, aliquando a nono. Tunc enim fieri ne-
cesse est, prout contigerit mulierem in ventre concipere tum mense, tum tempo-
re. Mensis autem octavus minime dubius est; secundum hunc enim contingit, ut ju-
dicatio difficilis existat. Et mea sententia pars etiam in undecimo mense mensis est,
ut hic satis memorabilis existat. Porro mulieribus de partibus fidem derogare
non oportet; dicunt enim omnia, & semper dicunt, & semper proferunt. Neque
enim aut opere, aut sermone persuasæ sunt, sed ex eo, quod cognoverunt in cor-
poribus suis contigisse. Licet autem & volentibus aliud dicere. Quæ vero judicio
præditæ sunt, & victoriam de hac sententia pronunciant, semper dicunt, ac testantur,
nasci septimestres, & octimestres, & novimestres, & decimestres, & undecime-
3 stres, & ex his octimestres non superstites manere. * Dicunt autem, & abortus plu-
rimos in primis quadraginta diebus fieri; sed & reliqua conscripta his accidere,
in quadragenariis, ac in singulis mensibus fieri dicunt. Quum autem septimo mense
pelliculæ dirumpantur, & fœtus secesserit, labores, qui circa octavum mensem, &
sextum quadragenarium in partu fieri traduntur, corripiunt: hoc autem tempore præ-
terito, quibus bene futurum est, inflammationes tum fœtus, tum matris exolvuntur,
ut venter molliatur, & tumor a præcordiis, & laterum mollitudine descendat ad
locos inferiores, ad facilem partus tempore progressionem, & septimo sane qua-
dragenario plurimo tempore fœtus isthic existunt. Nam loci ipsis molles sunt,
& transmotiones ipsis faciliores, ac frequentiores fiunt, & propterea ad partum
magis solubiles consistunt, & mulieres per hos ultimos dies ex toto quadragenario
facilius uteros ferunt, donec contigerit fœtum verti. Postea vero dolores par-
4 tus, ac labores incumbunt, donec a puero, & a secunda mulier liberetur. * Quæ-
cumque vero mulieres multos pueros pepererunt, & quidam ex ipsis claudus natus est,
aut cæcus, aut aliud quoddam malum habens, ajunt in hoc puero octavum mensem
ipsas difficilius transegisse, quam in his, quos pepererunt, nihil mali habentes. Fœ-
tus enim mancus in octavo mense fortiter ægrotavit, ut etiam morbus abscessum,
ac ablationem, sive mutilationem alicujus partis fecerit, quemadmodum etiam
viris fortes morbi faciunt. Qui vero fœtus in alio tempore fortiter ægrotant,
pereunt prius, quam ipsis abscessus ejusmodi fiat. Quicumque autem octimestres fœtus
non valde ægrotant, sed juxta unam aliquam partem, ex secessu afflictionem pertule-
runt, quadraginta quidem dies in imbecillitate transigunt, ut plurimum in utero,
propter prædictas necessitates, sani autem fiunt. * Quicumque autem natus fuerit in
his quadraginta diebus, eum impossibile est superstitem manere, ægrotanti e-
nim adhuc ipsi in utero transmutationes, & afflictiones post partum accedunt.
5 * Quicumque vero ægrotans in utero ad nonum mensem pervenerit, & in hoc men-
se natus fuerit, superstes erit. Et supervivunt quidem non minus hi, quam septime-
stres; verum pauci etiam ex his educantur. Neque enim crassitudinem habent, quam
perfectissimi habent, & labores in utero non diu ante toleraverunt, ut tenues evase-
rint. Servabitur autem vel maxime talis puer, si novem mensium fuerit in exitu;
fortior autem evadet etiam is, qui plurimum abest a morbis, qui octimestribus acci-
dere solent. Qui enim in septem quadragenariis nascuntur, decimestres appella-
ti, ob id maxime educantur, quod fortissimi sunt, & plurimum a vulgarium pue-
rorum tempore absunt, in quo affliguntur, quadraginta ægrotantes diebus, circa
octavum mensem. Declarant autem de morbis, & afflictionibus octimestrium,
etiam novimestres tenues nascentes. Juxta multitudinem enim temporis etiam ma-
gnitudo corporis contingit, ex morborum afflictione progressis, & non velut septime-
stres carnosi gignuntur, & crassitudinem probe coaltam habentes, ut qui tem-
6 pus, quo in utero gestabantur, sine morbis transegerunt. * Verum enim vero conce-
ptus, & abortus, & partus mulieribus in eo tempore, in quo etiam morbi, & sani-
tas, et mors omnibus hominibus fiunt: hæc vero omnia partim secundum dies,
partim secundum menses, partim secundum dierum quadragenarios, partim se-
cundum annum significationem sui præbent. In omnibus enim his temporibus
insunt ad unumquemque et utilia multa, et hostilia multa. Ex utilibus igitur sani-
tas, et augmentum contingit, ex contrariis morbi, et mors. Dies quidem igitur ma-
ximi insignes in plurimis sunt, primi, et septimi, multum potentes in morbis, et
multum in fœtibus. Nam plurimi abortus in his diebus fiunt; nominantur autem
tales effluxus, non abortus. Verum alii dies intra quadragesimum, insignes quidem
minus sunt, multi vero judicant. * Cæterum in mensibus eadem, quæ in diebus fiunt,
7 juxta rationem insunt. Menses enim mulieribus sanis singulis mensibus appa-
rent, tamquam peculiarem in corporibus vim mensis habeat. Unde sane septimi
menses

menſes his, quæ uterum geſtant, fœtus in principium perfectionis conſtituunt. Pue-
ris vero, ubi ſeptem menſes a nativitate impleverunt, tum alia utilia in corporibus
fiunt, tum dentes in eo tempore apparere incipiunt. * Eadem ratio eſt etiam in de- 8
cretoriis diebus, ſi quidem fortaſſis una cum his, quos recenſui, conjungere quis
velit, hiſtoriæ, ac cognitionis gratia referentur. Etenim Medicum, qui ægrotorum
ſalutem recte conjectare volet, animadvertere quidem oportet, et contemplari om-
nes dies: ex paribus vero decimum quartum, et vigeſimum octavum, et quadrageſi-
mum ſecundum. Hic enim terminus ponitur a quibuſdam pro harmoniæ ratione,
et integer, ac perfectus numerus, verum ob quam cauſſam longius fuerit in
præſenti exequi: contemplari autem ſic oportet per ternarios, ac quaternarios, ter-
narius quidem omnibus copulatis, quaternarios autem duobus ad duos conne-
xis. At vero quadragenarii primum in fœtibus judicant. Quiſquis enim primos
quadraginta dies tranſmiſerit, abortus effugit ex omni cauſſa contingentes, plu-
res autem fiunt in primo quadragenario abortus, quam in aliis omnibus. Hoc
autem tempore prætererito fœtus fortiores ſunt, & ipſorum corporis per ſingula
membra diſcretio fit: & maſculorum quidem partes omnes valde conſpicuæ fiunt:
fœmellæ vero in hoc tempus carnes apparent exortus, ac proceſſus ſolum haben-
tes. Similia enim longius tempus in ſimili ſunt, & tardius diſcernuntur, pro-
pter conſuetudinem, & amicitiam: quamquam alias quum a matre ſegregatæ fuerint,
filiæ citius, quam filii pubeſcant, & ſapiant, ac ſeneſcant propter corporum imbecil-
litatem, & victus rationem. * Alter quadragenarius eſt, in quo circa octavum men- 9
ſem fœtus in utero ægrotant, de quibus hic totus ſermo inſtitutus eſt. Tertius
eſt, in quo, ubi naſcantur pueri etiam male afflicti, ſi effugerint quadraginta dies,
apparent magis robuſti, ac ſapientes. Nam & ſplendores clarius vident, & ſtrepi-
tum audiunt, quod prius non potuerunt, tamquam incrementum habeat hoc
tempus, cum juxta alia, tum juxta ſapientiam ex corpore eluſcenrem. Peculiarem
quidem ſapientiam in corpore ineſſe manifeſtum eſt in prima ſane die. Nam in ſo-
mnis ſtatim, ubi nati ſunt pueri, ridere, & plorare videntur. Vigilantes quoque ſua
ſponte ſtatim rident, ac plorant, prius quam quadraginta dies tranſeant. Non rident
autem, etiam ſi titillentur, ac irritentur, priuſquam hoc ipſum tempus tranſeat; he-
betantur enim vires in muccis. * Quamquam mors etiam per fatum ſit forte deſigna- 10
ta, ut hoc exemplo omnibus ſit, quod omnia exiſtentia, quæ naturam ex iiſdem ha-
bent, tranſmutationes per tempora venientia habeant. Declaratur autem in ſin-
gulis, quum alia naſcantur, alia corrumpantur. Porro anno finiente multi quidem
morbi fiunt, multæ etiam ſanitates juxta temporis rationem ad menſes, & ad ſingu-
los dies. Septennarius autem annorum cum alia multa inſignia corporibus fiunt, tum
dentes pueris excidunt, & alii naſcuntur. Quæ enim in corporibus fiunt, ea ſcribam,

---

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE OCTIMESTRI PARTU.

Argumentum in Librum ſequentem.

1 *Octimeſtres partus cur non ſuperſtites maneant.*
Decimeſtres cur educentur maxime.
2 *Fœtus dum in utero vertitur, periculum.*
In caput editi cur ſeeius diſcedant iis, qui in pedes.
3 *Pueri quidam cur a partu ſtatim majores exiſtant. Alimentorum, & reſpirationum mutationes periculoſæ in pueris. Victus, locorum, & veſtium tranſmutatio viris etiam periculoſa.*
4 *Umbilicus, per quem puer nutritur, ac ſpiritum attrahit, ſolus ex omni corpore utero adhæret.*
Pueris maturis, ac perfectis umbilicus, qui prius patebat, connivet, ac clauditur: reliquæ partes contra.
5 *Decimeſtres, & undecimeſtres partus ex ſeptem quadragenariis naſcuntur.*
Mulieres plurimas poſt menſtrua purgamenta concipere. Purgationes menſtruas breviſſimas trium eſſe dierum.
6 *Undecimus menſis unde partui contingat.*

DE octimeſtri partu ſic ſentio. Impoſſibile eſſe, ut duas conſe- 1
quenter ſuccedentes afflictiones pueri ferri poſſint, & pro-
pterea octimeſtres non ſuperſtites manere. Contingit enim
ipſos conſequenter affligi tum ea, quæ in utero fit afflictione,
tum ea, quæ in partu accedit, & ob id nullus octimeſtris vi-
talis eſt. Inſuper & decimeſtres appellatos in ſeptem quadragena-
riis dierum magis in lucem edi ſentio, & maxime contin-
gere, ut educentur. Nam perfectiſſimus eſt fœtus in primis quadraginta diebus,
ubi vero plures acceſſerint, perit. Coguntur enim multa in pauco tempore aſſu-
mentes, ac perferentes, multum ægrotare, ex quibus mors conſequitur. * Incipit au- 2
tem

tem laborare puer ante partum, & interitus periculum subit, quum in utero verti-
tur. Producuntur enim omnes sursum habentes caput: pariuntur autem multi
in caput, & securius discedunt, ac liberantur his, qui in pedes pariuntur. Flexibi-
les enim corporis partes non impedimento sunt, puero in caput exeunte. Ve-
rum quum in pedes prodierit, obturamenta contigunt. Versiones scilicet in ute-
ro, & alia pericula, & umbilici puerorum jam sæpe circa colla apparuerunt. Si
enim juxta partem quamcumque umbilicus fuerit in utero porrectus, magis hac
parte puer umbilici circumactionem, dum vertitur, faciet, quam circa cervicem. Si
vero juxta humerum, umbilici circumactionem retrahit; hoc autem ubi fit, etiam
matrem magis laborare necesse est, & puerum aut perire, aut difficilius exire.
Quare multi jam pueri principium morbi intus nacti prodiere, & consequenter
3 alii perierunt, alii morbidi supervixerunt. Quicumque vero probe, ac tuto prodie-
rint, & in conspicuum exierint, de repente ex necessitate in ventre liberati, & cras-
siores, ac majores, quam pro ratione statim existunt, his non ex augmento, sed laxo
tumore id contingit, & multi sani ex his pereunt. Si enim tumor non residat citius, quam
tertio die, aut paulo serius, morbi ex ipso fiunt. Quare etiam alimenta, ac respira-
tiones periculose mutantur. Si quid enim morbidum inducunt, per os, & per nares in-
ducunt: & pro eo, quod tanta ingerantur edulia, quanta sufficiunt, & ea etiam non su-
perentur, multo plura ingeruntur: ut necesse sit, & cogantur præ ingestorum copia,
& præ ipsa adeo affectione, qua pueri corpus afflictum est, alia quidem per os, &
nares rursus exire, alia vero per intestinum, ac vesicam inserne transire, antea nul-
lo horum ita contingente. Sed & pro flatibus, ac spiritibus, & humoribus ita cogna-
tis, cum quibus necesse est in utero consuetudinem, ac benivolentiam habuisse, o-
mnibus peregrinis utitur crudioribus, ac siccioribus, & minus mansuetis, ut
necesse sit dolores aboriri multos, plerisque etiam mortes: quandoquidem etiam viris
transmutationes locorum, ac victus, morbos faciunt. Eadem ratio est & de vestibus.
Pro eo enim, quod carne, & humoribus induti fuerunt, iisque tepidis, ac liquidis, & co-
4 gnatis, tales vestes pueri induunt, quales ipsi viri. * At vero umbilicus, per quem
alimenti, ac spiritus ingressus pueris contingunt, solus ex omni corpore utero adhæ-
ret, & per hunc introitus, ac ingressus ingredientium particeps fit, reliquæ
partes connivent, & non prius apertæ sunt, quam ubi in exitu fuerit puer ex ven-
tre. Quum autem in exitu fuerit, reliquæ omnes aperiuntur: verum umbilicus atte-
nuatur, & connivet, ac resiccatur. Quemadmodum autem in his, quæ ex terra nascun-
tur, fructus pleni, ac maturi secernuntur, ac decidunt juxta discriminationem, qua par-
te inhærent, sic etiam pueris maturis, ac perfectis, umbilicus quidem connivet,
ac clauditur, reliqua vero aperiuntur, ut & ingredientia suscipiant, & exitus ha-
beant secundum naturam, quibus necesse est viventes uti. Singula enim separan-
tur juxta modum, quo agmina congregantur repentia: optima autem sunt, quæ ma-
5 xime soli connutrita sunt. * Cæterum decimestres, & undecimestres partus ex se-
ptem quadragenariis eodem modo fiunt, velut ex dimidio anno septimestres.
Plurimis enim mulieribus necessarium est in ventre concipere post menstrua purga-
menta, ubi ab his exolutæ fuerint. Oportet igitur mulieri tempus dare men-
sis, in quo ipsa purgatio continget: & hoc tempus quibus brevissimum fit, tres sunt
dies. Plerisque autem multo plures. Sunt autem & alia multa impedimenta etiam in viris,
ex quibus conceptus retardatur. * Oportet autem vel maxime hoc considerare. Quod
novilunium, quod dies unus existit, exactissime trigesima mensis pars est: duo
autem dies, ferme quindecima mensis pars sunt. Tres vero dies, pars mensis deci-
ma sunt, & reliqua juxta horum rationem, & non est possibile in paucioribus parti-
6 bus fieri neque menstruorum solutionem, neque fœtuum conceptionem. * Ex his igi-
tur omnibus necessarium est, plerasque mulieres circa plenilunium, & ultra in ventre
concipere, ut ducenti & octoaginta dies, sæpe undecimum mensem apprehende-
re videantur: tot enim dies septem quadragenarios constituunt. Nam quum ultra
plenilunium mulier concipit, necesse est, eum conceptum undecimum mensem attin-
gere, ac apprehendere, quo ad ultimum circuitum perveniat.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE SUPERFOETATIONE.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *De superfœtatione. Mulieres quæ superfœtent.*

2 *Superfœtatio nondum partium discriminationem habens non intumescit, sed putrescit, donec excidat. Secundæ ante editum puerum, partum reddunt difficilem. Secundæ cum puero exeuntes partum facilem efficiunt. Unguium defectus in pueris recenter editis.*

3 *Partui auxiliaria. Partus nonnumquam cibis, ac potibus promovendi.*

4 *Fœtus mortui quomodocumque tandem procedat extractio.*

5 *Unguis instrumentum in fetu mortuo extrahendo.*
De secundæ extractione. Lasanum quid.

6 *De pueri in utero mortui signis.*

7 *Fluxus mulsus sanguinolentus ante puerum prodeuntem. Prægnantibus stomachus uteri prope extat ante partum.*
Prægnans, coitu non utens, facilius a partu liberatur.
Gemelli uno die, atque ex una secunda educuntur. Puero in genitalibus hærenti umbilicus non secetur, priusquam aut sternutet, aut vociferetur.

8 *Prægnantem mulierem quomodo cognoscas. Prægnatium ex fetu mortuo, aut mox morituro signa, & curatio. Pica prægnantium.*

9 *Mammarum, & oculorum majorum in prægnantibus significatio.*
Conceptionis experimentum ab appositis in vulvam. Mulieres quæ maxime concipiant.

10 *Mulieris, quæ facile concipiebat, nec amplius imprægnetur, curatio. Coxendici, capitis, manuum, aut aliarum partium doloris in utero conceptio, solutio est. Mulieris, ut facile concipiat, curatio. Galbanum ad conceptum facilem.*

11 *Liberis operam daturi quomodo præparandi. Geniture in utero conceptæ nota.*

12 *Fetus bimestres aut vetustiores perdenti quomodo medendum.*

13 *Uteri suppurati aut post partum, aut ex abortu, curatio. Uteri quomodo indurescant.*

14 *Uteri stomachi præ caliditate genituram non suscipientis curatio.*

15 *Fomentum ad uteri conceptionem. Specilli stannei, & plumbei in corrigendis uteris usus. Specillorum præparatio. Tedæ decoctum.*

16 *Catulorum esus. Calidæ lavacrum siti medetur.*

17 *Mensium sanis, ac recte habentibus uteris, non adparentium ex toto, vel pauciorum, aut per longius tempus provocatio. Medicamentorum fortium pleraque stomachum exulcerant, & corrodunt.*

18 *Mulier ob pinguedinem non concipiens attenuetur. Ver conceptui aptum. Coiturorum diæta. Marem, aut fœmellam ut generet, quo tempore coeundum, & uter testium obligandus. Uteri stomachus a suffimentis hians redditur.*

19 *Suffimenta ad os uteri hians, aut distortum.*

20 *Medicamenta emollientia, & ad ciendum idonea, quo fortis fiat, purgatio.*

21 *Medicamenta subdititia ad uterum purgandum convenientissima.*

22 *Glandulæ album fluxum purgantes.*

23 *Subdititia omnis generis purgare potentia.*

24 *Menses virgini quomodo evocandi. Febris lenis hepialos Græcis. Zea in suffimentis. Medicamentorum subdititium.*

25 *Puerperæ enixæ. Subdititium medicamentum.*

26 *Subdititium purgans, & molliens. Uteri frequenter prolapsi quomodo reponendi.*

27 *Prægnantis, menses profluos habentis, curatio.*
Ad secundam expurgandam.

QUUM superfœtarit mulier, si primum puerum in medio uteri 1
habuerit, superfœtatio elabitur a primo, ac veteri expulsa. Si
vero in altero cornu superfœtationem habuerit, posterius ipsam
insuper parit non vitalem, nimirum vitalitate, ubi uterus laxatus,
& humectus fuerit, exsoluta. * Si vero non statim 2
secedat superfœtatio, dolores exhibet, & fluxum fœtidum,
ac febrem: & facies intumescit, tibiæque, ac pedes, & si pereat,
cibum aversatur, donec exciderit. Superfœtant autem mulieres, quarum stoma-
chus, id est uteri os post primum conceptum non clauditur ita valde, idque appa-
rentibus signis constat: clauditur autem post superfœtationes, quæ posterius insu-
per pariuntur. Si superfœtatio nondum partium discriminationem habeat, sed caro
sit; non quidem intumescit, sed putrescit, donec ex utero exeat. Si cui exeat secun-
da pueri in utero, priusquam puer foras procedere incipit, ægre parit: & magis
adhuc periculose, si caput non præcedat. Si vero alicui una cum secunda puer fo-
ras exierit, & ad stomachum, id est os uteri progressus, rupta secunda emerserit,
magis facile parit. Itemque si puer quidem foras prodit: secunda vero adhærescit,
& seipsam retrahit, atque isthic manet. * Quum puer non vitalis futuris nascitur, 3
caro ipsius ungues supereminet: ungues vero tum in manibus, tum in pedibus
deficiunt. Quum vitali puero nascente manus præminuerit, primum retro retru-
denda est, donec retruseris: & si ambæ præminuerint, ambas retrudes. Et si
crus præminuerit, etiam hoc repelles. Ubi vero ambo crura in propatulo man-
serint, neque alio processerint, fomento uti opus est, a quo humectissimus uterus
reddatur: habeat autem odorem ipsum fomentum. Et quum caput in propatulo fue-
rit, reliquum vero corpus intus erit, etiam sic fomento uteris. Et quum pars corpo-
ris in utero, pars in pudendis, pars extra pudenda intumescit, ac manet, etiam sic fo-
mentum adhibebis. Et si quidem a fomento processerit, satis est: sin minus, os uteri
elaterio crasso aqua diluto oblines, quo partum producat. Sed & a potibus, ac ci-
bis partus promovendus est, & pudenda ipsa cerato illinenda, si sicciora, quam
ex re est, esse tibi videbuntur. * Quum pueri capite ex stomacho apparente, reli- 4
quum corpus procedere non vult; puer autem mortuus est, digitos aqua madefactos
inter stomachum, ac caput immittito, & in orbem circumducito, deinde subdirum
sub mentum digitum in os intrudito, ac foras trahito. Quum vero reliquum corpus
extra pudenda fuerit, caput autem intus, in pedes videlicet prodeunte fœtu, postquam
digitos

digitos in orbem circumduxeris, ambas manus inter ſtomachum, ac caput aqua præ-
madefactas immittito, ac extrahito. Si vero extra ſtomachum fuerit, verum in-
tra pudenda, immiſſis manibus apprehenſo capite educito. Si porro fœ-
tus intus maneat mortuus, & non poſſit neque ſponte, neque per medicamenta
juxta naturam excidere, manu cerato maxime lubrificante uncta, deinde in ute-
5 rum intruſa, humeros a collo magni digiti conamine deducito. * Oportet autem
ad hujuſmodi etiam unguem inſtrumentum in magno digito habere, & diſtra-
ctione facta manus educere, deinde rurſus immiſſa manu, ventrem diffindere,
& ex diffiſſo inteſtina ſenſim eximere: deinde his exemptis latera confringere,
quo conſidens corpuſculum levius, ac expeditius fiat, & facilius exeat non tumidum
exiſtens. Cæterum ſi ſecunda non facile excidat, maxime quidem ad fœtum ap-
pendere ſinenda eſt, & puerpera velut ſuper ſella ventri exonerando deſtinata, laſa-
num græci vocant, locanda. Sit autem in altum extructa ſella, vel ſimile quiddam,
quo fœtus dependens gravitate ſua ſecundam ſimul extrahat. Senſim autem hoc fa-
ciendum eſt, non violenter, ne præter naturam divulſa, inflammationem inducat. Sub-
ſternere igitur lanas molles, quam maxime recens carminatas fœtui oportet, quo
paulatim remittant, ac conſidant. Aut utres duos copulatos aqua plenos ſuppone-
re, & ſupra utres lanas inſternere, & ſupra has puerum, deinde utrumque utrem
ſtilo perforare, quo paulatim aqua effluat, effluente autem aqua, utres remittunt,
ac conſidunt: conſidentibus autem utribus, fœtus umbilicum attrahit: umbilicus ve-
ro attrahit ſecundam. Si vero ſupra laſanum, vel ſimile quiddam puerpera ſedere
nequeat, ſuper reclinatam ſellam perforatam collocetur. Si vero adeo debilis eſt,
ut omnino ſedere non poſſit, lectum quam erectiſſimum a capitis partibus ſtruemus,
ut deorſum declinet, ac repat, & ſic fœtus gravitas quam maxime ſimul ſecundam
trahat. Verum puerperam ſub alis, foris ad lectum faſcia, aut loro lato, ac molli,
alligare oportet, ut ne quum erectus ſit lectus, corpus ipſius deorſum feratur. Juxta
eumdem autem modum etiam ſi umbilicus abruptus ſit, aut etiam ante tempus reci-
ſus, moderate gravibus ponderibus appenſis, ſecundæ eductionem facere opor-
6 tet. Optima enim hæc curatio in talibus exiſtit, & minime lædit. * Si cui puer
in utero immoriatur, & non egrediatur humido utero exiſtente, & quum jam non ha-
beat amplius humiditatem, ſed ſiccatus fuerit uterus, primum quidem intumeſcit
puer, deinde colliqueſcunt, ac putreſcunt carnes, foraſque effluunt, poſtremum autem
oſſa procedunt: & fluxus aliquando corripit, ſi non prius moriatur. Quum puer im-
mortuus fuerit, tum aliis ſignis conjectare id licet, tum jubere, ut aliquando in de-
xtro latere jaceat, aliquando in ſiniſtrum tranſmutet. Translabitur enim in utero
puer eo quo mulier ſe vertit, velut lapis, aut aliud quiddam, ſi mortuus fuerit, &
pectinem frigidum mulier habet. Si vero vivat, & pecten calidus eſt, & venter to-
tus translabitur una cum reliquo corpore extenſus, & in ipſo nihil translabitur
7 abſque reliquo corpore. * Si cui ex partu laboranti fluxus multus ſanguino-
lentus citra dolorem ante puerum prodeat, periculum eſt, puerum mortuum exolvendum eſ-
ſe, & non vitalem proceſſurum. Prægnantibus mulieribus pleriſque ſtomachus ute-
ri prope exiat ante partum. Mulier prægnans ſi non coitu utatur, facilius a par-
tu liberabitur. Quæ gemellos geſtat, eadem die parit, velut concepit: habet autem
utroſque pueros in una ſecunda. Muliere ægre pariente, ſi puer in genitalibus
locis hæreat, & non facile exeat, ſed cum labore, ac medici machinamentis, tales pue-
ri modicæ vitæ ſunt; horum umbilicum ſecare non oportet, priuſquam mingant, aut ſter-
nutent, aut vociferentur: ſed ſinendi ſunt, & mulier proxime apud puerum perma-
neat: & ſi ſitierit, aquam mulſam bibat, & ſi umbilicus infletur, velut ſtomachus,
& moveatur, aut puer ſternutet, aut vocem rumpat, tunc ſane ſecetur, dum puer re-
ſpirat: ſi vero non inflettur umbilicus, neque moveatur, tempore accedente vivet.
8 * Prægnantem mulierem ſi aliter non cognoſcas, oculi tracti, & caviores ſiunt, & can-
didum oculorum albedinis naturam non habet, ſed lividius exiſtit. Si qua partui vici-
na ſit, & oculos cavos habeat, & facies intumeſcat, & ipſa tota, itemque pedes
tument, ut velut a pituita alba apprehenſa appareat, & habeat aures albas, &
ſummum naſum album, & labia livida, ea ipſa mortuos geſtat, quos pariet, aut
vivos prave, & non vitales, & exangues, utpote morboſos, aut prius peperit non
vitales. Huic ſanguis in aquoſitatem converſus eſt. Oportet igitur tali poſt partum
odorata in vulvam apponere, & comedere ipſam, ac bibere odorata, & pri-
mum in facie naſus ſummus inſignis evadit, ac colorem recipit. Si qua prægnans
terram edere concupiſcat, aut carbones, eaque edit, in capite pueri, ubi na-
9 tus fuerit, ſignum a talibus apparet. * Mulierem id noſſe expedit, utra mam-
ma ipſi major eſt; illic enim fœtus exiſtit. Similiter autem & oculum conſiderabit.
Major enim, & ſplendidior omnino erit intra palpebram, etiam ejus partis, cu-
jus mamma major exiſtit. Si cui ab appoſitis in vulvam non valde fortibus do-
lores in articulos perveniant, & ſtridor dentium corripiat, & membris tendatur
ac oſcitat, hanc magis concepiſſe ſpes eſt, quam eam, quæ nihil tale patiatur. Mu-
lier, quæ præter naturam craſſa eſt, ac pinguis, & pituita repleta, non concipit hoc
tempore. Quæ vero ex natura talis eſt, horum gratia concipit, ſi non aliud quid-
dam ipſam impediat. Mulieribus pleriſque, quum menſes appariturі ſunt, ſto-

machus uteri in seipsum contrahitur, magis quam alias. * Mulier, quæ facile con- 10
cipiebat, si prægnas esse desiit, bis per annum a manibus, ac cruribus venam seca-
ri sinat. Si cui dolores in coxendice, aut in capite, aut manibus, aut aliqua
alia corporis parte fuerint: quum vero prægnans est, desinunt; conceptus autem ab
utero exoluto rursus insunt, odorata & bibere, & ad uteri os apponere condu-
cit. Quum mulieri alicui conceptus gratia medeberis, ubi purgata esse videbi-
tur, & os uteri recte habuerit, lavetur, & caput confricetur: nullo autem ungui-
ne illinatur: deinde linteum inodorum lotum circum capillos ipsos circumdatum,
reticulo loto, aut nihil olenti obliget, ita ut primum linteum ipsum capiti impona-
tur, postea quiescat galbano ad uteri stomachum apposito, quod coctum, ac molli-
tum sit ad ignem, & non ad solem. Deinde mane deposito reticulo cum linteo
verticem suum alicui olfaciendum exhibeat: & si quidem oluerit, probe purga-
ta est, sin minus, male. Hæc autem jejuna faciat, & si non fœcunda fuerit, nunquam
olebit, neque purgata, neque alias, & si prægnanti idem medicamentum apponatur,
neque sic probe olebit. Quæ vero prægnans futura est frequenter, & facile conci-
pit, ac sana existit, etiam si non apposueris, neque purgaveris, vertex ipsius olebit,
aliud vero nihil. * Ubi autem omnia probe videbuntur, & ad virum accedere opor- 11
tuerit, mulier ipsa jejuna sit: vir autem non ebrius, frigida lotus, & commodo
alimento nutritus. Et si cognoverit mulier genituram se concepisse, eo tempore
virum non accedat, sed quiescat. Cognoscet autem, si quidem vir se emisisse dixe-
rit: ipsa vero præ siccitate ignoraverit. Si vero uterus rursus in pudenda genitu-
ram reddat, ipsaque humecta fiant, rursus cum viro coeat, donec concipiat.
* Mulier, quæ concipit quidem: perdit autem fœtus bimestres, exacte in eodem 12
tempore, & neque prius, neque posterius, atque hoc iterum atque iterum perpessa fue-
rit, immo si etiam trimestres, aut quadrimestres, sive vetustiores perdiderit,
juxta eumdem modum. Talibus uteri puero augescente, & bimestre, aut trime-
stre, aut quantumcumque tempus transgrediente, si quando etiam alias augescit, in
majorem amplitudinem non porriguntur, ita ut non amplius sufficiant capiendo fœ-
tui, sed propterea perditur eodem tempore. Huic cucumerarium medicamentum
in uterum dare oportet, ipsumque distendere, ac inflare pharmacis appositiis
hisce. Cucumeris sylvestris medulla contundatur, ac cribretur, deinde modicum
de ipsa melle cocto copiosiori misceatur, addito silphio modico: sit autem, velut di-
xi, mel coctum, hoc circum specillum oblinatur, crassitudine formata, quanta ute-
ri stomachus suscipere potest: apponatur autem ad os uteri, & impellatur, quo in
internam uteri partem penetret. Quum vero colliquerit medicamentum, specillum ex-
trahatur. Sed & elaterium hoc modo præparatum apponere potes. Similiterque colo-
cynthidem sylvestrem. Per hoc autem tempus edat allia quam plurima, & silphii
caulem, & quicquid flatum in ventre inducit. Hoc appositium pharmacum per
tertiam diem apponatur, donec probe habere visa fuerit copia, quantam uterus
admittit. Interjectis diebus mollientibus utendum est: postquam autem ex mol-
lientibus præparatum fuerit os uteri, post mensium apparitionem, ubi sicca fue-
rit, cum viro commisceatur. * Si cui uterus suppuratus fiat, aut post partum, aut 13
ex abortu, aut quomodocumque alias, & non in vase alio, ac tunica, velut in tuber-
culo solet, pus fuerit: huic conducit specillum unctorium in uteri os demittere. Mi-
nus enim opus fuerit ustura, si ad specillum processerit, deinde erucas a tithymali-
de colliges: habet autem velut aculeos quosdam, quos leniter rescindes, ne
pabulum internum ex ipsis elabatur: deinde siccabis ipsas in sole, ac teres. Ver-
mes quoque stercorarios similiter in sole siccabis, ac teres: & erucæ quidem pon-
dus duorum obolorum Æginæorum: vermium vero duplum miscebis, modico
aniso addito, aut aliquo ejus generis; nam mali odoris medicamentum evadit.
Hæc autem levia facta, ac contrita vino albo odorato diluito. Et postquam biberit,
gravitas accedit, & torpor in ventrem irruit. Si itaque accedit, aquam mulsam mo-
dicam insuper bibat. Si qua liberis carens, impræguatione, ac puerorum gene-
ratione indigeat, atque ea jam prægnans fuit, ac peperit, & hoc ipsi contingat, aut
quum stomachus uteri siccus, aut summa parte affectus, aut conclusus fuerit, aut
non recte habuerit, sed ad coxendicem alterum distortus, aut ad rectum intesti-
num occultatus, aut in seipsum contractus fuerit, aut labium stomachi sibi ipsi ut-
cumque incubuerit, aut stomachus uteri asper, & callosus fuerit: durus autem fit
& a conclusione, & a callositate: his menses non apparent, aut pauciores quam
oportet, & per longius tempus apparent. * Sunt autem, in quibus etiam menses 14
juxta corporis sanitatem, & uterorum exitum reperiuntur, immo consueto, & justo
modo, & stomacho uteri præ caliditate, ac humiditate mensium non valde læso.
Verum genituram non suscipit propter hanc læsionem, quæ impedit susceptionem,
stomacho non recte habente. Huic per totum corpus fomentum adhibere oportet, &
pharmacum bibendum dare, ac corpore primum purgatam, ac mundam reddere, sive
superne, & inferne opus habuerit, sive superne solum. Et si quidem superne pur-
gans medicamentum dederis, fomentum ante purgationem non præmittes. Verum
fomentum adhibebis inferne purgaturus. Si vero superne purgante medicamen-
to non egere videbitur, præmisso fomento, inferne purgans bibendum dato,

* Quum

15 * Quum autem probe purgatum esse corpus videbitur, postea utero fomentum
adhibeto, frequentes insessus ipsis adornans, si ita conferre videbitur. Immit-
tes autem in fomentum cupressi ramenta, & lauri folia contusa, lavabisque
multa, & calida aqua. Ubi vero recens lota fuerit, & fomentum admiserit, uteri os
dilatabis specillo stanneo, corrigesque, ubi opus fuerit: potes & plumbeo uti, ini-
tio per parvum facto, deinde crassiore adhibito, si suscipere potest, donec recte
habere videbitur. Intinges autem specilla in mollitorio quopiam diluto, aut etiam li-
quido reddito, si conferre videbitur. Specilla ipsa retro cava facienda sunt, dein-
de circum ligna longiora adaptanda, sicque ipsis utendum. Cæterum hoc tempore bibat
in vino albo odorato dulci, & quam suavissimo decoctam tædam quam pinguissimam,
in tenuia segmenta concisam, & apii semen contusum, & cumini Æthiopici semen,
& thus quam optimum. ex hoc bibat jejuna copia, quanta moderata esse videbitur, tot
16 diebus, quot satis habere videbitur. * Et edat catulos coctos, & polypum in vino
dulci coctum, jusculumque ipsum bibat, & brassicam coctam. Vinum autem album
insuper bibat, & ne sitiat, & calida bis per diem lavet. A cibis autem hoc tempore
abstineat, ab eo vero tempore, si quidem processerit per stomachum, & quid purga-
tionis foris apparuerit, adhuc de potione bibendum est unum, atque alterum diem,
& a specillorum usu desistendum, ac conandum, ut uteri apposititiis medicamentis
17 purgentur. * Cuicumque autem stomacho recto, ac magno, & sano existente, & pro-
be habente, & in loco, ubi convenit, & oportet, sito, menses non apparuerint ex to-
to, aut pauciores, & per longius tempus, & non sani, morbum ipsum investigabis,
quæcumque tandem uteri habent; & si corpus quoque aliquid conferat, caussam per-
scrutaberis, ob quam non concipit: & hæc sic habeant, & curationem facies, si me-
delam suscipere volet, initio a fortibus facto, prout opportunum visum fuerit, ita
ut desinas in molliorum usu, donec uterus visus tibi fuerit probe esse purgatus,
& stomachus recto statu esse constitutus, & rite situs. Si vero potu, ac medicamen-
to menses non processerint, etiam si moderato tempore id biberit, nequa-
quam a potu cessandum est: ubi vero probe habuerit, specillorum usu os sto-
machi molliendum est, & faciendum, ut hiet, ac viam præbeat apposititio me-
dicamento, idque pharmacis suffitu aptis, ac mollientibus perficies. Quum autem sa-
tis suffitum, ac mollitum esse videbitur, apposito medicamento subdititio uteri
purgationem facies, donec rite habere videbitur, a mollibus ad fortiora progres-
su facto, ita ut rursus in mollibus, ac odoratis desinas. Nam pleraque ex for-
tibus medicamentis stomachum exulcerant, ac corrodunt. Deinde vero tum stoma-
chum ad rectum statum, ac sanitatem redigito, quo aptus sit ad suscipiendam genitu-
18 ram, tum uterum siccum reddito, & flatum immittito. * Si mulier præ pinguitudi-
ne uterum ad concipiendum læsum habere videatur, attenuatio quam maxi-
me, & gracilitas inducatur supra reliquam curam. Tempus porro vernum aptis-
simum est ad concipiendum. Vir autem non sit ebrius, neque vinum album bibat,
sed quod fortissimum est, ac meracissimum, itemque edulia fortissima, & calida non la-
vet: robustus autem sit, & sanus, & a cibis abstineat ad rem non conferen-
tibus. Et ubi marem generare voluerit, mensibus desinentibus, aut defectis misceatur,
& quam penitissime intrudat, donec desæviat. Ubi vero fœmellam genera-
re volet, quum plurimi menses prodierint mulieri, & dum adhuc eunt, coeat,
ac dextrum testem obliget, quantum id tolerare poterit: sed si marem generare expe-
19 tat, sinister testis obligandus erit. * Stomachus uteri a suffimentis qui-
dem, ubi conclusus fuerit, hians redditur; ab emollientibus vero mollescit. Suf-
fire autem oportet loti corticem, lauri semen, sive baccas, & folia ejusdem viri-
dia contusa, thus, myrrham, artemisiæ semen, aut folia: item anisum, & adipem,
aut ceram simul contusa, sulphur, cupressi semen, peucedani radicem, myrthi
folia viridia contusa, fibri testem, asini masculi stercus, allia, styracem, adipem sui-
lum; sed & si distortum os uteri fuerit, his suffiendum est. Sic quidem igitur hians
redditur, ac convertitur. Mollire autem per hæc uteri os oportet, sandaracham
videlicet, adipem caprinum, fici succum, silphii succum, cyclamini succum, Tha-
psiam, succum tithymalli, cardamomi semen, herbam, quæ peplos appellatur,
fibri testem, lini semen, nitrum, ari radicem, staphidem sylvestrem, calaminthæ
folia viridia, herbæ lanariæ, sive struthii semen, scillæ internam partem.

20 * *Medicamenta emollientia, & ad ciendum idonea, quo fortis purgatio fiat.*

THapsiæ radicem, medullam bovis, adipem anserinum, rosaceum, hæc trita, ac fervefacta per quatriduum apponat, & bibat porri succum, ac vinum dulce album. Item resinam, & oleum tepidum, cuminum, nitrum, mel, sordida lana excipiat, & per quatriduum utatur, bibatque apii semen, & thuris nucleos quinque, & cuminum Æthiopicum in vino albo meraco, dulci, lavetque bis per diem. Item myrrham, thus, fel bovis, resinam terebinthinam, aut netopon, sive metopium unguentum, horum singulorum æqualem mensuram misceat, & in lana pura, aut linteo tenui apponat. Intingat autem linteum in unguento albo Ægyptio odorato, & filo obligatum, a balneo subdet, & polypum plagis mollitum edat, &

apii, ac asparagii semen, ac vinum album bibat, ter in die jejuna existens. Aut myrrham, casiam, thus, cinamomum, netopum, singulorum æquas portiones lana exceptas, aut in glandes redactas apponat. Aut cucurbitæ sylvestris interiora, cuminum tostum, anethi semen, cupressi radicem, trita, ac melle cocto subacta in glandes cogito, easque subdendas exhibeto, & bibat pæoniæ radicem, apii semen, ac silphii succum cum vino. Sed & Bulbium ipsum subditum purgat. Item myrrham primariam, & florem æris modicum in vino albo odorato subdat.

** Medicamenta subdititia ad uterum purgandum convenientissima.* 21

ACcipe æris florem, ac nitri tertiam partem, melleque cocto subacta in glandulas justæ magnitudinis, ac crassitudinis redige, atque sic ad uteri osculum appone: si vero fortius facere velis, elaterium ammisce ad florem solum, & hoc modo coactas glandulas subdendas præbe. Potes & ramulorum fici corticem derasum, ac tenuiter tritum ammiscere; quum os uteri siccius esse videbitur, dimidia portione eodem modo. Aliud. Elaterium, & æris florem trita, duabus floris partibus, una elaterii acceptis, dilue, & cyclaminum tritum, prout oportunum videbitur, ammisce, & in lana simul coacta subde.

** Glandulæ album fluxum purgantes.* 22

ARtemisiam herbam, nitrum, cyclaminum semiaridum, cuminum subde. Alia. Artemisiam herbam viridem tritam, & myrrhæ tertiam partem, ammixto vino odorato, in lana alba obvolve, eamque vino tinctam apponendam præbe. Ubi vero hiaverit uterus, nitrum, cucumeris sylvestris medullam, cyclaminum semiaridum in lana appone.

** Subdititia omnis generis purgare potentia.* 23

STaphidem sylvestrem viridem tritam, artemisiæ herbæ folia trita melle cocto excipe, & in umbra siccata in glandulas coge, ac subdendas exhibe. Aliud. Florem æris, & alumen Ægyptium cum cyclamino dilue, & velut priora melle cocto excipe, aut in caricam inde, cum modica myrrha. Aliud. Cyclaminum tritam vino albo odorato ammixto, in linteo tenuissimo puro obliga, & subdendam præbe. Aliud. Cyclaminum semiaridum, nitrum, cantharidas, adipem, sandarachen subde.

** De Virgine.* 24

SI virgini menses maturi non prodeant, multum & febricitat, & dolet, & sitit, & esurit, & vomit, & furit, & rursus resipiscit: uterus movetur, & quum ad viscera vertitur, vomitus, ac febris, & delirium accedit: ubi vero sedatur uterus, & hæc quiescunt, esurit, ac sitit, & febris lenis, hepialon græci dicunt, tenet. Huic pelles agninas calidas ad ventrem apponere oportet, & suffitum facere in ipsa pudenda quam penitissime, ita ut super amphoræ collo desideat, & fumum admittat. Fiat autem suffitus ex myrrha magnitudine fabæ, & thuris dupla portione, ammixta etiam zea fresa; hæc simul suffire debet, & in ignem immittere maxime dum jejuna est, & multa calida lavare.

Medicamentum subdititium

ALumen Ægyptium emollitum lana involutum subdat. Aliud. Artemisiam tritam, & vino albo subactam, apponendam præbe.

** Puerperæ recens enixæ.* 25

ROsaceum, myrrham, ceram, mixta in lana apponenda præbe. Ubi autem uterus ipse prociderit, acida, & acerba offerenda sunt, tum potanda, tum foris adhibenda. Item ficum nigram, allium, nitrum, cuminum, hæc omnia tenuiter trita in lana apponenda dato. Aliud. Sepiæ testam tusam, & vino imbutam cum leporinis pilis, lana excipe, & apponendam præbe. Si vero post partum uterus doleat, ptissanam, & porrum, ac adipem caprinum coquat, indeque modicum sorbeat.

** Subdititium medicamentum.*

Nitrum, cuminum, ficum, omnium æquas portiones subde.

Sub-

26 * *Subdititium purgans, & molliens.*

NEtopum, rosaceum unguentum, adipem anserinum linteis tenuibus excipe. Si menses multi prodeunt, pæoniæ grana nigra bis septem numero, in vini cyathis duobus bibenda præbe. Si vero uteri frequenter prolabantur, uteros aqua tepida madefacies; ipsam vero mulierem supinam reclinabis, miscebisque mali corium, gallam, & rhoem rubram, hisque in vino albo tritis uteros illinies, ac im-
27 mittes. Postea lauri folia in vino austero bibenda dabis. * Quum autem mulier prægnans menses profluos habet, stercus asini siccum, & rubricam, ac sepiæ testam, trita, simulque linteo illigata apponat; si vero secunda non purgetur, elaterii oboli Attici pondus in vini albi cyathi mensura tritum bibendum præbe, & purgabitur.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE EXECTIONE FOETUS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Fœtus oblique prolapsi, ac manum extensam habentis exectio.*
2 *Capitis extractio. Diæta. Fœtum qua ratione in utero verti, & non in caput edi contingat. Manus in fœtu extra pudendum exerta quid significet.*
3 *Fœtus prolapsus quomodo retrudendus.*
4 *Uterorum foras prolapsorum curatio. Phocæ oleum, sive adeps.*

1 DE his, qui non juxta naturalem modum pariuntur, sed excinduntur, hoc modo se res habet. Primum quidem sindone supra mulierem injecta, eam supra mammas circumdato, & caput obvelato, ne videns, quod facturus es, timeat, ac exhorrescat. Si itaque foetus oblique prolapsus manum protensam habuerit, manu apprehensa foras producere, quam maxime conare, & brachium ipsum excoriato, atque ubi os brachii denudaveris, squammæ pellem circum duos manus digitos obligato, ne caro lubricitate sua elabatur. Deinde vero carnem circa humerum rescinde; ipsumque juxta juncturam exime, postea caput juxta naturam protrusum foras producere tenta: foetum vero ipsum intro protrudito ferramento per latus, & costas, sive claviculam adacto, quo fla-
2 tum emittat foetus, & considat, ac contrahatur, atque ipsi facilior exitus pateat. * Cæterum caput, si fieri potest, juxta naturam extrahe, sin minus, confringe: atque sic foetum una subextrahe. Postea calida large perfusam, & oleo illitam decumbere jubeto, pedum situ alternatim variato. Bibat autem vinum dulce, album, meracius temperatum. Sed & resina melle trita, ac vino ammixta, in potu præbeatur: De cætero vero curanda est, velut dixi, juxta ea, quæ relata sunt. Quum vero parienti mulieri foetus oblique prolapsus fuerit; id, quod contingit, dum vertitur puer, & umbilicus circum collum obvolvitur, & exitum foetus impedit, & caput in coxendicem incumbit, & manus ut plurimum foras prominet, quod ipsum mortui foetus signum est. Quibus autem manus non exerta est, ut plurimum vivunt foetus, periculum autem etiam hoc modo est. Aliquæ enim purgamenta ante partum mittunt, & necesse est cognoscere ex eo partum siccum, & cum dolore laboriosum esse. Quibus autem purgamenta ante partum non prodeunt,
3 hæ in pariendo facilius liberantur. * Concutere porro oportet hoc modo. Sindone substrata mulierem reclinabis, & aliam superinjicies, quo pudendum ipsius sit obvolutum, obvolvesque sindonem circum utrumque crus, & circum utramque manum. Mulieres autem duæ utrumque crus apprehendant, & aliæ duæ utramque manum, deinde concutiant valide ipsam tenentes non minus, quam decies. Postea in lectum reclinetur mulier in caput, ita ut crura sursum vergant, & mulieres omnes ipsum pedibus corripiant, manibus dimissis, sæpeque concutiant, ac rejectionem in humeros faciant in lecto, quo foetus in spatiosiorem locum retrusus vertatur, & naturaliter prodire possit. Et si dictamnum creticum habueris,
4 ipsum bibendum dabis: sin minus, fibri testem in vinum chium derades. * Si vero uteri foras prodierint sive ex dolore, sive ex partu, si quidem juvenculæ fuerint, aggressionem facito: sin minus, finito. Aggressio autem hoc modo fiat. Pelliculam uteri juxta naturalem modum, & oblique incisam linteo confricato, donec inflammetur, & illinito phocæ oleo, sive adipe, aut pice, aut mali punici flore integito, & molles spongias vino resperfas apponito, & ex humeris ipsas alligato. Mulier vero decumbat cruribus quam maxime sursum versus porrectis. Moderatis autem edulijs vescatur.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE DENTITIONE.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *De dentitione. Pueri carnosi minus lactis, minus carnosi multum lactis sugunt.*
Pueri qui saniores, qui minus.
2 *De dentientium puerorum statu judicia.*
Hyeme dentientium melior conditio.
Plus mingentes, & bene dormientes pueri habitiores. Ablactantur facile, qui sugentes interim cibum adsumunt.
3 *Ulcera in tonsillis infantium quae periculosa, quae non.*

PUERI natura habitiores, non pro carnositatis ratione etiam 1
lac sugunt. Voraces vero, & multum lactis trahentes, non pro
ratione carnosi fiunt. Pueri sugentes, si multum mingant, mini-
me anniculi fiunt. Quibus alvus multum profluit, & bene conco-
quunt, hi saniores sunt. Quibus modice profluit, & vora-
ces sunt, & non pro ratione similiter nutriuntur, morbosi. Qui-
bus multum lactosum revomitur, his alvus supprimitur. Qui-
bus in dentitione alvus amplius subducit, minus convelluntur, quam quibus parum. 2
* Quibus in dentitione febris acuta accedit, parum convelluntur. Quicumque dentien-
tes habitiores manent, & altiore somno utuntur, periculum est, ne convulsione
corripiantur. Qui hyeme dentiunt, reliquis similibus existentibus, melius li-
berantur. Non omnes in dentitione convulsi moriuntur, sed multi etiam ser-
vantur. Qui cum tussicula dentiunt, tardius dentes producunt; in perpunctione
autem magis gracilescunt. Quicumque in dentiendo hyemem habent, si attente
tractentur, dentitionem facilius ferunt. Qui plus mingunt, quam egerunt, pro ratione
habitiores sunt. Qui non pro ratione mingunt, verum alvus frequenter cruda a
pueris egessit, morbosi sunt. Qui bene dormiunt, & habitiores sunt, multum
alimentum adsumunt, idque adjacet, non sufficienter distributum. Qui dum sugunt,
interim cibum adsumunt, facilius ablactationem ferunt. Qui saepe cruenta, ac cru-
da per alvum egerunt, plurimi in febre somniculosi sunt. Ulcera in tonsillis ci-
tra febrem facta securiora sunt. Quibus infantibus in sugendo tussis instat, 3
uvam majorem habere solent. † Quibus cito in tonsillis ulcera serpentia consi-
dunt, febribus, ac tussi permanentibus, periculum est rursus generanda esse ulcera
recurrentia. Ulcera tonsillarum in infantibus periculosa. Pueris memorabi-
lis magnitudinis, si ulcera in tonsillis sint, & deglutire possint, salutis signum est.
Quum vero majores prioribus deglutire in tonsillarum ulceribus non possunt, his
multam bilem revomi, aut per alvum prodire periculosum est. In ulceribus ton-
sillarum si quid araneosum inest, non bonum. In tonsillarum ulceribus post pri-
ma tempora pituitam per os effluere, si prius non fuit, commodum est; & tamen
reducenda est. Si vero incipiat, & omnino remittat, gaudendum est. Si autem non
sic effluat, vereri oportet. Qui tonsillas destillatione vexatas habent, his alvus am-
plius subducta, siccas tusses solvit. Verum pueris, si quid concocti superne pro-
dierit, amplius solvit. Ulcera multo tempore in tonsillis circa augmentum ma-
nentia ante quintum, aut sextum diem periculosa non sunt. Sugentes, qui multum lactis
adsumunt, ut plurimum somniculosi sunt. Sugentes, qui non probe aluntur, ma-
cilenti fiunt, & aegre vires recolligunt. Ulcera in tonsillis aestate facta, pejora
sunt, quam aliis temporibus; citius enim proserpunt. Ulcera in tonsillis circa
uvam proserpentia in his, qui servantur, vocem alterant. Ulcera
proserpentia circa fauces graviora, & magis acuta, ut
plurimum spirandi difficultatem inducunt.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE CORPORUM RESECTIONE.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Arteria aspera, pulmonis positio, structura, forma, & substantia.*
Lobi quinque. Cordis, arteriae chartilaginosae, venae magnae positio, & structura.
2 *Hepatis, vasorum emulgentium, renum, urinariorum meatuum, vesicae, gulae positio, ac forma.*
3 *Septi transversi, lienis, ventris, coli, intestini recti positio, structura, forma, & substantia.*

AR-

1 ARTERIA ex utraque faucium parte exortum faciens, in summi-
tatem pulmonis desinit, circulis composita consimilibus rotun-
dis, in superficie se mutuo contingentibus. Ipse autem pulmo
testitudinem coadimplet, in sinistram conversus, quinque apices
habens, quos lobos, & summitates vocant, cinereo colore præ-
ditus, notis cavernosis compunctus, naturaque antrosus exi-
stens. Ad medium vero ipsius cor situm est rotundius, ac ob-
longius, quam in omnibus animalibus. A corde vero ad hepar multa chartilagi-
nosa arteria procedit, & cum ipsa vena magna appellata, per quam totum corpus nu-
2 tritur. * Hepar autem similitudinem quidem cum omnibus aliis habet, verum san-
guinolentius, quam alia existit, apices habens duos, quos portas appellant, in dextris
locis sitas. Ab hoc vero obliqua vena inferne ad rhenes tendit. Rhenes autem
consimiles colore, malorum speciem præ se ferunt. Ab his canales obliqui, ac
ferme triangulares in summum vesicæ apicem tendunt. Vesica autem tota nervo-
sa est, magnaque, ac late se extendens capacitas intra eam a natura disposita est.
Et has sex partes intus per medium corpus natura disposuit. Gula autem a lingua
principium faciens, in ventrem desinit, quam sane græci etiam œsophagum, & sto-
machum, id est os ventris significanter appellant. Cæterum a spina retro he-
3 par, septum transversum productum est. * Ex latere vero notho, sinistro videli-
cet, lien initio sumpto extentus est ad humani vestigii similitudinem. Venter
autem hepati adjacens juxta sinistram partem, totus quidem est nervosus. A
ventre vero extat intestinum ventri consimile, longum cubitorum non minus duo-
decim, pampino formiter in finibus involutum, quod aliqui colum vocant, per
quod alimenti delatio contingit. A colo autem situm est rectum, ac princeps in-
testinum postremum, carnem copiosam habens, & in summum anum desinens.
Reliqua porro natura ipsa ordinavit, ac disposuit.

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE CORDE.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *De cordis figura, colore, ac structura. Cordis tunica, seu vesicæ usus. Cordis humoris tanta est copia, quanta in medelam est satis. Cordis humor unde. Gula, sive stomachus, velut infundibulum, potum, & quæcumque volumus, excipit. Potus in guttur, ac arteriam, quantum epiglottis, sive lingula permiserit, fertur.*

2 *Epiglottidis usus.*

3 *Quomodo tussis, potu acervatim irruente, excitetur. Cor humorem per arteriam ad pulmonem illapsum cum aere ad se trahit, non tamquam alimentum, sed ut medelam. Cordis humoris, & spiritus attracti vacuatio.*

4 *Cor musculus est valde fortis, non nervo, sed densitate, ac carnis constrictione. Cordis ventriculi duo, eorumdemque forma, & positio.*

5 *Pulmo natura frigidus, & inspiratione perfrigeratur. Cordis sinister ventriculus receptaculum est spiritus. Cordis sinister ventriculus, cur crassior, ac asperior. Cordis orificia quatuor, & quomodo deprehendantur. Cor caloris insiti fons, & principium. Cordis fontes resiccati, mortis causa existunt.*

6 *Cordis aures quæ vocentur. Cordis aurium substantia. Cordis aurium utilitas. Cor follibus simile quid habet. Cor ex toto ventilari: aures vero privatim tum inflari, tum considere, ac contrahi.*

7 *Vena in sinistrum cordis ventriculum, arteria in dextrum respirationem operantur. Cordis sinister ventriculus plus aeris attrahit. Cordis pelliculæ. Alia in ipsius cordis pelliculis. Cordis ventriculorum pelliculæ, nervi, & vasorum principia aortis esse videntur.*

8 *Cordis osculis singulis tres pelliculæ sunt subornatæ. Mentis sedes in sinistro cordis ventriculo reliquæ animæ imperat. Anima, seu mentis nutrimentum.*

9 *Arteriæ magnæ alimentum. Arteriam magnam sanguine, quem nos videmus, non nutriri. Cordis pelliculæ ob arteriam venosam sunt productæ.*

10 *Pulmonis vasorum nutrimentum. Sanguis non est natura calidus.*

1 COR figura velut pyramis est; colore autem abunde puniceum, & tunicam levem circumdatam habet, & est in ipsa humor modicus, velut urina, ut putare possis in vesica cor diversari. Facta est autem ea gratia, ut sanum in custodia florescat. Habet autem humiditatem tantam, quanta satis est æstuanti in medelam. Cæterum hunc humorem cor emingit, bibendo ipsum assumens, ac consumens, pulmonis nimirum potum lambens. Etenim homo multo maximam partem in ventrem bibit. Gula enim, sive stomachus velut infundibulum potus copiam, & quæcumque volumus, excipit. Bibit autem &

in gut-

In guttur, ac arteriam, minus vero, & quantum latere possit per rimam illapsum. * O- 2
perculum enim exactum epiglossis, lingula, sive minor lingua appellata, ne per-
miserit quidem aliquid amplioris potus penetrare. Signum autem hujus rei
hoc est. Si quis enim aquam cæruleo colore, aut rubrica temperatam, sitienti val-
de bibendam dederit, maxime sui; hoc enim pecus non est curiosum, neque mundi-
tiei deditum. Deinde dum adhuc bibit, ipsius guttur resecet, hoc colore ipsum tin-
ctum reperiet: sed non est cujusvis hæc chirurgiæ aggressio. Nequaquam igitur fi-
des nostra suspecta esse debet de potu, quod homini in guttur vergat. * Sed quo- 3
modo aqua acervatim irruens, turbationem, ac tussim multam exhibet? propterea
inquam, quod contra respirationem fertur. Quod enim per rimam illabitur, tamquam
juxta parietem delabens, aeris elationi non instat, sed levem, ac lubricam quamdam
viam humectatio ipsi præbet. Hunc itaque humorem cor de pulmone una cum aere
abducit. Aerem quidem igitur, ubi in medelam cessit, necessario oportet retro per
eamdem viam, qua adduxit, rejicere. Verum humorem partim in culeum, ac vaginam
suam expuit, partim rursus una cum aere foras propellit. Quapropter etiam pala-
tum elevat, quum spiritus recurrit. Merito autem recurrit. Non enim humanæ
naturæ alimenta hæc sunt. Quomodo enim hominis alimentum sint ventus, &
aqua cruda? sed sunt magis cognatæ affectionis castigatio, & medela. * Porro 4
ut ad institutum sermonem revertamur. Cor musculus est valde fortis non ner-
vo, sed densitate, ac constrictione carnis, & duos ventriculos habet discretos in
uno amiculo, ab utraque parte unum. Nihil autem inter se similes sunt. Alter
enim in dextris ad osculum situs est, contingens alteram venam. Alter in sini-
stris. Totum enim cor in his sedem suam firmavit. Sed ille etiam omnino am-
plioris ventris, & magis inanis, quam alter est, neque extremitatem cordis attingit,
sed caudam ejus ambit; solidus item est, veluti extrinsecus assutus. Alter au-
tem subter sinistram mammam maxime in directum situs est, ubi etiam saltus ipsi-
us significationem sui præbet. Amiculum autem habet crassum, itemque foveam.
Foveæ enim speciem præ se fert similem mortario. * Sed enim hic etiam pulmo- 5
nem subit cum mansuetudine, & circumjectu ipsius, caloris intemperantiam casti-
gat. Etenim pulmo natura frigidus est, sed & inspiratione perfrigeratur. Ambo
autem densi, ac asperi sunt interna sui parte, & velut subcorrosi, magisque sinister,
quam dexter. Nam insitus à natura ignis non est in dextro. Quare mirum est sini-
strum asperiorem fieri, ubi intemperatum aerem inspiraverit. Quapropter etiam ro-
boris caloris custodiendi gratia crassius intus constrictus est. Oscula autem ipsis
non sunt aperta, nisi si quis cordis auriculas præsecet, aut caput cordis præcidat.
Si autem quis præsecet, apparebunt duplicia oscula in duobus ventriculis. Crassa
enim vena ex altero excurrens visum decipit, si fuerit resecta. Hi fontes sunt hu-
manæ naturæ, & hic flumina sunt, quibus totum corpus irrigatur: atque hi etiam
vitam homini conferunt, & ubi resiccati fuerint, homo moritur. * At vero prope 6
exortum venarum corpuscula circum ventriculos consurgunt, mollia, cavernosa,
quæ auriculæ appellantur. Non sunt autem foramina aurium; non enim clamorem
exaudiunt; verum sunt organa, quibus natura aerem rapit. Et sane videtur mi-
hi boni, ac præstantis artificis opificium esse. Quum enim considerasset figuram
solidam futuram ipsius visceris propter sanguinis ex venis effusi collectionem, ac
concretionem, deinde attractorium ipsum esse totum vidisset, folles ipsi apposuit,
quemadmodum fabri ferrarii fornacibus solent; quo per ipsos spiritum apprehen-
deret. Signum autem sermonis hoc est. Etenim cor videas ex toto ventila-
ri; aures vero privatim tum inflari, tum considere, ac contrahi. * Et propter hoc 7
etiam dico, quod venæ quidem operantur respirationem in sinistrum ventriculum:
arteriæ autem in alterum. Molle enim magis attrahit, & incrementum capit. O-
portebat autem nobis magis incumbentia cordis tegmina perfrigerari. Est enim
calor non in dextris; quare propter hanc affectionem non acceperunt amplum
organum, ut ne in totum ab ingrediente aere superarentur. Restant dicendæ
cordis pelliculæ latentes opus dignissimum cognitione. Sunt enim & aliæ quædam
in ventriculis pelliculæ, velut araneorum telæ extentæ, quæ undiquaque
oscula cingunt, & strias, ac segmenta in solidum cor inserunt. Hæ mihi nervi ip-
sius visceris, & vasorum principia aortis esse videntur, est autem ipsarum par
unum. * Cæterum osculis singulis tres pelliculæ subornatæ sunt, rotundæ in sum- 8
mo, velut circulus semisectus. Et qui rei intelligentes sunt, admirantur, quomo-
do oscula, & aortarum fines claudunt. Et si quis uteris eximendi cor mortui,
moris gnarus aliam auferat, aliam reclinet, neque aqua, neque flatus immissus in
cor penetrarit, atque hæ magis in sinistri ventriculi osculi exactius, & merito sa-
ne subordinatæ sunt. Mens enim hominis in sinistro ventriculo insita est, & reli-
quæ animæ imperat. Nutritur autem neque cibis, neque potibus a ventre, sed pu-
ra &, illustri substantia ex sanguinis discretione nata. Adsumit autem alimentum
ex proxima sanguinis cisterna radios suos eo immittens, & depascens, velut ex
ventre intestinorum alimentum non naturale existat. Quo vero non in mora sit,
qui in arteria est in fluctuatione constitutus cibus, viam in ipsam concludit. * Magna 9
enim arteria ventrem depascitur ac intestina, plenaque est alimento non principali.

Quod

Quod autem non nutritur sanguine apparente, & quem videmus, arteria ipsa magna, ex hoc manifestum existit. Mactato enim animali, & sinistro ventriculo dissecto, tota desolata apparet, modico seroso humore excepto, flavaque bile, ac pelliculis, de quibus jam mihi dictum est. Arteria autem altera sanguine non est destituta, neque ventriculus dexter. Hoc quidem igitur vas caussa fuit, mea sane sententia, ut pelliculæ producerentur. Id vero, quod ex dextro fertur ventriculo, etiam ipsum quidem commissura pellicularum clauditur, verum non valde falit præ imbecillitate. * Sed aperitur quidem in pulmonis vasa, sanguinem exhibens ipsis in alimentum: clauditur autem in cor, non tamen confestim, quo ingrediatur quidem aer, non autem multus. Debilis enim est hic calor, frigiditatis facultate superatus. Sanguis enim non est natura calidus, neque enim alia aliqua aqua, sed calescit: multis autem videtur natura calidus esse. Et de corde sane talia dicta sint.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE GLANDULIS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *De Glandularum natura, & substantia. Glandulæ venas habent. In Glandulis oleosus humor. Glandulæ non valde per se, sed cum reliquo corpore ægrotant. Glandulæ cur fluxionibus maxime sint obnoxiæ. Febris ex glandularum copiosa fluxione.*

2 *De duplici glandularum genere, ac usu. Glandulæ corporis humiditatem suscipiunt. Glandularum alimentum, & in corpore situs. Glandulæ, & pili eadem utilitate participant. Pili ex glandulis nascuntur, & augescunt. Quibus corporibus neque glandulæ, neque pili insint. Item quæ glandulas, & pilos, & quæ glandulas tantum habeant. Glandulæ inguinum.*

3 *De cæteris partibus, quæ glandulas tantum habent, & cur glandulæ intestinorum depiles existant. Glandulæ intestinorum majores.*

4 *Glandulæ renum, etiam maiores, quam aliis partibus. Glandulas alias præter commemorata esse in corpore.*

5 *De tota glandularum colli natura. Tonsillæ. Caput humiditatem ex reliquo corpore complectitur. Corpus vapores omnis generis in caput retro retrudit. Caput humores quando retineat. Glandulæ quando, & a quibus fluxionibus infestentur, & a quibus non.*

6 *Strumarum pessimi colli morbi generatio unde. Alarum tubercula unde. Inguinum humor, ac inflammatio. Glandulæ intestinorum unde. Intestinorum humiditas morbos non facit.*

7 *Glandulæ capitis sunt ipsum cerebrum. Cerebri substantia glandularum substantiæ persimilis. Capillorum in capite ob cerebri multitudinem, major esse copia. Cerebrum ob sui magnitudinem morbos majores, & minores aliis partibus facit.*

8 *De capitis fluxionibus. Capitis fluxiones secundum naturam tres sunt, præter naturam quatuor. Ex fluxionibus intra corpus abeuntibus abscessus ex abscessibus morbi.*

9 *Apoplexiæ generatio. Lippitudinis generatio. Capitis per aures fluxiones. Capitis fluxio pituitosa per palatum in ventrem.*

10 *Volvuli generatio, & tabis. Ex capitis fluxionibus per venas in spinalem medullam morbi. Cerebri affectiones præter jam commemoratas esse plures.*

11 *De glandulis in pectore. Glandulæ pectoris mammæ dicuntur, & quibusdam lac faciunt, quibusdam non. Viri cur lac non faciant. Glandulæ pectoris in viris cur magnæ non sint. Mulierum corpora laxa, ac mollia.*

12 *Mammarum tubercula, ac inflammationes. Mulieres quomodo post mammas ablatas affectæ. Ex mammarum ablatione suffocatio consequitur.*

1 DE GLANDULARUM tota natura sic habet. Natura ipsis est
spongiosa. Sunt enim raræ, & pingues, & neque carnes sunt
reliquo corpori similes, neque aliud quid simile corpori. Sed
friabiles sunt, & venas multas habent. Si vero diffeces, sanguis largus erumpit, specie albus, & velut pituita. Tangenti
autem velut lanæ apparent. Et si multa vi ipsas digitis compresseris, glandula humorem oleosum remittit, qui & ipse
conteritur utplurimum, ac disperit. Ægrotant autem non valde, sed una
cum reliquo corpore. Quum vero proprio morbo ægrotant: nam parum etiam cum reliquo corpore ægrotant: morbi tubercula fiunt, & strumæ resultant,
& febris corpus occupat. Perpetiuntur autem hæc, ubi humiditate repletæ fuerint, ex reliquo corpore in ipsas influente. Influit autem ex reliquo corpore per
venas, quæ per ipsas extentæ sunt multæ & cavæ, ut humor, quemcumque tandem traxerint, facile in ipsas sequatur. Et si multa ac morbosa fuerit fluxio,
glandulæ reliquum corpus in se distendunt, atque sic febris incenditur, & elevan-
2 tur ac inflammantur glandulæ. * Cæterum glandulæ in corpore sunt plures sive majores, in cavis ipsius partibus, quam in articulis, & quæcumque in a-

liis

liis humectis, ac sanguinolentis locis consistunt: atque illæ quidem, ut quod superne in cavas partes influit, suscipientes in se trahant: hæ vero ut rursus nascentem præ laboribus humiditatem in articulis, si quam articuli remittant, ejus multitudinem susceperint: & sic nimia humectatio in corpore non inest. Nam si etiam quid gignatur humiditatis, non statim nimia humectatio inde successerit. Reflectitur enim, & consumitur tum multa, tum modica in ipsas glandulas, atque sic reliqui corporis redundantiam glandulæ sibi lucrifaciunt, & alimentum, hoc est ipsis coalescens. Quare ubi cœnosæ partes sunt, & humectæ, ibi etiam glandulæ. Cuius signum est. Quod ubi est glandula, ibi etiam pili. Natura enim facit glandulas, & pilos, utraque eadem utilitate participantes: illas quidem, ut quod influit, velut antea dictum est, suscipiant. Pili vero ex glandulis opportunitatem habentes nascuntur, & augescunt, colligentes id, quod in extremitates redundat, ac effervescit. Ubi autem corpus siccum est, neque glandula, neque pilus inest. At vero teneræ, & exercitiis deditæ, & humectæ partes glandulosæ sunt, ac pilosæ. Glandulæ porro sunt ab utraque aurium parte juxta jugulares colli venas, & pili etiam ibidem. Item sub alis utrinque & glandulæ, & pili sunt. Inguina, & pubes similiter ut alæ, & glandulas, & pilos habent. Et hæ quidem cavæ corporis partes sunt, & ad humoris redundantiam expositæ. Nam & laborant hæ; & ex omnibus corporis partibus maxime moventur. * Reliquæ vero glandu- 3
las tantum habent, velut intestina. Habent enim & hæc glandulas in omentum majores: pilos autem non habent. Nam & in cœnosis, ac humectis terræ locis, semen non nascitur, neque supra terram ascendere conatur; sed per redundantiam putrescit, ac suffocatur. Violat enim semen. Violat autem, & in intestinis copia, ac multitudo humoris, & pilos enasci non sinit. Glandulæ autem in intestinis majores sunt, quam alibi in corpore, & pascuntur, humectationem nimiam ex intestinis exprimentes. Intestina vero ex vasis in omentum suscipiunt, ac remittunt humiditatem. Omentum autem in glandulas distribuit. * Habent præterea etiam rhenes glandulas. Nam & hi multa humidita- 4
te exsatiantur. Majores vero etiam hac parte, quam aliæ glandulæ existunt. Influens enim humor in rhenes non imbibitur, sed perfluit infra in vesicam. Quare quicquid ejus lucrifaciunt de canalibus, hoc ad se trahunt. Sed & aliæ in corpore glandulæ sunt parvæ valde. Verum non volo hunc sermonem longius evagari permittere. Nam earum, quæ alicujus momenti sunt gratia, hoc scriptum institutum est. Nunc itaque sermone progressum faciam, & dicam de tota natura glandularum colli. * Collum ab utraque sui parte hine, & hinc glandu- 5
las habet, & vocantur hæ glandulæ tonsillæ in hunc usum, atque utilitatem. Caput supra situm est, sursum cavum, ac rotundum existens, & humiditatem ex reliquo corpore complectens, & corpus simul vapores omnis generis sursum in caput demittit, quos caput rursus retro dimittit. Non enim immorari, ac manere potest id, quod influit, non habens, ubi sedem firmet: nisi sane caput ægrotet; tunc enim non remittit; sed isthic retinet. Postquam vero attractionem remiserit in glandulas, fluxio vergit, & nihil molestat, donec pauca, & moderata fluxio fuerit, & ipsæ glandulæ validæ, ac potentes extiterint. Si enim multa, & aeris influxerit, manseritque acris, & glutinosa, inflammatur, ac intumescit, & collum distenditur, atque sic ad aurem progreditur, & si quidem in utramque partem processerit, utraque auris: sin ad alteram, altera tantum ægrotat. * Si autem pituitosa, & multa, ac lenta fuerit fluxio, etiam sic inflammatur, 6
& inflammatio, quum stabilis humor existat, strumas pessimum colli morbum generat. In alas autem etiam tunc quid confluit. Sed ubi copiosi fuerint acres, & serosi humores, etiam sic in ipsis tubercula producuntur. Sed & in inguinibus glandula a partibus supra sitis humiditatem trahet; sed ubi multitudo ejus occupaverit, inguina intumescunt, & suppurantur, ac inflammantur, similiter ut alæ, ac collum. Atque hæc sane tum bona, tum mala glandulæ exhibere videntur: & de his quidem hæc suffecerint. Porro intestina multam satietatem ex cibis, ac potibus habent, & præterea humiditatem sub cuticula habent. Sed & hæc tota reflectitur, ac consumitur in glandulas, similiter velut superior. Morbos autem non facit fere, quemadmodum in articulis contingit. Frequentes enim glandulæ & expansæ, ac non cavæ sunt, & altera alterius multitudine non multum fruitur, & alias, si qua etiam plus habere velit, copiam ejus habere non potest. Sed quod in paucas, ac singulas confluit in articulis, id in multas hic dividitur, & æqualitas ipsis existit. * Caput etiam ipsum glandulas habet, cerebrum nimirum simile glandulæ. 7
Est enim cerebrum album, ac friabile, quemadmodum etiam glandulæ. Et ob id in commoditatem capitis glandulas facit, & per relatas a me, cerebrum, auxilium ferens, humiditatem aufert, & in extremitates foras ablegat, per fluxiones ex magna parte. Majus autem est cerebrum, quam aliæ glandulæ, & capilli etiam majores, quam alii pili. Majus enim est cerebrum, & in amplo spatio in capite situm est. Facit autem morbos & minores, & majores, quam aliæ glandu-

glandulæ: facit autem quum in infernas corporis partes redundantiam, ac su-
8 perfluitatem suam ablegarit. * Fluxiones porro de capite usque ad secretionem con-
tingunt per aures secundum naturam, per oculos, per nares, atque hæ tres sunt, &
aliæ per palatum in guttur, & in gulam, & aliæ per venas in medullam spinalem,
& in sanguinem. Quæ omnes septem numero existunt, hæ fluxiones cerebri sor-
des, ac purgamenta discedentes existunt, & si non discesserint, morbus ipsi inde ob-
oritur. Sic autem & reliquo corpori aliqui morbi accedunt, si intro abierint, ac di-
scesserint hæ fluxiones, & non foras, Et rursus turbatio multa oboritur, si hian-
ter, ac affatim attrahat, & acrem quidem fluxionem cerebrum demittat, quæ influ-
xiones corrodit, & exulcerat. Et si id, quod cerebro influit, copiosum fuerit,
fluxio descendens non desinet, donec multitudinem influentis exhauserit, atque sic
id, quod influit, foras demittens, & aliud suscipiens, ac semper in consimili statu
consistens, & humores trahit, & morbos facit, Ambo autem magno tædio, ac
molestia naturam frangunt, quæ si fuerit affecta, dolorosa afflictio existit. Affe-
ctiones enim naturæ sunt prædictæ fluxiones, & multitudinem moleste ferunt,
& morsum, ac rosionem perceptant ex eo, quod præter rationem, & non consuetum
9 existit. * Cerebrum autem cladem perfert, etiam ipsum non sanum existens, sed si qui-
dem rodatur, turbationem multam sustinet, & mens desipit, & cerebrum convellit, ac
distrahit totum hominem, qui in seipso vocem non edit, ac suffocatur, & hæc affectio,
sideratio, ac græce apoplexia appellatur. Aliquando vero acris quidem non est flu-
xio, sed copiosa in cerebrum irruens, ipsum affligit, & mens perturbatur, & ho-
mo circum ambulat, aliena cogitans, & aliena videns, perferens morbi mores, vi-
sis, risu, & peregrinis imaginationibus. Alia fluxio ad oculos, ophtalmia
græcis, latine lippitudo appellatur, & oculi in ipsa intumescunt. Si vero ad nares
defluxio fiat, arroduntur nares, & nihil aliud grave accedit, nam viæ ipsarum am-
plæ sunt, & sibi auxiliari possunt, insuperque non compactum est, quod ab ipsis
discedit. At vero aures intortus quidem meatus, & angustus: cerebrum autem
prope ipsum ipsis auribus apprimitur. Ægrotans vero hoc morbo, plurima excer-
nit, & auris a frequenti fluxione per tempus vexatur, & pus graveolum effluit.
Sic etiam fluxiones ad oculos foris conspicuæ sunt, & non lethales in totum. Si
vero fluxio retro processerit per palatum, & in ventrem pituita pervenerit, fluunt
quidem horum ventres: non autem ægrotant. Si vero inferne maneat pituita,
10 affectiones volvulosæ fiunt diuturnæ. * Alius autem, si per palatum in guttur
multa fluxio contingat, ut plurimum morbi tabis oriuntur: replentur enim pul-
mones pituita, atque ea ipsa pus fit id, quod pulmones excedit, & ægroti non faci-
le superstites manent, & mens medici, si bonus, & prudens est, utplurimum caus-
sam intelligit. Alius morbus oritur ex defluxione capitis per venas in spina-
lem medullam. Inde autem in sacrum os impetum facit, quo medulla ipsa fluxio-
nem perducit, & in coxendicum acetabula, sive juncturas deponit, & si tabem fe-
cerit, homo marcescit, atque hoc modo contabescit, & vivere non expetit. Sta-
tim enim scapulæ dolent, amboque pedes, ac crura consequuntur, & semper tan-
dem pereunt multo tempore curari, atque sic deflorescit homo, ac moritur.
Hæc mihi de fluxionibus capitis dicta sunt. Sunt autem affectiones cerebri
etiam alii morbi, deliria, insaniæ, omnia periculosa, & ægrotat cerebrum, & aliæ
glandulæ. Habet enim & dolorem, & alius congressus corporis hic contingit,
11 * Quin & glandulæ in pectoribus mammæ appellantur, & attolluntur, ac lac fa-
ciunt: aliquibus vero lac non faciunt. Et faciunt quidem lac mulieres: viri vero non
faciunt. Mulieribus enim rara est glandularum natura, quemadmodum etiam re-
liquum corpus rarum habent, & alimentum, quod in se trahunt, in lac permutant.
Et ab utero accedit ad mammas, quod post partum puero cessitum est in ali-
mentum, quod ipsum sane exprimit, ac sursum mittit omentum, ad supernas partes
ab ipso fœtu coarctatum. Verum maribus locorum angustia, & corporis insuper
densitas conducit ad hoc, ut glandulæ non sint magnæ. Mas enim plenus est,
& velut pallium densus tum ad visum, tum ad tactum: fœmina vero rara, & laxa,
& velut fluida tum ad visum, tum ad tactum. Quare humiditatem non remittit
id, quod est rarum, & molle. Mas autem non amplius quid ejus susceperit, quum
densus existat, ac cohærens, & compactus, sed & labor corpus ipsius corroborat,
ut non sit locus, ubi redundantia, ac superfluitates recipiat. Atque hoc modo co-
git, ac concludit hæc ratio, & pectora, & mammas, & reliquum corpus mulieribus
laxa, ac mollia esse, tum ob ocium, ac segnitiem, tum ob alia prædicta. Viris au-
12 tem vice versa. * Porro faciunt etiam mammæ tubercula, ac inflammationes, lac ip-
sum putrefacientes. Commoda autem habent superioribus similia, & reliqui corporis
redundantiam auferunt; testimonium abunde præbent mulieres, quibus morbus, aut
alia quædam calamitas mammas adimit. Nam & vox ipsarum aspera redditur, &
humores in gulam feruntur, & multo sputo vexantur, & caput dolent, & ab his
ægrotant. Lac enim proficiscens, ac influens ab utero, quemadmodum etiam antea
in superna vasa transibat, quum propria vasa non habeat, nec reperiat, utpo-
te ipsis per mammarum ademptionem privatum, in principales corporis partes incur-
rit, cor videlicet, ac pulmonem, atque sic suffocantur.

HIP-

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE OSSIUM NATURA MOCHLICUS, idest Vectiarius.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Digitorum ossa, & articuli simplicia sunt: Manus autem, & pedis multa alia, alioque modo coarticulata. Caltanci os unum. Tibiæ consideratio.*

2 *De femore. Coxa. De Spinæ natura. De Musculis lumbaribus. Cervicis articulus repandus est.*

3 *De Verticulis, Verticulorum coarticulationis consideratio. Costarum coarticulationis consideratio.*
De Pectoris ossibus. Clavicularum natura.

4 *De humero. De Scapulis. Scapularum curatio facilis. De Brachio, seu cubito.*

5 *De ossium humani corporis numero. Ossa manus vigintiseptem sunt, pedis vigintiquatuor. Colli usque ad magnum ventriculum septem: Lumbi quinque: Spinæ viginti: Capitis una cum oculorum ossibus octo; Ossium in universum 91. cum unguibus vero centum, & undecim. Verticula supra claviculam una cum magna septem.*

6 *De Semine, & renum venis. Potus per fauces, ac gulam via. Hepatis extremitates quinque. De Fellis situ. Cor pellicula est involutum. Intestina hominis crassa, quam in cane sunt majora. Mesocolon. Renes ex nervis dependent. Arteriarum cor fons est.*

7 *Venarum magnarum (quarum duæ) in corpore situs.*
Nervorum exortus ab occipitio.

8 *De venis in renes tendentibus. Renum constitutio. Renes ventriculos habent. Renes urinam percolant. Renum corpus ad vesicam spongiforme. Urina tur rubra.*

9 *De venis circa costas. De clavicularum venis.*

10 *De Vena sanguiflua.*

11 *De venis crassis. De Venarum crassissimarum quatuor paribus. Primum par.*

12 *Dorso, ac coxendice dolente, venæ sectio a poplitibus, & malleolis forinsecus est facienda. Secundum par. Sphagitides, seu jugulares. In lumborum, ac testium doloribus venæ sectio a poplitibus, ac malleolis intrinsecus facienda. Tertium par. Quartum par.*

13 *De Venis ventris, per quas corpori alimentum venit. De Venæ sectione in diversarum partium affectionibus. Venæ sectio quam longissime a loco dolente, & ubicumque sanguis colligi solet, facienda.*

14 *De Hepatis venis, earumque distributione.*

15 *De septo transverso, eiusque positione, & venis id ipsum tum transeuntibus, tum illi innascentibus.*

16 *De Nervis, qui ex cerebri substantia propagantur.*

17 *Ossium, Nervorum, Carnis, Venarum, Cutis substantiæ usus, Venarum germina unde dependeant, & qua corporis parte desinant, & quod una his consentit, & in quibus locis corporis sint extentæ.*

18 *Vena crassa ultra aures. Linguæ venarum processus. Vena humeralis. Vena humeralis sanguiflua est, & plena, & ægre curatur, si rumpatur, aut convellatur.*

19 *De vena principali, quæ cordi inserta, venam magnam, & arteriam asperam producit. Quare insueta in pulmonis viam delata, non educantur. Callosarum in pulmone durisiciem caussa.*

20 *Spirandi difficultas unde, Anhelationum, & tabis siccæ generatio. Suppurati, ac tabidi unde. Quomodo vena principalis pulmonem, & partes vicinas occupet. Vena sub septum transversum extenta qualis. Venæ in spinalem medullam tendentes.*

21 *Venæ omnes in corpus distributæ, ex omnibus partibus spinam petunt. Vena principalis in renes radices suas agit. Vena crassa in caulem, seu pudendum transit.*

22 *Venæ pudendum transeuntes in viris, in mulieribus in uteros tendunt. Vena hæc cur genitura, ac spiritu referta, eiusque substantia. Seminis collectio ubi fiat.*

23 *Voluptas ex coitu unde. De Vena per dorsum, & jugulum iuxta spinam sparsa.*

24 *De Venæ juxta inguina processu.*

25 *Ex Venæ juxta patellæ partem cavam dolore, biliosi, serosi, ac saniosi humoris collectio.*

26 *De duabus venis inter duas latas extremitates.*

27 *Vena ex sinistris partibus, in reliquis juxta eamdem naturam, velut ea, quæ in dextris radices agit, præter quam quod hepati non inseritur. Vena splenis. Sensus maxime circa thoracem.*

28 *Colorum in vultu mutationes unde fiant.*

SSIUM natura hæc est. Digitorum quidem ossa, ac articuli simplicia sunt. Manus autem, & pedis multa alia alio modo coarticulata. Maxima vero suprema parte. Calcanei vero unum, velut extra apparet. Ad ipsum autem posteriores tendines tendunt. Tibiæ vero duo sunt, quæ superne, ac inferne cohærent. Juxta medium vero distant. Parvum est, quod extrinsecus est, juxta parvum digitum paulo tenuius. Plurimum autem hac parte distant, & minore momento juxta genu: & tendo ex ipso enascitur, qui circa poplitem foris est. Habent autem inferne communem appendicem, ad quam pes movetur. 1

vetur. Aliam vero fuperne habent appendicem, in qua femoris articulus movetur
2 fimpliciter, & expedite in longitudinem, fpecie nodofa patellam habens. * Ipfum au-
tem femur foras, & in anteriore parte incurvum eft. Caput autem ejus appendix eft ro-
tunda, ex qua nervus, qui in coxæ acetabulo eft, nafcitur. Subobliquus autem etiam hic
annexus eft, minus vero quam brachium. Coxa vero magno verticulo, quod ju-
xta os facrum eft, ex ligamento chartilagineo ac nervofo adhæret. Spina vero
a facro offe ufque ad magnum verticulum gibbofa eft, & vefica, & genitura, & recti
inteftini pars inclinata in hac parte eft. Inde vero ufque quo ad feptum transver-
fum pervenit, in directum repanda eft, & mufculi lumbares hac parte exiftunt.
Hinc vero ufque ad magnum verticulum, quod fupra fupernas humeri partes eft,
e directo gibbofa eft. Immo magis effe videtur quam eft. Nam pofteriores of-
fium propagines hac parte altiffimæ funt. Cervicis autem articulus repandus eft.
3 * Verticula vero intrinfecus inter fe æqualia funt: ab externis autem chartilagini-
bus, ac nervis continentur. Coarticulatio vero ipforum in pofteriore medullæ
fpinalis parte eft. A pofteriore autem parte exortum acutum habent, qui appen-
dicem habent chartilaginofam, unde nervorum propago prona fertur: quemadmo-
dum etiam mufculi a cervice ad lumbos adnafcuntur, coftarum, ac fpinæ medi-
um explentes. Coftæ vero juxta difcriminationes verticulorum, nervo anne-
xæ funt, a cervice ufque ad lumbos intrinfecus. Ab interiore autem parte juxta
pectus laxam, ac mollem fummam partem habentes, fpecie præ cunctis animali-
bus maxime obtorta. Hac enim parte anguftiffimam molem homo habet. Qua
vero parte coftæ non funt, exortus obliquus, brevis, & latus ad fingula verticu-
la nervo annexus eft. At vero pectus cohærens ipfum fibi ipfi difcriminatio-
nes habet obliquas, qua parte coftæ annexæ funt. Laxum autem eft, & chartilagi-
neum: claviculæ vero rotundæ funt ad anteriorem partem, ad pectus quidem bre-
4 ves motus habentes; ad fummum vero humerum frequentiores. * Summus au-
tem humerus ex fcapulis nafcitur, in plerifque diffimiliter. Scapula ad fpinam
chartilaginea eft, reliqua parte laxa, inæqualem partem foras habens: cervicem
vero, & acetabulum habet chartilagineum, ex quo coftæ motum habent. Facile
autem ut inter offa exolvitur, brachio excepto. Hujus autem caput ex nervo ex
acetabulo dependet, chartilaginis laxæ rotundam appendicem habens. Ipfum ve-
ro brachium incurvum foras, & anteriore parte obliquum, non rectum eft ad
acetabulum. Pars vero ad cubiti gibbum lata eft, & nodofa, & repagulo fimilis,
& folida, pofteriore parte cava, in qua cornix ineft ex cubito, quum manus fue-
rit extenta. Ad hanc etiam torpidus nervus, qui ex cubiti offium difcriminatio-
5 ne media enafcitur, perficitur, ac terminatur. * Offa manus viginti feptem funt,
pedis viginti quatuor. Colli ufque ad magnum verticulum feptem, lumbi quinque,
fpinæ viginti, capitis una cum oculorum offibus octo. In univerfum nonaginta
unum: cum unguibus vero centum ac undecim. Cæterum ut nos ipfi ex homi-
nis offibus didicimus, verticula fupra claviculam una cum magno feptem funt.
Juxta coftas autem tot, quot coftæ funt, duodecim videlicet. Juxta laterum molli-
6 tudinem vero fotinfecus ubi coxendices in lumbo quinque. * Semen porro ve-
lut favus ab utraque veficæ parte eft. Ex ipfis autem rhenibus venæ ab utraque
meatus urinæ parte, in pudendum tendunt. Potus per fauces, ac gulam: larynx
enim, qui caput arteriæ eft, in pulmonem, ac arteriam tendit: ab his in fummam
veficam. Hepatis extremitates quinque funt: fuper quarta autem extremitate
fel incumbit, quod ofculum ad feptum tranfverfum, & cor, ac pulmonem profert.
Circum cor pellicula eft. Inteftina craffa homo majora, quam canis habet; depen-
dent autem ex Mefenterii membrana, quæ Mefocolon hac parte vocatur: Mefocolon
7 autem ex nervis de fpina fub ventrem. Rhenes ex nervis de fpina. * Arteriæ
fons cognatus cor eft. Vena tendit per feptum tranfverfum, hepar, fplenem,
rhenes, ad coxendicem, circa furam ad fummum pedem. Altera autem ex corde
fub alas, claviculas, jugula, caput, nafum, frontem, juxta aures, humeros, dor-
fum, pectus, ventrem, per cubitum. Aliæ vero per alias ad cubitum, ad fummam
manum. Nervorum exortus ab occipitio ufque ad fpinam, ad coxendicem, in pu-
denda, in femora, pedes, tibias, in manus. Alii in brachia, partim in carnes,
partim ad fibulum in magnum digitum, partim ex carnibus in alios digitos. Alii
ad fcapulas, pectus, ventrem, offa, ligamenta. A pudendo vero ad princeps intefti-
num, ac podicem, acetabula coxarum, partim fupra femur, partim infra ad ge-
nua. Inde alius ad genu extentus ad tendinem, pernam, pedes; alius ad fibulam,
8 alius in rhenes. * Ipfæ porro venæ in utramque partem bifariam maxime finduntur, par-
tim ab una utriufque rhenis parte, partim ab altera: & perforatæ funt in rhenes.
Habent autem cordis formam ipfi rhenes. Nam etiam ipfi ventriculos habent.
At vero Rhen cavam fui partem ad venas magnas habens fitus eft. Unde enafcun-
tur ex ipfo venæ in veficam, qua parte potius trahitur per venas in rhenes, &
per ipfa inteftina, per quæ procedit. Deinde vero velut per qualum, per rhenes
aqua percolatur. Spongiforme enim eft ipforum corpus ad veficam, & hic percola-
tur, ac fecernitur a fanguine urina, quapropter etiam rubra exiftit. Neque enim
in rhenes aliæ procedunt venæ, quam quæ dictæ funt, neque eft alius locus, ubi po-

tus

tus colliquescat, quantum ego novi. * Venæ circa costas tendentes, subter unam- 9
quamque costam sunt, non a capite, inferius etiam ab arteria. Arteria quidem igi-
tur subtermeans in costas distribuit. A crassa vero vena a corde recurrit, una in
sinistram partem inclusa. Deinde hæc quidem per medias vertebras usque ad sum-
mas costas meat, non ex æquo distribuens costis a dextris, ac sinistris ramos, ac
segmenta sua. Alia vero æquos quidem, verum superne in dextris finditur. Cæ-
terum juxta utramque claviculam duæ venæ sursum, duæ sub pectus, partim ad
dextras, partim ad sinistras, ramos, sive segmenta spargunt: illæ quidem magis ad
cervicem: duæ vero alteræ magis ad cor, partim ad dextras, partim ad sinistras,
ab utraque parte juxta costas, & sub ipsis, velut inferiores scinduntur, donec recur-
renti inferne a corde commisceentur. * At vero sanguiflua vena ab arteria hac pro- 10
pterea finditur, quod sublimis hic est per cor means. Infra vero costas vena san-
guiflua crassa appellata, verticulis rursum seipsam ingerit, & hic adhæret, & non
amplius pendet, velut superne per hepar means. Est autem juxta lumbum quidem
superne arteria: infra autem sanguiflua, ab hepate per septum transversum su-
blimis veniens, & ad dextram cordis fertur usque ad claviculas simplex, præter
quam quantum cum corde communicat, juxta vasa quidem in ipso magis in su-
perficie fissa, verum juxta vasa in ventriculo cordis penetrans, postea a corde
ad sinistram se demittit, & simplex ad spinam rursus currit: ad supernam quidem cor-
poris usque ad supremas costas, & ramos a seipsa habet juxta unamquamque costam ex-
rentos juxta naturam usque ad pectoris commissuram, & in sinistram, & in dextram,
& rectitudo ipsius magis ad verticulum est, quam arteriæ extensio, itemque venæ ab he-
pate venientis. Ad inferiorem vero cordis partem, recta extensio ab ipsa magis
ad verticulum est, quam arteriæ extensio altera, quæ juxta cor, & in infernas partes se-
pti transversi ad spinam appensas conversa est. Inde vero rami in unamquamque rectitudi-
nem inferuntur per ossa, & carnes mutuo transeuntes. * At vero venæ crassæ sic ha- 11
bent. Ex oculo juxta supercilium per dorsum, juxta pulmonem sub pectore, altera
ex dextra in sinistram, altera ex sinistra in dextram transit, & quæ quidem ex si-
nistra venit per hepar in rhenem, ac testiculum descendit. Quæ vero ex dextra, in
splenem, & rhenem, ac testem: his autem osculum est ipsum pudendum. A dextra
vero mamma in sinistram coxendicem, & in crus descendit, & rursus a sinistra
in dextram. Oculus vero dexter ex sinistro venam suscipit, itemque testiculus. Ju-
xta eumdem modum rursus sinister ex dextro. Crassissimæ porro venæ in hunc
modum se habent. Quatuor paria sunt in corpore, & aliquæ quidem ex ipsis
a capite retro per cervicem foris juxta spinam ab utraque parte ad coxendices per-
veniunt, & ad crura, deinde per tibias ad malleolorum partes externas, ac in pedes
procedunt. * Oportet igitur venæ sectiones in doloribus in dorso, ac in coxendici- 12
bus a poplitibus facere, & a malleolis forinsecus. Alteræ vero venæ ex capi-
te juxta aures per cervicem sphagitides, id est jugulares appellatæ, intrinsecus ju-
xta spinam, ab utraque parte juxta lumbos procedunt in testes, & in femora, &
per poplites ab interna parte. Deinde per tibias ad malleolos intrinsecus, & ad
pedes. Oportet igitur venæ sectiones facere ad dolores lumborum, ac testium,
a poplitibus, ac malleolis intrinsecus. Tertiæ venæ ex temporibus per cervicem
in scapulas procedunt, deinde in pulmonem deferuntur, & perveniunt: altera quidem
a dextris in sinistras sub mammam, in splenem, & in rhenem; altera vero a sini-
stris in dextras ex pulmone sub mammam in hepar, & in rhenem: desinunt autem
ambæ hæ in intestinum rectum, ac podicem. Quartæ autem venæ ab anterio-
re capitis parte, ac oculis, sub cervicem, & sub claviculas procedunt. Deinde a bra-
chiis superne sub curvaturas, postea per cubitos, ad manuum juncturas, ac digi-
tos. Postea rursus a digitis per manuum pectora, hoc est volas, & per cubitos in
curvaturas, & per brachiorum infernam partem ad alas, & ex costis superne; altera
quidem in splenem procedit, altera in hepar, deinde supra ventrem ambæ in pu-
dendum desinunt. Et crassæ quidem venæ hoc modo se habent. * Sunt autem 13
& a ventre venæ per corpus multæ, & omnigenæ, per quas alimentum corpori
venit: procedunt autem & a crassis venis in ventrem, ac reliquum corpus, & ab
extremis, & ab intimis, & inter se mutuo distribuunt internæ foras, externæ in-
tro. Venæ igitur sectiones facere oportet juxta hos modos. Operamque dare opor-
tet, ut quam longissime a locis, ubi dolores fieri solent, ac sanguis colligi, sece-
mus. Sic enim minime mutatio magna de repente fiet, & consuetudinem transtule-
ris, ut ne amplius in eumdem locum colligatur. * Cæterum Hepatitis vena in 14
lumbo usque ad magnum verticulum, inferne etiam verticulis se ingerit, inde subli-
mis elevata per hepar, & per septum transversum in cor: & hæc quidem recta
ad claviculas procedit. Inde vero aliæ quidem ad collum, aliæ ad scapulas, aliæ
deorsum reflexæ juxta verticula, ac costas declinant: a sinistris quidem una pro-
pe claviculas: ex dextris autem in quemdam ipsarum locum. Alia vero utrinque
deflexa. Alia paulo inferius deflexa, ubi quidem illa deficit, costis se ingerit, do-
nec ad venam in ipsum cor accesserit ad sinistras deflexa. Infra autem decurva-
ta ad vertebras descendit, donec perveniat, & inde incipit elevari, ingerens se co-
stis reliquis omnibus, & hinc atque hinc ramos juxta singulas spargens, quum

una existat, a corde quidem in locum quemdam in sinistris magis existens, de-
inde infra arteriam, donec consumatur, & perveniat eo, ubi hepatitis elevata est;
priusquam autem eo venit, juxta extremas duas costas bifida fit, & altera pars hinc,
altera inde ad vertebras progressa consumitur. Altera vero recta a corde ad clavi-
culas tendens, supra arteriam est, & ab hac (quemadmodum & ea, quæ juxta lum-
bum infra arteriam est) in hepar exilit, partim in portas, & extremitatem, partim
in reliquum consequenter procedit paulo infra septum transversum. Septum au-
15 tem transversum hepati adnatum est, ut non facile separari possit. * Duplices au-
tem venæ a claviculis, alteræ hinc, alteræ inde, sub pectus ad pubem, ac pectinem
tendunt, quo vero inde, nondum novi. Septum vero transversum juxta verti-
culum infra costas ea parte, qua rhen ex arteria consurgit. Arteriæ vero ex rhene
oriuntur hinc, & hinc ab arteria nervum habentes. Et hac parte in recurrente a
corde hepatitis desinit. Ab hepatitide vero per septum transversum maximæ
duæ, altera hinc, altera inde sublimes feruntur. Multifidæ autem per septum sunt,
& circum ipsum innascuntur. Verum supra septum hæ magis conspicuæ sunt.
16 * Duo autem crassi nervi, a cerebro sub os magni verticuli superne, & magis
ad gulam, ab utraque arteriæ parte uterque progrediens, inter se committuntur, ut
uni similes existant. Deinde verticula, ac septum transversum hic sunt ubi desi-
nunt. Et quidam dubii, ad hepar, & splenem ab hac societate tendere ipsos, puta-
verunt. Alius nervus utrinque ex verticulis juxta claviculam ad spinam tendit, ex
obliquo verticulorum, & se in costas ingerit: atque hi quemadmodum venæ per se-
ptum transversum ad mesenterium mihi tendere videntur: ubi autem hæ deficiunt,
rursus hinc, ubi septum exoritur, ab eo continui, ac cohærentes existentes, juxta
medium infra arteriam, de cætero ad verticula se ingerunt, quemadmodum venæ,
17 donec totum sacrum os pergressi consumuntur. * Ossa corpori stabilitatem, & re-
ctitudinem, ac speciem exhibent. Nervi flexionem, & contractionem, ac disten-
cionem. Carnes, & cutis omnium colligationem, ac constructionem. Venæ
per corpus diffusæ spiritum, & fluxum, ac motum exhibent, ab una multæ germi-
nantes, atque hæc una, unde oriatur, & ubi desinat, non scio. Circulo enim facto
principium non invenitur. Cæterum rami ac germina ipsius, unde pendeant, &
qua parte corporis desinant, & quod una his consentit, & in quibus locis corpo-
ris extentæ sunt, ego declarabo. Circa caput juxta medium ex obliquo circum-
sita est vena lata, & tenuis, non multi sanguinis. In cerebrum enim juxta commis-
suras multæ tenues venulæ radices egerunt, & circum totum caput extentæ sunt,
usque ad frontem, ac tempora. Ipsa autem in rectum extenditur retro caput forinse-
cus juxta spinæ cutem; inde vero circa externam, ac internam venam ex his, quæ
18 in jugulis sunt, demittitur. * Ultra aures autem subfissa a gena forinsecus tendit cras-
sa. Ab hac in linguam multæ, & tenues procedunt, excepta ea, quæ sub linguam,
& sub maxillares dentes fertur. Ipsa autem crassa per claviculam descendit sub scapu-
las: & hac parte ab ipsa germinat per nervum subter summam humeri partem,
sive cuticulam. Vena humeralis appellata. Ipsa autem sanguiflua est, & sanguine ple-
na, & ægre curatur, si rumpatur, aut convellatur. Ab altera enim parte nervus latus
ipsam ambit, ab altera chartilago: medium vero locum ipsa tenet, & pellicula spu-
mosa. Quum igitur locus non sit carnosus, facile rumpitur, & carnem circum nasci
non contingit, & si sanguis in hanc partem subtercurrat, nactus spatiosum locum non
discedit, sed induratur. Induratus autem morbum, & dolorem exhibet. Atque hæc
quidem finit, ubi prius dixi. Illa vero sub scapulas germina emittit sub mammas
densarum, & tenuium, ac varie implicatarum inter se venularum, & per humeralem
venam, prætergrediens chartilaginem, ipsam subter subattingens ad brachium ten-
dit, musculum in sinistram habens. Dextra autem ipsa finditur circa humerum, &
cubiti supernam partem. Inde vero cubitum utrumque penetrans, postea manus jun-
cturam, inde autem defluens per totam manum varie vagans radices agit.
19 * Cæterum principalis vena juxta spinam sparsa, per dorsum, & jugulum, ac
guttur, in cor inseritur, & de seipsa venam magnam multorum osculorum in corde
producit: inde vero in os procedens, fistulam facit, quæ sane arteria appellatur,
per pulmonem transiens, pauci sanguinis, ac multi spiritus existens. Propter spa-
tiositatem enim, ac raritatem visceris, multis locis per pulmonem derivatur, cætera
vero chartilaginosa facta est. Quapropter sane etiam si quid in has vias pulmonis
delatum fuerit ex insuetis, vel in potu, vel in spiritus, ac sanguinis transitu,
utpote venis talibus existentibus, & viscere spongiformi, ac multum humorem
suscipere potente, & sursum procedente: tum humorum ingressorum lex constitu-
ta est, tum sanguis amplius per has venas non multus continetur, neque multum
constringitur, & non cito procedens, illabentia non educit. Ipsis autem non subε-
ductis, sed intus manentibus, callosa concrescit durities. Sic autem destruitur ali-
menti accessio, ac ingestio, quum hac parte arteriæ capitis accessus ad externas
20 partes existat. * Interceptis vero transitibus per callosam duritiem, velocitas, ac dif-
ficultas spirandi oboritur, quum neque emittere, neque attrahere spiritum facile pos-
sint. Ex hujusmodi autem tales morbi fiunt, velut sunt anhelationes, & ta-
bes sicca. Si vero humor amplior in ipsis consistens prævaluerit, ut crassefactus

ſpiſſari non poſſit, & pulmonem putrem facit, & vicinas ipſi partes, fiuntque ſuppurati, ac tabidi. Fiunt autem hi morbi etiam ob alias cauſſas. Inde porro hæc vena pulmonem occupat, & per extremitates duas magnas intro converſas, ſub ſeptum tranſverſum extenta eſt ad ſpinam; alba, ac nervoſa venulas per reliquum condenſatum corpus ſpargens: hinc autem per verticula denſis venulis in ſpinalem medullam inſeritur, ac inſtar hæderæ implicatur. * Et aliæ quidem venæ 21 in corpus diſtributæ ex omnibus partibus ad ſpinam tendentes, unaquæque quod tenuiſſimum, ac ſinceriſſimum eſt, colligens hic eructat. Hæc vero velut præſes impoſita per demiſſas plicationes in idem cogit. Inde vero etiam in rhenes radices agit, tenuibus, ac fibroſis venulis juxta ſpuriam coſtam: hinc autem tendens condenſatur, poſteaque etiam nervoſa fit ad princeps inteſtinum ac podicem, comprimenſque muſculos adſtrictorios ipſi inſeritur. In veſicam etiam, & teſtes, ac adſtites radices agit, multiplicibus implicatis, tenuibuſque, ac ſolidis, & fibroſis venis. Inde vero craſſiſſima, ac rectiſſima ipſius pars rurſus converſa in caulem tranſit, hoc eſt pudendum. In reflexu autem in illa ipſa adaptatur. Et per pectinem ſupra ſubter cutem ventris, & ipſius venæ, procedunt venæ ad eas, quæ deorſum tendunt, quæ in ſeipſas mutuo derivantur. Penetrant autem & per pudendum venæ craſſæ, & tenues, & denſæ, & curvæ. * At vero in fœminis illa ipſa in uteros tendit, 22 & in veſicam, ac urinæ meatum: hinc autem recta procedit, & mulieribus quidem circa uteros pendet, maſculis vero circa teſtes diſſeminatur. Ob hanc autem naturam ipſa vena etiam plurima fœcunda, ac genitalia concipit. A plurimis enim, ac ſinceriſſimis partibus connutrita, paucique ſanguinis exiſtens, ac cava, & denſa inſtar nervi, ac ſpiritu referta, intentaque a pudendo, demiſſas ad ſpinam venulas cogit: hæ vero velut cucurbita medicinali in ſeipſas coactæ, omnia in ſupernam venam emittunt. Conſiſtit autem & ex aliis corporis partibus in hanc, verum multo maxima pars velut dictum eſt, de medulla hac colligitur. * Vo- 23 luptas vero accedit, vena hac genitura expleta. Quum igitur ſoleat reliquo tempore modici ſanguinis, ac multi ſpiritus eſſe repleta, & calefacta, & ſemine deorſum confluente, ea, quæ in ſeipſa habet, conſtringit. Spiritus autem in ipſa exiſtens, & præſens violentia, & caliditas, & venarum undiquaque concitatio, titillationem inducit. Illa autem, quæ a ſeipſa germinavit, per dorſum, & jugulum juxta ſpinam ſparſa, multis venulis coſtas intertexit, & verticula per carnes alternatim condenſat, ut & probe nutrita, & ſanguine plena exiſtat. Ipſa autem juxta coxendicem ac nates meat, per muſculum ſub femore ſubmerſa: a natibus vero juxta acetabulum femoris juxta caput in venam perforata eſt, quæ femori reſpirationem exhibet: trans femur autem juxta flexuram ad genu. * Alteram vero juxta inguina de- 24 mittit frequentibus radicibus, & ægre tranſeuntem. Hæc vero per muſculum tendens, & circa genu diſſeminatur, & per oſſis tibialis ſummitatem venam de ſe in fiſtulam cavat, quæ medullam nutrit, & derivatur per infimam tibiam juxta pedis illigationem, ac connexionem. Ipſa autem per patellam genu ad interna per tibiæ muſculum ſubmerſa extenditur, & per malleolum implicatur intus craſſa, & ſanguine plena, atque hic circa malleolum, & tendinem, venas ægre cognobiles producit, ac involvit. Ipſa vero infra ad pedem, ſub ſummum pedem decurrit, & hic ſe implectens, & in magnum digitum innitens, duplam ſanguine refertam venam ſuperne ſub cutem ex ſummo pede reflectit, & apparet ſane craſſefacta juxta externam malleoli partem, ac ſurſum ſpargitur juxta oppoſitum tibiæ radium. Juxta ſuram autem, velut fundam facit. Inde extenditur juxta internam genu partem. * Immit- 25 tit etiam patellæ venas, & juxta internam patellæ partem, quæ cava eſt, venam implicat, quam ſi quis doleat, celerrime biliosum, ſeroſum, ac ſanioſum humorem colligit: procedit autem ipſa juxta internam genu cavitatem. Diſtribuit etiam de ſe in poplites multas implicatas venas. Quæ inde tendentes juxta nervos ſub femore, radices agunt in teſtes, & in rectum inteſtinum, ac podicem, & circa os ſacrum attenuatæ unitæ circumtenduntur. Illa vero procedens juxta internam genu cavitatem, ſurſum juxta internam femoris partem in inguinem tranſit, & per coxendicem ultra ad ſpinam, & lumbum foras veniens, craſſa, & lata, ac ſanguine plena ſurſum porrigitur ad hepar, & ubi bifidam produxit ſanguine refertam venam, dextram hepatis extremitatem ad rhenem occupat: Rurſus vero ſubter hepar diſperſa in venam craſſam finditur. Fiſſa vero in craſſitudinem hepatis inſeritur, & altera quidem ipſius pars in ſuperficie viſceris extat, in qua etiam eſt fel, habetque multas radices inſtar citrorum, ac plicationum per hepar diſperſas: altera vero pars per internas ipſius partes derivatur. * Duæ autem venæ inter duas latas extremitates 26 explicantur, & una quidem per vertices, ac cutem penetrans ex umbilico effertur. Altera vero premens ſpinam, in rhenem, ac veſicam, & pudendum, velut ancoris jactis inſeritur. Verum ex coxendice incipiens aſcendere ad pubem, multas vagabundas producit venas, & coſtas, ac verticula ad ſpinam illigat, & propagines ſuas multipliciter per venas tranſmittit, & inteſtina, ac ventrem involvit. Et aliæ quidem a pube ad mammas, & ſupra mentum, & ſummos humeros exporrectæ divagantur. Alia vero procedens juxta craſſitudinem hepatis, ubi fel in fiſtulam coegit, ſurſum ſub ſpinam diſpergitur, per ſeptum tranſverſum itinere facto.

* Cæ

27 * Cæterum vena ex ſiniſtris partibus, in reliquis quidem juxta eamdem naturam, velut ea, quæ in dextris, radices agit. Verùm ex ſiniſtris emergens in hepar non ſe ingerit, ſed in ſplenem inferitur juxta caput, quod in craſſitudine ipſius conſiſtit. Inde vero internas ſplenis partes ſubit, ipſaſque venulis ſanguinolentis inſtar aranearum telæ intertexit. Hic vero totus ex omento elevatur, venulis ex ſe ipſo ſanguine plenum ipſum reddens. Quæ vero a capite ſplenis ad ſpinam accedunt, per ſeptum tranſverſum penetrant. Inde vero ſurſum & dextra, & ſiniſtra, ſub pulmonem extenduntur. Quæ autem ſanguine plenæ ſunt, ſub ipſum, & in ipſum corrivantur. Quæ verò pauci ſanguinis, & tenues a pulmone intrinſecus procedentes, qui natura rarus exiſtit, utpote ab ipſo emulctæ, in cor frenantur circa auriculas ipſius, & in cavitates internas diffluunt. Ingerunt autem & priores in ipſum. Etenim in anguſtiis tranſitus ſitum eſt, velut ex omni corpore habenas habens. Quapropter ex omni corpore maxime circa thoracem ſenſus
28 exiſtit. * Colorum quoque mutationes corde adſtringente venas, ac laxante fiunt. Laxante quidem igitur rubicundi colores fiunt, & bene colorati, ac pellucidi; conſtringente vero, virides cum pallore, & lividi. Verum tales evariant juxta præſentes in unoquoque colores.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE LOCIS IN HOMINE.

Argumentum in Librum ſequentem.

1 *Corporis principium nullum, ſed omnia ſimiliter principium, & omnia finis. Morborum in toto corpore principium nullum. Corpora ſicciora morbos magis recipere, ac magis dolere a natura, atque in ejuſmodi corporibus eſſe longiſſimos.*

2 *Partes corporis ſingulæ, aliæ aliis quomodo morbos faciant. Quomodo ex egeſtione moderata impedita morbi fiant.*

3 *In curandis morbis, morborum cauſſæ quomodo tollendæ. Corpus ſibi ipſi eſſe ſimile, ac ex iiſdem componi. Corporis minima aliqua parte affecta, cur totum corpus affici contingat. Medicinæ artis principium.*

4 *Auditus, Olfactus, Viſus ratio.*

5 *Viſus unde nutriatur, & qua ratione extinguatur. Oculorum membranæ tres, & quomodo ex his læſis morbi fiant. Cerebri membranæ duæ.*

6 *De venarum ex capite diſtributione. Vena a capite ad naſum. Venæ temporales. Venæ temporales ſolæ ſanguine non irrigantur. Venæ temporales cur ſolæ pulſatiles.*

7 *Viſus unde turbetur. Venæ aurium. Venæ in renes, ac teſtes deſinentes. Sanguinem mingere qui ſoleant. Venæ humerales. Venæ aliæ a vertice juxta aures.*

8 *Venæ cavæ diſtributio. Venarum ſectio quæ hominem infœcundum facit. Venæ ſplenis. Venæ utriuſque manus a vena cava producuntur. Venarum communicatio.*

9 *Venarum, quam nervorum morbi leviores. Natura venis in humore eſt, in carnibus. Nervorum ſubſtantia, eorumque in corpore ſitus. Nervorum morbi curatu difficiles. Nervis qui morbi familiares. Nervi premunt articulos, & per totum corpus ſunt extenti. Nervi in quibus robuſti, & craſſi. Circa faciem, & caput non ſunt nervi, ſed fibræ.*

10 *De Suturis capitis, & quod alia tres, alia quatuor habent. Suturarum multitudo ad ſanitatem utilis. De Verticulis. Coſtæ ſeptem.*

11 *De Claviculis. De Scapulis.*

12 *De cubito, ſeu manu. Digitorum articulos faciunt oſſa omnia quæcumque inter ſe committuntur.*

13 *De Coxendicis articulis, qui acetabula dicuntur. De Femore. De Tibiæ oſſe. Molæ, ſeu patellæ munus.*

14 *In pedibus, & in manibus articuli multi. Oſſium, & articulorum idem numerus. Mucus in articulis. Articuli pro muci qualitate vel ſani ſunt, vel ægrotant.*

14 *Claudicatio quomodo a muco in articulis fiat. De Tribus fluxionum cauſſis. Fluxiones propter frigus, & caliditatem.*

16 *Humor omnis calfactus fit tenuior, omneque cedens fluit.*

17 *Fluxiones aliquando fiunt partibus infernis ſiccis, ſupernis vero humidis.*

18 *De capitis ſeptem fluxionibus. Fluxiones cur frequenter in thoracem fiant. Laſſitudine cur affligantur, qui a bilis fluxione infeſtantur. Suppurati, & tabidi ex bilis in thoracem fluxione. Fluxio in medullam tabis occultæ generatio. Fluxionis in vertebras, & carnes notæ. Hidrops a capitis fluxione ad vertebras, & carnes.*

19 *Coxendicum, & articulorum ex fluxionibus affectiones.*

20 *De Pituitæ in nares fluxione. De fluxione in aures. Auris fluxiones quomodo curandæ.*

21 *De variis in oculis fluxionibus, earumque curatione. Oculi poſt fluxionem ſtatim inflammati. In oculorum fluxione velut lapilli ſubtercurrentes. Fluxio lenta cum pruritu.*

22 *Caput, & oculos purgantia medicamenta. Fluxus mucoſi a carne, & oſſe ad oculos* cura-

curatio. Flaxus mucosi ad oculos notæ, & curatio.

23 *Capitis in fluxu mucoso ad oculos secandi ratio. Humoris in visum, seu humorem purum flaxus curatio.*

24 *De fluxione capitis in thoracem biliosa, notæ. Peripneumoniæ, pleuritidis generatio a capitis fluxione biliosa.*

25 *Peripneumonia morbus periculosus. Supputati ex peripneumonia, aut pleuritide, non moriuntur.*

26 *Suppuratio quibus de caussis contingat. Suppuratia ab ulcere levior. Suppuratia aliquando extra pulmonem a ruptura, & carne contusa. Pulmonis aortæ.*

27 *Tussis, & pruritus in pulmone in tabidis unde.*

28 *Suppurati quomodo cognoscantur.*

29 *De capitis fluxione in spinam nota. Bilis fluxio periculosa, si icterus in oculis accedat. Icterus quomodo in oculis cognoscatur.*

30 *Pleuritidis curatio. Acetum mulsum, aut acetum, & aqua in pleuritide.*

31 *Suppuratis quomodo caput purgandum. Tabidorum curatio.*

32 *De fluxione per gulam in ventrem, & ejus curatio.*

33 *Quomodo ex fluxione retro ad vertebras, & spinam medullæ hydrops contingat, & ejus curatio. Fluxiones ad loca vicina derivandæ.*

34 *De coxendicum dolore a fluxione capitis.*

35 *Tabis ex fluxione retrorsum curatio. Lactis infusum. De splene aucto. Splen ex iisdem florescit, & corpus contabescit: curatio.*

36 *Crustarum circa umbilicum, & in ipso ustarum usus in splene florescente. De pueri hydropici curatione.*

37 *De Pleuritidis siccæ citra fluxum curatione. Pulmo natura siccus, & quando gracilescat.*

38 *Febrium a bile, & pituita conclusarum generatio, & curatio. Pharmacum bilem ducens in febribus recentibus, præterquam in quartanis.*

39 *Febrienti cibus non offerendus, neque sorbitionibus subtus alvum ducas. Febrientium potus. Gracilis, ac macilentus a febre ustus quomodo cibandus, & curandus. Ex Cammaro in febrientibus potio.*

40 *De Icteri, sive regii morbi curatione. Cucumeris sylvestris radix in balneo ictericorum. Medicamentis bilem ducentibus in ictero non utendum.*

41 *De ulceribus seridi curatione, & generatione.*

42 *De Angyna, seu Cynanche generatione, & curatione.*

Quod morbi a principio curandi.

43 *De Capitis fracturis, earumque curatione. Ossium capitis periculosa fissura.*

44 *Febricitantibus caput non purgandum. Pharmaca purgativa calfaciunt. Atræ bilis vomitus in vulnere lethalis. Tumor existens, & derepente subsidens ab evacuatione detentus moritur. Ulcuscula in debilibus erumpentia lethalia. Ulcuscula livida in debili enata, mortale.*

45 *A medicamenti potu ægrotantes quomodo curandi. Bilis flaxus spontaneus difficulter sedatur. Vomitus in vinoso non sedandus. Sanguis morbum faciens, dolorem; pituita utplurimum gravitatem facit.*

46 *Morbi incogniti quomodo aggrediendi. Morbi in ægrotis fortibus: debilibus autem morbis, & contra, quomodo curandi. Gymnastica Medicinæ contraria.*

47 *Ulcerum, & quæcumque supra corpus eminent, curatio. Fluxioni a capite fluenti vomitus conducit.*

Antiqui morbi recentibus difficilius curantur. Ulceris callosi curatio. Pharmacorum tumefacientium, & attenuantium usus. Ulcerum nondum maturorum constrictio.

48 *Tristes, anxios, & se strangulare volentes mandragora radix sanat. Convulsionis curatio. Febris a convulsione, & a ruptura. Distortio manuum, & pedum insaniam facit.*

49 *Venam urendi ratio. Vena perusta sanguinem non emittit. Sanguinis e vena fluxus quomodo avertitur. Coacervata diductis difficilius curantur. Doloris in capite curatio.*

50 *Medicinæ studium longe difficillimum. Medicamentorum facultates non semper ex sua natura æstimandæ.*

51 *Natura in singulis permutata, ac corrupta, dolores facit. Contraria contrariis curantur. Similia morbos faciunt, ac eosdem sedant. Tussis, & urinæ stillicidium.*

52 *Vomitus quomodo per vomitum sedetur. Medicamentorum exhibendorum ratio diversa. Corporis debilitas quomodo contingat.*

53 *Calidæ usus quatenus conducat. Corpus transmutatum parum efficax, ac potens est. Occasio in Medicina præceps est.*

Item quæ Medico sint cognoscenda.

54 *Ex cibis superatis aeque morbi, aeque contrarietas fit ex his, quæ offeruntur. Medicamenta omnia præsentem statum transmovent.*

55 *Medicamenta fortia, & debilia pro ægrotorum viribus sunt exhibenda. Vacuationis modus a figura partis affectæ.*

56 *Alvum subducentia. Salsuginosa calida. Alvum sistentia. Flatus facientia.*

57 *Acida etiam pituitosa. Alvum subducentia. Repletionem facientia maxime pituitosa. Medicina constans, ac firma fortuna non eget. Fortunam sui esse iuris. Scientia imperata facere cogitur, & facile ab industriis assequitur.*

58 *Medicinæ fortuna non est opus. Morborum medicamenta manifesta, ac clara esse. Fortuna ex Medicina, aut alia quapiam arte non pellenda. De Morbis muliebribus.*

59 *Uteri omnium morborum caussæ. Menses quando non prodeant.*

60 *Mensium fluxus infra descendens, & sursum ascendens. Coxendicum, & capitum dolores. Coxendicum, inguinum, & capitis doloris, ex impletis ac tumidis uteris curatio. Uteri descensus curatio.*

Uteri

61 Uteri ascensus curatio. Uterorum aversorum notæ.

62 Glandulas subdititias fortes ad uteros formandi modus. Uteri osculum humore plenum, ac tumidum. Uterus in anteriorem partem adversus procedens.

63 Fluxus muliebris nimius quomodo sistendus. Coloris menstruorum ratio. Menstrua juniorum, & seniorum in quo differant.

SECTIO I.

1 IHI quidem videtur principium corporis nullum esse, sed omnia
similiter principium, & omnia finis. Circulo enim scripto
principium non reperitur. Similiter etiam morborum in toto
corpore. Quod enim siccius est, morbos magis recipere, ac
magis dolere a natura solet. Humidum vero minus. Morbus
enim, qui in sicco est, stabilitur, & non cessat. Qui vero in hu-
mido diffluit, & alias aliam corporis partem occupat, & sem-
per transmigrans requiem facit, & citius quoque sedatur, utpote non stabilitus.
2 * Corporis autem singulæ partes altera alteri, ubi hinc, aut illinc processerit, mor-
bum statim facit, venter capiti, caput carnibus, ac ventri, & reliquæ omnes juxta eam-
dem rationem, quemadmodum venter capiti, & caput carnibus, ac ventri. Etenim
quum venter egestionem moderatam non fecerit, & in ipsum cibus ingeratur, humidi-
tate ciborum ingestorum corpus irrigat. Ipsa autem humiditas a ventre obstructa, a-
cervatim ad caput viam facit, & ubi ad caput pervenerit, a vasis in capite non rece-
pta, fluit quocumque contigerit, & circum circa caput, & in cerebrum per os tenue,
& partim quidem os ipsum subit: partim vero circum cerebrum per os tenue. Et si
quidem in ventrem rursus pervenerit, ventri morbum inducit. Si vero ad aliam ali-
quam partem incubuerit, illi ipsi morbum facit. Ita etiam reliquæ partes altera alteri
3 morbum inducit. * Et optimum fuerit sic curare ægrotos per has, quæ morbos fa-
ciunt. Sic enim quam optime principium ægrotantis quis sanaverit. Corpus por-
ro ipsum sibi ipsi idem, ac simile est, & ex iisdem compositum est. Similiter autem
habet & parvas, & magnas partes, itemque infernas, ac supernas. Et si quis mini-
mam corporis partem acceptam male afficere velit, totum corpus affectionem sentiet,
qualiscumque tandem ea fuerit: propterea quod minima corporis pars omnia ha-
bet quæcumque & maxima. Insuper quicquid tandem minima pars pertulerit, ad
gentilitatem refert, ac transfert, unaquæque ad suam, sive bonum, sive malum id
fuerit: & propterea corpus & dolet, & lætatur cum minima gente, quia in minima
omnes insunt partes, & hæ ad gentiles sibi ipsis singula transferunt, & omnia
4 denunciant. * Cæterum natura corporis principium sermonis in arte medica,
primum perforata est, qua parte audimus. Etenim vacua circum circa aures, non
aliud inaudiunt, quam strepitum, & clamorem. Quicquid autem per membranam in ce-
rebrum pervenerit, id liquido, & clare auditur. Ob id etiam foramen solum per mem-
branam circum cerebrum extentam est. In nares autem non inest foramen, verum mol-
lis laxitas velut spongia, & propterea per longiorem distantiam audit, quam olfacit;
5 odor enim ab olfactu longe dispergitur. * Et in oculos venulæ tenues ad visum
ex cerebro per ambientem membranam feruntur. Hæ autem venulæ visum alunt
humore de cerebro purissimo, qui etiam in oculis apparet. Eædem venæ etiam
visum extinguunt, ubi fuerint exsiccatæ. Membranæ autem tres sunt, quæ o-
culos custodiunt. Superna quidem crassior, media tenuior, tertia tenuis, quæ hu-
morem conservat. Ex his superna, & crassissima, si lædatur, ac mutiletur, mor-
bos facit. Media vero etiam ipsa periculosa est, & ubi rupta fuerit, prominet fo-
ras, velut vesica. Tertia autem tenuissima omnino periculosa est, quæ humorem con-
servat. Membranæ cerebri duæ sunt, altera superna crassior, altera te-
nuis cerebrum attingens, non amplius eadem permanens, postquam fuerit vulnera-
6 ta. * Venæ autem transeunt ad verticem per carnem venientes ad officulum ferun-
tur, & per carnem duæ ex vertice recta, qua parte supercilia clauduntur, &
desinunt ad angulos oculorum. Una autem a vertice ad nasum fertur, & in utramque
nasi chartilaginem finditur. Aliæ vero duæ venæ juxta tempora feruntur in
medio temporum, & aurium, quæ premunt oculos, & semper pulsant. Solæ enim
hæ ex venis sanguine non rigantur, sed avertitur ex ipsis sanguis. Qui autem a-
vertitur, influenti occurrit, & qui quidem avertitur volens discedere: qui vero su-
perne influit, volens infra procedere, hic impelluntur, ac diffunduntur, ac mu-
7 tuo circumagitantur, & pulsum venis exhibent. * Visus humore de cerebro nutri-
tur; quum autem quid ejus de venis acceperit, fluxione turbatur, & humor ip-
se non apparet, & ob oculos moveri ipsi videntur aliquando, velut avicularum
imagines, aliquando velut lentes nigræ, & nihil exacte juxta rei veritatem videre
potest. Aliæ duæ venæ in medio aurium, & aliarum venarum, quæ feruntur ad
aures, & premunt aures. Aliæ duæ venæ ex ossis conclusione in aures ferun-
tur. Quædam vero infra ad corpus convertuntur: duæ quidem venæ juxta
tendines colli feruntur, & juxta verticula, & desinunt in rhenes: hæ autem et-
iam in testes penetrant, & quum hæ affectæ fuerint, homo sanguinem mingit.
Aliæ duæ venæ a vertice ad humeros feruntur, & sane humerales vocan-

tur. Aliæ duæ venæ a vertice juxta aures, ab anteriore colli parte utrinque
ad cavam appellatam venam feruntur. Cava autem vena finitur quidem velut gu-
la: consistit autem inter gulam, & guttur, sive arteriam, fertur que per septum trans-
versum, & per cor, & inter septum, & finditur ad inguina, & ad femora intro,
& disparationes in femoribus facit, & ad tibias intus fertur ad malleolos. Hæ &
infœcundum faciunt hominem, quum fuerint sectæ, & in magnos digitos desinunt.
Ex cava autem vena producitur quædam in sinistram manum: fertur autem subter
splenem ad sinistri lateris mollitudinem, unde splen propagatur per omentum, &
finem sortitur ad thoracem. Producitur autem juxta septum, & cum humerali com-
mittitur subter cubiti articulum, atque hæc splenis gratia secatur. Alia etiam ad de-
xtram manum eodem modo a cava producitur. * Communicant autem omnes ve- 8
næ, & confluunt inter se mutuo, & aliæ quidem sibi ipsis per se committuntur, ac
concidunt: aliæ vero per venulas a venis extentas. Quæ autem carnes nutriunt,
ea parte inter se confluunt. * Et quicumque morbus a venis oritur, levior est, quam qui 9
nervis: diffluit enim una cum humore, qui in venis inest, & non quiescit. Et natura
venis in humore est, in carnibus. Nervi autem sicci sunt, & ventriculos, sive cavi-
tates non habent, & ad ossa consistunt, & maxima ex parte ab ossibus nutriuntur.
Nutriuntur & a carnibus, & colorem, ac robur inter ossa, ac carnem medium habent,
& humidiores quidem sunt, ac carnosiores, quam ossa: ficciores autem, ac magis ossei,
quam carnes. Quicumque autem morbus in ipsos pervenerit, roboratur, & quiescit in eo-
dem loco, & difficile est ipsum educere. Maxime vero impetunt ipsos distentiones,
& alii morbi, a quibus tremor corpus occupat, & qui tremere ipsum faciunt.
Nervi autem premunt articulos, extentique sunt per totum corpus. Robusti autem ma-
xime, & semper crassissimi sunt in illis corporis partibus, in quibus paucissimæ
carnes sunt. Et corpus quidem omne nervis plenum est. Verum circa faciem, &
caput non sunt nervi, sed fibræ consimiles nervis inter ossa, & carnes, tenuiores,
& solidiores. * Capita suturas habent, alia tres, alia quatuor; & quæ quidem qua- 10
tuor habent, his sunt utrinque juxta aures, & tertia ab anteriore, quarta a posterio-
re capitis parte. Sic quidem in capite quod quatuor habet, in eo vero, quod
tres, juxta aures utrinque sunt, & ab anteriore parte tertia, Posteriore vero parte
sutura nulla est, velut in eo, quod quatuor habet, Saniores autem capite sunt, qui
plures suturas habent, Inter supercilia os descendit, ac transit, & mandibula-
rum clausura in medio mento, & superne ad caput est. Verticula alii plura, a-
lii pauciora habent. Qui pauciora habent, his duodeviginti sunt, horum alia sursum
ad caput, alia deorsum ad sedem tendunt. Costæ septem a posteriore corporis par-
te ad verticula connectuntur, anteriore parte in pectore inter se committuntur.
* Claviculæ articulos habent, alios in medio pectoris juxta guttur, atque hic coarti- 11
culatæ sunt: alios vero ad humeros reclinatos ad scapulas, qui humeris sem-
per adhærent. Scapulæ vero ad membra brachii, sive totius manus coarticulan-
tur, incumbentes in ipsum os, quod in membro est, Juxta os autem appendices
duæ prodeunt, altera intrinsecus, altera forinsecus, quæ ad scapulas ossi adna-
scentes, infra coarticulatæ sunt. Quæ vero in cubiti flexura sunt, infra quidem
radio coarticulatæ sunt, juxta os natura cavum existens: supra autem radium pau-
lulum, in cubiti gibbum, & tunc tum os, tum radius in idem commissa, articulum
in cubiti gibbo faciunt. Juxta ulnam vero appendices prodeunt, tenues valde qua-
tuor, duæ sursum, duæ deorsum, & ad cubiti gibbum quidem duæ appendices consi-
stentes, supra ex osse hærent, hæ cum osse cohærentes, juxta ossis articulum in cubi-
ti gibbum coarticulantur, * Quæ vero infra sitæ sunt, & intus reclinatæ, hæ utræque 12
committuntur ad radium ex supernis a membro procedentem, & intus ad membrum
coarticulantur, & radium appellatum faciunt hæ sibi ipsis intus in cubito commis-
sæ. Infra autem ad manum os articulum habet. Appendices vero hac parte teneræ e-
xistentes: duæ quidem non exeunt in articulum. Superna autem, & inferna cum osse
coarticulantur ad manum. Cæterum manus articulos multos habent. Quæ-
cumque enim ossa inter se committuntur, omnia articulos faciunt, Digiti articu-
los habent multos, unusquisque tres. Unum ad unguem, in medio unguis, & nodo-
sæ prominentiæ, alterum in ipsa nodosa prominentia, qua parte etiam digitos confle-
ctunt. Tertium qua parte digitus a manu exoritur, * At vero in coxendicibus articu- 13
li duo sunt, quæ acetabula appellantur, & femora in hos inarticulata sunt.
Juxta femora autem appendices duæ protenduntur, altera intus, altera foris, & in
articulum neutra procedit, neque ab altera parte, sed ad os ad femur inseruntur.
Femur autem superne, ubi in acetabulum ingruit, bifidum est hujuscemodi bicipi-
tate. In ea quidem parte, quæ intro inclinata est, in summitate rotundum est, ac le-
ve, quæ etiam in acetabulum ingreditur. Altera autem bicipitatis pars exterior ma-
gis foras prominet, & inferius apparet ad nates, & coxendix appellatur. Ad ge-
nu vero os femoris taliter biceps est. Bicipito autem huic os tibia appellata, vel-
ut in cardine adaptatum est, supra adaptatum autem mola, sive patella incubuit, quæ
humiditatem a carne in articulum expassum descendere prohibet. Juxta tibiam autem ap-
pendices duæ procedunt, quæ inferne ad malleolos pedis finiunt, superne ad genu,
non autem perveniunt ad articulum. * Ad pedem vero tibia juxta malleolos articulum 14
habet, & alium infra malleolos. Et in pedibus articuli multi, quemadmodum & in ma-

nibus

nibus fiunt. Quot enim offa, tot funt articuli, & in digitis pedum eodem numero
funt, ac pari modo habent. Articuli infuper multi in corpore parvi funt, non simili-
ter omnibus, fed alii aliis. Hi autem, qui fcripti hic funt, omnibus fimiliter ha-
bent. Aliæ etiam venæ aliis funt, fed non memorabiles. Mucus omnibus a na-
tura eft, & quum hic purus fuerit, articuli fani funt, & bene moveri poffunt, utpo-
te lubrici inter feipfos. Labor autem, & dolor fit, ubi a carne humiditas fluxerit vi-
tiofa. Primum enim articulus ftabilitur. Non enim lubrica eft humiditas, quæ de
carne influxit. Deinde ut multa, & valde fparfa, & ex carne non irrigata, femper
reficcatur, & ut multa exiftens, & articulo ipfam non capiente, effluit: & male fta-
bilita elevat nervos, quibus articulus colligatur, ipfofque inconnexos, ac diffolu-
tos facit: & propterea claudi fiunt, quum hoc magis fit, magis: quum minus, minus.
15 * In ventrem porro ea, quæ comeduntur, ac bibuntur, procedunt. Ex ventre autem fi-
bræ in veficam, qua parte humorem percolar, extentæ funt. Fluxiones autem, & per-
frigerata valde carne, & percalfacta fiunt, ac fuperinflammata. Fluxiones pro-
pter frigus fiunt, quum caro in capite, & venæ tenfæ fuerint. Hæ enim horrente car-
ne, & ad anguftias perveniente, adftrictaque, ac excludente, humiditatem expri-
munt. Et fimul carnes ipfæ contra exprimunt, ad anguftias pervenientes: & capil-
li furfum erecti fiunt, utpote fimul undiquaque fortiter compreffi. Quicquid igitur
inde expreffum fuerit, id ipfum quocumque contigerit, fluit. Fluit autem etiam
propter caliditatem, quum carnes rarefactæ tranfitus præbuerint, & humor cale-
factus tenuior redditus fuerit. Omnis enim humor calefactus tenuior fit, & o-
mne cedens fluit. Maxime vero ubi valde fuerit inflammatum, propter hanc
16 fluit cauffam. * Carnes valde plenæ factæ, quum capere non poffint, fluit hu-
mor, qui capi non potuit: fluit autem, quocumque contigerit. Ubi vero femel flui-
dæ factæ fuerint fluxiones, diffluunt ad locum, quo tandem contigerit, donec
tranfitus fluxionis compreffi fuerint propter gracilitatem. Quum autem corpus fue-
rit reficcatum, & alioqui corpus ipfum fibi ipfi communicans fit, etiam quum
ficcum eft, diducit, & concipit, ac ducit, ubicumque humor tandem obtigerit: duce-
re autem ipfum non difficile eft, utpote corpore vacuo, & non intumefcente præ
17 gracilitate. * Aliquando autem infernæ partes ficcæ fiunt: fupernæ vero humi-
dæ. Magis autem fuperna vafa humida funt. Venæ enim plures fupra funt, quam in-
fra, & carnes in capite minori humiditate opus habent. Ducit itaque ficca cor-
poris pars humiditatem ex capite, & fimul tranfitus magis ducenti patent, quam ei,
quæ ducitur. Nam ipfi tranfitus, utpote ficci exiftentes, eam fibi lucrifaciunt, &
fimul humores a natura deorfum procedere folent, fi vel modica quædam necef-
18 fitas contingat. * Fluxiones de capite feptem funt in nares, in aures, in ocu-
los, atque hæ ex capite fluxiones ob oculos confpicuæ exiftunt. Poftquam autem
in thoracem fluxerit præ frigore, bilis fit: Magis autem in thoracem præ frigo-
re fluit, propterea quod facilis est fluxio ad guttur, utpote non contectum: præ frigore
vero a bile infeftati, propterea laffitudine affliguntur, quia carnes, quum bilem ha-
buerint, non quiefcunt, fed concutiuntur, & concuffæ laborant, ac delaffantur, ut-
pote velut in itinere faciendo concuffæ, & fuppurati fiunt, quum in thoracem fluxe-
rit, itemque tabidi. Quum vero in medullam fluxio contigerit, tabes occulta ac in-
confpicua oboritur. Quum autem retro ad vertebras, & in carnes defluxerit, hy-
drops fit. Id, quod ex hoc cognofcere datur. Siccæ enim anteriores partes funt,
caput videlicet, & nares, ac oculi: & oculis amplius hebetudo accedit, fiuntque cum
virore pallidi, itemque reliquum corpus: & nihil expuit homo, etiamfi multum fluat.
Fluxus enim per mediam carnem retro fluens, & ab anteriore averfus, anteriores
partes ficcas facit: pofteriorum vero carnem irrigat, & magis eam, quæ intus eft ad
ventrem, quam quæ foris eft ad nafum. Et propterea corpus foris magis folidum eft, quam
intus, & anguftiores meatus, ac foramina habet. Quare fane quam tenuia fint
foramina conftringuntur, ipfaque fibi ipfis medentur, & fluxus nullus hac tranfire po-
teft. Intus vero foramina ampliora funt, & intermedia tenuiora habent: flu-
xus vero, utpote ab altioribus procedens, & tenuia impedimenta contra fe ha-
bens, influit, & carnes humiditate replet. Sed & humiditas a cibis in idem proce-
dens corrumpitur: corrupta autem ipfa præ ammixtione, & fimul cum ipfa ea, quæ
a capite defluit, corpus nutriunt. Carnes vero multo humore nutritæ, & mor-
19 bofo augefcentes, hydrope plenæ funt. * Si autem modicus fluxus fuerit, coxendi-
cum, & articulorum diuturnam affectionem facit, ubi fluere ceffaverit. Nam ut mo-
dicus, & undiquaque ab omnibus fortioribus depulfus, ad articulos refugium fa-
cit. Fiunt præterea articulorum, ac coxendicum affectiones, a talibus morbis fa-
natis, quum morbum quidem efficiens fanatur: in carne vero quid relictum fue-
rit, cui non fit exitus, neque rurfus intro, neque foras, fed ad eutem egreffum tuber-
culum utique fecerit: fugit autem in id, quod cedit, articulos videlicet, & aut articulo-
20 rum, aut coxendicum affectiones inducit. * Si porro intumuerint nares, & pi-
tuita plenæ fuerint, atque ea compacta, oportet pituitam compactam, ac congelatam
attenuare aut fomentis, aut medicamento, & non avertere. Si enim fluxus aver-
fus alio procedet, omnino majorem morbum faciet. Quum vero in aures
fluxerit, primum dolorem exhibet: violenter enim procedit: dolorem autem exhibet,

donec in fistulam redactus fuerit. Ubi autem fluere consueverit, non amplius dolo-
rem facit. Et vero, quem dolor affligit, medicamentum natura calidum, tepidum fa-
ctum, & nétopo dilutum infundendum est, & retro cucurbita medica affigenda, si
sinistra auris doluerit, ad dextram: sin dextra, ad sinistram: non autem scarificando
pertundere oportet, sed ut trahat, solum finenda est. Si vero per hæc dolor non
sedetur, frigefacientia a natura frigida infundantur, & medicamentum potandum
præbeatur, quod secessum deorsum faciat: sursum autem non, quandoquidem
vomitus non auxiliatur, & de cætero frigidis utendum est, & semper non sanantem
variare oportet modum: & si quidem pejus reddiderit malum, ad contrarium te con-
verte: si vero ad sanitatem tendat, omnino nihil ab his, quæ adhibentur, auferre o-
portet, neque quicquam aliud addere, aut apponere. Si vero jam in fistulam reda-
ctus fuerit, & multa purulenta sanies fluxerit, quæ graveolens sit, sic facere opor-
tet. Spongiam siccante quopiam sicco medicamento imbue, & in aurem quam
penitissime inde; & in nares purgatorium medicamentum mitte, quo ea, quæ prius
in aures fluebant, in nares ferantur, & non id, quod morbosum est, in caput rur-
sus recedat. * Cæterum ubi in oculos fluxio processerit, oculi inflamman- 21
tur, & tument. Sic autem affectum hominem medicamento liquido, aut sicco in-
spersili curare oportet. Si vero statim inflammati fuerint, nihil omnino illine, sed
aut fortissimo quam infime urito, aut alio quopiam alvum subducente medica-
mento attenuato, vitando ne vomitum facias. Si vero velut lapilli subtercurre-
rint, medicamentum illines, quod plurimam lachrymam ducere potest, & reli-
quum corpus humectabis, ac tumidum facies, quo oculi humidiores fiant, ac colluan-
tur, ut lachrymam adstrictam, ac compactam decurrere facias. Quum autem in oculos
paulatim fluxerit, & pruritum fecerit, sic affectum molli medicamento illines, quod
siccare potest, simulque modicam lachrymam ducere, & ad nares medicamentum ad-
hibebis, aut singulis diebus, aut alternis eodem utens. Sit autem tale medica-
mentum, quod non plus, quam acetabulum per nares deducat, idque paulatim;
quod vero oculis adhibetur, reficcet, ut quod oculorum pharmacum reficcarit, ac
obstruxerit, id ipsum ad nares feratur. Medicamenta caput purgantia, quæ
quidem fortia sunt, a toto capite ducunt; quæ vero debilia, ab oculis, & hinc a
vicinis naso partibus. * Si autem a carne, & osse, mico inter os, & carnem subsi- 22
stente, fluxus ad oculos fiat, ex hoc manifestum fit, quod inde profluit. Cu-
tis in capite compressa cedit, & ulcera in capite enascuntur, & oculi lachryman-
tur, & palpebræ non exulcerantur, nec mordax est fluxus, nec visum hebe-
tat, sed homo ipse acutius videt. Fluxus enim non est salsus, utpote non de cere-
bro, sed magis mucosus. Hunc sic sanare oportet. Medicamento caput
purgandum est non forti, & corpus attenuandum & cibis, & medicamentis in-
fra corpus subducentibus, donec attenuato corpore fluxus reficcetur, aut medica-
mento in nares indito emoveatur. Verum ad ipsos oculos nullum pharma-
cum adhibendum est. * Si vero neque sic sanus fiat, caput secare, donec ad os per- 23
veneris, oportet, non superficialibus, neque transversis, aut obliquis fissuris, incus-
fis, usquequo ad os ipsum pertigeris: frequenter autem secare oportet, ut compa-
ctus humor citius prodeat per ulcera effluens: & simul ut frequentes sectio-
nes extensionem carnis ad os faciant. Sic mederi oportet; si huic hoc modo res
succedat. Si vero hæc non commoda fuerint, & fluxus non eluitur, ut elutus
acute cernere faciat, semper ab incumbente oculi magis splendescentes fiunt, &
acutus visus hominis extinguitur. Si in visum, in humorem purum cruen-
tus aliquis humor ingrediatur, huic visus intra oculum non rotundus esse appa-
ret, propterea quod in quocumque inest cruentus humor, id ipsum non apparet; huic
itaque deficit, ut visus rotundus appareat, & ante oculos aliqua moveri ipsi viden-
tur, & nihil revera videt. Hujus venas visum prementes exurere oportet, quæ vi-
delicet semper pulsant, & inter aurem, ac tempora consistunt: & ubi has obturave-
ris, oculis pharmaca, quæ humectant, adhibe, & lachrymam quam plurimam prole-
cta, quo id, quod in oculis compactum est, & morbum facit, eluatur. Si vero oculus rum-
patur, mollibus medicamentis, & acerbis utendum est, ut ulcus adstrictum in angu-
stum coeat, & cicatrix tenuis fiat. Si autem adhuc humoribus plenus fuerit, lachry-
mare oculo conducit. * At vero quum in thoracem fluxerit, & bilis fuerit, ex 24
hoc manifestum fit. Dolor lateris mollitudinem occupat, & claviculam ejusdem
partis, & febris adest, & lingua superne pallida, ac viridis fit, & exscreat compa-
cta. Hujus morbi periculum septima, aut nona die instat. Alia bilis. Quum
ambo latera doluerint: reliqua autem similia velut in priore fuerint. Hæc quidem
peripneumonia est; Illa vero pleuritis. Hæ autem propterea fiunt. Quum
in pulmonem fluxerit ex capite per guttur, & aortas appellatas appendentes
partes pulmonis, pulmo tamquam natura rarus, & siccus trahit in se humorem,
quantum ejus capere potest, & ubi influxerit, major fit: & ubi quidem in totum flu-
xerit, extremitas ejus major reddita utrumque latus contingit, & peripneumoniam
pulmonis appellatum morbum facit: quum vero alterum tantum, pleuritis, id est
costalis morbus fit. * Peripneumonia multo periculosior est, & dolores mul- 25
to fortiores sunt; qui ad laterum mollitudinem, & ad claviculas tendunt, & lingua
mul-

multo viridior, ac pallidior, & fauces præ fluxione dolent, & lassitudo fortis occu-
pat, & spiritus sexta, aut septima die corripit. Hunc si non septima die febris dimi-
serit, moritur, aut suffocatur, aut utrunique. Si vero nona die, duabus diebus inter-
positis, corripiat, ut plurimum etiam hic aut moritur, aut suppuratus eva-
dit. Si vero duodecima die, suppuratus fit. Si quarta & decima, sanus fit. Et qui-
cumque præ peripneumonia, aut pleuritide suppurati fiunt, non moriuntur, sed sa-
26 ni fiunt. * Suppurati ut plurimum fiunt, quum fluxus in idem, velut in bile con-
tingit: sed in bile quidem multum defluit, & ubi defluxit, sedatur. Suppuratis ve-
ro minus defluit, & non sedatur. Fiunt etiam suppurati, quum minus exscreant,
quam influit in pulmonem. Hoc enim, quod in pulmone consistit, & quod influit, pus
fit. Pus autem in pulmone, & in thorace consistens, ac congregatum ulcerat, & pu-
trefacit, & postquam exulcerata fuerint, ab ulcerato influit, & quum exscreat, ca-
put simul concussum magis fluit, simulque ex ulcerato in thorace, ac pulmone ma-
gis fluit, & ulcera agitata refringuntur: ut etiam si fluxus a capite cesset, is, qui ab
ipsis ulceribus venit, sufficiens sit morbum facere. Fit præterea etiam ab ul-
cere suppuratus, & levior hic morbus existit. Fit etiam extra pulmonem: maxi-
me quidem a ruptura, & ubi caro contusa fuerit. Juxta hanc enim pus congrega-
tur, & congregatum fluctuat, si quis corpus concutiat, & strepitum facit, & hæc
27 uruntur. * Tabes autem fit, quum in idem, velut in suppurato, fluxio fit per gut-
tur, & appendentes pulmonis partes, appellatas aortas, quæ pulmonem, & gut-
tur continent, ac conjungunt. Fluit autem in pulmonem frequenter, & paulatim, &
humiditatem in pulmone non multam facit. Resiccatum enim id, quod influit, &
in gutture compactum, utpote quod non eluitur, sed paulatim influit, ac detinetur,
tussim excitat, & in aortis id, quod influit detentum, utpote quum angusta forami-
na aortæ habeant, angustum spiritus locum exhibet, & talem spiritum habere fa-
cit, qui velut defectus semper respirare concupiscit. Et in pulmone, velut non
vehementer humido existente, pruritus contingit. Quum vero multum de capi-
te fluxerit, pruritus in pulmone non fit. Multum enim est, quod in ipsum influit,
& suppurati ex his tabidis, sive phthisicis græce appellatis fiunt, ubi corpus hume-
ctius factum fuerit, & contra, ubi siccius fuerit factum, ex suppuratis tabidi.
28 * Suppurati hoc modo cognoscuntur. Lateris mollitudinem a principio dolor occu-
pat. Quum vero jam pus collectum est, & dolor similiter habet, & tussis
fit, & pus exscreat, & spiritus corripit. Si vero nondum erupit pus, in lateris mol-
litudine concutitur, & velut in utriculo strepitum facit. Si vero horum nihil adsit,
suppuratus autem sit, ex his conjectare oportet. Spiritum multum habet, subrau-
cousque loquitur, & pedes, ac genua intumescunt: magis autem ab ea lateris molli-
tudinis parte, in qua pus est, & thorax concurvatus est, & membrorum dissolutio
fit, & sudor per totum corpus diffluit, & aliquando sibi ipsi videtur calidus esse, ali-
quando frigidus, & ungues circumtensi sunt, & alvus calida fit. Ex his suppu-
29 ratos cognoscere oportet. * Porro quum retro in spinam fluxio processerit,
huic tabes fit ejusmodi. Lumbos dolet, & anteriores capitis partes vacuæ viden-
tur ipsi esse. Bilis autem periculosa est, si icterus, sive regius morbus in ocu-
lis accedat, & in unguibus lividitas si fiat, & si corpus ulcera habeat, & par-
tes circa ulcera lividæ sint, & quum sudor non toto corpore erumpit, sed una a-
liqua corporis parte, & quum febre adhuc existente exscreat æger pallidum viri-
de, aut si dum adhuc in pulmone inest pallidum viride, exscreatio cesset. Sic au-
tem quum inest, & non inest, cognoscere oportet. Quum inest, in faucibus respiran-
tis strepit, & spiritus periculosus est, & singultus adest, & febris discedit, exscrea-
tione adhuc in pulmone hærente, & alvus debili jam existenti secessum fa-
cit. Hæc pleuritidis, & peripneumoniæ periculosa indicia existunt.

SECTIO II.

1 * CÆterum pleuritidem hoc modo curare oportet. Febris sedanda non est per septem
dies. Potu utendum aut aceto mulso, aut aceto, & aqua: hæc autem quam plu-
rima offerre oportet, quo humectatio fiat, eaque facta exscreationem faciat, & dolor
sedandus est calfactoriis medicamentis, & absorbendum dandum est quicquid
exscreationem facit, & balneis utendum quarta die: quinta autem, & sexta oleum il-
linendum est. Septima lavandum est, si febris dimittere non velit, quo præ balneo su-
dor contingat. Insuperque & quinta, & sexta fortissimis utendum est exscreatoriis
medicamentis, quo septimam diem quam facillime transigat. Si vero neque septima
die febris cesset, nona cessabit, si non aliud quid periculosum accedat. Postquam
autem febris dimiserit, sorbitiones quam debilissimæ offerantur. Si vero evacua-
tio oboriatur, si quidem juvenile adhuc est corpus, potus auferendi sunt. Si vero
febris dimisit, triticeis sorbitionibus utaris. Et eodem modo peripneumoniam cura-
2 to. * At vero suppuratis caput purgare oportet non fortibus medicamentis;
sed paulatim avertere in nares, & simul eduliis ventrem subducentibus uti. Et quum
princi-

principium morbi nondum est, sed eo fluxus vertitur, ac vergit, exscreationem fa-
cere, & tussim excitare, & medicamentis infusilibus in nares uti, & cibis simul
ingestis. Quum autem exscreationem facere oportet, pluribus cibis, & salsis, ac
pinguibus utendum est, & vino austero, & quum sic habet tussis inducenda.
Tabidos item eodem modo, quod ad reliqua attinet, curabis, præterquam quod
cibi non multi simul ingerendi sunt, & obsonia non plura, quam cibaria frumentacea,
& vino inter edendum utendum est aquoso, ut ne calefaciat, & corpori debili exi-
stenti caliditatem exhibeat, & simul ambo calefaciant in eodem tempore, & ca-
liditate multum fluxum inducant. * Quum porro per gulam fluxus in ventrem 32
processerit, morbus infra fit, aliquando etiam superne. Hunc si quidem in ven-
tre dolor inerit, subducendus est primum medicamento, aut succo, deinde pharma-
co fortiore utendum est: cibis vero alvum subducentibus, donec dolor perseve-
ret. Ubi vero dolor sedetur, cibis validioribus utatur. Eodem modo, ubi morbus
multos dies hæserit, curabis. Si vero debilis fuerit, & præ imbecillitate hæc of-
ferri non possint: primum quidem ptisanæ succo per clysterem infuso, alvus eluen-
da est; post ubi per hunc purgaris, aliquo ex adstringentium numero. * Quum 33
autem retro in carnem juxta vertebras fluxus illapsus hydropem fecerit, sic me-
deri oportet. Caro in collo inter venas crustis tribus uratur, & ubi usseris, con-
stringatur, & cicatrices quam tenuissimæ inducantur, & ubi fluxum obturaris, medi-
camentum in nares adhibe, ut eo vertatur, & aliud rursus, donec avertatur,
& anteriores quidem capitis partes calefacito: posteriores vero perfrigerato. Et post-
quam anterioribus capitis partibus excalefactus fuerit, cibos edat quam pituitosis-
simos, ac minime ventrem subducentes, quo fluxionum meatus in anteriore capi-
tis parte quam maxime dilatentur. Postea ubi obturaris, & averteris influxionem,
si quid prius, quam curaris fluxum, in corpus pervenerit, sic mederi oportet. Si qui-
dem magis ad cutem secesserit, externis partibus fomentum adhibebis. Si vero
intro ad ventrem: foris autem non conspicuum sit, medicamentum bibendum dabis. Si
vero in utramque partem, ab utraque detrahes. Verum hoc studio habere oportet,
ut proximum exitum facias sive inferne, sive superne, aut etiam alia aliqua corporis
parte, ubi exitus sunt. * Quum coxendicum morbus a fluxione fiat, cucurbitam 34
medicam affigere oportet, & foras trahere, & non scarificando pertundere, & calefa
ctoriis medicamentis in potu exhibitis intus calefacere, quo exitus fiat tum fo-
ras ad cutem per cucurbitæ tractionem, tum intus ad ventrem per caliditatem.
Nam quum obturatus fuerit fluxus, & non habeat, quo iter faciat, viam ad arti-
culos facit, & in id, quod cedit, influit, & sic coxendicum morbum inducit.
* Tabes ex fluxione retrorsum. Qui hac affectus est, ei caput est purgan- 35
dum debili medicamento, donec fluxus avertatur: diæta autem utere, velut in tabe
superiore. Medicamentum potandum præbe elaterium deorsum purgans, & in-
ferne alvum lacte infuso elue, de cætero fomentis utere. * Quum splen præ febre 36
magnus factus fuerit: fit autem, quum corpus attenuatur. Ex iisdem enim, & splen
florescit, & corpus contabescit. Quum autem corpus tenue fuerit, & splen flo-
ruerit, & omentum simul cum corpore attenuatum fuerit, pinguitudo in omento
colliquescit. Ubi vero vasa pinguitudine vacua facta fuerint, & a splene florente,
ac augescente in omentum defluxerit, utpote vicinum valde existens, & ut vasa ha-
bens, eaque vacua excipit, & ubi morbus semel in corpore factus fuerit, ad id,
quod est morbosum, vertitur, nisi quis probe disponat, ac curet. Nam etiam si quis
bene tractet, periculo non vacat. Hunc sic sanare oportet. Medicamenta in
potu exhibenda sunt, quæ aquam purgent; & edulia quam pituitosissima offeren-
da. Si vero neque sic levior fiat, inurendæ sunt crustæ quam tenuissimæ, & quam ma-
xime in superficie, quo aquam continere possis, circum circa umbilicum, & una in um-
bilicum, & emittere singulis diebus. Quum enim morbus periculosissimus sit, in
his periclitari oportet. Si enim successerit, sanum facies: sin minus, quod etiam
alias futurum erat, id ipsum perpetitur. Cæterum in puero hydropem sic cu-
rare oportet. Partes tumidæ, & aqua plenæ aperiendæ sunt scalpello, & frequenter,
ac parum educendum est. Educendum autem est a singulis corporis partibus, &
fomentis utendum, & semper locum apertum, unde eduxeris, calefactorio medica-
mento illines. * Pleuritis sicca citra fluxum fit, quum pulmo valde exsiccatus 37
fuerit præ siti necessaria. Pulmo enim natura siccus existens, ubi amplius quid-
quam pro natura siccatus fuerit, gracilis fit, & impotens redditus, & ad latus præ
impotentia reclinatus, latus contingit, & postquam contigerit ipsum humidum exi-
stens, cohæret, & adglutinatur, & pleuritidem, hoc est lateris morbum facit. Tunc
vero & dolor fit in latere, et in clavicula, et febris, et album exscreat: hunc mul-
tis potibus curare oportet, et lavare, et doloris medicamentum præbere, et alia,
quæ exscreationem faciunt. Hic in septem diebus sanus fit, et morbus minime pe-
riculosus est, et cibos præbere non oportet. * Febres porro propterea fiunt, 38
quum corpore superinflammato carnes intumuerint, et pituita, ac bilis conclu-
sa quieverit, et neque refrigeretur quicquam, neque exeat, neque moveatur, neque
aliud quid subeat. Quum itaque lassitudo occuparit, et febris, ac repletio, lavare mul-
ta aqua oportet, et oleo illinere, et quam maxime calefacere, quo caliditas aperto cor-
pore,

pote præ sudore egrediatur: consequenter autem hæc facienda sunt per tres, aut quatuor dies: & si non sedetur, ac cesset, pharmacum in potu exhibendum est, quod bilem educat, & febris perfrigeranda est, præterquam si quartana existat. Medicamentum tamen, donec corpus floridum est, ne propinato: non enim vacuatur, nisi parum, utpote corpore turgente. Quum autem gracilis, ac macilentus
39 fuerit, tunc bibendum exhibe, & evacuabitur. * Febrienti cibum ne offeras, neque sorbitionibus subtus alvum ducas. In potu dabis aquam calidam, & aquam mulsam, & acetum cum aqua: hæc autem quam plurima bibat. Si enim non frigidus ingressus fuerit potus calidus existens, ac manens, ex corpore ægroto detrahet, & vel per urinam ejiciet, vel exsudabit, Undiquaque autem apertum, & respirans, ac motum corpus id, quod conducibile est, faciet. Quum vero gracilem existentem febris urat, manifestum est, quod non propter corporis tumorem febris occupet, & si non cesset, nutrire oportet, ac tumidum facere, & si neque sic conducat; palam est quod non oportuerit febrem inducere. Hunc itaque medicamentum potare oportet, quod educat, qua parte febris magis hæret, sive superne, sive inferne, & si quidem superne hæreat, superne, sin inferne, inferne. Nihilo autem minus oportet etiam debiles fortia medicamenta potare, sed similiter: aut solum sic, ut fortibus quidem forte; debilibus vero debile exhibeas. Ardores vero potionibus, & sorbitionibus, quemadmodum febrem frigefactorio medicamento exolvere oportet: cammaro videlicet, aut alio quopiam hujuscemodi: & si nauseam contrahat a frigefactorio, calefactoriis utere consequenter. Ubi vero non cesset, fri-
40 gefactoriis rursus utere. * Icterum, sive regium morbum sic curare oportet. Quum susceperis, nutrito & balneis, & pinguefacientibus, potibusque, ac cibis humectato per tres, aut quatuor dies. Postquam autem humectatum fuerit corpus, purgato, & resiccato ipsum, pinguitudinemque derepente exhaurito, & undiquaque, si possibile sit, medicamentum adhibens, humiditatem educito: ad caput vero purgatorio debili utitor: & urinam cientia bibenda dato, eaque ante cibos hoc tempore, quo turbatam humiditatem purgaveris, in potu præbe, ne ab eo tempore corpus nutriatur. Quum vero attenuatum fuerit, etiam balneis purgato, & contusa cucumeris sylvestris radice, eaque in aquam conjecta, inde lavato. Cæterum medicamenta bilem ducentia ne propinato, ne corpus magis conturbes. Ubi vero siccum fuerit id, quod conturbatum fuit, nutrito, nullo alvum subducente medicamento, neque urina ciente utens, sed vino vinoso, & his, quæ rubicundiorem hominem faciunt. Si vero viridis, ac luteus sit, rursus exhaurito,
41 nequaquam vero siccato, ut ne is color stabilis reddatur. * Ulcus ferinum in corpus propterea venit. Postquam caro tumida, & inflammata circum circa fuerit, & margines ulceris magni extiterint, & ulcus ipsum humidum, & in ulcere sanies resiccata inerit, aut ulcus constrictum fuerit, Sanies computrefaciens ab ulcere defluens, foras prodire a constricto ad carnem ulcere prohibetur. Caro autem suscipit, utpote elevata existens ab inflammatione, & quum in ipsam pervenerit sanies subterfluens, putrefacit, & attollit. Hunc medicamentis humectantibus ipsum ulcus illinere oportet, ut ex humectato ulcere fluxus foras effluat, & non subter carnem. Influentia etiam in ulcus frigefacientibus pharmacis illinenda sunt, quo perfrigerata caro existat, & non dirupta rursus fluxionem immittat. Sed & alia ulcera frigefacientibus oblinenda sunt, & super ipsa humectantia imponen-
42 da. * Angina, quam cynanchen græci vocant, a sanguine fit, quum sanguis in venis, quæ in callo sunt, compactus fuerit. Sic affectis a venis, quæ in brachiis sunt, sanguinem detrahes, & simul alvum inferne subduces, quo id, quod morbum exhibet, detrahatur. Lingua quoque, quum magna ulcera habuerit, similiter curanda est. Morbos a principio curate oportet, & si quidem a fluxionibus fiunt, primum fluxiones sedare: si vero ab alia caussa, principium morbi sedare, ac curare: deinde id, quod influxit, si quidem multum fuerit, educere; sin
43 modicum, per diætam moderari, ac componere. * Capitis fracturæ. Si quidem os fractum fuerit ac contritum, periculo vacat, & curare oportet hunc humectantibus medicamentis. Si vero rumpatur, & fissura fiat, periculosum est. Huic serram adhibere oportet, ne in ossis scissuram sanies influens, membranam cerebri putrefaciat. Nam, ut per angustum intrans, non autem exiens, affligit, & furere hominem facit. Huic itaque serram adhibere oportet, ut sanies exitum habeat, non solum ingressum, ampla serratura facta. Medicamentis au-
44 tem utendum, quæ humorem in sese trahunt, & lavandum. * Febricitanti caput ne purgato, ut ne furiosus fiat. Calefaciunt enim caput pharmaca purgativa, & sane ad caliditatem febrilem accedens ea, quæ in medicamento est, insaniam facit. Ex quacumque caussa male affligente quis atram bilem revomuerit, moritur, qui vulnus habet. Et qui ab evacuatione detinetur, & debilis est, & tenuis existens, derepente siccus subsidit, moritur. Quum a caliditate detento ulcuscula eruperint debili existenti circum circa livida, moritur. Quum a morbo quopiam detento, debili jam existenti livida ul-
45 cuscula enata fuerint, mortale. * Quum quis a medicamenti potu superægrotarit, & inferne, & superne ab ipso secesserint, vinum sorbeat, primum quidem dilutum, deinde meracum frequenter, & sanabitur. Medicamentum autem neque evacuativum, neque vo-

mitorium

mitorium fumat. Bilis, ubi sua sponte eruperit aut inferne, aut superne, difficilius sedatur. Quæ enim sponte procedit, præ violentia corpori facta impellitur. Si vero a medicamento fluat, non a gentilitatis cognatione violatur. Quum susceperis vinosum, & vomentem, vomitum ne sedato. Vomitus enim evacuationem fedat: facilius autem vomitus postea sedabitur. Si vero debilis fuerit, qui hæc patitur, somnificum medicamentum a vomitu præbebis. Sanguis, quum morbum facit, dolorem exhibet; pituita autem gravitatem ut plurimum. * Morbum si quis non cogno- 46
scat, medicamentum bibendum præbeat non forte. Si itaque levior inde fiat, demonstrata via est, quod gracilitatem inducendo curandus est. Si vero non levior reddatur, sed pejus habeat, contraria facienda sunt. Si non profuerit gracilem facere, tumidum facere conducet, & frequenter permutare, ita ut hoc consilio utaris. Si quis in morbis quid permutaturus est, forti quidem ægroto, debili autem morbo, tunc quidem confidenter fortiore quam morbus est, medicamento utendum est. Nam etiamsi quid de sano abducat una cum debili, ac ægroto, nullum detrimentum est. Si vero morbum fortiorem, ægrotum autem debilem acceperis, debilibus pharmacis curabis, quæ ipsum morbum superent, & abducant, verum ægrotum nihilo debiliorem reddant. Ars exercitandi corpora, & Medicina contrariæ sunt. Ars enim exercendi corpora, gymnastice græcis appellata, non opus habet permutatione, sed Medicina. Sano enim non auxiliatur transmutatio ex præsenti statu, verum ægroto. * Morbi 47
quicumque ulcera sunt, & super reliquum corpus eminent, eos simul cum medicamentis etiam fame curare oportet. Fluxione ex capite fluente vomitus conducit. Antiqui morbi difficilius curantur quam recentes, verum morbos antiquos primum recentes facere oportet. Ulcus callosum factum, ejecta primum duritia per putrefactorium medicamentum, constringere deinde oportet. Pharmaca, quæ tumefacere maxime solent, ea pura ulcera adstringunt; quæ vero attenuant, ea purgant. Si vero quis constringat ulcera nondum matura, corpus ægrotum nutrit, quod ulcus habuerit. Et si quidem adstringere oporteat ulcus, ac implere, tumefacere prodest, etiamsi in capite carnem velis. Renutrita enim a cibis caro, propulsat eam, quæ a medicamento putrefacta est, & simul cum natura debellat. Verum elevatam, aut levem carnem, cibis gracilem reddere oportet. * Tristes, anxios, & 48
ægrotos, ac se strangulare volentes, mandragoræ radice mane in potu data minore pondere, quam quod insanire facit, curabis. Convulsioni sic mederi oportet. Ignis ab utraque lecti parte succendatur, & mandragoræ radix in potu præbeatur minore pondere, quam quod insaniam facit. Et ad tendines posteriores sacculi calidi imponantur. A convulsione si febris invaserit, sedatur eadem die, aut sequenti, aut omnino tertia. A ruptura febris non corripit amplius quam tres, aut quatuor dies. Si vero corripiat, & quis putat se a ruptura habere, ab alia sane quapiam caussa corripitur, & non oportet ipsam, velut a ruptura curare. Quum homo manibus ac pedibus distentus, ac tortus fuerit, insaniam sibi ipsi facit. * Venam porro sic 49
urere convenit commodam ad morbum, ex quocumque tandem quis ægrotarit. Si ustus fuerit homo, & fluxerit sanguis, ita ut hoc non periculosum sit ipsi, ambo hæc facere licet. Si vero percusseris ipsam in dolore, cujus gratia urebatur, non coalescit, utrum fluxui prodest. Si enim perusta fuerit, non fluit. Nam postquam perusta est, extremitas utraque venæ recurrit, qua parte perusta est, & exarescit. Si vero quid relictum fuerit, præ relicto perfluente fluxum humectatur. At si sanguis ex vena fluit, per transversum perurito. Si vero non cesset, ad hæc supra, ac infra utrinque dissecato, quo sanguinis fluxus avertatur. Diductum enim facilius est medicamento sedare, quam coacervatum. Doloris in capite gratia sanguinem de venis detrahito; si vero non sedetur, & diuturnus sit, perure venas, & sanus evadit. Si vero caput purgaveris, magis affliges. * Medi- 50
cinam cito discere non est possibile, propterea quod impossibile est statam, ac certam doctrinam in ipsa fieri, velut verbi gratia, qui scribere didicit, juxta unum modum, quem omnes docent, novit, & scientes omnes similiter noverunt, propterea quod idem, & similiter factum, & nunc, & non nunc, non potest fieri contrarium, sed semper exacte simile est, & non opus habet occasione. Medicina vero & nunc, & statim non idem facit, & ad eumdem contraria facit, & hæc etiam contraria sibi ipsis. Primum alvum subducentia non semper hoc faciunt, & alvum subducentia utrumque faciunt. Fortassis autem neque sic se habent alvum subducentia, velut alvum sistentibus contraria. Restitante enim alvo, propter vehementem stabilitatem corpus intumescit, pituita in ventrem perveniente, sic stabilitas secessum facit. Ubi enim pituita in ventrem ingressa fuerit, evacuatio contingit. Insuper vero alvum subducentia ex natura, stabilitatem faciunt in ventre, si quidem non subducentia feceris. Si autem exolvatur, & humectetur id, quod morbum facit, postquam exolutum fuerit, sanus evadit. Et sic ventrem sistentia, subducentibus stabilitatem ventris faciunt, & vicissim subducentia ventrem sistentibus. Eodem modo res se habet circa rubicundos, & pallidos. Nam & pituitosa, ac tumefacientia & pallidos faciunt, & boni coloris. Itemque attenuantia, utriusque autem medicamentum sunt contraria contrario. Verbi caussa. Quum intumuerit pallidus existens, exolvitur sane si

quod

quod medicamentum attenuans adhibitum fuerit ; atque hic tumenti attenuans opi-
tulatur. Rursus autem quod aliquando utilitatem cœpit, nunc hic opitulan-
ti opitulatur, quum sane præ gracilitate decolor, & pallidus factus fuerit. Si
quis enim pituitosum, ac tumefaciens medicamentum exhibuerit, pallor sedatur.
51 * Insuper vero etiam dolor & propter frigiditatem fit, & propter caliditatem,
& propter valde exuperans, & propter imminutum; & in perfrigeratis qui-
dem natura extra corpus ad cutem propter calfaciens valde dolor fit; in calidis
vero natura propter frigidum. Et in siccis natura, si humectentur, & in humidis
natura, si resiccentur. In singulis enim, quorum natura permutatur, ac corrum-
pitur, dolores fiunt. Sananturque dolores contrariis, idque etiam unicuique mor-
bo proprium est. Nam in calidis natura propter frigiditatem ægrotantibus, do-
lores calefiunt, & reliqua juxta hanc rationem fiunt. Alius porro modus
hic est, per similia morbus fit, & per similia adhibita ex morbo sanantur. Vel-
ut urinæ stillicidium idem facit, si non sit, & si sit, idem sedat. Et tussis eodem
modo, velut urinæ stillicidium ab iisdem fit, & sedatur. Alius rursus mo-
dus hic est. Febris, quæ propter tumefactionem ex pituita fit, aliquando quidem
ab iisdem fit, & sedatur, aliquando autem a contrariis. Aliquando enim, si quis
vult aqua calida lavare, & multum potum exhibere, sanus æger fit, & febris,
quæ propter tumefactionem facta est, pituitosis, ac tumefactionem facientibus
oblatis, & adhibitis finescit. Et si quis vult medicamentum bibendum dare,
alvum subducens, & vomitorium, eodem modo & a facientibus sedatur, & a sedan-
tibus fit. Nam si quis homini vomenti, aquam multam bibendam dare velit, eluen-
tur ea, propter quæ vomit una cum vomitu. Et sic quidem per vomitum vomitus
sedatur. Rursus autem propterea quod sedatur, quia inferne procedere ipsi fecit,
ex illo id, quod intus est, vomitum facit, & ambobus contrariis modis homo sanus
52 fit. * Et si quidem sic in omnibus haberet, stata sane ac certa medicina esset. Ita a-
lia quidem contrariis curare oportet, qualia tandem sint, & a qua caussa fiant: alia ve-
ro similibus, qualia tandem sint, & a qua caussa fiant. Hujus autem rei caussa corpo-
ris debilitas existit. Corpus enim a cibis æqualibus æqualiter nutritur: a corpore
vero cibi superantur. Postquam vero plus, aut minus in ipsum ingestum est, aut alia
quæpiam transmutatio facta est, superatur, superant autem cibi. Et quum sane supe-
ratur corpus ab his, quæ ipsi offeruntur, florere hæc ipsa facit, & superant hæc simul
53 corpus, & contraria ipsi faciunt. * Et calida lavari, donec quidem corpus superat
ejus exhibitionem, florere corpus facit. Quum vero superatum fuerit, gracile corpus
facit. Et convivari similiter, ut lavari facit. Hæc enim, donec superantur, florere
corpus faciunt. Ubi vero superaverint, & alvi secessus, & varia vitia inducunt. Quum
autem id, quod offertur, transmutatur, necesse est, & id, cui offertur, transmutare.
Etenim corpus transmutatum parum efficax, ac potens est, & ab omnibus offensiones
percipit. Hoc autem faciunt & alvum subducentia; & florere ipsum facientia, graci-
le corpus faciunt, & reliqua omnia contraria his facientia. At vero Medicina brevem
occasionem habet, & qui hoc novit, illa stata ac certa habet, & scit, quæ consue-
ta sint, & quæ non consueta, ad quæ cognoscenda non est occasio in medicina, & quod
alvum subducentia non subducentia fiunt, & reliqua, quod contraria sunt, & contra-
54 riissima non contrariissima. * Occasio autem hæc est, ut cibos offeramus ea copia, quan-
tam corpus, cui offeruntur, superare valeat. Nam si quis sic fecerit, omnino necesse
est cibum alvum subducentem oblatum, subducentem esse, & pituitosum, pituitosum.
Si igitur superaverit corpus ipsos cibos, neque morbus, neque contrarietas fit ex his,
quæ offeruntur, & hæc est occasio, quam medicum nosse oportet. Quum vero occa-
sionem supergressus fuerit, contrarium fit, & antequam ei excessum factum esse putant,
consequens est, ut calescat. Donec enim corpus id, quod oblatum est, superaverit, cor-
pus nutritur. Ubi vero hanc occasionem transmiserit, contrarium fit; nam attenua-
tur, & gracilescit. Sed & alia omnia, & quæ tumefaciunt, donec quidem superave-
rit corpus, ampliusque pro occasione offeruntur, etiam juxta naturam suam singula
faciunt, & pituitosa, sive tumefacientia tumefaciunt: ubi vero occasionem transmi-
serint, contraria sunt. Medicamenta sunt omnia, quæ præsentem statum transmo-
vent. Omnia autem fortiora transmovent. Licet autem, si velis, medicamento trans-
movere, & rursus, si velis, alimento, ac cibo. Omnia vero ex præsenti statu transmo-
vere, ægrotanti opitulatur. Si enim id, quod morbum facit, non transmoveris, au-
55 gescit. * Medicamenta fortia a natura, in debilibus morbis dare non oportet,
neque paucitate medicamenti debilitas ipsius facienda est. Sed fortibus natu-
ra fortibus pharmacis utendum est: debilibus vero pharmacis non fortibus. Neque
partiendum est medicamentum; sed singulis secundum naturam: debilibus quidem de-
bilia a natura: fortibus vero morbis, fortis naturæ pharmaca exhibenda sunt.
Cæterum morbi ea parte, qua proximi sunt, educendi sunt, & qua parte singu-
56 lis exitus quam proximus est, extrahendi. * Alvum autem subducentia talia sunt,
quæcumque lubrica, & incisiva sunt, & quæcumque in calidis attenuantur. Venter e-
nim calidus est, & reliqua, quæ salsuginosa sunt, & quæcumque ex talibus plurimum par-
ticipant. Contra alvum non subducentia, sed sistentia sunt, quæ flatum exhi-
bent: humida enim resiccata flatum faciunt: & quæ adstringunt, & quæ a calo-

re com-

e compacta sunt, & friabilia, & sicca. * Omnia autem, quæ foris extenuant, in- 57
tra corpus assumpta tumefactionem inducunt: eadem autem & ventrem sistentia, & pi-
tuitosa, ac tumefacientia existunt. Et quæ alvum subducunt, ac extenuant, cum ca-
lefacientibus eadem sunt. Insuper autem etiam acida pituitosa sunt. Om-
nia vero, quæ frigefaciunt ea, quæ in ventre sunt, talia alvum subducunt. Item quæ
frigida sunt, & quæ humida. Quum autem non alvum subducentia fuerint, calefa-
ciunt: frigefaciunt autem & calida in ventrem assumpta, & cito secessum faciunt;
si vero secessum non faciunt, calida in ventre existunt. Ex his quæcumque repletio-
nem faciunt, maxime pituitosa sunt. Quæ vero plurima assumpta repletionem
non faciunt, alvum subducunt. Medicina itaque mihi jam tota inventa esse vide-
tur, quæ sic habet, & quæ docet singulas & consuetudines, & occasiones. * Qui 58
enim sic Medicinam novit, minime fortunam respicit, aut expectat, sed & citra for-
tunam, & cum fortuna recte faciet. Constans enim, ac firma est tota medicina, &
doctrinæ optimæ in ipsa compositæ, minime fortuna egere apparent. Nam fortu-
na sui juris est, & nullius imperio subest, neque optantis est ad ipsam pervenire.
Scientia vero imperata facere cogitur, & facile est, ipsam feliciter assequi: si quis
sciens uti velit. Deinde vero quid opus est Medicinæ fortuna? Si enim morbo-
rum medicamenta clara sunt, & manifesta, velut equidem arbitror, non expectant
sane fortunam ad sanandos morbos: si quidem sunt medicamenta. Si vero cum for-
tuna exhibere ipsa prodest, non magis medicamenta, quam ea, quæ non sunt medi-
camenta, una cum fortuna adhibita, sanos faciunt. Quicumque vero fortunam ex Me-
dicina, aut alia quapiam arte expellit, dicitque eos, qui probe rem aliquam sciunt, for-
tuna non uti, is contrarium mihi judicare videtur. Mihi enim soli hi fortunate asse-
qui, itemque infortunate non assequi videntur, qui recte quid, & male facere sci-
unt. Fortunate enim assequi, est recte facere: hoc autem hi, qui sciunt, faciunt. Non
assequi autem hoc est, si quis non sciat, hoc non recte faciat. Indoctus autem qui est
quomodo fortunate assequi possit? Si quid enim etiam assequatur, non memorabi-
lem sane successum habebit. Qui enim non recte quid facit, non fortunate as-
sequi poterit, quum reliqua, quæ æquum est facere, non faciat. * MORBI MULIEBRES. 59
Uteri omnium morborum caussæ sunt: hi enim, ubi ex natura trasmoti fuerint,
morbos exhibent, sive ascenderint, sive descenderint. Et quum quidem uteri oscu-
lum suum non demittentes, & pudendi eminentias non contingentes, transmoti
fuerint foras, levissimus morbus est. Quum vero in anteriorem partem promoti
fuerint, & osculum in pudendi eminentias, ac labra immiserint, primum quidem
ipso contactu dolorem uterus percipit, ac exhibet: deinde obturatus, & velut oper-
culo contectus ex eo, quod pudendi eminentiis incumbit, fluxus non contin-
git, qui mensium nomine venit. Hic vero fluxus congregatus tumorem, ac dolo-
rem exhibet. * Et si quidem infra descendens & aversus, in inguen se immise- 60
rit, dolorem exhibebit. Si vero sursum ascendens, aversus, & obturatus fuerit, etiam
sic propter raritatem, ac coarctationem dolorem exhibet. Quum vero propter
hoc ægrotarit, coxendicum, ac capitis dolorem facit. Ubi vero uteri impleti
intumuerint, nihil fluit, & pleni fiunt: quum autem pleni facti fuerint, coxendicesque
contingunt, dolores exhibent, & in coxendices, & in inguen, & velut pilæ in ven-
tre discurrunt, & caput dolore affligunt, modo altera ipsius parte, modo totum,
prout contingit ipsi morbus. Hæc itaque sic curanda sunt. Si quidem descen-
derit solum, & illini possit, utere, quocumque libet, ex graveolentium genere, aut ce-
dro, aut allii intrito, myttoto græcis appellato, aut aliquo alio ex graviter, & ma-
le olentium numero, eoque suffitum facito, & fomenta ne adhibeto, neque cibo, ne-
que potu urinam ciente hoc tempore utitor, neque calida lavato. * Si autem sursum ascen- 61
derit, & non aversa fuerit, medicamentis apposititiis bene olentibus, & quæ si-
mul calefaciunt, utere. Velut sunt myrrha, aut unguentum, aut aliud quoddam odo-
ratum, simulque calefactorium. Et his quidem subdititiis uteris; fomentum autem ex
infernis ex vino adhibebis, & calida aqua lavabis, & urinam cientibus uteris. Ex hoc
autem manifestum fit, aversa sit, nec ne. Si enim sursum progressa aversa non fue-
rit, fluxus procedit; si vero aversa sit, fluxus, menstrua appellata, non contingit.
Hunc morbum fomento primum tali curare oportet. In vinum grossos immit-
tito, ipsumque vinum calfacito, & cucurbitam circum osculum vasis, in quo cale-
fit, addito hoc modo. Cucurbitam per medium dissectam evacuato, & summi-
tate ipsius modice rescissa, velut in utriculis fieri solet, hanc ipsam vasi, velut o-
perculum circumdato, quo odor per angustiam means ad uterum perferatur. Insu-
per autem & calida aqua fovere, & calefacientibus medicamentis subdititiis uti opor-
tet. Calefacientia autem sunt ea, quæ dicunt ex superius relatis, itemque hæc. Ster-
cus bubulum, fel bubulum, myrrha, alumen, galbanum, & si quod aliud ejusmodi
est. Plurimis etiam ipsarum per purgantia inferne medicamenta alvus subducen-
da est, & per debilia, quæ vomitum faciunt, ne evacuatio ex supervacuatione fiat.
* Cæterum subdititias glandulas sic facere oportet, si fortes facere velis. Mel 62
semicoctum facito, & ex præscriptis subdititiis pharmacis ea, quæ valde effica-
cia sunt, immittito, & ubi immiseris, glandulas formato instar earum, quæ in sedem
induuntur, verum longas facito has, ac tenues. Mulierem vero supinam reclinato, lo-

cis a

cis a pedibus lecti altius inflatis, deinde apponito, & panniculo intecto, aut a-
lia quadam re consimili calefacito, donec colliquescat. Si vero debiliorem glan-
dulam subdere velis, in linteolum illigato. Sed & si humore pleni uteri osculum
tumidum habuerint, & non fluxerint, fluxionem facere oportet, & subdititiis phar-
macis sanare, itemque fomentis, velut scriptum est, ita faciendo, velut in priore flu-
xione suppressa. Quin & si in anteriorem partem procedens, uterus aversus fue-
63 rit, fluxionem facere oportet, velut in superiore fluxione suppressa. * Quum vero
fluxus nimius fuerit, neque calida aqua, neque alio quopiam calefacere oportet, neque
urinam cientibus uti, neque cibis alvum subducentibus. Lecti autem partes a pedi-
bus altiores esse oportet, ut ne declinatio fluxui facilitatem praebeat. Utere au-
tem simul etiam subdititiis adstringentibus. Fluxiones porro, quum confestim
venerit purgatio, statim subcruentae fiunt; quum vero tardius prodierit, purulentae.
Et junioribus subcruenta magis prodeunt. Seniores vero magis mucosa menstrua
habent.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE AERE, AQUIS, ET LOCIS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Anni temporum ratio, Ventorum, Aquarum, Civitatum situs, Terrarum differentiae, Diaeta hominum diligenter a Medico observanda.*

2 *Astronomiae cum medicina cognatio. De Ventorum ratione in genere. De civitatum Meridionalium situ, earundem ventis, aquis, & morbis, singulis aetatibus, atque anni temporibus vernaculis.*

3 *Urbium bene sitarum commoda. Aestate sicca morbi citius sedantur. Phagedenae hyeme humida oriuntur. Hyems frigida quos morbos faciat. Boni potores qui. Crapula.*

4 *Morbi in hac constitutione mulieribus, pueris, & viris familiares. Convulsiones, & anhelationes pueris familiares morbi. Morbus sacer convulsionis species. Alvo liquida morbi acuti non proveniunt. Lippitudines humidae non graves, nec diuturnae. Semisiderati ex cerebri defluxionibus.*

5 *De Civitatum septentrionalium situ, aquis, ventis.*

6 *Morbis acutis obnoxii qui. Lippitudines durae, ac vehementes. Sanguinis e naribus fluxiones. Morbi sacri. Longa vita homines: Moribus feris.*

7 *Morbi mulieribus familiares. Sterilitatis caussa. Lac, aquarum duritia, & cruditas extinguunt. Tabes a partu frequentes. Morbi pueris familiares. Hydrops testium.*

8 *De civitatum Orientalium situ, & accidentibus. Aquae Orientalium omnes splendidae, odoratae, molles, & amabiles. Sol aquas illustrat, & castigat. Corporum eorum constitutiones. In civitatibus Orientalibus morbi pauciores, ac debiliores. Mulieres in Orientalibus facile pariunt.*

9 *Civitatum ad occasum sitarum consideratio. Aquae. Occidentales cur decolores, infirmi, ac voce gravi plerumque praediti. Venti occidentales autumno similes.*

10 *De aquarum differentiis in genere. Splenes magni, ac pleni: ventres duri, ac calidi ex aquis lacustribus. Humeri, clavicula, & facies attenuata ex aquis palustribus.*

11 *Aquae palustres edaces, ac siticulosos faciunt. Hydropes plurimi, ac lethalissimi. Morbi aestivales occidentalibus familiares. Dysenteria, Alvi profluvia. Febres quartanae.*

12 *Morbi hyemales in occidentalibus. Peripneumonia. Insaniae morbi. Febres ardentes propter ventris duritiem. Tumores in mulieribus. Pituita alba. Hernia puerorum. Varices virorum. Ulcera in tibiis. Mulieres cur in se in utero habere saepe falso credant. Aquae palustres ad omnem rem improbae.*

13 *De Aquis fontanis. Aquae durae quae. Aeris, argenti, auri, &c. generationis caussa.*

14 *Aquae optimae. Aquae salsae, crudae, ac durae. De aquis quibusdam, morbis, & naturis commodis.*

15 *Aquae pessimae. Aquarum discrimina sanis non observanda.*

16 *Quae aquae alvum solvant, aut sistant. Cur aquae salsae alvum (ut vulgo putatur) non solvant.*

17 *De Aquis pluvialibus, & cur hae levissimae, dulcissimae, tenuissimae, ac splendidissimae. Sol quod tenuissimum est in aqua, item in hominum corporibus educit, & sursum rapit. Partes corporis soli expositae cur non exudent.*

18 *Aqua pluvialis cur cito putrescat, & odorem malum habeat. Cocta omnia dulcia fiant.*

19 *Pluviae generatio. Aquae pluviales cur coquendae, & excolandae.*

20 *De aquis ex nive, & glacie generatis. Aqua congelata.*

21 *Aquae a nive, aut glacie eliquatae. Aquarum omnigenarum, & de magnis fluminibus, & stagnorum, qui morbi peculiares. Aqua invectitia. Aquam aquae haudquaquam esse similem.*

22 *Aquis, ventorum differentia saepe robur exhibent. Urinam qui facile, & difficulter ejiciant.*

23 *Calculi generatio. Cur pueri calculosi pudenda fricent, ac trahant. Calculoso-*

spissari non possit, & pulmonem putrem facit, & vicinas ipsi partes, fiuntque sup-
purati, ac tabidi. Fiunt autem hi morbi etiam ob alias caussas. Inde porro
hæc vena pulmonem occupat, & per extremitates duas magnas intro conver-
sas, sub septum transversum extenta est ad spinam; alba, ac nervosa venulas per
reliquum condensatum corpus spargens: hinc autem per verticula densis venulis in
spinalem medullam inseritur, ac instar hæderæ implicatur. * Et aliæ quidem venæ 21
in corpus distributæ ex omnibus partibus ad spinam tendentes, unaquæque quod
tenuissimum, ac sincerissimum est, colligens hic eructat. Hæc vero velut præses im-
posita per demissas plicationes in idem cogit. Inde vero etiam in rhenes radi-
ces agit, tenuibus, ac fibrosis venulis juxta spuriam costam: hinc autem tendens con-
densatur, posteaque etiam nervosa fit ad principis intestinum ac podicem, comprimensque
musculos adstrictorios ipsi inseritur. In vesicam etiam, & testes, ac adstites ra-
dices agit, multiplicibus implicatis, tenuibusque, ac solidis, & fibrosis venis. Inde
vero crassissima, ac rectissima ipsius pars rursus conversa in caulem transit, hoc
est pudendum. In reflexu autem in illa ipsa adaptatur. Et per pectinem supra sub-
ter cutem ventris, & ipsius venæ, procedunt venæ ad eas, quæ deorsum tendunt,
quæ in seipsas mutuo derivantur. Penetrant autem & per pudendum venæ crassæ,
& tenues, & densæ, & curvæ. * At vero in fœminis illa ipsa in uteros tendit, 22
& in vesicam, ac urinæ meatum: hinc autem recta procedit, & mulieribus quidem
circa uteros pendet, masculis vero circa testes disseminatur. Ob hanc autem
naturam ipsa vena etiam plurima fœcunda, ac genitalia concipit. A plurimis e-
nim, ac sincerissimis partibus connutrita, paucique sanguinis existens, ac cava, &
densa instar nervi, ac spiritu referta, intentaque a pudendo, demissas ad spinam ve-
nulas cogit: hæ vero velut cucurbita medicinali in seipsas coactæ, omnia in su-
pernam venam emittunt. Constat autem & ex aliis corporis partibus in hanc,
verum multo maxima pars velut dictum est, de medulla hac colligitur. * Vo- 23
luptas vero accedit, vena hac genitura expleta. Quum igitur soleat reliquo tem-
pore modici sanguinis, ac multi spiritus esse repleta, & calefacta, & semine de-
orsum confluente, os, quæ in seipsa habet, constringit. Spiritus autem in ipsa exi-
stens, & præsens violentia, & caliditas, & venarum undiquaque concitatio, titillatio-
nem inducit. Illa autem, quæ a seipsa germinavit, per dorsum, & jugulum juxta spi-
nam sparsa, multis venulis costas intertexit, & verticula per carnes alternatim con-
densat, ut & probe nutrita, & sanguine plena existat. Ipsa autem juxta coxendicem
ac nates meat, per musculum sub femore submersa: a natibus vero juxta acetabu-
lum femoris juxta caput in venam perforata est, quæ femori respirationem exhi-
bet: trans femur autem juxta flexuram ad genu. * Alteram vero juxta inguina de- 24
mittit frequentibus radicibus, & ægre transeuntem. Hæc vero per musculum ten-
dens, & circa genu disseminatur, & per ossis tibialis summitatem venam de se in
fistulam cavat, quæ medullam nutrit, & derivatur per infimam tibiam juxta pe-
dis illigationem, ac connexionem. Ipsa autem per patellam genu ad interna per tibiæ
musculum submersa extenditur, & per malleolum implicatur intus crassa, & san-
guine plena, atque hic circa malleolum, & tendinem, venas ægre cognobiles produ-
cit, ac involvit. Ipsa vero infra ad pedem, sub summum pedem decurrit, & hic se im-
plectens, & in magnum digitum innitens, duplam sanguine refertam venam super-
ne sub cutem ex summo pede reflectit, & apparet sane crassefacta juxta externam
malleoli partem, ac sursum spargitur juxta oppositum tibiæ radium. Juxta suram
autem, velut fundam facit. Inde extenditur juxta internam genu partem. * Immit- 25
tit etiam patellæ venas, & juxta internam patellæ partem, quæ cava est, venam im-
plicat, quam si quis doleat, celerrime biliosum, serosum, ac saniosum humorem col-
ligit: procedit autem ipsa juxta internam genu cavitatem. Distribuit etiam de se in po-
plites multas implicatas venas. Quæ inde tendentes juxta nervos sub femore,
radices agunt in testes, & in rectum intestinum, ac podicem, & circa os sacrum at-
tenuatæ unitæ circumtenduntur. Illa vero procedens juxta internam genu cavita-
tem, sursum juxta internam femoris partem in inguem transit, & per coxendicem ul-
tra ad spinam, & lumbum foras veniens, crassa, & lata, ac sanguine plena sursum por-
rigitur ad hepar, & ubi bifidam produxit sanguine refertam venam, dextram he-
patis extremitatem ad rhenem occupat. Rursus vero subter hepar dispersa in ve-
nam crassam finditur. Fissa vero in crassitudinem hepatis inseritur, & altera qui-
dem ipsius pars in superficie visceris extat, in qua etiam est fel, habetque multas ra-
dices instar cirrorum, ac plicationum per hepar dispersas: altera vero pars per inter-
nas ipsius partes derivatur. * Duæ autem venæ inter duas latas extremitates 26
explicantur, & una quidem per vertices, ac cutem penetrans ex umbilico effer-
tur. Altera vero premens spinam, in rhenem, ac vesicam, & pudendum, velut an-
coris jactis inseritur. Verum ex coxendice incipiens ascendere ad pubem, multas
vagabundas producit venas, & costas, ac verticula ad spinam illigat, & propa-
gines suas multipliciter per venas transmittit, & intestina, ac ventrem involvit. Et
aliæ quidem a pube ad mammas, & supra mentum, & summos humeros exporrectæ
divagantur. Alia vero procedens juxta crassitudinem hepatis, ubi fel in fistulam
coegit, sursum sub spinam dispergitur, per septum transversum itinere facto.

* Cæ

27 * Cæterum vena ex sinistris partibus, in reliquis quidem juxta eamdem naturam, velut ea, quæ in dextris, radices agit. Verum ex sinistris emergens in hepar non se ingerit, sed in splenem inseritur juxta caput, quod in crassitudine ipsius consistit. Inde vero internas splenis partes subit, ipsasque venulis sanguinolentis instar aranearum telæ intertexit. Hic vero totus ex omento elevatur, venulis ex se ipso sanguine plenum ipsum reddens. Quæ vero a capite splenis ad spinam accedunt, per septum transversum penetrant. Inde vero sursum & dextra, & sinistra sub pulmonem extenduntur. Quæ autem sanguine plenæ sunt, sub ipsum, & in ipsum corrivantur. Quæ vero pauci sanguinis, & tenues a pulmone intrinsecus procedentes, qui natura rarus existit, utpote ab ipso emulctæ, in cor frenantur circa auriculas ipsius, & in cavitates internas diffluunt. Ingerunt autem & priores in ipsum. Etenim in angustia transitus situm est, velut ex omni corpore habenas habens. Quapropter ex omni corpore maxime circa thoracem sensus
28 existit. * Colorum quoque mutationes corde adstringente venas, ac laxante fiunt. Laxante quidem igitur rubicundi colores fiunt, & bene colorati, ac pellucidi; constringente vero, virides cum pallore, & lividi. Verum tales evariant juxta præsentes in unoquoque colores.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE LOCIS IN HOMINE.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Corporis principium nullum; sed omnia similiter principium, & omnia finis. Morborum in toto corpore principium nullum. Corpora sicciora morbos magis recipere, ac magis dolere a natura, atque in ejusmodi corporibus esse longissimos.*

2 *Partes corporis singulæ, aliæ aliis quomodo morbos faciant. Quomodo ex egestione moderata impedita morbi fiant.*

3 *In curandis morbis, morborum caussæ quomodo tollendæ. Corpus sibi ipsi esse simile, ac ex iisdem componi. Corporis minima aliqua parte affecta, cur totum corpus affici contingat. Medicinæ artis principium.*

4 *Auditus, Olfactus, Visus ratio.*

5 *Visus unde nutriatur, & qua ratione extinguatur. Oculorum membranæ tres, & quomodo ex his læsis morbi fiant. Cerebri membranæ duæ.*

6 *De venarum ex capite distributione. Vena a capite ad nasum. Venæ temporales. Venæ temporales solæ sanguine non irrigantur. Venæ temporales cur solæ pulsatiles.*

7 *Visus unde turbetur. Venæ aurium. Venæ in renes, ac testes desinentes. Sanguinem mingere qui soleant. Venæ humerales. Venæ aliæ a vertice juxta aures.*

8 *Venæ cavæ distributio. Venarum sectio quæ hominem infœcundum facit. Vena splenis. Venæ utriusque manus a vena cava producuntur. Venarum communicatio.*

9 *Venarum, quam nervorum morbi leviores. Natura venis in humore est, in carnibus. Nervorum substantia, eorumque in corpore situs. Nervorum morbi curatu difficiles. Nervis qui morbi familiares. Nervi premunt articulos, & per totum corpus sunt extenti. Nervi in quibus robusti, & crassi. Circa faciem, & caput non sunt nervi, sed fibræ.*

10 *De Suturis capitis, & quod alia tres, alia quatuor habent. Suturarum multitudo ad sanitatem utilis. De Verticulis. Costæ septem.*

11 *De Claviculis. De Scapulis.*

12 *De cubito, seu manu. Digitorum articulos faciunt ossa omnia quæcumque inter se committuntur.*

13 *De Coxendicis articulis, qui acetabula dicuntur. De Femore. De Tibiæ osse. Molæ, seu patellæ munus.*

14 *In pedibus, & in manibus articuli multi. Ossium, & articulorum idem numerus. Mucus in articulis. Articuli pro muci qualitate vel sani sunt, vel ægrotant.*

14 *Claudicatio quomodo a muco in articulis fiat. De Tribus fluxionum caussis. Fluxiones propter frigus, & caliditatem.*

16 *Humor nimis calfactus fit tenuior, omneque cedens fluit.*

17 *Fluxiones aliquando fiunt partibus infernis siccis, supernis vero humidis.*

18 *De capitis septem fluxionibus. Fluxiones cur frequenter in thoracem fiant. Lassitudine cur affligantur, qui a bilis fluxione infestantur. Suppurati, & tabidi ex bilis in thoracem fluxione. Fluxio in medullam tabis occulta generatio. Fluxionis in vertebras, & carnes notæ. Hydrops a capitis fluxione ad vertebras, & carnes.*

19 *Coxendicum, & articulorum ex fluxionibus affectiones.*

20 *De Pituitæ in nares fluxione. De fluxione in aures. Auris fluxiones quomodo curandæ.*

21 *De variis in oculis fluxionibus, earumque curatione. Oculi post fluxionem statim inflammati. In oculorum fluxione velut lapilli subtercurrentes. Fluxio lenta cum pruritu.*

22 *Caput, & oculos purgantia medicamenta. Fluxus mucosi a carne, & osse ad oculos*

curatio. Fluxus mucosi ad oculos nota, & curatio.

23 *Capitis in fluxu mucoso ad oculos secandi ratio. Humoris in visum, seu humorem purum fluxus curatio.*

24 *De fluxione capitis in thoracem biliosa, notæ. Peripneumonia, pleuritidis generatio a capitis fluxione biliosa.*

25 *Peripneumonia morbus periculosus. Suppurati ex peripneumonia, aut pleuritide, non moriuntur.*

26 *Suppuratio quibus de caussis contingat. Suppuratio ab ulcere levior. Suppuratio aliquando extra pulmonem a ruptura, & carne contusa. Pulmonis aorta.*

27 *Tussis, & pruritus in pulmone: in tabidis unde.*

28 *Suppurati quomodo cognoscantur.*

29 *De capitis fluxione in spinam nota. Bilis fluxio periculosa, si icterus in oculis accedat. Icterus quomodo in oculis cognoscatur.*

30 *Pleuritidis curatio. Acetum mulsum, aut acetum, & aqua in pleuritide.*

31 *Suppuratis quomodo caput purgandum. Tabidorum curatio.*

32 *De fluxione per gulam in ventrem, & ejus curatio.*

33 *Quomodo ex fluxione retro ad vertebras, & spinam medullæ hydrops contingat, & ejus curatio. Fluxiones ad loca vicina derivandæ.*

34 *De coxendicum dolore a fluxione capitis.*

35 *Tabis ex fluxione retrorsum curatio. Lactis infusum. De splene aucto. Splen ex iisdem florescit, & corpus contabescit, curatio.*

36 *Crustarum circa umbilicum, & in ipso ustarum usus in splene florescente. De pueri hydropici curatione.*

37 *De Pleuritidis sicca citra fluxum curatione. Pulmo natura siccus, & quando gracilescat.*

38 *Febrium a bile, & pituita conclusarum generatio, & curatio. Pharmacum bilem ducens in febribus recentibus, præterquam in quartanis.*

39 *Febrienti cibus non offerendus, neque sorbitionibus subtus alvum ducas. Febrientium potus. Gracilis, ac macilentus a febre ustus quomodo cibandus, & curandus. Ex Cammaro in febrientibus potio.*

40 *De Icteri, sive regii morbi curatione. Cucumeris sylvestris radix in balneo ictericorum. Medicamentis bilem ducentibus in ictero non utendum.*

41 *De ulceribus feridis curatione, & generatione.*

42 *De Angina, seu Cynanche generatione, & curatione.*

Quod morbi a principio curandi.

43 *De Capitis fracturis, earumque curatione. Ossium capitis periculosa fissura.*

44 *Febricitantibus caput non purgandum. Pharmaca purgativa calfaciunt. Atra bilis vomitus in vulnere lethalis. Tennis existens, & derepente subsidens ab evacuatione detentus moritur. Ulcuscula in debilibus erumpentia lethalia. Ulcuscula livida in debili enata, mortale.*

45 *A medicamenti potu ægrotantes quomodo curandi. Bilis fluxus spontaneus difficulter sedatur. Vomitus in vinoso non sedandus. Sanguis morbum faciens, dolorem; pituita ut plurimum gravitatem facit.*

46 *Morbi incogniti quomodo aggrediendi. Morbi in ægrotis fortibus: debilibus autem morbis, & contra, quomodo curandi. Gymnastica Medicina contraria.*

47 *Ulcerum, & quæcumque supra corpus eminent, curatio. Fluxioni a capite fluenti vomitus conducit.*

Antiqui morbi recentibus difficilius curantur. Ulceris callosi curatio. Pharmacorum tumefacientium, & attenuantium usus. Ulcerum nondum maturorum constrictio.

48 *Tristes, anxios, & se strangulare volentes mandragora radix sanat. Convulsionis curatio. Febris a convulsione, & a ruptura. Distortio manuum, & pedum insaniam facit.*

49 *Venam urendi ratio. Vena perusta sanguinem non emittit. Sanguinis e vena fluxus quomodo avertitur. Coacervata diductis difficilius curantur. Doloris in capite curatio.*

50 *Medicinæ studium longe difficillimum. Medicamentorum facultates non semper ex sua natura æstimandæ.*

51 *Natura in singulis permutata, ac corrupta, dolores facit. Contraria contrariis curantur. Similia morbos faciunt, ac eosdem sedant. Tussis, & urina stillicidium.*

52 *Vomitus quomodo per vomitum sedetur. Medicamentorum exhibendorum ratio diversa. Corporis debilitas quomodo contingat.*

53 *Calidæ usus quatenus conducat. Corpus transmutatum parum efficax, ac potens est. Occasio in Medicina præceps est.*

Item quæ Medico sint cognoscenda.

54 *Ex cibis superatis neque morbi, neque contrarietas fit ex his, quæ offeruntur. Medicamenta omnia præsentem statum transmovent.*

55 *Medicamenta fortia, & debilia pro ægrotorum viribus sunt exhibenda. Vacuationis modus a figura partis affectæ.*

56 *Alvum subducentia. Salsuginosa calida. Alvum sistentia. Flatus facientia.*

57 *Acida etiam pituitosa. Alvum subducentia. Repletionem facientia maxime pituitosa. Medicina constans, ac firma fortuna non eget. Fortunam sui esse iuris. Scientia imperata facere cogitur, & facile ab industriis assequitur.*

58 *Medicinæ fortuna non est opus. Morborum medicamenta manifesta, ac clara esse. Fortuna ex Medicina, aut alia quapiam arte non pellenda. De Morbis muliebribus.*

59 *Uteri omnium morborum caussa. Menses quando non prodeant.*

60 *Mensium fluxus infra descendens, & sursum ascendens. Coxendicum, & capitum dolores. Coxendicum, inguinum, & capitis doloris, ex impletis ac tumidis uteris curatio. Uteri descensus curatio.*

Uteri

61 Uteri ascensus curatio. Uterorum aversorum notæ.
62 Glandulas subdititias fortes ad uteros formandi modus. Uteri osculum humore plenum, ac tumidum. Uterus in anteriorem partem adversus procedens.
63 Fluxus muliebris nimius quomodo sistendus. Coloris menstruorum ratio. Menstrua juniorum, & seniorum in quo differant.

SECTIO I.

1 IHI quidem videtur principium corporis nullum esse, sed omnia
similiter principium, & omnia finis. Circulo enim scripto
principium non reperitur. Similiter etiam morborum in toto
corpore. Quod enim siccius est, morbos magis recipere, ac
magis dolere a natura solet. Humidum vero minus. Morbus
enim, qui in sicco est, stabilitur, & non cessat. Qui vero in hu-
mido diffluit, & alias aliam corporis partem occupat, & sem-
per transmigrans requiem facit, & citius quoque sedatur, utpote non stabilitus.
2 * Corporis autem singulæ partes altera alteri, ubi hinc, aut illinc processerit, mor-
bum statim facit, venter capiti, caput carnibus, ac ventri, & reliquæ omnes juxta eam-
dem rationem, quemadmodum venter capiti, & caput carnibus, ac ventri. Etenim
quum venter egestionem moderatam non fecerit, & in ipsum cibus ingeratur, humidi-
tate ciborum ingestorum corpus irrigat. Ipsa autem humiditas a ventre obstructa, a-
cervatim ad caput viam facit, & ubi ad caput pervenerit, a vasis in capite non rece-
pta, fluit quocumque contigerit, & circum circa caput, & in cerebrum per os tenue,
& partim quidem os ipsum subit:, partim vero circum cerebrum per os tenue. Et si
quidem in ventrem rursus pervenerit, ventri morbum inducit. Si vero ad aliam ali-
quam partem incubuerit, illi ipsi morbum facit. Ita etiam reliquæ partes altera alteri
3 morbum inducit. * Et optimum fuerit sic curare ægrotos per has, quæ morbos fa-
ciunt. Sic enim quam optime principium ægrotantis quis sanaverit. Corpus por-
ro ipsum sibi ipsi idem, ac simile est, & ex iisdem compositum est, Similiter autem
habet & parvas, & magnas partes, itemque infernas, ac supernas. Et si quis mini-
mam corporis partem acceptam male afficere velit, totum corpus affectionem sentiet,
qualiscumque tandem ea fuerit: propterea quod minima corporis pars omnia ha-
bet quæcumque & maxima. Insuper quicquid tandem minima pars pertulerit, ad
gentilitatem refert, ac transfert, unaquæque ad suam, sive bonum, sive malum id
fuerit: & propterea corpus & dolet, & lætatur cum minima gente, quia in minima
omnes insunt partes, & hæ ad gentiles sibi ipsis singula transferunt, & omnia
4 denunciant. * Cæterum natura corporis principium sermonis in arte medica,
primum perforata est, qua parte audimus. Etenim vacua circum circa aures, non
aliud inaudiunt, quam strepitum, & clamorem. Quicquid autem per membranam in ce-
rebrum pervenerit, id liquido, & clare auditur. Ob id etiam foramen solum per mem-
branam circum cerebrum extentam est. In nares autem non inest foramen, verum mol-
lis laxitas velut spongia, & propterea per longiorem distantiam audit, quam olfacit;
5 odor enim ab olfactu longe dispergitur. * Et in oculos venulæ tenues ad visum
ex cerebro per ambientem membranam feruntur. Hæ autem venulæ visum alunt
humore de cerebro purissimo, qui etiam in oculis apparet. Eædem venæ etiam
visum extinguunt, ubi fuerint exsiccatæ. Membranæ autem tres sunt, quæ o-
culos custodiunt. Superna quidem crassior, media tenuior, tertia tenuis, quæ hu-
morem conservat. Ex his superna, & crassissima, si lædatur, ac mutiletur, mor-
bos facit. Media vero etiam ipsa periculosa est, & ubi rupta fuerit, prominet fo-
ras, velut vesica. Tertia autem tenuissima omnino periculosa est, quæ humorem con-
servat. Membranæ cerebri duæ sunt, altera superna crassior, altera te-
nuis cerebrum attingens, non amplius eadem permanens, postquam fuerit vulnera-
6 ta. * Venæ autem transeunt ad verticem per carnem venientes ad ossiculum ferun-
tur, & per carnem duæ ex vertice recta, qua parte supercilia clauduntur, &
desinunt ad angulos oculorum. Una autem a vertice ad nasum fertur, & in utramque
nasi chartilaginem finditur. Aliæ vero duæ venæ juxta tempora feruntur in
medio temporum, & aurium, quæ premunt oculos, & semper pulsant. Solæ enim
hæ ex venis sanguine non rigantur, sed avertitur ex ipsis sanguis. Qui autem a-
vertitur, influenti occurrit, & qui quidem avertitur volens discedere: qui vero su-
perne influit, volens infra procedere, hic impelluntur, ac diffunduntur, ac mu-
7 tuo circumagitantur, & pulsum venis exhibent. * Visus humore de cerebro nutri-
tur; quum autem quid ejus de venis acceperit, fluxione turbatur, & humor ip-
se non apparet, & ob oculos moveri ipsi videntur aliquando, velut avicularum
imagines, aliquando velut lentes nigræ, & nihil exacte juxta rei veritatem videre
potest. Aliæ duæ venæ in medio aurium, & aliarum venarum, quæ feruntur ad
aures, & premunt aures. Aliæ duæ venæ ex ossis conclusione in aures ferun-
tur. Quædam vero infra ad corpus convertuntur: duæ quidem venæ juxta
tendines colli feruntur, & juxta verticula, & desinunt in rhenes: hæ autem et-
iam in testes penetrant, & quum hæ affectæ fuerint, homo sanguinem mingit.
Aliæ duæ venæ a vertice ad humeros feruntur, & sane humerales vocan-

tur. Aliæ duæ venæ a vertice juxta aures, ab anteriore colli parte utrinque
ad cavam appellatam venam feruntur. Cava autem vena finitur quidem velut gu-
la: consistit autem inter gulam, & guttur, sive arteriam, serturque per septum trans-
versum, & per cor, & inter septum, & finditur ad inguina, & ad femora intro,
& disparationes in femoribus facit, & ad tibias intus fertur ad malleolos. Hæ &
infœcundum faciunt hominem, quum fuerint sectæ, & in magnos digitos desinunt.
Ex cava autem vena producitur quædam in sinistram manum: fertur autem subter
splenem ad sinistri lateris mollitudinem, unde splen propagatur per omentum, &
finem sortitur ad thoracem. Producitur autem juxta septum, & cum humerali com-
mittitur subter cubiti articulum, atque hæc splenis gratia secatur. Alia etiam ad de-
xtram manum eodem modo a cava producitur. * Communicant autem omnes ve- 8
næ, & confluunt inter se mutuo, & aliæ quidem sibi ipsis per se committuntur, ac
concidunt: aliæ vero per venulas a venis extentas. Quæ autem carnes nutriunt,
ea parte inter se confluunt. * Et quicumque morbus a venis oritur, levior est, quam qui 9
nervis: diffluit enim una cum humore, qui in venis inest, & non quiescit. Et natura
venis in humore est, in carnibus. Nervi autem sicci sunt, & ventriculos, sive cavi-
tates non habent, & ad ossa consistunt, & maxima ex parte ab ossibus nutriuntur.
Nutriuntur & a carnibus, & colorem, ac robur inter ossa, ac carnem medium habent,
& humidiores quidem sunt, ac carnosiores, quam ossa: sicciores autem, ac magis ossei,
quam carnes. Quicumque autem morbus in ipsos pervenerit, roboratur, & quiescit in eo-
dem loco, & difficile est ipsum educere. Maxime vero impetunt ipsos distentiones,
& alii morbi, a quibus tremor corpus occupat, & qui tremere ipsum faciunt.
Nervi autem premunt articulos, extentique sunt per totum corpus. Robusti autem ma-
xime, & semper crassissimi sunt in illis corporis partibus, in quibus paucissimæ
carnes sunt. Et corpus quidem omne nervis plenum est. Verum circa faciem, &
caput non sunt nervi, sed fibræ consimiles nervis inter ossa, & carnes, tenuiores,
& solidiores. * Capita suturas habent, alia tres, alia quatuor: & quæ quidem qua- 10
tuor habent, his sunt utrinque juxta aures, & tertia ab anteriore, quarta a posterio-
re capitis parte. Sic quidem in capite quod quatuor habet, in eo vero, quod
tres, juxta aures utrinque sunt, & ab anteriore parte tertia, Posteriore vero parte
sutura nulla est, velut in eo, quod quatuor habet. Saniores autem capite sunt, qui
plures suturas habent. Inter supercilia os descendit, ac transit, & mandibula-
rum clausura in medio mento, & superne ad caput est. Verticula alii plura, a-
lii pauciora habent. Qui pauciora habent, his duodeviginti sunt, horum alia sursum
ad caput, alia deorsum ad sedem tendunt. Costæ septem a posteriore corporis par-
te ad verticula connectuntur, anteriore parte in pectore inter se committuntur.
* Claviculæ articulos habent, alios in medio pectoris juxta guttur, atque hic coarti- 11
culatæ sunt: alios vero ad humeros reclinatos ad scapulas, qui humeris sem-
per adhærent. Scapulæ vero ad membra brachii, sive totius manus coarticulan-
tur, incumbentes in ipsum os, quod in membro est. Juxta os autem appendices
duæ prodeunt, altera intrinsecus, altera forinsecus, quæ ad scapulas ossi adna-
scentes, infra coarticulatæ sunt. Quæ vero in cubiti flexura sunt, infra quidem
radio coarticulatæ sunt, juxta os natura cavum existens: supra autem radium pau-
lulum, in cubiti gibbum, & tunc tum os, tum radius in idem commissa, articulum
in cubiti gibbo faciunt. Juxta ulnam vero appendices prodeunt, tenues valde qua-
tuor, duæ sursum, duæ deorsum, & ad cubiti gibbum quidem duæ appendices consi-
stentes, supra ex osse hærent, hæ cum osse cohærentes, juxta ossis articulum in cubi-
ti gibbum coarticulantur, * Quæ vero infra sitæ sunt, & intus reclinatæ, hæ utræque 12
committuntur ad radium ex supernis a membro procedentem, & intus ad membrum
coarticulantur, & radium appellatum faciunt hæ sibi ipsis intus in cubito commis-
sæ. Infra autem ad manum os articulum habet. Appendices vero hac parte teneræ e-
xistentes: duæ quidem non exeunt in articulum. Superna autem, & inferna cum osse
coarticulantur ad manum. Cæterum manus articulos multos habent. Quæ-
cumque enim ossa inter se committuntur, omnia articulos faciunt. Digiti articu-
los habent multos, unusquisque tres. Unum ad unguem, in medio unguis, & nodo-
sæ prominentiæ, alterum in ipsa nodosa prominentia, qua parte etiam digitos confle-
ctunt. Tertium qua parte digitus a manu exoritur. * At vero in coxendicibus articu- 13
li duo sunt, quæ acetabula appellantur, & femora in hos inarticulata sunt.
Juxta femora autem appendices duæ protenduntur, altera intus, altera foris, & in
articulum neutra procedit, neque ab altera parte, sed ad os ad femur inferuntur.
Femur autem superne, ubi in acetabulum ingruit, bifidum est hujusemodi bicipi-
tate. In ea quidem parte, quæ intro inclinata est, in summitate rotundum est, ac le-
ve, quæ etiam in acetabulum ingreditur. Altera autem bicipitatis pars exterior ma-
gis foras prominet, & inferius apparet ad nates, & coxendix appellatur. Ad ge-
nu vero os femoris taliter biceps est. Bicipito autem huic os tibia appellata, vel-
ut in cardine adaptatum est, supra adaptatum autem mola, sive patella incubuit, quæ
humiditatem a carne in articulum expassum descendere prohibet. Juxta tibiam autem ap-
pendices duæ procedunt, quæ inferne ad malleolos pedis finiunt, superne ad genu,
non autem perveniunt ad articulum. * Ad pedem vero tibia juxta malleolos articulum 14
habet, & alium infra malleolos. Et in pedibus articuli multi, quemadmodum & in ma-
nibus

nibus sunt. Quot enim ossa, tot sunt articuli, & in digitis pedum eodem numero
sunt, ac pari modo habent. Articuli insuper multi in corpore parvi sunt, non simili-
ter omnibus, sed alii aliis. Hi autem, qui scripti hic sunt, omnibus similiter ha-
bent. Aliæ etiam venæ aliis sunt, sed non memorabiles. Mucus omnibus a na-
tura est, & quum hic purus fuerit, articuli sani sunt, & bene moveri possunt, utpo-
te lubrici inter seipsos. Labor autem, & dolor fit, ubi a carne humiditas fluxerit vi-
tiosa. Primum enim articulus stabilitur. Non enim lubrica est humiditas, quæ de
carne influxit. Deinde ut multa, & valde sparsa, & ex carne non irrigata, semper
resiccatur, & ut multa existens, & articulo ipsam non capiente, effluit: & male sta-
bilita elevat nervos, quibus articulus colligatur, ipsosque inconnexos, ac dissolu-
tos facit: & propterea claudi fiunt, quum hoc magis fit, magis: quum minus, minus.
15 * In ventrem porro ea, quæ comeduntur, ac bibuntur, procedunt. Ex ventre autem fi-
bræ in vesicam, qua parte humorem percolat, extentæ sunt. Fluxiones autem, & per-
frigerata valde carne, & percalfacta fiunt, ac superinflammata. Fluxiones pro-
pter frigus fiunt, quum caro in capite, & venæ tensæ fuerint. Hæ enim horrente car-
ne, & ad angustias perveniente, adstrictaque, ac excludente, humiditatem expri-
munt. Et simul carnes ipsæ contra exprimunt, ad angustias pervenientes: & capil-
li sursum erecti fiunt, utpote simul undiquaque fortiter compressi. Quicquid igitur
inde expressum fuerit, id ipsum quocumque contigerit, fluit. Fluit autem etiam
propter caliditatem, quum carnes rarefactæ transitus præbuerint, & humor cale-
factus tenuior redditus fuerit. Omnis enim humor calefactus tenuior fit, & o-
mne cedens fluit. Maxime vero ubi valde fuerit inflammatum, propter hanc
16 fluit caussam. * Carnes valde plenæ factæ, quum capere non possint, fluit hu-
mor, qui capi non potuit: fluit autem, quocumque contigerit. Ubi vero semel flui-
dæ factæ fuerint fluxiones, diffluunt ad locum, quo tandem contigerit, donec
transitus fluxionis compressi fuerint propter gracilitatem. Quum autem corpus fue-
rit resiccatum, & alioqui corpus ipsum sibi ipsi communicans sit, etiam quum
siccum est, diducit, & concipit, ac ducit, ubicumque humor tandem obtigerit: duce-
re autem ipsum non difficile est, utpote corpore vacuo, & non intumescente præ
17 gracilitate. * Aliquando autem infernæ partes siccæ fiunt: supernæ vero humi-
dæ. Magis autem superna vasa humida sunt. Venæ enim plures supra sunt, quam in-
fra, & carnes in capite minori humiditate opus habent. Ducit itaque sicca cor-
poris pars humiditatem ex capite, & simul transitus magis ducenti patent, quam ei,
quæ ducitur. Nam ipsi transitus, utpote sicci existentes, eam sibi lucrifaciunt, &
simul humores a natura deorsum procedere solent, si vel modica quædam neces-
18 sitas contingat. * Fluxiones de capite septem sunt in nares, in aures, in ocu-
los, atque hæ ex capite fluxiones ob oculos conspicuæ existunt. Postquam autem
in thoracem fluxerit præ frigore, bilis fit: Magis autem in thoracem præ frigo-
re fluit, propterea quod facilis est fluxio ad guttur, utpote non contectum: præ frigore
vero a bile infestati, propterea lassitudine affliguntur, quia carnes, quum bilem ha-
buerint, non quiescunt, sed concutiuntur, & concussæ laborant, ac delassantur, ut-
pote velut in itinere faciendo concussæ, & suppurati fiunt, quum in thoracem fluxe-
rit, itemque tabidi. Quum vero in medullam fluxio contigerit, tabes occulta ac in-
conspicua oboritur. Quum autem retro ad vertebras, & in carnes defluxerit, hy-
drops fit. Id, quod ex hoc cognoscere datur. Siccæ enim anteriores partes sunt,
caput videlicet, & nares, ac oculi: & oculis amplius hebetudo accedit, fiuntque cum
virore pallidi, itemque reliquum corpus: & nihil expuit homo, etiamsi multum fluat.
Fluxus enim per mediam carnem retro fluens, & ab anteriore aversus, anteriores
partes siccas facit: posteriorum vero carnem irrigat, & magis eam, quæ intus est ad
ventrem, quam quæ foris est ad nasum. Et propterea corpus foris magis solidum est, quam
intus, & angustiores meatus, ac foramina habet. Quare sane quam tenuia sint
foramina constringuntur, ipsaque sibi ipsis medentur, & fluxus nullus hac transire po-
test. Intus vero foramina ampliora sunt, & intermedia tenuiora habent: flu-
xus vero, utpote ab altioribus procedens, & tenuia impedimenta contra se ha-
bens, influit, & carnes humiditate replet. Sed & humiditas a cibis in idem proce-
dens corrumpitur: corrupta autem ipsa præ ammixtione, & simul cum ipsa ea, quæ
a capite defluit, corpus nutriunt. Carnes vero multo humore nutritæ, & mor-
19 boso augescentes, hydrope plenæ sunt. * Si autem modicus fluxus fuerit, coxendi-
cum, & articulorum diuturnam affectionem facit, ubi fluere cessaverit. Nam ut mo-
dicus, & undiquaque ab omnibus fortioribus depulsus, ad articulos refugium fa-
cit. Fiunt præterea articulorum, ac coxendicum affectiones, a talibus morbis sa-
natis, quum morbum quidem efficiens sanatur: in carne vero quid relictum fue-
rit, cui non sit exitus, neque rursus intro, neque foras, sed ad cutem egressum tuber-
culum utique fecerit: fugit autem in id, quod cedit, articulos videlicet, & aut articulo-
20 rum, aut coxendicum affectiones inducit. * Si porro intumuerint nares, & pi-
tuita plenæ fuerint, atque ea compacta, oportet pituitam compactam, ac congelatam
attenuare aut fomentis, aut medicamento, & non avertere. Si enim fluxus aver-
sus alio procedet, omnino majorem morbum faciet. Quum vero in aures
fluxerit, primum dolorem exhibet: violenter enim procedit: dolorem autem exhibet,

donec in fistulam redactus fuerit. Ubi autem fluere consueverit, non amplius dolo-
rem facit. Ei vero, quem dolor affligit, medicamentum natura calidum, tepidum fa-
ctum, & netopo dilutum infundendum est, & retro cucurbita medica affigenda, si
sinistra auris doluerit, ad dextram: sin dextra, ad sinistram: non autem scarificando
pertundere oportet, sed ut trahat, solum finenda est. Si vero per hæc dolor non
sedetur, frigefacientia a natura frigida infundantur, & medicamentum potandum
præbeatur, quod secessum deorsum faciat: sursum autem non, quandoquidem
vomitus non auxiliatur, & de cætero frigidis utendum est, & semper non sanantem
variare oportet modum: & si quidem pejus reddiderit malum, ad contrarium te con-
verte: si vero ad sanitatem tendat, omnino nihil ab his, quæ adhibentur, auferre o-
portet, neque quicquam aliud addere, aut apponere. Si vero jam in fistulam reda-
ctus fuerit, & multa purulenta sanies fluxerit, quæ graveolens sit, sic facere opor-
tet. Spongiam siccante quopiam sicco medicamento imbue, & in autem quam
penitissime inde; & in nares purgatorium medicamentum mitte, quo ea, quæ prius
in autes fluebant, in nares ferantur, & non id, quod morbosum est, in caput rur-
sus recedat. * Cæterum ubi in oculos fluxio processerit, oculi inflamman- 21
tur, & tument. Sic autem affectum hominem medicamento liquido, aut sicco in-
spersili curare oportet. Si vero statim inflammati fuerint, nihil omnino illine, sed
aut fortissimo quam infime urito, aut alio quopiam alvum subducente medica-
mento attenuato, vitando ne vomitum facias. Si vero velut lapilli subtercurre-
rint, medicamentum illines, quod plurimam lachrymam ducere potest, & reli-
quum corpus humectabis, ac tumidum facies, quo oculi humidiores fiant, ac colluan-
tur, ut lachrymam adstrictam, ac compactam decurrere facias. Quum autem in oculos
paulatim fluxerit, & pruritum fecerit, sic affectum molli medicamento illines, quod
siccare potest, simulque modicam lachrymam ducere, & ad nares medicamentum ad-
hibebis, aut singulis diebus, aut alternis eodem utens. Sit autem tale medica-
mentum, quod non plus, quam acetabulum per nares deducat, idque paulatim;
quod vero oculis adhibetur, resiccet, ut quod oculorum pharmacum resiccarit, ac
obstruxerit, id ipsum ad nares feratur. Medicamenta caput purgantia, quæ
quidem fortia sunt, a toto capite ducunt; quæ vero debilia, ab oculis, & hinc a
vicinis naso partibus. * Si autem a carne, & osse, muco inter os, & carnem subsi- 22
stente, fluxus ad oculos fiat, ex hoc manifestum fit, quod inde profluit. Cu-
tis in capite compressa cedit, & ulcera in capite enascuntur, & oculi lachryman-
tur, & palpebræ non exulcerantur, nec mordax est fluxus, nec visum hebe-
tat, sed homo ipse acutius videt. Fluxus enim non est salsus, utpote non de cere-
bro, sed magis mucosus. Hunc sic sanare oportet. Medicamento caput
purgandum est non forti, & corpus attenuandum & cibis, & medicamentis in-
fra corpus subducentibus, donec attenuato corpore fluxus resiccetur, aut medica-
mento in nares indito emoveatur. Verum ad ipsos oculos nullum pharma-
cum adhibendum est. * Si vero neque sic sanus fiat, caput secare, donec ad os per- 23
veneris, oportet, non superficialibus, neque transversis, aut obliquis fissuris, incuf-
sis, usquequo ad os ipsum pertigeris: frequenter autem secare oportet, ut compa-
ctus humor citius prodeat per ulcera effluens: & simul ut frequentes sectio-
nes extensionem carnis ad os faciant. Sic mederi oportet, si huic hoc modo res
succedat. Si vero hæc non commoda fuerint, & fluxus non eluitur, ut elutus
acute cernere faciat, semper ab incumbente oculi magis splendescentes fiunt, &
acutus visus hominis extinguitur. Si in visum, in humorem purum cruen-
tus aliquis humor ingrediatur, huic visus intra oculum non rotundus esse appa-
ret, propterea quod in quocumque inest cruentus humor, id ipsum non apparet; huic
itaque deficit, ut visus rotundus appareat, & ante oculos aliqua moveri ipsi viden-
tur, & nihil revera videt. Hujus venas visum prementes exurere oportet, quæ vi-
delicet semper pulsant, & inter autem, ac tempora consistunt: & ubi has obturave-
ris, oculis pharmaca, quæ humectant, adhibe, & lachrymam quam plurimam prole-
cta, quo id, quod in oculis compactum est, & morbum facit, eluatur. Si vero oculus rum-
patur, mollibus medicamentis, & acerbis utendum est, ut ulcus adstrictum in angu-
stum coeat, & cicatrix tenuis fiat. Si autem adhuc humoribus plenus fuerit, lachry-
mare oculo conducit. * At vero quum in thoracem fluxerit, & bilis fuerit, ex 24
hoc manifestum fit. Dolor lateris mollitudinem occupat, & claviculam ejusdem
partis, & febris adest, & lingua superne pallida, ac viridis fit, & exsiccat compa-
cta. Hujus morbi periculum septima, aut nona die instat. Alia bilis. Quum
ambo latera doluerint: reliqua autem similia velut in priore fuerint. Hæc quidem
peripneumonia est; Illa vero pleuritis. Hæ autem propterea fiunt. Quum
in pulmonem fluxerit ex capite per guttur, & aortas appellatas appendentes
partes pulmonis, pulmo tanquam natura rarus, & ficcus trahit in se humorem,
quantum ejus capere potest, & ubi influxerit, major fit: & ubi quidem in totum flu-
xerit, extremitas ejus major reddita utrumque latus contingit, & peripneumoniam
pulmonis appellatum morbum facit: quum vero alterum tantum, pleuritis, id est
costalis morbus fit. * Peripneumonia multo periculosior est, & dolores mul- 25
to fortiores sunt, qui ad laterum mollitudinem, & ad claviculas tendunt, & lingua
mul-

multo viridior, ac pallidior, & fauces præ fluxione dolent, & lassitudo fortis occu-
pat, & spiritus sexta, aut septima die corripit. Hunc si non septima die febris dimi-
serit, moritur, aut suffocatur, aut utrumque. Si vero nona die, duabus diebus inter-
positis, corripiat, ut plurimum etiam hic aut moritur, aut suppuratus eva-
dit. Si vero duodecima die, suppuratus fit. Si quarta & decima, sanus fit. Et qui-
cumque præ peripneumonia, aut pleuritide suppurati fiunt, non moriuntur, sed sa-
26 ni fiunt. * Suppurati ut plurimum fiunt, quum fluxus in idem, velut in bile con-
tingit: sed in bile quidem multum defluit, & ubi defluxit, sedatur. Suppuratis ve-
ro minus defluit, & non sedatur. Fiunt etiam suppurati, quum minus exscreant,
quam influit in pulmonem. Hoc enim, quod in pulmone consistit, & quod influit, pus
fit. Pus autem in pulmone, & in thorace consistens, ac congregatum ulcerat, & pu-
trefacit, & postquam exulcerata fuerint, ab ulcerato influit, & quum exscreat, ca-
put simul concussum magis fluit, simulque ex ulcerato in thorace, ac pulmone ma-
gis fluit, & ulcera agitata refringuntur: ut etiam si fluxus a capite cesset, is, qui ab
ipsis ulceribus venit, sufficiens sit morbum facere. Fit præterea etiam ab ul-
cere suppuratus, & levior hic morbus existit. Fit etiam extra pulmonem: maxi-
me quidem a ruptura, & ubi caro contusa fuerit. Juxta hanc enim pus congrega-
tur, & congregatum fluctuat, si quis corpus concutiat, & strepitum facit, & hæc
27 uruntur. * Tabes autem fit, quum in idem, velut in suppurato, fluxio fit per gut-
tur, & appendentes pulmonis partes, appellatas aortas, quæ pulmonem, & gut-
tur continent, ac conjungunt. Fluit autem in pulmonem frequenter, & paulatim, &
humiditatem in pulmone non multam facit. Resiccatum enim id, quod influit, &
in gutture compactum, utpote quod non eluitur, sed paulatim influit, ac detinetur,
tussim excitat, & in aortis id, quod influit detentum, utpote quum angusta forami-
na aortæ habeant, angustum spiritus locum exhibet, & talem spiritum habere fa-
cit, qui velut defectus semper respirare concupiscit. Et in pulmone, velut non
vehementer humido existente, pruritus contingit. Quum vero multum de capi-
te fluxerit, pruritus in pulmone non fit. Multum enim est, quod in ipsum influit,
& suppurati ex his tabidis, sive phthisicis græce appellatis fiunt, ubi corpus hume-
ctius factum fuerit, & contra, ubi siccius fuerit factum, ex suppuratis tabidi.
28 * Suppurati hoc modo cognoscuntur. Lateris mollitudinem a principio dolor occu-
pat. Quum vero jam pus collectum est, & dolor similiter haber, & tussis
fit, & pus exsereat, & spiritus corripit. Si vero nondum erupit pus, in lateris mol-
litudine concutitur, & velut in utriculo strepitum facit. Si vero horum nihil adsit,
suppuratus autem sit, ex his conjectare oportet. Spiritum multum habet, subrau-
cousque loquitur, & pedes, ac genua intumescunt: magis autem ab ea lateris molli-
tudinis parte, in qua pus est, & thorax concurvatus est, & membrorum dissolutio
fit, & sudor per totum corpus difflait, & aliquando sibi ipsi videtur calidus esse, ali-
quando frigidus, & ungues circumtensi sunt, & alvus calida fit. Ex his suppu-
29 ratos cognoscere oportet. * Porro quum tergo in spinam fluxio processerit,
huic tabes fit ejusmodi. Lumbos dolet, & anteriores capitis partes vacuæ viden-
tur ipsi esse. Bilis autem periculosa est, si icterus, sive regius morbus in ocu-
lis accedat, & in unguibus lividitas si fiat, & si corpus ulcera habeat, & par-
tes circa ulcera lividæ sint, & quum sudor non toto corpore erumpit, sed una a-
liqua corporis parte, & quum febre adhuc existente exscreat æger pallidum viri-
de, aut si dum adhuc in pulmone inest pallidum viride, exscreatio cesset. Sic au-
tem quum inest, & non inest, cognoscere oportet. Quum inest, in faucibus respitan-
tis strepit, & spiritus periculosus est, & singultus adest, & febris discedit, exscrea-
tione adhuc in pulmone hærente, & alvus debili jam existenti secessum fa-
cit. Hæc pleuritidis, & peripneumoniæ periculosa indicia existunt.

S E C T I O II.

1 * CÆterum pleuritidem hoc modo curare oportet. Febris sedanda non est per septem
dies. Potu utendum aut aceto mulso, aut aceto, & aqua: hæc autem quam plu-
rima offerre oportet, quo humectatio fiat, eaque facta exscreationem faciat, & dolor
sedandus est calfactoriis medicamentis, & absorbendum dandum est quicquid
exscreationem facit, & balneis utendum quarta die: quinta autem, & sexta oleum il-
linendum est. Septima lavandum est, si febris dimittere non velit, quo præ balneo su-
dor contingat. Insuperque & quinta, & sexta fortissimis utendum est exscreatoriis
medicamentis, quo septimam diem quam facillime transigat. Si vero neque septima
die febris cesset, nona cessabit, si non aliud quid periculosum accedat. Postquam
autem febris dimiserit, sorbitiones quam debilissimæ offerantur. Si vero evacua-
tio oboriatur, si quidem juvenile adhuc est corpus, potius auferendi sunt. Si vero
febris dimisit, triticeis sorbitionibus utaris. Et eodem modo peripneumoniam cura-
2 to. * At vero suppuratis caput purgare oportet non fortibus medicamentis;
sed paulatim avertere in nares, & simul eduliis ventrem subducentibus uti. Et quum

princi-

principium morbi nondum est, sed eo fluxus vertitur, ac vergit, exscreationem fa-
cere, & tussim excitare, & medicamentis insufilibus in nares uti, & cibis simul
ingestis. Quum autem exscreationem facere oportet, pluribus cibis, & salsis, ac
pinguibus utendum est, & vino austero, & quum sic habet tussis inducenda.
Tabidos item eodem modo, quod ad reliqua attinet, curabis, præterquam quod
cibi non multi simul ingerendi sunt, & obsonia non plura, quam cibaria frumentacea,
& vino inter edendum utendum est aquoso, ut ne calefaciat, & corpori debili exi-
stenti caliditatem exhibeat, & simul ambo calefaciant in eodem tempore, & ca-
liditate multum fluxum inducant. * Quum porro per gulam fluxus in ventrem 32
processerit, morbus infra fit, aliquando etiam superne. Huic si quidem in ven-
tre dolor inerit, subducendus est primum medicamento, aut succo, deinde pharma-
co fortiore utendum est: cibis vero alvum subducentibus, donec dolor perseve-
ret. Ubi vero dolor sedetur, cibis validioribus utatur. Eodem modo, ubi morbus
multos dies hæserit, curabis. Si vero debilis fuerit, & præ imbecillitate hæc of-
ferri non possint, primum quidem ptisanæ succo per clysterem infuso, alvus eluen-
da est; post ubi per hunc purgaris, aliquo ex adstringentium numero. * Quum 33
autem retro in carnem juxta vertebras fluxus illapsus hydropem fecerit, sic me-
deri oportet. Caro in collo inter venas crustis tribus uratur, & ubi usseris, con-
stringatur, & cicatrices quam tenuissimæ inducantur, & ubi fluxum obturatis, medi-
camentum in nares adhibe, ut eo vertatur; & aliud rursus, donec avertatur,
& anteriores quidem capitis partes calefacito: posteriores vero persrigerato. Et post-
quam anterioribus capitis partibus excalefactus fuerit, cibos edat quam pituitosis-
simos, ac minime ventrem subducentes, quo fluxionum meatus in anteriore capi-
tis parte quam maxime dilatentur. Postea ubi obturaris, & averteris influxionem,
si quid prius, quam curaris fluxum, in corpus pervenerit, sic mederi oportet. Si qui-
dem magis ad cutem secesserit, externis partibus fomentum adhibebis. Si vero
intro ad ventrem: foris autem non conspicuum sit, medicamentum bibendum dabis. Si
vero in utramque partem, ab utraque detrahes. Verum hoc studio habere oportet,
ut proximum exitum facias sive inferne, sive superne, aut etiam alia aliqua corporis
parte, ubi exitus sunt. * Quum coxendicum morbus a fluxione fiat, cucurbitam 34
medicam affigere oportet, & foras trahere, & non scarificando pertundere, & calefa
ctoriis medicamentis in potu exhibitis intus calefacere, quo exitus fiat tum fo-
ras ad cutem per cucurbitæ tractionem, tum intus ad ventrem per caliditatem.
Nam quum obturatus fuerit fluxus, & non habeat, quo iter faciat, viam ad arti-
culos facit, & in id, quod cedit, influit, & sic coxendicum morbum inducit.
* Tabes ex fluxione retrorsum. Qui hac affectus est, ei caput est purgan- 35
dum debili medicamento, donec fluxus avertatur: diæta autem utere, velut in tabe
superiore. Medicamentum potandum præbe elaterium deorsum purgans, & in-
ferne alvum lacte infuso elue, de cætero fomentis utere. * Quum splen præ febre 36
magnus factus fuerit: fit autem, quum corpus attenuatur. Ex iisdem enim, & splen
florescit, & corpus contabescit. Quum autem corpus tenue fuerit, & splen flo-
ruerit, & omentum simul cum corpore attenuatum fuerit, pinguitudo in omento
colliquescit. Ubi vero vasa pinguitudine vacua facta fuerint, & a splene florente,
ac augescente in omentum defluxerit, utpote vicinum valde existens, & ut vasa ha-
bens, eaque vacua excipit, & ubi morbus semel in corpore factus fuerit, ad id,
quod est morbosum, vertitur, nisi quis probe disponat, ac curet. Nam etiam si quis
bene tractet, periculo non vacat. Hunc sic sanare oportet. Medicamenta in
potu exhibenda sunt, quæ aquam purgent, & edulia quam pituitosissima offeren-
da. Si vero neque sic levior fiat, inurendæ sunt crustæ quam tenuissimæ, & quam ma-
xime in superficie, quo aquam continere possis, circum circa umbilicum, & una in um-
bilicum, & emittere singulis diebus. Quum enim morbus periculosissimus sit, in
his periclitari oportet. Si enim successerit, sanum facies: sin minus, quod etiam
alias futurum erat, id ipsum perpetitur. Cæterum in puero hydropem sic cu-
rare oportet. Partes tumidæ, & aqua plenæ aperiendæ sunt scalpello, & frequenter,
ac parum educendum est. Educendum autem est a singulis corporis partibus, &
fomentis utendum, & semper locum apertum, unde eduxeris, calefactorio medica-
mento illines. * Pleuritis sicca citra fluxum fit, quum pulmo valde exsiccatus 37
fuerit præ siti necessaria. Pulmo enim natura siccus existens, ubi amplius quid-
quam pro natura siccatus fuerit, gracilis fit, & impotens redditus, & ad latus præ
impotentia reclinatus, latus contingit, & postquam contigerit ipsum humidum exi-
stens, cohæret, & adglutinatur, & pleuritidem, hoc est lateris morbum facit. Tunc
vero & dolor fit in latere, et in clavicula, et febris, et album exscreat: hunc mul-
tis potibus curare oportet, et lavare, et doloris medicamentum præbere, et alia,
quæ exscreationem faciunt. Hic in septem diebus sanus fit, et morbus minime pe-
riculosus est, et cibos præbere non oportet. * Febres porro propterea fiunt, 38
quum corpore superinflammato carnes intumuerint, et pituita, ac bilis conclu-
sa quieverit, et neque refrigeretur quicquam, neque exeat, neque moveatur, neque
aliud quid subeat. Quum itaque lassitudo occuparit, et febris, ac repletio, lavare mul-
ta aqua oportet, et oleo illinere, et quam maxime calefacere, quo caliditas aperto cor-
pore,

pore præ sudore egrediatur: consequenter autem hæc facienda sunt per tres, aut
quatuor dies: & si non sedetur, ac cesset, pharmacum in potu exbibendum est, quod
bilem educat, & febris perfrigeranda est, præterquam si quartana existat. Medi-
camentum tamen, donec corpus floridum est, ne propinato: non enim vacua-
tur, nisi parum, utpote corpore turgente. Quum autem gracilis, ac macilentus
39 fuerit, tunc bibendum exhibe, & evacuabitur. * Febrienti cibum ne offeras,
neque sorbitionibus subtus alvum ducas. In potu dabis aquam calidam, & aquam
mulsam, & acetum cum aqua: hæc autem quam plurima bibat. Si enim non frigidus
ingressus fuerit potus calidus existens, ac manens, ex corpore ægroto detrahet,
& vel per urinam ejiciet, vel exsudabit. Undiquaque autem apertum, & respirans,
ac motum corpus id, quod conducibile est, faciet. Quum vero gracilem existen-
tem febris urat, manifestum est, quod non propter corporis tumorem febris oc-
cupet, & si non cesset, nutrire oportet, ac tumidum facere, & si neque sic conducat;
palam est quod non oportuerit febrem inducere. Hunc itaque medicamentum po-
tare oportet, quod educat, qua parte febris magis hæret, sive superne, sive infer-
ne, & si quidem superne hæreat, superne, sin inferne, inferne. Nihilo autem minus
oportet etiam debiles fortia medicamenta potare, sed similiter: aut solum sic, ut
fortibus quidem forte; debilibus vero debile exhibeas. Ardores vero potioni-
bus, & sorbitionibus, quemadmodum febrem frigefactorio medicamento exol-
vere oportet: cammaro videlicet, aut alio quopiam hujuscemodi: & si nauseam
contrahat a frigefactorio, calefactoriis utere consequenter. Ubi vero non cesset, fri-
40 gefactoriis rursus utere. * Icterum, sive regium morbum sic curare oportet.
Quum susceperis, nutrito & balneis, & pinguefacientibus, potibusque, ac cibis
humectato per tres, aut quatuor dies. Postquam autem humectatum fuerit corpus,
purgato, & resiccato ipsum, pinguitudinemque derepente exhaurito, & undi-
quaque, si possibile sit, medicamentum adhibens, humiditatem educito: ad caput ve-
ro purgatorio debili utitor: & urinam cientia bibenda dato, eaque ante cibos hoc
tempore, quo turbatam humiditatem purgaveris, in potu præbe, ne ab eo tem-
pore corpus nutriatur. Quum vero attenuatum fuerit, etiam balneis purgato,
& contusa cucumeris sylvestris radice, eaque in aquam conjecta, inde lavato.
Cæterum medicamenta bilem ducentia ne propinato, ne corpus magis contur-
bes. Ubi vero siccum fuerit id, quod conturbatum fuit, nutrito, nullo alvum
subducente medicamento, neque urina ciente utens, sed vino vinoso, & his, quæ ru-
bicundiorem hominem faciunt. Si vero viridis, ac luteus sit, rursus exhaurito,
41 nequaquam vero siccato, ut ne is color stabilis reddatur. * Ulcus serinum in cor-
pus propterea venit. Postquam caro tumida, & inflammata circum circa fuerit,
& margines ulceris magni extiterint, & ulcus ipsum humidum, & in ulcere sani-
es resiccata inerit, aut ulcus constrictum fuerit. Sanies computrefaciens ab ulce-
re defluens, foras prodire a constricto ad carnem ulcere prohibetur. Caro autem su-
scipit, utpote elevata existens ab inflammatione, & quum in ipsam pervenerit sa-
nies subterfluens, putrefacit, & attollit. Hunc medicamentis humectantibus
ipsum ulcus illinere oportet, ut ex humectato ulcere fluxus foras effluat, & non
subter carnem. Influentia etiam in ulcus frigefacientibus pharmacis illinenda sunt,
quo perfrigerata caro existat, & non dirupta rursus fluxionem immittat. Sed & a-
lia ulcera frigefacientibus oblinenda sunt, & super ipsa humectantia imponen-
42 da. * Angina, quam cynanchen græci vocant, a sanguine fit, quum sanguis in ve-
nis, quæ in collo sunt, compactus fuerit. Sic affectis a venis, quæ in brachiis sunt,
sanguinem detrahes, & simul alvum inferne subduces, quo id, quod morbum
exhibet, detrahatur. Lingua quoque, quum magna ulcera habuerit, similiter
curanda est. Morbos a principio curare oportet, & si quidem a fluxionibus
fiunt, primum fluxiones sedare: si vero ab alia caussa, principium morbi sedare, ac
curare: deinde id, quod influxit, si quidem multum fuerit, educere; sin
43 modicum, per diætam moderari, ac componere. * Capitis fracturæ. Si
quidem os fractum fuerit ac contritum, periculo vacat, & curare oportet hunc
humectantibus medicamentis. Si vero rumpatur, & fissura fiat, periculo-
sum est. Huic serram adhibere oportet, ne in ossis scissuram sanies in-
fluens, membranam cerebri putrefaciat. Nam, ut per angustum intrans, non autem
exiens, affligit, & furere hominem facit. Huic itaque serram adhibere oportet, ut sa-
nies exitum habeat, non solum ingressum, ampla serratura facta. Medicamentis au-
44 tem utendum, quæ humorem in sese trahunt, & lavandum. * Febricitanti caput ne
purgato, ut ne furiosus fiat. Calefaciunt enim caput pharmaca purgativa, & sane ad
caliditatem febrilem accedens ea, quæ in medicamento est, insaniam facit. Ex qua-
cumque caussa male affligente quis atram bilem revomuerit, moritur, qui vulnus habet.
Et qui ab evacuatione detinetur, & debilis est, & tenuis existens, derepente siccus sub-
sidit, moritur. Quum a caliditate detento ulcuscula erupperint debili existenti circum
circa livida, moritur. Quum a morbo quopiam detento, debili jam existenti livida ul-
45 cuscula enata fuerint, mortale. * Quum quis a medicamenti potu superægrotarit,
& inferne, & superne ab ipso secesserint, vinum sorbeat, primum quidem dilutum, deinde
meracum frequenter, & sanabitur. Medicamentum autem neque evacuativum, neque vo-
mitorium

mitorium sumat. Bilis, ubi sua sponte eruperit aut inferne, aut superne, difficilius sedatur. Quæ enim sponte procedit, præ violentia corpori facta impellitur. Si vero a medicamento fluat, non a gentilitatis cognatione violatur. Quum susceperis vinosum, & vomentem, vomitum ne sedato. Vomitus enim evacuationem sedat: facilius autem vomitus postea sedabitur. Si vero debilis fuerit, qui hæc patitur, somnificum medicamentum a vomitu præbebis. Sanguis, quum morbum facit, dolorem exhibet; pituita autem gravitatem utplurimum. 46 * Morbum si quis non cognoscat, medicamentum bibendum præbeat non forte. Si itaque levior inde fiat, demonstrata via est, quod gracilitatem inducendo curandus est. Si vero non levior reddatur, sed pejus habeat, contraria facienda sunt. Si non profuerit gracilem facere, tumidum facere conducet, & frequenter permutare, ita ut hoc consilio utaris. Si quis in morbis quid permutaturus est, forti quidem ægroto, debili autem morbo, tunc quidem confidenter fortiore quam morbus est, medicamento utendum est. Nam etiamsi quid de sano abducat una cum debili, ac ægroto, nullum detrimentum est. Si vero morbum fortiorem, ægrotum autem debilem acceperis, debilibus pharmacis curabis, quæ ipsum morbum superent, & abducant, verum ægrotum nihilo debiliorem reddant. Ars exercitandi corpora, & Medicina contrariæ sunt. Ars enim exercendi corpora, gymnastice græcis appellata, non opus habet permutatione, sed Medicina. Sano enim non auxiliatur transmutatio ex præsenti statu, verum ægroto. 47 * Morbi quicumque ulcera sunt, & super reliquum corpus eminent, eos simul cum medicamentis etiam fame curare oportet. Fluxione ex capite fluente vomitus conducit. Antiqui morbi difficilius curantur quam recentes, verum morbos antiquos primum recentes facere oportet. Ulcus callosum factum, ejecta primum duritia per putrefactorium medicamentum, constringere deinde oportet. Pharmaca, quæ tumefacere maxime solent, ea pura ulcera adstringunt; quæ vero attenuant, ea purgant. Si vero quis constringat ulcera nondum matura, corpus ægrotum nutrit, quod ulcus habuerit. Et si quidem adstringere oporteat ulcus, ac implere, tumefacere prodest, etiamsi in capite carnem velis. Renutrita enim a cibis caro, propulsat eam, quæ a medicamento putrefacta est, & simul cum natura debellat. Verum elevatam, aut levem carnem, cibis gracilem reddere oportet. 48 * Tristes, anxios, & ægrotos, ac se strangulare volentes, mandragoræ radice mane in potu data minore pondere, quam quod insanire facit, curabis. Convulsioni sic mederi oportet. Ignis ab utraque lecti parte succendatur, & mandragoræ radix in potu præbeatur minore pondere, quam quod insaniam facit. Et ad tendines posteriores sacculi calidi imponantur. A convulsione si febris invaserit, sedatur eadem die, aut sequenti, aut omnino tertia. A ruptura febris non corripit amplius quam tres, aut quatuor dies. Si vero corripiat, & quis putat se a ruptura habere, ab alia sane quapiam caussa corripitur, & non oportet ipsam, velut a ruptura curare. Quum homo manibus ac pedibus distentus, ac tortus fuerit, insaniam sibi ipsi facit. 49 * Venam porro sic urere convenit commodam ad morbum, ex quocumque tandem quis ægrotarit. Si ustus fuerit homo, & fluxerit sanguis, ita ut hoc non periculosum sit ipsi, ambo hæc facere licet. Si vero percusseris ipsam in dolore, cujus gratia urebatur, non coalescit, utrum fluxui prodest. Si enim perusta fuerit, non fluit. Nam postquam perusta est, extremitas utraque venæ recurrit, qua parte perusta est, & exarescit. Si vero quid relictum fuerit, præ relicto perfluente fluxum humectatur. At si sanguis ex vena fluit, per transversum perurito. Si vero non cesset, ad hæc supra, ac infra utrinque dissecato, quo sanguinis fluxus avertatur. Diductum enim facilius est medicamento sedare, quam coacervatum. Doloris in capite gratia sanguinem de venis detrahito; si vero non sedetur, & diuturnus sit, perurere venas, & sanus evadit. Si vero caput purgaveris, magis affliges. 50 * Medicinam cito discere non est possibile, propterea quod impossibile est statam, ac certam doctrinam in ipsa fieri, velut verbi gratia, qui scribere didicit, juxta unum modum, quem omnes docent, novit, & scientes omnes similiter noverunt, propterea quod idem, & similiter factum, & nunc, & non nunc, non potest fieri contrarium, sed semper exacte simile est, & non opus habet occasione. Medicina vero & nunc, & statim non idem facit, & ad eumdem contraria facit, & hæc etiam contraria sibi ipsis. Primum alvum subducentia non semper hoc faciunt, & alvum subducentia utrumque faciunt. Fortassis autem neque sic se habent alvum subducentia, velut alvum sistentibus contraria. Restitante enim alvo, propter vehementem stabilitatem corpus intumescit, pituita in ventrem perveniente, sic stabilitas secessum facit. Ubi enim pituita in ventrem ingressa fuerit, evacuatio contingit. Insuper vero alvum subducentia ex natura, stabilitatem faciunt in ventre, si quidem non subducentia feceris. Si autem exolvatur, & humectetur id, quod morbum facit, postquam exolutum fuerit, sanus evadit. Et sic ventrem sistentia, subducentibus stabilitatem ventris faciunt, & vicissim subducentia ventrem sistentibus. Eodem modo res se habet circa rubicundos, & pallidos. Nam & pituitosa, ac tumefacientia & pallidos faciunt, & boni coloris. Itemque attenuantia, utriusque autem medicamentum sunt contraria contrario. Verbi caussa. Quum intumuerit pallidus existens, exolvitur sane si

quod

quod medicamentum attenuans adhibitum fuerit ; atque hic tumenti attenuans opi-
tulatur. Rursus autem quod aliquando utilitatem cœpit, nunc hic opitulan-
ti opitulatur, quum sane præ gracilitate decolor, & pallidus factus fuerit. Si
quis enim pituitosum, ac tumefaciens medicamentum exhibuerit, pallor sedatur.
51 * Insuper vero etiam dolor & propter frigiditatem fit, & propter caliditatem,
& propter valde exuperans, & propter imminutum ; & in perfrigeratis qui-
dem natura extra corpus ad cutem propter calfaciens valde dolor fit ; in calidis
vero natura propter frigidum. Et in siccis natura, si humectentur, & in humidis
natura, si reficcentur. In singulis enim, quorum natura permutatur, ac corrum-
pitur, dolores fiunt. Sananturque dolores contrariis, idque etiam unicuique mor-
bo proprium est. Nam in calidis natura propter frigiditatem ægrotantibus, do-
lores calefiunt, & reliqua juxta hanc rationem fiunt. Alius porro modus
hic est, per similia morbus fit, & per similia adhibita ex morbo sanantur. Vel-
ut urinæ stillicidium idem facit, si non sit, & si sit, idem sedat. Et tussis eodem
modo, velut urinæ stillicidium ab iisdem fit, & sedatur. Alius rursus mo-
dus hic est. Febris, quæ propter tumefactionem ex pituita fit, aliquando quidem
ab iisdem fit, & sedatur, aliquando autem a contrariis. Aliquando enim, si quis
vult aqua calida lavare, & multum potum exhibere, sanus æger fit, & febris,
quæ propter tumefactionem facta est, pituitosis, ac tumefactionem facientibus
oblatis, & adhibitis sanescit. Et si quis vult medicamentum bibendum dare,
alvum subducens, & vomitorium, eodem modo & a facientibus sedatur, & a sedan-
tibus fit. Nam si quis homini vomenti, aquam multam bibendam dare velit, eluen-
tur ea, propter quæ vomit una cum vomitu. Et sic quidem per vomitum vomitus
sedatur. Rursus autem propterea quod sedatur, quia inferne procedere ipsi fecit,
ex illo id, quod intus est, vomitum facit ; & ambobus contrariis modis homo sanus
52 fit. * Et si quidem sic in omnibus haberet, stata sane ac certa medicina esset. Ita a-
lia quidem contrariis curare oportet, qualia tandem sint, & a qua caussa fiant: alia ve-
ro similibus, qualia tandem sint, & a qua caussa fiant. Hujus autem rei caussa corpo-
ris debilitas existit. Corpus enim a cibis æqualibus æqualiter nutritur: a corpore
vero cibi superantur. Postquam vero plus, aut minus in ipsum ingestum est, aut alia
quæpiam transmutatio facta est, superatur, superant autem cibi. Et quum sane supe-
ratur corpus ab his, quæ ipsi offeruntur, florere hæc ipsa facit, & superant hæc simul
53 corpus, & contraria ipsi faciunt. * Et calida lavari, donec quidem corpus superat
ejus exhibitionem, florere corpus facit. Quum vero superatum fuerit, gracile corpus
facit. Et convivari similiter, ut lavari facit. Hæc enim, donec superantur, florere
corpus faciunt. Ubi vero superaverint, & alvi secessus, & varia vitia inducunt. Quum
autem id, quod offertur, transmutatur, necesse est, & id, cui offertur, transmutare.
Etenim corpus transmutatum parum efficax, ac potens est, & ab omnibus offensiones
percipit. Hoc autem faciunt & alvum subducentia : & florere ipsum facientia, graci-
le corpus faciunt, & reliqua omnia contraria his facientia. At vero Medicina brevem
occasionem habet, & qui hoc novit, illa stata ac certa habet, & scit, quæ consue-
ta sint, & quæ non consueta, ad quæ cognoscenda non est occasio in medicina, & quod
alvum subducentia non subducentia fiunt, & reliqua, quod contraria sunt, & contra-
54 riissima non contrariissima. * Occasio autem hæc est, ut cibos offeramus ea copia, quan-
tam corpus, cui offeruntur, superare valeat. Nam si quis sic fecerit, omnino necesse
est cibum alvum subducentem oblatum, subducentem esse, & pituitosum, pituitosum.
Si igitur superaverit corpus ipsos cibos, neque morbus, neque contrarietas fit ex his,
quæ offeruntur ; & hæc est occasio, quam medicum nosse oportet. Quum vero occa-
sionem supergressus fuerit, contrarium fit, & antequam ei excessum factum esse putant,
consequens est, ut calefeat. Donec enim corpus id, quod oblatum est, superaverit, cor-
pus nutritur. Ubi vero hanc occasionem transmiserit, contrarium fit ; nam attenua-
tur, & gracilescit. Sed & alia omnia, & quæ tumefaciunt, donec quidem superave-
rit corpus, ampliusque pro occasione offeruntur, etiam juxta naturam suam singula
faciunt, & pituitosa, sive tumefacientia tumefaciunt : ubi vero occasionem transmi-
ferint, contraria sunt. Medicamenta sunt omnia, quæ præsentem statum transmo-
vent. Omnia autem fortiora transmovent. Licet autem, si velis, medicamento trans-
movere, & rursus, si velis, alimento, ac cibo. Omnia vero ex præsenti statu transmo-
vere, ægrotanti opitulatur. Si enim id, quod morbum facit, non transmoveris, au-
55 gescit. * Medicamenta fortia a natura, in debilibus morbis dare non oportet,
neque paucitate medicamenti debilitas ipsius facienda est. Sed fortibus natu-
ra fortibus pharmacis utendum est : debilibus vero pharmacis non fortibus. Neque
partiendum est medicamentum ; sed singulis secundum naturam : debilibus quidem de-
bilia a natura : fortibus vero morbis, fortis naturæ pharmaca exhibenda sunt.
Cæterum morbi ea parte, qua proximi sunt, educendi sunt, & qua parte singu-
56 lis exitus quam proximus est, extrahendi. * Alvum autem subducentia talia sunt,
quæcumque lubrica, & incisiva sunt, & quæcumque in calidis attenuantur. Venter e-
nim calidus est, & reliqua, quæ salsuginosa sunt, & quæcumque ex talibus plurimum par-
ticipant. Contra alvum non subducentia, sed sistentia sunt, quæ flatum exhi-
bent : humida enim resiccata flatum faciunt : & quæ adstringunt, & quæ a calo-

re com-

re compacta sunt, & friabilia, & sicca. * Omnia autem, quæ foris extenuant, in- 57
tra corpus assumpta tumefactionem inducunt: eadem autem & ventrem sistentia, & pi-
tuitosa, ac tumefacientia existunt. Et quæ alvum subducunt, ac extenuant, cum ca-
lefacientibus eadem sunt. Insuper autem etiam acida pituitosa sunt. Om-
nia vero, quæ frigefaciunt ea, quæ in ventre sunt, talia alvum subducunt. Item quæ
frigida sunt, & quæ humida. Quum autem non alvum subducentia fuerint, calefa-
ciunt: frigefaciunt autem & calida in ventrem assumpta, & cito secessum faciunt;
si vero secessum non faciunt, calida in ventre existunt. Ex his quæcumque repletio-
nem faciunt, maxime pituitosa sunt. Quæ vero plurima assumpta repletionem
non faciunt, alvum subducunt. Medicina itaque mihi jam tota inventa esse vide-
tur, quæ sic habet, & quæ docet singulas & consuetudines, & occasiones. * Qui 58
enim sic Medicinam novit, minime fortunam respicit, aut expectat, sed & citra for-
tunam, & cum fortuna recte faciet. Constans enim, ac firma est tota medicina, &
doctrinæ optimæ in ipsa compositæ, minime fortuna egere apparent. Nam fortu-
na sui juris est, & nullius imperio subest, neque optantis est ad ipsam pervenire.
Scientia vero imperata facere cogitur, & facile est, ipsam feliciter assequi: si quis
sciens uti velit. Deinde vero quid opus est Medicinæ fortuna? Si enim morbo-
rum medicamenta clara sunt, & manifesta, velut equidem arbitror, non expectant
sane fortunam ad sanandos morbos: si quidem sunt medicamenta. Si vero cum for-
tuna exhibere ipsa prodest, non magis medicamenta, quam ea, quæ non sunt medi-
camenta, una cum fortuna adhibita, sanos faciunt. Quicumque vero fortunam ex Me-
dicina, aut alia quapiam arte expellit, dicitque eos, qui probe rem aliquam sciunt, for-
tuna non uti, is contrarium mihi judicare videtur: Mihi enim soli hi fortunate asse-
qui, itemque infortunate non assequi videntur, qui recte quid, & male facere sci-
unt. Fortunate enim assequi, est recte facere: hoc autem hi, qui sciunt, faciunt. Non
assequi autem hoc est, si quis non sciat, hoc non recte faciat. Indoctus autem qui est
quomodo fortunate assequi possit? Si quid enim etiam assequatur, non memorabi-
lem sane successum habebit. Qui enim non recte quid facit, non fortunate as-
sequi poterit, quum reliqua, quæ æquum est facere, non faciat. * MORBI MULIEBRES. 59
Uteri omnium morborum caussæ sunt: hi enim, ubi ex natura trasmoti fuerint,
morbos exhibent, sive ascenderint, sive descenderint. Et quum quidem uteri oscu-
lum suum non demittentes, & pudendi eminentias non contingentes, transmoti
fuerint foras, levissimus morbus est. Quum vero in anteriorem partem promoti
fuerint, & osculum in pudendi eminentias, ac labra immiserint; primum quidem
ipso contactu dolorem uterus percipit, ac exhibet: deinde obturatus, & velut oper-
culo contectus ex eo, quod pudendi eminentiis incumbit, fluxus non contin-
git, qui mensium nomine venit. Hic vero fluxus congregatus tumorem, ac dolo-
rem exhibet. * Et si quidem infra descendens & aversus, in inguen se immise- 60
rit, dolorem exhibebit. Si vero sursum ascendens, aversus, & obturatus fuerit, etiam
sic propter raritatem, ac coarctationem dolorem exhibet. Quum vero propter
hoc ægrotarit, coxendicum, ac capitis dolorem facit. Ubi vero uteri impleti
intumuerint, nihil fluit, & pleni fiunt: quum autem pleni facti fuerint, coxendicesque
contingunt, dolores exhibent, & in coxendices, & in inguen, & velut pilæ in ven-
tre discurrunt, & caput dolore affligunt, modo altera ipsius parte, modo totum,
prout contingit ipsi morbus. Hæc itaque sic curanda sunt. Si quidem descen-
derit solum, & illini possit, utere, quocumque libet, ex graveolentium genere, aut ce-
dro, aut allii intrito, myttoto græcis appellato, aut aliquo alio ex graviter, & ma-
le olentium numero, eoque suffitum facito, & fomenta ne adhibeto, neque cibo, ne-
que potu urinam ciente hoc tempore utitor, neque calida lavato. * Si autem sursum ascen- 61
derit, & non aversa fuerit, medicamentis appositiis bene olentibus, & quæ si-
mul calefaciunt, utere. Velut sunt myrrha, aut unguentum, aut aliud quoddam odo-
ratum, simulque calefactorium. Et his quidem subditiis uteris; fomentum autem ex
infernis ex vino adhibebis, & calida aqua lavabis, & urinam cientibus uteris. Ex hoc
autem manifestum fit, aversa sit, nec ne. Si enim sursum progressa aversa non fue-
rit, fluxus procedit; si vero aversa sit, fluxus, menstrua appellata, non contingit.
Hunc morbum fomento primum tali curare oportet. In vinum grossos immit-
tito, ipsumque vinum calfacito, & cucurbitam circum osculum vasis, in quo cale-
fit, addito hoc modo. Cucurbitam per medium diffectam evacuato, & summi-
tate ipsius modice rescissa, velut in utriculis fieri solet, hanc ipsam vasi, velut o-
perculum circumdato, quo odor per angustiam means ad uterum perferatur. Insu-
per autem & calida aqua fovere, & calefacientibus medicamentis subditiis uti opor-
tet. Calefacientia autem sunt ea, quæ ducunt ex superius relatis, itemque hæc. Ster-
cus bubulum, fel bubulum, myrrha, alumen, galbanum, & si quod aliud ejusmodi
est. Plurimis etiam ipsarum per purgantia inferne medicamenta alvus subducen-
da est, & per debilia, quæ vomitum faciunt, ne evacuatio ex supervacuatione fiat.
* Cæterum subditias glandulas sic facere oportet, si fortes facere velis. Mel 62
semicoctum facito, & ex præscriptis subditiis pharmacis ea, quæ valde effica-
cia sunt, immittito, & ubi immiseris, glandulas formato instar earum, quæ in sedem
induuntur, verum longas facito has, ac tenues. Mulierem vero supinam reclinato, lo-

cis a

eis a pedibus lecti altius infiratis, deinde apponito, & panniculo intecto, aut a-
lia quadam re consimili calefacito, donec colliquescat. Si vero debiliorem glan-
dulam subdere velis, in linteolum illigato. Sed & si humore pleni uteri osculum
tumidum habuerint, & non fluxerint, fluxionem facere oportet, & subdititiis phar-
macis sanare, itemque fomentis, velut scriptum est, ita faciendo, velut in priore flu-
xione suppressa. Quin & si in anteriorem partem procedens, uterus aversus fue-
63 rit., fluxionem facere oportet; velut in superiore fluxione suppressa. * Quum vero
fluxus nimius fuerit, neque calida aqua, neque alio quopiam calefacere oportet, neque
urinam cientibus uti, neque cibis alvum subducentibus. Lecti autem partes a pedi-
bus altiores esse oportet, ut ne declinatio fluxui facilitatem præbeat. Utere au-
tem simul etiam subdititiis adstringentibus. Fluxiones porro, quum confestim
venerit purgatio, statim subcruentæ fiunt; quum vero tardius prodierit, purulentæ. *
Et junioribus subcruenta magis prodeunt. Seniores vero magis mucosa menstrua
habent.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE AERE, AQUIS, ET LOCIS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Anni temporum ratio, Ventorum, Aquarum, Civitatum situs, Terrarum differentiæ, Diæta hominum diligenter a Medico observanda.*

2 *Astronomiæ cum medicina cognatio. De Ventorum ratione in genere. De civitatum Meridionalium situ, earundem ventis, aquis, & morbis, singulis ætatibus, atque anni temporibus vernaculis.*

3 *Urbium bene sitarum commoda. Æstate sicca morbi citius sedantur. Phagedena hyeme humida oriuntur Hyems frigida quos morbos faciat. Boni potores qui. Crapula.*

4 *Morbi in hac constitutione mulieribus, pueris, & viris familiares. Convulsiones, & anhelationes pueris familiares morbi. Morbus sacer convulsionis species. Alvo liquida morbi acuti non proveniunt. Lippitudines humidæ non graves, nec diuturnæ. Semisiderati ex cerebri defluxionibus.*

5 *De Civitatum septentrionalium situ, aquis, ventis.*

6 *Morbis acutis obnoxii qui. Lippitudines duræ, ac vehementes. Sanguinis e naribus fluxiones. Morbi sacri. Longæ vitæ homines: Moribus feris.*

7 *Morbi mulieribus familiares. Sterilitatis caussa. Lac, aquarum duritia, & cruditas extinguunt. Tabes a partu frequentes. Morbi pueris familiares. Hydrops testium.*

8 *De civitatum Orientalium situ, & accidentibus. Aquæ Orientalium omnes splendidæ, odoratæ, molles, & amabiles. Sol aquas illustrat, & castigat. Corporum eorum constitutiones. In civitatibus Orientalibus morbi pauciores, ac debiliores. Mulieres in Orientalibus facile pariunt.*

9 *Civitatum ad occasum sitarum consideratio. Aquæ. Occidentales cur decolores, infirmi, ac voce gravi plerumque præditi. Venti occidentales autumno similes.*

10 *De aquarum differentiis in genere. Splenes magni, ac pleni: ventres duri, ac calidi ex aquis lacustribus. Humeri, clavicula, & facies attenuata ex aquis palustribus.*

11 *Aquæ palustres edaces, as siticulosos faciunt. Hydropes plurimi, ac lethalissimi. Morbi æstivales occidentalibus familiares. Dysenteriæ. Alvi profluvia. Febres quartana.*

12 *Morbi hyemales in occidentalibus. Peripneumoniæ. Insaniæ morbi. Febres ardentes propter ventris duritiem. Tumores in mulieribus. Pituita alba. Herniæ puerorum. Varices virorum. Ulcera in tibiis. Mulieres cur in se in utero habere sæpe falso credant. Aquæ palustres ad omnem rem improbæ.*

13 *De Aquis fontanis. Aqua dura quæ. Æris, argentei, auri, &c. generationis caussa.*

14 *Aqua optima. Aqua salsa, cruda, ac dura. De aquis quibusdam, morbis, & naturis commodis.*

15 *Aqua pessima. Aquarum discrimina sanis non observanda.*

16 *Quæ aquæ alvum solvant, aut sistant. Cur aquæ salsæ alvum (ut vulgo putatur) non solvant.*

17 *De Aquis pluvialibus, & cur hæ levissimæ, dulcissimæ, tenuissimæ, ac splendidissimæ. Sol quod tenuissimum est in aqua, item in hominum corporibus educit, & sursum rapit. Partes corporis soli exposita cur non exudent.*

18 *Aqua pluvialis cur cito putrescat, & odorem malum habeat. Cocta omnia dulcia fiunt.*

19 *Pluviæ generatio. Aquæ pluviales cur coquendæ, & excolandæ.*

20 *De aquis ex nive, & glacie generatis. Aqua congelata.*

21 *Aquæ a nive, aut glacie eliquatæ. Aquarum omnigenarum, & de magnis fluminibus, & stagnorum, qui morbi peculiares. Aqua invectitia. Aquam aquæ haudquaquam esse similem.*

22 *Aquis, ventorum differentiæ sæpe robur exhibent. Urinam qui facile, & difficulter ejiciant.*

23 *Calculi generatio. Cur pueri calculosi pudenda fricent, ac trahant. Calculoso-*

rum urina cur splendidissima.

24 Quale lac pueris calculum generet. Vinum aquosum lacte pueris salubrius. Mulieres cur non fiant calculosæ. Mulieres cur pueris plus bibant. De anni salubris, aut morbosi prænotione.

25 Annus saluberrimus qui sit. Hyems sicca, & borealis: ver autem pluviosum, & australe quos morbos adferat. Febres pituitosissimæ quando omnibus, maxime vero pituitosis accidant.

26 Dysenteriæ viris, & mulieribus quando. Tempestas ex aqua, & Etesiarum spiratione circa caniculam. Hydrops ex quartanis. Hyemis australis, & pluviosæ morbi. Mulieres abortiunt. Pueri tenues, ac debiles eduntur.

27 Dysenteriæ, & Lippitudinis caussæ. Defluxiones in valde senibus qua de caussa contingant. Intestinorum levitates, & aqua intercus.

28 Æstatis pluviosæ, & australis morbi peculiares. Hyems morbida. Febres ardentes. Costarum inflammationes. Pleuritis. Peripneumonia. Æstas sicca, & Borealis. Capitis dolores. Cerebri corruptiones.

29 Autumni borealis, & sicci constitutio. Pituitosi quando salubriter degant. Biliosis quod anni tempus inimicum. Lippitudines aridæ. Febres acutæ, ac diuturnæ. Bilis atra.

30 In magnis temporum mutationibus neque Medicina exhibenda, neque chirurgica administranda. Solstitia, & Æquinoctia periculosa. Astrorum observatio ad morborum judicationem necessaria.

31 Quantum Europa, & Asia inter se differant. Asiam ab Europa secundum naturas omnium plurimum differre. Cur Asiani mansuetiores, beniguiores, & cultiores.

32 Regiones in medio solis exortu sitæ cur omnium fertilissimæ. Homines pulchriores, & minime differentes quantum ad formam, & corporum proceritatem attinet in Asia.

33 Asia ad naturam regionis optime temperatæ proxime accedere.

34 De his, qui ad dextram Hyberni ortus solis usque ad Mæotidem paludem habitant. Europæ, ac Asiæ terminus. Temporum magnæ, ac frequentissimæ mutationes, regiones agrestes, & inæquales: varias item, & multiplices hominum formas producunt. Homines regionum naturas referunt.

35 De Gentibus, quæ plurimum legibus, ac consuetudinibus inter se differunt, ac primum de Macrocephalis. Macrocephali unde.

36 Semen ex omnibus corporis partibus procedere.

37 De Phasidis incolis, earum regione, consuetudine, moribus, ac vita. Phasis fluviorum stagnantissimus. Fructus.

38 Phasianorum corpori status. Aeris obscuritas. Venti. Cenchron.

39 Asiani cur imbelles. Mutationes temporum mentem semper excitant, nec quiescere sinunt.

40 Leges, juraque cur homines imbelles reddant.

41 Viriles, ac animosi leges aversantur. Græcorum, & Barbarorum in Asia, qui fortes, & bellicosi credantur. Asiani multum ipsi inter se differunt.

42 De Europæis, ac primo de Sauromatis, eorum victu, moribus, anni temporibus, ac formis. Sauromatarum fœminæ sunt equites. Mæotis palus.

43 Scytharum forma. Solitudo Scythica. Scythæ cur Nomades vocentur. Scythicorum curruum descriptio.

44 Boves in Scythia cornibus carent præ regionis ipsius frigore. Victus Scytharum ratio. Hippace quid. Scytharum quemadmodum, & Ægyptiorum gens inter se similis existit. Scytharum fœminæ infœcundæ.

45 Scythicæ regionis situs. Scythis hyems fere perpetua.

46 Feræ in Scythia cur parvæ. Scytharum ventriculi omnes: maxime vero inferior alvus humida.

47 Scytharum corpora humida, fluida, ac lata esse.

48 Scythicarum mulierum corpora præter modum fluxa. Scytharum gens fulvi valde coloris. Scythicæ gentis viri cur infœcundiores. Scytharum mulieres cur infœcundæ.

49 Cur famulæ apud Scythas fœcundiores divitibus. Eunuchi plurimi Scytharum, & quomodo fiant.

50 Articulorum dolores diuturni ab equitatione.

51 Sterilitas ex venarum retro aures incisione. Equitatio continua quomodo Scythis sterilitatem inducat. Eunuchorum affectionem divinitus Scythis non contingere.

52 Scythæ cur omnium ad coitum impotentissimi. Anaxyrides, braccarum genus.

53 De reliquis Europæis. Temporum mutationes circa generationem sentiri, & sæpe seminis corrupti caussas esse.

54 Europæi cur feri, magnanimi, & bellicosi. Timiditas a desidia, & otio augetur. Leges quomodo plurimum ad magnanimitatem conferunt.

55 De Europæis, qui animo, & corpore plurimum inter se differunt. Montani majora corpora gignunt. Corpora, & pili nigri a bile copiosiore.

56 Regionem altam, & planam, ac ventis expositam habitantes quales. Tempora naturas permutant.

57 Formæ, ac mores hominum regionis naturæ plerumque compares. Regio pinguis, mollis, & aquosa.

58 Regionum nudarum, & asperarum natura. Ex terra nascentia terram resipiunt.

S E-

SECTIO I,

1 UICUMQUE artem medicam integre adſequi velit, primum
quidem temporum anni rationem habere debet, quantum poten-
tia quodlibet eorum valeat: non enim ſimile quicquam in
illis exiſtit, verum differunt invicem propter varias, quæ in eis
fiunt mutationes. Deinde ventorum, calidorumque, & frigido-
rum, maxime qui ex his omnibus hominibus ſunt communes,
& mox qui in unaquaque regione ſunt indigenæ, & proprii.
Neque vero negligentiorem ſe circa aquarum facultates cognoſcendas exhibere
convenit. Quemadmodum enim guſtu differunt, & pondere, ac ſtatione, ſic quoque
virtute aliæ aliis longe præſtant. Quare ſi quis ad urbem ſibi incognitam per-
veniat, circumſpicere oportet ejus ſitum, quo modo ſcilicet ad ventos, & ſolis exor-
tus jaceat: non enim æquales vires ſunt ad Septentrionem ſitæ, & vergentis ad
Auſtrum: neque ejus, quæ ſolem exorientem, & quæ eumdem occidentem ſpectat. Hæc
itaque diligenter oporter perſcrutari, ac ſimul quo modo habeant circa eam aquæ:
num ne paluſtribus utantur, & mollibus, aut duris, & ex ſublimi loco prolabenti-
bus, & ſcaturientibus ex petris, ſive ſalſis, & crudis. Terra etiam ipſa consideran-
da, nudane ſit, & aquis carens, aut denſa, & aquoſa, & an concava ſit, & æſtuoſa,
vel alta, & frigida, hominum inſuper diæta perquirenda, qua maxime capiantur.
An bibuli ſint, & lurcones, & otio dediti, aut exercitiis variis utentes, & tolerantes
laborum, ciborumque plus adpetentes, quam poculorum. Ex his enim ſingula ſunt inve-
ſtiganda. Nam qui hæc omnia probe, quantum fieri poteſt, cognoverit, aut horum
plurima, eum non latere poſſunt, quum in urbem etiam ignotam ſibi pervenerit,
neque morbi regioni peculiares, & patrii, neque communis regionis natura, quæcumque
tandem ea fuerit, ut non poſſit in cognoſcendis morbis dubius hærere, aut erra-
re, ſicubi ad morborum medicationem adhibeatur. Quæ ambo illis evenire ſolent,
qui non prius providi hæc diligenter cognoverunt. Quare qui ea ſtudioſe rima-
tus fuerit, uniuſcujuſque temporis, ac anni futuri conſtitutionem prædicere pote-
rit, qui videlicet morbi communi adfectione civitatem ſint invaſuri tum æſtate, tum
hyeme, & quæcumque pericula unicuique ſint timenda ex diætæ, ac victus immuta-
tione: quum enim temporum mutationes, & aſtrorum ortus, ac occaſus obſervave-
rit, quemadmodum ſingula horum eveniant, prænoſcet utique & de anno, qualis
hic ſit futurus: hoc namque modo ſi quis rimatus fuerit, ac præcognoverit tempo-
rum occaſiones, maxime de ſingulis ſciet, ut plurimumque ſanitatem adſequetur, &
2 recta via procedet, non minima artis ſuæ gloria. * Quod ſi cui hæc ſublimiora vi-
deantur, is, ſi ab hac ſententia diſcedat, diſcet ſane non minimam partem conferre
ad rem medicam ipſam Aſtronomiam, ſed omnino plurimam, quum una cum tem-
poribus & ventriculi in hominibus mutentur. Quomodo autem ſingula, quæ
diximus, ſcrutari ac explorare oporteat, deinceps dicam manifeſte. Quæcumque
quidem civitas ad ventos ſita eſt calidos: puto autem eos, qui inter brumalem ſo-
lis exortum, itidemque occaſum perflant: huic hi venti ſunt peculiares. A Septen-
trionalibus autem ventis tuta, ac protecta ea civitas exiſtit. Aquæ vero ejus mul-
tæ, & ſubſalſæ ſunt, & neceſſario non ſublimes: æſtate quidem calidæ, hyeme
3 frigidæ. * Et quæ quidem urbes bene ſitæ ſunt ad ſolem, & ad ventos, & aquis bo-
nis utuntur, hæ minus a talibus mutationibus afficiuntur. Quæ vero aquis palu-
ſtribus, ac lacuſtribus utuntur, & non bene ſitæ ſunt ad ventos, & ad ſolem, hæ
magis. Et ſi quidem æſtas ſicca fuerit, citius ſedantur morbi. Si vero pluvioſa,
diuturni fiunt: & phagedænas adedentes ex omni occaſione oboriri veriſimile
eſt, ſi ulcus fiat. Si vero hyems frigida ſit, homines capita humida, ac pituitoſa ha-
bere par eſt; & ventres ipſorum frequenter exturbati, pituita a capite influente; &
formas ipſorum utplurimum debiliores eſſe; ipſoſque ad edendum, ac bibendum non
appoſitos eſſe. Nam qui capita debilia habent, non fuerint boni potores. Crapu-
4 la enim magis gravat. * Morbi vero hi ipſis vernaculi ſunt. Primum quidem mulie-
res morboſæ, ac fluxionibus obnoxiæ ſunt: deinde multæ ſteriles ſunt ex mor-
bo, non a natura, & frequenter abortiunt. Pueris vero incidunt convulſiones, acan-
helationes, quæ morbus puerorum, & ſacer eſſe putantur. Viris autem dyſenteriæ,
& alvi profluvia, & febres lenes, diuturnæ, hybernæ, & puſtulæ nocturnæ mul-
tæ, & hæmorrhoides in ſede. Pleuritides autem, & peripneumoniæ, & febres
ardentes, & quicumque acuti morbi putantur, non multum proveniunt. Non enim
fieri poteſt, ut iſti morbi vigeant, ubi alvi liquidæ exiſtunt. Lippitudines vero
oboriuntur humidæ, non graves, nec diuturnæ: ſi non ex mutatione temporum mor-
bus aliquis omnibus communis occupet. Et ubi quinquageſimum annum tranſgreſ-
ſi fuerint, defluxiones ex cerebro accedentes, homines ſemiſyderatos faciunt,
ubi caput derepente inſolatum, aut frigore correptum fuerit. Atque hi quidem morbi
ipſis vernaculi ſunt: præterquam ſi morbus aliquis omnibus communis ex temporum mu-
5 tatione oboriatur, nam & hujus participes fiunt. * Quæcumque vero civitates his

ex opposito sitæ sunt ad ventos frigidos, inter occasum solis æstivum, & orientem æstivum: etiam ipsis hi venti vernaculi, ac indigenæ sunt: ab austro vero, & calidis ventis protectæ sunt. Et de his urbibus sic se res habet. Primum quidem aquæ & duræ, & frigidæ utplurimum dulcescunt. Homines autem vegetos, & siccos esse necesse est; & plures ventres infernos crudos, ac duros habere: supernos vero fluidiores; biliososque magis, quam pituitosos esse. Capita vero sana, ac dura habent, & plerunque vasa ipsis rumpuntur. * Morbi autem populares ipsis hi sunt pleuritides, & quos acutos esse 6 receptum est. Necesse est autem ita habere, quum alvi duræ existant, & suppurati multi ex omni occasione fiunt. Hujus autem caussa est corporis extensio, ac ventris duritia. Siccitas enim, & aquæ frigiditas facit, ut vasa rumpantur. Edaces autem tales naturas esse necesse est, & non multum bibaces. Non enim fieri potest, ut simul multum edant, ac bibant. Lippitudinesque his fieri ex temporis intervallo necesse est, duras autem, ac vehementes, & statim oculos rumpi. Sanguinis item ex naribus fluxiones vehementes æstate fieri junioribus triginta annis. Morbos etiam sacros appellatos, paucos quidem, verum vehementes. Longæ vero vitæ magis, quam alios, hos homines esse par est, & ulcera non pituitosa oboriri, neque efferari. Mores vero magis feros, quam mansuetos. Ac viris quidem hi morbi vernaculi sunt; præterquam si quis omnibus communis ex temporum mutatione ingruat. * Ex mulieribus vero, primum quidem multæ steriles fiunt propter a- 7 quas, quæ duræ sunt, ac crudæ, & frigidæ. Purgationes enim mensium non contingunt commodæ, sed paucæ, ac pravæ. Deinde pariunt difficulter, & non valde abortiunt. Ubi vero pepererint, pueros nutrire non possunt. Lac enim ab aquarum duritia, ac cruditate extinguitur; & tabes frequentes a partu fiunt. Præ violentia enim ruptiones, ac vulsuras habent: pueris autem hydropes in testibus fiunt, quamdiu parvi fuerint; deinde ætatis progressu evanescunt. Pubescunt autem sero in hac civitate. Et de calidis quidem ventis, ac frigidis, & urbibus ad hos sitis, hoc modo, velut dictum est, res se habet. * Quæcumque vero civitates sitæ sunt inter æstivos, ac hyber- 8 nos solis ortus, & quæcumque ex opposito harum, de his ita habet. Quæ quidem ad orientem solem sitæ sunt, eas par est esse salubriores his, quæ ad septentrionem conversæ sunt, & his, quæ ad calidos ventos sitæ sunt, etiamsi stadium solum intersit. Primum enim moderatior est caliditas, ac frigiditas; deinde aquas, quæ ad solis ortus sunt, omnes splendidas esse necesse est, & odoratas, & molles, & amabiles oriri in hac civitate. Sol enim emergens, ac illustrans ipsas castigat. Matutinum enim tempus ipse aer utplurimum semper occupat. Et hominum formæ boni coloris sunt, & magis floridæ, si non quis alius morbus prohibeat. Et clara voce præditi sunt homines, & ad iram, ac intelligentiam præstantiores septentrionalibus, si quidem & alia, quæ in ipsa nascuntur, meliora existunt. Et civitas, quæ hoc modo sita est, veri maxime similis est juxta caliditatis, ac frigiditatis moderationem. Et morbi pauciores fiunt, ac debiliores, similesque sunt morbis, qui in civitatibus ad ventos calidos conversis oriuntur. Et fœminæ isthic valde fœcundæ sunt, ac facile pariunt. Et de his quidem ita habet. * Quæ vero ad occasus sitæ 9 sunt, & ipsæ a ventis ab oriente spirantibus protectæ sunt, & tum calidi venti leviter afflant, tum frigidi ab Ursis præterflant; eas urbes necesse est situ morbosissimo positas esse. Primum enim aquæ non sunt splendidæ. Caussa vero est, quod aer matutinum tempus utplurimum occupat, qui aquæ immixtus claritatem ejus disperdit. Sol enim, priusquam elevetur, non illustrat. Æstate vero, mane quidem auræ frigidæ spirant, & ros decidit; de cætero vero sol ad ipsas occidens, quam maxime homines percoquit. Quapropter etiam decolores, ac infirmos ipsos esse par est, & ex omnibus prædictis morbis participare. Nulla enim re ab ipsis separantur. Verisimileque est ipsos gravi voce præditos, ac raucosos esse propter aerem, eo quod impurus plerumque isthic est, & morbosus. Neque enim ab aquilonaribus valde expurgatur. Non enim perseverant venti. Qui vero perseverant, ac ipsis incumbunt, aquosissimi existunt. Nam venti occidentales similes sunt autumno. Et hujusmodi civitatis situs est ad diei mutationes, eo quod multum temporis inter matutinum, ac vespertinum intercedit. Et de ventis quidem, qui commodi sunt, ac incommodi, ita se res habet. * Cæterum de aquis deinceps nar- 10 rare volo, quæ morbosæ sint, & quæ saluberrimæ: & quæ mala ab aqua fieri verisimile est, itemque quæ bona. Plurimam enim partem conferunt ad sanitatem. Quæcumque igitur palustres sunt, & stabiles, ac lacustres, eas necesse est æstate esse calidas, ac crassas, & olentes. Quum enim non defluant, sed aqua pluvia semper nova inferatur, & sol urat, necesse est ipsas decolores esse, & pravas, ac biliosas. Hyeme vero glaciatas, & frigidas, ac turbatas præ nive, ac glacie, ut pituitosissimæ, ac raucosissimæ existant: Bibentibus autem splenes semper sint magni, ac pleni: & ventres duri, tenues, ac calidi. Humeri vero, & claviculæ, & fauces attenuata. In splenem enim carnes colliquantur, quapropter graciles existunt. * Edaces autem 11 esse tales, ac siticulosos par est, ventresque tum supernos, tum infernos calidissimos habere, ut etiam fortioribus medicamentis opus habeant. Atque hic morbus ipsis & æstate, & hyeme familiaris est. Ad hæc etiam hydropes plurimi, ac lethalissimi fiunt. Æstate enim dysenteriæ multæ, ac alvi profluvia incidunt, & febres quartanæ diuturnæ. Hi autem morbi prolongati, tales naturas ad hydropas deducunt,

12 cunt, ac occidunt. Et hi quidem morbi ipsis æstate fiunt. * Hyeme vero junioribus qui-
dem peripneumoniæ, & insaniæ morbi. Senioribus vero febres ardentes pro-
pter ventris duritiem. Mulieribus autem tumores oboriuntur, & pituita alba, & vix
in ventre concipiunt, ac difficulter pariunt, & fœtus magnos, ac tumidos: deinde
ex alimentis tabescentes, ac depravati fiunt, & purgatio commoda post partum
mulieribus non contingit. Pueris vero herniæ accedunt, & viris varices, & ulce-
ra in tibia. Quare fieri non potest, ut tales naturæ longævæ sint, sed ante temporis
adventum senescunt. Præterea fœminæ se in utero habere putant, & ubi partus tem-
pus adest, ventris moles illa, ac plenitudo evanescit. Hoc autem contingit ex aqua,
quum uteri ex aqua concepta laborant. Atque has quidem aquas ad omnem rem
13 improbas esse, censeo. * Secundo vero loco eas, quarum fontes e petris scatu-
riunt; duras enim esse necesse est; aut isthic, ubi calidæ aquæ existunt, aut ferrum
nascitur, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut sulphur, aut alumen, aut bitumen,
aut nitrum: hæc enim omnia præ violentia caloris nascuntur. Non itaque ex hu-
jusmodi terra aquæ bonæ prodeunt, sed duræ, & æstuosæ, quæ & difficulter
14 minguntur, & ad alvi egestionem contrariæ sunt. * Optimæ vero sunt, quæ ex
sublimibus locis, ac terreis collibus fluunt. Hæ enim & dulces sunt, & albæ, &
vinum modicum ferre possunt, & hyeme calidæ fiunt; æstate vero frigidæ. Ta-
les enim fuerint ex profundissimis fontibus. Maxime vero laudare eas opor-
tet, quarum fluxiones ad solis exortus erumpunt, & præsertim ad æstivos. Neces-
se est enim odoratas esse, ac leves. Quæcumque vero salsæ, & crudæ, ac du-
ræ sunt, ad hoc quidem ut eas omnes bibant, non bonæ sunt. Sunt tamen ali-
quæ naturæ, & morbi, quibus tales aquæ in potu commodæ sunt, de quibus
statim dicam. Habet autem & de his hoc modo. Quæ quidem aquæ fon-
tes suos ad orientes habent, hæ præ omnibus optimæ sunt. Secundum ab his
locum habent, quæ inter æstivos solis exortus, ac occasus emergunt, & magis
hæ, quæ ad orientes. Tertio loco sunt, quæ inter occasus æstivos, ac hybernos
15 scaturiunt. * Pessimæ vero, quæ ad austrum, & quæ inter æstivum ortum, & occa-
sum. Et hæ quidem ad australes partes valde pravæ sunt; ad boreales vero me-
liores. His autem hoc modo uti convenit. Quisquis sanus est, ac valet, is nul-
lum discrimen faciat, sed semper eam, quæ præsens est, bibat. Quicumque vero mor-
bi gratia eam, quæ commodissima est, bibere volet, is, si ita fecerit, maxime sani-
tatem assequi poterit. Quorum quidem ventres duri sunt, & idonei ad hoc, ut
amburantur, his dulcissimæ, & levissimæ, ac splendidissimæ conducunt. Quo-
rum vero molles ventres, & humidi, ac pituitosi sunt, his durissimæ, & crudissi-
16 mæ, ac subsalsæ aquæ conferunt. Sic enim maxime resiccari poterint. * Quæcumque
enim aquæ optimæ coctu sunt, ac facillime liquescunt, eas par est & ventrem ma-
xime exolvere, ac eliquare. Quæ vero crudæ sunt, & minime coctu bonæ, hæ ma-
gis constringunt ventres, ac resiccant. At enim mentiuntur homines de salsis aquis
propter imperitiam in eo, quod per alvum secedere, eamque solvere putantur. Maxi-
me enim contrariæ sunt ad alvi egestionem, ac secessum. Sunt enim crudæ, & coqui non
possunt. Quare venter magis ab ipsis adstringitur, quam eliquatur. Et de fontanis
quidem aquis hoc modo res se habet. De pluvialibus autem, & quæ a nive fiunt,
17 ut habeat, deinceps dicam. * Aquæ igitur pluviales levissimæ, & dulcissimæ, &
tenuissimæ, ac splendidissimæ sunt. Primum enim sol, quod tenuissimum, ac levissi-
mum est, in aqua educit, ac sursum rapit. Clarum autem hoc ipsum mare facit. Quod
enim salsum est, isthic relinquitur præ crassitudine, ac gravitate, & fit mare. Quod
vero tenuissimum est, sol sursum rapit præ levitate. Rapit autem tale non solum ab
aquis stagnantibus, sed etiam ex ipso mari, & ex omnibus, in quibus aliquid hu-
moris inest. Inest autem in omnibus rebus. Et ex ipsis hominibus tenuissimum,
ac levissimum humorem ducit. Ejus rei maximum signum inde sumere licet, ubi ho-
mo vestibus indutus in sole iter fecerit, aut sederit. Quascumque enim corporis par-
tes sol aspicit, hæ non exudant. Sol enim quicquid comparet sudoris, sursum ra-
pit. Quæ vero sub veste contectæ sunt, aut sub aliqua alia re, hæ exudant. Edu-
citur enim, ac domatur a sole sudor; servatur autem ex tegmentis, ut ne disperda-
tur a sole. Quum vero in umbram devenerit, totum corpus similiter sudore per-
18 fluit. Non enim amplius sol affulget. * Quapropter etiam ex omnibus aquis hæ citis-
sime putrescunt: & odorem malum pluvialis aqua habet, eo quod ex plurimis
congregata est, ac permixta, ut citissime putrescat. Ad hæc vero, ubi rapta est, &
in sublime elevata, dum circumfertur, & ad aerem permiscetur, quod turbidum est
in ipsa, ac noctem refert, id excernitur, ac decedit, & fit aer, & nebula. Quod
vero tenuissimum est, ac levissimum in ipsa, hoc relinquitur, ac dulcescit, dum a sole
uritur, ac coquitur. Fiunt autem & alia omnia, quæ coquuntur, semper dulcia.
19 * Quandiu igitur dispersa fuerit, & nondum congregata, fertur sublimis; ubi vero
coacervata fuerit, ac simul congregata derepente a ventis inter se adversariis, tunc
deorsum prorumpit, qua parte plurima collecta fuerit: tunc enim hoc magis
fieri verisimile est, quum nebulas a vento stabilitatem non habente concitatas, ac pro-
cedentes, derepente ventus contrarius, ac aliæ nebulæ relliserint: atque tunc qui-
dem prima ipsius pars congregatur: quæ vero a posteriore parte sunt, insuper

accedunt, & sic crassescunt, & nigrescunt, ac simul congregantur, & præ gravita-
te deorsum prorumpunt, & pluviæ fiunt. Atque hæ quidem aquæ optimæ sunt
secundum hanc rationem. Verum opus habent, ut decoquantur, ac excolentur. Sin
minus, odorem pravum habent, & raucedines, & vocis gravitatem bibentibus in-
de accedere par est. * At vero aquæ ex nive, ac glacie fientes, omnes malæ sunt. 20
Quum enim semel concretæ fuerint, non amplius in pristinam naturam restituun-
tur. Sed quod quidem in ipsa clarum, ac leve, & dulce est, excernitur, ac disperdi-
tur. Quod vero turbidissimum est, ac ponderosissimum, relinquitur. Hoc vero cogno-
veris hoc modo. Si enim volueris hyemis tempore vasculum, certa aquæ mensura
infusa, sub dio exponere, quo maxime congeletur; deinde postridie in locum cali-
dum deportatum sinere, quo maxime glacies liquescat, & ubi exoluta fuerit, a-
quam metiri: reperies aquam multo pauciorem. Atque hoc signum est, quod a conge-
latione id, quod levissimum, ac tenuissimum est, disperditur, & non quod gravissi-
mum, ac crassissimum existit. Non enim hoc disperdi poterit. Hac igitur de caus-
sa has aquas, quæ a nive, ac glacie eliquantur, pessimas esse puto ad omnes res.
Itemque eas, quæ ad has sequuntur. Atque sic quidem de pluvialibus, & nivalibus,
ac glacialibus aquis res se haber. * Calculo vero maxime laborant homines, & 21
ex renum affectionibus, & urinæ stillicidio, & coxendicum morbo corripiun-
tur, & herniæ fiunt, ubi aquas omnigenas bibunt, & de magnis fluminibus, in
quæ alia defluuntur: & de stagno, in quod fluxiones multæ, ac omnis generis deve-
niunt. Et qui aquis invectitiis utuntur, quæ ex longo, & non brevi locorum inter-
vallo afferuntur. Non enim fieri potest, ut alia aqua similis sit alii. Sed aliæ
dulces sunt, aliæ salsæ, & aluminosæ, aliæ de calidis fluunt. Ubi vero hæ simul in-
ter se miscentur, dissident: & quæ fortissima est, semper superat. Prævalet autem
non semper eadem, sed alias alia. * Sed & ex ventis, alii quidem Boreas robur exhi- 22
bet, alii vero Auster, & de reliquis eadem ratio existit. Talibus igitur necesse est li-
mum, & arenam in vasis subsidere, & ab his, si potentur, morbi prædicti fiunt.
Quod autem non omnibus, consequenter declarabo. Quorum quidem alvus satis
fluida est, ac sana, & vesica non ardens, neque stomachus vesicæ valde coardescit,
hi facile urinam ejiciunt, & in vesica nihil ipsis congregatur. Quorum vero alvus
ardens, ac fervida fuerit, in his necesse est etiam vesicam idem perpeti. Quum enim
magis, quam pro natura fuerit calefacta, stomachus ipsius inflammatur. Ubi vero
hæc perpetitur, urinam non dimittit, sed in seipsa concoquit, & adurit: & quod
quidem tenuissimum in ipsa est, excernitur: & quod purissimum est, transit, & emin-
gitur. * Quod vero crassissimum, ac turbidissimum est, coacervatur, & concrescit: 23
primum quidem parum, deinde majus fit. Dum enim volvitur ab urina, quicquid
crassum compactum fuerit, ad seipsum adaptat, atque sic augescit, & in rosium con-
crescit. Et quum urinam emitrit, ad vesicæ stomachum allabitur ab urina impulsum,
& urinæ emissionem impedit, & dolorem vehementem exhibet. Quare pueri cal-
culosi fricant, ac trahunt pudenda. Videtur enim ipsis caussa mictionis eo loco
esse. Signum autem ejus, quod hæc ita se habent, hoc est. Urinam splendidissimam
calculosi mingunt ad similitudinem seri, eo quod id, quod crassissimum est, ac bilio-
sissimum ibi manet, & coacervatur, ac concrescit. Et plerique sane hoc modo la-
pidem, & calculum contrahunt. * Fit autem pueris etiam ex lacte, si non salubre id 24
fuerit, sed valde calidum, ac biliosum. Ventrem enim percalefacit, & vesicam. Quare
urina, dum aduritur, hæc patitur, & sane sentio melius esse pueris vinum quam a-
quosissimum dare. Minus enim venas adurit, ac reficcat. Muliebribus autem
pudendis non similiter contingit. Meatus enim urinæ in vesica brevis est, & am-
plus, ut facile urina impellatur. Neque enim manu pudendum fricat, veluti mascu-
lus, neque urinæ in vesica meatum contingit. Ad pudenda enim perforatus
est. Et quia meatus sunt ampli, etiam plus bibunt, quam pueri. Et de his quidem
sic res se habet, aut his quam proxime. * Cæterum de annis hoc modo considera- 25
tione facta quis cognoscere possit, qualisnam annus sit futurus, salubrisue, an
morbosus. Si enim secundum rationem fiant signa in astris occidentibus, ac
orientibus: & in autumno aquæ fiant: & hyems sit moderata, & neque valde cle-
mens, neque modum excedens frigiditate: & in vere, ac in æstate tempestive plu-
at: sic sane saluberrimum esse annum, par est. Si vero hyems quidem sicca sit, & bo-
realis: ver autem pluviosum, & australe, necesse est æstatem febriculosam fieri,
& lippitudines inducere. Quum enim æstus derepente accedat, terra humida
existente a vernis imbribus, & ab austro; necesse est, æstum duplicatum esse & a
terra irrigua, ac calida, & a sole urente: quum ventres in hominibus nondum con-
stricti sint, neque cerebrum reficcatum. Non enim fieri poterit, quum ver tale existat, ut
corpus, & caro non humore fluida fiant, adeo ut febres acutissimæ in omnes ir-
ruant; maxime autem in pituitosos. At dysenterias par est fieri & mulieribus,
& viris humidioribus. * Et si quidem circa canis exortum accedat aqua, ac tempe- 26
stas, & Etesiæ spiraverint, spes est cessationis, & ut autumnus salubris fiat. Sin
minus, periculum est, ne & pueri, & mulieres moriantur: Minime vero senes: &
ne qui superstites evadunt, in quartanas desinant, & ex quartanis in hydropas. Si
vero hyems australis fiat, & pluviosa, & clemens: ver autem boreale, & siccum, &
tempe-

tempestuosum: primum quidem mulieres, quæ uterum gestant, & partus ipsis ad
ver instat, abortum facturas esse verisimile est. Quæ vero etiam pepererint, impo-
tentes, ac morbosos pueros parere, ita ut aut statim pereant, aut tenues, & debi-
les, ac morbosi vivant. Atque hæc quidem mulieribus; reliquis vero dysenterias, &
27 lippitudines siccas, & aliquibus destuxiones a capite in pulmonem. * Pituitosis igi-
tur dysenterias fieri verisimile est, & mulieribus, pituita de cerebro defluente,
propter naturæ humiditatem. Biliosis vero lippitudines siccas, propter carnis calidita-
tem, ac siccitatem. Valde autem senibus defluxiones, propter raritatem, ac eliqua-
tionem venarum, adeo ut aliqui quidem derepente pereant: aliqui vero semisidera-
ti aut dextra, aut sinistra parte fiant. Quum enim hyems sit australis, & pluvio-
sa ac calida, & corpus non adstringatur, neque venæ: vere accedente boreali, &
sicco, ac frigido: cerebrum postquam ipsum dissolvi, ac purgari contigit, a gravedi-
ne, ac raucedine tunc simul cum vere stabilitur, ac constringitur. Quare derepen-
te æstate accedente, & ardore, ac mutatione contingente, hi morbi incidunt. Et
intestinorum levitates, & aqua intercus fere reliquis morbis desinentibus superve-
28 niunt, quum non queant facile ventriculi a concepta humiditate exsiccari. * Si
autem æstas pluviosa sit, & austro multum perfletur, similisque sequatur autumnus,
necesse est hyemem morbidam esse, & his, qui pituita abundant, & qui quadragesi-
mum annum excesserunt, febres ardentes fieri verisimile est, qui vero bile abun-
dant, costarum inflammationes, & pulmonis, pleuritidas, ac peripneumonias di-
ctas. Si vero æstas sicca existat, & borealis: sequens vero autumnus pluviosus, &
australis, capitis dolores ad hyemem expectare convenit, & cerebri corruptiones,
29 ampliusque raucedines, gravedines, & tusses, aliquibus etiam tabes. * Quod
si Borealis sit autumnus, ac siccus, & neque sub caniculam, neque sub Arcturi occasum
pluviosus, confert pituitosis natura, & maxime qui natura sunt humida, & mulieri-
bus. Biliosis autem infestissimum hoc tempus existit. Valde autem exsiccantur, acci-
duntque eis lippitudines aridæ, & febres acutæ, ac diuturnæ, & aliquibus bilis atra,
siquidem quod liquidissimum, & aquosissimum in bile est, consumitur: densissimum ve-
ro, & acerrimum relinquitur, quod idem accidit secundum eamdem rationem, & circa
sanguinem, unde hi morbi his accidunt: pituitosis autem hæc omnia commoda sunt.
Exsiccantur enim, & in hyemem perducuntur, minime humecti, sed resiccati. Hæc igi-
tur si quis mente conciperet, & consideraret, is præcognosceret plurima omnino, quæ
30 ex hujusmodi mutationibus sint futura. * Maxime autem observare oportet magnas
temporum mutationes, ut neque medicinas in illis libentes exhibeamus, neque uramus
quæ circa ventrem, neque secemus, priusquam præterierint dies decem, aut plures, &
non pauciores. Periculosissima sunt etiam ambo solstitia: maxime vero æstivum. Peri-
culosum etiam æquinoctium utrumque: magis vero autumnale. Oportet autem & astro-
rum exortus considerare, præcipue canis, deinde arcturi, & Plejadum occasum. Mor-
bi enim in his maxime diebus judicantur, aliique perimunt: alii vero desinunt, aut
in aliam speciem, aliumque statum transmutantur. Et circa hæc quidem, sicut dixi, habet.

SECTIO II.

31 * Volo autem & de Asia, & Europa demonstrare, quantum differant inter se
per omnia, & de gentium formis quid distent, & nihil invicem simile habeant. Ve-
rum de omnibus si quis dicere velit, in immensum excresceret sermo, quare de maxi-
mis, & plurimum differentibus diversitatibus dicam, quantum saltem mihi in ea re est
compertum. Ac dico quidem plurimum differre Asiam ab Europa secundum naturas
omnium ex terra nascentium, itemque hominum. Longe enim pulchriora, & majora
omnia nascuntur in Asia. Estque regio ipsa hac nostra multo mansuetior, suntetiam
hominum mores benigniores, & cultiores. Caussa vero horum est temporum an-
ni temperata mistura. Siquidem in medio solis exortu sita est ad auroram, a fri-
giditate, ac caliditate omni remotior. Incrementum autem, & benignitatem inde pro-
ficisci, omnibus in confesso est, quum nihil sit præcellens, & cogens violenter, sed
per omnia æqualitas vigeat, quamquam non habeant ubique per omnem Asiam om-
32 nia secundum eumdem modum. * Quæcumque enim in ea regio in medio sita est calidique,
& frigidi, ea omnium fertilissima existit, & arboribus refertissima, & maxime sere-
na, aquisque utitur & cœlestibus, & ex terra promanantibus. Neque enim a calo-
re combusta est valde, neque a squalore, & aquarum inopia exsiccatur, neque a frigo-
re oblæditur. Verum austris perflatur, & irrigua est tum propter imbres multos,
rum propter nives. Fructus autem suo tempore maturos multos in ea nasci par est,
sive ex sparsis seminibus hi proveniant, sive terra ipsa per se sponte producat eo-
rum plantas, quarum fructibus utuntur homines, eas ex agrestibus cicures, & dome-
sticas facientes, & pro commoditate sua transplantantes. Pecora etiam ipsa ple-
niora proveniunt, quæ & pariunt sæpius, & pulcherrime educantur. Quin & homi-
nes habitiores esse, ac specie pulcherrimos, & magnitudinis eximiæ, minime-
que differentes, quantum ad formam, ac corporum proceritatem attinet, constat.
33 * Certumque est, hanc regionem proxime accedere ad naturam, ac temperaturam optimæ consti-

constitutionis, verum virilitatem, laboris tolerantiam, ac audaciam, non verisimile
est huic naturæ innasci. Sicut neque ejusdem, neque diversi generis constantes, ac
perpetui sunt amatores. Vincit enim in ipsis voluptas, quæ ratio est multifor-
mes generari partus, præcipue in feris. Atque sic quidem de Ægyptiis, ac Ly-
bicis mihi habere videtur. * Qui vero ad dexteram hyberni ortus solis usque ad Mæo- 34
tidem paludem habitant: hic est enim Europæ, & Asiæ terminus: sic habent. Mul-
to major diversitas est inter illas ipsas gentes, quam de quibus jam dixi, quum propter
varias temporum mutationes, tum ob regionis naturam. Habet autem eodem plane
modo, quemadmodum & circa aliorum hominum terras accidit. Ubi enim tem-
pora magnas mutationes faciunt, & frequentissimas, illic & regio agrestis, & maxi-
me inæqualis existit, inveniasque & montes plurimos, & densos, itemque campos, &
prata. Ubi autem non valde variant tempora, illic æqualissima regio est, quod idem
& de hominibus ipsis est intelligendum. Si quis enim recte consideret, videbit quo-
rumdam naturam, montanis, sylvosis, ac asperis locis similem esse: aliorum vero a-
quosa, ac exilia loca referre: sicut quidam pratorum, ac paludum naturam præ se fe-
runt, atque alii sunt, a quorum planitiebus, nudisque, ac siccis terris constitutio similis
existit. Tempora enim, quæ formarum naturam variant, sunt diversa: quum ergo inter
sese fuerint maxime diversa, varias, & multiplices formas producunt. Porro quæ parum
inter se differunt, gentes relinquam. * Quæ autem plurimum non natura solum, sed & 35
legibus, ac consuetudinibus discrepant, de illis referam, quomodo habeant. Ac pri-
mum omnium de Macrocephalis, quum nulla omnino alia gens sit, quæ similia capita ha-
beat. A principio quidem consuetudo in caussa fuit, ut tam longis capitibus essent.
Nunc autem natura ipsa cum consuetudine conspiravit. Si quidem generosissimum apud
eos putatur, caput habere quam maxime longum: consuetudinis autem hoc initium fuit.
Quum recens infans natus est, caput ejus adhuc tenerum, ac molle existens, quam celer-
rime constringunt manibus, coaptantesque cogunt in longitudinem augeri, quin &
vinculis connectunt, ac aptis instrumentis colligant, quo rotunditas capitis prohibea-
tur, ac longitudo augeatur. Ea consuetudo tantum effecit, ut ejusmodi natura capitum
existeret. Temporis vero progressu natura quoque tales produxit, ut non esset neces-
se consuetudine priore cogere. * Quum enim semen genitale ab omnibus corporis 36
membris procedit, a sanis quidem sanum, a morbidis morbosum, fiatque, ut ex calvis
calvi gignantur, ex cæsiis cæsii, & ut plurimum distortus distortum generet, eademque ra-
tio sit circa reliquas formas: quid prohiberet, ut non ex Macrocephalis Macrocepha-
li gignerentur? Nunc autem non nascuntur ita magnis capitibus, quemadmodum pri-
us, quum consuetudo non amplius duret, per incuriam hominum intercepta. Et de his
quidem hæc sufficiant. * De illis autem, qui Phasim accolunt, adiciam. Regio eorum pa- 37
lustris est, calida, aquosa, & densa, imbresque in eam decidunt omnibus temporibus
& magni, & impetuosi: homines vero ipsi vitam agunt in paludibus, domosque li-
gneas, & ex arundinibus in ipsis aquis habent extructas, neque multum inde prodeunt, ut
adeant vel emporia, vel urbes. Verum naviculis ex uno ligno fabrefactis permeant
sursum, ac deorsum: habent enim fossas, ac ductus aquarum plurimos. Bibunt autem
aquas calidas, & stagnantes, quæ & a sole sunt putrefactæ, & ab imbrium casu
auctæ. Ipseque fluvius Phasis omnium fluviorum stagnantissimus est, & qui lentissi-
mo cursu profluat: fructus autem, qui illic nascuntur, omnes insalubres sunt, evi-
rati, imperfectique præ multitudine aquarum, neque unquam maturescunt. Atque quum
multus aer ab aquis regionem occupet ob hanc ipsam caussam, quod ad formam, ac cor-
porum speciem attinet. Phasiani sunt a reliquis hominibus longe diversi. * Sunt enim 38
magnitudine ingenti, ac corpulentia valde excellenti, neque juncturæ eorum ul-
læ, neque venæ comparent, pallidumque præ se ferunt semper colorem, quemadmodum
qui regio sunt obnoxii morbo: loquuntur autem, ut si qui alii omnium hominum
gravissime, nimirum aere utentes non sereno, sed obscuro, & maxime humecta-
to. Sunt insuper ad laborem a natura ipsa segniores, annique tempora non varias ha-
bent neque ad æstum, neque ad frigus permutationes. Venti autem eis sunt plurimi
austrini omnes præter unum ejus regionis proprium, & indigenam, qui aliquando
violentior, ac molestior calidus existens spirat, quem Cenchrona patrio vocabulo
appellant. Verum Boreas non valde ad eos pertransit, quod si aliquando spiret, debilis
tamen existit, ac valde lenis. De natura ergo, ac diversitate, & forma eorum, qui
Asiam, & Europam incolunt, ita habet. * Quod autem timidiores, effœminatiores, 39
ac imbelles præ Europæis Asiani existant, moribusque mansuetiores, tempora ipsa
anni in caussa sunt, quæ non magnas permutationes faciunt neque caloris, neque
frigoris; sed semper æqualia permanent: unde neque mentes stupore percelluntur,
neque corpora fortem transmutationem incurrunt. A quibus verisimile est iram
exasperari, cognitionemque, & calorem amplius excitari, quam si semper in eodem sta-
tu quis persistat. Mutationes enim sunt, quæ hominis mentem semper excitant, neque
sinunt quiescere. Propter quas sane caussas imbelle universum Asianorum genus
existit, atque adhuc amplius propter leges. Multo maxima enim Asiæ pars sub
regibus est. * Ubi autem non in sua potestate vivunt homines, neque sui juris sunt, sed 40
dominis subjecti, ibi non multum curiosi sunt, quomodo se ad bellum apparent, imo
magis hoc curant, ut ne bellicosi videantur. Pericula enim eis non æqualia instant,

Nam

Nam hi in militiam proficisci, laboresque perferre, ac mortem oppetere pro dominis suis coguntur, relictis interim domi liberis, uxoribus, ac reliquis amicis, atque
siquidem viriliter, & feliciter bellum gesserint, dominis inde commoda accedunt, eorumque facultates inde augentur. Verum ipsis præter pericula, & cædes nihil demetitur.
Proinde neque his hominibus regionem frequenter habitatam esse necesse est. Imo eam
41 propter inertiam bellicam, ac otium a plerisque relinqui. * Ut enim quisque maxime
a natura virilis, & magnanimus est, ita plurimum ejus animus leges aversatur: cujus rei magnum indicium vel inde habere licet. Quodcunque in Asia Græci, itemque Barbari dominis non subsunt, sed jure suo degunt, sibi ipsisque omnes labores lucrifaciunt, illi bellicosissimi omnium existunt. Periclitantur enim ipsi sibi, virilitatisque præmia ipsi reportant, sicut timiditatis, ac ignaviæ pœnam luunt pariter. Invenias autem & Asianos ipsos inter se plurimum differentes, generosiores alios, alios degeneres, quorum omnium caussa ad temporum mutationes est referenda, quemad-
42 modum & in præcedentibus dixi. Atque sic quidem habet in Asia. * In Europa vero genus hominum est Scythicum, circa paludem habitans Mæotim, quod a reliquis gentibus maxime differt, Sauromatæ appellantur. Horum fœminæ equites sunt, arcubus utuntur, ac sagittas jaculantur ex equis, cum hostibus congredientes, dum virgines existunt, neque devirginantur prius, quam hostium tres confecerint, neque prius maritis cohabitant, quam sacra Deo patrio more fecerint. Quod si qua sibi virum acceperit, ab equitatu libera est, nisi necessitas cogat communi expeditione omnes exarmari. Dexteram autem mammam non habent. Nam puellis adhuc infantibus matres æreo instrumento in hunc usum parato, igneque candefacto eam auferunt, ac exurunt, ne iterum succrescere contingat, atque ut omnis vis, ac robur in dextrum humerum, &
43 brachium deferatur. * Cæterum reliqui Scythæ, quod ad formam attinet, ipsi sibi similes sunt, aliis dissimiles. Sicut quoque Ægyptii ipsi inter se; præterquam quod hi a vehementi calore, illi ab intenso frigore sunt compressi. Verum solitudo, quæ Scythica dicitur, in planitie sita est, pratis abundans, sublimis, & mediocriter aquo-
44 sa. Sunt enim fluvii in ea magni, in quos aqua ex campis per rivos deducitur. * In hac itaque Scythæ degunt, qui Nomades vocantur, propterea quod nullas habeant domos, sed in curribus habitant. Sunt autem currus, ex quibus minimi quatuor rotis, reliqui sex circumaguntur. Sunt etiam luto obturati, ac instar domorum fabrefacti, aliqui simplici, aliqui etiam triplici tabulato, unde robur illis inest adversus omnes injurias aquarum, nivis, ac ventorum propellendas. Trahunt currus aliquos quidem boum paria duo, aliquos tria, atque hi cornibus carent, quum præ frigore regionis cornua eis non enascantur. In his itaque curribus degunt mulieres. In equis autem vehuntur viri. Sequuntur autem simul oves, boves, & equi. Tamdiu deinde in uno subsistunt loco, dum sufficit ipsis pecoribus pabulum, quo deficiente, in aliam regionem commigrant. Vescuntur autem ipsi carnibus coctis, bibuntque lac equinum, comedunt etiam Hippacem, id autem est caseus equinus. Hactenus ergo de victu, & moribus diximus, temporibusque anni, ac formis, quæ a reliquis hominibus longissime sunt Scythiæ genti diversæ. Ipsa enim sibi inter se gens similis existit, quemadmodum & gens Ægyptiorum. Minime autem fœcunda ea gens est, regioque ipsa mi-
45 nimas feras enutrit, neque numero, neque specie insignes. * Sub ipsis enim Ursis, Riphæisque montibus sita est, unde Boreas spirat, Solque ipse supremo æstivo solstitio deficiens, proxime accedit, ac tum quidem exiguo tempore calefacit. Neque vero venti a calidis locis spirantes valde ad eam regionem penetrant, nisi parumper & debiles. Verum ab Ursis venti procedentes sunt illic perpetui frigidi, a nivibus, glacie, imbribusque condensati. Qui nunquam a montibus decedunt, ut propterea etiam inhabitabiles fiant. Aerque ipse totum fere diem nubilus campos occupat. Ipsi vero in humidis locis degunt. Et fere perpetua est ipsis hyems, æstas autem paucissimis diebus, atque illis non valde multa. Sunt enim planities eminentiores, & nudæ, neque ullis
46 montibus circumseptæ, sed fere sub ipsis Ursis acclives. * Neque feræ nascuntur illic magnæ, sed quales possibile est sub ipsa terra contegi. Prohibet enim hyems, & nuditas terræ, quæ & diverticulis, & umbraculis caret propter temporum anni mutationes, neque multas, neque fortes, sed similes semper, vel parum admodum divariantes, unde & formas corporum inter se similes habent, quum eodem utantur victu, & amictu, æstatis, & hyemis tempore, attrahuntque aerem aquosum condensatum, aquam insuper bibentes a nivibus, & glacie resolutam, nullo etiam corporis exercitio accedente, quum non verisimile sit corpus, aut animum ullis exercitationibus apta fieri, ubi non mutationes temporum fiunt fortes. Propter quas caussas formæ eorum sunt crassæ, & carnosæ. Juncturæ vero humectæ, & inefficaces, ventriculique humidi omnes; maxime omnium tamen inferior alvus. Nequit enim ipsa exsiccari in ejusmodi cum regionis, tum naturæ, & temporis constitutione. Sed pinguedine, & nuditate carnis formæ invicem sunt similes masculorum masculis, & fœminarum fœmellis. Tempora enim, quum sint inter se similia, nullas corruptiones, neque malignitates inferunt in seminis genitalis mixturam, ac compactionem, nisi quiddam aliud for-
47 tuito, vel casu contingat, aut a morbo. * Magnum autem argumentum humiditatis corporum Scytharum hoc exhibebo. Multos enim ipsorum, præcipue qui Nomades sunt, reperias exustos humeros, ac brachia habentes, manuumque juncturas, pecto-

ra, coxas, & lumbos, nullam sane aliam ob caussam, nisi ob humoris, & mollitiei na-
turæ detractionem. Nam neque arcus intendere, neque telum torquere possunt præ im-
potentia humiditatis humerorum: quum autem uruntur, humor ipse a juncturis exolvi-
tur, fiuntque corpora ipsorum validiora, melius nutriuntur, & magis redduntur arti-
culorum usu potentia. Fluida vero fiunt, ac lata primum propterea, quod fasciis non
colligantur, quemadmodum fieri solet in Ægypto. Deinde quod non animadvertunt, quo-
modocumque inter equitandum equis insideant. Postremum etiam propter desidiam per-
petuam. Masculi enim eorum, antequam potentes fiant, equos conscendere, atque in il-
lis vehi, plurimum temporis desident in curribus, raroque prodeunt, ut inambulent, pro-
pter exilia, ac perpetuas circulationes. * Muliebrium autem corporum formæ ad mi- 48
raculum usque fluxæ existunt. Porro Scytharum gens fulvi valde coloris existit pro-
pter frigus ingens. Non enim vehemens accedit ad eos sol; a frigore vero albedo
exuritur, & fit fulva. Neque vero possibile est fœcundam esse eorum naturam, quum
viri minime cupidi sint cum fœminis commisceri ob nimiam corporis liquiditatem,
ventrisque mollitiem, ac frigiditatem, quæ caussæ apparent minime viros ad coitum
incitari. Accedit his lassitudo ex continua equitatione contracta, quæ eos ad commi-
stionem reddit impotentiores, atque hæ sunt caussæ, cur viri infœcundiores puten-
tur. Mulieres pinguedo carnis, & humiditas steriles facit, præ quibus uteri earum ge-
nitale semen nequeunt continere. Lunares namque purgationes eis non eveniunt, quem-
admodum est necesse, sed minus, & intempestive per longius tempus. Ipsumque am-
plius uteri os præ pinguedine concluditur, ut nequeat semen suscipere. Sunt enim otio-
sæ, & pingues, ventresque earum frigidi, & molles, unde necessario sequitur non mul-
tum fœcundam Scytharum gentem esse, cujus rei famulæ earum indicium exhibent. * Nam 49
hæ viris misceri plurimum gaudent, in uteroque conceptum continent propter corpo-
ris exercitium frequens, carnisque gracilitatem. Amplius autem plurimi Scythæ Eu-
nuchi fiunt, & muliebria officia obeunt, instarque fœminarum omnia faciunt, & lo-
quuntur, vocanturque hi effœminati. Et regionis quidem incolæ caussam ad deum referunt,
coluntque hos ipsos homines, & adorant, sibi ipsis timentes, ne quid tale accidat. Mi-
hi vero hi affectus divini quidem esse videntur, sicut & reliqui omnes, neque ullum a-
liquem alio esse diviniorem, aut humaniorem, sed divinos omnes, verum unusquisque eo-
rum suam propriam habet naturam, neque aliquis citra naturam accidit. Quare quomodo
hic affectus contingat, ut mihi videre videor, narrabo. * Ab equitatione ipsa diuturni eos cor- 50
ripiunt articulorum dolores. Nimirum propendentibus semper ex equis eorum cruribus,
deinde claudi fiunt, contrahunturque coxendices, quum invaluerit morbus. Medicantur
autem sibi ipsis hoc modo. A principio morbi utramque venam retro aures incidunt, quo
facto sanguine multo promanante, somnus eos corripit præ imbecillitate, sicque
obdormiscunt: quorum quidem aliqui, depulso somno, sani exurgunt: aliqui vero mi-
nime. * Atque mihi sane videntur ea medicatione se ipsos perdere. Venæ enim retro 51
aures sunt, quas si quis secet, sterilitatem inferat his, quibus secantur, quare id etiam
ipsis ex earum incisione accidere certum est. Quando igitur postea uxores adeunt, im-
potentesque se factos vident cum illis coire: primum quidem nihil molestius cogitantes
quiescunt, quum autem bis, aut ter, aut amplius frustra opus tentarunt, neque quicquam
proficiunt, mox putant se deum offendisse, in quem culpam rejiciunt. Induuntque se veste
muliebri, palam se eviratos esse confitentes, ad mulierumque contubernia transeunt earum
opera tractantes. Hoc itaque malo ditissimi Scytharum afficiuntur, minime vero infi-
mi. Imo qui maxime & genere, & potentia prævalent ex nulla alia, quam continuæ æ-
quitationis caussa hoc perpetiuntur. Pauperes vero minus, quum non multum equitent.
Unde si hæc affectio aliis divinior censenda esset, non nobilissimis, non ditissimis Scy-
tharum fere solis accideret, sed esset omnibus æqualiter peculiaris. Imo magis
invaderet pauperes circa cultum deorum negligentiores, si saltem gaudent dii in homi-
num admiratione constitui, & pro hoc beneficia hominibus retribuunt. Divites enim
sæpius diis sacra faciunt, victimas offerunt, statuas erigunt, coluntque, quum pecuniis
abundent: pauperes autem minus id faciunt, quum non habeant. Quin etiam aliquan-
do deos detestantur, qui eis opes non suppeditent, ut verisimilius esset, pauperes, ac
parum abundantes hoc malo propter crimina sua puniri, quam divites, & qui opibus abun-
dant. Verum sicut & prius dixi, divinus quidem hic affectus est, secundumque naturam
accidit similiter ut alii omnes, neque alia ejus caussa, quam ea, quam dixi, Scythis exi-
stit. Simili autem modo & reliquis hominibus evenit. * Ubi enim frequenter, & continue 52
homines equitant, ibi plurimi a diuturnis doloribus articulorum, coxendicumque maxime,
& pedum corripiuntur, ad coitumque fiunt impotentes, quæ omnia mala Scytharum genti
adsunt. Atque propterea Scythæ omnium hominum minime sunt ad coitum valentes. Et
quod Anaxyridas (braccarum, sive fœminalium id genus est) semper habent, & pluri-
mum temporis in equis desides degunt, ut neque manu tractare pudenda liceat, at-
que præ frigore, & lassitudine voluptatis, ac jucunditatis coeundi obliviscantur,
neque prius aliud sibi faciendum putent, quam ut evirari fiant. Hactenus ergo de Scy-
tharum gente recensui. * Reliquum autem in Europa hominum genus valde inter
se dissimile est, & diversum, tum quod ad magnitudinem attinet, tum quod ad 53
formam, atque id propter temporum mutationes contingit apud eos magnas, & fre-
quentes. Sunt enim eis calores vehementes, & hyemes fortes, pluviæ multæ, rur-

sumque

ſumque ſiccitas diutina, & venti plurimi, ex quibus multæ, & omnimodæ fiunt tranſ-
mutationes. Neque a vero diſcrepat circa generationem, has ipſas mutationes ſenti-
ri, itque ſeminis genitalis coactione aliam, neque ex eodem etiam eamdem, æſtatis pa-
riter ut hyemis, pluvioſo ut ſicco tempore progigni. Eaque cauſſa eſt, cur putem Eu-
ropæos magis, quam Aſianos ſecundum corporum formas inter ſe diſcrepare, & ma-
gnitudines diverſiſſimas in ſingulis adeo urbibus provenire. Plures enim cor-
ruptiones contingunt in ſeminis coactione, quum tempora frequenter varíant, quam
ſi eadem ſint, & ſimilia. Eadem autem morum ratio in utriſque exiſtit. Feritas, in-
tegritas, & audacia a natura Europæis innaſcitur. Frequentes enim mentis perculſio-
54 nes feritatem inducunt, manſuetudinem contra, & benignitatem extirpant. * Quare
etiam magnanimos magis eos, qui Europam incolunt, Aſianis judico. Siquidem
ſimilitudo, & æqualitas ſegnitiem parit. Mutatio autem & animum, & corpus ad
exercitationem excitar. Augetur itaque a deſidia, & otio timiditas, ab exercitio ve-
ro, & laboribus creſcit virilitas. Unde bellicoſiores quoque Europæi extant, non ob
hanc ſolum cauſſam, ſed & propter leges. Non enim regibus obediunt, quemadmo-
dum Aſiani. Ubi enim ſub regibus vivitur, ibi neceſſe eſt homines timidiſſimos
eſſe, quemadmodum & ſupra oſtendi. Servitute namque animi eorum preſſi non liben-
ter, neque volentes temere pro aliis ſe periculis exponunt. Europæi autem ſuo jure
viventes, quum pro ſe ipſis pericula belli ſubeant, magna cupiditate feruntur, volen-
teſque, ac alacres difficultates omnes aggrediuntur, ipſique ſibi ex re bene geſta præ-
mia reportant, ut certum ſit leges plurimum ad magnanimitatem conferre. Tota ita-
55 que, & univerſa res de Europa, & Aſia ſic, ut retuli, habet. * Cæterum Europa ipſa ad-
huc habet gentes invicem differentes, non magnitudine, & forma ſolum, ſed & magna-
nimitate, ac fortitudine. Quæ vero in eis hanc diverſitatem faciant, in præcedentibus
dixi, dicamque amplius magis manifeſte. Quicumque regionem montanam, aſperam, nu-
dam, & non aquoſam incolunt, his mutationes temporum contingunt magnæ, &
diverſæ, unde & hominum formas magnas progigni convenit, qui & ad laborem, &
ad viriliter agendum a natura præſtent, quibuſque feritas, & immanitas non medio-
criter a natura ſint congenita. Qui vero loca concava, pratenſia, & æſtuoſa habi-
tant, ventoſque calidos plus ſentiunt, quam frigidos, & aquis utuntur calidis, hi magni
quidem eſſe non poſſunt, neque bene compoſiti, & longi, ac erecti, ſed in amplitudi-
nem a natura producti carnoſi ſunt, & capillis nigris. Imo & ipſi toti nigri magis, quam
albi, & qui minus de pituita habeant, quam de bile. Virilitas autem, & tolerantia la-
boris non æque ipſis a natura ineſt, niſi conſuetudo accedat, & hæc in eis efficiat.
Quod ſi flumina extent in ea regione, quæ ſtagnantes, & pluvias aquas evehant,
homines ipſi incolumes, ac ſplendidi vivent. Si vero flumina deſint, aquaſque puteo-
rum ſtagnantes, & olentes bibant, neceſſe eſt ab ipſis illis aquis & ventrem lædi, &
56 ſplenem. * Quicumque autem altam habitant regionem, planam, ventis expoſitam, & a-
quoſam, eorum formæ magnæ, ac invicem ſimiles, & erectæ. Animi quoque eorum exi-
ſtunt manſuetiores. Qui vero macra, aquis carentia, & nuda loca tenent, & quæ tempo-
rum mutationibus non ſunt permixta, horum formas neceſſe eſt eſſe aſperas, & vege-
tas, flavas magis, quam nigras, mores etiam eorum rigidi ſunt, pertinaces, & con-
tumaces. Ubi enim mutationes temporum contingunt frequentes, & plurimum inter
57 ſe diverſæ, ibi & formas, & mores, & naturas reperias plurimum differentes. * Tem-
porum itaque varietates potiſſimæ ſunt, quæ naturam ipſam permutant, Deinde etiam
regio, in qua multæ variationes fiunt; poſtremum autem aquæ. Invenias enim fere ſem-
per & formas hominum, & mores regionis naturæ compares. Nam ubi terra pinguis
eſt, & mollis, & aquoſa, aquæ autem valde ſublimes, ita ut æſtate calidæ ſint, & hye-
me frigidæ, & temporum ratio alias probe conveniat, ibi & homines carnoſi, arti-
culis non apparentibus, humidi, labores intolerantes, & ut plurimum maligni naſcun-
tur. Segnitieſque, & ſomnolentia eis ineſt multa. Suntque ad artes tractandas craſſi,
58 non acres, & ſubtiles. * Ubi autem regio eſt nuda, natura munita, & aſpera, quæque
& a frigore hyberno prematur, & a ſole æſtivo exuratur, ibi duros, & robuſtos, &
articulis probe disjunctis, vegetoſque, & hirſutos reperias homines, & in quibus
a natura laboris tolerantia, & vigilantia inſit. Quique mores habeant pertinaces, ad
iram proclives, & contumaces, magiſque feritate participantes quam manſuetudine. In-
ſuper ad artes etiam acutiores, & plus ſolertes, & ad res bellicas gerendas aptiores.
Quin & omnia, quæ e terra proveniunt, terræ ipſius naturam reſipiunt, & ſequuntur.
Atque hactenus quidem maxime contrarias corporum naturas, & formas diximus, e
quibus conjectura facta, ſi quoque reliqua conſideraveris, nunquam a vero aberrabis.

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE FLATIBUS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Medicina ex quo artium numero. Quæ in Medicina vilia vulgo putantur, cognitu sunt difficillima. Usus egregius manuum exercitator, & magister.*

2 *De quibus morbis opinio, & de quibus ars judicet. Morborum caussa. Medicina maxime secundum naturam est.*

3 *Contraria contrariorum medicamina. Medicina quid.*

4 *Morborum omnium unus modus, species, & caussa eadem. Corpora omnia triplici nutrimento sustentari. Quid Spiritus in corporibus, & quid extra vocetur, & quantum aliis commodet.*

5 *Ventus aeris fluctus. Sine spiritu, aut aeris vi nihil esse, aut fieri. Aer igni nutrimentum præbet. Animantia aquatica quomodo spiritu, ac aere in aquis participent.*

6 *Aer mortalibus solus vita, & morborum est autor.*

7 *Febris omnium morborum comes. Febrium duo genera.*

8 *Febris communis quæ, quare, quomodo, quibus, & unde gignatur. Febris communis cur non omni animantium generi accidat.*

9 *Quomodo propter malam diætam febres accidant, & quid mala diæta. Cibi varii, & dissimiles cur noxii. Spiritus cum alimentis intra corpus assumitur.*

10 *Eructationes post cibos, & potus a spiritu.*

11 *Horrores unde, & cur ante febres corpus concutiant. Horrores majores, vel minores pro flatuum in corpore qualitate, & quantitate. Tremores cur cum horroribus simul ingruant. Partes quædam sanguine plenæ, quædam exangues. Tremor quas partes occupat.*

12 *Hiatus cur febres præcedant. Articulorum ante febres exolutio unde.*

13 *Sudoris ante febres in corpore generatio. Similitudo capitis dolores ante febres unde. Pulsuum circa tempora ratio.*

14 *Agitationes intestinorum, tormina, oppilationes quomodo a flatibus caussentur. Fomenta calida foris admota qua ratione dolorem mitigent.*

15 *Quomodo fluxus per ipsos flatus generentur, & sanguinis rupturarum circa pectus & autor, & caussa existant.*

16 *Oculorum, aurium dolores. Gravedinis, Raucedinis, Tussis generatio. Quomodo ex pituita exulceratio. Faucium exulceratio, & inflammatio unde.*

17 *Fluxus ruptura sine spiritu circa pectus. Humori non est facilis via ad ardua prodire. Fluxus ruptura spontanea.*

18 *Quomodo ruptura, & ex rupturis aqua intercus fiat. Intercutem morbum a flatibus generari. Spiritus corpus brevi implent.*

19 *Quod stupor attonitus, seu syderatio, a flatibus, & quomodo fiat. Quod morbus sacer etiam a flatibus generetur.*

20 *Quomodo sanguis inter omnia, quæ in corpore sunt, maxime ad prudentiam conferat. Somno sanguis frigescit. Gravia omnia natura deorsum feruntur. Insomniorum ratio. Ex sanguinis per ebrietatem repentina auctione animi perculsio.*

21 *Affectus, & cognitiones a consuetudine. Morbus sacer. Ex sanguinis perversione totius corporis subversio.*

22 *Sacro morbo laborantes cur sensibus priventur. Spuma in sacro morbo unde. Spumæ omnes cur albæ.*

23 *Quo tempore nonnulli, & quomodo a morbo sacro liberentur. Epilogus.*

SUNT quædam artes, quæ illis, quibus earum cognitio conti- 1
git, multum laboris, ac molestiarum exhibent: illis vero, qui earum
usu indigent, jucundæ, ac utiles existunt. Imo ignaris etiam,
ac plebeis hominibus commune quoddam sunt bonum. His ve-
ro, qui eas exercent, plane molestæ. Ex harum artium numero
est & ea, quæ medicina appellatur. Medicus enim oculis per-
lustrat singula pericula, contrectat etiam nulla voluptate, & ex
alieno malo proprias sibi demetit molestias. Ægrotantes autem artis beneficio a
maximis malis liberantur, a morbis, a doloribus, a tristitia, a morte. Omnibus e-
nim his evidens medicina auxiliatrix reperitur. Hujus autem artis, quæ vilia vul-
go putantur, cognoscere difficile est. Quæ vero alicujus pretii existunt, facile: atque
vilia quidem soli medici norunt, vulgus ignorat. Non enim corporis, sed animi ope-
ra existunt. Quæcumque quidem manuum operam exigunt, ad ea consuetudine perve-
niendum est. Est enim usus ipse egregius manuum exercitator, & magister. * Ve- 2
rum de non apparentibus, & difficillimis ægritudinibus plane opinio magis, quam ars
ipsa judicat. In his ergo plurimum refert, expertusne sit quis, an omni experientia
carens. Unum autem est horum omnium judicium, hoc scilicet. Quæ tandem caussa
sit morborum, & quod principium, ac quasi fons sit, ex quo corpori mala om-
nia scaturiant. Si quis enim caussas corporis affecti probe cognovit, potens est val-
de ea adferre, quæ corpori commodent, nimirum contraria corporibus morborum
natu-

natura perspecta. Est enim maxime secundum naturam ipsa medicina. Quare statim
ubi fames molestat, morbus fit. Quicquid enim homini molestiam, ac tristitiam
infert, hoc morbus vocatur. Quod ergo est famis remedium? hoc scilicet, quod fa-
men sedat: id autem facit cibus: eo ergo malum illud medicandum. Amplius autem
ubi sitis urgeat, bibere compescit: & rursus, repletioni evacuatio, evacuationi reple-
tio, labori quies succurrit, & quietis medelam ex labore reperias: atque ut brevi-
3 ter dicam, contraria contrariorum sunt medicamina. * Medicina enim nihil a-
liud est, nisi adpositio, & ablatio. Ablatio quidem eorum, quæ excedunt; adposi-
tio vero eorum, quæ deficiunt: qui autem istud optime facere potest, is optimus me-
dicus censebitur, quantumque quis ab hoc præstando deficit, tantum deficit quoque
ab ipsa arte. Atque hæc quidem præter institutum futuri sermonis a me dicta sunt.
4 * Morborum autem omnium unus, & idem modus est; locus vero ipse eorum diffe-
rentiam facit. Quare videntur quidem morbi inter se nihil simile habere, propter di-
versitatem scilicet locorum: quum sit tamen una morborum omnium & species, & caus-
sa quoque eadem. Quæ autem hæc ipsa sit, in sermonis hujus progressu manifestum
facere conabor. Corpora enim omnia tum hominum, tum reliquorum quoque ani-
mantium a triplici nutrimento sustentantur. Horum autem nutrimentorum nomi-
na hæc sunt, cibus, potus, spiritus. Ac spiritus quidem, qui in corporibus sunt,
flatus vocantur: qui vero extra corpora existunt, aer, qui sane maximus est in
omnibus, quæ corpori accidunt & autor, & dominus. Quare operæ pretium
5 est ejus potentiam diligentius perspicere. * Ventus enim ipsius aeris fluctus, & un-
da existit. Quando igitur multus aer fortes fluctus facit, tum & arbores radici-
tus evelluntur, & mare undis exæstuat, spirituum potentia ita cogente, & naves one-
rarias etiam, & ingentes in altum disjiciente. Talem itaque vim in ista exercet, etiamsi
oculis minime sit conspicuus, & tantum consideratione cognoscatur, & effectu suo
fiat manifestus. Quid autem sine hoc fit tandem? aut cui rei non adest? Omne enim,
quod inter cœlum, & terram est, spiritu repletum est. Hic & hyemis, & æstatis caussa
est. In hyeme quidem frigidus, & condensatus; in æstate autem mitis, & tranquillus.
Quin & solis, & lunæ, & astrorum omnium cursus per spiritum procedunt. Etenim
igni spiritus nutrimentum præbet, quo si ignis privetur, vivere non possit. Et so-
lis perpetuum cursum aer perpetuus, & tenuis conservat. Verum neque mare ip-
sum spiritus exors esse omnibus manifestum esse, puto. Non enim vivere natan-
tia animantia possent, si non spiritum participarent: quomodo autem participarent, si
non per aquam, & ex aqua spiritum adtraherent? Et lunæ hic fundamentum est, &
terræ vehiculum, neque quicquam usquam est spiritu vacuum. Atque hactenus quidem quan-
6 tum aer aliis commodet, diximus. * Mortalibus autem vitæ, & morborum ægrotis so-
lus is est autor. Tantaque omnibus corporibus spiritus necessitas extat, ut si quidem
omnibus aliis abstineat homo, neque cibum sumat, neque potum: possit tamen dies
duos, vel tres, & plures ducere. Si cui vero spiritus in corpus viæ intercipiantur,
in brevi parte unius diei intereat, ut vel hinc quanto usui spiritus corpori sit, li-
ceat æstimare. Amplius autem ab omnibus operibus aliquando immunes quiescunt ho-
mines: multæ enim sunt mutationes in vita, verum ab hoc opere nulla omnibus mor-
talibus animantibus requies contingit, ut cessent spiritum adducere, ac rursum exha-
lare. Vides ergo ex his, quæ dixi, quanta communio omnibus animantibus in fruen-
do aere existat. Subjiciam igitur mox & illud, quod non aliunde unquam verisimile sit
morbos evenire, quam inde, si is aut plus, aut minus, aut cumulatior, aut morbidis
fordibus inquinatior in corpus se ingerat. Sed hæc de universa hac re dicta suffi-
ciant. Ad ipsa nunc opera sermonem convertens demonstrabo, omnes morbos ex
7 hoc oriundos corporibus innasci, ac generari. * Primum autem a communissimo mor-
bo febrili exordium sumam, & qui omnium morborum comes est: præcipue tamen
ex inflammatione, & tensione abscessuum. Quod satis indicant sequentia offendicu-
la; statim enim cum inflammatione inguinum abscessus, & febris consequitur. Sunt au-
tem febrium genera duo, ut hoc quoque nunc attingam, quorum alterum commune omni-
bus pestis appellatur, alterum propter malam diætam privatim his contingit, qui ea utun-
8 tur: utriusque autem generis aer autor, & caussa existit. * Communis ergo febris pro-
pterea omnibus accidit, quod eumdem spiritum omnes adtrahant, fitque, ut simili corpori
similes spiritus similiter permixti similes gignant febres. Sed est fortasse qui dicat,
ut quid ergo non omnibus animantibus, sed alicui eorum generi incidunt hi morbi?
Cui ego sic responderim. Differt corpus a corpore, natura a natura, & nutrimen-
tum à nutrimento. Non enim omni animantium generi eadem aut non conferunt, aut
commoda sunt, sed sunt alia aliis magis convenientia. Quando igitur aer ejusmodi in-
quinamentis plenus est, quibus humana natura offenditur, homines ægrotant.
Quando vero alteri cuipiam animantium generi aer inconveniens est, tum morbus
illud genus corripit. Qui ergo populares sint morbi, hactenus dictum sit, & qua-
re, & quomodo, & quibus, & unde gignantur. * Quomodo autem propter malam
9 diætam febris accidat, deinceps exponam. Est autem mala diæta hæc. Primum quidem quum
quis plures cibos liquidos, aut siccos ingerit in corpus, quam ipsum corpus ferre
queat, neque laborem aliquem ciborum saltem multitudini parem adjungit. Deinde
quum varios, & dissimiles inter se cibos adsumit: seditionem enim movent, quæ sunt
inæqua-

transmittunt in pectus. Aeris autem quum fit pituita, carnem penetrans, exulcerat, ac
perfringit venas. Ex quibus sanguis effusus in alienos sibi locos, ubi moram tra-
xerit, putrescit, ac in pus convertitur, & neque sursum potest conscendere, neque in-
fra exire. Sursum non, nam non facilis est via humori ad ardua prodire, sicut neque
aliis rebus, quæ aliquam admixtam secum habent gravitatem. Infra autem procedere
prohibet septum transversum. Quare sane contingit fluxum aliquem citra spiritum
rumpi, & aliquando quidem sua sponte, quandoque etiam propter dolores. Ac sponte
quidem, quum aer in venas ultro receptus, sanguinis meatus coarctat. Multitudi-
ne namque sua compressus sanguis, meatus perfringit, qua ejus copia maxime pro-
rumpit. Effusione autem ejus facta, venæ rursus spiritu complentur, & ex eo dolor
sequitur. Necesse est enim affectum locum spiritu occupari, aliaque dictis similia
18 fieri. * Rupturæ autem omnes fiunt hoc modo. Quum violentia quadam invicem di-
scedunt, & finduntur carnes, fissuram subtercurrit spiritus, ac dolore affligit: quum
autem ipsi flatus carnes pergressi, meatus corporis rarefecerint, sequitur post fla-
tus humiditas, cui viam jam antea aer præstravit. Irriguo itaque corpore ab hu-
miditate facto, liquefiunt carnes, tumoresque in suras descendunt, atque morbus fit,
qui aqua intercus appellatur. Maximum autem signum est, morbum hunc a flatibus
generatum esse, quod jam sæpe aliqui hoc malo affecti exoluti sunt, & ab aqua eva-
cuati. Atque his quidem subito aqua ex ventre prorumpens, multa apparet, post mo-
ram autem paucior fit. Cur vero hoc fiat, satis manifestum est. Nam primum subito pro-
rumpens aqua aere plena est, is tumorem, ac acervum præ se fert ingentem; quum
autem aeris spiritus evanuerit, remanet plane eadem aqua, & apparet quidem paucior:
verum penitus eadem existit. Adjiciam autem aliud adhuc signum. Si quis universum ven-
trem penitus evacuet, non tres procedunt dies, rursus plenus fit. Quid ergo aliud,
quod impleat, putandum est, quam spiritus? Quid enim aliud tam repente implesset?
Nam neque tantum potum in corpus ingestum est, neque carnes in caussa esse possunt,
utpote antea liquefactæ. Supersunt autem ossa, nervi, chordæ, fibræ, a quorum nul-
lo ullum aliquod aquæ augmentum potest provenire. Ergo quomodo aqua intercus
fiat, jam sit dictum: quod vero stupor attonitus, vel syderatio a flatibus fiat, deinceps
19 demonstrabo. * Quum ergo flatus frigidi multi penetrent, ac inflent carnes, partes cor-
poris stupidæ fiunt, & siquidem plurimi flatus per universum corpus discurrant, to-
tus homo syderatur. Si per partem, pars illa percutitur, atque ubi abierint flatus, ces-
sat & morbus: quamdiu autem permanserint, consistit & morbus, idque sic habere in-
dicat perpetuus syderatorum hiatus. Videtur autem mihi amplius, & sacrum ap-
pellatum morbum ab ipsis flatibus gigni: quibus autem rationibus ego persuasus sum,
20 illis ipsis & auscultaturos persuadere conabor. * Opinor autem inter omnia, quæ in
corpore sunt, nihil magis ad prudentiam conferre, quam sanguinem. Hic ergo, quum in
constanti habitu persistit, consistit & prudentia: sanguine vero permutato, concidit
simul & prudentia. Quod autem hæc ita habeant, multa sunt testimonia. Ac pri-
mum quidem, qui omnibus animantibus communis est, hæc confirmat somnus.
Quum enim corpus invaserit somnus, sanguis frigescit. A natura enim somno
frigesaciendi vis est. Infrigidato autem sanguine, languidiores fiunt ejus meatus: quod
hinc palam fit, quod corpora aggravata reclinantur. Omnia enim gravia natura ad
fundum deferuntur: & oculi ardent, & prudentia permutatur, opinionesque pere-
grinæ mentem occupant, & exercent, quæ sane insomnia appellantur. Quin & in
temulentis per ebrietatem aucto repente sanguine percellitur animus, & in animo
prudentia, fiuntque præsentium malorum obliviosi, ac futurorum bonorum fœcunda
spe beantur. Possem autem plurima ejusmodi congerere, in quibus sanguinis permuta-
tiones, animi quoque prudentiam permutant. Siquidem igitur penitus totus contur-
21 batus est sanguis, penitus & prudentia prosternitur. * Affectus enim, & cognitio-
nes a consuetudine contingunt: quum autem a consuetudine solita recedimus,
aufertur nobis prudentia. Dico itaque & sacrum morbum tum fieri, quum plurimus
spiritus per omne corpus universo sanguini fuerit permixtus: tum enim multæ
oppilationes fiunt multifariam per omnes venas, quumque in crassiores, & pleniores
sanguine venas aer prodierit, progressusque diutius maneat, prohibet sanguinis
cursum, atque alio quidem loco consistit, alio lentius penetrat, alicubi adhuc tardius.
Qua sane inæqualitate transitus sanguinis per corpus facta, omnigenæ inæqua-
litates per omne corpus contingunt. Omne enim corpus undiquaque contrahi-
tur, ac turbatur, nimirum corpore partes suas ad tumultum, ac conturbationem san-
guinis subministrante: continguntque ex sanguinis perversione, totius omnino
22 corporis subversiones. * Eo enim, quo corripiuntur a morbo, tempore, neque sen-
tiunt quicquam, neque audiunt, quæ dicuntur, neque vident, quæ fiunt, neque ullos ali-
quos dolores percipiunt. Sic namque aer conturbatus sanguinem turbavit, ac conspurca-
vit. Spumaque etiam per os illis excurrit, neque id ab re est. Nam per jugulares ve-
nas aer transiens, penetrat quidem ipse: adducit autem simul secum quod tenuissimum
est in sanguine, idipsum quum humidum sit, multa permixtione albescit. Tenues
enim membranas purus permeans aer pellucet, quapropter & albæ spumæ om-
23 nes apparent. * Porro liberantur aliquando huic morbo obnoxii, maxime acceden-
te hyeme. Quomodo autem id fiat, dicam. Quando variis laboribus exercitatum cor-
pus ca-

pus calefactum est, calefit & sanguis, qui calefactus, rursus calefacit & flatus, hi vero calefacti, dissolvuntur & ipsi, & compactum sanguinem dissolvunt simul, procedunque e corpore partim cum spiritu, partim cum pituita ejecti. Defervente itaque spuma, & consistente sanguine, tranquillitateque per omne corpus facta, quiescit etiam morbus. Quare, ut dixi, flatus ipsi vere omnium istorum morborum omnimodæ existunt caussæ. Cæteraque omnia, quæ caussæ videri queant, vel hos adjuvant, vel consequenter post hos in corporibus morbos generant. Hactenus ergo morborum omnium caussas flatus esse demonstravi. Id enim a principio receperam me facturum. Recensui autem, spiritum ipsum, quum in aliis omnibus rebus potentem, tum maxime in animantium corporibus plurimum posse. Deduxi autem sermonem usque ad morborum cognitionem, atque adeo ægritudinum singularum, in quibus verum argumentum hujus sermonis est a me manifestatum. Quod si pergerem, singula ægritudinum genera recensendo, amplius corroborare, longius quidem sermo ipse extenderetur. Verus autem nihilominus futurus esset, & qui fidem suam omnibus probaret.

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE MEDICAMENTIS PURGANTIBUS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Medicamenta purgantia non temere exhibenda.*
Cibi seu alimenta, medicamenta putanda.
2 *Quæ quibus medicamenta danda.*
3 *Quæ præmittendæ interrogationes.*
4 *Quibus morbis, quove tempore exhibendæ medicinæ purgatoriæ.*
5 *Clysteres febricitantibus etiam quoquo tempore convenient.*

MEDICAMENTORUM purgantium res non ita se habet, quemadmodum vulgo putatur. Eodem enim medicamento purgantur, & non purgantur. Quandoque vero alia purgat, quam quæ purgare solet. Aliquando nimium purgat. Aliquando ea, quæ debet, facit. Quare fieri non potest, ut quis medicamentis confisus, ea temere exhibeat. Nam & cibos nos alentes medicamenta esse, putandum est; verum minus, quam illa. Homines enim, qui his recte in cibo utuntur, sani sunt; qui non recte, ægrotant: qui vero modum excedunt, purgantur quidem velut a sinceris medicamentis: verum minus & tardius, quam a sinceris medicamentis. Clarum igitur est, quod & hi medicamenta existunt. At vero hi tardiores, qui & familiares nobis sunt, & quotidie in corpus ingrediuntur, si temere, & negligenter exhibeantur, temere homines turbant, & quodammodo morbos inducunt. Quin & sinceros, & acidos cibos si quis citra delectum, ac inconsiderate exhibeat, nihil commodi perficient. * Oportet igitur primum biliosis date quod bilem purgat; pituitosis, quod pituitam; hydropicis, quod aquam; atrabiliariis, quod bilem atram. Si vero extra hæc purgaveris, quæ quidem purgari debent, non purgabis: quæ vero non debent, ea evacuabis. Quare in utramque partem peccabis. * Quum itaque pharmacum alicui dare voles, sive deorsum, sive sursum purgans, interrogare ipsum oportet, an prius biberit medicamentum, & an alvus ex deorsum purgantibus cita sit, & celeriter obediat, aut dura. Et si citam, ac facilem solutus esse dixerit, mollioribus, & paucioribus medicamentis opus habet; si vero dura fuerit, fortioribus indiget. Idem modus in sursum purgantibus requiritur. At si nunquam neque sursum, neque deorsum se purgatum esse dixerit, neque medicamentum bibisse; cognoscere oportet, an ad ea, quæ sanus in corpus ingessit, alvus deorsum soluta facilis fuerit, aut sursum versus apposita ad vomitionem, & an ad repletionem aliquam alvi profluvium ipsi successerit. Hæc omnia interrogare oportet, quo recte consulere possis. Turpis enim est calamitas, medicamento purgante dato hominem occidere. * Quicumque igitur a febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris. Sin minus, saltem non intra quatuordecim dies. Carnes enim ipsorum, & ventres, quum calidi sint, medicamentum assumunt, & nihil depurgantur, & febris major fit, & color evertitur, & morbi regii speciem præ se ferunt. Commota enim bile, & non purgata, non sorbere vult æger, neque bibere, sed omnia abominatur, & plerumque perit. * Si vero detinet medicamentum, ante meridiem nihil purgatur: a meridie vero nimium purgatur, & perit. At si hac die superstes maneat, & una cum purgatione remittat febris, sanus fit. Quapropter in febribus vehementibus medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verum si alicui opus fuerit, infusum per clysterem adhibere potes, quotiescumque volueris. Hoc enim minoris periculi est. Juxta eamdem rationem etiam tempore æstatis, a canis ortu, per dies quinquaginta vitare oportet, & non dare medicamentum, sed infusis per clysterem uti. Idem enim periculum imminet.

Right-margin section numbers: 1 (beside "MEDICAMENTORUM…"), 2 (beside "Oportet igitur primum"), 3 (beside "Quum itaque pharmacum"), 4 (beside "Quicumque igitur"), 5 (beside "Si vero detinet").

HIP-

HIPPOCRATIS COI
DE DIÆTA, SIVE VICTUS RATIONE
LIBER I.

Argumentum in Librum ſequentem.

1 *Quæ de victu humano ſcripturum noſſe, ac dijudicare oporteat, Ciborum, ac potuum facultas.*

2 *Cibi, & labores contrarias habent facultates. Laborum, ſeu exercitiorum tum naturalium, tum vero quæ per vim fiunt &c. cognitio. Aſtrorum ortus, & occaſus obſervatio, ac cognitio.*

3 *Ciborum menſura inventa, & laborum ad unamquamque naturam numerus (quod tamen fieri nequit) ſanitatis exacta inventio eſt. Morbi non derepente fiunt. Morborum cauſſæ, ſeu exceſſus, priuſquam ſanitas a morbo ſuperetur.*

4 *Animantium omnium, & hominis conſtitutio ex duobus, igne, & aqua. Ignis omnia movet; aqua omnia nutrit. Aquam neque ab igne, neque ignem ab aqua penitus ſuperari.*

5 *Igni, & aquæ quatuor qualitates primas ineſſe. Corpora nulla perire, neque fieri, quæ prius non erant; verum permixta, & diſcreta alteri. Generatio, corruptio, auctio, diminutio, ac ſecretio idem putantur. Naturæ opera vel volentibus, vel nolentibus nobis divina neceſſitate perficiuntur.*

6 *Corruptio omnibus inter ſe mutata eſt. Naturæ opera diverſa.*

7 *Simile tranſire ad ſimile. Locus unicuique proprius.*

8 *Animum in ſolo homine augeri.*

9 *Auctio, & nutritio partium corporis ex diæta. Similitudo de fabris lignariis ad alimenta corporum.*

10 *Mixtio fit per harmoniam.*

11 *Fœtus generatio ex igne, & aqua.*

12 *Humor in ventre plurimus. Ignis in reliquo corpore circuitus tres, & quod in illo humidiſſimum eſt, in venis cavis exiſtit.*

13 *Natura, & lex quid differunt.*

14 *Artes omnes licet diverſas, ac diſcordes cum natura humana communicare. Venter non intellecta novit.*

15 *Fabri ferrarii, Fullones, Sutores ſimiles medicis.*

16 *Medicinæ officium, ſeu finis. Fabri lignarii, Ædificatores cum natura comparati.*

17 *Muſica. Quæ plurimum diverſa ſunt, maxime concordant, ac delectant. Pellium tinctores. Plicatores, Aurifices. Piſtores. Statuarii, Figuli.*

18 *Grammatica quid. Notitiam, & ſenſus per ſeptem figuras homini contingere.*

19 *Palæſtritæ, & pædotribæ. Artes omnes cum humana natura communicare.*

20 *Anima hominis non ſimiliter in omnibus augeſcit. Corpora quæ nutriri, ac augeri poſſint, Corpora fortiora, & imbecilliora quæ.*

21 *Partium humani corporis diſcriminatio, & auctio ſimul contingit.*

22 *Fæmellæ, & maſculi a quibus maxime augeſcant. Maſculum, aut fæmellam ut generes, qua diæta utendum.*

23 *Maſculus, & fæmella cur conſiſtere poſſint. Anima ſemper in quolibet corpore ſimilis. Qui viri animis ſplendidi, & qui non. Viriles qui. Androgyni quomodo naſcantur.*

24 *Fæminoſiſſimæ, ac ingenioſiſſimæ quæ mulieres. Viragines quomodo naſcantur. Animam animæ ammiſceri.*

25 *Gemini quomodo naſcantur. Gemelli maſculi, aut fæmellæ quomodo naſcantur, & cur ſibi ſimiles.*

26 *Superfœtationes quomodo fiant. Quomodo de naturæ cognitione a prima conſtitutione cognoſcere oportet. Aeris, & ignis rariſſimæ partes in hominis corpore commiſtæ ſaniſſimum habitum conſtituunt.*

27 *Naturarum robuſtarum conſtitutio ex quibus elementis. Frigidæ, & humidæ conſtitutiones.*

28 *Naturæ humidæ, & calidæ conſtitutio. Calidi, & ſicci temperamenti conſtitutio.*

29 *Naturæ ſiccæ, & frigidæ conſtitutio.*

30 *De Puerorum, Adoleſcentium, Virorum, Senum temperamento. Maſculi fæmellis cur calidiores, & ſicciores.*

31 *De temperamento animæ ſapientis, aut deſipientis. Anima ſapientiſſima, & memoria valentiſſima in quo temperamento, & cur. Deſipientiſſima quæ.*

32 *Sapientes ſecundo ordine, & conſtantes cum manſuetudine.*

33 *Victus eorum ratio. Exercitia. Meatus corporis caviores redditi, animæ motum gravant. Deambulationes matutinæ, veſpertinæ, ab exercitiis. Vomitio quibus conferat. Unctio. Coitu quando utendum.*

34 *Stolidi ex quo temperamento; & cur hi tardiores exiſtant. Victus eorundem ratio.*

35 *Deſipientes, & ſtupidi qui, & unde. Veratri purgatio a fomentis.*

36 *Sani, ac ſapientes ex qua elementorum permixtione. Diæta. Exercitia. Corpus ſanum nec ab aliis perturbatum, animi ſapientis cauſſa eſt.*

37 *Inconſtantes ex qua elementorum mixtione, & cur. Diæta. Labores. Actiones quibus, & cur a cibis obeundæ.*

Sub-

38 *Subfuriosi natura qui. Victus eorum ratio. Somnus meridianus quibus æstate conferat. Veratri purgatio post fomenta.*

39 *Igne, vel aqua in temperamento aliquo prævalente, fieri nequit, ut tales ad symetriam aliquam perduci queant. Iracundi, segnes, dolosi, simplices, infesti, benevoli unde, & cur ex diæta immutari non possint.*

40 *Vocum differentiæ ex meatibus.*

SI quis mihi ex prioribus, qui de diæta humana ad sanitatem conferente scripserunt, recte cognovisse, ac omnia per totum, quantum humanæ menti possibile est, conscripsisse videretur; satis esset mihi aliorum laboribus, quos nossem recte habere, uti, prout singula utilia esse viderentur. Nunc vero multi quidem jam scripserunt: nullus autem recte novit, quidnam fuerit ipsis scribendum. Et alii quidem aliud assequuti sunt. Verum totum nullus adhuc ex prioribus. Immerito autem ullius aliquis ipsorum reprehendatur, propterea quod invenire non potuerunt. Imo laudandi potius omnes, quod investigare conati sunt. Itaque redarguere ea, quæ non recte dicta sunt, minime institui. Verum his, quæ sufficienter cognita sunt, testimonium præbere animus est. Quæcumque quidem igitur recte a prioribus dicta sunt, ut non sit possibile me aliter conscribere, recte conscribam. Quæcumque vero non recte dixerunt, si quidem redarguam hæc, quod non sic se habent, nihil perfecero; verum exponendo, qua de caussa singula ipsorum recte mihi habere videntur, declarare volo. Propterea vero hunc sermonem præpono. Quod multi homines, ubi audierint aliquem prius de re aliqua exposuisse eum, qui de his posterius differit, non recipiunt, non cognoscentes, quod ejusdem intelligentiæ est ea, quæ recte dicta sunt, posse judicare. Ego igitur, velut dixi, recte quidem dictis testimonium præbebo: quæ vero non recte dicta sunt, ac cognita, qualia sunt, declarabo. Quæ autem nullus ex prioribus explanare tentavit, ea etiam ipsa, qualia sint, demonstrabo. * Porro eum, qui de victu hu- 1
mano scripturus est, censeo primum quidem totius hominis naturam nosse, ac dijudicare oportere. Nosse quidem ex quibus ab initio constitutus est, dijudicare vero, quæ in ipso partes dominium obtineant. Si enim constitutionem ab initio non cognoscet, & id, quod in corpore dominatur, non poterit ea, quæ homini conducunt, offerre: hæc igitur scriptorem cognoscere oportet. Deinde vero ciborum, ac potuum omnium, ex quibus victum habemus, facultatem, quam tandem singula habent, & secundum naturam, & secundum necessitatem, ac artem humanam. Oportet enim scire, quomodo fortium natura vim detrahere oporteat, & quomodo debilibus robur per artem addere oporteat, prout singulorum occasio se obtulerit. * Et si relata jam e- 2
tiam cognoverit, nondum sufficiens est hominis curatio, propterea quod homo edens sanus esse non potest, nisi etiam laboret. Contrarias enim inter se vires habent cibi, & labores. Verum inter se mixti conferunt ad sanitatem. Labores enim ea, quæ insunt, consumere solent: cibi autem, & potus ea, quæ evacuata sunt, explent. Oportet autem, velut par est, laborum vim pernoscere tum naturalium, tum eorum, qui per vim fiunt, & qui ex ipsis carnes in augmentum præparant, & qui in defectum, & non solum hæc, sed etiam mensuram, ac proportionem laborum ad multitudinem ciborum, & hominis naturam, & corporum staturas, ac ætates, & ad tempora anni, & ad mutationes ventorum, & ad situs regionum, in quibus degunt, & ad anni constitutionem, ac statum. Sed & Astrorum ortus, & occasus cognoscere oportet, quo mutationes, & excessus ciborum, ac potuum, & ventorum, & totius mundi, ex quibus sane morbi hominibus oriuntur, observare sciat. * Quum autem hæc omnia cognoverit, nondum suffi- 3
ciens inventum est. Siquidem enim supra hæc inventa fuerit ciborum mensura, & laborum ad unamquamque naturam numerus, ita ut excessus neque supra, neque infra modum fiat, inventa sane exacta fuerit hominibus sanitas. Nunc vero prædicta quidem omnia inventa sunt, qualia sint: hoc vero invenire impossibile est. Si quidem igitur præsens quis sit, & inspiciat, cognoverit utique hominem exeuntem, & in gymnasiis exercitantem, ut custodire sanum possit, alia detrahendo, alia apponendo. Verum non præsenti impossibile est cibos, ac labores exacte præscribere. Nam quantum possibile est invenire, a me jam relatum est. At enim etiam si valde parum defectuosiora, quam alia fiant, in multo tempore necesse est corpus ab excessu superari, & ad morbum pervenire. Alii itaque hucusque inquirere conati sunt, & neque hæc dixerunt, ac prodiderunt. A me vero hæc inventa sunt, priusquam homo ægrotet, ut ab excessu in utram tandem partem factus fuerit, prænotio contingat. Non enim derepente morbi hominibus accedunt, sed paulatim collecti, acervatim apparent. Priusquam igitur in homine sanitas a morbo superatur, quæ perpetiuntur homines a me inventum est, & quomodo hæc in sanitatem restituere oportet. Hoc autem ubi accesserit ad ea, quæ scripta sunt, ratiocinationum hujus doctrinæ conatus perficitur. * Constituuntur quidem 4
igitur tum animantia alia omnia, tum homo ipse ex duobus differentibus quidem facultate, concordibus vero, & commodis usu, igne inquiunt, & aqua. Hæc autem ambo simul sufficientia sunt tum aliis omnibus, tum mutuo sibi ipsis.

Utrum-

Utrumvis vero seorsum, neque sibi ipsi, neque ulli alteri sufficiens est. Vim igitur,
ac facultatem utrumque ipsorum talem habet. Ignis enim omnia per omnia move-
re potest. Aqua vero omnia per omnia nutrire. Particulatim vero utrumque supe-
rat, & superatur ad summum, ac minimum, quantum ejus fieri potest. Neutrum
enim superare penitus potest ob hanc sane caussam. Igni quidem, ubi ad extre-
mitatem aquæ pervenerit, deficit alimentum: avertitur igitur eo, unde nutriri potest.
Aquæ vero, ubi ad extremitatem ignis pervenit, deficit motus. Sistitur itaque in
hac: quum vero steterit, non amplius potens est, sed ab illabente igne in alimen-
tum consumitur: & propterea neutrum penitus superare potest. Si vero etiam alte-
rutrum superetur, nihil sane ex his, quæ nunc sunt, fuerit, velut nunc habet. Quum
autem sic semper se habeant, erunt & eadem, & neutra, & neque simul deficient.
Ignis igitur, & aquæ, velut a me dictum est, sufficientia sunt omnibus per omnia
5 ad summum, ac minimum similiter. * Cæterum utrique horum hæc adsunt. Igni qui-
dem caliditas, & siccitas: aquæ vero frigiditas, & humiditas. Habent autem inter se
mutuo ignis ab aqua humiditatem. Inest enim ab aqua humiditas. Aqua vero ab
igne siccitatem. Inest enim in aqua ab igne siccitas. Quum autem hæc sic habeant,
multas, & omnigenas formas, ac species tum seminum, tum animalium a se invi-
cem secernunt, quæ nihil inter se simile habeat neque visu, neque facultate. Etenim
quum nunquam simul in eodem consistant, sed semper alterentur, necessarium est
etiam ea, quæ ab ipsis secernuntur, ac producuntur, dissimilia fieri. Equidem nul-
lum omnino corpus perit, neque fit, quod prius non erat. Verum permixta, & di-
screta alterantur. Homines autem putant hoc quidem ex orco in lucem auctum
generari: illud vero ex luce in orcum imminutum perire, ac corrumpi. Oculis
autem magis credere oportet, quam opinionibus. Ego vero hæc ex sententia ex-
ponam. Animalia enim sunt, & illa, & hæc, & neque animal mori possibile est non
cum omnibus. Unde enim moriatur? neque quod non est generari, quum non sit
unde generetur. Sed augentur omnia, ac minuuntur ad summum, & ad minimum,
quantum ejus fieri potest. Quid vero dicam generari, & perire, vulgi gratia inter-
pretabor: hæc autem commisceri, & discerni significare declaro. Habet autem res hoc
modo. Generari, & perire, sive corrumpi idem est. Idem est commisceri, & secerni.
Generari idem est, quod commisceri. Perire, corrumpique, ac minui idem est, quod se-
cerni: unumquodque ad omnia, & omnia ad unumquodque idem sunt. Consuetudo
enim in his naturæ contraria est. Seorsim autem omnia & divina, & humana sursum,
ac deorsum vicissitudinem habent, ac transeunt, dies, & nox ad summum, ac mini-
mum. Sic & Luna ad summum, ac minimum. Ignis accessus est, & aquæ. Sol ad
longissimum, ac brevissimum. Rursus hæc, & non hæc. Lux Jovi, tenebræ orco. Lux
orco, tenebræ Jovi. Accedunt, & transmutentur illa huc, hæc illuc. Omni tempo-
re transigunt illa res horum: hæc autem illorum, & quæ quidem faciunt, non sciunt:
quæ vero faciunt, scire sibi videntur: & quæ quidem vident, non cognoscunt, atta-
men omnia ipsis fiunt per divinam necessitatem, & quæ volunt, & quæ non volunt.
Accedentibus autem illis huc, his vero illuc, & inter se permixtis, unumquodque de-
6 stinatum fatum explet, & ad majus, & ad minus. * Corruptio autem omnibus mu-
tuo inter se est, majori a minore, & minori a majore. Et augescit majus a mino-
re. Reliqua autem omnia, & hominis anima, & corpus velut anima ornantur, ac gu-
bernantur. Irrepunt autem in hominem partium, tota totorum temperaturam haben-
tia, ignis videlicet, & aquæ, partim acceptura, partim datura, & quæ quidem
accipiunt, plus faciunt: quæ vero dant, minus. Secant homines lignum per serram,
alter trahit, alter protrudit. Idem autem hoc faciunt, & minus facientes, plus laborant,
ac faciunt. Sic & hominis natura, aliud protrudit, aliud trahit, aliud dat, aliud ac-
cipit, & alii dat, ab alio accipit, & alii quidem tanto plus dat: ab alio vero nihil mi-
7 nus accipit. * Locum autem unumquodque suum servat, & quæ quidem ad minus eunt,
ad minorem locum secernuntur: quæ vero ad majus vadunt, permixta in majorem
ordinem mutantur. Peregrina vero non eosdem mores habentia, ex aliena regio-
8 ne protruduntur. * Semper autem anima & majora, & minora habens, suas ipsius
partes circumambulat non appositione, neque detractione partium indigens, verum
augmento, & decremento earum, quæ jam sunt, opus habens. Locum vero unicuique
perficit, ad quem perveniant, & allabentia suscipiant. Non enim potest id, quod non si-
miles mores habet, in discordibus locis permanere. Oberrant enim velut ignota:
permixta vero inter se cognoscuntur. Concors enim concordi adhæret, ac assidet:
discordia autem rebellant, & pugnant, atque inter se dissident. Quapropter anima ho-
minis in homine augetur: in alio vero nullo, & aliorum magnorum animalium si-
militer. Quæcumque vero aliter ab aliis per vim secernuntur, de aliis quidem ani-
malibus prætermittam; de homine vero declarabo. Irrepit in hominem anima, ignis,
9 & aquæ temperamentum habens partem corporis humani. * Fœmellæ autem, & ma-
sculi, & multi, & omnigeni nutriuntur. Nutriuntur autem, & augescunt per diætam,
qua homo utitur. Necesse est autem, omnia, quæ ingrediuntur, partes habere. Cujus-
cumque enim pars non inerit a principio, augeri non poterit neque multo, neque modico a-
limento ingrediente. Non enim habet, quod augescere faciat. Id vero, quod omnia
habet, augescit, unumquodque in suo loco. Alimento autem ingrediente ab aqua, &

igne, ſicco, & humido; alia quidem intro coguntur; alia vero foras protruduntur.
Quemadmodum fabri lignarii lignum ſerra diſſecant, & alter quidem trahit, alter
protrudit, idem ſane facientes, & qui deorſum premit, ſuperiorem trahit, neque enim
alias admitteret deorſum ire. Si vero violenter cogant, toto opere aberrabunt.
Similiter & circa hominis alimentum ſe res habet: aliud trahit, aliud protrudit; in-
tro autem coactum foras repit. Si vero importune, & violenter cogatur, omni ſuc-
ceſſu privabitur. Singula autem tanto tempore eumdem ordinem habent, donec locus non
amplius ſuſcipiat, neque alimentum aquarum, ac ignis ſufficiens ad ſummum habeat. Po-
ſtea ad externam regionem tranſeunt & fœmellæ, & maſculi, eodem modo præ violentia
& neceſſitate impulſi. Quæcumque autem deſtinatum fatum expleverint, ea primum ſe-
cernuntur, ac ſimul commiſcentur. Singula enim ſecernuntur: omnia autem hæc com-
miſcentur. * Poſtquam vero regionem permutaverint, & nacti fuerint harmoniam recte 10
habentem ſymphonias tres comprehenſim penetrantes per omnia, vivunt, & auge-
ſcunt iiſdem, quibus etiam antea. Si vero harmoniam non aſſequuti fuerint, neque gra-
via acutis conſona fiant, prima ſymphonia perit. Et ſi etiam ſecunda generetur, pro-
pterea quod unus per omnia corruptus eſt, omnis tonus vanus eſt. Non enim concen-
tum habuerit, ſed tranſitio fit ex majore ad minus ante deſtinatum fatum; quod qui fa-
ciunt, non ſciunt, quid faciant. Cur autem utrique tum maſculus, tum fœmina fiant, in ſer-
monis progreſſu declarabo. Uter autem ipſorum harmoniam aſſequetur. * Humidus exi- 11
ſtens movetur ab igne: motus autem vivificatur, & alimentum attrahet ab ingredientibus
in mulierem cibis, ac ſpiritu: primum quidem undiquaque ſimiliter, donec recenter rarus
eſt: a motu autem & ignis ſiccatur, ac conſolidatur: conſolidatus autem, & firmatus circum
circa denſatur. Et ignis incluſus non amplius ſufficiens alimentum attrahere poteſt,
neque ſpiritum expellit propter ambientis corporis denſitatem. Conſumit enim humorem
intus exiſtentem. Quæ igitur ſolida natura ſunt in compacto, ac ſicco, ea non con-
ſumuntur ab igne in alimentum, ſed valida, ac robuſta fiunt, et conſiſtunt humore defi-
ciente, atque hæc ſane oſſa, ac nervi nominantur. * Ignis autem ex commixto, ac moto hu-
more corpus ſecundum naturam ordinat, ac diſponit propter talem neceſſitatem. Nam per ſo-
lidum, et ſiccum non poteſt diutinos tranſitus facere, quia alimentum non habent; per hu-
mida vero, et mollia poteſt: hæc enim ipſius ſunt alimentum. Ineſt autem et in his ſiccitas,
quæ ab igne non conſumitur. Hæc autem inter ſe congregantur mutuo. * Ignis igitur pe- 12
nitiſſime ad intima obturatus, et plurimus eſt, et maximum exitum facit. Plurimus
enim humor in ea parte ineſt, quæ venter appellatur, et exeidit inde, ubi alimentum
non habet foras, et exitum facit. Plurimus autem humor in ventre ineſt tum propter
alimenti ingeſtionem, tum propter concoctionem. Qui vero in reliquum corpus con-
cluſus eſt ignis, triplices circuitus facit. Etenim quod humidiſſimum eſt in igne, in
his locis, quæ venæ cavæ appellantur, exiſtit. In media autem horum id, quod reliquum
eſt, aquæ congregatum ſtabilitur, atque ea vocantur carnes. In ſumma, ignis omnia,
quæ in corpore ſunt, ſecundum ſuum ipſius modum exornavit, ad univerſi imitatio-
nem, parva ad magna, et magna ad parva. Ventrem quidem maximum, ſicco, et hu-
mido promptuarium, ut det omnibus, et accipiat ab omnibus, juxta maris faculta-
tem, quod eſt animalium in ipſo nutritorum, ac nutriri ſolitorum alimentum, diſcor-
dium vero pernicies. Circum hunc autem aquæ frigidæ, et humidæ congregatio, tranſ-
itus ſpiritus frigidi, et calidi ad terræ imitationem, omnia, quæ in ipſum incidunt, alte-
rantis. Et alia quidem conſumens, alia vero augens, aquæ tenuis, ac ignis diſperſionem
fecit, inſuperque non obſcuri, et apparentis a compacto ſecretionem, in quo delata
omnia in apertum perveniunt, ſingula juxta deſtinatum fatum. In hoc vero tri-
plices circuitus ignis fecit, inter ſe mutuo intro, ac foras terminantes, alios qui-
dem ad cavitates humorum lunæ facultate; alios vero ad externam circumferen-
tiam, ad ambientem ſoliditatem aſtrorum facultate. Medii vero et intro, et foras
terminantes, calidiſſimum, ac fortiſſimum ignem habent, qui ſane omnibus do-
minatur, omnia ſecundum naturam gubernans ſine ſtrepitu tum ad viſum, tum
ad tactum. In hoc Anima, Mens, Prudentia, Augmentum, Motus, Imminutio,
Permutatio, Somnus, Vigilia. Hic omnia per omnia gubernat, et hæc, et illa,
nunquam quieſcens. * At vero homines ex manifeſtis obſcura conſiderare non 13
noverunt. Quum enim artibus utantur ſimilibus humanæ naturæ, id ipſum igno-
rant. Divina enim Mens edocuit ipſos ſua ipſorum imitari, ita ut cognoſcant,
quæ faciunt, & non cognoſcant, quæ imitentur. Omnia enim ſimilia ſunt, diſſimi-
lia exiſtentia, & omnia concordia, diſcordia exiſtentia; quæ comprobamus,
non comprobamus, æquitatem habentia, iniqua ſunt, contrarius eſt modus ſingulo-
rum ei, quem confitentur. Lex enim, & natura, quibus omnia tranſigimus, non
confitentur, quæ confitentur. Legem enim poſuerunt, ac tulerunt homines ipſi ſibi
ipſis, non cognoſcentes, de quibus tulerunt. Naturam vero omnes dii exor-
naverunt. Quæ igitur homines ſanciverunt, nunquam eodem modo habent, neque
recte, neque non recte. Quæ vero dii ſanciverunt, ſemper recte habent. Et recta, ac
non recta intantum differunt. * Ego vero Artes hominis manifeſtas, affectioni- 14
bus & manifeſtis, & obſcuris ſimiles eſſe declarabo. Vaticinatio tale quid
eſt. Ex manifeſtis quidem cognoſcere obſcura: ex obſcuris vero manifeſta, & ex
præſentibus futura, & ex mortuis viventia. Et ea, quæ intelligi non poſſunt, va-

tem in-

tem intelligunt; qui quidem doctus est, semper recte; qui vero non doctus est, alias
aliter. Naturam hominis etiam hæc, quantum possibile est, imitantur. Vir mulie-
14 ri concumbens, puerum facit. Hoc manifesto, obscurum cognoscere datur, quod
sic futurum est. Mens hominis obscura, cognoscens manifesta, ex puero in vi-
rum transit, hoc præsenti futurum cognoscit. Non simile a morte ullum aliquod
animal existit, neque mortuo animal vivum. Venter, quod intelligi non potest,
novit; per hunc enim intelligimus, quod sitit, aut esurit. Hæ artis vaticinandi
& humanæ naturæ affectiones, cognoscentibus quidem semper recte habent;
15 verum non cognoscentibus alias aliter. * Artis fabrilis ferrariæ instrumenta fer-
rum circumliquant, flatu ignem fabri cogunt, & alimentum jam præsens aufe-
runt; ubi vero rarefecerint, feriunt, ac tundunt. Aquæ autem alimento ferrum rur-
sus roboratur. Eadem patitur homo a pædotriba, præsens enim alimentum
igne detrahitur, quum præ spiritu homo cogatur; rarefactus autem tunditur, at-
teritur, subvertitur. Aquæ autem aliunde accessione corroboratur, ac fortis eva-
dit. Et fullones idem transigunt, calcitrant, feriunt, destruentes tundunt, trahunt
destruentes, robustiora faciunt, deradentes supereminentia, & attexentes pulchrio-
ra reddunt. Eadem etiam homo perpetitur. Sutores coriarii tota in partes disse-
cantes, scindentes, & pungentes, marcida ac lacera, sana & integra faciunt. Et homo
idem patitur. Ex totis partes secantur, & ex partibus compositis tota fiunt, Punguntur,
16 & secantur a medicis marcida, sananturque, ac vivit homo. * Medicina id, quod mo-
lestat, tollit, & id, a quo homo ægrotat, auferens, sanum facit. Natura eadem sua sponte
novit. Desidens conatur resurgere, currens conatur requiescere, & alia ejusce-
modi natura habet, quæ medicinæ sunt. Fabri lignarii serra secantes, alter tra-
hit, alter protrudit. Idem autem uterque facit, & in utramque partem tendit. Iidem te-
rebrant, alter trahit, alter protrudit, & qui premit, superiorem deorsum trahit, &
minus facientes plus faciunt, naturamque hominis imitantur. Spiritus alter tra-
hit, alter protrudit. Idem autem uterque facit, & in utramque partem tendit. Cibi par-
tim deorsum premuntur, partim sursum vergunt. Ab una anima divisa, plu-
res, & majores, & minores, & pauciores fiunt. Ædificatores ex diversis rebus
unam concordem facientes; sicca quidem humectantes; humida vero siccantes,
& tota dividentes; divisa vero componentes; (si enim non sic contingeret, nihil pri-
vatim, ac proprium constitui posset) diætam humanam in hoc imitantur. Nam &
in hac sicca humectantes, & humida resiccantes, tota quidem dividunt, divisa
vero componunt. Hæc omnia diversa, ac discordia existentia, cum natura con-
17 cordant. * Musices autem organum primum producere oportet, in quo harmonia,
quæ vult, declarabit. Constructiones ex iisdem non eædem sunt, ex acuto, ex
gravi, nomine quidem similibus; sono autem non similibus. Quæ plurimum di-
versa sunt, maxime concordant, & quæ minimum diversa sunt, minime concor-
dant. Si vero quis similia omnia faciat, non inest delectatio. Plurimæ, ac multi-
formes transmutationes maxime delectant. Coci obsonia hominibus parant,
omnis generis diversa commiscentes, ex iisdem non eadem, ad hominum
cibum, ac potum. Quod si omnia similia facerent, non haberent delectationem;
& si in eodem etiam omnia construerent, non utique recte haberent. Pulsantur to-
ni in musica partim superne, partim inferne. Lingua musicam imitatur, co-
gnoscens quidem dulcedinem, & acorem eorum, quæ allabuntur, itemque dissonan-
tia; pulsat autem sonos superne, ac inferne, & neque ea, quæ superne pulsantur, si
inferne pulsentur, recte habent, neque quæ inferne, si superne. Quum autem lin-
gua probe fuerit attemperata, symphoniæ delectatio contingit. Si vero discors fue-
rit, ac incongrua, molestia. Pellium tinctores tendunt, terunt, pectinant, lavant. Ea-
dem est puerorum curatio. Plicatores, ac textores ducentes in orbem fila plicant,
a principio in principium desinunt. Idem circuitus in corpore est, unde incipit, in
hoc desinit. Aurum operantes tundunt, lavant, molli igne liquant; forti autem non
conflatur. Ubi vero elaborarunt, ad omnia utuntur. Homo frumentum tundit,
lavat, mollit, & ubi igne coxit, utitur, & forti quidem igne in corpore non confla-
tur, verum molli, ac lento. Statuarii imitationem corporis faciunt, animā
excepta; mentem autem habentia non faciunt; ex aqua, & terra humida siccan-
tes, & sicca humectantes, ab his, quæ superabundant, detrahunt, & ad ea, quæ defi-
ciunt, apponunt, ex minimo ad maximum augentes. Eadem patitur homo, auge-
scit a minimo ad maximum, ex superabundantibus detrahens, & deficientibus appo-
nens, sicca humectans, & humida siccans. Figuli rotam versant, & neque re-
trorsum, neque antrorsum procedit, sed simul in utramque partem. Universi hæc imita-
trix circularis existit. In eadem autem, quum jam circumfertur, omnis generis opera ef-
ficiunt, ut alterum altero in nulla re simile existat. Ex iisdem homines eadem patiuntur,
itemque reliqua animalia in eadem circumferentia omnia operantur, & ex iisdem ni-
18 hil simile, iisdem instrumentis ex humidis sicca facientes, & ex siccis humida. * Gram-
matica tale quid est, figurarum compositio, quæ signa, ac notæ sunt humanæ vocis,
facultas revocandi in memoriam præterita, & quæ facienda sunt, declarandi. Per
septem figuras notitia contingit. Eadem omnia homo transigit, sive sciens li-
teras, sive literarum rudis. Per septem figuras etiam sensus hominibus contingit.

Auditus sonorum, Visus manifestorum, Nasus odoris, Lingua voluptatis, & injucunditatis, Os sermonis, Corpus tactus calidi, aut frigidi, Spiritus transitus intro, ac foras. Per hæc cognitio hominibus contingit.

19 * Palestra, & pædotribæ tale quiddam docent: prævaricari secundum leges, injuriam facere juste, defraudare, furari, rapere, violare honestissima, ac turpissima. Qui hæc non facit, malus; qui hæc facit, bonus est. Ostentatio multorum, ac vulgi est, desipientiæ hæc esse vident, & unum ex universis bonum judicant; reliquos vero malos. Multi mirantur, pauci cognoscunt. Homines in forum progressi eadem perpetrant, defraudant vendentes, & ementes. Qui plurimum defraudavit, in admiratione est. Bibentes, & insanientes eadem perpetrant, currunt, luctantur, pugnant, furantur, defraudant. Unus ex omnibus præfertur. Simulatores, & deceptores alia adscientes dicunt, & alia sentiunt, iidem ereptant, & irrepunt non iidem. Inest autem homini alia dicere, alia facere, & eumdem non esse eumdem, & nunc alteram habere mentem, nunc rursus aliam. Sic quidem artes omnes cum humana natura communicant.

20 * Cæterum anima hominis, quemadmodum etiam antea a me dictum est, ignis, & aquæ temperamentum habens, partes autem hominis, irrepit in omne animal, quod sane spirat, itemque in omnem hominem & juniorem, & seniorem. Non autem similiter in omnibus augescit, sed in juvenibus corporibus, utpote celeri circumvolutione existente, & corpore auctili, expassæ, & attenuatæ partes illæ animæ in corporis augmentum consumuntur. In senioribus autem, utpote tardo existente motu, & corpore frigido, in decrementum hominis consumuntur. Quæcumque autem corpora in vigore sunt, & in ætate fœcunda eas nutrire, & augere possunt, Potentes autem homines, ut quisque plurimos homines alere potest, ita fortis judicatur, ac potens; ubi vero defecerint, quos alat, imbecillior censetur. Sic etiam circa singula corpora res se habet. Quæcumque plurimas animas nutrire possunt, ea fortiora sunt; ubi vero hæ discesserint, imbecilliora.

21 * Quicquid igitur in aliud corpus ingressum fuerit, non augescit. Quicquid vero in fœminam, augescit, si ea, quæ ipsi congrua sunt, contingant. Discriminantur autem partes, & augescunt simul omnes, & neque prius alteræ alteris, neque posterius. Verum majores natura priores apparent minoribus, quum non priores existant. Non autem in æquali temporis spatio omnes fœtus exornantur, sed alii citius, alii tardius, prout singuli & ignem, & alimentum fuerint nacti, aliqui itaque in quadraginta ac tribus diebus scaturiunt, ac formantur, aliqui in quatuor mensibus. Similiter etiam vitales fiunt, ac gignuntur, aliqui citius septimo mense perfecte, aliqui tardius, perfecte nono mense in lucem prodeunt, & ostendunt, se temperamentum habere, quod semper habebunt. Masculi igitur, & fœmellæ hoc modo gignuntur, quantum ejus fieri potest.

22 * Cæterum fœmellæ ab aqua magis, & a frigidis, ac humidis, & mollibus augescunt tum cibis, tum potibus, itemque studiis, ac exercitiis. Masculi vero magis ab igne, a siccis videlicet, ac calidis cibis, & reliqua diæta. Si igitur fœmellam parere velit, diæta ad aquam vergente utendum est. Si vero masculum, exercitiis, ac victu ad ignem tendente utetur. Et non solum virum hoc facere oportet, sed etiam mulierem. Non enim solum quod a viro secernitur, auctile est, sed etiam quod a muliere, ob hanc sane caussam. Utraque quidem pars sufficientem motum non habet ad humoris multitudinem, ut quod influit, consumat, & propter ignis debilitatem coagmentantur. Quum vero ambæ in idem conciderint, mutuo inter se incurrunt, & obvolvuntur, ignis ad ignem, & aqua similiter. Siquidem igitur in sicco loco circumvolvitur ignis, collapsum aquam superat, & ab hoc ignis augescit, ne ab illabente unda extinguatur, aliumque accedentem suscipiat, ac sibi consociet. Si vero in humorem inciderit, statim ab initio extinguitur ab illabente unda, & in minorem ordinem dissolvitur. In una autem die uniuscujusque mensis consociare, ac superare ea, quæ accedunt, potest, & hoc si conciderit ab utrisque in unum locum.

23 * Consistere autem possunt inter se & fœmella, & masculus, propterea quod anima quidem idem est in omnibus animatis. Corpus autem uniuscujusque differt. Anima quidem igitur semper similis & in majore, & in minore. Non enim alteratur neque per naturam, neque per necessitatem. Corpus autem nunquam idem in ullo aliquo est neque secundum naturam, neque ex necessitate, propterea quod partim secernatur in omnia, partim permisceatur ad omnia. Si quidem igitur mascula corpora ab utrisque secreta fuerint, augescunt pro re præsenti, & fiunt hi viri animis splendidi, & corpore fortes; si non a diæta postea detrimentum sentiant. Si vero a viro quidem masculum secernitur, a muliere vero fœmineum, & superaverit, si ita contingat, masculum: (Genitura enim ammiscetur ad fortiorem, aut debiliorem. Non enim habet ex præsentibus aliquid, ad quod familiarius secedere possit. Suscipit enim parva majorem, & major minorem. In commune autem super hæc, quæ adsunt, dominium exercent) corpus sane masculum augescit, fœmineum vero minuitur, & in aliam sortem secernitur. Et hi quidem minus prioribus splendidi fiunt, tamen quia masculum a viro superavit, viriles evadunt, & hoc nomen merito habent. Si vero a muliere quidem masculum secretum fuerit, a viro autem muliebre, superaverit autem masculum; augescit eodem modo, sicut prius, fœmineum vero minuitur. Et fiunt hi Androgyni, id est viri effœminati, atque sic recte appellantur. Tres quidem igitur hæ sunt generationes hominum differentes in eo, quod ma-

gis, aut

gis, aut minus tales ſint propter partium aquæ temperamentum, & alimenta, & in-
ſtitutiones, ac conſuetudines: declarabo autem in progreſſu ſermonis etiam de his.
24 * Cæterum fœmella eodem modo gignitur. Si enim ab utriſque fœmineum ſecretum
fuerit, fœminoſiſſimæ, ac ingenioſiſſimæ fient. Si vero a muliere quidem fœmineum,
a viro autem maſculum, ſuperaverit autem fœmineum; audaciores quidem prioribus
fient, verumtamen ornatæ, ac moderatæ etiam ipſæ. Si vero a viro quidem fœmineum,
a muliere vero maſculum ſecretum fuerit, & fœmineum ſuperaverit; augeſcit eo-
dem modo, & fiunt hæ audaciores adhuc prioribus, & viriles, ac viragines no-
minantur. Si autem quis non credat animam animæ ammiſceri, demens eſt. Si
quis enim carbones ardentes ad ardentes adjiciat, fortes ad debiles, & alimen-
tum ipſis præbuerit, ſimile corpus omnes exhibebunt, & alter præ altero non
cognoſcitur, ſed in qualicumque corpore ignem ſuſceperint, tale in omnibus erit.
Ubi vero præſens alimentum conſumpſerint, ſecernuntur, ac obſcurantur. Idem
25 hoc anima hominis patitur. * At vero quomodo gemini naſcantur, hoc ſermo-
ne declarabo. Equidem natura uterorum in fœminis ut plurimum in cauſſa eſt.
Si enim ſimiliter in utramque partem juxta oſculum diſpoſiti a natura fuerint, & ſimi-
liter hiaverint, & a purgatione ſiccantur, alere poſſunt, ſi ſemen viri concepe-
rint, ita ut ſtatim diſcindatur. Sic enim neceſſe eſt diſpergi in utrumque uterum ſi-
militer. Siquidem igitur multum ſemen ab utriſque, & forte ſecretum fuerit, in u-
triſque locis augeri poteſt: dominium enim habet in alimentum, quod accedit. Si vero
aliter contingat, gemini non fiunt. Quum itaque maſculum ab utriſque ſecretum fuerit;
neceſſarium eſt in utriſque maſculos gigni: quum vero fœmineum ab utriſque; fœmellæ
fiunt: quum autem alterum fœmineum, alterum maſculum fuerit, utrum altero præva-
leſcet, id ipſum augeſcet pro ea ratione. Similes porro inter ſe fiunt gemelli ob
hanc cauſſam. Primum quidem, quod æquales ſunt loci, in quibus augeſcunt. De-
inde quod ſimul ſecreti ſunt. Poſtea quod iiſdem alimentis augeſcunt, vitaleſque
26 in lucem prodeunt. *. Cæterum ſuperfœtationes hoc modo fiunt. Quum ute-
ri calidi, & ſicci natura fuerint, ipſaque mulier ejuſmodi, & ſemen calidum, ac ſic-
cum illapſum fuerit, non fit amplius ulla aliqua humiditas in uteris, quæ ſemen
ſuperillabens contineat. Quapropter conſiſtit ab initio, ac vivit: perſeverare au-
tem non poteſt, ſed etiam id, quod jam adeſt, inſuper corrumpit, quia non eadem
utriſque conferunt. Etenim quod tenuiſſimum eſt in aqua, & quod rariſſimum in
igne, ſi in hominis corpore temperamentum acceperint, ſaniſſimum habitum conſti-
tuunt. Propterea quod neque in temporum anni maximis mutationibus, neque in re-
gionum permutationibus, neque in ciborum, ac potuum alterationibus aqua denſiſ-
ſima evadit in aquæ impetuoſis incurſibus, neque ignis in ignis impetu. Poſ-
ſunt enim ambo & generationem, & ſatietatem plurimam ſuſcipere. Æs molliſſi-
mum, ac rariſſimum plurimum temperamentum ſuſcipit, ac optimum evadit. Eodem
modo etiam quod tenuiſſimum eſt in aqua, ac rariſſimum in igne, ubi tempera-
mentum acceperint. Qui igitur hanc naturam habent, ſani perſeverant omni tem-
pore uſque ad quadrageſimum annum: aliqui vero etiam uſque ad extremam ſenectu-
tem. Qui vero a quadrageſimo anno a morbo aliquo correpti fuerint, nunquam
27 ferme evadunt. * Quæcumque autem corpora ignis fortiſſimi, & aquæ denſiſſimæ
temperamentum acceperint, fortia, & robuſta fiunt, verum multa cuſtodia opus ha-
bent. Magnas enim tranſmutationes in utramque partem habent, & in aquæ incurſi-
bus in morbos incidunt, & in ignis conſimiliter. Qui igitur ejuſmodi naturam
habet, eum victu uti conducibile eſt temporibus anni contrario. Et aquæ quidem
incurſu contingente, uti oportebit eum ab his, quæ ab aqua ſunt, paulatim pro
temporum ratione diſcedendo. Porro ubi aquæ craſſiſſimæ, & ignis tenuiſſi-
mi in corpore mixtura facta eſt, talia contingunt, ex quibus frigidam, & humidam
naturam cognoſcere oportet. Talia enim corpora in hyeme morboſiora ſunt,
quam in æſtate, & in vere, quam in autumno. Cæterum quod ad ætates attinet,
ſaniſſimi ex talibus pueri ſunt; deinde adoleſcentes; morboſiſſimi autem ſenes,
& his vicini, & hæ naturæ cito ſeneſcunt. Talibus in victu conferunt, quæ calfa-
ciunt, ac ſiccant tum in cibis, tum in exercitiis, & externas corporis partes magis,
quam internas exercere conducit. Si vero humidiſſimum in igne, & denſiſſimum
in aqua, in corpore mixturam acceperint, ex his humidam, ac calidam naturam co-
gnoſcere oportet. Laborant quidem ex morbis hujuſmodi maxime in vere, minime in
autumno, quia in vere exceſſus eſt humiditatis; in autumno vero ſymmetria, & mo-
deratio ſiccitatis. Ex ætatibus vero morboſiſſimæ ſunt juniores. Corpora autem
cito augeſcunt, & tales diſtillationibus obnoxii ſunt. His conducit exhibere, quæ-
cumque ſiccant, ac frigefaciunt, & in cibo, & in potu, ac laboribus. Verum labores
28 intra corpus his facere maxime confert. * Si vero mixturam acceperint fortiſſi-
mum in igne, & tenuiſſimum in aqua, ſicca, & calida eſt natura, & talibus morbus
in ignis acceſſionibus contingit; ſanitas vero in aquæ. Et in ætatibus vigentibus
ad carnis bonam habitudinem morboſiſſimi ſunt; ſaniſſimi autem ſenes. Ita etiam
utriſque proximi. Diætæ, quæ frigefaciunt, ac humectant, & ex laboribus, qui mi-
nime excalfaciunt, ac colliquant, plurimam frigiditatem exhibebunt. Hujuſmodi
29 naturæ vivaciſſimæ, ac ſaniſſimæ exiſtunt. * Si autem mixturam acceperint cor-

pora ignis ratissimi, & aquæ siccissimæ, sicca, & frigida talis natura est, morbosa quidem in autumno, sana vero in vere, & vicinis temporibus. Similiter ætates ad annos quadraginta morbosæ, pueri sanissimi. Ita & utrisque proximi. Diætæ his conferunt, quæ calidæ existentes humectant, & labores sensim adhibiti leniter calfacientes, & non multum ab his, quæ adsunt, auferentes. De naturæ igitur cognitione sic a prima constitutione cognoscere oportet. * Cæterum ætates ipsæ ad se 30
ipsas hoc modo habent. Puer itaque ex calidis, & humidis temperatus est, quia ex his constitutus est, & in his augmentum accepit. Humidissima igitur, & calidissima sunt corpora proxima generationi, & augescunt quam plurimum, & quæ his proxima sunt eodem modo. Adolescens autem calidus quidem est, quia ignis impetus aquæ dominatur. Siccus autem, quia humidum ex puero consumptum est partim in augmentum corporis, partim in motum ignis, partim præ laboribus, ac exercitiis. Vir, quum steterit jam corpus, siccus est, & frigidus, quia caliditatis impetus non amplius dominatur, sed stat corpus ab augmento quiescens, ac perfrigeratum. Verum ex adolescenti ætate siccitas inest. Ab insequenti autem ætate, & aquæ accessu humiditatem non habet; quapropter ex siccis, & frigidis exuperatus est. Senes autem frigidi sunt, & humidi. Quia ignis quidem recessus contigit, aquæ autem accessus, & siccorum quidem sublatio: humidorum autem status. Ex omnibus autem masculi calidiores sunt, & sicciores: fœminæ vero humidiores, ac frigidiores. Propterea quod ab initio utrique in talibus geniti sunt, & a talibus augescunt. Ubi vero in lucem editi sunt masculi, victu, ac diæta laborosiore utuntur, ut excalescant, ac resiccentur. Fœminæ vero humidioribus, ac pigrioribus diætis utuntur, & caliditatis purgationem ex corpore singulis mensibus faciunt. * Porro de animæ sapientia, ac desipientia hoc modo se res ha- 31
bet. Quod humidissimum est in igne, & siccissimum in aqua, si in corpore temperamentum acceperint, sapientissima sunt. Quia ignis quidem habet humiditatem ab aqua: aqua autem siccitatem ab igne: uterque autem sic sufficientissimus est. Neque ignis alimenti indigentior multum procedit, neque aqua motus indiga multum levis redditur. Sic itaque utraque & per se sufficientissima sunt, & inter se permixta. Quod enim minime vicinis indiget, hoc maxime præsentibus obtemperat, velut ignis, qui minime movetur, non præ necessitate, & aqua, quæ maxime, non præ violentia. Ex his autem anima temperata sapientissima est, & memoria valentissima prædita. Si vero aliquo ascitamento utens, alterutrum horum augescat, aut contabescat, desipientissima redditur, propterea quod quum sic habeant, sufficientissima existunt. * Si autem ignis sincerissimi, itemque aquæ tempe- 32
ramentum anima sortiatur: sit autem ignis paulo inferior, ac defectuosior, quam aqua: sapientes quidem sunt etiam hi, verum defectuosiores, quam in priore temperamento; propterea quod ignis ab aqua superatus, & tardiorem motum faciens, segnius sensibus allabitur: constantes autem cum mansuetudine sunt ejusmodi animæ, ad quamcumque tandem rem animum applicuerint. * Si vero recto vi- 33
ctu utantur, & sapientiores, & acutiores præter naturam fieri queant; talibus confert victu uti ad ignem magis tendente, & non repletionibus neque ciborum, neque potuum. Cursibus itaque utendum est velocibus, quo & corpus humore evacuetur, & humor amplius citius sistatur. Luctis autem, & fricationibus, & ejusmodi exercitiis uti non conducit, ut ne meatus caviores redditi repleantur. A talibus enim animæ motum gravari necesse est. Confert & deambulationibus uti tum a cœna, tum mane, itemque a cursibus. A cœna quidem, quo alimentum siccius anima suscipiat ab ingredientibus, ac ingestis. Mane vero, quo transitus humoris evacuentur, & meatus animæ non obturentur. Ab exercitiis vero, ut ne in corpore relinquatur, quod secretum est a cursu, neque animæ commisceatur, neque transitus obturet, neque alimentum conturbet. Confert & vomitibus uti, quo corpus depurgetur, si quid defectuosius labores transegerunt: a vomitu autem paulatim adjiciendo, cibus offerendus est minimum ad quatuor dies. At vero ungi conducibilius est, quam lavari. Coitu utendum est, aquæ accessibus contingentibus, frequentiore: in ignis autem impressionibus, pauciore. * Porro si in aliqua anima defectuosiorem vim 34
ignis accipiat, quam aqua, eam tardiorem esse necesse est, & appellantur tales stolidi. Nam ut tardiore existente circuitu, sensus paulatim allabuntur, & qui acuti existunt, parum commiscentur propter circuitus tarditatem. Sensus enim animæ, qui per visum, ac auditum contingunt, acuti sunt: qui vero per tactum, tardiores, & facilius percipiuntur: hos quidem igitur percipiunt etiam tales nihilominus, velut sunt frigida, & calida, ac consimilia. Quæ vero per visum, aut auditum percipere oportet, quæ non prius sciunt, percipere non possunt. Si enim non commota fuerit anima ab igne allabente, non percipere poterit, quale quid tandem sit. Tales igitur animæ non perpetiuntur hoc ob celeritatem. Si autem recta diæta utatur, etiam talis homo melior fieri possit. Conferunt itaque huic eadem, quæ priori. Verum siccioribus, ac paucioribus cibis utetur, laboribus autem pluribus, & acutioribus, ac velocioribus. Confert & fomentis uti, & vomitibus a fomentis, & exhibitionibus ciborum a vomitibus ex longiori tempore, si defectuosius contigerint vomitus. Et sane hæc faciens, sanior, ac sapientior fuerit. * Si vero amplius adhuc superetur ignis a 35
præsen-

præsenti aqua hos jam alii desipientes, alii attonitos, sive stupidos appellant. Et
hæc insaniæ quædam species tardior existit: hi plorant, nemine molestante, aut
verberante, formidantque non formidanda, & tristantur in rebus nihil ad se perti-
nentibus, & sentiunt ea, quæ non conveniunt sapientibus. Confert itaque his fomen-
tis uti, & a fomentis veratris expurgari, ac diæta uti, quam prius dixi, indigetque
36 talis homo attenuatione pulmonis, ac siccitate. * Si autem aqua defectuosiorem
vim accipiat, quam ignis, quum alias sincerum temperamentum habeant, sani sunt ho-
mines corporibus, & sapientes. Talis autem anima cito percipit allabentia, & non
sæpe ab una re ad aliam transit. Natura quidem igitur talis animæ bonæ est. Me-
lior autem redditur rectæ diætæ usu, & pejor pravæ. Confert huic, diætæ usus ad a-
quam magis vergentis, ita ut excessus vitet & ciborum, & potuum, & laborum.
Utetur & cursibus curvis, & rectis revertentibus, luctisque, ac reliquis exercitiis,
ita ut in nullo excessum faciat. Si enim sanum fuerit corpus, & non ab aliquo alio
37 perturbetur, animi temperamentum sapiens existit. * Si vero amplius aquæ vis
ab igne superetur, tali homini necesse est, tanto acutiorem animam esse, quanto ci-
tius movetur, & ad sensus citius allabi, verum minus constantem priore, pro-
pterea quod judicat ea, quæ obveniunt, & in pulmonem procedit ob celeritatem.
Confert tali homini diæta uti magis ad aquam vergente, quam priori, & maza ma-
gis, quam pane, & piscibus magis, quam carnibus, & potu aquosiore, & Venere rarius
utetur, & laboribus, qui sunt maxime secundum naturam, quam plurimis: violentis au-
tem uti non est necesse. Utetur & vomitibus paucioribus ex repletionibus, quo
corpus quidem evacuetur, quam minime vero calescat. Conducit etiam talibus ad sa-
pientiam, ut minime carnosi sint. Nam ad carnis bonam habitudinem, ardoris inflam-
mationem fieri necesse est. Quum autem tale quid hujusmodi anima perpetitur,
ad insaniam adigitur, ex superata aqua adacta. Talibus confert actiones obire, ac
transigere a cibo accepto magis, quam jejunis. Stabilior enim redditur anima alimento
38 commodo ammixto, quam alimenti indiga. * Si vero adhuc amplius superetur aqua
ab igne, talis anima valde acuta est, & tales necesse est somnia videre, vocant autem
ipsos subfuriosos. Nam res valde propinqua insaniæ est. Etenim a brevi, & incom-
moda inflammatione insaniunt, & in ebrietatibus, & carnis bona habitudine,
& præ carnium esu. Verum talem oportet ab his omnibus abstinere, itemque a reliqua
repletione, ac exercitiis violentis. In victu utendum est maza vino dulci non
subacta, & oleribus coctis, sed non purgantibus, & pisciculis ex muria, & aquam bi-
bere præstantissimum est, si fieri possit, sin minus, vinum molle, & album, quod aquæ
sit proximum. Deambulationibus quoque multis mane utendum; a cœna vero
satis est exsurgere, quo cibi quidem non resiccentur a deambulationibus post
cœnam; corpus autem evacuetur a matutinis. Lavare autem magis condu-
cit aqua tepida circumaffusa, quam ungi. Confert & in æstate interdiu somno
uti brevi, non multo, ut ne corpus ab anni tempore resiccetur. Conveniens est
etiam vere veratris purgare, fomentis antea præparatos, deinde sensim ad
diætam inducere, & neque hunc jejunum actiones obire oportet. Et ex hac sa-
ne cura, hujusmodi anima sapientissima fuerit. Sapientis quidem igitur, ac
desipientis animæ hoc temperamentum caussa est, quemadmodum a me scriptum
39 est, potestque ex diæta & melior, & deterior fieri. * Cæterum cursus impetu
igne prævalescente, impossibile forte fuerit aquæ aliquid apponere; similiterque
aqua prævalente in temperamento, ignem augere. Ex his vero & sapientiores, &
desipientiores animæ fiunt. At vero talium non amplius temperamentum est, qualis
est Iracundus, Segnis, Dolosus, Simplex, Infestus, Benevolus. Talium om-
nium natura meatuum, per quos anima meat, caussa est: per qualia enim vasa sece-
dit, & ad qualia allabitur, & qualibus ammiscetur, talia sapiunt. Ob id itaque im-
possibile est, talia ex diæta transmutare. Naturam enim obscuram transformare non
40 est possibile. * Similiter autem & vocis qualiscumque tandem fuerit, meatus spi-
ritus caussa sunt; per qualescumque enim aer movetur, & ad qualescumque allabitur,
talem necesse est esse vocem: & hanc quidem tum deteriorem, tum
meliorem facere possibile est; quia leviores, ac brevio-
res meatus spiritus facere possibile est. Verum
illa ex diæta alterare, impossibile existit.

HIPPOCRATIS COI
DE DIÆTA, SIVE VICTUS RATIONE
LIBER II.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Quomodo regionum singularum naturæ, & situs cognoscendi. Regio ad meridiem. Locorum iuxta seipsa differentia. Altæ, & squalida ad meridiem. Lacustria, & palustria. Cava, & non aquosa. Montes ab Austro, & Aquilone. Cava ab Aquilone. Insulæ ad continentem, & mare.*

2 *De ventorum natura, & facultate.*

3 *Boreas. Auster. Auster cur natura humidus, plantarum, ac hominum corpora in Lybia, resiccet.*

4 *De Ventorum natura iuxta singulas regiones. Venti a mari, nive, glacie, stagnis, terra, montibus.*

5 *Quomodo de ciborum, ac potuum singulorum vi, tum ea, quæ secundum naturam est, tum ea, quæ per artem accessit, cognoscere oporteat, Qualitates secundas, licet in eodem genere, non tamen semper similes esse.*

6 *De Ordeo, Polentarum facultas. De Maza. Maza qua ratione per alvum secedat, & quando resiccatoria. Mazæ siccæ dulci vino emollitæ, ac tritæ facultas. Cyceon quid. Lac.*

7 *De Tritico. Panis triticei farina, & ex pura tantum collata facultas. Panis fermentatus. Panis succo subactus. Maximi panes cur maxime alant. Panes fornacei, focarii, vernarii, clibano cocti, subcinericei, similaginei. Panes ex alica. Furfurum saccus coctus.*

8 *Similago. Tragus, sive olyra. Avena. Polentæ, & farinæ quæ sicciores. Panes calidi. Fabæ. Pisa. Ochri, sive Ervilia, Dolichi. Siliquæ. Cicer album. Milium. Lentes. Ervum. Lini semen. Hormini semen. Lupini. Irio. Cucumeris semen. Cnicus. Papaver. In medicamentorum præparatione quæ observanda.*

9 *De animalibus, quæ in ciborum usum veniunt: & primo de alimento, quod a quadrupedibus sumitur. Carnes bubulæ, caprinæ, suillæ. Animalium lac tenue; carnis tenuioris indicium. Carnes agninæ, vitulinæ, porcinæ, asininæ, equinæ, caninæ, catulinæ, suis sylvestris, cervinæ, leporinæ, vulpinæ, erinaceorum.*

10 *De alimento, quod a volucribus animalibus sumitur: & cur aves neque mingant, neque spumam fundant. Carnes palumborum, columbarum, perdicum, gallorum, turturum, anserum, anatum.*

11 *De nutrimento, quod ab aquatilibus animalibus sumitur. Ex piscibus siccissimi scorpius, draco, callionymus, cuculus, glaucus, perca, thrissa. Leves sunt petrosi fere omnes, ut turdus, phaca, elephetis, gobio. Errones autem, & laboribus fracti solidiorem carnem habent. Leviores autem sunt torpedines, squatinæ, rhombi. Graviores, capitones, mugiles, anguillæ, & quicunque in lutosis, & aquosis locis alimenta habent. Fluviatiles, & palustres graviores. Polypi, sepiæ, conchylia, pinæ, purpuræ, patellæ, buccina, ostrea, Salsamenta.*

12 *De agrestium, ac domesticorum animalium differentia, Animalia sylvestria, & domestica. De animalium carnis differentia, & primum de partibus exanguibus. Carnes fortiores, & leviores. Exanguium partium aliæ robustissimæ, aliæ levissimæ. Pisces. Ova volucrium. Caseus.*

13 *De Aqua, De Vino: nigra, & austera vina. Mollia nigra. Dulcia nigra. Alba austera. Nova. Tenuia dulcia. Mustum. Vina acida. Acetum. Sapa. Mel. Vinum dulce pituitosis alvo magis secedit.*

14 *De alimento, quod a plantis ipsis agrestibus sumitur. Allium, Cepa, Porrum, Raphanus, Nasturtium, Sinapi, Eruca, Coriandum, Lactuca, Anethum, Apium, Ocimum, Ruta, Asparagus, Salvia, Solanum, Portulaca, Calamintha, Mintha, Rumex, Atriplex, Blitum, Brassica, Beta, Cucurbita, Rapum, Pulegium, Origanum, Thymbra, Thymum, Hyssopum. Olera os calfacientia, & odorata. Olera acerba, & austera. Olera acria, & odorata. Oleræ acria, & sicca in ore. Olera acida. Succi urinam cientes. Alvum moventia.*

15 *De Fructibus, qui ab arboribus colliguntur. Poma, Mora, Pira matura, sylvestria, cruda. Mala. Cydonia, Sorba, Mespila, Corna. Malum punicum. Nuclei, Cucumeres. Botri uvarum. Ficus, & Uvæ passæ. Caricæ. Amygdalæ. Nuces rotundæ. Acyli.*

16 *Carnium differentiæ secundum varios præparationis modos, & quomodo earum coctura vires augendæ, & minuendæ.*

17 *Ex igne, & aqua omnia constitui, & ex his augeri, & in hæc secerni, ac resolvi. Tosta, & assata.*

18 *Alimenta siccis, & æstuosis locis nascentia. Alimentum forte, & leve quod.*

19 *Alimenta calfacientia, siccantia, & humectantia, excalfacientia, siccantia. Dulcia, pinguia. Acida, acria, austera, acerba. Recentia, antiqua, cruda. Obsonia*

sonia ex variis intritis. Edulia ex muria præparata.

20 *De balneis. Aqua potabilis, salsa. Balnea calida, frigida.*

21 *Illuvies. Unctio. Sol. Ignis. Umbra, frigus.*

22 *Sudores. Coitus. Vomitus. Vomitus ventrem solvit, & sistit.*

23 24 *Somnus. Vigilia. Otium. Labor.*

25 *Semel in die cibum sumere attenuat, siccat, & alvum sistit. Aquæ potus. Calfacientia corpus, & alimentum non præbentia, frigiditatem exhibent.*

26 *De laboribus. Labores naturales, & violenti scilicet. Visus. Auditus. Curarum, & vocis exercitii, & deambulationum vis.*

27 *Deambulationis a cœna facultas. Matutinæ deambulationes, item post exercitia.*

28 *Cursus longi, ac curvi, in veste, recti revertentes, circulares, quam vim habeant, quibus, & quo potissimum tempore conveniunt.*

29 *Concussiones. Commotiones. Lucta, & fricatio, volutatio in pulvere, micatio, follis, & manus ad rythmum motus.*

30 *Spiritus detentio. Exercitia in pulvere, & oleo. Oleo cur corpus hyeme magis auget, æstate contra. Pulvis inter exercendum. In pulvere morari post exercitia. Frictio ex oleo, & aqua.*

31 *De Lassitudinis tribus speciebus. Lassitudinis generatio, & vis. Inexercitatorum lassitudo, & curatio. Exercitatorum ab insuetis laboribus lassitudo, & curatio. Lassitudo a consuetis exercitiis, & eorum curatio.*

1 EGIONUM singularum situm, & naturam hoc modo cognoscere oportet. Et in summa res hoc modo se habet. Regio ad meridiem sita calidior est, & siccior, quam ea, quæ ad septentriones jacet, propterea quod soli propinquior est. Et in his regionibus necesse est, & hominum genera, & nascentia ex terra sicciora, ac calidiora, & fortiora esse, quam in contrariis, velut Lybica gens ad ponticam, & utrisque vicinæ. Ipsa autem loca juxta seipsa hoc modo habent. Alta, & squallida, & ad meridiem sita, sicciora sunt, quam campestria, & æqualiter sita, propterea quod pauciores humores habent. Illa enim stationem pro aqua pluvia non habent, hæc habent. At vero lacustria, ac palustria humectant, & calfaciunt. Et calfaciunt quidem, quia cava sunt, & circumdata, & non perflantur; humectant autem: quia nascentia ex terra, quibus homines aluntur, humidiora sunt, & spiritus, quem attrahimus, crassior est propter aquæ stationem, ac immobilitatem. Verum cava loca, & non aquosa siccant, & calfaciunt. Et calfaciunt quidem, quia cava sunt, & circumdantur. Siccant autem tum propter alimenti siccitatem, tum quod spiritus, quem inspiramus, siccus existens, humorem ex corporibus trahit in alimentum sibi ipsi, quum non habeat alium humorem, ad quem allapsus nutriatur. Ubi autem regionibus montes adjacent ad austrum, in his squallidi austri, & morbosi afflant. Ubi autem ab Aquilone montes adjacent, in his aquilones perturbant, ac morbos faciunt. Ubi vero ab Aquilone cava loca urbibus adjacent, ab æstivis ventis calida, & morbosa hæc regio existit, propterea quod neque aquilo perflans puram spiritus inductionem exhibet, neque ab æstivis ventis perfrigeratur. Cæterum insulæ propinquæ continenti tempestuosiores sunt, & ægre in ipsis hybernamus. Marinæ vero hyeme tepidiores sunt, propterea quod nives, & glacies in continenti stationes habent, & ventos frigidos in vicinas insulas mittunt. Verum insulæ intra pelagum positæ non habent in hyeme nivium stationem.

2 * Porro de ventis, quam naturam, ac facultatem singuli habent, hoc modo cognoscere oportet. Naturam quidem habent omnes venti humectandi, ac frigefaciendi tum animalium corpora, tum nascentia ex terra, ob hanc caussam. Necesse est omnes ventos spirare a nive, & glacie, & gelu vehementi, & fluminibus, & stagnis, terraque humecta, ac perfrigerata. Et fortiores quidem ventos a majoribus, & fortioribus: debiliores vero a minoribus, & debilioribus. Quemadmodum enim animalibus spiritus inest; sic etiam aliis omnibus, aliis quidem minor, aliis vero juxta magnitudinem. Naturam quidem igitur habent humectandi, ac frigefaciendi omnes venti. Verum propter situm regionum, ac locorum, per quæ venti ad singulas regiones accedunt, diversi inter se fiunt frigidiores, cali-
3 diores, humidiores, sicciores, morbosiores, salubriores. * Singulorum autem caussam sic cognoscere oportet. Boreas, sive aquilo frigidus spirat, ac humidus, quia progreditur a talibus regionibus, meatque per tales locos, ad quos non accedit sol ipse, neque aerem resiccans, humorem ebibit, ac exhaurit. Quare ad terram habitabilem accedit suam ipsius vim habens, ubi non per regionis situm corrumpitur: & his quidem, qui proxime habitant, frigidissimus est: qui vero remotissime, minime. Auster autem a similibus aquiloni natura regionibus spirat. Ab Australi enim polo spirans, & a nive multa, glacieque, ac gelu fortibus procedens, necessario his, qui prope ipsum illic habitant, talis spirat, qualis nobis est Aquilo. Verum omnem non item similis accedit regionem. Nam quum per solis iter, & in meridiem spiret, humiditas ipsius a sole ebibitur, & resiccatus rarescit: quapropter necesse est ipsum calidum, ac siccum huc accedere. In proximis igitur regionibus necesse est, ipsum talem vim calidam, ac siccam exercere: &

re : & hoc sane in Lybia facit. Nam & terræ nascentia exarescunt, & homines latenter resiccat. Quum enim non habeat, nec mare, nec fluvium, unde humiditatem accipiat, ex animantibus, ac plantis humorem exhaurit. Ubi vero pelagus transit, tamquam calidus, & rarus existens, multa humiditate regionem, in quam illabitur, implet, & necesse est, ipsum calidum, ac humidum esse, ubi non regionum situs alterius qualitatis caussa existat. Eodem modo etiam aliorum ventorum facultates se habent. * Cæterum juxta singulas regiones venti hoc mo- 4
do se habent. Venti ex mari in regiones illabentes, sicciores quodammodo sunt, Qui vero a nive, aut glacie, aut stagnis, aut fluminibus procedunt, omnes humectant, ac frigefaciunt, tum plantas, tum animantia, & sanitatem corporibus exhibent, qui non frigiditate superexcellunt. Hi enim lædunt, propterea quod magnas mutationes calidi, ac frigidi in corporibus inducunt. Hæc autem perpetiuntur hi, qui in regionibus habitant palustribus, ac calidis prope flumina magna. Reliqui vero venti, qui a prædictis spirant, utiles sunt, tum aerem purum, ac sincerum exhibentes, tum animæ calori humiditatem præbentes, Quicumque vero venti ex terra accedunt, eos necesse est sicciores esse tum a sole, tum a terra resiccatos. Quum autem non habeant venti, unde alimentum trahant, a viventibus humorem trahentes, & plantas, & animalia omnia lædunt. Et quicumque venti, relictis montibus, ad urbes accedunt, non solum siccant, sed etiam turbant spiritum, quem inspiramus, & corporum hominum morbosa faciunt. Naturam quidem igitur, & vim singulorum sic cognoscete oportet. Quomodo autem ad singulos se præpatare oporteat, in sermonis progressu declarabo. * At vero ciborum, ac potuum singulorum vim tum eam, quæ secun- 5
dum naturam est, tum eam, quæ per artem accessit, hoc modo cognoscere oportet. Quicumque igitur in summa dicere aggressi sunt, aut de dulcium, aut pinguium, aut salsorum, aut alterius cujusdam consimilis facultate, non recte judicant. Non enim eamdem vim habent, nec dulcia inter se, neque amara, neque ulla aliqua ejusmodi. Multa enim ex talibus sunt, quæ & alvum emolliunt, & sistunt, siccantque, & humectant. Similiter autem etiam in reliquis omnibus. Sunt, & quæ adstringunt, itemque alvum movent, & urinam cient. Sunt, quæ neutrum horum faciunt. Similiter & ex calfacientibus, ac reliquis omnibus, alia aliam facultatem habent. De omnibus quidem igitur impossibile est, qualia nam sint, declarare. Verum, quam vim singulatim habeant, docebo. * Ordeum natura quidem 6
frigidum est, & siccum. Inest & purgatorium quiddam a succo palearum. Ejus signum habebis, si voles ordeum non purgatum coquere; purgat enim is succus fortiter, Si vero decorticatum coxeris, perfrigerabit magis, ac alvum sistet. Quum autem tostum fuerit, humor quidem purgatorius præ igne perit. Frigiditas autem, & siccitas relinquitur. Quæcumque vero perfrigerare, ac siccare opottet, id ipsum polentæ transfigunt. Maza omnis generis sic utimur; facultatem autem habet maza hæc talem: farinæ ex toto collatæ alimentum quidem minus habent; verum magis per alvum secedunt; putæ autem magis nutriunt: minus vero per alvum secedunt. Maza prius subacta, respersa, vino dulci non emollita, levem facit, & per alvum secedit, ac frigefacit. Et frigefacit quidem, quia frigida aqua madefacta est, per alvum autem secedit, quia cito concoquitur: levem vero facit, quia multum alimenti cum flatu foras excernitur. Quum enim transitus alimenti angustiores sint, aliud insuper accedens non suscipiunt, & quod quidem cum flatu attenuatum est, foras excernitur; quod vero intus manet, flatum inducit, & partim superne eructatur, partim inferne secedit. Multum itaque alimenti a corpore difflatur. Si vero velis, mazam, statim ut subacta est, exhibere, talis resiccatoria est. Quum enim polenta sicca existat, & aqua sit madefacta, atque sic præparata in ventrem illabatur, humorem ex ipso trahit calidum existentem, Solet enim calidum attrahere frigidum, & rursus frigidum calidum. Consumpio autem humore ex ventre necesse est siccari. Aqua vero, quæ una cum maza ingressa est, frigefacit. Quæcumque igitur siccare oportet, aut frigefacere, aut ventris profluvio diffusum, aut alia quapiam ejusmodi caliditate, maza efficax existit, At vero sicca, vino dulci emollita, ac trita maza, siccat quidem non similiter; propterea quod vehementer est adstricta; alimentum vero plurimum corpori præbet; nam ut leniter liquescentis alimentum transitus suscipiunt. Per alvum quidem igitur tarde secedit; flatum autem non inducit, neque eructatur, Quæ vero & aqua, & vino dulci emollita, ac prius subacta est; nutrit quidem minus; per alvum autem secedit, & flatum magis inducit. Cyceon autem solum in aqua quidem frigefacit, ac nutrit; in vino vero calfacit, ac nutrit, & alvum sistit. In melle autem calfacit quidem minus, ac nutrit; per alvum vero magis secedit, si non merácum mel fuerit: sin minus, non secedit, sed alvum sistit. In lacte vero bene alunt omnes cyceones, hoc est farinæ. Verumtamen ovillum alvum sistit; caprinum vero magis per alvum secedit. Bubulum vero minus. Equinum autem, & asininum magis secedunt. * Triticum fortius est or- 7
deo, & magis nutrit; minus autem per alvum secedit, tum ipsum, tum succus. Panis autem ex tota farina collata siccat, & per alvum secedit. Purus au-

autem

tem magis nutrit, minus vero secedit. Ex ipsis porro panibus fermentatus
quidem levis est, & secedit. Et levis quidem est, quia a fermenti acore humi-
ditas consumpta est, quæ sane alimentum existit; secedit autem, quia cito con-
coquitur. Non fermentatus secedit quidem minus; nutrit autem magis.
Qui succo subactus est, levior est, & multum nutrit, ac per alvum secedit.
Nutrit, quia purus est; levis est, quia levissimo subactus est, & fermentatus, ac
rostus ab eodem est, per alvum secedit, quia passo, & alvum movente tritici par-
te, permixtus est. Ex ipsis autem panibus maximi maxime alunt, propterea
quod minime exuritur humiditas ab igne. Et furnacei panes magis alunt, quam
focatii, & vervarii, propterea quod minus exuruntur ab igne. Clibano autem
cocti, & subcinericii siccissimi sunt; hi quidem propter cinerem, illi vero per te-
stam humore privati. Similaginei omnium horum fortissimi sunt. Et ad-
huc magis, qui ex alica fiunt, valdeque nutriunt: verum non similiter secedunt.
Farina pura in aqua pota frigefacit, & lotura pollinis tritici. Fursurum
succus coctus, levis per alvum secedit. Verum farinæ in lacte datæ magis per
alvum secedunt, quam in aqua propter serum, & maxime inter alvum moven-
tia numerantur. Quæcumque vero farinæ cum melle, & oleo coquuntur, aut
assantur, omnes æstuosæ sunt, & ructum cient. Et ructum quidem cient, quia
probe alentes non secedunt. Æstuosæ autem sunt, quia pinguia, & dulcia, & inter
8 se concordia, non eadem coctura indigentia, in eodem sunt. * Similago, &
alica cocta fortia sunt, & alunt: non tamen per alvum secedunt. Trygis,
id est Tragus, sive olyra levior est tritico, & quæ ex ipsa fiunt similiter ut ea, quæ
ex tritico parantur, & magis per alvum secedunt. Avena comesta hume-
ctat, ac perfrigerat, itemque in sorbitione accepta. Polentæ, ac farinæ recentes
sicciores sunt vetustis, quia igni, & præparationi propinquiores existunt. Ubi
vero vetustæ fiunt, calor exhalat, & frigiditas inducitur. Panes calidi sic-
cant, frigidi minus: gracilitatem autem quamdam inducunt. Fabæ alunt, al-
vum sistunt, & inflant. Inflant, quia meatus aliud insuper accedens alimentum
non suscipiunt. Alvum sistunt, quia totam alimenti fecem habent. Pisa
inflant quidem minus: per alvum autem magis secedunt. Ochri, sive ervi-
liæ, & dolichi, sive phasioli, ac siliquæ his magis per alvum secedunt, minus in-
flant, & probe alunt. Cicer album per alvum secedit, & per urinam ejici-
tur, & alit. Et alit quidem carnosum in ipso. Per urinam vero ejicitur dulce:
per alvum autem secedit salsuginosum. Milii grana, ac paleæ siccant, & ven-
trem sistunt, & cum ficubus, fortibus doloribus conferunt. Ipsum autem Mi-
lium coctum alit: non tamen alvo secedit. Lentes æstuosæ sunt, & turbativæ,
& neque per alvum secedunt, neque ipsam sistunt. Ervum alvum sistit, & robu-
stum est, & crassefacit, & explet, & boni coloris hominem facit. Lini semen
comestum alvum sistit: habet & quiddam frigefactorium. Hormini semen consi-
milia lini semini facit. Lupini natura robusti sunt, & calidi: verum per prepara-
tionem leviores, ac frigidiores fiunt, & alvo secedunt. Irio humectat, & alvo
secedit. Cucumeris semen per lotium magis abit, quam secessum. Explet autem,
& crassefacit. Et secedit quidem per alvum propter paleam externam: explet autem,
& crassefacit propter carnem. Lotum vero secedit quidem, verum minus:
crassefacit autem, & explet magis: humectat autem, & urit propter pingue, & o-
leosum. Cnicus alvum movet. Papaver alvum sistit: magis autem nigrum
hoc facit, sed & album idem agit: alit autem, & robustum est. Horum porro om-
nium succi carnis alvum movent: oportet itaque in præparatione id observare,
ut quæ siccare velis, ab his succos detrahas, & carne utaris: quæ vero alvum move-
re velis, ut succo copiosiore, carne vero pauciore, & succulentiore utaris.
9 * Cæterum de animalibus, quæ in ciborum usum veniunt, sic cognoscere opor-
tet. Carnes Bubulæ robustæ sunt, & alvum sistunt, & ægre in ventre concoqu-
untur, propterea quod crassi, ac multi sanguinis est hoc animal, & carnes
graves, itemque sanguis, ac lac. Quorum autem animalium lac tenue est, & san-
guis similiter, eorum etiam carnes consimiles sunt. Caprinæ carnes his levio-
res sunt, & magis alvo secedunt. Suillæ robur quidem magis, quam hæ corpori
inducunt: multum autem secedunt, propterea quod tenues, & modici sanguinis
venas sues habent, carnem vero multam. Agninæ leviores sunt ovillis, et
hedinæ caprinis, quia exanguiores sunt, et humidiores. Quum enim sicca, et
robusta natura sint animalia, dum quidem teneræ sunt, alvo secedunt: ubi vero aug-
mentum sumpserint, non similiter. Et vitulinæ carnes eodem modo se ad bubu-
las habent. Verum porcinæ suillis graviores sunt. Quum enim animal sit
natura carnosum, et exangue, humiditatis excessum in tenella ætate habet. Quum
igitur meatus superaccedens alimentum non suscipiant, intus manens calfacit, ac
perturbat ventrem. Asininæ carnes alvo secedunt, et pullorum adhuc magis.
Equinæ leviores sunt. Caninæ calfaciunt, ac siccant, et robur inducunt: non
tamen alvo secedunt: catulinæ vero humectant, et secedunt. Suis sylve-
stris caro siccat, et robur exhibet, ac secedit. Cervi siccat: minus autem sece-
dit, magisque urinam prolicit. Leporinæ siccæ sunt, et alvum sistunt: urinæ
autem

autem citamentum quoddam faciunt. Vulpinæ humidiores sunt, & urinam
cient. Et erinaceorum terrestrium carnes humidiores sunt, ac urinam cient. * Por- 10
ro de volucrium generibus sic res se habet. Omnia ferme volucrium genera sic-
ciora sunt, quam quadrupeda. Quæcumque enim vesicam non habent, neque mingunt,
neque sputum, aut salivam fundunt, omnino sicca sunt. Propter caliditatem enim
ventris humiditas ex corpore consumitur in alimentum caliditatis, quare neque
mingunt, neque sputum, aut salivam fundunt. Cui autem tales humiditates non
insunt, id ipsum necessario siccat. Siccissima igitur caro est palumbis, deinde
columbæ; tertio loco perdicis, ac galli, & turturis; humidissima vero anseris. Se-
minileges autem volucres prædictis sicciores sunt. Verum anetis carnes, & reli-
quarum auricularum, quæ in paludibus degunt, aut in aquis, omnes humidæ
sunt. * At vero ex piscibus siccissimi sunt hi, scorpius, draco, callionymus, 11
cuculus, glaucus, perca, thrissa. Leves autem sunt petrosi ferme omnes, velut
turdus, phuca, elepheris, gobio. Tales autem, & prædicti itidem leviores sunt
erronibus. Nam hi, ut quiescentes, raram, ac levem carnem habent. Errones autem,
& undas verberantes laboribus fracti, solidiorem carnem habent. Torpedines
autem, & squatinæ, ac Rhombi, & ejusmodi sunt leviores. Quicumque vero
pisces in lutosis, & aquosis locis alimenta habent, velut capitones, mugiles, anguil-
læ, & reliqui ejusmodi graviores sunt, propterea quod ab aqua, & luto, &
in his nascentibus, alimenta habent, a quibus etiam spiritus in hominem ingre-
diens, ipsum lædit, ac gravat. Fluviatiles autem, & palustres his adhuc gra-
viores sunt. Polypi vero, & sepiæ, & ejusmodi pisces, neque leves, velut videntur,
sunt, neque per alvum secedunt; quapropter etiam oculos comesti gravant. Ju-
scula tamen horum alvum movent. Cæterum conchylia, velut sunt pinæ,
purpuræ, patellæ, buccina, ostrea; ipsa quidem sicca sunt: succi autem ipsorum al-
vum movent. Mituli vero, & pectines, ac tellinæ magis alvo secedunt. Urticæ
autem, & cartilaginosi generis pisces maxime humectant, ac alvum movent. Cæ-
terum Erinaceorum ova, & locustarum humor, & musculi, & ursæ, ac cancri, ma-
gis quidem fluviatiles, sed & marini alvum movent, & urinam cient. Salsamen-
ta siccant, & attenuant: pleraque etiam alvum leniter movent. Ex salsamentis siccis-
sima sunt marina, deinde fluviatilia. Humidissima autem sunt palustria. Ex
ipsis autem salsamentis pisces, percæ appellati, valde sicci sunt. * Animalium 12
porro cicurum ea, quæ in sylvis, & agris pascuntur, sicciora sunt his, quæ intra
ædes nutriuntur, quia labore resiccantur, itemque præ sole, ac frigore, & spiritu
sicciore nutriuntur. Verum sylvestria sicciora sunt mansuetis, & crudivora, ac
sylvarum materia pasta, itemque parum edacia, sicciora sunt edacibus. Et frugivo-
ra herbivoris sicciora sunt. Et frugivora non frugivoris, & paucibiba multibi-
bis, & sanguine referta exanguibus, ac paucum sanguinem habentibus, & quæ
in vigore sunt vetustis valde, ac juvenculis, & mascula fœmineis, & castrata non
castratis, & nigra albis, & hirta nudis. Contraria vero his humidiora sunt.
Ex ipsis autem animalibus carnes hæ fortiores sunt, quæ optime exercen-
tur, ac sanguinolentissimæ sunt, & in quibus recumbunt. Levissimæ autem
carnes sunt, quæ minime exercentur, & in umbra degunt, & in intimis anima-
lis partibus sitæ sunt. Exanguium autem partium robustissimæ sunt cere-
brum, & medulla. Levissimæ vero carnium partes sunt capitales, & sub ventre
musculi, pectines, pedes. Ex piscibus siccissimæ sunt supernæ partes, levissi-
mæ sub ventre. Et capita ipsorum humidiora sunt propter pinguedinem, ac cere-
brum. Ova volucrum robustum quid habent, & alunt, & inflant. Robustum
quid habent, quia generatio est animalis. Alunt, quia hoc est pulli lac. Inflant,
quia ex parva mole in multam diffunduntur. Caseus robustus est, & æstuo-
sus, & alit. Robustus quidem, quia proximus est generationi. Alit autem, quia
carnosæ reliquiæ sunt lactis. Æstuosus est, quia pinguis. Alvum autem sistit,
quia succo, & coagulo compactus est. * Aqua frigefacit. Vinum calidum 13
est, & siccum. Habet & purgatorium quiddam a materia. Vina nigra, & austera
sicciora sunt, & alvum non movent, neque urinam cient, neque salivam faciunt. Sic-
cant autem, & calfaciunt, humiditatem ex corpore consumentes. Mollia ve-
ro nigra humidiora sunt, & inflant, atque alvum magis movent. Dulcia nigra hu-
midiora sunt; calfaciunt autem, & inflant humiditatem inducentia. At vero al-
ba, & austera calefaciunt, magisque urinam cient, quam alvum movent. Nova vi-
na alvum magis movent, quia propiora musto sunt, itemque alunt, & odorata ma-
gis quam inodorata ejusdem ætatis, quia magis concocta sunt: & crassa magis,
quam tenuia. Verum tenuia dulcia magis urinam cient, & alvum movent, &
humectant corpus, & sanguinem debilem faciunt, & adversarium corporis san-
guinem in corpore augent. Mustum inflat, & subducit, ac conturbat fervens in
ventre, & alvo secedit. Inflat quidem, quia calfacit; subducit autem ex cor-
pore, quia purgat: conturbat autem, quia fervet in ventre, atque ita alvo secedit. Vi-
na acida frigefaciunt, attenuant, & humectant. Frigefaciunt quidem, & attenuant,
humiditatis evacuationem a corpore facientes; humectant autem per aquam,
una cum vino ingredientem. Acetum frigefacit, quia colliquans humidita-
tem

tem in corpore consumit. Sistit autem magis, quam movet alvum, quia non alit, & acre est. Sapa calfacit, & humectat, ac subducit. Calfacit, quia vinosa est; humectat, quia alit; subducit, quia dulcis est. Vinum recens sub torculari expressum, & nondum excolatum, humectat, subducit, & inflat, quia etiam mustum idem facit. Mel calidum est, & siccum, si meracum sit; cum aqua autem humectat, & alvum movet biliosis; pituitosis vero sistit. Dulce vero vi-
14 num pituitosis magis alvo secedit. * De oleribus porro hoc modo res se habet. Allium calidum est, & alvum movet, & urinam ciet corpori: oculis vero non est commodum. Multam enim corporis purgationem faciens, visum hebetat: alvum autem & urinam movet propter vim purgatoriam. coctum debilius est, quam crudum: flatum autem inducit propter spiritus intentionem. Cepa visui commoda est: corpori vero mala, quia calida, & æstuosa est, & alvo secedit, & alimentum quidem nullum corpori præbet, neque utilitatem: calfaciens autem siccat propter succum. Porrum calfacit quidem minus: urinam vero ciet, & alvum movet. Habet & quid purgatorium; humectat autem, & ructum acidum sedat. Præstat a reliquis cibis postremum ipsum edere. Raphanus, sive radicula humectat pituitam diffundens sua acrimonia: folia minus prosunt, præterquam ad articularem morbum. Radix vitiosa est, innatans, ac ægre concoctilis. Nasturtium calidum est, & carnem liquat; sistit autem pituitam albam, quare urinæ stillicidium inducit. Sinapi calidum est, & alvum movet, sed & hoc urinæ difficultatem facit. Quin & Eruca idem facit. Coriandrum calidum est, & alvum sistit, & ructum acidum sedat, & somnum conciliat, si postremum edatur. Lactuca frigidissima est, prius quam succum habeat: debilitatem autem quamdam corpori inducit. Anethum calidum est, & alvum sistit, & sternutamenta sedat olfactatum. Apium magis urinam ciet, quam alvum movet, & radices magis, quam ipsum, alvum movent. Ocymum siccum est, & calidum, & alvum sistit. Ruta urinam magis, quam alvum movet. Habet & vim quamdam condensandi, & ad medicamenta noxia commoda est præpotata. Asparagus siccus est, & alvum sistit. Salvia sicca est, & alvum sistit. Solanum frigefacit, & semen in somnis effundere non permittit. Portulaca fluviatilis frigefacit: sale vero condita, ac servata calfacit, & purgat. Calamintha calfacit, & purgat. Mintha calfacit, & urinam ciet, & vomitus sistit. Et si quis semen ejus sæpe comedat, colliquefacit, ut quis diffluat, & arrigere prohibet, & corpus debile facit. Rumex calfacit, ac alvum movet. Atriplex humida est, non tamen alvum movet. Blitum calidum est, non movens alvum. Brassica calfacit, ac alvum movet, & biliosa ducit. Betæ succus quidem alvum movet: ipsum autem olus comestum sistit. Radices vero magis alvum movent. Cucurbita frigefacit, & humectat, & alvum movet. Rapum æstuosum est: humectat autem, & conturbat corpus, non tamen alvo secedit, & urinæ difficultatem inducit. Pulegium calfacit, & alvum movet. Origanum calfacit, & biliosa subducit. Thymbra similia origano efficit. Thymum calidum est, per alvum secedit, & mingitur, ducit & pituitosa. Hyssopum calidum est, & pituitam ducit. Porro sylvestria oleta, quæ os calfaciunt, & odorata sunt, ea calfaciunt, & minguntur magis, quam per alvum secedunt. Quæ vero humidam habent naturam, frigidamque, ac fatuam, & odores graves, magis per alvum secedunt, quam per urinam. Quæ autem acerba, & austera sunt, alvum sistunt. Quæ acria, & odorata sunt, urinam cient. Quæ aeria, & sicca in ore sunt, ea omnia siccant. Quæ acida sunt, frigefaciunt. Cæterum succi urinam cientes sunt crethmi, apii, allii cremor, cytisi, fœniculi, porri, adianti, solani, qui & frigefacit. Item scolopendrium, mintha, seseli, caucalides, hypericum, urticæ. Alvum autem movent, & purgant cicer, lenticula, ordeum, beta, brassica, mercurialis, sambucus, cnicus. Hæc om-
15 nia alvum magis movent, quam urinam. * At vero de pomis hoc modo se res habet. Quæ quidem seminibus referta sunt, ea magis alvum movent. Item viridia magis, quam sicca. Verum vis, & facultas ipsorum referatur. Mora calfaciunt, & humectant, ac alvo secedunt. Pira matura calfaciunt, & humectant, ac alvum movent. Dura vero sistunt. Pira sylvestria, hyberna, matura, alvum movent, ac purgant. Cruda vero sistunt. Mala dulcia ægre concoquuntur. Acida vero, & matura minus. Cydonia adstringunt, & non movent alvum. Succi autem malorum vomitus sistunt, & urinam cient, & ante vomitum odores ipsorum idem præstant. Mala sylvestria alvum sistunt. Cocta comesta magis alvum movent. Verum ad respirationem, quæ erecta cervice fit, & succi ipsorum, & ipsa quoque hausta prosunt. Sorba, Mespila, & Corna, & quæcumque alia hujus generis poma alvum sistunt, & acerba sunt. Mali punici dulcis succus alvum movet. Habet autem quid æstuosum. Mala punica vinosa minus æstuosa sunt. Acida vero magis frigefactoria. Nuclei autem omnium alvum sistunt. Cucumeres crudi frigidi sunt, & ægre concoctiles. Maturi autem, & pepones minguntur, & per alvum secedunt: verum flatuosi sunt. Botri uvarum calidi sunt, & humidi ac alvum movent, maxime albi. Dulces quidem igitur calfaciunt fortiter, propterea quod multum jam caliditatis habent. Immaturæ vero minus calfaciunt,

magis

magis autem purgant potati. Ficus, & uvæ passæ æstuosæ sunt, sed alvum movent. Ficus viridis humectat, & alvum movet, ac calfacit; humectat, quia succo plena est; calfacit propter succum; itidem alvum movet propter succi dulcorem. Primæ ficus pessimæ sunt, quia succulentissimæ: optimæ autem sunt postremæ. Ficus aridæ æstuosæ sunt, sed alvo secedunt. Amygdalæ æstuosæ sunt, verum probe nutriunt. Æstuosæ quidem sunt propter pinguitudinem: nutriunt autem propter carnositatem. Nuces rotundæ similes his sunt. Latæ vero maturæ probe alunt, & alvum movent. Depuratæ vero etiam flatum inducunt. Tunicæ vero ipsarum alvum sistunt. Acyli ilicis glandes, & quercinæ, ac fagineæ glandes alvum sistunt crudæ, & assatæ; coctæ vero minus. 16 * Pingues carnes æstuosæ sunt, sed alvum movent. Carnes conditæ, ac asservatæ in vino quidem siccant, & alunt, & siccant quidem propter vinum: alunt autem propter carnem. In aceto autem asservatæ calfaciunt quidem: verum minus propter acetum; multum autem nutriunt. At vero sale servatæ minus quidem alunt humiditate per salem privatæ: attenuant autem, & siccant, ac sufficienter alvum movent. 17 * Cæterum vires singulorum detrahere, & addere, ac augere hoc modo oportet. Ex igne, & aqua omnia constituuntur & animalia, & terra nascentia, & ex his augescunt, & in hæc secernuntur, ac resolvuntur. Fortium quidem igitur eduliorum vim sæpe coquendo, ac frigefaciendo detrahere oportet; & vice versa augere. Humidorum autem torrendo, ac assando humiditatem eximere. Siccorum vero rigando, ac madefaciendo. Salsorum rigando, & coquendo. Amarorum, & acrium dulcium mixtura. Acerborum pinguium temperamento, & de reliquis omnibus ex prædictis judicium facere oportet. Quæcumque tosta, aut assata sunt, alvum magis sistunt, quam cruda, propterea quod humiditas, itemque pinguitudo per ignem ablata sunt. Quum itaque in ventrem inciderint, humiditatem ex ventre trahunt, & oscula venarum concludunt, siccantque, ac calfaciunt, quare transitus humiditatis sistunt. 18 * Quæ vero ex inaquosis, ac siccis, & æstuosis locis veniunt, ea omnia sicciora, ac calidiora sunt, & robur amplius corpore exhibent, propterea quod pari mole, ac copia graviora sunt, & densiora, & majorem redditum tribuunt, quam quæ ex humidis, & riguis, ac frigidis. Hæc enim humidiora sunt, & leviora, ac frigidiora. Non igitur solum ipsius cibi, & potus, & animalium ipsorum vim nosse oportet, sed etiam patriæ unde sunt. Quum igitur forte alimentum corpori offerre voles, & ex iisdem cibis, his, quæ ex inaquosis locis veniunt, utendum est, & cibis, & potibus, & animantibus. Ubi vero leviore, & humidiore, his, quæ ex riguis veniunt, uteris. 19 * Dulcia, & acria, & salsa, & amara, & austera, & carnosa calfacere solent. Item quæ sicca sunt, et quæ humida. Quæcumque igitur de sicca parte plus in se habent, ea siccant, et calfaciunt. Quæ vero humidæ partis plus habent, ea omnia calfacientia humectant, et alvum magis movent, quam sicca. Nam ubi alimentum amplius corpori præbuerunt, revulsionem in ventre faciunt, & humectantia alvo secedunt. Quæ autem excalfacientia siccant tum edulia, tum pocula, neque salivam, neque urinam, neque secessum facientia corpus siccant, idque ob hanc caussam. Corpus calfactum humore vacuatur, & pars ejus ab ipsis cibis, pars in alimentum caloris ipsius animæ consumitur. Pars etiam calfacta, & attenuata per ipsum corpus expellitur. Dulcia, & pinguia, ac oleosa replent, quia ex modica mole multum diffunduntur. Calfacta autem, & diffusa caliditatem in corpore replent, ac tranquillam esse faciunt. At vero acida, & acria, & austera, & acerba, & ex toto collata, & sicca non replent: propterea quod oscula venarum aperiunt, et expurgant, et partim siccantia, partim mordentia, ac adstringentia, humiditatem carnis horrere, ac considere, et in modicam molem contrahi faciunt, atque ita vacuum multum in corpore fit. Quum igitur voles a modicis nuplere, aut a pluribus evacuare, talibus utaris. Recentia omnia majorem, quam alia fortitudinem habent, propterea quod propinquiora vino sunt. Verum antiqua, et marcida magis, quam recentia alvum movent, quia propiora putredini sunt. At vero cruda alunt, et ructus cient, propterea quod quæ ignem coquere oportebat, ea venter transigit, debilior, quam ingesta sunt, existens. Cæterum obsonia ex variis intritis præparata, æstuosa, et humida sunt: propterea quod pinguia, et tosta, et calida, et inæquales inter se vires habentia, in eodem cohærent. Verum quæ in muria præparantur, meliora sunt, & non æstuosa. 20 * Porro de balneis hoc modo habet. Aqua potabilis humectat, & frigefacit; exhibet enim corpori humiditatem. Salsum autem balneum calfacit, ac siccat. Quum enim natura calidum sit, trahit a corpore humiditatem. Calida autem balnea jejunum attenuant, ac frigefaciunt: per caliditatem enim humiditatem de corpore auferunt; evacuata autem de carne humiditate corpus perfrigeratur: a cibo accepto eadem calfaciunt, ac humectant ea, quæ supereminent in corpore diffundentia in majorem molem. Balnea autem frigida vice versa: vacuo quidem corpore præbent quamdam caliditatem. Ubi autem cibus ingestus est, ab humido existente detrahunt, & frigidum existens siccitate replent. 21 * Illuvies siccat, quum humiditas consumatur. Similiter etiam unctionis neglectus. Unctio vero calfacit, humectat, ac mollit. Sol, & ignis siccant, propterea quod quum calida sint, & sicca, humiditatem ex

corpore

corpore trahunt. Umbra, & frigus moderate humectant: dant enim magis,
22 quam accipiunt. * Sudores omnes abeuntes ſiccant, & attenuant, humore ex corpo-
re deficiente. Coitus attenuat, humectat, & calfacit. Calfacit quidem propter la-
borem, & excretionem frigiditatis. Attenuat autem propter evacuationem, hu-
mectat propter colliquationis reliquias in corpore præ labore. Vomitus at-
tenuant propter cibi evacuationem: non tamen ſiccant, ſi quis poſtridie recte cu-
ret, ſed humectant propter repletionem, & colliquationem carnis præ labore. Si
vero quis ſinat hæc poſtridie conſumi in alimentum caliditati, & diætam ſenſim
adhibeat, ſiccant. Ventrem autem compactum vomitus ſolvit, & egerentem
magis, quam oportet, ſiſtit; illum quidem humectans; hunc vero ſiccans. Quum
igitur alvum quis ſiſtere volet, avide devoratum cibum evomere oportet, priuſquam
humeſcat, & infra detrahatur; & magis acerbis, & auſteris eduliis uti. Ubi ve-
ro ſolvere alvum quis velit, plurimo tempore cibis immorari confert, & acribus, ac
23 ſalſis, & pinguibus, ac dulcibus tum cibis, tum potionibus uti. * Somni
jejunum attenuant, & frigefaciunt, ſi non longi fuerint, præſentem humiditatem
evacuantes. Qui vero magis calfaciunt, colliquant carnem, & corpus diffunden-
tes exolvunt, ac debiles faciunt: a cibo vero ſumpto calfacientes humectant, a-
limentum in corpus diffundentes; a matutinis autem deambulationibus ſomnus
maxime ſiccat. Vigilia in exſatiatis cibo noxia eſt, non permittens cibum
24 liquari, ac concoqui. Jejunos autem attenuat quidem, verum minus lædit. * Segni-
ties, ac otium humectat, & corpus debile facit. Anima enim quieſcens humidita-
tem ex corpore non conſumit. Labor ſiccat, & corpus robuſtum facit.
25 * Semel in die cibum capere attenuat, & ſiccat, & alvum ſiſtit, propterea quod
per animæ caliditatem humiditas ex ventre, & carne conſumitur. Prandium con-
traria facit. Aquæ potus calidus attenuat, ſimiliter & frigidus. At vero & ſpi-
ritus, & cibus, & potus humiditatem in corpore congelant, ſi excellenter frigi-
da fuerint, & per congelationem, ac frigiditatem alvos ſiſtunt. Nam animæ
humiditatem ſuperant. Rurſus autem etiam caliditatis exceſſus eamdem conge-
lant, in tantum ut diffundi nequeat. Quæcumque vero calfacientia corpus,
et alimentum non præbentia, carnem humiditate evacuant, etiam exceſſum non
facientia, ea frigiditatem homini exhibent. Nam præſente humiditate mota, fla-
26 tu ab ipſa repletur, ac perſtrigeratur. * Cæterum quam vim labores habeant,
nunc exponam. Sunt enim alii naturales, alii violenti. Naturales igitur ſunt vi-
ſus labor, auditus, vocis, curarum. Viſus quidem igitur talis vis eſt. Anima in
id, quod videtur intenta, movetur, et caleſcit. Calfacta vero, evacuata humidita-
te ſiccatur. Per auditum vero allabente ſono, anima concutitur, et laborat: la-
borans autem caleſcit, et ſiccatur. Quæcumque ſunt hominibus in cura, ani-
ma etiam ab his caleſcit, ac ſiccatur, et humiditatem conſumens laborat, et carnes
attenuat, et hominem evacuat. Quicumque labores vocis ſunt, velut ſermo,
aut lectio, aut cantus, omnes hi animam movent. Mota autem ſiccatur, et caleſcit,
et humiditatem in corpore conſumit. At vero deambulationes etiam ipſæ
maxime præ reliquis naturales ſunt. Habent autem quid violentum. Vis ipſa-
27 rum talis eſt. * Deambulatio a cœna et alvum, et corpus, et ventrem ſiccat, ipſum-
que amarum fieri non ſinit ob hanc cauſſam. Quum movetur homo, caleſit corpus,
itemque cibi. Attrahit igitur humiditatem caro, et alvum amaram fieri non ſinit. Cor-
pus quidem igitur repletur; alvus vero attenuatur. Siccatur autem eadem
ob hanc cauſſam. Quum corpus movetur, et caleſcit, quod tenuiſſimum eſt ali-
menti, conſumitur partim per inſitum calorem; partim vero una cum flatu foras
excernitur; partim etiam per lotium ejicitur. Quod vero ſicciſſimum eſt, de cibis
relinquitur. Quare una cum alvo etiam caro reſiccatur. Matutinæ deambulatio-
nes attenuant, et partes circa caput leves, et agiles, ac promptas reddunt,
et alvum ſolvunt. Attenuant quidem, quia motum corpus caleſcit, et humidi-
tas attenuatur, ac purgatur partim per ſpiritum, ac flatum; partim vero emungi-
tur, et exſcreatur: ſed et aliqua pars in alimentum caliditatis animæ conſumitur.
Alvum autem ſolvunt, quia quum calida ſit, frigido ſpiritu ſuperne allabente, cali-
ditas frigiditati cedit. Leves autem partes circa caput faciunt ob hanc cauſſam.
Quum evacuata eſt alvus, ex reliquo corpore, & capite, humiditatem in ſeipſam
attrahit, nimirum calida exiſtens. Evacuato autem capite & viſus, & auditus de-
purgantur, & homines agiles fiunt. Deambulationes autem poſt exercitia,
corpora pura reddunt, & attenuant, non permittentes carnis colliquationem fie-
28 ri præ labore, ſed ipſam depurgant. * Cæterum curſus longi, ac curvi ſenſim
facti, calfacientes carnem, concoquere, ac diffundere poſſunt, & vim ciborum in
carne concoquunt, verum corpora tardiora, ac craſſiora reddunt, quam curſus circu-
lares. Et multa comedentibus commodiores ſunt, & hyeme magis, quam æſta-
te. Qui vero in veſte fiunt, eamdem vim habent; magis autem excalfaciunt, &
corpora humidiora faciunt, & decoloratiora: quia ſincerus ſpiritus allabens ipſa non
depurgat, ſed in eodem ſpiritu exercentur. Conferunt itaque & ſiccis, & carno-
ſis, qui carnem demoliri, & abolere volunt, itemque ſenioribus propter corpo-
ris frigiditatem. Curſus autem recti revertentes, & equeſtres indefiniti, car-
nem

nem minus diffundunt: attenuant autem magis, propterea quod externis animæ partibus hi labores sunt, & humiditatem ex carne revellunt, & corpus attenuant, ac siccant. Circulares vero cursus carnem minime diffundunt, attenuant autem, & distendunt carnem, & ventrem maxime, propterea quod acutissimo spiritu utentes, humiditatem in seipsos celerrime trahunt. * At vero concussiones 29 siccant quidem derepente; non sunt autem idoneæ, neque commodæ: nam convulsiones inducunt, quia excalfactum corpus cutem quidem fortiter attenuat, carnem vero minus coagmentat, quam cursus circulares: carnem autem humore evacuant. Commotiones, & allevationes carnem quidem minime excalfaciunt: corpus autem, & animam irritant, & spiritu evacuant. Lucta, & fricatio externis corporis partibus magis laborem exhibent: calfaciunt autem carnem, & corroborant, ac augeri faciunt ob hanc caussam. Quæ ex natura solida sunt, confricta considunt, ac coagmentantur: quæ vero cava sunt, augescunt. Quod itaque densum est in carne, id confrictum coagmentatur: cava vero augescunt, itemque venæ. Nam carnes calfactæ, ac siccatæ alimentum in seipsas per venas trahunt, deinde augescunt. Volutatio in pulvere consimilia luctæ efficit. Magis autem siccat propter pulverem, & minus incarnat. Micatio per summas manus attenuat, & carnes sursum trahit. Follis, & manuum ad rythmum motus, consimilia faciunt. * Spiritus detentio meatus disparare, & cutem attenuare, & 30 humiditatem sub cutem extrudere potest. Exercitia in pulvere, & oleo in tantum differunt, quod pulvis quidem est frigidus, oleum autem calidum. In hyeme igitur oleum corpus magis auget, propterea quod frigus prohibet a corpore quid auferre. In æstate vero caliditatis excessum faciens, carnem liquat, quum & a tempore, & oleo, ac labore corpus calefiat. At vero pulvis, qui inter exercendum accedit, in æstate quidem magis auget. Nam frigefaciens corpus, in excessum calfieri non permittit. In hyeme vero frigus, & algorem inducit. Morari in pulvere post exercitia in æstate modico tempore confert frigefaciendo. Verum longior mora superessiccat, & corpora dura, ac lignosa efficit. Frictio ex oleo, & aqua mollit, & non vehementer excalfieri sinit. * Porro de lassitudinibus, quæ in corpo- 31 re fiunt, hoc modo res se habet. Homines inexercitati ab omni labore lassantur. Nulla enim corporis pars exercitata est ad ullum aliquem laborem. Corpora autem exercitata ab insuetis laboribus delassantur. Aliqua vero etiam a consuetis exercitiis lassantur, si modum excesserint. Species quidem igitur lassitudinum ejusmodi sunt. Vis autem ipsarum sic habet. Etenim inexercitati, humidam carnem habentes, quum laboraverint, corpore calefacto, multam colliquationem remittunt. Quicquid igitur exsudaverit, aut cum corpore depurgatum fuerit, non exhibet magis laborem in corporis parte præter consuetudinem evacuata. Quicquid vero ab excretione intus remanserit, non solum huic laborem exhibet, sed etiam ei parti, quæ humiditatem suscepit. Non enim commoda est corpori, sed infesta. Ea in carnes quidem corporum non similiter congregantur, verum in carnosas partes; quare his laborem exhibet, donec exiverit. Tamquam enim circuitum non habens, quiescens calefit tum ipsa, tum quæ allabuntur. Si igitur multum fuerit, quod excretum est, etiam sanum corpus exsuperat, ut totum concalescat, et febrem fortem inducit. Calefacto enim sanguine, et attracto, celerem circuitum faciunt ea, quæ in corpore sunt, et tum reliquum corpus præ spiritu purgatur, tum quod compactum est, calescens attenuatur, et simul ex carne foras sub cutem extruditur, atque hoc sudor calidus vocatur. Hoc autem excreto, et sanguis in naturalem statum restituitur, et febris remittit, et lassitudo sedatur maxime tertia die. Cæterum ejusmodi lassitudinem sic curare oportet, ut fomentis, et balneis calidis id, quod compactum est, dissolvamus, et deambulationibus vehementibus depurgemus, et modico cibo, ac attenuationibus carnis evacuationem cogamus, ac coagmentemus, et oleo sensim multo tempore fricemus, ut ne violenter excalescat. Unguentis etiam tum exudatoriis, tum mollientibus ungere, ac mollire conducit. At vero exercitatis ab insuetis laboribus propterea lassitudo contingit. Quum corpus non fuerit laboribus exercitatum, necesse est, carnem humidam esse ad eum locum, ad quem non est adsuetus se laboribus exercere, quemadmodum etiam ad singula exercitationum genera. Carnem igitur necesse est colliquari, et excerni, considereque, ac contrahi, velut priori. Confert autem hoc modo curari. Exercitationibus utendum est consuetis, quo id, quod compactum est, calescens extenuetur, ac depurgetur, et reliquum corpus non humectetur, neque inexercitatum maneat. Utile est et hunc balneis calidis uti, itemque frictione similiter ut priorem. Verum fomentis nihil habet opus. Labores enim calfacientes sufficientes sunt attenuare, et depurgare id, quod compactum est. Lassitudo autem a consuetis exercitiis hoc modo fit. A moderato quidem labore lassitudo non movetur. Quum vero major, quam oportet, labor fuerit, carnem superessiccat, evacuata autem humore caro calefit, et dolet, et horret, et ad febrem perducitur longiorem, si non quis recte curet. Oportet autem primum quidem ipsum balneo non valde multo, neque nimis calido lavari; deinde exhibito a balneo molli vino, in cœna offerre plurima, et omnigena edulia; et potu aquoso, vino vero molli, ac multo uti. Postea longo tempore his immoretur, donec venæ repletæ attollantur.

tollantur. Deinde vero vomat, et post modicam stationem molliter dormiat. Postea per dies sex sensim ad cibos, et labores consuetos adhibeatur, atque ita ad consuetum cibum, ac potum perducatur. Vim autem habet hæc curatio talem. Resiccatum excellenter corpus, humectare potest citra excessum. Si quidem igitur possibile esset, laboris excessum nosse, quantus is esset, commodum foret ipsi per moderatum cibum mederi. Nunc vero illud impossibile est, hoc vero facile. Corpus enim resiccatum ab ingestis omnigenis edulis id, quod conducibile sibi ipsi est, sumit, unaquæque pars de singulis cibis; repletum autem, et humectatum, alvo per vomitum evacuata, rursus excessum remittit. Alvus autem vacua existens, revellit. Excedentem itaque humiditatem caro eructat; moderatam vero non remittit, nisi per vim, aut labores, aut medicamenta, aut aliam quamdam revulsionem. Qui autem additione cibi sensim crescente utitur, is corpori diætam placide constituit.

HIPPOCRATIS COI
DE DIÆTA, SIVE VICTUS RATIONE,
LIBER III.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Cur diæta, laborum commensurationi per omnia respondens, præscribi nequeat. Medicamentis quædam sanari non posse.*

2 *De multitudinis, ac vulgi diæta, qui ex necessitate vitam transigunt.*

3 *Victus hyeme. Potus. Labores. Deambulationes ab exercitiis, matutinæ. Stratum durius. Quæ exercitia extenuent. Navigationes. Lavandi ratio. Vomitus quando, & quibus hyeme conducat. Excessus in exercitiis vitandas. Corpori hyemem ferre melius est, quam exerceri hoc tempore. Corpora cur hyeme tarde, & modice calfieri debeant. Diæta circa solstitia diligenter observanda.*

4 *Quomodo diæta verno tempore instituenda, & corpora ad æstatem sint præparanda. Cibi sub æstatem molliores, & potus aquosiores. Deambulationes. Maza. Olera. Obsonia. Venas.*

5 *De diæta æstatis tempore instituenda. Maza. Potas. Somni a prandio. Olera. Vomitus. Venus. Balnea. Poma fortiora sunt, quam pro natura humana. Labores. Volutationes in pulvere.*

6 *De diæta per autumnum instituenda. Motus. Cibi. Epilogus.*

7 *De divitiorum diæta, & quibus sanitatis studium præcipue curæ esse solet. Præcognitio quid.*

8 *Nares citra caussam apertam impletas habentis curatio. Mucus e naribus exercitato corpore cur educitur. Mucus, & salivæ repletionis indices, & signa. Curatio. A vomitu os, & fauces vino austero colluantur. Vomitus in repletioribus etiam tertio repetendus.*

9 *Repletionis futuræ signa. Somni longi, ac dulces. Somni in repletionibus quando jucundi esse desinant. Anima corporis passionibus obnoxia.*

10 *De aliis repletionis signis. Corporis doloris, lassitudinis curatio. Febris ex corporis totius, vel alicujus partis lassitudine diæta, & curatio.*

11 *De iis, quibus a repletione caput dolet, ac gravatur, palpebræ a cœna concidunt, & in somnis turbantur, & eorum curatio.*

12 *De iis, quorum venter cibum quidem concoquit; carnes autem non suscipiunt, & alimentum intus manens flatum inducit. Alvi profluvium quid proprie dictum. Dysenteria quando dicatur. Curatio.*

13 *Cibum crudum postridie eructantes citra ructum acidum. Curatio.*

14 *De faciem decolorem post cibum habentibus, & acida eructantibus, cum acore in nares procedente. Facies cur decolor post cibos fiat. Curatio.*

15 *De iis, quibus ructus acidi postridie fiunt curatio.*

16 *Corpora densa carne prædita. Inexercitati derepente laborantes. Micatio per summas manus. Vocis exercitatio a cœna quibus commoda.*

17 *De iis, quibus cibus liquidus, & incoctus per alvum secedit, & quibus hoc frequenter accidat. Curatio. Piscium partes quæ humidiores, & quæ solidiores. Carnes sale, & aceto inveteratæ. Caro canina assata.*

18 *De iis, quibus secessus non putrefactus, per alvum secedit, tabescente corpore, curatio.*

19 *De iis, quibus secessus liquidi, & putrefacti per alvum abeunt. Item quorum venter carnes attrahit, cibos excludit, ac exulceratur. Curatio. Maza vino dulci emollita. Leporinæ carnes in aqua coctæ.*

20 *De iis, quibus secessus siccus, & perustus fit, os siccum, & progressu temporis etiam amarum, & alvus sistitur, itemque urina. Sterent vomentes. Curatio Locustæ, mityli, herinacei, cancri, conchyliorum succus.*

21 *De iis, quibus horrores a deambulationibus matutinis accidunt, & caput gravatur. Curatio.*

22 *De horrentibus ex gymnasiis curatio. Molliter cubari. Inebriari. Venere uti. Segnem esse ad labores.*

E diæta humana exacte quid conscribere, ut ad ciborum copiam, laborum commensuratio, ac symmetria fiat, non est possibile, quemadmodum etiam antea a me relatum est. Multa enim sunt impedimenta. Primum quidem hominum naturæ, diversæ existentes. Nam & siccæ ipsæ ad se ipsas, & ad alia collatæ magis, ac minus siccæ sunt, & humidæ. Similiter etiam aliæ omnes. Deinde ætates non iisdem indigentes. Insuper & regionum situs, & ventorum mutationes, & temporum alterationes, & anni constitutiones. Est & inter ipsos cibos multa differentia. Triticum enim a tritico differt, & vinum a vino, & reliqua omnia, ex quibus victum facimus, diversa existentia, impediunt, quo minus possibile sit exacte de diæta conscribere. At enim prænotiones inventæ sane a me sunt eorum, quæ in corpore dominantur, sive labores cibos, sive cibi labores superent, & quomodo singulis mederi oporteat, prædiscereque sanas naturas, & ut non accedant morbi, nisi quis valde multum delinquat, ac sæpe; hæc autem medicamentis jam opus habent. Sunt autem, quæ neque per medicamenta sanari possunt. Quantum quidem igitur inveniri possibile est, quæ maxime ad rem faciunt, a me inventum est. Verum exacte a nullo. * Primum igitur multis, ac vulgo hominibus conscribam, 2 ex quibus maxime utilitatem capere possint, qui sane cibis vulgaribus utuntur, ac laboribus necessariis, profectionibusque necessariis, ac operis marinis ad vitam degendam repertis: quique calescunt plus, quam expedit, perfrigeranturque præter commoditatem, & reliqua diæta inconstanti utuntur. His itaque ex præsentibus sic victum facere conducit. Annum equidem in quatuor partes dividunt, quas plerique omnes noverunt, hyemem, ver, æstatem, autumnum. Et hyemem quidem a pleiadum occasu usque ad æquinoctium vernum. Ver autem ab Æquinoctio usque ad pleiadum exortum. Æstatem vero a pleiadum ortu usque ad Arcturi exortum. Autumnum ab arcturi ortu usque ad pleiadum occasum. * In hyeme quidem igitur tempori frigido, & compacto se opponendo, hoc victu uti conducit. Primum quidem semel 3 tantum in die cibum capere convenit, nisi quis valde siccum ventrem habeat. Id vero si fieri non possit, modicum prandere. Victu autem utendum est sicco, & austero, & calfactorio, & ex toto collato, ac meraco. Pane autem magis uti expedit, & obsoniis assatis potius, quam coctis. Et potionibus nigris meracioribus, ac paucioribus. Oleribus minimum, præterquam calefacientibus, & siccis. Succis item, ac sorbitionibus minime utendum est. Laboribus autem multis omnibus, cursibusque curvis sensim, crescente accessione, & lucta in oleo longa, a levibus ordiendo, ac sensim addendo. Et deambulationibus ab exercitiis, acutis, ac celeribus, a cœna vero, tardis in tepore. Matutinis autem multis, leni initio facto, ac sensim crescente accessione, ita ut placide rursus desinas. Utendum est & strato duriore, & nocturnis itineribus, & funambulationibus, ac cursibus per funem uti confert. Omnia enim hæc attenuant, ac calfaciunt. Utendum etiam navigatione. Ubi autem quis lavari velit, si quidem in palæstra se exercuerit, frigida lavetur. Si vero alio quopiam exercitio usus fuerit, calida commodior existit. Utendum & vomitibus, si humidiores sint, ter in mense; sin sicciores, bis a cibis omnis generis; a vomitibus sensim perveniendum est ad consuetum cibum per dies tres, eoque tempore laboribus levioribus, ac paucioribus utendum; a bubulis autem, & porcinis carnibus, aut aliis, quicquid tandem modum excesserit, repletus vomat: & a caseosis, & dulcibus, ac pinguibus eum, qui non est adsuetus repleri, vomere conducit; & ab ebrietate, ac ciborum mutatione, & regionum alteratione vomendum est. Oportet autem frigori se ipsum purum exhibere, prætereaque a cibis, ac exercitiis, Sed & in matutinis deambulationibus, ubi corpus calefieri cœperit, itemque in cursibus etiam in alio tempore, excessum vitare oportet. Melius est enim corpori hyemem ferre, quam exerceri hoc tempore. Nam neque arbores, quæ hyemem non pertulerunt hoc tempore, fructum ferre possunt, neque ipsæ sanæ esse. Utendum est & laboribus hoc tempore multis usque ad excessum, nisi lassitudines succedant. Signum autem docebo idiotas, ostendamque quapropter hæc ita se habent. Tempore existente frigido, ac compacto, consimilia patiuntur etiam animalia ipsa. Necesse igitur est corpora tarde calefieri a labore, & modicam quamdam humiditatis præsentis partem excernere. Deinde modicum tempus concessum est, quo laborent; multum autem quo quiescant. Dies enim brevis est; nox vero longa, propterea igitur neque tempus, neque labor excessum habet. Ob hanc itaque caussam hoc tempore sic diætam instituere oportet, a pleiadum occasu usque ad solstitium hybernum diebus quadraginta quatuor. Circa solstitium autem maxime in custodia, ac tutela esse, & a solstitio alios totidem dies eadem diæta uti. Postquam autem tempus adduxerit favonium, & mollius factum fuerit, oportet etiam cum tempore diætam sequi, diebus quindecim, quum arcturus oritur, & hirundo volat. Sequens vero tempus magis varie transigere oportet usque ad æquinoctium diebus triginta duobus. Oportet igitur etiam diæta uti hoc tempore variegatiore, molliore que, ac leviore, & cibo, & potu, & labore, atque ita sensim ad ver perducere. * Quum autem æquino- 4 ctium jam factum fuerit mollius, & dies longiores, ac noctes breviores, & tempus calidum, ac siccum constiterit, etiam præsens victus probe nutriens, ac meracus sit.

ſit. Quemadmodum igitur arbores, rationem non habentes, hoc tempore præpa-
rant ſibi ad æſtatis commoditatem tum incrementum, tum umbram; ſic oportet ho-
minem, quum ſane mente, ac ratione præditus ſit, carnis incrementum ſalubre ſibi
præparare. Oportet igitur, ut ne derepente diæta transmutetur, tempus in ſex par-
tes dividere per octo dies. In prima itaque parte & labores detrahere oportet, &
reliquis quoque velocioribus uti. Cibis autem mollioribus, & potibus aquoſioribus,
ac albioribus, & lucta cum oleo in ſole utendum eſt. In ſingulis autem temporibus ſin-
gulas diætas paulatim transmutare oportet, & deambulationes detrahere a cœna
plures, matutinas pauciores; & mazam pro pane offerre, & olera cocta exhibere,
& obſonia cocta aſſatis adæquare, & balneis uti, & parum prandere, & re vene-
rea pauca uti, & vomitibus, primum quidem quarto quoque die, deinde per longius
tempus, quo & corpus pura carne incarnatum conſtituas, & diætam in hoc tempo-
re mollem uſque ad plejadum exortum. Et in hoc jam æſtas adeſt, & ad hanc
5 nunc diætam inſtituere oportet. * Quum itaque plejas exorta fuerit, cibis mol-
lioribus, ac paucioribus uti oportet. Deinde maza magis, quam pane, atque ea prius
ſubacta, & vino dulci non emollita; potibus autem mollibus, albis, aquoſis, pran-
dio modico, & ſomnis a prandio brevibus, & repletionibus ex cibis, ac potibus quam
minimis. Potu inter edendum utendum eſt ſufficiente; per diem vero minime biben-
dum, niſi neceſſaria aliqua ſiccitate corpus utatur. Utendum eſt & oleribus co-
ctis, exceptis æſtuoſis, ac ſiccis. Utendum etiam crudis, exceptis calfacientibus, ac
ſiccis. Vomitibus, niſi ſi qua repletio contingat, utendum non eſt. Re autem venerea mini-
me. Balneis autem tepidis uti licet. At vero poma fortiora ſunt, quam pro humana na-
tura. Melius eſt igitur a pomis abſtinere. Si vero quis cum cibis utatur, minime
deliquerit. Laboribus quoque, ac curſibus circularibus exerceri oportet, & cur-
ſibus rectis revertentibus modicis multo tempore, & deambulationibus in umbra; lu-
cta autem in pulvere, quo quam minime excaleſcat. Verum volutationes in pulvere
meliores ſunt, quam curſus circulares. Frigefaciunt enim corpus, humore evacuan-
tes. A cœna deambulandum non eſt, ſed ſaltem ſurgendum. Mane vero deambulatio-
nibus utendum. Soles vitandi ſunt, itemque frigora tum mane, tum veſpere, quæ flu-
mina, aut ſtagna, aut nives exhalant. Hanc autem diætam tolerare oportet uſque
ad ſolſtitium æſtivum, quo in hoc tempore adimas omnia, quæ ſicca ſunt, & calida, & ni-
gra, ac meraca, itemque panes, præterquam ſi parum quod voluptatis gratia concedere ve-
lis. Sequenti vero tempore utetur mollibus, & humidis, & perfrigerantibus, ac albis
6 uſque ad arcturi exortum, ac æquinoctium per dies nonaginta tres. * Cæterum ab æqui-
noctio ſic diætam inſtituere oportet, per autumnum ad hyemem adducendo, ita ut mu-
tationes frigorum, ac teporis vites veſtitu craſſo. Utendum autem hoc tempore motu in
veſte, frictioneque, ac lucta in oleo, ita ut ſenſim acceſſio creſcat. Deambulationes
quoque in tempore faciendæ ſunt, & calidis lavacris utendum, & ſomni diurni detra-
hendi. Cibis autem utendum eſt calidioribus, ac minus humidis, & puris, & potibus
nigrioribus; verum mollibus, & non aquoſis: oleribus vero minus. Reliquam item
diætam omnem ſic conſonam adhibere oporter, ut ab æſtivis detrahas, hybernis au-
tem utaris non ad ſummum, quo hybernum victum quam proxime conſtituas, in diebus
duodequinquaginta, uſque ad plejadum occaſum, ab æquinoctio. Hæc porro multitu-
dinis commonendæ gratia, ac vulgi hominum cauſſa prodo, qui ex neceſſitate
vitam temere tranſigunt, neque licet ipſis aliorum negligentes eſſe, ac ſuam ipſorum
7 ſanitatem curare. * Quibus vero jam hoc certum, ac percognitum eſt, quod neque di-
vitiarum, neque corporis, neque ullius alterius rei ulla utilitas eſt citra ſanitatem, ad
hos inventa eſt a me diæta, quantum poſſibile eſt, ad veritatem, ac certitudinem poſſi-
bilium rerum adducta. Hanc itaque in ſermonis progreſſu declarabo. Inventum autem hoc
honeſtum quidem mihi repertori, utile vero diſcentibus, nullus adhuc priorum ne
attentavit quidem componere, quod ad omnia alia magni æſtimandum duco. Eſt
autem præcognitio, antequam ægrotent, cognitio quid corpora perpetiantur, utrum
cibus ſuperat labores, aut labores cibos, aut moderate inter ſe habeant. Utrum e-
nim tandem ſuperetur, morbi fiunt; ab æqualitate autem inter ipſa mutua, ſani-
tas adeſt. Ad hæc ſane commemoranda accingor, & demonſtrabo, qualia fiunt ho-
minibus, qui ſani ſibi eſſe videntur, & jucunde comedunt, laborareque poſſunt, &
8 corporis, ac caloris ſatis habent. * Nares citra cauſſam apertam a cœna impleutur,
& repletæ eſſe videntur; emungunt autem nihil. Ubi autem deambulare mane inci-
piunt, ac exerceri, tunc emungunt, ac ſpuunt, & progreſſu temporis etiam palpe-
bras graves habent, & pruritus frontem occupat, & a cibis abſtinent, & bibere mi-
nus poſſunt, & color fit decolor, & aut deſtillationes moventur, aut febres horri-
dæ, juxta quodcumque tempus repletio fuerit mota. Quicquid autem eo tempore fe-
cerit, in id ipſum culpam, ac cauſſam rejicit, quum id ipſum cauſſa non ſit. Huic enim
cibi ſuperant labores, & repletio paulatim collecta in morbum ipſum adduxit.
Sed non huc uſque differre oportet; verum ubi prima ſigna cognoverit, ſcire quod
cibi labores ſuperant, & paulatim collecta repletio exiſtit. Mucus enim, & ſaliva
repletionis indices ſunt, ac ſigna, & quieſcente quidem corpore, meatus ſpiritus ob-
turant, multa repletione exiſtente; ubi vero calefactum eſt præ labore, attenua-
ta excernuntur. Talem autem ſic curare oportet. Exercitatum in conſuetis exer-

citiis citra lassitudinem, calidaque lotum, cibis omnigenis expleto, ac vomere fa-
cito; a vomitu vero os, & fauces colluat vino austero, quo oscula venarum constrin-
gantur, & nihil attrahant, velut a vomitu fieri solet: deinde surgens, modice de-
ambulet in tepore. Postridie vero deambulationibus quidem utendum est; exercitiis
autem paucioribus, & levioribus, quam prius: & si æstas fuerit, impransus degat; sin mi-
nus, parum comedat, & de cœna, quam sumere solebat, dimidium detrahat. Ter-
tia autem die labores quidem obeat omnes consuetos, ac deambulationes; ve-
rum cibos sensim ingerat, quo quinta die a vomitu consuetum cibum assumat. Et si
quidem ab hoc satis bene habuerit, de cætero cibis quidem paucioribus, labori-
bus autem pluribus curetur. Si vero signa repletionis non quieverint, interpositis
duobus diebus ab ea, qua consuetos cibos assumpsit, rursus vomat, & eodem mo-
do sensim ad consuetos cibos redeat. Quod si non successerit, etiam tertium eadem
repete, donec a repletione liberetur. * Sunt autem homines, qui ubi labores supe- 9
rantur a cibis, talia patiuntur. Incipiente quidem repletione, somni longi, & dulces
ipsis contingunt, & interdiu etiam dormiunt. Somnus autem contingit carni, & san-
guis funditur, & spiritus diffusus tranquillus est. Quum vero non suscipiat am-
plius corpus repletionem, secretionem jam remittit intro, præ circuitus violentia,
quæ sane secretio contraria alimento a cibis, animam perturbat. Quo tempore non
amplius jucundi ipsis sunt somni, sed necesse est hominem perturbari, & videtur
sibi cum aliquo pugnam committere. Qualiacunque enim patitur corpus, talia videt
anima, visu jam concluso. Quum igitur ad hoc pervenerit homo, prope jam est, ut
ægrotet. Quod autem veniet morbus, valde manifestum est. Qualis enim secretio ve-
nerit, & quamcunque partem superaverit, eam ipsam morbo affligit. Verum non o-
portet ita desipientem esse, & hucusque differre, sed statim, ubi prima signa cognovit,
curam contingere, & hunc, velut priorem curare; longiori autem tempore, ac fame o-
pus habet. * Sunt præterea etiam talia repletionis signa. Dolet corpus aliquibus totum, 10
aliquibus pars quædam, quæcumque tandem. Dolor autem est, velut lassitudo, & delas-
sati esse sibi videntur, segnitieque, ac repletione curantur, donec ad febrem perveniant:
& adhuc nondum hoc cognoscunt, sed balneis, ac cibis utentes, ad pulmonis inflam-
mationem, peripneumoniam græcis dictam, morbum deducunt, & ad extremum peri-
culum deveniunt. Verum oportet providere, antequam ad morbos perveniant, & hoc
modo curare, ut maxime mollibus fomentis hominem foveamus, aut si id fieri ne-
queat, multa calida lavemus, ac corpus dissolvamus, & a multis ingestis cibis,
primum quidem acribus, ac plurimis, deinde salsis, probe vomere faciamus, quo
facto exurgat, ac modico tempore deambulet in tepore, deinde dormiat. Mane
vero deambulationibus sensim crescentibus utendum est, & exercitiis levibus, & cibo-
rum exhibitionibus sensim crescentibus, velut prius. Attenuatione autem plurima o-
pus habet, itemque deambulationibus. Si vero providentia non adhibita ad febrem per-
venerit, nihil aliud offerre oportet, præter aquam dies tres. Si quidem igitur ex hac
sedetur, bene est: sin minus, ptisanæ succo curandus est, & aut quarta, aut septi-
ma die decedet febris, si exsudabit. Bonum autem est & unguentis exsudatoriis uti,
sub judicationes; exsudare enim cogunt. * Quidam vero etiam talia a repletione per- 11
petiuntur. Caput ipsis dolet, ac gravatur, & palpebræ ipsis a cœna concidunt, &
in somnis turbantur, & calor inesse ipsis videtur, & alvus aliquando sistitur. Et
talis, ubi venere utitur, levior statim esse sibi videtur, postea vero magis grava-
tur. His caput repletionem revellens, & alvum sistit, & ipsum gravatur. Periculum
autem subest, ut quo erumpat ipsa repletio, id ipsum corrumpat. Verum providere hoc
modo oportet. Si curam celerem facere velit, veratro purgandus est: deinde exhiben-
di cibi leves, ac molles ad dies decem, atque hi alvum moventes, quo venter inferior su-
peret, & de capite revellere valeat. Utendum & cursibus tardis, ac matutinis, & de-
ambulationibus multis. Item lucta in oleo, & prandio, & somno a prandio non longo:
a cœna vero exurgere satis est, & partim balneis, partim unctione utendum; balneis
vero tepidis: a venere autem abstinendum. Hæc quidem velocior cura est. Si vero me-
dicamentum bibere nolit, multa calida lotus, a cibis dulcibus, ac salsis vomat; a vomi-
tu vero satis est, ut exurgat; mane autem deambulationibus adhibendus est, & exer-
citiis præscriptis ad dies sex: die septima repletione corporis facta, a similibus ci-
bis vomitum faciat, & eodem modo cibi rursus sensim adjiciendo exhibeantur, atque
his hoc modo ad quatuor hebdomadas utatur. In tanto enim tempore maxime se-
datur. Deinde cibi exhibendi quo corpus reficiatur, & diæta paulatim ad consue-
tum morem redigenda est. * Fiunt etiam talia a repletione. Quibusdam venter qui- 12
dem concoquit cibum; carnes autem non suscipiunt. Alimentum autem intus manens,
flatum inducit. Ubi vero pransi fuerint, sedatur. Nam a fortiore id, quod levius
est, expellitur, & videntur sibi liberati esse. Verum malum multo majus postridie ac-
cedit. Quum autem quotidie augescens fortius invaluerit, id, quod prius inest, su-
peringesta superat, & calfacit, ac perturbat corpus, & profluvium ventris facit. Sic
enim nominatur, quandiu ipsum solum alimentum putrefactum secedit. Ubi autem cor-
pore calfacto purgatio acris fiat, tunc & intestinum raditur, ac exulceratur, & san-
guinolenta egeruntur; hoc autem dysenteria a mala intestinorum affectione appellatur,
morbus gravis, & periculosus. Sed providere oportet, & prandium detrahere, &

cœnæ

cœnæ tertiam partem. Curſibus autem pluribus, et luctis, et deambulationibus uti tum
ab exercitiis, tum mane. Quum vero dies decem præterierint, dimidium cibi detracti ap-
ponere, ac vomitu uti, atque ſic ad dies quatuor cibum exhibere; ubi autem alii decem di-
es præterierint, etiam reliquum cibum apponere, ac vomitum facere, atque ſic ad conſue-
tum cibum reducens, et talem laboribus confidenter premens ac urgens, in hoc tem-
13 pore ſanum facies. * Fit etiam talis repletio. Poſtridie cibum eructant cru-
dum citra ructum acidum. Alvus autem egerit, pauciora quidem, quam pro ratione
ciborum, attamen multum. Dolor vero nullus intus eſt. His ventriculus frigi-
dus exiſtens, cibos in nocte concoquere non poteſt. Quum igitur motus fuerit, cibum
crudum eructat. Oportet itaque huic præpatare ventriculi caliditatem tum ex
victu, tum ex laboribus. Primum quidem igitur utendum eſt pane ex tota farina col-
lata, fermentato, diffracto in vinum nigrum, aut in juſculum ſuillæ carnis; piſcibus
vero coctis in muria acri. Utendum etiam carnoſis, velut extremitatibus percoctis,
et ſuillis carnibus coctis pluribus, et porcinis non multis, et catulorum, ac hædo-
rum. Ex oleribus vero porro, et allio cocto, ac crudo, blitoque cocto, et cucurbi-
ta. Potionibus vero meracioribus, ſomniſque longis citra prandium prima die,
itemque ſomnis ab exercitiis; curſibus autem curvis ſenſim acceſſione augeſcente, lu-
ctaque molli in oleo, balneiſque modicis. Eſt et ficus cum cibis bona, et meracum
vinum ab ipſa. Ex hac autem curatione aliis citius, aliis tardius repletio ſedatur.
14 * Alii porro quidam talia patiuntur. Faciem decolorem habent, et ubi comede-
rint, paulo poſt eructant acida, et acor in nares proſerpit. His corpora pu-
ra non ſunt, et plus eſt, quod de carne colliquatur præ labore, quam quod depurga-
tur præ circuitu. Et hoc ſane intus manens alimento contrarium eſt, ipſumque violat,
ac acidum facit. Alimentum quidem igitur eructatur; illud ipſum vero ſub cutem
expellitur, et hominem decolorem facit, et morbos ſimiles aquæ inter cutem parit.
Eorum providere oportet hoc modo. Velocior quidem curatio eſt, poto veratro,
exhibere cibos, quemadmodum a me ſcriptum eſt. Verum tutior a diæta, hoc
modo. Primum quidem calida lotus vomitum faciat, deinde ſeptem a vomitu die-
bus cibum conſuetum capiat; decima autem a vomitu die rurſus vomat, & ſimi-
liter cibum aſſumat, & tertium ſimiliter faciat. Et curſibus quidem circularibus pau-
cis, ac velocibus utatur, & motibus, ac frictione, & mora longa in gymnaſio, ac e-
xercitio. Utatur & volutatione in pulvere, & deambulationibus multis ab exerci-
tiis, ſed & a cœna. Plurimis autem matutinis in pulvere utatur. Quum autem la-
vari vult, calida lavetur, & eo tempore impranſus degat. Et ſi quidem uno menſe
reſtituitur, de cætero convenientibus curetur. Si vero quid reliquum fuerit, mede-
15 la utatur. * Sunt autem quidam, quibus poſtridie ructus acidi fiunt. His in
nocte ſecretio præ repletione fit. Quum igitur motum fuerit corpus ex ſomno den-
ſiore ſpiritu uſum, calidum, ac acidum una cum ſpiritu foras expellit, & ex hoc
morbi fiunt, niſi quis providentia utatur. Conducit autem etiam his facere ve-
16 lut priori. Verum laboribus pluribus hos uti oportet. * Quibuſdam etiam
talia fiunt. In corporibus denſa carne præditis, quum cibi concaleſcunt, ac dif-
funduntur, & a primo ſomno, & præ cibis carne caleſcente, ſecretio per ſomnum
fit a carne multæ humiditatis. Deinde caro denſa exiſtens alimentum non ſuſci-
pit. Id vero, quod a carne ſecretum eſt alimento contrarium, ac foras protruſum,
hominem ſuffocat, ac calfacit, donec evomuerit. Poſtquam autem levior factus
eſt, dolor nullus in corpore manifeſtus ineſt, ſed decoloratur. Progreſſu vero
temporis & dolores, & morbi fiunt. His conſimilia patiuntur etiam, qui ine-
xercitati derepente laboraverunt, & colliquationem carnis violentam, ac multam fece-
runt. Hos autem ſic curare oportet. De cibo detrahenda eſt tertia pars. Utendum autem ci-
bis acribus, & ſiccis, & auſteris, acodoratis, & urinam cientibus. Curſibus vero pluri-
mis curvis in veſtitu; rectis autem revertentibus, & circularibus, exutis veſtibus,
frictione, & lucta modica. Micatio per ſummas manus commodior eſt, quam follis.
Utendum & deambulationibus ab exercitiis multis, itemque matutinis. A cœna ve-
ro etiam vocis exercitatio valde commoda eſt; humiditatis enim evacuationem fa-
ciens, rareſacit carnem. Conducit & impranſum degere. His autem cibis utendum eſt
per dies decem, deinde dimidium ablati apponendum eſt ad dies ſex, & vomitus fa-
ciendus; ab unoquoque vero vomitu, ad dies quatuor ſenſim adjiciendo, exhiben-
dus eſt cibus. Quum autem dies decem a vomitu tranſierint, omnem detractum cibum
aſſumat, laboribuſque, ac deambulationibus deditus ſit, & ſanus evadet. Talis au-
17 tem natura copioſiore labore, quam cibo opus habet. * Quidam etiam talia perpe-
tiuntur. Secedit ipſis cibus per alvum liquidus inconcoctus, velut ex inteſtino-
rum levitate, & dolorem nullum exhibet; patiuntur autem hoc ventres maxime,
qui humidi, ac frigidi ſunt: & propter frigiditatem quidem non concoquunt; pro-
pter humiditatem vero ſeceſſus fit. Corpus igitur contabeſcit, alimentum conve-
niens, ac debitum non accipiens. Ventreſque corrumpuntur, & in morbos incidunt;
verum providere oportet. Confert huic de cibis tertiam partem auferre. Sint au-
tem cibi, panes non fermentati ex tota farina collata, clibano cocti, aut ſubcine-
ricii calidi, in vinum auſterum tincti, & piſcium partes ex dorſo, ac cauda. Verum ca-
pitales & ſub ventre ſinendæ ſunt, velut humidiores, & coctos quidem piſces in

multa edere oportet; assatos autem in aceto. Utendum etiam carnibus, sale, & acero inveteratis, & caninis assatis, & de palumbe, ac reliquis ejusmodi volucribus, assatis, ac coctis. Oleribus vero minime. Vino utendum est nigro, & deambulationibus a cœna, ac matutinis; a deambulatione autem dormiat. Cursibus vero curvis sensim accessione augescente utatur. Sit & frictio multa, & lucta tarda, & in oleo, & in pulvere, quo caro concalescens reficcetur, & humiditatem ex ventre revellat. Ungui autem magis conducit, quam lavari; impransus vero degat. Quum autem dies septem transierint, dimidium cibi apponatur, & ad quatuor dies exhibeatur, & vomat. Post alios vero septem dies omnem cibum assumat, & vomitu rursus facto, cibus
eodem modo exhibeatur. * Quibusdam vero aliis talia fiunt. Secessus non putrefa- 18
ctus per alvum abit, & corpus contabescit cibis non fruens; hi vero progressu temporis in morbos incidunt. His ventres frigidi, ac sicci sunt. Quum itaque neque convenientibus cibis, neque exercitiis uruntur, talia perpetiuntur. Conducit autem sic affecto, panibus puris fornaceis uti, & piscibus coctis cum intritis, & carnibus coctis suillis, & extremitatibus percoctis, & plurimis assatis, & ex acribus, ac salsis his, quæ humectant, & salsuginosis. Vinis autem nigris mollibus, & inter cibos uvis, ac ficubus impleri confert. Oportet & modicum prandere, & exercitationibus plurimis uti, cursibusque curvis sensim crescentibus; postremum autem cursibus circularibus, & post cursum lucta rum oleo; deambulationibus vero non multis ab exercitiis; a cœna vero satis est exurgere. Matutinis autem pluribus deambulationibus utatur. Lavetur calida, & utatur laboribus, ac unctionibus, somnoque longiori indulgeat, & molliter cubet. Oportet & venere aliquo modo uti. Verum de cibis quarta pars detrahenda est, & post
dies decem rursus ad consuetos cibos reducendus est. * Sunt etiam, quibus secessus li- 19
quidus, ac putrefactus per alvum abit, & qui alias sani sunt, ac exercentur, nullum dolorem res exhibet. Quibusdam vero excluduntur ea, quæ conveniebant, progressuque temporis venter per caliditatem carnes attrahit, & dolorem exhibet, & cibi excluduntur, & venter exulceratur, & ipsum sistere jam operosum, ac difficile est. Verum prius providere oportet, ac nosse ventrem calidum, ac humidum magis, quam debet esse, laborumque incommodorum excessum factum esse. Per diætam igitur frigefacere, ac siccare oportet, & primum quidem exercitia ex dimidia parte detrahere, & de cibis tertiam partem. Utatur autem maza antea subacta, ac vino dulci emollita, & piscibus siccissimis coctis, & neque pinguibus, neque salsis. Utatur & carnibus assatis volucrium, coctis quidem, palumbis, ac columbæ; assatis autem perdicum, & gallorum citra condimenta. Leporinis vero coctis in aqua, itemque ferinis omnibus. Ex oleribus autem, quæ frigefactoria sunt, velut beta cocta acida. Vino vero nigro austero. Gymnasiis autem, cursibus circularibus velocibus; vetum frictio non multa adhibeatur, sed modica, neque lucta. Micatio per summas manus, & manuum ad rythmum motus, & follis, & Volutatio in pulvere commoda sunt, sed non multa. Deambulationibus ab exercitiis utatur sufficientibus juxta laborem, & a cœna pluribus juxta cibum, & mane moderate juxta habitum. Lavet autem tepida, ac quiescat. Sic ubi in hac diæta transegit dies decem, apponatur cibi dimidium, & laborum tertia pars, & vomitum faciat a cibis siccis, & acerbis, & in cibo ne moretur, sed quam celerrime vomat; a vomitu ad dies quatuor & cibus, & labor partitus exhibeatur. Ubi autem dies decem præterierint, reliquum cibi apponatur, & vinum potabile: verum labores pauciores, & ubi vomitum fecit cibus, velut scriptum est, exhibeatur. Hoc vero tempore semel tantum in die cibum capere conducit, donec malum sedetur. * Alias porro quibusdam siccus, & perustus se- 20
cessus fit, & os siccum, & progressu temporis etiam amarum fit, & alvus sistitur, itemque urina. Quum enim non habeat intestinum humiditatem circa excrementum, intumescens transitus obturat, & dolorem exhibet, & calor occupat, & quicquid biberit, aut ederit homo, id ipsum revomit. Postremum vero etiam stercus vomit, atque hic non supervivet, quum ad hoc pervenerit. Verum providere oportet, ac nosse, quod caliditas, & siccitas in homine prædominantur. Victum igitur ipsi constituere oportet ex maza prius subacta respersa, & pane ex tritico trimestri, succo sutsurum fermentato. Oleribusque utendum, exceptis acribus, & siccis, atque illis coctis, & piscibus levissimis coctis, et partibus capitalibus tum piscium, tum locustarum, et mitilis, et herinaceis, et cancris, et conchyliorum succis, ipsisque liquidissimis. Carnibus autem suillis, et extremitatibus anterioribus coctis, et hædorum, et agnorum, ac catulorum coctis. Piscium vero fluviatilium, ac in stagnis degentium coctis. Vino molli aquoso. Laboribus autem utendum est non multis, neque velocibus, sed omnibus quietis. Deambulationibus vero mane utatur juxta habitum sufficientibus, et ab exercitii laboribus moderatis; a cœna vero ne deambulet. Balneis utatur, et somnis mollibus, et prandio, et somno a prandio non longo. Pomis etiam humectantibus una cum cibis utatur, et cicere viridi, ac sicco in aqua macerato. De laboribus vero prioribus dimidium detrahat etiam hic a principio, et vomitum faciat a dulcibus, et pinguibus, ac salsis, hisque plurimis; moretur autem plurimum tempus in cibis usque ad vomitum. Deinde cibum exhibeat ad triduum, et non maneat impransus. Quum vero dies decem præterierint, labores sensim adjiciendo augeat, et si quidem repletio inerit a cibo, aut ventris vitio, vomat: sin

minus,

21 minus, sic reliquo tempore curetur. * Fiunt insuper etiam talia. Horrores a deambulationibus matutinis accedunt, & caput gravatur. Huic plures fiunt deambulationes, quam modus requirit. Corpus enim, & caput humore evacuatum horret, ac gravatur. Progressu vero temporis ad febrem perveniunt horrores. Sed non hucusque differre oportet, verum prius curare hoc modo. Quamprimum aliqua signa apparuerint, unctus, ac frictus modice prandium amplius solito faciat, & vinum multum bibat molle, deinde somno utatur a prandio sufficienter: ad vesperam vero, ubi exercitiis levibus usus est, calidaque lotus, consueto more cœnet: deambulationibus autem a cœna ne utatur, verum ad tempus differat. Postridie in aqua lavetur, & somnis mollibus tempus transigat. Et per dies quinque paulatim ad consuetos cibos, ac labores procedat.
22 * Sunt autem quidam, qui horrent ex gymnasiis, & quum se exuunt, donec decertent: ubi vero perfrigerati sunt, rursus horrent, & stridor dentium tremulus corpus occupat, somnoque talis gravatur. Ubi autem expergiscitur, sæpe oscitat, & a cœna palpebræ ipsi graves sunt: progressu vero temporis etiam febres malignæ accedunt. Verum cavere oportet, & non hucusque differre, sed prius curare hoc modo. Primum quidem ab omnibus exercitiis dimidium auferatur. Cibis vero omnibus humidioribus, ac frigidioribus utatur, & potibus mollioribus, ac dilutioribus. Ubi vero præterierint dies quinque, tertia pars laborum ablatorum apponatur. Cibis vero iisdem utatur. Post alios autem quinque dies dimidium reliquorum laborum apponatur. Et rursus post alios quinque omnes labores & leviores, & pauciores reddito, ut ne rursus excessus fiat. Nam his, qui hæc signa perpetiuntur, labores majores sunt, quam cibi. Adæquare igitur hæc oportet. Quidam vero non hæc patiuntur, sed aliqua ex his; aliqua vero non. In omnibus autem his signis, labores superant cibos, & curatio eadem est. Et confert his calida lavare, ac molliter cubare, & semel, atque iterum inebriari, verum non usque ad excessum; & venere uti, ubi excessus contigerit, & segnem esse ad labores. Deambulationes autem in totum non sunt faciendæ.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE INSOMNIIS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Somniorum judicia, seu præsagia quanti momenti.*
2 *Anima corporis munia omnia per somnum obit.*
3 *De actionibus diurnis per somnium occurrentibus, & cur hæc bona. Insomnia diurnis actionibus adversaria quid significent. Curatio.*
4 *Quomodo de Astrorum significationibus judicandum. Solem, Lunam, Astra in somnis pura, atque agilia videre quid homini significet. Astrorum, Solis, Lunæ cum partibus humani corporis cognatio. Aquæ, aut grandinis per somnium imaginatio quid in corpore denotet, & quomodo curandum.*
5 *Quomodo qui Lunam aliquid pati per somnum vident, curandi. Revulsionibus intro cur utendum. Solem aliquid pati videre, quid, & quos morbos significet. Astra, serenitate existente, premi, & debilia videre quid.*
6 *Igneum, ac calidum aliquod astris oppositum videre. Astrorum fuga quid. Curatio.*
7 *Astra errantia videre quid. Curatio.*
8 *Astra ex circumferentia excidere videre. Astra nigra, & obscura ad occasum ferri videre quid. Curatio.*
9. *Astra pura, & candida in cælo videre.*
10 *Astra nigra, & non pura videre.*
11 *A Deo aliquid purum accipere videre. Compluisse videre clementi cælo, & aqua molli, & contra quid. Quibus diis in adversis, & quibus in secundis rebus supplicandum. Sensuum actio per somnum libera, bona.*
12 *De aliis somnis sanitatem significantibus. Visum, ac auditum per somnum læsum habere quid. Crurum affectio. Terra aspera.*
13 *Arborum sterilitas. Folia ex arboribus decidentia. Arbores floridæ, verum infructuosæ. Fluminum varios cursus per somnum videre. Fontes, & puteos commotos videre. Mare turbatum.*
14 *Terram, aut domum moveri videre. Terræ inundatio.*
15 *Terram nigram, & combustam videre. Natare per somnum sibi videri, quibus malum, aut bonum.*
16 *De insomniis, quæ quis circa se ipsum solito more fieri videt. Vestitus albus, & niger. Calceamentum pulcherrimum. Membris aliquid majus, vel minus videre. Nigra. Nova. Mortuos videre in vestibus albis, & purum aliquid ab eis accipere, vel contra.*
17 *Corpora formæ peregrinæ.*
18 *Edere, aut bibere per somnum consuetos cibos. Aquam puram bibere videri.*
19 *Familiaria, ac consueta videre quid significet. Fugere perterrefactum.*
20 *Pugnare, & pungi per somnium videri. Oberrationes, & ascensus.*
21 *Fluminum transitio, hostium, & monstrorum formæ peregrinæ. Curatio.*

QUISQUIS de his, quæ in somnis obveniunt, recte conjectat, 1
is magnam habere vim ad omnia ipsa reperiet. Anima enim
vigilat, & quum quidem corpori inservit, in multas partes di-
stributa, non sui juris est, sed partem aliquam singulis corpo-
ris partibus, sive sensibus distribuit, auditui, visui, tactui, gres-
sui, actioni, ac omni corporis facultati. Ipsa autem animæ co-
gitatio sui juris non est. Quum autem corpus quiescit, anima
in motu est, & corporis partes perreptans, domum suam gubernat, & omnes corpo-
ris actiones ipsa perficit. Nam corpus dormiens non sentit: ipsa vero vigilans cogno-
scit, ac visibilia videt, & audibilia audit, vadit, tangit, tristatur, animadvertit.
In summa quæcumque corporis, aut animæ munia, ea omnia anima ipsa in somno
obit. Quicumque igitur hæc recte judicare novit, magnam sapientiæ partem novit.
* Quæcumque quidem igitur somnia divina sunt, & quædam eventura significant, 2
aut urbibus, aut populo privato, sive bona, sive mala, non ob ipsorum delictum,
de hujusmodi sunt, qui judicant, certam artem habentes. Quæcumque autem corporis af-
fectiones sunt, & anima per ipsas repletionis, aut evacuationis rerum a natura insi-
tarum excessum, aut consuetorum mutationem præmonstrat, de his quidem itidem ju-
dicant, & partim assequuntur, partim aberrant, & de neutris recte sentiunt, cur nam
fiant, neque sciunt, quando assequuntur, neque quando aberrant, cavere admonentes,
ne quid mali accidat. Atque hi non docent, quomodo cavere oporteat: verum diis
supplicare jubent. Et supplicare quidem decorum, ac valde bonum est. Oportet au-
tem etiam ipsum opitulari, & deos invocare. De his igitur res hoc modo se habet.
* Quæcumque Insomnia mens hominis in noctem per somnum offert de diurnis actio- 3
nibus, & reddit, quo modo facta sunt ea, quæ seria, ac justa in re per diem facta sunt,
aut de quibus consilium initum est; hæc homini bona sunt: sanitatem enim significant,
propterea quod anima in diurnis consiliis perseverat, neque repletione, neque evacua-
tione, neque aliqua alia forinsecus allapsa re, victa. Quum autem Insomnia diur-
nis actionibus adversantur, & de ipsis pugna oboritur, quum sane hoc contigerit,
turbationem in corpore significat. Et si quidem fortis fuerit, forte est malum: si vero
levis, debilius. De actione quidem igitur, an avertenda sit, sive non, nihil decerno.
Verum corpus hominis curari consulo. Repletione enim aliqua intus facta, se-
cretio quædam contigit, quæ animam perturbavit. Si igitur fortis fuerit contra-
rietas, vomitum facere conducit, & cibos leves exhibere, sensim adjiciendo aliquid ad dies
quinque, & deambulationibus multis, ac velocibus sensim augescentibus uti, & exer-
citiis exerceri moderatis, pro ciborum assumptorum ratione. Si vero debilior fuerit
contrarietas, detracto vomitu, tertiam cibi partem adime, atque hanc sensim rursus ad
dies quinque adjice, & deambulationibus preme. Sed & vocis exercitiis utatur, &
diis supplicet, & turbatio ipsi sedabitur. * At vero solem, & lunam, & cœlum, ac stel- 4
las, pura, atque agilia solito more videre, singula bona sunt. Sanitatem enim corpori
significant ab omnibus præsentibus. Verum talem habitum, præsenti diæta, conservare
oportet. Si vero quid contrarium his fiat, morbum quemdam corpori significat; a for-
tibus quidem fortiorem, a debilioribus vero leviorem. Et astrorum quidem exterior est
in corpore circuitus; solis vero medius; lunæ autem ad cavitates. Quodcumque igi-
tur astrorum extingui, aut lædi, aut disparere, aut sisti a circuitu suo videtur, ju-
xta illam ipsam partem morbum redundare significat: & si quidem ab aere, aut nebu-
la, aliquod ex ipsis astris pati quid horum videt, debiliorem; si vero ab aqua, aut
grandine, fortiorem. Significat autem secretionem in corpore humidam, ac pituito-
sam factam esse, & in externam circumferentiam illapsam esse. Conducit itaque huic, &
cursibus in omni vestitu uti multis, sensim augescentibus, ut quam maxime exudet. Item
deambulationibus ab exercitio multis citra prandium uti, & detracta ciborum tertia
parte, ad dies quinque sensim adjiciendo rursus exhibere. Si vero fortius videatur
malum esse, etiam fomentis uti: nam per corporis cuticulam purgationem facere ex-
pedit, propterea quod in externa circumferentia offensa, ac læsio existit. Cibis vero
utendum est siccis, acribus, austeris, meracis, & laboribus maxime siccantibus. * Si 5
vero quid horum luna patiatur; revulsionem intro facere conducit, utique vomitu ab
acribus, & salsuginosis, ac mollibus cibis; cursibus autem circularibus celeribus, &
deambulationibus velocibus. Utendum & vocis exercitiis, & prandium auferen-
dum, cibique detractione, ac rursus appositione eodem modo utendum est. Ob id au-
tem intro revellendum est, quia ad cavitates corporis offensa apparet. Si autem sol tale
quid pati videatur, fortius jam malum est, & difficilius exigi potest. Oportet autem
in utramque partem revulsiones facere, & rectis cursibus, & curvis, & circularibus uti,
& deambulationibus, & aliis laboribus omnibus. Ciborum autem detractione, ac
rursus appositione eodem modo; deinde vomere, & rursus sensim cibos augere
ad dies quinque. Si vero, serenitate existente, prematur hæc, & debilia esse videan-
tur, & præ siccitate a circuitu suo impediri, periculum significat delabendi in
morbum. Verum oportet labores detrahere, & diæta humectiore, ac molli uti, & bal-
neis, ac otio ampliori, & somno longo, ac multo, donec malum sedetur. * Si autem 6
igneum, ac calidum esse videatur, quod se illis opponat, bilis secretionem significat.
Si vero superata hæc disparcant, ac evanescant, periculum est ad mortem pervenien-

di ex

di ex morbo. Si vero versa, ac mutata hæc esse videantur, præsentem statum in fu-
gam verti significant. Fugere autem ipsa celeriter, esseque qui ea persequantur, peri-
culum denunciant futuræ insaniæ hominis, si non curatus fuerit. Omnibus autem
his conducit, ut veratro purgati, optimam victus rationem instituant: sin minus, ut
victu ad aquam tendente utantur, vinum vero non bibant, aut omnino album, tenue,
molle, & aquosum. Abstineant autem ab acribus, resiccantibus, calfacientibus, ac sal-
suginosis. Laboribus secundum naturam plurimis utantur, & cursibus in vestitu pluri-
mis. Frictio vero ne fiat, neque lucta, neque volutatio in pulvere. Somnis utatur
mollibus, & in otio degat, exceptis laboribus naturalibus, a cœna deambulet.
Bonum est & fomentis uti; a fomentis vero vomere; per triginta vero dies non re-
pleatur. Quum autem repletus fuerit, bis in mense vomat a dulcibus, & aquosis, ac levi-
7 bus. * Quæcumque autem ex his alias alio præ nulla necessitate errant, animæ turbatio-
nem quamdam præ cura significant. Confert autem huic otium, & animum converti ad spe-
ctacula, maxime risum moventia: quod si fieri non possit, ad id, ex quo ad biduum, aut
triduum maxime voluptatem capiat, & sedabitur. Sin minus, periculum est delabendi
8 in morbum.* Quæcumque astra ex circumferentia excidere videntur, suntque pura, & splen-
dida, & ultra, ac prorsum ferri videntur, sanitatem significant. Quicquid enim in cor-
pore parum ex circuitu excernitur secundum naturam, a vespera in auroram, id ipsum
recte habet. Nam & quæ in ventre secernuntur, & quæ in caput eructantur, omnia
ex circuitu, ac circumferentia excidunt. Quæcumque vero nigra, & obscura sunt, &
ad vesperam, ac occasum ferri videntur aut in mare, aut in terram, aut sursum, ea
magis morbos significant: Et quæ quidem sursum feruntur, fluxum capitis significant.
Quæ vero in mare, ventris morbos. Quæ in terram, tubercula maxime significant
ex carne enascentia. His conducit tertiam cibi partem detrahere, & a vomitu, ad dies
quinque eamdem rursus sensim adjiciendo exhibere, in aliis autem quinque diebus cibos
omnes assumere, & vomitu facto, rursus eodem modo cibus sensim auctus exhi-
9 beatur. * Quæcumque vero ex his pura, & candida in cœlo hærere videbuntur, sa-
num esse significant, quia quod in hominem descendit, ex æthere est. Tale autem videt a-
nima, quale sane descenderit. Quæ autem nigra fuerint, & non pura, neque conspicua,
morbum significant non propter repletionem, neque evacuationem, sed forinsecus indu-
ctum. Huic confert cursibus circularibus velocibus uti, quo quam minima corporis col-
liquatio fiat, & spiritu quam densissimo utens, id, quod inductum est, excernat; a cur-
sibus autem deambulationibus celeribus utendum est. Victus autem mollis, & levis ad dies
10 quatuor offeratur. * Quicquid porro a Deo accipere quis sibi videtur purum,
bonum est ad sanitatem. Significat enim ea, quæ in corpus ingesta sunt, pura esse.
Quicquid vero huic contrarium videre quis putat, non est bonum. Morbum enim in
11 corpus venisse significat. Oportet igitur, velut priorem, etiam hunc curari. * Si quis
se complui putet clementi cœlo, aqua molli, & non valde madefieri, neque vehemen-
tem tempestatem ingruere, bonum est; significat enim moderatum, ac purum spiritum
ex aere ingressum esse. Si vero vice versa, valde complui quis sibi videatur, & tempe-
statem, ac turbinem esse, idque aqua non pura, morbum designat a spiritu, qui in ipso
est. Verum oportet etiam hunc simili diæta uti, & omnes hos pauco cibo ali. De
significationibus quidem igitur astrorum sic judicare oportet, providereque, ac diætam sta-
tuere, & diis supplicare, in secundis quidem rebus Soli, Jovi cœlesti, Jovi possesso-
ri, Minervæ opulentæ, Mercurio, Apollini. In contrariis vero diis malorum averso-
12 ribus, & terræ, & heroibus, quo mala, ac gravia omnia avertant. * Cæterum & hæc
sanitatem præsignant. Nimirum ea, quæ in terra fiunt, acute videre, & audire, & se-
cure iter facere, & secure, ac citra timorem currere, & videre terram levem, ac probe cul-
tam, & arbores florentes, fructuosasque, ac sativas, & flumina solito more fluentia, & a-
qua pura, neque copiosiore, neque pauciore, quam conveniens est. Item fontes, & puteos eo-
dem modo. Hæc omnia sic visa, sanitatem homini designant, & corpus recte habere;
omnesque circuitus, & exhibitiones ciborum, ac secretiones integras esse. Si ve-
ro quid his contrarium videatur, detrimentum aliquod in corpore significat. Et
visus quidem, ac auditus læsus morbum circa caput significat. Itaque matutinis deam-
bulationibus, itemque a cœna pluribus utendum est ad superiorem diætam. Cruri-
bus vero læsis, vomitibus revellendum est, & lucta ampliore utendum, ultra superio-
rem diætam. Terra autem aspera carnem non puram significat: quare deambula-
tionibus ab exercitiis pluribus utendum est. Arborum vero sterilitas seminis huma-
13 ni corruptionem indicat. * Si igitur folia arboribus decidant, ab humidis, ac frigidis
corpus læditur. Si vero floridæ sint arbores, verum infructuosæ, a calidis, & siccis.
hæc igitur per diætam frigefacere, ac humectare oportet; illa vero siccare, ac calfa-
cere. Flumina autem, non solito more fluentia, sanguinis circuitum significant, & au-
ctiora quidem fluentia, excessum; imminuta vero, defectum. Oportet itaque per diæ-
tam hunc quidem augere; illum vero imminuere. Non pura autem fluentia turbationem
significant, quæ a cursibus circularibus, & deambulationibus, corpore per densum
spiritum moto, purgatur. Fontes vero, & putei commoti conspecti flatus circa vesi-
cam significant, quos medicamentis, urinam cientibus, expurgare oportet. Mare
perturbatum ventris morbum significat, sed oportet alvum moventibus, levibusque, ac
14 mollibus expurgare. * Terram, aut domum moveri videre, sano quidem viro debili-

tatem

tatem significat: ægrotanti vero sanitatem, & ex præsenti statu transmotionem. Sano
itaque transmutare diætam conducit. Itaque primum vomat, & rursus, ubi paulatim ci-
bum assumpsit: a præsenti enim diæta totum corpus movetur: debili vero eadem
diæta uti conducit. Nam corpus ex præsenti statu transit. Terram ab aqua aliqua,
aut mari inundatam videre morbum significat, humiditate multa in corpore exi-
stente. Verum oportet vomitibus, & prandii detractione, & laboribus, & sicco victu
uti, deinde sensim adjiciendo, ac modico cibo renutrire. * Sed neque nigram, neque 15
combustam terram videre bonum est, sed periculum est delabendi in fortem, ac lethalem
morbum. Siccitatis enim excessum in carne esse significat. Verum oportet & labo-
res detrahere, & cibos, qui sicci, & calidi, & acres, ac urinam cientes sunt, nutri-
reque ptisanæ succo decocto, & omnibus mollibus, ac levibus modicis; & potu uti aquo-
so, albo, copiosiore, & balneis multis calidis, sed jejunus ne lavet, molliter cubet,
ac dormiat, & in otio degat; frigus, & solem vitet. Supplicet autem Terræ, & Mer-
curio, & Heroibus. Si vero in stagno, aut in mari, aut in fluminibus natare quis
sibi videatur, non est bonum; humiditatis enim excessum significat. Confert autem huic,
& diæta sicca, & laboribus uti: febricitanti vero id bonum est; extinguitur enim ca-
liditas ab humoribus. Quicquid porro quis circa se ipsum videt solito more fie-
ri ad naturam sui ipsius neque majus, neque minus, bonum est ad sanitatem. Et vestitum
album indutum esse, & calciamentum pulcherrimum, bonum est. * Quicquid vero mem- 16
bris majus fuerit, bonum non est, sed neque quodcumque tandem fuerit minus: & oportet
hoc quidem per diætam augere, illud vero minuere. Nigra autem morbosiora sunt, &
periculosa. Mollire itaque oportet, & humectare. Nova quoque transmutationem
significant. Mortuos videre puros in vestibus albis bonum est, & accipere aliquid
ab ipsis purum bonum est. Sanitatem enim significat corporum, & salubritatem inge-
storum, a mortuis enim nutrimenta, & incrementa, ac semina fiunt. Hæc autem pura
in corpus irrepere, sanitatem significat. Si vero contra quis videat ipsos nudos, aut
nigris vestibus indutos, aut non puros, aut aliquid accipientes, aut ex domo portan-
tes, non est commodum. Morbum enim significat; quæ enim in corpus ingeruntur,
nociva sunt. Verum oportet cursibus circularibus, & deambulationibus depurgari, &
alimento molli, ac levi a vomitu sensim nutriri. * Quæcumque vero formæ peregrinæ 17
corpora in somnis apparent, & hominem perterrent, ciborum inconsuetorum repletio-
nem, & secretionem, & bilis superne, ac inferne eruptionem, & morbum periculosum
significant. Verum oportet vomitum facere, & ad dies quinque cibos quam levissimos non
multos, neque acres, neque siccos, neque calidos sensim adjiciendo accipere, & labori-
bus naturalibus maxime uti, exceptis deambulationibus a cœna. Utendum etiam bal-
neis, ac calidis lavacris, & otio. Solem vero, & frigus vitet. * Si vero quis per so- 18
mnum edere, aut bibere consuetos cibos, ac potus sibi videatur, inopiam alimenti si-
gnificat, & animæ tristitiam. Et si carnes robustissimas quis edere se putet, maxi-
mum alimenti excessum designat. Si vero debilissimas, minorem. Quemadmodum
enim id, quod editur, bonum est; sic etiam id, quod videtur. Cibos igitur detrahere
conducit. Nam alimenti excessum hoc significat. Sed & panes ex caseo, ac melle fa-
cti per somnum comesti, similiter significant. Aquam autem puram bibere bonum est, re-
liqua omnia nociva sunt. * Quæcumque homo ex consuetis, ac familiaribus se videre 19
putat, ea animæ concupiscentiam significant. Quæcumque vero fugit perterrefactus,
sanguinem sisti, ac præ siccitate coerceri significant. Confert itaque frigefacere, ac hu-
mectare. * Quum vero quis pugnat, aut pungitur, aut ab alio ligatur, secretionem 20
circuitui contrariam corpori contigisse significat. Conducit igitur vomere, & attenua-
re, ac deambulare, & cibis levibus uti, & a vomitu ad dies quinque sensim renutri-
re. Quin & oberrationes, & ascensus in somnis visi, gravia significant. * Flu- 21
minum transitiones, & hostes armati, monstra formæ peregrinæ, morbum, aut insa-
niam significant. Confert itaque his, qui talibus insomniis vexantur, cibis modicis uti,
levibusque, ac mollibus, itemque vomitibus, atque sic sensim rursus ad dies quinque
cibum exhibere. Utendum & laboribus naturalibus multis, præterquam a cœna. Ca-
lida lavacra, & otium, frigusque, ac solem vitent. Qui igitur his, quemadmodum con-
scripta sunt, utetur, vitam sanus deget, & inventa est sane a me hæc ipsa diæta, quan-
tum possibile est humano ingenio excogitare, diis auxiliantibus.

HIP-

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE ALIMENTO.

Hunc librum Galenus Hippocratis esse negat. Sed tamen non alicujus plebei ac vulgaris hominis esse dicit, & fortassis ipsius Thessali. Quidam Herophilum autorem putant.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Alimentum, & alimenti species quatenus unum, & multa, & quæ ejus facultas. Assimilatio quando contingat. Alimentum exile fit, Alimentum quando destruat.*

2 *Alimenti distributio in omnes corporis partes, Alimentorum omnium principium unum, & finis omnium unus.*

3 *Alimentorum succos coloribus, & viribus, item pro temperamentorum differentiis discrepare. Caussæ manifestæ, obscuræ, possibiles, & impossibiles.*

4 *Natura omnibus subvenit forinsecus, & intrinsecus.*

5 *Morborum differentiæ. Morborum magnitudo, & signa.*

6 *Raritas, & densitas corporis. Probe, & male perspirantes. Pulmo contrarium corpori alimentum trahit. Alimenti principia.*

7 *Venarum, & arteriarum radicatio, hepar, cor. Lac, & vinum quibus nutrimentum, & quibus non.*

8 *Dispositio athletica. Lac, & sanguis, alimenti redundantia. Natura sine doctore. Sanguis. Humores. Lac.*

9 *Cibus. Fœtus quot diebus formentur, & quot absolvantur.*

10 *De ossium ratione. Sanguis qui bonus, & qui malus. Via sursum, & deorsum una. Alimenti potentia melior, quam moles. Sanitatis, & morborum signa.*

11 *Alimentum etiam spiritus est. Alimentum humidum, & alimentum siccum. Alimenta ægre alterata, ægre consumuntur. Nutriendum cito, & tarde quomodo. Musculi ægre magis, quam alia colliquescunt.*

12 *Denudatæ partes ægre transmutantur. Pus, & purulentum unde. Medulla alimentum ossis. Facultas, & potentia, Humiditas,*

1 ALIMENTUM, & alimenti species, unum, & multæ; unum quidem, quatenus unum genus est. Species vero humiditate, ac siccitate finitur, & in his formæ, ac quantitas est, & ad quædam, & ad tot. Auget autem, & corroborat, & incarnat, & assimilat, & dissimilia facit, quæ in singulis sunt, juxta uniuscujusque naturam, ac facultatem, quæ ab initio adest. Assimilat autem pro viribus, quum id, quod superingeritur, superatur; id vero, quod prius inest, superat. Exile autem fit aliquando quidem prius, in tempore dissolutum, aut insuper appositum; aliquando vero posterius, in tempore dissolutum, aut appositum. Destruit autem utrumque in tempore, & post tempus id, quod extrinsecus assiduo superingestum est, & per multum tempus omnibus membris solide implicatum est, & propriam quidem formam producit, priorem vero;
2 aliquando autem & priores destruit. * Facultas porro alimenti pervenit & ad ossa, & ad omnes partes, & in nervum, & in venam, & in arteriam, & in musculum, & in pelliculam, & carnem, & pinguedinem, & sanguinem, & pituitam, & medullam, & cerebrum, & medullam spinalem, et interanea, omnesque ipsorum partes, et sane etiam in caliditatem, et spiritum, et humiditatem. Alimenti vero et id, quod hoc nutrit, alimentum est, et quod velut nutrimentum est, et quod nutrimentum futurum est. Principium autem omnium unum est, et finis omnium unus; et idem finis est, atque principium; et quæ particulatim in alimento probe, et male distribuuntur. Probe quidem, quæ prædicta sunt. Male vero, quæ contrarium his ordinem
3 habent. * Succi varii et coloribus, et viribus, et in detrimentum, et in utilitatem, et neque lædentes, neque commodantes, et multitudine, et excessu, et defectu, et implicatione, aliquorum quidem; aliquorum vero non. Et omnium caliditatem lædunt, ac juvant, et frigiditatem lædunt, ac juvant, et facultatem lædunt, ac juvant. Facultatis autem variæ naturæ sunt. Succi corrumpentes et totum, et partem, et forinsecus, ac intrinsecus, spontanei, et non spontanei. Nobis quidem spontanei; caussæ vero non spontanei. Rursus autem caussæ, aliæ manifestæ, aliæ obscuræ, et aliæ possibiles, aliæ impossibiles. * Natura omnibus subvenit. Ad hanc ve-
4 ro forinsecus quidem cataplasma, Illitio, Unguentum, nuditas, et totius, et partis. Caliditas, et frigiditas juxta eamdem rationem, et adstrictio, et ulceratio, et morsus, et corrosio. Intrinsecus vero, et quædam ex prædictis, et supra hæc caussa obscura, et parti, et toti, et alicui, et non alicui excretiones ventris secundum naturam,

turam, item urinarum, sudoris, salivæ, muci, uteri, juxta hæmorrhoidas, verrucam,
lepram, tuberculum, carcinoma, ex naribus, ex pulmone, ex ventre, ex sede, ex co-
le secundum naturam, & præter naturam; discrimina horum aliis juxta aliam ratio-
nem, aliquando etiam aliter. Una natura sunt hæc omnia, & non una. Multæ naturæ
sunt hæc omnia, & non una. Medicina sursùm, & deorsum, & neque sursum, neque
deorsum. In alimento medicina, optimum. In alimento medicina, malum. Malum,
& optimum ad aliquid. Ulcus, crusta, sanguis, pus, sanies, lepra, sursur, ulcera
capitis manantia, impetigo, vitiligo, lentigo aliquando lædit, aliquando prodest;
aliquando neque lædit, neque prodest. Alimentum, non alimentum. Si nutrire non
potest, nomen non est alimentum, non opus. Opus, & res est alimentum, non nomen.
In pilos alimentum, & in ungues, & in extremam superficiem intrinsecus pervenit.
Forinsecus alimentum ex extrema superficie ad intima pervenit. Confluxio una,
conspiratio una, consentientia omnia. Juxta totius quidem corporis naturam o-
mnia; juxta partem vero partes in unaquaque parte ad opus. Principium magnum ad
extremam partem pervenit. Ex extrema parte ad magnum principium pervenit. Una
natura esse, & non esse. *. Morborum differentiæ, in alimento, in spiritu, in calo- 5
re, in sanguine, in pituita, in bile, in humoribus, in carne, in pinguedine, in ve-
na, in arteria, in nervo, musculo, pellicula, osse, cerebro, medulla spinali, ore, lin-
gua, stomacho, sive gula, ventre, intestinis, septo transverso, peritonæo, membra-
na alvum, ac intestina amplectente, hepate, splene, renibus, vesica, utero, cu-
te. Hæc omnia & singulatim, & particulatim. Magnitudo ipsorum magna,
& non magna. Signa, titillatio, dolor, ruptura, mens, sudor, urinarum subsidentia,
quies, jactatio, visus, imaginationes, morbus arquatus, singultus, morbus comitia-
lis, sanguis integer, somnus; & ex his, & ex aliis naturalibus, & quæcumque
alia hujusmodi ad detrimentum, & utilitatem procedunt. Labores totius & par-
tis. Et magnitudinis signa, alterius ad majus, alterius ad minus, & ab utrisque ad
majus, & ab utrisque ad minus. Dulce non dulce; dulce ad potentiam, velut aqua;
dulce ad gustum, velut mel. Signa utrorumque, ulcera, oculi, & gustus: & in his ma-
gis, & minus. Dulce ad visum & in coloribus, & in aliis mixturis. Dulce magis,
& minus. * Raritas corporis ad perspirationem: quibus amplius aufertur, sanio- 6
res sunt. Densitas corporis ad perspirationem: quibus minus aufertur, morbidio-
res. Qui probe perspirant, debiliores, & saniores sunt, & a morbis facile re-
convalescunt. Qui male perspirant, priusquam ægrotent, fortiores sunt. Ubi au-
tem ægrotarunt, difficilius a morbis reconvalescunt. Hæc autem & toti, & parti.
Pulmo contrarium corpori alimentum trahit; reliqua vero omnia idem. Princi-
pium alimenti spiritus, nares, os, guttur, pulmo, & reliqua respiratio. Princi-
pium alimenti & humidi, & sicci, os, gula, venter. Verum antiquius, & pri-
mordiale alimentum, per abdomen umbilicus. * Radicatio venarum hepar. Radi- 7
catio arteriarum cor: ex his aberrant in omnia sanguis, & spiritus, & calor per hæc
meat. Vis una, & non una, qua omnia hæc, et alia gubernantur: alia quidem ad
vitam totius, et partis, alia ad sensum totius, et partis. Lac nutrimentum, quibus
videlicet secundum naturam alimentum est; aliis vero non. Aliis autem vinum a-
limentum est, et quibusdam non alimentum. Et carnes, et aliæ multæ alimenti spe-
cies, et juxta regionem, et juxta consuetudinem alunt partim ad augmentum, et
ad esse; partim ad esse solum, velut in senibus. Quædam vero supra hæc, etiam ad
robur. * Dispositio Athletica non est a natura. Habitus sanus melior in 8
omnibus. Magna res est quantitas ad vires solerti ratiocinatione adoptata.
Lac, et sanguis alimenti sunt redundantia. Circuitus ad multa consoni sunt, ad
fœtum, ejusque alimentum. Rursus autem sursum repit in lac, et in alimentum,
et ad infantem. Vivificantur non animalia, vivificantur animalia, vivificantur
partes animalium. Naturæ omnium nullo doctore usæ sunt. Sanguis alie-
nus utilis. Sanguis proprius utilis. Sanguis alienus nocivus. Sanguis proprius noci-
vus. Humores proprii nocivi. Humores alieni nocivi. Humores alieni conduci-
biles. Humores proprii conducibiles. Consonans dissonans est. Dissonans
consonans est. Lac alienum bonum. Lac proprium nocivum. Lac alienum
nocivum. Lac proprium commodum. * Cibus juvenibus facile, ac leviter pu- 9
trefactus. Senibus vero ad summum transmutatus. His, qui in vigore ætatis consi-
stunt impermutabilis. Ad figurationem, soles triginta quinque. Ad Motum,
septuaginta. Ad perfectionem, ducenti et decem. Alii tradunt. Ad formam,
quadraginta quinque; ad motum, septuaginta sex; ad exitum, ducenti et decem.
Alii sic. Ad formam, quinquaginta; ad primum saltum, centum; ad perfectio-
nem, trecenti. Alii sic. Ad discriminationem, quadraginta; ad transitum, octoa-
ginta; ad elapsum, ducenti quadraginta. Non est, et est. Gignuntur autem in
his et plures, et pauciores secundum totum, et secundum partes. Non multo
autem plures, aut pauciores; pauciores vero tot, et quæcumque alia his similia.
* Ossium alimentum ex confractione. Naso bis quinque. Maxilla, et claviculæ, et 10
costis duplicia, cubito triplicia. Tibiæ, et brachio quadruplicia, fœmori quintu-
plicia. Et si quod in his plus, aut minus potest. Sanguis humidus, et san-
guis solidus. Sanguis humidus bonus. Sanguis solidus malus. Ad aliquid

omnia mala, & bona sunt. Via sursum deorsum una. Potentia alimenti me-
lior, quam moles. Moles alimenti melior, quam potentia. Et in humidis, & in siccis
detrahit, & apponit idem; & alteri quidem aufert, alteri vero apponit idem. Ve-
narum pulsationes, & respiratio spiritus, juxta ætatem, & consonantia, & dissonan-
tia sunt, & morbi, & sanitatis signa, & sanitatis magis, quam morbi, & morbi magis,
11 quam sanitatis. Alimentum enim etiam spiritus est. * Humidum alimentum
magis facile transmutatur, quam siccum. Siccum alimentum facilius transmuta-
tur, quam humidum. Alimentum, quod ægre alteratur, ægre consumitur. Quod
facile apponitur, facile consumitur. Et quicumque veloci appositione opus habent,
his humidum ad reficiendas vires medicamen optimum, Quicumque vero adhuc
velociori indigent, per olfactum. Qui autem tardiore appositione opus habent,
solido alimento utantur. Musculi solidiores ægre magis, quam alia colliquescunt,
12 excepto osse, & nervo. * Quæ denudata sunt, ægre transmutantur, & secundum
genus ipsa se ipsis fortiora sunt, quam pro re ipsa ipsa: propterea ipsa seipsis ægrius
colliquescunt. Pus ex carne, purulentum ex sanguine, & ex alia humiditate.
Pus ulceris alimentum, Pus alimentum venæ, arteriæ. Medulla alimentum
ossis, propterea callo obducuntur. Facultas, & potentia omnia auget, &
nutrit, & germinare facit. Humiditas alimenti vehiculum est.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE HUMIDORUM, SIVE LIQUIDORUM USU.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Aquæ potabilis cur in officina medica optima, & ejus facultas. Aqua potabilis oculis utilissima. Aquæ calidæ potabilis facultas.*

2 *Madefactionem, & humectationem debile quiddam esse; frigefactionem vero, & calfactionem, forte. Qui ægroti de aquæ qualitate judicare nequeant. Pedes perfrigerati ex calida perfusione deciderunt. Aquæ tam calidæ, quam frigidæ paucitas debile quid est, multitudo vero forte.*

3 *Aqua utraque lædit, calida autem magis, quam frigida. Quæ partes calida, & quæ frigida magis gaudeant. Partes verenda.*

4 *Cerebrum, & quæ ab hoc oriuntur. Frigus dentibus, ossibus, &c. inimicum. Illecebræ, & voluptates a calidis. In animi deliquiis cur frigida affundenda.*

5 *Cur posteriores corporis partes prioribus calidum magis perferunt. Partes extremæ. Venæ aliæ prius, aliæ posterius frigidam moleste ferunt. Ulcera cur calida gaudeant. Thorax, & ventriculus cur frigoris impatientes. Desquamata, & ambusta in superficie cur frigidam moleste ferunt. Imus venter calida delectatur.*

6 *Vesica partes genitales, & virilis membri glans cur natura frigidior. Corpus post frigidam incalescit, ac indurescit magis: post calidam contra. Oculi post frigidæ usum indurescunt.*

7 *Mare quibus prosit, & quibus non. Ulcerum ambustorum, desquamatorum, piscatorum, cuniculosorum, depascentium curatio.*

8 *Aceti frigidi, & calidi usus. Aceti fex.*

9 *Vini dulcis, & austeri usus. Lanæ frigiditatis, aut astrictionis gratia adhibere, quibus humoribus imbuendæ.*

10 *Aqua frigida papulis rubicundis prodest. Furunculorum generatio. Tumoribus in articulis, doloribus sine ulcere, podagricis, ac convulsionibus plurimis frigida prodest.*

11 *Aquæ calidæ in aliis affectibus usus. Articuli indurati quomodo sanandi. Calida acutis doloribus, suppurationibus, lachrymis mordacibus, siccis omnibus conveniunt. Frigida quibus partibus, aut affectibus præterea amica, aut inimica. Calida quibus præterea affectionibus amica.*

1 AQUA potabilis, salsuginosa, mare, potabilis quidem in officina medica optima. Nam & ferramentis, & æramentis optima, & medicamentis plurimis inveteratis communissima. Verum ad corpus nosse oportet, quod hæc aut madefacit, aut frigefacit, aut calfacit. Aliter vero nulli commodat, aut detrimento est potata. Ubi modica potabili in spongia uteris, optimum oculis est. Cutis ipsa superne exulceratur calidæ aspersione. Fomentum corporis totius, aut partis. Cutis duræ mollitio, distentæ laxatio, nervorum, carnium, humorum sub cutem effusio, sudoris secretio. Humectare prolutione, velut nares, vesicam, flatus. Incarnare, attenuare, liquefacere, minuere, colorem revocare, colorem dispergere. Somniferum & in caput, & in alia, convulsionum, tensionum, mitigativum dolores stupefacit auris, oculorum, & quæcumque talia, frigida calfacere, velut pix ulceribus, præterquam a quibus sanguis erumpit, aut erupturus est, fractis, luxatis reliquis, quibus linteola sunt medicus. Capitis gravitati. Moderatio in uno quoque, ne ultra torqueamus, velut calida corpori, ex excessu in utramque partem, ut ab utraque non aberret, conjectatione ex detrimento, aut inutili facta, velut in tepida.

tepida. Oportet enim detrimentis, aut utilitatibus, etiam ſi ſint, uti, uſquequo juvent,
aut donec lædant. * Madeſactio itaque, & humectatio debile quid eſt. Frige- 2
factio vero, & calfactio, forte, velut ex ſole. Verum frigida calida exiſtens, velut
potabilis aqua, debile quid eſt. Calida autem ne ulterius pergat, ut urat. Judicat au-
tem de his ipſe ægrotus, exceptis mutis, aut leviter ſyderatis, aut ſtupeſactis,
aut velut in vulneribus perfrigeratis, aut nimio dolore vexatis; his enim hæc ſen-
ſu non percipiuntur. Nam non ſentiunt hi peruſti. Itemque profundæ, ac magnæ
luxationes. Jam vero etiam pedes deciderunt perfrigerati ex calidæ perfuſione.
Sed his corpus perfuſi judex eſt, ſimiliter etiam frigidæ. Harum aut utrarum-
que paucitas, debile quid eſt. Multitudo vero, forte: verumtamen ſinere opor-
tet, donec fiat id, cujus gratia fiunt; antea vero quam poſtremum fiat, ceſſandum eſt.
* Harum porro utraque lædit, & calida quidem amplius ea utentibus, has læſio- 3
nes inducit, carnium effœminationem, nervorum debilitatem, mentis ſtuporem,
ſanguinis eruptiones, animi deliquia hæc ad mortem. Frigida vero convulſio-
nes, tenſiones, nigrores, rigores febriles. Mediocritas quidem extra noxam eſt.
Reliqua vero lædunt, ac proſunt, velut relatum eſt. Voluptatibus, & jucundi-
tatibus, & doloribus, ac moleſtiis, prout ſingula ex ipſis conveniunt, ita ſani appa-
rent. Corpus tegi, ac velari adſuetum, quicquid inſuetum eſt, quicquid longiſſi-
me a familiari calore abeſt, & peregrino frigori propinquiſſimum, id ipſum aver-
ſatur: & propterea ſane calida gaudet, & ferre poteſt. * Cerebrum, & quæ ab hoc 4
oriuntur, frigida quidem triſtantur; calida vero gaudent, ſi ſane frigidius, & ſolidius
a natura fuerit. Propterea oſſibus, dentibus, nervis frigida inimica; calida ve-
ro amica, quia ab illa convulſiones, tenſiones, rigores febriles, quæ ſane frigida
facit; calida vero ſedat. Ob id etiam a calida voluptates, & illecebræ; a frigida ve-
ro dolores, & averſationes. Ideoque ſpina, pectus, dorſum, præcordia, magis fri-
gida aggravantur; calida vero gaudent, & ferre ipſam poſſunt, propterea ſane ſpina,
pectus, dorſum, præcordia, contraria perpeſſa ſunt, quia ſunt contraria. Propterea ſa-
ne in hoc loco anxietatem ex calida obortam frigida ſedat, propterea ſane frigidæ po-
tu gaudet, propterea ſane cibis calidis delectatur, propterea ſane & in animi deli-
quiis frigidam extremis partibus affundere prodeſt. * Quod autem poſteriores partes ca- 5
lidam magis ſufferunt, quam anteriores, quæ relata ſunt, in cauſſa ſunt. Quod vero et-
iam frigidæ recte habet. Nam & extremæ partes anteriores ſunt, & tegi non adſuetæ:
velut etiam interna pars ſe habet ad externam. Cogitandum autem, quod utraque in uno-
quoque corpore potior eſt externa cute, quæ & ſibi ipſi, & nervo ſanguineo continua,
ac cohærens, eo quod extra proprium calorem in externo frigore eſt, ab utriſque frequen-
ter ſuperatur, & utriſque frequenter opus habet; frequentius autem calida ad voluptatem.
Perpetiuntur autem & extremæ partes tale quid, quare cito multa percipiunt, tarde au-
tem primum attolluntur. Et venæ quoque aliæ prius, aliæ poſterius. Atque ſic omnia ap-
parent, & ubi frigeſiunt extremæ partes, & ubi caleſiunt, in vaſorum evacuationibus, in
animi deliquiis. Et juxta rationem merito etiam venas ſequuntur ea, quæ ab his eve-
niunt. Et calefacit primum calida, velut in manibus, internas partes. At ulcera ca-
lida gaudent ex confeſſo, quia tegi adſueta ſunt. Merito itaque altera gravatur. Meri-
to igitur & ipſæ venæ, quia ſunt in calido. Merito etiam ipſe thorax, & ventriculus
ipſe a frigida ſuperatus, moleſte fert, & mortem minatur, quia maxime deſuetus
eſt. Verum plurimum abeſt ab eo, ut patiatur; propinquiſſima autem inter ſe ſunt, e-
gere, & pati. Merito igitur frigidæ potu delectatur. Et ſic conſentiunt inter ſe om-
nia hæc. Quod vero omnia deſquamata, & ambuſta in ſuperficie, non valde tegi ad-
ſueta, maxime frigidam moleſte ferunt, par eſt. Citiſſime enim ſuperantur. Et pro-
fundiſſima, ſi ſuperentur, maxime utique graventur: deinde etiam natura nervoſa par-
ticipant. * Quoniam imus venter calida delectari videtur, conſiderandus locus eſt, & 6
poſtea extremæ partes, & veſica, & genitales partes, & virilis membri glans natu-
ra frigidior eſt, quam quis putat. Surſum enim, non deorſum exilit caliditas; & pro-
pterea calida delectatur. Conſiderandum etiam, quod poſt calidam frigeſcit corpus
magis perfrigeratum; poſt frigidam vero recaleſcit magis contrarium, velut etiam a-
quæ frigefaciendæ, & calefaciendæ ſunt propter tenuitatem. Et quod poſt calidam dure-
ſcit corpus magis reſiccatum, velut oculi poſt frigidam. Altera enim ſimilis eſt aeri am-
bienti, altera non. * Mare pruriginoſis, & qui ab acribus humoribus vellicantur, pro- 7
deſt, ut & lavent, & foveant ex calido. Qui vero non adſueti ſunt, aliquantum læ-
duntur. Verum ad ulcera, & ambuſta, ac deſquamata, & quæcumque talia contrarium
eſt. Aptum eſt autem puris. Bonum eſt & ad attenuandum, & ad piſcatorum ulcera. Hæc
enim neque ſuppurantur, ſi non vellices: & ad ulcera cuniculoſa, & depaſcentia proſer-
pendo ſedat, ac ſiſtit, velut ſal, ſalſugo, nitrum. Omnia autem hæc, ſi quis parum u-
tatur, irritant; & ſi excellenter, bona ſunt. Melius autem eſt calidum ad plurima. * A- 8
cetum ad corpus, & articulos ſimile eſt mari, & potentius ad perfundendum, &
ad fomentum, & ad ulcera recens vulneratis, & ad ſanguinis grumos, ubi ni-
gredines ſunt in pudendis: collutio eſt ad aures, & ad dentes. Calido autem hæc
fiunt, & alia, ſed & ex tempore conjecturam facere oportet. Eliquat, velut ſal, &
ut alia, quæ impetigini, lepris, ac vitiliginibus conducunt, affuſum ad calidum ſolem:
maxime vero conducit unguibus leproſis. Superat enim poſt tempus: verru-

cas for-

eas formicatias attenuat, & fordes in auribus fanat. Mollit autem corpus, &
multos alios locos, si non odor offenderet, & maxime mulieres. Valuerit &
9 ad podagram, si non corpus vulneratetur. Eadem etiam fex aceti facit. * Vinum
dulce ad diuturna vulnera commodum est assidue utenti. Sed & ad medicamen-
totum potionem. Austerum autem, & album, & nigrum vinum, frigidum ad ulcera
commodum est, frigidum propter caliditatem. Lanæ, quæ frigiditatis gratia aut
perfunduntur, aut induuntur, aut intinguntur, aquam frigidissimam postulant. Quæ
vero adstrictionis gratia, vinum nigrum etiam lanas aspergere potest, velut etiam
betarum folia, aut linteola intinguntur in plurima, quibus adstrictio inest, velut
sunt hederæ albæ folia, & quæ acerbiora sunt, aut friabiliora, velut hedera, & ru-
bus, rhus coriarius, salvia: & in ea, quæ mollite oportet, velut farina cocta.
10 * Aqua frigida prodest papulis rubicundis, quales alia, atque alia parte sublatæ e-
rumpunt, quales per splenia attractoria emergunt. In carnosis vero, & tenera car-
ne præditis subrubicundæ sunt; in nigris autem rotundæ, dothienes, hoc est, furun-
culi appellatæ, & quales in ipsis calidis lavacris oboriuntur, & mulieribus ex men-
sium sub cutem recursu fiunt, & ab irritamentis cutis, aut insolita vestimentorum
asperorum gestatione, & ex sudoris exitu, aut ubi quis ex frigore, derepente ad i-
gnem, aut calida lavacra accessit. Nam si hæc posterius fecerit, nequaquam amplius
erumpunt. Alioqui quæ ex frigore fiunt, aut quæ exasperantur instar milii, dein-
de exulcerantur, eas frigida lædit. Calida vero prodest. Tumores in articulis,
& dolores sine ulcere, ac podagricos, & convulsa, plurima ex his frigida multa affu-
sa levat, ac extenuat, & dolorem torpefacit. Torpor autem moderatus dolorem
11 solvit. * Sed & calida aqua attenuat, ac mollit. Podagricis resolutis ante, ac re-
tro distentis, convulsis, talia accedunt, distentiones, tremores, leves siderationes;
Talibus laxatis, claudicationes, torpores, vocis interceptiones ad talia, excre-
tiones per infernas partes suppressæ, Cavendum autem est in frigidæ usu, ne mo-
dum excedamus. Articulos induratos, aut ab inflammatione aliquando oborta,
aut a distortione, operæ pretium est sanare, aqua calida in utriculum infusa. Manum
deligare, & oculos, lachrymas lenit, ita ut ad acres stillamentum lene infundat quis,
ut ne salsuginosa contactu lædat. Et fossulis, ulceribus, oculorum elotio prodest, &
repletio ad naturam reducens. Calida oculis convenit, doloribus, suppurationibus,
lachrymis mordacibus, siccis omnibus. Frigida doloris exortibus, valde rubicun-
dis, & qui collectiones tuberculorum juxta venas habere solent, qualia sunt ulcuscu-
la capitis manantia circa thoracem, & alia dura. Verum podiei, & utero non valde
commoda est, neque sanguinem in frigore mingentibus. Ulceribus quidem frigida mor-
dax cutem obdurat, dolorosa non suppurari facit, livefacit, nigrefacit, rigores febriles
facit, convulsiones ante, ac retro distentiones. Quandoque vero in hac distentione
sine ulcere, juveni carnoso, media æstate, multæ frigidæ aquæ effusio caloris revo-
cationem facit. Calor autem hæc solvit. Calida suppuratoria est, non in om-
ni ulcere, maximum signum ad securitatem, cutem mollit, attenuat, dolorem
eximit, rigores, convulsiones ante, ac retro distentiones lenit, capitis gravita-
rem solvit; plurimum autem conducit ossium fracturis; magis autem denuda-
tis; & ex his maxime his, qui in capite ulcera habent, & quæcumque præ frigore
aut moriuntur, aut ulcerantur: itemque in ulcerationibus voluntariis, ac involunta-
riis, qualia sunt desquamata: herpetibus serpendo adedentibus, denigratis,
aut in gingivis, aut in aure, aut in sede, aut utero. His omnibus calida amica
est, ac judicatoria. Frigida vero inimica, & occidens, præterquam in quibus san-
guinem fluxurum esse timor est. Atque hoc modo utendum est liquidorum perfusio-
nibus, inunctilium illitionibus, foliorum impositionibus, aut linteorum cataplas-
matis, quæcumque aut frigiditate, aut caliditate prosunt, aut nocent.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE HUMORIBUS.

Genuinum Hippocratis librum hunc eſſe Galenus dicit. Verum quædam inſunt ad extremam dictionis brevitatem contracta: quædam rurſus ultra modum extenta.

Argumentum in Librum ſequentem.

1 *Medico quæ conſideranda.* 2. *Celeritas in medicina. Humorum inconſtantium conſideratio. Tormen infra umbilicum.*
3 *Egeſtionum alvi conſideratio. Animæ, & corporis moleſtiæ unde. Serpens derepente conſpectus pallorem cum virore inducit.*
4 *Terra ſimilis ventriculo. Ventriculus alimentum tranſmittit, fecem retinet.*
5 *Morborum modi qui. Morbi temporibus anni pares. Tempora quæ morbos judicatu faciles pariant.*
6 *Temporum inæqualitas morborum judicationem difficiliorem reddit. Tempora etiam recidivas faciunt.*
7 *Morbos ex temporibus, & ex morbis aquas, & ventos dijudicari.*
8 *Aquæ intercutem prænotio.* 9. *Colores pro temporum ratione variant.*

IMPETUS, & ferocitas humorum, ubi non reciprocatio humorum eſt, velut florum, ducendus eſt qua repit per convenientes, 1
ac commodas regiones, exceptis his, quorum maturitas tempore contingit. Maturationes extra, aut intro repunt, aut alio, quo oportet. Cautio, infinita magnitudo, experiendi difficultas, pilorum nuditas, viſcerum vacuitas, infernis repletio, ſupernis alimentum, mutatio ſurſum, mutatio deorſum. Spontanea ſurſum, & deorſum; quæ proſunt, & lædunt. Cognata ſpecies, regio, mos, ætas, tempus conſtitutio morbi, exceſſus, defectus. Quibus quantum deficit, aut non, mede ., declinatio, derivatio, in caput, in obliqua, qua maxime repit, aut revulſio, in ſupernis deorſum, in infernis ſurſum; aut ſiccare, aut aliquibus inferna, aut aliquibus ſuperna, aut eluitur, aut quibuſdam mitigabitur: humores effuſi ne intro revellantur, ſed ſecretiones ſiccentur. Turbatio, infuſio per ſedem, pelluvium, quibus abſcedit ad ſedem, unde exolvitur, aut medicamentum, aut ulcus, aut humor aliquis compactus, aut eruptio puſtuloſa, aut flatus, aut cibus, aut animalculum, aut æſtus, aut alia quædam affectio. * Conſideranda hæc, 2
ſpontanea deſinentia, aut velut ab exuſtione excitatæ bullæ, in quibus qualia lædunt, aut proſint. Figuræ, motus, elevatio, & rurſus ſubſidentia, ſomnus, vigilia. Quæ facienda, aut impedienda, cito aſſequi. Caſtigatio per vomitum, inferne per exitum, aut ſputum, mucum, tuſſim, ructum, ſingultum, flatum, urinam, ſternutationem, lachrymas, pruritus, evulſiones, contactus, ſitim, famem, repletionem, ſomnos, labores, otium, corpus, mentem, diſciplinam, memoriam, vocem, ſilentium, uteri purgationem. Quæ ſuperne erumpunt, ac torquent, pinguia, intemperata, ac meraca, ſpumoſa, calida, mordicia, æruginoſa, varia, ramentoſa, feculenta, cruenta, flatus expertia, cruda, cocta, ſicca. Quæcumque circumfluunt, ferendi facilitatem contemplari oportet, itemque difficultatem, priuſquam periculum veniat. Item quæ ſedare non oportet: maturatio, deſcenſus eorum, quæ infra ſunt, redundantia, & fluctuatio eorum, quæ ſupra, & quæ ex uteris, & in auribus ſordes, concitatio, ac permixtio, apertio, evacuatio, calfactio, perfrigeratio, intrinſecus, forinſecus, horum quidem; horum vero non. Quum infra umbilicum fuerit id, quod torquet, tardum, & molle eſt tormen. Vice verſa, contra. * Quæ 3
per alvum egeruntur, qua repunt, non ſpumoſa, matura, cruda, frigida, fœtida, ſicca, humida. Quæ olfactum male afficiunt. Sitis, quæ prius non adfuit, neque æſtus, neque alia cauſſa. Urina, naſi humectatio. Jactationem. Siccitatem. & non eſſe contractum, ac areſactum, & ſpiritum turbulentum, præcordia, extremitates, oculos male affectos; coloris tranſmutatio. Pulſus, frigiditas, palpitationes, cutis durities, nervorum, articulorum, vocis, mentis, figura voluntaria, vili, ungues. facile ferre, aut non, qualia oportet. Signa hæc. Odores corporis, oris, ſeceſſus, auris, flatus, urinæ, ulceris, ſudoris, ſputi, naſi. Corpus ſalſuginoſum, aut ſputum, aut naſus, aut lachryma, aut alii humores. Penitus ſimilia, juvantia, lædentia. Inſomnia qualia videat, & in ſomnis qualia faciat, an acute audiat, & obedire paratus ſit animo, an magis fortia ſint, ac plura, quæ commoda ſunt, ac ſervant, quam alia, an ſentiant omnia omnibus ſenſibus, & ferant, veluti odores, ſermones, veſtitus, figuras, & hujuſmodi patienter, quæ ſane, & ſua ſponte comparentia proſunt, & quando etiam talia judicationem inducunt. Item tot, & talia, veluti ſunt flatus, urina, qualis, & quanta, & quando. Quæ vero contraria ſunt, avertere, ipſiſque

adver-

adversari: Quæ propinqua, & communia sunt affectionibus, prima, & maxime affliguntur. Constitutionem autem ex primis incipientibus, quicquid tandem excernatur ex urinis, qualesnam fuerint, & qualis sit corporis collapsio, coloris immutatio, spiritus imminutio, & reliquæ cum his victus rationes. Scire etiam oportet, an similia sint, quæ decedunt, transitus, urinæ, per uteros, sputa, per nares, oculi, sudor, ex tuberculis, ex vulneribus, ex pustulis, quæ sua sponte, quæ arte. Quod similia sunt inter se omnia, quæ judicant, & quæ prosunt, & quæ nocent, & quæ perimunt, quo hæc quidem fugiens, avertat, illa vero accersat, & ducat, ac suscipiat. Sed & alia eodem modo, cutis, extremarum partium, præcordiorum, articulorum, oculorum, oris, figurarum, somniorum, qualia judicant, & quando talia machinari. Insuperque qui tales abscessus fiunt. Qualia prosunt cibis, potibus, odoribus, visu, auditu, cogitatu, secretionibus, humoribus, calefactione, frigefactione, siccitatibus, humectando, siccando, unguentis, illitionibus, cataplasmatis, emplastris, inspersionibus, denique & epithematis, quæ imponuntur. Figuræ, defrictio, curatio, labor, otium, somnus, vigiliæ: spiritibus superne, inferne, communibus, propriis, arte paratis. In exacerbationibus neque præsentibus, neque futuris, neque pedum frigiditate, sed in declinante deorsum morbo. In exacerbationibus per circuitus fientibus, ciborum oblationes dandæ non sunt, neque cogere oportet, sed auferre de appositionibus ante judicationes. Quæ judicantur, & judicata sunt integre, neque movere oportet, neque novare, neque medicamentis, neque aliis irritamentis, sed sinere. Concocta medicamentis aggredi oportet, & movere non cruda, neque in principiis, si non turgeant. Multa vero non turgent. Quæ ducere oportet, quo maxime repunt per convenientes locos, eo ducere oportet. Quæ prodeunt, non multitudine æstimare oportet, sed quandiu prodeant, qualia oportet, & facile æger ferat. Ubi vero opus est, debilitare etiam, aut animi deliquium inducere oportet, donec hoc feceris, cujus gratia hoc fit, interim alio vertere, aut siccare, aut humectare, aut revellere, si sufficiat æger, id quod ex his conjectabis. Sicca quidem calida erunt; humida vero frigida. Quæ vero alvum movent, plerumque contraria. Hæc imparibus diebus, sursum, si & circuitus, & constitutio talis sit ex exacerbationibus. Fiunt autem plurima paribus diebus, deorsum: sic enim & sua sponte prosunt: si non circuitus faciant exacerbationes in paribus. In talibus autem, in paribus sursum, in imparibus deorsum. Tales autem pauci sunt. Et tales constitutiones etiam difficilius judicantur. Quin & ulterius tempore progressa, sic fieri necesse est, velut ad decimamtertiam, ac decimamquartam diem. Decimatertia quidem deorsum; decimaquarta vero sursum. Ita enim ad judicationem conducit. Et quæ ad vigesimam. Cæterum quæ infra prodeunt, multum purgare oportet, & hæc non prope judicationem, sed longius ab ea. Raro autem in acutis multa ducere oportet, in delassatis, totum. In febribus ad articulos, & circa maxillas maxime abscessus fiunt, prope sane dolores uniuscujusque ad supernam partem magis, & in totum. Si vero lentus fuerit morbus, & deorsum tendens, inferne etiam abscessus fiunt. Maxime autem pedes calidi, inferne significant; frigidi, superne. Quibus vero ex morbis se erigentibus, statim in manibus, aut pedibus dolores fiunt, in his abscessus contingunt. Sed & si quid doluerit, quis antea quam ægrotet, ad eas partes firmatur. Quemadmodum etiam tussientibus, & anginosis in Perintho. Faciunt enim tusses abscessus, velut etiam febres. Juxta eamdem rationem contingit ab humorum, aut corporis colliquatione, & frigiditate. Proinde nosse expedit, in quibus temporibus humores florent, & quales in singulis morbos faciunt, & quales in unoquoque morbo affectiones: & reliquum corpus, ad quem morbum maxime natura repit: & quale quid splen intumescens, facit. Horum sane & natura, & ferme colores deteriores sunt, & corpora tument. Et si quid aliud est, in his exercere se prodest, velut est animi intemperantia circa cibos, ac potus, somnum, vigilias, aut ob amores quosdam, velut tesserarum, aut propter artes, aut propter necessitates: tolerantia laborum, & quorum ordinata est, aut inordinata. Mutationes ex qualibus ad qualia: ex moribus animæ industria, aut quærens, aut meditans, aut videns, aut dicens, aut aliud quid, velut tristitiæ, iracundiæ, cupiditates, quæ ex casu contingunt. Molestiæ animi aut per oculos, aut per auditum, velut etiam corporum. Molis quidem ad se ipsas attritis, dentes stupescunt. Ambulanti vero circa cavum locum crura tremunt: quum autem quis manibus ea, quibus opus habet, levat; hæ tremunt. Serpens derepente conspectus pallorem cum virore inducit. Timores, pudor, mœror, voluptas, ira, aliaque hujusmodi quomodo obediunt. Unicuique autem pars corporis ad actionem pertinens, in his obedit. Sudores, cordis palpitatio, & ejusmodi potentiæ. Quæ extrinsecus prosunt, aut nocent, unctio, perfusio, illitio, cataplasmatum usus, deligatio lanarum, & talium rerum: et internæ partes talibus obediunt, non solum externæ his, quæ intro assumuntur, sed et quæ in lanis ab ovili succidis adhibentur, et quod a rege nomen habet cuminum, videntibus, et olfacientibus. Quæ de capite ducunt, turbant sermones, vox, et hujusmodi, mammæ, genitura, uterus, et quæ signa in ætatibus, et in suffocationibus, et tussi, et quæ ad testiculos. * Quemadmodum arboribus terra, ita animali-
4

bus ventriculus, & nutrit, & calefacit, & frigefacit. Frigefacit, dum evacuatur; ca-
lefacit, dum impletur. Quemadmodum terra stercorata hyeme calida est, ita etiam ven-
triculus. Arbores corticem tenuem siccum habent, intrinsecus autem carne sicca, sanæ,
non putridæ, diuturnæ. Ita & ex animalibus testudines, & quicquid ejusmodi est. Æta-
tibus, temporibus, annis, similia animalia non deteruntur, si moderate melio-
ribus utantur. Quemadmodum hydria, quod recens est, transmittit; quod invete-
ratum, retinet; sic & ventriculus transmittit alimentum, & fecem retinet, velut va-
sculum. * Modi morborum hi sunt, partim quidem cognati sunt, de quibus interro- 5
gando discere oportet, partim a regione, familiares enim sunt per multas, &
multi ipsos noscunt; partim ex corpore, & victus ratione, ac temperiei consti-
tutione, aut a temporibus. At regiones ad tempora male dispositæ tales morbos
pariunt, quali tempori similes fuerint, verbi gratia inæqualis calor, aut frigus
eadem die, quum talia fuerint, morbos autumnales faciunt. Et in aliis temporibus
secundum rationem, alii ab odoribus cœnosis, aut palustribus; alii ab aquis calculo-
si, splenici; alii a ventis bonis, & malis incipiunt. Qualia vero sunt tempora,
tales erunt etiam morbi, & constitutiones ex ipsis. Si tempora tempestive, & ordi-
nate se habuerint, morbos judicatu faciles faciunt. Vernaculi autem temporum
morbi indicant mutationes, & prout evariaverit tempus, similes, aut dissimiles
erunt morbi, qui in hoc tempore oriuntur. Si vero similiter procedat, ejusmo-
di quoque fuerint morbi, & ad talem modum tracti, veluti est morbus regius autu-
mnalis. Frigora enim ex caloribus, & calor ex frigore. Et si æstas biliosa fiat, & bilis
aucta intus relinquatur, etiam aliquantum splenici fient. Quum igitur & ver sic
processerit, etiam vere fit morbus regius. Proximus est enim hic motus tempori,
juxta hanc speciem. Quum vero æstas fiat veri similis, sudores in febribus, & fe-
bres faciles, & non peracutæ, neque linguis obaridæ fient. Si vero hybernum fiat
ver, & postremum hyemis tempus, hyberni etiam morbi, & tusses, & peripneu-
moniæ, & anginæ. Et autumnus, si non in tempore, ac derepente hybernarit, non
assidue tales morbos facit, eo quod non in tempore incepit, sed inæqualiter fit.
Quapropter etiam tempora a judicatione aliena, ac inconstantia fiunt; quemadmo-
dum etiam morbi, si præerumpant, aut præexcernantur, aut intus relinquantur. Re-
cidivas enim etiam tempora faciunt, quemadmodum & morbos ita inducunt. Itaque
insuper considerandum est, quomodo habentia se corpora, tempora suscipiant. * Au- 6
stri auditum gravant, caliginem inducunt, caput gravant, torpidi sunt, dissolvunt.
Quum hic prævaluerit, talia in morbis patiuntur, ulcera glabra, maxime os, pu-
dendum, & aliæ partes. Si vero aquilo; tusses, faucium affectiones, ventres du-
riores, urinæ difficultates, horrores, dolores laterum, ac pectoris. Quum hic do-
minatur, tales morbos magis expectare oportet. Si magis redundaverit, ad squalo-
res sequuntur febres, itemque ad pluvias, ex qualibus tandem redundantiæ transmu-
tatæ fuerint, & quomodocumque habentia se corpora, ex alio tempore suscepe-
rint, & qui cumque tandem humore in corpore dominante. Cæterum siccitates,
& austrinæ sunt, & aquilonares. Differunt enim & alia hoc modo. Magnum
enim & hoc est. Nam alius in alio tempore, ac regione magnus est. Veluti æ-
stas bilem parit, ver sanguinem, reliqua prout singula. Mutationes maxime pa-
riunt morbos, & præsertim maximæ: & in temporibus magnæ mutationes, & in a-
liis. Quædam sensim contingente progressu fiunt. Tempora hujusmodi sunt securissi-
ma, velut etiam diætæ, & frigus, & calor maxime sensim facto progressu.
Et ætates sic transmutantur. Naturæ, quantum ad tempora attinet, aliæ ad æ-
statem, aliæ ad hyemem bene, aut male dispositæ sunt. Quantum vero ad regiones,
& ætates, & victus rationem, & alias morborum constitutiones, aliæ ad alias bene,
aut male se habent. Et ætates ad tempora, & regiones, & victus rationem, &
morborum constitutiones. Et in temporibus victus, & cibi, & potus qualitatem
suam requirunt. Nam hyems ab operibus otium habet, & quæ in corpus ingerun-
tur, matura, ac simplicia postulat. Magnum enim & hoc est. Autumnus autem la-
boribus deditus. Sub insolationibus potus frequentes sunt, cibi inconstantes,
vina, arborum fructus. * Quemadmodum autem ex temporibus morbos conjecta- 7
re datur, ita quandoque etiam ex morbis aquas, & ventos, & siccitates prænosce-
re licet, & aquilonares, & austrinas. Licet autem ei, qui probe, ac recte didicit,
unde sint hæc considerare, velut & lepræ quædam, & circa articulos dolores. Aquæ
ubi futuræ sunt, pruriginosi sunt, & alia hujusmodi. Et quæ pluviæ alternis, aut
singulis diebus, aut per alios circuitus, aut assiduæ fient. Et venti aliqui per mul-
tos dies flant, & contrario inter se modo flant, alii per pauciores. Et iidem
per circuitum. Hæc habent cum temporum constitutionibus similitudines. Verum
brevius talia. Si vero annus diutius talis fuerit, qualem constitutionem fecerit,
tales etiam morbi diutius erunt. Et si magis fortes fuerint, maximi quoque morbi
sic fient, & communissimi, & ad plurimum tempus. * Ex primis aquis, ubi post mul- 8
tam siccitatem aqua futura est, de aqua inter cutem prædicere licet: & ubi talia par-
va signa apparuerint in ventorum quiete, in transmutatione. Colligenda igitur
sunt, quæ in qualibus aquis, aut ventis morbi significant, & audiendus est, si quis
novit, quod tali hyeme prægressa, tale ver, aut æstas erit. Colores non sunt
simi-

similes in temporibus, neque in aquilonaribus, neque in austrinis, neque in ætatibus, neque in unoquoque ad se ipsum, neque in alio ad alium. Considerandum autem est ex his, quæ præsentia, ac quiescentia novimus de coloribus, & quod ætates tempo-
9 ribus similes sunt & colore, & mutatione. * Qui hæmorrhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedæna, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus, corripiuntur. Fortassis autem neque lepris, fortassis neque vitiliginibus. Multi tamen intempestive curati, non tarde correpti sunt, & sic perniciosæ fuerunt. Et quicumque alii abscessus, velut fistulæ, aliorum medela sunt. Quæ ubi insuper comparent, sedare solent, ea prius sientia impedimenta ab his liberant. Alterius loci morbos loca excipientia aut dolore, aut gravitate, aut ob aliud quiddam liberant, aut quod aliis sunt communicationes. Propter inclinationem non amplius sanguis prodit, sed juxta humoris cognationem talia spuunt: convenit quibusdam sanguinem detrahere tempestive in talibus; in aliis autem, velut in his, non hoc convenit. Impedimentum in spuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis. Tubercula circa aurem, quibus circa judicationem exorta, non suppurata fuerint, his disparentibus, recidiva fit, & pro ratione recidivarum, recidiva fiente, rursus intumescunt, & permanent, quemadmodum febrium recidivæ, in simili circuitu: in his spes est ad articulos abscedere. Urina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si vero ultra hoc, etiam sanguis e naribus large eruperit, etiam valde. Cui intestinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est, quietior erat. Postquam autem hic curatus fuit, magis dolebat.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE MORBO SACRO.

Non genuinum Hippocratis, sed memorabilis tamen viri, hunc librum Galenus esse dicit, tum quod ad dictionem, tum quod ad sententiam attinet. Hippocratis autem neque dicendi modum, neque sententiarum acumen in ipso esse.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Morbum sacrum aliis morbis neque diviniorem, neque sacratiorem esse: sed omnes divinos, & humanos.*

2 *Magos, ac homines quosdam arrogantes hanc affectionem sacram appellasse.*

3 *Carnes alvum turbantes. Morbum sacrum expiationibus curantes, cur medicamenta non propinarint. Cur morbus sacer illis ipsis, quibus sic vocatur, neque sacer, neque divinus existat. Deus quis sit.*

4 *Quod morbus sacer naturam habet, quam etiam alii morbi, & caussam unde singuli gignuntur.*

5 *Morbus sacer hæreditarius. Morbus sacer biliosis naturis non accidit. Cerebrum hujus affectionis autor, & caussa.*

6 *Morbus sacer quomodo, & ex qua caussa fiat. Cerebrum hominis, ut aliorum animalium, duplex. Vena capitis. Vena respirationis. Spiritum numquam consistere.*

7 *Quomodo morbus sacer, fœtu in utero existente, incipiat. Caput sanissimum, & morbosissimum, qui fœtus habeant. Capitis ulcerum in pueris commoda. Qui pueri huic morbo obnoxii. De affectionibus a pituita defluxu in cor, pulmonem, ventrem, & venas.*

8 *Muti, ac desipientes homines fiunt, ubi aer præ pituita a venis excluditur. Manus qua de caussa in comitialibus impotentes reddantur, oculi distorquentur: spuma, stercus, calcitratio.*

9 *Qui pueri ex comitiali morbo supervivant, & qui non. Partes corporis, nota a comitiali morbo impressa, debiliores redduntur, sed non amplius apprehenduntur.*

10 *Qui pueri ex comitiali morbo citra notæ impressionem supervivant. Cur comitialis morbus, si senioribus accidat, eos neque distorqueat, neque occidat; antiquissimos vero occidat, & semisideratos faciat.*

11 *Dextræ partes cur in comitialibus facilius succumbant.*

12 *Quomodo, & qua de caussa senes hyeme, & vere morbo sacro corripiantur, non autem æstate.*

13 *Cur viginti annos nati a morbo comitiali sint tuti. Capræ plerumque comitiales.*

14 *Morbus sacer cur diuturnus. Morbo comitiali assueti, tempus quo corripiendi sunt, præcognoscunt.*

15 *Cur ventorum mutationes, maxime autem Austrina, comitialis morbi sint caussæ. Aquilo cur ventorum omnium saluberrimus. Venti ex omnibus rebus, atque adeo ex ipsis hominibus humiditatem, ac tenebrositatem excernunt. Auster aerem compactum liquat, ac diffundit.*

16 *Cerebrum plurimam in homine vim habere. Voluptates, lætitia, risus, &c. ex cerebro contingunt. Quæ a cerebro non sano patiamur. Quomodo humiditas insaniæ caussa*

existat. Cerebri corruptio unde, & quomodo cognoscatur. Qui cum clamore insaniunt, & qui minime. Terrores, ac timores in insanientibus unde. Angor, & inquietudo in insanis unde. Obliviosi unde fiant. Clamores nocturni in insanientibus tantum a bile.

17 *Partes corporis cerebro subjectæ, ejus nutu ac imperio reguntur. Cerebrum intelligentiæ, ac prudentiæ internuncius. Spiritus primum in cerebrum attractus, per reliquum corpus distribuitur, non vice versa.*

18 *Quod neque præcordia, neque cor sapientiæ participent. Cerebrum cur primo sentiat. Epilogus. Medico in morborum curatione quæ observanda. Quomodo morbum comitialem citra expiamenta, & incantationes curare possit.*

DE morbo sacro appellato sic se res habet. Nulla re videtur mi- 1
hi aliis divinior esse morbis, neque sacratior. Verum naturam haber, quam etiam reliqui morbi, unde fit. Homines vero naturam, & caussam ejus divinam esse putaverunt præ inexperientia, & admiratione, propterea quod reliquis morbis nulla re similis est, & per inopiam quidem quod non cognoscunt, divinitas ipsi conservatur. Per abundantiam vero, & parabilem modum sanationis medentur. Exolvuntur enim aut expiationibus, aut incantamentis. Si vero propter admirationem divinus censetur, multi morbi sacri erunt, & non unus; quemadmodum ego demonstrabo etiam alios nihil minus admirabiles, neque minus monstrosos, quos nemo sacros esse censet. Primum etenim febres quotidianæ, & tertianæ, & quartanæ nihil minus mihi sacri esse videntur, nec minus a Deo fieri, quam hic morbus, etiamsi nihil admirabile habeant. Deinde vero insanos homines, & delirantes a nulla manifesta caussa, & multa, & simul importuna facere, vidique multos in somno plorare, ac vociferari; alios vero suffocari, alios exilire, & foras fugere, atque ita delirare, donec expergiscuntur; postea autem etiam sanos esse, ac sapientes, velut prius, esseque ipsos pallidos, ac debiles, atque hæc non semel, sed sæpe, aliique multi sunt, ac omnigeni morbi, in quibus singulis recensendis in longum sermo extenderetur. * Cæterum qui primi hunc morbum sacrum esse pronun- 2
ciaverunt, tales homines mihi fuisse videntur, quales etiam nunc sunt magi, & expiatores, & circulatores, & quidam arrogantes, qui se vehementer pios esse simulant, & amplius quid scire. Hi itaque consilii, ac mentis inopiæ obvelantes, ac prætexentes divinitatem, quum nihil haberent, quod exhibitum prodesset, ut ne manifesta fieret ipsorum ignorantia, sacram hanc affectionem esse pronunciarunt, & rationibus idoneis collectis. * Curationem constituerunt sibi ipsis securam, expia- 3
menta offerentes, & incantamenta, et a balneis abstinere jubentes, et a cibis multis, ac ineptis ad hominum ægrotorum esum, velut ex marinis quidem a mullo, et melanuro, mugilique, ac anguilla; hi enim pisces opportune haberi possunt. Ex carnibus vero a caprina, cervina, suilla, ac canina. Hæ enim carnes maxime alvum turbant. Ex volucribus autem, a gallo, et turture, ac otide, insuperque ab his, quæ robustissimæ esse censentur. Ex oleribus a mentha, allio, ac cepa. Nihil enim acre infirmo conducit. Pallium præterea nigrum habendum non esse præcepere. Niger enim color mortalis est. Neque in caprina pelle decumbendum esse, neque eamdem gestare oportere, neque pedem supra pedem habendum esse, neque manum supra manum. Hæc enim omnia curationis impedimenta esse. Omnia autem hæc divinitatis gratia apponunt, velut amplius quid scientes, et alios prætextus proferentes, quo si sanus æger evadat, ipsis gloria, et dexteritas adscribatur; sin moriatur, in tuto positæ sint ipsorum excusationes, habeantque prætextum, quod non ipsi sint in caussa, sed Dei. Neque enim medicamentum aliquod edendum, aut bibendum exhibuerunt, neque balneis incoxerunt, ut ipsi in caussa esse videri possint. Mihi autem videtur nullum ex his, qui mediterranea Africæ inhabitant, sanum esse posse, propterea quod caprinis pellibus, ac carnibus utuntur, quum neque stratum, neque pallium, neque calceamentum habeant, quod non sit caprinum. Non enim alia ulla ipsis sunt pecora præter capras, & boves. Si autem hæc admota, & comesta morbum augent, & non comesta sanant, non est sane Deus alicujus autor, aut caussa, neque prosunt expiamenta, sed edulia sunt, quæ & sanant, & lædunt. Numinis vero vis dissipatur. Sic igitur mihi videntur hi, qui hoc modo hos morbos curare aggrediuntur, neque sacros ipsos putare, neque divinos. Ubi enim præ talibus expiamentis, ac tali curatione transmutantur, quid vetat etiam præ aliis artibus similibus illis, & discedere ab hominibus, & accedere? Quare non Deus autor est, sed aliquid humanum. Quisquis enim lustrationibus, & magicis incantamentis talem affectionem abducere potens est, is etiam aliis artibus abduxerit, & ex hac ratione divinitatis opinio penitus pessumit. Talia itaque dicentes, ac excogitantes, amplius quid se scire simulant, & homines decipiunt, proponentes his lustrationes, ac purificationes, quum verba ipsorum magna ex parte se ad Deum, ac dæmonium extendant. Atqui mihi sane non de pietate verba facere videntur, velut ipsi putant, sed potius de impietate, & quod dei non sunt, pietasque, ac divinitas ipsorum impia est ac scelesta, velut ego docebo. Si enim & lunam abolere, & solem obscurare, tempestatemque, ac serenitatem facere, pluvias

item,

item ac siccitates, & mare sterile, itemque terram, & alia hujuscemodi omnia se scire profitentur sive ex sacrorum mysteriis, sive ex alia quadam professione, aut meditatione hanc potentiam jactent, qui talia studio habent, impii sane mihi esse videntur, & deos non esse putare, neque si sint, aliquid posse, neque ullum aliquod etiam extremum malum prohibere. Quod quum faciant, quomodo non ipsis infesti sint? Si enim homo incantamentis, ac sacrificiis utens, & lunam abolebit, & solem obscurabit, & tempestatem, ac serenitatem faciet, non utique ego horum aliquid divinum esse putaverim, sed humanum, si sane divinitatis potentia ab humana voluntate superatur, & in servitutem redacta est; fortassis autem hæc non hoc se modo habent, sed homines victus indigi multa, & omnigena moliuntur, & evariant tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in singulis affectionis speciebus caussam Deo adscribentes. Non enim semel, sed sæpius eorumdem mentionem faciunt. Siquidem enim capras imitentur, & si balatum edant, & frendant, & si dextris partibus convellantur, matrem deorum caussam esse ajunt. Si vero acutiorem, & concitatiorem sonum emittant, equo assimilant, & Neptunum autorem esse dicunt. Si vero etiam aliquid stercoris emittant, quod sæpe quibusdam contingit præ morbo coactis, Hecates enodiæ appellatio additur. Si autem tenuiorem, & densiorem vocem edant, velut aviculæ, Apollo Nomius, id est pastor; si vero spumam ex ore remittant, ac pedibus calcitrent, Mars caussam habet. Quicumque porro pavores noctu ingruunt, timoresque, ac deliria, & exsaltationes e lecto, terroresque, ac fugæ foras, Hecates insidias esse dicunt, & heroum insultus, expiamentisque utuntur, ac incantamentis, & scelestissimum, ac impiissimum, meo sane judicio, faciunt numen. Expiant enim morbo correptos sanguine, itemque aliis sceleribus inquinatos, aut injustos, aut ab hominibus intoxicatos, aut qui scelestum aliquod facinus perpetrarunt, quos contraria his facere oportebat, sacrificare nimirum, ac precari, & ad templa progressos diis supplicare. Nunc vero horum quidem nihil faciunt, verum expiant, & alia expiamenta terra occultant, alia in mare projiciunt, alia ad montes deferunt, ubi nemo attingat, neque conculcet. Oportebat autem ea ad templa deferre, ac Deo contribuere, si quidem Deus est autor. Non tamen ego puto, hominis corpus a Deo inquinari, sordidissimum scilicet a purissimo. Verum etiamsi contingat ab alio inquinari, aut quid perpeti, cupierit utique a Deo purgari, ac purificari magis, quam inquinari. Deus itaque est, qui maxima, ac sceleratissima peccata purgat, ac purificat, & liberatio nostra existit, ipsique terminos templorum, ac delubrorum diis designamus, ut nullus, qui non purus sit, eos transcendat, & ingressi respergimur, non velut qui inquinemur, sed si quod etiam prius scelus habemus, purificemur. Et de expiationibus quidem sic se res habere mihi videtur.

4 * Hic vero morbus nulla re divinior reliquis mihi esse videtur. Sed naturam habet, quam etiam alii morbi, & caussam unde singuli gignuntur. Naturam autem, & caussam, ab eodem Deo fieri, a quo etiam alia omnia. Et sanabilis esse mihi videtur nihilo minus, quam alii, nisi jam præ temporis longitudine invaluerit, ut for-
5 tior sit medicamentis, quæ adhibentur. * Incipit autem, velut etiam alii morbi secundum genus. Si enim ex pituitoso pituitosus, ex bilioso biliosus gignitur, & ex tabido tabidus, & ex splenico, sive lienoso lienosus; quid prohibet, ut cujus pater, & mater hoc morbo correpti fuerint, etiam posterorum, ac nepotum aliquis eo corripiatur? Semen enim genitale ab omnibus corporis partibus procedit, a sanis sanum, a morbidis morbosum. Aliud porro signum magnum est, quod nihilo divinior reliquis sit morbis; pituitosis enim natura oboritur, biliosis vero non accidit. Atqui si divinior est reliquis, similiter omnibus morbum hunc fieri oportebat, & non discrimen facere inter biliosos, ac pituitosos. Sed enim ipsis cerebrum autor est, & caussa hujus affectionis, velut etiam aliorum maximorum morborum.
6 * Quo vero modo, & ex qua caussa fiat, ego manifeste docebo. Cerebrum hominis duplex est, quemadmodum etiam aliis omnibus animalibus. Medium autem ipsius dividit membrana tenuis. Quapropter non semper eamdem capitis partem dolet, sed particulatim utramvis; aliquando vero totum. Sed & venæ in ipsum tendunt ex universo corpore multæ, & tenues; duæ vero crassæ, altera ab hepate, altera de liene. Et quæ quidem ab hepate venit, hoc modo se habet. Altera quidem venæ pars deorsum tendit per partes ad dextram, juxta ipsum rhenem, ac lumbum, ad internam femoris partem, & descendit in pedem, & vocatur vena cava. Altera vero sursum tendit per venas dextras, ac pulmonem. Finditur autem & in cor, & in brachium dextrum. Reliquum vero sursum fertur per claviculam in dextram cervicis partem, ad ipsam cutem, ut conspicua fiat. Juxta aurem vero occultatur. Atque hic finditur, & crassissima quidem, ac maxima, & cavissima ipsius pars in cerebrum desinit; alia vero pars in aurem dextram, quæ sane venula tenuis est, alia autem in oculum dextrum, alia in ipsum nasum. Atque sic quidem venæ ab hepate habent. Tendit autem & a liene vena in sinistra sursum, ac deorsum, velut ab hepate; verum tenuior, & imbecillior. Cæterum in has venas etiam spiritus copiam inducimus. Hæ enim corporis nostri respirationes sunt, aerem in se ipsas trahentes, & in reliquum corpus, ac venulas derivantes, refrige-

rantque, ac rursus dimittunt. Non enim possibile est spiritum stare, sed procedit sursum, ac deorsum. Si enim alicubi constiterit, ac interceptus fuerit, impotens redditur illa pars, ubi constiterit. Cujus rei signum hoc est. Quum enim desidenti, aut decumbenti venulæ compressæ fuerint, ut spiritus a vena non discurrat, statim torpor occupat. Et de venis quidem reliquis sic habet. * At vero mor- 7
bus ipse fit in pituitosis; in biliosis vero non. Incipit autem fieri in fœtu adhuc in utero existente. Purgatur enim, & florescit cerebrum, velut etiam aliæ partes prius, quam gignantur. In hac autem purgatione, si quidem probe, ac moderate purgatum fuerit, & neque plus, neque minus, quam oportet, defluxerit, hic fœtus sanissimum caput habebit. Si autem amplior colliquatio a toto cerebro facta fuerit, morbosum caput augescens, fœtus habebit, & sonitu plenum, & neque solem, neque frigus tolerabit. Si vero ab una aliqua parte colliquatio contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut vena aliqua simul gracilis facta fuerit, ille sic afficitur, qualiter sane colliquatio contigerit. Si vero purgatio non contingat, sed in cerebro spissetur, ac cogatur, sic necesse est fœtus pituitosos esse. Et quibuscumque quidem, pueris existentibus, erumpunt ulcera in caput, & in aures, ac in reliquum corpus, & qui salivosi fiunt, ac mucosi, hi ipsi progressu ætatis facillime degunt; hic enim abit, ac purgatur pituita, quam in utero purgari oportebat, & qui sic purgati fuerint, comitiali, sive sacro morbo fere non apprehenduntur. Qui vero mundi sunt, & neque ulcus ullum, neque mucus, neque saliva ulla prodit, neque in uteris purgationem fecerunt, talibus periculum imminet, ut ab hoc morbo corripiantur. Si porro ad cor progressum fecerit defluxus, tremor apprehendit, & anhelationes, & pectora corrumpuntur; aliqui vero etiam incurvi fiunt. Quum enim descenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor, perfrigeratur sanguis. Venæ autem violenter perfrigeratæ, ad pulmonem, & cor assiliunt, & cor tremore concutitur, ut præ hac necessitate anhelationes incidant, & spiratio cervice erecta. Non enim spiritum suscipere potest, donec id, quod influxit, a sanguine superatum, & calefactum in venas fuerit diffusum. Deinde & tremor, & anhelatio sedatur; sedatur autem, prout copia ejus fuerit. Si enim amplius influxerit, tardius; sin minus, citius. Et siquidem densiores, ac crebriores fuerint defluxus, crebrius comitiali morbo corripitur; sin minus, rarius. Hæc itaque perpetitur homo, si ad pulmonem, ac cor fluxus processerit. Si vero in ventrem, profluvia alvi apprehendunt. Si vero ab his viis exclusus fuerit, & in venas, quas dixi, defluxum fecerit, mutus fit, & suffocatur, & spuma ex ore effluit, & dentes constringuntur, & manus convelluntur, & oculi distorquentur, & nihil sapiunt, aliquibus etiam stercus inferne secedit. Atque hæc fiunt aliquando in sinistra, aliquando in dextra, aliquando utrinque. * Quomodo vero singula 8
hæc perpetiatur, ego narrabo. Mutus quidem est, quum pituita derepente in venas delapsa, aerem excluserit, & non admiserit neque in cerebrum, neque in venas cavas, neque in ventriculos, sed occupatit inspirationem. Quum enim accipit homo per os, & nares spiritum, primum quidem ad cerebrum venit, deinde vero in ventriculum magna ex parte, pars etiam ad pulmonem, & pars ad venas. Ex his vero ad reliquas partes in venas dispergitur, & quantum quidem ejus ad ventriculum venit, perfrigerat, & nihil aliud confert. Idem præstat, & quod ad pulmonem venit. Qui vero ad venas pervenit aer, confert ad ventriculos ingressus, & ad cerebrum. Atque sic sapientiam, & motum membris exhibet. Quare ubi fuerit exclusus a venis aer præ pituita, eumque non susceperint, mutum, ac desipientem hominem reddunt. At vero manus impotentes fiunt, ac convelluntur, sanguine quiescente, & dum non diffunditur, velut solebat. Oculi quoque distorquentur, aere a venis excluso, & commoventur. Spuma vero ex ore prodit, ex pulmone. Quum enim spiritus non ingrediatur in ipsum, spumescit, & ebullit, velut moriens. Stercus vero subit, dum violenter suffocatur. Suffocatur autem hepate, & ventre sursum ad septum transversum irruentibus, & stomacho ventris concluso. Irruunt autem, quum tantum spiritus in os non ingreditur, quantum solebat. Calcitrat autem pedibus, quum aer in membris conclusus fuerit, & foras penetrare non poterit præ pituita; verum exiliens per sanguinem sursum, ac deorsum, convulsionem, ac dolorem inducit, & propterea sane calcitrat. Porro omnia hæc perpetitur, quum pituita frigida defluxerit in sanguinem calidum existentem. Perfrigerat enim, & sistit sanguinem. Et si quidem fluxus multus fuerit, ac crassus, statim occidit. Dominatur enim sanguini per frigus, ipsumque congelat. Si vero paucior fuerit, in præsens quidem dominatur, obturans respirationem. Deinde temporis progressu, quum dispersus fuerit per venas, & ammixtus sanguini multo existenti, ac calido, si sic superatus fuerit, venæ aerem suscipiunt, atque ita ægri resipiscunt. * Et quicumque quidem pueri parvi hoc morbo corri- 9
piuntur, urplurimum moriuntur, si multus fluxus contingat, isque humidus existat. Venæ enim tenues existentes pituitam præ crassitudine, ac multitudine suscipere non possint, sed perfrigeratur, ac congelatur sanguis, & sic moriuntur. Si vero modica existens pituita in utrasque venas defluxum fecerit, aut in alterius partis, supervivunt, nota ex morbo impressa relicta; aut enim os convellitur, aut ocu-

aut oculus, aut cervix, aut manus, ubicumque ſane vena pituita repleta ſuperata fue-
rit, & gracilis reddita. Hanc itaque venam neceſſe eſt debiliorem eſſe, & hanc cor-
poris partem læſam defectuoſiorem. Verum ad longius tempus plerumque prodeſt.
Non enim amplius morbo apprehenditur, ſi ſemel notam impreſſam ſuſcepe-
rit. Quapropter neceſſario etiam reliquæ venæ affligantur, ac partim ſimul gra-
cileſcunt, ut aerem quidem ſuſcipiant; pituitæ autem defluxus non amplius ſi-
militer illabatur. Debiliora tamen ſimiliter membra eſſe veriſimile eſt venis af-
10 flictis. * Quibuſcumque autem imperfectis, & valde modica pituita defluxerit,
& ea in dextras partes, hi citra notæ impreſſionem ſupervivunt, verum periculum
eſt, ne morbus connutriatur, ac ſimul augeſcat, ſi non his, quæ commoda ſunt, cu-
rentur. Pueris quidem igitur ſic fit hic morbus, aut quam proxime huic mo-
do. Seniores vero non occidit, ſi accedat, neque diſtorquet. Nam & venæ ſunt ca-
væ, & ſanguine calido refertæ, quapropter neque ſuperare poteſt pituita, neque per-
frigerare ſanguinem, ut congelet ipſum, ſed ipſa ſuperatur, ac ſanguini cito
ammiſcetur, atque ſic venæ aerem ſuſcipiunt, & ſapientia contingit, ſignaque prædi-
cta minus invadunt propter fortitudinem. At vero antiquiſſimis, ſi hic
morbus accedat, propterea ipſos occidit, aut leviter ſideratos facit, quia venæ
ipſis ſunt evacuatæ, & ſanguis modicus eſt, ac tenuis, & aquoſus. Si igitut mul-
tum defluxerit, & hyemis tempus fuerit, occidit. Suffocat enim reſpirationes,
& ſanguinem congelat, ſi in utramque partem defluxus fiat. Si vero in alteram
tantum, leviter ſideratum facit. Non enim poteſt ſanguis pituitam ſuperare, quum
tenuis ſit, frigiduſque, ac modicus, ſed ipſe ſuperatus congelatur, ut impotentes fi-
ant illæ partes, juxta quas ſanguis fuerit corruptus. Ad dextras autem magis de-
fluit, quam ad ſiniſtras, quia venæ ſunt caviores, & plures, quam in ſiniſtris. Ab hepa-
11 te enim tendunt, & liene. * Defluit autem, & eliquatur pueris maxime, quibus ſa-
ne caput fuerit percalefactum, ſive a ſole, ſive ab igne, ſive etiam derepente inhor-
ruerit cerebrum, etiam tunc pituita ſecernetur. Eliquatur etenim per calorem, ac ce-
rebri diffuſionem: ſegregatur autem a frigore, ac concretione, & ſic defluit. Et qui-
buſdam quidem defluxionis cauſſa hæc eſt. Aliis vero etiam, ubi derepente poſt aqui-
lonares ventos auſter flare cœperit, compactum, ac debile cerebrum derepente ſol-
vit, ac laxat, ut pituita redundet, & ſic defluxum facit. Defluit inſuper & ex igno-
to timore, ſi quidem timuerint aut aliquo vociferante, aut inter plorandum ſpiri-
tum cito revocare non potuerint, id quod pueris frequenter contingere ſolet.
Quicquid ſane horum ipſorum acciderit, ſtatim horret corpus, & æger mutus fa-
ctus, ſpiritum non trahit, ſed ſpiritus quieſcit, & cerebrum compingitur, & ſanguis
conſiſtit, & ſic ſecernitur, ac defluit pituita. Et pueris quidem hæ ipſæ cauſſæ ſunt,
12 ut ab initio a ſacro morbo corripiautur. * At vero ſenibus hyems infeſtiſſima eſt.
Quum enim ad multum ignem ſenex caput & cerebrum percalſecerit, deinde in fri-
gore verſatus fuerit, ac inhorruerit, & ex frigore ad teporem acceſſerit, & ad ignem
deſederit, idem hoc patitur, ac ſic a morbo ſacro apprehenditur juxta prædictum
modum. Periculum vero multum eſt, ut & vere patiantur idem hoc, ſi caput fuerit
13 inſolatum. Minime autem æſtate; non enim fiunt repentinæ mutationes. * Poſtquam
vero viginti anni præterierint, non amplius hic morbus corripir, præterquam pau-
cos, aut nullum, niſi ex puero connutritus fuerit. Venæ enim plenæ ſunt, & cere-
brum compactum eſt, & acerbum, ac rigidum, quare non defluit in venas; ſi vero de-
fluxerit, ſanguinem non ſuperat, multum, ac calidum exiſtentem. In quo vero a pue-
ro augmentum cepit, ac connutritus eſt, in eo per conſuetudinem facit, ut in muta-
tionibus ventorum patiatur, & utplurimum morbo ſacro corripiatur, præcipue auſtra-
li, ac humida aeris conſtitutione. Et liberatio difficulter contingit. Cerebrum enim
humidius, quam ex natura ſit, & præ pituita inundat, ut defluxiones quidem frequen-
tiores fiant; non autem amplius poſſibile ſit pituitam excerni, neque cerebrum reſicca-
ri, ſed perrigatur, & humidum exiſtit. Cognoverit autem hoc ipſum quis maxime ex
ovibus hoc morbo correptis, & præſertim capris. Hæ enim frequentiſſime corripiun-
tur. Si enim caput ipſarum diſſecueris, reperies cerebrum humidum eſſe, & ſudo-
re refertum, ac male olens. Et in hoc nimirum cognoſces, quod non Deus corpus af-
fligit, ſed morbus. Sic vero ſe res habet etiam in homine. Quum enim ætatem ad-
eptus fuerit morbus, non amplius curabilis eſt; cerebrum enim eroditur a pituita, ac col-
liquatur. Id vero, quod colliquatur, aqua fit, & foris cerebrum ambit, ac circumalluit,
& propterea frequentius, ac facilius a morbo hoc corripiuntur. Propterea vero diutur-
nus eſt morbus, quia id, quod influit venis, tenue eſt præ multitudine, & ſtatim
14 ſuperatur a ſanguine, ac caleſcit. * Quicumque vero jam aſſueti ſunt morbo, præco-
gnoſcunt ſe corripiendos, & ex hominum frequentia fugiunt, ſi domus ipſorum in pro-
pinquo fuerit ad domum: ſin minus, in locum deſolatiſſimum, ubi quam pauciſſimi ipſos
lapſos ſunt viſuri, ſtatimque ſe obvelant, idque faciunt præ pudore affectionis, non præ
timore, velut multi putant, dæmonii. At vero pueri primum quidem cadunt, ubicum-
que tandem contigerit præ inaſſuetudine. Quum autem ſæpius a morbo corripiantur,
poſtquam præſenſerint, confugiunt ad matres, aut ad alium maxime notum, præ timore,
ac formidine affectionis; verecundari enim pueri nondum ſciunt. * Cæterum in mu-
15 tationibus ventorum propterea morbo ſacto corripi cenſeo, maxime quidem auſtrinis;

postea vero etiam aquilonaribus, deinde etiam reliquis ventis; hi autem sunt, qui fortissimi ex ipsis existunt, & inter se tum statione, tum viribus contrarissimi. Etenim aquilo compingit aerem, & turbatum, ac nubilosum excernit, & illustriorem, ac pellucidum facit. Eodem modo etiam alii omnes venti ex mari, ac aliis aquis proficiscentes. Ex omnibus enim rebus, atque adeo ex ipsis hominibus humiditatem, ac tenebrositatem excernunt. Quapropter saluberrimus omnium ventorum aquilo existit. Auster autem contraria huic operatur; primum enim incipit aerem compactum liquare, ac diffundere, quapropter etiam non statim magnus spirat, sed primum lentus, ac lenis est, quoniam aerem statim superare non potest, qui prius densus est, & compactus, sed temporis progressu ipsum dissolvit. Idem porro hoc etiam in terram operatur, & in mare, fluviosque, ac fontes, & puteos, & quæ ex terra nascuntur, & in quibus humor inest. Est autem in omni, in alio plus, in alio minus. Omnia autem hæc ventum hunc sentiunt, & ex splendidis tenebrosa fiunt, & ex frigidis calida, & ex siccis humida. Et quæcumque in domibus vasa juxta terram sunt cum vino, aut alio quopiam liquore, ea omnia autem sentiunt, & formam in aliam speciem transmutant. Solem vero, & lunam, ac sydera multo hebetiora, quam ex natura sunt, reddit. Quum igitur etiam his, quæ adeo magna sunt, ac fortia, intantum dominetur, & corpus sentire faciat, ut ex horum ventorum alterationibus transmutetur, necesse est ab austris quidem solvi, ac humectari cerebrum, & venas laxiores reddi; ab aquilonis vero flatibus, quod sanissimum est in cerebro compingi, quod vero morbosissimum, ac humidissimum est excerni, & forinsecus circumalluere, atque sic defluxus in horum ventorum mutationibus succedere. Hoc modo hic morbus fit, & floret tum ab accedentibus, tum a decedentibus, & nullatenus difficilior aut cognitu, aut curatu est, quam alii, neque etiam divinior aliis.

16 * Porro expedit homines nosse, quod ex nulla alia nobis parte voluptates contingunt, & lætitiæ, & risus, & lusus, quam ex cerebro. Itemque mœrores, & anxietates, tristitiæque, ac ejulatus, & querelæ. Et hoc sapimus maxime, ac intelligimus, & videmus, & audimus, & cognoscimus turpia, & honesta, mala, & bona, jucunda, & injucunda, partim consuetudine discernentes, partim utilitate percipientes. Eodem voluptates, & injucunditates pro opportunitate dinoscimus, & non eadem nobis placent. Eodem & insanimus, & deliramus, & terrores, & timores nobis accedunt partim noctu, partim interdiu, & insomnia, & errores intempestivi, & curæ inanes, & ut non noscamus adstantes, & desuetudo, & inexperientia. Atque hæc omnia perpetimur a cerebro, quum sanum non fuerit, sed aut calidius, quam ex natura fiat, aut frigidius, aut humidius, aut siccius, aut aliud quid perpetiatur præter naturam, & consuetudinem. Et insanimus quidem præ humiditate. Quum enim humidius fuerit, quod pro natura, necesse est moveri; ubi vero movetur affectio, necesse est neque visum quiescere, neque auditum, sed alias aliud videre, & audire, & linguam talia dicere, qualia semper, ac singulis vicibus viderit, ac audierit. Quanto vero tempore cerebrum quieverit, tanto etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri a pituita, & bile. Utriusque cognitio sic contingit. Qui enim a pituita insaniunt, quieti sunt, & non vociferantur, neque tumultuantur. Qui vero a bile, vociferatores sunt, & malefici, & non quieti, semper aliquid intempestivum facientes. Si quidem igitur assidue insaniunt, hæ ipsis sunt caussæ. Si vero terrores, ac timores accedant, a cerebri transmutatione id contingit; transmutatur autem, dum calescit; calescit autem præ bile, ubi ad cerebrum impetum fecerit, ex corpore per venas hæmatitidas, hoc est sanguinarias appellatas, & timor adest, donec rursus redierit in venas, ac corpus, deinde quiescit. Angitur autem homo, & inquietudine multa jactatur intempestive, dum cerebrum perfrigeratur, & præter consuetudinem compingitur. Hoc vero a pituita perpetitur; ab hac autem affectione etiam obliviosus evadit. Noctu vero clamat, & vociferatur, quum derepente cerebrum percalefiat; hoc autem perpetiuntur biliosi; pituitosi enim non percalfiunt, quum sanguis multus ad cerebrum pervenerit, & efferbuerit; venit autem per venas prædictas. Quum contigerit, ut homo videat insomnium horrendum, & in timore fuerit, velut etiam si vigilet, tunc magis facies ignescit, & oculi rubescunt, quum timuerit, & mens meditatur aliquid mali operari, sic etiam in somno patitur. Ubi vero expergefactus fuerit, & resipuerit, atque sanguis rursus in venas prædictas dispersus fuerit, quiescit.

17 * Et propterea judico cerebrum vim plurimam in homine habere. Hoc enim est nobis eorum, quæ ab aere fiunt, interpres, si sanum fuerit. Sapientiam autem ipsi exhibet aer. Oculi vero, & aures, & lingua, & manus, & pedes, qualia cerebrum statuit, ac cognoscit, talia subministrant. Sapientia enim toti corpori contingit, prout aere participarit. Ad intelligentiam vero internuncius est cerebrum. Quum enim homo spiritum in se ipsum attraxerit, primum quidem ad cerebrum pervenit, & sic ad reliquum corpus aer dispergitur, relinquens in cerebro suum ipsius vigorem, & quicquid prudens, ac sapientia præditum fuerit. Si enim in corpus primum perveniret, & posterius in cerebrum, relicta in carnibus, ac venis dinotione, ac judicio, ad cerebrum calidus jam existens perveniret, & non sincerus, ac purus, sed ammixto humore a carnibus, & sanguine, ut non amplius exacte sincerus esset. Quapropter dico cerebrum intelligentiæ, ac prudentiæ internuncium, ac interpretem esse. * Cæterum præcordia alias fortuitum nomen apud græcos per consuetudinem habent, quum phrenes a sapientia dicta videantur; revera autem

non,

non, neque ex natura. Neque ego sane novi, quam vim habeant præcordia, ut sapiant, & intelligant, præterquam si homo ex improviso nimio gaudio perfundatur, aut tristitia afficiatur, tunc sane exiliunt, & anxietatem exhibent præ tenuitate, & quod distenta sunt maxime in corpore, & ventriculum non habent, ad quem suscipiant, aut bonum, aut malum allabens, sed ab utrisque his turbantur propter naturæ debilitatem. Nam nullo sane prius sentiunt ex his, quæ in corpore insunt, sed frustra hoc nomen, & caussam habent. Quemadmodum quæ ad cor sitæ sunt, aures appellantur, quum nihil conferant ad auditum. Porro dicunt quidam, quod corde sapimus, & quod hoc est, quod angitur, & quod curam gerit. Verum hoc non ita se habet, sed convellitur quidem velut præcordia, & magis etiam propter easdem caussas. Ex omni enim corpore venæ ad ipsum tendunt, & conclusiones habet, ut sentiat, si quis dolor, aut collectio homini contingat. Necesse est enim, & dum angitur, inhorrere corpus, ac distendi, & si quis nimio gaudio perfundatur, idem pati. Quapropter cor quidem, & præcordia maxime sentiunt; sapientia tamen minime participant, sed omnium horum cerebrum caussa est. Quemadmodum igitur etiam prudentiam, ac aerem omnium primum ex his, quæ in corpore insunt, percipit cerebrum; sic etiam si qua mutatio fortior in aere contingat præ temporibus anni, etiam ipsum a se ipso diversum redditur in aere. Etenim cerebrum propterea primum sentit, quia etiam morbi in ipsum irruunt acutissimi, & maximi, ac præcipue lethales, & qui difficilem judicationem habent apud inexpertos. Hic vero morbus sacer appellatus ex iisdem caussis oritur, a quibus etiam reliqui, ab accedentibus nimirum, ac decedentibus, velut frigore, sole, ventis, quæ & transmutantur, & nunquam quiescunt. Hæc autem sunt divina. Quare nequaquam hunc morbum ab aliis discriminare oportet, neque reliquis morbis diviniorem putare, sed omnes divinos, omnesque humanos. Naturam autem unusquisque habet, & vim in se ipso, & nullus nec auxilii, nec remedii expers est, & plerique his ipsis curantur, a quibus etiam nascuntur. Alterum enim alterius nutrimentum est; alterius vero pernicies, ac afflictio. Hoc itaque Medicum nosse oportet, & temporis occasionem in singulis pernoscere, quod alterum quidem per alimentum absolvet, & augebit; alterum vero detrahet, & minuet. Oportet autem tum in hoc morbo, tum in reliquis omnibus non augere morbos, sed festinare, ut ipsos exteramus, id, quod adversissimum est morbo, exhibendo, non quod amicum, & familiare. A familiari enim, & consueto floret, ac augescit; ab adverso vero, & hostili perit, & dissipatur. Quisquis autem talem mutationem in hominibus novit, & humidum, ac siccum facere potest hominem, calidum item, ac frigidum per diætam, hic utique, & hunc morbum sanaverit, si occasionem eorum, quæ conferunt, pernoscet citra expiamenta, ac incantationes; citraque omnem aliam hujuscemodi machinamentorum absurditatem.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS LIBER I.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *De iis, quæ Medicum in sanatione animadvertere decet.*

2 *Unde morbi omnes hominibus fiant, & qui longi sint, aut breves.*

3 *Qui ex vulneribus claudi fiant. Quæ vulnera mortalia. Morbi qui lethales, qui dubii, qui non lethales. Tenesmus quid. Siderati ab atra bile. Claudi a coxendicum morbo. Oculi, & auditus unde mutilentur. Morbi longi, & morbi breves. A quibus morbis ad quales transitus fiat. Quando, & in quibus morbis mala fiant, & quid temporum occasio. Rigori ardor igneus supervenit. Nervi dissectio convulsionem facit. Cerebrum concussum quæ symptomata consequantur. Cerebrum sauciatum quæ symptomata comitentur. Omentum elapsum putrefit. Sanguinis e vena, aut vulneribus in supernum ventriculum fluxio.*

4 *Temporum occasiones multæ. Occasiones quæ repentinæ. Occasio. Occasionem ferme in omnibus aliis esse morbis. Quibus morbis, aut vulneribus auxilia a medico adhibita non prosint. Intempestivitas in curandis morbis quid.*

5 *De iis, quæ recte a medico circa sententiam, & chirurgiam fiunt. Circa chirurgiam quæ recte fiant.*

Quæ circa ea, quæ ægrotis offeruntur, sint observanda.

6 *Casu, ac sponte in morbis contingentia.*

7 *Quæ medici per fortuitum successum in curatione bona, aut mala faciant. Mala supra mala in morbis, aut vulneribus contingentia, medico, non necessitati imputantur. Quæ partes dissectæ non coalescant.*

8 *Artis universæ sanandi morbos principium nullum esse.*

9 *Artis facilitas, & promptitudo, in quibus consistant.*

10 *De Suppuratorum signis. Pulmonis suppuratio ex peripneumonia. Pulmonis suppuratio ex pituita de capite destillante. Pulmonis suppuratio a venula rupta. Qui ex hoc morbo superstites maneant, & qui non. Pulmonis suppuratio ex acuto venæ pulmonis tractis.*

tractis. Curatio. Venarum in latere affectio.

11 *Suppurati superiore ventre, quibus modis fiant. Suppuratorum superiore ventre ex pituita de capite curatio. Suppuratorum ex pleuritide curatio. Suppurati ex pituita ad latus agglutinata. Item præ labore, aut exercitiis. Suppuratio ex pure, quando moram in ventre trahit.*

12 *Quomodo, & a quibus caussis ventre inferiore suppurati fiant. A pituita, aut bile inter cutem, & carnem coacervata. A convulsionibus. Pus diffusum inferiori ventriculo non innasci. Terra figulina.*

13 *Quomodo Erysipelas in pulmone nascatur, & a quibus pulmo reficcetur. Signa erysipelatis in pulmone. Curatio.*

14 *Tuberculorum in pulmone generatio.*

15 *Tubercula in latere ab iisdem caussis, quibus in pulmone fiunt. Tubercula a laboribus.*

16 *Ruptiones quid, & quomodo in carne fiant.*

17 *Quomodo tubercula in venis nascentia se habeant. Convulsiones a laboribus, & lapsibus, &c.*

18 *Quomodo suppuratio a vulnere aut ex hasta, aut a pugione contingat. Parte externa sanata, interna vero non. Cicatrix intus debilis. Si quid amplius laborarit, & attenuatus fuerit, rursus exulceratur cicatrix.*

19 *Sanguis intro fluens ex crassarum venarum vulnere, putrescit, ac suppuratur. Ex venarum intus sauciatarum secunda ruptione mors.*

20 *In ejusmodi morborum, aut vulnerum curatione quæ circumstantiæ, & differentiæ considerandæ. Seniores cur suppurationibus minus, aut non adeo fortibus obnoxii.*

21 *Cur in junioribus sputi purgationes difficiliores, & febres acutiores, & frequentiores fiant.*

22 *Febris a quibus generetur, & quando febris vocetur. Rigores unde, & quando vehementiores fiant: & quid rigor, & quomodo ab horrore differat. Pituita, Sanguinis, & Bilis temperamenta. Homo sanguine densiore, aut multis modis se ipso frigidiore facto, moritur. Rigores necessario febres minores, aut majores consequuntur. Sudoris in febrientibus caussæ. Sudor cur quandoque calidus, quandoque frigidus. Sudores frigidi, longorum morborum; calidi vero, breviorum signa.*

23 *De Pleuritidis generatione. Qui superstites maneant, & qui pereant. Judicatorii eorundem dies. Doloris ad humeros, & claviculas in pleuritide caussa. Vena Splenitis, & Hepatitis.*

24 *De Peripneumonia generatione. Quando superstites evadant, & quando non. Suppurati ex peripneumonia.*

25 *Peripneumoniæ, & Pleuritidis sine sputo caussa eadem. Pleuritidis sine sputo, per venæ sectionem curatio.*

26 *Peripneumonia. Pulmo resiccatus neque bilem, neque pituitam putrefacit, aut per sputum reddit. Peripneumoniæ sine sputo curatio.*

27 *Febres ardentes quos potissimum, & quomodo corripiant. Febres ardentes, homines resiccando interimunt. Febre ardenti correpti, internis quidem partibus a febri exuruntur; externis autem sunt frigidi. Linguæ, & faucium aridarum, febre ardenti laborantium caussa. Febre ardenti laborantes, cur primis diebus biliosa vomant. Quomodo ex febri ardenti, & pleuritide ad peripneumoniam fiat transmutatio. Bilis in vesicam confluens, urinam crassam efficit. Alvi egestio biliosa.*

28 *De Phrenitidis generatione, & cur phrenetici iis, qui ab atra bile delirant, sint similes. Sanguis maximam partem ad prudentiam confert.*

29 *Insania tanto minor fit, quanto paucior, ac debilior est bilis, quam pituita. Sanguinis, & puris subcruenti, ac lividi in peripneumonia, & pleuritide primis diebus sputum unde.*

30 *Ex pleuritide, peripneumonia, & febre ardenti, ac pleuritide qui moriantur.*

SECTIO I.

QUI de sanatione recte inquirere velit, percunctantique respondere, & contradicere recte, eum hæc animadvertere oportet. Primum quidem, a quibus omnes morbi hominibus fiunt. Deinde vero qui morbi necessario, ubi facti fuerint, aut longi sunt, aut breves, aut lethales, aut non lethales, aut aliquam corporis partem mutilent, aut non mutilent, & qui postquam orti sunt, dubii sint, an mala ab ipsis eventura sunt, aut bona. Et a quibus morbis ad quales transitus fiat. Et quæ per fortuitum successum medici ægrotos curantes faciunt. Et quæ bona, aut mala ægrotantes in morbis perpetiuntur. Et quæ importune aut dicuntur, aut fiunt a medico ad ægrotum, aut ab ægroto ad medicum. Et quæ exacte fiunt, ac dicuntur in arte. Et quæ recta in ipsa, & quæ non recta. Et quod ipsius principium, aut finis, aut medium, aut aliquid quid ejuscemodi demonstrarum, quod recte habet, ut in ipsa sit, aut non sit. Et quæ parva, & magna, & multa, & pauca. Et quod omne in ipsa unum est, & omnia, quod unum. Et quæ fieri possunt, intelligereque, ac dicere, & si opus sit neque intelligere, neque dicere, neque facere. Et quod facilitas in ipsa sit, & quod difficultas, & quod opportunitas, & quod intempestivitas, & quibus aliis artibus similis sit, & quibus nihil similis sit. Et de corpore, quod calidum sit, aut frigidum, aut siccum, aut humidum. Et quod forte, aut debile, aut densum, aut rarum. Et quæ multa partim fiunt, aut in pejus, aut in melius. Et quod honeste, aut turpiter, aut tarde, aut cito 1

cito, aut recte, aut non recte. Et quod malum supra malum fieri necesse est. Hæc animo versantem, observare oportet in sermonibus, quantum quis ab his delinquat aut in dicendo, aut percunctando, aut respondendo. Et an quæ multa sunt, pauca dicat, & an quæ impossibilia sunt, possibilia esse asserat. Et quicquid sane etiam aliud dixerit, ac aberrarit, hac ratione observare oportet, & in contradictio-
2 ne aggredi, & impetere. * Morbi quidem igitur universi fiunt ex his quidem, quæ in corpore insunt tum a bile, tum a pituita. Ab externis vero, a laboribus, & vulneribus. Sed & a calido, & supercalefaciente, & a frigido, ac superfrigefaciente, & sicco, ac superresiccante, & ab humido, ac superhumectante. Et bilis quidem, ac pituita una cum nascentibus gignuntur, & sunt in corpore aut plus, aut minus. Morbos autem exhibent partim a cibis, & potibus, partim a calido supercalefa-
3 ciente, & a frigido superfrigefaciente. * Necessitatem autem talia habent, ut fiant hæc, quum ipsa fiunt, velut verbi caussa. In vulneribus eos, qui crassos nervos sauciatos habent, necesse est claudos fieri. Itemque si musculorum capita saucia sint, præsertim eorum, qui sunt in femoribus. Moritur autem, si quis cerebro sauciatus fuerit, aut spinali medulla, aut hepate, aut præcordiis, sive septo transverso, aut vesica, aut vena sanguiflua, aut corde. Non moritur autem vulneratus in his partibus, in quibus hæc membra non insunt, sed ab his longissime absunt. Ex morbis vero tales necessitatem habent, ut ab ipsis perimantur, quum fiant. Tabes, Aqua inter cutem, ac subter cutem nascens, & si mulierem fœtum in utero habentem, peripneumonia, id est pulmonis inflammatio corripiat, aut febris ardens, aut pleuritis, sive lateris inflammatio, aut phrenitis, id est membranarum cerebri inflammatio, aut Erysipelas, ignis sacer appellatus, in utero fiat. Dubii autem morbi, ut & perdant, & non, tales sunt, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, uva, hepatitis, spleniris, nephritis, dysenteria, in muliere fluxus sanguinolentus. Tales vero non lethales sunt, nisi quid ipsis accedat. affectiones fluidæ circa articulos, atra bilis, podagra, coxendicum morbus, tenesmus, qui est voluntas egerendi inevitabilis, quartana, tertiana, strangulatus urinæ, lippitudo, lepra, impetigo, morbus articularis. Multi autem frequenter ab his mutili fiunt, siderantur que manibus, ac pedibus, & linguæ impotentes redduntur. Et ab atra bile quidam leviter siderantur. Claudi vero a coxendicum morbo fiunt. Oculi autem, & auditus mutilantur a pituita obsirmata. Longos autem necesse est esse tabem, dysenteriam, podagram, affectiones fluidas circa articulos, pituitam albam, coxendicum morbum, urinæ strangulatum; in senioribus vero nephritim. Mulieribus vero fluxum sanguinolentum, hæmorrhoidas ani, fistulas. At vero febris ardens, phrenitis, peripneumonia, angina, uva, pleuritis cito decernunt. Transitus autem fit in his, ex pleuritide in febrem ardentem, ex phrenitide in peripneumoniam. Verum ex peripneumonia febris ardens non fit, ad dysenteriam tenesmus accedit, & a dysenteria, lienteria, sive levitas intestinorum sequitur: ex lienteria in aquam inter cutem transitus fit, & ex pituita alba in aquam inter cutem, & ex peripneumonia, ac pleuritide, in pectoris suppurationem. Mala porro supra mala fieri necesse est, velut si rigor corripuerit, ardor igneus supervenit. Et si nervus dissectus fuerit, convulsionem facit, & ut dissectus neque coalescat, & fortiter inflammetur. Et si cerebrum concussum fuerit, ac doluerit ejus, qui percussus sit, necesse est e vestigio mutum fieri, & neque videre, neque audire. Si vero sauciatum fuerit, febrem necesse est supervenire, & bilis vomitum, & aliquam corporis partem sideratam fieri, ac perire. Si vero omentum exciderit, necesse est putrefieri. Et si sanguis ex vulnere, aut vena
4 effluxerit in superum ventriculum, necesse est, ipsum in pus converti. * Temporum autem occasiones, ut in summa dicam, multæ sunt, & variæ in arte, quemadmodum etiam morbi, & affectiones, & horum curationes. Maxime vero repentinæ sunt in his, quibus animo defectis opitulari oportet, & qui neque urinam, neque stercus egerere possunt, & qui suffocantur, & si mulierem parientem, aut sauciatam liberare oportet, & quæcunque eiuscemodi. Et hæ quidem occasiones repentinæ sunt, & paulo posterius non sufficiunt. Plerique enim paulo posterius pereunt. Occasio vero est, si horum aliquid perpetiatur homo, & quis, antequam animam efflet, opituletur, hoc totum ex occasione opitulatur. Est quidem igitur ferme hæc occasio etiam in omnibus aliis morbis. Semper enim in quocunque sane quis opituletur tempore, ex occasione opitulatur. Quicumque vero morbi, aut vulnera non ad mortem tendunt, sed temporarii sunt, ac periculosi, doloresque in ipsis fiunt, verum possibile est, ut cessent, si quis recte medeatur; his sane non prosunt auxilia a medico adhibita, quum adhibeantur. Nam & non præsente medico utique cessassent. Alii vero morbi sunt, quibus occasio est, ut curentur matutina diei hora; nihil autem refert, an valde mane, aut paulo posterius. Alii morbi sunt, quibus occasio est, ut semel in die curentur, nec refert, quo tempore id fiat. Alii per tertium, aut quartum diem curantur, & alii semel per mensem, & alii per tertium mensem, nec refert, an id ipsum tertii augmento, vel fine fiat. Tales itaque occasiones sunt, in quibus non aliam, quam hanc certitudinem habent. Intempestivitas autem hæc est, si quæ mane curari opotebat, in meri-

die cu-

die curentur. Propterea vero intempestive curantur, quia inclinationem ad pejus habent propter curationem non in tempore factam. Quæcumque etiam citius sive in meridie, sive vesperi, sive noctu curentur, intempestive curantur: & si vere curari oporteat, curentur autem hyeme; aut si hyeme oporteat, curentur autem æstate; aut si quod jam curari oportet, id ipsum differatur; aut quod differre oportet, id ipsum jam curetur; talia omnia intempestive curantur. * Recte porro, 5
& non recte in ipsa hæc fiunt. Non recte quidem fit, si morbum alium existentem, alium esse pronuncies, & magnum existentem, parvum dicas, & vicissim parvum, magnum, & si supervicturum, non supervicturum pronuncies, & periturum non periturum. Et si suppuratum existentem non cognoscas, nec morbum magnum in corpore nutriri cognoscas, & si medicamento; aut potione quis opus habeat, quo ipsi opus sit, non cognoscas; & si quæ sanari possunt, non sanes, & quæ sanatu impossibilia sunt, te sanaturum recipias. Atque hæc quidem circa sententiam non recte fiunt. Circa chirurgiam vero hæc. Pus in ulcere, aut tuberculo existens non cognoscere; & fracturas, ac luxationes non cognoscere; & specillo admoto ad caput non cognoscere, an os fractum sit, & fistulam in vesicam immissam demittere non posse; & lapidem in vesica existentem non cognoscere; & suppuratum existentem ex concussione non dinoscere; & secando, aut urendo, aut a profunditate, aut a longitudine aberrare; aut urere, & secare, quæ non oportet. Et hæc quidem non recte. Recte autem fiunt hæc. Morbos cognoscere qui sint, & a quibus, & qui ipsorum longi, & breves, & lethales, & non lethales, & qui transmutantur, & qui augescunt, & qui minuuntur, & qui magni, quique parvi, & dum curas possibiles quidem, curare; impossibiles vero, scire cur curatu sunt impossibiles, & dum curas eos, qui tales habent, per curationem quantum possibile est, opitulari. Quæ vero offeruntur ægrotis, ea sic observare oportet recte ne, an secus fiant, veluti si quis, quæ siccare oportet, humectet; aut si crassefacere oporteat, non exhibeat, a quibus crassitudo inducitur; aut si quæ attenuare oportet, non attenuet; quæ frigefacere, non frigefaciat; quæ calfacere, non calfaciat; quæ putrefacere, non putrefaciat; & reliqua juxta eamdem rationem. * Talia au- 6
tem sua sponte, ac casu hominibus in morbis fiunt tum bona, tum mala. Febrienti, ac bilioso, in tempore foras dispersa bilis, bonum; diffusa vero, ac dispersa sub cutem, toleratu levior est habenti, & curatu facilior sananti; diffusa autem, ac dispersa, & ad unam aliquam corporis partem allapsa, malum. Alvus turbata in pleuritico, aut peripneumonico, aut suppurato, malum. Febrienti, aut vulnerato alvus resiccata, malum. Subaquoso, ac lienoso ab alba pituita detento, alvus fortiter turbata, bonum. Erysipelas, si extra diffusum intro vertatur, malum. Si vero intra diffusum foras vertatur, bonum. A profluvio alvi forti correpto, vomitus superveniens, bonum. Mulieri sanguinem vomenti menses erumpere, bonum. A fluxione vero infestatæ ad nares, aut os fluxionem transire, bonum. Mulieri a convulsione pressæ ex partu, febrem superveuire, bonum. Et tetano, ac convulsione occupaute, igneum ardorem supervenire, bonum. Talia enim per nullam medicorum ignorantiam, aut scientiam fiunt, & non fiunt, sed sua sponte, ac fortuito casu fientia, & prosunt, & nocent juxta eamdem rationem. * Cæterum medici talia per fortuitum successum bona in cura- 7
tione faciunt. Nimirum si medicamento sursum purgante dato, & sursum, & deorsum probe purgant. Et si mulieri medicamento dato, quod bilem, aut pituitam deorsum purgat, menses alias non flueutes erumpant. Et si lienem suppuratum habenti medicamentum dederint, quod bilem, ac pituitam deorsum purget, & sic pus deorsum a liene expurgent, & a morbo liberent. Et si medicamento exhibito calculoso, calculum in urinarium meatum præ pharmaci violentia protrudant, ut per urinam ejiciatur. Et si medicameutum dederint, quod pituitam sursum purgat ei, qui pus in superiore ventriculo, in tuberculo habent, non scientes, quod habet, isque pus vomat, ac sanus fiat. Et si eum, qui ex medicamento sursum purgante superpurgatur, sua sponte alvo subter erumpente, a vomitu sanum faciant. At vero mala operantur medici præ infortunio hæc. Si pharmaco bilis, aut pituitæ sursum ductivo dato, venam in pectore præ vomitu rumpunt ei, qui prius nullum manifestum dolorem in pectore habuit, atque sic fiat morbus. Et si mulieri in utero habenti medicamentum superne purgans exhibeant; alvus autem inferne erumpens, fœtum expellat. Et qui suppuratum curat, si alvus proflua fiat, ipsum perdit, & qui oculos curat, ac sublinit, si dolores incidant acutiores; & si ita contingat, rumpantur oculi, & destruantur, accusant medicum, quod oculos sublevit. Et si puerperæ in ventris dolore medicus aliquid det, & male habeat, aut pereat, medicus in culpa est. Ferme autem quæcumque necessitatem habent, ut fiant in morbis, ac vulneribus, mala supra mala, ea ubi fiunt, in medicum culpam rejiciunt, & necessitatem talia fieri cogentem, non agnoscunt. Et si ad febricitantem, aut vulnus habentem ingressus, admotis quamprimum remediis non opituletur, sed postera die æger pejus habeat, medicum accusant. Si vero opituletur, non æqualiter laudant. Oportere enim ipsum perpeti putant, ulceraque inflammari, & in morbis quibusdam dolores fieri oportere, neque tales esse, ut ne fiant.

Ner-

Nervus præcisus, ac dissectus non coalescit, neque vesica, neque aliquod ex tenui-
bus intestinis, neque vena sanguiflua, neque tenuis genæ pars, neque pudendi pelli-
8 cula. * Porro principium sanationis demonstratum quidem non est, quod sa-
ne recte principium sit universæ artis, neque secundum aliquod, neque medium, neque
finis. Sed incipimus ab ea aliquando dicentes, aliquando operantes, & desini-
mus eodem modo. Et neque dicentes ex iisdem sermonibus incipimus, neque si de
iisdem dicamus, neque in iisdem desinimus, & operantes juxta eamdem rationem,
9 neque ex iisdem operibus incipimus, neque in iisdem desinimus. * At vero faci-
litas, ac promptitudo in his est. Quum quis secans, aut urens, neque nervum se-
cet, neque venam. Et si suppuratum urat, pus consequatur. Et si secet, eodem mo-
do. Et fracturas recte componere. Et si qua pars corporis ex natura excidat, ut
ipsam recte ad naturam retrudat. Item apprehendere fortiter ea, quæ oportet, & apprehenden-
do premere. Et apprehendere leniter ea, quæ oportet, & apprehenden-
do non premere. Et in obligando tortuosa non facere ex rectis, neque preme-
re, quæ non oportet. Et in contactu ubicumque tandem contigerit, dolorem ex su-
perfluo non exhibere. Hæc quidem igitur facilitatis, ac promptitudinis existunt.
At vero digitis decenter attingere, aut probe, aut non probe, aut longis, aut brevi-
bus, aut probe deligare omnes deligaturas, non ad artem pertinere judicatur
10 de facilitate, ac promptitudine, sed seorsim. * Quicumque suppurati fiunt pul-
mone, aut superiore, vel inferiore ventre, aut tubercula habent sive in superiore
ventre, sive inferiore, aut in pulmone, aut ulcera intrinsecus, aut sanguinem vo-
munt, aut spuunt, aut dolorem aliquem habent vel in pectore, vel in dorso; hæc
omnia habent ex his quidem, quæ in corpore insunt a bile, & pituita; ab exter-
nis vero ab aere insito calori ammixto. Sed & a laboribus, ac vulneribus. Et
quicumque quidem pulmone suppurati fiunt, ab his fiunt. Si peripneumonia corre-
ptus in judicatoriis diebus non purgetur, sed relinquatur in pulmone sputum,
ac pituita, suppuratus fit. Et si quidem statim curatus fuerit, utplurimum effu-
git; si vero neglecta fuerint illa in pulmone, corrumpitur, illis & inhærentibus, &
putrescentibus, ulceraturque pulmo, & suppuratus fit, & non amplius intro ad
se ipsum nutrimentum memorabile trahit, neque quicquam depurgatur ab eo sur-
sum, sed suffocatur, & semper amplius difficulter spirat, & respirando stertit, &
respirat illinc sursum ex pectore, tandem vero obturatur a sputo, & moritur.
Fit autem & suppuratus, si pituita ex capite ad pulmonem destillet, & pri-
mum quidem utplurimum latenter defluit, tussimque tenuem exhibet, & sputum
paulo amarius solito, & aliquando tenuis adest calor. Temporis autem progres-
su exasperatur pulmo, & intus exulceratur a pituita inhærente, ac putrescente,
& gravitatem exhibet pectori, & dolorem acutum ante, & retro, caloresque acutio-
res in corpus incidunt, & pulmo a calore trahit ad se pituitam ex toto corpo-
re: & maxime ex capite. Caput vero calefactum ex corpore, & hanc putrescen-
tem subcrassam spuit. Quanto vero magis tempus progreditur, tanto magis
pus sincerum spuit, & febres acutiores fiunt, & tussis frequens, ac fortis, & me-
dia vexat, & tandem alvus inferne turbatur. Turbatur autem a pituita; pituita
vero de capite descendit. Hic quum ad hoc pervenerit, perit, quemadmodum
dictum est in superioribus, purulento, ac putrido pulmone facto, aut ventre in-
fra erumpente. Fit præterea & ab his pulmo suppuratus, quum venula videli-
cet aliqua in ipso fuerit rupta; rumpitur autem a laboribus; & ubi rupta fue-
rit, sanguinem fundit, si quidem crassior fuerit, amplius; sin tenuior, minus, &
sanguinem quidem ipsum partim confestim spuit, partim vero, nisi vena adstrin-
gatur, in pulmonem funditur, & in ipso putrescit, & ubi putrefactus fuerit, pus
facit; progressu vero temporis aliquando pus sincerum, aliquando pus subcruen-
tum, aliquando sanguinem, & si magis repleta fuerit vena, ipsam sanguinis co-
piam acervatim a se ipsa revomit, spuiturque pus crassum ab accessoria, & intus pu-
trescente pituita. Hic si anticipetur, incipiente morbo, priusquam vena san-
guinem fundat, ac fortiter laxetur, & priusquam attenuetur, & in lecto decum-
bat, & caput corrumpi incipiat, & reliquum corpus colliquari, superstes ab hoc
morbo evadit. Si vero neglectus fuerit, & hæc occuparint, ut ea perpetiatur
aut omnia, aut plurima, perit; perit autem hic, aut ex iisdem, quæ superius di-
xi, aut a vomitu, sanguine multo multoties per vomitum rejecto. Si vero
vena omnino quidem rupta non fuerit, verum acutus tractus in ipsa fiat; fit au-
tem maxime, velut varix, qui etiam statim, ubi factus fuerit; dolorem quemdam
tenuem inducit, ac tussim aridam. Si vero diu duraverit, & neglectus fuerit, pri-
mum quidem sanguinem modicum, ac subnigrum dimittit, ac rejicit, deinde ve-
ro adhuc copiosiorem, & sincerissimum, deinde pus, patiturque quæcumque in supe-
rioribus dicta sunt. Conducit autem talibus, si ab initio curandos suscipi-
as, ut & venæ de manibus sanguinem emittant, & diæta, a qua quamsiccissi-
mus, & exanguissimus fiat. Eodem porro modo etiam venæ in latere afficiun-
tur, quæ intus in superficie sitæ sunt. Quum igitur affectæ fuerint, varicosæ-
que factæ, & intus elevatæ, & neglectæ fuerint, hæc perpetiuntur. Erumpunt
& spuunt a se sanguinem, & aliquando etiam vomunt, & suppurati fiunt, & ut-

pluri-

plurimum pereunt. Si vero curentur, incipiente morbo, rursus in loco venæ con-
sidunt ad latus, humilesque fiunt. Et pulmo ab his suppuratus redditur, & ab ip-
so etiam talia perpetiuntur, & sic moriuntur. * Cæterum superiore ventre suppura- 11
ti multipliciter fiunt. Nam quum pituita de capite copiosa, & acervatim
in superiorem ventrem fluxerit, putrescit, & in pus vertitur. Putrescit autem maxi-
me in diebus viginti una. Hoc igitur pus concutitur, & intus fluctuat ad late-
ra allabens. Hic si uratur, aut secetur, priusquam diuturnum fiat pus, sanus
plerumque evadit. Fiunt autem & superiore ventre suppurati ex pleuritide, quum for-
tis fuerit, & in judicatoriis diebus neque putruit, neque sputo rejecta est, sed la-
tus exulceratum fuerit a pituita affixa, & bile, & quum ulcus factum fuerit, red-
dit de se pus, & ex vicinis locis præ caliditate in se ipsum pituitam adducit, &
hæc, ubi computruit, pus spuitur. Aliquando vero etiam ex venis sanguis se in
ulcus ingerit, & putrefactus pus fit. Hic, si e vestigio assumatur, sanus plerumque
fit; si vero negligatur, perit. Fiunt præterea suppurati etiam, si pituita de ca-
pite delapsa, ad latus adglutinata fuerit, & putruerit. Tunc enim latus utpluri-
mum inflammatur, & patitur eadem, quæ ex pleuritide suppuratus. Fiunt &
quum præ labore, aut exercitiis, aut alio quopiam modo vena ante, aut retro fue-
rit rupta, & sic rupta, ut non statim spuatur sanguis, sed in carne acutus tractus,
sive varix fiat, & caro tracta, ac convulsa humiditatem modicam traxerit, & subli-
vida facta fuerit, & statim quidem sic affectus non percipit præ robore, ac bona ha-
bitudine; aut si etiam sentit, nihil molesti esse putat. Hic ubi deprehenderit,
quum jam præ febribus, aut potu, aut venere, aut aliqua alia re correptus, fue-
rit attenuatus, caro sauciata subresiccatur, & subcalescit, & humiditatem in se ip-
sam a vicinis tum venis, tum carnibus trahit. Ubi autem attraxerit, intumescit,
& inflammatur, & dolorem exhibet tenuem, & tussim raram, & siccam primum.
Deinde adhuc magis trahit in se ipsam, & dolorem inducit vehementiorem, &
tussim frequentiorem. Et primum quidem subpurulentum spuit. Aliquando
vero lividum, & subcruentum. Et quanto magis tempus progreditur, ampli-
us in se ipsam trahit, ac putrefacit: & de ipsa carne quantum ab initio lividum erat,
hoc pus fit, & dolorem acutum exhibet, & febrem, & tussim multam, ac frequen-
tem, & per sputum sincerum pus expuit. Si vero pus in ventre moram traxe-
rit, totum corpus ab ipso calescit. Maxime vero vicinissimæ partes. Calescen-
te autem corpore, humiditas maxime eliquatur. Et quæ quidem a supernis parti-
bus eliquatur, in supernum ventriculum maxime confluit, & pus fit, ad hoc quod
jam in ipso est. Pars vero ejus etiam in infernum ventriculum fluit; & quan-
doque alvus ab ipsa turbatur, & hominem perimit. Nam cibi ingesti secedunt incon-
cocti, & alimentum ab ipsis corpori non accedit. Et sputi sursum purgatio
non æqualis contingit, alvo nimirum calefacta, & omnia deorsum trahente in
se ipsam. Et a sputo quidem suffocatur, & stertit, dum non purgatur; a ventre ve-
ro fluente, debilitatur, & plerumque perimitur. In hujusmodi autem morbis hunc
fluxum maxime exhibet caput, utpote quod cavum est, & superne situm. Quum
enim ab alvo fuerit calefactum, tenuissimam pituitam de corpore in se ipsum tra-
hit. Ubi vero hæc in ipso fuerit collecta, reddit rursum acervatam, & crassam,
velut dictum est: & pars quidem ipsius in supernum ventriculum defluit; pars
vero in infernum. Quum igitur caput fluere inceperit, & reliquum corpus
colliquari non amplius æqualiter, ne usti quidem superstites evadunt. Supe-
rant enim supra pus influentia mala, ea quæ defluunt: & carnes liquescunt ma-
gis a malis, quam nutriuntur, ab ingestis. Qui vero hujusmodi morbos habent,
partim ab his brevi pereunt, partim diutius tempus extrahunt. Differt enim
corpus a corpore, & ætas ab ætate, & affectio ab affectione, & tempus a tempo-
re, in quo ægrotarint: & aliqui majorem tolerantiam in morbis habent, alii omni-
no ad tolerandum impotentes sunt. Proinde certitudo exacta temporis, in
quo pereunt, non est, an longum, aut breve futurum sit. Neque enim hoc tempus
certum est, quod quidam definiunt: & plerumque neque hoc ipsum supparat. Dif-
fert enim & annus ab anno, & tempus a tempore. At si quis de ipsis recte cogno-
scere, ac dicere velit, is cognoscet, omni tempore & perire, & superstites evade-
re, & pati, quæcumque tandem patiantur. * Cæterum inferno ventriculo sup- 12
purati fiunt, maxime quidem quum pituita, aut bilis acervata inter carnem, &
cutem collecta fuerit. Fiunt autem & a convulsionibus, quum venula convul-
sa rupta fuerit, sanguis effusus putrescit, & suppuratur. Si vero caro convul-
sa fuerit, aut contusa, sanguinem ex venis sibi ipsis propinquis trahit, atque hic pu-
trescit, ac suppuratur. His si quidem foras de se significationem præbuerit, & erupe-
rit pus, sani fiunt. Si vero sua sponte intro proruperit, pereunt. At vero
diffusum pus in ventriculo inferno, veluti in superno dictum est, generari haud-
quaquam poterit, sed velut a me dictum est, in tunicis, & in tuberculis innasci-
tur. Et si quidem intro notas habuerit, cognitu difficile est. Neque enim ex con-
cussione cognoscere licet. Cognoscitur autem maxime ex dolore, ubi fuerit, &
si terram figulinam, aut aliud quid hujuscemodi imposueris, brevi id resiccat.

SECTIO II.

13 * ERysipelas autem in pulmone fit, ubi pulmo fuerit nimium resiccatus, id quod
contingit ab ardore, & a febribus, & a labore, ac intemperie. Et quum su-
perresiccatus fuerit, plurimum sanguinis in se ipsum trahit, maxime quidem &
plurimum ex magnis venis. Hæ enim ipsi vicinissimæ sunt, ac ipsi incumbunt.
Trahit etiam ex aliis vicinis. Et tenuissimum, ac debilissimum trahit. Postquam
autem traxit, febris ex ipso fit acuta, & tussis sicca, & repletio in pectoribus, &
dolor acutus in anterioribus, ac posterioribus partibus, maxime circa spinam,
nimirum magnis venis percalefactis. Et vomit aliquando subcruentum, aliquan-
do lividum. Vomunt item pituitam, & bilem, & frequenter animo linquun-
tur propter sanguinis transmutationem derepente contingentem, atque hoc maxi-
mum signum est Erysipelatis in pulmone generati, & si assidua febris invasio con-
tigerit. Huic si quidem duobus, aut tribus, aut quatuor ad summum diebus id,
quod intus est, diffusum fuerit, ac transierit foras, plerumque sanus evadit. Si vero
non diffundatur, ac foras transeat, intus putrescit, & suppuratus fit, ac perit. Pe-
rit autem brevi, utpote pulmone toto suppurato, ac putrido. Si vero foras dif-
fusum intro vertatur, & pulmonem corripiat, huic nulla vitæ spes reliqua est.
Quum enim antea resiccatus pulmo traxerit in se ipsum, non amplius dimit-
tit, sed statim ab ardore, & siccitate nihil amplius suscipit, neque quicquam sur-
14 sum distribuit, sed corrumpit. * Tuberculum in pulmone fit hoc modo, quum
pituita, aut bilis coacta putrescit. Et quamdiu quidem adhuc crudius fuerit, dolo-
rem exilem, ac tussim siccam inducit. Postquam autem maturum factum fue-
rit, dolor & ante, & retro acutus fit, & calores corripiunt, ac tussis vehemens.
Et si quidem quamcitissime maturuerit, & eruperit, & pus sursum verta-
tur, ac totum expuatur, & ventriculus, in quo fuerat pus, contrahatur, ac re-
siccetur, penitus sanus evadet. Si vero ruptum quidem fuerit quamcelerrime, &
maturatum, ac repurgatum, verum penitus resiccari non poterit, sed ipsum tu-
berculum a se ipso pus produxerit, & a capite sane tunc, itemque reliquo corpo-
re pituita ad tuberculum defluens, putrescit, & pus fit, ac expuitur, per quod
homo perimitur. Perimitur autem a ventre fluente, ab his, quæ antea relata
sunt, & loquente ipso, ac intelligente omnes res, æque ut in priori tempore, resic-
catur, ac perfrigeratur, conniventque venæ in corpore omnes, utpote sangui-
ne ex ipsis a febre exusto: quandoque vero etiam præ temporis longitudine, ac
morbi magnitudine tum malorum jam præsentium, tum eorum, quæ insuper ac-
cedunt. Quod si multo tempore rumpi non possit neque sua sponte, neque a me-
dicamentis, consumitur debilitatus a doloribus vehementibus, & inedia, & tussi,
& febribus, & utplurimum perimitur. Si vero jam attenuato, & in lectum re-
clinato, pus eruperit, neque sic valde revalescunt, sed tali modo perimuntur. At si
eruperit quidem quamcelerrime, & maturuerit, maturatum autem multa sui
parte ad septum transversum effundatur, statim quidem melius habere sibi vide-
tur. Verum progressu temporis, si quidem totum per sputum rejecerit, & ven-
triculus, in quo pus inerat, considat, ac resiccetur, sanus evadit. Si vero & tem-
pus longius protrahatur, & ipse debilior fiat, & per sputum rejicere nequeat, sed u-
stus fuerit, aut sectus, & pus exeat, statim quidem, & sic melius habere sibi videtur,
15 verum tempore procedente, perimitur ab iisdem, quæ prius relata sunt. * Por-
ro in latere fiunt tubercula & a pituita, & bile, eadem ratione, qua in pulmone.
Fiunt etiam a laboribus, quum vena aliqua tracta rupta fuerit, non tamen pe-
nitus rupta, sed ita ut acutus tractus in ipsa factus sit. Siquidem igitur rupta
fuerit, statim sanguis e vena effusus putrescit, & suppuratur. Si vero acutus tra-
ctus in vena fiat, principio quidem dolorem exhibet, ac pulsat; progressu vero
temporis distribuit vena sanguinem in carnem, atque hic in carne putrescens,
pus fit. Eodem modo & caro, si quidem magis doluerit, & sanguinis plus in
se ipsam trahit ex vicinissimis venis, & statim suppuratur. Si vero minus dolue-
16 rit, tardius & trahit, & suppuratur. * Quibusdam autem, quum debiles
facti fuerint tractus in carnibus, aut venis, non suppuratur, sed fiunt dolores diu-
turni, & vocantur Ruptiones. Et quæ quidem in carne fiunt, hoc modo fiunt.
Quum caro afflicta fuerit, aut convulsa, aut percussa, aut aliud quid perpessa,
livida, velut antea dixi, fit, non sincero sanguine, sed tenui, & aquoso, eoque mo-
dico. Quum autem plus solito fuerit resiccata, percalescit, & dolorem exhibet,
& a venis, ac carnibus vicinis humiditatem in se ipsam trahit: & ubi nimium fue-
rit humectata, atque ea ipsa humiditas, ubi a carne fuerit supercalefacta, per totum
corpus dispergitur, qualis est attracta, magis tamen in venas dispergitur, quam
in carnes. Venæ enim magis trahunt, quam carnes. Trahunt tamen etiam car-
nes. Quando vero ad multam in corpore humiditatem, modica de carne attracta
fuerit, obscura jam fit, & doloris exors, & pro morbida cum tempore sana eva-
dit. Si vero caro magis fuerit percalefacta, & ampliorem humiditatem traxerit,

dolorem

dolorem exhibet: & ad quameumque corporis partem ab ipsa processerit, ac firmata fuerit, dolotem inducit acutum, & aliqui putant ipsis ruptionem transmutatam esse, verum hoc fieri non potest. Propinquissima vero ulceri sunt quæcumque talia, & alia. At humiditas de carne exilit per venas, quum autem percalefacta, & crassa, & copiosa facta fuerit, dolorem exhibet, donec similis fiat reliquæ humiditati in tenuitate, ac frigiditate. 17 * Quæcumque vero in venis fiunt, sic habent. Ipsa quidem vena, inquantum tracta est, in loco manet. Quum autem tracta fuerit (trahitur autem, ac convellitur a labore, & violentia) fit veluti varix. Percalescit autem, & trahit in se ipsam, liquidam quamdam humiditatem, quæ est a bile, ac pituita. Et ubi mixta fuerint sanguis, & humiditas de carne, crassescit sanguis, & multipliciter ipse se ipso, ea parte, qua vena convulsa est, & morbosior fit, & amplius stabilior. Et quum copiosior factus fuerit, plenitudo ipsa transmigrat, quocumque tandem contigerit, & dolorem inducit acutum, ut aliquibus videatur ruptio locum permutasse. Et si contigerit, ut ad humerum transferatur, & gravitatem in manu inducit, & torpotem, ac segnitiem. Et si quidem ad venam proruperit, aut ad humerum, & dorsum tendat, dolor plerumque statim quiescit. Fiunt porro convulsiones & a laboribus, & lapsibus, & a plaga, & si quis onus majus levet, & a cursibus, & lucta, & ejusmodi omnibus. 18 * Quicumque vero a vulneribus suppurati fiunt, aut ex hasta, aut pugione, aut jaculo, intro sauciati fuerint, quandiu quidem habuerit ulcus respirationem foras, per antiquum vulnus, & hae parte frigidum in se ipsum adducit, & calidum a se ipso hac parte emittit, & sane facile tum pus, tum si quid est, aliud expurgatur. Et si quidem & interna, & externa pars simul fuerint sanatæ, sanus penitus homo evadit. Si vero externa quidem sanata fuerit, interna vero non, suppuratus fit. Et si etiam sanatæ simul sint interna, ac externa pars, cicatrix autem intus debilis fiat, & aspera ac livida, reulceratur quandoque, atque sic suppuratus fit. Rursus exulceratur, etiamsi quid amplius laborarit, & si attenuatus fuerit, & si pituita, aut bilis ad cicatricem affixa fuerit, & si alio morbo correptus attenuatus fuerit. Ubi vero ulcus factum fuerit sive hoc modo, sive ubi externa pars, priusquam interna coaluit, dolorem acutum inducit, & tussim, & febrem, & frigiditatem ipsum sibi ipsi ulcus inducit, eo quod amplius calidum existat: & ipsum a se ipso caliditatem efflat, & pus expurgatur, & per longius tempus curatur, & tardius sanescit; quandoque vero neque sanescit. Nam caro, & ulcus ab ardore, qui est in corpore, coquitur, & nimium humectatur, ut non possit neque siccari, neque carnem producere, neque sanari. Sed cum temporis progressu moritur, patiens talia, quæ etiam prius dicta sunt. 19 * At si contingat, ut crassarum venarum aliqua sauciettur, & sanguis intro fluat, ac putrescat, suppuratus fit. Et si quidem hoc pus totum per sputum rejectum fuerit, et vena sanciata coaluerit, et ulcus intus, ac foris sanatum fuerit, penitus sanus evadit. Si vero neque ulcus intus coalescere poterit, neque vena constringatur, sed alias, atque alias sanguinem remittat. Et si statim vomatur, et spuatur, aut etiam putrescat, et pus expuatur, plerumque perimitur, aut statim sanguinem vomens, aut posteriori tempore, dum perit ab iisdem, quæ antea dicta sunt. Sæpe vero hi, quibus venarum aliqua intus sauciatur a vulneribus, aut quibusdam laboribus, aut exercitiis, aut alia quadam caussa, quum coaluerit, et sana esse videtur vena, alio tempore iterum rumpitur, idque ab iisdem contingit caussis, a quibus etiam prius patiebatur. Ubi vero iterum rupta est, sanguinem fundit, et statim pereunt sanguinem multum, ac sæpe vomentes (aut alias, atque alias sanguinem recentem vomunt) pus autem spuentes per omnem diem multum, ac crassum, tali, aut consimili modo pereunt, velut etiam in aliis morbis dictum est. 20 * At vero in his, ac similibus morbis multum refert, quantum ad facilem, ac difficilem curationem, vir sit, an mulier, qui morbum habet, juvenis, an senex, et mulier juvencula, an anicula. Et præterea tempus a tempore differt, in quo ægrotant. Interest item, an ex alio morbo ægrotent, aut non ex alio. Differt etiam affectus ab affectu, major a minore, et corpus a corpore, et curatio a curatione. His autem sic inter se differentibus, necesse est etiam tempus diuturnitatis differre; et aliis longius fieri, aliis brevius; et alios perire, alios non; et morbos aliis durabiles esse, et majores; aliis minores, et brevis temporis; aliis permanere usque ad senectutem, et commori, alias perire ab ipsis brevi. Et qui quidem juniores patiuntur eas affectiones, quæ a laboribus fieri dictæ sunt, hi et ampliores, et vehementiores ipsas patiuntur, et magis quam alii dolent, et statim in ipsis manifestæ fiunt, ut sanguinem aut spuant, aut vomant. Sed et quædam fientia fallunt ipsos, præ bona corporis habitudine. Seniores autem raro quidem patiuntur, et si patiantur, debiles ipsas perpetiuntur, utpote ipsi debiliores existentes, et remittunt magis ipsis, et affectionum majorem curam gerunt. Fiunt igitur ab initio omnino minus senioti, quam juniori, et ubi factæ fuerint, seniori debiliores fiunt, juniori vehementiores. Et juniori quidem, utpote qui habet corporis vigorem, et siccitatem, et carnem densam, ac robustam, et ad ipsa ossa assidentem, cute circum ipsam circumtenta, quum aliquid amplius laborarit, solito magis, et derepente convulsiones vehementes fiunt,

fiunt, & ruptiones multæ, ac omnigenæ venarum, ac carnium. Et horum aliqua statim manifesta fiunt, aliqua posteriori tempore comparent. At senioribus vigor fortis non inest, & carnes circum ossa diffluunt, & cutis circum carnes: & ipsa caro rara est, ac debilis, & neque tale quid pati possit similiter senior, veluti junior. Et si quid patiatur, leviter patitur, & statim manifestum redditur. Atque intantum quidem in affectionum principio juniores senioribus difficilius liberan-
21 tur. * Quum vero morbus conspicuus factus fuerit, & aut pus, aut sanguinem, aut utrumque expuerint, qui quidem juniores sunt, quum corpus ipsorum sit robustum, ac densum, non æqualiter depurgari possunt ab ulceribus, quorum pus in superno ventriculo existit. Nam & pulmo non valde trahit ad arterias, ut qui densior sit; & arteriæ, quum tenues, & arctæ sint, pus non suscipiunt, nisi modicum, & raro. Quare necesse est pus in thorace, & in ulceribus coacervari, & crassum fieri. At seniori & pulmo rarior, ac cavior est, & arteriæ ampliores, ut pus non diutius in ventriculo, & ulceribus moretur, & quicquid ejus insuper generatum fuerit, hoc totum necessario sursum attrahitur a pulmone ad arterias, & statim expuitur. In juniore igitur, utpote quum sint affectiones vehementiores, & purgatio pro sputi ratione non fiat, & febres acutiores, & frequentiores fiunt, & dolores acuti incidunt tum in ipso affectionis loco, tum in reliquo corpore, nimirum quum venæ sint robustæ, ac sanguine plenæ. Ubi vero hæ percalescunt, dolores ab ipsis transiliunt alias ad aliam corporis partem. Ac hi quidem plerumque brevi perimuntur. Senioribus vero, quum affectiones sint debiliores, & sputum ab ipsis purgetur, & febres mitiores, ac paucæ fiunt, & dolores adsunt quidem, verum exiles. Et ab hujusmodi affectionibus ne senes quidem penitus liberantur, sed longo tempore afflicti pereunt. Et aliquando pus spuunt, quandoque sanguinem, quandoque neutrum, tandemque cum his moriuntur. Moriuntur autem hoc modo, quum ipsos morbus aliquis huic, quem antea habent consimilis apprehendit, ita ut & hunc habeant, & is, quem prius habent, vehementior fiat, & utplurimum pereunt. At vero morbi, qui hos morbos efficiunt, maxi-
22 me sunt pleuritis, & peripneumonia. * Febris porro ab his fit. Quum bilis, aut pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus ab his calescit, & vocatur hoc febris. Calescit autem bilis, & pituita, intrinsecus quidem a cibis, & potibus, a quibus etiam nutritur, ac augetur; extrinsecus autem a laboribus, ac vulneribus, & a calido nimium calefaciente, & a frigido nimium frigefaciente. Calescit item a visu, & auditu. Verum minimum ab his. Rigor autem in morbis fit quidem & ab externis, ventis, aqua, serenitate, & aliis hujusmodi. Fit autem & ab ingestis cibis, ac potibus. Maxime vero & vehementior fit, quum bilis, & pituita sanguini fuerint permixta, aut altera ex his, aut utraque. Magis tamen si pituita sola permixta fuerit. Est enim pituita frigidissima ex natura. Calidissimus autem sanguis. Frigidior est etiam aliquanto bilis sanguine. Quum igitur hi humores ambo, aut alter solum, permixti fuerint ad sanguinem, ipsum congelant, non tamen omnino. Neque enim vivere posset homo, si sanguis densior, & frigidior se ipso multis modis fieret. Frigescente igitur sanguine, necesse est & reliquum totum corpus perfrigerari; & ubi hujusmodi quid factum fuerit, rigor appellatur. Et si quidem vehemens fiat rigor, vehementior est etiam tremor. Nam dum contrahuntur venæ, sanguine & coacto, & congelato, corpus & contrahunt, & tremere faciunt. Si vero minus aliquanto sanguinis coactio fiat, hoc rigor appellatur. Horror autem dicitur debilissimus rigor. Quod autem post rigorem necessario corripiat febris aut major, aut minor, sic habet. Quum sanguis percaluerit, & vim depulerit, ac rursus ad suam naturam redierit, concalescit simul & pituita, & bilis sanguini permixta. Et sanguis ipse se ipso multipliciter calidior evadit. His igitur percalefactis, necesse est febrem succedere post rigorem præ sanguinis caliditate. Sudor vero fit hac de caussa. Quicumque morbi in judicatoriis diebus judicantur, & febrilis ignis dimittit, in his de pituita, & bile, quod tenuissimum est, eliquatur, & secernitur, & seceditur partim extra corpus, partim intus, & isthic in corpore relinquitur, partim præ caliditate attenuatur, & vapor fit, & cum spiritu permixtum foras procedit. Atque hæc quidem hujusmodi sunt, & ab his sudor generatur. Quando vero quandoque calidus, quandoque frigidus est, ita contingit. Calidus quidem de percalefacto malo, & exusto, & attenuato, & debili, et non valde multo secernitur, et necesse est, ipsum calidiorem ex corpore excerni. Frigidus autem de ampliore malo secernitur, et de eo, quod reliquum est, et adhuc validum, et nondum putrefactum, neque attenuatum, neque exustum, et frigidior, ac crassior, et graveolentior prodit. Manifestum autem hoc ex hac re fit. Qui frigidum sudorem exudant, e longis morbis plerumque ægrotant, invalescente malo eo, quod in corpore relinquitur.
23 Qui vero calidum sudorem excludunt, citius a morbis liberantur. * Pleuritis, et peripneumonia fiunt hoc modo. Pleuritis quidem, quum potiones acervatæ, et fortes valde corripiunt. Percalescit enim totum corpus, ac humectatur a vino. Maxime autem et bilis, et pituita percalescit, ac humectatur. Et sane his commotis, ac humectatis, continget, ut rigor invadat ebrium, sive sobrium. Et quum

latus natura carne nudum sit præ omnibus corporis partibus, & non sit quicquam
in ipso, quod renitatur præter ventriculi cavitatem; maxime rigorem percipit. Et
quum riguerit, ac perfrigeratum fuerit, tum caro, quæ est in latere, tum venæ con-
trahuntur, ac convelluntur. Et quantum in ipsa carne inest bilis, ac pituitæ, aut in
venis, quæ in ipsa carne sunt, id magna ex parte, aut totum secernitur, introque compel-
litur ad caliditatem, carne extrinsecus condensata; atque id latus affligitur, & dolo-
rem vehementem exhibet, & percalescit, & per caliditatem trahit ad seipsum a vi-
cinis venis, ac carnibus pituitam, ac bilem. Atque hoc sane modo fit. Ubi vero ad la-
tus affixa putruerint, & per sputum rejecta fuerint, sani fiunt. Si vero & antiquum
multum affixum fuerit ad latus, & aliud insuper accesserit, statim pereunt, præ
salivæ copia expuere nequeuntes; aut suppurati fiunt, & partim pereunt, partim
evadunt. Indicium autem hæc de se præbent in septem diebus, aut novem, aut
undecim, aut quatuordecim: dolorem quoque inducunt ad humerum, & ad cla-
viculam, & ad alas, hac de caussa. Vena, quæ splenitis appellatur, tendit a splene
ad latus; a latere vero ad humerum, & sinistram manum. Hepatitis autem ad de-
xteras partes eodem modo: & quum hujus in latere pars a rigore contracta fue-
rit, & sanguis in ipsa horruerit, ad alas, & claviculam, ac humerum concedit, &
convellit, ac dolorem inducit. Eodem modo & loci circa dorsum, ab affixo ad
latus humore pituitæ, ac bilis percalescunt; & quandoque dolorem locis infra la-
tus exhibent. Sæpe vero si ad infernas partes convertatur, dolorem per venas
ad vesicam distribuit, multumque, ac biliosum æger mingit. Arbitrantur autem hu-
jus morbi caussam, ac principium rigorem esse. * Peripneumonia fit, quum 24
commota, ac calefacta pituita, ac bile, pulmo præ caliditate traxerit in se ipsum de
vicinis locis ad ea, quæ jam sunt in ipso. Et percalfacit quidem totum corpus, ac
dolorem exhibet, maxime autem dorso, & costis, & humeris, ac spinæ, nimirum
ab his in se ipsum attrahens plurimam humiditatem, & superresiccantur hæ par-
tes, & nimium calescunt. Postquam autem attraxit in se ipsum, & tum bilis, tum
pituita sedem in pulmone occupavit, putrescit, ac suppuratur. Et si quidem in die-
bus judicatoriis putrefacta per sputum rejecta fuerint, æger superstes evadit.
Si vero & ea, quæ ab initio advenerunt, susceperit, & alia insuper accesserint, &
neque spuens, neque putrefaciens superarit, præ copia eorum, quæ insuper acce-
dunt, utplurimum moriuntur. Si vero ad dies perveniant duos & viginti, & fe-
bris remittat, & in his per sputum purgati non fuerint, suppurati fiunt. Fiunt
autem maxime ex his, quibus & pleuritis, & peripneumonia vehementissima
existit. * Fit autem & peripneumonia, & pleuritis sine sputo, ambæ ex eadem 25
caussa præ siccitate. Siccant autem & calida, ubi nimium calfaciunt; & frigida, ubi
nimium frigefaciunt. Congelatur autem latus, & quæ sunt in ipso venæ, & convel-
litur, & quantum in ipso inest pituitæ, aut bilis, id a caliditate resiccatur, & dolo-
rem inducit, & a dolore febrem. Huic venam secare conducit in manu spleniti-
dem appellatam, aut hepatitidem juxta utram sane fuerit morbus. Atque sic do-
lor mollior fit & lateris, & aliarum partium. Nam vena, & quantum in ipsa inest
bilis, ac pituitæ, & ipsius sanguinis ægrotantis una cum his magnam partem fo-
ras dimittit. Pars vero ex carne per medicamenta, & potiones diffunditur, & a
calefactoriis forinsecus adhibitis, ita ut morbus per totum corpus dispergatur.
Vocatur autem hæc pleuritis sine sputo. * Peripneumonia vero, quum pul- 26
mo etiam ipse superresiccatus fuerit, & quantum in ipso inest bilis, aut pituitæ,
neque putrefacit æqualiter, neque per sputum reddit; & quantum in ipso est humi-
ditatis, aut a potu, aut a sorbitione, aut a vicinis locis, hoc totum exurit præ ni-
mia siccitate, ac caliditate. Huic potiones bibere conducit, a quibus pulmo hume-
ctatur, ac sputum rejicit. Si enim sputum non rejecerit, & durior fit, & coare-
scit, & hominem perimit. * Febris ardens corripit magis biliosos, corripit item pi- 27
tuitosos. Corripit autem hoc modo. Quum bilis commota fuerit per corpus,
& contigerit ut venæ, & sanguis attrahant bilem, eamque plurimam ex carnibus, ac
ventriculo ad eum, qui prius inest, utpote quum etiam natura calidissimus san-
guis in corpore existat. Quum itaque percaluerit ex carnibus, & ventriculo supra
eum, qui jam inest, adhuc magis a bile, percalfacit etiam reliquum corpus. Et quæ-
dam sane partes præ multa humiditate penitus resiccari non possunt. Si vero
resiccatæ fuerint, homo moritur. Extremæ vero corporis partes, utpote natura
siccæ, resiccantur, & plurima humiditas ex ipsis exuritur, & si ipsas contingere
velis, frigidas comperies, ac siccas. Quapropter hi, qui a febre ardente corri-
piuntur, internis quidem partibus a febri exuruntur, externis autem frigidi sunt.
Et lingua, ac fauces ab interno spiritu, ac caliditate exasperantur, & arescunt.
Quantum autem in ventriculo, & in vesica inest bilis, quod quidem in ventri-
culo est, aliquando deorsum exturbatur; plerumque vero in primis diebus vomi-
tur, aut in quatuor, aut quinque. Vomitur autem hac de caussa. Quum supernus ven-
triculus supercalefactus fuerit, attrahit in se ipsum, & fit vomitus. Et ob hoc ip-
sum etiam ex febre ardente, & ex pleuritide ad peripneumoniam maxime mor-
bi transmutantur. Ubi enim supernus ventriculus supercalefactus fuerit, trahit
in se ipsum, et suscipit pulmo, et fit peripneumonia, et plerumque pereunt, nimi-
rum de-

rum debiles jam existentes, & morbo alio novo insuper generato, dies transige-
re nequentes, donec sputum in pulmone concoquatur. Verum utplurimum
pereunt præ debilitate. Aliqui tamen evadunt. At quibus in vesicam confluit
quid bilis, his crassa urina mingitur, crassa autem a pituita. Biliosa vero alvi ege-
28 stio prodit, eo quod combusta sint ea, quæ sunt in ventre. * Phrenitis hoc mo-
do se habet. Sanguis, qui est in homine, maximam partem ad prudentiam con-
fert, quidam dicunt totum. Quum igitur bilis commota ad venas, & ad sanguinem
ingressa fuerit, sanguinem ex consueta compage, ac motione dimovet, & sero-
sum facit, ac calfacit. Calefactus autem, etiam reliquum corpus totum percalefa-
cit, & desipit homo, & non sibi constat præ febris copia, & sanguinis ad sero-
sitatem transmutatione, & motione non solita contingente. Assimiles autem sunt,
maxime hi, qui phrenitide tenentur, his, qui ab atra bile delirant. Nam & hi, ubi
sanguis ex bile, & pituita corruptus fuerit, morbum habent, & dementes fiunt.
Aliqui vero etiam insaniunt. Et qui phrenitide correpti sunt eodem modo. Tan-
to autem minor insania, ipsumque delirium fit, quanto paucior, ac debilior est bi-
29 lis, quam pituita. * Porro subcruentum, & lividum est sputum in pleuritide, ac pe-
ripneumonia, idque ob hanc caussam. Principio quidem plerumque neutrum spuunt,
neque lividum, neque subcruentum, unde nosse convenit, morbum vehementem esse.
Quum autem sputum subcrassum spuere cœperint, tunc maxime purgantur.
Spuitur autem id a distentione venarum, in pleuritide quidem earum, quæ sunt
in latere; in peripneumonia vero earum, quæ sunt in pulmone, & caliditatem ad
se ipsam affectio trahit. Si vero ægro abscessus fuerit ruptus, ac purulentus fue-
rit, prima mox die sanguinem, & pus subcruentum, ac lividum cum saliva spuit. Li-
vidum autem fit a sanguine, si modicus ad multam salivam ammixtus fuerit, &
30 non statim spuatur, sed semiputrefactum, & effœminatum in corpore manet. * Mo-
riuntur autem ex pleuritide, ubi & multum pituitæ, ac bilis ab initio lateri fue-
rit affixum, & multum insuper ex reliquo corpore affluxerit, & neque spuens,
neque putrefaciens superarit, præ materiæ affluentis copia. Implentur autem arte-
riæ ab his, quæ insunt, pituita, ac pure. Deinde stertit, & frequenter, & illinc sta-
tim respirat; tandem vero omnia obturantur, & moritur. Eodem modo ex peri-
pneumonia pereunt. Quicumque vero ex febre ardente moriuntur, omnes præ siccita-
te moriuntur. Et resiccantur primum quidem extremæ ipsorum partes, manus,
ac pedes. Deinde partes sicciores. Ubi autem humiditas ex corpore penitus fue-
rit exusta, ac resiccata, sanguis quidem congelatur penitus, ac perfrigeratur. Reli-
quum vero corpus exsiccatur, ac sic homo moritur. At ex phrenitide ita pe-
rit. Desipiunt in hoc morbo semper, nimirum sanguine corrupto, & ex consue-
ta motione emoto, & quum desipiant, nihil eorum, quæ ipsis exhibentur, acci-
piunt, quod saltem memoratu dignum sit. Quum vero progressum fuerit tempus,
marcescunt, ac imminuti consumuntur tum ex febre, tum quod nihil alantur. Et
primum quidem extremæ partes consumuntur, ac perfrigerantur. Deinde ipsis pro-
ximæ. Sed & frigiditatis, & febris, & dolorum principium hoc habet: Quum san-
guis, qui est in venis, perfrigeratus fuerit a pituita, transmutatur, & convellitur a-
cervatim alias alia parte, & tremit. Tandem vero omnia perfrigerantur, & moritur.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS LIBER II.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *De capitis morbis. Quomodo, capite calefacto, urinæ multæ emittantur. Cur oculi, pituita ad venas in oculis perveniente, caecutiant, & ejus curatio. Cur quibus pituita ex capite ad carnes convertitur, bene colorati esse videantur.*

2 *Ulcera qua ratione in capite, & reliquo corpore enascantur.*

3 *Capitis dolor, & bilis vomitus. Urinæ difficultas unde. Delirium unde.*

4 *Venarum circa caput supervomitus quando contingat. Aurium sonitus unde, & cur hi difficulter audiant. Sanguis quatenus sangnis vocetur. Capitis dolor. Vertigo. Gravitas.*

5 *De cerebri corrupti signis, & unde ejus corruptio contingat. Spinæ dolor unde. Animi deliquium unde. Sanguinis vomitus in cerebri corruptione.*

6 *Capitis dolor repentinus cum vocis interceptione, ac sui impotentia, & caussa.*

7 *De Carie ossis capitis.*

8 *Sideratorum signa. Capitis dolor in sideratis unde. Oculorum hebetudo. Corporis impotentia. Qui ex his convalescant, & qui non.*

9 *De Anginæ, sive Cynanchæ generatione.*

10 *De uvæ morbi generatione, & quomodo gurgulio rubicundus fiat, & postea nigrescat.*

11 *Tonsillæ, partium sub lingua, gingivæ, & quæcumque hujuscemodi hoc loco consistunt, morbi.*

12 *De morbis a capite fientibus. Capitis torpor, frequens mictio, & alia urinæ stillicidii symptomata, caput humore repletum*

significant. Quibusdam septimo, aut quartodecimo anno revertitur. Curatio per utrem coriaceum aqua calidissima impletum. Ptisanæ succus cum mercurialis succo in aqua cocto. Seri potus ad dies septem. Crustarum inustio in capitis partibus. Vena circa aures quatenus urenda.

13 *De ulceribus in capite, cruribus tumidis, velut ab aqua potu curatio. Smegma ad caput exulceratum, ex vini fæce, glandis cortice, & nitro. Capitis unguentum.*

14 *De capitis dolore cum bilis vomitu, & urinæ difficultate &c. curatio. Spongiarum aqua calida imbutarum in capitis dolore, usus. Medicamentum ad aures resiccandas.*

15 *De aquæ in cerebro signis, & curatio. Lenticulæ decoctum cum melle, & aceto.*

16 *De rigore, dolore, & febri per caput, maxime ad tempora, & adsinciput. Caussa, seu generatio hujus morbi, & ejus curatio.*

17 *De febri ex venarum circa cerebrum supervomitu, & ejus curatio.*

18 *De capitis gravi dolore nunc ad collum, nunc ad alias partes transeuntis ex venarum super vomitu, & ejus curatio. Frontis in capitis dolore, secandi ratio. Salis in fissuram frontis inspersio. Diæta.*

19 *De Cerebri a bile infestati signis, & curatione. Apii succus per nares instillatus. Sambuci folia alvum movent.*

20 *De cerebri corrupti signis. Aceti albi aquosi potus.*

21 *De capitis dolore repentino cum vocis interceptione, & ejus curatio.*

22 *De vocis privatione ex ebrietate, & qui ex hoc morbo evadant, & qui non. Cepæ decorticatæ in nares indita.*

23 *De cerebri corrupti signis, & ejus curatione.*

24 *De cariei, seu teredinis signis.*

25 *De sideratis, anteriorem capitis partem dolentibus, nec videre potentibus, &c. Fomentum ex myrrha, & æris flore ad nares. Sincipitis incisio.*

26 *De signis anginam concomitantibus, & ejus curatione. Fomentum ex aceto, nitro, origano, & nasturtii semine. Gargarismus. Ad salivam suppressam. Myrti ramulus.*

17 *Alia angina. Inflammatio ad pectus conversa: ad pulmonem conversa. Suppurati ex angina.*

28 *Alia angina, & eius curatio. Cataplasma. Gargarismus ex ficuum decocto. Farina calida in vino, & oleo cocta. Panes calidi.*

29 *De Uvæ morbi in faucibus signis, & curatione. Farinam frigidam lingere.*

30 *De Tonsillarum morbi signis. Æris flos in gurgulione inflammato.*

31 *Tuberculum sub lingua, quod hypoglossis dicitur. Ordeacea farina in vino, & oleo cocta.*

32 *Tuberculum consistens ad palatum. Uvæ passa albæ usus.*

33 *De Polypi in naso generatione, & curatione. Linum Ægyptium.*

34 *Alius Polypus, cum nasus carnibus duris impletur. Alius. Alius Polypus. Alius. Curatio. Veratri in polypos ustos inspersio.*

35 *De morbi regii nigri signis, & curatione. Asphodeli radices. Vinum Æginense. Splenicus ex morbo regio nigro. Alius morbus regius.*

36 *De febrium a bile signis. In febri biliosa pharmacum nona die. Aqua mulsa in febrienti ante medicamenti potionem. Aqua frigida in febri biliosa potus.*

37 *Alia febris, foris ad contactum debilis, intrinsecus autem ardet, & lingua ipsius aspera est, & per os, & per nares calidum spirat, & ejus curatio.*

38 *Tertiana febris. Pharmacum in febri tertiana ante quartam invasionem.*

39 *Febris quartana, cum quis alio morbo purgatus non fuerit, curatio.*

40 *De signis Pleuritidem comitantibus, ejusque curatio.*

41 42 *Alia pleuritis. Item alia.*

43 *De peripneumonia signis. Ejusque curatio. Leguminum decoctum.*

44 *Suppuratorum ex peripneumonia signa, ejusque curatio.*

45 *Alius morbus. Lateris sinistri in suppuratis sectio minus periculosa, quam dextri. Suppuratorum ex peripneumonia secandi, & puris educendi. Qui ex his evadant.*

46 *De tabescentis ex pulmonis affectu signis. Qui huic morbo sint obnoxii. Pilorum in tabe profluvium unde. Tabidorum sputum, supra carbones conjectum, male olens. Curatio.*

47 *Alius morbus appellatus tabes.*

48 *Aphtha in pulmonis fistula. Caput rarissime lavandum.*

49 *De tabis a dorsali medulla generatione, & quibus frequenter fiat, signa. Velut formicas de capite in spinam deferri videri. Genitura cum urina prodiens. Seminis in somnis profusio. Capitis gravitas, & aurium sonitus post exercitia, & ejus curatio.*

50 *De pulmonis morbi signis.*

51 *De arteria vulneratæ signis. Pulmonis ruptio quid.*

52 *De pulmonis articulis convulsis. Circuli rubicundi in tibiis. Curatio.*

53 *De Erysipelate in pulmone. Caussa, & curatio. Spleniei quibus purgandi.*

54 *De morbi dorsalis signis. Urina cruenta in morbo dorsali.*

55 *De tuberculi in pulmone generatione, & signis, & ejus curatio.*

56 *De pulmonis repleti signis. Curatio.*

57 *De pulmonis ad latus prolapsi signis. Grave quiddam in pectore incumbens. Sanguinis stridor. Curatio. Daucus, & centauri semina.*

58 *De tuberculi in latere signis, & curatio.*

59 *De hydrope pulmonis. Aqua in pulmone quomodo cognoscatur, & curetur.*

60 *De pectoris, aut dorsi rupti signis, & curatio.*

61 *De febris ardentis signis. Ex febre ardenti in peripneumonia transitus.*

62 *De febris singultientis signis.*

63 *De lethargi morbi signis, & curatione.*

64 *De morbi siccatorii signis. Corpus, velut aciculis, pungi videri. Curatio.*

65 *De febris interficientis signis, & curatione.*

66 *De morbi lividi signis, & curatione.*

67 *De morbi ructuosi signis. Curatio.*

68 *De morbo pituitoso, qui mulieres magis, quam*

SECTIO I.

1 MULTUM urinæ emittitur, ubi caput nimium incaluerit. Lique-
scit enim in ipso pituita; liquescens autem secedit partim ad nares,
partim ad os, partim per venas, quæ ducunt ad pudendum.
Quum autem ad pudendum pervenerit, mingit homo, & pati-
tur, quemadmodum ab urinæ stillicidio. Cæcutiunt autem,
quum ad venas in oculis pervenerit pituita. Aquosior enim
fit visus, & turbulentior, & splendor in oculis non similiter
splendidus est, neque in ipso comparet, si videre voluerit, similiter sicut ante, quum
splendidus, & purus esset. Hic in quadraginta diebus maxime sanatur. Si vero
longo tempore postea morbus revertatur, cutis capitis crassescit, & reliquum cor-
pus attollitur, & crassescit, ac bonum colorem habet. Hæc pituita ad carnes con-
vertitur, & ab hac crassus esse videtur, Nam carnes, quum sint perrigatæ, & elevatæ,
ac rariores, sanguinem ex venis trahunt, & propterea bene colorati esse videntur.
2 * Alius morbus. Caput ulceribus impletur, & corpus intumescit, & co-
lor morbi regii est, & alias alia corporis parte ulcera erumpunt & febris alias; at-
que alias corripit, & ex dorso aqua fluit. Huic, quum in capite pituita subbiliosa con-
nutrita fuerit, ulcera fiunt, ubi sincipur pituita, & bile perrigatum fuerit, & ubi pi-
tuita rara, & acervara fuerit, itemque bilis. Hæc enim consistit, putrescit, & ex-
ulceratur. Attenuata vero pituita ad aures penetrat. At in reliquo corpore ulcera ea-
dem ratione, qua in capite fiunt, sanguine, & bile putrefactis, quacumque in parte
fuerint collecta. Hac enim parte caro putrescit, & exulceratur, & accedentem
3 pituitam, ac bilem insuper putrefacit, & fit pus. * Alius morbus. Dolor cir-
cum circa caput vexat, & vomit bilem, & difficulter mingit, & desipit. Hic ca-
put quidem dolet præ nimia ejus calefactione. Desipit autem, quum sanguis in ca-
pite a bile, aut pituita fuerit calefactus, & plus solito commotus. Vomit autem
bilem, utpote commota ipsa in corpore. Et caput præ caliditate trahit in se ipsum,
& crassissimum quidem vomit; tenuissimum vero in se ipsum trahit. Mingit autem
4 & in hoc morbo ab iisdem, velut etiam in superiore dictum est. * A-
lius morbus. Si circa cerebrum venulæ superevomant, nomen quidem re-
ctum morbo non est. Neque enim fieri potest, ut aliqua vena sive parva, sive
magna superevomat. Nominant tamen, & dicunt supervomitum. Si vero etiam
quammaxime superevomant, morbum ab hoc ipso fieri non est verisimile. Nam a bo-
no malum fieri non potest, neque a malo utique bonum fiat. Neque rursus bonum
plus justo fieri potest. Verum superevomere videntur, quum ad venas bilis, aut pi-
tuita ingressa fuerit. Elevantur enim venæ, & pulsant, & dolor per totum caput
dispergitur, & aures sonitu percipiunt, ac nihil audiunt. Et sonitum quidem perci-
piunt, utpote venis pulsantibus, & palpitantibus. Tunc enim sonitus est in capi-
te. Graviter autem audiunt partim præ interno strepitu, ac sonitu, partim quum ce-
rebrum, & venæ circa ipsum elevantur. Præ nimia enim caliditate, vacuam circa au-
rem partem cerebrum de se ipso implet, & quum æqualis aeris copia non insit, velut
priore tempore, neque æqualem sonum exhibeat, ea, quæ dicuntur, non æqualiter
se imprimunt, atque ex hoc gravem auditum habent. Hic, si quidem erumpat ipsi
ad nares, aut ad os aqua, & pituita, sanus fit. Si vero non erumpat, septima die
maxime moritur. At si in capite venæ superevomant, id quod ab iisdem fit, quæ &
prius relata sunt. Signum vero, quod tali modo superevomant, hoc est. Quum quis
aut manum, aut caput, aut aliam quamdam corporis partem, hoc patientem incidat, san-
guis niger profluit, & turbatus, ac morbosus, quamquam neque sanguis nominari
juste mereatur, nisi tunc quum rubicundus, ac sincerus fluit. Quum itaque supere-
vomant ab iisdem caussis, dolor, & vertigo, & gravitas caput occupant. Dolor qui-
dem præ nimia sanguinis caliditate. Vertigo vero, quum acervatus ad faciem pro-
cesserit sanguis. Gravitas autem, quod copiosior sanguis fit in capite, & turbulen-
tior, ac morbosior, quam intrinsecus.

5 * *Cerebri corruptio.*

SI cerebrum corruptum fuerit, dolor ex capite spinam occupat, & ad cor animi deliquium procedit, & sudor adest, & somni expers est, & ex naribus sanguis fluit. Sæpe etiam sanguinem vomit. Corrumpitur autem cerebrum tali modo, quum aut nimium calefactus, aut perfrigeratus, biliosus, aut pituitosus plus solito factus est. Ubi vero horum aliquid perpessus fuerit, etiam spinalem medullam supercalefacit. Et quum etiam hic percalescit, dolorem spinæ inducit. Animo

vero linquitur homo, quum pituita, aut bilis ad cor consistit. Consistere autem necesse est commotis, ac humectatis. Sudor autem fit præ dolore. Sanguinem vero vomit, quum venæ, quæ sunt in capite, a cerebro fuerint calefactæ; quæ vero circa spinam sunt, a spina. Spina autem a spinali medulla. Medulla vero a cerebro, unde sane originem trahit. Quum igitur calefactæ fuerint venæ, & sanguis in ipsis efferbuerit, quæ quidem in capite sunt, venæ, distribuunt ipsum ad nares, & ad os; quæ vero circa spinam sanguifluæ, in corpus. Hic tertia, aut quinta die plerumque perit. * Alius morbus. Derepente dolor occupat caput, & statim vox 6 intercipitur, ac sui impotens fit. Hic in septem diebus moritur, si non febris invaserit. Si enim hæc invaserit, sanus evadit. Patitur autem hæc, quum atra bilis ipsi in capite commota fluxerit, maxime in partem, in qua plurimæ sunt venæ, in collum inquam, ac pectus. Deinde postridie sideratus fit, ac impotens, sanguine nimirum persfrigerato. Et si superior evaserit, ita ut sanguis calescat, sive ab his, quæ exhibentur, sive a se ipso attollitur, & diffunditur, ac movetur, & spirationem inducit, & spumescit, & a bile separatur, & sanus evadit. Si vero superior non evaserit, adhuc magis persfrigeratur; & ubi penitus persfrigeratus fuerit, & calor ex ipso defecerit, congelatur, & moveri non potest, sed moritur. At si ex ebrietatibus hæc patiatur (nam & hoc contingit) itidem moritur.

* *Caries ossis capitis.* 7

QUum caries facta fuerit in osse, dolor ex osse corripit. Temporis autem progressu cutis de capite alia atque alia parte discedit. Talia vero patitur is, cui in secunda ossis lamina, pituita superveniens resiccata fuerit. Hac enim parte rarum fit, & omnis humiditas ex ipso deficit, & quia aridum est, cutis ab ipso discedit. Hic morbus lethalis non est. * Alius morbus. Si sideratus fiat, anteriorem capitis partem dolet, & oculis non æqualiter videt, & sopotatur, & venæ pulsant, & febris debilis tenet, & corporis impotentia. Hic patitur hæc, 8 quum venæ in capite fuerint calefactæ, & calefactæ pituitam in se ipsas traxerint. Et principium quidem morbi ex hoc fit. Anteriorem vero capitis partem ideo dolet, quod venæ in hac sint crassissimæ, & cerebrum ad anteriorem capitis partem magis situm est, quam ad posteriorem. Et oculis ideo non videt, procumbente eo cerebro, ac inflammato. Impotentiæ vero ideo corpus occupant. Postquam venæ pituitam in se ipsas traxerint, necesse est præ pituitæ frigiditate sanguinem magis nunc sisti, ac persfrigeratum esse, quam priori tempore; dum autem sanguis non movetur, fieri non potest, ut non etiam corpus quiescat, ac torpeat. Et si quidem sanguis, ac reliquum corpus superarint, ita ut calescant, homo evadit. Si vero pituita prævaluerit, sanguis magis persfrigeratur, ac congelatur. Et si frigiditas, ac congelatio augescant, penitus congelascit, ac persfrigeratur homo, & moritur.

* *Angina.* 9

ANgina, sive Cynanche fit, quum pituita in capite commota acervatim deorsum fluxerit, & in maxillis, ac circa collum constiterit. Hic neque salivam deglutire potest, respirat autem violenter, ac stertit, et aliquando etiam febris ipsum corripit. Et morbus sane ex hac caussa fit, et aliquando sub ipsam linguam, aliquando paululum supra pectus.

* *Uvæ, morbus.* 10

UVa fit, quum pituita de capite ad gurgulionem descenderit, et gurgulio præceps dependet, ac fit rubicundus. Temporis autem progressu nigrescit. Nigrescit autem hoc modo. Venosus est gurgulio, ac crassus, et postquam inflammatus est, calescit, & præ caliditate sanguinem ex vena attrahit, ac ab ipso nigrescit. Quapropter si non turgentem feces, statim inflammantur. Nam vena calefacit, et præ caliditate partes circa gurgulionem sanguine replet, et brevi suffocantur.

* *Tonsillæ, ac vicinæ partes.* 11

TOnsillæ, et partes sub lingua, et gingivæ, et lingua, et quæcumque hujusmodi hoc loco consistunt: hæ omnes partes ex pituita ægrotant. Pituita autem de capite descendit. Caput autem ex corpore trahit. Trahit autem, ubi fuerit calefactum, percalescit autem a cibis, et sole, et frigore, et laboribus, ac febrili calore. Quum vero calefactum fuerit, tenuissimum ex corpore ad se ipsum trahit. Ubi vero traxerit, rursus id ad corpus descendit.

Morbi

12 ** Morbi a capite fientes.*

QUum repletum fuerit caput, & ab aliquo ex relatis percalefactum, torpor caput tenet, & frequenter mingit, & alia patitur, quæ ex urinæ stillicidio contingere solent. Idem per novem dies hæc patitur. Et si quidem per nares, aut aures aqua, & mucus erumpat, a morbo liberatur, & urinæ stillicidium sedatur, mingitque citra dolorem urinam multam, & albam ad viginti dies. Et dolor capitis cessat, & intuenti splendor ex oculis subtrahitur, & dimidiatas rerum facies se videre putat. Hic quadragesima die penitus sanus evadit. Multis vero quandoque morbus redit septimo, aut decimoquarto anno. Et capitis cutis ipsi crassescit, & ad tactum cedit; & de paucis cibis tener, ac bene coloratus apparet, & non acutum auditum habet. Quum ita habentem offenderis in principio morbi, priusquam erumpat aqua per nares, & aures, & tenuerit ipsum dolor; deraso capite, utrem coriaceum circum frontem deligare oportet, aqua plenum calidissima, quantum sustinere potest, atque hinc ipsum calefieri permittere, & ubi perfrigeratus fuerit, alium adhibere. Si vero hinc debilitetur, desistere; ac tempore interposito eadem repetere, donec remiserit dolor. Et si alvus non egerat, infusum per clysterem immittere, & urinam cientibus in potu datis, aquam mulsam aquosam insuper bibendam exhibere, & calore quammaxime foveatur. Sorbeat autem succum ptisanæ tenuem. Si vero venter non subeat, mercurialem in aqua coctam terito, ac succum excolato, & de ipso, ac de ptisanæ succo parem mensuram permisceto, & modicum mellis adjicito. Hunc succum ter in die sorbeat, & vinum mellei coloris, aquosum, album modicum, a sorbitione insuper bibat. Postquam autem eruperint ipsi per nares mucosa, & urinam crassam ejecerit, & a dolore capitis liberatus fuerit, utre amplius ne utatur, sed multa calida lotus, urinam cientia, & aquam mulsam aquosam bibat. Et primis quidem diebus milium delingat, & cucurbitam edat, aut betas per triduum. Deinde cibis utatur mollissimis, ac quammaxime per alvum subeuntibus, ita ut semper modicum ad cibos priores addat. At ubi quadraginta dies præterierint, (sedatur enim morbus maxime in tanto tempore,) capite ipsius purgato, prius medicamento exhibito, ipsum deorsum purgato, si tempus anni hoc permittat. Deinde serum ad dies septem bibendum dato, aut pauciores, si debilis existat. Si vero morbus revertatur, fomento per totum corpus adhibito, postridie veratrum bibendum dato. Deinde quanto tempore tibi visum fuerit intermittito, & tunc capite purgato, medicamento deorsum purgante exhibito, crustas octo capiti inurito, duas circa aures, duas in occipitio, hinc atque hinc ad cervicis nervum, duas in naso circa angulos oculorum. Venæ autem circa aures urendæ sunt, donec pulsare desinant. Ferramentis vero cuneoli forma paratis obliquas venas perurito.

13 Atque hæc, ubi feceris, sanitas continget. * Alius morbus. Ulceribus impletur caput, & crura intumescunt, velut ab aquæ potu, & in tibias tumor infarcitur, & si premas, color morbi regii apparet, & ulcera alias alia corporis parte erumpunt, maxime tamen circa tibias, & malum aspectum præ se ferunt. Ubi vero inflammatione liberata sunt, cito sana fiunt, & febris alias atque alias corripit. Caput autem semper calidum est, & ex auribus aqua fluit. Quum ita habet, medicamentum ei dandum est, a quo pituita, & bilis sursum purgatur, si quidem frigus fuerit, præfoto, ac calida foto. Deinde tribus diebus interpositis, caput purgato. Postea etiam deorsum purgans medicamentum bibendum dato. Si vero tempus anni ferat, etiam serum postea bibat. Sin minus, lac asininum. Post purgationes cibis quampaucissimis, & quammaxime per alvum subeuntibus utatur, & non lavet. Si vero caput exulceratur, fecem vini ad smegma faciendum comburito, & glandis corticem tritum levigatum ammisceto, & pari nitro ammixto, his defrictus multa calida lavetur. Inungat autem caput baccis lauri tritis, & gallis, & myrrha, & thure, & argenti flore, adipeque suillo, ac oleo laurino. His permixtis inungatur. Post hoc autem tempus vomitibus utatur bis in mense, & exerceat se, ac calida lavet. At si his adhibitis, ex reliquo quidem corpore morbus fuerit exclusus, verum in capite ipsi ulcera adhuc fiant, rursus capite purgato, medicamentum deorsum purgans postea bibendum dato. Deinde raso capite, fissuras raras incutito, & ubi sanguis effluxerit, confricato. Postea lanas succidas vino imbutas superligato, & postquam exolveris, spongia detergito, & ne humectato. Deinde oleo sublito, cupressum inspergito. Laneis au-

14 tem deligamentis, donec sanus fiat, utatur. * Alius morbus. Dolor caput corripit, & si paululum moveatur, bilem vomit. Quandoque etiam urinam difficulter emittit, ac desipit, & septima die quandoque moritur; & nona quoque, ac undecima, septimam transgressus, si non eruperit per nares, aut aures. Si vero eruperit, evadit. Fluit autem aqua subbiliosa. Deinde temporis progressu putrefacta pus fit. Quum igitur ita habuerit, quandiu quidem dolor tenuerit in principio, priusquam ex naribus, ac auribus erumpat, spongias aqua calida imbutas cito capiti admoveto. Si vero his non laxetur, utre utaris eodem modo, ve-

lut in superiore morbo. Bibat autem aquam mulsam aquosam; Sin minus,
aquam de farina crassa in ipsa macerata. Sorbeat ptisanæ quoque succum, & vi-
num album aquosum insuper bibat. Postquam vero per aures eruperit, & febris,
ac dolor remiserit, cibis utatur per alvum subeuntibus, a modicis initio facto,
semper aliquid addendo. Et caput calida lavetur; & aures colluat aqua pura, &
spongiam melle tinctam indat. Si vero neque sic reficcetur, sed diuturna fluxio
fiat, collutione facta, argenti florem, sandaracham, cerusam, singula æquis por-
tionibus trita, levigataque in aurem indito, eamque expleto, & si quid præterlaba-
tur, de medicamento amplius supetaddito. Ubi vero resiccata fuerit auris, ex-
purgato, ac medicamentum eluito. Postea (obsurdescit enim primum resiccata)
lenibus fomentis aures foveto. Nam & sic vix, ac longo tempore sedabitur. Mo-
riuntur autem etiam, si dolor in aure fuerit, & nihil in septem diebus eruperit.
Hunc multa calida lavato, & spongias aqua calida imbutas exprime, & tepidas
ad aurem appone. Si vero neque sic erumpat, auri fomentum adhibeto. Sorbitio-
nibus autem, ac potionibus iisdem utatur, quibus in superioribus. * A- 15
lius morbus. Si aqua in cerebro fuerit, dolor acutus per sinciput, ac tempo-
ra emergit, alias alio loco: & rigor, ac febris alias atque alias, & regiones o-
culorum dolet, & cæcutit, & pupilla finditur, & ex uno duo se videre putat, & si
surrexerit, vertigo ipsum corripit, & ventum non sustinet, neque solem; & au-
res tinniunt, ac inter audiendum strepitu offenditur; & vomit salivam, ac pituitam,
quandoque etiam cibos; & capitis cutis attenuatur, & contactu gaudet. Quum sic
habuerit, primum dandum est ipsi medicamentum, quod sursum pituitam edu-
cit, & postea caput purgato. Deinde interposito tempore, medicamentum deor-
sum purgans bibendum dato. Postea cibis quammaxime alvum subeunti-
bus ipsum reficito, semper modica addendo. Postquam vero comederit jam cibos
sufficientes, vomitibus jejunus utatur, lenticulæ decocto mel, & acetum miscens,
& olera antea comedens: & in illa die, qua vomuerit, primum cyceonem bi-
bat tenuem; postea ad vesperam cibis modicis utatur, & non lavet, & a cibis deam-
bulet, itemque mane, vitans ventum, ac solem, & ad ignem ne accedat. Et si qui-
dem talia faciens, sanus fiat, bene est. Sin minus, vere, ubi ipsum prius purgaris
primum veratro, postea etiam in nares medicamentum infundito, & pauco tempo-
re interposito, deorsum purgato. Deinde cibis reficito. Postea inciso capite ju-
xta sinciput, ad cerebrum usque perforato, & veluti sectionem, ac perforatio-
nem curato. * Alius morbus. Rigor, dolor, & febris per caput: maxi- 16
me ad aurem, & ad tempora, & ad sinciput, & oculorum regiones dolet, & super-
cilia ipsi incumbere videntur, & gravitas caput detinet, & si quis ipsum move-
rit, minget, & multum, ac facile mingit, & dentes torpent, & stupor ipsos te-
net, & venæ attolluntur, ac pulsant in capite, & non potest quietus esse, sed an-
xius est, ac desipit præ dolore. Huic si quidem per nares, aut aures eruperit, a-
qua profluit subpurulenta, & sanus evadit. Sin minus, plerumque in septem die-
bus moritur. Hic morbus maxime fit ex febre lypiria, quum liberatus a fe-
bre, nondum purgatus, aut cibis se impleverit, aut inebriatus fuerit, aut in sole
laborarit. Quum sic habuerit, primum sanguinem de capite mittito, undecumque
tibi visum fuerit. Et post sanguinis missionem, raso capite perfrigeratoria ipsi
adhibeto. Et si alvus non subeat, infusum per clysterem immittito. In potu ve-
ro ptisanæ succum frigidum dato, & aquam insuper bibendam. Si vero ad per-
frigeratoria non remittat, transmutatione facta, utre utitor, ac calefacito; postquam
autem quieverit dolor, cibis utatur alvum subeuntibus, & ne impleatur. Ubi
vero vigesimum diem attigerit, sedato dolore, fomento capiti ipsius adhibito,
ad nares medicamentum apponito, & interposito triduo medicamentum deor-
sum purgans exhibeto. * Alius morbus. Si venæ circa cerebrum sangui- 17
nem supervomuerint, ac cerebrum calefecerint, febris emergit fortis, & do-
lor ad tempora, & sinciput, ac posteriorem capitis partem; & aures tinniunt, ac
flatu implentur, & nihil audit, & anxius est, & se ipsum præ dolore jactat. Hic
quinta, aut sexta die moritur. Quum sic habuerit, caput ipsius calefacito. Si e-
nim per aures, aut nares aqua eruperit, mortem effugit. Si vero sex dies evase-
rit, victum ipsi velut in superiore morbo constituito. * Alius morbus. 18
Si venæ supervomuerint in caput, dolor gravis totum caput tenet, & ad col-
lum, & alias ad alias capitis partes transit. Et ubi surrexerit, vertigo ipsum
corripit, febris autem non invadit. Quum igitur sic habuerit, deraso capite, si
non calefactoriis cesserit, frontem ea parte, qua capillus desinit, a capite findi-
to; ubi vero secueris, disparata, ac diducta cute, quum sanguis defluxerit, salem
tenuissimum inspergito, & postquam effluxerit sanguis, fissuram componito, &
duplici filo totam ipsam includito. Deinde splenium cera, ac pice illitum, ulce-
ri imponito, & lana sordida superimposita deligato, & ad dies septem ne solvito, si
non dolor vexet: si vero dolor adsit, exolvito. Donec autem sanus fiat, aquam
de macerata in ipsa crassa farina bibendam dato, & ptisanæ succum sorben-
dum, & aquam insuper bibendam. * Alius morbus. Si cerebrum bile in- 19
festatur, febris emergit debilis, & rigor, & dolor per totum caput, maxime
ad tem-

ad tempora, ad sinciput, & ad regiones oculorum; & supercilia ipsis impendere videntur, & ad aures dolor procedit, & quandoque per nares bilis defluit; & oculos hebetes habent, & plerisque dolor ad dimidiam capitis partem extenditur, quandoque etiam per totum caput. Quum sic habuerit, perfrigeratoria ad caput apponito, & postquam dolor, ac fluor cessarit, apii succum in nares instillato, & ne lavet, quandiu dolor obtinuerit. Et sorbeat milium tenue modico melle affuso, & bibat aquam. Si vero alvus non subeat, brassicas edat, & succum sorbeat. Sin minus, folia sambuci eodem modo. Et postquam tempestivum tibi esse visum fuerit, cibos quammaxime alvum subeuntes, ipsi exhibeto. Et si depulso fluore, ac dolore, gravitas ipsi supra supercilia incumbat, & in naso mucus crassus, ac putridus fuerit, fomento ex aceto, & aqua, ac origano ipsi adhibito, deinde calida aqua loto, florem æris, & myrrham ad nares apponito. Atque his factis, plerum-
20 que sanum efficies. Morbus autem non est lethalis. * Alius morbus. Si cerebrum corruptum fuerit, dolor ex cervicis nervo ad spinam tendit, & ad cor frigus descendit, & derepente novus sudor adest, & per nares sanguis fluit. Vomunt quoque multi. Hic triduo moritur. Si vero septem dies transgrediatur: plerique autem non transgrediuntur: & si sanguinem vomat, aut e naribus fundat, neque calida ipsum lavato, neque calefactoria adhibeto. Verum acetum album aquosum bibendum dato, & si debilis sit, ptisanam sorbendam. Si vero plus justo sanguinem vomere tibi videatur, aut ex naribus ipsi fluat, a vomitu quidem bibat farinam trimestris tritici in aquam inspersam. Si vero ex naribus fluat, venas & in brachiis, & in temporibus, spleniis suppositis deligato. At si neutrum horum ipsi affuerit, dolet autem cervicis nervum, & collum, & spinam, & frigus ad cor processerit, cum ervo pectora, & dorsum, & cervicis nervum, & collum calefacito. Nam his factis, maximam utilitatem capere poterit. Verum pauci hujusmodi morbum ef-
21 fugiunt. * Alius morbus. Sanum derepente invadit dolor circa caput, & statim vox intercipitur, & stertit, & os hiat; & si quis ipsum vocet, aut moveat, solum suspirat, nihil autem intelligit, & multum mingit, & mingere se non sentit. Hic si non febris ipsum corripiat, in septem diebus moritur. Si vero corripiat, plerumque sanus fit. Hujusmodi vero morbus senioribus maxime fit, & magis quam junioribus. Hunc, ubi sic habuerit, lavare oportet multa calida, & quammaxime calefacere, & aquam mulsam tepidam in os instillare. At si resipiscat, & morbum effugiat, ubi ipsum cibis refeceris, ita ut viribus valere tibi visus fuerit, indito in nares ipsius medicamento, & paucis diebus interpositis, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Si enim ipsum non purgaveris, timor est, ne rursus morbus rever-
22 tatur. Effugiunt autem non ita valde ex primo. * Alius morbus. Si quis ex ebrietate voce privetur, & statim sane ipsum etiam febris corripiat, sanus fit. Si vero non corripuerit, die tertia moritur. Si itaque in ita affectum incideris, multa calida lavato, & spongias in aqua calida tinctas ad caput apponito, & cepas decorticatas in nares indito. Hic si quidem apertis oculis, & loquutus, ad se redierit, & non nugetur, hac die sopore pressus jacet; postridie vero sanus fit. Si vero exurgens bilem vomuerit, insanit, & moritur maxime in quinque diebus, si non dormierit. Huic igitur hæc facere oportet. Multa calida lavato, donec ipse ad se ipsum redeat. Deinde multo oleo illitum, ad stragula molliter reclinato, & vestimentis contegito, & neque lucernam apud ipsum ardere, neque loqui permittito. Utplurimum enim ex balneo obdormit, & si dormierit, sanus evadit. Postquam vero ad se redierit, primis tribus, aut quatuor diebus, milium tenue sorbeat, aut ptisanæ succum, & vinum mellis speciem referens bibat. Deinde cibis utatur mollissimis, ac paucis primum.

23 ** Cerebri corruptio.*

SI corruptio cerebrum invaserit, dolor tenet maxime anteriorem capitis partem, & paulatim etiam intumescit, & livida fit, & febris, & rigor apprehendit. Quum ita habuerit, secare oportet, qua parte intumuit, et perpurgato osse, ipsum radere, donec ad secundam laminam perveniat, deinde velut fracturam curare.

SECTIO II.

24 ** Caries, sive teredo.*

QUum caries facta fuerit in osse, dolor ex hoc corripit ipsum os, et progressu temporis attenuatur, ac inflatur, et fit in ipso fractura. Et si hanc resecueris, comperies ipsum os elevatum, et asperum, ac fulvum. Quibusdam vero etiam ad cerebrum usque corrosum. Ubi in hoc modum affectum incideris, si quidem ultra corrosum fuerit, sinere optimum est, et ulcus quamcelerrime curare. Si vero corrosum non fuerit, sed asperum, ad secundam usque laminam rasum, velut præcedens curare. * Alius morbus. Si sideratus quis fiat, et anteriorem capitis

pitis partem dolet, et oculis videre non potest, sed sopor ipsum tenet, et venæ in temporibus pulsant, et febris debilis tenet, et totius corporis impotentia, et emacescit. Quum sic habuerit, multa calida ipsum lavato, et calefactoria ad caput adhibeto. A fomentis vero myrrham, et æris florem in nares infundito. Sorbeat autem ptissanæ succum, et aquam bibat. Et si quidem, ubi hæc feceris, melius habuerit, bene est; sin minus, quæ una spes reliqua est, sinciput ipsius findito, et ubi sanguis defluxerit, labiis compositis curato, ac deligato. Si vero non secueris, decimo octavo, aut vigesimo die plerumque moritur.

* *Angina*. 26

FEbris corripit, et rigor, et dolor capitis; et maxillæ intumescunt, et sputum difficulter deglutit. Expuit autem et salivas duras, ac paucas; et infra in faucibus stertit: et si apprehensa lingua inspexeris, gurgulio non magnus est, sed mollis, fauces autem intrinsecus saliva viscosa plenæ sunt; et non potest exscreare, et decumbere non sustinet, verum si decumbat, suffocatur. Hunc si ita affectum deprehenderis, hæc facito. Primum quidem cucurbitas ad verticulum in collo primum affigito. Deinde in capite prærafo, et juxta aurem ab utraque parte apponito. Et ubi cucurbitam affixeris, ad multum tempus adhærere finito. Postea fomentum ipsi ex aceto, nitro, origano, et nasturtii semine adhibeto. Hæc terito, et cum aceto pari aqua permixta diluito, ac parum olei instillato. Deinde in ollulam infusis, operculo addito, arundinem cavam immittito, et prunis imposita fervefacito: et ubi per arundinis fistulam vapor ascenderit, hianti ore vaporem intro trahat, cavens, ne fauces adurat. Forinsecus autem spongias aqua calida imbutas, ad genas, ac maxillas apponat. Gargarismus porro ipsi parandus est, ex origano, satureja, apio, mentha, et modico nitro, cum aqua mulsa aquosiore, et modico aceto instillato; prædictarum herbarum folia trita, et nitrum in aqua mulsa diluito, tepefacito, ac sic gargariset. At si saliva supprimatur, myrthi ramulum complanatum sumito, et tenera ipsius summa parte incurvata, ac molli lana obvoluta, in fauces immissa, salivam expurgato. Et si venter non egerat, glandem subdito, aut clysterem adhibeto. Sorbeat autem ptisanæ succum, et aquam bibat. Si vero tumor ipsi oboriatur, et ad pectus intumescat, ac rubicundus fit, et ardeat, amplior spes salutis est. Facienda vero hæc sunt, postquam inflammatio foras conversa fuerit. Betas in frigidam aquam tinctas apponat. Tepidas collutiones ore gargariset, et ne lavet. Hæc faciens maxime evaserit. Est autem morbus lethalis, et paucissimi evadunt. * Alia angina. Febris, et dolor capitis corripit, et fauces inflammantur, itemque maxillæ, et salivam deglutire non potest, 27
spuit autem crassam, ac multam, et difficulter loquitur. Quum ita habuerit, primum cucurbitam affigito eodem modo, veluti supra diximus. Deinde spongiam aqua calida imbutam, ad collum, ac maxillas adhibeto. Aquam autem mulsam aquosam colluendam dato. Et succum ptisanæ sorbere cogito. Si vero ipsi talia facienti saliva non exierit, eodem modo, velut in priore fomentum adhibeto. At si ad pectus convertatur inflammatio, aut ad collum, betas, aut cucurbitas concisas, in frigidam aquam tinctas superimponat, et frigidam aquam bibat, quo saliva facilius exscreetur. Quum autem ad pectus extumuerit, plerique evadunt. Si vero faucibus, ac tumoribus sedatis, morbus ad pulmonem conversus fuerit, febris statim corripit, et lateris dolor, et utplurimum moritur, ubi hoc factum fuerit. Si vero quinque dies effugerit, suppuratus fit, si non ipsum statim tussis invaserit. Si vero invaserit, facta exscreatione depurgatus, sanus fit. Huic quamdiu dolor latus tenuerit, latus calefaciendum est, et adhibenda, quæ in peripneumonia adhiberi solent. At si quinque dies effugerit, et febris remiserit, tussis autem remanserit, primis quidem diebus sorbitionibus utatur. Postquam autem cibos sumere inceperit, quampinguissimos, ac maxime salsos edat. Quod si tussis non afficerit, nimirum suppuratum fieri scito, et ubi cœnavit, quum dormire volet, allium edat crudum quamplurimum, et vinum insuper bibat vinosum meracius. Et si quidem ita pus eruperit, bene habet; sin minus, postridie calida loto suffitum adhibeto, et si eruperit, velut suppuratum curato. * Alia angina. 28
Linguæ posterior pars inflammatur, itemque locus sub tonsillis ad guttur, et neque salivam, neque quicquam aliud deglutire potest. Si vero coactus fuerit, per nares ipsi effluit. Quum ita habuerit, mentam viridem tritam, apium, origanum, et nitrum, et rhoem rubrum melle diluito, et ad crassam formam redacta, intus linguæ, qua parte tumet illinito. Postea ficus aqua coquito, et de rhoe parum tritum, hoc ficuum decocto diluito, ac gargarisandum dato, si id potest; sin minus, colluendum. Bibendam vero aquam de farina crassa in ipsa macerata exhibeto. Foris autem cervicem, et maxillas, farina calida in vino, et oleo cocta integito, et panes calidos apponito. Suppuratur enim plerumque in loco sub tonsillis, et si quidem sua sponte eruperit, sanus fit. Si vero non rumpatur, ubi digito contigeris, an molle sit, ferramento acuto ad digitum alligato perforato. His adhibitis, multi sani fiunt. Est autem hic morbus minime lethalis.

* *Uva*,

29 ** Uva, morbus.*

SI uva morbus in faucibus fiat, summa gurgulionis pars aqua impletur, & rotunda fit, ac pellucida, & spirationem intercipit. Et si maxillæ ab utraque parte inflammatæ fuerint, suffocatur. Si vero ipse morbus per se consistat, maxillis non inflammatis, minus moritur. Quum sic habuerit, gurgulionem digito apprehensum sursum ad palatum apprimito, & summam ipsius partem præsecato. Postea foliorum hortensium condimentariorum decoctum gargarisandum dato, & farinam frigidam delingendam, aquamque insuper bibendam; & ne lavet.

30 ** Tonsillæ, morbus.*

SI tonsillæ fiant, intumescunt sub maxillis ab utraque parte, & ad contactum foris durum est tuberculum, & gurgulio totus inflammatus est. Quum sic habuerit, immisso digito tonsillas protrudito, ad gurgulionem autem florem æris siccum illinito: & foliorum condimentariorum hortensium decoctum, velut a sole calidum gargarisandarum dato. Foris qua parte tumor est, ordeaceam farinam in vino, & oleo coctam calidam pro cataplasmate apponito. Postquam vero tubercula mollia esse tibi visa fuerint intrinsecus ad contactum, scalpello ipsa pertundito. Quædam etiam sua sponte sedatur.

31 ** Tuberculum sub lingua.*

SI tuberculum sub lingua, hypoglossis appellatum, fiat, lingua intumescit, & pars sub ipsa, ac externa ad tactum dura est, & salivam deglutire non potest. Quum sic habuerit, spongiam aqua calida imbutam apponito, & ordeaceam farinam vino, ac oleo coctam, foris ubi tumor est, imponito. Gargariset ficuum decoctum, & ne lavet. Postquam autem purulentum factum fuerit, secato. Aliquando vero sua sponte erumpit, & sedatur non sectum. Si vero foras suppuraverit, perurito.

32 ** Inflammatio consistens ad palatum.*

SI inflammatio constiterit ad palatum, intumescit, & suppuratur. Quum sic habuerit, tuberculum urito. Ubi vero exierit pus, reliquum eluito primum nitro, & aqua calida, deinde vino. Postquam autem elueris, uvam passam albam exemptis vinaceis tritam, in usturæ locum indito, & ubi exciderit, vino meraco tepido colluat, & ubi edere quid, aut sorbere valet, spongiam indat, atque hæc faciat, donec sanus fiat.

33 ** Polypus.*

SI polypus fiat in naso, ex medio cartilaginum dependet, veluti gurgulio, & ubi expirationem facit, progreditur foras, & est mollis; ubi vero inspirationem facit, retrocedit; & loquitur obscure, & quum dormit, stertit. Quum sic habuerit, spongiam in rotundum concisam, & velut spiram factam, lino Ægyptio obvolvito, ac duram efficito. Sit autem eius magnitudinis, ut ad nasum quadret. Spongiam vero quadruplici lineo filo deligato, ita ut unumquodque longitudinem habeat cubitalem. Deinde facto uno ipsorum principio, virgam stanneam tenuem sumito, quæ ad alteram sui partem foramen habeat, & transmisso per foramen filorum principio, virgam in acutam in os transmittito, & attrahito, donec filorum principium apprehendas. Postea specillo instar ungulæ bisulcato sub gurgulionem supposito, retinens trahito, donec polypum extraxeris. Postquam vero ipsum extraxeris, & sanguis fluere desierit, siccum linamentum specillo obvolutum indito, & de cætero æris flore in melle cocto, linamentum illine, atque sic in nasum inde. Et ubi jam ulcus curatum fuerit, plumbum efformatum, ita
34 ut ad ulcus perveniat, melle illine, & donec sanus fiat, appone. * Alius polypus. Impletur nasus carnibus, & ad contactum caro dura apparet, & per nasum spirare non potest. Quum sic habuerit, fistula immissa, ferramentis tribus, aut quatuor urito, & post ustionem veratrum nigrum tritum injicito, & postquam computruerit, ac exciderit caro, lineamenta melle illita cum æris flore indito, & ubi curatum fuerit ulcus, plumbeas massas, sive fistulas melle illitas immittito, donec sanus fiat. Alius polypus. Intrinsecus ex cartilagine caro rotunda prominet, quæ ad contactum mollis est. Quum ita habuerit, chordam nerveam accipito, & facta in ipsa parva ansula, eam tenui filo obligato, deinde alterum principium per ansulam transmittito, alia majore ansa facta. Postea principium illud per virgam stanneam transmittito. Deinde ansam illam majorem in nasum indito, & specillo insecto ipsam circum polypum obducito, ac adaptato, & ubi circumsita fuerit, virgam in os transmittito, & arreptam ipsam trahito,

eodem modo specillo instar ungulæ bifurcato supposito sub gurgulionem, ac renitente. Postquam autem extraxeris, curato velut superiorem. Alius polypus. Intrinsecus circa cartilaginem alicunde durum quid nascitur, & videtur quidem caro esse; si vero ipsum attigeris, strepitum edit, velut lapis. Quum sic habuerit, fisso per scalpellum naso expurgato, deinde inurito. Atque hoc facto nasum rursus consuito, & ulcus curato, linamentum melle illitum indens, & ubi computruerit, æris florem cum melle illinito. Fiat autem curatio plumbeis massis iti dem immissis. Alius polypus. Nascuntur ex obliquo cartilaginis in summo, velut cancelli. Omnes autem hos urere oportet, & post ustionem veratrum inspergere; postquam autem computruerint, æris flore cum melle expurgare. Curatio autem etiam plumbo immisso fiat.

* *Morbus regius niger.* 35

COlor fit niger circa faciem, & maxime circa partes, velut in umbra occultatas; & oculi cum virore pallidi, itemque lingua inferne, & venæ sub lingua crassæ, ac nigræ; & est homo sine febre, ac mingit urinam crassam, biliosam. Quum ita habuerit, primum venas sub lingua secato, deinde calida multa loto, asphodeli radices bibendas jejuno dato, ita ut æquales quinque radices depurgatas in vino coquas, & apii foliorum, quantum manus plena capit, addas. Affundito autem vini dulcis tres heminas dimidiatas Æginenses, ut a coctura semihemina supersit. Hoc permixtum bibendum dato. Postquam autem minxerit, cibis alvum subeuntibus utatur, & a cibo cicer album edat, & vinum album, multum, aquosum bibat, & apium, ac porrum in cibo edat; faciat autem hæc per dies septem, & si quidem in his color probe depurgatus esse tibi visus fuerit, bene est; sin minus, etiam alios tres hæc faciat. Postea interposita una atque altera die, medicamentum ad nares apponito. Deinde pharmacum deorsum purgans bibendum dato, a quo bilis purgatur. Et si splenicus fuerit, asininum lac, aut serum postea exhibeto. Hæc faciens, sanum efficies. Alius morbus regius. Febris corripit debilis, & gravitas caput tenet, & quibusdam sane febres cessant. Ipse vero fit cum virore pallidus, & maxime oculi, & debilis est, & corporis impotentia adest, & urinam crassam cum virore pallidam emittit. Hunc calida lavato, & urinam cientia bibenda dato. Postquam autem purior esse tibi visus fuerit, & color melior apparuerit, medicamentum ad nares appone, & postea deorsum purgans bibendum præbe. Cibis autem utatur quammollissimis. Vinum bibat album, dulce, aquosum. Hæc faciens, sanus evadet.

* *Febris a bile.* 36

SI bile infestatur homo, febris ipsum corripit quotidie, ac dimittit. Detinet autem in meridie; & os amarum est, & quum sine cibo manet, offendit hoc ipsum. Ubi vero ederit, strangulatur, & a modicis quibusdam cibis impletur, & abominatur, & vomitiones ipsum invadunt; & ad lumbos, ac crura gravitas incumbit, & multum dormit. Hic, si post febrem exudarit frigidum, ac multum sudorem, & febre non liberetur, morbum diuturnum sentiet. Si vero non sudarit, citius judicatur. Quum sic habuerit, & ad nonum diem devenerit, pharmacum dato. Nam si statim a febris initio dederis, postquam purgatus est, febris repetit, & rursus medicamento opus habet. At, si os non afficiatur, verum ad imum ventrem tormen irruat, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & postea lac asininum, aut serum, aut aliquem succum. Si vero debilis fuerit, per clysterem subtus eluito. Ante medicamenti vero potionem, si quis febriat, danda est ipsi aqua multa aquosa. Altera autem die, qua febris detinet, aquam frigidam, quantum bibere volet, dabis. Ubi vero remiserit febris, ptisanæ succum, aut milium tenue sorbeat, & vinum album, odoratum, aquosum insuper bibat. Si vero febris neque noctu, neque interdiu remittat, & ad contactum supernas partes habeat calidas, venter autem, & pedes frigidi sunt, & lingua aspera; huic medicamentum ne dederis, sed molli infuso per clysterem subluito, & ptisanæ succum bis in die frigidum sorbendum dato, & vinum aquosum insuper bibendum. Reliquo vero tempore aquam frigidissimam bibat. Hic, si quidem septima die exsudarit, & febris ipsum dimiserit, bene est; sin minus, decimaquarta die plerumque moritur.

* Alia febris. Foris ad contactum febris debilis est, intrinsecus autem ardet, & lingua ipsius aspera est, & per nares, & per os spirat calidum. Quinta die præcordia dura sunt, & dolor inest, & calor, qualis in morbo regio apparet, & crassam, ac biliosam urinam ejicit. Hunc, si septima die rigor, & febris vehemens apprehenderit, & exsudarit, bene est; sin minus, moritur septima, aut nona. Corripit autem maxime hic morbus, si non squalidus fuerit. Quum sic habuerit, quotidie calida lavato, aquamque mulsam aquosam multam bibendam dato, & ptisanæ succum frigidum bis in die sorbendum. A sorbitione vero vinum bibat aquosum, album, modicum. Si vero alvus non egerat, clysterem adhibeto, aut 37

to, aut glandulam subdito. Cibum autem ne exhibeas, donec febris remittat. Ubi
vero sedata fuerit, pharmacum deorsum purgans bibat, Revertitur enim quan-
doque morbus, si impurgatus permanserit. Et amplius morbus hic rursus corri-
38 pit, si sanguis nimium biliosus factus fuerit. * Alia febris. Si tertiana febris
tenuerit, si quidem non omissis tribus invasionibus, quarta corripiat, pharma-
cum deorsum purgans, bibendum dato. Si vero pharmaco non opus habere tibi
videatur, radicum quinque folii tritarum acetabuli mensuram ex aqua biben-
dam dato. Si vero neque sic cesset, multa calida loto, trifolium, & silphii succum,
in vino pari aqua ammixta, bibenda præbeto, & reclinato vestimenta multa integi-
to, donec exsudet. Postquam vero exsudarit; si sitiat, polentam cum aqua bibat.
Vesperi autem milium coctum tenue sorbeat, &, vinum insuper bibat, donec febris
cesset, & cibis quammollissimis utatur.

39 ** Febris quartana,*

QUum febris quartana ex alio morbo non purgatum apprehenderit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Deinde caput purgato. Postea rursus infra purgato. Si vero his factis non cesset, interpositis duabus invasionibus post purgationem infernam, multa calida ipsum lavato, & seminis hyoscyami milii magnitudinem, & mandragoræ tantundem, & succi silphii trium fabarum magnitudinem, & trifolii tantundem, in vino meraco bibat. At si firmus, & sanum se esse putans ex lassitudine, aut profectione febre correptus, ad quartanam deveniat; fomentis ipsi adhibitis allium dato, in melle tinctum. Deinde lenticulæ decoctum bibat, melle, & aceto ammixtis. Postquam autem repletus fuerit, vomat. Postea calida lotus, ubi frigidus fuerit, cyceonem ex aqua bibat. Vesperi cibis mollibus, & non multis utatur. Altera vero exacerbatione, ubi multa calida laveris, & stragula ipsi intexeris, donec exudet, statim veratri albi radices trium digitorum longitudine, & trifolii drachmam, & succi silphii duarum fabarum magnitudinem in vino meraco bibat. Et si vomitiones ipsum urserint, vomat. Sin minus, post caput purgatum. Cibis autem utatur quammollissimis, & acerrimis. Quum vero exacerbatio ipsum invaserit, jejunus medicamentum ne bibat.

40 ** Pleuritis.*

PLeuritis, ubi corripuerit, & febris, & rigor tenet, & dolor per spinam ad pe-
ctus, & erectæ cervicis spiratio, & tussis, & saliva alba, ac subbiliosa, & non
facile per tussim rejicit, & per inguina dolor est, & cruentam urinam mingit.
Quum ita habuerit, siquidem febris septima die remiserit, sanus evadit. Si vero
non remittat, devenit morbus ad undecimum, aut decimumquartum diem. Et sa-
ne multi in his diebus moriuntur. At si decimumquartum transgrediatur, evadit. Quum
ita habuerit dolor, calefactoria adhibeto. Bibat autem mel, æquali aceto affuso co-
ctum, ita ut quanta fuerit mensura cocti mellis, & aceti, undevigesimam partem
aquæ affundas. Hoc paulatim, & frequenter bibendum dato; & postea quoque a-
quam modico aceto affuso ammisceto. Sorbeat & milii succum, melle modico adstil-
lato frigidum, quartæ heminæ partis mensura, quoties utrumque cibum sumit,
& bibat vinum album vinosum, aquosum modicum. Sit autem vinum quammollissi-
mum, odorem non habens. Ubi vero febris dimiserit, per biduum milium bis in die
sorbeat, & betas jucundissime paratas edat. Deinde catulum, aut aviculam coquat,
& jus sorbeat, & de carnibus parum edat. Reliquo vero tempore, maxime quan-
diu a morbo tenetur, in prandio milium sumat, vesperi cibis paucissimis, ac
41 mollissimis utatur. * Alia pleuritis. Febris tenet, & tussis, ac rigor, & dolor
ad latus, & quandoque ad claviculam, & salivam spuit subbiliosam, ac subcruentam.
Quod si ægro abscessus ruptus fuerit, qua parte dolor maxime urget, calefacto-
ria adhibeto, & calida lavato, si non magna febris ipsum teneat. Sin minus, non.
Bibendum autem dato favum in aqua maceratum, ita ut aquam jam subdulcem facias,
& postea quoque aquam ammiscens. Sorbeat ptisanæ succum bis in die, & vi-
num inde bibat album, aquosum. Et si quatuordecim dies effugerit, sanus e-
42 vadit. * Alia pleuritis. Febris detinet, & dentium stridor, & tussis sicca, &
cum virore pallida rejicit, quandoque etiam livida; & dolor latus corripit, & dor-
sum subrubidum fit. Caput, & pectus calescunt, aliquando etiam venter, & pedes,
& crura. Et quum erectus sedet, magis tussit, & alvus turbatur, & alvi egestio cum
virore valde pallida est, ac graveolens. Hic in viginti diebus moritur. Si vero
has effugerit, sanus fit. Huic, donec quatuordecim dies præterierint, aquam de
farina crassa in ipsa macerata bibendam dato, & vinum album vinosum, aquo-
sum postea bibendum. Sorbeat succum ptisanæ frigidum bis in die. Verum præ
melle mali punici succum ad ptisanæ succum admisceto, postquam jam hic pti-
sanæ succus coctus fuerit, & lavet non multa. Ubi vero quatuordecim dies præter-
ierint, in prandio milium sumat. Ad vesperam carnibus avicularum cum jusculo,
& paucis cibis utatur. At talem morbum pauci effugiunt.

Perip-

* *Peripneumonia.* 43

FEbris detinet dies quatuotdecim ut minimum, ad summum duas de viginti, & per hos dies fortiter tussit, & primum quidem exscreat salivam crassam, ac puram, septima, & octava die. Si vero febris corripuerit nona, ae decima, subdulcem, & purulentam, donec quatuotdecim dies prætericrint. Et si quidem decimaquin- ta die pulmo resiceatus fuerit, & tussiendo rejecerit, sanus fit; sin minus, duas de viginti observato, & si quidem in his diebus tussis sedata fuerit, evadit. Si non sedata, interrogato ipsum, an saliva ipsi dulcior appareat, & si hoc confessus fue- rit, morbus annum durabit. Nam pulmo suppuratus fit. Huic primis diebus vi- num dare convenit dulce, album, aquosum, paulatim frequenter bibendum. Sor- beat etiam ptisanæ succum melle ammixto bis in die, donec dies decem & octo prætericrint, & febris desiverit. Periclitatur autem maxime in septem, aut qua- tuordecim. Postquam autem decem & octo dies transgressus fuerit, non ampli- us moritur, sed pus spuit, & pectus dolet, & tussit. Quum sic habuerit, jejunus cum salvia vini illam potionem bibat, & leguminis fresi decoctum sorbeat, adi- pe multo ammixto, si non calor fuerit. Si vero fuerit, ne sorbeat, sed cibis utatur salsis, ac pinguibus, & marinis potius, quam carnibus. Et si pro ratione purgari tibi visus fuerit, in os infundito, ac fomenta adhibeto: si quidem crassum fuerit pus, fomenta adhibeto; si vero tenue, infundito, & ex cibis hæteat quammaxime, & ab acribus abstineat, & a carnibus bubulis, ovillis, ac porcinis.

* *Suppuratus ex peripneumonia.* 44

QUum ex peripneumonia suppuratus factus fuerit, febris detinet, & tussis sicca, & difficultas spirandi, & pedes intumescunt, & manuum, ac pedum ungues contrahuntur. Hunc ita affectum ad decimam diem a suppurationis ini- tio progressum, multa calida lavato, & ari radicem tali magnitudine tritam, & sa- lis granum, & modicum mellis, & aquam, & olei parum, extracta lingua tepida infun- dito, & postea humerum concutito. Et si quidem ab his pus erumpat, bene ha- bet; sin minus, aliud facito. Cibos acres, & cyelaminum exsuccato, sitque succi u- trorumque acetabulum parvum, deinde silphii succum faba magnitudine terito, ac di- luito, & lactis caprini, aut asinini acetabulum ammiscero. Hoc tepidum infun- dito. Quod si ab hoc non erumpat, raphani corticem, & æris florem, trium faba- rum magnitudine terito; Sit autem raphani duplum; & oleo diluito quarta hemi- næ parte. Hoc tepidum infundito. Et si eruperit pus, cibis quamsalsissimis, ac pin- guissimis utatur. At si non prodierit pus, paulatim fomentum adhibeto in os ex fii succo, vino Totnio, lacte bubulo, aut caprino, singulis pari mensura permixtis, ita ut sint heminæ tres, in quas postea fuini testas igni candefactas injicito, atque inde vaporem per fistulam trahat, cavendo, ut ne aduratur. Postquam autem pu- rius jam spuium prodierit, urticæ semen, thus, origanum in vino albo, melle- que, ac oleo modico ipsi infundito, idque per tertium diem; postea vero butyrum, resinam in melle eliquatam. Et cibis non amplius utatur salsis, neque pinguibus. At diebus interpositis, infusionum otis usu cessante, salviam, rutam, saturejam, o- riganum, pari portione jejurus ex vino bibat acetabuli mensura, omnibus illis in- spersis. Quod si ab infusionibus his otis non eruperit, nihil miri est. Sæpe enim prorumpit ad alvum, & flatum melius habere sibi videtur, ubi ex angusto ad am- pliorem regionem devenerit. * Alius morbus. Quum tempus longius pro- 45 trahitur, & febris vehemens, ac tussis corripit, & latus dolet, & ad sanam par- tem decumbere non potest, sed ad dolentem, & pedes, & oculorum cavitates intu- mescunt; hunc, ubi decimusquintus ab eruptione dies adest, multa calida lotum in sella firma collocato, & alius quidem manus ipsius teneat; tu vero humerum con- cutito, ut audias in utrum latus affectio strepitum edat, optandum autem esset in sinistrum, Hunc ipsum igitur locum seces; minus enim lethalis est. Si vero præ crassitudine, ac copia strepitum non edat, quo ipsum cognoscere possis, (nam hoc aliquando contingit) utrum latus tumuerit, ac magis doluerit, hoc infime seca- to retro tumorem, magis quam ante ipsum, quo puris exitus facilem fluxionem ha- beat. Secato autem inter costas per novaculam primum cutem, deinde scalpello acu- to, quod panniculo sit obligatum, ita ut summa ipsius pars ad unguis magni digi- ti mensuram expedita restet, quam intromittas. Postea emisso pure, quantum visum fuerit, vulnus linamento ex lino crudo; alligato foras propendente filo, conclu- dito, & quotidie semel pus educito; postquam autem decimus affuerit dies, o- mni pure emisso, linamentum ex linteo indito. Deinde vinum, & oleum tepefacta per fistulam infundito, ne pulmo a pure humectari solitus derepente resiceetur. Emit- tendum autem est id, quod mane infusum est, ad vesperam; quod vespera, mane. Ubi vero pus tenue, velut aqua fuerit, & ad digiti contactum viscosum, ac mo- dicum, penicillum stanneum cavum indito. Postquam autem omnino venter resiccatus fuerit, paulatim linamentum præfectum minuito, donec ulcus coalescat, & ipsum peni-

penitus eximas. Signum autem an evasurus sit, habes, si pus album, ac purum fuerit,
et fibræ sanguinis insint, plerumque sanus fit, Si vero prima die profluat lutei ovi spe-
ciem habens, aut secunda die defluat crassum, cum virore subpallidum, fœtens, mo-
46 riuntur, ubi pus effluxit. * Alius morbus. Quum quis ex pulmonis affectu ta-
bescit, is salivam crassam, cum virore subpallidam, dulcem, tussiendo rejicit, et stri-
dor, ac dolor ad pectus, et ad dorsum fit, et in faucibus tenuis sibilus auditur, et
fauces siccæ sunt, et oculorum cavitates rubicundæ, et vox gravis, et pedes intume-
scunt, et ungues contrahuntur, et supernæ partes attenuantur, ac imminuuntur,
et salivam abominatur, ubi exscreaturus ipsam in ore habet, et tussit mane ma-
xime, et circa mediam noctem, immo etiam aliis temporibus. Et corripit ma-
gis hic morbus mulierculam juvenculam, quam vetulam. Huic, si jam pili de capite
defluant, et nudum sit caput, velut ex morbo; et si prunis inspuenti saliva gra-
veolens sit, intra breve tempus ipsum moriturum esse pronuncia; id vero, quod oc-
cidet, alvi profluvium fore. Ubi enim jam pus circa cor putruerit, nidorosum
odorem prunis injectum de se præbet, et cerebrum concalescens salsuginosum hu-
morem effundit, qui alvum movet. Hujus autem signum est, quod capilli ex ca-
pite defluunt. Hunc, ubi ita habuerit, ne curato. Si vero a principio morbus ob-
tigerit, lenticulæ decoctum bibendum dato. Deinde interposita una die, vera-
trum dato temperatum, ut ne alvum infernam moveat. Et quum noctu ad os sal-
suginosus humor ipsi influit, medicamenta ipsi frequentiora ad nares appone.
Si vero non fluit, appone quidem, sed rarius, et mense semel, ita ut insuper ve-
ratrum bibendum des, quantum duobus digitis comprehendi potest, in vino dulci
temperato. Statim vero lenticulæ decoctum inde bibendum dato. At medicamen-
ta quampaucissima bibat, si non febres acutiores ipsum corripiant. Radicem dra-
contii albam, et veratri delingat, sed non ex melle. Sic enim minime alvum
movebit. Si vero tormen in alvo inferna oboriatur, primum per clysterem illud
infusum immittito, in quod coccus cnidius ammisceatur. Quod si neque sic sede-
tur, lacte asinino cocto purgato, pharmacum autem nullum deorsum purgans dato.
Si vero ante medicamentum, præpotato veratro, bilem vomat, ab ipso lenticulæ
decocto accepto, vomat. Cibis autem utatur, si febres acutæ tenuerint, carnibus o-
villis coctis, et volucrum, et cucurbita, et beta. Jusculum autem ne sorbeat, neque ad
intinctus utatur. Piscibus utatur scorpiis, et cartilaginei generis cocti. Calidum
vero nihil edat, neque lavet, si febris multa teneat. Neque oleribus acribus utatur,
præterquam satureja, aut origano. Vinum bibat album. Si vero sine febre sit, calores
autem alias atque alias corripiant, pisces edat optimos, ac pinguissimos, et pinguia, et
dulcia, et quammaxime salsa. Et deambulationibus utatur neque in vento, neque in so-
le. Et a cibis vomat, ubi tempestivum visum fuerit. Et calida lavet, capite exce-
pto. Ex cibis fermentaceis præstat panis his, qui non mazam edere soliti sunt. Ma-
zam vero edere solitis, utraque dato.

SECTIO III.

47 * *Alius morbus appellatus Tabes.*

TUssis vexat, et sputum multum, ac liquidum, et quandoque facile tussiendo re-
jicitur etiam pus, veluti grando, quod dum digitis conteritur, durum, et male
olens est. At vox pura est, et doloris exors, et febres non corripiunt, verum calor
quandoque alias atque alias, atque hic debilis. Huic veratrum bibendum est, et lenti-
culæ decoctum, et large cibus sumendus, ita ut abstineat ab acribus, et carnibus bu-
bulis, ac porcinis, et ovillis. Exerceatur modice, et deambulet, et a cibis vomitu u-
tatur. A venere abstineat. Hic morbus per annos septem, aut novem durat; quod
48 si ab initio æger curatus fuerit, sanus evadit. * Alius morbus. Si ex fervi-
do ulcere, aphtha appellato, pulmonis fistula laborarit, febris debilis tenet, et do-
lor medium pectus, pruritus corporis adest, et vox raucosa, et salivam liquidam,
ac tenuem spuit, quandoque etiam crassam, velut ptisanæ succum. Et in ore odor
oboritur ipsi gravis, velut a piscibus crudis, et alias atque alias in saliva apparent
dura, velut fungus ab ulcere, et supernæ partes attenuantur, atque adeo homo to-
tus, et circuli faciei rubescunt, et progressu temporis ungues contrahuntur, et ari-
di, ac cum virore pallidi fiunt. Moritur autem statim, si non curatus fuerit, sanguinem
ac pus spuens, postea etiam febres vehementes accedentes ipsum perimunt. Si vero
curetur, effugit ex hac tabe. Curare porro oportet, ut lenticulæ decocto poto vo-
mat. Quod si tempestivum esse visum fuerit, veratrum bibat, si quidem potens fue-
rit homo, per se; sin minus, dimidium potionis ad lenticulæ decoctum ammisceto,
ita ut in quinta, aut sexta potione desinat. At ventrem infernum medicamento ne
moveas, si non febres fortes corripuerint. Si non autem corripuerint, lacte asinino
subtus purgato. Quod si debilis sit, ut bibere non possit, per clysterem infundito.
Minus autem caput moveas, & si quidem saliva ad os prodierit multa, ac salsugino-
sa, ad nates apponito quid, quod bilem non ducat. Si vero fluxio ad os non fiat,

nihil

nihil capiti adhibeto. Ubi autem saliva graveolens fuerit, interpositis inter lenticulæ decocti usum diebus, medicamentum in pulmonem infundito, & interposita una die suffito. Cibis utatur carnibus ovillis, & volucrium, & piscibus cartilaginei generis, & scorpiis coctis. Quarto vero quoque die salsamentum edat optimum, ac pinguissimum, & in prandio mazam sumat; in cœna vero etiam panem ad hanc addat, & nihil sorbeat, neque cyceonem bibat, si edere poterit. Porro obsonia condiat, ac edat sesamo pro tritico, & coriandro, ac anetho. Silphio autem ne utatur, neque alio quopiam olere acri, præterquam origano, aut thymo, aut ruta. Deambulationibus autem utatur ante, & post cibum, vitans ventum, & solem. Ab ebrietatibus, & re venerea abstineat. Lavet tepida, excepto capite, quod quamrarissime lavari debet.

* *Tabes dorsalis.* 49

DOrsalis tabes a medulla fit. Corripit autem maxime recentes sponsos, & veneri deditos. Sunt autem sine febre, & bene cibum capiunt, ac consumuntur. Et si interroges ita affectum, dicet sibi superne de capite in spinam velut formicas descendere videri, & ubi mingit, aut ventrem exonerat, prodit ipsi genitale semen multum, ac liquidum, & genitura in utero non manet, & in somnis semen profundit, sive dormiat cum uxore, sive non. Et quum iter fecerit, aut cucurrerit tum alias, tum ad acclivem locum, anhelatio, ac debilitas ipsum corripit, & capitis gravitas, & aures sonant. Hunc temporis progressu, ubi febres fortes ipsum corripuerint, perdunt febres lipyriæ. Quum ita habuerit, si ab initio curandum susceperis, fomento per totum corpus adhibito, medicamentum sursum purgans bibendum ipsi dato, & postea caput purgato. Deinde deorsum purgans exhibeto. Optandum autem fuerit, ut vere hanc curationem aggrediamur. Postea vero serum, aut lac asininum bibendum dato. Cæterum bibendum lac per quadraginta dies bibendum præbeto. Ad vesperam vero quandiu lac potat, alicam sorbendam dato. A cibis autem abstineat. Postquam vero lac bibere cessarit, cibis mollibus ipsum reficito, ex modico initium sumens, & quammaxime crassum, ac pinguem facere studeto. Per annum ab ebrietatibus, & venere, & laboribus abstineat, exceptis deambulationibus, in quibus vitet frigus, & solem. Tepida autem lavet.

* *Pulmonis morbus.* 50

SAliva crassa, ac salsiginosa tussi rejicitur, & color niger, ac subturgidus est, & dolores tenues sub pectus, & sub scapulas fiunt, & ulcera ipsis ægre sanescunt. Minus tamen periculosus est hic morbus superiore, & plures evadunt. Hunc veratrum bibere oportet & per se, & lenticulæ decocto ammixtum. Infundere etiam in pulmonem oportet, ac suffitum facere. Cibis quoque large utatur, abstinendo a carnibus bubulis, ovillis, & porcinis, & ab acribus oleribus, præterquam origano, aut satureja. Utatur deambulationibus. Mane vero jejunus ad acclivem locum iter faciat. Deinde folia condimentaria hortensia bibat in vinum temperatum inspersa. Deinde vero cibis relatis utatur.

* *Arteria vulnerata.* 51

SI vulnerata fuerit arteria, tussis habet, & sanguinem tussiendo rejicit, & fauces sanguine latenter implentur, & grumos ejicit, & dolor fit acutus ex pectore ad dorsum, & saliva viscosa, ac multa, & fauces siccæ, & febris, ac rigor corripit, & strident fauces, velut a pinguedine, atque hæc ad quindecim dies patitur. Postea vero pus spuit, & velut ulceris ricinos, bronchia in pulmone cartilaginosa, & rursus tussit, & sane sanguis erumpit, & postea pus crassius spuit, & febris fortior fit, & in pulmonem desinit, & vocatur ruptio pulmonis. At si post primum sanguinem pus non spuat, a laboribus, ac exercitiis quiescere oportet, & vehiculum inscendere, abstinereque a cibis salsis, ac pinguibus, & ab oleribus acribus, & postquam ipse se ipsum optime corpore affectum esse putat, pectus, ac dorsum inurito, ex parte utrumque; & postquam ulcera sana fuerint, per annum abstineat ab ebrietate, & ne nimium impleatur, neque manibus laboret, neque vehiculum inscendat, sed studeat, ut corpus quammaxime crassum efficiat.

* *Articuli pulmonis convulsi.* 52

QUum articuli pulmonis fuerint convulsi, sputum spuit album, quandoque vero cruentum, & desipit, & febris tenet, & dolor pectus, dorsum, ac latus, & si se vertat, tussit, & sternutat. Huic, qua parte dolor fuerit, calefactoria apponito, & centaurium, & daucum, & salviæ folia trita, melle, & aceto affuso, præsorbenda dato, & aquam insuper sorbendam. Et ptisanæ succum præsorbeat, & vinum aquosum insuper bibat. Postquam vero dolor sedatus fuerit, salviam tusam, ac cribratam, &

tam, & hypericum, & irionem trita, & polenta, singula paribus portionibus, in vinum temperatum conjecta, jejuno bibenda præbeto. At si jejunus non sit, leguminis fresi decoctum sinesale sorbendum dato. Si vero calor fuerit, cibis utatur mollissimis, non salsis, & minime nidorosis, ubi jam probe se habuerit corpus, & in pectore, & in dorso. At si ambo convulsa fuerint, tussis emergit, & saliva crassa, ac alba apparet, & dolor acutus adest ad pectus, & sub scapulas, ac latus; & ardor detinet, & rubicundis in tibiis circulis impletur, & pruritum habet, & non sustinet neque sedere, neque jacere, neque stare, sed ægre afficitur, ac viribus deficit. Hic quarta die maxime moritur. Si vero hanc effugerit, spes neque sic multa superest, verum periclitatur & in septima. Quod si & hanc effugiat, sanus evadit. Hunc ubi sic habuerit, multa calida bis in die lavato. Et quum dolor habuerit, calefactoria adhibeto, & mel, & acetum bibendum dato, & ptisanæ succum sorbendum, & vinum album vinosum insuper bibendum. Si vero ad balneum, & calefactoria affligatur, ipsaque non sustineat, crassi lintei panniculos ipsi adhibeto, quos aqua tinctos in pectus, ac dorsum imponas. Et favum mellis aqua frigidissima maceraro, aquamque bibendam dato, & frigidum ptisanæ succum, & aquam insuper bibat, & ad frigus decumbat. Hæc facienda sunt. Verum morbus lethalis est.

53 ** Erysipelas in pulmone.*

Si erysipelas in pulmone fiat, tussis habet, & salivam expuit multam, ac liquidam, velut de guttute, non est autem cruenta, & dolor tenet dorsum, & vacuas partes ventris, ac laterum mollitudinem, & viscera fugiunt, & vomit pituitam, ac velut acetum, & dentes stupescunt, & febris, ac rigor, & sitis corripit, & ubi quid ederit, in visceribus fugit, & acidum eructat, & venter stridet, & corpus torpescit, & ubi vomuerit, melius se habere putat. Quum autem non vomuerit, digressa die tormen, & dolor in ventre oboritur, & excrementum alvi liquidum procedit. Hic morbus maxime fit ex ebrietatibus, & carnium esu, & ex aquæ mutatione. Sed & ex aliis caussis emergit. Huic pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & lac asininum insuper bibendum, si non natura fuerit splenicus. Si vero splenicus fuerit, ne purges neque succis, neque lacte, neque sero, sed eo, quod modicum ingestum multum educet. Per clysteres quoque infusio in alvum fiat, & glandulæ subdantur in omnibus morbis, si alvus non egerat. Adhibendum est & frigidæ lavacrum in hoc morbo, & exercitium, ubi febres remiserint, & corpus leviter se habere visum fuerit. Et vere, & autumno vomitus inducatur. At vero allii capita, & origani pugillum, quantum tribus digitis apprehendi potest, duabus heminis vini dulcis affusis, & aceti acerrimi hemina una, & mellis quarta heminæ parte, coquito, donec tertia pars reliqua fiat. Deinde ubi hominem exercueris, & aqua tepida laveris, calidum hoc bibendum præbero. Dato etiam lenticulæ decoctum, melle, & aceto ammixtis, donec impleatur. Deinde vomat, & ea die pota polenta, & aqua, ita jejunus permaneat. Ad vesperam vero betam edat, & parum de maza, & vinum aquosum bibat. Reliquo vero tempore a lenticulæ decocto, & a cibis vomat. Et si discesserit dolor sub scapulas, cucurbitam affigito, & venas in manibus pertundito. Cibis porro utatur non salsis, neque pinguibus. Acria autem, & acida edat, & frigida omnia. Utatur & deambulationibus. Hæc si fecerit, optima victus ratione usus fuerit, & per plurimum tempus morbus prorogari poterit. Est autem non lethalis, sed consenescentes relinquit. Si vero juniorem aliquem citius a morbo liberare voles, ubi ipsum purgaris, pectus, & dorsum inurito.

54 ** Morbus dorsalis.*

Rigor, & febris, & tussis, & spirandi difficultas corripit, & salivam spuit cum virore pallidam, quandoque etiam subcruentam, & dolet maxime dorsum, & inguina, & tertia, aut quarta die cruentam urinam mingit, & moritur septima die. Si vero quatuordecim dies effugerit, sanus evadit, effugit autem non ita valde. Huic aquam mulsam bibendam dato, in olla nova fervefactam, ac perfrigeratam, & apii, aut feniculi radicis cortice in ipsa maceraro. Dato & ptisanæ succum bis in die, & vinum album aquosum insuper bibendum. Qua vero parte dolor constiterit, calefactoria adhibeto, & calida lavato, si non febris multa vexet. Postquam autem quatuordecim dies præterierint, in prandio quidem sumat milium; ad vesperam vero carnes catulinas, aut volucrium coctas edat, & de jusculo sorbeat. Cibis autem quampaucissimis primis diebus utatur.

55 ** Tuberculum in pulmone.*

Quum tuberculum in pulmone natum fuerit, tussis tenet, & erectæ cervicis spiratio, & dolor ad pectus acutus, & ad latera, & usque ad quatuordecim dies ita afficitur. Nam plerisque per tot dies tuberculi affectio inflammatur. Sed &

caput dolet, & palpebras, & videre non potest; & corpus subfulvum fit, ac venis impletur. Hunc multa calida lavato, & aquam mulsam aquosam bibendam dato, & ptisanæ succum sorbendum, & vinum aquosum insuper bibendum. Si vero dolor urgeat, calefactoria adhibeto. Ubi autem sedatus fuerit, cibis mollissimis utatur. Quod si liberatum a morbo, spirandi difficultas corripiat, dum ad acclivem locum recta pergit, aut alias festinat, pharmacum dato, a quo inferna alvus non moveatur. Et si una cum vomitu pus sequatur, si quidem pus fuerit album, & fibræ in ipso subcruentæ fuerint, effugit. Si vero lividum, & cum virore pallidum, ac graveolens, moritur. Purgantur autem in quadraginta diebus ab ea, qua erupit. Multis etiam annuus fit morbus. Hunc velut suppuratum curare oportet. Quod si non erumpat (multis enim progressu temporis abscedit ad latus, & extumescit) hunc, si hoc fiat, secato, aut urito.

* *Pulmo repletus*. 56

SI pulmo repletus fuerit, tussis tenet, & erectæ cervicis spiratio, ac anhelatio, & linguam exerit, rubicundis circulis in tibus repletur, & pruritus vexat, & dolor acutus emergit ad pectus, & scapulas, & non potest sedere, neque jacere, neque stare, sed ægris viribus est. Hic quarta die maxime moritur. Si vero hanc evaserit, spes plerumque est, periclitatur tamen etiam in septima. Si vero hanc effugerit, sanus evadit. Hunc, ubi ita habuerit, multa calida bis in die lavato, & ubi dolor habuerit, calefactoria adhibeto. Et mel, & acetum cocta bibenda dato, & ptisanæ succum sorbendum, ac vinum insuper bibendum. Si vero ad balneum, & calefactoria affligatur, & ipsa non sustineat, perfrigeratorium ipsi adhibeto, & favum mellis aqua frigidissima macerato, aquamque bibendam dato. Et decumbat ad frigus. Hæc faciat. Morbus autem gravis est, & lethalis.

* *Pulmo ad pectus prolapsus*. 57

SI pulmo ad latus prolapsus fuerit, tussis tenet, & erectæ cervicis spiratio, & salivam tussiendo rejicit albam, & dolor ad pectus, & dorsum emergit, et incumbens pulmo impellit, et grave quiddam in pectore incumbere videtur, et dolores acuti pungunt, et sanguis strider velut pellis, et spirationem cohibet, et ad affectum quidem latus decubitum sustinet, non autem ad sanum; verum velut grave quiddam ipsi de latere pendere videtur, et per pectus transspirare se putat. Hunc calida multa bis in die lavato, et aquam multam ipsi bibendam dato. Post balneum vinum album cum modico melle misceto, et dauci, ac centauri semina trita bis diluito, et tepida hæc sorbenda præbeto. Et infusam aquam calidam in utriculum, aut vesicam bubulam ad latus apponito, et fascia pectori alligato. Decumbat in latus sanum. Ptisanæ succum tepidum præbeto, et vinum aquosum insuper bibendum. At si ex vulnere hoc fiat, aut suppurato secto (fieri enim in his solet) huic vesicam ad fistulam alligatam flatu impleto, ac intro mittito, et penicillum solidum stanneum indito, ac ulterius propellito. Sic curationem instituens, maxime profeceris.

* *Lateris tuberculum*. 58

QUum in latere tuberculum fit, tussis emergit dura, et dolor, et febris, et gravitas in latere incumbit, et dolor acutus in eodem semper loco urget, et sitis vehemens, et calidum potum aversatur, et in dolens latus decumbere non potest, sed in sanum. At ubi decumbit, velut lapis impendere ipsi videtur, et intumescit, et rubescit, et pedes intumescunt, hunc secato, aut urito. Postea pus emittito usque ad decimum diem, linamento ex lino crudo indito. Decima autem die pure omni emisso, vinum, et oleum tepida immittito, ut ne derepente resiccetur, et linamento ex linteolo utitor; ubi vero id, quod infusum est, emiseris, aliud infundito, atque hæc per dies quinque facito, postquam autem pus tenue effluxerit, velut ptisanæ succus, ac modicum, ad manus contactum, stanneum penicillum indito, et ubi penitus resiccatum fuerit, linamento semper modice præsecto, ulcus ad linamentum coalescere finito.

* *Hydrops pulmonis*. 59

SI hydrops in pulmone fiat, febris, et tussis tenet, et acervatim respirat, et pedes tument, et ungues contrahuntur omnes, et patitur talia, qualia is, qui suppuratus fit, sed debilius, ac diuturnius. Et si quid infundas, aut fomentum, aut suffitum adhibeas, pus non sequitur, atque ex hoc sane cognoveris, non pus, sed aquam intus esse. Et si multo tempore aure ad latera adhibita audire tentaveris, ebullit intrinsecus velut acetum, et hæc quidem aliquandiu patitur, postea erumpit ad alvum, et statim quidem sanus esse sibi videtur, ac a morbo liberatus.

ratus: Verum progressu temporis alvus intenditur, eademque illa patitur, & adhuc amplius. Aliqui etiam intumescunt ventre, scroto, ac facie. Et quidam ab inferna alvo id esse putant, quum videant ventrem magnum, & pedes tumentes. Intumescunt enim hæc, si sectionis tempus transgrediaris. Hunc si quidem extra intumuerit, inter costas sectum curare oportet. Si vero non intumuerit, multa calida lotum, velut suppuratos collocato, & qua parte strepitum perceperis, ea secato, quam potes infimo loco, quo effluxio facilis contingat. Postquam secueris, linamentum ex lino crudo indito, ita ut crassum, & acutum linamentum facias, & sanguinem paucissimum parce emittas. Et si quidem in linamento pus adhæserit quinta die, plerumque evadit. Sin minus, ubi aquam exhauseris, sitis corripit, & tussis, & moritur.

60 * *Pectus, aut dorsum ruptum.*

SI pectus, aut dorsum fuerit ruptum, dolores tenent pectus, ac dorsum perpetuo, & calor alias atque alias corripit, & salivam subcruentam tussiendo rejicit, & velut pilus cruentus per salivam transcurrit. Atque hæc maxime patitur, si manibus quid laborarit, aut in currum, aut equum inscenderit. Hunc ante, & retro urito ex partibus utroque loco, & sic sanus evadit. Cæterum per annum a labore se contineat, & ab ustura pinguefaciendo corpori studeat.

61 * *Febris ardens.*

FEbris tenet, & sitis vehemens, & lingua aspera, & nigra, & cum virore pallida, & sicca, & vehementer rubicunda, & oculi cum virore pallidi sunt, & excrementum egerit rubicundum, & cum virore pallidum, talem quoque urinam mingit, & multum spuit. Sæpe etiam transmutatur velut ad peripneumoniam, et delirat. Ex qua re cognoveris, quod peripneumonia fit. Hic si quidem peripneumonicus fiat, etsi quatuordecim dies transgrediatur, sanus fit. Si vero in decem, et octo diebus peripneumonicus fiat, si non impurgatus permanens suppuratus fiat, aquam de crassa farina in ipsa macerata bibat, et acetum album quamodoratissimum postea bibat, et ptisanæ succum sorbeat bis in die; si vero debilis fuerit, ter et vinum vinosum, album, aquosum insuper bibat, et quamminimum lavet. At si suppuratus fuerit, velut suppuratum curato.

62 * *Febris singultiens.*

FEbris detinet vehemens, et rigor, et tussis, et singultus, et una cum saliva grumos sanguinis tussiendo rejicit, et septima die moritur. Si vero decem dies effugerit, melius habet. Verum vigesima suppuratur, et primis diebus pus modicum tussiendo rejicit, deinde amplius. Purgatur autem in quadraginta diebus. Huic primis diebus acetum, et mel cocta bibenda dato, et postea acetum, et aquam ammisceto, quo aquosior potio fiat. Et ptisanæ succum modico melle ammixto sorbeat, et vinum album vinosum insuper bibat. Postquam autem decem dies præterierint, si febris sedetur, et sputum purum sit, ptisanam integram sorbeat, aut milium. At si vigesima die pus spuat, salviam, et rutam, et saturejam, et origanum, ac hypericum, singula æquis portionibus contusa, ac cribrata permisceat, ita ut omnium cyathi parvi, sive conchæ marinæ sit mensura, et polentæ tantundem. Hæc jejunus in vino dulci temperato bibat. Et si hyems sit, aut autumnus, aut ver, sorbitionibus utatur. Si vero æstas, minime. Verum amygdalas, et cucumeris semen torrefactum, et sesamum, singula æquis partibus, ut in totum sit conchæ marinæ mensura, terat, et aquæ heminam Ægineam affundat, et farinam, ac savum inspergat. Hæc post potum sorbeat. Cibis utatur pinguibus, et salsis, et marinis magis quam carnibus. Calida lavet; minime vero caput. Hæc faciens a morbo liberatur.

63 * *Morbus, lethargus dictus.*

TUssis oboritur, et salivam spuit multam, ac liquidam, et nugas garrit, et ubi nugari desierit, dormit, et recrementum male olens egerit. Huic aquam de macerata in ipsa farina crassa bibendam dato, et vinum album vinosum postea bibendum, et ptisanæ succum sorbendum. Verum huic mali punici succum ammisceto; et vinum vinosum album insuper bibat, et ne lavet. Hic in septem diebus moritur. Si vero has effugerit, sanus evadit.

** Morbus siccatorius appellatus.* 64

NEque sine cibo esse, neque cibum acceptum tolerare potest. Verum ubi quidem sine cibo manet, viscera fugunt, & os ventriculi dolet, & alias alia vomit, & bilem, & salivam, & pituitam, & aeria, & postquam vomuit, aliquantisper melius habere sibi videtur. At ubi cibum accepit, ructus adsunt, & cum rubore exardescit, & semper multum se eacaturum esse putat. Ubi vero ea gratia desederit, flatus prodit, & dolor caput habet, & totum corpus velut aciculis pungi videtur, alias alia parte, & crura gravia sunt, ac debilia, & consumitur, ac debilis fit. Huic medicamentum bibendum dato, primum deorsum purgans, postea superne, & caput purgato, & a cibis abstineat dulcibus, & oleosis, ac pinguibus, & ab ebrietatibus. Vomat autem a succis, & a cibis, & pro anni tempore, lac, aut serum asininum bibendum præbens, pharmacum insuper bibendum dato, utro tandem magis opus esse tibi visum fuerit. Æstate, & vere frigida lavet. Autumno autem & hyeme unguento utatur, et deambulet, et modice se exerceat. Si vero debilior sit, quam ut exerceri possit, iter faciat. Et cibis frigidis, ac alvum subeuntibus utatur. Et si venter non egerat, molle infusum per clysterem injicito. Morbus hic diuturnus est, et consenescentes, si ita futurum est, relinquit. Sin minus, commoritur.

** Febris interficiens appellata.* 65

FEbris tenet, et rigor, et supercilia impendere videntur, et caput dolet, et vomit salivam calidam, et bilem multam, quandoque etiam infra egerit, et loci oculos non capiunt, et dolor ad cervicem, et ad inguina emergit, et affectis viribus est, et nugas garrit. Hic septima die, aut etiam prius moritur. Si vero hanc effugerit, plerumque sanus fit. Morbus est lethalis. Huic perfrigeratoria adhibere oportet ad viscera, et ad caput, et hordeum torrefactum una cum paleis fractum aqua macerare, et de excolata aqua mulsam facere, atque hanc aquosam bibendam dare. Cibum autem non offerre, neque sorbitionem usque ad septimum diem, si non debilis esse visus fuerit. Si vero sit, ptisanæ succum frigidum, ac tenuem, modicum bis in die exhibere, et aquam insuper bibendam. Postquam vero septem dies præterierint, et febris dimiserit, milium lingat. Ad vesperam cucurbitam, aut betas paucas sumat, et vinum album aquosum inde bibat, donec ad nonum perveniat diem. Postea cibo quampaucissimo utatur, milium in prandio sumens. Balneo, donec dolor, et febris affuerint, ne utatur. Ubi vero cessaverint, multa lavet. Quod si venter non egerat, molle infusum per clysterem immittito, aut glandulas subdito. Quum vero validus factus fuerit, molli pharmaco ad nates apposito, alvum infra purgato, postea lac asininum bibendum dato.

** Morbus lividus.* 66

FEbris detinet sicca, et horror alias atque alias, et caput dolet, et dolor viscera tenet, et bilem vomit, et quum dolor tenet, suspicere non potest, sed gravatur, et venter durus fit, et color lividus, et labia, ac albæ oculorum partes livescunt, et aspectum præ se fert, velut qui strangulatur. Quandoque etiam colorem transmutat, et ex livido cum virore subpallidus fit. Huic medicamentum et deorsum, et sursum purgans bibendum dato, et clysterem adhibeto, et a capite purgato. Et calida quamminime lavet, sed et ubi laverit, ad solem apricetur. Serum etiam, et lac asininum pro anni tempore bibat, et cibis quammollissimis utatur, et frigidis, abstinens ab acribus, et salsis; verum dulcioribus, ac pinguioribus utatur. Cæterum hic morbus utplurimum cum ægro commoritur.

** Morbus ructuosus.* 67

DOlor corripit acutus, & dolitat vehementer, & se ipsum jactat, & vociferatur, & frequenter eructat, & ubi eructavit, melius habere sibi videtur. Sæpe etiam bilem revomit modicam, poculi parvi mensura, & dolor corripit a visceribus ad imum ventrem, & laterum mollitudinem, & ubi hoc factum fuerit, melius habere sibi videtur, & venter inflatur, ac durus fit, & strepit, & flatus non egreditur, neque stercus. Hunc si dolor habuerit, multa calida lavato, & calefactoria ipsi adhibeto. Ubi vero in ventre dolor, ac flatus fuerit, clysterem adhibeto, & mercurialis coctæ succum ad ptisanæ succum admisceto, ac sorbendum dato, & vinum dulce, aquosum insuper sorbendum. Cibum autem ne exhibeas, donec dolor remiserit, & uvarum expressarum retrimenta dulcia per noctem in aqua maceret, & hanc aquam per sex dies bibat. Si vero uvatum expressarum retrimenta non habeat, mel, & acetum cocta bibat. Postquam autem dolorem emoverit, medicamento deorsum alvum purgato. Cibis utatur inde mollibus, & alvum subeuntibus, & marinis magis quam carnibus, carnibus autem volucrium, & ovillis

ovillis coctis, edat etiam betas, & cucurbitam; ab aliis vero abstineat. Morbus hic, si juvenem corripiat, tempore decedit; si seniorem, commoritur.

68 * *Morbus pituitosus.*

Corripit quidem morbus pituitosus etiam virum, sed magis mulierem, & est hæc quidem crassa, & bene colorata, verum iter faciens debilitatur, & maxime si ad acclivem locum iter faciat. Corripit etiam febris tenuis, quandoque etiam suffocatio, & evomit, ubi jejuna est, bilem, & salivas multas, sæpe etiam ubi cibum accepit, de cibo tamen nihil, & quum laborarit, dolet pectus, & dorsum, alias alia parte, & rubicundis cutis eminentiis impletur, velut ab urticis inustis. Huic medicamentum bibendum dato, & serum, ac lac asininum bibat. Si vero serum potet, medicamentum deorsum purgans ad plurimos dies præbibendum dato. Et si serum bibere desierit, lac asininum postea bibat, & dum hoc potarit, a cibis quidem abstineat; vinum vero quamjucundissimum bibat, donec purgari desinat. At ubi a potione cessaverit, milium in prandio sumat. Vesperi cibo mollissimo utatur, ac paucissimo. Abstineat a pinguibus, & dulcibus, ac oleosis. Et alias atque alias, maxime tamen hyeme, a lenticulæ decocto vomat, oleribus præsumptis. Et calidum quamminimum lavet, sed & ad solem apricetur. Morbus autem commoritur.

69 * *Pituita alba.*

Intumescit totum corpus albo tumore, & venter ad contactum crassus est, & pedes, ac femora tument. Tibiæ item, ac scrotum: & acervatim respirant, & facies rubicunda est, & os siccum, & sitis tenet, & ubi cibum accepit, spiritus frequens incumbit. Hic eadem die quandoque melius habet, quandoque pejus. Huic si quidem venter sua sponte turbatus fuerit in principio morbi, proximus sanitati est. Si vero non turbetur, medicamentum deorsum purgans dato, a quo aqua purgetur. Et calida non lavet, & sub dio exponatur, & scrotum, ubi impletum fuerit, secato. Cibis utatur, pane puro frigido, & beta, & piscibus scorpiis coctis, jusculo autem quampaucissimo. Et frigida omnia edat, & non dulcia, neque pinguia, sed trita, & acida, & acria, excepto allio, cepa, & porro. Origanum vero, & saturejam multam edat, & vinum inde vinosum bibat, & ante cibum iter faciat. At si a medicamento timeat, clysterem adhibeto, & cibo, deambulationibus, & illuvie premito. Medicamenta vero quampaucissima exhibeto. Verum sursum purgans non prius dederis, quam tumores ad infernas partes descenderint. Quod si extenuato jam ipso suffocatio in pectore oboriatur, veratrum bibendum dato, & caput purgato, & postea deorsum purgans bibat. Morbus hic maxime a nullo discedit.

70 * *Cura morbus difficilis.*

In visceribus veluti spina esse videtur, & pungere, & anxietas ipsum corripit, & lucem, ac homines fugit, & tenebras amat, & timor invadit, & septum transversum foris tumet, & ad contactum dolet, & expavescit, & terriculamenta, ac somnia horrenda videt, & quandoque etiam mortuos. Et morbus hic fere plurimos vere corripit. Huic veratrum bibendum dato, & caput purgato, & post capitis purgationem pharmacum deorsum purgans bibat; postea vero lac asininum bibat. Cibis utatur quampaucissimis, si non debilis fuerit, & frigidis, & alvum subeuntibus, & non acribus, neque salsis, neque pinguibus, neque dulcibus. Et calida non lavet, neque vinum bibat, sed aquam maxime, aut saltem vinum aquosum. Neque exercitiis utatur, neque deambulet. Hæc si fecerit, a morbo liberabitur temporis progressu. Si vero neglexerit, commorietur.

71 * *Morbus niger.*

Nigrum vomit veluti fecem, quandoque cruentum, quandoque velut vinum secundarium, quandoque velut polypi atramentum, quandoque acre velut acetum, quandoque salivam, & pituitam, quandoque bilem cum virore pallidam. Et ubi quidem nigrum cruentum vomuerit, cadaveris fœtorem refert, & fauces, & os a vomitu aduruntur, & dentes stupescunt, & id, quod vomitu rejectum est, terram elevat. Et postquam vomuit, paululum melius se habere putat. Et neque sine cibo esse, neque ampliorem cibum ferre potest. Verum ubi sine cibo manet, viscera fugunt, & salivæ acidæ sunt. Quum vero cibum accepit, gravitas in visceribus est, & pectus, ac dorsum, velut stilis pungi videntur, & dolor tenet latera, & febris debilis est, & caput dolet, & oculis non videt, & crura gravantur, & color niger est, & consumitur. Huic pharmacum bibendum dato frequenter, & pro anni tempore, & serum, & lac. Et a cibis abstineat dulcibus, & oleosis, ac pinguibus, & frigidissimis, ac maxime per alvum subeuntibus utatur. Et caput purgato, & post me-

post medicamentorum potiones sursum purgantes, de manibus sanguinem detrahito, si non fuerit debilis. At si alvus non egerat, molle infusum per clysterem immittito. Et abstineat ab ebrietatibus, & venere. Si vero coierit, jejunus fomentis utatur. Et a sole abstineat, neque multum se exerceat, neque deambulet, neque calida lavet, neque acria edat, neque salsa. Hæc facienda sunt. Et una cum ætate aufugit etiam morbus, & cum corpore senescit. Si vero denigratus fuerit, commoritur. * Alius morbus niger. Subfulvus, & gracilis, & oculis cum virore pal- 72
lidis fit, & tenuem cutem habet, ac debilis est. Quanto autem tempus amplius progreditur, tanto morbus amplius affligit. Et vomit omni tempore, velut stillamentum modicum, ad duorum poculorum parvorum mensuram, & frequenter etiam cibum, ac una cum cibo bilem, & pituitam; & post vomitum dolet totum corpus, aliquando etiam antea quam vomat. Et horrores tenues, ac febris tenet. & ad dulcia, ac oleosa maxime vomit. Hunc medicamentis sursum, ac deorsum purgare oportet, & lac asininum postea bibendum præbere. Cibis autem utatur mollissimis, ac frigidis, piscibus littoralibus, & cartilaginei generis, & betis, & cucurbitis, & carnibus tritis. Vinum bibat album, vinosum, aquosius. Labore, & deambulationibus utatur, & calida ne lavet, & a sole abstineat. Atque hæc sane facienda sunt. Verum morbus lethalis quidem est, non autem consenescit.

* *Morbus corruptorius.* 73

ALia quidem omnia eodem modo patitur. Verum grumos bilis concretos vomit, & deorsum similiter egerit, postquam cibos excrevit. Cæterum eadem facere oportet, quæ in priore morbo relata sunt, & clysterem adhibere.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS LIBER III.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *De cerebri humore, & quæ signa cerebri inflammationem comitentur, & ejus curatio.*
2 *De doloris ex cerebri repletione caussis. Curatio. Aurium collutio. Lac muliebre.*
3 *De syderatorum signis, & curatione.*
4 *De cerebri corrupti signis, & curatione.*
5 *De lethargi morbi signis, & curatione. Ex lethargo suppurati.*
6 *De morbi, sive febris ardentis signis, & ejus curatione. Aqua vomitum plerumque ciet.*
7 *De pulmonis tumentis præ calore signis, & curatione. Sanguinis de naso, & lingua missio.*
8 *De capitis doloris acuti cum vocis interceptione ab ebrietate, tum alias signis, & curatione.*
9 *De phrenitidis signis, & curatione.*
10 *De Anginæ signis, & curatione.*
11 *De Angina leni, Paracynanche appellata, & ejus curatione. Venæ sub mammas sectio. Suffitus.*
12 *De morbi regii signis. Urina ictericorum, & ejus curatio. Nuces thasiæ.*
13 *De distentionum (tetani appellantur) signis, & curatione. Potum, sorbitiones, & pituitam per nares revomere.*
14 *De distentionis in posteriores partes, seu opisthotoni signis, & ejus curationes. Aquæ frigidæ superfusio.*
15 *De volvulorum generatione, & signis, & curatione. Flatus in ventrem per follem immissio. Febris amoto volvulo. Alvus inferna soluta, amoto volvulo.*
16 *De peripneumoniæ signis. Lingua in peripneumonicis citius, & tardius nigrescens. Saliva insuavis.*
17 *Peripneumoniæ, pleuritidis, & phrenitidis eadem curatio. Sorbitiones dulces ad sputum sursum exscreandum conducunt. Multus humor infra secedens.*
18 *Saliva non probe purgata quid denotet. Daucus.*
19 *De pleuriticorum signis. Pleuritis gemina, sanguinea, & biliosa. Singultus cum sanguine.*
20 *De pleuritidis siccæ signis.*
21 *De pleuritidis ex dorso signis. Saniei subcruentæ missio. Sputa varia.*
22 *Suppuratum fieri ex pleuritide, minus lethale. Lingua in omni pleuritide consideranda. Bulla sublivida in lingua. Quo tempore dolores in pleuritide fiant.*
23 *Pleuritides quomodo curandæ. Clyster ex aristolochia.*
24 *Quando a curatione pleuriticorum abstinendum.*
25 *Sanguineæ pleuritidis curatio.*
26 *Tussis aridæ generatio. Puris eruptio ex pulmone.*
27 *Sectio, aut ustio dextrarum partium in pleuritide periculosior, & dextrarum partium morbi robustiores. Terra Erethria ad refrigerandum in pleuritide.*
28 *Corporibus, priusquam secentur, aut urantur, cur nota imprimenda. Suppuratorum ex vulnere, & peripneumonia eadem, quæ pleuritidis consideratio, & curatio.*
29 *De frigefactoriis potionibus in febri ardenti. Ad omnem febrem ardentem potio. Potio urinam movens, frigefaciens, & sitim sedans. Vini thasii potio. Morbus regius cum febri. Urinam cientia, & bilem per alvum trahentia.*

De

De febribus universis a me dictum est, de reliquis jam dicam.

1 ** Cerebri humor.*

QUum cerebrum ab inflammatione tumuerit, dolor totum caput occupat, maxime qua parte constiterit inflammatio. Consistit autem in temporibus; et aures sonitu implentur, et auditus hebescit, et venæ extentæ sunt, ac pulsant, et febris, ac rigor aliquando corripiunt, et dolor nunquam deficit, sed quandoque remittit, quandoque magis premit, et vociferatur, ac exilit præ dolore. Et ubi surrexit, rursus ad lectum decumbere festinat, et jactat se ipsum. Hic lethaliter quidem affectus est, in quot vero diebus morietur, non habet judicationem. Nam alii aliter pereunt. Plerumque tamen in septem diebus moriuntur. Si vero vigesimumprimum effugerint, sani fiunt. Quum itaque dolor vexarit, frigefacere caput oportet, maxime quidem per rasuram, aut frigefactorio aliquo, velut est solani succus, et terra figularis, in vesicam, aut folliculum immisso, ita ut vicissim modo apponas, modo auferas, priusquam tepescant. Sed et sanguinem detrahere oportet, et caput purgare, ad apii succos odoratis admixtis. A vino autem in totum abstinere, ptisanæ succum sorbere, et infernam alvum solvere.

2 ** Cerebri repletio dolorosa.*

QUum doluerit caput præ cerebri repletione, vitiosorum humorum purgationem non factam ille significat, et dolores totum caput tenent, et delirat, et moritur septima die, et evadere non poterit, si non eruperit humor septima die per aures. Sic enim et dolor sedatur, et resipiscit, effluit autem multus, et indodorus. Hujus aures, priusquam pus erupisse videris, potius ne curato. Si vero supernam, ac infernam alvum purgare voles, seorsum utramque solvito. Postea capiti maxime quidem universo, sed et per aures, et per nares fomentum adhibeto. Sorbeat autem ptisanæ succum, et a vino abstineat in totum. Postquam vero eruperit pus, contineto te, donec multa fluxio sedetur, postea aures colluito vino dulci, aut lacte muliebri, aut oleo veteri, atque hæc tepida infunduntur. Caput vero frequenter mollibus, ac odoratis fomentis foveto, quo citius cerebrum purgetur. Hic primum quidem non audit; progressu vero temporis et fluxio minor fit, et auditus una cum fluxione penitus quiescente contingit, et maxime sibi ipsi similis redit. Cavere autem oportet solem, ventos, ignem, fumum, acrium odores, et alia hujusmodi: et quiescere, ac molli victus ratione uti. Sit autem alvus inferna præ vasorum vacuatione soluta facilis.

3 ** Syderati.*

QUi icti, ac syderati esse dicuntur, quum cerebrum multa immunditia vitiosorum humorum repletum fuerit, anterior capitis pars primum dolorem ipsis exhibet, et suscipere non possunt, aliqui ambobus oculis, aliqui altero, et sopor ipsos tenet, et desipiunt, et tempora saliunt, et febris tenuis habet, et corporis impotentia. Hic tertia, aut quinta die moritur, et ad septem non devenit. Si vero devenerit, a morbo liber evadit. Hunc si curare voles, capiti fomenta adhibeto, et sectione facta transpirationem efficito. Si vero dolor renuerit, etiam sternutationes inducere oportet, et caput purgare levibus, ac odoratis, infernam item alvum purgare. A vino autem penitus abstineat, et ptisanæ succo utatur.

4 ** Cerebri corruptio.*

SI cerebrum corruptum fuerit, dolor caput tenet, & per collum procedit ad spinam, & æger non audit, & frigus ad caput devenit, & totus intumescit, & derepente privatur voce, & ex naribus sanguis fluit, & lividus fit. Quod si morbus leviter corripiat, ubi sanguis discessit, melius habet. Si vero vehementer correptus fuerit, cito perit. Huic sternutationes per odorata inducito, & alvum utramque, aut alteram saltem purgato, & odorata, quæ leves odores habent, naribus admoveto, & sorbitionem tenuem, ac tepidam exhibeto. Abstineat autem penitus a vino.

5 ** Lethargus.*

MOrbi lethargi appellati status idem est, qui & peripneumoniæ. Verum difficilior, & non omnino liber, ac remotus est ab humida peripneumonia. Sed multo tardior est morbus. Patitur autem æger hæc. Tussis, & sopor ipsum tenet, & salivam liquidam, ac multam educit, & vehementer impotens est, & quum moriturus est, multum, atque id liquidum infra egerit. Huic valde exigua

vitæ ſpes eſt. Attamen hoc curandum eſt, ut plurimum ſpuat, & calefiat, & a vino abſtineat. Si vero effugerit, ſupputatus fit.

** Morbus, ſive febris ardens.* 6

IN morbo, febri ardente appellato, ſitis tenet multa, & lingua horret. At color ejus primo quidem tempore eſt, veluti ſolet, verum ſicca eſt. Progreſſu vero temporis induratur, exaſperatur, craſſeſcit, ac nigreſcit. Si vero in principio hæc patiantur, citiores judicationes fiunt. Si poſterius, tardiores. Cæterum remiſſionis eadem omnia ſigna lingua exhibet, quæ in peripneumonia: & urinæ bilioſæ, aut cruentæ, dolorem ampliorem; flavæ vero minorem ſignificant, & ſputum præ caliditate, ac ſiccitate combuſtum, ac craſſum eſt. Sæpe vero etiam in peripneumoniam tranſit, quod ſi contigerit, brevi moritur. Hunc autem hoc modo curare oportet, calida bis, aut ter ſingulis diebus lavato, capite excepto. At in judicationibus lavare non oportet. Et primis quidem diebus deorſum purgato, & aquam bibendam dato. Nam plerumque vomitum aqua ciere ſolet. Poſterioribus vero poſt purgationem humectato, & ſorbitionibus utatur, ac vinis dulcibus. Quod ſi non ab initio ægrum curandum ſuſceperis, ſed ſignis jam in lingua exiſtentibus, ſinere oportet, donec judicationes præterierint, & linguæ ſigna mitiora facta fuerint, & neque medicamentum dederis, neque ad purgationem faciendam clyſterem adhibueris, priuſquam judicationes prætereant.

** Pulmo tumens præ calore.* 7

QUum pulmo tumuerit præ nimio calore repletus, tuſſis tenet fortis, & dura, & erectæ cervicis ſpiratio, & acervatim reſpirat, & frequenter anhelat, & intumeſcit, & nares expandit, velut equus ex curſu, & linguam frequenter exerit, & pectus ipſi canere videtur, & gravitas in ipſo ineſſe. Quapropter hanc capere pectus non poteſt, ſed dirumpitur, & impotens fit, & dolor acutus emergit, & dorſum, & pectus, & latera velut acubus punguntur: & ardent hæ partes, velut ejus, qui ſedeat ad ignem, & rubores exoriuntur ad pectus, & dorſum velut a flamma, & morſus fortis incidit, & anguſtia, ut neque ſtare, neque ſedère, neque decumbere poſſit. Verum ita velut deſperatis rebus anxius jactat ſe ipſum, & jam mori videtur. Moritur autem maxime quarta, aut ſeptima die, quas ſi effugerit, non valde perit. Hunc ſi cures, infernam alvum quamcitiſſime clyſteri adhibito, probe purgare oportet, & de cubitis, & naſo, & lingua, ac de omni corporis parte ſanguinem mittere. Potiones item frigefacientes exhibere, & ſorbitiones idem præſtantes. Danda ſunt & urinam cientia ſæpe, ſed quæ non calefaciant. Et ad ipſos quidem dolores, quum irruunt, calefactoria levia, ac humida adhibendo, locum calefacere, ac humectare oportet, ubicumque dolor fuerit; ad reliquas vero partes frigeſactoria adhibere, viciſſim ea apponendo, ac tollendo, & ubicumque arſerit, frigus facere. A vino autem penitus abſtinere.

** Capitis dolor.* 8

QUum a capite initio ſumpto, dolor acutus ſtatim vocem interceperit tum alias, tum ſi ex ebrietate hoc contingat, ita affectus ſeptima die moritur. Minus tamen moriuntur, qui ex ebrietate tale quid perpeſſi ſunt, & voce privati permanſerunt. Nam ſi eadem die, aut poſtera, aut tertia vocem edant, ſani evadunt; faciunt autem hoc aliqui ex ebrietate, & neutri moriuntur. His ſternutationes fortes inducere oportet, & infuſum per clyſterem injicere, quod bilem vehementer ducat. Quod ſi ſenſum æger receperit, thapſiæ ſuccum in multa calida aqua dato, quo quamcitiſſime revomat. Poſtea attenuato, & a vino prohibeto per ſeptem dies. Detrahendus eſt & a lingua ſanguis, ſi venam comprehendere poſſis.

** Phrenitides.* 9

PHrenitides fiunt etiam ex aliis morbis. Patiuntur autem ægri hæc; ſeptum transverſum dolent, ut ne contingere quidem permittant, & febris accedit, & mente moventur, & intentis oculis vident, & alia ſimilia faciunt his, qui peripneumonia affecti ſunt, ubi ſane in peripneumonia mente moventur. Hoc modo affectum calefacere oportet calefactoriis humidis, & potionibus, excepto vino. Et ſi quidem fieri poterit, ſurſum purgare, & per tuſſim, ac ſpuitionem educere oportet, quemadmodum in peripneumonia. Sin minus, inferna alvus præparanda eſt, ut egerat. Humectato autem potionibus, hoc enim conducit. Morbus autem lethalis eſt. Moriuntur enim tertia, aut quinta, aut ſeptima die. Si vero leniter corripiat, judicat, velut peripneumonia.

Anginæ.

10 * *Angina.*

AB Angina appellata suffocatur homo, & in faucibus magis ipsi inhærere videtur, & neque salivam, neque quicquam aliud detrahit, & oculi affecti sunt, ac prominent, velut strangulatis, & intente per ipsos videt, & ipsos convertere non potest, & anxius est, & exilit frequenter, & facies, & fauces ardent, immo etiam collum. At videntibus nihil mali habere videtur, & videt, ac audit obtusius, & præ suffocatione non intelligit neque quid dicat, neque quid audiat, aut faciat. Vetum hians decumbit salivam fundens, ac talia faciens. Hic quinta, aut septima, aut nona die moritur.

11 * *Levis angina paracynanche appellata.*

AT ubi horum signorum quid abfuerit, laxiorem morbum significat, quem paracynanchen vocant. Huic venam secare oportet, maxime sub mamma. Concomitatur enim hac parte ex pulmone spiritus calidus. Oportet quoque deorsum purgare medicamento, aut per clysterem. Fistulas item detrudere convenit in fauces juxta maxillas, quo spiritus ad pulmonem trahatur. Et faciendum, ut quamcitissime spuat, & pulmo gracilis fiat. Et suffitus fiat per hyssopum, cilicium, sulphur, & bitumen; & attrahat & per fistulas, & per nares, ut exeat pituita. Fauces, & lingua confricentur his, quæ pituitam ducunt. Et venæ sub lingua secentur. Sed & a cubitis sanguis dimittatur, si vires validæ fuerint. A vino abstineat, & ptisanæ succum tenuem sorbeat. Postquam vero remiserit morbus, & jam cibos gustarit, elaterio recenti purgato, ut ne in aliud malum incidat.

12 * *Morbus regius.*

MOrbus regius hujusmodi acutus est, & cito occidit. Color totus mali corium valde refert, & cum virore pallidus est, quales sunt lacerti cum virore pallicantes. Consimile est etiam corpus, & in urina subsidet, velut ervum fulvum, & febris, ac horror debilis habet. Quandoque etiam vestimenta ferre non potest, sed mordetur, ac raditur. Et mane, quum cibum non accepit, viscera plerumque lancinantur. Et quum quis excitat, aut alloquitur, non patitur. Hic plerumque in quatuordecim diebus moritur. Has si effugerit, sanus evadit. Oportet autem ipsum calida lavare, & aquam mulsam bibendam dare, ita ut de nucibus thasiis decorticatis, & absinthii coma, æquis portionibus acceptis, & de aniso cribrato dimidia parte ammixta, obolos tres jejunus ex illa bibat, & rursus dum cubitum it, hanc aquam mulsam sumat. Bibat etiam vinum vetus tenue, & sorbitionibus utatur. Nec a cibis abstineat.

13 * *Tetanus.*

QUum distentiones Tetani appellatæ, corripuerint, maxillæ rigent, velut ligna, & os aperire non possunt, & oculi lachrymantur, ac distorquentur, & dorsum riget, & crura contrahere non possunt, similiter neque manus, & facies rubicunda est, & valde dolet, & ubi moriturus est, & potum, & sorbitionem, & pituitam per nares revomit. Hic tertia die, aut quinta, aut septima, aut decimaquarta perit. Ubi vero has effugerit, sanus evadit. Huic catapotia ex pipere, & veratro nigro devoranda dato, & jusculum volucrium pingue calidum. Inducendæ sunt etiam fortes, ac multæ sternutationes, & fomenta adhibenda. Quum autem fomentis non utitur, calefactoria humida, ac pinguia undequaque in vesicis, ac utriculis apponantur, maxime tamen ad partes dolentes, & calido oleo multo, ac sæpe illinatur.

14 * *Opisthotonos.*

QUum autem distentio in posteriores partes, opisthotonos appellata, tenuerit, reliqua quidem plerumque eadem sunt. Verum in posteriores partes convellitur, & vociferatur aliquando, & dolores emergunt vehementes, & crura interdum contrahere non permittit, neque manus extendere. Sunt enim cubiti incurvati, & digiti in pugnum contracti, & pollicem plerumque aliis digitis continet, et clamat, et nugas garrit quandoque, et non potest se ipsum continere, sed aliquando exilit, ubi dolor premit; quum vero dolor remittit, quietem habet. Aliquando etiam vox intercipitur, simul ut morbo corripiuntur, aut insani, et atra bile perciti fiunt. Hi tertia die moriuntur voce soluta, et revomunt per nares. Si vero effugerint decimum quartum diem, sani fiunt. Curandus hic est velut superior. Quod si voles, etiam sic facies. Aquam frigidam plurimam superfundito,

dito, et postea vestimenta tenuia, pura, ac calida superintegito. Ignem autem tunc non adhibeto. Hoc auxilium et ad tetanos, et ad opisthotonos adhibere oportet.

* *Volvuli.* 15

VOlvuli fiunt, quum supernus ventriculus calescit, infernus vero frigescit. Resiccatur enim simul intestinum, et præ inflammationis caliditate obturatur, ut neque flatus, neque cibi pertranseant, sed venter durus sit, et quandoque vomat primum pituitosa, deinde biliosa, postremum stercus. Et æger sitim habet, ac dolorem, maxime circa præcordia. Verum et totum ventrem dolet, et inflatus est, et anxius est, et febres corripiunt, et fiunt maxime septima die. Hos sic curare oportet. Supernum ventriculum quamcitissime purgato, et sanguinem de capite, ac cubitis detrahito, ut superna alvus calescere desinat, et partes supra septum transversum frigefacito, excepto corde. Infernas autem calefacito, homine in solio aquæ calidæ collocato, ac semper oleo illito. Calefactoria quoque humida apponito. Et glandulam de melle solum decem digitorum longitudinis facito, et ex summa anteriori parte fel taurinum oblinito, atque sic bis, ac ter subdito, quo omnia combusta stercora circa rectum, ac princeps intestinum contenta educas. Et si quidem sic obedierit, postea clysterem adhibeto; sin minus, follem fabrilem indito, et in ventrem flatum immittito, a quo et ventrem, et intestini contractionem distendas. Deinde extracto folle, clysterem adhibeto. Sit autem infusum per clysterem injiciendum paratum non ex valde calefactoriis, sed ex his, quæ stercora dissolvunt, ac colliquant. Postea obturata per spongiam sede, in aqua calida desideat, continens clysteris infusum. Et si hoc infusum susceperit, et rursus dimiserit, sanus evadit. Cæterum priore tempore mel optimum delingat, et vinum splendidum vernaculum bibat. Quod si volvulo amoto, febris ipsum corripiat, desperatus est. Fortassis enim et inferna alvus soluta ipsum occiderit.

* *Peripneumonia.* 16

PEripneumonia talia facit. Febris acuta tenet, et spiritum frequentem, ac calidum respirat, et anxietas adest, et impotentia, et jactatio, et dolor sub scapulas, et ad claviculam, et ad mammam, et gravitas in pectore, quandoque etiam delyrium. Quidam dolorem non sentiunt, donec tussire inceperint. Verum hic morbus diuturnior, ac difficilior illo est. Salivam tenuem, ac spumosam primum spuit. Lingua flava est, verum progressu temporis nigrescit. Si igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur; sin posterius, tardius. Tandem vero etiam rumpitur lingua, et si digitum apponas, inhæret. At liberationem a morbo significat lingua, similiter velut in pleuritide. Hæc autem patitur homo, minimum diebus quatuordecim, ad summum una et viginti, et per hoc tempus tussit vehementer, et una cum tussi purgatur primum saliva multa, et spumosa; septima vero, et octava die, ubi febris in vigore fuerit, si humida sit peripneumonia, crassior prodierit; sin minus, non. Nona vero, et decima, cum virore pallida, ac subcruenta. Duodecima autem usque decimamquartam, multa, et purulenta. Atque hoc in his contingit, quorum naturæ, et corporis affectiones humidæ sunt, et morbus fortis est. Quorum vero et natura, et morbi constitutio sicca est, in his minus. Si quidem igitur decima quarta die resiccatus fuerit, et non amplius purulentum tussiendo rejecerit, sanus est; sin minus, ad duo de vigesimam, et vigesimam primam animum adverte: et si quidem tunc sputum illud quieverit, evadit; sin minus, interroga ipsum, an dulcior sit saliva, et si affirmaverit hoc, scito pulmonem ipsi suppuratum esse, et morbus annum durabit; si non, in quadraginta diebus pus eduxerit. Si vero insuavem salivam esse dixerit, status morbi lethalis est. Verum in primis diebus hi maxime manifesti fiunt. Si enim putrefactum, ac purulentum expuerit in diebus duobus ac viginti, et non exulceratus fuerit, evadit; sin minus, non. Hæc peripneumonia nihil abest ab affectionibus, quæ in pulmone sunt. Si igitur aliquid harum affectionum abfuerit, cognoscere oportet, et quæ ægrotus mala habeat, et quæ medicus aggredi debeat. Si vero pauca horum signorum habuerit, ne decipiatur. Nam perniciosa non est peripneumonia, sed mollis. * Cæterum peripneumoniam hoc modo curare oportet. Non tamen peccabit, si quis etiam pleuritidem, et phrenitidem ita curare aggrediatur. Primum caput levius facere incipe, quo nihil influat ad pectus. Primis autem diebus sorbitiones sint dulciores. Sic enim id, quod consedit, ac compactum est, potissimum elueris, ac commoveris. Quarta die, et quinta, ac sexta, non amplius dulces, sed pingues. Nam ad sputum sursum exscreandum conducunt. Si vero pro ratione spuere non possit, ex pharmacis sursum educentibus dato. Alvum autem in primis quatuor, aut quinque diebus subducere oportet, et hoc paulo amplius, quo et febres obtusiores sint, et dolores leviores. Quum autem evacuatus fuerit, et 17

corpore

corpore debilis, infernam alvum tertio quoque die deorsum commoveto, quo & corpus potens sit, & supernæ regiones humoris exortes. Nam si multus humor infra secedat, a quinta die mortem inducit. Infra enim humore secedente, supernæ partes resiccantur, & sputi purgatio sursum non prodit. Oportet igitur, & infernam alvum neque valde suppressam esse, ut ne febres sint acutæ; neque valde egerere, quo saliva sursum educi possit, & æger viribus valeat. At medicamenta sursum educentia, sexta, & septima, ac nona die, & morbo adhuc ulterius progresso, magis exhibeto. Sit autem medicamentum, veratrum album,
18 thapsia, elaterium recens, singula æquis portionibus. * Quod si saliva non probe purgetur, & spiritus fuerit frequens, & purgatio non prævaleat, prædicendum est nullam spem vitæ reliquam esse, si purgatione nihil efficere possit. Sed & alia facienda sunt, quæ in peripneumonia fieri solent, si inferna alvus ministerium suum probe obierit. Quin & aliter facere curationem oportet: A prima die initio sumpto, ari magni conchulam majorem dato, dauci & urticæ utriusque itidem unam, sinapis & rutæ quantum tribus digitis comprehendere potes, & succum silphii magnitudine fabæ. Hæc in aceto dulci, & aqua permixta, & diluta, ac excolata, jejuno tepida bibenda dato. Postquam vero purum exspuere cœperit, ari conchulam majorem, & sesamum, & amygdalas purgatas, in aceto dulci aqua diluto bibenda præbeto. Si vero magis ducere voles, radicis capparis corticem his ammisceto.

19 * *Pleuritis.*

QUum pleuritis apprehenderit, hæc patitur. Dolor latus, & febris, & horror tenet, & frequentem spiritum habet, & erectæ cervicis spiratio urget, & tussiendo rejicit subbiliosa, velut a mali punici corio, si non ruptiones habuerit. Si vero habuerit, etiam sanguinem a ruptionibus. Est autem & sanguinea pleuritis, in qua subcruenta rejicit. Et est quidem biliosa mitior, si non ruptiones æger habeat; sin minus, dolorosior quidem est, sed non lethalior. At sanguinea fortis, & dolorosa, & lethalis est. Quum igitur affuerit simul singultus, simulque cum saliva sanguinis grumos nigros tussiendo rejecerit, septima die moritur. Si vero dies decem transgressus fuerit, a pleuritide quidem sanus fit, verum vigesima suppuratur, & pus tussiendo rejicit; demum vero revomit, & non adeo facilis curatu est.

20 * *Pleuritides siccæ.*

SUnt & siccæ pleuritides sine sputo. Verum hæ difficiles sunt. Judicationes autem similes aliis sunt, sed ampliore in potu humectatione opus habent, quam aliæ. Biliosæ vero, & sanguineæ, nona, & undecima die judicant, atque hi magis sani fiunt. At si a principio quidem molles quidam tenuerint dolores, a quinta vero, ac sexta die acuti, hi usque ad duodecimum perveniunt, & non valde effugiunt. Periculum autem maxime est usque ad septimum. Immo etiam usque ad duodecimum. Post has vero sanantur. Quæ vero ab initio molles sunt, a septima autem, & octava acutæ, ad decimumquartum judicant, & sani fiunt.

21 * *Pleuritis ex dorso.*

PLeuritis ad dorsum intantum ab aliis differt: dorsum dolet velut ex plaga, & suspirat, & acervatim respirat, statim autem spuit pauca, & corpus delassatur. Tertia, aut quarta die saniem mingit subcruentam. Moritur autem maxime quinta die; sin minus, septima. Has si effugerit, vixerit. Et morbus lenis est, ac minus lethalis. Custodire tamen oportet usque ad decimumquartum. Postea vero sanus evadit. Cæterum quibusdam pleuriticis saliva quidem pura est, mictio autem cruenta, velut serosa a carnibus assatis sanies; dolores vero acuti per spinam ad pectus, & ad inguen tendunt. Hic si septimum diem effugerit, sanus fit. At si alicui in his pleuritidibus contingat dorsum rubefieri, & humeros calescere, & inter desidendum gravari, & venter exturbetur egestione cum virore pallida, ac valde graveolenti, hic propter ventris egestionem vigesima prima die moritur. Has si effugerit, sanus fit. Quibus autem statim sputa varia sunt, & dolores valde acuti, hi tertia die moriuntur. Hanc autem transgressi, sanescunt. Qui vero sanus non fit septima, aut nona, aut decima, hic suppurari incipit. Melius est autem suppuratum fieri, etiamsi dolorosum sit. Minus enim lethale est. Porro supra omnia relata signa, in unaquaque pleuritide considerare oportet linguam. Si enim bulla sublivida fiat in lingua, velut ferro in oleum tincto, si quidem in principio fiat aspera, difficilior est morbi emotio, & necesse est sanguinem tussiendo rejicere in diebus, quibus id fieri oportet. Si vero facto morbi progressu fiat, judicationes quidem contingent ad decimumquartum diem. Verum necesse est sanguinem spuere. Habet autem se res de liberatione ab hoc mot-

hoc morbo, hoc modo. Si quidem tertia die inceperit maturari, ae expui, citius
libetabitur. Si vero poſterius matureſcat, poſterius judicationes fiunt, quem-
admodum in capitis ſignis. * Dolores porro in omni pleuritide plerumque ma- 22
gis interdiu, quam noctu leviores fiunt. Curare vero pleuritidas hoc modo opor-
tet, utplurimum velut phrenitidem, & peripneumoniam, præterquam quod hic
balneis calidis, & vino dulci utendum eſt. Si igitur prima, aut ſecunda die, poſt-
quam invaſit, ægrum acceſſeris, ſi ſtercus prodiit putum, aut leviter bilioſum
& modicum, infuſum ex thapſia per clyſterem injicito. Si vero alvus commo-
ta, noctu quidem egerat, poſtridie vero dolor, & tormen vexet, rurſus clyſte-
rem adhibeto. At ſi æger bilioſus ſit natura, & non purgatus correptus fuerit a
morbo, priuſquam ſalivam bilioſam expuat, etiam medicamento bilem probe
purgato. Si vero jam expuat bilioſa, medicamentum ne dederis. Si enim dederis,
ſputum ſurſum prodire non poterit, ſed ſeptima, aut nona die ſuffocabitur, maxi-
me ſi præcordia doleant. * Quod ſi ad dolores in lateribus etiam præcordia do- 23
leant, clyſterem adhibere oportet, & in potu jejuno bibendam dare ariſtoloebi-
am, hyſſopum, cuminum, ſilphium, peplum, mecona appellatum album, florem
æris, mel, acetum, & aquam. Et per medicamenta quidem ita primas curatio-
nes facere oportet. Reliqua vero ſic ſe habent. Multa calida pro viribus ægri lava-
ro, capite excepto, & quum judicationes ſunt, dolentes locos humidis fomen-
tis tepefacito, & oleo illinito. * Quum vero impetu fertur morbus, & ægrum, & 24
medicum a curationibus quieſcere convenit, ne quid mali inducatur. Dandus
autem eſt ptiſanæ ſuccus coctus, aliquanto craſſior ſpiſſitudine mellis. Poſt bal-
nea etiam vinum dulce, & aquoſum bibendum eſt, non frigidum, modicum, ex
anguſti oris pocillo, & ubi tuſſes invaſerint, amplius bibendum, & quammaxi-
me exſcreandum, & potu humectandum, quo pulmo humidior factus, facilius
ac citius ſputum reddat, & tuſſis minus affligat. Sed & mali punici dulcis vino-
ſi ſuccum, lacte caprino modico, & melle ammixto, paulatim ſæpe dato, &
noctu, & interdiu, & ſomnum quammaxime prohibeto, quo purgatio & ci-
tius, & copioſior fiat. * At vero ſanguineam pleuritidem ſic curare oportet. 25
Poſt judicationes cibis levibus reficito, & quietem agat, & nimium caveat ſo-
lem, ventos, repletiones, acida, ſalſa, pinguia, fumum, flatus in alvo, laborem,
venerem. Si enim morbus recidivarit, mors ſequetur. In expuitionibus autem
ſi dolor habeat, & expuere non poſſit, jejuno æris florem dato magnitudine
olivæ, & ſucci ſilphii dimidium ejus, & trifolii ſeminis modicum. Hæc ex mel-
le delingat. Aut piperis grana quinque, & ſucci ſilphii magnitudinem fabæ,
mel, acetum, & aquam jejuno tepida bibenda præbeto. Hoc etiam dolores ſe-
dat. Quod ſi pro ratione ſpuere non poſſit, ſed moretur ſputum hærens in ipſo,
& ſtertat in pectore, ari magni radicis conchulam majorem, & oleum, ac acetum
mixta dato, & acetum aqua dilutum inſuper bibat. Aliud forte. Flo-
rem æris magnitudine fabæ, & nitrum aſſatum dupla portione, & hyſſo-
pi quantum tribus digitis comprehendi poteſt, melli miſceto, & aquam, ac
oleum modicum adſtillato, & tepefacta in conchula majore infundito, ut ne
ſuffocetur. Hoc etiam in peripneumonia facere oportet, ſi non purgetur. Si ve-
ro neque ſtertat, neque velut oportet, ſpuat, capparis fructus, quantum tribus digi-
tis comprehendi poteſt, & piper, & nitrum modicum, & mel, & acetum, & a-
quam miſceto, atque hæc tepida ſorbenda præbeto. Altera die eadem in aceto, mel-
le, & aqua fervefacta ſorbeat. Hoc etiam ſtertentibus dato, & his, qui purga-
ri non poſſunt. At ſi fortius facere voles, hyſſopi, & ſinapis, & naſturtii concham
maiorem, melle, & aqua terito, & fervefacta, ac excolata, tepida ſorbenda dato.
* Atque hoc modo hi morbi curati ſanantur, ſi non quid ſputi in pulmone relictum 26
pus fiat, a quo arida tuſſis ſequitur, & febris, ac horror emergunt, & erecta cervi-
ce ſpiratio tenet, & frequentem, & acervatam reſpirationem æger habeat, & vox
paulo gravior fit, & color cum calore faciem occupat. Progreſſu vero tempo-
ris morbus magis manifeſtus redditur. Hunc ſi intra decem dies ſuſceperis, ubi
victu, & balneo calido calefeceris, medicamentum, quod pus ducat, in pulmo-
nem infundito, aliiſque pus ducentibus utitor, atque ſic velut ſuppurato victus ratio-
nem præſcribas. Caput quoque reſiccato, ut ne quid influat. Si vero ex eo, quod
in pulmonem infuſum eſt, pus non educatur, rumpitur hoc ipſum ex pulmo-
ne in thoracem, & poſt ruptionem ſanus eſſe videtur, quoniam ex anguſtia ad
amplam capacitatem pus pervenit, & ſpiritus, quem reſpirando attrahimus in
pulmone locum, ac ſedem habet. Verum progrediente tempore pectus pure imple-
tur, & tuſſes, & febres, & alii dolores omnes magis ipſum premunt, & mor-
bus inclareſcit. Hunc poſt eruptionem per quindecim dies ſinere oportet, quo
pus rurſus matureſcat. Nam ex eo, quod pus ad ampliorem locum devenit, per-
frigeratum eſt, & id, quod in thorace humidi erat, ad ſe ipſum attraxit, ita ut ipſum
ſit ſemiputrefactum. Si quidem igitur ſua ſponte expui incipiat in hoc tempo-
re, bene eſt; ſin minus, medicamentis, aut potionibus opem ferre oportet, in ul-
timis ex quindecim illis diebus, feſtinando ad corporis exeitationem, antea quam
magis affligatur, ita ut caput putum cuſtodias, influxionum gratia. Si vero non

ſpuatur,

spuatur, sed sui significationem ad latera præbeat, secato, aut urito. At si neque spuatur, neque ad latera de se significationem præbeat, ubi multa calida jejunum lavasti, & neque potu usum in firma sella locasti, alter ex humeris ipsum apprehendat, tu vero concute ipsum, aure ad latera admota, quo percipias ex utra parte significationem sui præbeat. Optandum autem esset ex sinistra. Nam dextras urere, aut secare lethalius est. Quanto enim robustiores sunt dextræ partes, tanto etiam fortiores morbi in ipsis fiunt.

27 * Quod si præ crassitudine humor non fluctuet, neque strepitus sit in pectore, verum spiritum frequentem trahat, & pedes intumescant, & tussicula aliqua adsit, ne te decipiat hæc, sed thoracem pure plenum esse probe noris. Proinde in terra eretriade liquida, & valde trita, ac tepida linteum tenue tingito, eoque thoracem circumcirca integito, & qua parte primum resiccatum fuerit, ea secato, aut urito quamproxime ad septum transversum, cavendo tamen, ne hoc ipsum lædas. Si vero voles, ipsam terram eretriadem illinito, & similiter velut in linteo considerato. Multi simul illinunt, ne quæ primum illinuntur, resiccentur. Post sectionem, aut ustionem, linamento ex lino crudo utere, & paulatim pus emitte.

28 * Cæterum ubi secare, vel urere voles, corpori in eadem figura, in qua inter secandum, aut urendum futurum est, notam imprimito, ut ne cutis te decipiat, si in figuræ transmutatione sursum, aut deorsum magis cedat. Sed & tusses vitare oportet ex victu, ut ne rursus pus revellant ad pulmonem. Malum enim hoc est, quare permittendum est, ut ad sectionem quamcitissime resiccetur. Postquam vero duodecima affuerit dies, reliquum pus totum emittito, & ex linteo linamentum indito, & bis in die pus emittito, & ventrem supernum ex victu quammaxime resiccato. Atque hoc modo oportet etiam suppurationes ex vulneribus, & ex peripneumonia, & ex magnis destillationibus, & pulmone ad lateres prolapso, considerare, ac curare.

29 * *Frigefactoriæ potiones in febre ardenti.*

FRigefactorias potiones in febribus ardentibus, quando voles, bibendas dato. Sunt autem multarum operationum; aliæ enim mictionem inducunt, aliæ alvi egestionem, aliæ utrumque præstant, aliæ neutrum, aliæ solum frigefaciunt, velut si quis in vas aquæ ferventis frigidam aquam infundat, aut ipsum vas ad frigidum ventum exponat. Dabis itaque alias aliis. Neque enim dulces omnibus conducunt, neque acerbæ, neque eadem omnes bibere possunt. I. Favorum ficcorum heminarum duarum mensuram aqua macerato, & conterens gustato, donec subdulcis aqua fiat, deinde excolato, & injectis apiis bibendam dato. II. Seminis lini acetabulum, aquæ heminis decem affusis, in nova olla prunis imposita coquito, ac fervere finito, ut transpirent, donec succus ad tactum pinguis fiat. III. Aquam mulsam aquosam ad dimidias coquito, deinde apio injecto frigidam paulatim exhibeto. IV. Hordeum Achilleum magnum, ac plenum heminæ mensura siccato, & acutis spicis ablatis, ubi probe laveris, aquæ congio affuso coquito ad dimidias, frigefacito, ac bibendum dato. V. Cumini Æthiopici heminæ decunæ parti, tres aquæ semicongios affunde, & olla luto pilosa oblita, donec tertia pars restet fervere fine, & frigidam hanc ad omnem ardentem, aliamque febrem exhibe. VI. Aquam cœlestem ipsam per se ipsam præbe. VII. Ptisanæ heminæ congio aquæ affuso, ad dimidias coquito, deinde excolato, & apiis injectis frigidam dato. VIII. Prosunt & vina alba aquosa ex uvis passis. IX. Prosunt & uvarum passarum expressarum retrimenta aquosa. X. Uvarum passarum albarum, exemptis vinaceis heminam, radicum quinque folii manipulum tundito, & affusis aquæ heminis viginti ad dimidias coquito, & frigidam hanc paulatim bibendam dato. XI. Ad farinæ hordei pleni crassæ chœnicem dimidiam, aquæ congium affundas, & quum jam intumescant crassæ farinæ partes, manibus teras, donec aqua alba fiat, & adianti pugillo injecto, sub dio per noctem exponito, ac exhibeto. XII. Ovorum trium, aut quatuor candidum in aquæ congio concussum bibat. Hoc valde frigefacit, & ægrum ad alvum exonerandum conturbat. XIII. Hordei torrefacti probe loti chœnicem dimidiam in aquæ congio bis, aut ter fervere finito, & frigidam hanc exhibeto. XIV. Ptisanæ succum coctum tenuem, & vinum dulce dato. Hoc urinam ducit. XV. Cucumeris peponis corio nudati pollinem ex aqua præbeto. Hæc potio urinam ciet, frigefacit, & sitim sedat. XVI. Ervum in aqua præcoquito, deinde ollam novam in majorem ollam aqua plenam ponito, & alia aqua ervo affusa, ad modicum tempus coquito, postea ubi coctum fuerit ervum, tertiam aquæ partem reliquam excolatam bibendam dato, ita ut ad singulos cyathos, & cucumeris, & ervi pollinem inspergas. Hoc constanter sitim sedat. XVII. Vinum thasium vetus parte una, cum vigintiquinque aquæ partibus dato. XVIII. Trifolium, cucumeris pollinem, & crassam hordei farinam in aqua macerato, & hanc bibendam dato. XIX. Apii manipulos tres, pulegii pugillos duos in aceti heminis decem ad tertias coquito. Hoc melle, & aqua dilutum aquosum bibat, adianti pugillo injecto. Hoc urinam ducit, & alvum solvit. XX. Mala odorata dulcia contun-

contundito, & aqua macerato, & aquam bibendam dato. XXI. Mala cydonea eodem modo, si alvus soluta fuerit in febre ardente. XXII. Quod si morbus regius insuper corripiat, uvæ passæ albæ exemptis vinaceis, & cicerum alborum, utrorumque dimidiam heminam, & hordei Achillei magni, ac pleni tantumdem, & cnici tantundem, aquæ heminas decem, & apium, & mentam, & coriandrum, de singulis parum, terito, donec placide aqua dulcescat, & adianti pugillo postea injecto, ubi sub dio per noctem exposuisti, exhibeto. Potes etiam alias his similia imitari. Omnia vero per noctem sub dio exposita dabis febrienti, exceptis his, quibus alvi, plus quam convenit, fluunt. XXIII. Pulegii pugillos tres apii duplum, in vino diluto coquito, ac exhibeto; hoc urinam ciet, & bilem per alvum trahit.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS LIBER IV.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Semen utriusque parentis, ab omnibus corporis partibus progressum, ad formam in utero recipiendam condensari. Humorum in corpore species quatuor, morborum omnium caussæ. Propositio hujus libri.*

2 *Quomodo bilis, sanguis, hydrops, & pituita, copiosiora, & pauciora fiant a cibis, & potibus. Sanguinis fons est cor. Pituitæ autem caput. Aquæ vero fons splen, & bilis folliculus in hepate. Caput, & splen, partes maxime cavæ.*

3 *Cibis, ac potibus omnibus quatuor illos humores inesse. Corpus in se ipsum humorem ex ventriculo trahere.*

4 *Plantæ cur ægrotent, aut non nascantur quibusdam in locis. Plantas ab initio humores juxta cognationem non habentes, ne germinare quidem posse.*

5 *Locus alteri loco etiam valde vicinus, ad vini jucundi productionem plurimum præstat. Terræ innumeras inesse facultates. Plantas omnes sylvestres fuisse.*

6 *Unde pituita in corpore gignatur. Caput velut cucurbita corpori incumbit.*

7 *Cur pituita ad ventriculum, & vesicam perveniens non lædatur.*

8 *Bilis quomodo, & cur copiosior in corpore fiat. Hepar pueris cor dicitur. Hepatis dolores unde, & quomodo sedentur. Cibi, ac potus aliis aliis medicamenta esse solent.*

9 *De aqua quomodo, & cur copiosior in corpore fiat. Aquæ de splene purgatio non fit per supernas regiones. Venæ ex splene deorsum tendentes multæ.*

10 *De sanguine quomodo, & cur amplior in corpore generetur. Cordis dolor non oboritur. Venæ jugulares post cibum, ac potum sanguineum statim attolluntur, ac facies rubet. Quomodo sanguis morbos in corpore generet. Morbos ex ciborum, ac potuum copia fieri.*

11 *Quomodo fontes isti quatuor, sanguis, bilis, pituita, & aqua (ut & ventriculus) si plenes fuerint, semper corpori distribuant. Venæ multæ, ac frequentes per corpus distentæ sunt.*

12 *Cibi, potusque suavitas, ac insuavitas unde. Quando homo cibum, ac potum appetat, & quando esset appetentia.*

13 *Solam bilem ad fellis folliculum in hepate, a cibis, & potibus secerni. Solus cardiogmus, hoc est cordis morsus in fellis folliculo innascitur. Morbi cur in corde non oboriantur.*

14 *Caput, & splen cur morbis maxime obnoxia.*

15 *Quomodo, & cur pauciores fiant humores hominem affligentes, & quot locis expurgentur.*

16 *Quomodo, & cur homines sani degant. Quandiu humores in corpore morentur, & quomodo expellantur. Excrementorum graveolentia unde. Excrementa alimentorum quantitati respondent. Quid fieri soleat, si humor in corpore maneat. Urina salsuginosa propter humores ammixtos. Cibos etiam id, quod morbosum est, de corpore deferre. Quare, ubi quis ventrem exoneravit, aut minxit, non statim potu, ac cibo, pro egestionis facta copia, egeat. Quomodo humor ultra triduum in corpore manens, majus, aut minus homini malum de se præbeat. Quomodo, & cur cibi non possint eadem die exire.*

17 *Cur corpora repletiones æstate minus, hyeme magis ferant. Quomodo febres ab ambiente aere calido oriantur.*

18 *Quomodo si plus humoris foras prodeat, quam de cibis, ac potibus accessit, homo attenuetur, & qua ratione plus prodeat. Cur hominibus otiosis cibi injucundi, & quomodo febres illis accendantur.*

19 *Quomodo bonus habitus ex esu accedat. Febris ex repletione. Febres tertia, aut quinta die revertentes. Morbi per dies judicantur.*

20 *Cur febres, & qua ratione tertia, quinta, septima, aut nona die remittant. Cur febres imparibus diebus solvantur.*

21 *Cur homines imparibus diebus moriantur. Spiritus graveolentia unde. Quod humores imparibus diebus turbantur. Medicamenta purgantia imparibus diebus non exhibenda.*

22 *Cur ulcera, si curentur, imparibus diebus magis inflammentur. Glandularum tumores quomodo ab ulceribus generentur. Calditas quomodo ad ulcera perveniat. Humor in sano corpore tertio die, stercus au-*

cus autem secundo prodit.

23 *Quomodo morbi fiant, si homo a copiosiore humore fiente non expurgetur. Quæ febres minus periculosæ. Aquosus humor febri infestissimus, biliosus contra alimentum illi suppeditat. Aquosus humor quomodo in febrientibus exhalet. Oleum cur non similiter ut aqua, extenuari, & exhalare possit.*

24 *Morborum principia tria. Violentia quid vocetur, & quod hoc maximum morborum principium.*

25 *De violentia, & qualia in corpore faciat. Vulnus. Contusio. Labor. Cælum quomodo morborum principium, & caussa. Morbi a calore externo. Butyrum, Hippace, Serum lactis. Humores quomodo gravitate, aut levitate inter se differant. Febres a quibus humoribus magis oriantur. Febres ab aqua, seu atra bile minus fortes, & breviores. Qualia humor ante turbationem, & in ipsa turbatione in corpore efficiat. Quando humor affligens, priorem (qui salubris erat) consummat. Alimentum est homini humor levis. Putrefactionis principium. Similitudo.*

26 *Quomodo ea, quæ e cælo nobis obveniunt, morbos pariant. Humores liquati, & ad alvum delati, stercus conturbant. Aquosus humor potissimum circa ossa, & nervos consistit. Quomodo, & quando rigor morbosus fiat, & quomodo, & ex quali necessitate febris post ipsum irruat.*

27 *De lumbricis latis, & rotundis, Lumbricos rotundos parere; latos vero minime, sed abrumpi. Cur lumbrici partus perperam a quibusdam dicantur. Lumbricorum latorum species, & signa. Sputa quandoque ori influunt, lumbricis latis ad hepar assilientibus. Lumbrici quibusdam vocem intercipiunt.*

28 *De calculi morbi generatione a lacte. Corpus, & ventriculus consentiunt. Pituita ad fæcem ammixta, glutinum fit. Simile. Lapis ex terra esu.*

29 *Calculi signa quinque. Urina subrubra a vesica lapide exulcerata, & inflammata. Arenosorum per urinam ejectio unde.*

30 *Potum in ventrem deferri, & ex hoc in reliquum corpus. Vocem de pulmone edi; a labiis vero, & lingua articulari.*

31 *Medicamentorum purgantium facultates. Pituita de capite descendens pulmonem brevi exulcerat. Venter cur a medicamentis non exulceretur. Libyæ incolæ, pecorum pellibus pro vestibus utuntur.*

32 *Urina eduliorum olidorum (ut alliorum) odorem refert. Cyceon, aut farina cocta, in pulmonem, aut ejus fistulam perveniens, hominem enecat. Epiglottidis, quæ hederæ folio assimilatur, officium.*

33 *De hydropis generatione, & signis. Cur vasa angustioris oris, subito inversa, aquam a se non emittant.*

34 *De hydropis generatione in mulierum utero. Quando hi morbi difficiliores fiant. Qui ex hydrope moriantur.*

SECTIO I.

1 D hominis generationem de omnibus et viri, et mulieris partibus semen progressum, et in uterum muliebrem illapsum condensatur, temporeque veniente natura hominis formam referens ex ipso producitur. Habet autem et mulier, et vir quatuor species humoris in corpore, a quibus morbi fiunt, qui non a violentia aliqua fiunt. Sunt autem species hæ, Pituita, Sanguis, Bilis, et Hydrops, sive aqua, et de his non minima, neque debilissima in semen procedit portio. Et quia animal secundum parentes nascitur, tot humorum species, et sanorum, et morbosorum in se ipso habet. Ostendam autem, quæ in unaquaque harum specierum, et plura, et pauciora in corpore fiunt, et a quo ægrotant. Et quod morbi in imparibus diebus judicantur. Et quæ sint morborum principia. Et qualia singula ex ipsis in corpore efficiant, ut
2 morbum inducant, et a quo rigor febrilis fiat, et cur post ipsum febris irruit. * Primum autem demonstrare volo, quomodo bilis, et sanguis, et hydrops, et pituita, copiosiora, et pauciora fiant a cibis, et potibus, hoc modo. Ventriculus, dum plenus est, omnium horum corpori fons est. Verum ubi vacuus est, corpore fruitus colliquescente. Sunt autem et alii fontes quatuor, a quibus unusquisque horum humorum in corpus procedit, postquam sane ipsi a ventriculo acceperint; et hi quoque fontes, ubi evacuantur, de corpore fruuntur. Sed et ipsum corpus attrahit, ubi ventriculus in se ipso quid habuerit. Et sane sanguini fons est cor, pituitæ caput, Aquæ splen, Bili locus folliculi in hepate; hi sunt quatuor humoribus his fontes, ventriculo excepto. Ex his autem maxime cavi sunt, Caput, et Splen. Nam in hoc ipso maxima amplitudo est. Verum de hoc paulo postea clarius di-
3 cam. Quin et hæc sic se habent. * In omnibus cibis, ac potibus, et biliosi quid est, et aquosi, et sanguinei, et pituitosi: in alio plus, in alio minus, Quapropter, et quæ eduntur, ac bibuntur, alia aliis præstant ad sanitatem. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt. Postquam vero comedit, aut bibit homo, corpus in se ipsum humorem relatum ex ventriculo, et fontes trahunt per venas de ventriculo, similis humor similem, et corpori distribuunt. Quemadmodum etiam in plantis similis humor similem trahit de terra. Habet enim eodem modo terra omnigenas in se ipsa, ac innumeras facultates. Quæcumque enim in ipsa nascuntur, his omnibus exhibet humorem similem unicuique, qualem et hoc ipsum, quod nascitur sibi similem juxta cognationem habet, et trahit unumquodque de terra alimentum, quale etiam ipsum existit. Nam et rosa de terra trahit talem humorem, qualis ipsa in potentia est, et allium de terra humorem ejusmodi trahit, quale ipsum in potentia est. Et

est. Et alia omnia terræ nascentia, ex terra trahunt, singula juxta se ipsa. Si enim
hæc res non ita se haberet, non nascerentur plantæ similes seminibus. * Cui por- 4
ro plantæ in terra cognatus humor multo uberior est, quam convenit, ea planta æ-
grotat. Cui vero paucior, quam opportunum est, ea resiccatur. At si ab initio non
insit terræ humor, quem planta juxta cognationem trahat, ne germinare quidem
poterit. Intelligentiam autem hujus rei, quod si non habeat planta humorem secun-
dum naturam, ne ab initio quidem germinet, inde nobis suppeditatur. Ionia e-
nim regio, et Peloponesus pro temporibus anni a sole non minime calet, ac illu-
stratur, ut sol nascentibus e terra sufficere possit, attamen fieri non potest, mul-
tis frustra jam id tentantibus, ut in Ionia, aut Peloponeso Silphium nascatur. At
in Lybia sua sponte nascitur. Non enim est neque in Ionia, neque in Peloponeso,
ejusmodi humor, qui ipsum alere possit. * Quum autem sint et aliæ multæ medici- 5
næ, quas sole sufficiente, regiones alere non possunt; aliæ vero sua sponte pro-
ducunt, hoc ipsum ejus, quod nunc dicturus sum, considerandi occasionem exhi-
bet, quantum videlicet locus alteri loco etiam valde vicinus præstet ad jucundi vi-
ni productionem, sole æqualiter sufficiente. Hic etenim in terra humor est, qui
vinum suave exhibere potest, illic non est. Sunt etiam sylvestria non pauca in lo-
co nascentia, quæ ad orgyæ, seu cubitorum quatuor spatium translata, nasci mi-
nime comperias. Non enim habet terra talem humorem translato, qualem illa
sylvestribus plantis exhibebat. Sunt enim ex ipsis quædam venenosiores, aliæ hu-
midiores, aliæ dulciores, aliæ sicciores, aliæ asperiores, et innumeræ aliæ ali-
ter se habent. Innumeræ enim sunt in ipsa terra facultates. Et propter hæc gene-
ra primum nihil alteri simile ex terra productum est, quod non esset cogna-
tum. Et mihi sane videntur hæ omnes plantæ sylvestres fuisse. Verum homines
ipsas mansuefecerunt, fructum ferre efficientes, unamquamque juxta suum semen.
Trahit enim similis humor similem ex terra, et ex hoc augescit, ac nutritur, et nul-
lum ex terræ nascentibus alteri simile est, quod non æqualem, neque similem hu-
morem ex terra trahat. Et omnia, quæ nascuntur, in cibi, ac potus usum venien-
tia, multas facultates de terra ad se trahunt, et in omnibus est aliquid pituitosi,
ac sanguinei. Et ex hoc adeo ad hanc demonstrationis necessitatem deveni, quod
a cibis, ac potibus in ventriculum procedentibus trahit corpus secundum fon-
tes, quos nominavi, similis humor similem per venas. * Referam quoque aliud 6
argumentum, quod singula, prout relatum est, trahant, et simul dicam, unde pitui-
ta in corpore gignatur. Ubi quis caseum comedit, aut aliquid acre, aut aliud
quid edit, aut bibit, quod pituitosum est, statim ipsi ad os, ac nares accurrit, atque
hoc ita fieri partim omnes videmus, partim ita esse credere oportet ex his, quæ
ego referam. Assero itaque, quod quantum in cibo, aut potu pituitæ inest, illud ubi
ad ventriculum pervenit, partim corpus ad se ipsum trahit, partim caput, ut quod
cavum sit, et velut cucurbita corpori incumbat, ad se trahit, utpote viscosa exi-
stente pituita, ita ut hanc alia per aliam sequatur ad caput; et quæ quidem recens
ex cibo generatur pituita, in capite manet. Vetus autem, prout copiosior est re-
cens, ab ipsa violente extruditur. Quapropter ubi quis edit, aut bibit aliquid pitui-
tosi, exscreat pituitam. Habet autem et hæc res se hoc modo. * Si ubi edit, aut bi- 7
bit quid pituitosi homo, non rursus exeat, quod redundat, neque per os, neque per
nares, necesse est ipsum manere in capite, aut ad corpus descendere de capite, et
ad ventriculum pervenire. Ac optimum quidem fuerit, si ad ventriculum perve-
niat. Exire enim poterit una cum stercore, et si quidem multum fuerit, ac humi-
dum, stercus humectare poterit. Si vero modicum, non hoc effecerit. At si in capite ma-
neat, multum dolorem capiti exhibuerit, quum in venis est. Si vero modicum, non
hoc fecerit. Significationem autem de se præbet, copiosum ne sit, an modicum.
Quod si ad corpus deveniat, atque illic alio humori ammixtum fuerit, si quidem mul-
ta fuerit pituita, statim corpus læserit; si vero pauca, non adeo lædere poterit, quum
magnum sit corpus, si non et aliud quoddam principium ipsi reliquum sit. Verum
temporis progressu, si alia pituita superaccedat, lædi utique possit. At si corpus vesi-
cæ, ac ventriculo deleget, atque hæc foras perferant, nihil mali ex ipsa habuerit.
In hoc igitur sermone demonstratum est, quomodo caput pituitam ex ventriculo
trahat, et simile ad simile perveniat, et simul a me dictum est, quomodo, et qua-
re copiosior pituita homini a cibis, ac potibus fiat. * Nunc vero dicam de bile, 8
quomodo, et cur copiosior in corpore fiat, et quomodo locus folliculi in hepa-
te ipsam trahat. Habet se res hoc modo. Postquam comedit, et bibit homo a-
liquid amari, quodque alias biliosum, ac leve est, copiosior etiam bilis fit in hepate,
et statim dolet hepar, quod pueri cor vocant, atque hoc ita fieri videmus, et clarum
nobis est, quod a cibo, aut potu factum est. Trahit etenim corpus in se ipsum de ci-
bis omnem prædictum humorem. Trahit etiam folliculus in hepate, quicquid isthic
biliosi inest. Et si derepente multa bilis fiat, homo hepar dolet, et de ventre copio-
sior fit. Hoc enim contingente, procedit de veteri bile propter multitudinem ad ven-
triculum, et ex hoc tormen ventriculo oboritur, et pars ipsius per vesicam,
pars per alvum egreditur, atque sic minima pars in homine manet, et dolores ces-
sant. Si vero neutrum horum contingat, procedit primum de veteri bile ad cor-
pus,

pus, distribuitur enim ad ipsum, & si multa fuerit, statim significationem sui præ-
bet, alii humuri ammixta. Si vero modica, non adeo læserit, quum magnum sit
corpus, si non & aliud quoddam principium suboriatur. Verum temporis progres-
su, si alia bilis superaccedat copiosior, hominem utique læserit. Si vero non super-
accedat, excolare illam poterit corpus, ut & bilis, & quæcumque biliosa sunt, pro-
deant. Nam quæ in cibo, ac potu sumuntur, alia aliorum medicamenta sunt. Sic
sane etiam alia quæcumque lædentia sunt medicamenta, ubi aliud ab alio in ven-
triculum incidit, sua ipsius potestate caussam habens, id, quod superatum est, ex-
pellit, ac ipsum lædit. At si superaccedat alia bilis in corpore, ab his, quæ in ven-
triculum incidunt, morbus huic oboritur. Atque in hoc sermone jam ego de-
claravi, quomodo bilis, & cur copiosior fiat in corpore a cibis, & potibus, & quod
trahit in se ipsum folliculus in hepar juxta similitudinem id, quod biliosum est,
9 a cibis, ac potibus. * Nunc vero dicam de aqua, quomodo, & cur copiosior fiat
in corpore, & quomodo splen trahat in se ipsum. Assero autem, ubi homo bi-
bit amplius, & corpus, & splenem aquam in se ipsa trahere ex ventriculo. Et si
plus traxerint, quam oportet, statim hominem affligi, atque hoc ita fieri intelli-
gunt, quicumque homines splenici existunt. Postquam autem traxit splen, opti-
mum est, si vetus aqua, quæ in splene inerat, ad vesicam, aut ventriculum ex-
coletur, & per hæc expellatur. Nam per supernas regiones non purgatur aqua de
splene, nisi quantum ejus in vasis inest, quæ de liene procedunt; verum ad ven-
triculum, & vesicam depurgatio fieri potest. Si vero hæc ad fluxionem apta non
fuerint, neque aqua per ea foras excoletur, de splene ad infernas partes aqua pro-
cedit, atque isthic alii humori miscetur. Et si quidem pauca fuerit, non sane læse-
rit, sed de corpore ad vesicam, & ad ventriculum per venas excolari poterit.
Sunt enim multæ ex hoc tendentes deorsum, quæ ex infernis partibus ad se ip-
sas trahunt, ubi sicciores fuerint, quam prius erant. At si alia aqua generetur, & ven-
triculus, ac vesica foras non expellant, splen elevatur, & infernæ corporis par-
tes dolore afficiuntur. Atque hæc a me dicta sunt, quomodo, & cur aqua copio-
10 sior generetur in corpore a potu, & quomodo splen trahit. * Nunc autem de
sanguine dicam, quomodo, & cur amplior in corpore generetur. Postquam bibit,
aut comedit homo aliquid, quod sanguineum est, trahit quidem & totum corpus
in seipsum, trahit autem & cor sanguineum ad se ipsum. Et ubi plus attraxit, non
oboritur cordi dolor. Est enim cor res solida, ac densa, & propterea dolore non
affligitur. Et ex ipso procedunt venæ crassæ, jugulares appellatæ, ad quas sta-
tim, si copiosius accedat, sanguineum illud distribuitur, & illæ impletæ brevi ad
caput, & corpus delegant. Et quum ederit, aut biberit homo quid sanguinei, sta-
tim venæ jugulares attolluntur, & facies rubet. Accedente vero ad cor, & cor-
pus sanguine, quam satis est, uberiore, a cibis, ac potibus, & ad alium humorem
ammixto; si non ab ipso egressus fuerit per alvum, aut vesicam, reliquo humori
ammixtus, dolorem corpori inducit. Si vero modicus accedat, non sane læse-
rit corpus. Verum temporis progressu distribuitur ab ipso ad ventriculum, aut
ad nares, quæ ipsum foras excolant, & nulla læsio contingit. Si vero paulatim
copiosior fiat, morbosus efficitur. Atque ita quomodo copiosior sanguis gene-
retur, a me declaratum est. Quum autem sint quatuor, Sanguis, Bilis, Pi-
tuita, & Aqua, omnia hæc a me demonstrata sunt, & quomodo, & cur copio-
siora fiant a cibis, ac potibus. Quod autem ex his fiant, ac generentur, hoc argu-
mento constat. Si homo parum edit, & parum bibit, nullum morbum hoc ipsi
inducit. Et hæc quidem de hoc mihi dicta sunt. Attigi etiam obiter ostendere
intelligenti, quomodo hæc pauciora fiant. Verum de hoc paulo post melius tra-
11 ctabo. * Cæterum fontes hi quatuor, quos nominavi, quum pleni fuerint, sem-
per corpori distribuunt; quum vero vacui, vice versa trahunt ab ipso. Sic etiam
ventriculus facit. Et habet se res hoc modo, veluti si quis tria, aut plura ænea va-
sa in planissimo loco componat, & coaptata quamoptime disponat, fistulis ad
foramina insertis, atque ita placide in unum vas aquam infundat, donec omnia
ab aqua fuerint expleta. Ab uno enim diffluet in reliqua vasa, donec etiam alia
fuerint expleta. Postquam autem plena facta fuerint vasa, si quis de uno aquam
effundat, retribuet se retro fluens aqua ad unum vas, & vacua fient reliqua vasa
rursus, quemadmodum etiam susceperunt. Sic sane & in corpore res se habet.
Postquam enim cibi, ac potus in ventriculum inciderint, fruitur corpus de ven-
tre, & una cum fontibus impletur. Ubi vero alvus vacuatur, rursus retro hu-
mor ab ipso redditur, quemadmodum susceperat, veluti ex aliis ad unum vascu-
lum. Venæ enim sunt per totum corpus tendentes aliæ tenuiores, aliæ crassio-
res, multæ, ac frequentes. Hæ autem, donec vivit homo, apertæ sunt, & susci-
piunt, & dimittunt novum humorem. Ubi vero mortuus fuerit, clauduntur, & ex-
tenuantur. Quamdiu igitur vivit homo, fruitur corpus de ventriculo, ubi quid
in se ipso habuerit; fruuntur etiam fontes, & impleti corpori distribuunt. Si e-
nim corpus non traheret de ventriculi humore, sed soli fontes, & hi ad corpus
distribuerint, non sane haberet corpus sufficiens alimentum, sed paucius. Non
12 enim amplius haberent alimentum fontes, quod corpori subministrarent. * At

vero si fontes isti non essent, dum edimus, ac bibimus, vere non cognosceremus neque quid jucundum, neque quid injucundum esset propter hanc, quam referam, necessitatem. Hi loci quum minores sint, & intra reliquum corpus, semper etiam, antea quam attrahat unusquisque juxta suam facultatem, reliquo corpori denuntiat de cibis, ac potibus, qui biliosus sit, & qui pituitosus, & qui sanguineus, & qui aquosus. Quicquid enim horum humorum, plus quam opportunum est, in cibis, ac potibus nobis obvenerit, neque cibos illos jucundos facit. Quæ vero maxime appetimus, pro eorum ratione etiam illi jucundi sunt. Si vero cibis, ac potibus opus habuerit fons quidam, pro hac ratione etiam corpus trahet ab ipsis fontibus, donec humor paucior, quam oportet, fiat, & tunc sane appetit homo aut edere, aut bibere tale quid, quod portionem illam expleat, ac reliquis adæquet. Et propterea, ubi multum cibi sumpsimus, aut bibimus, quandoque adhuc cibum, aut potum appetimus, & nihil aliud libenter edimus, quam quod appetimus. Postquam autem comedimus, & adæquatus fuerit humor, his perfectis & in fontibus, & in corpore, tunc cessat appetentia. Atque hæc de hoc a me dicta sunt.

13 * Quin & hoc se ita habet, quod ad folliculum in hepate sola bilis a cibis, ac potibus secernitur. Venulæ enim, quum debiles, & tenues sunt, alium humorem trahere non possunt, qui gravior, & crassior existit: & simul non est ea loci capacitas, ut alius humor in hoc folliculo consistat, & est hic locus maxime familiaris bili secundum naturam, & ob id in ipso nullus alius fit morbus, quam is, quem homines cardiogmum, hoc est cordis morsum vocant. At caput, & cor, & splen, de omnibus humoribus participant. Unumquodque tamen, si non ægrotet, plurimum de relatis participat juxta suam ipsius naturam, caput pituita, cor sanguine, splen aqua. Trahunt autem & de alio humore venæ in se ipsas, amplæ, & crassæ, & instar pampini retortæ existentes, ita ut ubi trahant, alius humor alium sequatur. Et cordi quidem propinquant venæ jugulares crassæ, ad quas cito distribuitur, ubi illi amplior, quam commodus est, humor accedat. Hæ vero ad reliquum corpus delegant, & simul ipsum cor solidum est, ac densum, ut ab humore non ægrotet, & propterea nullus morbus in corde oboritur.

14 * Caput autem, & splen maxime sunt morbis obnoxia. Ægrotant enim & ab his, quæ a natura insunt, quum plura, quam opportunum est, accesserint. Ægrotant item ab aliis humoribus. Venæ enim in ipsis crassæ, ac multæ sunt, & ipsa quoque venosa sunt, ac cava, ut & aliis humoribus recipiendis capacitas in ipsis sit, paulatim nimirum accedentibus, & ad eum humorem, qui a natura inest, se ammiscentibus. Quemadmodum in vase magno amplior capacitas est, quam in parvo. Sic sane, & in capite, aut in splene res se habet. Magna enim capacitas maxime in ipsis est. Si vero repletæ fuerint isthic humore venæ, ab ipso sane in illis morbus oboritur. Atque hæc mihi de hoc nunc dicta sunt.

15 * Volo autem melius declarare, quomodo unusquisque horum humorum in corpore paucior fiat. Quatuor equidem humores esse demonstravi hominem lædentes. Quatuor item ipsorum fontes. Quatuor quoque esse dico locos, per quos homo de singulis his expurgatur. Sunt autem hi, os, nares, podex, urinæ meatus. Et ubi humor aliquis affligens copiosior factus fuerit, si his locis homo depurgetur, nullus ipsum morbus ab illo premit. Et si ventriculus plenus fuerit, liquescente corpore ab humore, defluit ad ipsum, & extra prodit per aliquem horum locorum, & propterea humor paucior fit in corpore. Corpus enim, velut & antea dixi, ventriculo retribuit; ubi vacuus fuerit, & fruitur de ipso, ubi plenus existit. Atque hæc a me dicta sunt, quomodo, & cur pauciores fiant humores hominem affligentes.

16 * Quomodo vero, & cur homo sanus degat, referam. Postquam comedit, ac bibit, & humor ad corpus pervenit eo, quo dictum est, modo, ammixtus alii, tum ei, qui in corpore, tum ei, qui in fonte est, ea quidem die, qua accesserit, in corpore manet; postridie vero alius humor ad ipsum accedit. Atque hi quidem duo sunt dies, duo vero in corpore humores. Et alteri quidem humori duo dies sunt, alteri unus. Et qui quidem postridie accessit, manet in corpore, ut qui sit crassus. Alter autem coctus a caliditate diffunditur, & tenuis fiens, postera die ad ventriculum accedit, & per omne tempus a recenti expellitur. Ubi vero ad ventriculum pervenit, cibos in hoc loco coquit, & de se sanguinem in corpore facit. Si vero permanserit, tempore graveolens fit. Tertia vero die una cum stercore & urina exit, copia ipse sibi ipsi æqualis, & consimilis, & æquilibris, etiamsi sui ipsius pars quædam sit, quo humor maneat in corpore juxta relatam rationem. Influit autem & tertia die humor de corpore ad ventriculum amplior, & graveolentior, qui videlicet reliquus fuit a secundo, & defert cibos concoctos, & quicquid est in corpore morbosum, et rursus simul exit. Indicio est autem urina, quæ salsuginosa est, quod cibi deferunt de corpore etiam id, quod morbosum est. Et cibi quidem semper postridie per alvum secedunt, humor autem ad tertiam diem. Hoc modo sanitas contingere solet. Atque hæc dicta sunt, quomodo, et cur homines sani degunt. At vero humor hic, si particulatim foras prodiret postridie, cibi non similiter ex ventriculo graveolentes facti foras prodirent, sed veluti cocti, et urina potui similis, et corpus semper evacuaretur, et per omne tempus homo, ubi ventrem

exone-

SECTIO II.

23 Nunc vero exactius referre volo, cur homines ægrotent, simulque cum hoc sermone dicam, quæ sint principia morborum, & qualia unumquodque ipsorum efficiat. Sic autem assero. Si cibi plures, quam opportunum est, qui jam concocti sunt, intus maneant, & homo non purgetur, & alii cibi superingerantur, corpus ab humore priore, ac recenti repletum calescit, & febris ex hoc homini oboritur. Verum febris hoc modo fiens, non periculosa, neque fortis est, in qua humor æqualis est, copia paululum uberiore nos affligens. Si enim hoc ita se habuerit, & quis admodum validus sit, & quæ commoda sunt, adhibuerit, sanus evadit. Unus autem morbus solus est ex omni humore, & septem signa habet. Nam & tussis ipsum habet, quæ & debilis, & sicca est, & venter durus fit, utpote & stercore intus contento, caput gravatur, & vomit, & febrit, & urina non probe prodit. Hæc septem signa hujus morbi sunt ex omni humore fientis. Si vero alvi egestione non prodeunte, unus ex aliis humoribus superet, melius deget homo. Et si quis febre fiente ab omni humore, non adhibeat idonea, invalescet morbus, quantum ipse humores superaverit, hoc modo. Calescente sanguine exhalat maxime per hunc humor aquosus, qui febri est infestissimus. Relinquitur autem pinguis, ac levis, qui est biliosus, & febri maxime nutrimentum est. Exhalat autem hoc modo, velut si quis aquam, & oleum in vas æneum infundat, & ligna multa subjecta ad multum tempus exurat. Aqua enim multo paucior erit; ex vase enim exhalabit, oleum autem paululum imminuetur. Nam aqua præ raritate ab igne attenuari potest, & levis reddita exhalare. Oleum vero utpote quod est conjunctum, ac densum attenuari non potest, neque similiter ut aqua exhalare. Sic sane & in homine se res habet. Aqua enim calescente corpore foras exhalat, biliosus autem humor, ut qui conjunctus est, ac densus, non similiter attenuatus exhalare potest. Verum attenuatus hic biliosus humor, corpus magis calere facit. Copiosius enim, & melius alimentum febri bilis suppeditat, & prorumpens, aut firmata in corpore, morbum supra priora corroborat. Atque hæc quidem dicta sunt de eo, quod afficitur homo, si non purgetur, & curetur. Si vero non ipsa copia prævaluerit, sive semel multa fiens, sive paulatim colligatur, reliquum corpus, dum hoc fit, præ robore sufferre potest, donec principium aliquod superaccedat. Atque hoc sane modo morbus fit, si homo a copiosiore fiente humore non expurgetur.

24 * Principia, ex quibus fiunt morbi, tria sunt. Et unum quidem jam a me relatum est, qualia, & quot efficiat in corpore; demonstravi enim, quomodo, & cur ægrotet homo, si non purgetur. Alterum est, si contingat, ut ea, quæ ex cœlo obveniunt, inepta, & præter victus rationem fiant. Tertium est, si violentum quid accidat, violentum autem esse dico & casum, & vulnus, & plagam, & laborem, & si quid aliud est hujusmodi. Horum vero principiorum maximum est violentia, si magna fuerit; si vero parva, non ita maximum. Secundum est, si non purgetur homo. Tertium, si quæ ex cœlo obveniunt, inepta fuerint ad sanitatem. Proinde diligenter ab his se custodire oportet. Singula vero talia in corpore faciunt, qualia ego dicturus

25 sum. * Equidem si vulnus fiat, manifestum est, quod caro dissecta est, & ulcus factum est, hoc autem morbum esse dico. Si vero contusio fiat, homine percusso, aut lapso, aut aliud quid tale perpesso, & tumor oboriatur, sanguis statim præ violentia calefactus, & venis hiantibus illapsus, non habens exitum præ copia, quo abire possit, conglobatur, & propterea tumor fit, & tamdiu adest, donec depurgatus fuerit eo modo, quo de locis depurgari dictum est, aut etiam per ipsum tumorem, & sive per chirurgiam, sive sine ea sanguini transitus fiat, aut per tempus suppurato, aut non. Sed & labor tale quid efficit. Quum enim homines laborarint, quibus sane maxime sanguinis afflictio contigerit, illic firmatur, ac calescit, & ex hoc dolor oboritur. Si vero hæc quidem superarit homo, verum multa copia labor accedat, & alvus, ac vesica non brevi copiam expulerint, febris sane ex hoc irruerit. Et si quidem prior humor æqualis fuerit, nequaquam. Si vero in labore ipsorum plurimus in corpore permaneat, superat ille. Atque hæc a me dicta sunt de violentia, qualia in corpore efficit. Et hæc quidem duo sunt principia, violentia, & plenitudo, quæ si non purgentur homines, corpora calefaciunt. At vero quod ex cœlo obvenit principium, si ineptum fiat in homine, superat aliquid humoris, & velut ad morbum calefacit, & frigefacit prius, si fieri contingat. Dicam autem prius de eo, quod calefacit. Sic igitur sentio. Si in eodem homine fuerit aliquid morbosi, quale in priori dixi, & ea, quæ ex cœlo obveniunt, incommoda fuerint, & calefcat homo, turbatur humor omnis in corpore calescens. Hoc autem violentia facit. Et si quidem depurgetur homo, humore illo turbato, secernitur, quantum ejus plus, quam commodum est, redundarit. Et habet hæc res similitudinem ad id, quod Scythæ faciunt ex equino lacte. Lac enim in cava vasa lignea infusum concuti-

unt. Illud autem dum turbatur, spumescit, ac secernitur, & pingue quidem, quod Butyrum vocant, quum leve sit, in superficie consistit; grave vero, & crassum deorsum sidit, quod etiam secretum siccant. Ubi vero concretum, ac siccatum fuerit, Hippacen ipsum vocant. At serum lactis medium locum tenet. Sic etiam in homine, dum turbatur humor, quicquid ejus est in corpore a principiis, quæ dixi, disparatur. Et in superficie quidem bilis consistit. Levissima enim existit. Secundo loco sanguis. Tertio pituita. Gravissimus autem horum humorum est aqua. His vero ita se habentibus, quisquis ex his in morbo plurimus fuerit, in principio fiente turbatione, devenit ad locum, ubi plurimus esse possit. Verum in turbatione, spatiosa capacitate fiente, secretus distrahitur, & calefacit corpus. Aut aliqua corporis parte firmatus, una cum alio humore, cum quo est in alio loco, dolorem, ac calorem exhibet. Qui vero calefactus est locus, insuper etiam reliquum corpus concalefacit, & ex hoc febris oboritur. Et oboritur magis a bile, & pituita, & sanguine; calidissimi enim hi humores existunt. Et si quis horum in aliqua corporis parte firmatus fuerit, utplurimum morbus illinc nominatur, & cognomen habet. Cæterum ab aqua non valde fortis febris oboritur, neque diuturna. Nam igni non bonum alimentum aqua præbet. Atque hæc quidem de hoc dicta sunt. At vero ante turbationem non habet multus humor, quo procedat, sed sursum, ac deorsum volvitur, & distrahitur alii humori permixtus. Omnia enim plena existunt. In turbatione vero evacuantur. Verum aliud alio magis evacuatur. Et multus humor suum locum occupat, & alienis alii non ammiscetur, si firmatus fuerit, priusquam ille viribus adæquetur. Potest autem ipsi adæquari is, qui ab ipso postea ad morbum superaccessit, donec purgatus fuerit locus qualicumque purgatione. Si vero multus fuerit affligens humor, fruitur, & consumitur ad morbum etiam alius, qui prius salubris erat. Et tali modo homo moritur; fruitur autem, si morbus non amplius sufficiens alimentum habuerit, & consumitur ab humore, qui in loco dolente existit; primum enim propinquum assumit, deinde longius depascitur, donec consumptum fuerit, & non amplius inest in corpore alimentum. Alimentum autem est homini humor levis. Quemadmodum igitur ut certum est, putrefactio primum paulatim fit, si maxime calefiat; Postea ubi illhic alimentum putrefactioni non amplius sufficit, depascitur de sano, initio sumpto a proximo, ad totum corpus, donec totum quicquid carnosum est, putrescerit; postquam vero in totum depasta est, alimentum putredini consumitur. Sic sane etiam in morbo. Sumpto enim a loco illo initio, ubi isthic alimentum sufficiens non amplius inest, depascitur ulterius, a proximo initio facto. Postquam enim per totum grassatus fuerit, alimentum morbo consumitur, & alius salubris humor non superat. Et si hoc fiat, homo moritur. Quin & in turbatione, ubi hic salubris humor ampliorem locum occuparit, & non firmatus fuerit, sed volvatur, ac distrahatur, non amplius alii miscetur, sed ad morbum consumitur, si non depurgetur. Deinde venæ superimplentur. Valde autem impletæ, nihil ex se ipsis remittunt, priusquam spatiosa capacitas ipsis contingat. Quemadmodum ubi quis vehementer percussus est, sanguis sub plagam intercurrit, nimirum venis a plaga evacuatis. Postquam autem carnes veluti spongia fuerint impletæ, non amplius remittunt, sed continent in se ipsis, donec in loco aliquid ab ipsis evacuatum fuerit. Quum enim collectus fuerit sanguis, præ copia viam intercipit. Quemadmodum si quis vas olearium coriaceum angusti oris oleo impletum, in osculum vertat e directo, & si hoc fecerit oleum, ex ipso prodire non poterit; viam enim ipsum oleum intercepit, utpote multum, & acervatim incumbens. Si vero quis ipsum vas inclinet, libera erit via osculi intercepta, qua effluet oleum ex ipso. Idem fecerit etiam aqua in mensa. Ita sane etiam ubi multus humor in corpore præ turbatione locum occuparit, & venas impleverit, non amplius ab ipsis discedit, priusquam ubi locus vacuus est, alimento a morbo consumpto. Atque hæc a me dicta sunt de hoc, si in corpore quid fuerit, unde morbi gignantur, redundantibus etiam aliis, & quomodo principia efficiant colorem, & turbationem humorum deducentia ad morbum. * Nunc vero dicam, 26 quæ efficiant ea, quæ ex cœlo nobis obveniunt, si ad ea, quæ in corpore generata sunt, inepta fiant, & quum humorem in corpore superarint. Assero autem partem humoris in homine, ubi liquatus fuerit, conglobari, ac spissari, donec morbum pepererit; partem vero dilatari, ac secerni. Habet autem & hæc affectio similitudinem ad lac. Si quis enim succum in lac immittat, frigiditas in ipso oborta, lac inspissat, & conglobat. At circum inspissatum, serum est. Sic etiam in homine humor, frigiditate in morbo oborta, conglobatur, & inspissatur. Circum ipsum vero aquosum humorem, adhuc etiam alius humor, quanto copiosior fuerit in alio corpore, ammixtus est. At si quidem ad alvum devenerit, stercus conturbat, & tormen in alvo inducit, & foras pertransit, nullo magno damno illato. Si vero non ad alvum devenerit, firmabit se aliqua corporis parte, ubi ipsi plurima capacitas erit. Volitatur itaque exquirens sibi ipsi loci capacitatem. Et quod quidem aquosi humoris de conglobatione secretum est, utpote frigidissimum, ac gravissimum in corpore existens, ad infernas partes descendit, & circum ossa, ac nervos volu-

exonerasset, ac minxisset, opus haberet statim potu, ac cibo pro egestionis factæ copia, si modo validus esse deberet, quum humor sufficiens in corpore non relinquatur, sed una cum stercore foras prodeat postridie, aut eadem die. Et si quidem comedisset, bene esset; sin minus, & evacuatus debilis esset, neque humor crassus fieri posset, ut postridie foras prodiret. Non enim sufficiens in corpore relinquitur. Nunc vero alvum exonerantes probe valemus, & si per biduum nihil cibi acceperimus, & vivere, & facere quid possumus, & non penitus debilitamur ex evacuatione in hoc tempore. Humor enim in corpore manens, robur exhibet. Atque hæc a me dicta sunt, quomodo, & cur fieri non possit, ut humor, qui corpori accessit, foras egrediatur eadem die, immo neque postridie. Id porro assero, si humor pluribus quam tribus diebus in corpore permaneat, aut alius multus implens accedat, venis calescentibus, ac stantibus, majus malum, aut minus homini significationem de se præbere; hyeme quidem minus, & posterius; æstate vero majus, ac prius. Atque hæc a me dicta sunt de eo, quod fieri solet, si humor in corpore maneat. At vero si corpus cibos eadem die egereret, non sufficienter humore uti posset, sed essent homines tenues, ac debiles. Nunc vero quum maneant cibi, ac potus, quamdiu permanent, corpus fruitur sensim de ventriculo trahens, & impletur. Hæc dixi, & quomodo, & cur ci-
17 bi non possint eadem die exire. * Si vero cibi maneant in ventriculo, ampliore tempore quam opportunum est, & alii ad ipsos incidant, corpus utique repleatur, & dum premuntur a plenitudine venæ, calor, ac dolor corpori accesserint, æstate quidem citius, hyeme vero posterius. Æstate enim calidus est aer ambiens, & calidiorem corpus in se ipsum trahit. Et si calido adhuc existente ventriculo, calidior, quam opportunus est, spiritus homini accedat, nihil miri est hominem ex tali febrire; hyeme vero, quum frigidum spiritum trahat in se ipsum, multo magis poterit corpus repletionem ferre, homine modice ventrem exonerante. Et hæc a me dicta sunt de eo, quod fieri solet, si cibi ampliore tempore in ventriculo maneant. Et attigi quoque obiter, ut declararim omnem humoris, ac cibi & longioris, & brevioris temporis differentiam, cur homines ægrotent.
18 Verum de hoc melius tractabo temporis progressu. * Revertor rursus retro de sanitate dicturus, quod sane corpus hominis humore de cibis, ac potibus fruitur, & prodeunt foras in sano tum cibi, tum humor juxta relatam rationem. Et si quidem foras prodeat plus humoris, quam de cibis, ac potibus accessit, homo attenuatur. Prodit autem foris plus, quam accessit, ob hanc caussam. Si in quiete degat homo, & non laboret, mali aliquid ipsi in corpore inest. Verum præ alia sanitate, quæ multa est, non lædit valde. Malum vero illud hujusmodi est. Postquam aliquid ex his quatuor corpori accedentibus advenerit copiosius, non ita multo corpus calescit sensim, ut non valde lædatur, & liquescit in ventriculo, & cibum homini injucundum facit. Si vero humor alius alio copiosior fuerit, febris ex hoc homini oboritur. Verum de hoc exactius paulo post tradam. Quandoque etiam ubi cibus jucundus est, homo attenuatur. Caussa vero eadem est. His autem fientibus, plus humoris extra prodit, quam succenturiatur. Et propterea in quiete degenti contingit, ut attenuetur. At vero laborantibus hominibus itidem corpus coalescit. Et hoc a labore calescente tum humor in ipso diffunditur, tum attenuationis morbus oboritur. Quum autem inutilis fiat humor, & ad ventriculum, & ad vesicam defluit, hæ autem foras expellunt. Pars vero ipsius extra exhalat per internam corporis raritatem. Pars autem, quæ adhuc intus manet, sudor fit, & per corpus foras procedit. Eodem modo & exercitationes juvenum idem efficiunt, quod labor. Si vero etiam non paucior fuerit humor eo, qui prius exivit, accedatque insuper alius a cibis, ac potibus, attenuatur propterea homo. Paucior autem accedit, si non aliud quid edere poterit, & si neque laboret pro prioris laboris, aut exercitationis ratione, alii aliis pauciores fiunt. Cæterum bonus corporis habitus accedit ex esu hac
19 de caussa. * Postquam resiccatus est tempore humor, & in priore labore prius egressus est alius alio copiosior, & unus alius alios valde superavit, homo repletus fit. Et si quidem a multis valde superetur, febris ex hoc modo oboritur. Si vero a paucis, parum superatur. Sed & corpus hoc modo sufferre, ac revalescere potest; humiditate enim uberiore in ipso existenre, calorem exolvit. Calescit enim corpus a febre, & si quidem modicum fuerit id, quod affligit, tertia die eodem modo dimittit, per duas autem continue tenet; si vero copiosius, quinta die, per quatuor vero tenet pro ratione. Atque hoc modo morbi per dies judicantur. At si dimiserit febris in imparibus diebus, & sanus homo fit, & moritur. Qua
20 de caussa paulo post dicam. * Nunc autem referam, cur febris dimittat. Sic autem sentio. Quæcumque febris de corpore hominem corripuerit, necesse est, tertia die humorem affligentem exire de corpore, aut in alio quopiam impari die juxta rationem antea relatam. Non enim exit prius, quam alius bonus de ventriculo ipsi accedat. Nam intermedia, & postera die corpus trahit de ventriculo quicquid ipsi in se ipso dimiserit priori die, nisi ventriculus id expulerit, & alium humorem habuerit, quod sane malum homini esset. Si vero dimiserit febris tertia

vos volutatum, adhuc magis corpus ad inflammationem perducit, & clarum est, quod circa nervos, & prælertim circa ossa aquosus humor, qui humorem facit, existit. Circa osseas enim corporis partes homo maxime riget, & capilli erecti stant, contorta cuticula, ac ficciore fiente, quam priori tempore, nimirum aquoso humore isthic deficiente, & circa ossa obvolvito. Atque hinc sane solus ille locus, ubi primo tempore erat, humorem facere non potest, unde etiam rigor oboritur. At vero reliquus humor, qui æqualissime crassus est, partim quidem in toto corpore est, partim vero quantum abundaverit, si quidem alvus plena non fuerit, & quod affligit, modicum sit, quandoque ad alvum devenit, & nullum magnum damnum inducit, & aliquando quidem febrem non inducit, aliquando vero debilem, & innoxiam, & quod affligit, una cum stercore exit. Si vero alvus plena multum, quod affligit, habeat, periculum est ex ipso morbum aliquem fieri, si alicubi se firmet id, quod affligit aut ad latus, aut ad viscus, aut alicubi aliam partem concalefaciat, quo primum illum humorem simul turbet. Qui vero non valde ex calore ab aquoso humore victi sunt, utpote qui circa ossa, & prope medullam consistit; hos progressu temporis magis lædit, primum quidem in illum ipsum locum, deinde ipsi propinquum, & semper ulterius depascitur, & alvus ipsum assumit, ut quæ calida sit, & postea tum alvus, tum lædens humor adhuc magis calefacit. Ar humor crassus calescens, primum diffunditur is, qui propinquus affligenti existit, diffusus autem aquoso humori affligenti miscetur, deinde in concussione corporis inanior redditur, & tamdiu rigor tenet, quamdiu aquosus humor alii humori ammixtus est. Quin & febris hoc modo generata oboritur. Affligentia ad locum firmata, calescens corpus febrem in se suscipere cogunt, & ab affligente, & ab alvo calefactum, reliquum aquosum humorem superat. Atque sic febris fit post frigus, si qua corporis parte copiosior humor formatus fuerit. Si vero volvatur, ac distrahatur, tali modo febris oboritur. Post frigus febris volutatur, maxime affligens circa alvum & supernam, & infernam, Isthic enim plurima loci capacitas existit. Dum autem volutatur, primum propinqua calescunt & viscera, & quæ in alvo sunt. Postea etiam alius humor diffusus calore fruitur, & aquoso humori miscetur. Atque febris post rigorem hic fit, ubi affligens volutatur, imo etiam ubi firmatum fuerit reliqua corporis parte. Et hæc a me dicta sunt, quomodo, & quando rigor morbosus fiat, & quomodo, & ex quali necessitate febris post ipsum irruit. Et quæ sint principia morborum, & qualem unumquodque ipsorum morbum *in* corpore inducat, & quomodo, & cur in diebus imparibus morbi judicantur. Et unde homines sani sint, & unde ægrotent, & quomodo bilis, & pituita copiosior, & paucior fiat. Itemque alia multa, quæ in ipsa natura humana sunt, demonstravi, quæ sane
27 hic sermo exigebat. Atque hæc ita relata finem habent. * Nunc autem de lumbricis latis dicam. Assero enim ipsos in puero, dum adhuc in utero est, nasci. Postquam enim semel ex utero egressus est, non tanto tempore stercus in alvo manet, ut ex ejus diuturnitate, ac putrefactione tantæ magnitudinis animal generari possit. Excernit enim semper hesternum stercus per omnes dies, si sanus homo esse debet. Tale vero animal nasci non possit, etiamsi multis diebus homo stercus non egereret. Multa enim nascuntur, dum puer in utero est, hoc modo. Ubi ex lacte, & sanguine computrescente, ac redundante, utpote quod dulce est, pus factum fuerit fervidum, animal isthic generatur. Nascuntur autem & rotundi lumbrici isthic eo modo. Signum vero, quod hæc res ita se habet, hoc est. Postquam in lucem editi sunt pueri, mulieres ipsis in cibo offerunt medicamenta, quo stercus ex intestino exeat, & non comburatur, & simul ut intestinum dilatetur. Ubi vero cibum obtulerunt, multi sane pueri & rotundos, & latos lumbricos una cum primo stercore excernunt. Si vero non excreverint, fiunt etiam, insuperque nascuntur in ventribus. Et rotundi quidem pariunt; lati vero non amplius, etiamsi quidam ipsos parere dicant. Nam homo, qui latum lumbricum habet, velut cucumeris semen excernit alias atque alias una cum stercore ipso, & sunt homines, qui hoc lumbrici partus esse dicunt. Mihi vero non recte dicere videntur, qui talia dicunt. Neque enim ab uno animali tot pulli generari possunt, neque ea est loci in intestino capacitas, ut partus educare queant. Augescente autem puero, augescit etiam lumbricus in intestino ab his, quæ in ventriculum ingesta sunt, & æqualis fit intestino quibusdam in pubertate, quibusdam posterius, quibusdam paulo prius. Et postquam intestino adæquatus est, similiter augescit, & quanto major factus fuerit, una cum stercore excernitur de intestino recto, & excidit velut cucumeris semen; sæpe vero etiam major. Quibusdam vero iter facientibus, aut laborantibus, & ventriculo calescente, deorsum descendit, ipsisque prominet ex podice inflatus, hocque facit, & de podice resecatur, aut retrocedit. Signa vero, quod non pariat, sed ita habeat, velut ego dico, hæc sunt. Si quis curet hominem latum lumbricum habentem, & medicamentum dederit, aut potionem, si quidem fuerit homo bene præparatus, totus rotundus factus ad pilæ figuram exit, & homo sanus evadit. Si vero ad medicinam hæreat, recta pars de lumbrico abrumpitur, longitudine duorum, aut trium cubitorum, aut etiam

longe amplior, & ubi abruptus fuerit, per multum tempus signa cum stercore non prodeunt. Postea vero augescunt. Atque hæc argumenta sunt, quod lumbricus latus non parit, sed abrumpitur. Est autem species ipsius, qualis alba intestini rasura. Signa habet hæc. Cacat alias atque alias velut cucumeris semen, & ubi jejunus est homo, exilit ad hepar alias atque alias, & dolorem inducit, & quandoque sputa ori influunt, ubi ad hepar assilit, quandoque non. Quibusdam etiam vocem intercipit, si fortiter ad hepar irruat, & valde multa sputa ex ore fluunt, paulo autem post sedantur, & tormen multum in ventriculo alias atque alias oritur. Quandoque etiam ad dorsum dolor incidit. Nam & hic aliquando firmatus innititur. Hæc lumbrici lati signa sunt. Contingit & hoc. Qui hoc animalculum habet, in toto quidem tempore valde debilis fieri non poterit. Ubi vero debilis factus fuerit, vix revalescit. Latus enim lumbricus partis alicujus particeps fit ex his, quæ in ventriculum ingesta sunt. Si quidem igitur curatus fuerit justo modo, sanus fieri poterit. Si vero non curetur, sua sponte non exit. Mortem tamen non inducit, sed consenescit. Atque hæc a me dicta sunt de lumbrico lato, unde nascitur, & quæ morbi ipsius signa sunt. * Cæterum calculi mor- 28
bo principium oritur a lacte, ubi puer lac impurum sugit. Lac autem in nutrice impurum fit, si pituitosis cibis, ac potibus, & alimentis in puris nutrix utatur. Conferunt enim omnia in ventriculum illabentia in ipsa ad lac. Habet autem & hæc res se hoc modo. Si nutrix non sana fuerit, sed biliosa, aut aquosa, aut sanguinea, aut pituitosa; lac etiam malum puero generatur. Consentiunt enim corpus, & ventriculus. Plurimum vero ipsi ad lac cedit de eo, quod ipsa plurimum in se ipsa habuerit. Et puer si de nutrice lac non purum suxerit, sed biliosum, velut dixi, morbosus fit, ac debilis, & in præsens maxime affligitur, quandiu lac pravum, ac morbosum suxerit. At ubi suxerit lac non purum, sed terreum, & pituitosum, & habuerit puer venas de ventriculo ad vesicam tendentes amplas, ac attrahentes, procedit autem & quod bibit nutrix, & lac in ventriculum pueri, tale quale trahit a ventriculo de lacte, in totum similiter, prout venæ ad ventriculum detrudere possunt; si quid sane in lacte non putum fuerit, id quo vesica fruitur, lapis fit tali modo, velut in aqua non pura, in calice, aut vase æneo turbata, & rursus sedata, fex acervata fit in medio. Sic sane & in vesica de urina non pura existente. Et non per urinam ejicitur, ut quæ in cavo fit loco, maxime acervata fiens præ dolore per mictionem non pertransit, & a pituita cruda concrescit. Glutinum enim fit pituita ad fecem ammixta. Et primum parva lanugo superstat, deinde quod accedit, arenosum fit, glutino fiente pituita, quæ est in vesica de lacte, & augetur, & quicquid humoris in glutinatione accesserit, emingitur. Rursus autem fex solida fit, & lapidis speciem accipit. Quemadmodum ferrum ex lapidibus, ac terra, dum comburuntur, fit. Et in prima quidem in ignem immissione conglutinati sunt lapides cum terra ad ferri recrementum. At ubi iterum atque iterum in ignem immissa fuerint, recrementum quidem foras decedit, liquescens ex ferro id, quod ita fieri oculis videmus. Ferrum autem in igne relinquitur, & recremento decedente, subsidet, fitque solidum, ac densum. Sic profecto etiam fex in vesica, dum pituita glutinum fit, emingitur id, quod ab urina liquescit. Fex autem subsidet, & densatur, ac solida fit, velut ferrum. Ubi vero subsedit, ac solida facta est, sursum, ac deorsum in vesica volutatur, & feriens vesicam, dolorem inducit, & si vehementer feriat, ac ulceret, aliquid de ipsa aufert. Verum id, quod insuper affertur, adhuc magis quam id, quod arenosum decessit, concretionem efficit. Atque tali modo fit lapis de lacte in vesica; & si puero anxietas aliqua ab hoc oboriatur, alias atque alias, ubi meiere vult, urinæ meatum apprehendit. At si puero jam adulto lapis gignatur ex terræ esu, dolor non adest ipsi prius, quam ipse sibi ipsi cibum deligat. Et hæc a me de hoc relata sunt. * Cæte- 29
rum morbus signa quinque habet. Nam, ubi meiere vult, dolore affligitur, & urina paulatim fluit, velut in urinæ stillicidio, & est subcruenta, nimirum vesica a lapide exulcerata, & vesica inflammata est. Verum hoc signum inconspicuum est, indicat tamen summa pars præputii. Quandoque mingit arenosa, verum a talibus, qualia ego dicam. Ejicit autem aliquando lapides duos, aut etiam plures parvos generatos eodem modo, velut de uno dixi. Fiunt etiam tali modo. Quum lapis fuerit concretus, & profunde subsederit in vesicam in arena separata, ita ut ipsam advenientem lapis non assumat in se ipsum, sed gravior, ac copiosior fiat, ut tamen ipsa ad se ipsam non concrescat, etiam sic duo lapides fiunt. Fiunt etiam plures eodem modo. Sed & collisis inter se in agitatione, aliquid disparatur, & arenosum per urinam ejicitur. Quod etiam aliquando contingit, ubi arena ad vesicam descendit, & non coaluit. * Quidam dicunt, quod po- 30
tus in pulmonem devenit; ex hoc vero in reliquum corpus. Hi autem, qui hæc dicunt, redarguuntur ex hoc, quod dicturus sum, quod videlicet pulmo cavus est, & in ipso fistula est. Quod si pulmo cavus non esset, & fistula non ipsi adhæret, animalia vocem non ederent. Vocem enim edimus de pulmone, quia cavus est, & fistula ipsi adest. Vocem autem articulant labia, & lingua. Verum de hoc exactius in peripneumoniæ tractatione egi. Cæterum hominibus, quibus

potus

porus in pulmonem ferri videtur, adversabor, habetque res se hoc modo. Proce-
dit potus in ventrem, a ventre autem in reliquum corpus expenditur. Oportet
autem his, quæ dicturus sum, mentem adhibere. Sermonis argumenta, quod po-
tus non procedit in pulmonem, sed in ventrem, hæc sunt. Si enim potus pro-
cederet in pulmonem, quum pulmo expletus esset, homo non facile respiraret,
neque loqui posset. Non enim esset, pulmone pleno existente, quod resonaret.
Et hoc quidem unum argumentum est. Deinde si potus in pulmonem procede-
ret, cibi in nobis sicci existentes non similiter concoquerentur. Atque hæc duo
argumenta existunt. Sed & medicamenta alvum subducentia, si in potu suman-
31 tur, extra ventrem procederent. Habet autem hæc res hoc modo. * Quæcumque
medicamenta purgatoria sunt aut superne, aut inferne, aut etiam utrumque præ-
stant, ea hæc faciunt. Omnia valde urunt, & fortia quidem ex ipsis, si partem
aliquam teneram corporis contigerint, eam exulcerant. Mitiora vero turbu-
lentum corporis motum faciunt, quamcumque tandem partem occuparint. Si ve-
ro aliquod ex his medicamentis in pulmonem pervenitet, videtur mihi ma-
gnum aliquod malum inducturum esse. Pituita enim de capite descendens, eum
in valde brevi tempore exulcerar. Tenera enim, & rara res est pulmo, & si ex-
ulceratus fuerit, non bene habebit homo ille ob multas sane caussas. At vero
venter a medicamento non exulceratur. Nam res est valida, ac robusta, nimi-
rum velut pellis, & corium. Et plerique sane ex Lybiæ incolis pecorum pellibus
pro vestibus utuntur, ventribus autem pro utriculis. Robusta enim res ven-
ter existit. Deinde ubi a vino nigro homines repleti fuerint, nigra recrementa
excernunt. Atque hæc omnia argumenta existunt. * Et ubi allia comederimus,
32 aut aliud quoddam edulium olidum, urinam reddimus, comesta odore referen-
tem. Et hæc quidem omnia argumenta sunt. Sed & hoc considerandum venit,
quod dicturus sum. Si quis cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbue-
rit, aut aliud quid ejusmodi, & hoc ipsum in pulmonem pervenerit, certe ar-
bitramur, ipsum ne minimum quidem tempus vivere posse. Ubi enim modicum
quiddam pituitæ in pulmonem pervenerit, aut in fistulam ipsius, multa, ac for-
tis tussis oboritur, ac convulsio. Si vero utique & vixerit homo, qui cyceonem
biberit, aut farinam coctam sorbuerit, ubi sane concocta fuerit sorbitio, vide-
tur mihi multa, & fortis caliditas corpori oboritura esse, multusque dolor, ut
omnino moriatur homo hoc modo, si illa in pulmonem perveniant. Atque hæc
jam argumenta septem sunt. Præterea quomodo lac infantes pueros nutri-
re posset, si ad pulmonem descenderet? Atque hoc mihi aliud adhuc argumen-
tum est. Et hæc ne produxissem quidem ad sermonis mei confirmationem,
nisi multi adeo homines essent, quibus potus in pulmonem procedere vide-
tur, & necesse est ad opiniones fortiter inhærentes multa argumenta adduce-
re, si quis velit auditorem a priore sententia abducere, ac convertere, ut suis ver-
bis fidem habeat. Et propter hoc etiam potus in pulmonem non procedit, sed
in ventrem; quia contigua, & annexa est ipsi gula hominis semper hians, & in
hanc procedit. Et simul pulmonis fistulæ, velut hederæ folium incumbit, quare
neque descendere permitteret in transglutiendo, si in ipsum procederet. At-
que hæc mihi de hoc relata sunt. Procedit namque potus in ventriculum, &
ubi expletus est, splen de ipso suscipit, & distribuit ad venas, & ad omentum,
& in declive deorsum, & in scrotum, & ad crura, & ad pedes. * Et postquam mor-
33 bus ex aqua multa obortus fuerit, procedit de ventriculo, & semper ad sple-
nem venit de potu, ubi biberit homo. Contingit autem in hoc morbo, ut neque
febricitent alias ex ventre, quam ubi homo sitiat, vesica autem, & ventriculus
non justo modo excolent, neque conveniente diæta homo utatur. At splen sub-
ægrotans a ventre de potu trahit. Morbus autem oboritur, & scrotum pelluci-
dum fit, & claviculæ, & collum, & pectora attenuantur. Colliquantur enim
ab hoc morbo, & humor ad ventriculum defluit, & infernæ partes aqua plenæ
sunt, & venter cibum aversatur, & quandoque valde adstringitur, quandoque de-
fluit. Nec vesica justò modo excolat, & plerumque horror alias atque alias per
corpus discurrit, & quandoque febris corripit. Et quibusdam facies tumida
fit, quibusdam non. Aliquibus etiam tibiæ rumpuntur, ubi morbus diutur-
nus factus fuerit, & aqua illinc effluit. Incidunt & vigiliæ, & impotentia cor-
poris, ac maxime lumborum. Et postquam edit, aut bibit, etiam paulo ampli-
us splen affligitur, & spiritum frequentem semper emittit. Atque hæc signa
hydropis sunt. Est autem & circa ventriculum solum, sive febris corripuerit,
sive non. Et venter magnus fit, & crura implentur aqua. Verum supernæ cor-
poris partes attenuantur his, qui ita affecti putantur. At signa omnia debilio-
ra sunt, & simul in cruribus aqua non discedit, & dolor tanto minor existit.
Cæterum circa ventriculum solum hydrops, & aqua hac de caussa fit. Etenim
ubi acervatim aqua accessit, & via in principiis non pateat ad infernas par-
tes, sed acervatim in venis concludatur, nimirum ut quæ respirationem non
habeat, neque sursum, neque deorsum inniti potest, haud aliter, quam si quis
magnum vas angusti osculi occludat, ac subito invertat, deinde sensim oper-
culum

culum de osculo detrahat, Et si enim hoc fecerit, aqua non effluet foras, neque enim respirationem habet, sed a spiritu, qui intus est, conclusa est. Nam spiritus, qui intus est, replet vas, & externo spiritui renititur, & excursus aquæ non datur præ spiritu vas implente, & simul aere incumbente. Si vero quis sensim vas inclinarit, aut fundum perforarit, spiritus de vase exibit. Egresso autem spiritu, procedit etiam aqua foras. Sic sane in hydrope, si quidem perspiratio sursum, aut deorsum contingat in principio morbi, transit ad crura hydrops, & ad pedes; sin minus, isthic solum volutatur circa ventriculum. Atque ita quidem de his a me dictum est. * Fit autem & mulieribus hydrops in utero ipso, & signa sane in ventriculo, & in cruribus, & reliqua signa eadem habet. 34
Et de hoc ipso a me dictum est in morbis muliebribus. Atque hæ tres sunt species morborum ab hydrope. Fiunt autem hi morbi omnes cito difficiles, & omnes cito augentur. Adhuc autem difficiliores fiunt, si ex alio morbo corpus liquefactum, ad hunc devenerit. Si quidem igitur subito occupaverit morbus hominem, moritur, nempe alio morbo diurissime jam affligente. At ubi etiam alvus valde fluida fuerit, citissime moritur, & sentiens, & loquens. Atque hæc a me relata sunt de hydrope, & unde oriatur, & quod hæc sint ipsius signa.

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE AFFECTIONIBUS.

Hunc Galenus Polybi esse dicit;

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Sanitas res maximi pretii. Morborum omnium fons, & origo, bilis, & pituita. Morbi quomodo a bile, aut pituita fiant.*

2 *Capitis doloris a pituita, seu caussa frigida, aut aliis caussis curatio. Morbi capitis qui dicantur. Vinum in capitis doloribus non est exhibendum. Ægri, morborumque genera in morborum principiis diligenter considerandа.*

3 *Aurium doloris a pituita generatio, & curatio.*

4 *Faucium inflammatarum caussa, & curatio. Gingivarum inflammatio. Columellæ caussa, & curatio.*

5 *Dentium dolores, & exesio partim a pituita, partim a cibis.*

6 *Narium polypi generatio a pituita, ejusque curatio.*

7 *Morbi, qui circa ventrem fieri soliti. Acuti morbi qui, & quo tempore maxime, & fortissimi fiant.*

8 *Pleuritidis caussa, nota, & curatio. Judicatio in morbis quid dicatur.*

9 *De peripneumonia, seu pulmonis morbo, & ejus nota, & curatio. Ex pleuritide in peripneumoniam, & febrem ardentem transitus.*

10 *Phrenitidis, sive amentiæ generatio, & curatio. Vinum mente motis non convenit. Phrenitidis in peripneumoniam transitus.*

11 *Febris ardentis, sive causonos generatio, nota, & curatio. Lingua nigra, & aspera a spiritus caliditate. Febris ardentis in peripneumoniam transitus.*

12 *Febrium hyemalium, seu non acutarum in acutas transitus, observatio, & tutela. Pleuritis. Phrenitis. Peripneumonia. Curatio. Morbi maxime acuti ferme occidunt.*

13 *De febribus, & symptomatis æstivis. Bilis per superiora, vel inferiora in febri furti purgatio, & curatio. Crisis.*

14 *Febris æstuosa, Corporis gravitas, ubi febrilis calor apprehenderit, ac dimiserit. Os amarum, & corpus grave sine febre.*

15 *Morborum æstivorum, præter prædictos, caussa, & curatio per vomitum. Ventris doloris ad alium locum transeuntis citra febrim cura. Dolorum in ventre errantium bilis caussa est.*

16 *Dolores infra umbilicum. Dolores repentini citra febrem a pituita, & bile compacta.*

17 *Morbi in æstate fieri soliti, quomodo fiant.*

18 *Tertianæ, & quartanæ, corpore a sole calfacto, sæpe fiunt. Febris tertianæ cura. Tertianæ in quartanam transitus.*

19 *Febris quartanæ curatio. Febris quartana quando potissimum invadat.*

20 *Morbus a pituita alba prognatus, & ejus caussa.*

21 *De lienosis. Pituitosi. Biliosi. Splenici quidam: quibus pharmacorum potiones nihil proficiunt, iis morbus in hydropem degenerat. Splenis suppurati cura. Caussa hujus morbi.*

22 *Volvulus, & ejus notæ, caussa, & curatio.*

23 *Aquæ inter cutem generatio, caussa, curatio. In hydropem aut a splene, aut hepate, aut pituita alba, aut dysenteria, transitus. Morbum morbo succedere lethale. Aquæ in corpore generatio. Aquæ e ventre per sectionem emissio.*

24 *Dysenteria, & ejus caussa.*

25 *Lienteria, sive intestinorum levitas, & ejus*

9 * Peripneumonia. In peripneumonia febris detinet, & tussis, & excreat pri-
mum quidem pituitam crassam, ac puram; sexta vero, & septima subbiliosam, &
sublividam. Octava autem, & nona subpurulentam. Huic, si quidem dolor ad-
est aut dorsi, aut laterum, dandum est medicamentum, quod in pleuritide ad lateris
dolorem, in medicamentario libro scriptum est. Per potus autem, & sorbitiones, &
ventris subductionem, ac frigefactionem eadem curatio adhibeatur, quæ in pleuritide.
Quo vero sputum, & pus ex pulmone repurgetur, danda sunt pharmaca in potu,
quibus pulmo humectatur, & pus sursum purgatur. Fit autem hic morbus, quum
pituita acervatim ex capite ad pulmonem fluxerit. Aliquando etiam ex pleuritide in
peripneumoniam, & febrem ardentem transitus fit. Judicatur autem brevissimus qui-
dem in diebus quatuordecim; longissimus vero in duobus de viginti. Pauci ve-
ro hunc morbum effugiunt. Fiunt etiam pectore suppurati ex hoc morbo, si non
10 in judicatoriis diebus pulmo fuerit purgatus. * Phrenitis ubi apprehenderit, fe-
bris primum debilis detinet, & dolor circa præcordia, magis autem dextra ad he-
par. Quum autem quarta, aut quinta advenerit, & febris fortior fit, & dolores au-
gescunt, & color subbiliosus efficitur, & mens percellitur. Huic ad dolorem quidem
danda sunt, quæ in pleuritide, & tepor faciendus, ubi dolor hæret. Sed & alvus cu-
randa, ac reliqua similiter facienda sunt, excepto potu. Potu vero utendum est
quocumque alio volueris, præter vinum; aut acetum, & mel, ac aquam dato. Vinum
autem non convenit mente motis, neque in hoc morbo, neque in quibusdam aliis. Con-
ducit autem in hoc morbo etiam caput multa calida lavare. Mollito enim corpo-
re, sudor quoque magis sequitur, & alvus, & urina secedit. Et æger ipse se ipso tem-
perantior evadit. Fit hic morbus a bile, quum mota visceribus, ac septo transverso in-
sederit. Judicatur autem morbus, brevissimus septima die, longissimus undecima.
Effugiunt & hunc pauci, transitque etiam ipse in peripneumoniam, & si transierit, pau-
11 ci effugiunt. * Febris ardens, sive causos quum habuerit, febris detinet, & sitis for-
tis, & lingua aspera, ac nigra fit a spiritus sane caliditate. Et color subbiliosus fit,
& sputa biliosa. Et æger extrinsecus quidem frigidus fit, intrinsecus vero valde
calidus. Huic conducit frigefacientia adhibere & ad alvum, & forinsecus ad cor-
pus, cavendo, ne inhorrescat, potiones quoque, ac sorbitiones dandæ sunt frequen-
tes, & paulatim quamfrigidissimæ. Venter autem curetur, & si quidem non subeant,
quæ insunt, infusa frigidissima per clysterem immittantur aut quotidie, aut al-
ternis. Hic autem morbus fit a bile, quum mota intra corpus firmata fuerit. So-
let etiam in peripneumoniam transire. Judicatur autem brevissimus quidem nona, aut
decima die. Longissimus autem decimaquarta. Et si quidem transierit in peripneumoni-
am, pauci effugiunt. Si vero non transierit, multi effugiunt. Atque hi quidem mor-
12 bi acuti vocantur, & oportet hoc sic curare. * Quæcumque vero aliæ febres hyeme fi-
unt sive ex vino, sive ex lassitudine, sive ex aliqua alia re, eas observare oportet.
Transeunt enim aliquando in morbos acutos. Transitio vero ipsarum talis est.
Quum commotis duobus humoribus, pituita, & bile, non conducentia corpo-
ri exhibentur, ipsi inter se ipsos coacti, pituita videlicet, ac bilis, corpori ubicum-
que tandem contigerit, allabuntur. Et fit pleuritis, aut phrenitis, aut peripneumo-
nia. Observare igitur, ac vitare oportet febres in hyeme. Sit autem observatio, & tu-
tela ab ipsis, quies, & gracilitas, & ventris evacuatio. In sorbitionibus autem, &
potionibus degendum est, donec febris imminuta fuerit. Ex morbis ferme maxi-
me acuti & occidunt, & laboriosissimi sunt, & opus est ad ipsos plurima tute-
la, & exactissima curatione. Et a curante nullum malum accedere oportet, suffi-
ciunt enim, quæ ab ipsis morbis adsunt. Verum ut boni quid præstet, pro viri-
bus conetur. Et si quidem recte curante medico, a magnitudine morbi supere-
tur æger, non hæc culpa medici est. Si vero non recte curante, neque cognoscente, a
13 morbo superetur, medici culpa est. * Æstate porro hæc fiunt: febris detinet fortis,
& sitis, & vomunt aliqui bilem, aliquibus vero etiam inferne secedit. His in
potu dandum est, & ad sorbendum, quodcumque tandem tibi idoneum esse visum
fuerit. Si vero bilis, aut pituita ad cor consederit, aqua frigida, aut aqua mulsa po-
ta, vomant. Si vero venter non secesserit, clysteri utendum est, aut subdititia glan-
de. Morbus autem fit a bile. Liberantur autem maxime septima die, aut nona. Si
vero febre detinente, non purgetur neque deorsum, neque sursum, dolor autem
affuerit per totum corpus, tertia, aut quarta die pharmaco levi, aut potione deor-
sum purgato, facito autem sorbitionem ex milio, aut farina, & iisdem potioni-
14 bus curato. Patiuntur autem & hæc a bile. * Si vero externæ partes non valde
fervidæ fuerint, verum internæ, & lingua aspera, ac nigra fit, huic pharmacum ne
dederis, curato autem, frigefacientia adhibendo & ad alvum, & ad reliquum cor-
pus. Vocatur autem hæc febris æstuosa. Judicatur maxime undecima die, & deci-
ma quarta. Si vero febrilis calor apprehenderit, ac dimiserit, gravitas autem cor-
poris ipsum detinuerit; hunc donec quidem calor tenuerit, sorbitionibus, ac po-
tionibus curato. Quum autem non tenuerit, etiam cibos dato, purgato autem
quamcelerrime pharmaco, sive sursum, sive deorsum opus habere tibi visum fuerit.
Si vero febris quidem non tenuerit, os vero amarum habuerit, & corpus gra-
vetur, & cibum aversetur, pharmacum dandum est. Patitur autem hæc a bile,
quum

hoc morbo, hoc modo. Si quidem tertia die inceperit maturari, ac expui, citius
liberabitur. Si vero posterius maturescat, posterius judicationes fiunt, quem-
admodum in capitis signis. * Dolores porro in omni pleuritide plerumque ma- 22
gis interdiu, quam noctu leviores fiunt. Curare vero pleuritidas hoc modo opor-
tet, utplurimum velut phrenitidem, & peripneumoniam, præterquam quod hic
balneis calidis, & vino dulci utendum est. Si igitur prima, aut secunda die, post-
quam invasit, ægrum accesseris, si stercus prodiit purum, aut leviter biliosum
& modicum, infusum ex thapsia per clysterem injicito. Si vero alvus commo-
ta, noctu quidem egerat, postridie vero dolor, & tormen vexet, rursus clyste-
rem adhibeto. At si æger biliosus sit natura, & non purgatus correptus fuerit a
morbo, priusquam salivam biliosam expuat, etiam medicamento bilem probe
purgato. Si vero jam expuat biliosa, medicamentum ne dederis. Si enim dederis,
sputum sursum prodire non poterit, sed septima, aut nona die suffocabitur, maxi-
me si præcordia doleant. * Quod si ad dolores in lateribus etiam præcordia do- 23
leant, clysterem adhibere oportet, & in potu jejuno bibendam dare aristolochi-
am, hyssopum, cuminum, silphium, peplum, mecona appellatum album, florem
æris, mel, acetum, & aquam. Et per medicamenta quidem ita primas curatio-
nes facere oportet. Reliqua vero sic se habent. Multa calida pro viribus ægri lava-
to, capite excepto, & quum judicationes sunt, dolentes locos humidis fomen-
tis tepefacito, & oleo illinito. * Quum vero impetu fertur morbus, & ægrum, & 24
medicum a curationibus quiescere convenit, ne quid mali inducatur. Dandus
autem est prisanæ succus coctus, aliquanto crassior spissitudine mellis. Post bal-
nea etiam vinum dulce, & aquosum bibendum est, non frigidum, modicum, ex
angusti oris pocillo, & ubi tusses invaserint, amplius bibendum, & quammaxi-
me exscreandum, & potu humectandum, quo pulmo humidior factus, facilius
ac citius sputum reddat, & tussis minus affligat. Sed & mali punici dulcis vino-
si succum, lacte caprino modico, & melle ammixto, paulatim sæpe dato, &
noctu, & interdiu, & somnum quammaxime prohibeto, quo purgatio & ci-
tius, & copiosior fiat. * At vero sanguineam pleuritidem sic curare oportet. 25
Post judicationes cibis levibus reficito, & quietem agat, & nimium caveat so-
lem, ventos, repletiones, acida, salsa, pinguia, fumum, flatus in alvo, laborem,
venerem. Si enim morbus recidivarit, mors sequetur. In expuitionibus autem
si dolor habeat, & expuere non possit, jejuno æris florem dato magnirudine
olivæ, & succi silphii dimidium ejus, & trifolii seminis modicum. Hæc ex mel-
le delingat. Aut piperis grana quinque, & succi silphii magnitudinem fabæ,
mel, acetum, & aquam jejuno tepida bibenda præbeto. Hoc etiam dolores se-
dat. Quod si pro ratione spuere non possit, sed moretur sputum hærens in ipso,
& stertat in pectore, ati magni radicis conchulam majorem, & oleum, ac acetum
mixta dato, & acetum aqua dilutum insuper bibat. Aliud forte. Flo-
rem æris magnitudine fabæ, & nitrum assatum dupla portione, & hysso-
pi quantum tribus digitis comprehendi potest, melli misceto, & aquam, ac
oleum modicum adstillato, & tepefacta in conchula majore infundito, ut ne
suffocetur. Hoc etiam in peripneumonia facere oportet, si non purgetur. Si ve-
ro neque stertar, neque velut oportet, spuat, capparis fructus, quantum tribus digi-
tis comprehendi potest, & piper, & nitrum modicum, & mel, & acetum, & a-
quam misceto, atque hæc tepida sorbenda præbeto. Altera die eadem in aceto, mel-
le, & aqua fervefacta sorbeat. Hoc etiam stertentibus dato, & his, qui purga-
ri non possunt. At si fortius facere voles, hyssopi, & sinapis, & nasturtii concham
majorem, melle, & aqua tetiro, & fervefacta, ac excolata, tepida sorbenda dato.
* Atque hoc modo hi morbi curati sanantur, si non quid sputi in pulmone relictum 26
pus fiat, a quo arida tussis sequitur, & febris, ac horror emergunt, & erecta cervi-
ce spiratio tenet, & frequentem, & acervatam respirationem æger habeat, & vox
paulo gravior fit, & color cum calore faciem occupat. Progressu vero tempo-
ris morbus magis manifestus redditur. Hunc si intra decem dies susceperis, ubi
victu, & balneo calido calefeceris, medicamentum, quod pus ducat, in pulmo-
nem infundito, aliisque pus ducentibus utitor, atque sic velut suppurato victus ratio-
nem præscribas. Caput quoque resiccato, ut ne quid influat. Si vero ex eo, quod
in pulmonem infusum est, pus non educatur, rumpitur hoc ipsum ex pulmo-
ne in thoracem, & post ruptionem sanus esse videtur, quoniam ex angustia ad
amplam capacitatem pus pervenit, & spiritus, quem respirando attrahimus in
pulmone locum, ac sedem haber. Verum progrediente tempore pectus pure imple-
tur, & tusses, & febres, & alii dolores omnes magis ipsum premunt, & mor-
bus inclarescit. Hunc post eruptionem per quindecim dies sinere oportet, quo
pus rursus maturescat. Nam ex eo, quod pus ad ampliorem locum devenit, per-
frigeratum est, & id, quod in thorace humidi erat, ad se ipsum attraxit, ita ut ipsum
fit semiputrefactum. Si quidem igitur sua sponte expui incipiat in hoc tempo-
re, bene est; sin minus, medicamentis, aut potionibus opem ferre oportet, in ul-
timis ex quindecim illis diebus, festinando ad corporis excitationem, antea quam
magis affligatur, ita ut caput purum custodias, influxionum gratia. Si vero non
spuatur,

spuatur, sed sui significationem ad latera præbeat, secato, aut urito. At si neque
spuatur, neque ad latera de se significationem præbeat, ubi multa calida jejunum
lavasti, & neque potu usum in firma sella locasti, alter ex humeris ipsum apprehen-
dat, tu vero concute ipsum, aure ad latera admota, quo percipias ex utra parte
significationem sui præbeat. Optandum autem esset ex sinistra. Nam dextras
urere, aut secare lethalius est. Quanto enim robustiores sunt dextræ partes, tan-
27 to etiam fortiores morbi in ipsis fiunt. * Quod si præ crassitudine humor non flu-
ctuet, neque strepitus fit in pectore, verum spiritum frequentem trahat, & pedes
intumescant, & tussicula aliqua adsit, ne te decipiat hæc, sed thoracem pure ple-
num esse probe noris. Proinde in terra eretriade liquida, & valde trita, ac tepi-
da linteum tenue tingito, eoque thoracem circumcirca integito, & qua parte pri-
mum resiccatum fuerit, ea secato, aut urito quamproxime ad septum transversum,
cavendo tamen, ne hoc ipsum lædas. Si vero voles, ipsam terram eretriadem illini-
to, & similiter velut in linteo considerato. Multi simul illinunt, ne quæ primum illi-
nuntur, resiccentur. Post sectionem, aut ustionem, linamento ex lino crudo urere, & pau-
28 latim pus emitte. * Cæterum ubi secare, vel urere voles, corpori in eadem figura, in
qua inter secandum, aut urendum futurum est, notam imprimito, ut ne cutis te decipiat,
si in figuræ transmutatione sursum, aut deorsum magis cedat. Sed & tusses vi-
tare oportet ex victu, ne rursus pus revellant ad pulmonem. Malum enim hoc
est, quare permittendum est, ut ad sectionem quamcitissime resiccetur. Postquam ve-
ro duodecima affuerit dies, reliquum pus totum emittito, & ex linteo linamentum in-
dito, & bis in die pus emittito, & ventrem supernum ex victu quammaxime resicca-
to. Atque hoc modo oportet etiam suppurationes ex vulneribus, & ex peripneumo-
nia, & ex magnis destillationibus, & pulmone ad lateres prolapso, considerare,
ac curare.

29 * *Frigefactoria potiones in febre ardenti.*

FRigefactorias potiones in febribus ardentibus, quando voles, bibendas dato. Sunt autem multarum operationum; aliæ enim mictionem inducunt, aliæ alvi egestionem, aliæ utrumque præstant, aliæ neutrum, aliæ solum frigefaciunt, velut si quis in vas aquæ ferventis frigidam aquam infundat, aut ipsum vas ad frigidum ventum exponat. Dabis itaque alias aliis. Neque enim dulces omnibus conducunt, neque acerbæ, neque eadem omnes bibere possunt. I. Favorum ficorum heminarum duarum mensuram aqua macerato, & conterens gustato, donec subdulcis aqua fiat, deinde excolato, & injectis apiis bibendam dato. II. Seminis lini acetabulum, aquæ heminis decem affusis, in nova olla prunis imposita coquito, ac fervere finito, ut transpirent, donec succus ad tactum pinguis fiat. III. Aquam mulsam aquosam ad dimidias coquito, deinde apio injecto frigidam paulatim exhibeto. IV. Hordeum Achilleum magnum, ac plenum heminæ mensura siccato, & acutis spicis ablatis, ubi probe laveris, aquæ congio affuso coquito ad dimidias, frigefacito, ac bibendum dato. V. Cumini Æthiopici heminæ decimæ parti, tres aquæ semicongios affunde, & olla luto pilosa oblita, donec tertia pars restet fervere sine, & frigidam hanc ad omnem ardentem, aliamque febrem exhibe. VI. Aquam cœlestem ipsam per se ipsam præbe. VII. Ptisanæ heminæ congio aquæ affuso, ad dimidias coquito, deinde excolato, & apiis injectis frigidam dato. VIII. Prosunt & vina alba aquosa ex uvis passis. IX. Prosunt & uvarum passarum expressarum retrimenta aquosa. X. Uvarum passarum albarum, exemptis vinaceis heminam, radicum quinque folii manipulum tundito, & affusis aquæ heminis viginti ad dimidias coquito, & frigidam hanc paulatim bibendam dato. XI. Ad farinæ hordei pleni crassæ chœnicem dimidiam, aquæ congium affundas, & quum jam intumescant crassæ farinæ partes, manibus teras, donec aqua alba fiat, & adianti pugillo injecto, sub dio per noctem exponito, ac exhibeto. XII. Ovorum trium, aut quatuor candidum in aquæ congio concussum bibat. Hoc valde frigefacit, & ægrum ad alvum exonerandum conturbat. XIII. Hordei torrefacti probe loti chœnicem dimidiam in aquæ congio bis, aut ter fervere finito, & frigidam hanc exhibeto. XIV. Ptisanæ succum coctum tenuem, & vinum dulce dato. Hoc urinam ducit. XV. Cucumeris peponis corio nudati pollinem ex aqua præbeto. Hæc potio urinam ciet, frigefacit, & sitim sedat. XVI. Ervum in aqua præcoquito, deinde ollam novam in majorem ollam aqua plenam ponito, & alia aqua ervo affusa, ad modicum tempus coquito, postea ubi coctum fuerit ervum, tertiam aquæ partem reliquam excolatam bibendam dato, ita ut ad singulos cyathos, & cucumeris, & ervi pollinem inspergas. Hoc constanter sitim sedat. XVII. Vinum thasium vetus parte una, cum vigintiquinque aquæ partibus dato. XVIII. Trifolium, cucumeris pollinem, & crassam hordei farinam in aqua macerato, & hanc bibendam dato. XIX. Apii manipulos tres, pulegii pugillos duos in aceti heminis decem ad tertias coquito. Hoc melle, & aqua dilutum aquosum bibat, adianti pugillo injecto. Hoc urinam ducit, & alvum solvit. XX. Mala odorata dulcia contun-

contundito, & aqua macerato, & aquam bibendam dato. XXI. Mala cydonea eodem modo, si alvus soluta fuerit in febre ardente. XXII. Quod si morbus regius insuper corripiat, uvæ passæ albæ exemptis vinaceis, & cicerum alborum, utrorumque dimidiam heminam, & hordei Achillei magni, ac pleni tantumdem, & cnici tantundem, aquæ heminas decem, & apium, & mentam, & coriandrum, de singulis parum, terito, donec placide aqua dulcescat, & adianti pugillo postea injecto, ubi sub dio per noctem exposuisti, exhibeto. Potes etiam alias his similia imitari. Omnia vero per noctem sub dio exposita dabis febrienti, exceptis his, quibus alvi, plus quam convenit, fluunt. XXIII. Pulegii pugillos tres apis duplum, in vino diluto coquito, ac exhibeto; hoc urinam ciet, & bilem per alvum trahit.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS LIBER IV.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Semen utriusque parentis, ab omnibus corporis partibus progressum, ad formam in utero recipiendam condensari. Humorum in corpore species quatuor, morborum omnium caussæ. Propositio hujus libri.*

2 *Quomodo bilis, sanguis, hydrops, & pituita, copiosiora, & pauciora fiant a cibis, & potibus. Sanguinis fons est cor. Pituitæ autem caput. Aquæ vero fons splen, & bilis folliculus in hepate. Caput, & splen, partes maxime cavæ.*

3 *Cibis, ac potibus omnibus quatuor illos humores inesse. Corpus in se ipsum humorem ex ventriculo trahere.*

4 *Plantæ cur ægrotent, aut non nascantur quibusdam in locis. Plantas ab initio humores juxta cognationem non habentes, ne germinare quidem posse.*

5 *Locus alteri loco etiam valde vicinus, ad vini jucundi productionem plurimum præstat. Terræ innumeras inesse facultates. Plantas omnes sylvestres fuisse.*

6 *Unde pituita in corpore gignatur. Caput velut cucurbita corpori incumbit.*

7 *Cur pituita ad ventriculum, & vesicam perveniens non lædatur.*

8 *Bilis quomodo, & cur copiosior in corpore fiat. Hepar pueris cor dicitur. Hepatis dolores unde, & quomodo sedentur. Cibi, ac potus alii aliis medicamenta esse solent.*

9 *De aqua quomodo, & cur copiosior in corpore fiat. Aquæ de splene purgatio non fit per supernas regiones. Venæ ex splene deorsum tendentes multæ.*

10 *De sanguine quomodo, & cur amplior in corpore generetur. Cordi dolor non oboritur. Venæ jugulares post cibum, ac potum sanguineum statim attolluntur, ac facies rubet. Quomodo sanguis morbos in corpore generet. Morbos ex ciborum, ac potuum copia fieri.*

11 *Quomodo fontes isti quatuor, sanguis, bilis, pituita, & aqua (ut & ventriculus) si plenes fuerint, semper corpori distribuant. Venæ multæ, ac frequentes per corpus distentæ sunt.*

12 *Cibi, potusque suavitas, ac insuavitas unde. Quando homo cibum, ac potum appetat, & quando cesset appetentia.*

13 *Solam bilem ad fellis folliculum in hepate, a cibis, & potibus secerni. Solus cardiogmus, hoc est cordis morsus in fellis folliculo innascitur. Morbi cur in corde non oboriantur.*

14 *Caput, & splen cur morbis maxime obnoxia.*

15 *Quomodo, & cur pauciores fiant humores hominem affligentes, & quot locis expurgentur.*

16 *Quomodo, & cur homines sani degant. Quandiu humores in corpore morentur, & quomodo expellantur. Excrementorum graveolentia unde. Excrementa alimentorum quantitati respondent. Quid fieri soleat, si humor in corpore maneat. Urina salsuginosa propter humores ammixtos. Cibos etiam id, quod morbosum est, de corpore deferre. Quare, ubi quis ventrem exoneravis, aut minxit, non statim potu, ac cibo, pro egestionis facta copia, egeat. Quomodo humor ultra triduum in corpore manens, majus, aut minus homini malum de se præbeat. Quomodo, & cur cibi non possint eadem die exire.*

17 *Cur corpora repletiones æstate minus, hyeme magis ferant. Quomodo febres ab ambiente aere calido oriantur.*

18 *Quomodo si plus humoris foras prodeat, quam de cibis, ac potibus accessit, homo attenuetur, & qua ratione plus prodeat. Cur hominibus otiosis cibi injucundi, & quomodo febres illis accendantur.*

19 *Quomodo bonus habitus ex esu accedat. Febris ex repletione. Febres tertia, aut quinta die revertentes. Morbi per dies judicantur.*

20 *Cur febres, & qua ratione tertia, quinta, septima, aut nona die remittant. Cur febres imparibus diebus solvantur.*

21 *Cur homines imparibus diebus moriantur. Spiritus graveolentia unde. Quod humores imparibus diebus turbantur. Medicamenta purgantia imparibus diebus non exhibenda.*

22 *Cur ulcera, si curentur, imparibus diebus magis inflammentur. Glandularum tumores quomodo ab ulceribus generentur. Caliditas quomodo ad ulcera perveniat. Humor in sano corpore tertio die, stercus an-*

cus an-

tus autem secundo prodit.

23 Quomodo morbi fiant, si homo a copiosiore humore fiente non expurgetur. Quæ febres minus periculosæ. Aquosus humor febri infestissimus, biliosus contra alimentum illi suppeditat. Aquosus humor quomodo in febrientibus exhalet. Oleum cur non similiter ut aqua, extenuari, & exhalare possit.

24 Morborum principia tria. Violentũ quid vocetur, & quod hoc maximum morborum principium.

25 De violentia, & qualia in corpore faciat. Vulnus. Contusio. Labor. Cælum quomodo morborum principium, & caussa. Morbi a calore externo. Butyrum. Hippace. Serum lactis. Humores quomodo gravitate, aut levitate inter se differant. Febres a quibus humoribus magis oriantur. Febres ab aqua, seu atra bile minus fortes, & breviores. Qualia humor ante turbationem, & in ipsa turbatione in corpore efficiat. Quando humor affligens, priorem (qui salubris erat) consummat. Alimentum est homini humor levis. Putrefactionis principium. Similitudo.

26 Quomodo ea, quæ e cælo nobis obveniunt, morbos pariant. Humores liquati, & ad alvum delati, stercus conturbant. Aquosus humor potissimum circa ossa, & nervos consistit. Quomodo, & quando rigor morbosus fiat, & quomodo, & ex quali necessitate febris post ipsum irruat.

27 De lumbricis latis, & rotundis. Lumbricos rotundos parere; latos vero minime, sed abrumpi. Cur lumbrici partus perperam a quibusdam dicantur. Lumbricorum latorum species, & signa. Sputa quandoque ori influunt, lumbricis latis ad hepar assilientibus. Lumbrici quibusdam vocem intercipiunt.

28 De calculi morbi generatione a lacte. Corpus, & ventriculus consentiunt. Pituita ad fecem ammixta, glutinum fit. Simile. Lapis ex terræ esu.

29 Calculi signa quinque. Urina subrubra a vesica lapide exulcerata, & inflammata. Arenosorum per urinam ejectio unde.

30 Potum in ventrem deferri, & ex hoc in reliquum corpus. Vocem de pulmone edi; a labiis vero, & lingua articulari.

31 Medicamentorum purgantium facultates. Pituita de capite descendens pulmonem brevi exulcerat. Venter cur a medicamentis non exulceretur. Libyæ incolæ, pecorum pellibus pro vestibus utuntur.

32 Urina edulsiorum olidorum (ut alliorum) odorem refert. Cyceon, aut farina cocta, in pulmonem, aut ejus fistulam perveniens, hominem enecat. Epiglottidis, quæ hederæ folio assimilatur, officium.

33 De hydropis generatione, & signis. Cur vasa angustioris oris, subito inversa, aquam a se non emittant.

34 De hydropis generatione in mulierum utero. Quando hi morbi difficiliores fiant. Qui ex hydrope moriantur.

SECTIO I.

1 D hominis generationem de omnibus et viri, et mulieris parti-
bus semen progressum, et in uterum muliebrem illapsum con-
densatur, temporeque veniente natura hominis formam refe-
rens ex ipso producitur. Habet autem et mulier, et vir qua-
tuor species humoris in corpore, a quibus morbi fiunt, qui
non a violentia aliqua fiunt. Sunt autem species hæ, Pituita,
Sanguis, Bilis, et Hydrops, sive aqua, et de his non minima,
neque debilissima in semen procedit portio. Et quia animal secundum parentes
nascitur, tot humorum species, et sanorum, et morbosorum in se ipso habet. Osten-
dam autem, quæ in unaquaque harum specierum, et plura, et pauciora in cor-
pore fiunt, et a quo ægrotant. Et quod morbi in imparibus diebus judicantur. Et
quæ sint morborum principia. Et qualia singula ex ipsis in corpore efficiant, ut
2 morbum inducant, et a quo rigor febrilis fiat, et cur post ipsum febris irruit. * Pri-
mum autem demonstrare volo, quomodo bilis, et sanguis, et hydrops, et pituita,
copiosiora, et pauciora fiant a cibis, et potibus, hoc modo. Ventriculus, dum
plenus est, omnium horum corpori fons est. Verum ubi vacuus est, corpore frui-
tus colliquescente. Sunt autem et alii fontes quatuor, a quibus unusquisque horum
humorum in corpus procedit, postquam sane ipsi a ventriculo acceperint; et hi quo-
que fontes, ubi evacuantur, de corpore fruuntur. Sed et ipsum corpus attra-
hit, ubi ventriculus in se ipso quid habuerit. Et sane sanguini fons est cor, pitui-
tæ caput, Aquæ splen, Bili locus folliculi in hepate; hi sunt quatuor humoribus
his fontes, ventriculo excepto. Ex his autem maxime cavi sunt, Caput, et Splen.
Nam in hoc ipso maxima amplitudo est. Verum de hoc paulo postea clarius di-
3 cam. Quin et hæc sic se habent. * In omnibus cibis, ac potibus, et biliosi quid est,
et aquosi, et sanguinei, et pituitosi: in alio plus, in alio minus, Quapropter, et
quæ eduntur, ac bibuntur, alia aliis præstant ad sanitatem. Atque hæc mihi de hoc
dicta sunt. Postquam vero comedit, aut bibit homo, corpus in se ipsum humo-
rem relatum ex ventriculo, et fontes trahunt per venas de ventriculo, similis hu-
mor similem, et corpori distribuunt. Quemadmodum etiam in plantis similis hu-
mor similem trahit de terra, Habet enim eodem modo terra omnigenas in se ip-
sa, ac innumeras facultates. Quæcumque enim in ipsa nascuntur, his omnibus
exhibet humorem similem unicuique, qualem et hoc ipsum, quod nascitur sibi simi-
lem juxta cognationem habet, et trahit unumquodque de terra alimentum, quale
etiam ipsum existit. Nam et rosa de terra trahit talem humorem, qualis ipsa in po-
tentia est, et allium de terra humorem ejusmodi trahit, quale ipsum in potentia
est. Et

eſt. Et alia omnia terræ naſcentia, ex terra trahunt, ſingula juxta ſe ipſa. Si enim
hæc res non ita ſe haberet, non naſcerentur plantæ ſimiles ſeminibus. * Cui por- 4
ro plantæ in terra cognatus humor multo uberior eſt, quam convenit, ea planta æ-
grotat. Cui vero paucior, quam opportunum eſt, ea reſiccatur. At ſi ab initio non
inſit terræ humor, quem planta juxta cognationem trahat, ne germinare quidem
poterit. Intelligentiam autem hujus rei, quod ſi non habeat planta humorem ſecun-
dum naturam, ne ab initio quidem germinet, inde nobis ſuppeditatur. Ionia e-
nim regio, et Peloponeſus pro temporibus anni a ſole non minime calet, ac illu-
ſtratur, ut ſol naſcentibus e terra ſufficere poſſit, attamen fieri non poteſt, mul-
tis fruſtra jam id tentantibus, ut in Ionia, aut Peloponeſo Silphium naſcatur. At
in Lybia ſua ſponte naſcitur. Non enim eſt neque in Ionia, neque in Peloponeſo,
ejuſmodi humor, qui ipſum alere poſſit. * Quum autem ſint et aliæ multæ medici- 5
næ, quas ſole ſufficiente, regiones alere non poſſunt; aliæ vero ſua ſponte pro-
ducunt, hoc ipſum ejus, quod nunc dicturus ſum, conſiderandi occaſionem exhi-
bet, quantum videlicet locus alteri loco etiam valde vicinus præſtet ad jucundi vi-
ni productionem, ſole æqualiter ſufficiente. Hic etenim in terra humor eſt, qui
vinum ſuave exhibere poteſt, illic non eſt. Sunt etiam ſylveſtria non pauca in lo-
co naſcentia, quæ ad orgyæ, ſeu cubitorum quatuor ſpatium tranſlata, naſci mi-
nime comperias. Non enim habet terra talem humorem tranſlato, qualem illa
ſylveſtribus plantis exhibebat. Sunt enim ex ipſis quædam venenoſiores, aliæ hu-
midiores, aliæ dulciores, aliæ ſicciores, aliæ aſperiores, et innumeræ aliæ ali-
ter ſe habent. Innumeræ enim ſunt in ipſa terra facultates. Et propter hæc gene-
ra primum nihil alteri ſimile ex terra productum eſt, quod non eſſet cogna-
tum. Et mihi ſane videntur hæ omnes plantæ ſylveſtres fuiſſe. Verum homines
ipſas manſueſecerunt, fructum ferre efficientes, unamquamque juxta ſuum ſemen.
Trahit enim ſimilis humor ſimilem ex terra, et ex hoc augeſcit, ac nutritur, et nul-
lum ex terræ naſcentibus alteri ſimile eſt, quod non æqualem, neque ſimilem hu-
morem ex terra trahat. Et omnia, quæ naſcuntur, in cibi, ac potus uſum venien-
tia, multas facultates de terra ad ſe trahunt, et in omnibus eſt aliquid pituitoſi,
ac ſanguinei. Et ex hoc adeo ad hanc demonſtrationis neceſſitatem deveni, quod
a cibis, ac potibus in ventriculum procedentibus trahit corpus ſecundum fon-
tes, quos nominavi, ſimilis humor ſimilem per venas. * Referam quoque aliud 6
argumentum, quod ſingula, prout relatum eſt, trahant, et ſimul dicam, unde pitui-
ta in corpore gignatur. Ubi quis caſeum comedit, aut aliquid acre, aut aliud
quid edit, aut bibit, quod pituitoſum eſt, ſtatim ipſi ad os, ac nares accurrit, atque
hoc ita fieri partim omnes videmus, partim ita eſſe credere oportet ex his, quæ
ego referam. Aſſero itaque, quod quantum in cibo, aut potu pituitæ ineſt, illud ubi
ad ventriculum pervenit, partim corpus ad ſe ipſum trahit, partim caput, ut quod
cavum ſit, et velut cucurbita corpori incumbat, ad ſe trahit, utpote viſcoſa exi-
ſtente pituita, ita ut hanc alia per aliam ſequatur ad caput; et quæ quidem recens
ex cibo generatur pituita, in capite manet. Vetus autem, prout copioſior eſt re-
cens, ab ipſa violente extruditur. Quapropter ubi quis edit, aut bibit aliquid pitui-
toſi, exſcreat pituitam. Habet autem et hæc res ſe hoc modo. * Si ubi edit, aut bi- 7
bit quid pituitoſi homo, non rurſus exeat, quod redundat, neque per os, neque per
nares, neceſſe eſt ipſum manere in capite, aut ad corpus deſcendere de capite, et
ad ventriculum pervenire. Ac optimum quidem fuerit, ſi ad ventriculum perve-
niat. Exire enim poterit una cum ſtercore, et ſi quidem multum fuerit, ac humi-
dum, ſtercus humectare poterit. Si vero modicum, non hoc effecerit. At ſi in capite ma-
neat, multum dolorem capiti exhibuerit, quum in venis eſt. Si vero modicum, non
hoc fecerit. Significationem autem de ſe præbet, copioſum ne ſit, an modicum.
Quod ſi ad corpus deveniat, atque illic alio humori ammixtum fuerit, ſi quidem mul-
ta fuerit pituita, ſtatim corpus læſerit; ſi vero pauca, non adeo lædere poterit, quum
magnum ſit corpus, ſi non et aliud quoddam principium ipſi reliquum ſit. Verum
temporis progreſſu, ſi alia pituita ſuperaccedat, lædi utique poſſit. At ſi corpus veſi-
cæ, ac ventriculo deleget, atque hæc foras perferant, nihil mali ex ipſa habuerit.
In hoc igitur ſermone demonſtratum eſt, quomodo caput pituitam ex ventriculo
trahat, et ſimile ad ſimile perveniat, et ſimul a me dictum eſt, quomodo, et qua-
re copioſior pituita homini a cibis, ac potibus fiat. * Nunc vero dicam de bile, 8
quomodo, et cur copioſior in corpore fiat, et quomodo locus ſolliculi in hepa-
te ipſam trahat. Habet ſe res hoc modo. Poſtquam comedit, et bibit homo a-
liquid amari, quodque alias bilioſum, ac leve eſt, copioſior etiam bilis fit in hepate,
et ſtatim dolet hepar, quod pueri cor vocant, atque hoc ita fieri videmus, et clarum
nobis eſt, quod a cibo, aut potu factum eſt. Trahit etenim corpus in ſe ipſum de ci-
bis omnem prædictum humorem. Trahit etiam ſolliculus in hepate, quicquid iſthic
bilioſi ineſt. Et ſi derepente multa bilis fiat, homo hepar dolet, et de ventre copio-
ſior fit. Hoc enim contingente, procedit de veteri bile propter multitudinem ad ven-
triculum, et ex hoc tormen ventriculo oboritur, et pars ipſius per veſicam,
pars per alvum egreditur, atque ſic minima pars in homine manet, et dolores ceſ-
ſant. Si vero neutrum horum contingat, procedit primum de veteri bile ad cor-
pus,

pus, distribuitur enim ad ipsum, & si multa fuerit, statim significationem sui præbet, alii humori ammixta. Si vero modica, non adeo læserit, quum magnum sit corpus, si non & aliud quoddam principium suboriatur. Verum temporis progressu, si alia bilis superaccedat copiosior, hominem utique læserit. Si vero non superaccedat, excolare illam poterit corpus, ut & bilis, & quæcumque biliosa sunt, prodeant. Nam quæ in cibo, ac potu sumuntur, alia aliorum medicamenta sunt. Sic sane etiam alia quæcumque lædentia sunt medicamenta, ubi aliud ab alio in ventriculum incidit, sua ipsius potestate caussam habens, id, quod superatum est, expellit, ac ipsum lædit. At si superaccedat alia bilis in corpore; ab his, quæ in ventriculum incidunt, morbus hinc oboritur. Atque in hoc sermone jam ego declaravi, quomodo bilis, & cur copiosior fiat in corpore a cibis, & potibus, & quod trahit in se ipsum folliculus in hepar juxta similitudinem id, quod biliosum est,
9 a cibis, ac potibus. * Nunc vero dicam de aqua, quomodo, & cur copiosior fiat in corpore, & quomodo splen trahat in se ipsum. Assero autem, ubi homo bibit amplius, & corpus, & splenem aquam in se ipsa trahere ex ventriculo. Et si plus traxerint, quam oportet, statim hominem affligi, atque hoc ita fieri intelligunt, quicumque homines splenici existunt. Postquam autem traxit splen, optimum est, si vetus aqua, quæ in splene inerat, ad vesicam, aut ventriculum excoletur, & per hæc expellatur. Nam per supernas regiones non purgatur aqua de splene, nisi quantum ejus in vasis inest, quæ de liene procedunt; verum ad ventriculum, & vesicam depurgatio fieri potest. Si vero hæc ad fluxionem apta non fuerint, neque aqua per ea foras excoletur, de splene ad infernas partes aqua procedit, atque isthic alii humori miscetur. Et si quidem pauca fuerit, non sane læserit, sed de corpore ad vesicam, & ad ventriculum per venas excolari poterit. Sunt enim multæ ex hoc tendentes deorsum, quæ ex infernis partibus ad se ipsas trahunt, ubi sicciores fuerint, quam prius erant. At si alia aqua generetur, & ventriculus, ac vesica foras non expellant, splen elevatur, & infernæ corporis partes dolore afficiuntur. Atque hæc a me dicta sunt, quomodo, & cur aqua copio-
10 sior generetur in corpore a potu, & quomodo splen trahit. * Nunc autem de sanguine dicam, quomodo, & cur amplior in corpore generetur. Postquam bibit, aut comedit homo aliquid, quod sanguineum est, trahit quidem & totum corpus in seipsum, trahit autem & cor sanguineum ad se ipsum. Et ubi plus attraxit, non oboritur cordi dolor. Est enim cor res solida, ac densa, & propterea dolore non affligitur. Et ex ipso procedunt venæ crassæ, jugulares appellatæ, ad quas statim, si copiosius accedat, sanguineum illud distribuitur, & illæ impletæ brevi ad caput, & corpus delegant. Et quum ederit, aut biberit homo quid sanguinei, statim venæ jugulares attolluntur, & facies rubet. Accedente vero ad cor, & corpus sanguine, quam satis est, uberiore, a cibis, ac potibus, & ad alium humorem ammixto; si non ab ipso egressus fuerit per alvum, aut vesicam, reliquo humori ammixtus, dolorem corpori inducit. Si vero modicus accedat, non sane læserit corpus. Verum temporis progressu distribuitur ab ipso ad ventriculum, aut ad nares, quæ ipsum foras excolant, & nulla læsio contingit. Si vero paulatim copiosior fiat, morbosus efficitur. Atque ita quomodo copiosior sanguis generetur, a me declaratum est. Quum autem sint quatuor, Sanguis, Bilis, Pituita, & Aqua, omnia hæc a me demonstrata sunt, & quomodo, & cur copiosiora fiant a cibis, ac potibus. Quod autem ex his fiant, ac generentur, hoc argumento constat. Si homo parum edit, & parum bibit, nullum morbum hoc ipsi inducit. Et hæc quidem de hoc mihi dicta sunt. Attigi etiam obiter ostendere intelligenti, quomodo hæc pauciora fiant. Verum de hoc paulo post melius tra-
11 ctabo. * Cæterum fontes hi quatuor, quos nominavi, quum pleni fuerint, semper corpori distribuunt; quum vero vacui, vice versa trahunt ab ipso. Sic etiam ventriculus facit. Et habet se res hoc modo, veluti si quis tria, aut plura ænea vasa in planissimo loco componat, & coaptata quamoptime disponat, fistulis ad foramina insertis, atque ita placide in unum vas aquam infundat, donec omnia ab aqua fuerint expleta. Ab uno enim diffluet in reliqua vasa, donec etiam alia fuerint expleta. Postquam autem plena facta fuerint vasa, si quis de uno aquam effundat, retribuet se retro fluens aqua ad unum vas, & vacua fient reliqua vasa rursus, quemadmodum etiam susceperunt. Sic sane & in corpore res se habet. Postquam enim cibi, ac potus in ventriculum inciderint, fruitur corpus de ventre, & una cum fontibus impletur. Ubi vero alvus vacuatur, rursus retro humor ab ipso redditur, quemadmodum susceperat, veluti ex aliis ad unum vasculum. Venæ enim sunt per totum corpus tendentes aliæ tenuiores, aliæ crassiores, multæ, ac frequentes. Hæ autem, donec vivit homo, apertæ sunt, & suscipiunt, & dimittunt novum humorem. Ubi vero mortuus fuerit, clauduntur, & extenuantur. Quamdiu igitur vivit homo, fruitur corpus de ventriculo, ubi quid in se ipso habuerit; fruuntur etiam fontes, & impleti corpori distribuunt. Si enim corpus non traheret de ventriculi humore, sed soli fontes, & hi ad corpus distribuerint, non sane haberet corpus sufficiens alimentum, sed paucius. Non
12 enim amplius haberent alimentum fontes, quod corpori subministrarent. * At

SECTIO II.

23 NUnc vero exactius referre volo, cur homines ægrotent, simulque cum hoc sermone dicam, quæ sint principia morborum, & qualia unumquodque ipsorum efficiat. Sic autem assero. Si cibi plures, quam opportunum est, qui jam concocti sunt, intus maneant, & homo non purgetur, & alii cibi superingerantur, corpus ab humore priore, ac recenti repletum calescit, & febris ex hoc homini oboritur. Verum febris hoc modo fiens, non periculosa, neque fortis est, in qua humor æqualis est, copia paululum uberiore nos affligens. Si enim hoc ita se habuerit, & quis admodum validus sit, & quæ commoda sunt, adhibuerit, sanus evadit. Unus autem morbus solus est ex omni humore, & septem signa habet. Nam & tussis ipsum habet, quæ & debilis, & sicca est, & venter durus sit, utpote & stercore intus contento, caput gravatur, & vomit, & febrit, & urina non probe prodit. Hæc septem signa hujus morbi sunt ex omni humore fientis. Si vero alvi egestione non prodeunte, unus ex aliis humoribus superet, melius deget homo. Et si quis febre fiente ab omni humore, non adhibeat idonea, invalescet morbus, quantum ipse humores superaverit, hoc modo. Calescente sanguine exhalat maxime per hunc humor aquosus, qui febri est infestissimus. Relinquitur autem pinguis, ac levis, qui est biliosus, & febri maxime nutrimentum est. Exhalat autem hoc modo, velut si quis aquam, & oleum in vas æneum infundat, & ligna multa subjecta ad multum tempus exurat. Aqua enim multo paucior erit; ex vase enim exhalabit, oleum autem paululum imminuetur. Nam aqua præ raritate ab igne attenuari potest, & levis reddita exhalare. Oleum vero utpote quod est conjunctum, ac densum attenuari non potest, neque similiter ut aqua exhalare. Sic sane & in homine se res habet. Aqua enim calescente corpore foras exhalat, biliosus autem humor, ut qui conjunctus est, ac densus, non similiter attenuatus exhalare potest. Verum attenuatus hic biliosus humor, corpus magis calere facit. Copiosius enim, & melius alimentum febri bilis suppeditat, & prorumpens, aut firmata in corpore, morbum supra priora corroborat. Atque hæc quidem dicta sunt de eo, quod afficitur homo, si non purgetur, & curetur. Si vero non ipsa copia prævaluerit, sive semel multa fiens, sive paulatim colligatur, reliquum corpus, dum hoc fit, præ robore sufferre potest, donec principium aliquod superaccedat. Atque hoc sane modo morbus fit, si homo a copiosiore fiente humore non expurgetur.

24 * Principia, ex quibus fiunt morbi, tria sunt. Et unum quidem jam a me relatum est, qualia, & quot efficiat in corpore; demonstravi enim, quomodo, & cur ægrotet homo, si non purgetur. Alterum est, si contingat, ut ea, quæ ex cœlo obveniunt, inepta, & præter victus rationem sint. Tertium est, si violentum quid accidat, violentum autem esse dico & casum, & vulnus, & plagam, & laborem, & si quid aliud est hujusmodi. Horum vero principiorum maximum est violentia, si magna fuerit; si vero parva, non ita maximum. Secundum est, si non purgetur homo. Tertium, si quæ ex cœlo obveniunt, inepta fuerint ad sanitatem. Proinde diligenter ab his se custodire oportet. Singula vero talia in corpore faciunt, qualia ego dicturus

25 sum. * Equidem si vulnus fiat, manifestum est, quod caro dissecta est, & ulcus factum est, hoc autem morbum esse dico. Si vero contusio fiat, homine percusso, aut lapso, aut aliud quid tale perpesso, & tumor oboriatur, sanguis statim præ violentia calefactus, & venis hiantibus illapsus, non habens exitum præ copia, quo abire possit, conglobatur, & propterea tumor fit, & tamdiu adest, donec depurgatus fuerit eo modo, quo de locis depurgari dictum est, aut etiam per ipsum tumorem, & sive per chirurgiam, sive sine ea sanguini transitus fiat, aut per tempus suppurato, aut non. Sed & labor tale quid efficit. Quum enim homines laborarint, quibus sane maxime sanguinis afflictio contigerit, illic firmatur, ac calescit, & ex hoc dolor oboritur. Si vero hæc quidem superarit homo, verum multa copia labor accedat, & alvus, ac vesica non brevi copiam expulerint, febris sane ex hoc ireuerit. Et si quidem prior humor æqualis fuerit, nequaquam. Si vero in labore ipsorum plurimus in corpore permaneat, superat ille. Atque hæc a me dicta sunt de violentia, qualia in corpore efficit. Et hæc quidem duo sunt principia, violentia, & plenitudo, quæ si non purgentur homines, corpora calefaciunt. At vero quod ex cœlo obvenit principium, si ineptum fiat in homine, superat aliquid humoris, & velut ad morbum calefacit, & frigefacit prius, si fieri contingat. Dicam autem prius de eo, quod calefacit. Sic igitur sentio. Si in eodem homine fuerit aliquid morbosi, quale in priori dixi, & ea, quæ ex cœlo obveniunt, incommoda fuerint, & calefcat homo, turbatur humor omnis in corpore calescens. Hoc autem violentia facit. Et si quidem depurgetur homo, humore illo turbato, secernitur, quantum ejus plus, quam commodum est, redundarit. Et habet hæc res similitudinem ad id, quod Scythæ faciunt ex equino lacte. Lac enim in cava vasa lignea infusum concuti-

unt. Illud autem dum turbatur, spumescit, ac secernitur, & pingue quidem, quod Butyrum vocant, quum leve sit, in superficie consistit; grave vero, & crassum deorsum sidit, quod etiam secretum siccant. Ubi vero concretum, ac siccatum fuerit, Hippacen ipsum vocant. At serum lactis medium locum tenet. Sic etiam in homine, dum turbatur humor, quicquid ejus est in corpore a principiis, quæ dixi, disparatur. Et in superficie quidem bilis consistit. Levissima enim existit. Secundo loco sanguis. Tertio pituita. Gravissimus autem horum humorum est aqua. His vero ita se habentibus, quisquis ex his in morbo plurimus fuerit, in principio fiente turbatione, devenit ad locum, ubi plurimus esse possit. Verum in turbatione, spatiosa capacitate fiente, secretus distrahitur, & calefacit corpus. Aut aliqua corporis parte firmatus, una cum alio humore, cum quo est in alio loco, dolorem, ac calorem exhibet. Qui vero calefactus est locus, insuper etiam reliquum corpus concalefacit, & ex hoc febris oboritur. Et oboritur magis a bile, & pituita, & sanguine; calidissimi enim hi humores existunt. Et si quis horum in aliqua corporis parte firmatus fuerit, utplurimum morbus illinc nominatur, & cognomen habet. Cæterum ab aqua non valde fortis febris oboritur, neque diuturna. Nam igni non bonum alimentum aqua præbet. Atque hæc quidem de hoc dicta sunt. At vero ante turbationem non habet multus humor, quo procedat, sed sursum, ac deorsum volvitur, & distrahitur alii humori permixtus. Omnia enim plena existunt. In turbatione vero evacuantur. Verum aliud alio magis evacuatur. Et multus humor suum locum occupat, & alienus alii non ammiscetur, si firmatus fuerit, priusquam ille viribus adæquetur. Potest autem ipsi adæquari is, qui ab ipso postea ad morbum superaccessit, donec purgatus fuerit locus qualicumque purgatione. Si vero multus fuerit affligens humor, fruitur, & consumitur ad morbum etiam alius, qui prius salubris erat. Et tali modo homo moritur; fruitur autem, si morbus non amplius sufficiens alimentum habuerit, & consumitur ab humore, qui in loco dolente existit; primum enim propinquum assumit, deinde longius depascitur, donec consumptum fuerit, & non amplius inest in corpore alimentum. Alimentum autem est homini humor levis. Quemadmodum igitur ut certum est, putrefactio primum paulatim fit, si maxime calefiat: Postea ubi isthic alimentum putrefactioni non amplius sufficit, depascitur de sano, initio sumpto a proximo, ad totum corpus, donec totum quicquid carnosum est, putrefecerit; postquam vero in totum depasta est, alimentum putredini consumitur. Sic sane etiam in morbo. Sumpto enim a loco illo initio, ubi isthic alimentum sufficiens non amplius inest, depascitur ulterius, a proximo initio facto. Postquam enim per totum grassatus fuerit, alimentum morbo consumitur, & alius salubris humor non superat. Et si hoc fiat, homo moritur. Quin & in turbatione, ubi hic salubris humor ampliorem locum occuparit, & non firmatus fuerit, sed volvatur, ac distrahatur, non amplius alii miscetur, sed ad morbum consumitur, si non depurgetur. Deinde venæ superimplentur. Valde autem impletæ, nihil ex se ipsis remittunt, priusquam spatiosa capacitas ipsis contingat. Quemadmodum ubi quis vehementer percussus est, sanguis sub plagam subtercurrit, nimirum venis a plaga evacuatis. Postquam autem carnes veluti spongia fuerint impletæ, non amplius remittunt, sed continent in se ipsis, donec in loco aliquid ab ipsis evacuatum fuerit. Quum enim collectus fuerit sanguis, præ copia viam intercipit. Quemadmodum si quis vas olearium coriaceum angusti oris oleo impletum, in osculum vertat e directo, & si hoc fecerit oleum, ex ipso prodire non poterit; viam enim ipsum oleum intercepit, utpote multum, & acervatim incumbens. Si vero quis ipsum vas inclinet, libera erit via osculi intercepta, qua effluet oleum ex ipso. Idem fecerit etiam aqua in mensa. Ita sane etiam ubi multus humor in corpore præ turbatione locum occuparit, & venas impleverit, non amplius ab ipsis discedit, priusquam ubi locus vacuus est, alimento a morbo consumpto. Atque hæc a me dicta sunt de hoc, si in corpore quid fuerit, unde morbi gignantur, redundantibus etiam aliis, & quomodo principia efficiant colorem, & turbationem humorum deducentia ad morbum. * Nunc vero dicam, 26 quæ efficiant ea, quæ ex cœlo nobis obveniunt, si ad ea, quæ in corpore generata sunt, inepta fiant, & quum humorem in corpore superarint. Assero autem partem humoris in homine, ubi liquatus fuerit, conglobari, ac spissari, donec morbum pepererit; partem vero dilatari, ac secerni. Habet autem & hæc affectio similitudinem ad lac. Si quis enim succum in lac immittat, frigiditas in ipso oborta, lac inspissat, & conglobat. At circum inspissatum, serum est. Sic etiam in homine humor, frigiditate in morbo oborta, conglobatur, & inspissatur. Circum ipsum vero aquosum humorem, adhuc etiam alius humor, quanto copiosior fuerit in alio corpore, ammixtus est. At si quidem ad alvum devenerit, stercus conturbat, & tormen in alvo inducit, & foras pertransit, nullo magno damno illato. Si vero non ad alvum devenerit, firmabit se aliqua corporis parte, ubi ipsi plurima capacitas erit. Volutatur itaque exquirens sibi ipsi loci capacitatem. Et quod quidem aquosi humoris de conglobatione secretum est, utpote frigidissimum, ac gravissimum in corpore existens, ad infernas partes descendit, & circum ossa, ac nervos volu-

vos volu-

exonerasset, ac minxisset, opus haberet statim potu, ac cibo pro egestionis factæ copia, si modo validus esse deberet, quum humor sufficiens in corpore non relinquatur, sed una cum stercore foras prodeat postridie, aut eadem die. Et si quidem comedisset, bene esset; sin minus, & evacuatus debilis esset, neque humor crassus fieri posset, ut postridie foras prodiret. Non enim sufficiens in corpore relinquitur. Nunc vero alvum exonerantes probe valemus, & si per biduum nihil cibi acceperimus, & vivere, & facere quid possumus, & non penitus debilitamur ex evacuatione in hoc tempore. Humor enim in corpore manens robur exhibet. Atque hæc a me dicta sunt, quomodo, & cur fieri non possit, ut humor, qui corpori accessit, foras egrediatur eadem die, immo neque postridie. Id porro assero, si humor pluribus quam tribus diebus in corpore permaneat, aut alius multus implens accedat, venis calescentibus, ac stantibus, majus malum, aut minus homini significationem de se præbere; hyeme quidem minus, & posterius; æstate vero majus, ac prius. Atque hæc a me dicta sunt de eo, quod fieri solet, si humor in corpore maneat. At vero si corpus cibos eadem die egereret, non sufficienter humore uti posset, sed essent homines tenues, ac debiles. Nunc vero quum maneant cibi, ac potus, quamdiu permanent, corpus fruitur sensim de ventriculo trahens, & impletur. Hæc dixi, & quomodo, & cur ci-
17 bi non possint eadem die exire. * Si vero cibi maneant in ventriculo, ampliore tempore quam opportunum est, & alii ad ipsos incidant, corpus utique repleatur, & dum premuntur a plenitudine venæ, calor, ac dolor corpori accesserint, æstate quidem citius, hyeme vero posterius. Æstate enim calidus est aer ambiens, & calidiorem corpus in se ipsum trahit. Et si calido adhuc existente ventriculo, calidior, quam opportunus est, spiritus homini accedat, nihil miri est hominem ex tali febrire; hyeme vero, quum frigidum spiritum trahat in se ipsum, multo magis poterit corpus repletionem ferre, homine modice ventrem exonerante. Et hæc a me dicta sunt de eo, quod fieri solet, si cibi ampliore tempore in ventriculo maneant. Et attigi quoque obiter, ut declararim omnem humoris, ac cibi & longioris, & brevioris temporis differentiam, cur homines ægrotent.
18 Verum de hoc melius tractabo temporis progressu. * Revertor rursus retro de sanitate dicturus, quod sane corpus hominis humore de cibis, ac potibus fruitur, & prodeunt foras in sano tum cibi, tum humor juxta relatam rationem. Et si quidem foras prodeat plus humoris, quam de cibis, ac potibus accessit, homo attenuatur. Prodit autem foris plus, quam accessit, ob hanc caussam. Si in quiete degat homo, & non laboret, mali aliquid ipsi in corpore inest. Verum præ alia sanitate, quæ multa est, non lædit valde. Malum vero illud hujusmodi est. Postquam aliquid ex his quatuor corpori accedentibus advenerit copiosius, non ita multo corpus calescit sensim, ut non valde lædatur, & liquescit in ventriculo, & cibum homini injucundum facit. Si vero humor alius alio copiosior fuerit, febris ex hoc homini oboritur. Verum de hoc exactius paulo post tradam. Quandoque etiam ubi cibus jucundus est, homo attenuatur. Caussa vero eadem est. His autem fientibus, plus humoris extra prodit, quam succenturiatur. Et propterea in quiete degenti contingit, ut attenuetur. At vero laborantibus hominibus itidem corpus coalescit. Et hoc a labore calescente tum humor in ipso diffunditur, tum attenuationis morbus oboritur. Quum autem inutilis fiat humor, & ad ventriculum, & ad vesicam defluit, hæ autem foras expellunt. Pars vero ipsius extra exhalat per internam corporis raritatem. Pars autem, quæ adhuc intus manet, sudor fit, & per corpus foras procedit. Eodem modo & exercitationes juvenum idem efficiunt, quod labor. Si vero etiam non paucior fuerit humor eo, qui prius exivit, accedatque insuper alius a cibis, ac potibus, attenuatur propterea homo. Paucior autem accedit, si non aliud quid edere poterit, & si neque laboret pro prioris laboris, aut exercitationis ratione, alii aliis pauciores fiunt. Cæterum bonus corporis habitus accedit ex esu hac
19 de caussa. * Postquam resiccatus est tempore humor, & in priore labore prius egressus est alius alio copiosior, & unus alius alios valde superavit, homo repletus fit. Et si quidem a multis valde superetur, febris ex hoc modo oboritur. Si vero a paucis, parum superatur. Sed & corpus hoc modo sufferre, ac revalescere potest; humiditate enim uberiore in ipso existente, calorem exolvit. Calescit enim corpus a febre, & si quidem modicum fuerit id, quod affligit, tertia die eodem modo dimittit, per duas autem continue tenet; si vero copiosius, quinta die, per quatuor vero tenet pro ratione. Atque hoc modo morbi per dies judicantur. At si dimiserit febris in imparibus diebus, & sanus homo fit, & moritur. Qua
20 de caussa paulo post dicam. * Nunc autem referam, cur febris dimittat. Sic autem sentio. Quæcumque febris de corpore hominem corripuerit, necesse est, tertia die humorem affligentem exire de corpore, aut in alio quopiam impari die juxta rationem antea relatam. Non enim exit prius, quam alius bonus de ventriculo ipsi accedat. Nam intermedia, & postera die corpus trahit de ventriculo quicquid ipsi in se ipso dimiserit priori die, nisi ventriculus id expulerit, & alium humorem habuerit, quod sane malum homini esset. Si vero dimiserit febris tertia

vos volutatum, adhuc magis corpus ad inflammationem perducit, & clarum est, quod circa nervos, & praesertim circa ossa aquosus humor, qui humorem facit, existit. Circa osseas enim corporis partes homo maxime riget, & capilli erecti stant, contorta cuticula, ac siccіore fiente, quam priori tempore, nimirum aquoso humore isthic deficiente, & circa ossa obvolvito. Atque hinc sane solus ille locus, ubi primo tempore erat, humorem facere non potest, unde etiam rigor oboritur. At vero reliquus humor, qui aequalissime crassus est, partim quidem in toto corpore est, partim vero quantum abundaverit, si quidem alvus plena non fuerit, & quod affligit, modicum sit, quandoque ad alvum devenit, & nullum magnum damnum inducit, & aliquando quidem febrem non inducit, aliquando vero debilem, & innoxiam, & quod affligit, una cum stercore exit. Si vero alvus plena multum, quod affligit, habeat, periculum est ex ipso morbum aliquem fieri, si alicubi se firmet id, quod affligit aut ad latus, aut ad viscus, aut alicubi aliam partem concalefaciat, quo primum illum humorem simul turbet. Qui vero non valde ex calore ab aquoso humore victi sunt, utpote qui circa ossa, & prope medullam consistit; hos progressu temporis magis laedit, primum quidem in illum ipsum locum, deinde ipsi propinquum, & semper ulterius depascitur, & alvus ipsum assumit, ut quae calida sit, & postea tum alvus, tum laedens humor adhuc magis calefacit. At humor crassus calescens, primum diffunditur is, qui propinquus affligenti existit, diffusus autem aquoso humori affligenti miscetur, deinde in concussione corporis inanior redditur, & tamdiu rigor tenet, quamdiu aquosus humor alii humori ammixtus est. Quin & febris hoc modo generata oboritur. Affligentia ad locum firmata, calescens corpus febrem in se suscipere cogunt, & ab affligente, & ab alvo calefactum, reliquum aquosum humorem superat. Atque sic febris fit post frigus, si qua corporis parte copiosior humor formatus fuerit. Si vero volvatur, ac distrahatur, tali modo febris oboritur. Post frigus febris volutatur, maxime affligens circa alvum & supernam, & infernam. Isthic enim plurima loci capacitas existit. Dum autem volutatur, primum propinqua calescunt & viscera, & quae in alvo sunt. Postea etiam alius humor diffusus calore fruitur, & aquoso humori miscetur. Atque febris post rigorem hic fit, ubi affligens volutatur, imo etiam ubi firmatum fuerit reliqua corporis parte. Et haec a me dicta sunt, quomodo, & quando rigor morbosus fiat, & quomodo, & ex quali necessitate febris post ipsum irruit. Et quae sint principia morborum, & qualem unumquodque ipsorum morbum in corpore inducat, & quomodo, & cur in diebus imparibus morbi judicantur. Et unde homines sani sint, & unde aegrotent, & quomodo bilis, & pituita copiosior, & paucior fiat. Itemque alia multa, quae in ipsa natura humana sunt, demonstravi, quae sane hic sermo exigebat. Atque haec ita relata finem habent. *

27 Nunc autem de lumbricis latis dicam. Assero enim ipsos in puero, dum adhuc in utero est, nasci. Postquam enim semel ex utero egressus est, non tanto tempore stercus in alvo manet, ut ex ejus diuturnitate, ac putrefactione tantae magnitudinis animal generari possit. Excernit enim semper hesternum stercus per omnes dies, si sanus homo esse debet. Tale vero animal nasci non possit, etiamsi multis diebus homo stercus non egereret. Multa enim nascuntur, dum puer in utero est, hoc modo. Ubi ex lacte, & sanguine computrescente, ac redundante, utpote quod dulce est, pus factum fuerit fervidum, animal isthic generatur. Nascuntur autem & rotundi lumbrici isthic eo modo. Signum vero, quod haec res ita se habet, hoc est. Postquam in lucem editi sunt pueri, mulieres ipsis in cibo offerunt medicamenta, quo stercus ex intestino exeat, & non comburatur, & simul ut intestinum dilatetur. Ubi vero cibum obtulerunt, multi sane pueri & rotundos, & latos lumbricos una cum primo stercore excernunt. Si vero non excreverint, fiunt etiam, insuperque nascuntur in ventribus. Et rotundi quidem pariunt; lati vero non amplius, etiamsi quidam ipsos parere dicant. Nam homo, qui latum lumbricum habet, velut cucumeris semen excernit alias atque alias una cum stercore ipso, & sunt homines, qui hoc lumbrici partus esse dicunt. Mihi vero non recte dicere videntur, qui talia dicunt. Neque enim ab uno animali tot pulli generari possunt, neque ea est loci in intestino capacitas, ut partus educare queant. Augescente autem puero, augescit etiam lumbricus in intestino ab his, quae in ventriculum ingesta sunt, & aequalis fit intestino quibusdam in pubertate, quibusdam posterius, quibusdam paulo prius. Et postquam intestino adaequatus est, similiter augescit, & quanto major factus fuerit, una cum stercore excernitur de intestino recto, & excidit velut cucumeris semen; saepe vero etiam major. Quibusdam vero iter facientibus, aut laborantibus, & ventriculo calescente, deorsum descendit, ipsisque prominet ex podice inflatus, hocque facit, & de podice resecatur, aut retrocedit. Signa vero, quod non pariat, sed ita habeat, velut ego dico, haec sunt. Si quis curet hominem latum lumbricum habentem, & medicamentum dederit, aut potionem, si quidem fuerit homo bene praeparatus, totus rotundus factus ad pilae figuram exit, & homo sanus evadit. Si vero ad medicinam haereat, recta pars de lumbrico abrumpitur, longitudine duorum, aut trium cubitorum, aut etiam

longe amplior, & ubi abruptus fuerit, per multum tempus signa cum stercore non prodeunt. Postea vero augescunt. Atque hæc argumenta sunt, quod lumbricus latus non parit, sed abrumpitur. Est autem species ipsius, qualis alba intestini rasura. Signa habet hæc. Cacat alias atque alias velut cucumeris semen, & ubi jejunus est homo, exilit ad hepar alias atque alias, & dolorem inducit, & quandoque sputa ori influunt, ubi ad hepar assilit, quandoque non. Quibusdam etiam vocem intercipit, si fortiter ad hepar irruat, & valde multa sputa ex ore fluunt, paulo autem post sedantur, & tormen multum in ventriculo alias atque alias oboritur. Quandoque etiam ad dorsum dolor incidit. Nam & hic aliquando firmatus innititur. Hæc lumbrici lati signa sunt. Contingit & hoc. Qui hoc animalculum habet, in toto quidem tempore valde debilis fieri non poterit. Ubi vero debilis factus fuerit, vix revalescit. Latus enim lumbricus partis alicujus particeps fit ex his, quæ in ventriculum ingesta sunt. Si quidem igitur curatus fuerit justo modo, sanus fieri poterit. Si vero non curetur, sua sponte non exit. Mortem tamen non inducit, sed consenescit. Atque hæc a me dicta sunt de lumbrico lato, unde nascitur, & quæ morbi ipsius signa sunt.

28 * Cæterum calculi morbo principium oboritur a lacte, ubi puer lac impurum sugit. Lac autem in nutrice impurum fit, si pituitosis cibis, ac potibus, & alimentis impuris nutrix utatur. Conferunt enim omnia in ventriculum illabentia in ipsa ad lac. Habet autem & hæc res se hoc modo. Si nutrix non sana fuerit, sed biliosa, aut aquosa, aut sanguinea, aut pituitosa; lac etiam malum puero generatur. Consentiunt enim corpus, & ventriculus. Plurimum vero ipsi ad lac cedit de eo, quod ipsa plurimum in se ipsa habuerit. Et puer si de nutrice lac non purum suxerit, sed biliosum, velut dixi, morbosus fit, ac debilis, & in præsens maxime affligitur, quandiu lac pravum, ac morbosum suxerit. At ubi suxerit lac non purum, sed terreum, & pituitosum, & habuerit puer venas de ventriculo ad vesicam tendentes amplas, ac attrahentes, procedit autem & quod bibit nutrix, & lac in ventriculum pueri, tale quale trahit a ventriculo de lacte, in totum similiter, prout venæ ad ventriculum detrudere possunt; si quid sane in lacte non purum fuerit, id quo vesica fruitur, lapis fit tali modo, velut in aqua non pura, in calice, aut vase æneo turbata, & rursus sedata, fex acervata fit in medio. Sic sane & in vesica de urina non pura existente. Et non per urinam ejicitur, ut quæ in cavo sit loco, maxime acervata fiens præ dolore per mictionem non pertransit, & a pituita cruda concrescit. Glutinum enim fit pituita ad fecem ammixta. Et primum parva lanugo superstat, deinde quod accedit, arenosum fit, glutino fiente pituita, quæ est in vesica de lacte, & augetur, & quicquid humoris in glutinatione accesserit, emingitur. Rursus autem fex solida fit, & lapidis speciem accipit. Quemadmodum ferrum ex lapidibus, ac terra, dum comburuntur, fit. Et in prima quidem in ignem immissione conglutinati sunt lapides cum terra ad ferri recrementum. At ubi iterum atque iterum in ignem immissa fuerint, recrementum quidem foras decedit, liquescens ex ferro id, quod ita fieri oculis videmus. Ferrum autem in igne relinquitur, & recremento decedente, subsidet, fitque solidum, ac densum. Sic profecto etiam fex in vesica, dum pituita glutinum fit, emingitur id, quod ab urina liquescit. Fex autem subsidet, & densatur, ac solida fit, velut ferrum. Ubi vero subsedit, ac solida facta est, sursum, ac deorsum in vesica volutatur, & feriens vesicam, dolorem inducit, & si vehementer feriat, ac ulceret, aliquid de ipsa aufert. Verum id, quod insuper affertur, adhuc magis quam id, quod arenosum decessit, concretionem efficit. Atque tali modo fit lapis de lacte in vesica; & si puero anxietas aliqua ab hoc oboriatur, alias atque alias, ubi meiere vult, urinæ meatum apprehendit. At si puero jam adulto lapis gignatur ex terræ esu, dolor non adest ipsi prius, quam ipse sibi ipsi cibum deligat. Et hæc a me de hoc relata sunt.

29 * Cæterum morbus signa quinque habet. Nam, ubi meiere vult, dolore affligitur, & urina paulatim fluit, velut in urinæ stillicidio, & est subcruenta, nimirum vesica a lapide exulcerata, & vesica inflammata est. Verum hoc signum inconspicuum est, indicat tamen summa pars præputii. Quandoque mingit arenosa, verum a talibus, qualia ego dicam. Ejicit autem aliquando lapides duos, aut etiam plures parvos generatos eodem modo, velut de uno dixi. Fiunt etiam tali modo. Quum lapis fuerit concretus, & profunde subsederit in vesicam in arena separata, ita ut ipsam advenientem lapis non assumat in se ipsum, sed gravior, ac copiosior fiat, ut tamen ipsa ad se ipsam non concrescat, etiam sic duo lapides fiunt. Fiunt etiam plures eodem modo. Sed & collisis inter se in agitatione, aliquid disparatur, & arenosum per urinam ejicitur. Quod etiam aliquando contingit, ubi arena ad vesicam descendit, & non coaluit.

30 * Quidam dicunt, quod potus in pulmonem devenit; ex hoc vero in reliquum corpus. Hi autem, qui hæc dicunt, redarguuntur ex hoc, quod dicturus sum, quod videlicet pulmo cavus est, & in ipso fistula est. Quod si pulmo cavus non esset, & fistula non ipsi adhæreret, animalia vocem non ederent. Vocem enim edimus de pulmone, quia cavus est, & fistula ipsi adest. Vocem autem articulant labia, & lingua. Verum de hoc exactius in peripneumoniæ tractatione egi. Cæterum hominibus, quibus

potus

potus in pulmonem ferri videtur, adversabor, habetque res se hoc modo. Procedit potus in ventrem, a ventre autem in reliquum corpus expenditur. Oportet autem his, quæ dicturus sum, mentem adhibere. Sermonis argumenta, quod potus non procedit in pulmonem, sed in ventrem, hæc sunt. Si enim potus procederet in pulmonem, quum pulmo expletus esset, homo non facile respiraret, neque loqui posset. Non enim esset, pulmone pleno existente, quod resonaret. Et hoc quidem unum argumentum est. Deinde si potus in pulmonem procederet, cibi in nobis sicci existentes non similiter concoquerentur. Atque hæc duo argumenta existunt. Sed & medicamenta alvum subducentia, si in potu suman-
31 tur, extra ventrem procederent. Habet autem hæc res hoc modo. * Quæcumque medicamenta purgatoria sunt aut superne, aut inferne, aut etiam utrumque præstant, ea hæc faciunt. Omnia valde urunt, & fortia quidem ex ipsis, si partem aliquam teneram corporis contigerint, eam exulcerant. Mitiora vero turbulentum corporis motum faciunt, quamcumque tandem partem occuparint. Si vero aliquod ex his medicamentis in pulmonem perveniret, videtur mihi magnum aliquod malum inducturum esse. Pituita enim de capite descendens, eum in valde brevi tempore exulcerat. Tenera enim, & rara res est pulmo, & si exulceratus fuerit, non bene habebit homo ille ob multas sane caussas. At vero venter a medicamento non exulceratur. Nam res est valida, ac robusta, nimirum velut pellis, & corium. Et plerique sane ex Lybiæ incolis pecorum pellibus pro vestibus utuntur, ventribus autem pro utriculis. Robusta enim res venter existit. Deinde ubi a vino nigro homines repleti fuerint, nigra recrementa excernunt. Atque hæc omnia argumenta existunt. * Et ubi allia comederimus,
32 aut aliud quoddam edulium olidum, urinam reddimus, comesta odore referentem. Et hæc quidem omnia argumenta sunt. Sed & hoc considerandum venit, quod dicturus sum. Si quis cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, aut aliud quid ejusmodi, & hoc ipsum in pulmonem perveneriť, certe arbitramur, ipsum ne minimum quidem tempus vivere posse. Ubi enim modicum quiddam pituitæ in pulmonem pervenerit, aut in fistulam ipsius, multa, ac fortis tussis oboritur, ac convulsio. Si vero utique & vixerit homo, qui cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit, ubi sane concocta fuerit sorbitio, videtur mihi multa, & fortis caliditas corpori oboritura esse, multusque dolor, ut omnino moriatur homo hoc modo, si illa in pulmonem perveniant. Atque hæc jam argumenta septem sunt. Præterea quomodo lac infantes pueros nutrire posset, si ad pulmonem descenderet? Atque hoc mihi aliud adhuc argumentum est. Et hæc ne produxissem quidem ad sermonis mei confirmationem, nisi multi adeo homines essent, quibus potus in pulmonem procedere videtur, & necesse est ad opiniones fortiter inhærentes multa argumenta adducere, si quis velit auditorem a priore sententia abducere, ac convertere, ut suis verbis fidem habeat. Et propter hoc etiam potus in pulmonem non procedit, sed in ventrem; quia contigua, & annexa est ipsi gula hominis semper hians, & in hanc procedit. Et simul pulmonis fistulæ, velut hederæ folium incumbit, quare neque descendere permitteret in transglutiendo, si in ipsum procederet. Atque hæc mihi de hoc relata sunt. Procedit namque potus in ventriculum, & ubi expletus est, splen de ipso suscipit, & distribuit ad venas, & ad omentum,
33 & in declive deorsum, & in scrotum, & ad crura, & ad pedes. * Et postquam morbus ex aqua multa obortus fuerit, procedit de ventriculo, & semper ad splenem venit de potu, ubi biberit homo. Contingit autem in hoc morbo, ut neque febricitent alias ex ventre, quam ubi homo sitiat, vesica autem, & ventriculus non justo modo excolent, neque conveniente diæta homo utatur. At splen subægrotans a ventre de potu trahit. Morbus autem oboritur, & scrotum pellucidum fit, & claviculæ, & collum, & pectora attenuantur. Colliquantur enim ab hoc morbo, & humor ad ventriculum defluit, & infernæ partes aqua plenæ sunt, & venter cibum aversatur, & quandoque valde adstringitur, quandoque defluit. Nec vesica justò modo excolat, & plerumque horror alias atque alias per corpus discurrit, & quandoque febris corripit. Et quibusdam facies tumida fit, quibusdam non. Aliquibus etiam tibiæ rumpuntur, ubi morbus diuturnus factus fuerit, & aqua illinc effluit. Incidunt & vigiliæ, & impotentia corporis, ac maxime lumborum. Et postquam edit, aut bibit, etiam paulo amplius splen affligitur, & spiritum frequentem semper emittit. Atque hæc signa hydropis sunt. Est autem & circa ventriculum solum, sive febris corripuerit, sive non. Et venter magnus fit, & crura implentur aqua. Verum supernæ corporis partes attenuantur his, qui ita affecti putantur. At signa omnia debiliora sunt, & simul in cruribus aqua non discedit, & dolor tanto minor existit. Cæterum circa ventriculum solum hydrops, & aqua hac de caussa fit. Etenim ubi acervatim aqua accessit, & via in principiis non pateat ad infernas partes, sed acervatim in venis concludatur, nimirum ut quæ respirationem non habeat, neque sursum, neque deorsum inniti potest, haud aliter, quam si quis magnum vas angusti osculi occludat, ac subito invertat, deinde sensim operculum

9 * Peripneumonia. In peripneumonia febris detinet, & tussis, & excreat primum quidem pituitam crassam, ac puram; sexta vero, & septima subbiliosam, & sublividam. Octava autem, & nona subpurulentam. Huic, si quidem dolor adest aut dorsi, aut laterum, dandum est medicamentum, quod in pleuritide ad lateris dolorem, in medicamentario libro scriptum est. Per potus autem, & sorbitiones, & ventris subductionem, ac frigefactionem eadem curatio adhibeatur, quæ in pleuritide. Quo vero sputum, & pus ex pulmone repurgetur, danda sunt pharmaca in potu, quibus pulmo humectatur, & pus sursum purgatur. Fit autem hic morbus, quum pituita acervatim ex capite ad pulmonem fluxerit. Aliquando etiam ex pleuritide in peripneumoniam, & febrem ardentem transitus fit. Judicatur autem brevissimus quidem in diebus quatuordecim; longissimus vero in duobus de viginti. Pauci vero hunc morbum effugiunt. Fiunt etiam pectore suppurati ex hoc morbo, si non

10 in judicatoriis diebus pulmo fuerit purgatus. * Phrenitis ubi apprehenderit, febris primum debilis detinet, & dolor circa præcordia, magis autem dextra ad hepar. Quum autem quarta, aut quinta advenerit, & febris fortior fit, & dolores augescunt, & color subbiliosus efficitur, & mens percellitur. Huic ad dolorem quidem danda sunt, quæ in pleuritide, & tepor faciendus, ubi dolor hæret. Sed & alvus curanda, ac reliqua similiter facienda sunt, excepto potu. Potu vero utendum est quocumque alio volueris, præter vinum; aut acetum, & mel, ac aquam dato. Vinum autem non convenit mente motis, neque in hoc morbo, neque in quibusdam aliis. Conducit autem in hoc morbo etiam caput multa calida lavare. Mollito enim corpore, sudor quoque magis sequitur, & alvus, & urina secedit. Et æger ipse se ipso temperantior evadit. Fit hic morbus a bile, quum mota visceribus, ac septo transverso insederit. Judicatur autem morbus, brevissimus septima die, longissimus undecima. Effugiunt & hunc pauci, transitque etiam ipse in peripneumoniam, & si transierit, pau-

11 ci effugiunt. * Febris ardens, sive causos quum habuerit, febris detinet, & sitis fortis, & lingua aspera, ac nigra fit a spiritus sane caliditate. Et color subbiliosus fit, & sputa biliosa. Et æger extrinsecus quidem frigidus fit, intrinsecus vero valde calidus. Huic conducit frigefacientia adhibere & ad alvum, & forinsecus ad corpus, cavendo, ne inhorrescat, potiones quoque, ac sorbitiones dandæ sunt frequentes, & paulatim quamfrigidissimæ. Venter autem curetur, & si quidem non subeant, quæ insunt, infusa frigidissima per clysterem immittantur aut quotidie, aut alternis. Hic autem morbus fit a bile, quum mota intra corpus firmata fuerit. Solet etiam in peripneumoniam transire. Judicatur autem brevissimus quidem nona, aut decima die. Longissimus autem decimaquarta. Et si quidem transierit in peripneumoniam, pauci effugiunt. Si vero non transierit, multi effugiunt. Atque hi quidem mor-

12 bi acuti vocantur, & oportet hoc sic curare. * Quæcumque vero aliæ febres hyeme fiunt sive ex vino, sive ex lassitudine, sive ex aliqua alia re, eas observare oportet. Transeunt enim aliquando in morbos acutos. Transitio vero ipsarum talis est. Quum commotis duobus humoribus, pituita, & bile, non conducentia corpori exhibentur, ipsi inter se ipsos coacti, pituita videlicet, ac bilis, corpori ubicumque tandem contigerit, allabuntur. Et fit pleuritis, aut phrenitis, aut peripneumonia. Observare igitur, ac vitare oportet febres in hyeme. Sit autem observatio, & tutela ab ipsis, quies, & gracilitas, & ventris evacuatio. In sorbitionibus autem, & potionibus degendum est, donec febris imminuta fuerit. Ex morbis ferme maxime acuti & occidunt, & laboriosissimi sunt, & opus est ad ipsos plurima tutela, & exactissima curatione. Et a curante nullum malum accedere oportet, sufficiunt enim, quæ ab ipsis morbis adsunt. Verum ut boni quid præstet, pro viribus conetur. Et si quidem recte curante medico, a magnitudine morbi superetur æger, non hæc culpa medici est. Si vero non recte curante, neque cognoscente, a

13 morbo superetur, medici culpa est. * Æstate porro hæc fiunt: febris detinet fortis, & sitis, & vomunt aliqui bilem, aliquibus vero etiam inferne secedit. His in potu dandum est, & ad sorbendum, quodcumque tandem tibi idoneum esse visum fuerit. Si vero bilis, aut pituita ad cor consederit, aqua frigida, aut aqua mulsa pota, vomant. Si vero venter non secesserit, clysteri utendum est, aut subdititia glande. Morbus autem fit a bile. Liberantur autem maxime septima die, aut nona. Si vero febre detinente, non purgetur neque deorsum, neque sursum, dolor autem affuerit per totum corpus, tertia, aut quarta die pharmaco levi, aut potione deorsum purgato, facito autem sorbitionem ex milio, aut farina, & iisdem potioni-

14 bus curato. Patiuntur autem & hæc a bile. * Si vero externæ partes non valde fervidæ fuerint, verum internæ, & lingua aspera, ac nigra fit, huic pharmacum ne dederis, curato autem, frigefacientia adhibendo & ad alvum, & ad reliquum corpus. Vocatur autem hæc febris æstuosa. Judicatur maxime undecima die, & decima quarta. Si vero febrilis calor apprehenderit, ac dimiserit, gravitas autem corporis ipsum detinuerit; hunc donec quidem calor tenuerit, sorbitionibus, ac potionibus curato. Quum autem non tenuerit, etiam cibos dato, purgato autem quamcelerrime pharmaco, sive sursum, sive deorsum opus habere tibi visum fuerit. Si vero febris quidem non tenuerit, os vero amarum habuerit, & corpus gravetur, & cibum aversetur, pharmacum dandum est. Patitur autem hæc a bile,

quum

quum in venas, ac articulos incubuerit, & firmata fuerit. * Quicumque vero alii do- 15
lores in æstate circa ventrem fiunt, si quidem ad præcordia, & cor tenderint, aquam
mulsam aquosam facito, & aceti tribus heminis affusis, tepidam bibendam da-
to, & ubi modico tempore ipsam retinuerit, & igne, ac vestibus concalefactus fue-
rit, vomat. Si vero a vomitu rursus accesserint, ac suffocaverint, rursus vomi-
tum faciat. Aut ipsum multa calida lotum, per clysterem subluε, & tepefactoria ad-
hibe, si affuerit dolor. Patiuntur autem hæc maxime a pituita, quum commota ad
cor allapsa fuerit. Danda sunt etiam his, qui talibus doloribus vexantur, phar-
maca, quæ descripta sunt ad ejusmodi morbum in medicamentario libro. Si ve-
ro transierit dolor alias ad alium ventris locum, & febre caruerit, multa calida
lavetur, & doloris gratia bibenda deutur, quæ in pleuritide sunt descripta, aut
alia, prout tibi visum fuerit. Si vero a dolore non liberetur, per pharmacum de-
orsum subpurgetur. A cibis autem abstineat, quousque dolor affuerit. Tales autem
dolores, qui sic errant, a bile fiunt. * Quicumque vero dolores infra umbilicum fiunt, 16
in his molli infuso per clysterem immisso subluito. Si vero non sedentur, phar-
macum deorsum purgans dato. Quicumque vero dolores derepente in corpo-
re fiunt citra febrem, in his lavare multa calida conducit, & tepefacere. Nam pi-
tuita, et bilis compacta quidem, fortia sunt, et prævalent in quacumque corporis
parte constiterint, et laborem, ac dolorem fortem exhibent. Diffusa vero debiliora
sunt, quacumque corporis parte manifesta fuerint. * At vero morbi, qui in æsta- 17
te fiunt, sic fieri solent. Quum corpus a sole fuerit calefactum, humectatur. Hu-
mectatum autem ægrotat, aut totum, aut ea parte, in quam pituita, et bilis incubue-
rint. Si quidem igitur quis ipsos incipientes curet, neque longi fiunt, neque periculosi.
Si vero non curet, aut male curet, et longiores fiunt, et sæpe quoque occidunt.
* Sed et tertianæ, et quartanæ febres ex talibus fieri solent. Hæc morborum consti- 18
tutio maxime quidem æstate fit, aliquibus vero etiam hyeme. Tertiana
febris quum apprehenderit, si quidem videbitur tibi non purgatus esse, quarta
die pharmacum dato. Si vero pharmaco non videbitur opus habere, medicamen-
ta in potu exhibeto, quibus febris aut transmutetur, aut deficiat. Exhibeto au-
tem, velut scriptum est, in medicamentis. Et in apprehensione quidem sorbitio-
nes, et potu nutrito. Interposito vero tempore, cibis per alvum secedentibus.
Apprehendit autem plerumque non ita sæpe. Si vero non curetur, in quartanam
transire solet, et diuturna fieri. * Si vero quartana apprehenderit, si quidem 19
impurgatus fuerit, primum caput purgato, et interpositis tribus, aut quatuor
diebus, pharmacum sursum versus purgans dato in ipsa apprehensione. Et inter-
positis diebus, rursum aliud deorsum purgans dato in ipsa apprehensione.
Si vero ex his non sedetur, rursus interpositis diebus, multa calida lavato, et
pharmaca, quæ scripta sunt, dato, potibus autem, et sorbitionibus, et reliqua diæ-
ta utendum est, velut in tertiana. Apprehendit autem hæc febris plurimos multo
tempore, alios vero pauco. Et fit tum tertiana, tum quartana a bile, et pituita. Cur
autem tertiana, et quartana, alibi a me scriptum est. Vim porro habent medica-
menta in his febribus, ut potis his, corpus in loco fit, in consueta caliditate, ac fri-
ditate, et neque præter naturam calefiat, neque frigefiat. Danda sunt autem, velut scriptum
est in medicamentario libro. * Pituita alba, quum tenuerit, corpus totum intumescit 20
albo tumore, et in eadem die alia parte melius sibi videtur habere, alia deterius.
Et tumor alias in alia corporis parte major, et minor fit. Huic pharmaca danda
sunt deorsum purgantia, a quibus aqua, aut pituita purgatur. Victus autem ratio
constituenda est in cibis, et potibus, ac laboribus, a quibus siccissimus, ac graci-
limus evadat. Morbus autem hic fit a pituita, quum quis ex febribus diuturnis pitui-
tosus existens, impurgatus manserit, et pituita ad carnes ipsius conversa fuerit. Et
nihil quidem albidior est hæc pituita quam alia. Verum corporis color albidior appa-
ret. Sanguis enim a pituitæ copia aquosior fit, et non inest similiter in ipso bonus
color. Quapropter albidiores apparent, et vocatur hic morbus pituita alba. Si
quidem igitur curatus fuerit, inchoante morbo, sanus fiet; sin minus, in hydropem
transit morbus, & hominem corrumpit. * Quicumque splenem habent magnum, qui 21
quidem fuerint biliosi, hi mali coloris fiunt, & malis ulceribus scatent, & ex ore gra-
ve olent, & tenues evadunt. Et splen durus est, & semper consimili magnitudine,
& cibi non secedunt. Qui vero pituitosi sunt, hæc & minus patiuntur, & splen a-
lias major, alias minor efficitur. His conducit, si quidem impurgati fuerint, & caput,
& reliquum corpus purgare. Si vero purgatione non egeant, victus ratio constituen-
da est, ita ut pituitosis corpus resiccemus, ac attenuemus cibis, & potibus, & vo-
mitibus, & exercitiis plurimis, & deambulationibus. Et in vere sursum per vera-
trum purgentur. Biliosis autem conducit, ut per victum humectantem, alvum, & vesi-
cam subducamus, et ut de vena splenitide frequenter sanguinem mittant, & medica-
mentis urinam cientibus utantur, quæ splenem mollire scripta sunt, & ut pro anni
tempore bilem purgent. Quidam vero splenici a pharmacorum potu nihil utilita-
tis sentiunt, neque a reliqua curatione quicquam gracilior splen ipsorum evadit, sed
quæ adhibentur, a magnitudine morbi superantur; progressu vero temporis, ali-
quibus in hydropem morbus degenerat, & corrumpuntur. Aliquibus autem splen
suppu-

ejus notæ, curatio, & caussæ,

26 *Ventris profluvium, seu diarrhaa, & ejus nota, & caussa. Dysenteria, ac lienteria, & diarrhaa morbi sunt consimiles. Fluxus a capite, & superiore ventre interceptio, horum morborum curatio.*

27 *Tenesmos, nota, curatio. Torminum in ventre generatio.*

28 *Bilis fluxus, aut diarrhaa, & ejus curatio,.*

29 *Urinæ stillicidium, & caussa eius quæ.*

30 *De coxendice, seu ischiade, & ejus caussa, & curatione.*

31 *De morbo articulari, seu arthritide, & agtis, & curatione.*

32 *De podagra, seu pedum dolore. Podagra quid. Quando durabilior, & ejus curatio. Podagra in digitis relictæ ustio per linum crudum.*

33 *Morbus regius, ejus caussa, & curatio. Morbi ex parvis occasionibus neglecti, magni, ac diuturni fieri solent. Cibi, potus, vel sorbitiones, item pharmaca, quando pericula caveant, Pharmaca bilem, & pituitam purgantia periculosa.*

34 *De tuberculis, & eorum caussis, & curatione. Cataplasmata tum discutientia, tum maturantia.*

35 *De summæ cutis asperitudinibus, & scabiel speciebus. Favus. Struma. Pani. Furunculi &c.*

36 *Medicus quæ in adeundo ægroto considerare debeat.*

37 *Vulnerati quomodo curandi. Cataplasmata frigefacientia ad inflammata vulnera. Cataplasma ad vulnera quæ inflammationem experiuntur. Pingaia quibus conducant, & quibus non.*

38 *Ægrotorum diata ex sanorum victas ratione temperari debet, ac potest. Sorbitiones in omnibus morbis dandæ.*

39 *Qae alvum lubricent, quæ item astringant. Ptisana, & milium levia sunt. Alica omnium robustissima. Lenticulam quomodo prapares. Sorbitiones febrientium, & non febrientium.*

40 *Quomodo alvus lubricanda imbecillioribus. Quæ siccant.*

41 *Quomodo a morbo convalescentes sint reficiendi. Morbi siccitatem, item humiditatem postulantes.*

42 *Cibi, potus, aut obsonia quæcumque ægri concupiscunt, si non damnum consequatur, exhibenda. Sorbitiones, cibos sufficientes perficientibus non dandæ. Ex alica, & ptisana triticea sorbitiones fortiores.*

43 *Pharmacorum facultas non ex intelligentia, sed fortuna.*

44 *Debilibus sorbitiones post cibum danda. Ciborum facultas unde conjectanda. Cibariorum alia levia, alia gravia. Cibi, & potus ad sanitatem optimi. De iis, quæ corpus corroborant. Pingaia, caseosa, mellita, & ex sesamo parata, ructum acidum maxime faciunt. Tormina, flatas, & ructus acidi ex cibariis interdum non fiunt. Vina ventrem subducentia, & urinam cientia. Carnes percoctæ, & exassatæ ad robur debiles, ad secessum vero pertoctæ commodæ.*

45 *Quibus cibis neque magnopere juveris, neque læseris. Panes, & carnes calidæ per se comestæ siccant. Panis purus. Vinum qui debilitetur. Carnes percoctæ, & exassatæ, debiliores, & leviores. Polenta. Maza.*

46 *Debilium item, ac levium, fortiumque ciborum in corpore humano facultas. Carnes levissimæ quæ, quæ item gravissimæ. Carnes caninæ, Volucrium, Leporinæ, Bubulæ, Porcinæ, Ovillæ, Suillæ. Carnes ferinæ mansuetis sunt leviores. Carnes jumentorum secundum diversam ipsorum victus rationem ipsis familiarem differunt. Piscium natura, & differentia.*

47 *Balaei moderati usus, non moderati incommoda. De alimentis, eorumque facultatibus in genere, & particulatim.*

48 *Allia cocta, & assata urinam cient. Cepæ, Apium, Coriandrum. Ocimum, Porum, Malum punicum.*

49 *Cibi calidi, & cibi humidi, Acerba, Acida, Salsa, Pinguia, Cucurbita, Beta, Blitum, Rumex, Caseus, Sesamum, Uva passa. Vinum aliud dulce, aliud austerum. Oleum, & oleosa. Cucumis. Pepo. Mel.*

50 *Urinam cientia. Alvum sistentia. Ciborum varietas. Frumentum, & vinum quibus inter se differant.*

51 *Panis, cum edere assuetis, etiam in morbis est exhibendus. Cibum, aut potum plus solito ingestum, optimum est, si non conficias, revomere. Poma, & fructus arborei cur ventriculo molesti post cibum.*

52 *Vini meraci in flatibus, æsta, repletione, aut torminibus vires. Cibaria, & potus exigat augmenti, & ad robur, & ad sanitatem. In febre intermittente quando cibi dandi. Vinum, & mel temperatissima ad hominis naturam.*

SECTIO I.

IRUM prudentem ratione apud se inita (quod maximi pretii res est hominibus sanitas) nosse convenit, quomodo ex sua ipsius intelligentia in morbis utilitatem capiat. Nosse autem convenit ea, quæ a medicis & dicuntur, & adhibentur corpori suo, eaque dijudicare posse. Atque hæc singula hactenus nosse satis est, quatenus idiotæ contingere potest. Hæc vero noverit quis maxime, si harum rerum cognitione, ac studio teneatur. Morbi omnes hominibus a bile, ac pituita fiunt. Bilis autem, & pituita morbos exhibent, cum in corpore nimium aut resiccantur, aut humectantur, aut

suppuratur, & usti sani fiunt. Cum quibusdam vero consenescit, durus, & magnus
existens. Morbus autem fit, quum ex febribus, & mala curatione bilis, aut pituita,
aut ambo in splenem incubuerit. Et diuturna quidem est affectio, non autem
lethalis. Ex pharmacis, quæ splenis gratia exhibentur, alia per vesicam purgant,
& ipsum molliorem faciunt; alia vero purgant quidem, verum neque per vesi-
cam quicquam, quod manifestius fiat, neque usquam alia parte. Splenem tamen mol-
22 liunt. * Volvulus, quum apprehenderit, venter durus fit, & nihil secernit, &
dolor inferne omnem alvum tenet, & febris, & sitis. Aliquando vero præ dolo-
re æger etiam bilem vomit. Hunc humectare oportet & intrinsecus, & extrinse-
cus. Et multa calida lavare. Et bibenda dare, quæ alvum movent, & urinam sub-
ducunt. Et clysterem adhibere, si admittat. Si vero non admiserit clysterem, fi-
stulam ad utriculi extremitatem alligato, & insufflando multum flatum immitti-
to. Et ubi intestinum, & venter elevata fuerint a flatu, exempta fistula, statim
infusum per clysterem immittito. Et si susceperit, secessum emittet, & sanus eva-
det. Si vero non sic susceperit infusum, moritur maxime septima die. Talis au-
tem morbus fit, quum stercore acervatim combusto in intestino, pituita circa hoc
colligitur. Et intestinum intumescit, utpote his acervatim induratis, & neque phar-
maca, quæ superne bibuntur, suscipit, sed revomit. Neque infusa inferne adhibi-
23 ta admittit. Est autem morbus acutus, & periculosus. * Aqua inter cutem fit
plerumque, quum quis ex longo morbo impurgatus multo tempore manet. Cor-
rumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua. Fit etiam hydrops a splene,
quum ægrotaverit, & ab hepate, & a pituita alba, & a dysenteria, ac lienteria. Et
si quidem ex purgatione non facta fiat hydrops, venter aqua impletur, pedes au-
tem, & suræ attolluntur; humeri vero, & claviculæ, & pectora, & femora lique-
fiunt. Hunc si a principio acceperis, priusquam aqua superexcrescat, pharma-
ca bibenda dato, a quibus aqua, aut pituita purgatur. Bilem vero ne move-
to. Cibos autem, & potus, & labores, ac deambulationes constituito, a quibus
gracilis, ac siccus evadat, & carnes quamrobustissimæ fiant. Morbus autem
est lethalis cum alias, tum si venter aqua repletus fuerit. Quum vero a sple-
ne, aut hepate, aut pituita alba, aut dysenteria in hydropem transitus fit, condu-
cit quidem per eadem curare, effugiunt autem non valde. Nam in morbis, quum
alter alteri succedit, plerumque occidit. Quum enim corpori a præsenti morbo
debilitato, alius morbus accesserit, præ imbecillitate perit, priusquam alter mor-
bus, qui posterior accessit, desinat. Aqua porro sic fit. Quum carnes a pituita, &
tempore, & morbo, & non purgata immunditia, & mala curatione, ac febribus
corruptæ fuerint, liquescunt, & fiunt aqua. Et venter quidem non distribuit a-
quam in se ipsum, verum in circuitu circa ipsum consistit. Si quidem igitur a phar-
macis, & alia victus ratione æger utilitatem percipiat, & venter ipsius evacua-
tur, bene est; sin minus, sectione facta, aquam emittito. Secatur autem vel ju-
24 xta umbilicum, vel retro juxta lumbos. Effugiunt autem & hinc pauci. * Dy-
senteria quum habuerit, dolor adest per totum ventrem, & tormen, & egerit bi-
lem, ac pituitam, & sanguinem combustum. Hujus ubi purgaveris caput, phar-
maco in potu exhibito, quod sursum pituitam purgat, & alvum lacte cocto elueris,
reliquum corpus curato, & si quidem febre caruerit, pinguibus, & dulcibus, ac li-
quidis semper, quæ insunt, ex alvo subducito. Et multa calida partes sub umbili-
co lavato, si dolor affuerit. Potus autem, & sorbitiones, ac cibos exhibeto, velut scri-
ptum est in medicamentario libro. Morbus hic fit, ubi bilis, & pituita in venas,
ac alvum incubuerint, ægrotat quidem sanguis, & corruptus secedit, ægrotat au-
tem & intestinum, & raditur, ac exulceratur. Fit autem hic morbus & longus,
& laboriosus, ac lethalis. Et si quidem robusto adhuc corpore curetur, spes est
fugæ. Si vero colliquato jam, & ventre omnino exulcerato, nulla vitæ spes su-
25 perest. * Lienteria. In lienteria, hoc est intestinorum levitate cibi secedunt
non putrefacti, liquidi, dolor autem non adest, & corpus attenuatur. Hunc per
eadem curato velut a dysenteria detentos. Morbus autem fit, quum ex capite,
& superiore ventre pituitæ defluxus fit in ventrem inferiorem. Quod ubi contin-
git, cibi ab ipso frigefiunt, ac humectantur. Et secessus ipsorum non putrefa-
ctorum velox contingit. Et corpus liquescit, dum simul cibi per multum tempus
in ventre non concoquuntur, & simul a ventre calido præter naturam calefcit.
26 * Profluvium ventris longum quum detinuerit, secedunt primum quidem liqui-
da, quæ sunt ingesta, postea pituita. Et probe quidem edit, verum a multo
secessu debilis, ac tenuis fit. Hunc sursum versus resiccato, veratro in potu dato,
& capite a pituita purgato. Ventrem quoque lacte cocto eluito. Deinde reliqua
cibis, ac potibus curato, a quibus venter, & totum corpus resiccetur. Morbus
autem ab iisdem fit, a quibus etiam intestinorum levitas. Hi morbi, dysenteria
inquam, & lienteria, ac diarrhœa, sive profluvium ventris consimiles sunt. Et
oportet ipsos sic sanare, ita ut defluxum a capite, & superiore ventre intercipias,
aut avertas. Morbi enim natura hinc est. Et nemo sententiam tuam reprehen-
det. Ferme autem & reliquos morbos sic considerare oportet, unde unicuique
natura sit. Et si sic consideraveris, ac deprehenderis principium morborum, mi-

nime

nime aberraveris. * Tenesmos ubi apprehenderit, secedit sanguis, ac mu- 27
cus, & dolor fit in ventre inferiore, maxime ubi ad secessum devenerit. Huic
conducit venrrem humectare, & pinguefacere, ac tepefacere. Et quæ insunt
subducere, & calida lavare, excepto capite. Soler autem hic motbus plures ci-
bos expetere. Tormina enim, evacuato ventre a sanguine, ac muco pertranseun-
tibus, & ad intestinum allabentibus, funt. Quum autem insunt cibi, minorem
mordacitatem intestino inserunt. Et fit quidem ex iisdem, a quibus & dysente-
ria, verum debiliot, & non lethalis,

S E C T I O II.

* QUum ex vino, aut a convivio bilis superne, ac inferne fluxus, 28
aut diarrhœa corripuerit, diarrhœæ quidem conducit jejunare. Et si
sitim habeat, vinum dulce dare, aut uvarum passarum dulcium retri-
menta. Ad vesperam vero danda sunt, quæ etiam his, qui a pharmaco
purgati sunt, dantur. Si vero non cesset, velis autem sedare, vomitum a cibo
aut lenticulæ decocto facito, & confestim sursum revellitur infernus secessus, &
si succo lentium, aut cicerum infuso elueris, etiam sic sane sedabitur. At vero bi-
lis fluxui conducit, si dolor adsit, dare quæ in pharmacis scripta sunt, sedantia do-
lorem. Venter autem curetur tum superior, tum inferior per potiones humectan-
tes, & per balnea calida corpus mollientia, capite excepto, & sic tum vomitus pro-
clivior fit, & si liquor aliquis ingressus fuerit, ea, quæ adversantur, sursum revo-
muntur, tum infernus secessus magis prodit. Si vero evacuaveris, violenter vo-
muntur, & violentius secedunt. Ad vesperam vero dato & huic ea, quæ dari solent
ei, qui pharmacum bibit, fiunt autem & hi dolores, qui ex potationibus, aut ex con-
vivio oriuntur, quum cibi, & potus plus solito in ventrem ingressi fuerint, & quæ ex-
trinsecus corpus supercalefacere solent, bilem, ac pituitam moverint. * Uri- 29
næ stillicidii modi quidem multi, & omnigeni sunt. Conducit autem forinse-
cus quidem corpus balneis calidis mollire, Intrinsecus vero humectare, alvum
quidem per cibos, a quibus fluida fiat; vesicam vero per potus, a quibus urina
quamplurimum diffunditur. Danda sunt & urinam cientia medicamenta, quæ
scripta sunt in medicamentario libro, sedantia dolorem. Morbus autem fit a pi-
tuita. Et quum quidem vesica siccata fuerit, aut perfrigerata, aut evacuata, do-
lorem exhibet. Quum vero humida est, & plena, aut etiam diffusa; minus: fit au-
tem senioribus diuturnus hic morbus, junioribus autem brevior, neutris ve-
ro lethalis. * Coxendicum morbus quum fit, dolor corripit coxæ juncturam, & 30
summas nates, ac coxendicem. Tandem vero etiam per totum crus dolor vaga-
tur. Huic confert, quum dolor tenuerit, mollire in quacumque tandem cruris par-
te dolor hæserit, per balnea, & tepefactoria, ac fomenta. Et alvum subducere. Ubi
vero quieverit dolot, pharmacum dandum est infra purgans. Et postea bibat lac
asininum coctum. Doloris autem gratia dentur quæ scripta sunt in medicamen-
ris. Morbus hic fit, quum bilis, & pituita in sanguifluam venam incubuerint
aut ex alio morbo, aut aliter quantumcumque sanguinis a pituita, & bile compactum
ægrotarit. Hic enim per crus vagatur per sanguifluam venam, & ubicumque constite-
rit, ibi etiam dolor manifestius fit maxime, molestus quidem, sed non lethalis.
Si vero in unum aliquem locum incubuerit dolor, & constiterit, & medicamen-
tis non fuerit exactus, urito quocumque loco fuerit dolor. Urito autem lino crudo.
* Articularis morbus quum tenuerit, corripit calor, & dolot corporis articu- 31
los. Corripit autem acutus, & in alium atque alium articulum dolores incumbunt
tum acutiores, tum molliores. Huic conducit adhibere, qua parte dolor hæret,
frigefactoria. Et quæ insunt, ex alvo subducere per clysteres, aut glandem sub-
ditam. Ad sorbendum vero, & bibendum dato quodcumque tibi conducibile vi-
sum fuerit. Quum vero dolor intus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum
dato, & post hoc serum coctum, & asininum lac. Hic morbus a bile fit, & pi-
tuita, quum commota in articulos incubuerint. Et brevis quidem fit, & acutus, non
autem lethalis. Solet autem junioribus magis, quam senioribus contingere.
* Podagra violentior est omnibus ejusmodi circa articulos morbis, & diuturnissi- 32
mus, ac ægte cedens morbus. Et est quidem hic morbus sanguinis in venu-
lis a bile, ac pituita corrupti. Quanto autem in tenuioribus fuerit venulis, &
in plurima corporis necessitate constitutis, & in nervis, & ossibus multis, ac den-
sis, tanto sane durabilior est morbus, & qui ægerrime depelli possit. Conducunt
autem & huic eadem, quæ morbo articulari. Et longus quidem est & hic mor-
bus, ac molestus, sed non lethalis. Si vero in digitis dolor relinquatur, venas pau-
lulum supra articuli in digito nodum inurito. Urito autem cum lino crudo.
* Morbum autem regium sic curate oportet. Extrinsecus quidem corpus mollien- 33
dum est balneis calidis. Alvus vero, & vesica humectanda, & urinam cien-
tia danda, quæ sunt præscripta. Si vero fortis fuerit, purgato capite, pharmacum
quoddam potandum dato, quod bilem deorsum purgat. Postea vero urinam cien-

tibus

cibus utendum est. Morbus autem fit, quum bilis commota sub cutem vertitur. Quod si hæc noverit vir idiota, non similiter in incurabiles morbos incidet. Solent enim morbi ex parvis occasionibus magni, ac diuturni fieri. Et quicumque cibi, aut potus, aut sorbitiones congrue, ac consequenter se habent, & quæcumque pharmaca doloris gratia, ea omnia sine periculo semper exhibentur, si juxta præscriptum exhibueris. Quæcumque vero pharmaca purgant bilem, aut pituitam, in his pericula fiunt, & culpæ medentibus imputantur. Quammaxime igitur ea vitare oportet. Atque hi quidem sunt morbi, qui circa ventrem fiunt, exceptis pectore suppuratis, & tabidis, & muliebribus morbis; hi enim seorsim de-
34 scribentur. * Tubercula, quæ enascuntur, omnia a pituita, aut sanguine nascuntur, quum sane a vulnere, aut casu fuerint collecta. Conducit autem horum aliqua cataplasmatis integere, & per pharmaca in potu data diffundere. Aliqua vero impositis cataplasmatis maturare, & diffundunt quidem cataplasmata, quæ quum calida sint, humectant, & non in se ipsa trahunt. Maturant autem, quæ calefacientia contrahunt. Quum vero aliquod sectum fuerit, aut sua sponte ruptum, pharmaco humorem repurgare convenit, ubi autem pus efflue-
35 re desiverit, velut ulcus sanare. * Lepra, & pruritus, & scabies, & impetigines, & vitiligo, & alopeciæ a pituita fiunt. Sunt autem talia turpitudo magis, quam morbi. Favus, & strumæ, & pani, & furunculi, & carbunculus a pituita fiunt. Quo vero hæc depurges, pharmacis sic utendum est. Quicumque biliosi sunt, his dato ea, a quibus bilis purgatur. Pituitosis vero ea, a quibus pituita. Atrabiliariis autem ea, a quibus atra bilis. Hydropicis ea, per quæ aqua. Quæcumque vero pharmaca in potu dantur, & non purgant neque bilem, neque pituitam, ea quum in corpus ingressa fuerint, vim exhibere oportet aut frigefacientia, aut calefacientia, aut siccantia, aut humectantia, aut contrahentia, aut diffundentia.
36 Quæ vero somnum faciunt, ea quietem sanguini exhibere oportet. * Quum ad ægrotum deveneris, interrogare oportet, quæ patitur, & ex qua caussa, & quot jam diebus, & an venter secedat, & quo victu utitur. Et primum considerare, an morbus a bile, aut pituita factus sit, aut utriusque. Et hoc probe nosse convenit, quod necesse est, ut ab altero horum, aut utrisque fiat. Deinde utrum siccitate, aut humiditate opus habeat. Aut aliquæ quidem partes corporis siccitate, aliquæ vero humiditate. Postea an morbum sursum purgare oportet, aut deorsum, sive per vesicam. Et an augescit morbus, aut marcescit, & an solvitur, aut in alium tran-
37 fit. * Vulneratos fame affligito, et ex alvo, quæ insunt, subducito aut per clysterem, aut pharmaco infra purgante exhibito, et in potu dato aquam, aut acetum. Aut sorbitiones præbeto. Inflammata cataplasmatis frigefacito. Talia vero cataplasmata sint aut betæ coctæ in aqua, aut apium, aut oleæ folia, aut fici folia, aut rubi, aut quercus, aut mali punicæ. Atque his coctis utendum est. Crudis vero rhamni foliis, aut viticis, aut salviæ, aut tithymali. Aut pulegium viride, aut porrum, aut apium, aut coriandrum, aut isatidis folia impone. Si vero nihil horum habueris, neque ullum aliud cataplasma, polentam aqua, aut vino subactam imponito. Tanto autem tempore hæc cataplasmata prosunt, quanto frigidiora fuerint, quam ulcus. Quum vero fuerint calidiora, aut similiter calida nocent. Pinguia ad inflammata non conducunt, neque ad ea, quæ non sunt purgata, neque ad putrescentia. Sed ad inflammata conferunt frigida. Et ad impurgata ac putrescentia, acria faciunt, et quæ mordacitatem aliquam inducentia purgant. Ubi vero carnem producere voles, pinguia, et calida magis conducunt. Ab his enim caro pullu-
38 lat. * Quibuscumque cibis, aut potibus homines sani in victu utuntur, ex his oportet præsentibus uti ad ægrotos, ita ut præpares calidos et frigidos, et humidos, et siccos. Et frigidis quidem calidos, et calidos ex non calidis, et siccos ex non siccis, et reliquos juxta eumdem modum. Neque vero de præsentibus desperare oportet, tanquam nihil possint, et absentes quærere, qui nullam utilitatem ægro afferant. Comperies autem, si recte consideraveris, extra hos, paucos quibus ad ægrum utaris. Sorbitiones autem in morbis omnibus dato, aut ptisanam, aut milium, aut farinam, aut alicam. Et quæcumque ex his dederis ad secessum, tenuia dato, et magis percocta, et dulciora potius, quam salsiora aut calidiora. Quæ vero ad robur, aut refocillationem, crassiora, pinguiora, et moderate cocta. Potibus autem utendum est, si quidem alvum, et vesicam subducere velis, vino dulci, aut aqua mulsa. Si vero adstringere, austero, albo, tenui. Si corroborare, austero, nigro. Qui vinum bibunt citra affectionem erga ipsum, his dandi sunt potus,
39 qui præparantur, et in medicamentario libro scripti habentur. * His, qui medicamentum biberunt, post purgationem detur, febrientibus quidem, aut lenticula, aut milium tenue, aut ptisanæ succus. Danda est autem ptisana, et milium, velut quæ levia sint. Alica vero velut omnium robustissima. Et farina velut his robustior. Lenticula autem odorata præparetur, et modica secundo loco detur, ut quæ levis sit sorbitio, et stomacho grata sursum versus. Ammisceatur autem aut sal, aut mel, et cuminum, et oleum. Ad lenticulam vero ammisceatur pulegii herba, et parum aceti. Non febrientibus autem, panis puri medullam in jusculum interito, aut mazam et frustum piscis dato, aut oviculæ tenerrimæ carnem, aut vo-

lucris, aut catuli coctam. Febrientibus autem etiam betam dato, aut cucurbitam, aut blitum. Et post cibum bibant vinum vinosum, vetus, album, quamaquosissimum. Quibus lavari non conducit, ungantur vino, & oleo calido, & alternis extergeantur. * Quum alvum debilis, a cibis humectare volueris, mazam da- 40
to, & obsonia. Et marinorum quidem piscium frusta cocta cum intrito, carnes autem oviculæ tenerrimæ, aut hedi, aut catuli, aut volucris coctas. Et betam, aut blitum, aut rumicem, aut cucurbitam, si tempus tulerit. Ex oleribus vero apium, & anethum, ac ocimum, & vinum mellei coloris, vetus, album item, ac aquosum. Quum vero siccare volueris corpus, panem dato, & obsonia assa, & sicca, & hæc omnia calidiora, & carnium partes carnosas; pisces, petrosos; olera, rutam, aut thymum, aut origanum. Vinum vero nigrum austerum. Præparentur autem obsonia cum sale, & cumino. Aliis vero condimentis parcissime utendum est. * Quum autem ex morbo refocillare volueris, alia quidem eadem dato, quæ 41
exhibes, quum ventrem humectas. Verum pro lactentibus carnes fortiores, & pro catulinis, volucrium, ac leporinas, & ex his aliquas assatas tum de carnibus, tum de piscibus, & quamoptime præparatas. Quibuscumque morbis siccitas conducit, his semel in die cibum exhibere expedit, & cibos, ac potus pauciores dare, quam ut repleantur, & hos laboribus, ac deambulatione perficere, & quamminimum dormire. Quibuscumque vero humiditas conducit, his expedit inediam non ferre, & cibi, ac potus non indigos esse, neque laborare, & dormire, quantum voluerint. * Quoscumque cibos, aut obsonia, aut potus ægroti concupiscunt, exhibe- 42
to, si non corpori damnum inde accessurum est. Quum aut cibos, aut potus augere inceperis, aut detrahere, paulatim & additiones, & detractiones facere oportet. Quicumque cibos sufficientes perficere possint, his sorbitiones ne dederis. Excludunt enim cibum. Qui vero non possunt, his dato. Si vero quid dare volueris refectionis gratia, alicam dato, & ptisanam triticeam. Hæ enim sorbitiones sunt fortiores. Dentur autem post cœnam. * Pharmaca, quæ potantur, & quæ ad vul- 43
nera adhibentur, discere oportet; omnibus enim hoc expositum, ac proclive est. Non enim ex intelligentia homines hæc repererunt, sed potius ex fortuna. Neque artifices magis, quam idiotæ. Quæcumque vero in arte medica intelligentia discuntur, & reperiuntur aut de cibis, aut de medicamentis, ea ab his, qui dinoscere possunt, quæ in arte sunt, discere oportet, si quid discere velis. * Post sorbitiones cibum 44
debilibus dato, & vinum vinosum insuper bibendum. Ante cibos vero, & potus, aut sorbitiones, & postea & cibum, & potum, quicumque tandem tibi videbitur, debilibus exhibeto, ita ut & corpus, & animam inspicias. Sic enim maxime profueris. Quam facultatem singuli sibi habeant, conjectare oportet ex his, qui vim manifestam faciunt. Quicumque flatum, aut morsum, aut repletionem, aut ructum faciunt, aut tormen, aut secedunt, aut non secedunt; hi manifesti sunt, quod hæc operantur, & ex his etiam alios considerare oportet. Habent enim singula edulia, & quo prosunt, & quo lædunt. Verum alia manifestissime operantur, quæ operantur; alia vero obscurius. Cibi, & obsonia præparentur, ac exhibeantur debilibus, a quibus neque flatus fit, neque ructus acidus, neque tormen, & quæ neque valde per alvum secedunt, neque valde resiccantur. Hæc autem sic fiunt. Quæcumque quidem venter superat, & corpus ipsa suscipit, ea neque flatum exhibent, neque tormen. Si vero venter non superarit, ab his & flatus, & tormen, & alia hujusmodi fiunt. Levissima sunt cibaria, & potus, ac obsonia, quæ moderata in corpus ingesta, aut paulo amplius supra modum neque repletionem exhibent, neque tormen, neque flatum, neque aliud quiddam ejusmodi, & celerrime concoquuntur, & concocta secedunt, & per omnem diem in ventrem ingesta, minime molesta sunt, etiam si diu antea fuerint ingesta. Gravia autem sunt, quæ moderata exhibita, aut infra modum repletionem, & dolorem exhibent, & quæ neque dari, neque edi, neque bibi possunt, ut non dolorem exhibeant. Et si quis ipsa per tempus rursus bibat, aut edat, etiam sic dolorem exhibent, & non pro ratione secedunt. Ad sanitatem optima sunt, quæ modice ingesta, sufficiunt, ut & famis, & sitis sint medela. Et plurimo tempore corpus ipsa suscipit, & pro ratione secedunt. Ad robur autem optima sunt, quæ carnem plurimam, ac densissimam producunt, & sanguinem crassefaciunt, & pro ingestorum ratione secedunt, & corpus plurimo tempore ipsa suscipit. Pinguia, & caseosa, & mellita, & ex sesamo parata, ructum acidum maxime faciunt, & bilis fluxum superne, ac inferne, & tormen, & flatum, & repletionem. Hoc ipsum etiam contingit, quum quis plura ederit, aut biberit, quam venter concoquere potest. Debilibus si quidem pro morbi, ac corporis ratione dederis, quæcumque tandem dederis, consumit hæc corpus, & neque indigum est, neque repletum. Si vero aberraris a temporis occasione, detrimentum in utraque sequitur. Quæcumque cibaria, aut potus, aut obsonia corpus suscipit, ab his maxime neque tormen fit, neque flatus, neque ructus acidus. Quum enim in ventrem ingesta fuerint, corpus ab ipsis trahit, quod ipsi commodum est. Et necesse est jam, quod restat, debilius esse, quam ut tormen, aut flatum, aut aliud quid hujusmodi in ventre faciat. Vina dulcia, & austera, & mellei coloris vetusta, ventrem subducunt, maximeque urinam cient, ac nutriunt, & neque flatum exhibent, neque tormen, neque repletionem.

nem. Carnes percoctæ, & exassatæ, utræque debiles sunt ad robur augendum;
ad secessum vero percoctæ commodæ sunt; assatæ vero magis sistunt. Quæ ve-
ro moderatam habent & cocturam, & assaturam, hæ & ad robur, & ad secessum mo-
derate se habent. At vero crudiores ad robur quidem commodæ sunt, sed non ad
45 secessum. * Ex cibis, ac potibus, qui commodissimi sunt corpori, ac maxime suffi-
cientes & ad alimcutum, & ad sanitatem, ex his ipsis etiam, ubi quis ipsis non in
tempore utatur, aut pluribus quam tempestivum est, & morbi, & ex morbis mortes
fiunt. Reliqui vero cibi, ac potus, qui talem vim non habent, parum utilitatis
afferunt, etiamsi quis semper ipsis in tempore utatur, parum autem etiam lædunt.
In utramque enim partem debiles sunt, ut & boni aliquid faciant, & mali. Sunt au-
tem cibi, & potus, qui hanc vim habent, hi: panis, maza, carnes, pisces, vinum, & ex his
alii magis, alii minus. Quicumque ex sicco victu vivunt, his non cum cibo potus de-
tur, sed post cibum, multo tempore interposito. Et sic quidem siccus humor a siccis
cibis ortus, corpus siccat. Si vero quis simul cum cibo bibat, cibus humidior fa-
ctus, corpus humidius facit. Panis calidus, & carnes calidæ, ipsæ per se come-
stæ siccant. Si vero cum liquore dederis, aut statim a cibo potum præbueris, non siccant.
Panis purus ex farinis ad robur, ac refectionem commodior est, quam qui non est
ex tenuibus farinis paratus, & recens utilior est, quam vetus, & ex farinis recentibus
melior, quam veteribus. Polenta ex hordeo non madefacto, sed circumcirca conspersо,
ac decorticato, fortior est, quam madefacto, & recens, quam vetusta. Et maza prius
subacta fortior est, quam non subacta. Vinum diffusum, ac perfrigeratum, & exco-
latum, tenuius fit, ac debilius. Carnes coctæ, si quidem percoctas feceris, debilio-
res sunt, ac leviores. Assatæ vero, si exassatæ fuerint, & inveteratæ ex aceto, aut
46 sale, debiliores sunt, & leviores recentibus. * Debiles, ac leves cibi ventrem quidem
non lædunt, neque corpus, eo quod calefacti non intumescunt, neque replent, sed ci-
to mollescunt, & concocti secedunt. Humiditas autem ab ipsis debilis corpori acce-
dit, & neque augent, neque robur memorabile exhibent. At fortes cibi et intumescunt,
ubi in ventrem ingesti fuerint, et replent, et difficilius quidem, ac tardius conco-
quuntur, et non secedunt. Verum humor ab ipsis fortior, ac incorruptus accedens,
multum robur, ac augmentum corpori addit. Ex carnibus levissimæ sunt in cor-
pus, caninæ, et volucrum, et leporinæ coctæ. Graves autem sunt bubulæ. Et
porcinæ moderatiores, flatum autem faciunt et coctæ, et assatæ. Et sanis autem,
et debilibus conveniunt ovillæ. Suillæ vero his, qui laborant, et exercitantur, et ad
bonum habitum, et ad robur commodæ sunt. Debilibus autem, et privatam vitam
degentibus, fortiores. Sed et ferinæ mansuetis leviores sunt, eo quod fructum
non similem edunt. Differunt autem et pecorum carnes, et eorum, quæ fructum
edunt, et quæ non edunt. Et fructus non idem in omnibus facit, sed partim den-
sam, ac fortem victimæ carnem efficit, partim raram, et humidam, ac debilem.
Ut in summa dicam, pisces leve sunt edulium et cocti, et assati, et ipsi per se,
et cum aliis cibis. Ipsi vero inter se ipsos sic differunt: Stagnorum pisces, et pin-
gues, et fluviatiles, graviores sunt. Littorales autem marini, leviores. Et percocti
assatis sunt leviores. Ex his itaque fortes dato, ubi reficere aliquem voles. Leves
47 vero, ubi gracilem, et tenuem facere oportuerit. * Balneum calidum moderatum
quidem mollit, et auget corpus. Quod vero opportunum modum excedit, siccas
quidem corporis partes humectat, humidas vero resiccat. Et siccæ quidem hume-
ctatæ debilitatem, et animi deliquium exhibent. Humidæ vero siccatæ siccitatem, ac
48 sitim. * Ex oleribus allia et cocta et assata urinam cient, et per alvum secedunt,
et ad menses muliebres conducunt. Cepæ ad urinas commodæ sunt. Succus enim
acrimoniam quamdam exhibet, ut secedat. Atque his quidem sic utendum est, sed
debilibus non exhibenda. Apium et coctum, et crudum urinam ciet, et palustre
magis quam sativum, quod etiam majorem vim habet. Coriandrum stomacho gra-
tum est, et per alvum secedit tum coctum, tum crudum. Ocimum et humidum est,
et frigidum, ac stomacho gratum. Porro coctum quidem urinam ciet, et secedit.
Crudum vero æstuosum est, et pituitosum. Malum punicum reficit, et pituito-
49 sum est, et cum nucleo quidem alvum sistit. Citra nucleum vero secedit. * Calidi cibi,
sicci quidem sistunt; humorem enim in ventre resiccant. Si vero humidi sunt; hume-
ctantes per caliditatem, alvum subducunt. Acerba siccant, et contrahunt cor-
pus. Habent et vim sistendi. Acida attenuant, morsum inducentia. Salsa sece-
dunt, et urinam cient. Pinguia, et dulcia humiditatem, et pituitam exhibent.
Reficiunt cueutbita, et beta, et blitum, et rumex, et per humiditatem secedunt.
Brassica vero acrimoniam quamdam habet ad secessum, et simul boni succi est.
Caseus, et sesamum, et uva passa reficiunt, et pituitosa sunt. Vinum dulce, et mellis
50 speciem refereus, ambo et reficiunt, et urinam cient, et pituitosa sunt. * Austera ve-
ro ad robur, et siccitatem commoda sunt. Urina etiam cient etiam austera vetu-
sta, quæ alba, et tenuia existunt. Oleum, et quæcumque oleosa reficiunt, et pitui-
tosa sunt. Ex oleribus coctis secedunt, quæ ex natura humidissima, aut acerrima
sunt, aut caliditatem habent. Danda autem sunt hæc tepidiora, ac flaccidiora. Sic e-
nim ad secessum commodant. Cucumis pepo et urinam cit, et alvo secedit, ac levis est.
Alter autem pepo frigiditatem quamdam exhibet, et sitim sedat. Alimentum vero

a neutro hurum contingit, nisi tenue quoddam. Sed neque malum, neque memorabile. Mel cum aliis quidem comestum, & nutrit, & bonum colorem exhibet. Ipsum autem per se ipsum attenuat magis, quam reficit. Nam & per urinam, & per secessum plus justo expurgatur. Urinam cientia in ventre & cito calefiunt, & calefacta marcescunt, ac liquescunt, & ob id citum secessum faciunt. Stabiles autem, ac alvum sistentes cibi, & calescunt, & calefacti cito resiccantur, ac compinguntur, & propterea obduri facti, non secedunt. Quæ per alvum secedunt, succosa sunt, & natura calida. Quæ vero urinam cient, sicca, & frigida. Frumentum, & vinum differunt quidem & ipsa inter se ipsa ex natura, tum robore, & debilitate, tum levitate, ac gravitate. Differt etiam locus a loco, ex quo illa fuerint. Est enim alius aquosus, alius aquarum inops, & apricus, & umbrosus, & bonus, & malus. 51 * Quare omnia hæc ad hoc conferunt, ut singuli cibi aut fortiores sint, aut debiliores. Quicumque sane panem comedere soliti fuerunt, his dandus est & in morbis. Quum quis cibos, aut potus plures solito acceperit, si non solito more perfecerit, optimum est, ut statim revomat. Poma, & fructus arborei tum mollis, tum duri corticis propterea post cibum molestiora sunt & sano, & debili, quia corpus ejus, qui cibum sumpsit, solum ab ipsis humores trahit. Si vero jejunus quis edat, plures. 52 * Quicumque cibi aut flatum, aut æstum, aut morsum, aut repletionem, aut tormen faciunt, a talibus liberat vinum meracum insuper potatum. Corpus enim a vino calefactum, per calorem amovet ea, quæ insunt a cibis, & potibus, ac similibus. Venter aliquando perturbatur, aliquando sistitur, aliquando etiam pro ratione secedit. Cur autem hæc sic se habent? primum quidem venter, quum humidior fuerit, & quum siccior, susceptum cibum corrumpit; deinde quum mutatio facta fuerit sive ex frigore ad caliditatem, sive ex caliditate ad frigiditatem, itidem corrumpit. Quare necesse est ventrem ab iisdem cibis, ac potibus propter hæc ipsa, & molliorem fieri, & duriorem. Cibaria, et potus, et obsonia, excepto pane, et maza, et carnibus, et piscibus, et vino, et aqua, reliqua omnia tenues, ac debiles utilitates exhibent ad augmentum, et ad robur, et ad sanitatem. Tenuia item, ac debilia mala ab ipsis fiunt. Quoscumque ægrotos febres non continenter detinent, sed intermittentes corripiunt, his cibi dandi sunt post apprehensionem, ita ut conjecturam facias, ne febris a recens accepto cibo irruat, sed cibis jam concoctis. Vinum, et mel optima judicata sunt in hominibus, si juxta naturam et sanis, et debilibus cum temporis opportunitate, ac mediocritate exhibeantur. Et bona quidem sunt ipsa per se ipsa. Bona vero etiam permixta, et tum alia, tum quæcumque memorabilem utilitatem habent. Quæcumque sanis commoda sunt, ea etiam ægrotis exhibita fortiora sunt. Et oportet detracto ipsorum vigore ea dare, alioqui non feret ipsa corpus, sed magis lædunt, quam prosunt.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE INTERNIS AFFECTIONIBUS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *De pulmonis arteria sauciata, & ejus caussa, nota, curatio. Quæ vitanda, ubi convaluerit.*

2 *De arteria lancinata, & ejus notis, & curatione.*

3 *Pectoris suppuratio. Pulmone rupto, multi vitam degunt, donec moriuntur.*

4 *De pulmonis affectu, pneumoniave, & ejus notis, & curatione. Lac bubulum, caprinum, asininum, equinum.*

5 *De pulmonis varice, nota, & curatio. Cyceon, poculum ex herbis, melle, vinoque temperatum.*

6 *De venulis per pulmonem tendentibus, sanguine, aut atra bile plenis, & ejus nota.*

7 *De pulmonis inflammatione, caussa, notis, ac curatione. Capitonum, & anguillarum piscium pinguedo pessima. Potio vomitum ciens.*

8 *De pulmonis erysipelate, nota, & curatio.*

9 *De pectoris, & scapularum scissuris, & earum caussis, notis, curatione. Morbi revertentes periculosiores.*

10 *De tuberculo, phymateve costarum, & ejus notis, & curatione.*

11 *De tabe, & ejus caussa, ejus notæ, & symptomata, curatio.*

12 *De tabe altera, & ejus caussis, & notis, & curatione.*

13 *De tabe tertia, hoc est spina dorsi, & ejus caussa, nota, & curatio. Pituita hydropiformis. Caseus vetus caprinus.*

14 *Qua de caussa spinæ medulla siccescat, & quæ ejus notæ. Crura tumida velut ab aqua inter cutem, & quæ ejus medela.*

15 *De quatuor renum affectibus, atque primum de calculo. Medicorum error in renum dolore, cum lapidem in vesica (qui in rene est) esse existiment, quæ ejus curatio.*

16 *De altera nephritide, & ejus caussa. Sanguinis cum urina mictio. Tabes renalis ex nephritide.*

17 *De tertio renum morbo, seu nephritide, & ejus caussa. Urina succo carnium bubularum assatarum similis, & ejus notæ.*

18 *De quarto renum morbo, & ejus caussa, & notæ. Pedes, & tibiæ semper frigidæ. Urina subsidentiam crassam, aut subfulvam,*

vel

vel albam, ut farina habens. Curatio. Viktas ratio describitur. Obsoniæ pinguissima, & dulcia.

19 De atroci morbo venarum, nephritideve superveniente, caussæ, notæ, curatio. Quomodo quæque urenda.

20 De vena læva laborante, caussa, notis, curatione, & remedio.

21 De pituitæ speciebus aliquot, & earumdem curatione, & primum de populari curatione. Ficus, etsi postrema mensa sumantur, postremo tamen omnium evomuntur. Panis cibarius qaid.

22 Pituitæ in ventre molestantis, per clysterem curatio.

23 De pituita antiquiore, seu alba, & ejus notis, & curatione.

24 De aqua inter cutem, quomodo ex pituita gignatur, & ejus notis, caussis, curatione. Tumor in scroto ex aqua inter cutem.

25 De aqua inter cutem æstatis tempore ex aqua pota nata. Aquam inter cutem etiam a tubercalis fieri, & de ejus signis. Aquæ e ventre hydropicorum per sectionem emisso.

26 De aqua inter cutem ab hepate nata, & ejus caussis, notis, & curationibus. Vinum mendæum. Hepatis ab aqua inter cutem laborantis, per fungos ustio.

27 Alia intercus in ventre rupta. Aquæ e ventre per ferri ustionem emisso.

28 De aqua inter cutem a splene nata, notis, caussis, & curatio. Lienis per fungos, aut ferramenta ustio. Salsamentum gaditanum, aut saperda. Vinum Coum.

29 De aqua subter cutem, per æstatem defatigatione itineris, & aquæ calestis potu nata, & ejus notis, & curatione. Fomenta humida ante pharmaca.

30 De morbo hepatico ab atra bile, & ejus notis, & curatione. Potio ex ovi gallinacei liquore. Vomitum moventia in morbo hepatico.

31 De secundo jecinoris morbo a bubulæ carnis esu, & vini potu nimio, & ejus notis. Bilis pallidæ in morbo hepatico vomitus, ejus notæ, & curatio. Ustionis hepaticorum per fusos buxeos descriptio.

32 De tertio jecinoris morbo, & ejus curatione.

33 De primo splenis morbo, bile a sole commota, & in ipsum attracta, & ejus curatione. Vinum Coum. Troxima sunt, quæ cruda eduntur. Splenem attenuantia.

34 De alio lienis morbo, & ejus caussis, & notis, & curatione. Ex aure male olentes, gingivæ olentes, & a dentibus discedentes. Ulcera ex tibiis erumpentia.

35 De tertio lienis morbo, qui verno tempore a sanguine fit, ejus notæ, & curatio. Sanguinis ab interna cubiti sinistri vena detractio.

36 De quarto lienis morbo. Splenis ustio.

37 De quinto lienis morbo, autumno ab atra bile nato.

38 De morbo regio primo, qui, bile commota, æstatis tempore maxime corripit, & ejus signis, & curatione.

39 De alio morbo regio, sive arcuato, qui hyemis tempore, & ex rigore corripit, & ejus curatione.

40 De alio morbo regio, qui popularis dicitur: fit autem a repletione maxime, & ebrietate.

41 De quarto morbo regio, qui a pituita, hyeme autem maxime corripit.

42 De typho, seu stupore attonito, & ejus curatione. Linteorum frigida tinctorum usus.

43 De alio typho, & ejus notis, & curatione.

44 De tertio typho, cum bilis putrefacta, ammixta fuerit sanguini per venas, & auriculas; ejus notis, & curatione.

45 De quarto typho. Mel coctum æstuosum est, & ventri adhæret.

46 De quinto typho, ab humore in corpore putrefacto, & ejus notis. Coloris in typho nigri caussa. Muscas a stragulis venari. Lucernæ extinctæ odore delectari. Genituram per somnium, & inter eundem effundentes.

47 De volvulo, sive ilto, & ejus caussis, & notis. Cutis color plumbiformis, & ejus curatio. Tudicala.

48 De alio volvulo arcuato, qui maxime æstatis tempore in regionibus palustribus corripit. Capicit ex tetragono medicamento purgatio.

49 De volvulo hæmatite, seu sanguineo. Os male olens a dentibus. Gingivæ discedentes.

50 De morbis crassis. Raborct in lateribus. Capillorum in morbis crassis defluvium. Capitis catit crassa, ac rubicunda, & ejus curatio. Semen in morbo crasso subcruentum, ac sublividum per somnum eiaculatum.

51 De altero morbo crasso. Insomnia horrenda in morbo crasso. Mentis abalienatio unde, & ejus curatio.

52 De alio morbo crasso a pituita putrefacta, & ejus caussis, & notis, & curatione. Capitis per tetragonum purgatio.

53 De quarto morbo crasso, a pituita alba facies intumescens. Terræ odorem ex imbribus irruentibus non ferentes.

54 De coxendicum morbo a sole. Humores in articulis resiccati condensantur, ac constringuntur. Claudi a coxendicum morbo a sole nato.

55 De coxendice a bile contracto.

56 De coxendice a pituita excitato.

57 De coxendice a sanguineo humore creato. Unde in poplitibus sectio.

58 Coxendicis cartilago intus concreta, & articuli conglutinati claudicationis caussa.

59 De tribus tensionibus, seu tetani speciebus, & ejus notis. Cibi, & potus interdum per nares rejiciuntur, curatio. Aqua tepida mulsæ per nares infusio.

60 De tensione in posteriora, quam opisthotonon vocant, & caussa, & notis.

61 De tertia convulsione, tensioneque, & caussis, & notis, & curatione.

SECTIO I.

1 I pulmonis arteria fuerit exulcerata, aut aliqua tenuis venula ex his, quæ in pulmonem dependent, rupta fuerit, aut aliqua fistula ex his, quæ per pulmonem distentæ sunt, & alia in aliam distracta fuerit, & sanguine fuerint impletæ; distrahuntur sane, ac rumpuntur ob has maxime caussas, propter laborem, propter cursum, ob casus, ob plagas, ob vomitus violenter fientes, ob febres. Hæc igitur patitur. Primum quidem tussis sicca obtinet. Deinde paulo post expuit salivam subcruentam, aliquando autem puram. Et si quidem hic brevi a morbo liberetur, satis est; si vero non, temporis progressu sanguis amplior prodit, aliquando purus, & aliquando etiam subputridus. Sæpe vero etiam fauces non animadvertentibus sanguine implentur. Postea sanguinis grumos paulatim, & frequenter emergentes rejiciunt. Aliquando vero etiam graveolentia ab ipsis contingit, & fauces aliquando spuma quadam replentur. Et rigor, ac febris apprehendit circa initia quidem morbi vehementer, in progressu autem, debilius, & alias atque alias corripit, & dolor quandoque in pectoribus infixus est, & in dorso, & in lateribus. Et ubi sanguinem spuere desierit, salivam multam liquidam expuit, quandoque vero etiam viscosam. Atque hæc quidem sic patitur, donec quatuordecim dies præterierint. Post hos vero, si non desiverit morbus, squamas ab arteria tussiendo avellit, quales a pustulis decedunt, & dolor incidit in pectus, & in dorsum, & in latus, & præcordia contingens, velut ulcus dolet. Huic conducit, ut quammaxime quietem intus habeat, si morbus sic se habuerit. Si enim quid laborarit, & dolor acutior, & tussis magis, quam prius premit, & rigor, ac febris magis occupat. Et si sternutaverit, dolor acutus irruit. Dolet autem & in lecto, quum se circumvertit. Huic cibos quidem eosdem, quos & pectore suppurato, exhibere oportet, verum hos non multos. Ex obsoniis autem his utatur. De piscibus quidem, squatina, aut pagro, aut galæo magno albo, aut aliis similibus, omnibus cum rhoe, & origano conditis. Carnem autem edat galli assatam, sine sale, aut capræ coctam, & vino austero vetustissimo, ac jucundissimo nigro utatur. Deambulationibus autem moderatis. Verumtamen hæc fiant, febre non tenente. Si vero febris tenuerit, sorbitionem farinæ, aut milii utatur. Si vero cibos assumat, paucos assumat, & obsonia per alvum secedentia. Et si pharmaco tibi utendum esse videbitur, cnidio cocco, aut tithymalide ipsum subpurgato. Et post purgationem, farinæ coctæ pinguis heminam absorbendam dato. Deinde quammaxime reficito, ut quamminimum tenuis sit. Ad hujusmodi enim morbum non conducit tenuem esse. Deambulationes etiam primum paucas faciat, ut ne lassitudo succedat. Fomentum vero alias atque alias adhibeatur. Et qua die fomentum adhibetur, sine cibo sit, excepta farina cocta, cujus heminam absorbeat. Aquam autem bibat. Postera die minus, quam solitus fuit, edat, & bibat vinum nigrum, jucundum, austerum, modicum. De cætero vero bis, aut ter in die cibi dentur. Sic autem huic paulatim dato, donec ventrem confirmaveris. Nam ex febribus, & inedia si os quidem appetiverit, venter autem suscipere voluerit, ubi acervatim susceperit, inflammatur. Quare paulatim dare oportet. Si vero acervatim dederis, & parum laborarit, deambulationibus venter non perfrigeratur, nimirum cibis quiete compactis. Quare etiam febris succedere solet, & hyeme quidem minus, æstate vero periculum est, ne delinquat. Hunc quammaxime reficere oportet, quo quamcrassissimus fiat, & deambulationibus moderatis utatur, & minus solito luctetur, & parum laboret primum, deinde amplius, nunquam autem multum; hæc si fecerit, celerrime sanus erit. Si vero tenuis fiat propter laborem, remittat, ac quietem agat. Hic ubi sanus fuerit, neque ad ventum celeriter currat, neque equum, neque currum conscendat. Vitet etiam vociferationem, & iracundiam. Periculum est enim, ne morbus revertatur. Quare hæc omnia vitare oportet. Si vero cibum aversetur, ervum torreto, & corticem depurgato, deinde per triduum in aqua macerato, singulis autem diebus aquam diffundito, & aliam affundito. Postea quarta die excolato, ac resiccato, deinde tenuissime molitum cribrato. Et lini semen tostum tundito, ac terito. Et sesamum tostum tundito, ac terito. Et polentam non salsam, puram, tenuem accipito. Et ervi quidem, ac polentæ, amborum æqualis sit mensura; sesami vero tertia pars; lini vero dimidia unius partis. Hæc in lacte caprino cocta quamliquidissime absorbeat. Postea vero in prandium ipsi dentur cibi puri, & obsonia fortiora. Vinum autem idem bibat. Dato autem ipsi & centaureæ radices, ad has rupturas facientes, in vinum ipsas deradens, dato item dracontii radices in vinum derasas. Sed & tussis gratia, dracontium derasum in melle delingendum dato. Et si decoctum in lacte asseverarit se sorbere non posse, lac bubulum quamplurimum bibat, tertia parte aquæ mulsæ ammixta. Atque sic celerrime sanus erit. Morbus autem curatione multa opus habet. Est enim difficilis. Si enim curatus, & sanus factus non se ipsum custodierit, plerisque revertens morbus interitus caussa fit. Hic si quidem ab hac curatione sanatus fuerit, satis est; sin minus, ipsum lacte crassefactum, & in pectore, et in dorso urito. Si enim successerit ustio,

fugæ

2 fugæ morbi spes est. * Si vero arteria convulsa fuerit, aut aliqua vena ex his, quæ ad
pulmonem tendunt, hæc patitur. Ab initio quidem morbi tussis acuta obtinet, &
rigor, & febris, & salivam expuit multam, albam, & spumosam, aliquando vero sub-
cruentam; & dolor caput, ac collum detinet. Hic morbus fortior est priore, & usque ad
decem primos dies talia patitur. Postea plerique undecima die pus crassum violenter ex-
puunt. Decimaquarta vero die puriora expuit, si evasurus est, & dolore minus
vexatur, & brevi sanus fit. Si vero morbus diuturnus futurus est, tunc & pus
multo amplius expuit, & reliquus dolor multo amplior in corpore inest. Calo-
res autem debiliores habent, quam prius. Hunc si a principio acceperis, infra subpur-
gato scammoniæ succo, si non febricitarit. Post purgationem autem accipiat ea, quæ
prius, & alia eadem assumat, quieto quammaxime corpore, & molliter cubet, & hæc
3 quidem ab initio faciat usque ad decem dies. * Si vero pectore suppuratus fiat, eadem
quæ etiam prius faciat. Si vero sanus fiat, ab his cibis, ac potibus abstinere opor-
ret, ab acidis, & acribus, & salsis, & pinguibus. A labore item, ac iisdem, a quibus
prior, abstineat. Hæc si fecerit, celerrime a morbo liberabitur. Si vero quid ho-
rum non fecerit, rursus reverso morbo periclitabitur, & morbus pejor erit. Nam
multi rupto pulmone vitam degunt, donec moriantur. Hunc si non statim quis cu-
ret, recidivante morbo, postea non habueris, quo prodesse possis, nisi hæc feceris.
Lacte bubulo crassefactum, in pectore, & dorso urito. Si enim ustio successerit,
4 proderis. Morbus autem hic ex iisdem delictis fit, ex quibus etiam prior. * Pneu-
monis, sive pulmonia ab his maxime fit. Quum pulmo sanguinem in se ipsum traxerit,
aut pituitam salsam, & non rursus dimiserit, sed in ipso coacta, ac compacta fuerint;
ab his tubercula fieri solent in pulmone, & suppurari. Hic autem hæc patitur.
Ab initio, & per totum morbum tussis acuta sicca obtinet. Et rigor, & febris, &
dolor in pectoribus, & in dorso incumbit. Aliquando etiam in latere, & erecta cer-
vice spiratio vehemens incidit: hic usque ad quatuordecim dies talia patitur; sæpe
vero etiam plures. Deinde erumpit pus, & multum expuit. Sæpe vero etiam velut
araneorum tunicas expuit. Sæpe etiam subcruentum. Et si quidem depurgatus fuerit,
& brevi gracilis factus pulmo, interitum effugit. Si vero non adhæret, & per annum
morbus tenet, et transmutatur, ut alias alia æger patiatur, huic in principio, an-
tequam pus erumpat, hæc adhibere oportet. Quum febris remiserit, multa calida la-
vetur, et sorbitionibus multis utatur. Ptisanæ succum coctum, melle ad coctum af-
fuso, sorbeat. Et vinum bibat dulce album, aut aquam mulsam coctam. Quum ve-
ro pus expuere inceperit, eadem bibat, quæ prior suppuratus, et cibis, ac potibus,
et obsoniis iisdem utatur, abstinens ab acidis, et acribus, et salsis, ac pinguibus. Et a ve-
nere, ac ebrietatibus, nisi morbo commodum fuerit. Ex coloris autem inspectione æsti-
mandum est, qualibus opus habere videatur. Reliqua vero eadem faciat. Bibat etiam
lac bubulum, ac caprinum pro tempore, prius autem subpurgetur lacte asinino cocto. Bi-
bat etiam equinum lac excolatum quotidie mane, poculi tres heminas continentis
mensura, si facere poterit. Si quidem igitur sic curatus melius habebit, satis est, & si
non eruperit pus in pectus, ipse se ipsum curet, quietem quammaxime corpori exhi-
bens, & quæ commoda sunt, sibi ipsi exhibens. Si vero erumpat pus in pectus, qua par-
te tibi significationem de se præbere videbitur, illic maxime sectione, aut ustione
facta, pus emittito modicum primum. Reliqua vero eadem facito, quæ & in priore
5 suppurato facto descripta sunt. * Si in pulmone varix fiat, tussis sicca corripit, &
rigor, & febris in principio quidem morbi valde vehementer, habet etiam erecta cer-
vice spiratio, & dolor in capite consistit. Et supercilia impendere videntur, & tumor
in faciem descendit, & in pectus, & in pedes. Sæpe vero etiam in capite innititur,
& præ dolore, ubi is vexat, respicere non potest, & corpus subpallidum est, & ve-
næ per ipsum tendunt flammeæ, aut nigræ. Huic, quum sic habuerit, & dolor ma-
xime premit, primum sanguis detrahatur. Deinde multa calida lavato. Et ubi sitis
habuerit, cyceonem in vino nigro austero quamjucundissimo, æquali mensura a-
quæ mixtum, bibendum dato. Frigidum autem maxime bibere oportet. Sorbitioni-
bus autem utatur ptisanæ succo cocto, melle bono affuso. Hæc exhibere oportet
in primis quatuordecim diebus. Si vero diutius morbus teneat, & dolor
amplior fuerit in corpore, & impotentia aderit, huic sic habenti eadem exhibe-
to, quæ ei, qui pulmonem suppuratum habet, ubi quatuordecim dies præterierint.
6 Hic morbus fit a labore, & atra bile. * Quum venæ cavæ per pulmonem tenden-
tes, sanguine, aut atra bile impletæ fuerint, venulæ aliæ in alias rumpuntur, ut
quæ in angustiis sunt conclusæ, & exitum non habeant, & dolorem exhibent, ac
flatum in pulmone. Hic morbus difficilis est, & multa curatione opus habet. A-
7 lioqui ægrum non relinquit, & plerumque in multis simul commoritur. * Si inflam-
matio in pulmone fiat, fit autem maxime a vinolentia, & gulositate, piscium capi-
tonum, & anguillarum. Hi enim pinguedinem habent naturæ hominis infestissi-
mam. Jam vero etiam factus est morbus a pituita, ubi sanguini mixta in pulmo-
nem influxerit. Accidit etiam ex carnis esu, & ex aquæ mutatione. Hæc igitur
æger patitur. Tussit fortiter, & salivam expuit liquidam, ac multam. Sæpe etiam
crassam, & albam, velut a raucedine. Et dolor premit acutus in pectora, & dorsum,
& laterum mollitudinem, ac latera. Et acidum eructat. Et ex pectoribus, ac pulmoni-

bus, velut venter murmurat. Et vomit pituitam acidam, & si id, quod vomuit, in terram effundas, radit terram, velut aceto infuso, & dentes stupescunt, & rigor, ac febris, & sitis fortis detinet, & si quid pingue voluerit edere, exugitur ad viscera, & vomitum inducit. Et totum corpus torpor occupat. Quum vero revomuerit, paulo levior sibi esse videtur, postea ubi vespera diei accessit, venter sonitum edit, & tormine versatur, ac murmurat. Huic, quum sic habuerit, & tempestivum esse visum fuerit, curationem sic adhibeto. Mel, & lac, & acetum, & aquam mixta in ollam infusa tepefacito, & origani capitati ramulis agitato; ubi vero tepida facta fuerint, bibenda dato, aut apprehensa lingua, sensim per fistulam infundito. Deinde convulsitum quietem habere jubeto. Postea si vomitus succedat, prompte vomat. Si vero non succedat, irritatione per pennam facta vomat, & si quid pituitæ vomuerit, per dies quinque idem faciat; hinc enim levior evadet. Bibat autem hæc exercitatus, si fieri poterit, & multa calida lotus; sin minus, saltem lotus; postquam vero quinque dies præterierint, mane jejunus bibat in aqua mulsa, aut vino mulso silphii succum, ervi magnitudine, & allium comedat, ac raphanidas jejunus, & metacum vinum insuper absorbeat nigrum, aut album austerum. Bibat etiam inter cibum, & post cibum. Cibis vero siccis, & carnibus caninis utatur coctis, si rigor, & febris non apprehenderit. Hic si a tali infusione per fistulam in os purgetur, satis est; sin minus, sursum per veratrum ipsum purgato. Post purgationem vero farinæ coctæ duas heminas absorbendas dato, melle affuso. Vinum vero idem bibat aquosum. At si non in principio affueris morbo, lacte ipsum crassefactum in pectore, ac dorso urito; ita enim maxime a morbo liberari poterit. Si vero non fuerit ustus, permanet, & non valde deficit, sed ad senectam usque adhæret. Sæpe etiam commoritur, si non in primis quadraginta diebus mortuus fuerit. Quare multa quammaxime opus est cura. Et serum, ac lac pro tempore bibat, bubulum, & caprinum, & asininum, ac equinum. Sic enim facillime deget. Est autem morbus difficilis.

8 * Si pulmo ab erysipelate intumescit; (Hic autem tumor maxime a sanguine fit, quum pulmo in se ipsum sanguinem attraxerit, & susceptum tenuerit. Morbus autem hic æstatis tempore maxime fit) hæc igitur ab ipso æger patitur. Tussis incidit sicca, & rigor, & febris, & erecta cervice spiratio, & dolor fortis in pectoribus, & nares aperit, velut equus a cursu. Et linguam exerit, velut canis æstate ab ardoris flatu ustus. Et tumor detinet pectora, & parum loquitur, & rubor est in facie, & pruritum fert in corpore, & præ dolore decumbere non potest. Sed ipse se ipsum anxius jactat. Hic in septem diebus moritur. Verumtamen in principio, quum sic habuerit, per hæc curetur. Corpus quidem perfrigeretur betis in aqua frigida tinctis, ac corpori impositis, in recenti maxime dolore. Aut lintea frigida aqua tincta, ac expressa apponito. Et si quidem sic melius habuerit, satis est; sin minus, terram figularem frigidam pro cataplasmate imponito, & sub dio decumbat. Sic enim tractatus sæpe septem dies effugerit. Quum autem septem dies præterierint, & dolor adhæserit, dolentem partem intus cum oleo illinito, & tepefactoria eadem, quæ in pleuritide adhibeto, & potionem ad subpurgationem ipsi dato ex peplio, & meconide, sive peplo, & grano cnidio. Et post purgationem, lenticulæ heminam absorbendam dato. Bibat autem aquam. Postera die multa calida aqua ipsum lavato, capite excepto. Postea origanum in aqua mulsa macerato, & bibendam dato. Potibusque quamcalidissimis utatur. Cibos autem accipiat eosdem, quos & qui a pleuritide correptus est, si non febris adhæserit. Hic morbus gravis est, & pauci effugiunt.

9 * Si pectus, & dorsum dirupta fuerint; dirumpuntur autem maxime a labore; æger hæc patitur. Tussis obtinet acuta, et salivam expuit aliquando subcruentam, et rigor, et febris plerumque corripit, et in pectore, et in dorso dolor inest acutus, et in latere velut lapis incumbere videtur, et a dolore perpetuo pungi, velut si quis acu stimulet. Huic, quum sic habuerit, statim lacte in potu dato, pectus, et dorsum inurito. Et sic celerrime sanus erit. De cætero vero quietam maxime corpori vitam degat. Si quid enim laboravit, et aut currum, aut equum ascenderit, aut humeros oneri subdiderit, periclitabitur, ne rursus morbus recidivam faciat. Et si hoc contingat, periculum est, ut corrumpatur. Morbus enim reversus magis premit, quam ab initio. Si vero non fuerit ustus, iisdem ipsum curato, quibus et suppuratum sorbitionibus, et potibus, et cibis. In summa vero quietem agat, et commodis cibis alatur. Si enim sic tractatus fuerit, celerrime sanus erit. Morbus autem gravis est.

10 * Si in latere tuberculum nascatur, et suppuratus fiat, hæc patitur. Rigor tenet, et febris, et tussis sicca per multos dies. Et dolet latus, et ad mammam, et ad claviculam, et ad scapulas dolor impetum facit. Hic quum sic habuerit, in primis decem diebus sorbitionibus utatur, ptisanæ succo cocto melle affuso, quum sorbitio cocta fuerit. Vino autem utatur albo, dulci, aut austero, et aquoso. Et ut vinum sæpe sorbeat, ac expuat jubeto. Et a somno impedito, donec undecim dies præterierint. Post hos dies cibis paucissimis utatur, carnibus catulinis, aut galli calidis. Oportet autem ipsas probe cum jusculo præparare, et jusculum absorbeat. Et sorbitionibus prius, quam cibo utatur, et ne sitiat, donec latus suppuratum fiat. Suppuratur autem maxime in quadraginta diebus, aut paulo prius. Hoc autem cognosces, ubi sup-

ubi suppuratim fiat latus. Pus enim non expuit, neque revomit. Hunc, quum sic habuerit, ubicumque tumor significationem de se præbuerit, secato, aut urito. Et postea pus paulatim emittito. Et postquam exhauseris, linamentum crudi lini immittito, & hoc postridie rursus exempto, paulatim pus exhaurito. Deinde rursus linamentum indito, & rursus tertia die, & aliis deinceps bis per diem exhaurito, donec resiccatum fuerit. Dato autem & cibos, & obsonia, si admiserit. Et bibat modicum non multum, sive vinum, sive aquam. Edat etiam origanum tenerillam plurimam melle tinctam. Si vero tenellam non habeat, siccam tritam, & melli ammixtam plurimam exhibeto. Et neque frigeat, & balneis lavet, & molliter cubet. Et sic hunc morbum curans, celerrime sanum feceris. Quum autem sanus evaserit, vitet frigus, calorem, solem. Et deambulationibus modicis utatur post cibum, ut ne lassitudo corpus corripiat. Hæc faciens, sanus erit. Ex his morbis, quoscumque usseris, statim post ustionem porrum multum tritum super usturas imponito, & per diem unam sinito.
11 * Tres sunt tabis species. Prima quidem fit a pituita. Quum enim caput pituita impletum ægrotarit, & calor accesserit, pituita in capite computrescit, ut quæ moveri non potest, ut decedat. Postea quum crassefactæ fuerint, & putrefactæ, ac superexpletæ venulæ, fluxio in pulmonem fit. Et pulmo ubi susceperit, statim ægrotat, ut qui a pituita mordetur, quæ salsa est, ac putrida. Hæc igitur æger patitur: febris debilis invadere incipit, & rigor, & dolet pectora, ac dorsum. Aliquando etiam tussis premit acuta, & expuit salivam multam, & liquidam, ac salsam. Et hæc quidem in principio morbi patitur. In progressu vero corpus attenuatur, cruribus exceptis, hæc enim intumescunt, & pedes, & ungues contrahuntur, ex humeris autem tenuis, & debilis est, & fauces velut lanugine implentur, & velut per arundinem sibilat, & fortiter sitit per totum morbum, & multa impotentia corpus habet. Hic quum sic habuerit, in anno corruptus male perit. Verum studium quammaxime adhibere oportet, ac reficere. Et primum quidem veratrum bibendum dare, infra autem subpurgare epithymo, aut peplio, aut grano cnidio, aut tithimalide. Hæc quater in anno dare oportet, sursum bis, deorsum bis. Dandum est & lac asininum coctum ad subpurgationem, aut bubulum, aut caprinum. Bibat etiam crudum lac bubulum, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, per quinque, & quadraginta dies, ammixto etiam origano. Caput autem ipsius prius purgetur, pharmaco ad nares apposito. Cibaria autem, & obsonia dentur neque pinguia, neque nidorosa, neque valde acria. Hæc autem morbum observando facere oportet, & deambulationibus ad cibos uti, observando ne frigeat. Hyeme vero juxta ignem habitationem faciat. Vinum autem bibat austerum, nigrum, quamvetustissimum, ac jucundissimum, verum modicum. Et si tibi visum fuerit, ante pharmacum fomentum adhibeto, & sic pharmacum dato. Si vero dare nolueris, facto fomento, vomitum ex cibis facere cogito, velut prius scriptum est. Hinc si commodæ fuerint, deambulationibus utatur. Si vero non conducant, corpore quammaxime quiescat. Hic hoc modo tractatus, facillime in morbo deget. Est autem morbus lethalis, & pauci hunc effugiunt.
* Secunda tabes fit a labore. Eadem autem æger pa-
12 titur, quæ & prior. Morbus autem hic magis priore quiescit, & æstate remittit. Salivam vero exspuit crassiorem priore, & tussis premit maxime senes, & dolor fortior est in pectoribus, & velut lapis incumbere ipsis videtur. Dolet etiam dorsum. Et color ipsius limpidus existit, & si quid laborarit, flatus, & anhelatio oboritur. Hic ex hoc morbo in tribus annis maxime moritur. Curare autem oportet iisdem, quibus etiam priorem. Hic morbus multis adhæret
13 usque ad tres annos, sed moriuntur. Estque morbus gravis. * Tertia tabes. Ab hac hæc patitur. Medulla ipsius spinalis sanguine plena fit. Tabescit autem similiter, & a cavis venis. Hæ vero pituita hydropiformi, & bile replentur. Patitur autem eadem, ab utris tandem tabescat. Et homo statim niger fit, ac subtumidus. Et partes sub oculis pallidæ fiunt. Et venæ in corpore pallidæ distentæ sunt; quædam vero valde rubicundæ. Maxime autem manifestæ sunt, quæ sunt sub alis. Et spuit pallida, quæ ubi ipsum invaserint, suffocant, & tussire volens aliquando non potest. Quandoque autem præ suffocatione, & tussiendi cupiditate, bilem acervatim vomit; aliquando vero pituitam. Sæpe vero etiam cibos, quum comederit. Et ubi revomuit, levior sibi esse videtur. Deinde modico tempore interposito, in iisdem doloribus jacet. Hic etiam acutius loquitur, quam quum sanus esset. Et rigor, ac febris interquiescens, rursus sudorosa corripit. Hunc, ubi sic habuerit, cibis, & sorbitionibus, & potibus, ac pharmacis, & reliquis omnibus curato, velut priores. Morbus autem durat maxime annos novem. Postea durat, dum corrumpitur; pauci vero ex ipso effugiunt. Gravis enim est morbus. Si vero voles, sic ipsum curato. Primum fomentum adhibeto, & ubi fomentum adhibueris, postridie aquæ mulsæ dimidium congium ipsi bibendum dato, modico aceto affuso, & hæc citra respirationem bibere jubeto. Deinde stragulis ipsum ad multum, ac quamlongissimum tempus contegito. Si vero non sustineat, & evomere velit, vomat. Si vero vomitus non sequatur, tempore jam aliquo interposito, aquæ tepidæ poculo magno superingesto vomat, irritatione per pennam facta. Quum vero evomuerit, ut bene habeat, quietem agat per hunc diem.

diem. Ubi autem cœnæ tempus fuerit, cœnet mazam modicam, & obsonium habeat salsamentum, & portum. Hæc autem quamplurima edat. Vinum vero bibat dulce. Reliquo tempore per totam diem, exordio mane facto, multa calida lavetur, & post balneum cavere oportet, ut ne frigescat, sed decumbens plurimo tempore dormiat. Quum autem a somno surrexerit, viginti stadia minimum circumeat illa die. In aliis autem diebus alia quinque stadia prioribus addens vadat, singulis diebus additione facta, donec ad centum stadia perveniat. Ventrem vero quotidie subpurgare oportet, succis betæ, & a brassica, ita ut utramque seorsim coquas, & de utraque congium excoles. Deinde adipis a rhenibus detracti minæ quadrantem ammisceas, ac simul coquas, in utrisque succis divisim facta cocta. Quum autem bibere voluerit, ad brassicæ quidem succum, salem adjicito. Ad betæ vero succum, mel affundito. Licet autem seorsim utramque bibere. Aut melle in alterum poculum affuso bibat; in alterum vero immisso sale. Ebibere autem oportet totum succum, & hæc facere per triginta dies. Secundo vero mense edat panem, & carnes pingues suillas coctas; aliud vero nihil. Vinum autem bibat album, austerum, & iter faciat, non minus stadiorum triginta ante cœnam. Post cœnam vero decem, & ne frigeat, sed contegatur. Hæc si fecerit, levius morbum feret. Tertio autem mense cyceonem floridum bibat, apii radices, & anethum, & rutam, & mentam, & coriandrum, & papaver tenerum, & ocimum, & lentem, & mali punici dulcis, & vinosi succum. Oportet autem dulcis duplam mensuram esse, ita ut utriusque succi simul sit heminæ dimidium, & vini nigri jucundi austeri heminæ dimidium, & aquæ heminæ dimidium. Postea flores triti in hoc diluantur permixto, & in poculum infundantur. Et postea farinæ ervi acetabulum adjiciatur, & polentæ tantundem, & casei veteris caprini rasi tantundem, & hæc permixta ebibat. Deinde modico tempore interposito prandeat panem, & obsonium habeat frustum torpedinis, aut squatinæ, aut galei, aut rajæ. Et carnes suillas edat coctas, & crassefaciat se ipsum, quietem quammaxime agens. Et decimo quoque die fomentum sibi ipsi leviter adhibeat. Quarto autem mense, quinto quoque die leviter fomento utatur. Et edat obsonium plurimum. Sint autem obsonia, caseus, & carnes ovillæ coctæ paucæ. Et iter faciat per stadia, velut antea dictum est. Et prima quarti mensis die, initio a decem stadiis facto eat, & quotidie addat, donec octoaginta stadia fiant. Et deambulet in die stadia octoaginta. Ante cœnam, triginta. Post cœnam, viginti. Mane triginta. Reliquo vero tempore victu utatur, mazam, & panem utrumque edens. Et obsonium habeat, chartilagineа. Sed & carnes omnes edat, exceptis bubulis, ac porcinis. A piscibus autem his abstineat, a mugile, anguilla, & melanuro. Edat autem torpedinem, squatinam, rajam, galeum, pastinacam, & ranas. Ex aliis nihil. Si vero videatur innoxius esse, etiam cyceonem bibat. Postquam autem dormire voluerit, bibat de vino nigro, jucundo, veteri, poculum duarum heminarum. Et per diem eodem vino utatur inter cibum. Et in die iter faciat per stadia centum quinquaginta. Ante cœnam, nonaginta. Post cœnam, viginti. Mane, quadraginta. Hic hoc modo curatus, in anno sanus evadit. * Reficcatur medulla spinalis maxime, quum venulæ ad medullam tendentes fuerint obturatæ, itemque ex cerebro accessus. Propter corporis autem afflictionem hæc 14
patitur, & ægrotat. Reficcatur etiam a venere. Hæc igitur patitur. Dolor acutus incidit ipsi in caput, & in collum, & in lumbos, & in lumborum musculos, & in articulos crurum, ut aliquando flectere non possit. Et stercus non secedit, sed sistitur. Et urinæ difficultate vexatur. Hic in principio quidem morbi quietius degit. Quanto autem magis tempus morbo prolongatur, tanto magis omnia dolet. Et crura velut ab aqua inter cutem tument. Et ulcera a lumbis emergunt, & alia quidem sanescunt; alia vero nascuntur. Huic, quum sic habuerit, caput purgato hippophais succo, aut cnidio grano, corpore prius valde bene foto. Vesperi vero post purgationem, ptisanæ duas heminas sorbeat, melle affuso. Vinum autem bibat album molle. Postera die asini lactis cocti, melle affuso, octo heminas ebibendas ipsi dato. Si vero asininum non habeas, bubuli, aut caprini cocti tres semicongios, melle affuso. Et dum temporis opportunitas adest, lac bibat, sero, & lacte utens per quinque, ac quadraginta dies. Cibis autem, & obsoniis utatur quammaxime per alvum secedentibus. Vinum bibat album, molle, mendesium. Quum autem crassissimus fuerit, in lumbos ipsius ab utraque verticulum parte crustas quatuor inurito, & in dorsum utrinque quindecim, & in cervicem duas, inter tendines. Si enim ustio successerit, sanum facies. Est autem morbus 15
hic gravis. * Quatuor morbi a rhenibus fiunt. A primo hæc patitur. Dolor acutus incidit in rhenem, & in lumbos, & in restem secundum rhenem situm. Et frequenter mingit, & adstringit paulatim, ac supprimitur urina, & cum urina procedit arena. Et ubi per urinæ meatum exit arena, dolorem fortem in meatu exhibet. Quum autem ipsam per urinam ejecerit, dolor remittit. Postea vero rursus in iisdem doloribus jacet. Quum autem mingit, etiam colem præ dolore fricat. Vulgus autem medicorum, quod non intelligit morbum, ubi videt arenam, putat vesicam e calculo laborare. At non vesica, sed rhen lapide laborat. Hic morbus fit a pitui-

a pituita, quum rhen susceptam in se ipsum pituitam non rursus dimiserit, sed in
ipso in tofum concaluerit, & fiunt ex ea tenues lapilli, velut arena. Huic, quum sic
habuerit, cum scamoniæ succo, aut ipsa radice, fomento prius adhibito, totum cor-
pus purgato; postera vero die duobus congiis succi ciceris albi subpurgato, quem
sale injecto bibendum dabis. Post hæc potibus, & cibis, & balneis curato, & ea-
dem, quæ in urinæ stillicidio exhibentur, pharmaca dato. Quum autem dolor
presserit, multa calida lavato, & tepefactoria, qua parte maxime dolet, adhibeto.
Quum autem intumuerit, & elevatus fuerit, sub id tempus juxta rhenem seca-
to, & extracto pure, arenam per urinam cientia sanato. Si enim sectus fuerit, fu-
16 gæ spes est. Sin minus, morbus homini commoritur. * Secundus rhenum mor-
bus. Dolores fortiter premunt, velut in priore, fit autem morbus a labore, quum
ruptæ fuerint venulæ ad rhenem tendentes, & postea rhen sanguine repletus
fuerit. Hic ubi hæc patitur, cum urina sanguinem mingit in principio morbi,
deinde progressu temporis pus. Hic si quietem corpore habuerit, celerrime sa-
nus erit. Si enim quid laborarit dolores, multo magis obtinebunt. Quum itaque
suppuratus fuerit rhen, circa spinam intumescit. Hunc, ubi sic habuerit, circa tu-
mentem partem secato, profunda maxime sectione juxta rhenem. Et si quidem
successerit sectio, e vestigio sanum facies. Si vero aberraveris, periculum est, ne ul-
cus linamentis curandum fiat. Si autem concreverit ulcus, venter intrinsecus a rhe-
ne suppuratur, & si quidem pus intus rumpatur, & ad intestinum rectum proce-
dat, fugæ spes est, Si vero contigerit alterum rhenem, periculum est, ne pereat. Cu-
retur autem pharmacis, & iisdem omnibus, quibus & prior, & diætam eamdem
habeat. Hic morbus gravis est, & multi ex ipso ad tabem rhenalem devenerunt.
17 * Tertius rhenum morbus. Urina prodit, velut a carnibus bubulis assatis
succus, fit autem morbus ab atra bile, quum bilis in venas confluxerit, quæ ad rhe-
nem tendunt, & quum constiterit, exulcerat venulas, & rhenem. Ab ulceratio-
ne igitur tale quiddam cum urina procedit. Dolores autem hærent in lumbis,
& in vesica, & inter anum, ac pudendum, & in ipso rhene, ad modicum tempus.
Deinde remittit dolor, & rursus acutus brevi corripit, & in tenuem ventris par-
tem aliquando dolor incidit. Huic, quum sic habuerit, ventrem surbpurgato epi-
thymo, aut scammoniæ radice. Bibenda vero eadem dato, quæ & ex urinæ stillicidio
laboranti, & quum dolor habuerit, multa calida lavato, & tepefactoria ad dolen-
tem maxime locum adhibeto, & sorbitione utatur, farina cocta, melle affuso, &
reliquo victu utatur, quammaxime per alvum secedente, & vinum bibat album men-
dæum mellei coloris. Aut aliud album jucundissimum probe temperatum. Hic mor-
bus non valde deficit, & pro temporis opportunitate serum, & lac bibat. Serum
quidem ad purgationem. Lactis autem potum faciat in tempore per quinque ac qua-
18 draginta dies. Hæc si ita feceris, morbum in melius dispones. * Quartus rhe-
num morbus. Morbus hic fit a bile, & pituita, maxime tempote æstatis, fit et-
iam a venere morbus. Hic æger hæc patitur. Dolores premunt ipsum in late-
ris mollitudinem, & in lumbos, & in lumborum musculos, & patitur, qualia so-
let mulier ex partu laborans, & non sustinet in sanam partem decumbere, sed val-
de dolet, & ex lateris mollitudine quædam pendere videntur, velut abrupta. Si
vero pronus decumbat, non dolet, pedes, & tibiæ ipsius semper frigent. Urina ve-
ro vix prodit præ pituitositate, & crassitudine sua, & si siveris ipsam ad modi-
cum tempus depositam, donec desederit, videbis subsidentiam crassam, velut farinam,
& si quidem bilis prævaluerit, subfulvam ipsam videbis. Si vero a pituita fuerit mor-
bus, alba, & crassa erit, & primum quidem in annum, aut paulo amplius, aut bre-
vius tempus æger talia patiens perseverat. Si vero prolongetur morbus, & magis do-
let, & suppuratur, & quum suppuratus factus intumuerit, qua maxime parte in-
tumuerit, in rhenem secato, & pus emittito, & si quidem successerit sectio, statim sa-
num facies. Hunc, quum sic habuerit, iisdem omnibus curato, quibus etiam prio-
res. Et a principio morbi oportet & purgare, & ante subpurgationem fomentum ad-
hibere, & balneis frequenter lavare. Ungatur item, & magis calefiat, neque fri-
geat, & a sole abstineat, & neque venere utatur. Hæc si fecerit, & non celerrime sa-
nus evaserit, nihil novi est. Morbus enim est gravissimus. Si vero citra pharma-
ca curari velit, crassum ex diæta facere oportet, sive ex hoc morbo ægrotet, sive ex
aliquo de prioribus, divisis cibis, quos edere solet, in decem portiones, ita ut una
parte detracta, reliquas comedat. Obsonium autem habeat, carnem suis tritam, & ea
die decem stadia deambulet; postera vero die, & tertia usque ad decem dies, portio-
nem minus edat, & deambulet decem stadia, aut plura singulis diebus addens. Quum
autem ad ultimam cibi portionem devenerit, etiam ad centum stadia iter faciat, &
edat quidem unam tantum portionem, & ea die centum stadia deambulet. Post cœ-
nam autem viginti; mane vero quadraginta. Vinum autem bibat mendæum album,
austerum, atque hæc per tres menses faciat, postea reliquo tempore deambulationes
imminuat, & cibos plures comedat, eodem modo additione facta, velut detrahe-
bat. Deambulationem vero detrahat usque ad decimum diem, & postea quammaxi-
me quietem habeat, & cibis puris alatur, & obsonia quampinguissima habeat, & dul-
cia omnia ipsi commoda sunt. Ab oleribus autem, & acidis omnibus abstineat, itemque
ab acci-

ab acribus, & quæ flatum faciunt. Multa etiam calida lavet, & ne frigeat. Hæc si fecerit, celerrime sanus erit. * A rhenum morbo corripit morbus magnus venarum 19 cavarum, quæ a capite juxta jugulum per spinam tendunt ad malleolum pedis externum, & ad intermedium digiti locum. Morbus hic fit a pituita, & bile, quum in venas confluxerint. Venæ autem hæ sanguine plenæ sunt. Si igitur quid alieni in ipsis præterlapsum fuerit, ægrotant. Si dextram partem morbus corripiat, dolorem ex coxæ acetabulo in principio exhibere incipit. Quanto autem amplius tempus progressum, & prolongatum fuerit, tanto acutior dolor infra descendit, & quum ad malleolum pedis externum, & ad magni digiti inter medium locum devenerit, rursus ad caput venire incipit; & ubi in ipso ulcus constiterit, fortiter premit, & homo caput sibi diffringi putat, & oculi pituita replentur, itemque totum corpus. Huic, quum sic habuerit, elaterium bibendum dato, aut thapsiæ radicem, aut veratri, aut succum scammoniæ; post purgationem vero eadem exhibeto, quæ superioribus. Si vero ab hac curatione non desinat, lacte ipsum crassefacito, & in scapulam dextram quatuor crustas inurito, & in acetabulum coxæ dextræ, tres; & sub nates, duas; & in medio femore, duas; & supra genu, unam; & supra malleolum, unam. Hic ubi sic ustus fuerit, neque sursum, neque deorsum morbum procedere permittit. Si vero alicubi dolor ruptus visus fuerit, si quidem in crus incubuerit, priusquam uratur, claudus erit. Si vero in caput, surdus, aut cæcus. Si vero in vesicam, prodit simul cum urina sanguis maxime per quadraginta dies. Verum si in vesicam eruperit, eadem pharmaca, quæ & in urinæ stillicidio, dato; & si alicubi dolor congregatus fuerit, urito. Urere autem oportet carnosa quidem ferro, ossea vero, & nervosa fungis. Cæterum ante hæc, si in principio morbi accesseris, ista facere oportet. In potu exhibendum est vinum album mendæum, aquosius, plurimum per diem, & inebrietur, donec sanguis a naribus erumpat. Quum autem fluere inceperit, minimum tres & decem dies fluit. Ubi vero hi dies præterierint, non amplius inebrietur, neque ubi semel fluere inceperit. Bibat tamen paulo amplius vinum inter cibum, quo sanguis fluere possit. Jam vero quibusdam sedato sanguine, erupit in vesicam, & prodiit sanguis, ac pus. Si igitur eruperit, eadem pharmaca, quæ & ex urinæ stillicidio laboranti, dato. Et de eodem vino plus bibendum exhibeto. Hic si ita curetur, & cibos per alvum secedentes assumat, & obsonia ejusdem facultatis, citissime sanus erit. Morbus autem gravis est. * Alius morbus a sinistra vena. 20 Hic æger alia quidem eadem patitur, quæ etiam prior. Verum in splenem dolor acutus incumbit statim, & in principio morbi. Et si non intellexerit, priusquam incubuerit, prosilit in pulmonem. Huic per fungos crustas octo inurito, capita lienis quamcelerrime intercipiens. Et ubicumque alius dolor incubuerit, urito. Sic etiam statim sanus erit. Si vero non fuerit ustus, sanus autem sponte fiat, plerisque post duodecim annos morbus rursus revertitur, & si splenem occuparit, multis aquam inter cutem inducit. Verum oportet statim curare velut priorem, & si visum fuerit urere velut priorem, si dolor in iisdem articulis constiterit. Si vero non sic curatus fuerit, de cætero colliquescens moritur. Morbus enim gravis est.

SECTIO II.

* DE pituita easdem sententias habeo, quas & de bile; & species ipsius multas esse puto: & alia quidem popularis est, quæ sane recentissima est; cujus etiam curatio facillima est. Vomitus enim post cibum facere oportet per duos, aut tres dies, ita ut & prandeat insuper, ac quiescat, si prioribus diebus semel in die cibum capere, & laborare solitus fuit. Sin minus, hujusmodi diæta utatur. Primum multa calida lavetur, quum vomitum facere voluerit, & edat mazam oleo, & melle subactam, & panem exassatum veterem. Hæc enim magis pituitam trahunt. Obsoniis autem utatur, & oletibus acribus. Sed & pinguia, & dulcia, & acida omnia idonea sunt, ut permixta assumantur. Et oleribus omnibus viridibus utatur. Et bibat inter cibum frequenter modicum vinum dulce, & in fine placentam insuper edat, & mel, & ficus. Et quum cœnabit, pocula large exhauriat, & ubi jam repletus fuerit, parum dormiat. Deinde experrectus vomat, magno vini poculo epoto, cum tepida aqua temperato. Trahit enim magis pituitam, & humorem ex carnibus, & corpus magis reficcat. Evomat autem, donec ficus evomuerit. Hæ enim postremum evomuntur. Atque hæc quidem hac die faciat; postera vero contineat se ipsum usque ad cœnam, & in cœna sumat panem, cui nihil furfurum decessit. Obsonium autem sit ex fortioribus. Vinum vero bibat nigrum, austerum. Atque hæc quidem popularis pituitæ medela est. * Si 22 vero edere, & bibere potest, & cibis delectatur; deinde vero crura graventur, & color immutatus fuerit, huic ostendendum est, pituitam molestantem in ventre esse. Verum oportet, quum sic habuerit, mel, & vinum dulce, & oleum, & nitrum tali ovilli magnitudine permixta per clysterem infundere; hæc enim mitissima sunt in clysterem ad hominis naturam. Mensuram autem singulorum esse oportet; vini quidem heminam, olei vero heminæ dimidium, & mellis tantundem. Si vero clysterem non voluerit,

voluerit, humectum hominem facere oportet, fomento humido admoto. Fortassis
enim etiam sic stercus subevacuari poterit. Nam a cibotum nimia resiccatione
hæc patitur. Si quidem igitur quis edat cibos valde succosos, fortassis hæc non ita
vehementer patiatur. Si vero etiam aliquando patiatur, modica curatione opus
23 habuerit. Hunc ita curans, celerrime sanum feceris. * At si antiquior fuerit pi-
tuita, appellatur autem hæc pituita alba, hæc patitur. Gravat hominem magis,
& speciem a populari alienam habere videtur pallidiorem, & totum corpus laxo
tumore intumescit, & facies rubet, & os siccum est, & sitis tenet, & quum come-
derit, spiritus densus ipsi incidit. Hic eadem die aliquando melius habet, aliquan-
do derepente dolet, & sibi mori videtur. Huic si quidem venter sua sponte turba-
tus fuerit, sanitati proximus erit. Si vero non sua sponte venter turbetur, pur-
gare oportet, cneoro dato, aut hippophae, aut cnidio grano, aut lapide magne-
siæ. Et post purgationem lenticulæ hemina una, aut duæ dentur ad absorbendum.
Coquatur autem allium in lenticula. Detur etiam betæ pinguis hemina non con-
ditæ, polenta circuminspersa. Bibat vinum nigrum, austerum, & forte. Postera vero
die mane stadia viginti deambulet. A qua deambulatione reversus, panem edat
parvum exassatum, & obsonium habeat allium coctum, & de eodem vino paulo me-
racius bibat, deinde stadia vadat triginta, & ubi tempus aderit, cœnet, quantum
etiam prandere consuevit, obsonium autem habeat, maxime quidem pedes, & ca-
pita suilla. Sin minus, galli carnibus, & suis tritis utatur. Ex piscibus autem scor-
pio, aut dracone, aut cuculo, aut callionymo, aut gobio, aut aliis piscibus, qui æ-
qualem facultatem habent. Ex oleribus autem solo allio, & nullo alio utatur.
Hoc vero quamplurimum edat, & crudum, & assatum, & coctum, semper plus
singulis diebus, & laboret ex modico amplius, respectu ad cibos facto. Hic mor-
bus maxime fit tempore æstatis ex aquæ potu. Insuper & a somno multo. Judi-
catur autem in triginta diebus, an lethalis sit, aut non. Atque hæc quidem fa-
ciat, ubi triginta dies præterierint. In primis autem diebus sorbitionibus utatur,
lenticula cocta acidiore ab aceto, & ptisana acida. Bibat aquam mulsam tepidam,
polenta modica inspersa, quo corpus præparatum sit ad pharmacorum potum.
Et his diebus sub dio dormiat, & si tibi visum fuerit sanguinem a lumbis detra-
here, cucurbitam affigito, & venas in scroto crassissimas secato. Hic ita curatus,
24 citissime sanus fiet. * A pituita maxime in aquam inter cutem transitus fit hoc
modo. Pinguedo colliquescit, & a calore, qui in pituita est, fit aqua. Cognosces
autem hoc, an quis sanari possit, aut non. Donec enim quis in pectine pingue-
dinem habet, fieri non potest, ut ipsum sanes. Cognosces autem ex his maxime,
an pinguedo insit in pectine, aut non. Si quidem febres succedant, & non potest
exurgere, & umbilicus inflatus extra prominet, indicium est non amplius ines-
se pinguedinem, & sanabilem esse. Huic conducit ventrem siccare, & panem da-
re, cui nihil furfurum decessit, antiquum, calidum. Obsonium autem carnem le-
porinam, & canis perfecti, & oviculæ, & suis assatam, & galli assatam, ac calidam. &
polypos edat coctos in vino nigro austero. Vinum autem bibat nigrum, austerum,
quam crassissimum, ac acerbissimum. Piscibus autem utatur, gobio, dracone, callio-
nymo, cuculo, scorpio, & aliis hujusmodi, omnibus coctis, non recentibus, & fri-
gidis, hi enim siccissimi sunt, & in jusculum ne intingat, & insulsi sint pisces. Ex
oleribus autem utatur raphanis, & apio. Torreat autem lenticulam ab aceto aci-
diorem, & edat. Et deambulet quotidie & post cœnam, & mane, & serotino tem-
pore dormiat, & mane exurgat. Et si quidem ab his restituitur, satis est; sin mi-
nus, cneorum, aut hippophais succum, aut granum cnidium bibendum dato.
Et post purgationem lenticulæ heminas duas sorbeat, & panem parvum come-
dat. Vinum vero bibat nigrum, acerbum, modicum. Bibat autem pharmacum bis
in die, donec vacuus fiat. Si vero tumor constiterit in scroto, & femoribus, ac ti-
biis, acuto scalpello multa, & frequentia vulnuscula incutito. Et si hæc feceris, ci-
25 to sanum efficies. * Aqua inter cutem ex his fit. Quum æstatis tempore siti vexa-
tus aquam multam biberis, nam ex hoc maxime fieri solet, & pulmo expletus
fuerit, rursus ad pectora dimittit. Et quum in pectoribus fuerit, calorem vehe-
mentem exhibet, ut pinguedo, quæ in arteriis inest, colliquescat, & si semel liqua-
ri pinguedo inceperit, multo amplius in brevi tempore aquam inter cutem fa-
cit. Fit etiam, si tubercula in pulmone fuerint enata, & aqua repleta, & in pe-
ctore rupta. Quod autem fiat etiam a tuberculis aqua inter cutem, testimonium ha-
beo & in bove, & in cane, & in sue. In his enim quadrupedibus maxime fiunt tuber-
cula in pulmone, quæ aquam habent. Si enim dissecueris, citissime cognoveris.
Fluet enim aqua. Videntur autem talia multo magis in homine fieri, quam in pe-
coribus, quanto etiam morbosiore diæta utimur. Facti sunt autem & multi pecto-
re suppurati tuberculis obortis. Hæc igitur in principio ad morbum consequun-
tur. Tussis sicca, & fauces exasperari videntur, & rigor, ac febris succedit,
& erecta cervice spiratio & corpus intumescit, & pedes tument, & ungues contra-
huntur, & donec quidem in superno ventre fuerit aqua intercus, adest dolor acu-
tus; postquam autem ad infernum ventrem venerit, melius habere sibi videtur. Postea
progressu temporis patitur, qualia prius, impleto ventre. Quandoque etiam ad latus
intume-

intumescit, & indicat, ubi secare oportet, Si vero non indicat, multa calida lavato, & humeris apprehensum concutito, & deinde in utro latere magis fluctuet audito. Quo intellecto, costam tertiam ab ultima usque ad os secato. Deinde cum terebra cava ultra perforato. Et ubi perforata fuerit, aquæ parum emittito, & ubi emiseris, linamentum ex crudo lino indito, & spongiam mollem superimponito. Deinde ut ne excidat, linamentum deligato. Emittere autem per duodecim dies aquam oportet semel in die. Post duodecimum autem diem sequenti decima tertia totam aquam emittere, & reliquo tempore, si subnascatur aqua, emittere, & ventrem cibis resiccare. Post sectionem autem hæc exhibere oportet. Succi silphii drachmæ pondus parato, & aristolochiam tali cervini magnitudine deradito, & lentium, ac ervi torrefactorum polentam, dimidiæ chœnicis mensura utramque purgato, atque hæc melle, & aceto subigito. Deinde pastillos sexaginta efformato, & quotidie unum tritum in vini nigri austeri, ac jucundissimi hemina dimidia diluito, & mane in potu dato. Reliquum vero victum, ac laborem eumdem, velut priori tempore, habere jubeto. Et si intumuerint pudenda, ac femora, confidenter vulnusculis impactis pertundito. Hunc, si ita curaveris, celer-
rime sanum facies. * Ab hepate fit aqua intercus, quum in hepar pituita accef- 26
serit, & hepar ipsam susceperit, & humectum fuerit. Statim igitur calorem huic exhibet, & flatum inducit. Deinde temporis progressu aqua impletur. Postea morsus in corpus incidit. Et tumor in tibiis, ac pedibus inest, & hepar durum est, ac intumescit, & claviculæ attenuantur. Huic, quum sic habuerit, in principio si hepar doluerit, origanum tritum, & silphii succum ervi magnitudine, in vini albi dimidia hemina diluta, bibenda dato, & lactis caprini poculum quatuor heminarum, tertia aquæ mulsæ parte ammixta. A cibis autem per primos decem dies abstineat. Hi enim judicant morbum, an lethalis sit, aut non. Sorbeat autem ptisanæ succum coctum, melle affuso. Vinum autem bibat album mendæum, aut aliud jucundissimum aquosum. Quum autem decem dies præterierint, cibos accipiat puros, & obsonium habeat galli carnem assatam calidam. Habeat & catulinam coctam. Pisce vero utatur galeo, & torpedine assatis. Vinum vero idem bibat, & si quidem ab his quiescat, satis est; sin minus, postquam sane crassissimus factus fuerit, & hepar maximum, fungis urito. Sic enim celerrime sanum feceris.
Inurere autem oportet crustas octo. * Si vero aqua intercus innascatur, & rum- 27
patur in ventrem, iisdem medicamentis, & potibus, & cibis, ac laboribus, quibus priores, curato. Vinum vero bibat austerum nigrum. Si vero tibi videatur discessisse ab hepate, per ferrum, ubicumque apparuerit, urito, & aquam paulatim emittito, & velut reliquos priores curato. Si vero ab his non sanus fiat, temporis progressu corrumpitur, ac moritur. Morbus enim est gravis, & pauci hunc effu-
giunt. * Aqua vero intercus a splene hoc modo fit, & ab hujusmodi maxime cauf- 28
sa, quum quis ficuum viridium, & malorum fructus multos ederit. Multi vero jam etiam a cibo botrorum multorum, & a multo musto morbum inciderunt. Si quidem igitur in morbum collabetur, statim in doloribus est. Dolores enim acuti in splene consistunt, transeunt autem & in humerum, & in claviculam, & in mammam, & ad lumbos, & febres fortes tenent. Et si parum quid ederit, venter impletur, & splen attollitur, & dolorem exhibet. Hic morbus si duraverit, reliquo quidem tempore minus dolet. Quum vero fructuum malorum tempus fuerit, & hoc ederit, magis quam prius dolet. Huic, ubi sic habuerit, a principio curato, & sursum quidem veratrum exhibeto. Deorsum vero cneorum, aut hippophaïs succum aut cnidium granum. Lactis item asinini heminas octo, melle affuso, & si quidem ab his restituitur, satis est; sin minus, quum maximus fuerit lien, & maxime intumuerit, fungis urito, capita ejus intercipiens, aut ferramentis, cum multa cautione, ac observatione, ne ultra peruras, hæc a morbi principio facito, & hac diæta nutriatur. Si quidem febris non affuerit, pane utatur triticeo assato, aut ex duro triticobus cocto, obsonium autem habeat salsamentum Gaditanum, aut saperdam. Et carnem ovillam tritam. Et acida, ac salsa omnia edat. Et bibat vinum austerum Coum quamnigerrimum. A dulcibus abstineat. Quum autem exsurgit, et potens est, luctetur summis humeris et laboret per circuitus multos in die, et comedat ea, quæ dicta sunt. Si
vero aqua intercus fiat, iisdem curato, quibus et priores. * Alia aqua intercus ab 29
his fit. Æstatis hora, si iter faciens per viam longam, in aquam pluvialem, ac stabilem inciderit, et biberit de ipsa multum affatim. Si igitur carnes absorbuerint, et continuerint in se ipsis aquam, secessus autem nusquam fiat, hæc patitur. Si quidem fuerit in carne, calorem facit et in ventre, et in corpore, ut pinguedo ventrem ambiens colliquescat. Hic quandiu quidem iter facit, nihil mali habere videtur. Postquam autem iter facere cessarit, et sol occiderit, statim dolorem multum habet. Progressu vero morbi valde attenuatur. Si vero etiam cibi fastidium accedat, multo plus attenuatur. Si vero cibos edere poterit, et ad laborem impotens fuerit, etiam amplius læditur, et plerisque horum tumor in totum corpus deducitur. Et tenui quidem color corporis lividus fit, et venter magnus, et sitis fortis tenet, et viscera ipsius a calore resiccantur; progrediente vero tempore, ad edendum quidem promptus fit, et edit, quodcumque quis dederit, et bibit, et dolet nihil. Si vero tumor obtinuerit, color huic fit pal-

lidus,

lidus. Et venæ nigræ frequenter per corpus distenduntur. Indignatur autem, & tristatur ex quavis re, etiamsi nihil novi accidat. Venter vero aqua pertumescit, & magnus fit, & laternæ speciem præ se fert. Et temporis progressu cibos non admittit, sed videntur ipsi cucumeris sylvestris odorem habere præ abominatione. Huic, ubi sic habuerit, cneori, aut hippophais succum dato, aut cnidium granum; hæc vero pharmaca ita dare oportet. Cneorum quidem per sextam diem, hippophais autem succum per octavam. Cnidium vero granum per decimam. Et dare ipsa oportet, donec expurgetur, & vacuus fiat. Interpositis autem diebus, alatur ex iisdem, quibus & prior. Maxime autem de eadem aqua bibendum dato, ex qua morbus corripuit, plurimum, quo ventrem ipsius turbet, & valde secessum faciat. Sic enim potissimum sanum facies. Si vero tibi videbitur, etiam frequenter clysterem adhibeto ex cneori triti dimidia hemina, mellis tertia heminæ parte ammixta, his cum quatuor succi betæ heminis dilutis, atque sic infusis; postera die etiam asinini lactis cocti octo heminæ dentur, affuso melle, aut adiecto sale potandæ. Et post purgationem iisdem utatur, quibus prior, & interjectis diebus, cibis, ac potibus iisdem utatur, & deambulationibus similiter, & sic curatus brevi a morbo liberabitur tertio mense, aut sexto. Si vero negligentia aliqua contigerit, & non statim curatus fuerit, brevi moritur. Sed & in attenuato iisdem utendum est ad sanationem. Præhumectare vero antea corpus ipsius oportet per fomenta, quo magis pharmacis obediat. At vero statim curam adhibere oportet. Sin minus, cum multis consenescit morbus. Sed & uter tandem morbus sit, clysterem ex his adhibere convenit. Vini albi heminas duas accipito, & mellis heminam dimidiam, & olei heminam dimidiam, nitri Ægyptii rubri torrefacti quadrantem, foliorum cucumeris sylvestris tusorum, ac expressorum succi heminam, hæc omnia mixta, & in ollulam infusa fervefacito, & per clysterem in-
30 fundito. † Morbus hepaticus. Fit ab atra bile, quum influxerit ad hepar. Accidit autem maxime in autumno, in mutationibus anni. Hæc igitur æger patitur. Dolor acutus ipsi in hepar incidit & sub ultimas costas, & in humerum, & in claviculam, & sub mammam. Et suffocatio fortis tenet. Et aliquando lividam bilem revomit, & rigor, & febris primis diebus debilior habet, & dum attingitur, hepar dolet, & color ipsius sublividus est, & cibi, quos prius comedebat, suffocant ipsum, & ingesti urunt, ac torquent ventrem. Atque hæc quidem in principio patitur. Morbo vero progrediente, & febres remittunt, & a paucis cibis repletur. In solo autem hepate dolor restat, & ipse aliquando fortis, aliquando quietus. Quandoque vero acutus corripit, & sæpe derepente æger animam efflavit. Huic conducunt, ubi dolor habuerit, tum alia, tum repefactoria eadem apposita, quæ etiam pleuritidi. Quum vero remiserit dolor, multa calida ipsum lavato, & aquam mulsam bibendam dato, & vinum album dulce, aut austerum, utrum tandem profuerit. Et sorbitiones easdem, quas etiam a pleuritide correpto. Cæterum ad dolorem hæc bibenda dato. Ovi gallinacei cocti liquorem terito, & succi solani dimidiam heminam affundito, & aquæ mulsæ dimidiam semiheminæ partem ammisceto, diluito, ac bibenda dato, & sedabunt dolorem, dato autem quotidie, donec dolor quiescat. Bibat etiam silphii succum ervi magnitudine, & cum eo origanum tritum in vino albo diluat, & sic jejunus bibat. Bibat insuper & pharmaca, quæ in pleuritide dantur doloris gratia. Bibat & caprinum lac, tertia parte mellis ammixta. Sint autem lactis heminæ quatuor. Hoc mane bibat, quum alia non biberit. A cibis autem abstineat, donec judicetur morbus. Judicatur autem maxime in septem diebus, in his enim manifestum fit, an lethalis sit, an non. Si vero etiam suffocatio accesserit, hæc dare oportet, quo vomat. Mel, aquam, acetum, salem, permixta in ollam novam infundito. Deinde tepefacito, & origani capitati ramulis una cum semine agitato. Ubi vero tepefacta fuerint, tepida ebibenda dato. Deinde stragulis injectis contectum sinito, donec quammaxime exudatit. Et ubi vomitus ipsum apprehenderit, prompte vomat, irritatione per pennam facta. Si vero vomere non possit, aquæ mulsæ tepidæ poculum duarum heminarum insuper bibat, & sic vomat. Et si quid pituitæ, aut bilis evomuerit, rursus idem facere oportet ad horas quatuor; proderit enim. Post morbi vero judicationem curato modicis cibis, iisque puris datis, & si quidem panem edere cupiverit, panem calidum maxime purum edat. Si vero mazam eam, quæ vino dulci subacta non est, edat, ubi tamen prius aqua subegit. Obsonium autem habeat carnes catuli coctas, aut columbæ, aut pulli gallinacei carnibus, omnibus coctis utatur. Ex piscibus autem galeo, torpedine, pastinaca, & rais parvis, omnibus coctis. Lavetur autem quotidie, & frigus vitet, & parum deambulet antea in securitate. Hæc si servaverit, non est timor, ut morbus revertatur. Nam hujusmodi morbus
31 gravis est, ac diuturnus. * Alius hepaticus morbus. Dolores quidem eodem modo premunt in hepar, & color differt a priore. Malicorii enim formam habet. In tempore vero æstatis maxime incidit. Fit autem a bubulæ carnis esu, & vini potu nimio. Hæc enim omnia isto tempore hepari sunt infestissima, & bilem maxime ad hepar adducunt. Hæc igitur æger patitur. Dolores acuti incidunt, & non deficiunt ulla hora, sed semper magis premunt. Aliquando etiam vomit bilem pallidam, &

ubi vo-

tibi vomuit, paulo melius sibi habere videtur. Si vero non vomuerit, bilis ad ocu-
los pervenit, & fiunt valde pallidi. Et pedes intumescunt. Atque hæc patitur quan-
doque valde, quandoque minus. Quum autem dies præterierint, in quibus morbus ju-
dicatur, dolor minus urget, si nihil deliquerit, & ejusmodi diætam huic constitue-
re oportet, qualem & priori. Si enim inebriatus fuerit intempestive, aut venere u-
sus fuerit, aut aliud quid fecerit, quod commodum non est, hepar statim ipsi durum
fit, & intumescit, ac a dolore pulsat. Et si quid facere festinarit, derepente hepar,
& totum corpus dolet. Huic, ubi sic habuerit, & primi dies præterierint, fomen-
tum adhibeto, deinde scammonio subpurgato. Si vero venter combustus fuerit,
clysterem ex iisdem, quibus in prioribus usus es, adhibeto, quæ probe ducant,
& post clysterem, lacte asinino cocto subpurgato, octo heminis ejus, melle affuso,
in potu datis. Dato etiam caprinum lac mane poculi quatuor heminas complecten-
tis mensura, tertia parte aquæ mulsæ ammixta. Dato item cocti lactis caprini he-
minas duas, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, aut ipso solo melle affuso, dandum
est etiam equinum lac, eodem modo velut asininum, & si quidem ab his morbis curatus
cedat, satis est; sin minus, dextri cubiti internam venam secato, & sanguinem de-
trahito. Si vero non visus fuerit tibi per asininum lac subpurgandus esse, bubuli
lactis crudi duas heminas dato, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, quotidie ad
dies decem. Deinde ad alios duodecim dies, sexta parte aquæ mulsæ affusa, ad
bibendum dato. De cætero vero ipsum lac duarum heminarum mensura, donec
pinguefiat, exhibeto. Si vero neque sic desinat, urere oportet, quum maximum he-
par factum fuerit, & maxime eminuerit. Urito autem per buxeos fusos, in oleum
fervens tinctos. Apponito autem, donec tibi bene habere, & ustionem factam esse
visum fuerit. Aut per fungos octo crustas inurito. Si enim ustio successerit, sa-
num facies, & reliquo tempore melius deget. Si vero non successerit, de cætero ab
aliis sanus non fiens, corrumpitur, ac moritur. * Alius morbus hepaticus. Reli- 32
qua quidem eadem patitur hic æger, velut priores. Color autem niger est. At he-
patis fel, pituita, & sanguine repletum, velut ratiocinamur, dirumpitur, & ubi di-
ruptum fuerit, celerrime insanit, & indignatur, & loquitur stulta, & latrat velut ca-
nis. Et ungues punicei fiunt, & oculis videre non potest, & pili in capite erecti
stant, & febris acuta corripit. Huic eadem adhibere oportet, quæ etiam prioribus.
Plerique vero moriuntur in undecim diebus, paucique effugiunt. * Splenis mor- 33
bus primus. Fit hujusmodi morbus propter caliditatem solis, bile commota, quum
in se ipsum bilem traxerit. Hæc igitur æger patitur: febris acuta in principio acce-
dit, progrediente vero morbo remittit, excepto ipso splene, in quo semper ca-
lor hæret, & dolor alias atque alias incidit acutus, & in lateris mollitudinem, & in
ventrem. Et cibos in principio quidem admittit, non autem valde secedunt, pro-
gressu autem temporis, & color pallidus fit, & dolor fortis irruit, & claviculæ atte-
nuantur, & cibos non similiter admittit, velut in principio, & a modico impletur.
Lien vero alias magnus fit eadem die, & alias minor: Huic, quum sic habuerit, ve-
ratrum purgans deorsum bibendum dato, & cnidio cocco subpurgato. Ad vesperum
autem post purgationem, lenticulæ acidioris heminam sorbendam dato, & betarum
pinguium heminam polenta inspersa; postera vero, & tertia die panem parvum da-
to, pro obsonio autem lenticula utatur, & carne suilla in lenticula cocta trita Vinum
bibat austerum, nigrum, paulo meracius. Et quietem his diebus habeat, nisi quod in-
tus in umbra paululum deambulet. Reliquo vero tempore hæc exhibenda sunt. Ci-
bus sit panis, cui nihil furfurum decessit, Obsonium habeat carnem canis majoris, vel
capræ, vel oviculæ tritam, & salsamentum Gaditanum, aut saperdam, & acida, ac sal-
sa omnia assumat, & acerba. Bibat vinum coum subastringens quamnigerrimum, a
dulcibus autem, & pinguibus, ac nidorosis abstineat, & silphium non accipiat,
neque allium, neque carnem porcinam. Neque mugilem, nec recentem, nec salsum,
neque anguillam. Neque olus ullum coctum sine aceto. Ex troximis autem, hoc est
his, quæ cruda eduntur, raphanide utatur, & apio, in aceto tinctis, & polentam
vino subactam edat, & vinum meracum sorbeat. Si vero velit, etiam panem in
vinum interat, ac calidum edat. Dentur etiam pisces, scorpius, draco, cucu-
lus, gobio, callionymus. Hos coctos, & frigidos dato. Dato etiam, quæ splenem
attenuare possunt singulis diebus, asphodeli semen, aut visci folia, aut fœnum
græcum, aut viticis semen, aut rutam, aut mentæ radicem, ex his quodcumque
volueris tritum in vino austero dato jejuno. Si vero adeo validus fuerit, per tri-
ginta dies ad ligna secanda cogito, & summis humeris luctetur, & interdiu deambu-
let, & vespere dormiat. Mane vero surgat, & quæ relata sunt, edat. Si vero
ab his non melius habeat, splenem fungis urito, decem magnis crustis inustis,
quum maximus fuerit splen, & maxime elevatus. Si enim successerit ustio fa-
cta, velut oportet, sanum facies, verum non brevi. Opus enim habet morbus
curatione. Gravis est enim, & diuturnus, si non fuerit statim curatus. * Alius 34
splenis morbus fit quidem ab iisdem, a quibus & prior, patitur igitur æger ab
hoc morbo hæc. Venter inflatur; postea vero etiam splen intumescit, & durus
est, & dolores acuti in splenem incidunt. Color autem mutatur, & conspicitur
niger, pallidus, malicorii speciem referens, & ex aure male olet, & gingivæ male

olent,

olent, & a dentibus discedunt, & ex tibiis ulcera erumpunt, velut pustulæ nocturnæ. Membra vero attenuantur, & stercus non secedit. Hunc, quum sic habuerit, iisdem pharmacis, & edulius, & potibus, & laboribus, atque aliis omnibus curato, & ubi stercus secedere noluerit, clysterem adhibeto ex mellis hemina dimidia, & nitri Ægyptii magnitudine tali ovilli. Hæc trita in quatuor hominis aquæ de betis coctis diluito, & per clysterem infundito. Si vero morbus ab his non sedetur, splenem ipsius urito, velut prioris; & si ustio successerit, sanum efficies.
35 cies. * Alius splenis morbus fit, in anno, veris maxime tempore, vetum a sanguine. Quum enim repletus fuerit splen sanguine, erumpit in ventrem, & dolores acuti in splenem incidunt, & in mammam, & in claviculam, & in humerum, & sub scapulam. Color autem corporis est plumbiformis, & parva ulcuscula velut lancinata in tibiis exurgunt, ex quibus ulcera magna fiunt, & quæ primum infra secedunt, sanguinolenta sunt, & æruginosa, & venter durus subit, & splen velut lapis est. Hic morbus magis lethalis est, quam priores, & ex ipso pauci effugiunt. Hunc, quum sic habuerit, iisdem purgato, quibus & priorem, verumtamen pharmacum sursum purgans ne dederis; deorsum vero granum cnidium exhibeto. Et postera die etiam lactis equini cocti octo heminas dato, melle affuso. Si vero hoc non adsit, bubuli, aut caprini cocti duos congios præbeto, ita ut alternatim mel in poculum ammisceatur, & vicissim bibantur. Ad vesperam autem post purgationem eadem, quæ priori, dato. Et si visum fuerit, ab interna cubiti sinistri vena sanguinem detrahito. Reliquis autem diebus quotidie jejuno lactis bubuli quatuor heminas dato, tertia muriæ parte ammixta. Cibis vero, & potibus, & aliis omnibus iisdem curato, quibus & priorem. Abstineat autem a venere, & ebrietate hic, velut prior. Et si videatur, etiam urito, quum crassissimus, & maximus splen factus fuerit, & si opportune ulseris, ac successerit, sanum facies. Si vero ab hac curatione sanus non fiat, tempore corruptus moritur. Est enim morbus valde gravis.
36 nim morbus valde gravis. * Alius splenis morbus. Accidit & hic morbus vere maxime, quum splen pituitam assumpserit in se ipsum, & statim magnus factus fuerit, ac durus, & deinde rursus sedatur. Et quum quidem elevatus fuerit, dolores incidunt acuti. Quum vero mollis fuerit, doloris exors est. Et ubi diuturnus factus fuerit morbus, obscurior esse videtur, & insurgit, & cito sedatur. Hic, quum sic habuerit, in principio morbi cibos admittere non potest, & cito attenuatur, & corpus impotentiam multam habet. Morbus autem, si non statim curatus fuerit, aut sua sponte quieverit, interpositis quinque, aut sex mensibus, rursus insurgit. Intermittit autem maxime per hyemem. Hunc, si in principio acceperis, decem crustas in splenem urito, & statim sanum facies. Si vero non usseris, iisdem pharmacis curato, quibus & priores. Et aliis item iisdem, & potibus, ac laboribus. Sic enim celerrime sanum feceris; hujus autem color fit ex-
37 albidus, subpallidus, & squalidus. * Alius splenis morbus. Fit autumno maxime ab atra bile. Fit autem ab olerum multorum, quæ cruda eduntur, esu, & ab aquæ potu. Patitur itaque æger hæc. Quum morbus corripuerit, splenem vehementer dolet, & rigor, & febris apprehendit, & inedia ipsum habet, ac cibos aversatur, & corpus cito concidit. Splen autem magnus quidem non valde fit, verum durus, & ad viscera allabitur, & adhærens fugit. Hunc, quum sic habuerit, iisdem pharmacis, & eduliis, ac laboribus, quibus priores, curato. Et si se tibi exhibuerit, urito ipsum eo modo, quo etiam alios. Hic morbus in plerisque, si statim
38 curatus fuerit, brevi decedit. * Quatuor morbi regii. Primus quidem æstate maxime corripit, bile commota. Consistit igitur bilis sub cute, & in capite, quare statim corpus in alium colorem mutat, et fit pallidum, velut malicorium. Et oculi pallidi fiunt, et in capite sub pilis velut cortex subest, et rigor, ac febris corripit, et pallidum urinam mingit, et crassum subpallidum in ipsa subsidet, et mane, quandiu jejunus fuerit, ad cor, et viscera exugitur; et si quis ipsum alloquatur, aut interroget, ægre fert, et anxius fit, et non sustinet audire. Stercus autem excretum cum pallore albicat, et male olet. Hic, quum ita habuerit, maxime moritur in quatuordecim diebus. Si vero has effugiat, sanatur. Curare autem oportet ipsum sic. Quum febris remiserit, multa calida lavato, et aquam mulsam bibendam dato. Et sorbitionibus utatur ptisanæ succo, melle affuso. Mel autem non simul coquito, donec præterierint quatuordecim dies. Hi enim judicant, an lethalis sit morbus, aut non; postea vero bis in die lavato, et nutrito primum modicis quæcumque maxime admiserit, postea tamen plura dato. Vinum bibat album plurimum per diem, et si progressu temporis videatur tibi pallidus esse, et debilis, vomitum a cibis facere jubeto, velut in superioribus morbis habetur. Et si quidem ab his morbis quiescat, satis est; sin minus, veratrum bibendum dato. Post talem autem purgationem, ad vesperam edat mazam mollem, aut panis medullam. Obsonium vero edat, pullum gallinaceum percoctum, probe conditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, et uva passa alba. Vinum autem bibat album, austerum, vetustissimum. Alvum vero infra subpurgato, postera die succo cicerum alborum, melle affuso, utatur, et duas heminas ejusmodi succi ebibat. Tertia vero die initio facto, singulis diebus hanc aquam bibat, ex his rebus coctam foenicu-

fœniculi radices tenues ea copia, quanta tribus digitis comprehendi potest, in
duos aquæ congios mittito, ac coquito usque ad dimidias. Et cicerum alborum
chœnicen, in duobus aquæ congiis ad dimidias item coquito, & quod superest
excolatum sub dio per integram noctem exponito, & ambo hæc decocta misce-
to. Cum hac aqua & vinum temperatum bibat, & ipsam aquam solam, si velit, quam
plurimam bibat, & aliam aquam non bibat. Si vero hanc potionem non admi-
serit, aliam sic præparatam dato, Caricarum albarum chœnicen in duobus aquæ
congiis coquito, excolato, & sub dio per integram noctem exponito, postea hanc
aquam bibat, sive nudam ipsam voluerit, sive cum vino mixtam. Bibat autem non
acervatim multam, sed pro una vice dimidiam heminam, ut ne alvi profluvium
ipsi succedat, & modico tempore interposito rursus bibat, Commoda autem sunt
& hæc in potu data jejuno singulis diebus, trita, & in vini veteris albi hemina
diluta, apij semen, cucumeris semen, seniculi semen, cuminum Æthiopicum,
adiantum, coriandrum herba, uve passæ albæ. His, & illis in potu acceptis uti-
litatem percipiet, & celerrime sanus fiet. * Alius morbus regius, sive arcuatus, 39
Hic corripit tempore hyemis, & ex ebrietate, & rigore. Incipit autem primum ri-
gor invadere, postea etiam febris detinet. Et humor, qui est in corpore, conge-
latur in cute. Quod autem sic habeat, ex his ostenditur. Lividum est ipsius corpus,
& subdurum. Et venæ per corpus distentæ sunt pallidæ, majores autem, & cras-
siores sunt, quam prius. Et aliæ venæ subnigriores distentæ sunt. Et si quis aliquam
ipsarum secet, sanguis effluet pallidus, si pallidæ sunt venæ. Si vero nigræ fuerint,
niger sanguis effluet. Et vestem interiorem corpori adjacentem, præ pruritu non
sustinet. Hic promptus est ad iter faciendum, & ambulandum, sed præ debilita-
te crura labascunt, ac ipsum non sufferunt, & sitit vehementer. Hic morbus non
minus priore lethalis est. Procedit autem ad amplius tempus, si non in primis
diebus sanus fiat. Si vero morbus prolongetur, & ad octavum, aut nonum diem
duret, in morbum incidit, & morbus, & dolor magis premit, & exsurgere non
potest, Et plerique in hoc tempore statim pereunt. Huic, ubi sic habuerit, si quidem
principio morbi accesseris, quum jam septem dies præterierint, veratrum biben-
dum dato. Ventrem vero infra subpurgato per succum, velut priori. Et alia ea-
dem pharmaca dato. Exhibeto & cantharidas sine alis, & capite quatuor tritas,
& in vini albi hemina dimidia dilutas, modico etiam melle affuso. Atque has bis,
aut ter in die bibat, Progrediente vero morbo, balneis, & fomentis curato. Edat
autem, quæcumque admittit. Vinum bibat album, austerum, & alia eadem assu-
mat, quæ prior. Hic morbus diuturnus est, & gravis, si non ab initio probe fue-
rit curatus. * Alius morbus regius, Popularis appellatur hic, eo quod om- 40
ni tempore corripit, Fit autem a repletione maxime, ac ebrietate, & postquam ri-
guerit, statim sane corpus immutatur, & pallidum fit, & oculi pallidi valde sunt. Et
sub pilos, ac sub ungues morbus procedit. Et rigor, ac febris debilis tenet. Et de
bile est corpus, & in capite dolor adest. Et pallidum, ac crassum mingit. Hic mor-
bus minus lethalis est prioribus, & curatus brevi sanatur. Huic, quum sic habue-
rit, cubiti venam secato, & sanguinem detrahito, Deinde fomento adhibito, ela-
terium bibendum dato. Tertia vero die rursus infra subpurgato cum lacte asi-
nino. Reliquas vero sorbitiones, & potus, ac edulia eadem dato, quæ priori. Et
caput ipsius frequenter purgato, & de succo bibendum dato, Et multa calida ip-
sum lavato, ac carnem defricato, & defrictas sordes in vino albo bibendas da-
to, & ad alia omnia iisdem utatur, & brevi sanus evadet. * Alius morbus re- 41
gius. Fit quidem a pituita, hyeme autem maxime corripit, & color ipsius ægri est
albus, & pectora ipsius pituita plena fiunt, & spuit salivam, & quum exscreat, sin-
gultus ipsi oboritur. Et album lotium, ac crassum mingit, & in urina subsidet, vel-
ut farina Hic morbus non est lethalis, & brevi sanatur, Huic, quum sic ha-
buerit, cnidium granum bibendum dato. Et post purgationem, succi ptisanæ qua-
tuor heminas, melle affuso, exsorbendas dato. Superiorem vero ventrem, vomi-
tu inducto, velut in prioribus purgato. Sic enim facillime pituitam a pulmone,
& arteriis abduxeris. Sed & gargarismum ipsi frequenter præparato. Hic aliquan-
do etiam febrit debili febre, & horror tenuis succedit. De cætero vero iisdem, qui-
bus priores, curato, & pharmacis, & fomentis, & balneis, & eduliis, & potibus,
& sorbitionibus. Sic enim maxime sanum facies.

SECTIO III.

42 * *Morbus, Typhos vocatus.*

Typhos quidem appellatur hic morbus, hoc est stupor attonitus, corripit autem tempore æstatis, quum canis sydus oritur, bile per corpus commota. Statim igitur ipsum febres fortes tenent, & calor acutus, & a gravitate debilitas, & crurum, ac manuum impotentia; maxime enim inutilia ipsi fiunt hæc membra, & venter turbatur, & quæ secedunt grave olent. Et tormen forte succedit. Sed & hæc patitur: si quis ipsum erigere velit, erigi non potest, neque oculis videre potest præ calore. Et si quis ipsum interrogat, præ dolore respondere non potest. Quum autem moriturus est, acutius videt, & loquitur confidenter, & bibere, ac edere cupit, & si quis det, quod edat, brevi etiam animam emittit, si non evomuerit.
42 Huic morbus hic judicatur in septem, aut quatuordecim diebus. Multi vero perveniunt etiam ad viginti quatuor. Si igitur hos transierit, sanus erit. Nam in his diebus judicatur, an lethalis sit morbus, aut non. Hunc, quum ita habuerit, sic curato. In primis quidem diebus a balneo abstineat. Ungatur autem vino, & oleo tepido in lecto, & a cibis abstineat. Sorbitiones autem tenues frigidas dato. Vinum autem bibat nigrum, austerum, si ipsi conducat. Sin minus, album, aquosum, austerum. Si vero sitis fortis premat propter calorem, potu acervatim dato, evomere jubeto, bis, aut ter hoc repetito. Et quum calor habuerit, lintea aqua frigida tincta apponito, qua parte se maxime ardere dixerit. Si vero horrorem habuerit corpus, frigefactoria remittito. Hic, quum doluerit, ab hujusmodi maxime dolore periclitatur, ne repente animam relinquat. Verum exhibere oportet ipsi doloris caussa festinanter eadem pharmaca, quæ ei, qui a pleuritide tenetur. Quum autem exsurrexerit, cibo, & potu, & balneis quamcelerrime refocillato. Morbus enim est difficilis, & pauci effugiunt. * Alius typhos. Corripit quidem hic
43 morbus omni tempore, fit autem propter corporis humiditatem, quum cibos humidos, & potum multum carnes combibunt, & fluidæ fiunt, ab his maxime fit morbus. Incipit igitur febris tertiana, aut quartana, in principio fiens. Et dolor fortis in capite consistit. Aliquando etiam in corpore intermittens. Et vomit salivam, & frequenter eructat, & oculorum regiones dolet, & facies albescit, & tumor in pedes descendit. Quandoque vero etiam totum corpus intumescit. Et ad pectora, & ad dorsum aliquando dolor currit, & venter turbatus est, & oculus fortiter tuetur, & salivam multam, & spumosam expuit, & in faucibus detineri videtur, & exasperat ipsas. Sæpe vero etiam inflammantur fauces. Hic, ubi sic habuerit, & dolor ita presserit, & erectæ cervicis spiratio fortis inciderit, quandoque derepente præ dolore animam emittit in septem diebus, aut quatuordecim. Multi vero usque ad viginti quatuor dies durant. Sæpe vero etiam derepente morbus remittit, & æger sanus esse sibi videtur. Verum observare oportet, donec quatuor, & viginti dies præterierint. Si enim has effugerit, non ita valde moritur. Huic, quum ita habuerit, in primis diebus sorbitiones dare oportet, farinam coctam, tenui melle affuso. Vinum vero dandum est nigrum, paulatim, prout voluerit, temperatum. Cibi autem ne exhibeantur, priusquam hi dies præterierint. Polypi vero in vino cocti edendi dentur, & jusculum sorbendum. Et raphanidas multas edat, & nasturtii semen torrefactum, molitum, ac cribratum, vino nigro acerbo affuso, bibat. Et polenta tenuis modica mane bibenda detur. A balneo autem abstineat, donec hi dies præterierint. Vino vero, & oleo tepefactis in lecto illinatur, & extergeatur. Et fructus pæoniæ grana decem in vino nigro cocta bibenda dato, & rapi probe percocti succum sorbeat, caseo insulso conditum, & papavere, & sale, & oleo, & silphio, & aceto. Si vero etiam pharmacum bibendum dare volueris, cnidium granum dato. Et post purgationem, farinæ coctæ, & pinguis duas heminas exsorbendas dato. Vinum autem bibat idem. Ex pharmacis, & sorbitionibus, ac potibus, quicquid dederis, profuerit, sive singulatim, sive plura simul exhibueris. Atque sic celerrime sanum feceris. Morbus autem est gravis, & pauci ef-
44 fugiunt. * Alius typhos: hic quidem propter hoc fit. Quum bilis putrefacta ammixta fuerit sanguini, per venas, & articulos, quum sanguis steterit, consistit quidem maxime in articulis. Incumbit autem quandoque etiam in reliquum totum corpus, & dolores acutos exhiber, et multi ex hujusmodi morbo claudi fiunt, quum bilis in articulis conclusa in tofum callescit. Dolor autem intermittens corripit per tres, et quatuor dies. Hunc, ubi sic habuerit, hoc modo curato. Dolore in corpore prævalente, tepefactoria facere, et adhibere oportet, oleo prius illito. Quum autem remiserit, veratrum ipsi dato, toti corpori antea fomento adhibito. Postera die serum caprinum coctum bibendum dato duorum congiorum mensura, ita ut in alterum congium mel affundas, et in alterum sal adjicias, deinde poculis vicissim permutatis bibat, donec totum ebiberit. Ad vesperam vero post purgationem, lenticulæ heminam sorbeat, et betarum pinguium heminam, polenta inspersa, ebi-

bat. Et pulli gallinacei carnem, aut columbæ, aut turturis, aut oviculæ, aut suis pinguem edat. Veratrum autem per sextum diem dato, & si alicubi in articulis tumor fiat, & discessus fieri nolit, cucurbita affixa sanguinem detrahito, punctura per acum triangularem facta in genua, si in genibus tumor fuerit. Verum nullum ex aliis articulis perpunxeris. Interpositis autem diebus cibum accipiat, panem maxime assatum. Mazam vero maxime oleo, & melle subactam. Obsonia vero habeat, maxime quidem assatas carnes volucrium, non salsas; sin minus, etiam coctas, conditas, verum sine caseo, & sesamo, & sale. Piscibus autem utatur carnosissimis, assatis eodem modo, velut carnes, & coctis origano conspersis, ac oleo ipsis affuso. Vinum autem bibat album, si conducat, aut si hoc non commodet, nigrum, & in deambulationibus se exerceat per diem & post cœnam, & mane. Serum autem, & lac pro tempore semper bibat. Si vero tibi visum fuerit, etiam asininum lac decoctum dato. Et si sanus fiat, in custodia ipsum esse oportet, ut ne a frigore, & æstu lædatur, & cibis non valde expleatur. Periculum est enim, ne morbus revertatur. Hic itaque morbus, si sic curetur, in sex mensibus sanatur. In tot enim mensium spatio judicatur, an mortalis sit, aut non, etiamsi statim curetur. Nam morbus est gravis, & plerisque commoritur. * Alius typhos. Fit quidem hic morbus in tempore pomorum, 45
quum quis se fructibus mollis corticis, & foris non lignosi, omnis generis repleverit. Plerisque vero etiam ab his factus est talis morbus, ubi videlicet placentarum, & liborum sesaminorum, & aliorum dulciariorum ex melle paratorum, esu se insatiabiliter expleverunt. Mel enim coctum æstuosum est, & ventri adheret; postea, quum concoctum fuerit in ventre, effervescit, & venter derepente attollitur, & ardet, ac dirumpi videtur. Deinde repente ventris profluvium succedit, & quum semel secedere inceperit, per multos dies purgatur, & multi post hanc purgationem sani fiunt. Quum igitur sua sponte purgari cessaverit, lentium succi tres semicongios ipsum ebibere cogito, sale adjecto; post purgationem vero succi, ad vesperam lenticulæ frigidæ non salsæ heminam sorbeat. Multum autem silphii in ipsam deradat, & betæ pinguis non conditæ heminam, polenta inspersa. Vinum autem bibat nigrum, austerum, paulatim. Reliquo vero tempore eadem faciat. Et cibos accipiat panem exassatum, & mazam oleo, & melle quammaxime subactam. Primis autem diebus farinam edat coctam frigefactam, melle affuso. Vinum autem bibat nigrum, acerbum, & donec quieverit morbus, hæc assumat. At qui ex fructibus morbo arreptus est, flatum sentit, & tormen, & dolorem, & cibi secedere non volunt, & venter ipsius magnus, ac durus est, & rigor, ac febris habet. Huic, si quidem sponte turbatus fuerit venter, in viginti diebus adminimum purgatur. Et quum purgare cessaverit, sanus statim erit. Si vero non fuerit purgatus, purgato ipsum hippophais succo, aut cnidio grano. Ad vesperam autem eadem exhibeto, quæ ei, qui sponte purgatur. Postera die, si febris habuerit, quietem habeat. Et de eodem vino in aqua frigidissima ipsi bibendum dato. Si vero febris non habuerit, victu utatur non humido, sed fortiore. Et deambulet, conjectura juxta cibos facta. Ab hoc morbo multis jam aqua intercus facta est. Et si tibi clysterem adhibere visum fuerit, eadem, quæ etiam hydropico, per clysterem infundito. Si vero volueris, hæc infundere potes. In aquæ mulsæ hemina herbam thapsiæ coquito, & sic infundito. Hic hoc modo curatus celerrime sanus erit. * Alius typhos. Fit hic morbus, quum 46
humor, qui est in corpore, putrefactus fuerit, & magis, quam opportunum est, resiccatus. Fit igitur æger hoc morbo correptus, specie limpidus, ac humectus, subpallidus, pellucidus, & vesicæ urinæ similis, verum non intumescit, sed tenuis, & aridus est, ac debilis. Attenuantur autem in corpore maxime claviculæ, & facie fortiter gracilescit, & oculi valde sunt excavati, & hæc quidem a morbo patitur. Color autem corporis niger est, caussa vero hæc est. Quum bilis atra in venas, & ad cutem subierit, & postea calor successerit, necesse est a calore venas comburi, ac resiccari. Quare sanguis e venis excedit, hæc igitur patitur. Hic tenuis fit, & fortiter gracilis, & oculis raro nictat, & muscas a stragulis venatur. Et gravitas ciborum major est, quam quum sanus esset, & lucernæ extinctæ odore delectatur, & frequenter semen per somnum effundit. Sæpe vero etiam inter eundem genitura ipsi exit. Huic, quum sic habuerit, ventrem nigro veratro purgato, supernum videlicet, infernum vero scammoniæ succo. Post purgationem vero eadem, quæ & aliis dato, & serum, ac lac bubulum, aut caprinum pro tempore exhibeto, dato & lac asininum decoctum ad purgationem. Hic ita curatus in duobus maxime annis sanus fit. Cibos autem, quos vult, assumat, & quammaxime nutriatur, & deambulet, conjectura ad cibos facta. Hic morbus corripit majorem viginti annis. Ubi vero corripuit, si non a principio morbi quis curatus fuerit, non desinit, nisi viginti anni præterierint, sed adhæret. Postea ab aliquibus, dum curantur, decedit. Morbus autem gravis est. * Volvuli por- 47
ro vocantur hi morbi, fiunt autem maxime ab his. Si hyemis tempore quis calido, & humido victu utitur, & non deambulationibus se exerceat, respectu ad cibos facto. Verum repletus semper dormit, & deinde longum iter perficere cogatur, frigore sæviente. Deinde riguerit sub ossa, hæc igitur patitur. Flatus in toto corpore oboritur, & color ipsius fit plumbiformis, & riget semper, ut etiam calida ipsi affusa, calida esse non videatur. Corpus autem ipsius, dum lavatur, a calida desquamatur,

maxime

maxime scrotum, et si digito corpus compresseris, impressionem facies, et notæ tibi apparebunt, velut in farina aqua subacta. Maxime autem in potibus impressionem perfert. Crura vero ipsius gravia sunt, et si obambulet, tremit, et si ad acclivem locum iter faciat, vehementer anhelat, et ulnæ dependere videntur, et sitis urget noctu; cibi vero crudi secedunt, quousque ingessit. Huic, quum sic habuerit, fomento prius adhibito, cneorum bibendum dato, aut hippophais succum, aut cnidium granum; post purgationem vero eadem dato, quæ prioribus. Postera die lactis asinini cocti congium dato bis ebibendum, sale adjecto. Ad vesperam cœnet panem. Obsonium autem habeat, oviculæ carnes coctas, et polypos coctos in vino nigro, et jusculum sorbeat, et lenticulam habeat sic præparatam, heminam lentis coctam probe terito, deinde farinam ammisceto, et silphium derasum addito, et salem adjicito, et acetum affundito, et allium ad hæc simul coquito, et affusa aqua bis, aut ter fervefacito, et cum tudicula undiquaque expassa brachia habente, simul ipsa agitato, deinde ablata frigefacito. Sit autem non valde crassa, et odoris gratia etiam pulegium, ut simul coquatur, adjiciatur. Intermediis vero diebus, vomitus faciat per sextum diem. Verum alias atque alias ante vomitum, et pharmaci potum, fomentum adhibere oportet. Et per tertiam diem lavetur, si conducat; sin minus, ungatur. Et deambulet, si ita potens fuerit, conjectura ad cibos facta, et sambuci, ac conyzæ semper teneræ folia cocta edenda dato. Sic enim curatus, facillime deget, et morbus annum desinet. Multis vero jam sanis factis, post duos annos morbus reversus est. Sed si hoc contingat, eodem modo curetur. Si vero tertium revertatur, tumor quidem non succedit. Tenuis autem fit et gracilis, incipitque a facie attenuari, et colore exalbescit magis quam prius. Huic quandoque aqua intercus fit in ventre. Si igitur facta fuerit, secare ipsum non oportet, moritur enim, sed iisdem curare, quibus eum, qui a splene aqua inter cutem laboret. Hunc maxime in principio curare velis, et sic cito sanum facies. Opus autem habet morbus multa curatione. Est enim gravis.
48 * Alius volvulus arcuatus. Hic maxime æstatis tempore in palustribus regionibus corripit. Magis autem ab aquæ potu. Multi vero jam a tali morbo correpti sunt, ex volutatione ad solem capitis dolore affecti. Verum similia prioribus patiuntur, excepto colore. Nam pallidus fit æger, velut malicorium. Et oculi aliquando morbo arcuato implentur. Hunc, ubi sic habuerit, iisdem curare oportet, quibus priorem. Danda etiam in potu aqua a cicere albo cocta, et cum vino eadem permixta danda est; & caput ejus tetragono medicamento purgetur. Hic minus quam prior le-
49 thalis est, et vocatur volvulus arcuatus. * Volvulus hæmatites. Reliqua quidem eadem patitur cum prioribus. Incipit autem morbus autumno fieri. Hæc vero in morbo accedunt. Ex ore male olet a dentibus, et gingivæ discedunt, et a naribus sanguis fluit. Aliquando etiam ex cruribus ulcera pullulant, et alia sanescunt, alia emergunt. Et color niger fit, et cutis tenuis. Est autem ad deambulandum, ac laborandum promptus. Hunc, ubi sic habuerit, iisdem curato, quibus priores, et hæc per clysterem infundito. Cucumeris sylvestris folia quinque terito, et mellis dimidium heminæ ammisceto, itemque olei heminam dimidiam, et salis, quantum una manu comprehendere potes; et succi betarum heminas quatuor. Ad subpurgationem vero lactis asinini cocti heminas octo exhibeto, melle affuso. Bibat etiam bubulum lac pro tempore per quadraginta dies. Bibat item mane bubuli lactis duas heminas, tertia aquæ mulsæ parte ammixta, per intermedios dies. Hic morbus multa medela opus habet; sin minus, non exit, sed cum homine moritur. Vocatur autem volvu-
50 lus hæmatites. * Morbi crassi appellati. Ex crassis appellatis morbis hi maxime fiunt. Quum pituita, & bilis mixta fuerint in corpore, fluunt in ventrem, & quum congregata fuerint in ventre, attolluntur, & sursum, ac deorsum discurrunt, velut unda. Et rigor, ac febris corripit. Et dolor in capite consistit, & quum dolor circa viscera constiterit, suffocationem inducit. Aliquando vero vomit pituitam acidam, quandoque etiam salsam, & postquam evomuit, os amarum ipsi esse videtur. In lateribus autem rubores detinentur. Nam quum pituita in ventre sit, sanguis a caliditate congregatus in latera allapsus est, & rubores in lateribus excitat. Et calor maxime latera occupat, ac costas. Et dorsum ipsius incurvum fit. Et quum maxime doleat, corporis contactum non sustinet. Nam velut ex ulcere dolet. Et carnes præ dolore vibrantur, & testes contrahuntur, & in sedem, & in vesicam calor quidam, ac dolor irruit. Et mingit crassum, velut in aqua inter cutem. Et ex capite defluunt capilli, & pedes semper frigidi sunt, & dolor premit maxime latera, & dorsum, & collum, & ad cutem aliquid ipsi proserpere videtur. Morbus vero quandoque urget, quandoque remittit. In progressu autem magis assidue premit, & cutis capitis crassa, ac rubicunda est. Hic usque ad sex annos talia pati perseverat, postea & sudor multus diffunditur, & male olet. Sæpe vero etiam per somnum semen effundit. Quod vero per coitum emittit, subcruentum, ac sublividum prodit. Hic morbus fit propter calorem solis, & aquæ potum, proinde hunc, quum sic habuerit, cneoro, aut hippophae, aut cnidio grano dato, subpurgato, dato etiam lactis asinini cocti heminas octo bibendas, melle affuso; postera die post purgationem eadem, quæ aliis, exhibeto. Primis autem diebus ex iisdem nutriatur, ex quibus etiam is, qui ab aqua inter cutem correptus est, & deambulationibus se exerceat, si ita

potens fuerit. Si vero præ febribus impotens fuerit, & cibos edere non poterit, lenticulæ sorbitione utatur; potu vero vino nigro quammaxime austero. Hic morbus maxime corripit autumno, & tempore fructuum pomorum. Hic si quidem curatus fuerit in sex annis, satis est; sin minus, adhæret usque ad decem annos. Cum multis vero simul moritur, si non statim curatus fuerit. * Alius crassus morbus. 51

Tales crassi morbi a bile fiunt, quum bilis in hepar influxerit, & in capite constiterit. Hæc igitur æger patitur: hepar intumescit, & præ tumore ad septum transversum expanditur, & dolor statim in caput irruit, maxime vero in tempora, & auribus non acute audit. Sæpe vero etiam oculis non videt, & horror, ac febris corripit. Atque hæc quidem in principio morbi ipsi fiunt, intermittentia quandoque valde, quandoque minus. Quanto autem magis morbus progressus fuerit, tanto amplior dolor in corpore existit, & pupillæ oculorum disperguntur, ac hebetantur, & si digitum oculis admoveris, non sentit, eo quod non videt. Quod autem non videt, ex hoc cognoveris, quod admoto digito non nictat, & floccos de stragulis tollit, si quos viderit, pelliculos ipsos esse putans, & quum hepar magis ad septum transversum expassum fuerit, delirat, & ob oculos ipsi obversari videntur reptilia, & omnis generis peregrinæ feræ, & milites armati pugnantes, & ipse sibi inter ipsos pugnare videtur, & talia loquitur, velut qui videat pugnas, & bella geri, & invadit, & minatur, si quis ipsum exire vetet, & si surrexerit, crura elevare non potest, sed concidit, & pedes ipsius frigidi sunt. Et quum dormit, exilit a somno, & timet, quum insomnia viderit horrenda. Cognoscimus autem hoc, quod ab insomniis exilit, ac timet, postquam resipiscit: Nam insomnia denarrat, & ea, quæ corpore fecit, & quæ lingua loquutus est. Atque hæc quidem sic patitur. Quandoque vero etiam per totam diem, ac noctem voce privatus jacet, respirans spiritum multum acervatim. Quum autem delirare cessavit, statim e vestigio resipiscit, & si quis ipsum interroget, recte respondet, & cognoscit, ac intelligit omnia, quæ dicuntur, deinde rursus post modicum tempus in iisdem afflictionibus jacet. Hic morbus accidit maxime in peregrinatione. Et si quis alicubi per desertam viam iter faciat, & timor ipsum ex spectro corripiat. Fit etiam aliter. Huic, quum sic habuerit, veratri nigri obolorum quinque pondus in vino dulci bibendum dato. Aut hæc per clysterem infundito. Nitri Ægyptii magnitudinem tali ovilli terito, & mellis optimi cocti dimidiam heminam, & olei dimidiam heminam in mortario ammisceto, & aquæ a betis coctis heminas quatuor per noctem sub dio expositas addito; aut si volueris, pro beta lac asininum coctum ammisceto, & hæc mixta per clysterem immittito, sive febris habeat, sive non. Sorbitionibus autem utatur, ptisana cocta, melle affuso. Bibat etiam mel, & aquam, & acetum simul permixta, donec judicatus fuerit morbus. Judicatur autem in quatuordecim diebus ad summum, sive lethalis est, sive non. Multis autem jam hujusmodi morbus sedatus, rursus rediit. Si igitur redierit, periculum est, ne æger pereat. Judicatur autem morbus in septem diebus, an lethalis sit, aut non. Si vero has effugerit, non valde moritur, sed morbus in plerisque curatus decedit. Quum autem desiverit morbus, diæta bona utatur, quiete ingerens quæ venter suscipiat, & non comburantur, neque ventris profluvium succedat; ambo enim hæc periculosa esse videntur. Lavetur autem quotidie, & deambulet post cibos modice. Veste vero induatur levi, ac molli, & pro tempore anni lac, & serum bibat per quinque ac quadraginta dies. Hæc si fecerit, celerrime sanus erit. Morbus autem gravis est, & multa cura opus habet. * Alius morbus crassus. 52

Fit a pituita putrefacta. Quod autem putrida est, unde fit, ex hoc manifestum est. Eructat ab hac, quod odorem habet, velut si quis raphanides edisset. Incipit autem fieri talis morbus a cruribus, deinde ab his ascendit ad ventrem. Et quum in ventre constiterit, rursus decurrit ad viscera. Et quum in his constiterit, fugit, & vomitum facit, pituitam acidam subputridam educens, & ubi evomuit, non habet se ipsum, neque sibi constat æger. Deinde angustia fit circa viscera. Quandoque etiam in caput derepente dolor incumbit acutus. Et auribus acute audire non potest, neque oculis videre præ gravitate, & sudor multus diffunditur male olens, & maxime quum dolor habuerit, & morbum levat. Color autem ipsius arcuatus apparet. Hic morbus priore paulo minus lethalis est. Huic, quum ita habuerit, ventrem purgato, deorsum quidem per hippophaes, sursum autem per veratrum, & caput tetragono purgato, & quum a veratro purgatus fuerit, postera die lacte asinino cocto subpurgato. Tertia deinde caprino cocto, & similiter quarta, ac quinta. Reliquis vero viginti diebus, lac bubulum crudum, aut etiam caprinum dato, tertia aquæ mulsæ parte ammixta. Bibat autem lactis congium. Post purgationem vero deorsum versus, eadem pharmaca exhibeantur, quæ hydropicis. Reliquo tempore, quum lac bibit, cœnet panem exassatum. Obsonium autem habeat ex piscibus scorpium, aut callionymum, aut cuculum, aut squatinæ frustum cum condimentis coctum, ex carnibus ovillas, aut gallinacei pulli coctas. Vinum bibat album, si conducat; sin minus, nigrum austerum, deinde post cibum deambulet, ut ne frigeat. Si quidem igitur conducant, cibos huic dato, qui dicti sunt. Si vero non conducunt, sorbitiones dato ptisanæ, aut milii. In hoc morbo, si æger triginta dies transgressus fuerit, sanus fit; hi enim judicant, an lethalis sit, aut non. Est autem morbus gravis. * Alius morbus crassus. 53

crassus. Fit hic morbus a pituita alba. Congregatur autem in ventre, quum fe-
bres diuturnæ corpus occuparint. Initium hic morbus a facie sumit, & intume-
scit facies, deinde descendit in ventrem, & ubi in ipso constiterit, ventrem ma-
gnum attollit, & corpus velut a labore lassatur, & in ventre gravitas inest, &
dolor fortis, & pedes tument, & si pluvia in terram effundatur, pulveris odo-
rem non sustinet. Si vero in pluvia steterit, & terram odoret, derepente cadit.
Hic morbus interquiescens, longiore tempore quam prior, occupat, & tardius decedit.
Curare vero ipsum oportet iisdem, quibus hydropicum, fomentis videlicet, & phar-
macis, & edulijs, ac laboribus. Hic morbus per sex annos maxime obtinet. Dein-
de decedit temporis progressu, si probe curetur, etiamsi non in principio fuerit cura-
54 tus. Est autem morbus difficilis, & multa cura opus habet. * Coxendicum mor-
bus ex his maxime caussis fit plerisque. Si quis diutius in sole versetur, & coxendi-
ces fuerint calefacti, & humor, qui est in articulis, a calore fuerit resiccatus.
Quod autem id, quod resiccatur, condensatur, ac constringitur, hoc mihi signum est.
Æger enim articulos vertere, aut movere non potest præ dolore, qui est in ipsis,
& eo, quod vertícula sunt compacta. Dolet autem maxime lumbos, & vertícula ex
obliquo juxta coxendices, & genua, consistit autem dolor multo tempore in inguini-
bus, similique coxendicibus, acutus, & æstuosus, & si quis ipsum erigat, aut trans-
moveat, præ dolore ejulat, quammaxime potest. Aliquando etiam convulsio succedit,
& rigor, ac febris, fit autem & a bile, & pituita, fit item a sanguine dolor consimilis
velut ab omnibus morbis, & rigor, ac febris aliquando corripit debilis. Cæterum eum,
qui a sole hoc morbo correptus est, sic curare oportet. Corpus ipsius fomento
humectetur, & cibi, ac potus, & alia, quæ exhibentur, tepida, ac humida præ-
beantur, atque hæc omnia cocta. Cibo utatur, maza molli, vino dulci non subacta. Vi-
num bibat album, aquosum, & corpore quietem habeat; & quamvis impotens fuerit,
ut exsurgat, tamen modice singulis diebus deambulet, & ne frigeat, & non multa
aqua lavetur, & quum tibi bene habere visus fuerit, & corpore humidus esse, leni
fomento vehementer foveto. Magis enim remittit, & condensationem ex articulis
humectat, ac relaxat. Deinde postera die cnidium granum bibendum dato. Si vero
non profuerit, hæc per clysterem infundito: cumini heminam dimidiam terito, &
colocynthidem integram, parvam, ac rotundam in mortario tundito, ac cribrato, &
nitri rubri Ægyptii minæ quadrantem torreto, ac terito. Atque hæc in ollam conji-
cito, & olei heminam, mellis heminam dimidiam, vini albi heminam, & succi betæ,
quantum videbitur, affundito, & donec bonam crassitudinem habere visa fuerint, co-
quito. Deinde per linteum excolato, & si mel non simul coquere velis, mellis Atti-
ci heminam ipsis ammisceto. Si vero Atticum non habeas, optimi alias cocti hemi-
nam in mortario ammisceto. Si vero crassius fuerit hoc infusum, de eodem vi-
no affundito, justæ crassitudinis respectu habito, & per clysterem infundito, dein-
de usque ad dies tres purgari sinere oportet. Si vero pluribus diebus purgetur,
bubuli, aut caprini lactis heminas tres ebibendas dato, deinde betas pingues, non
salsas, condimentis conspersas, edendas exhibeto. Ex hoc morbo multi claudi fa-
55 cti sunt. * Si vero a bile morbus fiat, veratrum deorsum purgans ipsi bibendum
dato, aut scammoniæ succum; post hujusmodi vero purgationem, succi ptisanæ
melle affuso, heminas duas exsorbendas dato; postera vero, aut tertia die adhibi-
to fomento, lacte asinino cocto subpurgato. Ad vesperam autem pinguis betæ
heminas duas edat, polenta inspersa. Vinum bibat album, aquosum, dulce & nunc,
56 & post pharmaci purgationem. * Si vero a pituita ægrotet, cnidium granum, aut
hippophaes, adhibito prius fomento, bibendum ipsi dato; post purgationem vero
easdem sorbitiones, ac potus exhibeto. Itemque lactis potionem. Intermediis autem die-
bus, diæta quamlevissima utatur. Et si quidem ab his utilitatem sentit, bene est; sin mi-
nus, ipsum urito multis, ac profundis crustis inustis, in osseis quidem partibus
57 per fungos, in carnosis autem per ferramenta. * Si vero a sanguine ægrotarit, fomen-
tum adhibeto, & cucurbitam affigito, & venas in poplitibus secato. Si autem tibi
visum fuerit, etiam cnidium granum ipsi bibendum dato. Diæta vero quamsiccissi-
ma utatur. Vinum autem ne bibat. Si vero bibere velit, quamminimum, & aquosis-
simum dato, & modice deambulare jubeto, aut si potens fuerit, plurimum. Condu-
cit autem & a pituita ægrotanti talia facere. Si vero stare non possit, in lecto ipsum
quamfrequentissime circumferre oportet, a quacumque caussa ægrotarit, per omnia si-
58 militer, ut ne intus chartilago concrescat. * Si vero concreverit, & articuli conglu-
tinati fuerint, omnino necesse est hominem claudum fieri. Et si clysterem adhibere
volueris, ei, qui a sanguine ægrotat, quo sanguinem, ac pituitam a coxendicibus
abducas, hæc infundere oportet. Salis pugillo trito, olei heminam, & de hordei
decocto duas heminas ammisceto, atque sic infundito. Si enim sic curationem fe-
59 ceris, celerrime sanum facies. Morbus autem gravis valde est, ac diuturnus. * Te-
tani tres. Si ob vulnus tetanus, sive distentio fiat, æger hæc patitur. Maxillæ con-
glutinantur, & rigent, & os aperire non potest, & oculi lachrymantur, ac detrahun-
tur, & dorsum conglutinatum riget, & crura flectere nequit, neque manus, neque
spinam. Quum autem lethalis fuerit, potum, & cibos, quos prius accepit, aliquando
per nares reddit. Hunc, quum sic habuerit, fovere oportet, & pinguiter unctum,

ad ignem non ita prope calefacere, & tepefactoria illito corpori adhibere. Et absinthium, aut lauri folia, aut hyoscyami semen, & thus terito, deinde vino albo diluta in ollam novam infundito, & oleum pari cum vino mensura affundito, & cum his calefactis large calidis corpus, ac caput illinito. Postea super pelliceum indumentum reclinatum, ita ut pars, ad quam fuit animalis cato sursum vergat, mollibus, ac puris stragulis, ac vestimentis contegito, quo vehementer exsudare possit. Aquam vero mulsam tepidam, si quidem hanc bibere poterit, per os exhibeto. Si vero non poterit, per nares infundito. Vinum autem album quamjucundissimum, ac plurimum bibendum dato. Hoc quotidie facere oportet, donec sanus fiat. Est autem morbus gravis, & statim curatione opus habet. * Opisthotonos. In distentione 60
retrorsum flente (opisthotonum vocant) alia quidem eadem æger patitur. Fit autem, quum tendines, qui sunt retro, in cervice ægrotarit. Ægrotat autem aut abangina, aut ab uva, aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquando etiam a capite febribus succedentibus, convulsio succedit. Jam vero etiam a vulneribus. Hic trahitur in posteriorem partem, & præ dolore circa dorsum, ac pectora ejulat. Hic convellitur vehementer, ut vix detinere possint ipsum præsentes, ne e lecto excidat. Hic sæpe in die dolore affligitur, sæpe etiam levius degit. Huic sic habenti eadem exhibere oportet, quæ priori. Morbus autem adhæret ad summum diebus quadraginta. Si vero hos evaserit, sanus fit. * Alius tetanus. Hic tetanus minus lethalis est, 61
quam priores. Fit autem ab iisdem. Multi vero etiam ex casu in partes posteriores a morbo correpti sunt. Patitur igitur æger hæc. Totum corpus convellitur. Aliquando vero quacunque corporis parte id contigerit, convellitur, & primum quidem obambulat. Postea temporis progressu in lectum cadit, & rursus remittit & dolor, & convulsio, & si surrexerit, & fortassis ad paucos dies obambularit, postea rursus in iisdem afflictionibus jacet. Atque hæc patitur, ac transmutat per multum tempus; & si quid comedit, non secedit infra, nisi difficulter, atque hoc combustum. At in pectoribus hæret cibus, & suffocationem inducit. Hunc, si iisdem curaveris, quibus priores, celerrime sanum facies; clysterem vero ex ptisana cocta tenui, ac melle adhibeto.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE VIRGINUM MORBIS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Morborum natura quatenus cognosci possit. Spectra falso imaginata multis mortis caussam fuisse.*

2 *Cor quomodo fatuum reddatur, & ex eo torpedo, ex hac delirium fiat. Similitudo. Quomodo, & qua ratione sanguis pedibus torporem inducens, ab aqua frigida ad seipsum revertatur. Sanguis cordis torporem, & delirium inducit. Febres erroneæ quando dicantur. Insaniæ, clamoris, timoris, strangulationis, mæroris, &c. in mente motarum caussæ.*

Voluptas sine spectris, in animi impotentia.

3 *Insaniæ curatio est sanguinis detractio, in virginibus autem, si viris jungantur, quam citissime.*

PRINCIPIUM sit mihi compositionis eorum, quæ perpetua 1
sunt in arte medica. Non enim possibile est morborum naturam cognoscere, siquidem artis est invenire, nisi quis noverit naturam in indivisibili, ex qua in principio discreti sunt: primum de morbo sacro appellato, & de attonitis, sive syderatis, & de timoribus, ex quibus adeo fortiter pavent homines, ut delyrent, & dæmones quosdam videre se putent, ipsis inelios, quandoque nocte, quandoque interdiu, aliquando vero utroque tempore. Postea ab hujusmodi spectris multi jam se strangulaverunt, plures autem mulieres, quam viri. Est enim muliebris natura animi magis dejecti, ac imminuti. Cæterum virgines nubiles, & maturæ viro, hoc magis patiuntur, una cum mensium descensu, antea non valde hinc afflictæ. Postea enim sanguis in uteros confluit, velut effluxurus. Quum igitur osculum exitus non fuerit apertum, sanguis autem amplius influxerit propter cibos, & corporis augmentum, tunc sanguis non habens effluxum, præ multitudine resilit ad cor, & ad septum transversum. * Quum 2
igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpedo, postea ex torpedine delyrium apprehendit. Quemadmodum quum aliquo longo tempore desidente, sanguis ex coxis, ac femoribus depressus, in tibias, ac pedes torporem inducit. A torpore autem pedes ad iter faciendum impotentes fiunt, donec sanguis ad se ipsum revertatur. Revertitur autem celerrime, quum steterit in aqua frigida, quæ ultra malleolos madefaciat. Atque hic quidem torpor facile cedit. Cito enim propter venarum rectitudinem refluit. Et locus corporis non est periculosus. At ex corde, & septo transverso tarde refluit. Venæ enim obliquæ sunt,

sunt, & locus periculosus, & ad delyrium, ac insaniam paratus. Quum enim hæ partes repletæ fuerint, & horror eum febre ingruit, erroneas febres appellant. His autem sic habentibus, præ acuta quidem inflammatione, insanit, præ putredine vero clamat, præ caliginositate autem timet, ac formidat, præ compressione vero circa cor strangulationes parat, præ sanguinis autem malitia, animus mœrens, ac anxius malum attrahit. Sed & alium horribiliter compellat, & in puteos prosilire, ac incidere jubet, & strangulari, tamquam meliora sint hæc, & omnem vitæ utilitatem excedentia. Aliqnando vero sine spectris, ac phantasmatis voluptas quædam adest, ex qua mortem velut bonum aliquod amat; postquam autem resipuit homo, mulieres tum alia multa, tum pretiosissimas muliebres vestes Dianæ consecrant, a vatibus id jubentibus deceptæ. * Cæterum curatio, ut hine liberentur, est sanguinis detractio, si nihil fuerit, quod impediat. Ego vero jubeo virgines, quum hujusmodi patiuntur, quamcitissime viris cohabitare. Si enim conceperint, sanæ fiunt. Si vero hujusmodi non affuerint ipsis simul cum pubertate, aut paulo post corripientur, si non viro nupserint. At vero ex mulieribus viro junctis steriles magis hæc patiuntur.

3

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE NATURA MULIEBRI.

Argumentum in Librum sequentem.

Glans

SECTIO

SECTIO I.

1 DE muliebri natura, ac morbis hæc dico. Maxime quidem numen in hominibus caussam esse; postea vero naturas mulierum, & colores. Nam quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt & fluidiores. Nigræ vero duriores, acerbioresque, ac adstrictiores. Quæ vero vini colorem referunt, medium quid inter utrasque habent. Sic autem & in ætatibus contingit. Juvenculæ enim humidiores sunt, & multo sanguine plerumque refertæ. Aniculæ vero sicciores, & modicum sanguinem habentes. Mediæ autem medium quiddam inter utrasque habent. Oportet autem, eum, qui hæc recte tractare velit, primum quidem ex diis ordiri. Deinde mulierum naturas discernere, itemque ætates, & tempora, & locos, in quibuscumque degunt. Frigidi enim loci fluidi sunt. Calidi vero
2 sicci, & stabiles. Initium autem faciam ab humido secundum naturam. * Si aqua intercus in uteris oboriatur, menses pauciores, ac deteriores fiunt. Deinde repente deficiunt, & venter intumescit, & mammæ siccæ fiunt, & reliqua male habent. Et in ventre sibi habere videtur, & ex his cognosces, quod aqua inter cutem laborat. Sed & in ore uterorum significationem de se præbet. Tangentibus enim gracile apparet, & calor, & aqua ipsam corripit. Quum autem tempus amplius processerit, dolor imum ventrem, & lumbos, ac laterum mollitudinem occupat. Hic morbus maxime fit ex abortu. Accidit item ex aliis. Quum sic habuerit, calida lavare oportet, & tepefactoria adhibere, donec dolor sedetur, pharmacum autem deorsum purgans bibendum dare oportet, post pharmacum vero uteros bubuli stercoris fomento fovere, & postea medicamentum cum cantharide præparatum apponere. Et interpositis tribus diebus id, quod cum felle paratur. Una vero die interposita, per triduum aceto infuso colluatur; & si quidem venter mollis, & vacuus fiat, & febres sedatæ fuerint, & menses prodeant, viro condormiat. Sin minus, rursus eadem facito, donec menses procedant, & aliquibus subdititiis utatur. Intermediis autem diebus crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra, & sambuci fructum, jejuna in vino, & mercurialem quamplurimam edat, & allium coctum, ac crudum, & cibis mollibus, & polypis, ac
3 aliis mollibus utatur. Si vero pepererit, sana erit. * Si uteri ad hepar accesserint, muta derepente fit, & dentes conserit, & color niger fit, patitur autem hæc derepente, dum sana est. Fit autem hujusmodi affectio virginibus maxime antiquis, & viduis, quæ juvenculæ sunt, & pepererunt, ac viduæ manent. Quum sic habuerit, depulsione per manum infra facta, sub hepate, aut sub præcordiis fascia deligato, & aperto ore vinum odoratissimum infundito. Et graveolentia naribus adhibeto, ac suffito. Sub utero vero bene olentia. Postquam autem resipuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato, & lac asininum postea bibendum exhibeto. Deinde uteros odoratis foveto, & medicamenta cum bupresti præparata apponito. Postridie vero metopon unguentum. Intermissis autem duobus diebus, uteros cum odoratis colluito. Et postridie pulegium apponito; die vero una interposita, aromata suffito. Atque hæc quidem viduæ facito. Virginem autem ut viro cohabitet, persuadeto, ad uteros vero nihil adhibeto, neque pharmacum bibendum dato, verum conyzam, & castoreum in vino jejunæ exhibeto,
4 & caput odoratis ne ungat, neque odorata olfaciat. * Si uteri prociderint, & foras egressi fuerint, calor habet maxime pudenda, & sedem. Et urina paulatim destillat, ac mordet. Hæc patitur, si ex partu progressa viro condormierit. Quum autem sic habuerit, myrti baccas, & loti ramenta in aqua coquito, & aquam per noctem sub dio exponito, & pudenda cum eo decocto quamfrigidissimo perfundito, & eadem trita pro cataplasmate adhibeto, postea bibens aquam lentium, & mel, & acetum, donec uteri fuerint elevati, vomat. Et lectum a pedibus altiorem facito, et graveolentia sub pudenda suffito; odorata vero sub nares. Cibis vero utatur mollissimis, ac frigidis. Et vinum aquosum album bibat. Ne lavetur au-
5 tem, neque cum viro dormiat. * Si vero penitus ex pudendis exciderint, dependent, velut scrotum. Et dolor corripit imum ventrem, & lumbos, et quum tempus processerit, ad locum redire non volunt. Morbus autem corripit, quum ex partu progressa uteros doluerit, aut cum viro in puerperii purgatione concubuerit. Quum vero sic habuerit, frigefactoria ad pudenda apponere oportet, et quod foris est depurgatum, et cum vino nigro, in quo malum punicum coctum est, ablutum, intro detrudere. Deinde mel, et resinam mixta infundere. Decumbat autem supina pedes sursum extentos habens, postea spongias imponito, et ex lumbis deligato. Quum autem sic habuerit, a cibis quidem abstineat, potu vero quampaucissimo utatur, donec septem dies præterierint, et si quidem sic ingredi voluerint, bene habet. Sin minus, summas uteri oras deradito, calefacito, abluito, ac cerato picato illinito, et alligata ad scalam muliere, scalam juxta caput pulsato, et uteros cum manu intrudito, postea crura ipsius alternatim colligato, et sic per diem, ac noctem sinito, et modicum ptisanæ succum frigidum dato, aliud vero nihil. Postera die decumbenti cucurbitam quammaximam ad coxendicem affi-

cem affigito, & multo tempore trahere finito; postquam vero detraxeris, ne scarificato, sed reclinatam finito, & nihil aliud, quam succum exhibeto, donec septem dies præterierint. Si vero sitiat, aquam dato frigidam quampaucissimam. Ubi vero septem dies præterierint, cibis mollissimis, ac paucissimis utatur. Si vero ventrem exonerare velit, decumbens exoneret, donec quadraginta dies prætereant, postea surgat, & paucissime obambulet, & ne lavetur, sed intra pudendum graveolentium suffitum admittat, & modica edat. * Si uteri adglutinati fuerint, incum- 6
bunt, & si contigeris, videbis locum durum sub lateris mollitie, & dolor corripit imum ventrem, & laterum mollitudinem, & lumbos, & in crura dolor irruit, eaque extendere non potest. Sæpe vero etiam suppurantur, & linamentis inditis curatæ, ac fluentes moriuntur, si non usseris, aut secueris. Quum autem sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & multa calida lavare, ac fovere, & quum recens lota, aut fota fuerit, jubere, ut admota manu, cum digito os uterorum abstrahat, & myrrham caloniam suffiat, rosaceo affuso. Bibat autem pæoniæ grana nigra quinque, castorio ammixto, in vino odorato, & in coxam sanam decumbat, & apponat. Baccarim unguentum, aut oleum album ad coxam sanam; & edat allium plurimum, & crudum, & coctum, & succum sorbeat, & cibis mollibus utatur. Postquam autem dolor quieverit, abduces euntem super sanam coxam, postea vero fomentum ex urina adhibeto, lauro inspersa, & a fomento cyclaminum apponito. Postera die lotæ suffitus ex aromatis adhibeatur. Cæterum ex hoc morbo maxime steriles fiunt. * Si complicatum fuerit os ute- 7
rorum, menses non prodeunt. Si vero prodeant, pauci, ac pravi sunt. Et ubi cum viro coit, dolet, & dolor imum ventrem tenet, ac lumbos. Et si contingat digitis, & os requirat, non est manifestum. Quum sic habuerit, urina humana foveatur, & post fomentum lenticulæ decocto lavetur, & postquam lota fuerit, uteri unguento Ægyptio foveantur. Et si odor ad nares ascenderit, spes est ipsam sanam fore. Et quum dormire voluerit, Ægyptium oleum in lana subdat. Postera vero die consideret, an magis correcti sint uteri, postea odoratis foveto, & purgatoria, quæ non mordeant, subdito, & post subdititia medicamenta, pari mensura aceti ad aquam ammixta, eluito. Quum autem menses prodierint, jejuna, & illota, & suffita cum viro coeat. Maxime vero hoc morbo steriles fiunt. * Si uteri 8
ad coxam decurrerint, & menses non procedunt, & dolor ad imum ventrem accedit, & ad lateris mollitiem, & digito contigeris, deprehendes os in coxa. Quum ita habuerit, calida lavato, & allia plurima edenda dato. Et lac ovillum purum bibat, & postquam lac purum exhausit, fomento adhibito, postea pharmacum infra purgans exhibeto. Quum autem purgata fuerit, rursus uteros foveto ex fœniculo, & absinthio permixtis. Ubi vero recens fota fuerit, os cum digito abstrahito, & scillam apponito, & interposita die, postea id, quod præparatur cum narcissino adhibeto. Si vero tibi purgata esse visa fuerit, netopon apponito, & postridie rosaceum unguentum. Cæterum prima mensium decurrentium die ab apponendo cessato; postera vero incipito, ubi defecerint. At in mensibus, si quidem sanguis eruperit, satis est; sin minus, cantharides quatuor bibat, pedibus, & alis, ac capite rejectis, & pæoniæ grana nigra quinque, & sepiæ ova, & apii semen, cum vino. Et si dolor habuerit, & urinæ stillicidium vexarit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam bibat aquosam. Si vero a prima non fuerit purgata, rursus bibat, donec fiat; postquam autem purgatio decurrit, jejuna cum viro coeat. In purgatione vero mercurialem edat, & polypos coctos, & cibis mollibus utatur. Liberabitur autem a morbo, si in ventre habuerit. * Si ex partu non fue- 9
rit purgata, tumet venter, & crura, & rigor, ac dolor imum ventrem, ac lumbos tenet. Quandoque etiam ad viscera ascendit, & animo linquitur. Atque hæc patitur, incipiente morbo; progressu vero temporis cavæ faciei partes rubescunt. Quum igitur sic habuerit, fomento uteris adhibito, cyclaminum apponito. Bibat autem medicamentum cum tæda præparatum, donec fluxus fuerit commotus. Ad os vero uterorum adipem anserinum illinito, & myrrham, & resinam tepidam, & quammaxime deambulet, & ante cibum mercurialem coctam edat, & allium, ac porrum, & brassicæ succum sorbeat, & cibis mollibus utatur, & magis matinis, et calida lavetur. A pinguibus autem, et dulcibus abstineat, donec sana fiat. * Si 10
uteri pituita impleti fuerint, flatus oboritur, et menses albi pituitosi superveniunt. Aliquando etiam sanguis tenuis pelliculis plenus, et præ humiditate cum viro coire non vult, et pallida, ac tenuis fit. Interrogare igitur ipsum oportet, an quod fluit, mordeat, et exulceret, et si non mordeat, pronunciare a cerebro fluxum esse. Si vero mordeat, a ventre. Si quidem igitur a ventre fuerit, a lenticulæ decocto vomat. Deinde veratro purgato, postea idem in nares immittito. Postquam autem superior venter tibi purgatus esse videbitur, pharmacum infra purgans bibendum dato. A cibis autem pinguibus, ac dulcibus abstineat. Acres autem exhibeantur velut commodi, nisi pudenda fuerint exulcerata, præstant autem frigidi. Et modice lavetur, non tamen calida, neque caput. Jejuna vero bibat hypericum, semen apii, salviam, in vino aquoso. Quum autem cessaverit fluxus, cum sicco grossorum eluito, et postea acerbis colluito. Est autem morbus gravis. * Si 11

uteri

uteri inflammati fuerint, menses omnino non prodeunt, aut pravi, & pauci. Et
quum jejuna est, vomitus ipsam corripit. Ubi vero quid ederit, vomit cibos, &
dolor imum ventrem, ac lumbos habet, & animi deliquium invadit. Venter autem
aliquando durus, aliquando mollis est, & inflatur, ac magnus fit, & putat se in ven-
tre habere. Si vero contigerit, plenitudo illa vacua fit. Huic usque ad decimum men-
sem tumor paulatim augescit, velut in ventre habenti. Ubi vero decem menses
praeterierint, venter aqua impletur, & umbilicus eminet. Et si digitum admove-
ris, os uteri gracile, & collapsum comperies. Et ubi menses apparuerint, pauci sunt,
& pravi. Et claviculae, ac collum attenuantur, & pedes intumescunt. Quum igitur
sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato, & ad uteros, quae purgant,
& non mordent, apponito. Et post appositionem uteros eluito, pari mensura aceti
acerrimi ad aquam ammixta, & mercurialem edat, & succum ejus, farina inspersa,
12 ubi cocta fuerit, absorbeat. Morbus autem est periculosus. * Si ignis sacer, erysipe-
las dictus, in uteris oboriatur, tumor fit a pedibus exorsus, & ad crura, & ad lum-
bos procedens. Quum autem tempus amplius processerit, intumescit etiam ven-
ter, & rigor, ac febris corripit, itemque debilitas. Prae dolore vero quiescere non
potest, sed jactat se ipsam. Dolor autem ex imo ventre ascendit ad lumbos, postea
sursum vergit ad praecordia, & pectora, & caput. Et mori sibi videtur. Quum au-
tem remiserit, torpor occupat manus, aliquando etiam inguina, & crura, & po-
plites, & fluida fit, & modico quandoque tempore sibi melius habere videtur. Dein-
de rursus eadem patitur, & corpus pustulis impletur, & facies rubescit, & si-
tis fortis tenet, & fauces siccae sunt. Hic morbus si praegnanti fiat, moritur; sin
minus, curata sanatur. Quum igitur sic habuerit, adhibere oportet, si dolor ha-
beat, frigefactoria, & ventrem turbare. Et si quidem in ventre habeat, cibis, ac po-
tibus utatur, a quibus foetus non corrumpitur. Si vero non secedant, clysterem
adhibeto. Si autem in ventre non habuerit, pharmacum bibendum dato, & ci-
bis paucissimis utatur mollissimis, ac frigidis, & mercurialem edat, & sambucum,
& neque salsa, neque pinguia, neque acria, velut est origanum, aut thymus, aut ruta.
Postquam autem calor, & strangulatio remiserit, & tumor non fuerit sedatus,
medicamentum fortius infra purgans postea bibendum dato. Morbum autem
13 hunc paucae effugiunt. * Si uteri praeter naturam hient, & menses plus, quam
oportet, prodeunt, viscosioresque, ac frequentiores, & genitura non manet intus,
Et si digito contigeris, os hians comperies, & febris, ac rigor, & dolor imum ven-
trem, & lumbos corripit. Hic morbus a fluxu sanguinolento corripit. Fit autem,
quum menses suppressi derepente eruperint. Huic, quum dolor maxime habue-
rit, tepefactoria apponito. Et quum remiserit, uteros foveto, & pharmacum in-
fra purgans bibendum dato. Et quae non mordent, subdito, & post subdititia
medicamenta, cum acerbis colluito, & quamminimum lavato. Cibis autem siccis-
simis utatur. Si vero his factis sana non fiat, pharmacum bibendum dato, a
quo sursum, ac deorsum purgetur. Et quum menses moti fuerint, & quum quieve-
14 rint, eiusdem modi victum exhibeto. Morbus autem lethalis est. * Si uteri
ad medium lumborum processerint, dolor imum ventrem habet, & crura con-
trahuntur, & quum alvum exonerat, dolores acutiores fiunt, & stercus cum vi
prodit, & urina destillat, & animo linquitur. Quum sic habuerit, fistula ad vesi-
cam alligata uteros sufflato, & fomentum adhibeto. Aut multo calido lavato,
& male olentia sub pudenda suffito. Sub nares autem odorata. Quum autem do-
lor cessarit, lenticulae decocto praepotato, pharmacum sursum purgans biben-
dum dato, a quo venter moveatur. Postquam autem uteri ad locum suum redierint,
medicamentum infra purgans bibendum exhibeto, & postea lac bibendum da-
to. Postea fomento ad uteros adhibito ex vino, medicamenta cum lauro praepara-
ta immittito, & apponito, quae non mordent, ammixto aceto. Postea aroma-
15 ta suffito. Caeterum steriles, & claudae fiunt ex hoc morbo. * Quum fluxus
albus obortus fuerit, velut urina asinina apparet. Et dolor imum ventrem habet,
& lumbos, & lateris mollitudinem, & tumores sunt crurum, ac manuum, & ca-
va elevantur, & oculi humidi sunt, & color arcuatus, ac albus fit. Et quum iter fa-
cit, anhelat. Morbus autem fit, si ubi natura pituitosa est, febricitarit, & bilis com-
mota purgata non fuerit. Si quidem igitur venter acuerit, ventris profluvia fi-
unt. Si vero ad uteros vertatur, fluxus fit. Postquam igitur ventris profluvium ha-
buerit, papaveris albi, ac rubri corticem pari pondere, & spinae fructum in vino
diluto terito, & polenta recenti inspersa bibat. Si vero velis, malicorium calido ci-
nere torrefactum, ac tritum ex vino bibat, pari polenta, ac farina inspersa. Mi-
nimum vero lavetur. Cibis autem utatur quamsiccissimis, ac frigidis. Ubi vero flu-
xus quieverit, pharmacum bibendum dato, a quo superna purgentur, & lac asini-
num bibat. Postquam autem infra purgata fuerit, bubulum lac bibat, ad dies qua-
draginta, si poterit meracum, sub dio per noctem expositum, quarta aquae par-
te ammixta. Vesperi vero, ubi ebibit, alicam sorbeat. Quum autem decem dies
fuerint transacti, lactis, & aquae decimam partem detrahito: quantum autem de-
traxeris, tantam tepidi recens mulcti portionem additam bibat, postridie ve-
ro duas portiones, ut in decem portionibus pro modico diluto sit meracum, et

ad qua-

ad quatuor dies bibat. Dum autem decimam partem detrahit, etiam de sorbi-
tione amplius addat. Postquam autem quatuordecim dies transegerit, decimam
lactis partem bibens; postea tertiam aquæ partem affundens, ad dies decem bi-
bat, & cibis utatur, & sic fiant omnes dies quadraginta. * Quum conceperit, 16
& uterum, ac partus gestarit, ea, quæ natura sterilis est, primum quidem menses
deficiunt, & pauciores fiunt, & tempus, in quo prius fiebant, transmittunt. Postea
derepente multi fiunt, & puri, ac fortes, & si quidem semel facti fuerint, de cæte-
ro secundum rationem in ventre habet. Sin minus, & primum fiunt, & iterum
atque iterum in mense, postea ex se ipso desinet fluxus, pallidaque, ac tenuis fit. Phar-
macum igitur & sursum, & deorsum purgans bibendum dare oportet. Et lac asini-
num postea bibendum, aut serum. Postea adhibito fomento, uteros medicamen-
to, quod non mordeat, purgato. Deinde cum aceto colluito. Postea aroma-
ta suffito. Hæc autem facito, ut prima mensium die facta sint. Et ne sit illota, & im-
pasta, cyceonem insulsum crassum bibens, & aromatis suffiatur, netopo affuso
& unguento rosaceo. Postea cum viro coeat. * Si acetabula pituita plena fue- 17
rint, menses quidem bene succedunt, & in ventre habet. Corrumpit autem fœ-
tum, ubi fortior factus fuerit. Non enim retinere potest, sed abrumpitur. Cogno-
veris autem hoc modo. Humida fit, & mucosum, ac viscosum defluit, & non mor-
det, & in mensibus, ubi a fluxu purgari cessaverit, per duos, ac tres dies muci ab
uteris prodeunt. Hanc grossorum succo eluito, & collutione peracerba postea bis
aut ter facta, de cætero apponito id, a quo pituita purgatur, & mollia fomenta ad-
hibeto. Et post subdititia apposita, pari mensura aceti ad aquam admixta, elui-
to, & in mensibus aromata suffito; postea impasta, & illota cum viro dormiat.
* Quum menses occultati fuerint, dolor imum ventrem tenet, & onus incumbe- 18
re ipsi videtur, & lumbos dolet, ac laterum mollitudinem. Quum vero ad præ-
cordia uteri allapsi fuerint, suffocant, & ubi frequenter acida evomuit, ad modi-
cum tempus melius habet. Dolor autem & ad caput, & ad collum procedit. Post-
quam igitur allapsum parant, aut allapsi sunt, tepefactoria adhibeto, & graveolentia
suffito, infra autem odorata, & castorium bibendum dato, & conyzam. Ubi ve-
ro deorsum prociderint, infra graveolentia suffito, sub nares autem odorata. Se-
datis autem doloribus, pharmacum bibendum dato. Et lac asininum postea bi-
bendum. Deinde succum, a quo vomat, dato, & ad nares apponito. Postquam autem
purgaveris, fomento uteris adhibito ex his, quæ cum lauro præparantur, id, quod
ex narcisso præparatur, apponito. Et tribus interpositis diebus, fomento adhibi-
to, id, quod ex canthatide præparatur, apponito, & postera die adipem anseri-
num, postea intermissis tribus diebus, collutione cum aceto parata, eluito. In purga-
tionibus autem mercurialem ante cibos edat, & cibis mollissimis utatur, &
acria edat. Et bis in die calida lavetur. Si vero menses non fiant, ubi hæc op-
portuno tempore feceris, cantharides bibendas dato, & postquam prodierint, jejuna,
& illota, ac suffita cum viro dormiat. * Quum in ventre habens fœtum men- 19
struum, aut bimestrem, corruperit, & ad perfectionem gestare non poterit, & te-
nuis præter naturam fiat. Hujus uteros purgare oportet, ac corpus pinguefacer-
re. Non enim prius fœtum perferre poterit, quam uteri ipsius crassi fiant, & robu-
sti evadant. Si vero crassefacta fuerit mulier præter naturam, non concipit in ven-
tre. Nam omentum multum, ac crassum incumbens, uteros deprimit, & genitu-
ram non suscipit. Hanc attenuare oportet, & pharmacum infra purgans, bibendum
dare, & ad uteros apponere, quod purget ipsos, & flatus inducat. Si vero os
uterorum durum fiat, aut cervix, digito intromisso, id cognosces, Itemque si ad
coxam fuerint aversi. Quum sic habuerint, nihil acre adhibeto, Si enim os exul-
ceraveris, ubi inflammatum fuerit, periculum est, ne penitus sterilis fiat. Verum
apponito, quæ non mordent, a quibus purgetur. * Si mulierem parere non poten- 20
tem, purgare velis, & fuerit biliosa, aut pituitosa. Cognosces autem, utrum ho-
rum sit, si arena substrata, quum menses fiunt, in sole sanguinem superfundas, ac
siccari sinas. Si enim biliosa fuerit, supra arenam sanguis pallidus erit. Si vero pi-
tuitosa, velut mucus erit. Et sane utrum horum fuerit, infra purgato, & ad ute-
ros subdititia apponito, Si menses omnino non fiant, si quidem præ dolore
id contingat, primum ventrem infra purgato, deinde medicamentum, a quo san-
guis ex uteris purgatur, apponito, postea intermissa die una, aut altera, rursus id,
a quo sanguis purgatur, apponito. Reliquo vero tempore corticem erethmi in
vino tritum bibat. * Si humidius fuerit os uterorum, quam oportet, acria appo- 21
nito, quo morsum perrepter, & inflammatum valde durum fiat. Si vero indura-
tum fuerit, acria adhibeto. Mordentia enim saniem diffundunt. Deinde mol-
lia apponito. Sed & ad alios morbos non minus apponito. * Si puerperæ 22
uteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad sanam coxam o-
leum Ægyptium album, aut baccarim unguentum apponere oportet, & in sa-
nam coxam decumbat, & pæoniæ grana nigra quinque bibat, & fructus sambu-
ci conchæ, testam majorem, & castorii magnitudinem fabæ in vino, postea lo-
ta suffiatur, & potibus, ac cibis mollibus utatur, & mercuriali, & acribus omni-
bus, excepto raphano, ac cepis. Quum suffocarint uteri, graveolentia om-
nia suffi-

nia suffire oportet, bitumen videlicet, sulphur, cornu, lucernarium funiculum,
23 phocæ adipem, castorium. Odorata vero subter pudenda. * Si vero puerpe-
ræ inflammari fuerint uteri, ardet, & suffocatio habet. Quum autem sic habue-
rit, muscum marinum tenuem tritum super linteolo extentum pro cataplasma-
te adhibeto, postea crudam hordeaceam farinam, & cinerem sarmentitium, ac lini
semen, oleo, & aceto affuso, coquito, donec velut farinæ subactæ massa fiat. Dein-
24 de quamcalidissima ferre potest, imo ventri imponito. * Si vero fixi fuerint
uteri, lentem, & mentam multam in aceto coquito, ut vaporem inde in os trahat,
& nares adhibeat, & graveolentia suffito, & mercurialem edat, & in succo ejus
farinam coctam sorbeat. Quamcelerrime autem, & priusquam dolor occupet, exhi-
bere oportet pharmaca, quæ uteros a dolore levant, & cibos per alvum secedentes
25 assumat. Si vero venter calefiat, clysterem adhibeto. * Si ex partu inflamma-
ti fuerint uteri, solani succum in pudenda infundito, & ubi hic calidus factus
est, alium infundito, Si vero hic non fuerit, lentisci, aut rhamni, aut betæ, aut cu-
curbitæ succum expressum infunde, & quod in medio hujus est tenerrimum,
derasum longa forma inde, postea cerusam aqua tritam, & lana exceptam appo-
26 ne. Si vero horruerit, tolle. * Si mulier ab utero debilis sit, & bilis ipsam suf-
focet, & opus sit ipsam leviter purgare, & dolorem sedare, peucedani succum tri-
27 um cyathorum mensura bibendum dato. * Si in lumbis, aut lateris mollitudi-
ne fuerint uteri, & transmovere velis, sulphur, & bitumen terito, & melle co-
cto affuso, glandulam crassam facito, & in sedem indito, & uteri si sicci fiant, hæc
28 quamcelerrime apponito. * Mulieri, si uteri sicci fiant, & ad pudenda promi-
neant, & inguina dura fiant, & calor in pudendis insit, cancerari incipit. Quum
sic habuerit, cucumeris sylvestris internam partem aridam terere oportet, & a-
quæ hemina affusa, in sedem immittere, & purgari sinere, donec purgetur.
Quum autem mulieri pharmacum dederis, ammisce ad pharmacum ea, quæ
uteros purgant, & quæ expellunt.

SECTIO II.

29 ** Potiones, & subdititia medicamenta, quæ secundas educere, & menses detrahere possunt,*

CAntharides quinque, avulsis alis, & pedibus, ac capite, deinde tribolos ad mare nascentes una cum radice mensuram, quanta est conchæ testa, terito, & anthemi pallidam, sive luteam internam partem siccam tritam, conchæ testam addito, & seminis apii tantundem, & sepiæ ova quindecim, & in vino dulci diluto bibenda dato, & quum dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat. Aliud. Ranunculi foliorum, & floris triti Æginei stateris pondus in vino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album, & uvas passas in aqua coquito, & perfrigeratam bibendam dato, & ubi urinæ stillicidium vexarit, in aqua tepida desideat. Aliud. Adianti staterem Æginæum in vino albo, pari aqua ammixta, bibendum dato. Aliud. Violæ albæ semen, quantum tribus digitis apprehendi potest, in vino albo, eodem modo temperato, bibendum dato. Aliud. Leucoii nigri radicem in vino eodem modo sumat. Aliud. Crinanthemum, quod in domibus nascitur, eodem modo misceto, ac bibendum dato. Aliud. Anchusæ foliorum pugillos duos in vino albo, æquali aqua ammixta, bibendos dato. Aliud. Chamæleonis radicem, velut veratri potionem, derasam in vino albo, aqua pari mensura ammixta, bibendam dato. Aliud. Brassicæ, & porri succum, ad utrumque succi silphii obolis tribus ammixtis, ex vino albo cum pari aqua bibendum dato. Aliud. Olivas albas, priusquam oleum insit, compunctas siccato, postea tusas, & cribratas, ac in vinum injectas bibendas dato. Hoc & menses detrahit, & secundam expellit. Aliud. Dictamni cretici obolum in aqua bibendum dato. Et si hoc in potu dato, secundam ejicere non potes, sambuci succo cocto immisso foveto, & cantharidem apponito. Hoc etiam fœtum expellit, Quum autem morsum intulerit, auferat, & rosaceo unguento tinctum apponat, donec elapsa fuerit. Aliud. Populi nigræ creticæ grana novem trita in vino bibenda dato. Cum hoc etiam abluatur, si difficulter pariat. Aliud. Conyzæ testam conche majorem cum porri succo diluito, & netopi testam conchæ majorem ammisceto, & hæc in vino bibenda dato. Aliud, quod menses detrahit. Peucedanum, & panaces, & pæoniæ radicem in vino bibenda dato. Aliud, quod fœtum mortuum, & secundas ejicit. Violæ, & portulacæ semen contundito, ac misceto, & in vino albo veteri exhibeto. Aliud, quod mensis detrahit. Seminis violæ albæ, quantum tribus digitis apprehendi potest, & stercoris caprini pilulas quinque, aut sex, in vino odoratissimo permisceto, & bibenda dato, ubi prius fomentum ex aqua, & oleo immiseris. Adhibeto autem fomentum in sella, & ubi hæc bibit, quamcelerrime lotam reclinato. Brassicam vero edendam exhibeto,

& succum

& succum ejus sorbendum. Aliud. Seminis violæ albæ, quantum tribus digitis apptehendi potest, in vino bibendum dato, & in aqua calida desideat. Si vero id non habeat, fœniculi radices contusas in aqua mulsa tepida macerato, & exhibeto. Aliud. Fraxini grana decem in vino bibenda daro. Hoc in omni uterorum morbo commodum est, & valde ciet urinam. Aliud. Succum silphii magnitudine ervi, et nasturtii semen terito, ac ammisceto, et in vino, aut lacte canino bibenda exhibeto. Hoc etiam fœtum expellit. Aliud fœtum ejiciens. Ranunculum herbam, et parum elaterii in aceto temperato mixta bibenda dato. Aliud ad idem. Brassicæ caulem tenerum, extremitate ex netopo illita, affricato. Aliud, si menses non fiant. Terebinthi fructum tritum, in vino, et aqua dilutum, ac excolatum, jejunæ bibendum dato, et calida lavetur. Aliud menses ciens. Rubra pæoniæ grana in vino jejunæ bibenda dato. Aliud ad puerperii purgamenta purganda. Fœniculi semen, et crethmi corticem, et thus in vino bibenda dato. Aliud. Tædam quampinguissimam in vino coquito, et pæoniæ grana quinque in vino terito, et heminæ quadrantem bibendum dato. Aliud. Mercurialis semen, et folia in vino bibenda præbeto. Aliud. Pæoniæ grana nigra quinque, et sepiæ ova in vino bibenda dato, Ad omnem puerperam. Ad irionem, et polentam oleum affunde, et coctum forbeat, et cibis quammollissimis utatur. Aliud. Scammoniam in lacte muliebri tritam, lana exceptam appone. Aliud. Mercurialis folia trita in linteo subde. Aliud. Herbam artemisiam tritam, et unguento rosaceo imbutam, appone. Aliud. Albam radicem tritam, ac rosaceo unguento subactam, appone. Aliud. Pæoniæ radicem melle, unguento rosaceo, et Ægyptio subactam, in lana subde. Aliud. Farinam non lotam eodem appone. Aliud. Lolii, et tritici farinam, simul melle subactas, in lana subde. Aliud, quod menses, et puerperii purgamenta purgat, et aquam ducit. Radicis struthii tusi triti, quantum tribus digitis apprehendi potest, melle subactum appone. Nascitur autem in Andro in littoribus. Aliud ad uteros depurgandos. Mercurialis contusæ, et cucumeris sylvestris modicum in vino tere, et melle subacta appone. Aliud. Pilos leporis combustos, ac tritos in vino, et melle cocto, et aqua subactos bibendos dato, et aqua calida lavetur. Aliud partus purgatorium. Polentam crassius fresam dimidii hemichœnicis mensura, in aquæ heminis quatuor coquito, et ubi efferbuerit, bis, aut ter sorbendam dato. Aliud purgans puerperii purgamenta. Sambuci folia coquito, et oleo affuso bibenda dato. Edat et brassicas coctas, et porrum. Aliud purgans uteros. Rhois folia, et irionem terito, et in vino, polenta inspersa, bibenda dato. Aliud. Misyos obolos duos tritos, et vino subactos apponito. Aliud. Lini semen tritum, vino subactum apponito. Aliud. Trifolii semen in vino bibendum dato. Si vero ad lumbos uteri incubuerint, polypos coctos edat, itemque assatos, et vinum bibat nigrum, odoratum, metacum quamplurimum. Aliæ potiones, medicamenta subdititia, ac purgatoria. Rhoem rubrum, et vinacea in aqua coquito, et farina tritici recentis in aquam inspersa, bibendam dato. Aliud. Farinam in aquam injectam bibendam dato. Aliud. Mora rubi siccato, ac terito, et polenta recenti ammixta, amborum acetabuli mensuram in vino odorato, et aquoso bibat. Aliud. Terram nigram samiam in aqua tritam, tali magnitudine bibendam præbeto. Aliud. Hypocistidem in vino bibendam dato. Aliud. Mala punica vinosa exsuccato, et polentam cum succo subactam siccato. Postea tritam in vino bibendam dato. Aliud. Baccas myrti nigras tritas in aqua diluito, et polenta inspersa, bibendas exhibeto. Aliud. Mali punici dulcis assati drachmam in vino tritam bibendam dato. Aliud. Triticum, et hordeum torrefacta, trita, et ad farinam redacta, in vino nigro bibenda dato. Aliud. Mali puniei dulcis internam partem, pari aqua ammixta, bibendam dato. Aliud. Cicutæ, quantum tribus digitis apprehendi potest, cum aqua bibendum dato. Aliud. Farinæ tritici recentis, et gypsi æquales partes mixtas in aqua bibendas dato. Aliud. Mali punici dulcis corticem, ac corium in vino bibendum dato. Aliud, si sanguis ex uteris fluat. Viticis folia in vino nigro bibenda dato. Aliud ad fluxum, ac dolorem. Rosmarini radicem in vino bibendam dato. Alias item potiones ad uteros habes. Cedri fructus, seseli, cuminum Æthiopicum, casiæ fructum, juniperi baccas, milium, lentisci fructum, nigellam, dauci radicem, ac semen. Aromata vero, thymum, thymbram, ericem, hypericum, papaver album, crethmi radices, ac semen, malvæ radices, mercurialis semen, et folia, urticæ semen, salviam, populum nigram, dictamnum, pseudodictamnum, amomum, cardamomum, helenium, aristolochiam, castorium, adiantum, draconrium, peucedanum, rutæ folia, ac semen, apii semen, fœniculi semen, hipposelini semen, et radices, hippomarathri semen, et radices, struthii semen, et radices, hyssopum, cilicium, irionem, pæoniam, panaces. Quodcumque horum volueris, et cum altero permixtum, et per se in vino aut aqua, prout volueris coctum, exhibeto bibendum. Commoda sunt, et purgatoria, et quæ dolores sedant. Malvæ radicem in aqua dato. Aliud. Pæoniæ semen modico cedrino oleo ammixto, in vino bibendum dato; et uterorum dolores sedabis. Aliud, quum uteri suffocarint. Castorium, et co-

nyzam

myrram in vino albo bibenda dato. Si vero ad nares acceſſerint, cnidii internam partem albam, melle ammixto, naribus illinito. Aliud ſedans dolores. Malvæ radicem, & fœniculi, ac crethmi corticem ex aqua bibenda dato. Aliud. Stellas marinas nigras, & braſſicam miſceto, & in vino odorato bibenda præbeto. Aliud. Myrrhæ obolos tres, coriandri parum, reſinam, pæoniæ radicem, cuminum Æthiopicum, hæc trita in vino albo diluta, leviter tepefacta, bibenda dato. Aliud, quod ſecundas expellit. Ricini radicem bibendam dato. Aliud, ſi ad cor allapſi uteri ſtrangularint. Viticis, & pæoniæ ſemen in vino bibendum dato. Appoſititia acria ſanguinem ducentia. Cantharidas quinque thuri, ac myrrhæ ammiſceto, & glandulam longam magnitudine gallæ formato, & lana obvolutam linteo albo circumdato, & unguento Ægyptio albo, aut roſaceo madefactam apponito. Aliud. Bupreſtim, ſi parva fuerit, totam, ſi magna, dimidiam, ad prædicta ammiſceto, & eodem modo apponito. Si vero mollioribus uti velint, bupreſtidas in vinum mitte, & cuminum Æthiopicum, & ſeſeli, ac aniſum addito, ac fervefacito, ad decem vero bupreſtidas acetabulum olei ammiſceto, reliquis omnibus æquali portione acceptis. Ammiſceto etiam myrrhæ, ac thuris parum. Ex hoc pugillum accipito, & velut priorem glandulam ſubdito. Aliud. Nigellam terito, cum melle, & vino ſubactam in glandulam redigito, ac utere velut ſuperiore. Aliud. Philiſtium eodem modo præparatum apponito. Aliud. Telephium eodem modo præparatum ſubdito. Aliud. Anemonæ folia trita linteo excipito, & myrrhæ parum ammiſceto, & eodem modo utitor. Aliud, quod ſanguinem ducit. Glandem Ægyptiam terito, & ſuſinum unguentum, quod eſt in terra Ægyptia, addito, & aqua diluta, ac lana involuta, apponito. Aliud bilem purgans. Cucumeris ſylveſtris medullam tritam, ac melle ſubactam, & ad glandis formam redactam, apponito. Aliud. Colocynthidis ſylveſtris internam partem terito, & melle ſubactam, eodem modo ſubdito. Aliud. Elaterii potiones quatuor, adipe anſerino, & caprino, & miſy ammixto, in glandulam formato, & in linteo apponito. Aliud. Thlaſpi tritum, & melle imbutum apponito. Aliud. Foliorum fici ſaniem deradito, & clarerii potiones duas ammiſceto, & nitri tantumdem, melleque ſubacta apponito. Aliud, ſi uteri inflammati fuerint. Nitrum rubrum, ficus pinguedinem internam, utriuſque pares portiones tritas, & ad gallæ magnitudinem efformatas ſubdito. Aliud. Cummi folia cum vino trita, in linteo ſubdito. Aliud. Radicem albam terito, & melle affuſo fervefacito, & glandulam inde factam ſubdito. Aliud. Succum ſilphii, & ficum, mixta in glandem formata, apponito. Aliud. Cucumeris ſylveſtris ſemen tritum eodem modo. Aliud. Fel tauri, nitrum rubrum, netopon, cyclaminum terito, & de ſingulis gallæ magnitudinem, de cyclamino vero plurimum, melli ammiſceto, & apponito. Aliud. Cyclamini caput purgatum, in aqua tritum, ac linteo illigatum apponito. Aliud. Myrrham, ſalem, cuminum, fel tauri, hæc melle ſubacta, ac linteo excepta, ſubdito. Aliud. Grana cnidia triginta deligito, & tria Indici pharmaci oculorum, quod piper vocatur, & alia tria de rotundis. Hæc tria in vino veteri trita, & oleo dulci diluta, ac ſubacta, lanaque excepta ſubdat, & urina eliatur. Aliud. Tithymali ſuccum melle ſubactum, ac linteo exceptum apponito. Aliud. Scillæ radicem longitudine digitorum ſex ſumito, & duobus digitis lana obvolutis ſubdito. Alia mollientia, a quibus aqua purgatur, & ſanguis, ac menſes ducuntur, ſi non diuturni fuerint, & os uteri mollitur. Narciſſinum, cuminum Æthiopicum, thus, abſinthium, cyperum: aliorum quidem ſingulorum æquales portiones ſumito, narciſſini vero partes quatuor. Hæc trita, & in glandulam efformata, linteoque crudi lini excepta apponito. Aliud. Cyclaminum magnitudine tali, & florem æris magnitudine fabæ terito, melle ſubigito, & efformatam hinc glandulam ſubdito. Aliud, Pulegium, myrrham, thus, fel ſuillum, melle ſubigito, & in glandulam efformata ſubdito. Alia acerba. Rhoem vino nigro ſubactum apponito. Aliud. Cnicum eodem modo præparatum ſubdito. Aliud. Loti ramenta eodem modo apponito. Aliud. Rhoem, melle ammixto, ſubdito. Alia mollientia. Sulphur, adipem, vitellum ovi, farinam melle ſubige, & tepefacta in lana ſubde. Aliud. Pinguedinem anſeris, adipem ovillum, ceram albam, reſinam, unguentum roſaceum, tenui linteo excepta, appone. Aliud. Medullam cervi, & adipem liquefacito, & in lana apponito. Aliud. Adipem ovillum, aut caprinum, & ovi candidum, roſaceo unguento ſubactum, ac lana exceptum apponito. Quæ ad eluendos uteros infunduntur. Groſſos hybernos in aquam miſſos ad lentem ignem coquito, & oleo ad decoctum affuſo eluito. Deinde vero malicorium, & gallam, & loti ramenta in vino acerbo coquito, & hoc excolatum infundito. Aliud. Fecem vini combuſtam in aquam mitte, & poſtea cum aqua collue, deinde malicorio, myrti baccis, foliis rhois in vino coctis, vinum excolatum infunde. Aliud. Lentiſci, ſalviæ, hyperici folia in vino nigro coquito, ac infundito. Aliud. Si quid in uteris fuerit exulceratum; butyrum, thus, myrrham, reſinæ parum infunde. Aliud. Porrum in aqua coquito, & excolatam aquam ad vinum ammixtam infundito. Aliud.

Sambuci fructum, anisum, thus, myrrham, vinum fumito, & horum succum infundito. Aliud, Brassicam in aqua coquito, & in brassicæ succo mercurialem coquito, modico lini semine adjecto, & postea excolatum infundito. Aliud. Myrrhæ acetabulum, thus, seseli, anisum, semen lini, netopum, resinam, mel, pinguedinem anseris, acetum album Ægyptium, horum singulorum æquales portiones terito, & in vini albi heminis duabus diluito, & postea tepida infundito. Aliud. Mercurialem in aqua coquito, ac excolato, & myrrhæ acetabulum, thuris, netopi, singulorum æquas portiones ammisceto, ac tepida infundito. Aliud. Salviam, & hypericum in aqua coquito, ac infundito. Aliud. Sambuci fructum, & lauri baccas, æquis portionibus, in vino coquito, deinde vinum infundito. Aliud. Pulegium in aqua coquito, & oleo ad aquam affuso immittito. Aliud. Pinguedinem anseris, & resinam, colliquefacta infundito. Aliud. Butyrum, oleum cedrinum modicum cum melle liquefacito, & tepida infundito. Aliud. Cyperum, juncum rotundum odoratum, calamum aromaticum, pari portione myrrhæ ammisceto, & cum his sisymbrium in vino coquito, ac infundito. Aliud. Semen apii, anisi, seselis, nigellam in vino coquito, ac infundito. Aliud. Cedrum creticam in vino coctam infunde. Aliud. Bryoniam albam, & myrrham in aqua diluta infunde. Aliud. Argenti florem cum vino, & aqua infunde. Aliud. Elaterii potiones duas aqua dilutas infunde. Aliud. Cucurbitas, sive colocynthidas sylvestres duas in vini, aut lactis cocti heminis quatuor madefacito, excolato, ac infundito. Aliud. Cucumeris sylvestris medullam palmi parvi magnitudine in aquæ heminis quatuor coquito, & melle, ac oleo affuso infundito. Aliud. Radicis thapsiæ duas potiones, & mel, ac oleum in duabus aquæ heminis diluito, ac infundito. Aliud. Veratri duas potiones in duabus aquæ heminis tepidæ infundito. Aliud. Thlaspios acetabulum, melle admixto, in duabus aquæ heminis diluito, ac tepide infundito. Aliud. Cucumeris sylvestris magnitudinem palmi parvi in aquæ heminis quinque coquito, & melle affuso infundito. Aliud. Grana cnidia sexaginta oleo, & melle diluta infundito. Aliud. Si natura pituitosa fuerit; cneori potionem tritam in aquæ mulsæ hemina Æginæa diluito, ac infundito. Aliud. Si biliosa fuerit; daphnes potionem odoratæ illius drachmæ pondus, scammoniæ potionem terito, & in aquæ mulsæ, aut aquæ uvæ passæ hemina Attica diluito. Aliud. Daphnoidis potionem eodem modo, & si biliosa fuerit, hæc infunde. Si vero pituitosa, grana cnidia electa, & succi tithymali potionem infundito. Similiter etiam cneoro, & peplo, utrisque his uti oportet. Immittito autem cum infuso non ampliore, quam duarum heminarum. Suffitus porro sunt hæc contusa. Gallam suffito. Aliud. Ramenta loti ad oleæ folia sicca contusa misceto, & oleo subacta suffito. Aliud. Prunas subjicito, & hordei paleis humidis inspersis suffiium facito. Aliud. Super amphoræ olearia operculo stœben incendito. Aliud. Cupressi ramenta suffito. Aliud. Scammoniam, myrrham, thus, unguento affuso, suffito. Aliud. Bitumen, & hordei paleas misceto, ac addita pinguedine phocæ suffito. Aliud. Fraxinum, cupressi ramenta, cyperi radicem, unguento rosaceo subacta, suffito. Aliud. Calamum, cyperum, bryoniam, muscum arboreum, apii semen, anisum, simul mixta & unguento rosaceo subacta suffito. Aliud. Resinam siccam cineri fervido inspersam suffito. Aliud. Cinamomum, myrrham, casiam, paribus singula portionibus suffito. Aliud. Crocum ammixta myrrha, & musco, æquali cum croco portione suffito. Aliud, Calamum, cneorum, crocum, folia rosarum rubra suave olentia trita, & siccata ad crocum ammisceto, & styracem dimidia croci portione addito. Hæc trita mixta, & siccata, melle cocto modico subigito. Horum vero omnium suffitus sit oboli Attici pondus. Suffiantur autem super stercore bubulo. Formetur autem stercus veluti acetabulum olearium, habeatque fundum tenue, & sit siccum. Ignis autem sit sarmentitius, in quo stercus jaceat, & ex illo mulier insidens contecta suffiatur. Aliud. Galbanum, resinam, mannam, unguento rosaceo subacta suffito. Aliud. Panacis, & cupressi ramenta, unguento Ægyptio albo subacta suffito. Aliud. Cinamomum, nardum, & myrrham unguento rosaceo imbuta suffito. Aliud. Violæ albæ semen, cedri ramenta, & galbanum, melle subacta suffito. Aliud. Stercoris caprini pilulas, & leporis pilos, pinguedine phocæ subacta suffito. Aliud. Coaguli phocæ pelliculam contusam, ac tritam, & spongiam, & muscum arboreum, trita simul mixta, atque phocæ pinguedine excepta suffito. Aliud. Stercus caprinum, & pulmonem phocæ, ac cedri ramenta suffito. Aliud. Stercus bubulum, cedri ramenta, & bitumen suffito. Aliud. Spinæ Ægyptiæ fructum, & cedri ramenta, & myrti siccæ folia. Hæc trita, & unguento molli subacta suffito. Multa vero aromata in unguentum injicito. Aliud. Vinacea tusa trita, & cedri baccas, & resinam pinus, simul mixta, & passo cocto subacta suffito. Fomenta. Stercus bubulum contusum, ac cribratum, aceti dimidia mensura, & decocti ervi dimidia adjecta, leniter pro fomento adhibeto. Postquam autem fomentum adhibueris, lenticulæ decoctum bibendum dato, ac revomendum. Et farinam sorbendam, ac vinum insuper bibendum. Postridie vero granum cnidium devorandum exhibeto.

hibeto. Sequenti die, quod urinam ciet, hoc scilicet. Ciceris albi partes duas tri-
tas, uvæ passæ tertiam partem, affusa aqua ad dimidias coquito, deinde excola-
tam aquam per noctem sub dio exponito, & postridie bibendam dato. Et de cæ-
tero salviam, ac lini semen, polenta ad ambo hæc ammixta, bis per diem in vini
diluti heminis quatuor dato. Aliud. Olei heminas dimidias tres, foliorum
sambuci manus plenæ mensuram. Hæc cocta in craterem calidum fundito, & per te-
stas calidas immissas fomentum facito, muliere in sella collocata, ac vestimentis
cooperta. Aliud. Foliorum sambuci manus plenæ mensuram, & myrti tantum-
dem in aquam inissa coquito, & ad excolatam aquam, hordei paleas injicito,
coquito, & linteo excipito, ac cum hoc fomentum facito, prout maxime calorem
ferre poterit. Aliud. Acetum, oleum, aquam, mel, hæc mixta valde fervefaci-
to, deinde accepta vesica capiente congium, aut utriculo ex tenui corio facto,
infundito, & panniculo laneo obvoluto, foveto. Quum autem tepidus factus fue-
rit panniculus, alium obvolvito. Aliud. Pini corticem, & rhois folia in aquam
conjecta fortiter coquito, & in excolata aqua hordei paleas coquito, oleo affuso,
ubi vero simul coxeris, linteo excipito, ac foveto. Aliud. Loti ramenta, &
cupressi, aqua, & oleo affuso coquito. Deinde simul cocta linteo excipito, ac fove-
to. Aliud. Aromata in aquæ chœnicem conjecta coquito, & in excola-
ta aqua furfures triticeos coquito, & foveto. Aliud. Eodem modo gallam
contusam, & rhamni corticem in aqua coquito, & cum aqua furfures triticeos subi-
gito, ac oleum ammisceto. Postea semiassatum panem duos chœnices haben-
tem facito, linteoque excipito, ac foveto. Aliud. Brassicam, & porrum deco-
quito, & cum succo eodem modo fomentum facito. Aliud. Hordei paleas
coquito, oleo affuso, & linteo excipito, ac foveto. Aliud. Solaoum, & oleæ
folia coquito, & eodem modo fomentum facito. Atque hæc sane, si quidem humi-
dis uti volueris, pro fomento velut scripta sunt, adhibe. Si vero siccis, panes
parato, & exassatos, & semiassatos, & cum his foveto. Sed et testis calidis linteo
involutis foveto, itemque cum ipsis linteis calefactis, & cum lenticulis vasis testa-
ceis, fervente aqua infusa. Apponito autem ad pedes. Aliud. Iridis radicem tun-
30 dito, ac coquito, & eodem modo foveto. * Si aqua in uteris gignatur, menses
pauciores fiunt, & deteriores, & per longius tempus, & prægnans est semper
per duos menses, aut paulo amplius. Quum autem hoc tempus advenerit, & cor-
rumpit, & aqua multa in ipsa gignitur. Hinc autem lac bibendum dare oportet, & pe-
plum, mecona dictum, donec fœtus moveri inceperit. Plerumque vero ante hoc cor-
rumpitur, & per abortum extruditur, & uteri sanguine manant. Hæc autem patitur ni-
hilo magis ex labore, quam aliter. Hoc autem cognoscere poteris, quod hydrops inest,
ex digiti contactu. Comperies enim osculum ipsorum gracile, & obscuratum, ac plenum hu-
miditate. Si vero non circa initia, sed dum jam movetur, fœtus ipsi corrumpatur, ac
suffocetur, tunc & venter imus intumescit, & ad contactum dolet, velut ulcero
præsente, & febris ipsam, ac dentium fremitus corripit. Et dolorem habet acu-
tum, & vehementem circa pudenda, & imum ventrem, & lumbos, & laterum mol-
litudinem, ac coxendices. Quum sic habuerit, calida ipsam lavare oportet. Eo qua
parte dolor hæserit, tepefactoria adhibere, experimento facto de eo, quod maxi-
me admittat, & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Interposito vero
tempore, quantum tibi sufficiens esse videbitur, & collutione facta, & fomento
adhibito, dyelaminum apponito, ita ut melle subactam, & linteo exceptam de-
liges, & ad os uterorum apponas. Cupressi etiam ramenta in aqua madefacta, eo-
dem modo apponito. Verum hæc breviore tempore, & per longius temporis
intervallum, quanto magis mordent, & exulcerant. Et specillum stanneum pa-
ratum immittito, & digitum eodem modo. Potiones quoque bibendas dato, expe-
rimentum faciens, quas libenter admittat, & cum viro dormiat, maxime oppor-
tuno tempore præsente. Si enim genituram conceperit, & prægnans facta fue-
rit, ac pepererit, subexpurgantur & quæ prius in ipsa fuerant, cum ipso puer-
perii purgamento. Atque sic maxime sana fieri poterit. Si indurati fuerint uteri,
& os ipsorum asperum fit, & menses occultantur. Quum vero apparuerint, vel-
ut arena sunt, & genitura hoc tempore non fit. Si vero etiam digito contigeris,
asperum comperies os uterorum. Quum sic habuerit, cyclaminum terere opor-
tet, & salem, ac ficum crudam ammiscere, & cum melle efformata apponere,
& fomento adhibito, purgatoria infundere. Edat autem mercurialem, & brassicas
31 coctas, & succum sorbeat, & calida lavetur. * Si indurati fuerint uteri, & men-
ses occultantur, & os ipsorum connivet, & non concipit. Quum sic habuerit, si
digito contigeris, comperies os asperum, & digitum non intromittit, & febris ip-
sam corripit, ac dentium fremitus. Et dolor habet imum ventrem, & laterum mol-
litudinem, & lumbos. Patitur autem hæc, si fœtus in ipsa corruptus fuerit pu-
trefactus. Quibusdam vero etiam ex partu contingit. Sæpe etiam aliter. Quum
sic habuerit, multa calida ipsam lavare oportet, & fomentum adhibere. Quum
autem recens lota, aut fota fuerit, immisso specillo os aperito, ac dilatato, & per
digitum eodem modo, et velut in priore scriptum est, apponito. Et potiones si-
32 militer bibendas dato, et eodem modo curato velut priorem. * Si uteri ad la-

tus allapsi fuerint, tussis detinet, & dolor sub latus, & uterus durus velut pila in-
sidet, & ad contactum dolet velut ab ulcere. Et contabescit, & videtur peripneu-
monia esse, & convellitur, & gibbosa fit. Et menses omnino non apparent, quibus-
dam vero prius conspecti, evanescunt. Tunc autem fientes, debiles sunt, ac
pauci, aut deteriores quam antea, & genitura non fit hoc tempore. Quum sic ha-
buerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & eo epoto, multa cali-
da ipsum lavato, & ex tepefactoriis, quod maxime admittit, adhibeto, & a qui-
bus sanguis purgatur, ea apponito, & lini semen tostum, tusum, ac cribratum, &
peplum album, & salviam cum polenta tenui, & caseum caprinum, sordibus, et
salis muria derasis, hæc misceto, ut casei sint partes duæ, reliquorum vero una,
polenta autem sit antiqua, non salsa, et jejunæ in vino bibenda dato. Vesperi ve-
ro cyceonem crassum, melle affuso, exhibeto, et ex potibus quemcumque libenter
admiserit, bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto. Calidam vero asper-
gito, et per ceratum leniter mollito, ac a latere detrudito, et latus fascia lata de-
ligato, et lac bubulum quamplurimum ad dies quadraginta bibendum præbeto. Ci-
bis autem utatur quammollissimis. Morbus hic vehemens est, et lethalis, et pau-
cæ, etiamsi curentur, ipsam effugiunt. * Si os uterorum concludatur, sotte fit 33
velut grossus ficus. Et si digito contigeris, comperies durum, ac contractum, et
digitum non intromittit, et menses occultantur, et genituram non suscipit hoc
tempore, et dolor habet imum ventrem, et lumbos, et laterum mollitudinem.
Quandoque etiam sursum procedit, et suffocat, Quum sic habuerit, pharmacum
deorsum purgans bibendum præbeto, et multa calida lavato, et quæ os molli-
unt, apponito, et specillum immittito, ac aperito, et digitum similiter, et calidam
aspergito. Quum autem molle factum fuerit, ea, quæ sanguinem purgant, appo-
nito, et ex potionibus dato, experimento facto, quam libenter admittat, et bras-
sicam edat, et succum ejus sorbeat. * Si uteri obliqui fiant, etiam os ipsorum 34
obliquum fit, et menses ipsi nunc occultantur, nunc prius apparentes evanescunt,
et non similes fiunt, sed deteriores, et pauciores quam antea, et genitura non fit hoc
tempore, et dolor habet imum ventrem, et lumbos, et coxam, et attrahit ipsam.
Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, et calida
lavare, ac fovere. Ubi vero recens fota, aut lota fuerit, digito immisso, os u-
terorum corrigat, ac dirigat, et odoratorum suffitum admittat, et ex potionibus da-
to, juxta experimentum, quam libenter suscipit. Cibis autem utatur mollibus, et
allia edat cocta, ac cruda, et cum viro dormiat, et in sanam coxam decumbat. Al-
teri vero fomentum adhibeat. Morbus autem difficulter cedit. * Si inflati fue- 35
rint uteri, et venter attollitur, ac inflatur, et pedes intumescunt, et cavæ faciei par-
tes, Colot vero injucundus fit, et menses non fiunt, et genitura hoc tempore
non fit, et anhelat, et anxia mœret, et quum surrexerit, aut progressa fuerit, ere-
ctæ cervicis spiratio ipsam tenet, et quicquid ederit, aut biberit, ipsam molestat,
et gemit, et magis ægre tristatur, quam priusquam ederet. Sæpe vero etiam suffoca-
tur. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, et cali-
da lavato, ac fomentum adhibeto. Interposito vero tempore quodam, apponito
ea, a quibus purgetur, ac non mordeatur. Frequentissime vero totum corpus fove-
to. Tunc autem et sub pudenda odorata suffiantur. Sub nares autem graveolen-
tia, et potiones dato, quæ uteros purgant, et ad locum compellunt. Et mer-
curialem edat, et lac bibat, velut de latere dictum est. Morbus autem non est diu-
turnus. * Si sanguinis grumi in utero coierint, os ipsorum velut ervo plenum 36
fit, et si attigeris, ita habere deprehendes, et menses non fiunt. Neque genitura re-
tinetur, quandiu sic habuerit. Quum igitur ita habuerit, cyclamini corticem detra-
hito, et allium, et salem, et ficum, et mellis parum terito, ac permisceto, et glan-
dulam hinc formatam ad uterorum os apponito, et alia uteris convenientia me-
dicamenta subdito, quæ videlicet acria sunt, ac corrodunt, et a quibus sanguis pur-
gatur, et de potionibus dato eas, quæ uteros purgant, et omnia circumradito,
et vesicæ pellicula, sive cuticula digitis obvoluta, os uterorum deradito. * Si 37
obtorti fuerint uteri, et menses non fiunt, et genitura non manet intus, et do-
lor habet imum ventrem, et lumbos, et laterum mollitudines, et si digito contige-
ris, os uterorum attingere non poteris, nam fortiter secessit. Quum sic habue-
rit, pharmacum bibendum dare oportet, a quo sursum, ac deorsum purgetur, ma-
gis tamen deorsum, et os ipsum, ac uteros quammaxime fovere, ac calida lavare bis
in die, et de potionibus dato, quam libenter susceperit pro experimento, et viro
condormiat frequentissime, et brassicam edat. * Si uteri commoti in loco non man- 38
serint, quo prolapsi fuerint, dolores exhibent, et inconspicui fiunt. Quandoque ve-
ro eminent velut sedes prolapsa. Et quum quidem supina decubuerit, in loco ma-
nent. Quum autem surrexerit, aut se inclinaverit, aut alias se commoverit, exeunt.
Sæpe vero etiam quietem habent. Hanc quammaxime quiescere oportet, et non mo-
veri, et lectum ad pedes altiorem statui, et iisdem uti, velut in superioribus, et
cum acerbis infusis conspergere, et graveolentia suffire. Sub nares autem odora-
ta, et malum punicum in medio per umbilicum porforato, et in ipso picem, quæ ma-
xime congruat, cum vino tepefacito, et non valde premens, quampenitissime appo-
nito.

nito. Quum autem quid appofueris, lata fafcia exceptum, ex lumbis deligato, ut ne
dilabatur, fed maneat, & faciat, quod expetitur, & peplum cum cafeo, & polen-
ta bibendum dato, velut in allapfu ad latus dictum eft, & ex potionibus quammaxi-
me admiferit, bibendam præbeto. Cibis autem molliffimis utatur, & cum viro
39 quammaxime dormiat. *. Si hiaverit os uterorum magis quam folet, menfes plures fiunt,
& deteriores, & humidiores, & per longius tempus, & genitura ipfam non contin-
git, neque intus manet, fed rurfus foras effunditur, & fi digito contigeris, os
uterorum hians comperies, & impotentia ipfam corripit præ menfibus, & febris,
ac rigor, & dolor tenet imum ventrem, & lumbos, ac lateris mollitudinem. Patitur
autem hæc maxime, fi quid in ipfa fufum fuerit, & corruptum computruerit, patiun-
tur etiam ex partu, & aliæ aliter. Quum fic habuerit, pharmacum bibendum
dare oportet, a quo furfum purgatur, & quum dolor habuerit, tepefactoria ap-
ponere, & calida lavare, & interpofito tempore, per infufa colluere, velut fcriptum
eft in priore, & de potionibus dare quamlibentiffime fufceperit, & fuffire, quæ
40 ficcant. Edat autem polypos, & mercurialem. * Si levigati fuerint uteri, & men-
fes plures fiunt, & deteriores, & humidiores, ac frequentiores, & genitura intus
non manet, fed rurfus exit, & fi digito contigeris, comperies os leve. Et im-
potentia ipfam corripit præ menfibus, & febris, ac rigor, & dolor imum ventrem, &
lumbos, ac lateris mollitudinem, maxime fi quid in ipfa corruptum computrue-
rit & ex partu, & alias. Quum fic habuerit, curare oportet, ubi dolor habuerit, ve-
41 lut fcriptum eft in priore. * Si uteri ad ventrem nutaverint, dolor acutus, & vehe-
mens coxendices, & lumbos, ac laterum mollitudinem habet. Et crus claudicat.
Quum fic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, poftridie
vero fuffire hoc modo. Hordei chœnices duas, & oleæ folia probe contufa, & gal-
lam contufam, ac cribratam, & hyofcyami tertiam chœnicis partem. Hæc mixta,
& olei hemina dimidia affufa, efformata in olla per dies quatuor, ter in die fuffito.
42 Noctu vero lac bubulum, & mel, & aquam bibat, & calida lavetur. * Si ad ca-
put converfi fuerint uteri, fignum hoc eft, Venas in nafo, & fub oculis dolere vide-
tur. Hanc calida multa lavare oportet, etiam in capite, lauro, & myrto in a-
qua incoctis, & caput unguento rofaceo illinatur, & odorata fubter fuffiantur, & braf-
43 ficam edat, & fuccum abforbeat. * Si ad crura, & pedes converfi fuerint, ex hoc
cognofces. Magnis pedum digitis convellitur fub ungues. Et dolor crura, ac fe-
mora tenet. Quum fic habuerit, multa calida ipfam lavare oportet, & fomentum
adhibere, quod maxime libenter admiferit, & fubter fuffire graveolentia. Et un-
44 guento rofaceo unguere. * Si mulier cibum averfans uteros doleat, & febris
ipfam, ac rigor corripiat, pepli albi quintam dimidiæ chœnicis partem, & femi-
nis urticæ tantundem, & cafei caprini rafi dimidiam chœnicem, fimul cum vino
vetere mollito, deinde cocta forbenda dato,

SECTIO III.

45 * SI ex partu fluxus corripiat, & cibi in ventre non maneant, uvam
paffam nigram, & mali punici dulcis grana trita, & coagulum hœ-
di vino nigro diluito, ac utitor, ita ut cafeum caprinum derafum, &
polentam tritici torrefactam adjicias, & bene temperata bibenda præbeas.
46 * Si ex partu fanguinem vomat, hepatis fiftula fauciata eft, & dolor ad
vifcera procedit, & cor convellitur. Hanc multa calida lavare oportet, & tepe-
factoria, quæ maxime admiferit, adhibere, & afininum lac bibendum ad dies quinque
dare. Poftea vero vaccæ nigræ lac bibendum præbere, ita ut fine cibo degat, ad di-
es quadraginta. Ad vefperam vero fefamum tritum bibat. Morbus hic eft periculo-
47 fus. * Si mulier diu non concepit, menfibus apparentibus tertia, aut quar-
ta die, alumen tritum unguento dilutum, lana exceptum appono, & per tres dies
appofitum habeat. Tertia vero die fel bovis radito, & ramentum oleo dilutum, ac
fubactum, linteo exceptum apponito. Et tres dies appofitum habeat. Sequenti
48 vero cum viro coeat. * Ad uterorum morbum fedandum, lini fciffi una cum
ftipula pugillum tenuiter tufum, in vino albo quamjucundiffimo per noctem madefaci-
to, deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam molliffimam tin-
49 ctam apponito, & viciffim priore detracta aliam fubdito. * Si uteros purga-
re voles, primum quidem hordeum oleo imbutum in prunis fuffire oportet. Po-
ftridie vero carnem ovillam coquere, cum hordei decocto fub dio per noctem expo-
fito. Sit autem decoctum hordei congii menfura, & valde ipfas coquito. Ubi
vero coctæ fuerint, leviter tepidas edat, & jufculum forbeat. Poftridie autem thus,
& pulegium tritum, melle fubactum, & lana exceptum ad triduum fubdito.
50 * Si uteri ad fedem converfi fuerint, & feceffus fecedere prohibuerint, dolo-
res habent & lumbos, & imum ventrem, & ilia. Quum fic habuerit, calida ipfam
lavare oportet, & lumbos fovere, & graveolentia fuffire, & apponere, quæ pur-
51 gant, & impellunt ipfos uteros, & bibenda dare ea, quæ maxime admittit. * Si
ulceratum fuerit os uterorum, aut inflammatum, myrrham, & adipem anferinum,

& ceram albam, & thus in leporis pilis, qui sub ventre sunt, misceto, ac terito, &
in lana mollissima apponito. * Si secundæ decedere non possint, statim quidem 52
a cibo abstinere oportet, Viticis autem folia trita in vino, & melle, oleo af-
fuso, tepefacito, & heminæ mensuram bibendam dato. * Si inflammati fue- 53
rint uteri, sambuci folia tenerrima in tritici recentis crassiore farina coquito, &
leviter tepida sorbenda dato. * Si uteri transmoti fuerint, hederam siccissi- 54
mam tritam, & linteolo tenui illigatam, subdito, & pingue aliud nihil adhibeto.
Bibendum vero dato triticum recens, & peplum tostum, & salviam, & cyperum,
& anisum. Hæc trita vino diluta cum surfuribus hordei bis in die dato, pro vice
dimidiam heminam. * Si menses constituto tempore non fiant, brassicæ folia, 55
& rutam terito, postea paleas hordei chœnicis mensura madefacito, donec flacce-
scant, & per noctem sub dio exponito. Mane vero in hemina inde excolata brassi-
cam, ac rutam diluito, & affuso oleo conquassato, & bibenda dato, postea poly-
pum vino albo suffocatum edendum dato, & vinum ebibendum. Si vero volueris,
pisces odoratissimos coctos edendos dato, & jusculum sorbendum. * Si ex servi- 56
do, & superficiario ulcere pudenda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino co-
ctis pudenda colluat. Et postea mali punici dulcis putamina in vino coquito, &
myrrham, ac resinam simul mixta vino diluito, & intinctum in his linteum sub-
dito. * Si urinæ stillicidium corripiat, cucumeris, sive cucurbitæ os, & fundum 57
resecato, & subjecta pruna cucumin circumponito, & inspersa in ignem myrrha,
mulierem super cucumin locato, ita ut summam cucumeris partem quampenitis-
sime in pudendum indat, quo vapor plurimus in pudenda transmittatur. Et ex
potionibus urinam cientibus jejunæ aliquas exhibeto. * Si ad cor progressi, ute- 58
ri suffocent, et non decedant, porri semen tritum, et pulegium in aquæ cyathis
tribus, et aceti albi cyatho uno, et mellis tertia cyathi parte diluito, tepefacito,
et jejunæ sorbenda dato. * Si ex partu, aut abortu rigor corripuit, juniperi 59
fructum, et salviam simul trita in aceti albi cyatho diluito, et vini albi diluti po-
culum affundito, versato, ac stare sinito, Mane vero excolato, et tepefactum bi-
bendum dato. * Si uteri inflati fuerit, et si ventus in utero fiat, et dolor, sal- 60
viam, et cyperum tusa madefacito per noctem, et mane excolato, et purum cre-
morem in ollam fundito, tritici farina crassiore adiecta, et aceti albi cyatho af-
fuso, et succi silphii magnitudine fabæ addita, et cocta crudius sorbenda dato.
* Si in pudendis graveolentia fuerit, et columella nascatur, et dolor habeat, 61
dolorem quidem sedabit apii semen jejunæ in vino datum. Graveolentiam ve-
ro, anisum eodem modo datum. Columellam vero resecare oportet. Si ulce-
ra fiant in pudendis, et pruritus corripiat, oleæ, et hederæ, et rubi, et mali pu-
nicæ dulcis folia trita in vino veteri dilue, et postea carnem recentem foliis inte-
ge, et appone. Et habeat subditam per noctem. Mane vero eximat, et myrtum
in vino decoquat, et cum vino pudenda colluat. * Si genituram non suscipiat, 62
mensibus secundum naturam fientibus, membrana ante uteri os excrevit. Contin-
git etiam ex aliis caussis. Cognosces autem hoc, si digitum admoveris, membranæ
prætextum continges. Ad hæc medicamentum subdititium facere oportet. Resinam
itaque, et æris florem melle diluito, et linteum ex his rinctum penitissime indito,
filo ad extremam partem dependente illigato, Quum itaque hoc exiluerit, myrtum
in vino coquito, et cum vino tepido eluatur. * Si anhelationes corripuerint mu- 63
lierem, sulphuris magnitudinem fabæ, et nasturtii tantundem, et rutam, et cu-
minum Æthiopicum, hæc trita, et vino diluta, jejunæ bibenda præbeto. Opor-
tet autem & a cibis abstinere, & non frequenter edere. * Si pariens inflata fuerit, 64
hepar ovillum, aut caprinum calido cinere obrutum, edendum dato meracius ad
dies quatuor, & vinum bibat vetus. Si lumbos doleat, anisum, & cuminum Æ-
thiopicum bibat, & calida lavetur, & subcalidam bibat. * Si menses non fiant, 65
restam crassam exurito, ac terito, & origanum in pinguedine anseris coctam teri-
to, & ad testam in linteum ammisceto, ac tepida apponito. * Si uteri conclusi 66
fuerint, & menses non apparuerint, colocynthidem sylvestrem, & silphii semen,
cuminum Æthiopicum, nitrum, salem thebaicum, adipem rhenalem, farinam, myr-
rham, & resinam. Omnia hæc fervefacito, simulque mixta, ac trita in glandulam ef-
formato, & apponito. * Si uteri ad viscera conversi strangularint, vinum cedri- 67
num, & cuminum Æthiopicum bibat, & calida lavetur, & subcalidam bibat.
* Si menses non fiant, adipem anseris, & netopum et resinam mulier lana ex- 68
cepta subdat. Si vero magis quam convenit, prodeant, susinum, & rajæ linguam
in lana apponat. * Si transmoti uteri aliquo allapsi fuerint, hordeum decorti- 69
catum tritum una cum paleis sume, & cum cornu cervino vino subige, et hinc
uteros suffito. * Si secundæ decedere non possint, fœniculum vino, et oleo, 70
ac melle fervefactum bibendum dato. * Si menses non appareant, et velis ipsos 71
detrahere, crassiorem tritici farinam, et hordeum coquito, et oleo affuso edenda
dato. * Si inflammati fuerint uteri, cotyledonis folia, et porrum in crassiore 72
tritici farina coquito, et affuso oleo edenda dato. * Si moti uteri aliquo allapsi 73
fuerint, et dolorem exhibuerint, oleæ scabiem, et lauri, ac cupressi ramenta in
aqua coquito, et linteo excepta apponito. * Si uterus doleat, et ad vesicam 74
fuerit

fuerit dolor, porri ſemen in aqua tritum jejunæ bibendum præbe, & tepefacto-
75 ria adhibe. * Si uteri prominuerint, lotos ipſos cum aqua tepida, & vino, ac
oleo illitos rurſus intrudito, & ex lumbis deligato, & graveolentia ſuffito, & ſi
urinam emittere non poterit, calida lavato, ac foveto, & cupreſſi ramenta ſuffi-
76 to. Et potiones urinam cientes bibendas dato. * Si fluxus fiat, acerba ſuffito,
77 & ſtercus aſini deraſum, lanæ illigatum ſubdito. Sit autem ſtercus ſiccum. * Si
in pudendis ulcera fiant, adipem bubulum illinito, & apponito, & cum vino, in
78 quo myrtus cocta eſt, colluito. * Si ex partu os uterorum fuerit exulceratum,
florem roſarum tritum, & vino imbutum, in pilis leporinis apponito, & acerbis
79 colluito. * Si uteros doleat, allii caput integrum, & nitrum toſtum, & cumi-
num terito, & melle ſubacta ſubdito; & calida lavetur, & ſubcalidam bibat.
80 * Si ex fervido, ac ſuperficiario ulcere pudenda fuerint ulcerata, adipem bubu-
lum, & butyrum, & anſeris adipem, ac ſuſinum unguentum miſceto, & ex his pu-
81 denda illinito, & aqua tepida colluito. * Si uteri aſcendentes ſuffocarint, funi-
culum lucernarium accenſum extinguito, & naribus admoveto, quo fumum attra-
hat, poſtea myrrham unguento dilutam, & lana exceptam apponito. Et reſi-
82 nam oleo dilutam bibendam dato. * Si ſecunda non ſecedat, conyzam tritam,
83 lana exceptam apponito, & ignea in vino tritam bibendam dato. * Si caput do-
leat, & imum ventrem, & lumbos, bilis in uteris eſt. Huic itaque pharmacum dare o-
portet, quod ſurſum, ac deorſum purgare poteſt, & calida lavare, & apponere,
84 quæ bilem purgant. Et aniſum, ac nigellam vino diluito, & bibenda dato. * Si
fluxus oboriatur, cancros fluviales in vino ſuffocato, & vinum bibendum dato,
85 & quæ ſiccant, ſuffito, & apponito. * Si fluxus oboriatur, porri pugillum in
vino tritum bibendum dato, & ſiccis, & acerbis utatur. Si fluxus oboriatur,
muli ſtercus combuſtum, tuſumque, ac cribratum, vino dilutum bibat. Reliquis au-
tem eodem modo utatur. Si fluxus oboriatur, & jam diuturnus fuerit, ſpon-
giam combuſtam, ac tritam, vino odorato dilutam, bibendam dato, & per ſuffi-
86 tus reſicca, & quæ reſtringunt, appone. * Si uteros purgare velis, nitrum, cu-
minum, allium, & ficus terito, & melle ſubacta apponito, & calida lavetur, & ſub-
87 calidam bibat. * Si uteros doleat, cyclamini radicem in vino jejunæ bibendam
88 dato, & calida lavetur, & ſubcalidam bibat. * Si lac extinctum fuerit, reliqua
quidem eodem modo curato; fœniculi vero ſemen bibendum dato, & radices fœ-
niculi decorticatas, ac butyrum ſimul coquito. Quum autem cocta fuerint, ſtige-
facito, ac bibenda dato. Commodum eſt etiam hippomarathrum, & hippoſelinum ſi-
mul coctum. Si lac extinctum fuerit, porrum tritum, aqua dilutum bibendum
præbe, & calida lavetur, & porrum, ac braſſicam edat, ſimul coctis cytiſi foliis, &
ſuccum ſorbeat. Si lac extinctum fuerit, ſalviam, cedri, aut juniperi baccis
adjectis coquat, & ad diffuſum, vinum affundat, ac bibat, & ad cætera farina in-
ſperſa, additoque bulbo, & modico oleo affuſo, edat. Et acria, & acida, & ſalſa, ac
cruda olera omnia vitet. Naſturtium vero in vino potum commodum eſt. Nam lac
89 purgat, & calida lavetur, & ſubcalidam bibat. * Si velis mulierem prægnantem
fieri, ipſam, & uteros purgato, poſtea farinam jejunæ edendam dato, & vinum me-
racum inſuper bibendum, & nitrum rubrum, cuminum, ac reſinam, melle ſubacta
in linteo ſubdito, & ubi aqua defluxerit, nigros peſſos mollitorios apponat, &
cum viro dormiat. Si prægnantem facere voles mulierem, ipſam, & uteros pur-
gato. Deinde linteum tenuiſſimum reſiccatum, ac melle imbutum in glandes effor-
mato, & in fici ſucco tinctos apponito, donec fuerint aperti. Poſtea vero magis
intrudito. Ubi autem defluxerit aqua, vino, & oleo colluta, cum viro dormiat. Bibat
90 autem & pulegium in vino cedrino, quum viro condormire volet. * Medicamen-
tum, fœtum ex uteris pellens. Cucumeris ſylveſtris ſuccum potionis menſura, in
mazam conſperſum apponito, ubi ad duos dies antea jejunavit. Aliud. Staphi-
91 dis ſylveſtris pugillos duos in aqua mulſa dilutos, bibendos dato. * Experimen-
tum fœcunditatis. Caput allii integrum deraſum, uteris apponito. Poſtridie
vero digitum immittat, ac contingens conſideret, & ſi quidem oluerit inde os, bene ha-
bet; ſin minus, rurſum apponat. Aliud experimentum. Netopum modicum in
92 lana involutum apponat, & conſideret, an per os oleat. * Alia ſubdititia medicamen-
ta. Scorpii marini fel, in lana involutum, & in umbra ſiccatum apponito. Pule-
gium ſiccum tritum, melle imbutum in lana apponito. Cucumeris ſylveſtris
ſemen, & reſtam combuſtam, vino ſubactam, cum pilis leporinis, in lana ſubdito.
Alumen Ægyptium, lana involutum apponito. Cantharidas vino ſubactas,
in lana ſubdito. Herbam artemiſiam vino ſubactam apponito. Nigellam in
93 vino tritam, in lana ſubdito. * Aliud ad recens enixam. Unguentum roſaceum,
& ceram, in lana apponito. Bulbion ex tritico, tritum, & vino ſubactum, in lana
ſubdito. Vini albi veteris fecem combuſtam, & vino albo extinctam, ac tritam,
in lana apponito. Galbanum, netopum, & myſi, cum unguento roſaceo, in lin-
teo apponito. Elaterii potiones duas, & favum cum vino, in linteo apponito.
Butyrum, & alumen melle ſubactum, in linteo ſubdito. Scammoniæ ſuccum,
& adipem cum maza miſceto, & vino imbuta, in linteo apponito. Si concipere no-
lit, miſyos fabæ magnitudinem, aqua dilutam, bibendam dato, & per annum non con-

cipiet. * Si periculum facere velis in muliere, an prægnans sit, aut non, rubro lapide, 94
sive terra erithrea oculos sublinito. Et si quidem ingrediatur pharmacum, prægnans est; sin minus, non. * Si prægnanti pudenda fervido, & superficiario ulce- 95
re fuerint exulcerata, amygdala trita, & medullam bubulam in aqua coquito, & modica farina adjecta, pudenda illinito, & baccatum myrti decocto colluito. * Si 96
virgo ex lapide laborarit, semen radicis Æthiopicæ in vino veteri ad dies decem
dato. Deinde in aqua ad dies viginti, & bis in die multa calida lavato. * Cata- 97
plasmata. Allium, portulacam, apium, loti, & cedri ramenta, trita simul, mixta aqua mulsa, diluito, & cataplasma hinc factum imponito. Rubi folia, myrti folia, simul trita aqua mulsa diluito, & polenta ammixta subacta imponito. Sambuci folia, myrti folia, terebinthi folia tenerrima, eodem modo apponito. Loti ra-
menta, mori folia, simul trita, mixta, aqua diluta cum uva passa imponito. * Suffi- 98
tus. Oviculæ, aut capræ cornu tusum, & hordeum tostum, ac fresum, oleo subigito, ac suffito. Cervi cornu, & olivas nondum habentes oleum, simul trita mixta suffito. Rhoem rubrum, & polentam tostam oleo subigito, ac suffito. Polentam, & stercus bubulum, & paleas oleo subigito, ac suffito. Loti ramenta, & rhois folia, & cupressi siccæ ramenta, vino nigro austero subacta suffito. Galbanum, mannam, & resinam, unguento subacta suffito. Capræ cornu, & gallam, & adipem suillum, ac cedriam suffito. Terram ex asinorum pedibus deradito, &
stercus asininum cum vino nigru subito, ac suffito. * Colluciones, Folia 99
myrti, & lauri, ac hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito. Rhois, & mali punicæ, ac rubi folia in aqua mulsa coquito, & cum ea excolata colluito. Sambuci, & lentisci folia in aqua coquito, & excolatam leviter tepidam infundito. Fœniculi, & brassicæ radices tusas in aqua coquito, oleo affuso, & postea cum excolata colluito. Oenanrhen, & cyperum, & uvas passas in aqua mul-
sa coquito, ac colluito. * Malagmata. Malvam, & fœnogræcum in aqua ferve- 100
facito, & cum excolata aqua leviter tepida colluito. Cupressi ramenta, & amaracum in passo aqua temperato coquito, ac colluito. Serpillum, & violæ albæ radicem, in aqua mulsa coquito, ac colluito. Hypericum, & lentiscum, & baccas cedri in aqua coquito, & cum leviter tepida colluito. Favum, & butyrum, & resi-
nam, &, adipem anserinum in aqua coquito, & colluito. * Fomenta. Lolium 101
tostum, ac molitum in posca meraciore coquito. Postquam autem coxeris, linteo illigato, & foveto. Lentem tostam, decorticatam, & in farinam crassiorem alicæ similem redactam, in aqua rocuito, & linteo illigato, ac foveto. Ervum eodem modo parato, ac foveto. Commoda est & salvia eodem modo parata. Salviam, & hypericum in aqua coquito, & hordei paleis in decocto coctis, & linteo exceptis foveto. Loti, & cupressi ramenta in uvæ passæ cremore coquito, linteoque ipsa illigato, ac foveto. Oleæ, & myrti, & hederæ, ac lauri folia in aqua coquito, & in decocto hordei paleas coquito, deinde linteo illigato, ac foveto. Cupressi ramenta, & cedri, & hordei furfures simul misceto, & in uvæ passæ cremore subigito, ac panem formato, & cum hoc afflato, calido in linteum illigato, foveto. Violæ albæ semen, aut radices in aqua coquito, & cum aqua furfures tritici subigito, ac panem formato, cum quo calido in linteum involuto, foveto. Serpillam in aqua coquito, & surfure triticeo in aquam conjecto, eodem modo foveto. Spongias calefacito, & adhibeto, & cum mollibus lanis, & panniculis laneis, & vasis testaceis aqua infusa, & utriculis eodem modo, & decoctionibus in utres infusis, foveto.
* Purgatorium. Si mulierem parere non potentem, facere velis, ut prægnans fiat, 102
considerare oportet in mensibus, an biliosa, aut pituitosa sit. Cognosces autem hoc, arena tenui sicca ad solem consperfa, & quum menses prodierint, sanguine super arenam in sole effuso, ita ut ipsum siccari sinas. Si enim biliosa fuerit, sanguis super arenam siccatus, pallidus fit. Si vero pituitosa, velut mucus existit. Horum igitur, utrum tandem fuerit, ventrem purgato, sive sursum, sive deorsum purgatione opus
habere visa tibi fuerit, postea paucis diebus interpositis, uteros purgato. * Utero- 103
rum fomenta. Si duri fuerint uteri, & non concipiat; vinum quamjucundissimum cum pari aqua temperatum, trium semicongiorum Atticorum mensura, & fœniculi radices, & seminis fœniculi quartam partem, & unguenti rosacei semiheminam, hæc in vas novum fundito, & vinum afundito. Vasis autem operculum perforato, et imposita arundine foveto. Arundinem vero cum operculo tollito. Si enim sine operculo abstuleris, exuretur. Postquam autem fota fuerit, scillam apponito, velut infra scriptum est. Apponito autem, donec dixerit molle, et amplum esse uterorum osculum, et si quidem exulcerata fuerit, et pustulæ in purgatione fuerint, si summa labia ulcerata fuerint, anisum, et adipem anserinum in rosaceo oleo terito, et in lana involvito, et accepta carne bubula, magno pedis digito crassiore, sex digitorum longitudine, ipsam pharmaco illinito, et lana exceptam involvito, et ad extremam carnis partem, quæ foras spectat, filum alligato, et reliquam in uteros indito, ubi est ulcus.
* Mensium purgatoria. Si non procedat menstrua purgatio, cucumeris syl- 104
vestris internam partem pondere trium obolorum, et artemisiam herbam, et thuris obolum terito, et ammixto melle in lana involvito, et ad os uteri apponito, quinquies in die hoc faciens. Aliud. Vitem viridem terito, et melle ammixto,

lana

lana excipito, & eodem modo apponito. Aliud, Cupressi fructum, & cucumeris sylvestris internam partem, & thus terito, & melle ammixto, lana excipito, & eodem modo subdito, Aliud. Cupressi fructum, & thus terito, & melle ammixto, lana excipito, ac subdito. Aliud. Abrotoni obolos tres cum melle lana excipe, ac subde. Aliud, Elaterii obolum, & myrrhæ obolum terito, & cum mel-
105 le lanæ involvito, ac subdito. * Purgatorium, si mulier non concipiat. Tauri urinam collige trium heminarum mensura. Deinde artemisiam herbam, aut parthenium, aut adiantum, & laurum viridem, & cedri ramenta simul contunde. Deinde in effossa scrobe carbones accende; & imposita olla urinam tauri infunde, & contusa in mortario adjice, postea sellam circumpone, & artemisiam herbam, aut hyssopum, aut origanum impone, & muliere super hæc collocata, donec sudet, fove. Ubi vero sudarit, lava cum calida, & in lavacrum artemisiam, & laurum immitte. Deinde subdititium medicamentum adhibe. Aut artemisiam, aut bulbum in vino albo tritum lanæ involutum subdat, Hæc ad tres dies faciat, & deinde cum viro dormiat. Subdititium pharmacum ad conceptum faciens. Ex nitro, & thure cum melle glandem formato, & apponito. Aliud purgatorium molliens. Caricam coquito, donec granula abjiciat, & hanc expressam, levissime tritam in lana cum rosaceo unguento apponat. Aliud acrius. Brassicæ, rutæ pares portiones tere, ac utere eodem modo. Aliud molle, & purgatorium. Medullam anseris, aut bovis, aut cervi, magnitudine fabæ, affuso unguento rosaceo, & lacte muliebri, terito, velut molle pharmacum teri solet, deinde ex hoc os uteri illinito. Aliud tepidum purgatorium. Anseris medullam magnitudine nucis, resinæ lentissimæ aut terebinthinæ magnitudinem nucis. Hæc in unguento rosaceo ad lentum ignem liquefacito, & velut ceratum facito, & deinde ex hoc tepido os uteri illinito, & pectinem madefacito. Aliud detrahens purgationem et sistens. Pæoniæ grana nigra aut rubra, tria aut quatuor in vino trita bibenda dato. Si vero magis detrahere voles, grana nigra eodem modo trita bibenda præbeto. Aliud purgans ac detrahens. Lauri baccas ad summum viginti, et seselis dimidium acetabulum, cum vino trita bibat. Aliud. Tauri fel, trium dimidiorum obolorum Atticorum pondere, in vino jejunæ bibendum dato. Et efformata quoque ex ipso catapotia devoranda dato. Aliud. Farinam recentem, myrrhæ obolos tres, croci tantundem, castorii obolum, hæc cum unguento rosaceo trita apponat. Aliud purgatorium. Semen urticæ, et malvæ succum, cum adipe anserino tritum subdat. Aliud. Si non purgata fuerit ex partu, floris farinæ quantum tribus digitis comprehendi potest, coquito, & melle affuso, ventri velut cataplasma imponito, & bibendum dato. Aliud, quod uteros aperit, & purgat. Cantharidas quinque aceto albo affuso terito, & non valde liquidum pharmacum facito, sed ut digitis effingi possit, & de ficu alba pingui, sine granulis & pelle, duplam cantharidum partem ammisceto, & efformatam glandulam tenui lana involutam subdito. Aliud. Si ex partu non fuerit purgata, trifolium in vino albo bibendum dato: hoc etiam menses educit, & fœtus expellit. Aliud purgans uteros. Quum puero immortuo sanguis intus manserit, colocynthidem sylve-
106 strem in melle tritam delingat, aut subdat. * Aliud sanguinem purgans. Sanguinem ex uteris expelles, si violæ albæ semen tritum, vino dilutum, bibendum dederis. Aliud, quod similiter sanguinem ex uteris expellit. Rhois seminis, quum rubrum fuerit, grana viridia triginta terito, & rosas caninas rubras, rubicundo ex ipsis delecto, in vino bibenda dato, quum sanguis eruperit. Aliud purgatorium. Si menses non apparuerint, styracem & origanum terito, commisceto, & adipe anserino affuso apponito. Aliud, quod subditum uteros purgat, ac evacuat. Absinthii radicem tritam cum melle, cum oleo apponito. * Subdititia uteros pur-
107 gantia, aperientia, & aquam ducentia. Scillæ frustum longitudine sex digitorum, & digiti parvi crassitudine accipito, & de hoc duos digitos circumderadito ac levigato, & reliquum lana sordida involvito, eam vero partem, quæ circumrasa est, ad os uterorum subditam, per diem ac noctem appositam sinito. Postquam autem lavit & abstulit, aqua odorata colluatur. Aliud purgatorium molle, quod aquam & pituitam ducit, & pallidos ac subcruentos menses detrahit, si non diuturni fuerint, & os emollit. Unguentum narcissinum, cuminum quod edimus, myrrham, thus, absinthium, cupressum, salem, rosaceum oleum sumito. Et de aliis quidem singulis congium accipito, narcissini vero partem quartam, & omnia in glandem efformata, ac crudi lini lintea excepta subdito. Aut linteum tenue pennæ circumdato ac deligato, & in oleo albo Ægyptio tinctum apponito, & tota die appositum sinito. Deinde ubi lavit et abstulit, aqua odorata colluatur.

HIP.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS MULIEBRIBUS
LIBER I.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Mulieres, quæ purgationes a partu sunt expertæ, minus laboriose purgantur symptomata, quæ circa purgationes menstruas accidunt.*

2 *Mulier rariore carne prædita, quam vir. Lanas æqualis ponderis cum veste pura, & contexta, plus aquæ trahere. Mulier viro calidior. Vir muliere siccior propter labores.*

3 *Quomodo ex mensibus suppressis morbi generentur, & qua ratione menses supprimantur, & quibus id frequenter accidat. Uterorum obtortorum caussa.*

4 *Uteri conclusi. In tertiis mensibus quatenus bene, aut malè afficiantur. In quartis. Signa in quartis mensibus expurgationibus menstruis impeditis. In quintis. In sextis incurabilis est. Signa in muliere, cui menstruæ purgationes ad sex menses occultantur.*

5 *Uteri ad stomachum allapsi. Vocis privatio, & stomachi morsus. Urina rubra. Alia signa.*

6 *Mensium ad pulmonem progressorum, ac receptorum signa eadem, quæ in tabe. Mensium suppuratorum caussæ, & signa. Ulcera post menses suppuratos.*

7 *Steriles ex magnis in uteris ulceribus. Menses supra inguen erumpentes.*

8 *Tuberculum supra inguen sine capite magnum, rubrum, ex mensibus non suppuratis.*

10 *De mensium occultatorum signis, & curatione. Crechmon in vino thædaceo.*

11 *De ulcerum in uteris generatione. Menses retenti, mulieres nonnunquam se prægnantes existimantes, fallunt. Menses suppurati quinto, aut sexto mense supra inguen erumpentes. Menses putrefacti, & purulenti in pudendum prodeuntes.*

12 *Menses ad septimum mensem retenti. Menses pituitosi.*

13 *Mensium pauciorum, quam convenit, signa.*

14 *Menses plures, & crassiores, quam oportet, prodeuntes, & eorum signa.*

15 *Mensium mensura justa, & tempus. Mulier sana ex mensibus cognoscitur. Plures quam quatuor dies, & infra tres purgari, quales mulieres efficiat.*

16 *Suffocatio unde, & quibus potissimum accidat. Signa.*

17 *Uteri ad hepar, & præcordia. Morbus Herculeus. Uteri ad vesica stomachum. Uteri ad lumbos, & coxas conversi.*

18 *De mensium biliosorum cognitione, & signis.*

19 *Quibus menses plures, aut pauciores fiant. Vomitus biliosus in mulieribus prægnantibus, Venter turbatus. Levis biliosorum purgatio utilis. A fluxu bilioso non purgata, nec ullis signis apparentibus. Ex biliosis mensibus in acutum morbum transitus.*

20 *Uteri ab ulceribus inflammati.*

21 *Mensium pituitosorum cognitio, & caussa. Menses terram instar aceti radentes.*

22 *Non concipientium affectiones, & curationes. Genitura statim a coitu exeuntis caussa. Postera die, aut tersia. Purgationis biliosæ, aut pituitosæ qualitas unde petenda.*

24 *Curatio a morborum caussis incboanda.*

25 *Menses pituisosi a quibus prodeant. Fomentum purgationibus semper præmittendum.*

26 *Quando prolis caussa coeundum. Suffitus instrumenta. Ut genituram mulier retineat. Mulierum diæta. Uteri humidiores, & uteri sicciores. Genituram ad decem, aut duodecim dies retinentes, virum ne adeant.*

27 *Uteri sani interdum non concipiunt.*

28 *Genitura a coitu statim diffluens.*

29 *Os uteri clausum, vel distortum.*

30 *Uteri magis, quam oportet, aperti. Os uterorum pingue. Phagus, glans trita.*

31 *Quibus semen viri putrescit. Genitura viri, graveolens a muliere reddita. Semen viri sexta, aut septima die emittentes.*

32 *Mulieris siccioris, aut humidioris curatio diætetica. Biliosa, ac pituitosa in uteros confluentia. Morborum vires, & caussæ consideranda.*

33 *Uterorum a contrariis curatio. Mulier quo tempore virum prolis caussa adire debeat. Mulieres quando citius concipiant.*

34 *Os uteri humidius genituram non attrahit.*

35 *Diu non concipiensis, suppressis mensibus, curatio.*

36 *Genituram non suscipiens, mensibus prodeuntibus. Membrana osculo uteri præposita.*

37 *De mulieribus facile quidem concipientibus, fœtum autem tertio, aut quarto mense corrumpensibus. Fœtum corrupsum quæ signa comitentur. Uteri leves quomodo cognoscantur.*

38 *Menses biliosi, & pituitosi quo modo cognoscendi. Conceptum juvantia.*

39 *Mulieres quando maxime in usero concipiant. Os uterorum maxime hias, ac distentum est post purgationes.*

40 *De earum morbis, quæ in ventre habent. Prægnantibus menses secundo, aut tertio mense prodeuntes, cur malum. Sanguis in uteros prægnantium a toto corpore descendis.*

41 *Caput prægnantis pituitosum, & pituita a-*

eris in

Ad men-

100 *Ad menses detrahendos. Mollitoria, a quibus aqua, & urina purgatur. Menses non prodeuntes. Medicamentum subdititium, purgatorium, mollitorium. Purgatorium. Anseris medulla. Subdititium. Purgatorium. Purgatorium subdititium, si menses non compareant. Uteros expurgans, ac sanguinem evacuans. Subdititia evacuans. Subdititia, si catapotia non purgarint. Subdititia acria sanguinem ducentia. Molliora. Subdititium efficax.*

101 *Ad conceptum medicamentum. Urina vetus cum ferri recrementis ad impraegnationem. Clysteris ad impraegnationem usus, & descriptio. Oleum plataeense. Pili asini albi. Lupi stercus. Parere nequeunti quae prius peperit. Aliud ad conceptum. Victus ratio conceptui idonea. Medicamentum, quod similiter infunditur non concipienti. Secunda mulieris cum vermium carnium capitibus in pesso. Aliud ad conceptum. Vermes carnium. Menses multi, nec tamen concipiens. Subdititium ad conceptum. Aliud, quod uterum valde aperire potest, cum conclusus est, & concipere nequit, & ad aquam expurgandam. Sal Ægyptium.*

102 *Conceptum impediens.*

103 *Partum accelerans aegre parienti. Praegnans multo tempore, & parere nequiens.*

104 *Aliud, puerperii purgamenta melius purgans. Hepar testudinis marinae adhuc viventis. Purgatorium puerperii purgamentorum. Purgatorium mensium, & puerperii purgamentorum. Erysimum, Vitis pampini, aut folia viridia.*

105 *Purgatorium, si ex partu non purgetur. Purgatorium uterorum, quum puero mortuo, sanguis in hoc manserit. Ad omnia puerperii purgamenta.*

106 *Subdititium, quod secundam relictam ejicit. Ad secundas educendas, & menses, itemque foetum enectum. Evanthemon. Aliud, quod secundas ejicit.*

107 *Faecunditatis experimentum.*

108 *Alia subdititia. Scorpii marini fel. Potiones ad secundas educendas. Foetum expellentia. Senecta anguium. Holoconitidis radix qualis. Seseli massiliense silphium libycum herinacei marini triti. Aliud secundarum expulsorium, quod uteris infunditur. Syrmea potio. Alius similis potus ad puerum, & mala intus existentia.*

109 *Ad foetum mortuum ejiciendum. Adeps gallinaceus. Testudinis marinae cerebrum. Crocus Ægypti. Suffimentum expulsorium, quod & sanguinem veneris expellere potest.*

110 *Abortus sanatio. Murium stercus. Aliud expulsorium, quod puerum mortuum ejicit. Aliud ejectorium, quod puerum expellit lividum. Aliud, quod infunditur, si mortuus fuerit puer. Ad foetum immobilem corrumpendum.*

111 *Collutiones uteros purgantes. Collutionum uterorum mensura juncus odoratus. Cnestri potiones. Collutio corroborans, si ulcera pura fuerint. Collutiones, quae infunduntur ad vetera ulcera.*

112 *Alvi profluvium ex partu. Nucleus internus. Sanguinis ex partu vomitus. Sedis ex partu dolor.*

115 *Uteri ex partu inflammati.*

116 *Crus claudum ex partu ab uteris.*

117 *De inflammatione uterorum ex partu.*

118 *Bilem ex utero purgantia. Collutio, si biliosa, aut pituitosa fuerit. Collutiones purgatoriae.*

119 *Collutiones bilem, & pituitam trahentes. Piper indicum.*

120 *Mulieris biliosae, & pituitosae ex menstruis purgationibus cognitio, Cnestri potio. Purgatorium molle, aquam, & pelliculas ducens, ac saniem subcruentam. Lac mulieris masculum alentis.*

121 *Glandes subdititiae ad menses quomodo formandae. Alia fortiora.*

122 *Potiones purgatoriae, quae secundas ejicere, & menses detrahere, & foetum enectum educere possunt.*

123 *Subdititia purgatoria, si potiones non purgarint. Purgatorium, quod sterilem purgare potest. Urina bubula. Salsugo marina. Purgatorium mensium. Illitio purgatoria, & mollitoria.*

124 *Conceptum juvantia. Tali subdititii nigri.*

125 *Os uterorum conclusum. Accipitris stercus. Anseris, & vulpis stercus.*

126 *De pudendorum ulceribus acribus, & inflammatis.*

127 *Pudendorum fervido, ac superficiario ulcere laborantium curatio. Bubulae carnis pessus in pudendorum ulceribus. Collutio ad uteros exulceratos, & urinae stillicidium. Ad ulcera, quae in pudendo sunt, ac enascuntur. Ad ulcera in utero resiccanda. Os uterorum ulceratum. Aqua ex uteris fluens, cum ulceribus &c.*

128 *Ad foetum mortuum expellendum. Fuligo de furno.*

SECTIO I.

DE muliebribus morbis sic sentio. Mulierem, quae non peperit, 1 gravius, et citius e mensibus aegrotare, quam eam, quae peperit. Quum enim peperit, venulae fluidiores sunt ad menses. Fluidas autem ipsas facit purgatio illa, quae fit a partu. Et ubi haec erumpit, vicinae maxime ventri, ac mammis corporis partes discinduntur. Discinditur item reliquum corpus; a quo vero hoc fiat, dictum est a me in natura pueri in partu. Discisso autem corpore, necesse est venas magis aperiri, et ampliores, ac fluidiores ad menses fieri, itemque uteros magis aperiri, nimirum puero per ipsos egresso, qui et vim, et dolorem induxit, et quum haec sic se habeant, mulier purgationem a partu experta, minus laboriose mensibus decurrentibus purgatur. Si vero etiam affectio aliqua mulieri, quae jam peperit, accidat, ut menses venientes probe purgati non possint, facilius dolorem feret, quam si non peperisset. Assueti enim sunt uteri, et corpus idoneum, ut impleatur, utpote in ventre habenti, et simul multa amplitudo in cor-

in corpore est. Major autem fit etiam amplitudo, ubi peperit, nimirum corpore di-
scisso, & corpus in amplitudine existens, nimis dolore affligitur, si non venæ super-
impleantur, & nimium doleant. At vero ei, quæ non peperit, quum corpus non
assuetum sit, si impleta fuerit, & fortius, ac solidius, & densius sit, si purgationem a par-
tu experiatur, & quum uteri ægrius aperiantur, menses laboriose prodeunt, & affe-
ctiones plures accidunt, ut propterea menses obturentur, si prius non peperit. Ha-
2 bet autem res se hoc modo, velut etiam prius a me dictum est. * Dico mulierem ra-
riore carne præditam, & teneriorem esse, quam virum, & hæc res sic se habet: a ven-
tre trahit humiditatem, & citius, & magis corpus mulieris, quam viri. Etenim si quis
super aqua, & per regionem aquosam, duobus diebus, ac duabus noctibus, mol-
les lanas ponat, & vestem puram, & contextam æquali ad lanas pondere, subla-
tis utrisque apponderatione facta, multo graviores lanas comperiet, quam vestem. Fit
autem hoc ex eo, quod semper ab aqua sursum decedit in vasa ampliora oscula
habentia, & lanæ quidem tamquam raræ, & molles ex decedente amplius suscipiunt.
Vestis autem, ut quæ plena est, & ex contextu obturata, explebitur, non multum
ex decedente aqua suscipiens. Sic sane etiam mulier, velut quæ rarior est, am-
pliorem a ventre humiditatem corpori attrahit, & citius quam vir, & tamquam teneriori
carne præditæ mulieri, ubi corpus sanguine repletum fuerit, si non ab ipso secesse-
rit, carnibus impletis, ac calefactis, dolor oboritur. Habet enim mulier sanguinem
calidiorem, & propterea calidior est, quam vir. Si vero amplior accedens sanguis se-
cesserit, dolor non fit a sanguine, neque calor. Vir autem, ut qui solidiore carne præ-
ditus est, quam mulier, neque in superna ventris parte adeo sanguine superimpletur, ut
nisi aliquid sanguinis singulis mensibus secedat, dolorem fieri necesse sit, & san-
guinis, quantum satis est, ad nutrimentum trahit, & quum corpus ipsi non sit tene-
rum, non dolore affligitur, neque superincalescit a plenitudine, velut mulieri. Mul-
tum autem confert ad hoc viro, quod magis laborat quam mulier. Nam labor aliquid
3 humoris abducit. * Postquam igitur mulieri, quæ non peperit, occultati fuerint men-
ses, & viam foras reperire non poterint, morbus fit. Hoc autem contingit, si uterorum
os conclusum fuerit, aut distortum, aut aliqua pudendi pars contracta. Si enim ho-
rum quid fuerit, menses exitum invenire non poterint, priusquam uteri ad sanam na-
turam redierint. Fit autem hic morbus his maxime, quæ angustos uteros habent, aut
cervicem ultra pudendum sitam. Si enim horum alterum fuerit, & mulier viro non mi-
sceatur, & venter magis, quam oportet, evacuetur, ab hac affectione uteri obtorquen-
tur. Neque enim humidi in se ipsis sunt, utpote muliere non coeunte, & amplitudo ip-
sis spatiosa est, utpote quum venter magis vacuus existat. Quare obtorquentur, dum
siccior, & levior est venter, quam convenit, & aliquando dum ipsi obtorquentur, etiam os
ipsorum distorqueri contingit, nimirum cervice ultra pudendum sita. Si enim humi-
4 di fuerint uteri a coitu, & venter non evacuetur, non facile distorquentur. * Hæc igi-
tur caussa est, ut ipsi sint conclusi, nimirum a venere abstinente muliere. In tertiis por-
ro mensibus optime afficietur, si quæ prius insunt, progressa fuerint educta. Sin
minus, mulier hæc patietur. Suffocatio alias atque alias in ipsam irruet, & febris
alias atque alias corripiet, ac horror, & lumborum dolor. Hæc patietur in tertiis men-
sibus, si ipsi non prodierint, In quartis vero, si non egressi prioribus exitum fecerint,
etiam tunc tertii mensis afflictionibus omnibus magis affligetur, & maxime tem-
pore mensium. Deinde minus. Sæpe vero etiam a dolore libera sibi esse videbi-
tur. Erunt autem in quartis etiam hæc signa. Urinam multam, ac crassa ejiciet
alias atque alias. Et venter ipsius durus erit, & major quam prius, & dentibus fremet,
& cibum aversabitur, & vigilabit. Hæc patietur in quartis mensibus. Si vero cu-
retur, etiam in his sana evadit. Et in quintis, si non multi menses descenderint, do-
lor adhuc fortior accidit. In sextis vero jam incurabilis est, & juxta priora qui-
dem signa magis dolebit. Deinde ad ea etiam hæc aderunt. Anxia erit, & alias atque
alias se ipsam jactabit, & animo deficiet, & pituitam vomet, & sitis fortis ipsam
corripiet, nimirum dum exuritur venter ab uteris sanguine plenis, & ad conta-
ctum dolebit, maxime pectinem. Et alias atque alias acute febriet, & uteri alias atque
alias murmurabunt, dum videlicet sanguis in ipsis commovetur, ac discurrit, &
5 venter consueto modo non secedet. * Neque vesica urinam excolabit, maxime quum
uteri ad stomachum, qui nervosus est, mulieri allapsi fuerint, & ad ventrem irrue-
rint, dolet spinam, & totum dorsum, & lingua ipsius refrenatur, & hanc non cla-
ram habet, & animi deliquium adest. Aliquibus etiam vocis privatio, & stoma-
chus mordetur, & flava bilis exit, & spiritus offendens, & anxia est, & jactat se
ipsam, & ardet. Postquam autem transmutati fuerint, & vesica tenuem sanguinem
ab uteris trahet, tunc urina mingitur rubra. Et dolet quidem reliquum corpus,
maxime vero collum, & spinam, & lumbos, ac inguina. Et ipsi ad hoc progres-
sæ, & venter attollitur, & crura supra modum intumescunt, & tibiæ, ac pedes, &
mors succedit. Et circa hanc quidem sic finiunt menstruæ purgationes ad sex men-
ses occultatæ, fiunt item hæc. * Quibusdam mulieribus menses biimestres in
uteris existentes multi ad pulmonem procedunt, & ubi recepti fuerint, omnia
patiuntur, quæ in tabe dicta sunt, & non est possibile ipsam superesse, fiunt &
hæc. Quibusdam suppurati fiunt menses, ubi per duos, aut tres menses mo-
ram tra-

ram traxerint. Hoc autem maxime fit, si a febre fuerint combusti. Signa vero sunt,
si suppurati fuerint; dolores enim incidunt in pectinem, & pulsationes fortes, &
contactum non sustinet, & si melius habitura est, menses ipsi erumpuntur in pu-
dendum, & procedit pus, ac sanguis, & procedit graveolens ad septem, aut octo,
aut novem dies. In priore vero tempore dolet, velut dictum est antea. Postquam
autem depurgata fuerit, optimum quidem est, si non fiant ulcera. Si vero reliquan-
tur ulcera, ampliore curatione opus habebit, quo ulcera non putrescant, & graveo-
lentia fiant. * Sterilis autem evadet, etiamsi melius habebit, ubi magna ulce- 7
ra fuerint, quæ in uteris facta sunt. Si vero non continget, ut menses ipsi in pu-
dendum procedant, suppurati facti, ad partes supra inguen, juxta lateris mollitudi-
nem erumpent, citra tuberculum, utpote pure rupto, & illa parte purulen-
ta graveolentia procedent, & si hoc fiat, mulier non superstes manet. Si vero etiam
superstes maneat, semper sterilis erit. Hac enim parte de cætero via fit mensi-
bus ut foras prodeant. Nam os uterorum ad hunc locum allapsum est. Fit
& hoc. * Quibusdam, ubi bimestres, aut trimestres, aut diuturniores fuerint 8
menses, & ad lateris mollitudinem allapsi fuerint, quum non suppurati sunt men-
ses, velut tuberculum fit supra inguen, sine capite, magnum, rubrum, & vulgus
medicorum ignarum quid hoc esset, jam sæpe secuerunt, & sic in periculum indu-
xerunt. Cæterum id, quod velut tuberculum fit, tali modo fit. Fruitur sanguine
caro ipsa, utpote osculo uterorum lateris mollitudini adjacente, & impletur caro
ab ipso, & insurget, ac eminet, velut sanguine tepleta. * Et aliquando si transmotum 9
fuerit os uterorum, & ad pudendum conversum, & menses processerint per puden-
dum, id, quod circa lateris mollitudinem eminuit, sedatur. In uteros enim di-
stribuerit; hi vero foras laxantur. Si vero non conversum fuerit os uterorum ad
pudendum, circa lateris mollitudinem suppuratur, & hac parte transitus fit men-
sibus, & eadem pericula sunt, quæ prius sunt relata. Sed & ad vomitum converti-
tur, & quibusdam in sedem, velut in virginum morbis a me dictum est, & signa,
& dolores eosdem ostendit, quos isthic retulimus. At hanc viam minus faciunt
menses mulieribus, quam virginibus. * Quum menses fuerint occultati, dolor 10
habebit imum ventrem, & onus quoddam incumbere videtur, & lumbos, & late-
rum mollitudinem mirum in modum dolet. Si vero omnino non procedunt, præ
morbo aut crassi, & viscosi, aut glutinosi fiunt. Primum igitur ventrem purga-
re oportet sursum, ac deorsum. Deinde uteros subdititio medicamento, a quo
sanguis purgatur. Atque ita quiescere, & potandum dare pharmacum, a quo san-
guis prodeat. Bibat etiam Crethmon in vino tædaceo. Si vero fluxus ipsi non
fiat, continget, ut prægnans esse videatur, & dum eum vito coit, doleat, ut putet
quid incumbere, & gravitas sit in ventre, & venter prominet, & desideriis simi-
libus afficitur, velut in ventre habeat, & stomachi dolore afficitur, maxime ubi
quinquaginta dies præterierint. Et dolor alias atque alias habet ventrem, & par-
tem circa umbilicum, et collum, et inguina, et lumbos. Et postquam menses duo,
aut tres præterierint, quandoque menses acervatim ipsi in pudendum erumpunt,
et quæ prodeunt, velut carnem esse putat, quemadmodum ex fœtus corruptione,
et nigra. * Quibusdam etiam ulcera fiunt in uteris, et opus habent diligenti ani- 11
madversione. Multis vero contingit, ut putent se sex mensibus in utero ha-
bere, aut etiam paulo breviore tempore, et venter prominet, et alia sibi fieri putat,
velut in ventre habenti. Postea fiunt et quibus suppurati eruperunt supra inguen
simul cum quinto, aut sexto mense, et viam ea parte patefecerunt. Quibusdam au-
tem ulcera fiunt in uteris etiam infra sub inguine, et periclitatur mulier de vita.
Si vero etiam superstes maneat, sterilis erit. Quibusdam etiam in pudendum erum-
punt, et prodeunt ipsi putrefacti, ac purulenti. Et ab his ulcera fiunt in uteris, et
periclitatur. Et oportet, ut ne antiqua fiant ulcera, eum attentione mederi. Steri-
lis autem et hæc fit, etiamsi fuerit curata. * Si vero non erupetint menses sex men- 12
sibus intus conclusi, omnia patietur velut ea, quæ non peperit, in qua menses viam
invenire non possunt. Et si quidem curata fuerit, sanus erit; sin minus, etiam ad
octo menses durans moritur. Multis vero contingit, ut menses pituitosi ad
multum tempus prodeuntes, etiam pauciores sanis sint, sana autem talis fit, si con-
venienti cura fuerit sanata. * Si vero menses mulieri prodeant quidem, verum 13
pauciores quam convenit, utpote osculo uterorum paululum a pudendo emoto, aut
nuper concluso ad hoc, ut prodeant quidem, verum obturentur ab ipsis etiam
transitus, per quos penetrant, ubi ad uteros descendunt, moderati sane paulatim
prodeunt, sanguine semper perfecte osculo incumbente. Et postquam dies præter-
ierint, quibus purgari solet, et conclusus fuerit sanguis in uteris relictus, et alii
menses subdescendentes non expulerint conclusum sanguinem, sed semper
paulatim gravant, et primis mensibus duobus, aut tribus non valde prodeunt.
Postquam autem plures menses præterierint, adhuc magis dolebit, et non ha-
bet in ventre, quamdiu sane sic habuerit, et febris corripiet ipsam debilis, maxime
in diebus, quibus purgari solet. Verisimile est etiam, et in intermedio tempore
ipsam febrire, et horrere, et stomachi dolore vexari, et ad multitudinem addere
singulis diebus. Et dolet alias atque alias corpus, et maxime lumbos, et spinam, et
inguina,

inguina, & articulos manuum, ac pedum. Verum his locis non simul dolet, sed alias
atque alias, qua parte sanguis discretus, & in uteris esse non potens, impetu suo
gravarit, & qua sane corporis parte incubuerit, tumor est, fitque etiam convulsio
fortis articulorum corporis. Et alias aliud ex relatis antea signis ipsi apparet. Hæc
si quidem juxta debitum modum curata fuerit, sana evadet; sin minus, mor-
bus septimestris, aut diuturnior factus, lethalis fuerit, aut claudam faciat, aut
artes aliquas impotentes efficiet, si præ rigore, & cibi fastidio sanguis circa ner-
vos compactus fuerit, quemcumque tandem locum occupaverit. Hic autem mor-
bus magis fit his, quæ virum non habent. Si vero morbi jam relati, aut qui-
cumque postea referentur, incidant in eam, quæ partum non sit experta, diuturniores
erunt, & minus dolorosi. Verum signa eadem, & iidem fines tum ei, quæ non pepe-
rit, tum ei, quæ puerperia experta est, contingunt, si non curentur. Oportet au-
14 tem statim curationem facere; sin minus, statim comparent morbi. * Si vero
menses plures, quam oporteat, prodeant, & crassiores: nimirum corpore natu-
ra fluido existente, & osculo uterorum prope pudendum sito, & ad hæc multo
cum viro coitu utatur, & convivetur: semel aliquando multi descendentes, & cu-
mulate prodeuntes, os uterorum impetu suo magis dilatant; & si ad hæc non in-
cidat vasorum evacuatio, sed rursus multus accesserit calor, & os amplum faciunt,
& corpus; utpote dum convivante, & voluptatem, ac consuetudinem viri conse-
ctante muliere, facili fluxu ad uteros etiam calor defertur, & decolor erit, quamdiu
sic habuerit, & si postea morbus aliquis, aut affectio inciderit, ut corpus affliga-
tur, & uteri similiter juxta solitum morem ampli sint, & corpus facili fluxu in
ipsos præditum est. Et post hæc febris habet, & cibum aversatur, & anxia est, &
tenuis, ac debilis, & lumbos ex mensibus dolebit, & progressu temporis, si non
curata fuerit, omnia ipsam magis affligent in intermedio tempore, & periculum
ipsi imminet, ne sterilis fiat, aut a tempore, & morbo vexata, si alius morbus co-
incidat, ex hoc moriatur. Prodeunt autem menses crassiores, & plurimi in interme-
15 diis diebus; incipientes autem, & desinentes, pauciores, & tenuiores. * Moderati
vero sunt menses prodeuntes in omni muliere, si sana sit, ut duarum heminarum
Atticarum mensura secedant, aut paulo plures, vel pauciores, atque hoc ad duos,
aut tres dies. Longius autem tempus, aut brevius, morbosum, et sterile est. Con-
jectare porro oportet, mulieris corpus inspiciendo, et interrogare, collatione ad
priora facta, an semper morbosa vivat, aut non. Si enim pauciores, aut plures di-
es, quam solent, prodeant, aut ipsi pauciores, aut plures fuerint, morbosi sunt. Nisi
natura ipsa morbosa, et sterilis fuerit. Si vero fuerit, et ad salubriorem statum
transmutatur, melius est, procedit autem sanguis, velut a victima, et cito conge-
latur, si sana fuerit mulier. Quibus vero in natura est, ut plures quam quatuor dies
purgentur, et menses valde multi prodeunt, hæ tenues fiunt, et fœtus ipsarum
tenues, et emarcescunt. Quibus autem purgatio infra tres dies fit, aut pauci men-
ses secedunt, hæ crassæ sunt, et bene coloratæ, virilesque, ac partus immemores,
16 et neque concipiunt. * Si suffocatio derepente accesserit, fit autem maxime his,
quæ cum viris non coeunt, et senioribus magis, quam junioribus. Leviores enim u-
teri ipsarum sunt, fit autem potissimum tunc, ubi mulieri vasa evacuata fuerint,
aut plus solito laborarit, resiccati a labore uteri convertuntur, ut qui vacui sunt,
ac leves. Est enim ipsis locus spatiosus, ut convertantur, utpote ventre vacuo exi-
stente. Dum autem convertuntur, impetunt hepar, et juxta consistunt, et ad
præcordia irruunt. Currunt enim, et progrediuntur sursum ad humiditatem,
tamquam a labore, magis quam opportunum est, resiccati. Hepar autem humidum
est. Postquam autem impetiverint hepar, suffocationem faciunt, derepente perspira-
tionem circa ventrem intercipientes, et aliquando simul incipiunt hepar impetere,
et a capite pituita defluit ad præcordia, velut ab eo, quod suffocatur, et aliquando
simul cum pituitæ defluxu descendunt ab hepate ad locum suum, et cessat suffoca-
tio. Descendunt autem detrahentes humiditatem, et gravati. Stridor autem ab ipsis
fit, dum ad suam ipsorum sedem procedunt; postquam autem eo devenerint, aliquan-
do venter post illa humidior fit, quam superiori tempore. Laxat enim jam caput gluui-
17 tam in ventrem. * Ubi vero apud hepar, et præcordia fuerint uteri, et strangula-
tint, mulier albas oculorum partes subvertit, et frigida fit. Sunt autem et quæ li-
vidæ fiunt. Quædam etiam dentibus frendunt, et salivæ ad os fluunt, et similes
sunt his, qui ab herculeo morbo detinentur. Si vero diutius moram traxerint
uteri apud hepar, et præcordia, mulier strangulatur. Quandoque vero, ubi mulier
vasa evacuata habuerit, et insuper laborarit, uteri conversi ad vesicæ stomachum al-
labuntur, et urinæ stillicidium inducunt. Aliud autem nihil mali habet, et cura-
ta cito sanescit, quandoque etiam sponte. Quibusdam vero ex labore, aut inedia,
18 ad lumbos, aut ad coxas allapsi, dolores exhibent. * Si mulier corpore ma-
le habuerit, et menses biliosi prodierint, ex hoc quoque cognosci possunt. Nigri
sunt valde; quandoque vero nigri, aut splendidi, et paucissimi prodeunt, et citissi-
me congelantur, et semen amborum, et maris, et fœminæ evanescit, et non
habet in ventre; et incipiente quidem morbo, purgatur diebus, quibus solita fuit,
non pluribus; progredientibus autem mensibus, pluribus diebus purgatur, et
menses

menses pauciores singulis diebus apparent. Et febres succedunt erroneæ acutæ, cum horrore, et cibi fastidio alias atque alias, et stomachi dolor, et dolebit maxime, ubi menses ipsi appropinquarint. Postquam autem purgata fuerit, et ad modicum tempus, superiorum respectu melius habuerit, postea rursus ad idem perveniet. Dum autem curatur, cito sana fit. Si vero non curetur, et tempus procedat, omnia prius relata valde ipsum affligent, et dolor corripiet nunc ventris partem infra umbilicum, nunc inguina, nunc lumbos, et coxendicum ad sedem juncturam, nunc collum; aliquando vero strangulatio fortis accidet, et caligo ante oculos obversabitur, et vertigo, utpote purgatione sursum vergente, ac ascendente. * Si enim corpus male habuerit, mulieri menses pauciores fiunt, et quibus 19 corpus plenum fuerit, his menses plures prodeunt. At vero biliosæ si menses prodeant, pusillanimitas incidit, et cibi fastidium alias atque alias, et anxietas, ac vigilia, et eructat frequenter, et non vult deambulare, et tristis est, et non videre sibi videtur, et timet. Et si curetur, ex his sana erit. Si vero tempus processerit, adhuc magis dolebit. Optime autem cum hac agatur, si vomitus biliosus succedat, aut venter turbetur, non fortiter, et subeant biliosa, et si fluxus succedat ipsi non fortis. Si enim quid ex his forte inciderit in corpus afflictum, periclitabitur. Si vero leniter depurgetur aliquid biliosi, aut totum id, quod molestum est, sana fiet. Si vero neque curetur, neque quicquam horum fiat, moritur mulier, plerumque tamen contingit, ut fluxus incidat biliosus ex hoc morbo, et si fluxus fiat, primum quidem pauca sunt, quæ comparent, per omnes autem dies omnino plura contingunt. Temporis autem progressu plerumque etiam morbus acutus fit, et uteri a purgatione biliosa prodeunte mordentur, ac exulcerantur. Sed et in hoc adhuc sana fit, si curetur, et fluxus compescatur. * Si vero uteri ab ulceribus fuerint inflammati, adhuc acutior 20 morbus erit, et multa graveolentia, ac purulenta prodibunt, ab ipsis uteris jam egressa, et semper velut aqua de carnibus, et prius relata omnia ipsam magis affligent, et ulcera adhuc magis efferatiora erunt, donec ipsam vincant. Si vero etiam sanata fuerit, sterilis erit a cicatricibus. * Si mulier corpore male habuerit, 21 et pituitosi menses prodierint; cognosci autem possunt, si pituitosi prodeant. Pelliculosi enim apparent, et velut araneorum casses distenduntur, et subalbidi sunt. Hoc autem contingit, si corpus, et caput ipsi pituita repleta fuerint, et hæc non subpurgetur neque per nares, neque per sedem, neque per urinæ meatum. Sed in mensibus, et in turbatione sanguinis, una cum purgatione foras exit. Et si hæc sic habuerint, ad duos quidem, aut tres menses nihil ægrotat; postquam autem amplius tempus progressum fuerit, et non curetur, magis dolebit, et febris erronea corripiet, et cibum alias atque alias fastidiet, et stomachum dolebit, et maxime dolebit, ubi menses appropinquarint. Quum vero purgata fuerit ad modicum tempus, superiorum respectu melius habebit, postea ad idem relabitur, et si non curetur, sed tempus procedat, fient ipsi omnia, quæ ei, cui biliosi menses prodibant, donec fluxus sistatur. Consequitur etiam, ut hæc fluxum pituitosum habeat, aut alia, quæ ego dicam paulo postea. Et si quidem fluxus succedat, semper procedunt per omnes dies nunc acervata, nunc pauca, et quandoque velut a carnibus aqua prodit, quandoque velut sanies, et in hoc ipso multi sanguinis grumi insunt, et radit terram velut acetum, et mordet, ubicumque mulierem contigerit, et uteros exulcerat. Et ubi ad hoc pervenit, reliqua quidem similiter patitur, velut prior. Minus vero, quam illa, caput dolebit, et ulcera neque deformia, neque magna, neque purulenta, neque graveolentia, similiter velut illi fiunt, sed minus huic. Si vero curetur, sana evadit, etiam ubi morbus progressum fecit, et non valde moritur. Verum prægnans esse non potest, quæ sic habet. * Quæcumque viro cohabitantes in ventre habere non possunt, interrogandæ 22 sunt, an ipsis menses prodeant, aut non, et an purulenti sint, aut frigidi. Si quidem igitur responderit, interrogetur, an statim exeat genitura, an postera die, aut tertia, aut sexta, aut septima. Si igitur dixerit statim exire, ubi coivit, uteri osculum rectum non est, sed distortum, et genituram non capit. Si vero dixerit, postera die, aut tertia, uterus perhumectus est, et semen eluitur. Si vero sexta, aut septima, semen computrescit; putrefactum vero exit. Si igitur ab initio non suscipiat semen, os uteri primum curandum est, ut rectum sit. Si vero eluatur postera, aut tertia die, uterus, et caput. Si vero computrescat, et exeat, et uterus, et totum corpus curetur. Atque hæc singula sic cognoscere oportet. * Quali vero purgatione opus habeat, hoc modo cognoscit. Quum menses prodeunt, 23 linteum complicatum palmi magnitudine super tenue cinerem expandito, deinde ut quæ exeunt, super hoc defluant, curato. Præstat autem duo esse lintea, utrumque seorsim, alterum diurnum, alterum nocturnum; & diurnum quidem postera die lavare oportet, nocturnum vero, ubi per diem, ac noctem super cinere situm fuit. In lotura vero considerare oportet, qualianam fiant lintea lota, ubi in sole fuerint siccata. Optimum tamen est in tenebricoso loco ea reficcari. Si quidem igitur pituita fuerit, quæ conceptionem impedit, mucosa lintea erunt. Si vero propter salsuginem, & bilem impeditur, fulva, & sublivida. His igitur consideratis, & diligenti animadversione expensis, totum etiam corpus inspicito,

cito, an multa purgatione opus habeat, aut secus, ita ut & ad colorem, & ætatem,
24 & robur, & anni tempus, & qua diæta utantur, respicias. * Curatio vero & totius
corporis est, & uteros, ac osculum ipsorum sanare, & si hoc conclusum fuerit, a-
perire. Si vero illi distorti fuerint, dirigere oportet. Si autem humidi fuerint, resic-
care, & alia quoque facere contraria. Ferme autem omnibus multa curatio eadem est,
excepta mensium detractione. Nam quibus nihil prodit, his detrahere oportet.
Immo quicquid in mensibus mali inest, hæc auferre oportet: quum videlicet pi-
tuitosi sunt, & pelliculosi, & saniosi, & tenues, & albi, & grumosi, & quum ni-
gri sunt, & carbunculosi, aut caliginosi, aut acres, salsi, turbati, putulenti. Hæ o-
25 mnes caussæ tollendæ. Prohibent enim in ventre conceptum. * Quibuscumque igitur
menses pituitosi, ac pelliculosi sunt, hæ carnosæ sunt, & his os humectum est, & sa-
liva multa, ac viscosa. Et si acidum, aut acre quid gustarint, sputum in ore liquidius
erit, & insulsum, & ad omnia, quæ ederint, aut biberint, turbatio sequitur, & sup-
primitur ipsis, ac attollitur venter, & nausea adest, & anxietas, ac jactatio multa.
Et a capite fluxus defluit, & omnia obducit, & multam humiditatem inducit, &
partes sub oculis lividæ sunt, ac inflatæ. Has totas fovere oportet, & frequen-
ter vomere & a cibis, & jejunas. Infernum autem ventrem mollire, sed pharmacis
omnino levibus, quæ minime bilem ducunt, & semel in die cibum capere, & fre-
quenter exerceri. Et cibo siccissimo uti, & potu paucissimo meraciore. Melius
autem est, ut venter facile solubilis conservetur. Verum uteros, si ad hanc diætam
non paruerint, pharmacis subdititiis non mordacibus purgare oportet. Fomen-
tum tamen semper purgationibus præmittendum est, prius id quod ex fœniculo
paratur, deinde quod ex suffimentis. Fomento vero, & subditiones medicamen-
torum facito, conjectura facta, ut omnia fiant, & pro ratione adhibeantur, quo tem-
pore menses prodeunt. Si quidem igitur puri, & sinceri, ac cruenti fiant, ita ad vi-
rum accedat, incipientibus mensibus. Optimum autem, desinentibus, & adhuc eun-
26 tibus, magis quam ubi disparuerunt. * Quum autem ad virum itura est, suffimentum
quoddam ex adstringentibus suffiat, atque hoc per canistrum, & arundinem, phar-
maco calido cineri insperso. Quum vero insperseris, & canistrum, sive operculum
circumponito, & per arundinem insidenti fomentum adhibeto. Ubi vero opus fue-
rit ipsam suffiri, plumbea fistula utere, ut aperto osculo suffiatur. Deinde quum sur-
rexit, rursus in lecto plumbeam fistulam apponat. Deinde ea subtracta, cum viro
coeat. Et si ea, quæ a viro prodeunt, non fuerint ei manifesta, exteutis, & alterna-
tim positis cruribus quiescat. Jejunium autem utile est in hac die, præterquam si cy-
ceonem velit non salsum in aqua. Hunc autem tunc bibat, quum vult suffiri. Si
vero ubi cum viro coivit, postridie detineat genituram, & neque altera die exeat;
a cibis quidem, & balneis prohibeatur. Bibat autem polentam in aqua non sal-
sam bis, ac ter in die. Atque hæc diæta sit per sex dies, aut quod melius est, septem,
si non exierint ea, quæ a viro suscepit, dum cum ipso coivit. Illota vero maneat per
omne tempus, & det operam, ut motus vitet. Si vero deambulare velit, deambulet
in loco plano, & levi, nequaquam acclivi, neque declivi. Desideat etiam super mollia, si
conceperit. Reliquam vero diætam eamdem faciat usque ad dies triginta. Illota autem
sit, aut si lavari opus habeat, pauca, & non valde calida lavetur. Caput vero ne ma-
defaciat. Cibis autem utatur, & panibus, & maza, si velit. Ex carnibus autem, pa-
lumbe, & similibus, ex marinis his, quæ alvum sistunt, prohibeatur ab oleribus
acribus. Vino vero nigro utatur. Carnibus autem assatis potius, quam coctis, tum
mansuetis, tum ferinis. Et hæc quidem si conceperit, hoc modo facere oportet. Si
vero non conceperit, sed secunda, aut tertia die exeunt ea, quæ a viro immissa sunt,
fluentia cum multa humiditate, manifestum est, quod uteri sunt humidiores. Cura-
re itaque oportet juxta relatum modum, donec sicci fiant. Quum autem sicci esse vi-
debuntur, sic curato. Optimum est pharmacum mollitorium, & retro, & anteriori parte
ipsi adhibitum, donec uteri ad naturam suam redeant, & rursus ad virum accedat,
quum menses non amplius multi, sed pauci, & bene colorati fuerint, & ad libidi-
nem concitatur. Sed & in aliis diebus cum viro consuetudinem habere oportet,
si optime habuerint uteri. Quum autem in relatis diebus consuetudinem habuerit
cum viro, si probe parati fuerint uteri, & si genituram ad decem, aut duodecim dies
27 detinuerit, ne adeat virum. * Si vero non concipiat, uteri autem sani sint, contin-
git enim & hoc plerisque, quum debiles existentes uteri, ab affectione macilenti
fiunt, aut præ medicamentis, & fomento multo genituram ferre non possunt,
priusquam assueti fiant, & convalescant. Hoc autem sic cognosci potest. Quum ab ipsa
exierint, secunda, aut tertia die exeunt, aut adhuc prius, crassa, & compacta velut
mucus, nisi mali quid sit, & propter alium uterorum morbum genitura discedat.
Quum igitur talia apparuerint, curatione quidem uterorum non est opus, verum
reliqui corporis cura habenda est, quo hujusmodi bonus habitus sit ipsi, ut contra-
ctum simul sit corpus, & justa mole præditum, ex paucorum balneorum, plurium
vero, & levium laborum usu. Ab acribus autem, & salsis prohibeatur. Vomitibus
utatur ante dies, quibus menses fieri solent, & rursus fame maceretur, & alia per-
28 ficiat, quæ dicta sunt. Atque hæc quidem harum curatio est. * Quibus autem statim
ubi coiverint, diffluunt ea, quæ a viro sunt immissa, his os uterorum caussa est. Cu-

tare vero sic oportet. Si quidem valde conclusum fuerit, tædis, & plumbeis fistu-
lis immissis, aperito, & molli fomento ex fœniculo foveto, & subditiis, quæ ute-
ros attenuant, & in directum redigunt, purgato. Post purgationes autem, & fomen-
ta, ea infundito, quæ caussæ sunt contraria. * Quibus vero os distortum est, & ad 29
coxam allapsum; fiunt enim etiam talia prohibentia, ne uterus semen suscipiat. Quum
igitur tale quid acciderit, odoratis fomentis fovere oportet, post fomentum autem
per digitum avulsum a coxa detrahito. Quum autem discesserit, tædis, & plumbeis fi-
stulis immissis juxta priorem rationem in rectitudine dirigito, ubi vero rectifica-
ti, ac aperti fuerint uteri, medicamentis subdititiis purgato, & alia facito juxta re-
latam rationem. * Quum autem magis quam oportet, aperti fuerint uteri, purgatio- 30
ne opus habet, post purgationem autem collutionibus, & suffimentis. Si vero propio-
res sint, quam oportet, vomitibus uteri opus habent, & fomento fœtido, donec
ad suum locum redeant. Diæta vero utendum est relata. Si vero os pingue fuerit,
& crassum, & propterea non concipiat, sinapi coctum jejuna edat, & meracum
insuper bibat. Apponat autem nitrum rubrum, & cuminum, ac resinam. Opti-
mum autem fuerit nitrum vino ammiscere, & resinæ una cum cumino, & un-
guento albo. Aut cornu cervi urito, & duplum crudæ hordeaceæ farinæ cum vino am-
misceto. Si vero non melius habeat, porrum coquito, & ipsam insidere facito. Aut
phagum, id est glandem tritam apponat. Et allio recenti vescatur, & aqua mul-
sa insuper pota, vomat. * Quibus porro intus manet viri semen, & computre- 31
scit, & turbationem facit, his atriplicis semen, aut succum cum melle, aut cum
cumino delingendum dato. Quum autem a viro immissa graveolentia fuerint,
non concipit. Portulacam igitur, & adipem anserinum misceto, & apponito.
Quibus vero sexta, aut septima die a viro immissa prodeunt putrefacta, his verisimi-
le est ab utrisque fieri, & bilis, & salsuginis influxu. Curare autem sic oportet,
per veratrum, aut scammoniam, aut peplium. Hæc enim sursum, ac deorsum pitui-
tam, & bilem purgant, & flatus educunt. Ante purgationes autem fomentis uten-
dum est ex suffimentis. Ubi vero fomentum adhibueris, per subdititia purgato
eodem modo velut in prioribus. Et post subdititiorum, ac purgationum usum, mol-
litoriis utere, & subdititio medicamento ex mercuriali, & artemisia herba, & ane-
mona, & veratro albo, aut nigro. Atque hæ quidem medicationes hoc modo his
conducunt. * Diætam vero respectu ad totum hominis corpus facto constituere opor- 32
tet, sive siccior, sive carnosior mulier esse videatur. Et si quidem siccior fuerit, bal-
neis pluribus, & obsoniis omnibus coctis, tum marinis, tum carnibus utatur. Vi-
no vero aquoso, & oleribus coctis, & pinguibus omnibus, ac dulcibus. Hæc e-
nim plerumque faciunt, ut humiditas sit tum in reliquo corpore, tum in uteris. Si vero
humidior fuerit, tales uteri nullo ex his opus habent, sed vice versa, neque contre-
ctare, neque lavare recenti motu facto oportet, neque suffire. Nam ad periculum hæc pro-
cedere solent. Et si magis quam pro natura fuerint humectæ, siccare sane, ac suffire o-
portet. Si vero biliosa in ipsos confluat, medicamentum dare, quod bilem purgat. Si
vero salsuginosa, lac asininum, et vinum, et alia auxiliaria. Morborum porro vires con-
siderare oportet, et caussas, ex quibus morbi fiunt, exquirere, atque sic ad alia pro-
cedere, et morbos circa locos curare, et quæ quidem ob caussam osculorum hiantium
prohibentur, ut ne detineant in ventre, horum oscula præparare, ut probe diducta
sint. Quum vero humiditas prohibuerit, hanc inspicere, ut ne impediat, totis mu-
lierum negotiis expensis, sive ex toto corpore quid moveri videatur, sive ex ipsis ute-
ris, sive ex utrisque. * Uteros autem sic curare oportet, ut neque humidi sint, neque val- 33
de sicci. Imo sicciores quidem, tanto magis bono succo, quanto sunt sicciores, ejus-
modi humiditate, ut pingues magis fiant, quam graciles. Humectos vero, et madidos
siccare, ita ut relinquas, quo humidi sint, et non valde resiccentur. Excessus enim in his
valde sunt vitandi. Concipit autem in ventre, neque ea, quæ humiditatem habet, neque quæ
resiccata est, nisi quid bonum in veteri natura fuerit. Cæterum virum adire ipsam
oportet post adhibitam curationem, desinentibus, aut inchoantibus mensibus. Opti-
mum est etiam, ubi quieverint. Maxime vero in his diebus experiendum est, an præ-
gnans fieri possit, hi enim sunt oportunissimi. Si vero non statim concipiat, et reli-
qua bene habeant, nihil prohibet etiam aliis diebus cum viro coire. Nam hæc exer-
citatio alacritatem ipsi inducit, et venulæ hinc laxantur, et si ea, quæ a viro prodeunt, con-
currerint secundum rectitudinem cum eo, quod a muliere, citius concipiet. Hæc enim
caussa est his, quibus sive statim, sive posteriore tempore exeunt. Atque hæc quidem
de his dicta sunt. * Si vero humidius fuerit os uterorum, genituram attrahere non 34
possunt. Utendum autem est medicamentis subdititiis acribus. Commorsus enim, &
inflammatus stomachus, solidus, ac firmus quandoque fit, & aliquo modo accommo-
datur. Sed & si in callum indurati fuerint, præstat acria apponere, quæ mordeant.
Quæ enim tenuia, & fervida sunt, calli duritiam diffundunt. Si vero mollitus fuerit
callus, mollibus curato, & his, quæ non mordent. * Quod si diu non concipiat, men- 35
sibus non apparentibus, quum tertia, aut quarta dies aderit, alumen tritum, unguen-
to dilutum, & lana exceptum apponito, & habeat per triduum. Quarta vero die fel
bubulum siccum in oleo fervefacito, & lanam teneram eo imbutam subdito, & habeat
per triduum. Postridie autem eximat, & cum viro coeat. * Si genituram non suscipiat 36
mulier,

mulier, mensibus secundum naturam prodeuntibus, membrana præposita est. Fit e-
tiam ex aliis caussis; cognosces autem, ubi digito objicem contigeris. Facito autem me-
dicamentum subditititium, resinam, & æris florem cum melle subacta in linteo apponito
quampenitissime, filo ad extremitatem alligato; ubi vero hoc extraxerit, myrtum in vino
37 coquat, & vino tepido perluatur, præstat autem membranam auferre. * Sunt autem mu-
lieres, quæ facile quidem in ventre concipiunt, gestare vero non possunt, sed fœtus ip-
sis corrumpuntur aut tertio, aut quarto mense, nulla caussa accedente, neque cibo incom-
modo ingesto, & hæc est caussa, quæ relata est, & maxime quum uteri augmentum
fœtus dimiserint, aut venter ipsis turbetur. Debilitas autem, & febris vehemens, &
cibi fastidium incidit eo tempore, quo fœtus corrumpunt. Est autem & hæc caussa, si u-
teri fuerint leves aut natura, aut ulceribus in ipsis innatis. Si enim leves fuerint,
quandoque continentes ipsum pelliculæ, minus quam oportet, cohærent, utpote quum
uteri ipsi pleni existant; cognoverit autem quis hæc singula, si de his exacte interro-
get. De levitate vero cognoverit, si alia mulier contigerit, dum uteri vacui sunt.
Non enim hoc tempore manifestum fit. Si vero menses prodierint, his acervatim
prodeunt. Quibusdam tamen ipsarum contingit, ut fœtus edant. Et si qua curetur,
spes partus adest, & de his quidem sic habet.

SECTIO II.

38 * SI mulierem puerperam facere velis, alias concipere nequeuntem, men-
ses considerare oportet, an pituitosi sunt, aut biliosi. Cognosces au-
tem sic. Arenam tenuem, ac siccam subjicito, & quum menses prodeunt,
in sole sanguinem superfundito, ac siccari sinito. Et si quidem biliosa fue-
rit, sanguis in arena siccatus pallidus erit. Si vero pituitosa fuerit, velut mu-
cus. Utrum igitur horum fuerit, ventrem purgato, sive supra opus habuerit, sive
infra; postea uteros purgato. Si vero concipere voles, hederæ grana septem, aut
folia, singulis mensibus in vino veteri, cessantibus mensibus, bibenda dato. Et mali-
corium in vino odorato meraco coquito, & glandem ex hoc factam in meridie subdi-
to. Aut alumen Ægyptium tritum lanæ illigatum apponito. Quum autem sol occide-
rit, eo detracto, vino odorato perluatur. Hæc autem cessantibus mensibus facere o-
portet. Sed & hoc sic habet. Quum purgatæ fuerint mulieres, maxime in ventre
concipiunt cum viro consuetudine habentes, & genitura ipsis corroboratur, si quan-
do oportet, coiverint. Et semen viri facile ammiscetur, & si prævaluerit, illi accom-
modatur, ac appropriatur. Tunc enim maxime os uterorum hiat, & distentum est,
post purgationes. Et venæ genituram attrahunt. At in priore tempore et os uterorum
conclusum est, & venæ magis sanguine plenæ existentes, non similiter genituram at-
39 trahunt. * Si vero genitura jugi cursu defluat, mulier viro misceri non cupit,
& si misceatur, non concipit, & lumbi, ac coxendices doloribus vexantur, & fe-
bris debilis corripit, & impotentia, ac animi deliquium succedit, & aliquando
uteri in suo loco non sunt. Si quidem igitur præ plenitudine defluat, sinere ipsam
optimum est. Si vero uterus laxus fiat, diæta sit alica, caro suilla, aut palumbis, &
40 vinum nigrum; potiones vero, quæ ad fluxum describentur. * Nunc porro di-
cam de morbis earum, quæ in ventre habent. Pronuncio autem de muliere in ven-
tre habente duos, aut tres menses, & ultra, si menses statim prodeant singulis men-
sibus, necesse est tenuem ipsam fieri, ac debilem. Quandoque etiam febris ipsam cor-
ripit his diebus, quamdiu menses prodierint. Et dum prodeunt, & postquam prodie-
rint, pallida fit. Sed & pauci prodeunt. His uteri magis, quam opportunum est, hiant,
& augmentum fœtus dimittunt. Descendit enim, quum mulier in ventre habet, san-
guis paulatim in uteros a toto corpore, & in orbem circa id, quod in uteris est cir-
cumstans, illud auget. Si vero hiarint uteri magis, quam oportet, sanguinem sin-
gulis mensibus, velut procedere solet, dimittunt. Et quod in uteris est, tenue, ac
debile fit. Si vero curetur mulier, melior & fœtus, & mulier evadit. Si vero non
curetur, fœtus corrumpitur. Sed & ipsa periclitatur, ne diuturnum habeat mor-
bum, si purgatio, plus quam oportet, prodeat. Quia & post corruptionem pericu-
41 lum imminebit, nimirum uteris magis apertis. * Si vero mulieri in utero haben-
ti caput pituitosum fuerit, & pituita acris in ventrem descenderit, & a capite
ventrem perrumpit, & febris debilis ipsam corripit, & palpitationes quibusdam
debiles subexolutæ, augescentes acutæ. Si vero etiam cibi fastidium, & impoten-
tia corripit, periculum est, ne brevi fœtus corrumpatur. Sed et ipsa in pericu-
lum adducetur, si non curetur; ubi vero effugerit, utpote ventre fluido existen-
te, statim concludere, ac constringere oportet. Multa vero etiam alia sunt pericu-
la, in quibus fœtus corrumpuntur. Nam si mulier in ventre habens ægrotarit,
aut debilis fuerit, aut onus levarit, aut percussa fuerit, aut saltarit, aut cibum fa-
stidierit, aut animi deliquio correpta fuerit, aut amplius, aut minus nutrimen-
tum accipiat, aut timeat, et consternetur, aut vociferetur, aut intemperanter vi-
vat, fœtum corrumpet. Nam et cibus corruptionis caussa est, et potus multus.
Sed et ipsi uteri naturas habent, quibus abortum faciunt, quum sunt flatuosi,

densi, magni, parvi, & alia his similia. * Si mulier in utero habens, ventrem, 42
aut lumbos doleat, formidare oportet, ne fœtum per abortum edat, pelliculis,
qui ipsum continent, ruptis. Sunt etiam, quæ fœtus corrumpunt, si acre quid,
aut amarum ederint, aut biberint præter consuetudinem, dum adhuc parvus in-
tus est puerulus. Si enim puero quid accidat præter consuetudinem, et si parvu-
lus adhuc fuerit, moritur. Et si ejusmodi edat, aut bibat, velut diximus, ut neces-
se sit ipsi turbari ventrem, dum adhuc parvus est puer. Percipiunt enim, et con-
citantur ipsi uteri, fluxione ex ventre secedente. Et si laborarit mulier plusquam
oportet, et venter ipsius concludatur, aut magnus fiat, etiam sic puer corrumpi-
tur, velut a labore calefactus, et a ventre pressus. Plerumque enim, dum parvi sunt,
debiles sunt. Quidam vero etiam magni corrumpuntur. Quare mirari non opor-
tet mulieres, quod invitæ corrumpunt. Nam custodia, et scientia multa opus
est, ut in uteris gestent puerum, et enutriant, et ut evadant ab ipso in partu.
* Si vero mulier in ventre habens, corpore male habeat, et fuerit biliosa, et 43
doloribus vexata, et alias atque alias febricitet, et os examarescat, et lingua cum
virore pallida fiat, oculi velut morbo regio affecti, ungues biliosi, urina acris:
hæc tum alias, tum si febricitet, alias atque alias ipsi accident; postquam vero etiam
purgationem contigerit biliosam esse, plane timendum est etiam pueros de-
biles fore: hæc si biliosa per secessum egerat (id, quod valde contingit) melius de-
get. Et si biliosa, aut valde nigra sint partus purgamenta, etiam utplurimum pin-
guedo succedit, et prodeunt paulatim, et non cito congelantur, et primo qui-
dem tempore levius fert, postea vero gravius, et minus purgatur, quam oportet. Si
enim corpus male habuerit, etiam partus purgamenta pauciora, ac deteriora ipsi
procedent. Patietur autem et hæc omnia, etiam si menses prodeant biliosi. Verum
breviori tempore ægrotabit. Et morbus ad eadem pericula, et signa, et transmu-
tationes deveniet. Aut enim ipsis vomitus biliosus, aut purgatio per ventrem in
hoc morbo fit, et uteri exulcerantur. Multa vero custodia mulier opus habet.
Quum igitur tale quid factum fuerit, ut ne moriatur, sterilis erit. Si vero nihil ho-
rum fiat, et non curetur, sed partus purgamenta fuerint ipsi occultata, in tri-
ginta et una diebus utplurimum moritur. Huic pharmacum in potu exhibendum
est, quod bilem ducat. Prodest et anisum, et quæ ad urinam ciendam dantur.
Vomat autem, et sudores eliciantur, et alvus succo ptisanæ, et melle, et ovis, et
malvæ aqua infusa eluatur. * Quibus in ventre habentibus circa septimum, 44
aut octavum mensem derepente mammarum, et ventris plenitudo collabitur, et
ubera gracilescunt, et lac non apparet, his dicendum est, puerum aut mortuum
esse, aut vivere, et debilem esse. Si enim in ventre habuerint, et apparuerint men-
ses, aut abortus fiunt, si plures fuerint, et male olentes, aut fœtus morbosi fiunt.
* Si mulier in ventre habens, pituitosa fuerit, et caput dolet, et alias atque alias fe- 45
brit, et in capite obvolvitur pituita. Et gravitatem exhibet, ac frigus, et in corpus
procedit, et in venas, quum caput fuerit repletum. Fit etiam colore plumbeo similis,
et vomit pituitam: lingua alba est, et urina communiter exalbescit, frigida est, tur-
batio adest, et æger motus. Ubi vero pepererit, procedet ipsi purgatio pituito-
sa, et apparebit pelliculosa, et velut araneorum casses in hac distenti erunt, et pa-
tietur quidem eadem omnia etiam ea, cui menses pituitosi prodeunt, verum bre-
viore tempore ægrotabit, et eadem pericula, et signa, et transmutationes morbus
habebit. Continget enim ipsi vomitum pituitosum fieri, et affectiones similes vel-
ut illi accident. Dependent enim eodem modo partus purgamenta, et menses pi-
tuitosi, verum purgamenta partus breviore tempore quam menses, et nisi erupe-
rit ipsa purgatio, quæ diu moram traxit, moritur in quinque et quadraginta die-
bus, etiamsi pituitosum partus purgamentum ipsi prodierit. Curata autem mulier, sa-
na fiet, et inflabitur ab initio, si sanata fuerit. Gravis enim erit hic morbus. Huic
dare oportet pharmacum, quod pituitam ducit, et lac caprinum coctum cum melle
miscere. Si vero sæpe non obediat, nasturtium, aut cnicum, aut cneorum, aut polypo-
dium, aut serum, aut medicamentum ex sale compositum exhibeto, et quæcumque pitui-
tam laxant, ac educunt. * Si vero mulier in utero habens, lienosa sit a telatis affectioni- 46
bus, in hoc morbo menses hydropi similes, et pituitosos demittit, et partus pur-
gamenta procedent hydropi similia, et prodibunt modo multa, modo pauca, et fiunt
quemadmodum aqua a carnibus, velut si quis carnes cruentas abluat. Aliquando
vero paulo crassiora, et non congelantur. Et patietur eadem omnia etiam ea, cui menses
aquosi procedunt, et pericula eadem, ac transmutationes morbus habebit. Contin-
get enim ipsi fluxum aquosum fieri, aut purgationem occultari, et ad ventrem
converti, et ad crura, aut ad pectus, aut aliquam harum partium, et pericula e-
runt eadem, quæ prius sunt relata. * Si prægnans intumescat, urticæ semen 47
plurimum, et mel, et vinum dilutum odoratum potandum dato bis in die.
* Si prægnantem bilis vexet, ptisanæ succum dato, rhoe rubro insperso, aut 48
eo, qui ex moris paratur. Sorbeat autem frigidam, et sistetur. * Si suffocatio 49
derepente accidat prægnanti; fit autem hoc maxime, ubi mulier laborarit, et ci-
bum fastidierit, uteris a labore calefactis, et pauciore humore fœtui accedente.
Et quum uterus, ac venter major sit quam oportet, procedit fœtus ad hepar,
et præ-

& præcordia, ut quæ ſunt humecta, & ſuffocationem fortem derepente indu-
cit. Intercipit enim perſpirationem circa ventrem, & mulier voce privatur, & al-
bas oculorum partes ſubvertit, & reliqua patitur omnia, quæ relata ſunt, ſi mu-
lier non prægnans ab utero ſuffocetur. Quin & ſuffocatio fieri incipit mulieri
in ventre habenti, quum a capite defluit pituita ad præcordia, utpote corpore
reſpirationem trahere non potente. Et ſi quidem una cum pituitæ deſcenſu fœ-
tus redierit ad ſuum locum, velut qui humorem attraxit, & a pituita delatus ſit,
mulier ſana fit. Stridor autem fit, fœtu locum ſuum occupante. Et venter mulie-
ris utplurimum humidus fit. Si vero non brevi redeat fœtus in ſuum locum, duo
jam fiunt, quæ fœtum affligunt, pituita, quæ a capite deſcendit, gravat enim, & in-
ſiſtens frigefacit, & loci alienitas, & periclitabitur. Et ſi non brevi quis commodio-
rem diætam adhibuerit, mulier ſuffocabitur. Et de his quidem ſic habet.
50 * Si vero mulieri in ventre habenti, tempus partus jam affuerit, & dolor par-
tus tenuerit, & ad multum tempus mulier puerum edere non poterit, omnino
obliquus, aut in pedes procedit. Utile eſt autem in caput procedere. Et ſi obli-
quus procedat, difficilis fit affectio. Sicut enim ſi quis in vas olearium anguſti o-
ris nucleum immittat, non proclive eſt extrahere ipſum obliquatum. Sic ſane et-
iam mulieri gravis affectio eſt, ubi fœtus fuerit obliquatus. Difficile eſt enim
ipſum exire. Grave autem eſt etiam, ſi in pedes proceſſerit, & ſæpe aut matres
pereunt, aut pueri, aut ambo. Eſt autem & hæc magna cauſſa, ut non facile ex-
51 eat, ſi mortuus, aut ſyderatus, aut duplicatus fuerit. * Quum mulier in ventre
habuerit, tota fit cum virore pallida, quoniam purus ipſius ſanguis ſemper quoti-
die ex corpore deſtillat, & in fœtum deſcendit, & augmentum ipſi accedit. Et
quum paucior ſanguis fit in corpore, neceſſe eſt ipſam eſſe pallidam, & ſemper
alienos cibos appetere, & ſanguinea in ventrem intrare. Et debilior fit, quo-
niam ſanguis minuitur. Aſſero porro mulierem, ubi pariet, frequentem ſpiritum
emittere. Et ſi purgatio inceperit, venter plenus eſt, & calore preſſus. Maxime
vero frequenter reſpirat, ubi partus appropinquat. Et tunc maxime lumbos do-
let. Nam & lumbi a fœtu colliduntur. Dolet autem ſtomachum, ſive ventriculi
oſculum in intermedio tempore alias atque alias, utpote dum venter; maxime ve-
52 ro uterus, circum fœtum obvolvitur. * Et ſi puerperæ uterus inflatur, oviculæ, aut
capræ hepar cinere obruito, deinde coquito, & hoc edat, ac vinum meracius ve-
rus, ſi nihil prohibuerit, bibat ad dies quatuor, ſi longius aberit a partu. Si
vero lumbos doleat, aniſum, & cuminum Æthiopicum bibat. Et calida lave-
tur. Si vero anhelatio corripiat, ſulphuris magnitudinem fabæ, & cardamomi tan-
tumdem, & rutæ, ac cumini Æthiopici tantumdem. Hæc terito, & vino diluta jejunæ
bibenda præbeto. Et a cibis frequenter abſtineat. * Si in partu purgatio mul-
53 ta prodierit, uterus contrahitur, & veſica, & inteſtinum, & neque ſtercus conti-
nent, ſed & urinam emittunt. Ova igitur ſorbenda dato, & panem cinericium e-
dendum, & reliqua, quæ ſcripta ſunt. * Si vero ea, quæ in partu eſt, ſicca fue-
54 rit, & difficulter humectetur, oleum bibat, & locos oleo calido cum malvæ aqua
55 irriget, & cerato liquido illinat, & anſerinum adipem cum oleo infundat. * Si
vero parere non poterit, reſinam, aut cuminum, aut pinus corticem ſuffito.
56 * Quicumque vero tumores uteri in partu, aut ex partu fiunt, eos adſtringe-
re non oportet, velut medici faciunt; verum pharmaca optima exhibeto. Cu-
minum Æthiopicum, quantum tribus digitis capi poteſt, & aniſi, & ſeſelis gra-
na quinque, aut ſex, pæoniæ radicis, aut etiam ſeminis teſtam conchæ majoris dimi-
diam. Hæc in vino albo odorato maxime, jejunæ exhibeto. Aut dauci Æthio-
pici radicem, ſeſeli, pæoniæ radicem, eodem modo. Aut hippoſelini, aut dauci
Æthiopici ſemen, eodem modo. Aut crethmi radicem. Aut cuminum Æthio-
picum quatuor obolorum Atticorum pondere. Aut piper, aniſum, daucum, pæoniæ
Atticæ radicem, hæc in vino terito, & bibenda dato. Aut myrtidani ramulos du-
os, aut tres, & cuminum Æthiopicum, & pæoniæ radicem. Aut etiam lini ſemen ſi-
militer, quo etiam pueros tuſſientes nutriunt, cum ovi aſſato vitello, & cum ſeſa-
57 mo toſto. * Si prægnanti pudenda ſuperficiario, ac fervido ulcere affecta ſint,
amygdalas tritas, & medullam bubulam in aqua coquito, & modica farina ad-
58 jecta, pudenda illinito, & aqua a coctis myrti baccis perluito. * Nunc vero di-
cam de puerperii purgamentis, & his, quæ poſt partum exeunt. Quum mu-
lieri aut partus purgamenta non fuerint purgata, aut menſes non prodierint, aut
etiam uterus durus fuerit, dolor habet lumbos, & lateris mollitudinem, & ingui-
na, & femora, & pedes amare dolet, & venter attollitur, & horrores per corpus
diſcurrunt. Ex talibus autem febres fiunt acutæ. Hanc ita habentem, ſi quidem
ſine febre fuerit, balneis curato. Caput autem oleo anthino inungito. Malvam
autem coquito, & oleo cyprino in aquam ejus infuſo, mitigandi gratia inſidere
jubeto. In omnibus autem morbis, in quibus fomentum auxiliatur, melius eſt
poſtea oleo ungi. Si vero febris habeat, a balneis abſtinere, fomentis autem, & te-
pefactoriis imum ventrem, & lumbos curare. In potu autem exhibere pharmaca
uterina, aut ſepiæ ovis, aut caſtorio ammixtis; poſt hoc vero farinam cum ruta
59 coctam, aut ptiſanæ ſuccum ſorbendum dare. * Si vero mulieri cum puero in

partu non prodierit humor, velut oportet, sed si quidem in capite habuerit humorem a calore attractum, in partu, et ante, caput dolebit. Si vero in ventrem acervatim descenderit, ubi concitatus fuerit, ipsum turbabit. Et non oportet longe progredi sinere, sed auxilium ferre, ut ne ex partu ventris profluvium succedens, corpore male habente, ipsam dolore affligat. Si vero a capite delatus fluxus ad puerperii purgationem vertatur, et multum concitetur, melius habebit. Si vero plus moderato, curam adhibeto. Si vero in ventrem, facilior utique exitus puero contigerit. * Si vero purgatio modica mulieri prodierit, dolor fortis corri- 60
pit lumbos, et omnem circa pudenda locum et intumescit, et femora ardent. Et ex ore, ac naribus pituita fluit fortiter aquosa, et dolet caput, et febris habet, et horror, et timet, et dentes strident, et venter, et vesica constringetur, et oculos subvertit, et caliginosum visum habet. Quum mulieri puerperæ purgatio non facile procedit, velut uteris inflammatis, et osculo ipsorum concluso. Obtorquetur enim stomachus uteri post pueri egressum. Si enim quid horum fuerit, purgatio non procedet. Si vero non processerit purgatio, continget ipsam febrire, et horrorem habere, et ventrem magnum esse, et si ipsam attigeris, totum corpus dolere, maxime si quis ventrem attingat, et alias atque alias stomachi dolore vexatur, et lumbos dolet, et cibi fastidium, et vigiliæ, et punctura adest, postea quinto, aut septimo die quandoque venter turbatur, et secedunt nigra, et valde graveolentia alias atque alias, et urina velut asinina. Et si secesserint, videtur sibi melius habere, et curata, brevi sana fit; sin minus, periclitabitur profluvio ventris forti ipsi illapso. Et puerperii purgamenta ipsi occultabuntur. Si vero venter ipsi non turbetur, neque purgatio prodeat sua sponte, neque ea, quæ commoda sunt, brevi exhibeantur, tempus autem progrediatur, multo magis ex prædictis affligetur. Et insuper periclitabitur, ne livida fiat velut plumbum, et aquam intercutem incidat, et umbilicus extabit ipsi, ab uteris elevatus. Et circumcirca nigrior erit, et ubi hæc facta fuerint, fieri non potest, ut mulier superstes maneat. Pereunt autem aliæ alio tempore pro corporis, et affectionis ratione. Verum unam et vicesimam diem non excedunt, id quod plerumque sic contingit: Si vero purgatio ipsi eruperit sive a pharmacis, sive sua sponte: sit enim et hoc, si uteri os laxarint, a sanguine acervatim derepente delato coacti; et si eruperit, graveolentia purulenta depurgantur, Quandoque etiam nigra, et melius habebit, et curata sanescit, * Fiunt autem et ulcera in uteris, utpote puerperii purgamentis putrefactis. 61
Si vero fiant, majore cura opus erit, ut ne ipsi ulcera magna, et putredinosa fiant: periculum est autem, ne aut moriatur, aut sterilis fiat. Signa vero hæc sunt, si ulcera intus fuerint. Quum purgatio ipsi prodierit, velut spina per uteros transire videtur, et calor ipsam corripit, ac maxime ventrem invadit, Et si attingatur, partem infra umbilicum dolet, velut si purum nervosum ulcus contingat. Post dolores fortes alias atque alias in uteros incidunt. Et febris aliquando ad contactum manus debilis, et alias atque alias puerperii purgamenta procedunt, maligna, purulenta, graveolentia. Hæc sunt signa, si ulcera in uteris fuerint, et multa cura opus habent, Atque hujus quidem morbi tot fines existunt. * Si vero purgatio 62
puerperii primis tribus, aut quatuor diebus processerit, verum postea derepente evanescit, easdem affectiones consimiles priori patitur, sed minus, et si transmutetur morbus, in idem transmutabitur. Diuturnus autem, et debilior priore erit. Si vero curetur mulier, superstes erit, si cito curetur, et de hoc morbo sic habet.
* Si vero ex partu non fuerit purgata, venter intumescit, et splen, et crura. Et 63
febris habet, et rigor corripit, et dolores prosiliunt ad lumbos. Aliquando etiam ad viscera. Et perfrigeratur, et febris habet, pulsus debiles sunt, et aliquando acuti, et alias attolluntur, alias deficiunt. Hæc patitur incipiente morbo, et sic habet. Temporis autem progressu cavæ faciei partes rubescunt. Quum sic habuerit, leves cibos exhibeto. Et si turget, pharmacum infra purgans bibendum dato, si biliosa fuerit, quod bilem purgat. Si pituitosa, quod pituitam. Postea vero uteros odoratis foveto, et mollitorium in die apponito. Si vero osculum solidum fuerit, tota die foveto, et mollitoria apponito. Deinde calida aqua lavato, et plumbeas fistulas indito, postea salis grana, et myrrham in linteum illigato, et picem coctam ammixtis aromatis lana excipito, et singulorum pares portiones ad gallæ parvæ figuram efformato, et per diem, ac noctem apponito. Deinde vero intermissis tribus diebus, iisdem foveto. Et grana cnidia decorticata duarum potionum mensura, et piperis grana trita, oleo Ægyptio albo, et melle optimo ammixto, in lanam infarcito, et pennæ obvoluta, tota die, ac nocte apponito. Et si tibi purgata esse videatur, melius est sinere. Si vero purgatione opus habere videatur, duobus diebus interpositis, rursus id, quod ex cucumere sylvestri paratur, per diem, ac noctem subdito. Deinde netopon, et oleum rosaceum odoratissimum, et adipem cervi liquefacito, et die una in lana subdito, et multa calida, quantum ejus fieri potest, leniter lavato. Statim autem ubi purgatoriis, et calida, fuerint purgata loca affecta, adipe anserino, et myrrha, et resina tepida os uterorum illinat, et foveat; uteros vero postridie vino, et oleo narcissino eluat. Aut si narcissinum non sit, vino solo. Atque hæc die uno ante menses faciat. Postquam au-

tem men-

tem menses prodierint, primis diebus atramentum, hoc est spodium cyprium
terat, & salis granum addat, & hæc lana excepta paululum in corpore habeat. Et
jejuna vinum meracum odoratum absorbeat. Ubi vero quieverint menses, per
diem id, quod ex pulegio paratur, apponat, & virum accedat. Et si in ventre con-
ceperit, sana evadit. Cibis autem in purgatione utatur. Ad hæc commodat, mer-
curialem coquere, & porrum, allium, brassicam, & grana mali punici ammisce-
re, & succum sorbere. Alus autem obsoniis marinis, potius quam carnibus utatur. A
dulcibus vero, & oleosis prohibeatur. Bibat autem semper jejuna id, quod ex tæ-
64 da paratur, donec purgetur. Et mensibus prodeuntibus idem valde bibat. * Si
vero paulo pauciora, quam oportet, prodierint mulieri puerperii purgamenta, velut
uteris angusto ore præditis, ac distortis, aut aliqua pudendi pars valde fuerit con-
clusa ab inflammatione; mulier acute febrit, & stomachi dolore vexatur, & do-
let totum corpus, & moleste fert, & ad articulos manuum, ac crurum, & lumbo-
rum dolor procedit, & locum circa collum, & spinam, & inguina dolebit, & quæ-
dam corporis partes impotentes fient. Postea calor quietus erit, & horror val-
de manifestus. Vomunt autem & pituitosa, amara, acria, & de hac sic habet, &
continget, ut si curetur, sana fiat. Sin minus, clauda, & quarumdam corporis par-
65 tium impotens erit. Non autem valde sterilis est hic morbus. * Si quidem ulce-
rati fuerint uteri, & puerperii purgamenta non prodierint, velut oportet, om-
nia dolebit, & si non magna fuerint ulcera, curata brevi sanescit. Oportet au-
tem curationem ulcerum in uteris exacte facere, ut quæ in tenera, & subtili sensu
prædita sint parte, & in nervosa cavitate. Multæ autem sunt partes, cum quibus
societatem habet, sinciput, stomachus. Mens percellitur, & improba fit, & non
66 facile intelligit. * Si vero uteri angusti oris ipsi fuerint, & puerperii purgationem
non emiserint, inflammantur; & si non curetur brevi, omnia magis ipsam affli-
gent. Et odor malus erit, & exitus intumescit. Et si non inflammati fuerint ute-
ri, sua sponte exit malum graveolens, & lividum, aut nigrum grumosum, & mulieri
puerperii purgamenta purgantur. Quandoque vero non exit, sed mulieri mortem
portendit, nisi quis brevi venam secet, aut ventrem emolliet, præstat autem etiam cly-
sterem adhibere. Si vero ad vomitum facilis fuerit, etiam vomitum inducere. Me-
lius autem est lotium ciere, & exudare. Verum in his occasio optima est, quum
67 opus his fuerit. * Si vero ex partu purgata mulier fuerit, paulo plura, quam
oportet. Contingit enim hoc, si uteri amplioris osculi fuerint, & venæ quædam
ruptæ sint, quæ sub uteros tendunt, præ violentia egressus ipsius fœtus: febris,
et rigor habebit ipsam tenuis, et calor per totum corpus. Aliquando etiam hor-
ror, et cibi fastidium, et omnino abominabitur, et tenuis erit, ac debilis, et palli-
da, et tumida, et cibum aversatur. Si vero quid edat, aut bibat, non concoquitur.
Quibusdam vero etiam alvus, et vesica erumpit, et horror magis obtinet. Et de
68 hac sic habet. * Si vero puerperæ aliqua pudendi pars obturata fuerit, jam e-
nim etiam hoc cognovi, si ulceratum fuerit os pudendi, ubi sane ulceratum fuerit,
in partu a pueri exitu violatum, simile quid fit ulceri superficiario, ac ferventi, et
valde inflammatur. Et labia præ inflammatione inter se coincidunt, et se mutuo
contingunt, utpote quæ sunt exulcerata. Sed et frigus fit, et ambo labia clausa
sunt, constringentia purgationem relictam. Si vero prodiret purgatio, ulcera non
conclusa essent. Nunc autem influit, et aliena carne crassescunt. Proinde ea sana-
re oportet, velut in reliquo corpore, et ad cicatrices perducere. Locus autem le-
vis, et concolor reddatur. Mulier quædam patiebatur eadem, quæ patiuntur ute-
ti, dum a puerperii purgamentis non purgantur, et ad hæc dolebat puden-
dum. Et ex contactu cognovit, quod obturata esset, et narravit, et curata depur-
gata est, et sana evasit, ac fœcunda. Si vero curata non fuisset, neque purgatio ipsi
sponte erupisset, ulcus majus fecisset, et malo non remittente, periclitata fuisset,
69 ne ulcera cancerosa fierent. * Si vero processerit mulieri puerperii purgatio ad ca-
put, thoracemque, ac pulmonem; fit enim et hoc, moriuntur sæpe statim, si deti-
neatur, ac firmetur. Si vero probe exeat per os, aut nares, sana evadit. Si vero
morbus paulo diuturnior fiat, patietur sane mulier ea, quæ dicta sunt de virgi-
ne, cui menses primum comparentes, sursum impetum fecerunt. Verum mulier
longiore tempore superstes erit, quam virgo, et affectiones debiliores erunt, donec
pulmo purulentus fiat. Si vero puerperii purgatio non exeat per os, sed sursum
tamen impetum fecerit, occultabitur, et non procedet justo modo. Et tussis cor-
ripiet, et anhelationes. Et impleto pulmone a sanguine, valde dolebit latus, et
dorsum. Et quum tussiet, sicce tussiet. Aliquando vero spumosum expuet. Tem-
poris autem progressu sputum apparet subnigrum, et turbatum. Et calor pectora te-
net, magis quam reliquum corpus, nimirum sanguine ipsa calefaciente. Et febrit mu-
lier, et venter ipsi coarctatur, et cibum fastidit, et vigilabit, et abominabitur, et
70 non superstes manet, sed moritur plerumque vicesima prima die. * Si vero purga-
tio sursum progressa per os non exeat, neque in pulmonem vertatur, convertetur
ipsi ad faciem, et erit hæc valde rubicunda, et caput grave, quod neque movere po-
test absque doloribus, et oculi valde rubicundi erunt, et ex ipsis sanguis tenuis
fluet. Et quibusdam ex naribus sanguis manat. Et si hic exierit, diuturnior mor-

bus fit. Et aures non acute audiunt in hoc morbo, & stomachi dolore vexatur, &
eructat, & mente alienatur, & deliria fiunt furiosa. Quibusdam autem adest o-
culorum distentorum ferocitas. Et reliqua omnia perpetietur, velut si purgatio
ad pulmonem vertatur. Verum non tussiet, neque exspuet ejusmodi, neque dorsum
similiter dolebit. Curata vero, sana fit. Non multa vero spes est de vita ipsius. Et
si etiam superstes maneat, surditas, aut cæcitas omnino ipsi accedet. Atque hic est
hujus morbi finis. * Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in ventre non mane- 71
ant, uvam passam nigram, & mali punici dulcis grana terito, & vino nigro di-
lutis utitor, ita ut caseum caprinum derasum, & polentam tritici torrefactam in-
spergas, & bene temperata bibenda præbeas. * Si ex partu sanguinem vomat, 72
hepatis fistula sauciata est, & dolor ad viscera procedit, & cor convellitur. Hanc
multa calida lavare oportet, & tepefactoria, quæ maxime admiserit, adhibere, &
lac asininum ad dies septem, vel quinque bibendum dare; postea vero vaccæ ni-
græ lac bibendum præbere, ita ut sine cibo degat, si fieri poterit, ad dies quadra-
ginta. Ad vesperam vero sesamum tritum bibat. Morbus hic est periculosus. Quo-
modo autem lac fiat, dictum a me est in pueri partu in nativitate, & alia similiter.
* Si lac fuerit extinctum, porrum tritum, & aqua dilutum bibendum dato. Et ca- 73
lida lavetur, & in cibo porrum, ac brassicam edat. Sed & cytisi folia simul coquat, &
succum sorbeat. Bibat etiam fœniculi succum; & de radicibus fœniculi. Et hordeum
mollitum, ac butyrum simul coquito, frigefacito, ac bibenda præbeto. Bonum est,
& hippomarathrum, & hipposelinum, & cytisus. Hæc omnia simul multum lac fa-
ciunt, & augent. Capræ item Scyriæ, casei autem maxime commodi sunt. Sed & sal-
viam coquat. Aut a juniperi baccis, aut cedri fructu succum diffundat, & vino
affuso bibat, & reliqua oleo affuso edat, & ab acribus, & salsis, & acidis, & cru-
dis oleribus omnibus prohibeatur. Nasturtium vero in vino potum commodum
est. Nam lac purgat, & calida lavetur, & subcalidam bibat. Viticis item fructum
in vino bibendum dato, & betæ succus potatus multum lac fuerit. Sesamum quoque
recens, & hordeum trimestre, in mortarium conjecta terito, & succum per linteum ex-
primito, & mel, aut amamelidas ammisceto, deinde in vino nigro bibenda dato.
* Quum mulier peperit, & a secunda non fuerit liberata, præstat dare ea, a qui- 74
bus maxime purgantur puerperii purgamenta: alia cocta, aut assata in vino, &
oleo, cum polypis, ac sepiolis super prunis tostis, quicquid tandem ex his volue-
rit. Castorium vero, aut nardum bibat. Bibat etiam rutam in vino nigro dulci je-
juna, aut sine vino. Si vero vinum non fuerit dulce, melius est mel ammiscere. E-
dat etiam brassicam coctam cum ruta, & mercuriali, & semen aliquod utero commo-
dum bibat. * Si vero puerperii purgamenta in grumos fuerint coacta, & do- 75
lor in imo ventre fiat, porrum coctum, & quæcumque sylvestria, ac hortensia olera
dato, verum omnia pinguia facito, & per tertium quemque diem sub clementi cœlo
lavetur. Frigus enim his inimicum est. Et post balneum inungere melius est, & non
multa calida uti. * Quum secunda non statim exierit post partum, imi ventris 76
dolores fiunt in laterum mollitudine, & rigores, ac febres. Et si discesserit secun-
da, sanatur etiam mulier. Sæpe vero putrescit, & discedit sexta, aut septima die,
aut etiam prius. Huic autem dare oportet pharmaca, quæ ego describam, & spi-
ritum continere jubere. Omnium vero optimum novi artemisiam herbam, & di-
ctamnum, & violæ albæ florem. Et silphii succus optimus est fabæ græcæ magnitudi-
ne in aqua potus. Et si secundas excludere non poterit, a cibo abstineat. Et post-
ea viticis folia in vino, & melle, oleo affuso, tepefacito, & heminæ mensuram
bibendam dato, & exibunt. * Si mulieri secunda in uteris relicta fuerit, hoc sic
contingit. Si per vim ruptus fuerit umbilicus, aut ab obstetrice umbilicosecca per
imperitiam resectus, quæ videlicet umbilicum pueri prius incidit, antequam se-
cunda ex uteris exiisset, & uteri sursum retrahunt secundam, utpote lubricam,
& diffusam, & in se ipsis detinent. Nam secunda ex umbilico pueri hæret, & um-
bilicus postremus ex uteris exit. Si enim prior exiret, non accederet per ipsum
puero nutrimentum, quoniam ex ipso dependet. * Quum in ventre habens 77
fœtum corruperit menstruum, aut bimestrem, & secundæ exire non poterint,
(fuerit autem tenuis) hujus corpus tunc purgare oportet; ac pinguefacere. Non
enim prius exeunt fœtus putrefacti, nisi fortes fuerint uteri, & probe compacti.
Si mulieri secunda relicta fuerit, si non ampli fuerint uteri, purgatio ipsa mi-
nus, quam oportet, procedit, & venter durus fit, ac magnus. Et frigus detinet, & fe-
bris acuta, & dolor per totum corpus, & ventris maxime partem eam, quæ est in-
fra umbilicum, & gravitas fit in uteris, & tormen, velut fœtus insit. Et curata, se-
cundam brevi ejicit putrefactam, & sana evadit. * Si ex partu uterus ulcera- 78
tus fuerit, rosarum floribus curato. Sed & acerbis infusis colluatur. Si vero os
ejus ulceratum fuerit, ac inflammatum, myrrham, & adipem anserinum, & ce-
ram albam, et thus pilis leporinis sub ventre enatis misceto, et simul trita in lana
apponito. * Si ex partu uteri fuerint inflammati, febris debilis corpus tenet, 79
et caligo adest. Ex ventre vero nunquam deficit calor, et sitit, et coxas dolet, et
venter imus fortiter intumescit, et alvus turbatur. Secessus autem est malus, et oli-
dus; et calor vehemens corripit, et cibum aversatur, et dolor juxta sincipur est,

et ven-

& veneris stomachus non potest trahere cibos, ac potus, & concoquere nequit,
& nisi curentur statim, plurimæ moriuntur. Venter autem est in caussa. Sambuci igi-
tur folia tenerrima, in crassiore tritici recentis farina cocta, leviter tepida sorbeat.
Dato & aquam mulsam, & vinum aquosum. Et pectinem cataplasmatis frigefa-
ctoriis integito. Cibum autem quamminimum edat, & venter sistatur, & caput cu-
80 retur, præcordiis vero, & uterorum loco cataplasmata adhibeto. * Quum dolue-
rit sedem, aut aliud quid, juniperi baccas, aut apii, & urticæ semen terito, ac bi-
bendum dato. * Si ex partu doleat, resinam terebinthinam, & mel, & vinum
tepidum sorbenda dato. Et si inflammati fuerint uteri, inde sedantur. Si vero non
doleat uterorum locum, amygdalas amaras tritas, & oleæ folia tenera, & anisum,
& irionem, et origanum, et nitrum. Hæc misceto, terito, et uterorum collyria ef-
formato. Si vero inflammati fuerint, et dolor habuerit, rosarum folia, cinamo-
mum, et cassiam simul terito, et aceto affuso, placentulas, ac pastillos drach-
males formato, easque in ollam novam fictilem igne candentem immittito, circumloca-
81 taque muliere, ac vestibus contecta, in uteros suffito. Hoc dolores sedat. * Si ve-
ro ex partu uteri doluerint, calor debilis habet, verum venter imus intus igne ardet,
et ad concendiorem aliquando intumescit, et dolor habet imum ventrem, et late-
rum mollitudinem. Et secessus biliosi sunt, et graveolentes, et si non sistatur ven-
ter, derepente moritur. Quum igitur sic habuerint, ventrem frigefacere oportet,
cavendo, ne horrescat. Bibat autem, si non sistatur, aquam de crassiore tritici fari-
na in ipsa macerata, et panis farinam edat. Sorbeat autem mali punici vinosi suc-
cum aqua dilutum, farina lentium inspersa. Et hoc coquito, misce lentem, et cu-
minum, et salem, et oleum, et acetum, atque hanc sorbitionem frigidam exhibe-
to. Lenticulam item acidam dato, et vinum vinosum pramnium insuper sorben-
dum. Ab aliis autem cibis abstinere oportet, donec febris solvatur. Si vero visum
fuerit, etiam laventur. Si vero debilis fuerit, polentam bibendam dato. Et si imbe-
cillior sit, ex aqua frigida. Cibum autem exhibeto levem, qui non evacuet, u-
82 bi calor remiserit. Morbus hic acutus est, et lethalis. * Si inflammati fuerint
puerperæ uteri, venter ardet, et magnus fit, et ad præcordia suffocatio habet.
Quum sic habuerit, muscum marinum, quem super pisces injiciunt, pro cataplas-
mate adhibeto. Verum in mortario misceto, ac tundito, crudam hordeaceam fa-
rinam, et cinerem sarmentitium, et lini semen tostum, et hæc oleo, et aceto su-
bigito, et velut cyceonem crassum facito, deinde coquito, donec velut farinæ sub-
actæ massa fiat, atque ita quamcalidissima imponito, et si opus fuerit, etiam insidere
facito. * Si puerperæ inflammati fuerint uteri, intumescunt, et ubi puerpe-
rii purgamenta intus manserint, occulte distenduntur, distenduntur autem, ubi
condensati fuerint a frigore. His, si quidem perfrigerentur, calefacere conducit. Si
vero inflammati fuerint, et frigus discesserit, medicamentum subditicium facere,
quod inflammationi adversatur, et simul lavare, ac fovere, et pharmaca adhibe-
re, quæ ego describam, et vaporem in os, ac nares attrahere. Si vero suffocent,
lentes in aceto, et sale, et origano multo coquere, et attractionem facere. Et mer-
curialem edat, et in succo ejus tenuem farinam sorbeat, et quamcelerrime, ac pri-
us quam dolor corripiat, pharmaca dato, quæ uterorum dolores sedant, et cibos
per alvum secedentes assumat, et si venter sit inflammatus, clystere adhibito quam-
83 citissime subluatur. * Si uteri pituita fuerint impleti, flatus in uteris fiunt, et
menses procedunt pauciores, albi, pituitosi. Quandoque etiam sanguis tenuis, sin-
ceris, pelliculis plenus. Quibusdam etiam conturbatur, et ter in mense com-
paret, et præ humiditate cum viro commisceri non vult, neque libidine ad hoc fa-
ciendum concitatur, et tenuis fit. Dolor autem imum ventrem, et lumbos, et in-
guina; et si mordeat id, quod effluit, et exulceret osculi uteri circumferentiam sum-
mam, fluxionem diuturnam fore pronunciato. Et si non multa fuerit fluxio, len-
ticulæ decoctum cum veratro exhibeto ad vomendum. Deinde in nares infun-
dito, et pharmacum deorsum purgans bibendum dato. A cibis autem acribus
prohibeatur. Si vero gravetur, et frigeat, et torpedo habeat, lac præbeto, et vi-
num odoratum. Bibat autem jejuna hypericum, apii semen, salviam in vino odo-
rato aquoso, et uteros medicamento ex vini fece colluat, et si ulcerati fuerint, in-
terpositis diebus duobus, aut tribus, pharmaco ex grano cnidio eluat, et postea
cum acerbis lavet, myrti, ac lauri decocto, et medicamento ex flore argenti il-
84 linat. Morbus autem est gravis, et paucæ effugiunt. * Si vero acetabula pituita ple-
na fuerint, menses fiunt pauciores, et si in ventre habuerit, corrumpit, ubi fœtus
fortior factus fuerit. Non enim corroboratur, sed defluit. Cognoscetis autem
hinc. Humida fit, et quod defluit mucosum, et viscosum, velut a ventre defertur,
et non mordet, et in mensibus, postquam sanguine purgari desierit, per duos, aut
tres dies muci ex uteris prodeunt, et horror tenet, et calor non acutus, verum non
deficit. Hanc succo grossorum colluito, a quibus omnis aqua purgatur, et hoc
iterum atque iterum. Postquam autem purgata fuerit, de cætero acerbis utatur.
Apponat autem mollia, a quibus pituita purgatur, et foveat uteros medicamen-
to ex lauro, et colluat pharmaco ex aceto, et aromatis suffitum faciat, postquam
menses cessarint; postea vero a cibis, et balneis abstinere oportet. Coeat autem

cum vi-

cum viro, & cibos, ac vinum parce sumat, & calide degat, & tegumenta cruribus
circumdet, & oleo illinat.

SECTIO III.

* SI aqua intercus in uteris nascatur, menses pauciores, & pravi fiunt, & 85
ante tempus deficiunt, & imus venter intumescit, & mammæ solidæ, mol-
les fiunt, & lac malum. Et putat se in ventre habere; & ex his cognosces,
quod aqua intercus est. Sed & in uterorum osculo significationem de se præbet.
Ad tactum enim gracile, & humidum apparet, & rigor, ac febris corripit.
Quanto vero magis tempus processerit, tanto magis dolor habet imum ventrem,
& lumbos, & laterum mollitudinem, ac inguina. Hic morbus ex abortu fit.
Sed & ex aliis caussis, & quum menses fuerint occultati. Hanc multa calida
lavare oportet, & tepefactoria adhibere, si dolor habuerit. Postquam autem se-
datus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & uteros medi-
camento ex bubulo stercore fovere. Deinde id, quod ex cantharide paratur, ap-
ponere, & biduum, aut triduum intermittere. Et si robur affuerit, netopo collue-
re, & si venter mollis fiat, & febres cessent, & menses secundum rationem prod-
eant, cum viro dormiat, & in medicamentis subdititiis perseveret, & interposita die
crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra quinque, & sambuci fructum in
vino jejuna. Et mercurialem quamplurimam edat, & allium crudum, ac coctum, &
mollibus ad somnum utatur, & multa potione, & aliis mollibus, & obsoniis ma-
rinis, potius quam carnibus; & si pepererit, sana evadit. * Si hydrops in uteris fi- 86
at, menses pauciores fiunt, ac deteriores, & per longius tempus, & pauciores,
quam oportet, aut paulo plures, & venter intumescit, & locus supra pectinem, & ti-
biæ, & lumbi. Ubi vero multum temporis processerit, & in ventre habuerit, corrum-
pit, ac ejicit, & aqua cum ipso fœtu effunditur, & mulier plerumque moritur. San-
guis autem corrumpitur, & aquosus redditur. Huic lac bibendum dato, & pe-
plum album potandum, donec fœtus moveri poterit. Quin & ante hoc utpluri-
mum fœtus corrumpitur, & per abortum ejicitur, & uteri sanguine, & aqua ma-
nant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, quam aliter. Cognoscere vero po-
teris, quod hydrops est, ex digiti contactu. Deprehendes enim osculum ipsorum
gracile, & plenum humiditate. Si vero fœtus in ipsa non circa initia, sed jam bi-
mestris corrumpitur, ac suffocatur, tunc & venter imus intumescit, & ad conta-
ctum dolet, velut ulcere præsente, & febris magna ipsam, ac dentium fremitus cor-
ripit, & dolor acutus, & vehemens pudenda, & imum ventrem, & lumbos, & la-
terum mollitudinem, & coxas. Quum sic habuerit, calida ipsam lavato, & si dolor
habuerit, tepefactoria adhibeto, experimento facto de eo, quod maxime admit-
tat, & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Intermissione vero facta per
tempus, quantum tibi satis esse videbitur, & colluito, & foveto, et cyclaminum mel-
le subactum, ac linteo exceptum, ad os uterorum apponito. Et cupressi ramenta in
aqua madefacta, eodem modo apponito. Verum hæc breviore tempore, et per lon-
gius temporis intervallum, quanto magis mordent, et lancinant. Et specillum stan-
neum paratum immittito, et digitum eodem modo. Potiones quoque bibendas dato,
quascumque maxime libenter admiserit, et cum viro dormiat, maxime opportuno
tempore præsente. Si enim geniturain conceperit, et prægnans facta fuerit, ac pepe-
rerit, subpurgantur, et ea, quæ prius in ipsa fuerunt, una cum ipsis puerperii pur-
gamentis subeuntia. Atque sic maxime sana fieri poterit. * Si mulier aqua intercu- 87
te laborarit, splene ipsius magno, et aquoso existente. Fit autem splen aquosus ab
hac affectione, quum febris habuerit, et non dimiserit hominem, et sitis ipsum cor-
ripuerit fortis, et biberit, ac non revomuerit. Nam quod in vesicam penetrat, per
urinam ejicitur. Reliquum vero splen capit, abstrahens a ventre ad se ipsum, ut qui
rarus est, et spongiformis, et secundum ventrem situs. Et si his sic habentibus non
exudarit, neque alvus laxetur, ab hoc splen attollitur, et hoc magis, si aqua fuerit
potus, et si quis ipsum contingat, mollis est, velut mollissima pluma, sive lana:
quandoque vero etiam renititur. Elevatus autem, et impletus, distribuit per venas
corpori, et maxime in omentum, et locos circa ventrem, et crura. Altera enim pars
ad alteram delegat in corpore, ubi singulis plus, quam oportet, affuerit, et continere
non poterint. Succedit autem ex hoc semper hydrops, ubi splen ad se ipsum trahe-
re consueverit, quum natura rarus sit, ac mollis. Quibusdam vero hoc morbi prin-
cipium fit sine febre, si calor quidam in ventre constiterit, velut pituita in ipsum
collapsa, et si homo sitim non continuerit, neque vesica, neque venter, urinam, et
stercus justo modo excolarint, neque commoda diæta homo utatur. Si vero hydropi-
ca fuerit, prodeunt menses multi detepente, quandoque vero pauci. Et fiunt aliquan-
do velut aqua a carnibus, sicut si quis cruentas carnes abluisset; aliquando vero
paulo spissiores, et non congelantur, et anhelatio ipsam corripit, priusquam men-
ses prodeunt, et dolor in splene, et magis si quid dulce ederit, et venter attolli-
tur, ac magnus fit. Et ubi plura, quam solita est, ederit, dolet ventrem, et lumbos alias
atque

atque alias dolor vexat, & febris ipsam paulatim corripit. Postquam autem depurgata fuerit, melius sibi habere videtur superiorum respectu; postea ad idem relabitur, & si curetur, velut convenit, sana evadet; sin minus, & fluxus comparet, & per omne tempus semper fluet paulatim velut serosa sanies, & ampliore curatione opus habet. * Si vero fluxus non succedat, sed uteri a prioribus menses non laxarint, tunc & venter ipsi magnus erit, & gravitas intus erit, velut in ventre habenti, & velut puer in ventre ipsius moveri videbitur, nimirum dum uteri aqua pleni sunt, & aqua movetur. Alias enim atque alias fluctuat in ipsis aqua velut in utre, & pars infra umbilicum ad contactum dolet, & claviculæ, & thorax, & facies, & oculi attenuantur, & mammæ attolluntur. Quibusdam vero & venter, & crura aqua implentur. Quibusdam autem alterum horum, & si quidem ambo impleta fuerint, nulla spes est de hominis vita. * Si vero etiam alterum horum, modica spes est, si curetur, & non valde fuerit attenuata. Diuturnus est autem hic morbus. Et fiunt omnia magis his, quæ non pepererunt, fiunt autem sæpe his, qui pepererunt. Periculosa vero sunt, velut dictum est, & plerumque acuta, & magna, & intellectu difficilia, eo quod mulieres participant morbis, & aliquando neque ipsæ sciunt, quod ægrotant, priusquam morbos experiantur a mensibus, & seniores factæ fuerint. Tunc autem & necessitas, & tempus ipsas morborum caussam docet, & quandoque non cognoscentibus, ex quo morbo ægrotent, morbi incurabiles fiunt, antequam doceatur recte medicus ab ægrotante, ex quo morbo ægrotet. Verentur enim narrare, etiamsi sciant, & præ imperitia, ac ignorantia, turpe sibi id esse putant. Sed & medici simul peccant non exacte caussam morbi percunctantes, sed velut viriles morbos sanantes, & multas novi jam hujusmodi affectionibus corruptas. Quare statim caussam exacte interrogare oportet. Multum enim differt muliebri-
88 um morborum, ac virilium curatio. * Si uteri fuerint ulcerati, sanguis, & pus purgatur, & fœtor gravis oboritur, & dolor acutus corripit lumbos, & inguina, & imum ventrem, & dolor sursum procedit ad laterum mollitudinem, & ad costas, & ad scapulas. Aliquando etiam ad claviculas pervenit, & mordetur, & caput vehementer dolet, & delirat. Progressu vero temporis tota intumescit, & debilitas ipsam corripit, & animi deliquium, & febris tenuis, & perfrigeratio. Intumescunt autem maxime crura. Morbus autem corripit ex abortu, si qua corrupto, ac putrefacto intus puero non fuerit expurgata, & calor totum corpus tenet. Corripit etiam ex fluxibus, & si in ipsis acria fuerint, & biliosa mordeant. Si in hoc modo habentem incideris, ubi quidem dolores habuerint, multa calida lavato, & tepefactoria adhibeto, qua parte fuerit dolor, & si quidem superne fuerint dolores, & mulier fortis est, totam fomentato, & pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & ubi tempus anni fuerit, serum coctum insuper bibendum præbeto per dies quinque, si id facere poterit. Si vero non fuerit serum, lac asininum coquito, & per dies tres, aut quatuor bibendum dato. Post lactis autem potum, cum aquis ipsam reficito, & cum cibis commodis, carnibus ovillis teneris recentibus, & volucrium, & beta, & cucurbita. Abstineat autem a salsis, & acribus, & marinis omnibus. Et a carnibus porcinis, & bubulis, ac caprinis. Edat autem panes. Si vero animi deliquia teneant, & non valida sit, & perfrigeretur, sorbitionem accipiat. Sunt autem quidam, qui his caput dolentibus, lac bibendum præbent, quia caput dolent. Alii aquam, quia animo linquantur. Ego vero vice versa, si caput dolent, & mente percellantur, aquam commodam puto. Quum autem mordentur, & acria sunt, quæ pungunt, lac his lenitatem inducit. Ubi vero tibi valida esse videbitur, uteros colluito primum medicamento ex vini fece, postea interpositis diebus tribus, aut quatuor, eo quod cum brassicæ decocto tepido paratur. Et rursus intermissis diebus tribus, eo quod cum butyro paratur, eluitur. Et si ubi hæc feceris, sanescant uteri, eo quod cum malicorio paratur, colluito. Super ulcera vero argenti florem, & gallam, & myrrham, & thus, & spinæ Ægyptiæ fructum, & œnanthem sylvestrem, & chrysocollam, & squamam æris, & loti ramenta, & crocum, & alumen Ægyptium combustum illinito. Horum singulorum una æqualis sit portio. Alumen vero, & gallam, & crocum, una omnium portione sumito. Hæc omnia trita, & permixta in vino albo dulci diluito, deinde coquito, donec mellis crassitudo fiat, & dato, ut cum hoc pharmaco bis in die ulcera inungat, ubi aqua tepida prius lavit. Coquantur autem in aqua, & hedera, & salvia. Et ubi tibi hæc facienti melius habere visa fuerit, lac caprinum coctum præbibendum una die dato. Postea vero lac bubulum præbeto eodem modo velut in prioribus, post lactis autem potum, per cibos quammaxime crassefacito, & ut in ventre habeat, facito. Sana enim fiet. Plerumque vero ex hoc morbo evadunt, & steriles fiunt. Senioribus autem non valde quid horum accidit; postea vero bibenda sunt pharmaca, lini semen torrefactum, & sesamum, & urticæ se-
89 men, & pæoniæ radix amara, hæc in vino nigro odorato trita bibat. * Si uteri ulcerati fuerint, & sanguis, & pus, & serosa sanies fluit, putrescentibus enim uteris, morbus ab ipsis fit, & venter imus elevatur, & attenuatur, & ad contactum dolet, velut ulcere præsente. Et febris, ac fremitus ipsam occupat, & dolor acutus,

acutus, ac vehemens invadit pudenda, & pubem, & imum ventrem, & lateris mollitudinem, & lumbos. Morbus autem maxime corripit ex partu, ſi quid in ipſis divulſum computruerit. Itemque ex abortu, & alias ſua ſponte. In has ſi incideris, aqua multa calida lavato, & qua parte dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, & ſpongiam ex aqua calida expreſſam, & colluito acribus, & acerbis vitatis, mollioribus vero ammixtis, prout tibi tempeſtivum eſſe videbitur, & lini ſemen, ac ſambuci fructum tundito, & ammixto melle pharmacum facito, atque hoc utitor, calida vero aqua lavato. Et acceptam ſpongiam, aut mollem lanam in aqua calida tingito, & pudenda, ac ulcera expurgato. Deinde in vino meraco rurſus ſpongiam, aut lanam tingens, eodem modo utere. Et poſtea pharmaco hoc inunge, quoties tibi tempeſtivum eſſe viſum fuerit. Poſtea reſina, & adipe ſuillo mixtis ſimul illito ſæpe interdiu, ac noctu; poſtea vero lini ſemen torreto, tundito, ac cribrato, & peplum album in polenta tundito, ac cribrato, & caſeum caprinum aſſato, & ſordes, ac ſalſuginem deradito, & pinguitudinem ejus, & polentæ pollinem ammiſceto. Sit autem una pharmaci menſura, & caſei, & polentæ. Hæc bibenda dato mane jejunæ in vino auſtero diluto. Ad veſperam autem miſceto, & craſſum cyceonem præbeto, & quicquid muliercula maxime libenter admiſerit, bibendum dato. Et donec quidem ſanguis multus fluxerit, & dolores acuti habuerint, & modico tempore intermiſerint, hæc facito. Poſtquam autem ulcus minus fuerit, & dolores debiles apprehenderint, & per longius tempus pharmaca bibenda dato, a quibus purgetur deorſum magis quam ſurſum, & intermiſſo tempore, quantum opportunum eſſe viſum fuerit, lenibus fomentis foveto, muliere in alto collocata, prout tempeſtivum eſſe videbitur. Hæc ſi fecerit, ſana evadet. Morbus autem eſt lenior, & lethalis, & paucæ ipſum effugiunt. * Si vero vehementer 90 exulcerati fuerint, ſanguis, & pus purgatur, & odor fit gravis. Et quum dolor apprehenderit, velut a partus dolore fiunt ea, quæ circa fluxum contingere ſolent. Et quum tempus affuerit, crura, & pedes intumeſcunt. Et curant medici hunc morbum velut hydropem, verum hic talis non eſt. Hanc ſi curandam acceperis, primum calida lavato, & calefacito. Et acribus, ac mollibus, & acerbis, & aqua, & vino colluito. Et polycarpon, & polycnemon, ac mel ſimul coquito, deinde lanam in his tingito, & pudenda illinito. Et reſinam, ac mel, & pinguedinem ſuillam illinito. Et bibendum dato ſemen lini, ac ſeſamum torrefactum, & butyrum, & caſeum caprinum, & polentam in omnibus. Bibat autem in vino jejuna. Ad veſperam vero plurimum mellis affundito. Et donec quidem ſanguis purgetur, & dolores acuti habuerint, & modico tempore intermiſerint, hoc facito. Quum autem ipſi minus prodierit, & dolores debiliores per longius tempus tenuerint, pharmacum deorſum purgans bibendum dato, ac ſinito. Hæc ſi fecerit, ſana evadet. Sobolis autem ſpes non adeſt. * Quæcumque ulcerationes in uteris fiunt 91 ex abortu, aut alia quadam cauſſa, eas omnes reſpectu ad totum corpus facto curare oportet, quacumque curatione opus habere viſæ fuerint, ſive ex univerſo corpore hominem curandam eſſe putaveris, ſive ex ipſis uteris. Cognoſces autem, an ab ipſis uteris ſint, hoc modo. Quæ enim ulcerationes ab ipſis uteris ſunt, purgationem exhibent purulentam, & compactam; quæ vero non ab ipſis, tenuem, & ſanioſam. Quum igitur tenues ſunt fluxiones, cum pharmaco eas curare oportet, & dare, quod & ſurſum, & deorſum purget. Primum autem ſurſum. Et ſi quidem poſt pharmaci potionem fluxiones pauciores fiunt, ac faciliores, intermiſſione facta, rurſus eodem modo medicari oportet. Poſt pharmaci vero potionem talem victum præſcribito, ex quo homo ipſa quamſicciſſima fiat. Id autem continget, ſi toti ipſius corpori per tertiam, aut quartam diem fomentum adhibueris, & a fomentis ſtatim vomitus feceris. Poſt vomitus autem, & fomenta, diætam conſtituito ex illuvie, et aquæ potu, et panis cibo, nullo vero obſonio, quam vino nigro meraco. Nullo item olere. Quum vero vomitum præparas, multis, et acribus oleribus opus habes, quibus ipſam impleas, multis etiam cibis, et obſonio quodcumque voluerit. Et ut impleas ipſam multo vino aquoſo, et ut a fomentis ipſam laves multa calida. Atque hæc quidem curatio eſt hujuſmodi fluxionum. Melius tamen eſt, ut utraſque pharmacis cures, et vomitum procures, et ſurſum trahas, Diæta vero ſiccatoria melior eſt, et illuvies. Cæterum uteros hoc modo curare oportet; primum quidem fovere ſambuci foliis in aqua coctis. Deinde poſt fomentum ſmegmate ex vini fece colluere. Et ſi quidem putredo in ulceribus fuerit, et quæ exeunt graveolentia, ſmegmate meraciore. Si vero nihil tale, aquoſiore, poſt fecem autem cum aqua, in qua cocta eſt myrtus, et ſalvia. Poſtea vero cum vino colluere meraco, albo, tepido. Quum autem mordetur jam a collutionibus, tunc jam pura ſunt ulcera, colluere igitur oportet fece aquoſiore, et vino nigro, poſt vinum vero adipem ſuillum recentem liquato, et pinguedinem anſeris ſi affuerit; ſin minus, aliam, maxime gallinaceam, aut ex volucrium gente. Si vero neque hæc adſit, oleum vetus ex olivis ammiſceto, atque hoc tepido colluito poſt vinum, per alium clyſterem in os uteri infuſo. Et ſi fuerit ulceratum, linamenta ex mollitoriis facta, apponito. Et ſi hæc ſubdita ardorem induxerint, his ademptis mulierem aqua tepida lavari jubeto, tali quali

collueba-

colluebatur. Si vero ad hanc diætam fluxiones non diſcedant, pauciores tamen fiant, & vehementer mordeant, & ea, quæ effluunt, bilis fuerint, ac ſalſugo, & non ſolum internas partes, ſed etiam externas exulcereur, diætam tranſmutare oportet, & totam humectare, quo fluxiones quamaquoſiſſimæ fiant, & minime mordaces, balneis multis calidis, maza, oleribus coctis omnibus pinguibus, piſcibus carthilagineis, cum cepis, & coriandro, in murie dulci coctis: coquantur autem pingui modo: carnibus coctis omnibus, excepta bubula, & caprina. His enim percoctis cum anetho, & fœniculo, vino mellei coloris, fulvo, aquoſo, uberiore lactis potu cum vino dulci. Reliqua vero de collutionibus juxta relatum modum facito. Atque hæc quidem eſt ejuſmodi fluxionum curatio. Quum vero purulenta, & compacta exierint, harum quidem totum corpus non movere oportet. Verum colluere, & per collutiones totam curationem facere. Colluere autem oportet cum iiſdem infuſis, quæ prius dicta ſunt, eodem modo. Conſcribentur tamen etiam aliæ collutiones. Ulcerum curatio. Cervinum adipem recentem, ac viridem ſubdito. Omnia vero ſtatim vino ſiræo, ſive ſapa colluere oportet. Optimum autem eſt ceruſſa, ſi ulcera fuerint, & oleo narciſſino. Cibis autem molliſſimis utatur, & non acribus. Si vero ſordida fuerint, & proſerpant, ac proximum locum mordeant, purgato, & novam carnem producito, & carnem ad cicatricem perducito, facile enim re-

92 ſolvuntur, & maligna fiunt, & frequenter lavato. * Si vero mulier ex abortu vulnus accipiat, aut ex medicamentis ſubdititiis uteros exulceretur; qualia multa ſemper mulieres faciunt, ac medicando excitant; & fœtus corruptus fuerit, & mulier non purgetur, ſed uteri inflammati fuerint vehementer, ac concluſi, & purgationem emittere non poterint, niſi primum emittant ſanguinem, qui eſt in fœtu. Hæc ſi quidem curetur, brevi ſana evadet, verum ſterilis. Si vero puerperii purgamenta ipſi ſua ſponte eruperint, & ulcera ſanata fuerint, etiam ſic ſterilis erit. Si vero purgatio quidem ipſi fiat, ulcera autem non purgentur, periculum eſt ea putredinoſa eſſe, Si vero purgatio prodierit ipſi jam afflictæ, ac extenuatæ, moritur. Quin & ſi in partu uteri valde fuerint exulcerati, fœtu non ſecundum naturam exeunte, eadem patientur, quæ patitur ea, quæ ex corruptione fœtus uteros ulceratos habet. Et tranſmutationes, ac fines eoſdem morbus habet, ſive ex fœtus corruptione, ſive ex partu uteri fuerint ulcerati, & ſi puerperii purgamenta omnia prodierint, minus dolebit, niſi magna ulcera fuerint. Et ſi curetur, brevi ſaneſcit. Oportet autem curam cito adhibere, ſi ulcera in utero fuerint. Nam ut quæ in tenero loco ſunt, cito augeſcunt, & brevi putreſcunt. Curare vero oportet ulcera, velut etiam ea, quæ in reliquo corpore ſunt. Nimirum ut inflammationem arceas, & repurges, & repleas, & ad cicatricem perducas. Danda eſt autem aqua in

93 potum, vinum minime, cibos item paucos, ac minime multos exhibeto. * Quicumque abortus facti diſcedere non poſſunt, dum aut toti, aut partes fœtuum ſunt majores, aut minores, & obliqui, ac impotentes, tales ſi quidem ſecundum naturam ſiti fuerint, pharmaco aliquo dato ex his, quæ ego referam, expellito, ubi multa calida prælaveris. Et ſi prodire volentes, non facile exeant, quum ſiti ſint ſecundum naturam, talibus ſternutatorium admoveto, Apprehendito autem naſum, & os comprimito, ac ſic ſternutet, quo ſternutatio quammaxime efficax ſit. Utatur item concuſſionibus. Sic autem concuſſionem facito. Lectum altum robuſtum, ac inſtratum ſumito, & mulierem ſupinam reclinato; pectus vero, & axillas, ac manus faſcia, aut molli lato loro ad lectum alligato, ac cingito, & crura incurvato, & malleolis apprehenſam detineto. Quum autem ſic diſpoſueris, ſarmentorum mollium faſcem, aut aliquid huic ſimile parato, tantum quantus ſufficit, ut lectum non negligat excipiendo ipſum, dum in terram projicitur, quo non pedibus juxta caput terram contingat, Poſtea vero ipſam manibus lectum apprehendere jubeto, & lectum ad caput ſublimem habere, ut declivis ſit in pedes, animadverſione habita, ne pronua ſit homo ipſa. Ubi vero hæc facta fuerint, & lectus ſublimis fuerit, retro ſarmenta ſupponito, maxime autem dirigito, quo pedes terram non contingant, dum lectus projicitur, & ut ſint intra ſarmenta. Elevent autem duo viri ex utroque pede hinc atque illinc, quo in directum lectus cadat plane, ac æqualiter, & convulſio ne fiat. Concutiendum eſt autem maxime una cum partus dolore. Et ſi quidem diſcedant, ſtarim quieſcendum; ſin minus, interſtitio facto rurſus concutito, & in lecto geſtatam attollito, ac agitato. Atque hæc quidem ſic facienda ſunt, ubi recte, & ſecundum naturam diſcedant. Oportet autem cerato liquido præillinere, quod in omnibus hujuſmodi circa uterum affectionibus optimum eſt, & malvæ aquam affundere, & fœnigræci, aut potius ptiſanæ triticeæ ſuccum. Oportet autem uſque ad inguina, ſedem, & pudendum fovere, & inſidere, ubi partus dolores maxime infeſtarint, & nihil aliud mente verſare, eam vero, quæ medicatur, oſcula mollibus aperire oportet, & leniter hoc face-

94 re. Umbilicum vero una cum fœtu attrahere. * Quicumque vero duplicati complicantur, & in oſculo uterorum incumbunt, eos, ſive vivi fuerint, ſive mortui, rurſus retro protruſos vertere oportet, quo ſecundum naturam in caput exeant. Quum autem retrudere voles, aut vertere, ſupinæ ipſi reclinatæ molle quiddam ſub coxas ſubſternere oportet, & ſub lecti pedes, quo altiores ſint hi a pe-

dibus,

dibus, semper aliquid supponere. Sed & coxæ altiores capite sint, & ut nullum
cervical sub capite sit, provideto. Quum vero retrusus fuerit fœtus, & hinc
atque illinc obvolvitur, ut secundum naturam constituatur, & quicquid sub le-
cti pedes supposuisti, ac lapides, & quicquid sub coxas subdidisti, subtrahito.
Capiti vero pulvinar subjicito. Atque talia hoc modo curato. * Quicumque 95
vero fœtus vivi manum, aut crus foras præmittunt, aut etiam ambo, eas opor-
tet quamcelerrime, ubi exitum significarint, prædicto modo intra retrudere, &
in caput vertere, & ad viam reducere. Et quicumque fœtus complicantur, ad late-
ris mollitudinem, aut coxam in partu collapsi, eos dirigere, ac vertere oportet,
& in aquam calidam desidere facere, donec mulier resocilletur. * Quicumque ve- 96
ro fœtus mortui aut crus, aut manum foras protendunt, eos optimum quidem
fuerit, si id fieri posset, intro retrudere, & ambas has partes in caput vertere. Si
vero hoc fieri non poterit, verum intumescit, secare hoc modo. Dissectum per
scalpellum caput cum contusorio instrumento, ut ne in ramenta findatur, con-
tundito, & ossa per ossium volsellam, aut tractorium instrumentum juxta clavicu-
lam immissum, prout habuerint, extrahito, non multis simul, sed paulatim ex-
emptis, ac rursus ablatis. Quum vero hæc foras extraxeris, & in ipsis humeris
fueris, ambas manus in articulis cum ipsis humeris secato. Et ubi hæc extraxe-
ris, si quidem fieri poterit, ut exeant, etiam reliqua facile extrahito. Si vero non
obediant, totum pectus usque ad jugulum findito. Verum caveto, ne in ventrem
seces, & aliquid de intestino denudes. Exit enim venter, & intestina, & stercus.
Si vero horum quid excidat, majoris negotii jam res fit. Contundito autem co-
stas, & scapulas contrahito. Et facile postea reliquum fœtus procedet, nisi jam
ventrem tumidum habuerit. Si enim tale quid fuerit, melius est ventrem fœtus
leviter perforare. Flatus enim solum a ventre exit, & sic facile prodibit. Si vero
exciderit manus, aut crus, immortui fœtus, si quidem fieri poterit, ambas par-
tes retrudito, & fœtum rite dirigito. Hoc enim optimum fuerit. Si vero fieri non
poterit, ut hoc facias, quicquid sane foris fuerit, quantum potes penitissime re-
secato, & reliquum profunditate intus explorata protrudito, & fœtum in caput
vertito. Quum autem vertere, ac secare puerum voles, ungues de manibus tuis re-
secato. Scalpellum vero, quo disseeas, incurvum potius sit, quam rectum, & hujus ca-
put occultato per indicem digitum, eodemque interna explorato, ac deducito, ita ut
caveas, ne uterum contingas. * Cæterum molæ conceptus hæc caussa est. Quum 97
multi menses modicum, & morbosum semen conceperint, neque conceptus re-
ctus fit, & venter plenus est velut prægnantis. Nihil autem in ventre movetur,
neque lac in mammis generatur. Mammæ autem turgidæ sunt. Hæc igitur ad duos
annos, sæpe etiam tres sic habet, & si quidem una caro fiat, mulier perit. Ne-
que enim fieri potest, ut superstes maneat. Si vero plures, erumpit ipsi per pudendum
sanguis carnosus plurimus, & si hoc moderate fiat, servatur. Sin minus, a fluxu
correpta perit, & morbus quidem talis est. Judicare vero oportet ex plenitudi-
nis mole, & quod in ventre non movetur. Nam mas trimestris, fœmina qua-
drimestris motum habet. Postquam igitur tempore hoc prætergresso, non move-
tur, nimirum hic morbus est, est autem hoc magnum signum, quod lac in mam-
mis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum præ-
dictione. Et primum quidem totum corpus foveto. Deinde per sedem clysterem
adhibeto, quo sanguis multus erumpat. Fortassis enim quod compactum est, com-
moveris, id quod fœtus esse putatur, muliere a pharmaco concalefacta. Sed &
uteros colluito, quo sanguinem educas. Sin minus, subdititiis utatur fortissimis
e bupresti. Et dictamnum creticum in vino bibat; sin minus, castoris testem. Et
retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito, & plurimum sanguinem
detrahito. Atque hoc maxime, rerum, ac virium ipsarum conjectura facta, facito. Et
hactenus quidem dictum est de morbis a puerperii purgamentis fientibus. Sunt
autem pericula in ipsis non parva. Acuti enim sunt, & cito transmutantur, & ma-
gis affliguntur primiparæ, quam quæ sunt partuum expertæ. * Prodeunt autem puer- 98
perii purgamenta sanæ mulieri sufficienter, primum sesquiheminæ mensura, aut pau-
lo plura. Postea adhuc pauciora juxta hanc rationem, donec cessent. Prodeunt au-
tem velut sanguis a victima, si sana, velut dixi, mulier fuerit, & sana futura est, &
cito congelantur, ac purgantur, & post partum plerumque sanæ mulieri contingit,
ut post puellæ partum in quadraginta duobus diebus diuturnissima purgatio
fiat. Extra periculum autem est, etiam si vigintiquinque diebus purgetur. Post ma-
sculi vero partum purgatio diuturnior fit in triginta diebus, extra periculum est e-
tiam, quæ in viginti diebus contingit, & in his, quæ fœtus corruperunt, secun-
dum horum dierum rationem purgatio contingit, & in junioribus, quæ corrupe-
runt, paucioribus diebus. In senioribus autem, pluribus. Eædem vero sunt affectio-
nes ex puerperii purgamentis & ei, quæ corrupit fœtum, & ei, quæ peperit,
si menstruum corruperit fœtum & quæ corruperunt, magis periclitantur. Cor-
ruptiones enim graviores sunt, quam partus. Non enim fieri potest, ut citra violen-
tiam fœtus corrumpatur; aut pharmaco, aut potu, aut cibo, aut subdititiis medica-
mentis, aut aliqua alia re. Violentia vero malum est. In hujusmodi enim peri-

culum

culum est, ne uteri exulcerentur, aut inflammentur. Hoc autem est periculosum.

99 * At vero lac quomodo fiat, dictum est a me in natura pueri in partu. Postquam autem prægnans fuerit mulier, menses non valde prodeunt, præterquam quibusdam pauci. Dulcissimus enim humor ex cibis, ac potibus ad mammas vertitur, ac exsugitur. Et necesse est etiam reliquum corpus magis evacuari, & minus sanguine plenum fieri. Atque hoc ita contingit. Sunt autem, quæ natura sine lacte sunt, & quibus lac deficit ante tempus. Hæ vero natura solidæ sunt, & densæ carnis, & propterea sufficiens humor non penetrat a ventre in mammas, quum via sit den-

100 sa. * Ad menses detrahendos, Elaterii potiones duas sumito, & adipem ovillum de rhenibus pari elaterii portione ammisceto, & non conterito, verum duas glandulas subdititias facito. Aut melanthium ex tritico terito, & aqua subigito, & duas glandulas formato, atque has ante dies, quibus affuturi sunt, apponito. Si enim non prodeunt, rigores, ac febres inducunt. Mollitoria, a quibus aqua, & arena purgatur, ducunt etiam menses, si non fuerint diuturni, & osculum emolliunt. Narcissum, myrrham, cuminum, thus, absinthium, cyperum, singula æqualibus portionibus sumito, narcissi vero solum quatuor portiones, & pulvillum stupæ, dum pectinatur, crudum linum ammisceto, & hæc cum aqua origani cocti terito, ac glandem formato, & subdito. Aut cyclaminum magnitudine tali, & æris florem magnitudine fabæ terito, & cum melle glandem formato, ac apponito. Aut pulegium, myrrham, thus, fel suis, ac bovis cum melle subigito, & glandem efformato. Si menses non prodeant, adipem anseris, & netopum, ac resinam permixta, ac lana excepta apponito. Medicamentum subdititium, purgatorium, mollitorium. Caricam percoctam, ac expressam levissime terito, & in lana subdito cum rosaceo unguento. Aut acris brassicæ, & rutæ, utriusque dimidium terito, ac utitor eodem modo. Purgatorium. Medullam anseris, aut cervi magnitudine fabæ affuso unguento rosaceo, & lacte muliebri terito, velut pharmacum teri solet, & cum hoc os uteri illinito. Aliud subdititium molle. Medullam anseris magnitudine nucis, ceram magnitudine fabæ, resinæ lentiscinæ, aut terebinthinæ magnitudinem fabæ. Hæc cum rosaceo unguento ad lentum ignem liquefacito, & velut ceratum efficito, deinde ex hoc tepido os uteri illinito, & pectinem irrigato. Aliud purgatorium. Farinam recentem, myrrhæ obol. iij. croci tantumdem, castorii obolum, hæc trita cum unguento irino apportat. Aut urticæ semen, & malvæ succum, ac anseris adipem simul permixta subdat. Aliud subdititium purgatorium, si menses non compareant. Styracem, & origanum terito, & permixtis adipem anserinum affundito, ac apponito. Aliud, quod uteros expurgat, ac sanguinem evacuat. Absinthii radicem tritam, melle, ac adipe anserino ammixtis, apponito. Aliud purgatorium. De bupresti caput & pedes, & alas tollito, & reliquum ipsius terito, ac ficus internam partem ammisceto. Sit autem pinguitudinis ficus portio dupla. Hoc uteros inflat. Hoc etiam desperatis optimum est. Aut mercurialis folia trita subdito. Hoc tenuem biliosam purgationem ducit. Sed & artemisia facit velut mercurialis, & melius purgat. Veratrum quoque nigrum cum aqua tritum, velut aquam a carnibus ducit. Sed & alumen, ac resina idem facit. Cyperum, absinthium, aristolochiam, cuminum, salem, mel. Hæc omnia simul terito, ac apponito. Et veratrum cum vino dulci, & farina lolii, ac tritici, melle subacta in lana subdatur. Subdititia, si catapotia non purgarint. Mercurialem, myrrham, violam albam, cepam acerrimam, & melanthium, ac mentam, si sufferat, permixta apponito. Subdititia acria sanguinem ducentia. Cantharidas quinque demptis pedibus, ac capitibus, & myrrham, ac thus simul misceto, & mel addito. Deinde in oleum rosaceum, aut Ægyptium tinctum per diem subdat, & ubi mordet, tollat, & rursum in lac muliebre, ac unguentum Ægyptium tingat, & hoc per noctem apponat, & aqua odorata perluat, & adipem subdat. Conduxerit & buprestis, si quidem parva fuerit, sine alis, & pedibus, ac capite. Si vero magna fuerit, non commisceto eadem, quæ cantharidibus, sed solam sumito, ac similiter apponito. Si vero molliore opus habuerit, ad buprestim vinum, & cuminum Æthiopicum ammisceto, uvam item passam, & pollinem seselis, ac anisi, & vinum fervefacito, eoque affuso reliqua, & pastillos drachmales efformato, eosque apponito, myrrha, ac thure ammixtis. Facito autem eodem modo velut cum cantharidibus. Aut melanthium ex tritico, tritum, ac melle subactum apponito. Aut hoc ipsum melanthium cum melle tritum velut glandem efficito, circum pennam autem obducito. Subdititium efficax. Succum mandragoræ, & cucurbitæ sylvestris cum lacte muliebri apponito. Aut fecem siccam ex vino veteri albo urito, & vino extinguito, ac subdito. Cucurbitam item sylvestrem, mercurialem, nitrum, & irionem. Citius detrahit & mandragoræ radix, cantharis, serpyllum, lauri fructus, unguentum irinum, laurinum. Tithymali succum permisceto, ac agitato, & detracto visco, ervi magnitudine exhibeto. Optimum est & glandem subdititiam ex eo facere. Si vero amplius prodierit, vino proluatur. Aut æs ustum dissolvito, & tepidum lana excipito, ac apponi-

101 to. * Medicamentum ad conceptum. Cedriæ acetabulum, adipis bubuli drach. iiij. simul terito, & talorum figuras efformato, quas jejuna apponat, & dum

apposi-

appositas habet, per diem jejunet. Apponat autem bis, mane, & vesperi, post menses, post cœnam vero lavetur, & cum viro dormiat. Aut melanthium contundito, & in linteum illigato, & adipe anserino addito, subdendum dato. Aliud ad conceptum. Quo citius mulierem, ut in ventre concipiat, urinam sumito veterem, & ferri recrementum tantum, ut in fragmenta resolvere possis, postea mulierem in sella collocato, & corpore, & capite velato, pelvique ad pedes supposita, ignita recrementi ferri fragmenta tria pro una vice injicito. Sit autem vetus hæc urina congii mensura, & cum his triginta fomentis ipsam foveto. Dum autem fomentum adhibes, caput lavato, ita ut donec fora fuerit, rursus lapides illos recrementi ferri in urina extinguas, & fomentum rursus calefacias. Postea vero caput lavato plurimum, polio, & viticis foliis quamplurimis in aqua coctis. Hæc autem facito ad dies septem. Ter vero per singula hæc fomenta suffito, antequam laves. A balneo vero oleo laurino inungatur, post cœnam autem, ubi cepas melle tinctas comedit, & aquam mulsam tepidam quatuor heminarum mensura bibit, & paululum continuit, vomat, & supina reclinata, rutam habeat auribus, & naribus inditam. Et panem fermentatum sexta chœnicis parte, in jusculum volucris confringat, habeat autem hoc jusculum apii chemam, & sic assumat, & rursus tantumdem in cœna dato. Et hoc per dies septem facito. Postea vero ventri per dies septem clysterem adhibeto. Sit autem infusum clysteris, resinæ drachmæ quatuor, mellis acetabulum, olei platænsium tantumdem, surfurum recentium succus, spuma nitri, ova tenuia. Sit autem infusum heminæ octo, & ex his tres succi ptisanæ. Obliquæ vero clysterem adhibeto, & parum lavato. Apponat etiam glandes septem in die, & detineat, donec fuerint liquefactæ. Sint autem ex thure, nitro, galbano, melle cocto. Cibo vero eodem utatur. Suffito autem asini albi pilos, & lupi stercus. De his plurimum prunis injice, ipsamque circumlocatam, ac contectam suffito, cavendo, ne comburas. Si vero mulier parere nequeat, quæ prius peperit, nitrum, & resinam, & myrrham, & cuminum Æthiopicum, & unguentum simul terat, & apponat. Aut pulegium siccum in linteo subdat. Bibat autem pulegium, ubi dormire volet. Aliud ad conceptum. Victus rationem mulieri constituere oportet, quæ prægnans fieri cupit, & ad edendum, ac bibendum exhibere ipsi, quæ libenter admittit. Viro autem mulieris reliqua dato, præter allium, & cepam, & legumina fresa cocta, & silphii succum, & quæ inflant. Ab his sane abstineat. Medicamentum, quod similiter infunditur, si non concipiat. Lac mulieris masculum alentis, grana mali punici recentis terito, ac succum exprimito, & testudinis marinæ partem interanum, & pudendum comburito, acterito, & hæc in pudendum muliebre infundito. Aliud, quod similiter infunditur non concipienti. Lac, & resinam, & mali punici dulcis succum. Hæc omnia melle ammixto infundito. Aliud ad conceptum. Bulbi albi semen, aut florem cum melle terito, & lanæ involutum per triduum ad uterum apponat. Quarta vero die malvam sylvestrem latifoliam terat, lacte muliebri ammixto, & lanæ involutam apponat, deinde cum viro dormiat, præsorbeat autem pulegium in farina coctum, & bibat pulegium tenue in vino. Si vero huic non obediat, conyzam odoratam contundat, & expressum succum vino mixtum jejuna bibat. Aliud. Asparagi semen similiter in vino bibat. Aliud. Secundam mulieris, & vermium carnium capita, & alumen Ægyptium cum adipe anserino diluito, & in lana ad os uteri apponat. Aliud. Æruginem, florem æris, utrumque oboli dimidii pondere, thuris masculi, aluminis scissi, fructus vitis sylvestris, gallæ, myrrhæ, malicorii, resinæ, polii, singulorum obolum, in melle tritum, per triduum bis in die apponat. Si vero fortassis acrius fuerit, anseris adipem, ac nitrum tostum ammisceto. Vinum autem exhibeto, fortitudinem in ipso vitans. Aliud ad conceptum. Vermem carnium, qui caudam habet, accipito, & de ipso tres, aut quatuor partes sumito, & origanum tenuem simul cum rosaceo unguento terito, & hoc ad uteri os apponat. Aliud. Portulacam cum adipe anserino, & myrrha, & porri semine, & felle bubulo terito, & lanæ involuta ad os uteri apponito. Si menses quidem fiant multi, non concipit autem, floris æris obolos duos, & aluminis scissi tantumdem cum melle terito, & lana excipito. Illiget autem mulier lanam in linteam cum filo, & sibi ipsi subdas, ita ut filum extra promineat. Deinde quum probe purgata fuerit, extrahat, & vino odorato myrti foliis injectis fervefacto proluat, & virum accedat. Subdititium ad conceptum. Mel, myrrham, myticæ fructum, resinam liquidam, adipem anserinum, omnia simul trita lanæ involuta apponat. Aliud, quod uterum valde aperire potest, quum conclusus est, & concipere non potest, & ad aquam expurgandam. Accipe anchusam parvam, & lentiscum, & cuminum, & cyperum, & cucurbitam sylvestrem, & nitrum rubrum, & sal Ægyptium, & anchusam magnam. Hæc omnia trita per linteum rarum excernito, & acceptum mel ad lentum ignem coquito. Postquam vero efferbuit, cetam, ac resinam ammisceto. Deinde etiam aliis omnibus ammixtis oleum affundito, ac ab igne tollito, & tepida lanæ convolutæ involuta utero apponito, donec purgata fuerit. Aliud. Si mulierem concipere velis, ad purgatoria quibus utitur, etiam virum accedere oportet. Et baccas lauri nigras decem, thuris pugillos tres, & cumini modicum, cum melle trita in lanam succidam involvat, & se-

mel in

mel in die ſubdat, & ſemel auſerat, ad quatuor dies, & iisdem diebus a cibo abſti-
102 neat. * Conceptum impediens. Si vero concipere non oporteat, miſyos ma-
gnitudinem fabæ aqua diluito, ac bibendam dato, & per annum, ut ita dicam,
103 non concipiet. * Partum accelerans ægre parienti. Lauri radicem detaſam,
aut lauri baccas dimidii acetabuli menſura in aqua calefacta bibendas dato. Aliud
partum accelerans. Dictamni obolos duos tritos in aqua calida bibat. Aut abro-
toni drachmam, & lauri baccas, & aniſum in vini dulcis veteris cyatho terito, &
aquæ cyatho affuſo bibendum dato. Hoc bonum eſt, ſi ante partus dolores fuerit da-
tum. Aut dictamni obolum, myrrhæ obolum, aniſi obolos duos, nitri obolum.
Hæc cum vini dulcis cyatho uno terito, & aquæ calidæ cyathis duobus affuſis bi-
benda dato. Deinde calida lavato. Aliud partum accelerans. Reſinam terebinthi-
nam, mel, oleum duplum horum, vinum odoratum quamſuaviſſimum. Hæc mixta te-
pefacta ſæpe ebibenda dato. Oportet autem & uteros ſedare, ſi fuerint inflammati.
Aliud. Cucumeris ſylveſtris quicumque albus fuerit ſemen ceræ, inſarcito, dein-
de lanæ rubræ involutum, lumbis alligato. Si vero prægnans multo tem-
pore cohibeatur, & parere non poſſit, ſed diebus pluribus ex partus doloribus la-
boret; ſit autem juvenis, in vigore, & multo ſanguine referta; ſecare oportet venas
in malleolis, & ſanguinem detrahere, virium reſpectu habito, & poſtea calida, lauri
corticibus incoctis, lavato. Viticis autem ſemen, & dictamnum creticum, utrumque pari
portione in vino albo, aut aqua bibendum dato. Subdititium autem medicamen-
tum facito, galbano, et baccis lauri, et oleo roſaceo in lana involutis, ac ſubditis.
Aliud. Filicis quereinæ radicem tritam in vino bibendam dato, et adiantum tri-
104 tum in oleo dilutum illinendum, et in vino meraco bibendum dato. * Aliud, quod
puerperæ puerperii purgamenta melius purgat. Teſtudinis marinæ hepar vi-
ride adhuc viventis, in lacte muliebri terito, et cum unguento irino, ac vino ſubigi-
to, et apponito. Aut mercurialem tritam in lana apponito. Aut artemiſiam tri-
tam ſimiliter in lana ſubdito. Aut mercurialis, et cucumeris ſylveſtris parum te-
rito, et vino, ac melle ſubactum apponito. Purgatorium puerperii purgamento-
rum ex partu. Triticum trimeſtre fractum, ac freſum, dimidium chœnicis menſura
in aquæ heminis quatuor coquito. Quum autem efferbuerit ter, aut quater, ſorben-
dum dato. Aliud. Sambuci folia in aqua coquito, et aquam bibendam dato.
Edat autem et braſſicas coctas, et porrum, et fœniculum, et anethum, et polypos,
et locuſtas piſciculos. Aut rhois folia, et eryſimum ex vino, aut polentæ pollinem
bibendum dato. Aut miſy duorum obolorum pondere tritum, ac vino ſubactum ap-
ponito. Purgatorium menſium, et puerperii purgamentorum. Ducit etiam a-
quam, et alia. Radicis ſtruthii rufi triti, quantum tribus digitis apprehendi poteſt,
melle ſubactum apponito. Naſcitur autem in Andro in littoribus. Aliud ſimiliter
purgans. Eryſimum in aqua coquito, et ubi ebullit, oleum affundito, ac biben-
dum dato. Commodum eſt etiam ſuccum pro fomento adhibere per ſuffitum, et cibis
mollibus uti. Aliud, quod puerperii purgamenta purgat. Eryſimum placide teri-
to, et corticem diſflato. Quum autem purum feceris, leviter terito, et aquam ad-
ſtillato, ſalemque, ac oleum ammiſceto, et ubi polentam inſperſeris, coquito, ac ſorben-
dum dato. Aliud. Si non deſcenderit purgatio, aut puerperii purgamenta non
prodierint, cucumeris ſylveſtris internam partem trium obolorum pondere ſume,
et artemiſiam herbam, et thus oboli pondere, et hæc trita, et melle ammixto, lanæ
involuta, ad uteri os appone. Et hoc ſemper noctu, ac interdiu per dies quinque
facito. Aut vitis pampinis, aut folia viridia terito, et melle ammixto, lana ex-
cipito, et eodem modo ſubdito. Aut cupreſſi fructum, et thus ſimul trita, roſaceoque,
ac melle diluta, et lana excepta, apponat. Aut abrotoni drachmam, et cucumeris
ſylveſtris medullæ obolum, et thus cum melle terito, et in lana involuta apponi-
to. Aut elaterii obolum, et myrrham cum melle terito, et lana excepta, apponat.
Aut cupreſſi fructum, et cucumeris ſylveſtris internam partem, et thus, melle am-
105 mixto, in lana ſubdat. * Purgatorium, ſi ex partu non purgetur. Trifolium in vi-
no bibendum dato. Idem etiam appoſitum menſes erumpere facit, et fœtum ejicit.
Purgatorium uterorum, quum puero mortuo, ſanguis in hoc manſerit. Cucurbi-
tam ſylveſtrem tritam cum melle delingat, aut apponat. Ad omnia puerperii
purgamenta, ſi non probe prodeant. Eryſimum coquito cum polenta, et oleo affu-
ſo, ubi coctum fuerit, ſorbeat, et cibis molliſſimis utatur. Aut ſcammoniam cum lacte
muliebri tritam, ac lana exceptam apponito. Aut radicem dulcem, melle, & roſaceo,
aut Ægyptio unguento ſubactam, in lana ſubdat. Aut farinam lotam ſimiliter ap-
ponat. Bibat autem crethmi, & ſeſelis, & rutæ, & ſilphii ſemen, ita ut de ſingulis
106 obolos duos ſimul teras, & in vino meraco, ſi non febricitarit, præbeas. * Sub-
ditiťium, quod ſecundam relictam ejicit. Ex ſambuci foliorum decocto prius fomen-
tum adhibeto, & id, quod ex cantharide fit, apponito. Hoc & ea, quæ debilia ſunt,
ſanat. Si vero lancinet, ac mordeat, ſtatim tollito, & lanam roſaceo tinctam ſubdat.

SECTIO IV.

POtiones, quæ secundam educere possunt, & menses detrahere, itemque fœtum enectum. Cantharidas quinque alis, & cruribus, ac capite avulsis, & tribulum ad mare natum cum radice, ac foliis tritum conchæ mensura, & evanthemi, ac seminis apii tantumdem, & sepiæ ova quindecim in vino dulci temperato bibenda dato. Et ubi dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat, & vinum dulce. Alia. Ranunculi foliorum, ac floris triti, stateris Æginæi pondus, in vino dulci bibat. Si vero dolor habuerit, cicer album, & uvas passas in aqua coquito, perfrigerato, ac bibendum dato, & ubi urinæ stillicidium vexarit, in aqua tepida desideat. Aliud, quod ejicit secundas. Cucumeris sylvestris succum in mazam conspersum apponat, ubi prius ad biduum jejunarit. Hoc nullum aliud præstantius inveneris. * Fœcunditatis experimentum. Capute allii integrum derasum appone, 107 & vide, an per os oleat. Aliud experimentum. Netopon modicum lana involutum apponito, ac videto, an per os oleat. * Alia subditivia. Scorpii marini 108 fel, lana exceptum, & in umbra siccatum appone. Aut pulegium siccatum, & tritum, ac melle subactum, in lana apponito. Aut florem æris cum melle linteolo illigatum subdito. Aut cucumeris sylvestris semen, & testam combustam cum vino subigito, & leporinis pilis, ac lana excepta, subdito. Aliud subdititium. Alumen Ægyptium lanæ involutum apponito. Aut cantharidas tritas, vinoque subactas subdito. Aut artemisiam herbam vino subactam apponito. Aut melanthium cum vino tritum in lana subdito. Aut bulbion ex tritico tritum, & vino subactum apponito. Aut vini veteris albi fecem comburito, & vino albo extinguito, teritoque, ac in linteo apponito. Aut galbanum, & netopon, & misy cum rosaceo unguento in linteo subdito. Aliud. Elaterii potiones duas, & favum cum vino in linteo apponito. Aut butyrum, & alumen melle subacta similiter. Aut scammoniæ succum, & adipem cum maza misceto, & vino imbuta in linteo apponito. Potiones, quæ possunt secundam in utero detentam educere. Colocynthidis sylvestris internam partem cum lacte muliebri tritam, in linteo apponat. Ad idem. Silphium magnitudine fabæ in vino bibendum dato. Aliud, quod fœtum expellit. Mulierem sub alis apprehensam fortiter concutito. In potu vero dato viticis folia in vino. Aut dictamnum creticum oboli pondere in aqua terito, ac exhibeto. Aut conyzæ graveolentis manus plenæ mensuram cum porri succo diluito, & netopum chenæ plenæ mensuram addito, atque hæc trita in vino bibenda dato. Aut tædam pinguissimam cum vino dulci coquito, trium cyathorum mensura vini affusa, & galbani obolos tres, & myrrham adjicito, & ubi cocta crassa facta fuerint, tepida bibenda dato. Aut porri succum, & myrrham, & vinum dulce simul exhibeto. Aut portulacæ semen territo, & in vino albo veteri dato. Aut populi nigræ creticæ grana novem in vino trita bibat. Aut ranunculi herbæ foliorum, ac floris triti, drachmæ Æg.neæ pondus, in vino dulci bibat. Si vero adhuc secunda intus detineatur; senectæ anguium obolum in vino terito, ac bibendum dato. Aut apii radicem, & myrti baccas coquat, & per dies quatuor bibat. Aut cuminum Æthiopicum, & castorii obolum, & cantharidis parum, hæc in vino bibenda dato. Aut fœniculi radicem in vino, & oleo, ac melle fervefactam bibat. Si secunda non prodierit, conyzam tritam in lana subdito. Melius autem est, ut bibat. Aut conyzæ quantum manus capit, & porri succum, & netopum chenæ mensura misceat, & hæc in vino bibat. Aliud, quod secundam ejicit. Holoconitidis dulcis radicem, est autem velut bulbus, & parva velut oliva; Hanc in vino terito, ac bibendam dato. Et si quidem parva fuerit, duas dato. Si vero major, una sufficit. Ammisceto autem ex seminibus cuminum Æthiopicum, & seseli massiliense. Aut silphii libyci semen siccum chœnicis dimidiæ mensura, in vini heminis tribus coquat, & ad dimidias redigat, & de hoc bibat. Aliud. Viticis semen, & seselis pari portione simul cum myrrha terito, & cum aqua bibenda dato. Alia secundas expellentia. Viticis albæ recentis acetabulum, in vino albo odorato tritum, bibendum dato. Aliud. Castorii, aut sagapeni obolum, bituminis drach. i. nitri drach. ij. hæc omnia terito, & in vino dulci, ac olei hemina dimidia obolos duos jejunæ bibendos dato. Et calida probe lavato. Aliud similiter habens. Herinaceos marinos tres totos tenuiter tritos, in vino odorato bibendos dato. Aliud. Mentæ fasciculum parvum, & rutæ, & coriandri, & cedri, aut cupressi semen in vino odorato bibendum dato. Et de herinaceis si habuerit, plurimum sorbeat; postea vero similiter calida lavato. Aliud. Anisum, cedri baccas, semen apii, cuminum Æthiopicum, seseli, singulorum dimidium acetabulum, tenuiter tritum, ex vino albo bibendum dato. Aliud. Dictamni fasciculum, & dauci seminis drach. ij. & melantii tantumdem tenuiter terito, & in vino albo bibenda exhibeto. Et multa calida lavato. Dato autem juxta corporis robur. Aliud. Galbanum olivæ magnitudine, in oleo cedrino tritum apponat: hoc corrumpere, & ejicere morantes secundas potest. Aliud secundarum expulsorium, quod uteris infunditur. Quum secunda a frigore mortificata computruerit, ubi ventus frigidus fuerit, crocum leviter tritum drachmæ pondere,

cum adi-

cum adipe anserino infundito, & ad plurimum tempus sinito. Potus ad idem probe
conferens. Conyzam suave olentem, & mel, & resinam terito, inque vino odorato, aut
in syrmæa potione moderate purgante bibenda dato, & calida lavato. Alius simi-
lis potus ad puerum, & mala intus existentia. Æruginem tritam cum melle, & syrmæa
109 potione bibendam dato. * Aliud subdititium ad ejiciendum fœtum immortuum. Æ-
ris ramenta in molle linteum indita, ad os uteri apponito, & profueris. Aliud.
Testam recentem, & adipem anserinum terat, ac apponat. Aliud. Nitrum cum resi-
na coctum, & in glandem efformatum, gallinaceo adipe tinctum appone. Aliud. Cha-
rien appellatur herba, hujus radicem non multo adeo tempore ad umbilicum apponi-
to. Aliud. Cucurbitam sylvestrem, & murium stercus, leviter trita apponito. Aliud,
quod alligatur. Resinam, & adipem gallinaceum, trita, ac simul mixta, super umbi-
licum, ac ventrem deliget. Aliud subdititium. Hederæ albæ semen, & cedri ramenta
terat, & glandes hinc factas subdat. Aliud. Testudinis marinæ cerebrum, & cro-
cum Ægyptium, & salem Ægyptium terito, misceto, glandes formato, ac subdito.
Suffimentum expulsorium, quod & sanguinem ventris expellere potest. Salicis fo-
lia in ignem posita suffito, & mulierem circumlocatam sinito, donec fumus in uterum
110 intraverit. * Abortus sanatio. Quum mulier abortum fecerit, & puer non fuerit egres-
sus, sive putrefactus fuerit, & intumuerit, aut aliud quid ejusmodi passus fuerit;
porri, & apii succum per linteum expressum, de utrisque colligito, & olei rosacei he-
minam, & adipis anserini quadrantem adjicito, resinæque obolos tres in oleo liquefa-
cito, & ubi mulierem ad pedes altiorem feceris, in uteros infundito, ac decumbens
ad plurimum tempus contineat, deinde ad dies quatuor desidere jubeto, & egredi-
tur puer putrefactus. Sin minus, salem Ægyptium, & cucurbitam sylvestrem viridem
accipito, & melle ammixto trita edenda dato. Et postquam ederit, hinc & hinc mo-
veatur. Aliud. Salem Ægyptium, & murium stercus, & cucurbitam sylvestrem sumito,
& mellis semicocti quadrantem affundito, & resinæ drach. i. in mel injicito, & cucur-
bitam, ac murium stercus, omnia probe conterito, & in glandes efformato, easque ad u-
terum subdito, quamdiu opportunum esse visum fuerit. Aliud expulsorium, quod puerum
enectum ejicit. Helxinem in vino tritam bibendam dato. Aliud ejectorium, quod
puerum lividum expellit, Veratri nigri radices tenues tritas, quantum tribus digi-
tis apprehendere potes, & myrrham magnitudine fabæ, in vino dulci bibenda præ-
be. Aliud expulsorium. Coriandrum cum radice, & netopum apponat, ac deam-
bulet. Aliud, quod infunditur, si mortuus fuerit puer, ut ipsum ejiciat. Cro-
cum terito, & anserinum adipem affundito, & excolata in uteros infundito, & ad
plurimum tempus relinquito. Ad fœtum immobilem corrumpendum, ac expellen-
dum. Aluminis scissi drachmam unam, myrrhæ tantumdem, veratri nigri obo-
los tres, in vino nigro leviter trita, in glandes efformato, et apponito, donec paula-
111 tim fuerit exolutus. * Collutiones uteros purgantes, si ex partu, aut inflamma-
tione fuerint exulcerati. Grossos hybernos aqua affusa fervefacito, et exco-
lato. Deinde oleo tepido affuso misce, et duas heminas ad summum infunde.
Omnes autem collutiones non ampliore, quam hac mensura uteris infundantur. Ma-
licorium item, et mannam thuris in vino nigro austero coquito, et excolatum vinum
infundito. Alia collutio. Fecem vini ustam liquefacito, et cum aqua infundi-
to. Deinde malicorium, myrti baccas, juncum odoratum, lentes in vino coquito, et
diffusum vinum infundito. Alia. Butyrum, thus, resinam, mel simul liquefacito,
et affuso vino, tepida infundito. Aut sambuci fructum in aqua coquito, et exco-
lata aqua, apium, myrrham, anisum, thus simul in ipsa terito, et vinum odoratum pa-
ri aquæ mensura affundito, excolatoque per linteum, et tepefactum infundito. Alia.
Brassicam, et mercurialem, et lini semen, et linum viride in aqua coquito, excola-
to, ac infundito. Aut foliorum myrti acetabulum, myrrham, anisum, mel, resinam, un-
guentum Ægyptium, omnia terito, ac unito, affusisque vini albi odoratissimi hemi-
nis duabus, excolato, tepefacito, infundito. Aut lauri fructum, et pulegium in
aqua coquito, et unguentum rosaceum affundito, et cum hoc tepido colluito. Aut
anseris adipem resinæ ammisceto, affusoque ad hoc vino, tepefactum infundito.
Alia. Butyrum, et oleum cedrinum in modico melle tepefacito, ac infundito. Aut
mel, butyrum, juncum odoratum, calamum odoratum, muscum marinum sumito, et
in vino coquito, excolato, ac infundito. Aut apii semen, seseli, myrrham, anisum,
melanthium in vino coquito, et excolatum vinum infundito. Aut cedrum in vino
coquito, et cum vino colluito. Aut hederam in aqua coquito, et aquam infundito.
Aut elaterii, aut cnestri potiones duas in aqua coquito, et duas heminas ex hac
tepida infundito. Aut cucumeris sylvestris interioris magnitudinem digiti in dua-
bus aquæ heminis coquito, et melle, ac oleo ad aquam affuso infundito. Aut
radicis rhapsiæ potiones duas leviter terito, affusoque oleo, ac melle, in duabus a-
quæ tepidæ heminis diluito, ac infundito. Aut veratri nigri potiones duas vi-
no dulci, et aqua dilutas, infunde. Aut grana cnidia sexaginta terito, mellequе, ac
oleo, et aqua affusa infundito. Collutio corroborans, si ulcera pura fuerint.
Grossos hybernos terito, et aquam affundito, et per totam diem macerato, et oleo
affuso colluito. Aut malicorium, et loti ramenta in vino nigro coquito, et infundi-
to. Quum autem impura fuerint, et sordes deferuntur, fecem vini ustam

cum vino, & aqua infundito. Aut malicorium, rhoem coriarium, myrtique, ac ru-
bi folia in vino nigro coquito, ac infundito. Collutiones, quæ infunduntur
ad vetera ulcera. Succo brassicæ cocto collue. Et mercurialem similiter, ac nitrum
rubrum modicum ammisce, & myrrhæ acetabulum, thus, seseli, anisi, apii semen,
netopum, resinam, mel, adipem anserinum, acetum album, unguentum album Ægy-
ptium. Hæc omnia simul trita, & vini albi heminis duabus diluta, tepida infun-
de. Aut mercurialem in aqua coque, & excola, & myrrhæ acetabulum, thus, sese-
li, netopum, singulorum pares portiones adde, ac tepida infunde. Aut salviam,
& hypericum in aqua coquito, & cum aqua colluito. Aut sambuci fructum, & lau-
ri baccas, æquis portionibus, in vino coquito, & cum vino colluito. Aut pule-
gii aqua colluito. Aut adipem anseris in resina liquefacito, & similiter oleum
cedrinum modicum affundito, & cum melle liquefacito, ac tepida infundito. Aut
argenti florem in vino, & melle, ac cera liquato, & cyperum, & juncum odoratum,
ac calamum (quæ sane etiam in unguentum ammiscentur) & iridem, ac muscum
in vino coquito, & infundito. Aut apii semen, anisum, seseli, myrrham, melan-
thium in vino coquito, ac infundito. Aut cedrum creticam in vino coquito,
aut in aqua, & infundito. Aut hederam creticam in aqua coquito, ac infundito.
Atque hæc facienda sunt, si vulnus habet, & myrrham in aqua dilutam infunde.
Aut elaterii potiones duas cum aqua infunde. Aut colocynthidas sylvestres
duas in vino, aut in lacte cocto, quatuor heminarum mensura, macerato, & ex-
colato, ac infundito. Aut cucumeris sylvestris interioris, palmi magnitudinem in
aquæ heminis quatuor coquito, & melle, ac oleo affuso colluito. Aut radicis
thapsiæ duas potiones, in vino dulci dilutas, cum aquæ heminis duabus tepide
infundito. Aut veratri potiones duas, in vini dulcis heminis duabus dilutas
infunde. Aut thlaspios acetabulum, melle ammixto, in aquæ heminis duabus di-
lue, & tepido utere. Aut cucumeris sylvestris magnitudinem palmi, & cneori
potionem unam in aquæ heminis quinque coquito, & melle, ac oleo affuso collui-
to. Aut grana cnidia sexaginta, in melle, aut in oleo diluta, cum aqua infundito.
* Si ex partu alvi profluvio corripiatur, bibat uvam passam nigram, & puni- 112
ci dulcis malicorium, & internum nucleum, & coagulum hœdi. Hæc vino nigro
diluta, & caseo caprino, ac polenta triticea inspersis, bibenda dato. Triticum au-
tem modice torreto. * Si vero ex partu sanguinem vomat, huic hepatis fistula sau- 113
ciata est. Hæc lac asini bibat, deinde vaccæ nigræ, ad quadraginta dies. Et sesa-
mum tritum, donec probe habeat. Bibat autem lac jejuna. * Si ex partu sedem do- 114
leat, juniperi fructum, & apii radicem coquat, & ad dies quatuor bibat, & lactucæ
semen cum anserino adipe tritum edat. * Si vero ex partu uteri inflammati fuerint, 115
solani succum infundito, aut betæ, aut rhamni. * Si ex partu crus ab uteris clau- 116
dum factum fuerit, & exurgere non poterit, semen hyoscyami chemæ mensura, in
vino nigro ad triduum bibat. Si vero mente percellatur ipsa bibens, lactis asinini po-
culum bibendum dato. Deinde pharmacum, a quo pituita purgatur, ex sandaracha
auteto, & cerato, & pilis leporis per triduum suffitus fiat. * De inflammatione ex 117
partu. Si ex partu uteri inflammati fuerint, solani succum intra pudenda infundi-
to. Aut apii, aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succum expressum, aut sambuci
medullam, ac tenerrimam partem derasam, oblongam indito. Aut absinthium in aqua
terito, & lana exceptum subdito, Si vero hornerit, tollito. Aut cotyledonis folia,
& porrum in crassiore tritici farina coquito, & oleo ipsis affuso præbeto. * Bilem 118
ex utero purgantia. Cucumeris sylvestris internam partem tritam, ac melle subactam in
glandem efformato, ac apponito. Pharmacum autem dare oportet, quod sursum, ac de-
orsum purget, & calida lavare, apponere vero anisum, aut melanthium, aut colo-
cynthidis sylvestris internam partem terito, & melle subactam apponito. Aut elaterii
potiones quatuor, ammixto adipe anserino, aut caprino, in oblongiorem glandem
redactas apponito. Aut nitrum, & cuminum, & allium, & ficum, omnia leviter trita,
& melle subacta apponito. Calida vero lavetur, & a balneo bibat. Aut thlaspi levi-
ter tritum, & melle subactum apponito. Aut ficus veteris pinguitudinem derasam
elaterii potionibus duabus ammixtis, & nitro tantum, quantum est elaterium, cum
melle subigito, ac apponito. Aut peucedani tres cyathos bibendos dato. Et ani-
sum, ac melanthium vino diluta bibenda dato. Aut elaterii potiones quatuor, adi-
pe ovillo ammixto, apponat. Et hoc ablato, aqua odorata lavet, quæ leniter ad-
stringat. Aut elaterii potiones tres cum ovillo adipe in glandem circum pennam effor-
mato, & ubi amoverit, sufficienti aqua probe eluatur. Aut thlaspis potionem cum
melle dato. Collutio, si biliosa fuerit. Elaterii potiones duas aqua dilue, &
oleum narcissinum affunde, & cum tepido collue. Aut colocynthides sylvestres duas
in lactis asinini cocti heminis quatuor macerato, & unam excolato, ac oleum nar-
cissinum ammisceto, & infundito. Alia collutio biliosa, & pituitosa. Cucumeris
sylvestris internam partem, palmi magnitudine, in aquæ potabilis heminis quatuor
coque, & melle, ac oleo anthino ammixto infundito. Alia pituitam, & bilem pur-
gans. Grana cnidia sexaginta, melle, ac oleo anthino ammixto, cum aqua infundito.
Aut cneftrum in aquæ potabilis heminis quinque coquito, & duabus excolatis,
mel, & oleum anthinum cum narcissino ammisceto, ac colluito. Collutiones pur-

gatoriæ. Grossi hyberni usti in aqua macerantur, & ad aquam excolatam oleum ammisceatur, ac infunditur. Postea vero collutio fiat ex malicorio, galla, loti ramentis. Hæc autem in vino nigro coquere oportet. Aut fece vini usta utere cum aqua. Et postea hæc infundito, myrti folia, & rhoem coriarium. Coquantur autem in vino nigro odorato. Et postea lentisci folia, & hypericum, & salviam cum vino nigro odorato cocta infundito. Aut cum brassicæ aqua, in qua mercurialis cocta sit, modico nitro adjecto, colluito. Aut elaterii portionem cum oleo narcissino, aut anthino, tepidam infundito. Si vero biliosa fuerit, colocynthidas duas in lactis asinini cocti quatuor heminis macerato, & cum excolato colluito, oleo narcissino, aut anthino ammixto. Aut cucumeris sylvestris internam partem palmi magnitudine in aquæ potabilis heminis quatuor coquito, & melle, ac oleo anthino addito, col-
119 luito. Hæc collutio pituitosæ, ac biliosæ conducit. * Collutio pituitam trahens. Granum cnidium, et mandragoræ liquorem terito cum aqua. Nam purgatio multa, et omnis generis ex hac collutione contingit. Aut allii caput integrum, nitrum, ficus internam pinguem partem, æquis portionibus, trita, ad gallæ magnitudinem efformato, ac apponito. Aut cumini folia cum vino trita, in lana subdito. Aut radicem albam terito, et melle affuso fervefactam in glandem redigito, ac apponito. Aut silphii liquorem cum ficis emollito, & glandem efformato. Bonum est et cucumeris sylvestris semen similiter tritum, ac præparatum. Aut fel tauri, et nitrum rubrum, et netopum, ac cyclaminum, illorum quidem gallæ magnitudinem, cyclamini vero ampliorem portionem, melle ammixto, mulier, quæ curatur, apponat. Aliud subdititium. Cyclamini caput purgatum aqua terito, et lana tenera exceptum apponito. Aut myrrham, salem, cuminum, fel tauri, cum melle eodem modo. Aut grana cnidia triginta, et Indici pharmaci oculorum, quod vocatur piper, grana tria decorticato, et rotundi item tria. Hæc autem terito, et vino veteri tepido diluta, instar glandis circum volucris pennam efformato, et sic adhibeto. Aut tithymali succum melle subactum. Aut scillæ radicem longitudine digitorum sex, duobus digitis lana obvolutis, subdito. Aut ipsam scillam absque radice terito, et similiter lana obvolutam apponito. Collutio, si pituitosa fuerit mulier. Veratri potiones duas in vini dulcis heminis duabus diluito, et permixta infundito. Si purgatione opus habuerit, porrum coquere oportet, aut sambuci fructum, anisum, thus, myrrham, vinum. Hæc omnia terito, et cum succo horum colluito. Aut brassicam in aqua coquito, et in hujus succo mercurialem coquito, et nitri parum, et excolatum infundito. Aut cnestri potionem in melle dilutam immittito.
120 * Verum menses considerare oportet, an biliosi sint, aut pituitosi. Ad hoc arenam siccam tenuem in solem subjicito, et quum menses prodierint, sanguinem superfundito, ac siccari sinito. Et si quidem biliosi fuerint, sanguis in arena siccatus viridis evadit. Si vero pituitosi, velut mucus conspicitur. Si igitur pituitosi fuerint, cnestri potionem cum aquæ mulsæ hemina infundito. Purgatorium molle aquam ducit, et pelliculas, ac saniem subcruentam. Detrahit et menses, nisi diuturni fuerint, et uterorum os mollit. Unguentum narcissinum, et cuminum, quod editur, myrrham, thus, absinthium, cyperum, unguentum rosaceum. Horum singulorum pares portiones; narcissini vero quatuor partes sumito, et crudi lini pulvillo, dum a stupa depectinatur, ammixto, omnia terito, et glandem circum pennam efformato, et linteo tenui circumdato deligato, et in oleum album Ægyptium tingito, ac apponito, et per totam diem sinito. Et ubi lavit, et amovit, aqua odorata perluatur. Aliud purgatorium. Ducit aquam, et pelliculas, et mucos, et saniem subcruentam. Myrrham, salem, cuminum, fel tauri, melle subacta, et linteo indita apponito, et totum diem insita sinito. Deinde, ubi lavit, et amovit, aqua odorata perluatur. Aliud. Salem, cuminum, fel tauri melle subigito, ac subdito. Et silphium ficui ammisceto, ac apponito. Deinde unguento rosaceo illinito. Aut grana cnidia decorticato, potionemque ipsorum terito, ac in glandem efformato. Aut allium, et nitrum rubrum, et ficum, paribus portionibus melle ammixto subdenda dato. Et ubi amoverit, cervi adipem apponat in vino liquefactum. Aut piperis grana quinque cum modico elaterio, muliebri lacte instillato, in lana unguento tincta apponat, ac amoveat eodem modo. Aut pinguissimam ficus partem cum elaterii potione, et nitri rubri, ac mellis æquali portione, eodem modo. Aut fel tauri, nitrum, rubrum, netopum, cyclaminum, paribus portionibus eodem modo cum melle in glandem efformato. Aut fel tauri oleo Ægyptio tinctum apponat. Et eo amoto rosaceum illinat. Aut cucumeris sylvestris longi internam partem, exempto semine, cum lacte mulieris masculum alentis, et myrrham putam, et modicum mel, et unguentum Ægyptium terito, et apponito. Aut cucumeris sylvestris partem internam siccato, et sine semine tundito, et adjecto melle fervefacito, et glandem oblongam efformato, atque oleo albo tinctum subdito. Aut sylvestrem cucurbitam eodem modo. Aut elaterii potiones tres cum farinæ massa terito, et glandem formato. Aliud similiter faciens. Grana cnidia decorticata, trium potionum mensura coquito, et mel-
121 le affuso apponito. Deinde rosaceum illinito. * Quæcumque vero glandem subdunt, eas prius lanam in glandem infigere, deinde linteum tenue cir-

cumdare oportet, atque sic oleo Ægyptio tinctam apponere. Ducunt autem
hæc maxime, & pelliculas auferunt. Subdititia purgatoria fortia, quæ aquam
ducere possunt, & mucos, ac pelliculas, magis quam priora. Piperis grana quatuor
maxima, aut etiam parva, si opus fuerit, ad elaterii potionem ammixta terito, &
muliebri lacte instillato, cum modico melle subigito. Atque hæc in lanam mollem
circum pennam obvolvito, & linteo circumdato apponito, ubi prius in oleum Æ-
gyptium tinxeris. Maneant autem subdita per diem, & ubi amoverit, adipem
cervi apponat. * Potiones similiter purgatoriæ, quæ secundas ejicere possunt, 122
& menses detrahere, & fœtum enectum educere, Cantharides quinque alis, & cruri-
bus, ac capite avulsis, & tribulum ad mare natum cum radicibus, ac foliis tritum
conchæ mensura, & evanthemi viridem, sive luteam internam partem, & semi-
nis apii tantumdem, & sepiæ ova quindecim, in vino dulci temperato bibenda
dato. Et ubi dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam
bibat, & vinum dulce. Alia. Ranunculi foliorum, ac floris triti, æginei state-
ris pondus in vino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album, & u-
vas passas in aqua coquito, & perfrigeratam bibendam dato, Et ubi urinæ stillici-
dium vexarit, in aqua tepida desideat, & vinum dulce bibat. * Subdititia 123
purgatoria, si potiones non purgarint. Mercurialem tritam, ac myrrham ap-
ponito. Aliud ad omnem morbum, & aperire, & purgare potens. Myrrham
modicam, & salviam, & anisum terito, ac utitor, Purgatorium, quod sterilem
purgare potest. Si os uteri non recte habuerit, stercus bubulum siccum tu-
sum, ac cribratum quatuor chœnicum mensura, & aceti heminas decem, & uri-
næ bubulæ tantumdem, & salsuginis marinæ heminas viginti pro fomento adhibe-
to, & ad multum tempus hoc leniter facito. Deinde lota, ubi lenticulæ deco-
ctum, & mel, ac acetum mixta bibit, vomat. Et farinam sorbendam dato, & vi-
num odoratum vetus sub dio per noctem expositum, insuper bibendum. Cibum
autem ea die ne gustet. Sequenti vero granum cnidium devorandum dato. Ter-
tia vero pharmacum urinam ciens exhibeto, ita ut uvas passas, & cicer album,
duarum chœnicum mensura, sumas, & aquæ semicongios tres affundas. Dein-
de facta coctura excoles, & sub dio per noctem exponas, & postera die bibendum
præbeas, & subdititiis pharmacis utatur. Aliud purgatorium mensium. Ster-
cus bubulum velut conchæ testam efformato, & cupressi ramenta ammisceto, ac
subigito, & in sole siccato, & in hoc suffimenta injicito, ac suffito. Aliud, quod
infunditur ad similem affectionem, si menses non prodeant. Spinæ albæ folia tri-
ta, & excolata, ac tepefacta infundito. Illitio purgatoria, quæ uteros pur-
gat. Porri, & nasturtii semen tritum, & vino, ac lacte cocto dilutum, imo ven-
tri illinito. Illitio mollitoria. Ducit aquam, & mucos; & pelliculas. Et puer-
perii purgamenta detrahit, & non exulcerat. Myrrhæ optimæ dimidiam partem,
& salis granum, & picem aromatibus conditam, contundito, ac trita misceto. Sit
autem myrrhæ dimidia pars, ad salem, ac picem contusam. Hæc in linteum ad gal-
læ magnæ magnitudinem efformata immittito. Sint autem duo lintea, ut alte-
rum in die, alterum nocte habeat, donec colliquescant. Lavetur autem calida. Et
deinde ubi amovit, aqua odorata perluatur. * Si voles mulierem concipere, 124
ipsam, & uteros purgato. Deinde jejunæ farinam edendam dato, & vinum me-
racium insuper bibendum, & nitrum rubrum, aut cuminum, & resinam melle subi-
gito, & in linteo subdito, & ubi aqua defluxerit, nigros subdititios talos ad emol-
liendum apponito, & cum viro concumbat. * Si vero os conclusum fuerit, etiam 125
fici succum apponat, donec fuerit apertum, & statim aqua eluat. Cæterum ac-
cipitris stercus in vino dulci terat, & jejuna bibat, & tunc viro condormiat. Aut
ubi menses defierint, anseris, aut vulpis stercus in rosaceo unguento terat, & pu-
dendum illinat, ac condormiat. * Si ulcera fuerint acria, & inflammata, hac col- 126
lutione utere. Adipem anseris, & resinam misce, & aqua tepida diluta infunde.
Aut butyrum melli ammixtum liquefacito, ac infunde. Aut bryoniæ albæ con-
chæ testam parvam deradito, & myrrham, ac mel similiter. Hæc in vino nigro
odorato diluito, ac tepidum infundito. Si ulcerata, aut pustulis plena fuerint
summa labra, carnem bubulam sumito, & butyrum, sive adipem anserinum, &
anisum, aut crocum, aut spodium Cyprium. Hæc omnia terito, & carni oblita ap-
ponito, Si ulcera fiant, ac mordeant, bubulam carnem adipe illinito, & carnem
subdito. Et si sordida fuerint, eluito, & fomentum ex fici radice adhibeto. Et post
ea etiam de pinguedine in vino dulci bibat. Si in pudendis fiant ulcera, bubu-
lum adipem illinito. Et myrtum in vino coquito, & cum vino perluat. Aut
oleæ folia, & rubi, & mali punicæ, eodem modo. Sit autem vinum pramnium. At-
que hæc quidem sic facienda sunt. Et perseæ arboris videlicet folia terito, & ad puden-
da apponito. Aut anethi, & apii semen tritum illinito. * Si fervido, ac super- 127
ficiario ulcere pudenda laborent, sic curare oportet. Carnem bubulam longitudi-
ne duorum palmorum parvorum, crassitudine vero ligni, quod in foramen bipen-
nis immittitur, pudendi videlicet virilis forma usque ad vesperam apponat;
noctu vero auferat, Postera die autem rursus apponat usque ad meridiem, & bi-
bat, vinum dulce, melle ad vinum ammixto. Collutio, si ulcerati fuerint ute-
ri, &

ri, & si urinæ stillicidium vexarit. Porrum, sambuci fructum, seseli, anisum, thus, myrrham, & vinum æquali mensura ad horum succum. Hæc mixta, & fervefacta frigefacito, & moderate colluito. Aut mel, butyrum, medullam, & ceram immittito, ac illinito. Ad ulcera, quæ in pudendo sunt, ac enascuntur. Folia oleæ, & rubi, & hederæ, & mali punicæ dulcis terito, & vino veteri diluta, noctu in lana pudendis apponito, & pro cataplasmate adhibeto. Quum autem dies venerit, detrahito, & myrti baccas in vino coquito, ac colluito. Aut anseris adipem, & resinam liquefacito, ac infundito. Aut butyrum, & oleum cedrinum, modico melle ammixto, infundito. Ad ulcera in utero reficcanda. Argenti florem in vino terito, ac infundito. Aut butyrum cum melle infundito. Aut bryoniam albam, & myrrham, & mel, vino diluta infundito. Postridie vero vino nigro tepido eluito. Aut lentisci folia in aqua coquito, & cum hac postea colluito. Si ulceratum fuerit os uterorum, butyrum, thus, myrrham, resinam, medullam cervinam infundito. Aut lenticulam in aqua coquito, & cum excolata aqua colluito. Quum vero aqua ex uteris fluxerit, & ulcera fuerint, & lancinarint, anseris adipem, & ovum illinito. Aut ovillum, aut suillum adipem, & lentem in vino coquito, & hoc pari aqua temperatum infundito. Quæ vero in pudendo sunt ulcera, cum hoc perfundito, & mannam thuris, rubum, pini corticem inspergi-
128 to, & cum aqua horum laventur. * Expulsorium, si mortuus fuerit fœtus. Galbanum olivæ magnitudine linteo involutum, ac oleo cedrino tinctum, ad os uteri apponat. Aliud. Calamum odoratum, & cucumeris sylvestris medullam cum adipe anserino terito. Deliget autem umbilicum, et pectinem, et de hoc modicum lanæ instillatum ad os uteri apponat. Et ab hoc paulatim extrahetur. Aliud. Rubiam, et cedri ramenta contundito, et aqua affusa sub dio per noctem exponito. Deinde mane ad dolores partus exhibeto. Aliud. Silphii drachmam unam, et porri succi acetabulum, cedrini olei dimidio cyatho parvo ammixto, bibenda dato. Aliud. Tauri fel oboli unius, aut semioboli pondere, in vino territo, ac exhibeto. Aut fermento oblitum, torrefactum, devorandum dato. Aliud. Cancros fluviatiles quinque, et rumicis, ac rutæ radicem, et fuliginem de furno, omnia simul trita, et cum aqua mulsa unita, sub dio per noctem exponat, et jejuna ter bibat. Aliud. Cucumeris sylvestris medullam tritam, in cedrina pice lanæ involvito, et cum filo ad pennam deligato, apponat autem intro, ita ut pennæ dura pars paululum foras promineat ex lana. Quum autem sanguis apparuerit, amoveatur. Aliud. Veratri nigri virgulam longitudine sex digitorum lana obvolvito, extremam vero ipsius partem nudam sinito. Deinde quammaxime intro apponat, et ubi extrema pars cruentata fuerit, amoveat. Aliud. Veratrum nigrum, et cantharidas, et conyzam in aqua terito, et glandulam mollem sex digitorum longitudine efformato, siccato, et ubi dura facta fuerit, lana involutam apponat. Summam autem partem cedria illinat, sitque ipsa nuda. Quum vero sanguis apparuerit, amoveatur. Aliud expulsorium. Si fœtus mortuus, aut syderatus intus fuerit, ranunculum, et elaterii parum in aceto meraco misceto, ac bibendum dato. Aut brassicæ tener coliculus, in summa parte nitro illitus, immittatur.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS MULIEBRIBUS
LIBER II.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Mulierum fluxus albus, fulvus, & ruber quibus magis, & unde fiant, & ejus signa.*

2 *Fluxibus inchoantibus prædicendum. Diæta in fluxibus constitutio. Sorbitiones. Potiones.*

3 *Spirandi difficultas in fluxu rubro.*

4 *Quæ circa fluxum curationes consideranda. Superalbida. Nigra. Vini colorem referentes. Juvencula. Aniculæ. Media.*

5 *De fluxus in uteris signis, caussis, & curatione. Tumor a fluxu uteri sedato.*

6 *Fluxus ruber qualiter fluat, & ejus signa. Quas, & quando potissimum invadat, & de ejus curatione.*

7 *Sanguinis fluxus ab articulis, a partu, aut labore corrupta. Suffitus ad uteros. Obturamenta de doliis olearii: Sordes officina fullonum. Serpentis semen.*

8 *Fluxus fulvus, & ejus curatio. Diæta constitutio.*

9 *Fluxus albus, & ejus signa, & curatio.*

10 *Fluxus albi alterius curatio, signa. Meconium.*

11 *Alius fluxus, & ejus curatio.*

12 *Alius fluxus velut ex ovo crudo, linteum subalbidum, & ejus curatio.*

13 *Fluxus alius, & ejus caussa.*

14 *Purgatio velut a carnibus assatis, & ejus*

Ad

SECTIO I.

1 FLUXUS albus in senioribus mulieribus magis fit, quam in junioribus. Fluxus fulvus in utrisque. Fluxus ruber in junioribus. Et ruber quidem fluxus fit ex febre. Magis autem ex abortu. Fit & ex mensium interceptione, quum conclusi derepente eruperint. Fit etiam ex partu, & febribus, & sanguis profluit valde multus, & grumi excidunt. Et dolor fit clavicularum, ac tendinum, & corporis torpor, & crurum perfrigeratio. Aliquando vero etiam nasus effundit ad dentes, si amplior sanguis discesserit, & sudor multus diffunditur. Ad hæc & stomachi morsus fiunt, & perfrigerationes, & febris bilis meracæ, ac pruriginosæ, & eadem die sæpe rigent, & rursus sudant, & aliquando a supernis locis convulsiones ipsis fiunt, aliquando ab infernis, & ad inguina dolores acuti, ac fortes irruunt, procedentes velut dolores partus. Quandoque etiam urinæ stillicidium adest, & os siccum est, & sitis premit, & lingua aspera est, & digiti pedum magni contrahuntur, & ad suras semper cum femore distenduntur. Et lumbi dolore vexantur, & manus impotentes fiunt. Quum autem hujusmodi fiunt, tunc etiam nervorum antrorsum, ac retrorsum distentiones fieri solent, a claviculis juxta jugulum, ad maxillas, & linguam. A talibus vero paulo post retrorsum, a tendinibus juxta spinam, ad lumbos, atque sic per violentiam

2 pereunt. * Prædicere igitur oportet fluxibus inchoantibus, & diætam constituere hoc modo. Mane quidem dandum est pharmacum ad fluxiones ex his, quæ ego describam, quæcunque maxime opus habere visæ fuerint. Dandum autem & ter, & quater, si multus sanguis discesserit. Diæta igitur constituatur, si quidem sine febre fuerint, ex cibis. Si vero febricitarint, ex sorbitionibus. Sunt autem ex sorbitionibus hæ commodissimæ, panicum, lenticula, farina horni, ac recentis tritici cocta, alica cocta sorbilis, zea cocta. Ex potionibus vero polentæ pollen in aqua, & ramenta a panibus derasa contusa. Et polentæ recentes tenues in aqua madefactæ, quas etiam insulsas delingere prodest. Ex cibis vero panis exsiccatus in cinere. Obsonium autem sit leporis caro, & columbæ, ac palumbis & cocta, & assata. Et hœdi caro assata, nullo ascititio condimento addito, sed ut in acetum saltem intingant. Hepar item capræ, aut bovis in cinere assatum. Ovi tenue, aut ipsum luteum. Caseus insulsus. Ex oleribus autem nullum gustent, neque coctum, neque crudum. Fr a balneis abstineant. Et manus ipsis deligato, ita ut lana sordida ipsas circumdes, & laqueum immittas supra cubitos, & ad poplites supra genua. Et cum cucurbitis sub mammas affixis, ipsas elevato, modo ad dextram, modo ad sinistram partem translatis. Si vero spirandi difficultas oriatur ad cucurbitæ admotionem, cucurbitam amoveto, sanguinem autem ne detrahito. Verum subdititiis utere, quæ ego describam, & ad sistendum sanguinem in talibus sunt apta. * Et si quidem ex fluxioni-

3 nibus mulier evaserit, ubi multus sanguis discessit, & color est exalbidus, & facies elevata, & sub oculis tumores laxi, & crura turgida, & uterus humidus, ac semper præter rationem hians. Et quæ discedunt, aquosa sunt, velut a crudis carnibus succus. Talibus, si robustæ fuerint, vomitus ciere oportet, jejunis, & post vomitus prandium exhibere. His conducit modicus cibus. Vinum nigrum meracius. Illuvies, aut frigidæ lotio. Deambulationes. Semel in die cibum capere, omnis reficcatio. Si vero ad hæc non sedentur, neque confidant uteri, neque a fluxionibus liberentur, respectu virium corporis habito, si quidem robusta fuerit, veratrum dare oportet. Si vero non obediat, caput purgare. Facta autem purgatione, per diætam reliqua

curare

curare eodem modo velut circa ſteriles. * Conſiderare porro oportet etiam natu- 4
ras mulierum, & colores, & ætates, & tempora, & locos, & ventos. Aliæ enim frigidæ, aliæ humidæ, ac fluidæ, aliæ calidæ quidem, ſicciores autem, & ſtabiles ſunt. Nam quæ ſuperalbidæ ſunt, humidiores ſunt, ac fluidiores. Nigræ vero ſicciores, & acerbiores, ac adſtrictiores. Quæ vero vini colorem referunt, medium quiddam inter utraſque habent. Sic autem & in ætatibus contingit. Juvenculæ enim humidiores ſunt, & multo ſanguine plerumque refertæ. Aniculæ vero ſicciores, & modicum ſanguinem habentes. Mediæ vero medium quiddam inter utraſque habent, ut quæ nunc æquales exiſtunt. Oportet autem eum, qui recte hæc tractare volet, ſemper mulierum naturas diſcernere, et temporum occaſiones, et ætates, et tempora, et locos, et ventos. * Si fluxus in uteris obortus fuerit, ſanguis multus fluit, et gru- 5
mi compacti excidunt, et dolor occupat lumbos, et laterum mollitudinem, ac imum ventrem, et durus eſt venter, et ad contactum dolet, et rigor, ac febris acuta corripit, et debilitas oboritur, et omnia præter humeros, ac ſcapulas dolet, et calor invadit, et rubeſcit, et venæ duræ fiunt, ac renitentes. Morbus hic maxime fit ex abortu. Fit, et quum menſes multo tempore retenti derepente eruperint. Huic, ubi ſic habuerit, groſſum ſiccum contuſum, ac cribratum in linteum alligato, ac apponito, et imo ventri perfrigerantia imponito, cavens, ne horreat. Poſtquam autem fluxus ſteterit, oleæ ſylveſtris folia in acerrimo aceto coquat, eoque pudenda perluat. Bibat autem vinacea, et rhoem rubrum in aceti acerrimi hemina dimidia coquat, et eo pudenda perluat. Aut mora rubi rubra ſiccata, ac trita cum farina recenti, pari portione mixta, jejunæ bibenda dato. Si vero fortius facere voles, duabus farinæ partibus amminixtis, bibendum dato. Et ne lavetur. Cibis autem utatur ſiccis, et vino nigro vinoſo. Si vero intumuerit, fluxu jam ſedato, pharmacum deorſum purgans bibendum dato. Poſt pharmacum autem uteros groſſorum decocto colluito, et poſtea acerba infundito. Si vero his factis, humecta fuerit, ſuffitum faciat, donec reſic-
cet. * Ruber fluxus fluit talis, qualis ſanguis victimæ recens mactatæ, et grumi 6
pellucentes. Aliquando vero etiam fluxum rubrum emittit, et venter imus attollitur, et attenuatur, et impotens fit, et indureſcit, et ad contactum dolet, velut ulcere præſente, et febris habet, et dentium fremitus, et dolor ad ipſa pudenda, et pubem, et lateris mollitudinem, et lumbos, et tendinem, et ventrem, et pectus, et ſcapulas irruit. Et alias omnes partes dolet, et impotentia, ac puſillanimitas occupat, et color mutatur. In principio quidem morbi hæc corripiunt. Si vero hæc omnia moram trahant, adhuc magis debilitatur, et manifeſtus eſt morbus, et cavæ partes attolluntur, et pedes intumeſcunt. Morbus hic ex partu maxime corripit, ſi quid in ipſa dilaniatum non prodierit, ſed intus computruerit, et fœtus exaſperatus fuerit. Hanc ſi in principio contigeris, ſpongiam humectam ipſi adhibeto, quum fuerit dolor. Aut linteum tenue molle raſum, aqua frigida madefactum, ventri imponito, et aqua perfundito, et lectum a pedibus altiorem facito, atque ſic inſteruito, et ad menſes ciendos medicamentum quodcumque magis admiſerit, bibendum præbeto. Apii ſemen torreto, tundito, ac cribrato, et eryſimum ſimiliter, et peplii ſemen cum polenta cribratum, et urticæ ſemen ſimiliter, et ſcabiem oleæ ſylveſtris, et gallam, et rutam, et origanum, et pulegium cum polenta cribrato, ac miſceto, polentam vero craſſam torreto, et triticeam polentam commolito, et caſeum caprinum ſordibus deraſis, et de aliis quidem ſingulorum æquales portiones miſceto. Origani vero, et rutæ, et ſcabiei, et gallæ dimidium. Hæc jejunæ ante motum bibenda dato. Miſcere vero etiam oportet ad uſum, ſi acriora prodierint, et cyceonem exhibere. Et de pharmaco quidem para una ſit, et caſei una, et una polentæ. Ad veſperam autem melle ammixto bibenda dato, et donec quidem principium morbi fuerit, et ſanguis multus prodierit, et modico tempore intermiſerit, et dolores acuti tenuerint, hæc facere oportet. Si vero ſanguis paucior fluxerit, et per brevius tempus ea, quæ deorſum, aut ſurſum ducunt, bibenda dato, et pudenda lenibus fomentis foveto, prout ſemper opportunum viſum fuerit, et zeam una cum cortice fractam, et groſſos ſiccatos, tuſos, ac cribratos, et oleæ folia ſimiliter, ſingulorum pares portiones in cataplaſmate adhibeto, et lac bubulum coctum, aut crudum bibendum dato, reſpectu ad id, quod recte habet, facto, et prout opportunum eſſe viſum fuerit, et videtur morbus hic debilis, ac le-
thalis eſſe, et paucæ ex ipſo effugiunt. * Quum mulieri ſanguis ab articulis flu- 7
xerit, a partu, aut a labore corruptæ, quidam putant ex medicis hoc fluxum eſſe. Eſt autem aliud. Nam hoc, quod ex articulis, et ex lumbis, ac coxendice aliud eſt, glutinoſum eſt ſimul cum ſanguine. Illud vero, quod ab uteris, et cavis venis fluit, ſanguis purus eſt. Hanc ſuffire oportet hoc modo. Zeæ fractæ ſemodium aceto modico ſubigito, ut ne per totum uteros humectes, et ſulphuris vivi ſemiobolum ad zeas tritas ammiſceto, et aceto ſubacta per noctem ſinito. Mane vero multo igne accenſo, obturamenta de doliis olearis imponito, et ſordes officinæ fullonum, et ſerpentis ſemen ammiſceto. Mox autem multum ignem tollito, et non urito, ſed maxime ſuffumigare facito. Oportet autem ſellam perforatam adeſſe, et mulierem veſtibus contectam inſidere, ut ne quid prætereſpiret. In ignem vero medicamentum cum aceto præparatum inſpergito, itemque de ſemine ſerpentis. Sed et myrrha ammixta efficax eſt, ut ſuffita pudendorum cruentationem ſedet. Si vero ſatis habuerit, eryſimi ſemen tor-

refactum

8 refractum terito, & in vino exhibeto. * Fluxus fulvus fluit velut ex ovo vitioso multus, et graveolens, et uteri inflammantur, et dolor ex lumbis, et inguinibus emergit, et prodeuntia multa sunt, et si non liberetur, celeriter fluentia. At etiamsi tempus accedat, quæ restant, putrefacit, quammaxime id fieri potest. Riger enim, et velut a carnibus assatis humor defluit, et cum his simul febres fortes, ac rigores fiunt. Ex hujusmodi vero fluxibus multæ pereunt, paucæ effugiunt, et si quidem in principio accesseris, sic curare oportet. Si sine febre fuerint, ac robustæ, veratrum ipsis dato, et intermissis tribus, aut quatuor diebus, pharmacum deorsum purgans exhibeto. Post purgationem vero sic diætam constituere debes, quo fluxiones aquosæ sint, ac tenues. Mane quidem jejunæ pharmacum aliquod ex his, quæ ego describam ad fluxum, ebibendum dato in vinum inspersum. Post pharmacum autem alia diæta curato. Uteros vero sic curato. Si quidem inflammati fuerint, ac conclusi, fomenta adhibere oportet mollia, donec os uterorum molle fiat. Post fomenta, infusis, qualibus opus habere visæ fuerint, colluito, sive magis purgantibus, sive mollioribus. Post collutiones mollitoria apponito. Si vero non facile solubile sit osculum, foveto, et subdititiis mollito, quæ ego describam, donec apertum fuerit. Quod si ad hæc fluxiones non sedentur, caput purgato, et sic victus rationem constituito. Si quidem sine febre fuerit, asininum lac bibat, et oleribus coctis hortensibus, ac sylvestribus utatur, excepto allio, porro, brassica, et raphano longo. Ex marinis autem raja levi, scorpio, congro, torpedine, anguilla, passere, gobio: coquere vero oportet cum cepis, et coriandro in muria dulci, ac pingui, ita ut probe percoquantur. Ex carnibus autem maxime suilla, deinde agnina, aut ovilla, coctis potius quam assatis, et ipsarum jusculis. Vino vero albo mellei coloris, aut aquoso. Balneis autem non valde calidis, neque multis, excepto capite. Si vero ex hac diæta ab ulceratione, et inflammatione liberentur, humidi vero sint uteri; pro balneis quidem, illuvie; pro fulvis autem vinis, nigris, et pro aquosioribus, meracioribus, et pro polenta panibus, et pro piscibus carnibus assatis, et omnibus cibis siccantibus, quibus sane in alvi profluviis utimur; a collutionibus autem omnibus abstineat, excepto vino, et aqua. Suffitus autem fiat per adstringentia. Optimum autem esset, si conciperet. Si vero juvencula fuerit, frequenter jejuna vomat, et postea parum prandeat. Atque hæc harum fluxionum

9 diæta est. * Fluxus albus fluit, velut alba asini urina, et in facie sunt tumores albi, et partes ambæ sub oculis tument, et hydropiformes, ac non valde bona specie præditi sunt oculi, et splendor abest, et lachrymosi sunt oculi, ac hebetes, et color corporis exalbidus, ac pustulosus, et venter imus tumidus, et in maxillis pustulæ paulatim rubentes, parvæ, aquosæ, ac malignæ, et in cruribus tumores laxi, et si presseris digito, notæ imprimuntur velut in fermento, et os saliva impletur, et stomachi morsus percipiunt, quum jejunæ fuerint, aut etiam vomuerint velut acidam aquam, et si ad acclivem locum procedunt, anhelatio citius corripit, et strangulatio, et crurum perfrigeratio, et genuum impotentia, et in ore ulcera fervida, ac superficiaria, et uterus præter rationem aperitur, & ad osculum procidit gravis veluti plumbum. Et dolores per femora tendunt, & omnia inferna perfrigerantur, ab imo ventre inchoantia usque ad pedes, & plantæ torpent, ac ingredi non possunt. Tales difficile est a morbis liberare. Nam & ætate provecta sunt, & afflictiones consenescunt; nisi casus aliquis spontaneus forte fortuna allapsus ipsas solvat. Has exhaurire oportet, quum redundarint, per pharmaca, quæ bilem flavam non purgant. Sed utinam cientia his pota conferunt, & capitis purgationes, & illuvies, & epithymi albi potus, & deambulationes, & omnis resiccatio in victu. Hæc ubi fecerint, sanæ

10 quidem penitus non fiunt, facilius autem degunt. * Fluxus albi alterius curatio. Purgatur album subluteum, & quum mingit, morsum percipit, & lancinatur, & uterus ulceratur, et febris corripit acuta, et calor multus, sitis, vigiliæ, et mente moventur. Et quum aliquid festinanter egerit, anhelatio ipsam invadit, et membra exolvuntur. Hanc mecona, hoc est peplum album bibere oportet, et urticæ semen, et quod præstat, mali puniceæ dulcis radicem, et rhoem, ac gallam. Hæc in vino acerbo bibenda dato, & mali punici succum, aut caseum caprinum ammisceto. Subter autem suffito zeam, et grossos hybernos, et oleæ folia, et scabiem ejusdem, et cucumeris sylvestris cortices ex tertia parte, reliqua paribus portionibus. Sorbeat etiam oleta cocta, et sorbitiones ex amygdalis, et sesamo, et gestetur, ac curru vehatur, et non quiescat.

11 * Alius fluxus. Defluit multum velut urina ovilla. Color est albus, & tota intumescit, et in tibiis eminentiæ laxæ, et rubicundæ emergunt, et si digito attingas, notæ foveas præ se ferentes tibiis, ac pedibus imprimuntur, et si quid edat, impletur, ac inflammatur, et ubi iter fecerit, et opus aliquod obierit, anhelatio, et dolor ipsam corripit, et color albus, quandoque subluteus. Huic, si robusta, et juvencula fuerit, et alia apparuerint, ab initio pharmacum sursum, ac deorsum purgans bibendum dato, et caput purgato, si pituirosa est, per ea, quæ pituitam purgant. Si vero biliosa, per ea, quæ bilem, et si tempus anni fuerit, et a natura non est lienosa, et si quid ex relatis fuerit, serum dato. Decoquatur autem hoc, et bibat quamplurimo tempore, et ad vesperam vinum dulce aquosum, si opus habuerit. Cibum vero ne contingat. Si vero debilis fuerit, sorbitione modica utatur, et non lavet. Postquàm autem tempestivum esse tibi videbitur, a potu cesset, et post purgationem cibis utatur, ita ut abstineat a pinguibus, &

bus, &

bus, & acribus, & dulcibus, ac salsis, & ab oleribus acribus. Utatur autem piscibus petrosis, & carnibus ovillis, aut volucrium, aut leporinis, pane frumentaceo, aut ex hordeo freso, & oleribus coctis utatur, & sylvestribus, quæ cruda eduntur, itemque hortensibus, acribus exceptis, & deambulet mane, & a cibo. Ubi vero his factis siccior esse visa fuerit, uteros fæce vini colluito, & tribus, aut quatuor diebus interpositis, postea acerba infundito, & intermissione facta, si quidem sicca fuerit, quiescito. Et si a natura fuerit biliosa, aut pituitosa, a victu vero, & pharmacorum potione attenuata, & se recolligere non poterit, lac bubulum bibat per quadraginta dies, calidum de vacca. Præstat tamen pituitosam cibis quampaucissimis uti, quamdiu lac biberit. Sit autem mensura sex heminarum Atticarum. Incipiatque a duabus, & singulis diebus unam apponat, donec sex fiant, & inde paulatim ad duas rursus descendat, & post lactis potum cibis reficito, & per victus rationem, & post lactis potum, mane jejuna adiantum bibat: hoc siccatum, tusum, & exacte cribratum in vino nigro odorato diluto exhibeto. Si vero revertatur morbus, totam ipsam foveto, & rursus pharmacis infra purgato, & postea uteros colluito, si quidem natura fuerit pituitosa, per cnidium granum, aut thapsiæ radicem. Si vero biliosa, scammoniæ succo, aut colocynthide sylvestri. Hanc enim conjectam, duabus aquæ heminis affusis, coquere ad dimidias oportet, & huic mel, & oleum narcissinum, aut anthinum ammiscere. Sit autem mellis quadrans heminæ, olei vero hemiolium mellis, hoc est mensura ipsius tota, insuperque dimidia. Postea vero colluendum est melle, & vino, & oleo solo, & suffitus adhibendi, & tribus, aut quatuor diebus quiescendum, Bibat autem adiantum, & si in ventre non conceperit, morbus revertitur, & si morbus revertitur, perit. Quum vero seniores morbus hic corripuerit, etiam uteri computrescunt. Valde vero paucæ evadunt.

12 * Alius fluxus. Purgatur velut ex ovo crudo luteum subalbidum, & ulcerat pudendum, & tument pedes, ac tibiæ, & cavæ oculorum partes intumescunt, & oculi humidi, ac lachrymosi sunt, & si iter faciat, anhelatio ipsam corripit, & debilitas oboritur. Si vero evaserit, morbus pituitosus fuerit, & si non purgata fuerit, febricitat, bile vehementer commota. Seniores autem hic morbus magis invadit, quam juniores. Quum sic habuerit, si quidem vehementer intumuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, quod pituitam, & bilem purgat. Si vero non fortiter tumuerit, & pituitam ipsam presserit, pharmacum sursum purgans dato, & si quidem potens fuerit, veratro purgetur; sin minus, pharmaco, quod bilem, & pituitam ducit. Post pharmaca vero serum coctum bibendum dato per plurimos dies cum modico sale. Edat autem insuper mentam. Ad vesperam cibum ne attingat, sed modicum sorbeat, & vinum dulce insuper bibat, si opus habuerit. Si vero non affuerit serum, lac asininum coquito, & exhibeto per quatuor dies. Ad vesperam vero eadem faciat, nisi febris noctu corripiat. Si vero natura fuerit lienosa, aut flatuosa, & exanguis, neque serum, neque lac bibat, sed purgantibus inferne purgato; & ubi tibi tempestivum visum fuerit, uteros colluito primum quidem medicamento ex vini fecebis, aut ter; post hoc, scammoniæ succo. Affundito autem ad hunc, vinum dulce, heminæ Atticæ mensura, & olei narcissini maxime quartam heminæ partem. Postridie vero cum vini hemina colluito, & mellis quarta heminæ parte, & resinæ tertia mellis parte. Oleum autem sit melli æquale. Si vero ea, quæ ab infusa collutione secedunt, prodierint pituitosa, etiam rursus colluito, interpositis tribus, aut quatuor diebus, Postea grani cnidii duas potiones decorticato, & ipsas infundito. Si vero non affuerit cnidium granum, radicis thapsiæ potionem unam infundito, & postea iisdem colluito; postquam autem purgata fuerint ea, quæ secedunt ad has collutiones, & si prodierit aliquid cruentum velut ab ulcere, per acerba postea colluito, & si post hæc, ipsa interrogata dixerit, os uterorum durum esse, & dolorem habere, eodem modo eo quod paratur, cum butyro colluito, donec uteri fuerint resiccati, & sana esse videbitur; diebus vero inter collutiones intermediis, sambuci fructum bibat, & leporis coagulum, & pepli corticem, & urticæ semen, & mali punici dulcis corticem, ita ut de singulis pares portiones terat, & polentam, ac adiantum ammisceat, & in vino nigro odorato jejuna bibat; cibis autem utatur mollibus, non salsis, neque acribus. Carnes autem præstantiores sunt piscium, aut volucrium, aut leporinæ, & lavetur calida non multa. Si vero non quiescat fluxus, sed relinquatur, & uteri humescant, medicamentum ex malicorio suffito, & postea virum accedat, & si in ventre conceperit, sana evadit. At seniores a morbo levari non possunt, sed pereunt præ debilitate.

13 * Fluxus alius. Fluit subluteum velut ex ovo, & viscosum, & venter imus intumescit, ac durus fit, & si contingas, dolet, & dentibus stridet, & febris occupat, & dolor ad pubem, & ad pudenda, & ad imum ventrem, & ad lumbos irruit, & animi deliquium, & anxietates, & perfrigerationes, & sudor multus, & pulsus ad manum accelerantes, debiles, deficientes, & statim pereunt. Si vero superstes manserit, & color ipsi mutatur, & fit velut favus, aut cera, & si corpus digito prematur, mollescit, & notæ velut in massa farinæ subacta fermento imprimuntur, & pedes intumescunt, ac crura. Hic autem morbus fit maxime, si in ipsis aliquid dilaniatum fuerit, aut intus computruerit in partu. Seniores autem magis afficiuntur, & hujusmodi morbus non est valde levis.

14 * Alius fluxus. Purgatur velut a carnibus assatis humor, & pudendum exulceratur, & ad quamcumque aliam corporis partem

destilla-

destillarit. Et rigor, & febris acuta, densa, magna, & simul horror corripit. Dolores autem, quales in omnibus fluxibus. Hæc tota intumescit, & infra umbilicum, & cruribus; & color fit morbi arcuati. Talis autem fluxus ex hoc fit. Postquam sanguis exhaustus subbiliosus factus fuerit, & non fuerit purgatus. Quum sic habuerit, pharmacum bibere oportet. Si quidem fortis fuerit, ex veratro. Si vero debilis, radicem, & elaterium, & posteriore tempore lac caprinum. Aut pharmacum deorsum purgans dato, quod bilem, & pituitam ducit. Uteros autem medicamento cum brassicæ decocto parato colluito. Bibat autem salviam, hypericum, apii semen, singula in vino nigro austero. Jejunæ autem hæc bibenda dato. Si vero ulceratum fuerit pudendum, postea butyro colluito. Deinde pharmacum bibendum dato, & ulcera butyro, resina, myrrha, flore argenti illinito. Perluantur autem myrti, ac salviæ ex aqua decocto tepido. Cibis utatur neque salsis, neque acribus, ut ne mordax urina fiat, & a marinis prohibeatur, & carnibus bubulis, & ovillis, ac porcinis. Aliis autem carnibus utatur coctis. Edat etiam panem, & vinum vetus odoratum nigrum bibat. Si vero hæc fecerit, & sana non fiat, totam foveto, & postridie pharmacum sursum purgans dato. Deinde intermissione facta, rursus quod infra purget, & si quidem manserit fluxus post pharmaca, decoctum serum quotidie bibendum præbeto. Vesperi vero sorbitionibus, & vino dulci albo utatur. Si vero non affuerit serum, lac asininum coctum per dies quatuor bibat. Ad vesperam autem iisdem utatur. Postea per dies quadraginta lac bubulum calidum bibat, & per diem nihil edat, ut ita dicam. Optimum enim hoc est. Nam & purgatur, & nutritur, & fluxus obtunditur ab hujusmodi lacte. Vesperi vero cœnet carnem volucris modicam assatam, & panem modicum subcineritium. Bibatque insuper vinum nigrum vetus vinosum, quamdiu lac biberit, si multa prodierint, & acrimonia vexarit, & si his factis in ventre conceperit, sana fit. Quæcumque vero seniores sunt, in his morbus quan-
15 doque revertitur, & pereunt. Juvenculis autem non est lethalis. * Diuturna porro est saniosi fluxus curatio. Fluit autem talis subcruentus velut a carnibus assatis humor, & mordet velut muria, & corrodit, ac exulcerat pudenda, & uterus exulceratur circumcirca, et femora, & aliæ partes, & ubi super vestes destillarit, tinguntur, & ægre elui possunt, & venter attollitur, ac durus fit, & ad contactum dolet, & calor corripit, & dolor ad pudenda, & sedem, & imum ventrem, & laterum mollitudinem, & coxas, & lumbos ituit, & impotentia adest, & color mutatur, velut morbi arcuati. Si vero tempus, & morbus producatur, hæc omnia amplius corripiunt, & cavæ partes attolluntur, & pedes tument, & crura a lumbis. At hic morbus corripit, ubi quidde fœtu dilaniatum fuerit aut in abortu, aut in partu; Oportet autem fomenta adhibere, & suffire, & bibenda præbere omnia ea, quæ fluxum sistunt, & lac asininum, & alia exhibere, & vomere, si opus fuerit. Si vero sine febre fuerit, & debilis febris habuerit,
16 siccum fomentum adhibere melius est. * Quum ad caput conversi fuerint uteri, & hac parte suffocatio desinit, caput gravat. Verum aliis alicubi alias finis habetur. Signum autem hoc est. Venas in naso, & partes sub oculis dolere dicunt, & sopor altior tenet, & spumat, ubi levius habuerit. Hanc multa calida lavare oportet. Si vero non obediat, frigida etiam circa caput, ita ut laurum, et myrtum in aqua coquas, ac frigefacias. Unguento autem rosaceo caput illinatur, & odorata subter suffiantur, graveolentia vero sub nares, & brassicam edat, & succum sorbeat. Si vero ad cor progressi uteri suffocent, & aer impeditus violenter attrahatur, anxia est, & vomit, & quibusdam statim tractus deorsum cedit, & flatus exit, & aliqua quidem vomit spumosa, alicui vero quies contingit. Quibus autem non decedunt, his porri semen, et peplum, trita, et tribus aquæ cyathis diluta, bibenda dato. Auxiliatur et aceti albi cyathus potatus. Aut juniperi fructum, et salviam dato, aceto, aut vino ad has species ammixto. Oportet autem ipsam calefieri. Aut adipem sumere anserinum, et ceratum resinatum, ac picem in ipso liquefacere, et subdititias glandulas efforma-
17 re. * Quum autem ad præcordia allapsi strangularint, ubi hic fuerit affectionis soliditas, et vomitus fervidus acris corripit, et modico tempore mitior fit; et dolor ad caput, et ad collum penetrans. Tepefactoria igitur apponito, si sursum strangularint. Sub nares vero graveolentia suffito, sensim progrediendo. Si enim acervatim uteri infra decedunt, turba oboritur. Odorata vero inferne, et castorium, ac conyzam bibenda dato. Quum vero deorsum tracti fuerint, abominanda subter suffito, sub nares autem odorata. Si vero dolores quieverint, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, et postea lac asininum, aut serum bibenda præbeto, si non lienosa fuerit a nativitate, aut exanguis, aut decolor, aut aurium sonitus habuerit, velut hæ, quibus propter cognationem morbi a juventute sunt familiares. At supernum ventrem ne moveto; cæcutient enim, aut circa fauces turbationes, et alia infestabunt. Verum ptisanæ succum dato. Si vero etiam valde facilis sit ad vomitum, vomat. Collutio autem optima est ex narcisso. Subdititium vero id, quod ex cantharidibus
18 præparatur. * Quum uteri apud præcordia constiterint, suffocatur velut a veratro, et recta cervice spirat, et stomachus fortiter vellicatur. Quædam etiam vomunt quandoque salivam acidam, et os aqua impletur, et crura perfrigerantur. Tales, si non brevi a præcordiis uteri discedant, loqui non possunt, et partes circa caput, ac linguam torpor occupat. Proinde ad uteros quidem lanam quammaxime fieri potest,

ad fora-

ad foramen apponito, ita ut pennæ obvolutam, unguento albo, aut Ægyptio, aut Bacchario, aut amaracino tingas. In nares vero, de pharmaco nigro ad caput præparato, specillo exceptum infarcias. Si vero hoc non fuerit, silphii succo nares illinas. Aut pennam aceto tingito, & immittito, naresque illinito. Aut sternutatorium apponito. Quum autem conclusum fuerit osculum, & internus trames, castorium in vino bibendum dato. Nares vero phocæ adipe illinito. Lanam autem appositam sinito, donec considant. Quum autem quieverint, auferre oportet. Si vero ea ablata rursus recursarint, lanam rursus eodem modo apponere. Sub nares vero cornu capræ nigrum, aut cervinum suffire, scalptum, & in cinerem calidum inspersum, quo maxime suffumigetur, & nidorem sursum per nares quammaxime potest, trahat. Suffito etiam phocæ adipem, prunis testæ impositis, ipsaque obvelata, & capite imminente, quo odor maxime ingrediatur, ita ut de adipe instilles, & ipsa odorem sursum trahat; os vero clausum habeat. Et si quidem sursum allapsi fuerint uteri, hæc facere oportet.
* Si vero ad hepar conversi fuerint uteri, mulier derepente voce destituitur, & 19
dentes conserti sunt, & color lividus fit. Derepente vero hæc patitur sana existens. Contingit autem maxime virginibus antiquis, & viduis, quæ pepererunt aliquando, & viduitatem agunt. Maxime vero contingit omnino non ferentibus uterum, & sterilibus ex partu. Non enim prodit puerperii purgamentum, & non intumescit uterus, neque mollitur, neque vomunt. Quum sic habuerit, tumorem ab hepate cum manu infra leniter detrudito, & præcordia cum fascia deligato, & os aperito. Vinum vero odoratissimum dilutum infundito, quando sane etiam graveolentia ad nares adhibere, ac suffire convenit; ad uteros vero odorata, & suffimenta, & postquam sic curaveris, pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet, si quidem biliosa fuerit, quod bilem purgat; si vero pituitosa, quod pituitam. Et postea lac asininum coctum bibendum præbeto, & uteros odoratis foveto, & medicamentum, quod cum bupresti præparatur, apponito, postridie vero netopum. Interpositis autem duobus diebus rursus uteros odoratis colluito, & postea intermisso die, aromatis suffito. Atque hæc vidua faciat. Optimum autem in ventre habere. Virginem vero persuadeto, ut viro cohabitet. Ad nares autem nihil adhibeto, neque medicamentum jejuna bibat. Verum castorium, & conyzam in vino odoratissimo bibat per dies viginti, & caput odorato aliquo ne ungat, neque aliquod odoratum olfaciat. * Si 20
vero uteri inflammati fuerint circa latus, si contigeris, durum apparet, & quum ad præcordia allapsi fuerint, strangulant, & vomit pituitam acidam, & dentes stupescunt, & ubi vomuerit, melius habere videtur. Quum vero deorsum processerint, discedunt de ventre alias alio. Maxime vero ad laterum mollitudinem quandoque incidunt, et ad vesicam, et urinæ stillicidium corripit, et ad sedem, et cacare sibi videtur, et menses prius, aut posterius solito fiunt, aut non statim huic apparent. In hoc morbo, si sursum strangularint, tepefactoria apponito, et graveolentia ad nares suffito, ad uteros autem odorata, et conyzam fœminam, et castorium in vino jejuna bibat; postquam vero ad naturam suam consederint, placide suffito. Bibat autem urinam cientia. Atque hæc faciat, quamdiu dolores tenuerint. Ubi vero quieverint, totam foveto. Deinde pharmacum deorsum purgans bibendum dato, si biliosa fuerit, quod bilem purgat; si pituitosa, quod pituitam ducit, et lac asininum bibendum dato, aut serum caprinum decoctum. Si vero lienosa fuerit, lac ne bibat, neque serum, et in purgationibus cibis utatur mollibus, et per alvum secedentibus, pisces autem meliores sunt carnibus, et uteros foveto, aut subditiciis purgato, ipsosque colluito, et ubi suffitum admisit, ad virum accedat. Solutio vero morbi contingit, ubi in ventre conceperit. * Si uteri ad latera allapsi fuerint, tussis obtinet, et dolor subla- 21
tus, et insidet uterus durus velut pila, et ad contactum dolet velut ab ulcere, et contabescit, et videtur ipsi peripneumonia esse, et contrahitur, et gibbosa fit, et menses non apparent. Aliquibus autem, quibus prius apparuerunt, etiam pereunt, et si tunc prodeant, imbecilles sunt, et pauci, ac deteriores, et genitura non fit hoc tempore. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, et multa calida lavato, et ex tepefactoriis quæcumque admiserit, adhibeto, et a quibus sanguis purgatur, ea apponito. Et lini semen torreto, tundito, ac cribrato, et peplum album, et salviam cum tenui polenta, et caseum caprinum, muria derasa. Hæc misce, ut casei sint partes duæ, reliquorum vero, et polentæ non salsæ pars una, et jejunæ in vino bibenda dato. Vesperi vero cyceonem crassum melle affuso exhibeto, et ex potibus quemcumque admiserit, bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto, et calidam aspergito, et per ceratum leniter mollito, ac a latere detrudito, et latus fascia lata deligato. Et lac bubulum quamplurimum ad dies quadraginta bibendum præbeto. Cibis autem utatur quammollissimis. Morbus hic vehemens est, et lethalis, et paucæ, etiamsi sic curentur, effugiunt. * Si vero in lumbis fuerint uteri, aut in late- 22
ris mollitudine, et spiritus sublimis ierit, et suffocatio habeat, et anhelatio densa ipsam corripiat, et moveri non vult; sulphur, aut bitumen, aut cicutam, aut myrrham terito, et melle cocto affuso, glandulam longam efformato, ac crassam, eamque in sedem indito. Si uteri devolverint se ipsos ad intermediam lumborum, ac coxarum partem, dolor habet imum ventrem, et crura contrahuntur, et juncturas coxarum ad sedem dolet, et quum alvum exonerat, dolores emergunt

acuti,

acuti, et ftercus cum violentia prodit exiguum, et urina destillat, et pufillanimi-
tas ipfam corripit. Quum fic habuerit, fiftulam ad veficam alligare oportet, et o-
leum calidum in uteros infundere. Et fomentum adhibere, aut multa calida aqua
lavare, et in oleum, et in aquam defidere. Suffire autem fubter pudenda graveo-
lentia, fub nares vero odorata; poftquam autem dolor quieverit, pharmacum fur-
fum purgans dato. Infernum vero ventrem turbare non oportet. Ubi vero ute-
ri confederint, pharmacum deorfum purgans bibendum dato, et lac afininum, fi
non fuerit lienofa. Poftea fomento adhibeto, uterofque afpergito, et fubdititium pur-
gatorium, quod cum lauro præparatur, et non mordet, apponito. Deinde aroma-
tis fuffita, ad virum accedat, et fi in ventre habuerit, fana fit. Verum pleræque
23 fteriles, et cruribus mutilatæ funt. * Quibufcumque ofculum alio inclinatur,
et ad coxam allabitur. Contingunt enim et hæc, quæ uterum purgari prohibent,
et genituram fufcipere, et liberos gignere. Hanc odoratis fovere oportet, et poft
fomentum, digito revellere, et a coxa difparare, et poftea tædulis, ac plumbeis fi-
ftulis immiffis dirigere. Non enim velociter cogi poteft, velut dictum eft. Quum
autem ad naturalem fitum redierit, et uteri aperti fuerint, fubdititiis mollibus
purgato, et alia convenienter facito. Quibufcumque uteri ad coxam collabun-
tur, fi non brevi difcedant, et rurfus in locum fuum redeant, ad coxam reficcan-
tur. Neceffarium eft autem ofculum averfum effe, et in fupernis detineri. Quum
vero averfum fuerit, conclufum effe. Ex averfione vero, ac conclufione, durum
fieri, et mutilatum effe. Ubi vero uteri conclufi fuerint, menfes furfum ad mam-
mas delegare, et ad pectus afcendere facit, et imus venter attollitur, et inexper-
tæ in ventre fe habere putant. Talia enim patiuntur, qualia prægnantes, ufque ad
feptem, aut octo menfes, et venter pro temporis ratione crefcit, et pectora elevan-
tur, et lac innafci videtur. Quum autem hoc tempus præterierit, et mammæ
gracilefcunt, ac minores fiunt, & venter idem perpetitur, & lac evanefcit. Venter
item eo tempore, in quo fe parituram fperabat, evanefcit, ac concidit. His vero con-
tingentibus, uteri modico tempore fortiter contrahuntur, & ofculum ipforum
reperire non datur, adeo omnia contrahuntur, ac reficcantur, & in mammis tu-
bercula fiunt dura partim majora, partim minora. Hæc autem non fiunt fuppura-
24 ta, fed femper duriora. Deinde ex ipfis nafcuntur cancri occulti. * Quum au-
tem cancri futuri funt, prius ora amarefcunt, & quicquid ederint, omnia amara
effe videntur, & fi quis plura dederit, accipere renuunt, & compefcenda faciunt.
Mente vero percelluntur, & oculi duri fiunt, & non acute vident, & ex mammis
dolores ad jugulum tranfiliunt, & fub fcapulas, & fitis tenet, & mammæ graci-
les, & ipfæ per totum corpus attenuatæ funt, & nares ficcæ, ac obftructæ funt, &
non levantur. Spiritus eft imminutus, & nihil omnino olfaciunt, & in auribus
dolor quidem non oboritur, verum aliquando callofa concretio. Quum igitur
ad hoc temporis progreffæ fuerint, fanæ fieri non poffunt, fed pereunt ex his
morbis. Si vero priufquam huc perveniant, curatæ fuerint, & menfes foluti fue-
rint, fanæ fiunt. Ac vero curare tales oportet hoc modo. Primum quidem om-
nium, fi adhuc fortem affumpferis, reliqui corporis refpectu habito, quacumque
tandem purgatione opus habere videtur, medicamentum exhibeto. Ubi vero
corpus præparaveris fic, ad uterorum medelam procedito. Si vero totum corpus
minime movendum effe videatur, neque morbi cauffæ hinc proficifci, verum ute-
ri a feipfis morbum habeant, curam hoc modo aufpicare. Primum quidem ute-
ros fic foveto. Ollæ duas fextulas capienti, operculum imponito, ac adaptato, ut ni-
hil præterfpiret, deinde vero operculi fundum pertundito, ac foramen facito. In
foramen autem arundinem indito longitudine cubitalem. Oportet autem arundi-
nem operculo probe adaptari, ut penitus nihil præterfpiret. Quum autem hæc
paraveris, operculum ollæ obdito, lutoque oblinito, & ubi hæc feceris, foffam duo-
rum pedum altitudine effodito, ea magnitudine, quæ ollam capere poffit, poftea ve-
ro ligna immiffa urito, donec foffa ab igne excandefcat. Quod ubi factum fue-
rit, ligna, ac prunas, quæ craffiffimæ, ac ignitæ fuerint, eximito. Cinerem vero, ac
favillam in foffa relinquito. Quum autem olla efferbuerit, vapor furfum proceffe-
rit, fi quidem valde calidus fuerit vapor, abftineat. Si vero non, fummæ arun-
dinis parti infideat, ipfamque in uteri ftomachum indat, atque fic fomentum
admittat. Si vero perfrigeretur, prunas ignitas adjicito, cavendo, ut ne acutum fo-
mentum facias. Si vero adjectis prunis, acutum fiat fomentum magis quam conve-
nit, prunas detrahito. At vero hoc fomentum clementi cœlo parare oportet, ubi
ventus non afflarit, neque perfrigeret. Ipfam autem indumentis obvelatam effe opor-
tet. Cæterum in ollam allium ficcum injicere oportet, idque magis comminutum
quam ea, quæ funt contufa, & aquam affundere, quo ipfum permadefcat, & aqua
tribus digitis ipfum excedat, & phocæ oleum fuperfundere, atque fic calefacere,
ac fomentum adhibere per multum tempus; poft fomentum vero, fi potens fuerit,
lavetur toto quidem corpore ad voluptatem, lumbis autem, & partibus infra umbi-
licum, amplius. In cœnam porro dato mazam, panem, & allium coctum. Po-
ftridie vero fi quidem exoluta fuerit a fomento, eam diem intermittito; fin mi-
nus, rurfus fomentum adhibeto. A fomento vero, fi confiderare hoc poteft, ofcu-

lum con-

lum contingere jubeto, num fomentum ipsum uteros flatu implet. Si enim flatu implentur, osculum ex valida aversione, & ad coxam allapsu magis dirigunt, ac aperiuntur. Tamquam igitur tale sit fomentum, & hæc facere possit, sic fovere oportet. Quum autem fomentum adhibebis, allium injicere oportet, & phocæ adipem superfundere. Atque hoc faciendum est, donec uteri videbuntur inflati, & osculum fortiter sursum tractum. Nam ad hoc fomentum talia contingent. Post fomentum vero diætam constituito, velut priusquam fovebatur. 25 * Quum vero commoti fuerint uteri, ac facile solubiles fiant, fœniculi radicibus foveto, & aliam ollam eodem modo præparato. Radices autem fœniculi elotas contundito, & in ollam mittito, & affusa aqua, eodem modo fomentum facito. Postea vero lavato, & ad vesperam mazam cœnet. Si vero panem voluerit, & bolbidia parvi polyporum generis, & sepiolas parvas in vino, ac oleo coquito, & edenda dato. At inter fomenti adhibitionem osculum contingere coneris, an fomentum uteros propinquissime adducat. Hos fovere oportet ad dies quinque, vel sex, hominis consideratione habita, & si quidem exolvatur, ac debilis fit, differre ad sufficiens tempus. Si vero non exolvatur, fovere per omnem diem. Post fomenta vero subdititia apponere conatæ ex albicante tæda pinguissima. Illitio autem sit oleum; facito autem hæc longitudine quidem digitorum sex, numero vero quinque, vel sex; figura vero in angustum abeunte. Sit autem alterum altero paulo brevius; crassitudo vero ejus, quod crassissimum est, sit digiti indicis, & forma similis digito, summa parte tenuissima, in processu vero crassior. Hæc autem levissima, ac rotundissima facito, cavendo, ne ulla adsit fissura. Apponat autem primum id, quod tenuissimum est, & ubi apposuit, quiescat, observans, ne excidat. Apponatque primum summam partem, deinde semper amplius, simulque obtorqueat, ac circumcirca tædam intro trudat, & ubi parum susceperit, in hoc parvo se contineat, cavendo, ne excidat, postea rursus eodem modo intro trudat, donec quatuor digitorum mensura intra osculum uterorum recipiatur. Quum autem hoc susceperit, alterum postea apponat, simul ut prius insitum aufert, quo priusquam osculum conniveat, recipiatur, dum adhuc rectum est, & apertum. Hoc autem ita continget, si alterum eximatur, alterum autem indatur. Oportet autem & plumbum simile figura crassissimæ tædæ formatum intrudere, quod cavum sit, quo continere quid possit, plumbi vero amplitudo sit talis fabricata, qualis in ulcera impellitur, ita ut os ipsis leve sit, & non sauciet; formato autem hæc velut etiam subdititia ex tædis. Quum autem factus fuerit hujusmodi plumbeus penicillus, adipe ovillo trito, ipsum expleto, & ubi ita præparatus fuerit, tædam quidem subtrahito, plumbum autem indito. Si vero plumbum appositum ardorem exhibeat, plumbum quidem detrahito, tædam vero rursus apponito. Et plumbum in aquam frigidam immergito, & postea rursus apponito, ac tædam eximito. Semper autem aliquid appositum esse oportet, & interdiu quidem melius est tædam habere, noctu autem plumbum. Si vero surgere voluerit, cum cautione hoc faciat, quo penicillus intus quiescat; sin minus, statim rursus subdatur. Si vero ex tædis appositis nullam suscipiat, tenuiorem facito, donec suscipiat, ex his ad illa transeundo, & obedientes uteros faciendo. 26 * Si vero neque osculum aperiri poterit, neque uteri prope accesserint, rursus ad veterem medicinam redito, a prima ad secundam, donec mollescant, & propinquissime accedant. Et postquam aperti fuerint, subdititia facta apponito. Sint autem magnitudine olivæ. Horum autem alterum appositum sit, donec liquescat, & deinde alterum apponito. Quum autem apponere voles, ipsum subdititium medicamentum ex resina præparatum, in oleum rosaceum, aut irinum tingito. Nam alias ab osculo uterorum recedit. Prius tamen plumbum appositum esse oportet, quo recto osculo in internam osculi partem attrahatur. Postea vero mollitoria apponito. Lavet autem calida & ante, & post subdititia medicamenta. Et in cœna exhibeto quid ex relatis marinis. Exhibeto autem duobus, aut tribus diebus ab appositione, consideratione habita, an osculum uterorum bene habeat, & purum sit. Quod si est, ab hoc subdititio quiescito. Postea vero mollitoria apponito. 27 * Quum vero inflammatum fuerit os uterorum, rursus eodem modo pharmaca apponito, reliquaque facito juxta relatum modum. Ubi vero probe habuerit corpus, velut dictum est, sufflato. Sed & osculum, & uteros sufflare oportet sic. Subdititium factum cum ficu apponito, duo autem subdititia facito, & antequam subdas, fomentum adhibeto ex fœniculo prius relatum, postridie vero post fomentum, apponito medicamentum, & quum apponere voles, præ omnibus subdititiis, ubi prius laveris ipsam ita apponito; postera autem die mollitoria auxiliantur, quamdiu inflammati fuerint, post inflammationem vero alia facito juxta priorem rationem; facito item de hoc subdititia talia, qualia de priore. Et si quidem in mense semel appositum, satis videbitur inflasse uteros, quiescito. Si vero aliqua opus habuerit, rursus apponito eodem modo, quo prius. Postea vero, ubi bene habere tibi visa fuerit, & tempestivum esse, fomentum ex suffimentis præparato. 28 * Præparatur autem hoc modo. Cyperum tusum præparato testæ conchæ mensura, & calamum unguentarium eadem mensura, & junci unguentarii tantumdem, cardamomi tantumdem. Cumini item Æthiopici, & anisi, &

rutæ siccæ,

rutæ siccæ, & hyperici, ac fœniculi seminis. Quum autem hæc præparaveris, vini austeri albi odoratissimi heminas sex in ollam infundito, & de contusis quadrantem inspergito, ac permisceto. Deinde unguenti Ægyptii optimi, aut amaracini, aut irini, trium obolorum pondus affundito, permisceto, & molli fomento plurimo tempore foveto. Ante fomentum verò lavato, & duos, aut tres dies foveto. Quum autem fovere desierit, operculum quoddam fomento imponere oportet, ut ne transpiret. Postea vero tædis, & plumbis utere. Quum autem duobus, aut tribus diebus fomentum adhibueris, alias duas, aut tres intermittito. Intermediis autem diebus bis in die lavato. Edat autem porrum coctum, & crudum, & raphanos, & nasturtium, & allium assatum, ac coctum, & potus sit meracior, & marinis prædictis utatur. Quum vero intermedii dies præterierint, rursus fovere oportet, ita ut modicum de singulis contusis ad prius fomentum inspergas, & vinum insuper affundas, si opus esse videbitur, itemque oleum, atque cum hoc foveas. Postquam autem fomenta bene habere tibi visa fuerint, & osculum molle esse, ac apertum velut convenit, & ipsi uteri prope; postera die a fomento, pharmacum, quod cum myrrha præparatur, apponito. Sunt autem apposititia duo, postridie vero post purgationem mollitoria subdito, quamdiu uteri fuerint inflammati, postea vero tædis, ac plumbeis penicillis utere. Post hæc intermissis diebus, quotquot visum fuerit respectu ad inflammationes uterorum habito, & virium corporis conjectura facta, rursus, velut scriptum est, refoveto. Si quidem prius fomentum adhuc sufficiens esse videbitur, conjectis ad hoc suffimentis velut prius, & vino, ac oleo affuso. Si vero inutile esse prius illud fomentum videatur, aliud ex integro præparato. Oportet autem hoc pharmacum renovare in singulis adhibitionibus, quamdiu subcruenta purgantur. Si vero talia purgata fuerint, quiescat. Diæta porro hoc modo constituatur. Interrogato, in quibus diebus menses ipsi prodierint, & ab his initio facto, hanc diætam præscribito. Primum quidem multa calida lavetur, capite excepto. Quum autem cessaverit, caseum acrem, & rutam, vino nigro pari aqua temperato diluito, & postea polenta inspersa, statim ex balneo bibenda dato. Deinde prandium tempestive exhibeto. Edat autem mazam, aut panem, & porrum coctum, aut crudum, & de hujusmodi omnibus acribus præscriptis, & aliquando leguminis fracti decoctum, spumam autem ne detrahito, & silphium multum derasum addito, ac multa allia incoquito. Obsoniis autem utatur piscium, chartilagineis omnibus coctis aceto mulso dulci, aut favorum cremore cocto; bolbidiis, polypodiis in vino, & oleo, & silphii semen tritum bibat, & quamplurima tum in prandio, tum in cœna edat. Lavetur autem post cœnam, quum requiescere volet. Hac diæta ad dies quinque, vel sex utatur, post hos dies, mane jejunæ sambuci fructus baccas sex in vino meraco dato, & sepiæ ova decem, aut duodecim. Hæc trita simul mane jejunæ bibenda præbeto, post hoc vero pharmacum potionem dato. At ubi interquievit, lavetur. Sit autem potio, ruta, & caseus, atque sic prandeat præscripto modo. Serius autem cœnet, & semper bis in die lavetur. Hæc autem diæta ad dies tredecim, aut quatuordecim procedat. Quum vero hi dies præterierint, catapotia ex succo silphii fabæ magnitudine formato, atque hæc primum dato, postea vero alia præscripta facito. Quum autem dies transacti fuerint viginti quinque in hac diæta, reliqua quidem facito eodem modo. Ante prandium vero, ubi prandere volet, allii segmenta quatuor, & caseum acrem tali magnitudine terito, & polentam modicam ammisceto, ac massam efformato, eamque primum edendam dato. Ante cœnam vero meracum absorbeat, atque ita cibum capiat. De cætero vero eadem diæta utatur. Quum autem novem dies reliqui fuerint ad tempus mensium, primum hoc dato: Cum ovis, & sambuco, cuminum Æthiopicum, & castorii obolum. Ubi vero duo dies reliqui fuerint, ab his omnibus potionibus, ac catapotiis abstineat. Verum pharmacum cum tæda præparatum jejuna, ubi lavit, sumat. Post medicamenti vero potum, mercurialem, & brassicam simul in aqua cocta dato cum aceto mulso dulci, aut favorum cremore cocto, sale, silphio, & oleo condita. Atque hæc in prandio edenda præbeto, & succos sorbendos, & potum meraciorem bibat. Obsoniis autem utatur polypodio cocto, aut sepiolis, & hæc quidem in prandio. In cœna vero sumat carnem caprinam, aut ovillam, aut agninam percoctam, & porrum, & alia acria, quæcumque voluerit. A cœna vero lavetur, & hæc sit diæta postremis duobus diebus. Si vero ex hac diæta menses non fuerint detracti, sequenti mense eamdem diætam ab initio repetito usque ad postremos duos dies. In quorum priore apposititia facta apponat, juxta superiorem rationem, ex pharmaco in aqua facto. Apponat autem prælota. Verum considerare oportet etiam uteros, quomodo habent, quo semper omni tempore bene habeant, & os rectum, ac apertum sit, & si ita visum fuerit, ante appositionem fomenta adhibeto. Quod si eruperint menses, si quidem frequentes fuerint, paucioribus lavacris utendum est, & reliqua diæta, ac curatione. Si vero pauciores, pluribus. Si vero significationem de se præbuerint, rursus eadem diæta utendum est, ac curandum, donec menses apparuerint. Quum autem semel talibus prodierint, optimum fuerit in ventre concipere. Atque hæc est omnium hujuscemodi morborum curatio.

S E C T I O II.

* SI uteri contingant coxam, & incumbant, dura, ac solida fit coxa ad 29
lateris mollitudinem, & dolores imi ventris, & ad ipsam lateris mol-
litudinem, & lumbos, ac crura dolor incidit, ac extenditur, & suppurantur, &
linamentis opus habent, & pereunt, nisi quid feces, aut uras. Quum sic ha-
buerint, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & multa calida lavato, &
uteros foveto, ita ut urinam veterem in pelvim infundas, ac fervefacias, & supra
ipsius cavitatem mulierem colloces vestibus contectam, ut ne præterspiret, & si fri-
gefiat urina, ferri igniti frusta in urinam immittas, & fomentum facias, donec
se obscure videre, & animo deficere dixerit. Lavato autem calida aqua, & post-
ea digito contingens os uterorum ad sanam coxam trahat. Et noctu mollitoria ap-
ponat. Postquam autem dixerit directum esse, facto prius cum odoratis fomento, rur-
sus mollitoria quædam apponito. Imo & plumbeos penicillos per triduum, singu-
lis diebus unum, post hos vero bryoniam albam, aut scillam per triduum; postea vero
consideratis mensibus, disce an biliosi sint, aut pituitosi, aut an sanguis sit corru-
ptus, & si opus fuerit ipsi sanguinem purgare, quocumque maxime opus habere tibi
visa fuerit, id apponito. Et postea cum ejusmodi colluito. Apponito autem subditi-
tia medicamenta, donec sanguis purus educatur, & hoc per triduum facito. Dein-
de cervinum adipem liquatum, molli lana eo imbuta, apponat, postea per diem pule-
gium subdat, & aromatis suffita sic ad virum accedat. * Si vero ex partu mor- 30
bus fiat, ubi ex urinæ fomento penitus purgata est, statim ad odorata accedat, &
postea lota, oleum album Ægyptium ad sanam coxam apponat, & super hanc de-
cumbat. Si vero neque ad hæc transmoveantur uteri, jejuna pæoniæ grana nigra quin-
que in vino odorato bibat. Et in cibo sumat allia cruda, & assata, & cocta. Obsoniis
autem utatur paucissimis. Si vero sana non fiat, similiter ipsam purgato, velut in
priore dictum est. Cæterum in hoc morbo, si non statim in ventre habuerint, ste-
riles fiunt. Si vero sic habuerint, mensesque non fiant, neque febrilis calor corripiat,
primum pharmacis sursum maxime purgato. Si vero debilis fuerit, deorsum. Et
post pharmaci potionem, si pituitosa esse visa fuerit, vomat jejuna, & accepto ci-
bo, & plerumque sana fiet. * Si uteri ad coxam decurrerint, menses crassi exi- 31
stentes non prodeunt. Verum dolor ad imum ventrem procedit, & ad lateris molli-
tudinem, & morsum percipit. Quum sic habuerit, multa calida lavato, & allia plu-
rima edenda dato, & lac convenienter bibendum, deinde vinum meracum, & to-
tam foveto, & pharmacum sursum purgans exhibeto. Si vero debilior fuerit, in-
fra. Si vero curata fuerit, uteros cum fœniculo foveto, & absinthium ammisceto.
Postquam autem recens fota fuerit, os uterorum sensim cum digito ad sanam coxam
detrahito, ita ut & ipsum os, & partes circumcirca affectas leniter mollias, & mol-
litorium quoddam apponas, & postea plumbeos penicillos, & mox scillam, dein-
de narcissinum, una die interposita. Quum vero pura esse visa fuerit, netopum ap-
ponat in lana, & postridie oleum rosaceum. At mensibus prodeuntibus, melius
est non apponere. Si vero non prodeunt, cantharidas quatuor sine alis, sine pedi-
bus, & sine capite, & pæoniæ grana nigra quinque, & sepiæ ova, & apii semen mo-
dicum in vino bibat. Et si dolor affuerit, & urinæ stillicidium vexarit, in aqua ca-
lida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat. Si vero non purgetur, rursus phar-
macum bibat. Si autem purgatio prodeat, jejuna cum viro coeat. Si vero non prod-
eat, dato, quod detrahat ipsam, respectu ad vires mulieris habito, & tunc tutum
est, ut ad virum accedat. Si enim in ventre habuerit, sana evadit. In purgatione vero,
si multa prodeat, mercurialem edat, & polypos teneros coctos, & cibis mollibus
utatur. * Si puerperæ uteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, 32
ad alteram coxam oleum Ægyptium album, aut rosaceum apponito. Sed & in sa-
nam coxam decumbere melius est. Bibat autem pæoniæ grana nigra quinque, & sam-
buci fructus in tædis conchæ testam majorem, & castorium magnitudine fabæ. Et ci-
bis utatur mollibus. Convenerit autem mercurialis ante cibum, cocta velut brassi-
ca. Sorbeat autem & ipsam decocti aquam, & acria comedat, exceptis raphano, &
cepis, ac nasturtio. Optima est et lactuca. * Quot vero morbos ex uteris fieri 33
contingit? Dico autem, quum uteri ex loco moti fuerint, alio alias allabuntur. Ad
quæcumque vero locum allapsi fuerint, dolores ingentes incumbunt. Et si quis vesi-
cam contingat, dolorem exhibent, et urinam non suscipiunt, neque genituram in se
ipsos trahunt, et ambo dolent, et si non celeres solutiones fiant, uteri postea suppu-
rantur juxta eosdem locos, si ad ipsos decurrerint. Contingit autem hoc et in laterum
mollitudine, et in inguinibus, et super pectine. Cæterum in principiis, quum do-
lor habuerit, sic curare oportet, et tepefactoria adhibere, et in aqua calida sede-
re. Bonum enim et hoc est, aut spongiis ex calida aqua expressis fovere, et pharma-
ca uteris commoda bibere. Si vero ad hæc non solvatur, pharmaco sursum, aut
deorsum purgare, utro tandem opus fuerit; cognosces autem id hoc modo. Si enim
ad inguina, et pectinem, et vesicam irruerint, hæ purgatione sursum opus habent.

Si vero

Si vero ad laterum mollitudinem, et præcordia, hæ pharmaco deorsum purgante
indigent. At vero hujuscemodi morbi omnes senioribus magis, quam junioribus fi-
unt, ad menses suppressos; fiunt etiam juvenculis, ubi multo tempore viduæ manse-
rint. Si vero ad sedem convertantur uteri, secessus recrementa impediuntur, et
dolores occupant lumbos, et imum ventrem, et intestinum rectum, ac podicem. Quum
sic habuerit, calida ipsam lavare oportet, et lumbis fomentum adhibere, et postea
graveolentia subter suffire, et apponere, quæ purgant, et impellunt uteros, et bi-
34 benda dare quæcumque libenter admiserit ex maxime conferentibus. * Si vero incum-
bant in inguina, et urinæ meatus, dolores fiunt fortes, et torpor in cruribus, et
urinæ meatus obturatur, et urinam non emittit. Curare vero oportet hoc modo.
Ad nares quidem odorata apponito, et unguenta. Ad uteros vero graveolentia suf-
fito. Porro omnis occasio uteros propellere potest, si quid mali habeant. Nam
et a frigore pedum, ac lumborum, et a saltatione, et terrore, et lignorum sectione,
cursu ad acclivem, ac declivem locum, et ab aliis multis propelluntur. Proinde hæc
considerare oportet, ad totum corpus respectu habito, quum præsentes morbi affue-
rint, propter talia enim omnia necesse est plus, aut minus ægrotare, et postquam hæc
reluxerint, maxime hac parte repentini morbi manifesti fiunt. Quum igitur hæc ad-
venerint, penitus ex tota homine deprehendere oportet. Nam quæcumque perfrigera-
tiones crurum, aut stupefactiones ex frigore fiunt, hæ omnes etiam in uterorum
morbis uteros elevant. In talibus itaque aquam calidam affundere oportet uteris, et
35 circumsitis locis, et ipsos, ac crura excalefacere, quum allapsi fuerint. * Si circum-
versi fuerint uteri ex partu ad dextram partem, et puerperii purgamenta non fiant, et do-
lor imum ventrem habet, et lumbos, et laterum mollitudinem, et dextrum crus gra-
vatur, et torpor occupat, et non tremit, et osculum uterorum contingere non po-
test, sed ipsos leves, ac fortiter planos deprehendet. Quum sic habuerit, pharmacum
bibendum dato, a quo sursum, ac deorsum purgetur, magis vero deorsum, et to-
tum corpus foveto, et præsertim uteros leniter, et calida bis in die lavato, et ex
potibus quemcumque libenter admiserit, experimento facto, præbeto, et viro frequen-
ter condormiat, et brassicam edat. Si uteri ad sinistram partem, aut coxam decli-
naverint, dolor acutus, ac vehemens habet lumbos, et laterum mollitudines, ac ip-
sum crus, et claudicat. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum
dare oportet, et postera die suffire hoc modo. Hordei chœnices duas, et oleæ fo-
lia parum confringito, et gallam contundito, ac cribrato, et hyoscyami tertiam chœ-
nicis partem. Hæc mixta, et olei hemina dimidia subacta in olla nova, per dies qua-
tuor suffito. Nocte vero lac bubulum, et mel, et aquam bibat, et calida lave-
36 tur. * Si uteri transversim situm habeant, et obliqui fuerint, itemque os ipsorum,
menses ipsi partim occultantur, partim prius conspicui evanescunt, et non similes
fiunt, sed deteriores, et pauciores quam antea, et genitura non fit hoc tempore, et do-
lor habet imum ventrem, et lumbos, et coxam, et ipsa attrahitur. Quum sic habue-
rit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, et calida lavare, ac fovere.
Ubi vero recens fota, et lota fuerit, digito immisso, os uterorum corrigat, ac diri-
gat, & odoratorum suffitum admittat, & ex potibus dato juxta experimentum,
quem libenter susceperit. Cibis autem utatur mollibus, et allia edat cruda, ac cocta,
et cum viro dormiat, et in sanam coxam decumbat. Alteri vero fomentum ad-
37 hibeat. Morbus autem hic ægre cedit. * Si vero propinquissimi fuerint uteri, frequen-
ter vomat. Uteros autem graveolentibus suffiat, donec in locum suum firma-
ti fuerint. Diæta vero ventrem non emolliente utatur. Si uteri extra naturam
progressi fuerint, febrilis calor habet pudendum, et imum ventrem, et urina fre-
quenter, ac paulatim destillat, et pudendum vehementer mordetur. Patitur autem
hæc, si recens ex partu viro condormierit. Quum igitur sic habuerit, myrti bac-
cas, et loti ramenta in aqua coquito, et aquam per noctem sub dio exponito, atque
sic frigidissimam pudendo affundito, et leviter trita hæc apponito. Postea aquam
lentium cum melle, et aceto bibens vomat, donec uteri fuerint retracti. Sed et le-
ctum a pedibus altiorem facere oportet, et pudendum graveolentibus suffire, na-
res autem odoratis. Cibis vero utatur mollissimis, ac frigidis, et vinum aquosum al-
38 bum bibat, et ne lavetur, neque cum viro coeat. * Si penitus ex pudendo exciderint
uteri, dependent velut scrotum, et dolor corripit imum ventrem, et lumbos, et in-
guina, et quum tempus processerit, non volunt in suum locum redire. Morbus autem
hic corripit, quum recens ex partu laborarit, aut fatigata fuerit, ut uteros contactu
læserit, aut cum viro coiverit in puerperiorum purgatione. Quum sic habuerit, frige-
factoria mitigantia apponere oportet ad pudendum, et quod extra propendet de-
purgatum, malo punico in vino nigro cocto abluere, et intro protrudere. Dein-
de mel, et resinam pari utriusque portione colliquare, et in pudendum infunde-
re. Et decumbat supina pedes sursum extentos habens. Postea spongias appo-
nat, et ad lumbos deliget. Quamdiu vero sic habuerit, a cibis quidem absti-
neat, potu vero parcissime utatur, donec septem præterierint dies, et si quidem
sic obedire voluerint, et redire, satis sit; sin minus, summas uteri oras derasas, et
ablutas, picato cerato illinito. Deinde pedes ad scalam deligato, ut caput deor-
sum pendeat, et manu intro detrudito. Postea lavato, et crura ipsius vicissim

colligato, atque ſic per noctem, ac diem ſinito, & modicum ptiſanæ ſuccum frigi-
dum dato, aliud autem nihil. Poſtera vero die reclinato, & cucurbitam quam-
maximam ad coxam affigito, & multo tempore trahere ſinito, & ubi ipſam de-
traxeris, ne ſcarificato, ſed reclinatam ſinito, & nihil præter ſuccum ptiſanæ exhibe-
to, donec ſeptem præterierint dies. Si vero ſitis vexet, modicum aquæ bibat. Quum
autem ſeptem tranſierint dies, cibis molliſſimis, ac pauciſſimis utatur. Ubi vero ven-
trem exonerare voluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim prætereant
dies. Deinde tepidis fomentis colluatur, melius autem eſt calida velut ex ſole, & quam-
parciſſime deambulet, & ne lavetur. Ventrem autem ne ſolveris. Cibis vero pauciſ-
ſimis utatur, neque acribus, neque ſalſis, & pudendum graveolentibus ſuffiatur, &
poſtquam obambulare inceperit, ſubligar geſtet. * Si vero extra pudendum 39
os uterorum exciderit, utpote cervice uterorum prope pudendum ſita, & ampla exi-
ſtente; fit autem hoc magis ſterilibus, contingitque maxime ex fatigatione, quum mu-
lier laborarit, & uteri calefacti fuerint, ac exudarint; tunc evertitur os ipſorum per
cervicem, ut quod in humidiore, ac lubriciore, & calidiore ſit loco, quam in priori tem-
pore, & ubi hoc contigerit, procedunt uteri foras ad frigus, & oſculum ipſorum ever-
ſum prodit. Et ſi quidem brevi curata fuerit, ſana fit, verum ſterilis penitus relin-
quitur. Si vero non brevi, oſculum durum ſemper ipſi extra erit, & fluet illic alias
atque alias ſanioſus humor viſcoſus, ac graveolens. Et ſi menſes prodierint, ſi ad-
huc ejus ætatis fuerit, in lecto decumbet. Temporis autem progreſſu hujuſmodi
morbus incurabilis fit, & conſeneſcunt, uteros foris habentes. * Si vero uteri ex- 40
tra prominuerint, ablutos ipſos aqua tepida, oleoque, ac vino illitos rurſus indi-
to, ac deligato, & graveolentia ſubter ſuffito. Sub nares autem odorata. Si vero
multo tempore uteri promineant, & ſtupide perfrigerentur, multam calidam
aquam affundito, quo refocillentur. Si vero jam inflentur, etiam aceto ad aquam
ammixto foveto. Sitque hæc aqua, aut lauri, aut myrti decoctum, & leniter pro-
trudito, & cerato unguento illinito, & ſi paruerint, ſatis eſt; ſin minus, cum a-
qua abluito, & aceto modico tepefacto perfundito, deinde illinito. Ubi vero con-
ſederint, ablutos, velut dictum eſt, indito, & alia prædicta facito. Oleum vero
ne adhibeto, neque aliud pingue, aut pinguitudinem habens. Si quid ex oſcu-
lis uteri complicatum fuerit, menſes non fiunt, aut pauci, & pravi, ac dolorifi-
ci, & quum viro condormierit, dolet, & quicquid vir immiſerit ex coitu, exit,
& contingi non vult, neque attrahit genituram. Et dolor habet imum ventrem, ac
lumbos, & os uterorum ad contactum non comparet. Quum igitur ſic ha-
buerit, urina veteri foveto, deinde vomat a lentis decocto, melle, & aceto ammi-
xto, poſtea aqua calida lavetur. Deinde oleo albo Ægyptio in phialam argenteam,
aut æneam infuſo, & ſale addito contecta phialæ inſideat, & ſi quidem odor olei per
os ipſi penetrarit, ipſam parituram eſſe, & poſtera die ſanam fore pronuncia, ac
conſidere jube, & ubi dormire volet, oleum Ægyptium in lana apponat. Poſtridie
vero conſideret, an os uterorum magis ſit directum, & ſi eſſe dixerit, per triduum o-
doratis foveto, & ſubdititia, quæ non mordeant, apponito, purgatoque, & eum odo-
ratis, ac mollibus poſtea colluito totidem diebus velut prius. Quum autem menſes
prodierint, jejuna, & illota, aromatis ſuffita, ad virum accedat. Pleræque vero ex
hoc morbo ſteriles fiunt, ſi non curatus fuerit. * Si ulcerati fuerint uteri, & extre- 41
me foras proceſſerint, oleo illitis manibus indito, & myrrhæ puræ pilulas tres
devorandas præbe, & laurum viridem tritam bibat vino dilutam, & ſic ſana fiet.
Si in arctum contracta fuerint pudenda, ſubdititium apponito. Aniſi videlicet
ſemen, & apii tritum pudendis ſubdito. Si uteri non in loco manſerint, ſed mo-
do huc, modo illuc tranſierint, ut dolores exhibeant, & nunc inconſpicui fiant, nunc
exeant velut ſedes, & quum quidem ſupina fuerit, in loco maneant, quum vero ſur-
rexerit, aut ex ſomno expergiſcatur, aut ſe inclinaverit, aut alium quemdam motum
fecerit, exeunt, ſæpe vero etiam, dum quieſcit. Hanc quammaxime quieſcere, &
non moveri oportet, & lectum a pedibus ſternere altiorem, & vomitibus uti. Opor-
tet enim ipſos ſurſum revellere, & acerbis perfundere, & graveolentia ſubter ſuffi-
re. Sub nares autem odorata, & ex malis punicis quodcumque maxime convenerit, &
nihil impedierit, in medio per umbilicum perforatum, in vino tepefactum quampe-
nitiſſime ſubdito, deinde lata faſcia deligato, ac circumdato, ut ne elabatur, ſed maneat,
& quod opus eſt, faciat, & de peplo eum caſeo, & polenta bibendum dato, quemad-
modum ſupra in allapſu ſcriptum eſt, & de potionibus experimento facto, quamcum-
que maxime admiſerit, bibendam præbeto. Cibis autem molliſſimis utatur, & eum vi-
ro ne dormiat, donec ad locum ſuum redierint. * Si uteri exciderint, hederam ſic- 42
ciſſimam tritam, ac linteo illigatam apponito, & nihil pingue adhibeto. In potu au-
tem exhibeto triticum recens, & peplum album, & ſalviam, & cyperum, & aniſum. Hæc
trita, vino diluta, cum furfuribus hordei bis in die dato, pro vice heminam dimidiam.
Si ad crura, & pedes uteri convertantur, cognoſces ſic. Magni pedum digiti convel-
luntur ſub ungues, & dolor habet crura, ac femora, & incumbit, ac premit ner-
vos circa femur. Quum ſic habuerit, multa calida frequenter lavare oportet, & fo-
mentum adhibere, ſi ferre poterit, & graveolentia ſubter ſuffire. Et femora roſaceo
oleo inungat. Si vero loqui non poterit, crura derepente frigida repereris, & genua,

& manus;

& manus, & si uterum contigeris, non in suo mundo est, & cor vibratur, & dentibus
frendit, & sudor est multus, & alia, quæ a sacro morbo correpti patiuntur, & quæ
ab aure exudant. His frigidam aquam multam affundere oportet super crura, & ma-
43 nus, & alia facere, velut prius dictum est. * Si commoti uteri aliquo allapsi fuerint,
& dolorem exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri, ac cupressi ramenta in aqua cocta,
lana excepta subdito. Quum mulier recens enixa, onus majus, quam pro natura le-
varit, aut timuerit, aut ligna secuerit, aut cucurrerit, aut alia quædam hujusmodi
fecerit, uteri excidunt ob hæc maxime, aliquando vero ad sternutationem. Non e-
nim violatur, si per vim sternutans, non apprehenderit nares. Proluere itaque aqua
tepida uteros oportet. Deinde betæ succo fervefacto similiter, postea vino ni-
gro meraco. Si vero non obediat, mollitoria facere oportet. Verum hæc facere o-
portet, priusquam perfrigerentur, & leviter intro indere. Deinde crura extendere, at
subalternatim ponere, & molle quiddam ipsis supponere, a potu vero coerceri opor-
tet tales quammaxime, & ventrem custodire, ut ne exturbetur. Naribus autem odo-
rata adhibere. Hujusmodi vero postea si non quieverint, sed moveantur, veratro pur-
gare oportet. Et si non satis fuerit, etiam vomitus facere, & non lavari, tacereque
44 ac quiescere. * Si inflati fuerint uteri, venter attollitur, & inflatur, ac sonitum edit,
& pedes, & cavæ faciei partes intumescunt, & color injucundus fit. Et menses occul-
tantur, & genitura hoc tempore non manet intus, & anhelat, spumatque, ac anxia
est, & quum expergiscitur e somno, recta cervice spiratio ipsam corripit, & quic-
quid ederit, aut biberit, ipsam molestat, & suspirat, ac tristatur magis, quam priusquam
edit, & suffocatur, et nervi contrahuntur. Et uteri, ac vesicæ dolent, et manus con-
tactum non admittunt. Neque lotium emittunt, neque genituram suscipiunt. Quum
sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, et calida lavet, ac fre-
quenter insideat toto corpore. Quandoque etiam usque ad umbilicum fomentum adhi-
beto, et interposito tempore ea apponito, a quibus purgetur, et non mordeatur.
Suffumiget autem odorata subter pudenda, sub nares vero graveolentia. Et potio-
nes dato, quæ uteros purgant, et ad locum impellunt. Et mercurialem edat, et
postea lac bibat, velut de latere scriptum est. Morbus autem hic non est diuturnus.
45 * Si velut in callum indurati fuerint, et osculum exasperatur, et menses occultan-
tur. Quum autem prodierint, asperi apparent velut arena. Si vero etiam digito conti-
gerit, os uteri asperum comperiet, et semper velut callus accrescit. Quum sic habuerit,
cyclaminum terere oportet, et salem, ac ficum simul miscere, et cum melle glandulam ef-
formare, ac subdere, et fomento adhibito, purgantibus eluere. Edat autem mercurialem,
et brassicam coctam, et succum sorbeat; itemque porrum, et calida lavetur. Si ve-
ro velut in callum indurati fuerint, et menses obtorquentur, et osculum ipsorum
clauditur, et non concipit, et velut aliud quid est, et si contigeris, velut lapis illic
esse videtur, et est os asperum, ac multis radicibus præditum, et non leve aspectu,
et qui ipsum considerat, digitum intromittere non potest, et febris circumfrigerans
corripit, et fremitus, et dolor uteros habet, et imum ventrem, et laterum mollitu-
dinem, ac lumbos. Patitur autem hæc, si ipsi corrupti menses computruerint. Quan-
doque vero etiam ex partu, et frigore, aut mala diæta, et aliter. Medicamentum igi-
tur bibendum dare oportet, et multa calida aqua lavare. Oleo item utere, et fomen-
tum adhibe. Quum autem recens lota, aut fota fuerit, specillo immisso aperito, et os
ipsorum dilatato, idemque cum digito similiter efficito, et mollitoria, velut dictum est,
46 apponito, et potiones similiter bibendas dato, et eodem modo curato. * Si vero
obduruerint uteri, osculum ipsorum durum fit, et clauditur, et menses non prodeunt,
sed pauciores, et deteriores, et dolor incidit, et febris, et rigor corripit circa imum
ventrem, et lumbos, et laterum mollitudinem. Quum sic habuerit, multa calida la-
vato, et tepefactoria adhibeto, si dolor habuerit, et uteros multo tempore cum aqua
decocti cucumeris sylvestris foveto, deinde mollitoria apponito. Atque hæc per tri-
duum facito, et si ex contactu osculum uterorum molle apparuerit, ex crudo lino
tres penicillos suppuratorios indito, primum tenuem, secundum paulo crassiorem.
Crassissimus autem sit magnitudine digiti parvi, longitudine vero quinque digito-
rum, ita ut hos adipe anserino illitos subdas. Sed et ubi fomentum adhibueris ex
odoratis, glandem mollitoriam apponito. Aut nitrum tali magnitudine illitum, ut ne
sauciet. Non enim pungere oportet, et appositum sit ad duos dies. Decedit autem
velut cortex, et pellicula crassa. Intermissis vero tribus diebus, cyclaminum cum
narcissino subdito. Si vero hæc non purgarint, cum multa consideratione appo-
nito id, quod cum bupresti paratur, et appositum maneat per diem, et ubi fortiter
momorderit, glandem extrahat, et pudendum colluat cum aqua calida, et in oleo in-
sideat, postridie vero lota, cervinum adipem liquatum, et molli lana exceptum ap-
ponat, et si tibi adhuc purgatione opus habere videatur, tribus interpositis diebus,
id, quod cum narcissino paratur, subdito, postridie autem netopum. Deinde rursus tri-
bus diebus interpositis, uteros odoratis, et pinguibus colluito; postridie vero
pulegium per unum diem apponito, et sequenti die cum aromatis suffito, ac foveto. Uta-
tur autem cibis acribus, marinis, aut carnibus. In mensibus vero castorium bibat,
47 et jejuna illita suffita, et cyceonem bibens, ad virum accedat. * Si vero os uterorum
non suscipiat genituram, sed durum fuerit, ac conclusum, plumbeum penicillum appo-

nat, velut dictum est per triduum, ubi calida lota est, & mollitoriis utatur, & supina
decumbat, & in aquam calidam insideat, & lanam unguento imbutam apponat. Verum
noctu magis apponere oportet. Juxta coxas vero vestes laneas, aut lineas mol-
les supponat, ut ne corpus in alterutram partem dilabatur. Utatur & subdititiis
mollibus ex myrrha pinguissima, pice, cera, & adipe anserino. Sit autem myrrhæ
dimidium, reliquorum vero duplum, & in lana subdat, duo vero sint subdititia, quo-
rum alterum lota per diem subdet, alterum per noctem, donec molle factum fuerit, & ubi
hoc detraxerit, aqua odorata colluatur. Aut grana cnidia decorticata quindecim, &
Indici medicamenti aliquantulum, si ita visum fuerit, in lacte mulieris masculum la-
ctantis terito, & cervi medullam, & alia, quæ dicta sunt, ac modicum mellis ammi-
sceto. Sit autem lana, qua hæc excipiuntur, mollis, & pura, & ad diem subdat. Si ve-
ro fortius facere voles, myrrhæ parum quid ammisceto. Optimum autem est ovi candi-
dum, & adeps caprinus, & mel, & oleum rosaceum: his ammiscere farinam, & te-
pefacere ad ignem oportet, & quod destillat, lana colligere, ac apponere. Aut adi-
pem rubrum anseris aromatibus conditum, & unguentum rosaceum, permixta,
& lana excepta apponito. Præstat autem anseris adipem, & adipem ovillum, ceram
albam, resinam, netopum, oleum rosaceum, hæc simul liquare, ac miscere. Ubi ve-
ro lota est, hæc tepida intro ad uterorum osculum apponat. Aut cervi medullam,
& anseris adipem liquato, & rosaceo, aut irino oleo ammixto, in valde molli la-
na apponito. * Quum mulieri uteri duri facti fuerint, et ad pudenda exierint, 48
dura fiunt inguina, & ardor in inguinibus est, & omnia cancerantur. Quum igitur
sic habuerit, cucumeris sylvestris internam partem, & favum terito, & aquæ hemi-
na affusa in sedem infundito, & purgatur. Si os uterorum durum fiat, & cer-
vix præ siccitate, & morbus leviter hæserit, ex digiti contactu cognosces, & si ad
coxam devolvantur, nihil acre adhibeto. Si enim exulceretur, aut inflammetur, pe-
riculum est, ne penitus sterilis fiat. Verum apponito ea, quæ non mordent, a quibus
purgetur. Quum vero duri fuerint uteri, & sic doluerint, subdititia apponito, vel-
ut est cervi medulla, aut anserinus, vel suillus adeps, & unguentum tritum cum
melle, & ovi luteum, ac ceram albam, velut cataplasma emollito, & hordeaceam, aut
triticeam farinam cum aqua, & ruta coquito. * Si uteri conclusi fuerint, oscu- 49
la ipsorum dura fiunt, & geniturain non amplius suscipiunt, sed statim, ubi cum
viro condormierit, dum crura movet, exit, & dolores imum ventrem, & lumbos,
& inguina occupant, & menses omnino non prodeunt. Si vero exeant, pauci, & pra-
vi, ac decolores prodeunt. Quum sic habuerit, multa calida lavato, post balneum
vero castorium cum pæoniæ radice in vino nigro odorato permixta, bibenda
dato. Cibis autem velut puerpera utatur, & si manifesti fuerint menses, diem unam
intermittito, & totam foveto, & pharmacum potandum dato, si adsuetæ fuerint,
sursum purgans, aut si egere visa fuerit, deorsum. Lac itaque asininum, aut serum ex-
hibeto, & leniter foveto, & mollitoria utero apponito, & cyclaminum, & narcissi-
num. Cucumerum vero parvorum sylvestrium internam partem sumito, & ex divul-
sis semen eximito, ac lacte mulieris masculum lactantis affuso terito, myrrha pura,
& melle optimo ammixtis, oleoque Ægyptio albo, et ne liquidum facito medica-
mentum, sed siccum, atque hoc in lanam mollem puram infarciat, et in oleo Ægy-
ptio albo tingat, et lota apponat. Subligetur autem, et sub tecto maneat, quum purga-
tur. Postquam autem sufficienter habere sibi visa fuerit, quiescat; sin minus, rursus aliud
apponat, postea vero obvolutam lanam mollem, rotundam faciat, et netopum im-
mittat, et diem unam subdat, postridie vero oleum rosaceum itidem in lana. Dein-
de rursus cervi adipem, etiam ipsum liquatum in lana. Lavetur autem calida aquâ
semper ante subdititiorum appositionem. Et odoratis leniter foveatur multo tempo-
re. Postea vero una interposita die, colluito, si quidem pituitosa fuerit, eo quod
cum grano cnidio paratur. Si vero biliosa, eo quod cum scammonia, post hæc ambo
postridie etiam narcissino cum vino dulci colluito. Si vero narcissinum non fuerit, cum
anthino, aut irino quamoptimo. Sit autem olei tertia vini pars, deinde interpositis duo-
bus diebus, id, quod cum pulegio præparatur, unum diem apponat. Si vero prodie-
rint menses, jejuna per triduum bibat castorium cum vino odorato albo; ubi vero desi-
verint menses, et stabiles fuerint, lavetur, et aqua frigida perluta, cyceonem bibat
non salsum. Cibum autem ne contingat, et cum viro dormiat duobus, aut tribus
diebus. Quanto vero tempore purgatur, mercurialem in aqua coquens, ubi co-
cta fuerit, exprimat, et allium ac cuminum, et salem subterat, et oleum his ammisceat,
et modico succo affuso fervefaciat. Atque hoc edulium ante cibos edat. Allium
item coctum, ac assatum quamplurimum accipiat. Si vero mercurialis non fuerit te-
nera, tritam cum brassica coquere oportet, et condire, et lenis erit, et si in ventre
conceperit, sana evadet, et omnia ipsi juxta ornatum procedent. * Si os utero- 50
rum conclusum fuerit, sit forte velut grossus, et si digito contigeris, deprehen-
des durum, ac convolutum, et digitum non admittit, et menses occultantur, et ge-
nituram non suscipit hoc tempore, et dolor habet imum ventrem, et lumbos, ac
laterum mollitudinem. Quandoque vero etiam sursum ascendit, et suffocat. Quum
sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet, et multa cali-
da lavare, et apponere ea, quæ os molliunt, et specillum immittere, ac aperire,

itemque

itemque digitum, & similiter levigare. Quum autem molle fuerit, apponere ea, quæ sanguinem purgant, & potiones exhibere, & experiri, ut præbeas quodcumque aliud libenter susceperit. Brassicam autem edat, & succum sorbeat. Si uteri conclusi fuerint, & menses non apparuerint, colocynthidem sylvestrem, & silphii semen, & cuminum Æthiopicum, & nitrum, & salem thebaicum, & adipem thenalem, & farinam, & myrrham, & resinam, omnia simul fervefacito, et trito mixta,
51 et in glandem efformata, apponito. * Si grumosi facti fuerint uteri, os ipsorum velut ervo plenum fit, et si contigeris, videbis ita habere, et menses non fiunt, neque genitura intus manet. Quamdiu sic habuerit, cyclaminum cortice detracto, et allium, et salem, et ficum, ac modicum mellis terito, misceto, ac glandem formato, et ad os uterorum apponito. Itemque alia subdititia, quæ acria sunt, ac corrodunt, et a quibus sanguis purgatur, et de potionibus dato eas, quæ uteros purgant. Si uteri præter naturam hiarint, menses plures prodeunt, et viscosi, et frequenter, et genitura intus non manet, et osculum hians est, et fieri non potest, ut genituram attrahat, et febris, ac rigor corripit infernum ventrem, et lumbos. Morbus autem corripit ex fluxu sanguineo. Fit et quum menses suppressi derepente erupetint. Diætæ itaque ratio prius relata est. Oportet autem subdititiis curare, in principio quidem purgatoriis simulque mollibus; deinde leniter adstringentibus, et partes infra umbilicum per spongias fovere cum myrti, aut rubi aqua, aut ex oleæ,
52 aut rosarum, aut œnanthes, aut vitis foliorum decocto. * Si os uterorum hiarit amplius quam in mensibus solet, menses ita fiunt plures, et deteriores omnes, et liquidiores, et per longius tempus, et genitura non attingit, neque manet, sed rursus exit, et si permanserit, osculum comperies disparatum, et impotentia præ mensibus obtinet, et levis est, ac debilis uterus, et ulterius procedit, et vires laxantur, et febris debilis, ac rigor, et dolor habet imum ventrem, et laterum mollitudinem, ac lumbos: patitur autem hæc maxime, si quid in ipsa corruptum computruerit, ac compactum fuerit. Quædam vero etiam ex partu patiuntur, aliæ etiam aliter. Quum itaque sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, et facilius judicabitur, et si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, et frigida lavato, ac intermissione facta, colluito, et ex potionibus dato quamcumque maxime libenter
53 admiserit, et suffito ea, quæ resiccant, et polypos edat, ac mercurialem. * Si vero non conclusi fuerint uteri velut oportet, in aqua desideat, in qua cocta sit myrtus, aut lenrifcus, aut vitis, aut oleæ folia, aut rosarum. Diæta vero sit, quæ relata est in rubro fluxu. Optimum vero ipsi auxilium est sitis, frequentes vomitus, et prohibitiones balneorum. Quum uteri, magis quam convenit, fuerint aperti, et non conclusi, et purgatione opus habent, et collutionibus, et suffimentis. Si vero menses effloruerint, plures fiunt, et deteriores, et liquidiores, et frequentes. Et genitura non manet intus, sed quando illi prodierint, perit. Et si os contingas digito, comperies ipsum leve. Et impotentia ipsam præ mensibus corripit. Et febris, ac rigor obtinet, et dolor imum ventrem, et lumbos, et laterum mollitudinem corripit, maxime si quid in ipsa corruptum computruerit, itemque ex partu, et aliter. Quum igitur sic habuerit, curare oportet, ubicumque tandem dolor fuerit, ve-
54 lut in superioribus scriptum est. * Si uteri inflammati fuerint, menses obtorquentur, et cervix multis tenuibus venulis ad telarum araneæ similitudinem variegatur. Et febris est acuta, et mentem percellens, et menses pravi, ac pauci ipsi comparent. Et quum jejuna fuerit, vomitus quidam ipsi supervenit. Quum vero quid comederit, revomit. Et dolor occupat imum ventrem, et lumbos, et animo linquitur, et per totum corpus perfrigeratur. Venter autem nunc durus, nunc mollis est, et incenditur, et attollitur, et putat se in ventre habere. Quandoque vero ventris moles vacua apparet, et alvus aqua impletur, et umbilicus prominet, et osculum gracile fit, et derepente apparent menses stridentes, et pauci, ac pravi, et attenuatur circa claviculas, et collum, et pedes intumescunt, et præsertim pedum extremitates. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato, et subdititiis utatur, et fomentis uteri foveantur odoratis. Per diem vero plumbeis penicillis utatur, et ante appositionem aqua calida non mordenti colluito, et post appositionem hoc infuso colluito. Cnestri duas potiones in aquæ hemina coquito, et aquam excolato, ac infundito, oleo narcissino, aut anthino ammixto. Post hæc tres dies intermittito, deinde cum eo, quod cum aceto paratur, colluito, et ante cibum, mercurialem cum aliquantulo vino coquens edat velut brassicam, et succum sorbeat. Si vero permanserit, pharmaca bibenda dato, a quibus aqua de uteris purgatur. Cibis autem utatur panibus, et oleribus coctis, flaccidis. Marinis autem potius quam carnibus. Aut extremis partibus coctis, flaccidis, et laboret quamplurimum et ante, & post cibum, & quamminimum lavetur frigida, & a dulcibus, ac pinguibus omnis generis arceatur. Diebus autem purgationum intermediis, adiantum bibat jejuna in vino diluto. At morbus hic lethalis est, et
55 paucæ effugere possunt, si non in ventre conceperint. * In uterorum inflammatione menses obtorquentur, & quum jejuna est, vomit. Ubi vero comedit, dolor habet imum ventrem, & lumbos. Et totus venter modo durior, modo mollis fit, & non valde considet. Alvus magna fit, & non purgatur, & sibi prægnans

esse videtur, & patitur quæcumque prægnantes perpeti solent. Et si ventrem contigeris, levem comperies rumorem velut in utre, & quum partus tempus esse visum fuerit, uteri concidunt, & menses pauci, ac deteriores fiunt. Huic pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet, & purgatoria apponere. Purgata vero, sana evadit. * Si inflammatus fuerit uterus, vellicatur. Si vero quid 56
corruptum fuerit, ac vitiatum recruduerit, febris corripit acuta, & magna, & horror durus partes circa pudenda, & horribiliter afficitur, & mordetur, & concitatur, & si quis digito contingat, rursus pejus habet, & pungitur, & caput dolet, ac sinciput, & caligo adest, & sudor frontis. Extremæ partes perfrigerantur, ac tremunt, & sopor profundus aliquando occupat, & audire non potest. Neque reliquus sensus operatur, fastidium cibi est multum, & stomachus, & venter omnino non continent cibum, & vociferatur, & exilit, & pectinem dolet, & inguina, & lumbos, & occultos pudendi locos, & cito moriuntur. Si vero dolores ad extremam debilitatem deduxerint, spongiis calidis ex aqua, & oleo expressis foveto, & subdititia mollia apponito, medullam cervi, adipem anserinum, & ceram albam, & ovi luteum. Aut ceratum picatum cum resina subdito. Vino vero, aut lacte caprino purgato, aut volucris jusculo. Vinum autem ne bibat, & prisanæ succum sorbeat. * Ad dolorem uterorum medicamentum infusile. Si dolor solum fue- 57
rit vehemens, & violentus, caligo in uteris inest, & flatus non exit, sed isthic manet malum. Oportet igitur sic curare. Atriplicis sylvestris semen, & betas simul trita, ac tepefacta, in uteros infundito. Aliud dolores uterorum sedans. Vini suavissimi pari aqua temperati tres semicongios Atticos sumito, & fœniculi radices, ac seminis ejusdem trientem, & olei rosacei heminam dimidiam. Hæc in ollam novam immittito, & vinum superfundito, deinde foveto. Apponito autem & scillam, donec osculum molle factum fuerit, & ad rationem idoneum, ac apertum. Et quum in purgatione pustulæ circa osculum uteri exortæ fuerint, sic curato. Carnem bubulam cum butyro, aut adipe anserino, & aniso tritis illine, & ipsam carnem in pudendum inde.

SECTIO III.

* SI ignis facer habuerit uteros, intumescunt pedes, & mammæ, & corpus, 58
& dolor ipsam corripit, & recta cervice spiratio fit, & dolet laterum mollitudinem, & partes sub ventre, & pectora, & caput, & tremor occupat, & torpor manus, & inguina, & poplites tremunt. Quandoque vero & in poplitibus lividæ fiunt, & modico tempore melius habent ex hoc colore. Maxime vero mammæ attolluntur juxta gentilitatis cognationem. Attamen non valde dolet, & febris, ac rigor corripit, & facies rubicunda fit, & sitis fortis est, & hepar resiccatur. Hæc si prægnanti acciderint, moritur, & non poterit effugere. Si ignis facer in uteris fiat, tumores fiunt lividissimi a pedibus exorsi usque ad crura tota, & ad lumbos. Quanto vero tempus amplius progressum fuerit, etiam pectus percipit, & intumescit, & tota perfrigeratur, & febris habet magna, & rigor supervenit, & spiritus densus, & animi deliquium, & debilitas, & dolor totius corporis, & tristatur, & mente variatur. Et affectio ascendit ex inferno ventre ad lumbos, & ad dorsum, & præcordia, & pectora, & collum, & caput, & stomachum. & mortua esse videtur. Quum autem dolor solutus fuerit, torpor habet lumbos, & inguina, & crura, & in poplitibus livores fiunt, & modico tempore melius habere sibi videtur, deinde rursus affligitur, & corpus pustulis completur, & rubores conspicui, ac manifesti faciem occupant, & guttur siccum est, & lingua aspera. Hic morbus, si prægnantem invaserit, occidit; sin minus, medelam adhibere oportet, & lac asininum bibendum dare, ac purgare. Si vero sic non solvatur, ventrem mollibus frigefactoriis perfrigerare, & subdititiis non molestis, & levibus paulatim purgare; itemque vomere. Ad hoc commodum est sambuci folia sumere cocta cum origano, aut thymo, aut ruta. Si vero febris dimiserit, etiam vinum, ac cibos dulces dato. Verumtamen paucæ curantur. * Aqua 59
intercus si in uteris fiat, menses prodeunt arenosi, & aquosi, & non valde cruenti. Intumescit & uterus, & venæ, & propinquissimæ partes, & prægnans fit, deinde suffocatur, & mammæ fluunt, & imus venter durus est, ac intumescit, & omnis circum circa locus, & dolet, si quis ipsum attingat. Et febris, ac stridor dentium corripit, & dolor vehemens laterum mollitudinem, ac lumbos, & semen in somnis effundit, & pejus habet. Hanc calida lavare oportet, ac tepefacere, pharmacum autem bibendum dare, & cum debilibus fovere, & cyclamini obolos tres in linteo deliget, ac apponat. Et cupressi succum in aqua madefaciat, ac cantharidas eadem terat, & modico tempore apponat, & per multum temporis intervallum. Efficax est. Subdititium. Cuminum chemæ mensura, uva passa alba. Aliud. Urticæ semen, aut radix. Horum quodcumque voles, leviter apponito, ubi vero expurgaveris, colluatur, ita ut detrahas, & cum infuso pudenda colluas, & simul cum viro dormiat, & si fœtum ad partus tempus gestarit, tota expurgatur, & sana fit. * Alia 60

aqua

aqua intercus uterorum. Subcruentum quiddam fluit saniosum, & purgatur, &
mordet valde, & ulcerat pudenda velut muria, & circumsitas partes, & quocumque
destillarit, ulcerat, & color est morbi arcuati. De cætero vero purgatur copia vel-
ut in aliis fluxionibus. Morbus autem hic & debilior est, & aliquando lethalis fit,
si uteri egressi fuerint. Hanc curato velut eam, quæ a fluxu albo vexatur, & lac a-
sininum bibendum dato, & extenuato, & prædictis pharmacis curato. Eclegma.
Quod delingitur ad aquam intercutem. Si aqua ex uteris fluat, sulphur, & anse-
61 ris adipem delingat. * Si ventus in uteris fuerit, flatus exit, & strider, & tota in-
tumescit, & febris habet, & ardor, & ad hæc valde exilit præ dolore, & virum non
admittit, & valde ægre fert coitum, & erigi non potest, & velut onus grave ipsi in
uteris jacet, & caput dolet, & anxia est, & loqui non potest. Si vero dolor acces-
serit, clamat, & dolet omnia, & lumbos, & pubem, & sedem, et urina supprimi-
tur, et venter suffocatur, et mori cupit, et præcordia distenduntur, et stomachus
mordetur, et os amarum est, et vomit acida, et pura, ac meraca, et frequenter ru-
ctat, et melius habet. Sin minus, intumescit, et si attigeris, renititur, et dolet.
Proinde uterum cum aqua mulsa, et aceto mulso, ac oleo colluere oportet. Et cu-
minum, aut anisum tritum sumere, et lini folia terere, et volucrinum adipem cum ovis
in aqua infundere. Subdititiis vero, ac potionibus utere, quæ ego describam.
Desideat autem in oleo calido, et aromata in ipsum immittito, junci odorati flo-
rem. Aut in aqua lauri, aut marina desideat. Optimum autem est mollibus infusis
ventrem purgare, aut glandem apponere, quemadmodum puero venter solvitur, la-
nam illotam cum melle. Si vero antiquior fuerit, cepam in oleum, aut mel tinctam ap-
ponito. Aut taurinum fel, aut nitrum cum melle. Aut mali punici acidi nucleum cum
62 melle, et hordeacea farina. * Si mola ipsi innascitur a crassa genitura intus reten-
ta, thymbram tritam in aceto, et aqua, liquidam bibendam præbeto. Aut hyo-
scyami semen tritum, et cum muria, ac silphii succo, et aceto colluito. Aut si opus fue-
rit cum aqua. Optimum vero est aquam mulsam infundere cum aqua lentium, aut
ervi, aut floris violæ. Si vero purgata fuerit a talibus, quæ sunt velut igne ambu-
sta, myrtum coquito, ac perluito, et myrrham, ac netopum cum lana apponito. Si
ventus in uteris fuerit, ac momorderit, et qua transit, colorem facit, et præ ar-
dore intumescit, et dolet, et virum aversatur, et coitum valde ægre fert, et tenditur,
ac intumescit pecten, et erigi non potest, nec dirigi. Quum sic inveneris, scito,
quod ventus, et genitura in uteris est, et propterea nunc ægrotet. Accipe itaque
mel, ceram, lini folia trita, et adipem volucrinum, et hæc in vino odorato tepefa-
cta per clysterem in uteros infunde. Apponat autem folia lini. Aut semen lini teri-
to, et in lanam involvito, et ad os uteri apponito; sin minus, efficaciore utere.
Irinum, et crocum, et lini folia, et adipem volucrinum terito, et lacte muliebri di-
luta, rasura de tenuibus linteolis derasa excipito, ac illigato, et ad uteri osculum ap-
ponito. Et si pinguitudo carnosior enascatur, quod consumat, indito, et mediocri-
63 ter attenuato. Quæ enim valde attenuantur, raræ fiunt, et abortiunt. * Si vero ge-
nituram non suscipit uterus, sed dimittit, et calorem in se ipso non habet, instrumen-
tum parare oportet, cui insidens vaporem intra uterum recipiat, ita ut vestes cir-
cumcirca ponantur. Suffire autem oportet casiam, cinamomum, myrrham, singulis pari
portione vino liræo, sive sapa subactis, et super prunas conjectis. Modice vero la-
vetur, et modice cibum sumat, Opitulatur et subdititium hujusmodi. Myrrham mol-
lem cum melle efformato. Sit autem oblonga velut glans, et sæpe hæc facito, virium
respectu habito. Prosunt et pelecini in frumento nascentes, cum myrrha triti. Mel
quoque coquito, et cum tædis agitatum permisceto, et fabæ Ægyptiæ magnitudi-
nem apponito, fel item taurinum, et rhoem rubrum pari portione. Conyza herba
est similis apio crispo, nascitur autem prope mare in locis arenosis, odor vero ejus
ægre tolerari potest. Hanc cum melle, et vino apponito. Aut bulbion, conspicitur
autem in tritico, maxime Ægyptio, acre simile cumino Æthiopico; hoc et allium,
64 et nitrum simul apponito. Verum antea lavetur. * Quum mulier caput dolet, et
sinciput, ac collum, et vertigo præ oculis obversatur, et timet, et tristis fuerit, et
urinæ nigræ, et similia etiam per uterum prodeunt, et anxietas, ac mœror ipsam te-
nuerit, atra bilis in uteris inest. Curetur autem sic. Cucumeris sylvestris anniculi
internam partem, fel tauri, florem æris cum bacchare terito, et subdititia formato, et
pharmacum bibendum dato, ac lavato. Quum vero mulier uteros mordetur, et
dolet, lancinaturque, et bilem flavam mingit, et uterus hiarit, et oculi fuerint vel-
ut morbo regio affectorum, scito, quod bilis in uteris est. Quapropter optimum
est expurgare totum corpus, et ipsos uteros subdititiis, quæ bilem educunt. Quum
vero perfrigeratur uterus, et onus insitum esse videtur, et color non est clarus,
et compactus est uterus. Quum sic habuerit, purgare oportet cum eo, quod pitui-
65 tam ducit, et attenuare, ac frequenter vomere. * Quum mulieri male oleverit ex
ore, et gingivæ nigræ fuerint, ac pravæ, caput leporis, et mures tres seorsim exu-
re, et ex duobus muribus ventrem exime, hepar autem, et rhenes non, et in pila la-
pidea marmor, aut lapidem album tere, ac cribra, deinde singulorum pares por-
tiones miscere, ac dentes confricare oportet, et locos in ore, et postea lana succi-
dissima fricet, et cum aqua colluat. Tingat autem lanam succidam in melle, et con-

fricet

fricet dentes, ac gingivas, & internas, ac externas partes. Terat item anisum, &
anethi semen, & myrrham pondere duorum obolorum, atque hæc in vini albi me-
raci hemina dimidia diluat, & cum his os colluas, & multo tempore in ore con-
tineat. Hoc autem frequenter faciat, & jejuna gargarisset, & post cibum. Optimum
vero est modico cibo uti, & optima quoque ingerere oportet. Hoc pharmacum
dentes purgat, & bene olentes facit. Vocatur autem Indicum medicamentum.
* Quum mulieri mamma aspera facta fuerit, stœbes, aut rubi fructum cum a- 66
qua, & oleo coquito, & cataplasmate facto mammas integito, & betæ folia su-
perponito. Deinde ex linteo velut pileum consuito, & magnitudine ut mam-
mam capiat, atque sic mammam indito. Si vero suppuretur, secato, & ex lana suc-
cida linamentum, sive penicillum immittito, & eadem superponito. Postea vero
ex lenticula cocta cum polenta permixta, cataplasma adhibeto. Si in puden-
do mulieris, aut intestino recto ascarides nascantur, viticis semen, aut folia cum fel-
lis bubuli obolo permiscentur, & oleo cedrino subiguntur, & lana succida mol-
lissima excipiuntur. Induuntur autem tertio quoque die per noctem, ac diem. Postridie
vero ubi amovit, calida lavetur, & allium coctum, ac crudum edat, & ascarides
exeunt, ac moriuntur. Muria vero etiam colluere oportet, * Ad faciem ornan- 67
dam. Hepar tauri terito cum oleo, illinito autem cum vino meraco. Fel autem fur-
fures exterit. Sed & ptisanæ succus similiter illustrat, & ovorum candidum, & fa-
rina lupinorum, & ervi, cum ficis in cataplasmate adhibita. Et brassicæ radix, ac
semen. Hæc etiam lentigines tollunt. Itemque alcyonionum. Et si pulvis faciem læ-
serit, ceratum liquidum ex rosaceo præparatum sublinito, & aquam frigidam affun-
dito. Et rugas levigat hoc. In pila lapidea plumbaginem terito, & menstrua ex situ
aqua affusa pastillos formato, qui ubi resiccati fuerint, oleo dilutos rugosæ fa-
ciei illinito. At si capilli defluant, ladanum cum rosaceo, aut anthino unguento te-
rito, & cum vino illinat. Aut terram cimoliam cum vino, aut rosaceo, aut ompha-
cino, aut acacia. Si vero calva facta fuerit, cuminum impone, aut stercus colum-
binum, aut raphanum tritum. Aut cum cepa confricet, aut cum beta, aut urtica.
* Cæterum solares appellatas maculas tollit ervi decoctum, betæ succus, ovo- 68
rum candidum, ptisana, cucumeris sylvestris radix sicca cum vini fece trita, ac
illita. Aut fici folia adhibita. Item sesamo trito fricari, aut amygdalis amaris; & ur-
ticæ semen, & allii cortex superligatus, & lepidium. Impetigines omnes extra-
hit acetum, manna thuris, pumex, sulphur cum aceto, nasturtium sylve-
stre ustum, & in cinerem redactum, viperæ exuvium, rumicis sylvestris radix.
Teratur autem cum aceto vinoso. Si vero pustulæ emergant, etiam spuma argen-
ti utere. * Potio ad fluxum rubrum commoda. Cornu cervi ustum ad duplum 69
crudæ hordeaceæ farinæ ammisceto, atque hæc in vinum pramnium inspersa bibat,
& sistitur. Alia. Adianti radicem tritam, & cicer torrefactum, & lentium fa-
rinam ex melle bibat, aut uelut potum exhibeto. Aut farinæ tritici recentis ace-
tabulum, gummi albi dimidiam, mannæ thuris tertiam partem, & junci odora-
ri parum. Aut de pinu, vel cupresso aqua dilue, & bibendum præbe. Bibat autem
in die. Aut cornu cervi comburito, ac terito, & crudam hordeaceam farinam
cum cedri baccis quinque, & vinum austerum nigrum cum tædis ammisceto. Aut
mali punici dulcis assati succum cum vino nigro bibat. Aut cupressi baccas tres,
aut quatuor, & myrti baccas nigras, & simul, & ipsas per se ipsas, ad robur corpo-
ris mulieris respectu habito. Cum vino vero potio fiat. Aut castorii obolum in
vino nigro austero terat, ac bibat. * Potio ad fluxum, & omnes morbos, qui 70
ab uteri fiunt. Pæoniæ semen, & radices, cuminum Æthiopicum, & melan-
thium in vino albo exhibeto. Aut ferulæ rasæ acetabulum, & porri succum in vi-
no albo diluto. Hoc etiam ex naribus manantem sanguinem sistit. Aut malum puni-
cum in vino nigro coquito, ac decorticato, & interna in vino nigro terito, & cum
polentæ farina exhibeto. Aut linum, vel erysimum tostum, & oleæ folia viridis, &
radicem nigram aspalathi, & peplum plenum, hæc trita in eodem vino diluto bibenda
dato. Aut coagulum asininum, & mali punici dulcis radicem, & gallam, omnia æquis
portionibus, & mali punici dulcis succum cum vino bibat. Aut rumicis semen cum
gallæ parte externa circumrasa. Hæc simul terito, & postea cyceonem facito, ac ex-
hibeto. Si sanguis largus ex uteris fluit, viticis folia cum vino nigro dato. Acer-
ba item omnia fluxum sistunt, vino nigro ammixto. * Ad fluxum, & dolorem. 71
Canchryos radicem in vino nigro bibat. Si vero amplior fuerit, terebinthi fru-
ctus tritus prodest. Oportet autem vino, & aqua diluere, ac bibere. Si fluxus
fiat, cancros fluviatiles in vino suffocato, & de tali vino cum aqua bibendum dato.
Si vero adhuc feratur fluxus, promalon, sive myricam torreto, & tritam in vino
dato. Aut porri succum. Si vero multus defertur fluxus, muli stereos comburito,
terito, & cum vino dato. Si autem diuturnus fiat fluxus, spongia combusta auxilia-
tur. Terenda est autem spongia, & cum vino odorato exhibenda. Cataplasma ad
fluxus. Allium, & portulacam, & apium, & loti, ac cedri ramenta trita simul mi-
sceto, & cum aqua mulsa diluito, & cataplasma facito. Aut rubi, & rhamni, & o-
leæ folia trita simul misceto, & in aqua mulsa diluito, & cum polenta in cata-
plasmate adhibeto. Aut sambuci, & myrti folia in cataplasmate adhibeto. Aut loti

tamen-

72 ramenta, & mori folia, ac rosæ folia, cum uva passa ad cataplasma redigito. * Fo-
menta ad fluxus. Loliaceam farinam torrefactam in polea meraciore coquito,
& linteo illitam pro fomento adhibeto. Aut lentes torrefactas, ac decorticatas in
crassiorem instar aliceæ farinæ redigito, & in aqua coquito, ac similiter adhibeto.
Aut ervum eodem modo. Commoda est & salvia. Aut paleas hordei in salviæ, & hy-
perici decocto coquito, & imponito. Aut loti ramenta, & cupressi, in uvæ passæ
cremore cocta, linteo inducito, ac pro fomento adhibeto. Aut oleæ folia, aut he-
deræ, aut myrti in aqua coquito, & cum his etiam hordei paleas coquito. Aut fur-
fures triticos in aromatum aqua coquito. Aut furfures triticeos in uvæ passæ
cremore coquito. Aut violæ albæ semen, vel radices coquito, & ad aquam deco-
cti furfures triticeos injicito, ac foveto. Aut cum eo decocto furfures triticeos
subigat, & panem faciat, eoque calido lanæ involuto foveatur. Aut in serpilli deco-
ctum furfures triticeos injicito, & eodem modo foveto. Sed & fomentum adhiben-
dum est cum spongiis calidis, & cum mollibus lanis, si dolore vexetur, & cum vasis
73 testaceis aqua infusa, & cum vesicis oleo calido plenis. * Collutiones ad fluxus.
Myrti folia, & lauri, & hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito.
Sambuci, & lentisci folia in aqua coquito, & cum excolata leviter tepida col-
luito. Aut œnanthen, & cyperum, & uvas passas in aqua mulsa coquito, ac col-
luito. Aut cum fœnograeci aqua, aut rubi decocto, aut oleæ viridis, aut cupres-
si, aut serpilli, aut mali punicæ, aut radicis violæ albæ, aut lentisci decocto leviter
tepido colluito. Aut medicamentum ex butyro, & resina, & adipe anserino infun-
74 dito. Aut id, quod ex medulla, & adipe suillo præparatur. * Suffitus ad flu-
xus. Hordeum tostum prunis inspersum suffito. Aut cervi cornu cum olivis im-
maturis. Aut rhoem rubrum, & polentam torrefactam cum oleo, & vino duplo.
Aut paleas hordei, & stercus bubulum similiter. Aut loti ramenta, aut rhoem, aut
cupressum siccam cum vino nigro austero suffito. Aut galbanum, aut mannam
thuris, aut resinam vino subactam. Aut capræ cornu, & gallam, & sistetur flu-
xus. Alii suffitus. Effodere oportet scrobem, & vinaceorum uvæ duarum choe-
nicum Atticarum mensuram torrefacere, & de cinere in scrobem mittere, & vinum
odoratum irrorare. Mulier autem circuminsidens, ac se ipsam contegens, ac convolvens,
suffitum admittet. Aut sordes pilorum circa sedem capræ siccas tundito, & torre-
to, atque cum hordeo fracto, & oleo subactas suffito prunis inspersas. Aut hordei pa-
leas iisdem prunis injicito. Aut cupressi ramenta unguento subacta suffito. Aut cicu-
tam, aut myrrham, aut thus, unguento affuso suffito. Aut bitumen, & hordei pa-
leas similiter. Aut cupressi radicem rosaceo oleo perfusam suffito. Aut ad cala-
mum, juncum odoratum, cyperum, apii semen, anisum, oleo rosaceo affuso suffi-
to. Similiter autem & resinam prunis injicito. Et cinamomum, & myrrham cum ru-
bi foliis, aut rosarum foliis, aut menta, addito modico croco, & styrace. Hæc omnia
simul terito, ac suffito, oboli Attici pondere, in cinere sarmentorum vitis, aut in ster-
core bubulo instar acetabuli formato. Sit autem ignis ex sarmentis vitis. Mulierem
vero imponito prius, ut ne odorem percipiat. Nam si odorem senserit, melius est
75 non suffire. * Subditicia ad rubrum fluxum. Myrrha, & bulbion cum melle tri-
tum, optimum præstant subdititium. Aut rosæ in aqua coctæ, quas sane cum rosa-
ceo unguento tritas, ac lanæ involutas apponito. Aut loti florem in aqua coqui-
to, & deinde cum rosaceo unguento terito, & in lana ad uteri os adhibeto. Aut cy-
perum, & irim, & anisum, singula pari portione, cum rosaceo unguento trita, intro
in uteri osculum detrudito. Aut myrti nigræ folia in vino albo terito, & pini corti-
cem ammisceto, & similiter facito. Aut cupressi fructum, & thus, pari portione
simul ambo in unguento terito, & apponito. Si reficcare fluxum opus fuerit, ca-
laminetham in vino nigro coquito, & linteo involutam apponito. Aut hyoscyami
folia, & cicutam simul coquito. Similiter porrum, & malvam, & ceram, ac anseris a-
dipem ammisceto. Deinde tepida ad pudenda subdito. Aut vinum meracum cum
resina, & malicorio cocto terito, ac similiter apponito. Aut cnicum cum vino tri-
tum subdito. Aut loti ramenta similiter. Aut lentisci folia. Aut rhoem melle cocto
ammixto apponito. Si vero non cesset, susinum, aut blitum herbam, quæ velut lin-
76 gua est, in lana ad subdititium efformato. * Ad fluxum aquæ subdititium, & infu-
sile. Si mulieri aqua fluat ex pudendis, resinam siccam, & myricæ folia, et lini se-
men in vino terito, et volucrum adipem ammisceto, et per clysterem in puden-
da infundito. Aut farinæ purissimæ chemam, sive conchæ testam caviorem,
aut amylum in lana ad uteri stomachum apponat. Aliud similiter infusile.
Quum aqua ex pudendo fluxerit, myricæ folia, et thus, et resinam cum anseri-
no adipe terito, et per clysterem in pudenda infundito. Si pecten præ fluxu aquo-
so doleat, viticis semen cum melle terito, et in cataplasmate pectini probe adhi-
beto. Si fluxus sanguinolentus, aut albus, aut qualiscumque fuerit, sulphur, et
mandragoram in vino meraco terito, et lana excepta, apponito. Et supina dor-
miat, et immota maneat. Aut malicorium siccum in vino prannio terito, ac bibendum
77 dato. * Ad fluxum album potus. Hederæ albæ semen, et pini corticem in vino
austero exhibeto. Aut cornu cervi usti partem unam, crudæ hordeaceæ farinæ par-
tes duas, et cedri baccas quinque aqua terat, ac bibat. Quum ab uteris stran-
gulatur,

gulatur, castorium, et conyzam in vino, et seorsim, et simul utramque bibat. Aut bi-
tuminis obolos tres. Aut phocæ adipis, quantum duobus digitis apprehendi po-
test. Aut radicis pæoniæ dimidiam potionem in vino odorato bibendam dato.
Quum vero uteri suffocarint, et simul tussierit, sandaraches obolum, et sulphu-
ris vini tantumdem, et amygdalas amaras depurgatas tres, aut quatuor misceto,
et in vino odorato exhibeto. Si vero adhæserint uteri, hordeum terito, et una cum
paleis, et cornu cervi, oleo subigito, et suffito. Quum autem sursum ascenderint, et
cor, ac stomachus prematur, et subsliterint, myrrham, aut resinam, aut netopum, aut
castorium, aut silphii succum bibendum dato. * Quum uterus strangularit, spiritus au- 78
tem acervatim sursus commotus fuerit, et gravitas incubuerit, et mens perculsa
fuerit, et loqui non potuerit, et perfrigeratio adest, ac spiritus offendens, et ocu-
li obscurantur, caput quamcitissime radito, et per fasciam supra umbilicum, si opus fue-
rit, deligatam detrudito. Dato antem castorium, et conyzam, et rutæ aquam, cuminum Æ-
thiopicum, raphani semen, sulphur, myrrham. Ad nares graveolentia ad uteros bene
olentia adhibeto. Si vero sustinuerit, etiam grani cnidii internam partem, albam illam,
melle subactam, ac mixtam, naribus illinito. Aut schinum scillæ speciem, quæ mordeat.
Quum autem dolor habuerit, ac suffocatur, malvæ radicem, aut acetum mulsum, aut fœ-
niculi corticem, aut crethmum in aqua bibendum dato. Optimum vero est eructare, et
sedentem collocare, et sternutationem facere, aut veratrum naribus admovere. * Si 79
vero sub septo transverso, ac præcordiis uteri sedere videantur, derepente voce desti-
tuitur, et præcordia dura fiunt, et strangulatur, et dentes confert, et vocata non
audit. Oportet igitur sub nares suffiri lanam accensam, bitumen in ignem conjectum,
et castorium, et sulphur, et picem. Inguina vero, et femora unguento odoratissimo
intus inungere. Aut stellas marinas nigras, et brassicam vino odorato misceat, ac
bibat. Aut myrrhæ obolos tres, coriandri parum, resinam, pæoniæ radicem, cuminum
Æthiopicum, hæc in vino albo, et aqua trita, aut cum aqua mulsa diluta, leviter te-
pida bibat. Auxiliatur et peucedanum, aristolochia, cepæ lachryma, panaces in vi-
no, aut aqua leviter tepida datum. Uteros ad locum suum reducit crotonis radix
pota, aut cuminum Æthiopicum, aut apium, aut fœniculi, et anisi semen, aut piper,
aut myrrha, et papaveris succus potus. * Si cor strangulatur, ab utero reprimi- 80
tur, et spiritus habet, et anhelatio. Viticis, et pæoniæ semen in vino bibere opor-
tet. Aut abrotonum, et panaces, et hammoniacum. Aut rutam, aut somnificum pa-
paveris succum. Rursus igitur, si similiter habet, melanthium terito, et melle subigi-
to, et velut glandulam efformato, ac pennæ circumdato, et apponito. Aut phili-
stion similiter subdito. Aut telephium, aut anemones folia trita, in linteum indito,
et modica myrrha ammixta apponito. Si in lumbos uteri incubuerint, suffoca-
tio vero caput non contigerit, polypos coctos edat, et vinum nigrum odora-
tum meracum quamplurimum bibat. Quum vero velut ad viscera conversi stran-
gularint, vinum cedrinum, et vinum Æthiopicum bibat, et calida lavetur, et o-
doratis fomentis utatur. * Si vento inflati fuerint uteri, aromata omnia in un- 81
guentum immittuntur, et laurus, et myrtus, et salvia, et cedri, ac cupressi ramenta.
Hæc contundito, et trita cribrato, et in vinum odoratum inspergito, et oleum ro-
saceum superfundito. Quum vero transmoti uteri presserint, hordeum una cum
paleis, et myricam, et cervi cornu vino subigito, ac suffito. Quum assistentes
strangularint, funiculum lucernarium accendito, et præ naribus extinguito, quo fu-
ligo, et nidor ipsas ingrediantur, et picem, et castorium, et peucedanum, et myrrham
unguento irino diluito, et subacta apponat. Bibat autem resinam oleo dilutam.
Si valde strangularint, aut testudinis juxta mare natæ obolos tres in vini
albi hemina, vel cyathis tribus, tritos, bibendos dato. Aut cedro in lucernam
infuso, lucernam accendito, et ubi extincta fuerit, ad nares adhibeto. Aut cœ-
num fœtidissimum similiter. Aut lanam incensam sub nares mulieris suffito.
Aut bituminis parum tritum in vino albo bibat. Aut erysimi conchæ testam, &
castorium in vino albo bibenda dato, & lavato. Si vero etiam tussiat, sandarachæ
obolum, sulphuris vini obolos duos, amygdalas amaras depurgatas tres, aut qua-
tuor, & castorii obolum cum vino odorato misceto, & bibenda dato. * Si vero 82
strangularint uteri, & strangulatio cor contigerit, & os conclusum fuerit, ace-
tum calidum sorbendum dato, & os paxillo, aut radio aperito, & vinum inodorum
similiter exhibeto, & cum aceto mulso. Si vero valde strangularint, & voce
destituta fuerit, cepam in vino tepido tritam, in nares instillato, & excitato. Si
vero usque ad hepar ascenderint, & suffocatur, voce destituitur, & nihil videt, &
dentes conserit, & dura fit, & nihil sentit, & frequenter respirat, & non audit. Hanc
sub præcordiis manibus comprehensam frequenter inungito. Et dentibus cum
paxillo diductis, vinum meracum tepidum infundito, si nihil prohibuerit. Et ple-
rumque statim melius habet. Si ad inguina incumbant, ac innitantur, caprini ster-
coris pilulas, & leporis pilos, phocæ adipe subigito, ac suffito. Aut hederæ fru-
ctum, aut folia, aut corticem siccato, & quercus folia, ac resinam ammisceto, oleo-
que subigito, ac suffito. Aut coaguli phocæ pellem conterito, & spongiam, ac muscum
cum phocæ adipe ammisceto, ac suffito. Aut stercoris caprini pilulas, & phocæ
pulmonem, ac cedri ramenta suffito. Sed & bubulum stercus suffito. Aut cor-
nuum

nuum bovis ramenta, & bitumen. Aut spinæ Ægyptiæ fructum, & cedri ramenta, & myrti folia sicca. Hæc molli unguento subacta suffito. Multa vero aromata in unguentum injicito. Aut vinacea tusa trita, & cedri baccas, & resinam pineam,
83 simul mixta, & passo cocto subacta suffito. * Fomenta, a quibus discedunt. Stercus bubulum contusum, aceti dimidia mensura, & decocti ervi ex aqua marina, aut dulci similiter dimidia adjecta, pro fomento adhibeto. foveto autem leviter, & lenticulæ decoctum bibendum dato, ac revomendum. Et farinam sorbendam, & insuper vinum. Postridie vero granum cnidium dato. Sed & quod urinam ciet. Ciceris partes duas tritas, uvæ passæ optimæ tertiam partem, affuso aquæ congio coquito, deinde excolatam aquam per noctem sub dio exponito, & postridie bibendam dato, & de cætero salviam, & lini semen, & polentam bis per diem in vini diluti heminis quatuor dato: Aut olei heminas dimidias tres, foliorum sambuci manus plenæ mensuram, hæc coquito, & cum calidis foveto, aut testis calidis immissis fomentum facito, muliere in sella collocata, & vestimentis cooperta. Aut sambuci folia cum myrto coquito, & in excolata aqua paleas hordei coquito, & fomentum facito, si calorem sufferre poterit. Aut acetum, oleum, mel, aquam. Hæc permixta, ac valde fervesacta, in vesicam infundito. Aut pini corticem, & rhois folia in aquam injicito, & fortiter coquito, & in excolatam aquam etiam hordei paleas immittito, ac coquito, & affuso oleo foveto. Aut loti, & cupressi ramenta, aqua, & oleo affuso, probe coquito, ac foveto. Aut cum aromatis unguentum infundito, & gallam injicito, & rhamni corticem, & polentam triticeam cum aqua. Si vero uteri extra prominuerint, & dependent velut scrotum; myrti baccas, loti ramenta, rubi, & oleæ folia simul coquito, & leviter tepide foveto. Aut cum vino una cum illis, & cum graveolentibus similiter. Externas autem partes cum ovi candido oblinito. Quum vero perfrigerantur, & lividæ factæ fuerint, eum
84 aqua calida. * Mollitoria uteri. Adipem ovillum, ovorum vitellum, mel, oleum rosaceum sumito, & cum his farinam subigito, & ad lentum ignem tepefacito, & quod destillat lana exceptum emollito, ac apponito. Aut adipem ovillum aromatis conditum, & nitrum rubrum, anseris adipem, & oleum rosaceum colliquata, & lana excepta apponat. Aut anseris adipem, ovillum adipem, ceram albam, netopum, rosaceum oleum. Hæc quamoptime permisceto, & tenuibus linteis excipito, & statim, ubi lota est, apponat tepida osculo uterorum. Aut cervi medullam, & anseris adipem in rosaceo oleo liquefaciat, & molli lana excepta subdat. Mollia subdititia, quæ aquam ducunt, & mucos, & pelliculas, & non exulcerant. Myrrham quamoptimam, & salis granum, & picem aromatis imbutam terito, & apponito. Aliud. Grana cnidia decorticata triginta, Indicum, quod Persæ piper vocant, & in hoc inest rotundum, quod appellant myrtidanum, cum lacte muliebri simul terito, & melle diluito. Deinde lana molli, ac pura excepta, & pennæ obvoluta subdito, & per diem sinito. Si vero fortius facere voles, modicum myrrhæ ammisceto, tertiam videlicet
85 partem, sive trientem, & lanam mollem puram semisuccidam. * Ex uteris educunt, & osculum molliunt narcissus, cuminum, myrrha, thus, absinthium, ciperis. Hæc ipsa per se ipsa, & cum oleo rosaceo, aut albo, aut Ægyptio. Apponantur autem, ubi lota est. Aliud, quod saniem cruentam educere potest. Cum tædis misceto myrrham, salem, fel taurinum, cuminum, mel, & in lana subdito. Aut cumini folia similiter in vino trita. Aut silphii succum ad ficum ammisceto, & glandulam inde factam subdito. Idem facit & mori radix cum melle, & postea rosaceo illinito. Efficax est & allii caput integrum, & nitrum rubrum, & ficus pinguis, pari portione; misceto autem & gallam parvam, & glandem facito, eamque liquore aliquo tinctam subdito. Et postea lota, cervi adipem in lana subditum habeat. Aliud, quod cruenta omnia magis prioribus ducere potest, & mollire. Piper, elaterium, & lac muliebre misceto, & cum his terito etiam mel, & oleum album, & cervi adipem, & linteo excepta subdat. Vehementer vero ducit omnigena hoc, fici pingue, elaterii potiones duas, nitrum rubrum, quantum elaterii, mellis parum, cum linteo, aut cum lana glandem facito. Aliud. Netopum, fel tauri, nitrum, cyclaminum, gallam cum melle terat. Postea vero lota, adipem cervi subditum habeat. Aut pulegium, & fel tauri tritum pennæ obducat, & in oleum Ægyptium tinctum subdat. Aut cyclaminum magnitudine tali cum æris flore. Aut anemones caput cum farina tritum pennæ obducito, & in oleo albo tingito. Aliud, quod omnia ducit. Cucumeris sylvestris oblongi internam partem, exempto semine, cum lacte terito, & myrrham puram una cum ipsis, adjectoque modico melle, & oleo Ægyptio, molli lana excipito. Aut cucumeris sylvestris internam partem siccato, & melle affuso terito, ac glandem formato. Postquam autem lota fuerit, adipem subdat. Aut elaterii potiones tres cum aqua.
86 * Mollitoria. Ovi candidum, farinam, mel, ceram albam, hæc simul tepefacito, & quod destillat, lana exceptum apponito. Aut adipem anseris, ceram albam, resinam, unguentum rosaceum, cervi medullam liquefacito. Aut ovillum, vel caprinum adipem, ovi candidum, unguentum rosaceum. Ex his aut glandem facito, aut lana excipito. Fomenta, per quæ uteri purgantur, si duri fuerint. Vinum suavissimum pari aqua temperare oportet, trium semicongiorum Atticorum mensura, & fœniculi radices, ac seminis ejusdem quadrantem, & olei rosacei heminam dimidiam in ollam mittere, cujus operculum foramen habet, & vinum superfundere, & arundine indita fomentum facere,

& postca

& postea scillam apponere. * Si dolores repentini irruerint, & animi deliquia assue- 87
rint, rosarum folia, cinamomum, myrrham puram, netopum, papaveris succum, hæc in pastillos drachmales efformato, & super frusto amphoræ candenti ponito, & pro suffimento utitor. Aut styracis modicum in oleum mittito, ac utitor velut priore. Omnia, quæ in unguenta injiciuntur, tundito, ac cribrato, & super stercus bubulum mittito, itemque styracem, & netopum, rosaceum oleum quamoptimum, & Ægyptium album affundito, & post purgationes suffito. Aut lauri, & myrti folia tundito, & cyperi fructum cum unguento albo Ægyptio subigito, addito etiam netopo, & super stercore bubulo suffito. Auxiliatur & manna thuris, & cupressi ramenta, & cyperi radix tusa. Sed & juncum odoratum aromaticum, & cardamomum & iridem tundito, ac cribrato; atque hæc omnia misceto, et rosaceum oleum, ac netopum ipsis affundito, et utitor in crassiore tritici farina. Aut resinam in recens formato fictili suffito, castorio, aut aliquo ex aromatis adjecto. Caput vero oleo rosaceo tingito, in aures autem myrteum, aut melinum oleum infundito. Et cicer album, et uvas passas coquito, ac decoctum bibendum dato, et in aqua calida desideat. Et olivas albas, priusquam oleum remittunt, lancinato, ac siccato, et in vino odorato terito, et acetabulum Atticum præbeto. Aut cantharidum ventres, aut adiantum, et nitrum rubrum Ægyptium, et ferulæ radicem, et apii semen tritum, hæc exhibeto. * Si vero urinæ stillicidium corripiat, in aqua desideat, et vinum dul- 88
ce bibat. Si maxime strangulatur in uterorum dolore, vinum suavissimum pari aqua temperatum, trium semicongiorum Atticorum mensura, et fœniculi radices, et seminis ejusdem trientem, et olei rosacei heminam dimidiam. Hæc in novam ollam mittito, et vino superfuso foveto. Et scillam apponat, donec osculum molle, et amplum esse dixerit, et si exulceratum fuerit, ac pustulæ ubique in ipsis fuerint, præstat adipe anserino cum thure curare. Ad uterorum dolorem, Peucedanum, aristolochiam, panaces, hæc simul in vino dulci misceto, et tepefacta bibenda dato. Et peplium album sorbeat, et urticæ semen. Aliud fomentum, sive suffimentum. Si dolor habuerit, malicorium punici dulcis, loti ramenta, oleæ folia sicca tusa. Hæc cum oleo subigere oportet, et super ignitum stercus bubulum mittere. Aut galbanum, myrrham, thus, oleum album Ægyptium, super vitis sarmenta. Aliud fomentum fortius ex bitumine. Bitumen, radicem xanthii, pilos leporis, rutam, coriandrum siccum, hæc omnia terito, et formatas inde placentulas, sive pastillos suffito. Aut ad picem, et sandaracham tusam tritam, cupressi ramenta ammisceto, et unguento affuso placentulas formato, et in ignem missas suffito. Aut cornu capræ in ramenta confectum oleo subigito, et in ignem missum suffito. Aut effosa scrobe, vinacea uvæ torreto, et cinerem in scrobem mittito, et vino odorato insperso, mulieri circuminsidenti fomentum facito. Sint autem vinaceorum chœnices duæ, atque hæc ipsa quammaxime sicca. * Si vero uterus doleat usque ad vesicam, porri se- 89
men cum aqua tritum bibat. Aut cyclamini radicem in vino albo jejunæ bibendam dato, et calida lavetur, et subcalidam jejuna bibat, et tepefactoria apponat. Aut allii caput integrum, et nitrum tostum, et cuminum trita, ac melle subacta apponito, et calida lavetur, et subcalidam bibat. Ad omnem uterorum morbum curandum. Lini scissi una cum stipula pugillum tenuiter tusum, in vino albo quamsuavissimo per noctem madefacito, deinde excolatum in ollula tepefacito, et in eo lanam mollissimam tinctam apponito, et vicissim priore detracta aliam subdito. Opitulatur autem et crocus, et myrrha, et ponticæ nuces, alba, et pura lana excepta, et cum adipe anserino, ac unguento irino apposita. Si dolor vexarit ex subdititiis purgatam, myrrhæ acetabulum, thuris tantumdem, melanthium, cyperum, seseli, anisum, apii sciben, netopum, mel, resinam, adipem anserinum, ovi candidum, unguentum Ægyptium, singula paribus portionibus in vino albo dulci, duarum heminarum mensura terito, et tepidis infusis colluito. Si dolor vehemens habuerit, cantharides, cyperus, calamus, juncus odoratus, et iris prosunt. Hæc in vino nigro coquito, ac utitor. * Alia collutio. Si dolor, et urinæ 90
stillicidium vexarit, porri succum, sambuci fructum, seseli, anisum, thus, myrrham, vinum, in succum redigito, misceto, ac infundito. Aut myrrhæ acetabulum, thuris tantumdem, melanthii, et cyperi tantumdem, seseli, anisum, apii semen, netopum, mel, resinam, anseris adipem, ovi candidum, unguentum Ægyptium, singula paribus portionibus in vino albo dulci diluito, ac infundito. Aut mercurialis aquam decoctam cum myrrha, thure, netopo. Aut salviam, et hypericum in aqua coquito, ac infundito. Aut apii semen, anisum, melanthium, seseli, myrrham, casiæ fructum in vino coquito, ac colluito. Alia collutio. Si dolor fuerit vehemens post purgationem, sambuci fructum, et lauri baccas in vino nigro coquito, ac colluito. Aut sambucum in aqua coquito, et aquam excolato, et vino dulci affuso colluito. Si post collutionem infusam dolor oboriatur, aromata, quæ in unguenta injiciuntur, coquito, et de aqua duas heminas excolato, misceto autem adipem anseris, et oleum rosaceum, et tepida infundito. Amplius autem infusum nulli, ut semel dicam, competit quam duarum heminarum. Aut mercurialem in aqua coquito, et ad succum, myrrham ammisceto, aut thus, et netopum pari mensura, et tepidum infundito. Si vero uteros doleat, cyclamini radicem in vino albo jejunæ bibendam dato. Et calida la-

vetur,

91 vetur, et subcalidam bibat. * Si ex fervido, et superficiario ulcere pudenda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino coctis colluat, & melilotum apponat. Et mali punici dulcis putamina in vino coquito, & myrrham, ac resinam simul mixta vino diluito, & intinctum in his linteum subdito. Et si urinæ stillicidium corripiat, fomentum adhibeto, & pectinem illinito. Desideat autem in decocto rosarum, aut rubi, aut myrti, aut oleæ, aut pampinorum vitis, aut juniperorum baccarum, aut salviæ. Si ventus in utero obortus fuerit, & dolor vehemens, & flatus non exit, cuminum apponat. Et salviam, ac cyperum tusa madefacito per noctem, & mane excolato, & lucidum, ac clarum cremorem in vas infundito, & crassiorem tritici farinam cum vino albo ammisceto, & silphii succum magnitudine fabæ, cum farina coqui-
92 to, & crudius sorbenda dato. * Si columella in pudendis nascatur, dolor obtinet. Et doloris quidem medela est apii semen. Columellam vero resecare oportet. Si ulcera in pudendis oboriantur, & pruritus corripiat, oleæ folia, & hederæ, & rubi, & mali punici dulcis trita, & vino veteri diluta, cum recenti carne apponito, ita ut folia carni oblinas. Et habeat subditam per totam noctem. Mane vero eximens, & myrtum in vino coquens, cum vino pudenda colluat.

Notha ad finem primi libri de morbis muliebribus adjecta.

ARGUMENTUM.

1 *Ad tussim pueri. Ad alvum pueri solvendam. Ad anhelitum. Purgatorium.*
2 *Vomitum solventia. Corrosivum. Pharmacum nigrum. Ad anginam illitio. In doloribus podagricis.*
3 *Medicamenta ocularia. Pulvillus.*
4 *Ad argemon oculi ulcus. Oculus dulci lacryma fluens. Pulvis inspersilis ad oculos. Ad pilos corporis, aut circa oculos extirpandos.*
5 *Ad intestinorum levitatem. Ad gravedinem. Infusum sedis pituitam ducens.*
6 *Bilem ducentia. Stercus educturus pharmacum nullum bibito.*
7 *Infusum ad dysenteriam. Potio.*

1 * AD tussim pueri. Thapsiam in polenta edendam dato. Aliud. Ex ovo assato vitellum acceptum terito; & sesamum album tostum, & salem cum melle delingenda dato. Ad alvum pueri solvendam. Lanam illotam melle tinctam indito. Si vero antiquior fuerit puer, ceparum internas partes tritas cum melle indito. Si lac non fuerit, recentis tritici farinam elotam, melle, ac oleo ammixto, tepidam sorbendam dato. Ad anhelitum pueri facit thus in vino dulci, & illuvies. Purgatorium. Glandulas facito ex mellis hemina, anisi acetabulo, bituminis drachmis duabus, felle bovis, myrrhæ drachmis tribus, elaterii potione. Hæc in vase æneo coquito, & anseris adipem ammisceto, & ubi uti voles, glandulis
2 anserino, aut ovillo adipe illinito, lana autem utere molli. * Vomitum solvit ocymi succus in vino albo. Aliud. Farinæ tritici recentis exsuccatæ aqua. Aut de malis punicis dulcibus, & acidis succum exprimito, & deinde mel ammisceto. Corrosivum sic paratur. Veratrum nigrum, sandaracam, squamam æris, singula paribus portionibus seorsim terito. Quum autem trita fuerint ad unam partem, duplam calcem ammisceto, & cedrinæ subacta illinito. Aliud corrosivum pharmacum sic paratur. Florem æris pure combustum, donec ruber fiat, terito, ac utitor. Pharmacum nigrum. Squamam æris, & florem æris, seorsim ambo terito. Ubi vero contriveris, ita misceto. Duas, aut tres pharmaci species facito. Unam fortissimam, quæ habet ad squamam, tertiam floris partem. Alteram, quæ quartam. Tertiam, quæ quintam. Hoc pharmacum ad omnia conveniens est. Illitio ad anginam. Roris marini semen, staphis sylvestris, absinthium, elaterium, mel. In doloribus podagricis. Abscessus nitro trito aqua diluto, cataplasmatis modo integito, & tribus diebus non lavato. Ubi vero laveris, rursus nitrum rubrum crudum cum modico melle terito, & hoc semper utitor. Inflammata illine portulaca cum farinæ massa, & lactucæ rubræ drach-
3 ma, ex aqua dissoluta. * Medicamenta occultatoria. Æs ustum, ærugo, fel capræ, myrrha, hæc dissolvuntur, & omnia simul trita vino albo diluuntur, postea in arundinem conjecta, sicca in usum veniant. Pulvillus. Misy præparatum in pila terito, & spumæ argenti chrysitidis appellatæ cinerem lotum ammisceto. Sint autem cineris partes tres, misyos una. At misy in maza comburito, vitans, ne diffluat. Nam dum torretur, liquescit, ubi vero probe tostum fuerit, puniceum fit. Alius pulvillus. Cerusa eodem modo cum misy tosto miscetur, velut chrysitidis cinis. Alius pulvillus fortior priore. Spodium cyprium ex fuligine lota, & cerusa, & misy torrefactum. Sunt autem duæ partes cerusæ de spodio, una vero misyos. In hæc anemonæ folia contusa exprimito, & in æris rubri vase ad solem exponito, & ut nihil illabatur, contegito. Quum vero crassa facta fuerint, pastillos formato, deinde siccato, & siccatos quammaxime fieri potest, comburito, & postea perfrigeratos leviter terito, & de spodio ex fuligine loto parem portionem misceto, deinde netopon instillato, & patum terito,

deinde

deinde melle diluito, & reſiccata in vaſe æreo aſſervato, ac utitor. Pulvillus mollis. Spodium cyprium, chalcitis non lota leviter trita, flos æris. Hæc paribus portionibus miſceto, ac terito. Alius. Spodium cyprium, chalcitis leviter trita, & cinis chryſitidis illotus. Hæc inter ſe terito. Alius. Spodium lotum, chryſitis, & æris flos, paribus partibus trita. Alius. Uvæ acerbæ ſuccus, & ſpodium cyprium. Uvam immaturam in vigore conſtitutam ſume, & ſuccum per linteum in vas æris rubri exprime, & aceti albi acerrimi tertiam partem ammiſce, atque ſic in ſole coque, & quinquies in die agita, ac conturba. Et ubi craſſus factus fuerit ſuccus, ſpodium cyprium tritum adjice, ac permiſce, ita ut, ubi ſex, aut ſeptem dies in ſole poſitus ſteterit, ad heminam ſucci Atticam, ſpodii drachmas octo immittas. Si vero acrius efficere medicamentum voles, minus de ſpodio; ſin mollius, plus. Poſtea vero ſiccato hæc, donec in paſtillos formari poſſint. Deinde domi ſiccato, ſurſum in fumum ſuſpenſa, atque hoc tamdiu, donec teſtacea fiant, ut inter terendum non adhæreant, poſtea ſic utere. Reponito autem in loco humiditatem nullam habente. Alius. Spodium, chalcitidem aceto albo ſubigito, deinde factos inde paſtillos ſiccato, & ubi oculum ſublinire voles, quamoptime terito, & vino veteri dulci concalefacito. * Ad argemon oculi 4 ulcus. Populi nigræ lachrymam, lac muliebre miſce, ac utere. Si oculus lachrymetur, & dolor vexet, mali punici dulcis ſuccum expreſſum in æreo vaſe coquito, ut niger fiat inſtar picis. Si vero æſtas fuerit, ad ſolem exponito, deinde liquidum ſublinito. Si vero dulci lachryma fluat oculus, quum uva fuerit alba, valde matura, & gracilis in vite, decerptam exprimito, ac excolato, deinde in ſole ſiccato, & ubi ſiccus factus fuerit ſuccus, deradito, & æruginis dimidium obolum Attici ponderis ammiſceto. Deinde hoc ſublinito. Pulvillus inſperſilis. Plumbum, & ſpodium æquis partibus, myrrhæ decimam partem, ſucci papaveris parum, vinum vetus, arida tere, ac utere. Alius. Accipitur ſcoria, ſive recrementum plumbi, & ſpodii tertia pars, & ceruſæ tertia, & chartæ uſtæ tertia, & myrrhæ pars decima. Si pilos ex corpore extirpare voles, vitis lachrymam cum oleo illinito. Si vero etiam circa oculum tollere velis, evellito, & illinito, & cum tenui cuticula diſcedet, & locus rubicundus, ac boni coloris erit.

* Ad inteſtinorum levitatem. Lentes, ac triticum recens, duarum chœnicum 5 menſura, aqua macerato, & ubi mollia facta fuerint, in pila, aut mortario fortiter conterito, deinde aquæ heminis ſex affundito, ac fortiter commoveto, & ubi purgamenta diſceſſerint, in ollam infundito, & modico melle affuſo coquito, & valde cocta torreſacito, ac edenda præbeto. Si vero ſitierit, vinum vetuſtiſſimum bibat, atque hoc utatur, donec ſanus fiat. Ad gravedinem. Si quis gravedinem habeat, myrrham tritam, ammixto melle, linteo excipiat, & nares confricet. Infuſum ſedis pituitam ducens. Thapſiæ potionem, & uvas paſſas quadraginta, aut grani cnidii, aut cneſtri potionem ſumito, & mellis dimidiam heminam, ac olei tantumdem ammiſceto, & aqua marina diluito, in qua furfures cocti ſunt, aut ptiſana, donec pinguis facta fuerit. Aut adipem betæ ſucco ammiſceto, & nitri drachmas decem. Aut ſalis heminam plenam aquæ marinæ ammiſceto. * Si vero bilem ducere voles, ſucci ſilphii potionem, elaterii drachmam unam, 6 & dimidiam, colocynthidis drachmam terito, & iiſdem, quibus prius, diluito. Si autem vehementius ducere velis, cucumeris ſylveſtris internam partem quarta drachmæ parte in dimidia aquæ hemina macerato, et per ſedem infundito, et ſi in egreſſu mordeat, ptiſanæ ſuccum poſtea infundito. Aliud. In lacte aſinino cocto, aut in betæ ſucci heminis tribus internam cucumeris ſylveſtris partem macerato, et ſalem, mel, ac oleum ammiſceto, et poſtea ptiſanæ ſuccum infundito. Aliud. Colocynthidis drachmam terito, et in lacte aſinino macerato, eademque miſceto. Aliud. Cucumeris ſylveſtris interioris drachmam, elaterii potionem, ſalis quantum tribus digitis apprehendi poteſt, mel, oleum, aqua marina diluito. At ſi ſtercus educere voles, nullum pharmacum bibito, ſed aliis utere. Infuſum ad dyſenteriam. * Punici dulcis malicotium in vino ad 7 dimidias coquito, et olei quartam heminæ partem ammiſceto, et thuris quartam drachmæ partem. Aliud. Unguenti roſacei dimidia hemina, ptiſanæ ſuccus, aqua marina cocta. Aliud. Veratri potiones duas tritas in aquæ dimidia hemina diluito, et olei tantumdem affundito. Potio. Mala cotonea diſſecato, et in aqua macerato, et ubi aqua odorem acceperit, bibendam dato. Alia. Ptiſanæ farinam in congium aquæ miſſam, coquito, donec pinguis fiat. Alia. Mala conciſa ſiccata, et favum mellis in aqua macerato, ac ſimul terito, er ubi ſubdulcis facta fuerit, excolato, et apii folia injicito. Alia. Uvam paſſam albam, et calaminthen, et favum mellis in aquam mittito, ac terito, donec aqua ſubdulcis fiat.

HIP-

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE STERILIBUS.

Argumentum in Librum ſequentem.

1 *Quot, ac qualia mulieribus contingunt, propter quæ non pariant, antequam curentur, & propter quæ omnino ſteriles fiant. Os uterorum omnino a pudendo averſum, diſtortum, omnino concluſum, recens concluſum magis, quam oportet.*
2 *Uterorum levitas unde. Ulcus in uteris.*
3 *Reliquiæ ex menſibus in uteris. Uteri magis, quam convenit, biantes.*
4 *Menſes omnino ſuppreſſi. Menſes pauciores. Menſes plures, quam debent.*
5 *Os uterorum ex pudendo elapſum. Menſes non prodeuntes, velut debent.*
6 *De experimentis, per quæ indicatur an prægnans fiet mulier.*
7 *Quomodo mulierem fœmellam, aut maſculum geſtantem cognoſcas.*
8 *De curationibus ad conceptum.*
9 *In ſtomacho recto, & molli, & ſano menſes non prodeuntes.*
10 *Pharmacis, & potionibus nihil juvantibus, quid tentandum. Uteri a pinguedine læſi.*
11 *Coitus tempora, & coiturorum diæta. Vernum tempus conceptui aptiſſimum. Mulierem purgatam quomodo ex verticis olfactu cognoſcas. Alia curatio.*
12 *De mulieris non concipientis, quæ prius concipere ſolebat, curatione. Pus in uteris unde.*
13 *De membrana in oſculo uterorum naſcente, alia curatio.*
14 *De curatione mulieris parere non potentis. Mulieris biliosæ, aut pituitoſæ ex menſibus cognitio. De mulieris non concipientis, nec viro miſceri potentis curatione.*
15 *De uteri gracilitate, oſculo ipſorum exaſperato, & concluſo, & ejus cauſſis. Cur mulier præter naturam craſſefacta non concipiat. De oris uterorum duri curatione.*
16 *De menſibus multis prodeuntibus.*
17 *Catuli fomentum.*
18 *Phyſica cognitio medico neceſſaria.*
19 *Conceptorium ſummum.*
20 *De mola conceptu, cauſſa, & ſignis. Molam geſtantibus, lac in mammis non generatur. Mola interdum ad duos, aut tres annos geſtantur. Mola erumpens. Maris, & fœmellæ motus. Molam geſtantes quatenus curandæ.*
21 *De iis, quæ ad uteri purgationem faciunt ſive ex partu, ſive etiam alias. Suffocationes. Purgatione ex partu moderate facta, venter manens, aut etiam flatus concluſus.*
22 *Dolor ex partus corruptione. Subdititium uterorum. Uteri ulcerati, aut oſculum exaſperatum.*
23 *De prægnantis fœtum menſtruum, aut bimeſtrem corrumpentis curatione. Uterum inflantia.*
24 *Prægnans decimum menſem perficere nequiens, & fœtum corrumpens. Genituram continens, nec prægnans tamen.*
25 *Abortum invita faciens quomodo curanda.*
26 *Geniturum non continentium curatio. Uteri genituram tertio die eructantes. Callorum ex uteris expulſio.*
27 *Quando prægnantibus menſes compareant. Ventris imi dolor a coitu, & ſanguis recens apparens. Uteri extra naturam progreſſi.*
28 *Uteri extra pudendum dependentes.*

1 E his quidem, quæ accidunt mulieribus in ſingulis affectionibus, prius dictum eſt. Nunc autem oſtendam, ob quas cauſſas mulieres omnino ſteriles fiunt, & cur non pariunt, antequam ſanentur. Cauſſam vero hanc eſſe dico: ſi os uterorum omnino averſum fuerit a pudendo, non concipiunt. Non enim ſuſcipiunt uteri genituram, ſed ſtatim foras exit. Contingit autem hoc etiam, ſi parum diſtortum fuerit os uterorum præter naturam a pudendo. Et ſi omnino concluſum fuerit os uterorum, neque ſic ſuſcipiunt. Neque ſi recens concluſum fuerit magis, quam oportet. Singula vero relata manifeſta ſunt. Etenim ſi omnino averſum fuerit, aut concluſum, menſes non prodeunt omnino, aut prodeunt violenter cum morbo, ſi ſanguis coegerit uteros pro more converti. Et ſi purgata fuerit mulier, aliquando os uterorum ipſi a pudendo avertitur. Si vero parum diſtortum, aut recens concluſum fuerit, prodeunt quidem menſes, prodeunt autem violenter, & paulatim per multos dies. Hæc autem omnia manifeſta fiunt, ſi ſic habent contingenti mulieri, & ſi horum aliquid fuerit, curata mulier fœcunda fit. Quandoque vero etiam ſua ſponte. Hæc autem ſingula cur fiant, dicetur. Di-
2 ctum autem eſt & in muliebribus morbis. * Si leves fuerint uteri. Contingit autem hoc & ex natura quibuſdam, & ſi ulcera innata magnas cicatrices reliquerint. Si leves igitur uteri fuerint, mulier in ventre non concipit. Nam geniturum ſuſcipiunt quidem uteri, ſi non alia aliqua cauſſa obſtiterit, non autem concipiunt, ſed ſemen foras emittunt. Hoc autem maxime clarum fit contingenti, & ſi interrogetur, an aliquando ulcera in uteros ipſi oborta fuerint. Menſes vero ſano quidem modo prodeunt in hoc morbo. Verum talis plerumque incurabilis eſt, & hæc cauſſa eſt, ut in ventre ne concipiat. Si ulcus in uteris factum fuerit ab af-

fectione quadam ex relatis, & non statim sanatum, sed impurum factum fuerit, permanet ulcus ad multum tempus, quemadmodum & id, quod in aure existit; & male olet mulier, & quandoque sanies male olens ipsi ex pudendo fluit, & quamdiu sane ulcus habuerit, in ventre non concipit. Non enim concipiunt uteri genituram. Huic autem menses sano modo procedunt. Verum ex contactu, & interrogatione maxime clarum fit de relatis. Curata vero fœcunda fit, exigua tamen spes est. 3 * Si quid ex mensibus in uteris remanens scissuram, ac segmentum habeat, quod circa osculum, aut paulo penitius calescat, & rursus frigescat, neque sic in ventre concipit. Impedimentum enim hoc incumbens, genituram, quo oportet, transire non permittit. Et si quidem in principio curetur, sanescit, & fœcunda fit. Si vero tempus accesserit, sterilis manet. Manifesta est autem affectio maxime ad contactum. Durum enim quiddam intus est. Et si magis, quam convenit, uteri hiarint, neque sic prægnans fit. Non enim concipiunt uteri semen genitale. Sed & hoc ad contactum clarum fiet, & menses acervatim prodeunt, & per paucos dies. Fit autem & natura hæc affectio, & a relatis morbis. Et si quidem a natura fuerit, incurabilis est morbus; sin minus, non sani prodeunt menses, utpote muliere non existente sana, neque sic prægnans fit. Non enim compingitur semen a sanguine morboso. Sed sanguis, qui a corpore morbosus descendit, genituram serosam facit. Serosa vero facta genitura, tempore modico, aut multo foras progreditur una cum sanie. Atque hoc ex corpore mulieris, & ex mensibus manifestum fit. Prodibunt enim ipsi menses, velut dictum est, sive biliosa, sive pituitosa, sive aquosa fuerit. At brevi curata fœcunda fit; sin minus, non. 4 * Si vero mulieri menses non prodeant omnino, aut ab omnibus relatis, etiam sic non concipit. Venæ enim sanguine plenæ genituram non suscipiunt, & in uteris aliquid inveterati sanguinis inesse necesse est, quod genituram nutriri prohibet. Si vero pauciores quam debeant, menses prodeant, neque sic prægnans fit; caussæ vero in priore morbo relatæ sunt; fit autem hoc manifestum ex interrogatione, & si quidem a natura pauci menses prodeunt, incurabilis est. Si vero ab affectione aliqua ex relatis, brevi curata, fœcunda erit. Et si plures, quam debent, menses mulieri prodeant, neque sic in ventre concipit. Uteri enim, sanguine evacuato, genituram non concipiunt præ debilitate. Si vero etiam conceperint, sanguis multus derepente in uteros mulieris descendens, genituram suffocat. Manifestum autem & hoc est ex mensibus, qui multi prodibunt. Et si quidem natura mulier multos menses demittit, sterilis fit. Si vero non natura, sed ab aliqua ex relatis affectione, brevi curata fœcunda erit. 5 * Et si os uterorum ex pudendo exciderit, neque sic concipit. Nam os durum fit, & genituram non suscipit, & intumescit, & propterea in totum infœcunda fit. Manifesta est autem hæc affectio ex eo, quod contingit. Et si non prodeant menses, velut debent, sed deorsum processerint in sedem, neque sic in ventre concipit. Manifestum est enim, quod os uterorum a pudendo aversum est, aut conclusum, & si quidem ad sedem aversum fuerit osculum, aut conclusum, curata fœcunda fit. Utrumque vero ex interrogatione, ac responsione manifestum fit. Si enim menses semper sic prodierint, clarum est, quod his morbus caussa est. Atque tot, ac talia mulieribus contingunt, propter quæ non pariunt, antequam curentur, & propter quæ omnino steriles fiunt. Quare mirari mulieres non oportet, quando coeunt quidem, non autem sæpe pariunt. 6 * Experimenta, per quæ indicatur, an prægnans fiet mulier. Si cognoscere voles, an mulier prægnans fiet, butyrum, & lac mulieris masculum alentis bibendum dato, & si eructaverit, concipiet; sin minus, non. Aliud. Netopum modicum lana exceptum subdat, & postea mane, an quod subditum est, per os oleat, consideret, & si quidem oleat, concipiet; sin minus, non. Aliud. Cuicumque mulieri a subdititiis non valde fortibus dolores ad articulos processerint, & stridor dentium ipsam habuerit, & vertigine affecta fuerit, & oscitarit; huic major spes est, ut prægnans fiat, quam ei, quæ nihil horum patitur. Aliud Caput allii integrum depurgatum, ad derasum ad uterum apponat, & postridie videat, an per os oleat, & si oluerit, concipiet; sin minus, non. Aliud. Si cognoscere voles, an mulier concipiet, anisum in aqua tenuissime tritum bibat, ac dormiat, & si quidem pruritus ipsam circa umbilicum corripuerit, concipiet; sin minus, non. Prægnantem mulierem, si non ex alio cognoscas, ex hoc cognosces. Oculi videntur distracti, ac caviores, & candidum in oculis, albedinis naturam non habet, sed lividius apparet. Quæ in ventre habent, maculam solarem in facie habent, & postquam conceperunt, vinum odio habent, & cibos aversantur, & oris ventris morsu, ac saliva plenæ fiunt. Mel, & anisum tenuissime terito, deinde in aqua diluito, ac exhibeto, & dormire sinito, & si quidem tormen ipsi fiat circa umbilicum, prægnans est; sin minus, non est. Post hæc autem omnia farinam bibat, & mel, & origanum in vino, & oleo. 7 * Quæcumque in utero habentes, maculam solarem in facie habent, fœmellam gestant. Quæ vero bene coloratæ permanent, masculum plerumque gestant. Si papillæ sursum conversæ fuerint, masculum gestat. Si deorsum, fœmellam. Accipe de lacte, & farinam misce, & pastillum forma, & ad lentum ignem assa. Et si quidem comburatur, marem gestat. Si vero diffundatur, fœmellam. Aut idem hoc lac super folia emulctum contemplare. Et si quidem condensatur,

masculum-

8 masculum gestat. Si vero dissusum fuerit, fœmellam. * Curationes ad conceptionem experimento cognitæ. Si qua liberorum generationem expetat, quæ sine liberis sit, & si qua jam antea prægnans fuerit, nunc autem non pariat. Quum stomachos uteri durus fuerit totus, aut summa parte, & conclusus, ac non rectus fuerit, sed ad alteram coxam aversus, aut ad intestinum rectum inclinatus, aut in se ipsum contractus, aut labium stomachi sibi ipsi incubuerit. Undecumque igitur aut asper fuerit, aut callosus; sit autem durus & a conclusione, & a callositate; his menses non apparent, aut multo pauciores, aut peiores, quam oportet, apparent, & per longius tempus. Et menses quidem juxta sanitatem corporis, & uterorum, exitum inveniunt. Itemque juxta naturalem, ac justum modum, & a calore, & humiditate mensium, & stomacho non valde læso. At genituram rursus non suscipit propter læsionem, quæcumque] tandem impedierit susceptionem a stomacho non bene habente. Huic post fomentum toto corpori adhibitum, pharmacum bibendum dare oportet, & corporis purgationem primum facere sive sursum & deorsum, sive deorsum solum. Et si quidem sursum purgans pharmacum dederis, ante purgationem fomentum ne adhibeto, sed postea. At fomento prius facto, pharmacum deorsum purgans, bibendum dato. Si vero sursum purgante non opus habere videatur, præmisso fomento, deorsum purgans bibendum dato. Quum autem corpus probe habere visum fuerit, postea fomentum adhibeto, ita ut uteros frequenter insidere facias in fomento, quod maxime conferre visum fuerit. Injicito autem in fomenta, cupressi ramenta, & lauri folia contusa, & musta calida sæpe lavato. Quum vero recens lota, & fota fuerit, uteri osculum dilatato, simulque digito, si opus fuerit, cum specillo stanneo, aut plumbeo, a tenui auspicatus. Deinde cum crassiore, si admiserit, donec probe habere videtur. Tingito autem specillum in mollitorio diluto, quodcumque liquidum factum conferre videbitur. Specilla vero retro lata facito. Deinde lignis longis adaptato, ac sic utitor. At vero hoc tempore in vino albo dulci quamsuavissimo tædam pinguissimam in tenuia frusta concisam coquens, bibat, & apii semen contusum, & cumini Æthiopici semen, & thus quamoptimum. De hoc jejuna bibat moderata copia per quot dies bene habere visa fuerit, & edat catulos pingues percoctos, & polypum in vino dulcissimo coctum, & de jusculo bibat, & brassicam coctam, & vinum album insuper bibat, & ne cœnet, & bis in die lavetur. A cibis vero hoc tempore abstineat. Postea vero, si processerit secundum stomachum, & purgationem aliquam foras ostenderit, de potione aliquid bibat per unum atque alterum diem, & a specillorum usu cesset, & conetur uteros
9 purgare subditiis, & medicamentis. * Cuicumque vero stomacho recto, & molli, & sano, & probe habente, & in debito loco sito, menses omnino non apparuerint, aut pauciores, & per amplius tempus, & non sani, morbum perscrutatus, quem uteri habent, & an corpus etiam aliquid conferat, comperies caussam, a qua prægnans non fit, & quum quidem sic habet, curationem facito, adhibens id, quod convenit, si admiserit, curationem incipiens a fortibus, prout tempestivum esse videbitur, desinens autem in molliora, donec uterus probe purgatus esse visus fue-
10 rit, & stomachus consistere recte habens in sufficiente loco situs. * Si vero a pharmaco, & a potione non processerit, neque ubi ipsum bibit moderato tempore, a potione quidem hac cesset. Quum vero probe habuerit, per usum specillorum os stomachi mollito, & ut fiet, facito, ad viam subdititio præstandam, tum a medicamentis suffumigabilibus, tum a mollitoriis. Postquam autem probe mollitum, ac siccitum esse videbitur, appositis pharmacis uteri purgationem facito, donec probe habere visum fuerit, incipiens a mollibus ad fortiora, desinens autem rursus in mollia odorata. Pleraque vero ex fortibus medicamentis stomachum exulcerant, & prohibent, ne rectus consistat, & probe habeat ad genituræ susceptionem, & uterum siccum faciunt. Si vero mulier a pingued ne uteros sibi læsos esse putet ad conceptionem, attenuato ipsam quammaxime, & ad reli-
11 qua gracilem facito. * Vernum autem tempus optimum est ad conceptum. At vir non sit ebrius, neque vinum album bibat, sed fortius, ac meracius, & cibos edat fortissimos, & calida ne lavetur, & robustus sit, ac fanus, & a cibis abstineat, qui ad rem non conducunt. Quum autem mulier purgata visa fuerit, & stomachus ingri recte habere, lavetur, & caput fricetur, & nihil omnino illinatur. Postea linteo modoro loto capillis circumdato, reticulo loto nihil olente deliget, linteo primum supposito. Deinde ubi galbanum ad ignem, aut solem calefactum, ac probe mollitum subdidit, quiescat. Postea mane exoluto reticulo, ac linteo, caput suum alicui olfaciendum exhibeat, & si probe fuerit purgata, olet; sin minus, non olet. Verum hæc a cibis abstinens faciat. Si vero non fœcundæ apposueris, nunquam olet, neque purgata, neque alias, & si prægnanti apposueris, neque sic olebit. Quæ vero sæpe concipit, & fœcunda est, ac sana, ei si apposueris, etiamsi non purgaris, olebit ipsius vertex, alibi vero non. Quum vero cognoveris ipsam recte habere, ad virum accedere jubeto, & mulier quidem a cibis abstineat. Vir autem non sit ebrius, verum frigida lotus, & cibis paucis conducentibus pastus; & si mulier genituram se concepisse cognoverit, primo tempore non amplius ad virum accedat, sed quiescat. Cognoscet autem, si quidem vir dixerit se emisisse; mulier autem præ siccitate ignorat. Si

vero uterus rursus reddiderit genituram eadem die, humidus erit, & si humidus factus fuerit, rursus cum viro misceatur, donec concipiat. Alia curatio. Ubi fomentum toti corpori adhibueris, medicamentum bibendum dato sursum, ac deorsum purgans. Deinde lacte asinino postea in potu exhibito, uteros per fistulam duobus diebus foveto cum urina muliebri putrida, nitro injecto. Tertia vero die cum urina bubula. Quarta autem, & quinta, fœniculi semen tritum, & sambuci folia, ac lauri, & cupressi ramenta. Hæc coquito, aqua affusa. Oportet autem post fomentum, multa calida lotam, apponere adipem aromatis imbutam, statim a fomento, & ad noctem. Postea vero hoc præparato. Myrrham stacten, butyrum, adipem anserinum, medullam cervi, resinam, & netopum. Horum singulorum æquales portiones permixtas, ac liquefactas apponat in lana Milesia molli quamoptima. Deinde plumbeis penicillis quinque, ad octo digitorum longitudinem fabricatis, uterum aperito. Primus ex his sit tenuis, alter crassior, & reliqui alius alio crassior sit. Apetiuntur autem per dies quinque, & semper lota apponat, & ex lumbis deliget, ut ne excidant, & semper ulterius intrudat. Postremum vero quampenitissime. Postquam autem aperueris, purgatorium appone, cantharidas tritas quinque, & colocynthidis longæ internam spongiosam partem, & myrrham. Hæc melle cocto subacta, & in glandem efformata, lana involuto, excepta summa parte. Deinde in oleum suavissimum tingito, ac apponito. Utere autem & hoc purgatorio, felle tauri, & flore æris afflato, & nitro, & myrrha modico melle dilutis, ac linteo tenui deligatis, & linteo superne pharmaco obducto apponito. Utere & bupresti cum myrrha, & elaterio cum melle cocto, & cantharidibus cum elaterio, & myrrha. Postquam autem purgata fuerit, postridie ubi lavit, uterum colluito. Cuminum Æthiopicum tritum, & melanthium, & resinam, & oleum, & mel, ac vinum dulce. Hæc mixta, & tepefacta infundito. Postquam vero infuderis, erectam obambulare jubeto, quo collutio infusa concutiatur. Subdito autem crocum, & myrrham, & thus, singula paribus portionibus sicca linteo illigata, ita ut anserinum adipem ammisceas, ac linteo oblinas. Atque hæc apponito per dies septem. Octavo vero suffitum facito cum myrrha, bitumine, & hordeo, oleo odorato subactis; his lento igni injectis, ac suffito per fistulam facto. Postquam autem suffitum feceris, postridie castoris testem terito, vino albo affuso, & ipsum melle oblitum, & lanæ involutum apponat in noctem. Mane vero eo sublato, ac emollito, ad virum accedat, & ubi condormiit, quiescat, & si non prima vice conceperit, eodem rursus apposito, virum adeat. Cæterum hunc medicationis ductum incipere oportet, ubi menses prodierint. Desinentibus autem mensibus, conceptorio medicamento apposito condormire. Priore vero tempore neque mulier ad virum accedat, neque vir ad mulierem. * Quum autem 12
mulier non conceperit, prius concipere solita, uteri vero viri genituram in se ipsos suscipiunt, penitus necesse est mulierem serosam hanc facere. Quandoque enim in uteris pus innascitur, pus autem in uteris a tuberculis fit. Et sane ob hoc genitura viri, quando cum viro coit, uteros non contingit, quo videlicet ipsa viri genitura compingatur. Nam pus ipsam dissipat, ut ne afferatur. Mortificat enim pus, & putrefacit genituram, proinde & pus ex uteris expurgare oportet, & tuberculum in utero sedare, quo de cætero non impediat, genituram compingi, ac efferri. Festinare itaque oportet ad expurgandum, priusquam pus in uteris in callum concrescat, & uteros colluere hoc modo. Lac equinum coctum exacte colato, ut tenuissimum, & purissimum evadat; & hoc infundito, clysteris instrumento idoneo facto. Et summa quidem clysteris pars levis sit, argentea velut specilli, & statim modico intercedente spatio, foramen perforetur. Sint autem & alia foramina, non magna, sed angusta, hinc atque hinc, ex transverso clysteris æquali interstitio distantia, & clysteris quidem apex solidus sit. Reliquum vero totum cavum sit velut fistula. Alligare autem oportet vesicam suis fœminæ, atque hanc probe radere, ac confricare; postquam autem alligaris, lac in vesicam infundito, foramina vero tenui linteo obstruito, ne lac affluat. Ubi vero obturaveris, vesicam deligato, & ipsi mulieri dato, cui collutionem infundere paras. Illa vero, exceptis obturamentis, in uterum indat. Ipsa enim sciet, ubi indere oportet. Postea autem tu vesicam manu premito, quamdiu pus foras effluxerit. Manifestum autem hoc erit, ubi non amplius pus simul cum lacte exierit, palam etiam clarum est, quod non amplius inest. Atque tunc cessare oportet, & post hoc, ubi paululum recreata fuerit, ad modicum tempus, cucurbitæ siccæ fundum resecato, itemque apicis summam partem, quo perforata sit, ita ut similem efficias in reliquis, excepto apice velut clysterem; crassitudine vero paulo tenuior sit, quam virile pudendum. Hanc cucurbitam sic formatam vasi circumponito, vase vino impleto. Sit autem vinum odorum fragrantissimum, & siccissimum, ac vetustissimum, deinde lapidem nigrum pellucidum in vinum injicito, deinde cucurbitam ex ære albo factam circumponito, & mulier circuminsideat, pudendum circum cucurbitæ glandem adhibens, qualiter oportet, quo cucurbita vera super æream emineat, duorum digitorum intra pudendum mensura. * Quum mulier genituram su- 13
scipere non poterit, necesse est membranam superexcrevisse in osculo uterorum. Oportet igitur æruginem æris, & fel tauri, & serpentis adipem simul miscere, deinde pharmaco hoc lanam imbuere, & in byssinum linteum involvere, linteo melle sublito, & facere subdititium magnitudine maximæ olivæ, & apponere ad pudendum per totam noctem. Supina autem jaceat, & in die auferat, & calida aqua lavetur quamplurima

ex myrti

ex myrti decocto. Apponat autem & postea singulis noctibus, & deinde cum viro coeat. Alia curatio. Marrubii foliorum manus plenæ mensuram in vas Atticum injicito, & aquæ potabilis heminas Atticas quatuor affundito, & ubi per novem dies præmaceravit, per alios novem dies jejuna, lota, duos cyathos de hoc bibat, pari mensura passi albi ammixta. Quum autem tertiam diem potando transegerit, fomentum adhibeatur, cicutæ foliis in ignem missis, per novem dies, & post fomentum lavetur. Atque sic rursus de hoc bibat. Quum vero per triduum fomentum adhibuerit, marrubium ipsum tritum in die apponat per triduum, & mercurialem tritam in melle Attico bis in die. Præmaceretur autem in vini albi congio, hippomarathri, & fœniculi radix, & tæde pinguissimæ ramuli, & rubiæ quarta pars, & fœniculi semen, & verbenacæ radices multæ, præmacerenturque diebus non minus quam novem, & postea loto capite, in balneo heminam per diem de meri cremore bibat, & postea reclinata se ipsam concalefaciat. Atque hinc post potum alternis diebus id, quod ex felle paratur, per diem ad dies sex apponat. Quum autem jam virum accedere vult probe purgata, hyoscyami folia, ac radices in aqua fervefaciat, & ex his quamcalidissimis per triduum ad noctem fomentum adhibeat, & lota virum accedat, post hoc vero fomentum etiam cervi pudendum siccum sufficie, & de hoc in vinum album dilutum deradens, per triduum bibendum, & quum partus dolor institerit, bibendum dato. Nam
14 hoc partum accelerat. * Alia curatio. Fel tauri fervefacito, & alumen melium, & cornu cervi ustum terito, & permixtis, ac in glandulas efformatis utitor. Aliud curativum. Cuminum in vino nigro coctum, tritum, in glandem efformato, & ad noctem apponito, post hæc vero fecem vini albi, tenuissimam videlicet fecis partem, comburito, & combustam in penna auferas, linteoque illigatam ad noctem subdas, & porrum coctum edat, post hoc tragum terat, & melle dilutum in noctem apparet, & deinde tragii fructum tritum, in vino albo dilutum, tædæ ramentis adjectis, bibendum dato, & postea origanum alternis suffito, & sic ad virum accedat. Alia curatio ad mulierem parere nequeuntem. Si mulierem parere nequeuntem, puerperam facere velis, in mensibus considerare oportet, an biliosa sit, sive pituitosa, cognosces autem, utrum horum magis sit, si ubi menses prodeunt, arenam tenuem, & siccam in sole substraveris, & de sanguine infuderis, & si quidem biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus, luteus fit. Si vero pituitosa, velut mucus. Utrum igitur horum fuerit, ventrem purgabis, sive sursum, sive deorsum opus habere videtur. Deinde intermissis tribus diebus, uteros purgato, & si humidius uterorum osculum fuerit, acria apponito, quo commorsum, & inflammatum os oterorum durum evadat. Si vero mulier internis partibus non febriat, neque præ uteris concipiat, neque viro misceri queat, sed dormiat, & cibum aversetur, vinum melle ammixto pudendis infundatur, & myrrham suffito. In sedem vero glandes indat, & vinum adipe anserino ammixto in puden-
15 dum infundat. Deinde etiam oleum pari melle mixtum infundat. * Si mulieri uteri gracilescant, et osculum ipsorum exasperetur, et concludatur, et menses ipsi non appareant, neque concipiat. Sed febris corripit lenta, et dolores incidunt ei in lumbos, et imum ventrem. Morbus autem hic maxime fit, quum quid in ipsa fuerit corruptum, fit autem et ex partu. Hanc calida lavare oportet, et fovere. Quum autem lota, ac fota fuerit, os uterorum dilatare cum specillo, et myrrham tritam cum pari netopo apponat. Aut unguentum, aut oleum rosaceum in linteo, et plumbum instar glandis formatum apponat, felle bubulo illitum. Et in quatuor diebus infœcundas cognosces, et fomentum adhibeto, et pharmacum bibendum dato. Si vero præter naturam mulier fuerit crassefacta, in ventre non concipit. Nam omentum crassum, ac multum incumbens, os uterorum deprimit, et genituram non suscipiunt. Hanc attenuare oportet, et pharmacum deorsum purgans bibendum dare, et ad uteros apponere, quod purgat, ac flatum inducit. Si os uterorum durum fiat, aut cervix, ex digiti contactu cognoscet. Itemque si ad coxam aversi uteri fuerint. Quum sic habuerit, nihil acre adhibeto. Si enim os uterorum exulceraveris, quum inflammatum fuerit, omnino periculum est, ne
16 sterilis fiat. Verum apponito, quæ non mordent, a quibus pituita purgatur. * Quum menses mulieri prodierint, et præterierint, primum quidem caput purgare oportet. Deinde veratrum exhibere, sive semel, sive bis opus fuerit. Postea vero fomentum adhibere, fomentatorio ex cucurbita constructo, sic autem facto. Aquam marinam in vas infundito, et porro immisso, fistulam cucurbitis imponito, et eum luto quamoptimo illinito, ut ne transpiret. Deinde per sellam erectam quadrangularem transmittito ipsam fistulam, quo duorum digitorum mensura emineat ultra sectionem, deinde prunas subaccendito, et in desessu caveat, et quum desidet, et quum surgit, ut ne comburatur. Sed desideat, dum adhuc frigidum est fomentatorium, et surgat, dum fistula est perfrigerata. In hoc vero fomento plurimam diei partem consumat, et in hujusmodi fomenti usu ad quinque dies perseveret. Per decem vero dies pro porro allium in fomentum immittito, et hujus fasciculum contusum in aquam marinam injicito. Postea vero reliquis diebus ipsa sola aqua marina foveatur, ut ultra ne procedat per totam curationem. Cæterum postremum fomentum, quum a cu-
17 ratione desistere voles, sic facito. * Catulum recentissimum resecato, et aromarum omnis generis odoratissimorum, ac siccissimorum species contundito, et interaneis catuli exemptis, aromata indito, ac expleto. Subjectis autem lignis, et catulo in vas mis-

ſo vinum odoratiſſimum affundito, & fomentum per fiſtulam facito, & ſi vires permittunt, totam diem cum hoc fomento ipſam foveto, ac interrogato, an odor aromatum per os olere videatur, non enim exiguum hoc ſignum eſt ei, quæ curatur, ad conceptionem. Subdititius vero utere, croci quantum voles, & myrrhæ magnitudinem fabarum duarum, & ſalem ſufficientem permiſce illorum reſpectu, & fellis taurini fabarum duarum magnitudinem. Si vero mitiore uti voles, minus fellis ammiſce. Si fortiore, plus. Hæc trita melle inſtillato tere, donec id, quod teritur, fiat tale, ut digito efformare poſſis. Quanto autem magis triveris, tanto ſiccius, & viſcoſius, ac melius erit. Ubi autem efformaris craſſius quam glandem, & ſummam partem acutam, & medium craſſius, & deinde conſequenter quo ad uterum apponatur, in hoc ipſum ſurculos origani duos levigatos infigito. Sint autem longitudinis ſex digitorum. Deinde lana molliſſima ſurculos involvito, & filo tenui ſuperne deligato, & præmineat filum quatuor digitorum longitudine præ ſurculis infixis, poſtquam autem perfudit, & puram ſe ipſam fecit, ipſum ad uteri os apponat, linteum ſub coxas ſubjiciens, & per noctem appoſitum ſinat. Erit autem ipſi purgatio aquoſa, poſtridie ubi ſurrexit, lavetur, & ea die ſuper fomentum ne inſideat. Quum autem fomentum adhibuerit, & de fomento ſurrexerit, ceratum ſit quamoptimum prima illa die factum, & in ipſum cervi maxime medullam commiſceto; ſin minus, adipem anſerinum, & quum a fomento ſurrexerit, quotidie, ubi ſe perfudit, & puram circa ventrem fecit, cerato uterum inungat. Aut reliqua quidem omnia ſuperioribus ammiſceto, excepto felle, origanum vero leviſſime tritum in glandem permiſce, & apponat. Aliud. Reliqua quidem omnia ad eundem modum facta, verum pro origano abſinthium ammiſceto, & eodem modo efformata apponat. Aliud. Ex tritico melanthium deligito, & probe terito, melleque ammixto, in pilæ formam redactum apponat. Verum febres inducit, & articulum tumefacit, & vehementer mordax hoc eſt. Aliud. Mel, & veratrum nigrum tenue non multum, coquito. Vehementer enim mordax evadet. Sed & hoc febrificum eſt. Eodem modo mel coctum, & elaterii portionem coquito, & factam inde glandem ſubdendam dato, & hoc febrificum eſt. Ducit autem & ſanguinem. Quædam vero ex his etiam pelliculas. Si vero voles, etiam dracontium derade (eſt autem lene) & hoc cum melle cocto, aut crudo in pilæ figuram velut magnam gallam efforma.

18 * Cæterum conare, ut phyſicus ſis, ad hominis habitum, ac robur reſpiciens. Ex his enim nullus eſt, qui non omnia adamuſſim faciat. Proinde ex his ipſis conjecturam faciens, totius corporis, & capitis purgationibus, medicamentis, & uteri fomentis, ac appoſititiis uti conare. Hæc autem elementa tibi ſunt. Verum medela horum unicuique particularis eſt. Et ubi horum quid non feceris, ſemper in fomento perſeveret. Hoc enim eſt, quod mollit, & ducit ſeroſos, ac ſanioſos humores. Poſtquam vero ab hac curatione deſiveris, his, quæ ſecundum naturam fiunt, deſinentibus, ſanguinem de manu detrahere oportet, ſi quidem fortis fuerit, de ambobus brachiis, ſi vero debilior, de altero ſufficit. At vero diæta, qua in his curationibus uti oportet, alibi a me indicata eſt. Si vero ſuffire voles, lolium ex tritico deligito, & molito, factoque igne ſarmenticio lentiſſimo, in catinum mittito, & mulierem ſuper ſellam impoſitam, mollibus linteis inſtratam, ſedere jubeto, cruribus quammaximis diductis. Atque hæc curatio, ſi quidem ſufficiens tibi fiat, in quatuor menſibus bene eſt; ſin minus, ad hæc præcipe etiam ut ad virum ne accedat eo tempore, quo curatur. Inter curandum autem tædam in aqua macerato, & jejunæ cyathum bibendum dato, & penicillum ſtanneum aſſidue ſubditum habeat, & cotyledonas, ſive umbilicos veneris una cum ſale, & cumino in aqua coquito, & tepidam ſorbendam exhibeto. Et latæ quidem cotyledones fœmellas gignere videntur, parvæ vero, & concluſæ, maſculos.

19 * Conceptorium ſummum. Melanthium mulieri in vino nigro acerbo bibendum dato. Mulierem juvenculam fluxus ruber infeſtabat, & medicamentis datis, & capite purgato, ac vena ſecta, nihil melius habebat. Videbatur autem hæc cauſſa ipſi eſſe, ut ne conciperet. Dabam itaque ipſi vinum album, in quo aſpalathi radices efferbuerant, mane, & ante cœnam, & fluxus ſedatus eſt, & non longe poſt concepit, & peperit maſculum. Erat autem corpore coloris candicantis, & probe carnoſa.

20 * De mola. Molæ porro conceptus cauſſa hæc eſt. Quum multi menſes modicum, & morboſum ſemen conceperint, neque fœtus rectus ſit, & venter plenus eſt velut prægnantis. Nihil autem in ventre movetur, neque lac in mammis generatur. Mammæ autem turgidæ ſunt. Hæc itaque & ad duos annos, ſæpe etiam tres ſic habet. Et ſi quidem una caro fiat, mulier perit. Neque enim fieri poteſt, ut ſuperſtes maneat. Si vero plures, erumpit ipſi per pudendum ſanguis multus, ac carnoſus. Et ſi hoc moderate fiat, ſervatur; ſin minus, a fluxu correpta perit, & morbus quidem talis eſt. Judicare vero oportet ex plenitudinis mole, & quod in ventre non movetur. Nam mas trimeſtris, fœmina quadrimeſtris motum habet. Poſtquam igitur tempore hoc prætergreſſo, non movetur, nimirum hic morbus eſt. Eſt autem hoc magnum ſignum, quod lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum prædictione. Et primum quidem totum corpus foveto. Deinde per ſedem clyſterem adhibeto, quo ſanguis multus erumpat. Fortaſſis enim quod compactum eſt, commoveris, id quod fœtus eſſe putatur, muliere a pharmaco concalefacta.

calefacta. Sed & uteros colluito, quo sanguinem educas; sin minus, subdititiis
utatur e bupresti, & dictamnum creticum in vino bibat; sin minus, castoris re-
stem, & retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito, & plurimum san-
21 guinem detrahito, atque hoc maxime conjectura virium ipsius facta. * Ad uteri
purgationes, quum non fiunt sive ex partu, sive etiam alias; tædam pinguissi-
mam contusam in vino albo coquito, & trium cyathorum mensura utatur. Aut
pæoniæ grana quatuor, cumini Æthiopici parum, & seselis paulo plus. Aut ce-
dri baccas. Si vero suffocationes affuerint, castorii parum. Si vero purga-
tione moderata ex partu facta, venter maneat, aut etiam flatus conclusus, & do-
lore vexetur sive cum febre, sive citra febrem, succi scammoniæ quintam potio-
nis partem, aut seseli, aut aliud quoddam ex odoratis, & rutam in vino albo biben-
dam dato. Si autem bibere nolit, illitionem ad sedem facito, velut verbi cauf-
22 sa, ex felle taurino, & melle, ac nitro. * Si vero ex purgationis corruptione dolo-
re vexetur, & odoratis exhibitis nihil cedat, & febris adsit, lactis caprini hemi-
nas duas decoquito, deinde eo perfrigerato pinguedinem detrahito, excolatoque,
& aquæ mulsæ tertiam partem ammisceto, quo dulcius fiat. Bibat autem hoc ter
jejuna. Si vero dolor non quiescat, neque venter subeat, ad vesperam in calidam
aquam in solio insideat. Quum autem perfusa fuerit, ubi inde surrexit, cum vi-
no nigro austero aqua diluto, olei dimidia parte addita, tepide colluito, & inde
dormiat. Subdititium uterorum. Si conclusum fuerit, aut durum osculum utero-
rum; ficum albam expurgato, & nitrum Ægyptium purissimum tritum ammisce-
to, & subdititium facito magnitudine gallæ non magnæ, quod in lana mol-
li in unguentum irinum tinctum apponat per tres, aut quatuor dies, prout visum
fuerit. Post hoc conducit fomentum odoratum, postea vero molli quodam opus
est subdititio, quod saniosa maxime ducat. Deinde mercurialem, si tenera fuerit,
cum unguento rosaceo, in linteo ad diem, ac noctem subdat. Ad idem. Fel tau-
rinum, & salem fervefacito, & sulphure trito ammixto, in oblongam spiram, ac
tractum efformato, & ad duos dies, ac noctes nudam, ad ipsos uteros apponi-
to. Et deinde rursus mercurialem. Post hoc myrrham puram inspergito, & rosaceo,
ac irino unguento ammixto diluito, indeque uteri osculum quampenitissime illinat.
Ad idem. Iridem odoratam contusam, ac cribratam seorsim, & cyperi tantun-
dem, & crocomagma magnitudine massæ manum implentis, vino odorato dilui-
to, & ad unguenti formam redigito, & splenis palmi longitudine inducta, ac
illita, in parvam pyxidem recondе, ut ne transpirent, & apponat. Si vero ul-
cerati fuerint uteri, aut osculum exasperatum fuerit, aut ab aliquo subdititio com-
23 morsi fuerint, adipem in lana illinito, & rosaceum, ac ceræ parum inungito. * Quum
prægnans corruperit fœtum menstruum, & ad finem perferre non poterit, & te-
nuis præter naturam fiat, hujus uteros purgare oportet, & ipsam medicamentis
curare, & crassefacere. Non enim ad perfectionem gestare poterit, donec se ipsam
refecerit, & uteri robusti facti fuerint. Si vero concipiat quidem, corrumpat au-
tem fœtus bimestres, exacte eodem tempore, & neque prius, neque posterius, & hoc
perpessa fuerit bis, aut ter eodem modo. Aut etiam ad amplius tempus progressum
corrumpat eodem modo. Hujus uteri non amplius extenduntur, fœtu in ipsis auge-
scente, & ex bimestri, aut trimestri ad ampliorem modum excedente. Verum fœ-
tus quidem augescit. Uteri vero non crescunt, & propterea multæ eodem tempo-
re corrumpunt. Hujus uterum colluere oportet, & subdititiis quammaxime inflare,
aut hisce medicamentis. Colocynthidis internam partem tusam cribrato, & silphii
parum cum paulo ampliore melle cocto ammisceto, & hæc circum specillum obdu-
cito ea crassitudine, quantum stomachus ad uteri os suscipere potest, & semper
ultra protrudito, donec ad internam uteri partem penetrarit. Quum autem pharma-
cum colliquuerit, specillum eximito, & rursus eodem modo paratum elaterium,
& colocynthidem sylvestrem, similiter velut prius medicamentum apponito. Edat
autem hoc tempore allium multum, & silphii caulem, & reliqua diæta utatur, quæ fla-
tum maxime in ventre inducere potest. Apponat autem subdititium tertio quoque die,
donec bene habere visa fuerit. Quandoque vero pluribus diebus interpositis, &
in summa, prout libenter admiserit. Interjectis autem diebus, utatur mollibus, post-
quam vero per emollitoria osculum uteri præparaveris, & menses apparuerint,
24 paulum remorata, ubi jam sicca fuerit, cum viro coeat. * Quum autem flatum in u-
terum inducere voles, allii caput integrum, & silphii succum ad subdititia ammisceto.
Quod si qua prægnans decem menses perficere non possit, sed corrumpit, & hoc sæ-
pe patitur, ex hujus utero aquam purgato, & ipsam medicamentis curato, quo
aqua purgetur. Si vero genituram continens, non prægnans fiat, id quod
multis contingit, stomacho uteri præter naturam hiante, menses plures, quam
convenit, & humidiores prodeunt, ut & id, quod a fœmina prodit semen, ad fœ-
tificationem non concipiatur, & viri genitura insuper accedens corrumpatur.
Contingunt autem hæc, & corpore, & uteris ægrotantibus. Verum oportet
huic medicamenta deorsum purgantia dare, & interposito aliquo tempore, to-
tum corpus fovere, & uteros cum aceto, & aqua marina, specillis, ac ferramen-
tis ignitis immissis. Conjiciantur autem in fomentum cupressi ramenta, & lauri

viridis folia contusa, & polycnemi folia. Faciendum est hoc fomentum tempore opportuno, post hoc vero lavetur, & fomentum adhibeatur ex loti ramentis, & rolis, ac polycnemi foliis aceto incoctis. Ad finem autem suffitus fiat ex verbasci foliis contusis, ac loti ramentis. Verum ante lotionem suffito myrrham, & thus, utraque æquis partibus trita, & myrti, ac lauri folia. His permixtis, & in lentum ignem conjectis, recens adhibito fomento suffito, bis in die, fomentum autem adhibeatur recens lotæ. Sed & post suffitum lavet, & uteri stomachum ad pristinam naturam reducat. Et si vires sufficiant, ante hæc omnia venam in manu sinistra secato, atque ita reliqua facito. Si vero stomachus sic habeat, menses autem non prodeant, aut vitiose, aut minus, ad reliqua omnia ampliorem purgationem adhibeto, & sic curato, subdititiis etiam utens, si opus habeat, & ex prioribus lavans, & suffitum faciens, ac siccans.

25 * Si mulier invita abortum faciat, nec ita ejicere velit, triticum torrefactum, & molitum, & uvam passam albam contusam, aqua mulsa dulci diluta, modico oleo affuso, jejunæ bibenda dato, postea raphani semen tritum, & acetum, ac adipem anserinum, permixta bibat, & lauri folia trita apponat. Deinde bibat origanum, & pulegium, & polentam ex aqua, ita ut lauri folia tusa, ac trita ammixto gummi, aquæ inspergat, diluat, ac bibat. Aut adipem ovillum, & anserinum, & mel simul mixta, ac trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semen levissime terito, & lacti superstantem concretionem ammisceto, & adipem anserinum eliquatum. Hæc fervefacta sorbenda dato. Aut origani folia viridia, si haberi possint; sin minus, sicca levissime trita, ex aqua bibenda dato. Aut lauri baccas levissime terito, & suis fœminæ adipem liquatum, & mel ammisceto, & simul omnia trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semen levissime tritum ex vino diluto bibendum dato.

26 * Si uteri genituram non contineant, plumbum, & lapidem, qui ferrum ad se rapit, leviter terito, & linteo illigato, quo in muliebri lacte tincto, subdititio utatur. Aut æris florem tritum, ac melle dilutum subdat. Quum uteri genituram viri eructant tertia die, necesse est mulieris, quæ hæc patitur, uteros callos repletos esse, & non potest viri genitura intus in utero manere, sed excluditur, & propterea concipere non potest, quamdiu callus in utero fuerit. At calli expulsio sic fit. Pennas sumito minutissimas, ac mollissimas, hisque simul colligatis, uteros illinito, quemadmodum oculos illinere solent, ita ut pennas exæques, ipsarumque summas partes tenuissimo filo deliges, & multo rosaceo illinas. Sic autem facito. Supinam reclinato, & sub medios lumbos pulvinar subjicito, & specillum immittito, ita ut cruribus mulieris extentis, & hinc atque illinc diductis, specillum sursum, ac deorsum vertas, donec promineat, postquam autem videris in osculo uteri collum, optimum quidem hoc fuerit, si non adhæreat in coxa, sed ultro sequatur. Si itaque in osculo uteri inhæret, volsella tenuissima prehensum extrahere conare, providus ut placide hoc fiat, & non violenter. Et postea viro condormiet.

27 * Si prægnanti menses compareant, stercus asininum siccum, & rubricam, & sepiæ testam terito, & linteo illigata apponito. Aut pæoniæ semina nigra in vino diluto trita bibenda dato. Si vero a coitu imum ventrem dolet, & sanguis recens ipsi appareat, lini semen tusum, & muscum mollem, & adipem anserinum mixta, ac molli lana excepta imponito. Si uteri extra naturam progressi fuerint, calor habet maxime pudenda, & sedem, & urina paulatim destillat, & pudendum mordet, patitur autem hæc, si recens ex partu viro condormierit. Quum sic habuerit, myrti baccas, & loti ramenta in aqua coquito, & aquam per noctem sub dio exponito, atque sic frigidissimam pudendis affundito, & trita hæc apponito. Postea aquam lentium bibeas, melle, & aceto ammixtis, vomat, donec uteri fuerint retracti, & lectus a pedibus altior sit, & graveolentia sub pudenda suffito, odorata vero sub nares. Cibis utatur quammollissimis, ac frigidis, & vinum aquosum album bibat, & non lavetur, neque cum viro dormiat.

28 * Si vero omnino ex pudendis exciderint, dependent velut scrotum, & dolor corripit. Hoc autem contingit, quum ex partu laborarit, ut uteros conrusserit, & cum viro dormierit in puerperii purgatione. Quum sic habuerit, frigefactoria apponat, & quod foris est, depurgatum, ac cum vino nigro vinoso, in quo malum punicum coctum est, ablutum intro detrudat. Deinde mel, & resina, pari mensura eliquata, in pudenda infundantur, & decumbat supina pedes sursum extentos habens, postea spongias apponat, & ad lumbos deliget. Quamdiu vero sic habuerit, a cibis abstinere oportet. Potu vero quampaucissimo uti, donec septem dies prætereant, & si quidem sic redire voluerint, bene est; sin minus, summas uteri partes deradito, lavato, & cerato picato illinito. Deinde pedes ad scalam deligato, scalamque juxta caput pulsato, & cum manu intrudito. Postea crura ipsius alternatim colligato, & diem, ac noctem sinito in quiete, & modicum ptisanæ succum frigidum dato, aliud autem nihil. Postera die ipsam reclinato, & cucurbitam quammaximam ad coxam affigito, & multo tempore trahere sinito, & quum detraxeris, reclinatam facere sinito, & nihil aliud præter ptisanæ succum exhibeto, donec septem præterierint dies. Cibis autem tunc mollissimis, ac paucissimis utatur. Si vero ventrem exonerare voluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim dies prætereant, postea surgat, & quamparcissime deambulet,

bulet, & ne lavetur, & cibis modicis utatur, sub pudenda vero suffitus per graveolentia fiat. Et postquam obambulare inceperit, subligar gestet.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS POPULARIBUS
LIBER I.

Argumentum in Librum sequentem.

Aeris status austrinus quales in Thaso morbos generarit. Febres ardentes. Tubercula circa aures citra febrem. Quibus ista tubercula fierent. Tusses siccæ. Inflammationes cum dolore in testiculis. Tabidi. Febres horridæ, continuæ, acutæ. Febres semitertianæ. Alvus turbata. Urinæ, Tusses. Faucium dolores. Æstatis, & autumni morbi. Tabidos solum ex descripta temporis constitutione fuisse mortuos.

Sectionis secundæ constitutio temporis secunda. Aeris constitutionis humidæ, & Aquiloniæ in Thaso morbi. Lippitudines. Lema. Lienteria. Dysenteria. Tenesmi. Alvi profluvia. Urinæ fluxiones cum dolore biliosæ, aquosæ, ramentosæ &c. Vomitus pituitosi, biliosi, & ciborum crudorum rejectiones. Sudores, & omnibus undequaque multa humiditas. Tabidi cum dolore. Febres continuæ. Febres tertianæ. Febres quartanæ. Febres diurnæ, quotidianæ, nocturnæ, & erroneæ. Convulsiones. Rigores. Sudores. Frigiditas extremitatum. Somni. Ventres turbati. Urinæ. Tusses. Dysenteriæ. Tenesmi. Lienteriæ. Alvi profluvia. Hydropes. Papulæ parvæ. Tumores juxta aures. Urinæ stillicidium. Urinæ. Concoctiones. Cruda. Circa morbos duo exercenda, Ars ex tribus constat. Capitis, ac colli dolores.

Constitutio temporis tertia. Resolutiones ex syderatione. Febres ardentes, Sanguinis e naribus eruptio. Sanguinis e naribus larga eruptio in febribus ardentibus multos servavit, modica vero occidit. Morbus regius, & ejus solutio. Sanguinis eruptiones quibus frequenter acciderint. Ex sanguinis eruptione ad dysenteriam transitus. Tubercula juxta aures. Mulieres ex partu, & post partum laborantes. Sanguinis e naribus, & mensium eruptio simul. Prægnantes. Phrenitici. Phrenitis non statim ab initio. Qui maxime ex iis mortui sint. Quatuor signa, quibus in ea constitutione servabantur. Multos non ex uno signo servatos fuisse, sed per omnia transcurrisse. Lachrymæ invisæ in febribus acutis magis ardentibus. Tubercula juxta aures. Judicationes morborum similes, aut dissimiles. Judicationes eorum, quibus tubercula juxta aures fiebant.

Sectio tertia. Morbi unde dinoscantur. Febrium differentiæ. Febris continua cum acutissimis morbis conjuncta. Quartanæ febres securissimæ, ac facillimæ. Febris nocturna, diurna. Febris septimana. Novana. Tertiana. Quintana. Modi, constitutiones, & exacerbationes singularum harum febrium. Febres, quæ paribus diebus exacerbantur, paribus judicantur, & contra.

Ægroti quatuordecim. Primus. Febris acuta cum sudore. Clyster in febri acuta, secundo die. Spiritus rarus, & magnus. Splen elevatus, & orbiculari gibbositate. Sudores frigidi. II. *Febris ex lassitudinibus, potationibus, ac exercitiis intempestivis. Urinæ nigræ, nigram subsidentiam habentes. Præcordii palpitatio assidua.* III. *Febris acuta cum alvo sicca velut in tenesmo.* IV. *Febris post partum, & purgationem naturalem.* V. *Rigores ante partum, quos febris insequuta est. Bilis vomitus die quadragesimo in febri acuta.* VI. *Erroneæ febris species. Subsidentia rubra in febri erronea.* VII. *Febris vehemens, & lumborum gravitas dolorosa.* VIII. *Febris a cœna. Urinæ inconcoctæ. Febris perpetuo cum sudore.* IX. *Febris pedis dolorem a magno digito sequuta.* X. *Febris post capitis, lumborum, ac colli dolores.* XI. *Febris acuta a præcordiorum dolore.* XII. *Febris acuta ex largiore potione, & vomitu. Urina oleosa. Crurum dolor in febri acuta.* XIII. *Febris mulieris trimestri fœtu gravidæ.* XIV. *Febris ex capitis, colli, & pectoris dolore.*

SECTIO I.

Constitutio Temporis Prima.

1 IN Thaso autumni tempore circa æquinoctium, & sub plejadas, aquæ multæ, assiduæ, molles velut in austrinis, hyems austrina, parvi venti aquilonares, squalores, & omnino hyems quale ver fieri solet. Ver autem austrinum, frigidum, pluviæ parvæ. Æstas plerumque nubila, aquarum inopia. Etesiæ parum, modice, sparsim spirarunt. Quum autem totus hic aeris status ad austrina vergeret, ac cum siccitatibus fieret, ante ver quidem ex priore statu, subcontrario, & aquilonio fiente, paucis obortæ sunt febres ardentes, atque

tes, atque his omnino boni status, & paucis sanguis erupit, neque ex his moriebantur. Tubercula vero circa aurem alteram multis erant, plurimis ex utrisque, citra febrem erecte obambulantibus. Quibusdam vero etiam parum incalescebant. Extincta sunt omnibus absque nocumento. Neque cuiquam suppurarunt, quemadmodum ea, quæ ex aliis caussis sunt oborta. Erat autem natura ipsorum hæc: laxa erant, magna, diffusa, non cum inflammatione, doloris exortia, omnibus obscure evanuerunt. Fiebant autem hæc adolescentibus, juvenibus, in vigore constitutis, & ex his plurimis, qui circa palæstram, & gymnasia exercebantur. Mulieribus vero paucis fiebant. Plurimis vero tusses siccæ, qui tussiebant, & nihil rejectabant, & voces non longe postea raucosæ. Quibusdam vero etiam interposito tempore inflammationes cum dolore in altero testiculo, quibusdam in utroque. Et aliis quidem febres, aliis non. Hæc autem plurimis laboriose fiebant. De cætero vero, quantum ad ea, quæ in officina medica ad chirurgiam pertinentia fiunt, sine morbo degebant. At vero ante æstatis initium, & per æstatem, ac hyemem multi ex his, qui longo jam tempore subcorrupti erant, tabidi decubuerunt. Nam & multis, qui ambigui erant, tunc tabes confirmata est. Quibusdam vero primum cœpit. Et his natura ad tabem vergebat. Moriebantur autem multi, & plurimi ex his. Et de his, qui decubuerunt, haud scio, an quis etiam modico tempore supervixerit. Moriebantur autem citius, quam tales morbi transigere solent. Nam alios & longiores, & cum febribus conjunctos facile ferebant, & non moriebantur. De quibus paulo post scribetur. Solus enim, & maximus ex his, qui tum vigebant, tabidus morbus multos occidit. Erant autem plurimis ipsorum affectiones hujusmodi: febres horridæ, continuæ, acutæ, in totum non intermittentes. Modus autem erat semitertianus, una die leviores, altera amplius exacerbescentes, & in summa acutiores increbescentes. Sudores vero semper, non per totum, frigiditas extremitatum multa, & quæ vix recalesceret. Alvi turbatæ, biliosæ, ex paucis, puris, tenuibus, mordacibus, frequenter ad exonerandos se surgebant. Urinæ tenues, & crudæ, & decolores, & paucæ; aut crassitudinem habentes, & subsidentiam parvam, non probe desidentes, sed cum cruda quadam, ac intempestiva subsidentia. Tussiebant autem, pauca, condensata, concocta paulatim vix educentes. Quibus vero violentissima accidissent, his neque modice concoctio aderat, sed cruda spuere perseverabant. Fauces autem plurimis horum ab initio, & perpetuo dolebant, ruborem habentes cum inflammatione, fluxiones parvæ, tenues, acres. Brevi colliquescebant, & affligebantur, omnes cibos perpetuo fastidientes, sitis exortes, & plerique circa mortem deliri. Et circa tabidos quidem hæc. Cæterum æstate jam, & autumno febres multæ, continuæ, non violentæ, diu quidem ægrotantibus, non autem alias ita male habentibus oboriebantur. Plurimis alvi turbatæ, ita ut valde toleranter ferrent, & nihil memorabile lædebant. Urinæ item plurimis boni quidem coloris, & puræ. Verum tenues; & post tempus circa judicationem concoctæ. Tussiebant autem non valde, neque ea, quæ per tussim rejectantur, difficultatem exhibebant. Neque cibum fastidiebant, sed etiam valde licebat ipsis offerre. In summa subægrotabant tabidi, non tabido modo, febribus horridis parum insudantes, alias alii, ut qui erroneo modo exacerbarentur, febribus quidem in totum non intermittentibus, sed quæ juxta naturæ febris tertianæ morem exacerbarentur. Judicabantur autem, quibus inter hos brevissimæ essent circa vigesimum diem, plurimis circa quadragesimum. Multis circa octoagesimum. Quibusdam neque sic, sed vago modo, & circa judicationem deficiebant, horum autem plurimis febres rursus non multum tempus intermittentes reversæ sunt. Ex recidivis autem in iisdem circuitibus judicabantur. Multis vero ipsorum producebantur, ut sub hyemem ægrotarent. Ex omnibus porro in hac temporis constitutione descriptis, solis tabidis lethalia acciderunt. In aliis autem febribus non.

SECTIO II.

Constitutio Temporis Secunda.

IN Thaso ante autumnum tempestates non tempestive, sed derepente in aquiloniis, & austrinis multis, humidæ, & præerumpentes. Huiusmodi vero durabant usque ad pleiada, & sub pleiade. Hyems autem aquilonia. Aquæ multæ, largæ, magnæ. Nives. Plerumque mixta aeris serenitas, & hæc quidem fiebant omnia, frigora vero non admodum intempestiva. Jam vero post brumale solstitium, & quando favonius spirare incipit, posterior hyems magna erat, aquilonia multa. Nives, & aquæ assidue multæ, & cœlum procellosum, ac nubilum. Hæc autem durabant, & non remittebant usque ad æquinoctium. Ver autem frigidum, aquilonium, aquosum, nubilum. Æstas non valde æstuosa fiebat. Etesiæ assidue spirarunt. Mox circa arcturum in aquiloniis, aquæ valde multæ. Quum autem annus totus humidus, & frigidus, & aquilonius esset, per hyemem sano modo plerumque habebant. Ante ver autem multi quidem, & plurimi morbidi degebant. Primum igitur cœperunt

lippitu-

lippitudines fluidæ, dolorosæ, humidæ, crudæ. Lemæ parvæ, & multis difficulter erumpentes, plurimis revertebantur, defecerunt sero ad autumnum. Æstate jam, & autumno lienteriæ, & dysenteriæ, & tenesmi, & alvi profluvia ex biliosis, tenuibus multis, crudis, & mordacibus; quibusdam vero etiam aquosis. Multis autem & urinæ fluxiones cum dolore biliosæ, aquosæ, ramentosæ, purulentæ, cum stillicidio, non rhenales, sed his alia pro aliis. Vomitus pituitosi, biliosi, & ciborum crudorum rejectiones. Sudores. Omnibus undiquaque multa humiditas. Fiebant autem hæc multis erecte obambulantibus, non febrientibus. Multis item febrientibus, de quibus paulo post scribetur. In quibus autem omnia hæc præscripta apparebant cum dolore, tabidi fiebant. Jam vero autumno, & sub hyemem febres continuæ, & quibusdam ipsorum paucis ardentes, diurnæ, nocturnæ, semitertianæ, tertianæ, exactæ, quartanæ, erroneæ. Singulæ vero prædictæ febres multis fiebant. At ardentes & paucissimis obortæ sunt, & ex ægrotis hi minimum laboraverunt. Neque enim sanguis erupit, nisi valde parum, & paucis. Neque delirabant, aliaque omnia tolerabilia erant. Judicabantur autem plurimis valde bono ordine, cum intermittentibus in septem, ac decem diebus. Neque mortuum aliquem tunc in febre ardente novi, neque phrenitim tunc cuique factam scio. At vero tertianæ plures quidem quam ardentes febres erant, ac graviores, verum ordinate in his omnibus a prima accessione quatuor circuitus habebant, in septem autem perfecte judicabantur, neque ulli horum reversæ sunt. Quartanæ vero multis quidem ab initio ex ordine quartanæ cœperunt. Quibusdam autem non paucis, ex aliis febribus, ac morbis abscessus ad quartanas fiebant, atque hos diu, quemadmodum solent, & adhuc diutius tenebant. Diurnæ vero quotidianæ, & nocturnæ, & erroneæ multæ multis, & multo tempore permanebant, & erecte obambulantibus, & decumbentibus. Plurimos horum sub pleiada, & usque ad hyemem febres consequebantur. Multos convulsiones, magis autem pueros ab initio, & febriebant, & in febribus convulsiones fiebant, & erant hæc plerisque diuturna, verum innocua, nisi ad hæc etiam ex aliis omnibus pernicies adesset. At continuæ quidem in totum, & nihil intermittentes, exacerbescentes autem omnibus ad naturæ tertianæ modum, una die sublevantes, & una exacerbescentes, omnium, quæ tunc fiebant, violentissimæ erant, & longissimæ, ac cum maximis doloribus leniter auspicantes, & in totum semper augescentes, & in judicatoriis diebus exacerbescentes, & in pejus procedentes, parum allevantes, & statim rursus ex intermissione violentius exacerbescentes, in judicatoriis plerumque diebus pejores fientes. Rigores vero omnibus quidem inordinate, & erroneo modo fiebant, paucissime autem, et minime his. Verum in aliis febribus majores. Sudores multi, his minimi, nihil allevantes, sed subcontrario modo damna inferentes. Frigiditas extremitatum his multa, et vix recalescens. Neque somni in totum, maxime vero hi etiam rursus soporosi. Ventres autem omnibus turbati, et mali, his autem longe pessimi. Urinæ vero plurimis horum aut tenues, et crudæ, et decolores, et post tempus parum concoctæ judicatorio modo. Aut crassitudinem quidem habentes, verum turbatæ, neque consistentes, neque subsidentes, neque concoctæ. Aut paucæ, et crudæ, ac malæ, et subsidentes. Pessimæ autem hæ omnes. Et tusses quidem ad febres comitabantur. Verum non habeo, quod scribam, an detrimentum, aut utilitas tunc ex tussi contigerit. Diuturna igitur, et molesta, et valde inordinate, ac erroneo more, et citra judicationem, plurima horum perseverabant tum his, qui perniciose habebant, tum his, qui non. Si enim aliquos ipsorum paululum relinquerent, statim rursus revertebantur. Quibusdam vero paucis ipsorum judicabantur, quibus brevissime adessent, circa octoagesimam diem, et horum aliquibus reversa sunt, ut plurimi ipsorum per hyemem adhuc ægrotarint, plurimis autem citra judicationem defecerunt. Hæc vero pariter acciderunt et his, qui superstites manserunt, et qui non. Quum autem multa, et varia fieret judicationis impeditio ex morbis, maximum etiam, ac pessimum signum perpetuo comitabatur, quod plerique omnes cibos fastidirent, et ex his maxime hi, quibus etiam alia exitialia erant. Siticulosi vero non adeo intempestive in his febribus erant. Quum vero tempus produceretur, et dolores essent multi, ac colliquatio mala, his abscessus succedebant, aut majores, quam ut ferre possent, aut minores, quam ut quicquam prodessent, sed statim recurrerent, et ad pejus colirgerent. Erant autem, quæ his fiebant, hæc: dysenteriæ, tenesmi, lienteriæ, et alvi profluvia. Quibusdam etiam hydropes, partim cum his, et partim absque his. Quicquid autem ex his violenter accedebat, statim vires dejiciebat, aut rursus nihil proderat. Papulæ parvæ, et non pro dignitate rationis excretionis morborum, et statim rursus evanescentes. Aut juxta aures tumores, qui non solvebantur, et nullam de se significationem præbebant. Quibusdam in articulos, maxime vero in coxendicem, paucis judicatorio modo cessantes, et statim rursus ad habitum ab initio invalescentes. Moriebantur autem ex omnibus, et plurimi ex his pueri jam ablactati, et majores natu, octennes, ac decennes, et nondum puberes. Fiebant autem hæc his, non sine prius scriptis. Priora vero multis, sine his. Solum vero bonum, et maximum inter ea, quæ fiebant, signum, et quod plurimos in maximis periculis constitutos liberavit, quibus ad urinæ stillicidium convertebantur, et ad hoc abscessus fiebant. Accidit autem plerisque

urinæ

urinæ stillicidium; maxime his ætatibus. Fiebat et aliis multis, tum erecte obambulantibus, tum in morbis. Statim vero etiam magna quædam mutatio omnium his fiebat. Alvi enim, etiamsi humectæ essent, maligno modo mox sistebantur, cibosque omnes libenter sumebant. Et febres postea mites erant. Verum urinæ stillicidium his diuturnum, et laboriosum erat. Urinæ vero his erant multæ, crassæ, variæ, rubræ, purulentæ cum dolore. Atque hi omnes superstites manserunt, et nullum ex his mortuum novi. Quæcumque vero non periculosæ fiunt, concoctiones excrementorum omnes undiquaque tempestivas, aut bonas, et judicatorios abscessus considerare oportet. Concoctiones celeritatem judicationis, et securitatem sanitatis significant. Cruda vero, et inconcocta, et in malos abscessus conversa, aut judicationis sublationem, aut dolores, aut diuturnitatem, aut mortem, aut eorumdem recidivas. Quod vero ex his potissimum futurum sit, ex aliis considerandum est. Præterita dicito, præsentia cognoscito, futura prædicito. Hæc tractato. Exerceto circa morbos duo, ut juves, aut non noceas. Ars ex tribus constat, morbo, ægroto, et medico artis ministro. Ægrotum cum medico adversari morbo oportet. Capitis, et colli dolores, ac gravitates cum dolore, cum febribus, et sine febribus, phreniticis quidem convulsiones. Sed et virosa vomunt, et quidam ex his subito moriuntur. In ardentibus autem, et aliis febribus, quibus colli dolor, et temporum gravitas, et caligo vertiginosa circa oculos, aut etiam præcordiorum distentio non cum dolore fit, his sanguis per nares erumpit. Quibus autem gravitates quidem totius capitis, oris autem ventriculi morsus adsunt, et nauseabundi sunt, hi biliosa, et pituitosa vomunt. Plerumque vero pueris in talibus afflictionibus convulsiones fiunt. Mulieribus autem tum eadem, tum ab uteris dolores. Senioribus autem, et quibus jam calor superatur, paraplegiæ vocatæ, leves siderationes, aut insaniæ, aut oculorum privationes.

Constitutio Temporis Tertia.

IN Thaso paulo ante arcturo, et sub arcturo, aquæ multæ, magnæ, in aquiloniis. Circa æquinoctium autem, et usque ad pleiada, austrinæ pluviæ paucæ, hyems aquilonia, siccitates, frigidi venti, magnæ nives. Circa æquinoctium hyemes maximæ. Ver aquilonium, siccitates, pluviæ paucæ frigidæ. Circa solstitium æstivum aquæ paucæ, magna frigora usque ad canem. Post canem usque ad arcturum æstas calida, æstus magni, non ex accessione augescentes, sed continui, ac violenti. Aqua non delapsa est. Etesiæ spirarunt. Circa arcturum pluviæ austrinæ usque ad æquinoctium. In hac autem constitutione per hyemem quidem ceperunt resolutiones ex sideratione, et multos invaserunt, et quidem ex ipsis subito moriebantur. Nam hic morbus satis popularis erat. Cætera incolumes degebant. Ante ver autem cœperunt febres ardentes, et usque ad æquinoctium, et ad æstatem durabant. Quicumque igitur vere, et æstate ineunte statim ægrotare cœperunt, plurimi servabantur, pauci vero quidam moriebantur. In autumno jam et quum pluviæ fierent, lethales erant, et plures peribant. Erant autem febrium ardentium affectiones. Quibus quidem bene, ac large sanguis per nares erupit, per hoc maxime servabantur, et nullum novi, qui in hac constitutione mortuus esset, si recte ipsi sanguis profluxisset. In Philisco enim, et Epaminone, ac Sileno quarta, ac quinta die parum de naribus stillavit, et moriebantur. Plerique igitur ægroti circa judicationem rigebant, maxime hi, quibus sanguis non erupisset. Iidem vero etiam postea insuper riguerunt, et exsudarunt. Quibusdam morbus regius accidit sexta die. Verum his purgatio per vesicam, aut alvus exturbata profuit, aut larga sanguinis eruptio. Velut Heraclides, qui decumbebat apud Aristocydem, nam huic et ex naribus sanguis erupit, et alvus turbata est, et per vesicam purgatus est. Vigesima die judicatus est, non velut Phanagoræ servus, cui nihil tale factum est, et mortuus est. Sanguis autem plurimis erupit, maxime adolescentibus, et in vigore constitutis, et talium plerique perierunt, quibus sanguis non erupit. Senioribus vero ad morbum regium res devenit, aut alvi ipsis turbatæ sunt, aut dysenterici facti sunt. Velut Bioni apud Silenum decumbenti contigit. Populariter grassabantur etiam dysenteriæ per æstatem, et quibusdam, qui ægrotarunt, quibusque etiam sanguis erupit, ad dysenteriam transitus factus est, velut Eratonis filio, et Mylo, qui multa sanguinis eruptione facta, in dysentericum statum delapsi, superstites manserunt. Multis igitur maxime hic tumor redundavit. Nam et quibusdam circa judicationem sanguis non erupit, sed tubercula juxta aures excitata evanuerunt. Quæ ubi evanuissent, juxta sinistri lateris mollitudinem, et ad summam coxam gravitas fuit. Quum autem dolores post judicationem fierent, et urinæ tenues prodiissent, parum sanguinis profundere cœperunt. Verum circa quartam, et vigesimam abscessus ad sanguinis eruptionem fiebant Antiphonti Critobuli filio, quæ sedata est, et perfecte judicatus est circa quadragesimam. Mulieres porro multæ quidem ægrotarunt, pauciores autem, quam viri, et pauciores etiam mortuæ sunt. Plurimæ vero graviter ex partu laborarunt, et

post partus

poſt partus inſuper ægrotarunt, & hæ maxime perierunt. Velut Telebuli filia, quæ ſexta a partu die mortua eſt. Plurimis itaque in febribus menſes apparebant. Quibuſdam vero ex naribus ſanguis erupit, & virginibus multis id primum factum eſt. Quibuſdam & ex naribus ſanguis, & menſes proruperunt. Velut Detharſei filiæ virgini apparuerunt tunc primum, & ſanguis largus e naribus fluxit. Neque ullam mortuam novi ex his, quibus aliquid horum probe factum eſſet. Quibus autem prægnantibus contigit ægrotare, omnes fœtus perdiderunt, quas ego novi. Urinæ vero plurimis boni quidem coloris, verum tenues, & ſubſidentias modicas habentes ex recrementis tenuibus, ac bilioſis. Multis autem aliis judicatis, ad dyſenterias res devenit, velut Xenophani, & Critiæ. Urinæ aquoſæ, multæ, puræ, tenues poſt judicationem, & ſubſidentia bona facta, & aliis probe judicatis. Mentionem faciam eorum, quibus factæ ſunt, Bioni, qui apud Silenum decumbebat. Cratiæ, quæ apud Xenophanem. Aretonis filiæ, uxori Mneſiſtrati. Poſtea vero omnes hi dyſenteriei facti ſunt. Quod urinas minxerunt aquoſas, conſiderandum eſt. Circa arcturum autem multis undecima die judicatio facta eſt, & bis recidivæ non pro ratione fientes reverſæ ſunt. Erant autem ſoporoſi circa tempus hoc, plures autem pueri, & hi omnium minime moriebantur. At vero circa æquinoctium, & uſque ad plejada, & ſub hyemem comitabantur quidem febres ardentes; ſed & phrenitiei plurimi tunc fiebant, & plerique horum moriebantur, fiebant autem & per æſtatem pauci. Quum igitur febres ardentes inciperent, ſignificationem de ſe præbebant, quibus pernicies immineret. Statim enim ab initio febris acuta, parum inſuper rigebant, vigiles erant, ſiticuloſi, anxii, parum exudantes circa frontem, & claviculas, nullus per totum, multum delirabant, tumores, triſtitiæ, extremitates ſubfrigidæ, pedes ſummi, & maxime manuum ſummæ partes. Exacerbationes in diebus paribus. Plurimis autem quarta die dolores maximi, & ſudores plerumque ſubfrigidi, & extremitates non amplius recaleſcentes, ſed lividæ, ſubfrigidæ, & neque ſitiebant. Ad hæc urinæ his nigræ, paucæ, tenues, & alvi ſiſtebantur, neque ſanguis e naribus erupit ulli ex his, quibus hæc accidiſſent, ſed parum ſtillavit. Neque ad recidivam ulli horum res devenit. Sed ſexta die mortui ſunt cum ſudore. Phrenitieis autem acciderunt præſcripta non omnia. Judicabantur autem his plerumque die undecima, quibuſdam vigeſima. Quibus non ſtatim ab initio phrenitis cœpit circa tertiam, aut quartam diem, ſed moderate habebant primo tempore, his circa ſeptimam morbus ad acumen tranſiit. Magna itaque erat morborum multitudo. Ex ægris autem maxime moriebantur adoleſcentes, juvenes, in vigore ætatis conſtituti, leves, ſubalbicante cute, rectos itemque nigros capillos habentes, & oculos nigros, & qui in quiete, & otio vixerant, & alta voce, aut gracili, aut aſpera præditi, balbi, iracundi, & mulieres plurimæ ex hac ſpecie moriebantur. At in hac conſtitutione ex quatuor ſignis maxime ſervabantur. Quibus videlicet ſanguis e naribus probe erupiſſet. Aut urinæ multæ, & multam ſubſidentiam habentes per veſicam prodiiſſent. Aut per ventrem turbata, bilioſa tempeſtive proceſſiſſent. Aut qui dyſenteriei facti eſſent. Acciditque multis, ut non ex uno præſcriptorum ſignorum judicarentur, ſed per omnia percurrerent, & gravius quidem habere videbantur, conſervabantur autem omnes, quibus hæc accidiſſent. Mulieribus autem, & virginibus accidebant item præſcripta ſigna omnia. Quibus autem, vel horum quippiam bene accideret, aut menſes large apparerent, per hæc ſervabantur, ac judicabantur, neque ullam interiiſſe novi, cui ex his aliquid accidiſſet. Philonis enim filiæ ſanguis ex naribus large fluebat. Septima autem die intempeſtivius cœnavit, & mortua eſt. Quibus in febribus acutis, magis ardentibus, lachrymæ invitæ defluunt, his ſanguinis a naribus eruptionem expectare oportet, ſi etiam alia pernicioſe non habeant. Nam his, qui male habent, non ſanguinis eruptionem, ſed mortem ſignificat. Tubercula juxta aures in febrientibus cum dolore oborta, quibuſdam febre judicatorio modo deficiente, neque ſedantur, neque ſuppurantur; hæc bilioſum alvi profluvium, aut dyſenteria, aut craſſarum urinarum ſubſidentia ſolvit, Velut Hermippo Clazomenio. Judicationes autem, ex quibus cognoſcimus, aut ſimiles ſunt, aut diſſimiles. Velut duo fratres, qui ſimul eadem hora ægrotare cœperunt. Decumbebant autem juxta theatrum Epigenis fratres. Horum ſeniori ſexta die judicatio facta eſt, juniori vero ſeptima. Recidiva facta eſt utriſque ſimul eadem hora. Intermiſit dies quinque. Ex recidiva judicatio facta eſt utriſque ſimul in totum, die decima ſeptima. Plurimis autem ſexta die judicatio facta eſt, intermiſit ſex. Ex recidivis autem judicatio facta eſt quinta die. Quibuſdam vero ſeptima judicatus eſt morbus, & ſeptem diebus intermiſit. Ex recidiva vero judicatus eſt tertia. Quibuſdam autem judicatus eſt quinta, intermiſit ſeptem, rediit per tres, intermiſit unam, inſuperque unam rurſus occupavit. Aliquibus vero judicatus eſt ſexta, intermiſit ſex, rediit per tres, intermiſit unam, & una judicatus eſt. Velut Evagonti Daipharſis filio. Quibuſdam autem judicatus eſt ſexta, intermiſit ſeptem, ex recidiva vero judicatus eſt quarta. Velut filiæ Aglaidæ. Plerique igitur ex his, qui ægrotarunt in hac conſtitutione, hoc modo ægrotarunt, & nullum novi ex his, qui ſuperſtites manſerunt, cui non rediiſſent recidivæ ſe-

cundum

eundum rationem fientes, & servati sunt omnes, quos ego novi, quibus hoc genus recidivæ factæ sunt. Neque ægrotantium hoc modo ullum aliquem novi, quem recidiva iterum repetiisset. Moriebantur autem in morbis his plurimi sexta die, velut Epaminondas, & Silenus, & Philiscus Antagoræ filius. Quibus autem tubercula juxta aures facta essent, his judicatio facta est vigesima die. Restincta autem, ac sedata sunt omnibus, & non suppurata sunt, sed ad vesicam conversa. Cratistonacti, qui apud Heracleum habitabat, & Scymni fullonis ancillæ suppuraverunt, & mortui sunt. Quibus autem judicatus est septima die, intermisit novem, reversus est morbus. Judicatus est ex recidiva quarta die. Quibus autem judicatus est septima die, intermisit sex, deinde rediit, & judicatus est septima, velut Phanocrito, qui decumbebat apud Gnathonem pictorem. Sub hyemem circa solstitium hyberoum, & usque ad æquinoctium perseverabant quidem & febres ardentes, & phrenitides, & multi moriebantur. Judicationes tamen transmutatæ sunt, & judicatio facta est plurimis ab initio die quinta, intermisit quarta, recidiva facta est, ex recidiva vero judicatio facta est quinta die. In summa quatuordecim diebus. Sic autem facta est judicatio pueris plurimis, immo etiam senioribus. Quibusdam vero morbus judicabatur die undecima, revertebatur decimaquarta, judicabatur perfecte vigesima. Si vero aliqui insuper riguissent circa vigesimam, his judicabatur quadragesima. Superriguerunt autem plurimi circa judicationem ab initio. Qui vero circa judicationem ab initio riguerunt, etiam in recidivis una cum judicatione riguerunt. Riguerunt autem paucissimi vere, æstate plures, autumno adhuc plures, hyeme longe plurimi. At sanguinis eruptiones cessabant.

SECTIO III.

MOrbos dinoscimus, edocti ex communi omnium natura, & ex uniuscujusque propria, ex morbo, ex ægroto, ex his, quæ offeruntur, ex eo, qui offert. Ex his enim & breviores, & graviores redduntur, ex tota, ac partiali constitutione cœlestium, & uniuscujusque regionis, ex victu, ex vitæ studiis, ex ætate cujusque, sermonibus, motibus, taciturnitate, cogitationibus, somnis, vigiliis, insomniis quibusdam, & quando, vellicationibus, pruritibus, lachrymis, exacerbationibus, secessibus, urinis, sputis, vomitibus, & quæ, ex quibus, in quos, successiones morborum, & qui abscessus ad perniciem, & ad judicationem. Sudor, rigor, frigiditas, tussis, sternutationes, singultus, spiritus, ructus, flatus silentes, strepentes, sanguinis eruptiones, hæmorrhoides, ex his autem, & quæ per hæc fiunt, considerandum. Febres quædam continuæ sunt, quædam interdiu tenent, noctu intermittunt. Aut nocte tenent, die intermittunt. Semitertianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ, septimanæ, nonanæ. Sunt autem acutissimi, & maximi, ac gravissimi morbi, & maxime lethales, in continua febre. Securissima vero omnium, & facillima, ac longissima est quartana. Non enim solum ipsa a se ipsa talis est, sed etiam ab aliis magnis morbis liberat. At in semitertiana appellata contingit quidem & acutos morbos fieri, & est hæc præ cæteris maxime lethalis. Sed & tabidi, & quicumque ex aliis longis morbis ægrotant, ex hac maxime ægrotant. Nocturna non admodum lethalis est, verum longa. Diurna longior. Quibusdam autem & ad tabem vergit. Septimana longa est, verum non lethalis. Nonana adhuc longior, & non lethalis. Tertiana exacta cito judicatur, & non est lethalis. Quintana pessima omnium est. Nam & ante tabem, & jam tabidis superveniens, occidit. Sunt autem modi, & constitutiones, & exacerbationes singularum harum febrium æque continuarum, ac intermittentium. Velut verbi caussa, continua quibusdam ab initio floret, & viget maxime, & ad deterius procedit. Circa judicationem vero, & una cum judicatione imminuitur. Quibusdam vero molliter incipit & submisse, augescit autem & exacerbatur quotidie. Circa judicationem vero, & una cum judicatione acervatim elucet. Quibusdam leniter auspicata augescit, & exacerbatur, & ubi aliquamdiu in vigore fuit, rursus remittit usque ad judicationem, & circa judicationem. Atque hæc contingere solent in omni febre, & in omni morbo. Oportet autem victus rationem ex horum consideratione offerre. Multa vero etiam alia signa his sunt cognata, de quibus partim scriptum est, partim scribetur. Ad quæ ratiocinari oportet, examinareque, ac considerare, cui horum acutus, ac lethalis sit morbus, an a quo superstes sit futurus, & cui offerendum sit, aut non, & quando, & quantum, & quid offerendum erit. Quæ vero paribus diebus exacerbantur, paribus judicantur. Quorum autem exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus judicantur. Est autem primus judicatorius, ex circuitibus diebus paribus judicantibus, quartus dies. Deinde sextus, decimus, decimusquartus, decimusoctavus, vigesimus, vigesimus quartus, vigesimus octavus, trigesimus, trigesimus quartus, quadragesimus, sexagesimus, octogesimus, & centesimus vigesimus. Ex circuitibus vero in imparibus diebus judicantibus, primus est dies tertius, deinde quintus, septimus, nonus, undecimus, decimus septimus, vigesimus primus, vigesimus septimus, &

mus, & trigesimus primus. At vero nosse expedit, si aliter judicatio fiat, extra præscriptos dies recidivas fore significat, & fuerit sane perniciosa. Oportet autem animadvertere nosse, in his temporibus judicationes futuras esse ad salutem, aut perniciem, aut inclinationes ad melius, aut deterius. Erroneæ porro febres & quartanæ, & quintanæ, & septimanæ, & nonanæ in quibus circuitibus judicentur, considerandum est.

Ægroti Quatuordecim, Primus.

PHiliscus prope muros habitabat, decubuit. Primo die febris acuta, sudavit, noctem laboriosam habuit. Secundo die omnia exacerbata sunt. Vesperi ab insuso per clysterem adhibito, bene habuit, noctem quietam. Tertio mane, & usque ad meridiem visus est a febre liber esse. Ad vesperam febris acuta cum sudore, siticulosus erat, lingua resiccabatur, nigra minxit, noctem molestam habuit, non dormivit, omnino deliravit. Quarto omnia exacerbata sunt, urinæ nigræ, nox tolerabilior, urinæ melioris coloris. Quinto circa meridiem parum de naribus stillavit non mixium. Urinæ variæ, quæ habebant innatantia quædam rotunda, genituræ similia, dispersa non subsidebant. Subdita glande, flatuosa pauca prodierunt, noctem habuit laboriosam, somni parvi, sermones, deliramenta, extremitates undique frigidæ, & non amplius recalescentes, minxit nigra, dormivit parum, ad diem voce destitutus est, frigidum sudavit, extremitates lividæ. Circa meridiem sexta die mortuus est. Huic spiritus ad finem usque velut revocanti, rarus, & magnus. Splen elevatus est orbiculari gibbositate. Sudores frigidi perpetuo. Exacerbationes diebus paribus.

Ægrotus II.

SIlenus habitabat in Platamone, prope filios Evalcidis. Hunc ex lassitudinibus, & potationibus, ac exercitiis intempestivis febris corripuit. Cœpit autem ægrotare ex lumbis, & caput gravitas tenebat, & colli distentio erat. Ab alvo prima die biliosa, mera, spumosa, abunde colorata, multa prodierunt. Urinæ nigræ nigram subsidentiam habentes, siticulosus, lingua resiccata, nocte nihil dormivit. Secunda die febris acuta, secessus plures, tenuiores, spumosi. Urinæ nigræ, nox molesta, parum deliravit. Tertia omnia exacerbata sunt, præcordii distentio utrinque oblonga ad umbilicum submollis. Secessus tenues, subnigri. Urinæ turbatæ, subnigræ. Nocte nihil dormivit, sermones multi, risus, cantus, continere se non potuit. Quarta per eadem. Quinta secessus meri, biliosi, leves, pingues. Urinæ tenues, pellucidæ, parum resipiscebat. Sexta circa caput parum sudavit, extremitates frigidæ, lividæ. Jactatio multa, ab alvo nihil prodiit. Urinæ suppressæ sunt, febris acuta. Septima die voce destitutus est, extremitates non amplius recalescebant, nihil minxit. Octava sudavit frigidum per totum sudorem, papulæ cum sudore rubræ, rotundæ, parvæ, velut vari permanebant, non abscedebant. Ab alvo vero cum parva irritatione, stercora tenuia velut inconcocta, multa prodibant cum dolore. Urinam reddebat cum dolore mordicante. Extremitates parum recalescebant. Somni tenues, soporosi. Vox intercepta. Urinæ tenues, pellucidæ. Nona per eadem. Decima potum non suscipiebat. Soporosus erat, somni autem tenues. Ab alvo similia. Minxit acervatim subcrassum, depositum subsidens, subsidentia crassæ farinæ similis, alba. Extremitates rursus frigidæ. Undecima mortuus est. Ab initio huic, & ad finem usque spiritus magnus rarus, præcordii palpitatio assidua. Ætas erat circa annos viginti.

Ægrotus III.

HErophonti febris acuta. Ab alvo pauca ab initio velut in tenesmo. Postea vero tenuia prodibant, biliosa, frequentiora. Somni non aderant. Urinæ nigræ, tenues. Quinta mane surditas. Exacerbata sunt omnia. Splen elevatus est. Præcordii distentio. Ab alvo pauca, nigra prodierunt, deliravit. Sexta delirabat, ad noctem sudor, frigiditas, delirus permanebat. Septima perfrigerabatur. Siticulosus delirabat, noctu resipiscebat, obdormivit. Octava febricitavit, splen minuebatur, intelligebat omnia; doluit juxta inguen, tumor primum e directo splenis. Deinde dolebat utrasque tibias; nox tolerabilis. Urinæ coloris melioris parvam subsidentiam habebant. Nona sudavit, judicatus est morbus, intermisit. Quinta reversus est. Statim autem splen elevatus est, febris acuta, surditas rursum. Post recidivam tertia die splen minuebatur, surditas minor erat, crura dolebant, noctu sudavit. Judicatus est die septimadecima. Neque deliravit in recidiva.

Ægrotus IV.

IN Thaso Philini uxorem, quæ filiam pepererat, quum purgatio secundum naturam facta esset, & alias leviter degeret, decimaquarta a partu die febris vehemens

hemens corripuit cum rigore. Ab initio vero cor dolebat, & circa præcordium dexterum, muliebrium partium dolores, purgatio cessavit. Ubi vero glandem subdidisset, hæc quidem leviora facta sunt. Capitis autem, colli, & lumborum dolores permanebant, somni non aderant. Extremitates frigidæ. Siticulosa erat, alvus combusta, pauca egerebat. Urinæ tenues ab initio decolores. Sexta die ad noctem multum deliravit, & rursus resipiscebat. Septima siticulosa, secessus biliosi, abunde colorati. Octava superriguit, febris acuta, convulsiones multæ cum dolore, multum delirabat. Glande subdita exurgebat, multaque cum fluxione biliosa prodibant. Somni non aderant. Nona convulsiones. Decima parum resipiscebat. Undecima dormivit, omnium recordata est. Statim autem rursus deliravit. Urinam autem reddebat cum convulsionibus, acervatam, multam, illis autem parum admonentibus, crassam, albam, qualis est ex his, quæ subsiderunt, ubi multo tempore sita fuerint conturbata, non subsidebat, color, & crassitudo talis, qualis est in urinis jumentorum. Talia mingebat, quæ & ego vidi. Circa decimum quartum diem palpitationes per totum corpus, sermones multi, parum resipiscebat. Verum statim rursus delirabat. Circa decimum septimum voce destituebatur. Vigesima mortua est.

Ægrotus V.

EPicratis uxorem, quæ decumbebat apud Archegetem, partui jam propinquam, rigor fortiter corripuit, non incaluit, velut dicebant. Et postridie eadem erant. Tertia die peperit filiam, & alia omnia juxta rationem venerunt. Postridie a partu febris acuta eam invasit, cordis dolor, & muliebrium partium. Ubi vero glandem subdidisset, hæc quidem leviora facta sunt. Capitis autem, & colli, ac lumborum dolor. Somni non aderant. Ab alvo modica biliosa, tenuia, pura prodibant. Urinæ tenues, subnigræ. Sexta die, a quo febris ipsam corripuit, ad noctem deliravit. Septima omnia exacerbata sunt, vigilans deliravit, siticulosa, secessus omnes biliosi abunde colorati. Octava superriguit, plus dormivit. Nona per eadem. Decima crura laboriose dolebat. Cordis dolor rursus, capitis gravitas, non deliravit, magis dormivit, alvus restitit. Undecima sudavit, minxit melius colorata, multam subsidentiam habentia, levius degebat. Decimaquarta superriguit, febris acuta. Decimaquinta vomuit biliosa, flava, satis multa. Sudavit sine febre. Ad noctem febris acuta. Urinæ crassæ subsidentiam albam habentes. Decima sexta ad noctem exacerbata est, & cum molestia non dormivit, deliravit. Decima octava siticulosa, lingua combusta est, non dormivit, multum deliravit, crura dolebat. Circa vigesimam mane parum riguit, soporosa, quiete dormivit, vomuit biliosa, pauca, nigra. Ad noctem surditas. Circa vigesimam primam lateris sinistri gravitas, per totum cum dolore, parum insuper tussiit. Urinæ crassæ, turbatæ, subrubræ, quæ depositæ non subsidebant, cætera leviora, non sine febre. Statim ab initio fauces dolebat, rubor aderat, columella revulsa, fluxio acris, mordax, salsa perpetuo perseverabat. Circa vigesimam septimam febri libera, in urinis subsidentia, latus dolebat. Circa primam, & trigesimam febris corripiebat, alvus ex biliosis turbata est. Quadragesima die vomuit pauca, biliosa. Judicata est perfecte libera a febri die octogesima.

Ægrotus VI.

CLeanactiden, qui supra Heracleum decumbebat, febris corripuit erroneo modo. Dolebat autem caput ab initio, & latus sinistrum, & aliarum partium dolores aderant lassatorum modo; febres exacerbabantur alias aliter inordinate. Sudores quandoque, quandoque non. Exacerbationes utplurimum in judicatoriis diebus magis accedebant. Circa vigesimam quartam summas manus dolebat. Vomuit biliosa, flava, satis multa. Paulo post autem æruginosa. Ab omnibus allevatus est. Circa trigesimam sanguis ex utrisque naribus erumpere cœpit, atque hoc erroneo modo paulatim usque ad judicationem. Non autem fastidiebat cibum, neque siticulosus erat per totum tempus, neque insomnis. Urinæ tenues, non decolores. Circa quadragesimam minxit subrubra, subsidentiam multam valde rubram habentia, allevatus est, post hæc autem urinæ varie quandoque subsidentiam habebant, quandoque non. Sexagesima urinis subsidentia multa, & alba, & levis. Remiserunt omnia, febres intermittebant. Urinæ tenues quidem, verum boni coloris. Septuagesima a febre liber permansit diebus decem. Octogesima riguit, febris acuta corripuit, multum sudavit. Urinis subsidentia rubra, levis, perfecte judicatus est.

Ægrotus VII.

MEtonem febris vehemens corripuit, lumborum gravitas dolorosa. Postridie ubi aquam bibisset satis multam, ab alvo probe prodiit. Tertia capitis gravitas. Secessus tenues, biliosi, subrubri. Quarta omnia exacerbata sunt. Fluebat a dextra nare bis sanguis modicus. Noctem moleste tulit. Secessus similes tertiæ

diei.

diei. Urinæ ſubnigræ, habebant quiddam in medio innatans, ſubnigrum, divulſum, non ſubſidebant. Quinta effluxit ex ſiniſtra nare ſanguis largus, merus. Sudavit, judicatus eſt. Poſt judicationem inſomnis delirabat Urinæ tenues, ſubnigræ. Capitis lotionibus uſus eſt, dormivit, reſipiſcebat. Huic recidiva facta non eſt. Sed ſanguis erupit ſæpe etiam poſt judicationem.

Ægrotus VIII.

ERaſinum, qui habitabat circa Bootæ torrentem, febris vehemens corripuit poſt cœnam, nocte turbatus fuit, diem primam quiete, noctem laborioſe tranſegit. Secunda omnia exacerbata ſunt, ad noctem deliravit. Tertia doloroſe, multum deliravit. Quarta moleſtiſſime, ad noctem nihil dormivit. Inſomnia, & ratiocinationes, deinde pejora, & magna, & periculoſa, timor, moleſtia. Quinta mane reſipiſcebat, ac intelligebat omnia. Verum ad meridiem multum inſaniit, continere ſe non potuit. Extremitates frigidæ ſublividæ. Urinæ inconcoctæ. Circa ſolis occaſum mortuus eſt. Huic febres perpetuo cum ſudore, præcordia ſublimia, diſtentio cum dolore. Urinæ nigræ habentes quædam in medio ſuſpenſa innatantia rotunda, non ſubſidebant. Ab alvo ſtercora prodibant. Sitis perpetuo non valde. Convulſiones multæ cum ſudore circa mortem.

Ægrotus IX.

CRitoni in Thaſo erecte obambulanti, pedis dolor fortis a magno digito cœpit. Decubuit eadem die, horridus, anxius, parum ſubcaleſcens, nocte deſipuit. Secunda die tumor laxus per totum pedem, & circa malleolum ſubrubens cum diſtentione. Puſtulæ nigræ, febris acuta, inſaniit. Ab alvo vero mera, bilioſa, ſatis multa prodibant. Mortuus eſt altera ab initio die.

Ægrotus X.

CLazomenium, qui ad Phrynichidæ puteum decumbebat, febris vehemens corripuit. Dolebat autem caput, collum, lumbos ab initio. Statim autem ſurditas. Somni non aderant. Febris acuta invaſit. Præcordium elevabatur cum tumore. Diſtentio non valde, lingua ſicca. Quarta ad noctem deſipuit. Quinta laborioſe omnia exacerbata ſunt. Circa undecimam parum remiſerunt. Ab alvo vero ab initio, & uſque ad decimamquartam tenuia multa aquei coloris prodibant. Toleranter ea, quæ ad ſeceſſum pertinent, ferebat. Poſtea alvus reſtitit. Urinæ perpetuo tenues quidem, verum boni coloris, & multa in medio ſuſpenſa habebant divulſa, non ſubſidebant. Circa decimamſextam minxit paulo craſſiora, habebant ſubſidentiam parvam, paululum allevarunt, reſipiſcebat magis. Decimaſeptima rurſus tenuia. Circa utraſque aures tubercula extiterunt cum dolore. Somni non aderant, delirabat. Circa crura dolebat. Vigeſima a febre liber judicatus eſt, non ſudavit, omnia intelligebat. Circa vigeſimam ſeptimam coxæ dextræ dolor fortis, cito quievit. Tubercula vero juxta aures neque ſedata ſunt, neque ſuppurata, verum dolebant. Circa trigeſimam primam profluvium alvi ex multis aquoſis, cum ejuſmodi, quæ in dyſenteria prodire ſolent. Urinas craſſas mingebat. Tubercula circa aures ſedata ſunt. Circa quadrageſimum oculum dextrum dolebat, obſcurius videbat. Reſtitutus eſt.

Ægrotus XI.

DRomeadæ uxorem, quæ filiam pepererat, & aliis omnibus ſecundum rationem factis, ſecunda die rigor corripuit, febris acuta. Cœpit autem prima die dolere circa præcordia faſtidioſa, ac nauſeabunda, horrida, anxia, & ſequentibus non dormivit. Spiritus rarus, magnus, ſtatim revulſus. Altera a rigore die, ſtercora ab alvo bene prodibant. Urinæ craſſæ, albæ, turbatæ, qualis fit ex his, quæ ſubſiderunt, ubi multo tempore ſita, fuerit conturbata, non ſubſidebant, nocte non dormivit. Tertia circa meridiem ſuperriguit. Febris acuta. Urinæ ſimiles, præcordii dolor, faſtidioſa, ac nauſeabunda, nox moleſta, non dormivit. Sudavit per totum ſubfrigida. Statim autem rurſus recalefacta eſt. Quarta die ſub præcordia parum allevata eſt. Capitis gravitas cum dolore, in ſoporem incidit, parum de naribus ſtillavit, lingua ſicca, ſiticuloſa. Urinæ tenues, oleoſæ, parum dormivit. Quinta ſiticuloſa, faſtidioſa. Urinæ ſimiles, nihil ab alvo. Circa meridiem multum deliravit, & ſtatim rurſus parum reſipiſcebat, exurgens in ſoporem incidit, frigiditas parva, nocte dormivit, deliravit. Sexta mane ſuperriguit. Statim autem recalefacta eſt. Sudavit per noctem. Extremitates frigidæ, deliravit. Spiritus magnus, rarus. Paulo poſt convulſiones a capite cœperunt. Statim mortua eſt.

Ægrotus XII.

HOmo quidam calefactus cœnavit, & bibit amplius. Vomuit omnia noctu, febris acuta. Præcordii dextri dolor. Inflammatio submollis ex interna parte, noctem moleste tulit. Urinæ ab initio rubræ, crassæ, depositæ non subsidebant. Lingua sicca, non valde siticulosus. Quarta febris acuta. Dolores omnium. Quinta minxit leve, oleosum, multum, febris acuta. Sexta vesperi multum deliravit. Nec nocte dormivit. Septima omnia exacerbata sunt. Urinæ similes, sermones multi, continere se non potuit. Ab alvo cum irritatione prodierunt liquida turbata, cum lumbricis. Nox laboriosa. Mane riguit, febris acuta. Sudavit calidum. A febre liber esse visus est, non multum dormivit. A somno frigiditas, sputatio. Vesperi multum deliravit. Paulo post vomuit nigra, pauca, biliosa. Nona frigiditas, multum delirabat, non dormivit. Decima crura dolebat. Omnia exacerbata sunt, deliravit. Undecima mortuus est.

Ægrotus XIII.

MUlierem, quæ decumbebat in littore, trimestri fœtu gravidam febris vehemens corripuit, statimque lumbos dolere cœpit. Tertia dolor colli, capitis juxta claviculam, & manum dexteram. Statim lingua voce destituta est, dextra manus resoluta est cum convulsione velut his, qui aliqua siderantur parte, contingere solet. Delirabat penitus, noctem moleste tulit, non dormivit, alvus turbata est, ex biliosis, meris, paucis. Quarta die lingua voce soluta est. Convulsiones earumdem, dolores omnium permanebant. Juxta præcordia tumor cum dolore, non dormiebat, penitus delirabat, alvus turbata. Urinæ tenues, non boni coloris. Quinta febris acuta, præcordii dolor, plane delirabat, secessus biliosi, ad noctem sudavit, a febre libera. Sexta resipiscebat. Ab omnibus allevata est. Verum circa sinistram claviculam dolor permanebat, siticulosa. Urinæ tenues, non dormivit. Septima tremor, in soporem incidit, parum deliravit, dolores juxta claviculam, & sinistrum brachium permanserunt. Reliqua allevata sunt. Omnia intelligebat. Tres dies a febre libera mansit. Undecima reversa est, superriguit, febris vehemens corripuit. Circa decimamquartam vomuit biliosa, flava, satis multa, sudavit. A febre libera judicata est.

Ægrotus XIV.

MElidiæ, quæ decumbebat juxta Junonis templum, capitis, & colli, & pectoris dolor fortis cœpit. Statim autem febris acuta corripuit. Menses pauci apparebant. Dolores omnium horum continui. Sexta die soporosa, anxia, horrida, rubor in maxilla, parum deliravit. Septima sudavit, febris dimisit. Dolores permanebant. Rediit, somni pauci. Urinæ perpetuo boni coloris, verum tenues. Secessus tenues, biliosi, mordaces, valde pauci, nigri, graveolentes prodibant. In urinis subsidentia alba, levis. Sudavit. Judicata est perfecte undecima die.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS POPULARIBUS
LIBER II.

Argumentum in Librum sequentem.

Sectio prima. Carbunculi æstivi in Cranone a pluviis continuis &c. Febres ardentes. Ascarides. Morbi autumno provenientes. Morbi quibus temporibus facillime judicentur. Ver omnino saluberrimum. In morborum principiis quid considerandum. Quorum morborum judicationes sint velociores. Crude judicata. Abortientium signa. Testium tumores tussim finiunt: pectoris, mammarum, genituræ, & vocis communio. Abscessus quibus partibus fiant, & qui boni, & qui mali. Abscessus tussiculosi. Sanguinis e naribus eruptiones. Lingua dura, vel molles. Capita longa ex vivendi ratione &c. Venæ amplæ, & ventres, & ossa ampla. Pectinum ruptiones. Hepatici unde. Qui morborum regiorum ab hepate color. Morborum a splene color. Ulcera quæ ægre persanentur. Occasiones morborum consideranda. Ulcera judicantia. Ad crudos, & liquidos secessus.

Sectio secunda. Oris ventriculi dolor. Morborum mutationes, & fines. Ventris turbatio. Ex calculi morbo, in superna palpebra hordeolum. Tibiarum tumores ex defatigatione cum calore. Testis sinistri tumor ex febribus modicis. Splen magnus. Manus dextra, &

erus

erus syderationis modo soluta. Alibi circa renes dolores a crapula. Dolores fortissimos quomodo quis dinoscat. Aqua levissima quae. Cibi, & potus. Abortus. Dysenteria qui magis laboreat, Pustulae per corpus lactantis. Urinae stillicidium. Coxae dolor ante conceptionem. Pustulae infernae in tibia pragnantis. Puer carnosus sine ossibus. Gemellarum partus, & modica purgatio. Ructus acidus intestinorum levitatibus, Veratri potio. Hepatis elevatio splenico modo. Mictio multa cum sanguinis fluore ex nare sinistra. Splen in gibbum elevatus. Anginosorum affectiones. Glandulae nulli unquam intumuerunt. Venarum in temporibus, capite, ac cervice elevatio. Tumor rectus, nec in alteram partem vergens. Tumores ad alteram partem vergentes. Resalutiones leviter syderatorum.

Sectio tertia. Febres ardentes in Perintho hyeme austrina, vere, & aestate siccis. Asperitudines in cute miliacea. Medicamentorum compositionis ratio. Febris acuta ex tussi matura. Disparentia sine signo indicatorio male judicantur. Quae febres in glandularum tumoribus malae. Spiritus. Assidua oscitatio. Spiratio. Relicta post judicationes, morbos faciunt. Lienis elevationes. Sanguinis eruptiones quarta die. Febres una die intermittentes. Febres ex mucosis, & biliosis. Pectinis intentio. Collectiones circa linguas, humiles calculi, & quae podagricis fiunt. Quartana annua. Deligationes in venarum sectionibus. Ructus acidi. Rigores mulierum. Partus vitales. Humiditas per prodeuntia. Menstruarum purgationum circuitus est. Lac primipararum. Tumor in vulneribus fortibus non apparens. Menstruae purgationes, similes octimestribus. Tumores, praeter rationem elevati.

Sectio quarta de venis. Hepatitidis venae distributio. Septum transversum. Venae duplices a claviculis. Arteriae ex rene. Nervi duo a cerebro. Crurum impotentia ex assiduo esu leguminum. Excandescentiae utilitas.

Osculi uteri ad coxam, & crus ex partu conversio.

Sectio quinta de naturae indiciorum notionibus. Naturae indiciorum notio. Mali. Boni. Hydropicorum species. Lingua offendentes. Surditas. Sanguinis e naribus eruptio. Insania. Puerperis convulsio quomodo solvenda. Capitis os confractum. Ulcus. Desipienti quid adhibendum. Ventositas. Fluxio. Infaecundarum remedia. Vocis repentina destitutio. Pituita fluxiones oculorum ex mammis. Tussis sicca. Hydropici tussis. Coxarum, oculorum, testium, & mammarum communio. Partes circa faciem graciles. Hydropicus. Auris dolor. Vena pulsans in cubito. Vulnus sanguinem fundens. Oris ventriculi dolor. Vomitus solutio. Corruptorum corpore sanatio. Ad oculos. Varices calvorum. Ad vitiliginem, & lepram. Secundarum, si non descendant, purgatio.

Sectio sexta de naturae indiciorum notionibus. Iracundi qui longae vitae. Boni. Homo adaptatus. Vocis in convulsionibus impari die solutio. Puer quo mense nutriatur. Solutio voci similis. Venarum in manibus pulsatio. Ad gutturis dolorem. Ventris turbationis cura. Interceptio morbi quando fieri debeat. Mori neminem, nisi die, mense, & anno imparibus. Oculi non robusti. Ternarii numeri vis. Angina. Lippitudo. Intestini vulneratio. Bilem generantes. Dextrae partes plurimam vim circa naturam habent. Ad menses sistendos. Trimestris puer. Lactis multus fluor foetum debilitat. Mammis maximam confluentiae partem inesse. Urinae stillicidium. Cancri generationem quae sequantur. Anxietas, horror, oscitantia. Supernarum partium dolorem quae solvant. Auris dolor. Volvulus mollis. Praecordiorum distentio. Paronychia unguium abscessus. Aqua secedenti. Mulieri concipere volenti. Capitis dolor ex crapula. Calori, non a bile, neque a pituita, sed a lassitudine, quomodo medendum. Insaniae futurae signa.

SECTIO I.

CARBUNCULI in Cranone aestivi: pluebat in ardoribus aqua larga. Contingebat hoc per totum, & maxime ab austro, & subnascebantur quidem in cute sanies; dum autem intro concipiebantur, calescebant, & pruritum inducebant. Deinde pustulae velut ab igne inustae excitabantur, & sub cutem uri sibi videbantur in ardoribus siccitatis. Febres plerumque citra sudorem. In his vero, si minutae imbris guttae deciderint, magis sudatoriae fiunt ab initio. At haec difficiliora judicatu manent, quam aliter. Attamen minus, si non propter haec fuerint, sed propter morbi modum. Febres ardentes in aestivis magis fiunt, & in aliis temporibus. Resiccantur autem magis aestate. Autumno maxime ferinum, & oris ventriculi dolor, quamquam & ipse minus maleficus fuerit, ipso morbo tali existente. Ascarides vesperi similiter huic; & illae tunc infestavit in die plerumque, non solum ideo quod magis affligunt, sed etiam ipsae per se ipsas. In autumno acutissimi morbi, & maxime lethales, & omnino similitudinem habent, eo quod vesperi exacerbantur, tamquam annus ipse habeat circuitum morborum. Quale est dies morbi, quale est vespertinum tempus ad exacerbationem; tale est morbi, & uniuscujusque constitutionis inter se, ubi non quid in superiori specie fuerit innovatum, sin minus, alia sane constitutione haec imperium obtinuerint. Quare etiam annus ad se ipsum hoc modo se habet. In quietis, ac constantibus temporibus, & annis tempestive tempestiva praebentibus, boni status, &

judicatu facillimi morbi fiunt. In inconstantibus vero inconstantes, & qui difficulter judicantur: quum sane in Perintho defecerit, aut abundaverit quid, ut aut venti sint, aut non venti, aut aquæ, aut siccitates, aut ardores, aut frigora. Ver autem omnino saluberrimum, ac minime lethale. Circa principia morborum considerandum, an statim floreat. Clarum autem hoc fit ex incremento. Incrementa vero ex circuitibus, & judicationes quoque hinc manifestæ fiunt, itemque ex acerbationibus in circuitibus, si citius accedant, aut non, & si diutius durent, aut non, & si magis affligant, aut non. Ex omnibus autem continuis, aut intermittentibus, & diuturnis, & vulneribus, & sputis, & doloribus. Itemque tuberculorum inflammationes, & quæcumque alia posterius apparent, fortassis autem & ex aliis communibus rebus, quæ quidem citius fiunt, breviora sunt. Quæ vero tardius, longiora, quum etiam in circuitibus citiorem recursum, ac reliquum augmentum morbus neget. Nam & eorum, qui statim pereunt, velociores sunt judicationes, quoniam & dolores & continui, ac fortes. Quæ vero ad melius judicant, non statim apparent. Judicatoria non judicantia, partim lethalia sunt, partim difficilis judicationis. Quæ præjudicata sunt, si crude judicata fuerint, recidivæ fiunt; sin minus, judicationis impeditiones, aut malæ judicationes. Possunt etiam fieri perniciosa ea, quæ non parva sunt. Quæcumque judicatoria signa fiunt, eadem hæc, si non fiunt, difficilis sunt judicationis. Quæ vero contraria significant, malum, non solum si recurrant, sed etiam primariæ naturæ contraria repentia. Quemadmodum etiam malorum signum ea, quæ ad contraria repunt. Considerare vero sic oportet, in cibis, compressionibus venarum, tumoribus præcordiorum, sursum vergentibus, deorsum vergentibus. Sed & multa sunt ejuscemodi, velut abortientium mammæ graciles fiunt, neque enim contrarium est. Neque tusses diuturnæ, quoniam ubi testis intumuit, cessant, & testis tumor a tussi cessat, & allevatur, quæ res commonefacit nos communionis pectorum, mammarum, geniture, vocis. Abscessus aut per venas, aut per ossa, aut nervos, aut cutem, aut alias emotiones. Boni autem sunt, qui infra morbum fiunt, velut varices, lumborum gravitates ex supernis. Optimi vero potissimum sunt inferni, & longissime infra ventrem, & remotissimi a morbo, & qui per effluxionem fiunt, velut sanguis e naribus, pus ex aure, sputum, urina, quæ per effluxionem fiunt. At abscessus, quibus hæc non fiunt, sunt velut dentes, oculi, nasus, sudor. Sed & quæ sub cutem abscedunt foras tubercula, velut putrescentia, & quæ suppurantur, aut ulcus, aut ejusmodi pustulæ, aut squamæ, aut defluvium capillorum, vitiligines, lepræ, aut ejusmodi, quæ abscessus sunt acervatim fluentes, & non semirepentes, & quæcumque alia dicta sunt, & si non pro rationis excretionis morbi dignitate fiant, velut Temeni nepti, ex morbo forti ad digitum decubuit, qui quum non sufficeret ad suscipiendum morbum, recurrit, Mortua est. Abscessus aut per venas, aut per alvum, aut per nervos, aut per cutem, aut juxta ossa, aut secundum spinalem medullam, aut secundum alias effluxiones, os, pudendum, aures, nares, ex utero menses. Judicationes postridie fiunt, velut ad lumbos, aut ad femur, & ad testes. Quandoque ex tussi, & testis ipse a se ipso. Tussiculosi abscessus, qui supra ventrem sunt, non similiter perfecte liberant. Sanguinis eruptiones largæ ex naribus plerumque liberant, velut Heragoræ, quod medici non animadverterunt. Qui voces asperas natura habent, his etiam linguæ subasperæ sunt, & quæcumque asperitates a morbis similiter. Quæ igitur duræ sunt linguæ a natura, etiam sine morbo hoc habent. Molles vero tardiores sunt & ad peccatum, & ad bonum, quam prior natura. Consideranda sunt etiam longa capita ex vivendi ratione, & cervices longæ ab inclinationibus, & venarum amplitudo, & crassitudo ab eadem, & angustiæ, ac latitudines, & brevitates, ac tenuitates ex contrariis. Quorum venæ amplæ, & ventres, & ossa ampla, hi sunt, qui tenues sunt. Pingues vero his contraria habent, & in his, qui fame macerantur, mediocritates. Ab his consideranda ea sunt, quæ propterea incrementa unicuique detrahunt, & quæ diminutiones adaugent, & ea, quæ incrementa coadaugent, & quæ corroborant. Et quæ sint communes venarum dissectiones. Pectinum ruptiones, quæ quidem circa pubem fiunt, utplurimum statim sunt innoxiæ. Quæ vero paululum supra umbilicum in dextera parte, hæ dolorosæ sunt, & anxiosæ, & stercoris vomitum inducunt, velut etiam Pittaco accidit. Fiunt autem hæ aut a plaga, aut vulsura, aut alterius insultu. Quibus id, quod medium est inter abdomen, & cutem, inflatur, & non sedatur, color est, velut qui multum pallidus est, & qui ex candicante pallet, quoniam omne hujusmodi ab hepate est, & ex hoc sunt hepatici in his morbi, & morbi regii ab hepate ad subalbidum colorem vergunt, & qui ex aqua inter cutem, & ex pituita alba laborant. Qui vero a splene sunt, tum hydropes, tum morbi regii, nigriores sunt. Sed & ulcera, quæ ægre persanantur, exalbidorum sunt, qui fere lentis colorem referunt, & cutis distringitur, ac labia, velut Antilochus habuit, & Alevas, ab humoribus ex corpore salsuginoso, quod sub cute maxime, & a capite contingit, quum a pulmone fuerit calefactum. Occasiones unde quis ægrotare

cœpit,

cœpit, considerare oportet, sive capitis sit dolor, sive auris, sive lateris. Signum autem sunt in quibusdam dentes, & in quibusdam inguinum tumores. Ulcera fientia, ac judicantia febres, & tubercula. Quibus hæc non fiunt, judicatio sublata est. Quibus intus relinquuntur, certissimæ recidivæ, ac celerrimæ. Crudos, ac liquidos secessus, milium solidum in oleo coctum sistit. Exemplo est nautæ puer, & Myriochaune.

S E C T I O II.

MUlier cor, hoc est os ventriculi dolebat, & nihil remittebat dolor. Huic polentæ pollen in mali punici succum inspersus, & semel in die acceptus in cibo satis fuit, & non revomebat, velut Chationi contigit. Mutationes prosunt, si non ad prava mutentur, velut his, qui a medicamentis vomunt febrium gratia. Fines in metaciora desinentes, putrefactionem significant, velut Dexippo. Serapis ex liquida alvo intumuit. Pruritus autem haud scio quot diebus, non ultra. Habebat autem & abscessum quemdam in lateris mollitudine, qui nigresactus occidit. Et Stymargi uxor ex ventris per paucos dies turbatione, ubi multum in sistendo laborasset, & post pueri sexus fœminei quadrimestris ex corruptione discessum sana facta esset, intumuit. Moscho e calculo laboranti fortiter, in superna palpebra hordeolum obortum est magis ad aurem. Deinde intro exulceratum est. Quinta, & sexta die ex internis pus erupit. Infernas affectiones solvit. Glandularum tumor, ac inflammatio circa aurem erat, itemque inferne in collo, e directo superne tumoris. Aristæi uxoris frater fatigatus in via incalescebat. Deinde in tibia tumores fiebant terebinthi fructui similes. Postea febris continua fiebat, & postridie sudor factus est, & aliis paribus diebus semper idem fiebat. Adhuc autem febris tenebat. Erat autem sublienosus. Ex sinistra nare sanguis erumpebat frequenter, & paulatim. Judicatus est. Postridie juxta sinistram autem tumor. Sequenti die etiam circa dextram, sed hic minor, & insuper tepescebat. Hi evanuerunt, & non suppurati sunt. Qui ab Alcibiade venit, ei ex febribus modicis ante judicationem testis sinister intumuit. Habebat autem splenem magnum, & sane tunc judicata est febris vigesima die. Deinde alias atque alias subincalescebat, & subfloridum spuebat. Cuidam manus dextera, & crus sinistrum, quum ex tussi parum, & nihil memorabile ejecisset, siderationis modo resoluta sunt, alia vero nulla re alterata est, neque facie, neque mente. Nec vero adeo fortiter illis partibus. Cœpit ad melius procedere circa vigesimam diem. Factum autem hoc est illi fere circa mensium eruptionem, & fortassis tunc primum apparebant. Erat enim virgo. Apœmantus, & pater fabri illius, qui caput fregit, & Nicostratus non extussiebant quicquam. Erant autem alibi circa rhenes dolores. Interrogationes factæ sunt, dicebant ipsos semper repleri potu, aut cibo. Dolores fortissimos quo modo dinoverit quis conspicatus, fuga, tolerantiæ, experientiæ, & timiditates indicant. Aqua, quæ cito calescit, & cito frigescit, semper levior est. Cibi, & potus experientia opus habent, an ad æqualitatem maneant. Dicendum quod, ubi sanguis effluxit, excallescunt, & quæcumque alia hujuscemodi. Abortus masculus sexaginta dierum, in partuum suppressionibus salubris. Hercules intumescebat mali ipsius die octava. Magis ex dysenteria laborat quisquis sane etiam e tenesmo vexatur. Quædam lactans pustulas per corpus ubique habebat. Postquam autem lactare cessavit, sedatæ sunt per æstatem. Coriarii illius, qui coriacea præparabat, uxori, quum peperisset, & perfecte exoluta esset, visum est de secunda membranosum quiddam remanere, discessit autem quarta die male. Nam urinæ stillicidio vexabatur. Statim concipiens peperit masculum. Habebat autem jam multos annos, & postremum neque menses prodibant. Quando autem peperisset, urinæ stillicidium paululum intermittebat. Quædam priusquam conciperet, coxam dolebat. Postquam autem concepit, non amplius dolebat. Ubi vero peperit, vigesima die rursus doluit. Peperit igitur masculum. Prægnanti in tibia inferne dextera, tertio, aut quarto mense pustulæ, ad quas manna thuris utimur, itemque in manu dextera juxta magnum digitum, haud scio, an peperit, reliqui enim ipsam semestrem, habitabat autem, velut ego puto, in ædibus Archelai ad rupem. Antigenis uxor habitabat juxta Nicomachum, peperit puerum carnosum quidem, verum qui haberet maximas partes discretas, magnitudine vero esset quatuor digitorum, & sine ossibus, deinde crassius, ac rotundus. Hæc autem anhelosa erat ante partum. Deinde simul cum partu pus revomuit modicum, velut ex furunculo vocato tuberculo. Quæ filias peperit gemellas, & difficulter peperit, & non valde purgata est, tota intumuit. Deinde venter ipsi magnus fiebat. Reliqua vero reprimebantur, & rubicunda prodibant usque ad sextum mensem. Deinde alba valde per omne jam tempus. Atque hæ fluxiones ve-

neri officiebant, & mera rubicunda ipsi profluebant. In diuturnis intestinorum levitatibus ructus acidus fiens, antea nunquam factus, signum bonum, velut Demænetæ contigit. Fortassis autem licet etiam arte parare. Nam turbationes ejusmodi alterant. Fortassis autem & ructus acidi intestinorum levitatem solvunt. Sanata est veratri potione Lycea; postremum splen magnus, & dolores, & febris, & ad humerum dolores. Et vena, quæ in splene est, in cubito secabatur, & saliebat quidem sæpe. Aliquando vero etiam non est secta, sed una cum sudore sanguis penetravit, aut sua sponte. Ex quo autem prodibat, splen dextera parte intendebatur, spiritus intus duplicabatur, non tamen magnus. Mente movebatur, contegebatur, flatus inerat, non prodibat inferne quicquam, neque mingebat. Mortua est ante partum. Quæ circa fauces ad alterutram partem repentia processerunt, exulcerata non fuint, ad sinistra transiverunt, ad splenem dolor venit citra judicationem. Hieroni judicatio facta est decima quinta die. Coi sorori hepar elevatum est splenico modo. Mortua est secunda die. Bion simul multum mingebat, quod non subsidebat, & sanguis ex sinistra nare manabat. Erat enim & splen sursum in gibbum elevatus, ac durus, superstes mansit, recidiva. Erant autem anginosorum affectiones hæ. Colli verticula intro vergebant, quibusdam amplius, quibusdam prope. Et collum forinsecus conspicuam cavitatem intro habebat, & hac parte ad contactum dolebat. Erat autem & cuidam infra os dentis appellatum, quod non similiter acutum est, quibusdam vero etiam valde rotundum, majore circumferentia. Si non cum dente appellato, fauces non inflammatæ, verum jacentes. Partes sub maxilla tumidæ, non inflammatis similes. Neque glandulæ ulli intumuerunt. Sed magis secundum naturam, linguam non facile vertebant, ipsisque & major esse videbatur, & prominentior, & sub lingua venæ conspicuæ, deglutire non poterant, aut valde difficulter. Immo ad nares fugiebat, si valde cogerent, & per nares loquebantur. Spiritus autem his non valde sublimis. Quibusdam vero venæ in temporibus, & in capitibus, ac cervice elevatæ. At recrudescentibus, ex his, parum quiddam tempora calida, etiamsi alias non febricitarent. Non suffocabantur plurimi, nisi quum deglutire cupiebant aut salivam, aut aliud quiddam. Neque oculi intus desidebant. Quibus igitur tumor erat rectus, nec in alteram partem vergebat, hi neque leviter sideratorum modo resolvebantur. An vero aliquem periisse viderim, in memoriam revocabo. Quos autem nunc novi, superstites manserunt. Erant autem partim celerrime allevantia. Plurima vero ad quadraginta dies deveniebant, & in hoc pleríque etiam sine febre. Multi vero etiam ad valde longum tempus, partem aliquam tumoris habebant. Et deglutitio, & vox indicabat, & columellæ liquescentes significationem quamdam pravam exhibebant, quamvis nullum gravius malum habere videbantur. Qui vero tumores ad alteram partem vergentes habebant, hi unde verticula inclinata fuerunt, isthic resolvebantur. Atque inde ad alteram partem distrahebantur. Erant autem hæc in facie maxime conspicua, & in ore, & intersepto juxta gurgulionem. Sed & maxime interne pro ratione immutabantur. Cæterum resolutiones leviter sideratorum modo, non per totum corpus fiebant veluti ex aliis, sed usque ad manum, ab anginosa affectione. Atque hi & matura expuebant, eaque pauca, ac difficulter. Quibus autem in rectum tumor tendebat, iidem expuebant. Quibus vero etiam cum febre, hi multo magis, & difficulter spirabant, & aliena loquebantur, & venæ his magis elevatæ. Et pedes omnibus quidem frigidissimi erant, maxime autem his. Et hi ad erecte standum impotentiores erant. Et quidam non statim moriebantur. Quos autem ego novi, omnes mortui sunt.

SECTIO III.

Constitutio Temporis.

IN Perinthum circa solstitium fere æstivum venimus, facta autem est hyems clementi cœlo, austrina. Ver, & æstas valde sine aquis usque ad pleiadum occasum. Nam si etiam quid aquæ accidisset, id erat velut minutæ roris guttæ. Et Etesiæ non valde spirarunt. Et qui spirarunt, divulse id fecerunt. Æstate febres ardentes populariter grassatæ sunt multæ. Erant autem sine vomitu, & alvi turbatæ ex tenuibus, aquosis, non biliosis, spumosis, multis, quæ aliquando deposita etiam subsidentiam habebant, ex quibus sane etiam id, quod sub dio noctu exponebatur, simile erat. Æquales specie alvi secessus semper, malum. In his multi soporosi erant, & mente moti, hi vero ex somnis tales fiebant. Quum autem suscitati essent, omnia intelligebant. Spiritus sublimes, non tamen valde. Urinæ tenues quidem plurimis, & paucæ, alias autem non decolo-

decolores. Sanguinis eruptiones e naribus non fiebant nisi paucis, neque parotides juxta aures, de quibus postea scribam, neque splenes attollebantur, neque dextrum præcordium, neque dolorosum valde, neque fortiter intentum erat. Erat tamen quid, quod judicationem faciebat. Et maxime judicabantur omnia plerumque circa decimam quartam diem, pauca cum sudore, pauca cum rigore, & valde paucis recidivæ fiebant. At vero sub minutas velut roris guttas, quæ in æstate fiebant, apparebat sudor. In febricitantibus etiam quidam sudores statim ab initio fiebant, non tamen maligno modo, & quibusdam sub hoc tempus etiam judicatio facta est cum sudore. Fiebant autem in febribus æstivis, circa septimam, octavam, & nonam diem, aspretudines in cute miliaceæ, culicum morsibus maxime similes, non valde pruriginosæ. Hæ perseverabant usque ad judicationem. Nulli equidem masculo tales erupisse vidi. Mulier autem nulla mortua est, cui hæ fiebant. Et gravi auditu præditæ, & soporosæ erant. Prius autem non valde soporosæ erant hæ, quibus illæ affuturæ essent. Non tamen in totum durabant. Verum soporosæ, & somnolentæ erant per æstatem, & usque ad plejadum occasum. Postea vero magis vigiliæ aderant. Sed neque in totum ab hac constitutione moriebantur. Alvum igitur per cibos sistere non dabatur, immo præter rationem putasset quis mederi conducere, etiamsi minus multa quibusdam prodirent per hoc, quod in frigore quis jaceret strato supposito. Nam ulcerat quidem frigidum, calefacit autem cjusmodi species sensim progrediendo adhuc magis, etiamsi nulla afflictio naturæ accedat, & in quibus, & qualia signa, & plura, aut pauciora fientia, oscitatio, tussis, sternutatio, distentio cum oscitatione, eructatio, flatus, omnia talia corrumpunt. Quibus in febribus anxiosis, horridis, rubescunt facies, lassitudines, oculorum dolores, capitis gravitates, resolutiones leviter sideratorum modo, & menses si apparuerint, maxime quibus primum, sed & virginibus, & mulieribus, quibus per tempus, sed & quibus non, in quo solet tempore, aut velut oportet, apparent. Deinde pallidæ fiunt. Magnum autem in omnibus, id quod & consequenter fit, & in quo tempore, & in quibus. Valde biliosis, in febribus maxime, omnino quibusdam ad crura purgatio. Medicamentorum modos scimus, ex quibus qualia, & quæ fiunt. Non enim omnes similiter, sed alii aliter componuntur. Et alibi citius, aut serius in manuum tractationes assumuntur, velut est aut siccare, aut tundere, aut coquere, & cjusmodi. Omitto plurima, quæ unicuique, & in quibus morbis, & quo tempore morbi, ætatem, speciem, victum, qualis hora anni, & quæ, & qualiter procedat, & hujuscemodi. Zoilo juxta murum ex tussi matura, febris acuta, & faciei rubor, & alvus intercepta, præterquam ad necessitatem coacte, lateris sinistri dolor, & auris e directo valde dolorosa, & caput non usque adeo. Spuens semper suppuratum ægrotabat. Sed alia judicata sunt, & juxta aurem pus multum erupit circa octavam, aut nonam diem. Principia vero noni diei ex dolore auris. Haud scio, quomodo sine rigore judicatio facta est. Sudavit caput valde. Et hic sudor firmus erat, quod quidem ardor etiam sinistri lateris esset. Superne una cum aure dolor sedatus, maxime circa scapulas, Sed & ante sputa multa, ab initio florida rejecta, & circa septimam, aut octavam diem. Deinde laboriosa. Alvus restitit usque ad nonam, & decimam diem. Dolor extinctus est. Tumor remittebat, & sudores fiebant parvi, non autem judicabant. Manifesta autem erant hæc tum ex aliis, tum ex secessu. Nam incipiente auris dolore, etiam venter turbatus est. Erupit autem ex aure nona die, & judicatus est morbus decima quarta sine rigore eadem die. Sed & sputum largius ibat, & maturius, postquam auris erupit. Sudores autem, & serpentia ulcuscula ad multum tempus in capite fiebant. Resiccata sunt tertia die. Quæcumque sine signo judicationis judicatorio disparent, male judicata sunt, velut erysipelas ancillæ Polemarchi. In glandularum tumoribus febres, malum, exceptis diariis. Et in febribus glandularum tumores, deteriores, qui in acutis ab initio vigorem remiserunt. Spiritus, præcordiis elevatio mollis, & intentio neutra, in ipsis superne rotundum, in dextris velut circumferentia suppuratoria, aliud longius magis, aliud diffusum, aliud deorsum repens, & hinc atque hinc distentio usque ad umbilicum. In omni sursum versus e directo latione, si revocetur, & in rotunditatem concludatur, quatenus quidem spiritus fuerit, citra judicationem calorem attenuatur. Si vero hunc effugerit, ad suppurationem procedit. Spiritus densi parvi, magni rari, parvi rari, extra magnus, intra parvus, alius quidem extendens, alius vero urgens, dupla intro revocatio, velut superinspirantibus, calidus, frigidus, Medela assiduarum oscitationum spiratio longa. Non potantibus, & vix, spiratio brevis. E directo etiam laterum intentio dolorosa, & præcordiorum intensiones, & splenis elevationes, e naribus eruptiones. Quæ relinquuntur post judicationem, recidivas facere solent. Primum itaque lienis elevationes, si non ad articulos finierint, sanguinis e naribus eruptio fit, aut præcordii dextri intentio, si non penetra-

penetraverint urinæ. Hæc enim eſt interceptio utrorumque, & recidivæ horum merito fiunt. Abſceſſus igitur horum facere oportet, ſi non fiant, eos vero, qui jam fiunt, declinare. Eos autem excipere, ſi prodierint jam, & qualia oportet, & qua parte oportet. Qui vero non valde, eos coadjuvare. Eos vero avertere, ſi omnino incommodi fuerint, maxime ſi hi affuturi ſunt; ſin minus, ſi jam veniunt. Quarta die fientes ſanguinis e naribus eruptiones ægre judicant. Febres, quæ una die intermittentes, altera ſuperrigent, una cum judicatione ad ſeptimum circuitum durant. Scopo ex mucoſis, bilioſis, & faucium inflammatione, malo victu uſo alvus ſuppreſſa eſt, & febris acuta facta, & lingua florida, & vigil ſine ſomno. Pectinis intentio fortiter, æqualiter, paulatim ad infernam partem in dextris. Spiritus ſubdenſus, præcordia dolebat, & reſpirans, & quum verteretur. Sine tuſſi vero excreabat ſubcraſſa. Peplus ipſi data, a præcordio quidem depulit, tranſivit autem nihil. Poſtridie glandes duæ appoſitæ non apparuerunt. Urina craſſa, & turbata: Subſidentia levis, & plana, & reſtitit alvus in turbulentia, venterque mollior erat. Et ſplen elevatus, & deorſum urgens factus eſt. Potu utebatur aceto mulſo dulci, aut favorum cremore cocto. Decima ſanguis ex ſiniſtra nare aquoſus pauculus venit, non autem valde infirmus erat ob hoc ipſum, & urina ſubſidentiam habens. In ſubſidentia vero ſubalbum quiddam adhærens vaſi, tenue, neque genituræ ſimile, neque diſſimile. Defluxit hoc brevi. Poſtridie judicatus eſt, a febre liber, & ſubiit ſubviſcoſum undecima die. Hoc vero circa defluxum erat quid bilioſum. Urinæ vero purgatio multa tum copia, tum ſubſidentia, & priuſquam vinum bibere inciperet, fere pituitæ ſimilis. Penetravit autem undecima die, ut quæ non eſſet multa. Viſcoſa vero erant ſtercora, & turbata. Hujuſmodi autem judicatorio modo fiebat. Nam & Antigenis in Petintho tale erat. Quæ circa linguas elevantur collectiones, & humiles calculi, & quæ podagricis fiunt, circa debiles illorum articulos ſunt. Nam oſſium natura cauſſa eſt, ut hæc & indurentur, & diſtendantur. Collectio Hippoſtrati uxori ex quartana annua ad faſtigium elevata eſt, quum ſubfrigida palam eſſe videretur, impetus in totum corpus factus eſt, & ſudor. Judicata eſt hoc modo, & poſtea menſes plures copia, & tempore. Tunc enim ſuppreſſi fuerant. Abſceſſus non conſiſtere viſus eſt. In pulſantibus ſanguinem fundentibus figura ampla, & in totum ſi ex omnino declivi acclive fiat. Quapropter etiam deligationes in venarum ſectionibus impetum faciunt, fortes vero ſanguinem impediunt. Sanguineum, & ſubbilioſum ructum acidum facit. Fortaſſis autem ad atræ bilis morbum his deſinet. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis a lumbis, per dorſum ad caput. Sed & viris poſteriore corporis parte magis, quam anteriore, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rara. Indicat autem pilus animantium. Quibus nihil intra conſtitutum tempus accidit, ſingulis partus vitales fiunt. Apparentia, in quibus menſibus fiunt. Labores in circuitibus. Quicquid in ſeptuaginta movetur, in triplicitatibus perficitur. Poſt menſes dextera, & ſiniſtra hiant. Humiditas per prodeuntia requirit diætam ſicciſſimam. Quod citius motum eſt, ac diſcretum, rurſus augeſcit etiam tardius, & ad longius tempus. Labores circa quinquageſimum tertium diem, & circa centeſimum ſextum. Labores tertio, quinto, ſeptimo, nono menſe, & ſecundo, ac quarto. Quæ noſſe oportet ad ſeptimum menſem, aut a menſium fluxu numerandi ſunt novem menſes, aut a conceptione, & ad ſeptuaginta, ac ducentos dies, græci menſes fiunt, & ſi quid amplius ultra hos eſt, & aut maſculis, aut etiam fœmellis hæc fiunt, aut contraria. A cibis, & potibus humeri, ac mammæ inflantur, & impotentiæ, & inflationes in capite incrementa faciunt, donec oſſa fuerint ſolida facta. Menſtruarum purgationum circuitus eſt. Quæ ante has fiunt gravitates, ſimiles ſunt laboribus octimeſtribus. Primipararum lac, alimento quidem tranſmutationem accipiente, octimeſtri vero perficiente. Si in vulneribus fortibus tumor non appareat magnus, malum. Laxi bonum, ſurſum paſcentes, pejus. Menſtruæ purgationes ſimiles octimeſtribus, in tendentibus ad decimum menſem fientes, malum. Quibus tumores in ulceribus, non valde convelluntur, neque inſaniunt. His autem derepente diſſipatis, quibus quidem ad poſteriores partes, convulſiones cum doloribus, quibus autem ad anteriores, aut inſaniæ, aut dolores lateris acuti, & dyſenteria rubra. Tumores præter rationem allevantes, pravum, velut Andronici filio Eryſipelas recurrit, ſi non ad eumdem locum rediens, bonum quid ſignificet. Hoc ex nativitate circa aurem, ad pubem diſtributum eſt. Alteri tertia ex nativitate die factum, ſuppuratum eſt nona. Hic ſeptima die ſanus evaſit. Maligniora ſunt, quæ derepente diſparent.

SECTIO IV.

De Venis.

HEpatitis in lumbis usque ad magnum verticulum, inferne etiam verticulis se ingerit, hinc sublevata per hepar, & per septum transversum ad cor, & quæ quidem recta est, ad claviculas, hinc aliæ quidem ad collum, aliæ vero ad scapulas, aliæ deorsum deflectentes, ad verticula, & costas declinant. Et ex sinistris quidem una prope claviculas. Ex dextris vero ad quemdam ipsarum locum. Alia vero utrinque deflexa. Alia paulo inferius deflexa, ubi quidem illa deficit, costis se ingerit, donec ad venam in ipsum cor accesserit, ad sinistras deflexa. Infra autem decurvata ad vertebras descendit, donec perveniat, & inde incipit elevari, ingerens se costis reliquis omnibus, hinc atque hinc singulis ramulos præbens, quum sit una, a corde quidem ad locum quemdam a sinistris magis procedens. Deinde infra arteriam, donec consumpta fuerit, & venerit eo, unde hepatitis sublevata est. Priusquam autem eo venit, circa extremas duas costas divisa est, & partim ab hac, partim ab illa verticulorum parte progressa consumitur. Quæ vero recta a corde ad claviculam tendit, supra arteriam est, & ab hac, velut etiam juxta lumbos infra arteriam, ad hepar insilit, partim in portas, & pinnas, partim in reliquum deinceps procedit paulo infra septum transversum. Septum autem transversum adhæret hepati, neque facile est ipsum separare. Duplices porro venæ a claviculis, alteræ hinc, alteræ isthinc, sub pectus ad pectinem procedunt, quo vero hinc, nondum scio. At septum transversum infra juxta verticulum, quod est infra costas, qua rhenes ex arteria ea parte consurgunt. Verum arteriæ ex ipso rhene oriuntur, hinc atque hinc ab arteria nervum habentes. Atque hac parte alicubi in recurrente a corde Hepatitis desinit. Cæterum ab hepatitide per septum transversum maximæ duæ, altera hinc, altera isthinc, sublimes feruntur, multifidæque per septum sunt, & circa ipsum consistunt in superna parte, atque hæ magis sunt conspicuæ. Duo vero nervi a cerebro sub os magni verticuli, ex supernis & ad gulam magis, ab utraque arteriæ parte descendunt, & uterque in se ipsum incidens, uni similis, ubi verticula, & septum sunt, ibi desinunt, & quidam ambigui, ex hac societate ad hepar, & splenem ipsos tendere putaverunt. Alius nervus ab utraque verticulorum parte juxta claviculam ad spinam procedit ex obliquo verticulorum, & ad costas distribuitur, & quemadmodum venæ, sic hi per septum ad mesenterium mihi tendere videntur. Ubi autem hæ deficiunt, rursus hinc, ubi septum exoritur, ab eo cohærentes, ac continui existentes, juxta medium infra arteriam, deinceps ad verticula distribuuntur, quemadmodum venæ, donec ad sacrum os progressi consumuntur. In Aeno ex assiduo leguminum esu, fœminæ, & masculi, crurum impotentes facti sunt, ac vitam degerunt. Sed & his, qui ervo vescuntur, genua dolent. Diligentia adhibenda est, ut excandescentia inducatur, & coloris reparandi, & sanguinis in vasa subter cuticulam colligendi gratia, itemque lætitia, & timor, & hujusmodi, & si quidem reliquum corpus simul ægrotarit, simul curare, sin minus, satis est. Stymargi famula Idumæa erat, quæ ubi filiam peperisset, coöversum est ei uteri osculum, & dolor ad coxam, & crus. Juxta malleolum secta vena, liberata est, & quidem quum etiam tremores totum corpus detinerent. Verum ad caussam devenire oportet, & ad caussæ principium.

SECTIO V.

Naturæ Indiciorum Notio.

QUicumque fulvi, naso acuto, oculis parvis, mali. Quicumque fulvi, simi, oculis magnis, boni. Hydropici cavos oculos habent, & calvi sunt. Vocis gracilitatem solvit varix ad sinistrum, & dextrum testem, absque horum altero fieri non potest, ut solvatur. Magni, calvi, balbi, gracili voce præditi, boni. Morbos autem habent, balbus, aut calvus, aut gracili voce præditus, aut hirsutus, fortiter atrabiliarios. Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt potentes, eos necesse est, dum illa solvuntur, suppuratos fieri. Dolorem in locis infernis fortem surditas solvit, itemque sanguis multus ex naribus erumpens. Insanoid magni morbi ex more sientis solutio. Si puerperis convulsio fiat, febrem excitato, & cerato multo tepido in vesicam immisso, ac per clysterem infuso colluito. Si capitis os confractum fuerit, lac, & vinum, ammixta aquæ pari mensura, bibenda dato. Si vero ulcus fuerit, internas venas secato, si non febricitet. Si autem desipiat, caput irrigato, si non præcordia fuerint elevata. Si caput doluerit, ad pectus descendit, deinde ad præcordia, postea ad coxam. Omnia vero ut

ro ut doleant, fieri non potest. Ventositatem flatuosam venæ sectione, fluxionem pharmaco illito sistito. Fluxus enim ex vena magna est. Si vero sua sponte multum fluat, iejunet, aut aquæ partes duas, lactis quatuor bibat. Infœcundas somentis, ac medicamentis curato. Quicumque derepente voce destituuntur, si sine febre fuerint, ipsis venam secato. Pituitæ fluxiones ex mammis trahunt oculi, & eructant per nates ad pulmonem. Quibus tussis sicca est, his non solvitur, nisi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad testem irruat. Si hydropicum tussis corripiat, si quidem statim animo linquatur, calidis omnibus utatur; sin minus, inebriato, ac cibis ipsum impleto. Venas autem internas secato, dum morbus magnus in intentione est. Solutio coxarum doloris, oculorum distortiones, cæcitas, testium tumoris, mammarum elevatio. Si febre tenente, partes circa faciem graciles fuerint, in die impari, sequenti die solvetur. Hydropicus si tumorem in cruribus habens, tussiat, malum. Si auris doleat, lacte utatur. Si non in die impari febris dimittat, recidivare necesse est. Cui vena in cubito pulsarit, insanus, & iracundus est, cui vero quieverit, stupidus. Vulnus si sanguinem fundat, ulcus ne madefacito, verum caput calida rigato. Si os ventriculi doleat, panem calidum cum vino meraco exhibeto. Vomitus solutio: aquam calidam bibendam dato, & vomat. Quæcumque corrupta torpescunt, evulsa vena ulcerato, ac sanato. In convulsione digitorum manus citra febrem, venam secato, si non caput doleat; sin minus, aquam calidam affundito. Ad oculos. Spodii partem duodecimam, croci quintam, nuclei olivæ unam, cerusæ unam, myrrhæ unam. Aquam frigidam super caput fundito, & allia cum maza edenda dato. Varices calvorum, si non magni fuerint, furiosi sunt. Ad vitiliginem, & lepram. Calcem in aqua adhibeto, ut ne exulceres. Secundarum purgatio, si non discedant. Sternutatorium ad nares apponito, ut sternutet, & sternutantis nares, ac os apprehendito.

SECTIO VI.

Natura Indiciorum Notio.

CAput magnum, oculi parvi, balbi, iracundi sunt. Qui longæ vitæ sunt, plures dentes habent. Balbi, celeri lingua præditi, atræ bilis humori obnoxii, biliosique sunt, oculis non nictantes, iracundi. Magnum caput, oculi nigri, & magni, nasum crassum, & simum habentes, boni. Oculi ravi magni, caput magnum, cervix tenuis, pectora angusta, congrue adaptari hominis sunt. Caput parvum habens, neque balbus esse poterit, neque calvus, nisi fuerit glaucus. In convulsionibus si vox in die impari solvitur, a magno morbo liberat. Puerperæ febricitanti, & dolenti aquam affundito, & prisanam crassam ter in die calidam dato. Puer nutritur septimo mense, aut nono, aut decimo, & voce firmatur, & robur sequitur, & manibus validus fit: dum vox solvitur, omnia solvuntur. Solutio enim similis est voci. Solvitur autem in die impari. Si venæ pulsaverint in manibus, & facies sana, ac robusta fuerit, & præcordia non fuerint mollia, diuturnus fit morbus, qui sine convulsione non solvitur, aut sanguinis multi ex naribus eruptione, aut dolore ad coxas. In gutturis dolore aquam calidam super caput fundito, si non frigus fuerit; sin minus, farinam quamcalidissimam dato, & vinum meracum. In turbatione ventris fabas coctas dato, si non supernæ partes abunde fuerint biliosæ. Aut cuminum cum fabis edendum dato. At interceptio morbi fieri non poterit, nisi in die impari. Neque principium fieri poterit, nisi in die pari, itemque mense, ac anno pari. Nitrum autem Ægyptium, & coriandrum, ac cuminum cum oleo terito, & ventri illinito. Qui moriuntur, eos necesse est die impari, & mense impari, & anno impari mori. Bonum autem fuerit prædicere mortem, aut dolores fortes. Quorum oculi robusti non sunt, his mors brevi imminet. Si vero in impari anno fiat, ab utrisque impares fieri necesse est. Si autem in anno pari, & die pari, necessarium est in impari die mori. Ex numero tertia fortissima est. Anginam, & lippitudinem venæ sectio. Vulnerato intestino, respiratio prodit inferne inconspicua juxta vulnus, & evacuantur pectora. Dato igitur lac, & vinum, pari aquæ mensura ammixta. Quorum pectora bilem generant, balbi, furiosi, & calvi sunt. Quicumque horum ex nativitate etiam strabones, hi imprudentes sunt, aut calculosi, aut insanientes. Quibus autem non, alterius mali solutio fit. Circa naturam plurimam vim habet mamma dextera, oculus dexter, & quæ infra sunt hac parte. Nam & masculi dextris inhærent. Mulieribus menses ut sistas, cucurbitam maximam ad mammam affigas. Trimestris puer omnia præ se fert, & lac tunc habet. Si multum fluat lac, necesse est fœtum debilem esse. Si solidiores fuerint mammæ, sanior est fœtus. Vena crassa est in utraque mamma, quapropter maximam habent prudentiæ partem. Urinæ stillicidium solvit venæ sectio. Si superni loci turgent, qui sunt circa caput, ulcerum purgatio, vomitus, hydrops. A ventris turbatione, aut

ne, aut

ne, aut a tussi, si cancer fiat, os amarescit. Dato autem elaterium bibendum bis, aut ter, si non balbus fuerit. Deligare vero oportet florem æris ustum, donec fulvus evaserit, & spongiam, si non balbus fuerit. In anxietate, horrore, oscitatione dato vinum, part aquæ mensura ammixta, & lac. Ad auris dolorem cucurbitam affigito. Quicquid supernarum partium doluerit, dolor ad coxas, aut ad genua, & anhelatio fiens, omnia hæc solvit. In volvulo molli frigidum vinum multum meracum pro ratione dato, donec somnus, aut crurum dolor fiat. Solvit autem & febris, & dysenteria citra dolorem. Si præcordia distenta fuerint, manu comprimito, ac lavato. Ad paronychiam unguium abscessum, galla nigra cum melle. Aqua secedente, lactis heminas octo bibendas dato. Si vero vomat, & non bibat, allii, aut ceparum intritum dato. Ut mulier in utero concipiat, polypos parvos super flamma calidissima assatos, & fere semiambustos, edendos dato. Et nitrum Ægyptium tritum, coriandrumque, ac cuminum in pastillos efformato, in pudendumque subdito. Si ex crapula caput doleat, vini meraci heminam bibat. Si vero aliter caput doleat, panem quamcalidissimum cum vino meraco edat. Si hominem calor corripiat non a bile, neque a pituita, sed aut a lassitudine, aut alias febriat, aquam multam calefacito, deinde ea superinfusa caput rigato, donec pedes sudarint, & farinam crassissimam coquito. Postquam autem pedes sudarint, farinam plurimam, & calidissimam edens, ac vinum meracum insuper bibens, vestimentis contectus facile quiescat. Aut narcissi dato, aut tria capita in cœna edat. Qui insania corripietur, ei hoc signum præsagit, sanguis colligitur ipsi ad mammas.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS POPULARIBUS.
LIBER III.

Argumentum in Librum sequentem.

Sectionis primæ Ægrotus primus. I. *Tremor manuum ante febrim acutam.* II. *Febris vehemens post lumborum, & capitis dolorem,* III. *Febris ex capitis gravitate, & temporis dextri dolore.*

Sectionis secundæ Ægrotus IV. *Febris ex diuturno capitis dolore,* V. *Febris ex potu,* VI. *Febris sine siti perpetua.* VII. *Anginosa,* VIII. *Febris ex lassitudinibus, laboribus, & cursibus insolitis.* IX. *Volvulosa moleste procedentia, & vomitus multi.* X. *Febris ex abortu infantis.* XI. *Febris ex abortu circa quintum mensem.* XII. *Febris a partu masculi.*

Sectio tertia. Constitutio temporis pestilens. Ignis sacer, Febrium ardentium constitutio, Urinarum illa temporis constitutione malitia. Ægroti sedecim, Primus, Febris acuta ab initio continua. II. *Febris acuta a filiæ partu.* III. *Febris acuta ex laboribus, lassitudinibus, & neglecta victus ratione,* IV. *Phreniticus.* V. *Febris acuta ardens ex dolore dextri femoris.* VI. *Sublienosus, & capite gravatus.* VII. *Alia febris ardens.* VIII. *Febris acuta cum lateris dolore assiduo.* IX. *Febris ardens acuta post capitis dolorem.* X. *Febris ex venere, & potu.* XI. *Febricula tenuis ex mœrore,* XII. *Febris ardens acuta.* XIII. *Erecte titubans,* XIV. *Febris horrida acuta post gemellarum partum, & modicam purgationem.* XV. *Febris horrida ex mœrore,* XVI. *Morbus ex potationibus, & venere.*

SECTIO I.

Ægrotus I.

PYTHION, qui habitabat juxta telluris templum, Cœpit tremor a manibus prima die, febris acuta, delirium. Secunda omnia exacerbata sunt. Tertia eadem. Quarta ab alvo pauca, mera, biliosa prodierunt. Quinta omnia exacerbata sunt, tremores perseverabant, somni tenues, alvus restitit. Sexta sputa varia, subrubra. Septima os distractum est. Octava omnia exacerbata sunt. Tremores perseverabant. Urinæ ab initio quidem, & usque ad octavam tenues, decolores, in medio pendens nubilosum quiddam habebant. Decima sudavit. Sputa aliquantulum matura, judicatus est, & urinæ subtenues circa judicationem. Post judicationem vero, quadraginta diebus postea suppuratio circa sedem; & abscessus factus est cum urinæ stillicidio. P. M. V. Q. S. hoc est, probabile multitudine urinæ quadragesima sanatum.

Ægrotus

Ægrotus II,

HErmocratem, qui ad novum murum decumbebat, febris vehemens corripuit. Cœpit autem dolere caput, lumbos. Præcordii distentio molliter. Lingua ab initio adusta est. Surditas statim, somni non aderant. Siticulosus non valde. Urinæ crassæ rubræ, depositæ non subsidebant. Ab alvo vero non pauca combusta prodibant. Quinta minxit urinas tenues, habebant quid in medio pendens, non subsidebant. Ad noctem mente motus est. Sexta morbo regio correptus est, omnia exacerbata sunt, non resipiscebat. Septima molesta fuit. Urinæ tenues similes, similiter etiam sequentibus diebus. Circa undecimam omnia visa sunt allevata esse. Sopor cœpit. Urinæ crassæ subrubræ, infra tenues, non subsidebant. Placide resipiscebat. Decima quarta a febre liber, non sudavit, dormivit, intelligebat omnia, Urinæ consimiles. Circa decimam septimam rediit, calefactus est, sequentibus diebus febris acuta. Urinæ tenues. Rursus autem vigesima die judicatus est, a febre liber, non sudavit. Cibum fastidiebat per totum tempus, resipiscebat, loqui non poterat, lingua arida, non sitiebat, dormiebat soporosus. Circa vigesimam quartam calefactus est, alvus lubrica multis tenuibus fluens, & sequentibus diebus febris acuta, lingua combusta est. Septima & vigesima mortuus est. Huic surditas perpetuo perseverabat, Urinæ crassæ, & rubræ non subsidentes. Aut tenues decolores, & in medio quid pendens habentes, gustare autem non poterat. P. S. S. V. S, M. hoc est, probabile secessibus suppressis vigesima septima mortuum.

Ægrotus III,

QUi in Dealcis horto decumbebat, capitis gravitatem, & tempus dextrum dolorosum habebat multo tempore. Cum occasione vero febris corripuit, decubuit. Secunda die ex sinistra nare modicus merus sanguis fluxit. Ab alvo stercora probe prodierunt. Urinæ tenues, variæ, in medio pendens quiddam habentes minutim dispersum, velut farinæ crassiores, & genituræ similes. Tertia febris acuta, Secessus nigri, tenues, spumosi, subsidentia secessibus livida, somno graviore aliquantulum premebatur, moleste surgebat. Urinis subsidentia livida, subviscosa. Quarta vomuit biliosa, flava, pauca, paulo post æruginosa. De sinistra nare modicus merus sanguis fluxit. Secessus similes. Urinæ similes, sudavit circa caput, & claviculam, splen elevatus est, femoris dolor e directo. Præcordii dextri distentio submollis, nocte non dormivit, parum mente motus est. Quinta secessus plures, nigri, spumosi, subsidentia secessibus nigra, nocte non dormivit, mente motus est. Sexta die secessus nigri, pingues, viscosi, graveolentes, dormivit, intelligebat magis. Septima lingua sicca, siticulosus, non dormivit, mente motus est. Urinæ tenues, non boni coloris. Octava secessus nigri, pauci, compacti, dormivit, intelligebat, siticulosus non valde. Nona riguit, febris acuta, sudavit, frigiditas, mente motus est, dextro oculo distortus est, lingua arida, siticulosus, insomnis. Decima circa eadem. Undecima intelligebat per totum omnia, a febre liber, sudavit, urinæ tenues circa judicationem. Duobus diebus a febre liber fuit, decimaquarta rediit. Statim autem nocte non dormivit, penitus mente motus est. Decima quinta urina turbata, qualis ex his, quæ subsiderunt, fit, quum fuerint agitata, febris acuta, penitus mente motus est, non dormivit, genua, & tibias dolorosa habebat, ab alvo, subdita glande, stercora nigra prodierunt. Decimasexta urinæ tenues, habebant quid in medio vehens, nubilosum, mente motus est. Decima septima mane extremitates frigidæ, contegebatur, febris acuta, sudavit per totum, allevatus est, intelligebat magis, non a febre liber, siticulosus, Vomuit biliosa, flava, pauca. Ab alvo stercora prodierunt paulo post nigra, pauca, tenuia. Urinæ tenues, non boni coloris. Decima octava non resipiscebat, soporosus. Decimanona per eadem. Vigesima dormivit, omnia intelligebat, sudavit, a febre liber, non sitiebat. Vigesima prima parum mente motus est, paululum sitiebat, præcordii dolor, & circa umbilicum palpitatio perpetuo. Vigesimaquarta urinis subsidentia, intelligebat omnia. Vigesima septima coxæ dextræ dolor. Urinæ tenues, & subsidentiam habebant, in reliquis commodissime habebat. Circa vigesimam nonam oculi dextri dolor. Urinæ tenues. Quadragesima egessit pituitosa, alba, aliquanto plura, multum sudavit per totum, perfecte judicatus est.

S E C T I O II.

Ægrotus IV.

IN Thaso Philistes caput multo tempore dolebat, & quandoque etiam aliquanto graviore somno pressus decubuit. Quum autem ex potationibus febres continuæ obortæ essent, dolor exacerbatus est. Nocte excalefactus est primum. Prima die vomuit biliosa, pauca, flava primum, postea vero plus æruginosa. Ab alvo autem stercora prodibant, noctem habuit molestam. Secunda die surditas, febris acuta, præcordium dextrum distentum est, declinavit ad internas partes. Urinæ tenues, pellucidæ, habebant quiddam in medio pendens genituræ simile. Parum insanivit circa meridiem. Tertiam diem molestam habuit. Quarta convulsiones, exacerbata sunt omnia. Quinta mane mortuus est.

Ægrotus V.

CHærionem, qui decumbebat apud Demænetum, ex potu febris corripuit. Statim autem capitis gravitas dolorosa, non dormivit, alvus turbata ex tenuibus biliosis. Tertia die febris acuta, capitis tremor, maxime autem labii inferni, paulo post rigor, convulsiones, penitus mente motus est. Noctem moleste tulit. Quarta per quietem, parum dormivit, parum deliravit. Quinta laboriose omnia exacerbata sunt, delirium, noctem moleste tulit, non dormivit. Sexta per eadem. Septima superriguit, febris acuta, sudavit per totum, judicatus est. Huic perpetuo ab alvo secessus biliosi, pauci, meri. Urinæ tenues boni coloris, in medio nubilosum quiddam pendens habentes. Circa octavam minxit urinas melioris coloris, habentes subsidentiam albam, paucam, resipiscebat, febris intermisit, Nona rediit. Circa decimam quartam febris acuta, sudavit. Decima sexta vomuit biliosa, flava, satis multa. Decima septima superriguit, febris acuta, sudavit, a febre liber, judicatus est. Urinæ post recidivam, & judicationem, melioris coloris, subsidentiam habentes. Neque mente motus est in recidiva. Decima octava parum calescebat, insuper sitiebat. Urinæ tenues, quod in medio pendebat, nubilosum erat, parum mente motus est. Circa decimam nonam a febre liber, collum dolorosum habebat. Urinis subsidentia, perfecte judicatus est vigesima. P. M. B. V. V. S. hoc est, probabile multitudine biliosarum urinarum vigesima sanatum.

Ægrotus VI.

EUryanactis filiam virginem febris corripuit. Erat autem sine siti perpetuo, nihil ad gustandum admittebat. Ab alvo pauca prodibant. Urinæ tenues, paucæ, non boni coloris. Incipiente autem febre circa sedem dolebat. Sexta die a febre libera, non sudavit, judicata est. Quod vero circa sedem erat, parum suppuratum est, erupit una cum judicatione. Post judicationem septima die riguit, parum incaluit, sudavit. Post judicationem octava die, riguit non multum. Postea vero extremitates frigidæ semper. Circa decimam post factum sudorem, mente mota est, & rursus brevi resipiscebat. Dicebant autem ex gustato botro ipsam hæc pati. Die vero una intermissa, rursus duodecima multum delirabat, alvus turbata est ex biliosis, paucis, meris, tenuibus, mordacibus, frequenter surgebat. Die septima ab ea, qua mente mota fuit, mortua est. Hæc incipiente morbo fauces dolebat, & perpetuo ruborem habebat, & gurgulio revulsus, fluxiones multæ, parvæ, tenues, acres. Tussiebat, maturum nihil educebat. Omnes cibos per totum tempus fastidiebat, neque ullum aliquem appetivit, sine siti erat, neque quicquam memorabile bibit. Tacens nihil loquebatur. Tristitia desperata rursus corripiebat. Erat autem & innata quædam tabes.

Ægrotus VII.

ANginosa illa, quæ apud Britonem erat, primum a lingua cœpit. Vox non clara, lingua rubra resiccata fuit. Prima die horrida, incaluit. Tertia rigor, febris acuta, tumor subtuber, durus colli, & pectoris ex utraque parte, extremitates frigidæ, lividæ, Spiritus sublimis, potus per nares fundebatur, deglutire non poterat, alvi secessus, & urinæ suppressa erant. Quarta omnia exacerbata sunt. Mortua est anginosa. P. S. S. Q. M. hoc est, probabile secessibus suppressis quinta mortuam.

Ægrotus

Ægrotus VIII.

ADolescentem, qui decumbebat in mendaeium foro, febris corripuit ex lassitudinibus, & laboribus, ac cursibus insolitis. Prima die alvus turbata ex biliosis, tenuibus, multis. Urinæ tenues subnigræ; non dormivit, siticulosus. Secunda omnia exacerbata sunt. Secessus plures, intempestiviores, non dormivit. Mens turbata, parum sudavit. Tertia moleste habuit, siticulosus, anxius, multa jactatio, desperatio, mente motus est. Extremitates lividæ, ac frigidæ, præcordii intensio submollis utrinque. Quarta non dormivir. Malum in pejus procedebat. Septima mortuus est. Ætate circa vigesimum annum erat. P. N. S. M. hoc est, probabile novationibus septima mortuum.

Ægrotus IX.

QUæ apud Tisamenum decumbebat mulier, ei volvulosa moleste procedebant. Vomitus multi, potum continere non poterat. Dolores eitca præcordia. Et in infernis partibus juxta ventrem dolores, tormina continua, non siticulosa, incalescebat. Extremitates frigidæ perpetuo, anxia, insomnis. Urinæ paucæ, tenues, secessus crudi, tenues, pauci, prodesse non amplius quicquam poterat. Mortua est.

Ægrotus X.

MUlierem ex his, quæ apud Pantimedem degebant, ex abortu infantis prima die febris corripuit. Lingua arida, sitieulosa, anxia, insomnis. Alvus turbata ex tenuibus, multis, crudis. Secunda die superriguit, febris aeuta, ab alvo prodiere multa, non dormivit. Tertia die dolores majores. Quarta mente mota est. Septima mortua est. Alvus semper lubrica, ex secessibus multis, tenuibus, crudis. Urinæ paucæ, tenues, febris ardens.

Ægrotus XI.

ALteram ex abortu circa quintum mensem febris corripuit. Ab initio soporosa erat, & rursus insomnis, lumborum dolor, capitis gravitas. Secunda alvus turbata est paucis, tenuibus, meracis primum. Tertia plura, deteriora, nocte non dormivit. Quarta mente mota est. Timores, tristitiæ, dexter oculus distortus est, sudavit circa caput sudorem modicum, frigidum, extremitates frigidæ. Quinta omnia exacerbata sunt, multum delirabat, & rursus brevi resipiscebat. Sitis, insomnis. Ab alvo multa, intempestiva, perpetuo prodibant. Urinæ paucæ, tenues, subnigræ. Extremitates frigidæ, sublividæ. Sexta per eadem. Septima mortua est phrenitide.

Ægrotus XII.

MUlierem, quæ decumbebat in mendaeium foro, primum tune enixam dolorose masculum, febris corripuit. Statim ab initio siticulosa, anxia, cor dolebat, lingua arida, venter turbatus est tenuibus, paucis, non dormivit. Secunda die parum riguit, febris aeuta, parum circa caput sudavir frigidum. Tertia laboriose ab alvo cruda, tenuia, multa prodierunt. Quarta riguir. Omnia exacerbata sunt. Insomnis. Quintam laboriose tulit. Sexta per eadem. Ab alvo vero prodierunt liquida, multa. Septima riguit, febris acuta, sitis multa, jactatio. Circa vesperam frigidum sudorem per totum sudavit, frigiditas, extremitates frigidæ non amplius recalescebant, & rursus ad noctem riguit. Extremæ partes non recalescebant, non dormivit, parum mente mota est, & rursus brevi resipuir. Octava circa meridiem recalefacta est. Sitieulosa, soporosa, fastidiosa, ac nauseabunda. Vomuit biliosa, pauca, subflava. Noctem moleste tulit, non dormivit. Urinam minxit multam acervatam inscia. Nona remiserunt omnia, soporosa. Ad vesperam parum riguit. Vomuit pauca, biliosa. Decima rigor, febris exacerbata est, nihil dormivit. Mane multam urinam subsidentiam habentem minxit, extremitates recalefactæ sunt. Undecima vomuit virosa, biliosa. Non ita longe postea superriguit, & rursus extremitates frigidæ. Ad vesperam sudor, rigor. Vomuit multum, noctem laboriose transegit. Duodecima vomuit multa, nigra, graveolentia, singultus multus, sitis laboriosa. Decimatertia nigra, graveolentia, multa vomuit, rigor. Circa meridiem voce destituta. Decimaquarta sanguis per nares. Mortua est. Huic perpetuo alvus lubrica, horrida. Ætas circa annum decimumseptimum.

SECTIO III.

Constitutio Temporis Pestilens.

Annus austrinus, pluvius. Venti perpetuo quiescentes. Quum squallores fuissent superioribus temporibus ad annum, in austrinis circa arcturum aquæ multæ. Autumnus umbrosus, nubilis, aquarum copia. Hyems austrina, humida, mollis. Post solstitium longe postea, prope æquinoctium feræ hyemes. Et jam circa æquinoctium aquilonares venti nivosi non multo tempore. Ver rursus austrinum, sine ventis. Aquæ multæ perpetuo usque ad canem. Æstas serena, calida, æstus magni. Etesiæ parum dispersum spirarunt. Rursus circa arcturum in aquilonaribus aquæ multæ. Quum autem esset annus austrinus, humidus, & mollis, per hyemem quidem sani degebant, exceptis tabidis, de quibus scribetur. Ante ver autem simul cum fientibus frigoribus, sacri ignes multi, quibusdam cum occasione, quibusdam non, atque hi maligni multos peremerunt. Multi fauces doluerunt. Voces vitiatæ, febres ardentes, phrenitici, ora ulcere fervido affecta, in pudendis tubercula. Lippitudines. Carbunculi. Alvi turbatæ. Ciborum fastidia. Aliqui siticulosi, aliqui non. Urinæ turbatæ, multæ, malæ. Diu soporosi, & rursus insomnes. Multæ judicationes penitus interceptæ. Quædam ægre fientes. Hydropes, tabidi multi. Atque hi quidem erant populares morbi. In singulis autem relatis speciebus ægroti, & moriebantur multi. Acciderunt autem singulis horum hoc modo. Multis equidem ignis sacer cum occasione, ex vulgaribus, & valde parvis vulnusculis, in toto corpore, maxime sexagenariis, circa caput, si vel parum neglecta essent. Multis vero etiam in ipsa curatione inflammationes magnæ fiebant, & sacer ignis multus, brevi, undique depascebatur. Plurimis igitur ipsorum abscessus ad suppurationes contigerunt, carnium, & nervorum, ac ossium elapsus magni. Erat autem & fluxio collecta non puri similis. Sed alia quædam putredo, & fluxio multa, ac varia. Quibus igitur circa caput horum quid fieri contigit, his glabricies totius capitis, ac menti fiebat, & ossium denudationes, ac elapsus, & multæ fluxiones, & hæc in febribus, & sine febribus. Erant autem hæc horrenda magis, quam mala. Quibus enim ad suppurationem talium maturatio pervenit, horum plerique servabantur. Quibus vero inflammatio quidem, & ignis sacer discessit, talem autem nullum abscessum fecit, horum multi perierunt. Similiter autem & si alicubi in alia corporis parte horum quid oberraret, hæc acciderunt. Multis enim brachium, & totus cubitus defluxit. Quibusdam vero hæc affligebant latera, aut anteriorem, aut posteriorem aliquam partem. Quibusdam autem totum femur, vel tibiæ denudabantur, & totus pes. Erat autem ex talibus omnium gravissimum, ubi circa pubem, & pudenda accidisset, & circa ulcera quidem, & cum occasione, hujuscemodi erant. Multis autem in febribus, & ante febrem, & ex febribus ignes sacri inciderunt, & qui quidem horum abscessum fecissent per suppurationem, aut per alvum turbatio quædam tempestiva, aut urinarum bonarum excretio contigisset, per hæc solvebantur. Quibus autem nihil horum accidisset, verum obscure disparuisset, hi lethales erant. Plerumque igitur plurimis accidit sacer ignis vere, consequebantur autem & per æstatem, & sub autumnum. Multa vero turbatio quibusdam, & circa fauces tubercula, & linguæ inflammationes, & abscessus circa dentes. Vocesque multis significationem de se præbebant, quod essent vitiatæ, ac impeditæ, & involutæ, primum quidem, tabidis incipientibus, immo etiam ardenti febre correptis, & phreniticis. Cœperunt igitur febres ardentes ante ver, itemque phrenitis, post facta frigora, & plurimi tunc ægrotarunt. Acuta vero, & lethalia symptomata his aderant. Erat autem constitutio febrium ardentium hoc modo. Ab initio soporosi, anxii, horridi, febris acuta, non valde siticulosi, non deliri. De naribus parum stillavit. Exacerbationes plerisque diebus paribus. Circa exacerbationes oblivio, exolutio, & vocis privatio. Extremitates manuum, ac pedum semper his frigidiores, præsertim circa exacerbationes, & rursus tarde, ac non bene recalescebant, rursumque & intelligebant, & loquebantur. Detinebat etiam ipsos sopor continuus, non somniculosus. Aut vigiliæ cum doloribus, plurimis horum alvi turbulentæ, secessibus crudis, tenuibus, multis. Urinæ multæ, tenues, nihil neque judicatorii, neque boni habentes. Nec vero aliud aliquod judicatorium ita habentibus fiebat. Neque enim sanguis bene erumpebat, neque alius aliquis abscessus judicatorius fiebat. Moriebaturque unusquisque, prout contigit erroneo modo, plerumque circa judicationes. Quidam vero diu voce privati. Multi sudantes, & his quidem, qui perniciose habebant, hæc acciderunt. Consimilia vero etiam phreniticis. Sine siti autem hi erant. Neque quisquam phreniticus insanivit, velut ex aliis, sed alia quadam mala, ac lenta in somnum delatione graviter peribant. Erant insuper etiam aliæ febres, de quibus scribetur. Ora multis ulcere fervido affecta, ulcero-

ulcerosa. Fluxiones circa pudenda multæ, ulcerationes. Tubercula foris, intus, circa inguina. Lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ, cum doloribus. Eruptiones palpebrarum foris, intus, multorum oculos corrumpentes, quas ficus vocant. Erumpebant etiam in aliis ulceribus multa, & in pudendis. Carbunculi per æstatem multi, & aliæ, quæ seps vocantur, pustulæ magnæ. Herpetes multis magni. At vero circa alvum multis multa, & nociva acciderunt. Primum quidem tenesmi multis dolorose, plurimis autem pueris, & omnibus, qui erant ante pubertatem, & plurimi horum peribant. Lienterici multi, dysenterici, neque hi valde dolorose. Secessus autem biliosi, & pingues, & tenues, & aquosi. Et multis quidem ipse morbus ad hoc decubuit, & sine febribus, & in febribus, cum doloribus, tormina, & volvuli maligni, multorum, quæ in corpore erant, & suppressa erant exitus, & exeuntia progressa dolores non solventia, & his, quæ offerebantur, difficulter cedentia. Nam purgationes plurimos amplius lædebant. Ex his autem, qui sic habebant, multi quidem cito peribant. Multi vero longius vitam degebant, & in summa omnes, & qui longis morbis ægrotabant, & qui ex acutis, maxime ex his, quæ per alvum secedebant, mortui sunt. Omnes enim alvus sustulit. Cibum autem fastidiebant omnes ob cunctos præscriptos morbos, in quos sane ego incidi. Multi vero, & maxime hi ipsi, & qui tales erant, sed & alii, perniciose habebant, & siticulosi alii erant, alii non. Ex his, qui febribus, aliisque laborabant, nullus siticulosus intempestive. Sed licebat circa potum victus rationem constituere, prout velles. Urinæ autem prodeuntes multæ quidem erant, non pro potus ingesti ratione, sed multum excedentes. Verum multa quædam malitia urinarum ejectarum erat. Neque enim crassitudinem, neque concoctiones, neque purgationes bonas habebant. Nam in multis morbis purgationes per vesicam fientes, bonæ sunt. Significabant autem plurimis colliquationem, & turbationem, & dolores, & nullam judicationem. Soporosi vero maxime phrenetici, & febre ardente laborantes erant. Sed & in aliis morbis omnibus maximis, qui cum febre fiebant. In totum autem plurimos aut gravis sopor comitabatur, aut parvos, ac tenues somnos habebant. Multa præterea alia febrium genera populariter grassata sunt, tertianarum, quartanarum, nocturnarum, continuarum, longarum, erronearum, anxiarum, inconstantium. Omnes autem hæ cum multa turbatione fiebant. Nam alvi plurimis turbatæ, horrores, sudores non judicatorii, & urinæ velut præscriptum est. Atque hæc plerisque horum longa erant. Neque enim abscessus his fientes judicabant, velut in aliis. Et omnia quidem omnibus difficulter judicabantur, & nullæ judicationes fiebant, & diuturnæ, maxime vero his; paucis autem horum judicatio circa octogesimum diem fiebat. Plurimis, prout contigit, defecerunt. Moriebantur autem horum pauci ex hydrope erecte obambulantes. Multos vero etiam in aliis morbis tumores infestabant, maxime vero tabidos. Maxima autem, & gravissima erat tabes, & plures occidit. Nam multi per hyemem incipientes, partim decumbebant, partim erecte obambulabant. Ante ver autem plerique ex decumbentibus moriebantur. Aliorum vero tusses nihil defecerunt. Verum æstate remiserunt. At sub autumnum omnes decubuerunt, & multi mortui sunt, plurimi vero horum diu ægrotaverunt. Cœpit igitur plurimis horum derepente ex his afflictio, frequentes horrores erant, sæpe febres continuæ, acutæ, sudores intempestivi, multi, frigidi perpetuo. Multa frigiditas, & vix rursus recalescebant. Alvi varie adstrictæ, & rursus brevi humescentes. Et quæ circa pulmonem erant omnia, infra distribuebantur. Multitudo urinarum non bonarum, colliquationes malæ. Tusses autem aderant quidem perpetuo multæ, & multa educentes matura, ac liquida, non autem valde cum doloribus. Sed etsi aliquantulum dolerent, valde tamen leniter omnibus purgatio a pulmone fiebat, fauces non valde mordaces, neque salsugines quicquam infestabant. Viscosa tamen, & alba, & liquida, ac spumosa multa de capite descendebant. Magnum autem malum, & hos, & alios comitabatur ciborum fastidium, velut præscriptum est. Nam neque potum cum cibo libentes sumebant, sed valde sine siti degebant. Gravitas corporis. Soporosi. Plurimis ipsorum tumor, & ad hydropem deveniebant. Horridi, deliri circa mortem. Forma tabidorum erat levis, subalbida, lentis colorem referens, subrubra, rava. Pituita alba referri. Scapulas alarum modo eminentes habentes, & mulieres sic. Atræ bilis item forma, & subsanguinea, febres ardentes, & phrenitides, ac dysenteriæ hos tentabant. Tenesmi juvenibus pituitosis, longa alvi profluvia, acresque secessus, & pingues, biliosis. Erat autem omnibus præscriptis gravissimum quidem ver, & multos occidit. Æstas autem facillima, & paucissimi perierunt. Autumno vero, & sub pleiada rursus multi moriebantur quartanarii.

Ægroti sedecim. Primus.

IN Thaso Parium quemdam, qui decumbebat supra Artemisii ædes, febris corripuit acuta, ab initio continua, ardens, siticulosa. Principio soporosus, & rursus insomnis. Alvus turbata in principio. Urinæ albæ. Sexta die minxit urinam oleosam, mente motus est. Septima exacerbata sunt omnia, nihil dormivit. Sed & urinæ similes, & mens turbata. Ab alvo vero biliosa, pinguia prodierunt. Deinde octava parum de naribus stillavit. Vomuit virosa pauca, parum dormivit. Nona per eadem. Decima omnia remiserunt. Undecima sudavit, non per totum. Circumfriguit quidem, verum brevi rursus incaluit. Duodecima febris acuta. Secessus biliosi, tenues, multi. In urinis quiddam in medio vehebatur, mente motus est. Decima septima laboriose transmissa est. Neque enim somni, neque febris augescebat. Vigesima sudavit per totum, insomnis, secessus biliosi, cibum fastidiens, soporosus. Vigesima quarta recidiva facta est. Trigesimaquarta a febre liber. Alvus non suppressa est, Et rursus incaluit. Quadragesima a febre liber, alvus non multo tempore suppressa fuit. Cibum fastidiens, parum rursus febricitavit, & semper erroneo modo, partim sine febre, partim non. Nam etsi reliquisset, & allevata esset, rursus revertebatur. Eduliis quoque multis, & vitiosis utebatur. Somni mali circa recidivas, mente motus est, Urinas crassitudinem quidem habentes tunc mingebat, verum turbatas, & pravas, & alvus jam adstricta erat, & rursus soluta. Febriculæ continuæ, secessus multi, tenues. Centesima vigesima die mortuus est. Huic alvus assidue a prima die lubrica erat ex biliosis, liquidis, multis, aut adstricta ex fervidis, ac crudis. Urinæ vero perpetuo malæ. Sopores plerumque cum doloribus, Insomnis, cibum fastidiens, febris ardens contineuter,

Ægrotus II.

IN Thaso decumbentem apud frigidam, a partu ubi filiam peperisset, & purgatio facta non esset, febris acuta, horrida tertia die corripuit. Multo autem tempore ante partum febriculosa erat, decumbens, cibum fastidiens. Postquam autem riguisset, febres continuæ, acutæ, horridæ. Octava multum mente mota est, & sequentibus diebus, & brevi rursus resipiscebat. Alvus turbata ex multis tenuibus, aquosis, bile permixtis. Sine siti erant. Undecima resipiscebat, verum soporosa erat, Urinæ multæ, tenues, & nigræ, insomnis. Vigesima parum circumfriguit, & brevi rursus incaluit, parum deliravit, insomnis. Alvi secessus iidem. Urinæ aquosæ, multæ, Vigesima septima a febre libera, alvus adstricta est, Non multo tempore postea coxæ dextræ dolor fortis multo tempore. Febres rursus comitabantur, & urinæ aquosæ. Quadragesima dolores circa coxam allevati sunt. Tusses autem assiduæ, humidæ, multæ, alvus substitit. Cibum fastidiens. Urinæ in iisdem, febres autem in totum quidem non deficientes, erroneo vero modo exacerbescentes, partim ita, partim non ita. Sexagesima tusses quidem obscure defecerunt. Neque enim aliqua sputorum concoctio fiebat, neque alius consuetus abscessus. Maxilla vero ex dextris divulsa est, soporosa, rursus delirabat, & brevi resipiscebat. Cæterum a cibis aversum animum habebat, & maxilla quidem ad locum suum rediit. Alvus autem biliosa, pauca egessit, febricitavit acutius, horrida, & sequentibus diebus voce destituta est, & rursus resipiscebar, ac loquebatur. Octogesima mortua est. Urinæ huic perpetuo erant nigræ, & tenues, & aquosæ, & sopor comitabatur. Cibum aversans, tristis, insomnis. Iræ, molestiæ, mens melancholica.

Ægrotus III.

IN Thaso Pythionem, qui supra Herculeum templum decumbebat, ex laboribus, & lassitudinibus, & neglecta victus ratione rigor magnus, & febris acuta corripuit. Lingua arida, siticulosus, biliosus, non dormivit. Urinæ subnigræ, quod in medio ipsarum pendebat, sublime erat. Secunda die circa meridiem frigiditas extremarum partium, & magis circa manus, & caput, loquela, & voce destitutus. Brevispirus ad multum tempus, rursus incaluit. Sitis. Nox quieta. Sudavit parum circa caput. Tertia dies quieta. Vesperi vero sub solis occasus parum friguit. Turbatio nocte dolorose, nihil dormivit. Ab alvo pauca compacta stercora prodierunt. Quarta mane quietus. Circa vesperam omnia exacerbata sunt. Frigiditas; loquela, & voce destitutus, in deterius recealefactus est post tempus. Urinas minxit nigras in medio quid pendens habentes. Nocte quiete dormivit. Quinta visus est allevatus esse. Verum juxta alvum gravitas cum dolore, siticulosus. Noctem laboriose tulit. Sexta mane quietus. Vesperi dolores majores, exacerbatus est. Vesperi clystere adhibito, ab alvo probe egessit. Nocte dormivit. Septima die anxius, submoleste ferebat. Urinam minxit oleosam,

oleosam, noctu turbatio multa, delirabat, nihil dormiebat. Octava mane parum dormivit. Mox autem frigiditas. Vocis intereeptio. Spiritus tenuis imminutus. Vesperi rursus excalefactus est, mente motus est. Jam autem ad diem parum allevatus est. Secessus meri, pauci, biliosi. Nona soporosus, anxius, quum exeitaretur, non valde siticulosus. Circa solis occasus moleste ferebat, delirabat, noctem malam habuit. Decima mane voce destitutus, frigiditas multa, febris acuta, sudor multus, mortuus est. Dolores huic in diebus paribus.

Ægrotus IV.

PHreniticus primà die decumbens vomuit æruginosa, multa, tenuia. Febris horrida, sudor multus, continuus per totum. Capitis, & colli gravitas cum dolore. Urinæ tenues, in medio ipsarum pendentia, parva, divulsa, non sudavit. Ab alvo stercora acervatim egessit, multum mente motus est, nihil dormivit. Secunda mane voce destitutus, febris acuta, sudavit, non intermisit. Palpitationes per totum corpus. Nocte convulsiones. Tertia exacerbata sunt omnia. Quarta mortuus est.

Ægrotus V.

IN Larissa calvus, femur dextrum doluit derepente: ex his, quæ offerebantur, nihil proderat. Prima die febris acuta, ardens, quiete tenebat, dolores autem consequebantur. Secunda femoris quidem remiserunt dolores, febris autem acuta est, submoleste ferebat, non dormiebat, extremitates frigidæ. Urinarum non bonarum copia prodibat. Tertia femoris dolor quievit. Mentis emotio, & turbatio, & multa jactatio. Quarta circa meridiem mortuus est celerrime, & acutissime.

Ægrotus VI.

IN Abderis Periclem morbus corripuit acutus, continuus, cum dolore. Sitis multa, anxietas, potum continere non poterat. Erat autem sublienosus, & capite gravatus. Primo die sanguis e sinistra nare erupit, multa tamen febris augescebat. Urinam minxit multam, turbatam, albam, deposita non subsidebat. Secunda omnia exacerbata sunt. Urinæ tamen crassæ quidem erant, verum magis subsidebant, & anxietas levata est, dormivit. Tertia febris emollita est. Urinarum copia, quæ concoctæ multam subsidentiam habebant. Nox quieta. Quarta circa meridiem, multum calidum sudorem per totum exclusit. A febre liber, judicatus est, non rediit, morbus acutus.

Ægrotus VII.

IN Abderis virginem, quæ decumbebat in sacra via, febris ardens corripuit. Erat autem siticulosa, & insomnis. Menses autem primum ipsi descendebant. Sexta anxietas multa, rubor, horrida, mœsta. Septima per eadem. Urinæ tenues quidem, verum boni coloris. Venter non vexabat. Octava surditas, febris acuta, insomnis, anxia, horrida, intelligebat. Urinæ similes. Nona per eadem, itemque sequentibus sic surditas perseverabat. Decimaquarta mens turbata, febris remisit. Decimaseptima sanguis per nares fluxit multus. Surditas parum remisit, & sequentibus anxietas, surditas aderat, & delira erat. Vigesima pedum dolor, surditas, delirium intermisit, sanguis paucus per nares erupit, sudavit, a febre libera. Vigesimaquarta febris rediit, surditas rursus, pedum dolor permansit, mentis emotio. Vigesima septima sudavit multum, a febre libera. Surditas defecit, pedum dolor restabat. De cætero perfecte judicata est.

Ægrotus VIII.

IN Abderis Anaxionem, qui decumbebat ad Thracias portas, febris acuta corripuit, lateris dextri dolor assiduus. Siccam tussim habebat, neque expuebat primis diebus. Siticulosus. Insomnis. Urinæ boni coloris, multæ, tenues. Sexta delirus. Ad calefactoria nihil remisit. Septima dolorose agebat. Nam & febris augescebat, & dolores non remittebant, & tusses vexabant, difficulterque spirabat. Octava cubitum secui, effluebat sanguis multus, velut debebat. Remiserunt quidem dolores, tusses tamen siccæ comitabantur. Undecima remiserunt febres, parum circa caput sudavit. Tusses adhuc, & quæ a pulmone prodibant, liquidiora erant. Decimaseptima incœpit pauca, matura spuere, allevatus est. Vigesima sudavit, a febre liber, post judicationem allevatus est. Erat autem siticulosus, & a pulmone prodeuntium purgationes non bonæ. Vigesima septima febris rediit. Tussiit, eduxit matura multa. Urinis subsidentia multa, alba. Sine siti erat, bene spi-

bene spirans. Trigesima quarta sudavit per totum, a febre liber, penitus judicatus est.

Ægrotus IX.

IN Abderis Heropythus erecte obambulans caput dolebat. Non multo autem tempore postea decubuit, habitabat prope superiorem viam, febris ipsum corripuit ardens, acuta. Vomitus ab initio multorum biliosorum, siticulosus, multa molestia. Urinæ tenues, nigræ, id, quod in medio ipsarum pendebat, sublime erat aliquando, quandoque non, noctem dolorose transegit. Febris alias aliter exacerbescebat, plerumque inordinate. Circa decimam quartam surditas, febres augescebant. Urinæ per eadem. Vigesima multum mente motus est, itemque sequentibus. Quadragesima multus sanguis ex naribus erupit, & magis intelligebat. Surditas aderat quidem, sed minor, febres remiserunt. Sequentibus diebus sanguis erumpebat frequenter, & paulatim. Circa sexagesimam sanguinis eruptiones cessarunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis, & febres augescebant. Non longo tempore postea dolores omnium infernarum partium. Contigitque aut febres esse majores, & surditatem multam, aut hæc quidem remittere, & leviora fieri, infernarum autem partium circa coxas dolores esse majores. Jam vero circa octogesimam omnia remiserunt. Nihil tamen defecit. Urinæ enim boni coloris, & plures subsidentias habentes prodibant, & deliria minora erant. Circa centesimam alvus multis biliosis turbata est, & tempore non modico multa talia prodibant, & rursus dysenterica cum dolore. Reliquorum vero quies erat. In summa & febres defecerunt, & surditas cessavit. In centesima vigesima perfecte judicatus est. Febris ardens.

Ægrotus X.

IN Abderis Nicodemum ex venere, & potu febris corripuit. Initio autem erat anxius, & cordis dolore vexabatur, siticulosus, lingua combusta fuit. Urinæ tenues, nigræ. Secunda febris exacerbata est, horridus, anxius, non dormivit. Vomuit biliosa, flava. Urinæ similes. Nox quieta, dormivit. Tertia die remiserunt omnia, & quies erat. Circa solis occasus rursus moleste ferebat, noctem laboriose tulit. Quarta rigor, febris multa, dolores omnium. Urinæ tenues, & quid in medio ipsarum pendens. Sexta mente multum motus est. Septima quies. Octava alia remiserunt omnia. Decima, & sequentibus diebus aderant quidem dolores, verum omnes minores. Exacerbationes autem, & dolores huic ad finem usque in diebus paribus magis erant. Vigesima minxit urinam albam, quæ crassitudinem habebat, & deposita non subsidebat. Sudavit multum, visus est sibi a febre liber esse. Vesperi vero rursus incaluit, & dolores iidem, horror, sitis, parum mente motus est. Vigesima quarta multam urinam albam, multam subsidentiam habentem minxit. Sudorem multum calidum per totum exudavit, a febre liber, judicatus est.

Ægrotus XI.

IN Thaso mulier morosa, ex mœrore cum occasione, erecte obambulans, insomnis facta est, & cibi fastidiens, & erat siticulosa, & anxia, habitabat autem prope Pyladæ ædes in Leio. Prima die sub initium noctis timores, sermones multi, tristitia, febricula tenuis. Mane convulsiones multæ. Quum autem intermisissent convulsiones illæ multæ, delirabat, turpia loquebatur. Dolores multi, magni, continui. Secunda per eadem, nihil dormiebat, febris acutior. Tertia convulsiones defecerunt. Sopor autem & in somnum graviorem delatio aderat, & rursus vigiliæ, exiliit, continere se non potuit, multum deliravit, febris acuta. Ad hanc noctem multum sudorem calidum per totum corpus exclusit, a febre libera, dormivit. Penitus resipuit, judicata est. Circa tertiam autem diem urinæ nigræ, tenues, quod in medio ipsarum pendebat aliquandiu rotundum, non subsidebat. Circa judicationem menses multi prodierunt.

Ægrotus XII.

IN Larissa virginem febris corripuit ardens, acuta, insomnis, siticulosa, lingua fuliginosa, arida. Urinæ boni quidem coloris, sed tenues. Secunda die laboriose degebat, non dormivit. Tertia ab alvo multa prodierunt aquosa cum virore pallida, itidemque sequentibus diebus prodierunt ejusmodi tolerabiliter. Quarta urinam egessit tenuem, paucam, habebat in medio pendens illud sublime, non subsidebat, mente mota est ad noctem. Sexta per nares sanguis multus large fluxit, quumque inhorruisset, sudorem multum calidum per totum effudit, a febre libera, judicata est. In febribus autem, & jam judicatæ menses tunc primum prodierunt.

Erat enim virgo. Perpetuo vero anxia erat, horrida, faciei rubor, oculorum dolor, capitis gravitas. Huic non redit, sed judicata est, Dolores diebus paribus.

Ægrotus XIII.

APollonius in Abderis erecte titubans obambulabat multo tempore. Erat autem magnis visceribus præditus, & circa hepar dolor multo tempore familiaris ipsum comitabatur, & sane tunc etiam morbo regio tenebatur, flatuosus, coloris subalbi. Quum autem edisset, ac bibisset intempestivius carnem bubulam, incaluit parum primum, decubuit. Lacte vero usus cocto, & crudo, multo, caprino, ac ovillo, & victu malo, omnium læsiones magnæ sequutæ sunt. Nam & febres exacerbatæ sunt, & alvus nihil memorabile de ingestis egessit. Urinæ tenues, & paucæ prodibant. Somni non aderant, inflatio mala, sitis multa, soporosa, præcordii dextri elevatio cum dolore, extremitates undique subfrigidæ, parum delirabat. Oblivio omnium, quæ loquebatur, mente movebatur. Circa decimam quartam, ex qua quum riguisset, incaluit, decubuit, & insaniit, clamor, turbatio, sermones multi, & rursus quies, & tunc sopor accessit, postea vero alvus turbata, multis, biliosis, meris, crudis. Urinæ nigræ, paucæ, tenues. Multa molestia. Secessus varie habebant. Aut enim nigri, & pauci, ac æruginosi erant, aut pingues, crudi, & mordaces. Per tempora vero videbatur etiam lactosa egerere. Circa vigesimam quartam levatus erat, & reliqua quidem in iisdem perseverabant, parum autem resipiscebat, ex quo vero decubuit, nullius meminit. Rursus autem brevi desipiebat, Omnia in pejus procedebant. Circa trigesimam febris acuta, Secessus multi, tenues, delirus, extremitates frigidæ, voce destitutus. Trigesima quarta mortuus est. Huic perpetuo, ex quo ego novi, alvus turbata. Urinæ tenues, nigræ, soporosus, insomnis, extremitates frigidæ, delirus perpetuo, phreniticus.

Ægrotus XIV.

IN Cyzico mulierem, quæ gemellas filias magna difficultate peperit, & non valde purgata est, primum invasit febris horrida, acuta. Capitis, & colli gravitas cum dolore. Insomnis ab initio, taciturna, ac tetrica, & non obsecundans, Urinæ tenues, & decolores, siticulosa; anxia, plerumque alvus erroneo modo turbata, & rursus adstricta. Sexta ad noctem multum delirabat, nihil dormivit. Circa undecimam insaniit, & rursus resipuit. Urinæ nigræ tenues. Et rursus tempore interposito oleosæ. Et alvus multis tenuibus turbata. Decima quarta convulsiones multæ, extremæ partes frigidæ, nihil amplius intelligebat, Urinæ suppressæ sunt, decima sexta voce destituta est, decima septima mortua est, phrenitis.

Ægrotus XV.

IN Thaso Dealcis uxorem, quæ decumbebat in Leio, febris horrida, acuta, ex mœrore corripuit. Ab initio contegebatur, & ad finem perpetuo, semper tacita manibus palpabat, vellebat, scalpebat, pilos legebat. Lachrymæ, & rursum risus, non dormiebat, ab alvo irritationes, nihil prodibat, parum commonita bibebat. Urinæ paucæ, tenues. Febres ad manum tenues, extremarum partium frigiditas. Nona multum delirabat. Et rursus sedata est, tacita. Decima quarta spiritus rarus, magnus, per tempus, Et rursus brevispira, decima septima ab alvo irritatio turbulenta, postea vero ipsi potus percurrebant, neque consistebant, omnino nihil sentiebat. Cutis aridæ circumtensio. Vigesima sermones multi, & rursus sedata est, voce destituta, brevispira. Vigesima prima mortua. Huic perpetuo ad finem usque erat spiritus rarus magnus. Omnino nihil sentiebat, semper contegebatur. Aut sermones multi, aut tacita perpetuo, phrenitis.

Ægrotus XVI.

ADolescens in Melibœa, ex potationibus, & venere multo tempore calefactus decubuit. Horridus autem, & anxius erat, insomnis, & non siticulosus. Ab alvo prima die stercora multa prodibant cum multa defluxione, & sequentibus multa aquosa cum virore pallida prodibant. Urinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus, magnus, per tempus. Præcordii intentio submollis, oblonga ex utrisque. Cordis palpitatio perpetuo continua, Urinam minxit oleosam, decima sensim mente motus est, moderatusque erat, ac quietus. Cutis arida, & circumdistenta. Secessus multi, & tenues, aut biliosi, & pingues. Decimaquarta omnia exacerbata sunt, mente motus est, multum deliravit. Vigesima insaniit, jactatio, nihil mingebat, paucos potus continebat. Vigesimaquarta mortuus est, phrenitis. Videtur porro mihi æstas illa, quæ tunc fuit, juxta rationem commoditatem attulisse. Nam æstivos morbos hyems succedens solvit. Et hye-

males æstas succedens transmutat. Quamquam ipsa in se ipsa, quæ tunc erat æstas, non stabilis erat, sed derepente calida, & austrina, & sine ventis. Attamen ad aliam tempestatem transmutata profuit. Magnam vero artis partem esse arbitror, etiam de his, quæ scripta sunt recte, posse considerationem facere, ac judicare. Qui enim hoc novit, & his utitur, non videtur mihi in arte multum falli posse. Oportet autem exacte perdiscere unamquamque temporum constitutionem, & ipsum morbum. Et quid boni communis sit in constitutione, aut in morbo, & quid mali communis sit in statu, aut morbo, & qui morbus longus sit, & lethalis, & qui longus, & non perniciosus ad vitam, & qui acutus, ac lethalis, & qui acutus, & superesse sinens. Ex his enim ordinem dietum judicatoriorum considerandi, ac prædicendi facultas datur. Et harum rerum gnaros scite contingit, quibus, & quando, & quomodo victum præscribere oportet.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS POPULARIBUS
LIBER IV.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Erodentia, & mucosa supra aurem prodeuntia, Ulcus in exserna tibia parte.*
2 *Pectoris ustio. Abortiens sexto die. Morbo regio correpti, abunde colorati.*
3 *Splenes parvi, præcordia extensa, & ad manum submurmurantia.*
4 *Lumbries per os. Caput testa percussus, duodecima die febricitavit.*
5 *Quartana correptus, stupidus, sedatus est.*
6 *Colli, & aliarum partium impotentia. Urina ervum, & lentium farinam referens.*
7 *Vinum multum meratum insaniæ caussa &c. Bilis atræ vomitus: Mentis motio ex fluxu sanguinis e naribus.*
8 *Auris sinistræ fluxio viscosa, crassa &c. post febrem diariam. Dentes ex phagedæna erosi. Nasus medius quibus considet, & quibus latus. Dens quintas ab anterioribus.*
9 *Auris suppurasio post dentium dolorem. Febris post clemens cœlum pleiadarum. Sanguis biliosus e naribus. Venarum circa umbilicum pulsationes.*
10 *Morborum exacerbationes ad principia consideranda.*
11 *Quibus purgatio sepiæ attramento similis. Doloris coxarum curatio. Ex equo lapsus. Abortus masculi triginta dierum. Lienosorum fluor. Urina velut ervi lotura.*
12 *Abortus femellæ sexaginta dierum. Filiatum una in albis, alia in rubris mensibus nata. Febricitans sicca permanens. Pustulæ ex lassitudinibus.*
13 *Prægnantis vomitus biliosus, & pituitosus. Hæmorrhoides hyeme per duos annos. Excrementa ab initio nigra, post viridia &c. Febricitans ex levato asmo. Præcordii dextri intentio.*
14 *Viridans pallor. Arquato morbo laborans.*
15 *Recidiva quibus post longissimum tempus. Suppuratio juxta oculum.*
16 *Abscessus ad oculos in febribus ardentibus. Rigores, dentes postremi corrosi. Mulier ex capite gravata.*
17 *Præcordia spirituosa, & intenta, præcordia magna, & splen.*
18 *Recidivam quæ faciant. Urina cruenta.*
19 *Durum quid in præcordiis collectum. Umbilicus ex nativitate denigratus.*
20 *Menstruorum eruptio in anhelosa. Sanguis e sinistra nare. Febris ex splene.*
21 *Collum, caput &c. torpida. Capitis gravitas, & stridor secundum pulmonem. Dysenteria sine tenesmo, mensibus per septem annos retentis. Secessus electrum referens.*
22 *Marcor, & corruptio, expressione duriore post sectionem. Qualia a febricitantium naribus ab inditis prodeant. Maturi in morbis abscessus. Laterum mollitudo a flatibus elevata.*
23 *Lumborum, & crurum doloris symptomata. Oculorum suppuratio.*
24 *Digiti, labia, & alia partes subtremulæ. Præcordium cedens, & gibbosum.*
25 *Urinæ Isatidi similes. Distentio submollis in phreniticis. Tumores in dextris elevati. Temporum constitutio. Vigores morborum.*
26 *Abscessus recidiva. Contractiones, vena temporum. Colorum mutationes ante judicationes. Cutis circumtensiones absque judicatione. Lachrymæ voluntariæ, & invitæ. Viscosa circumcirca in dentibus. Ulcus in tibia. Capite vulnerati. Hydropica.*
27 *Tussientes, ac manibus laborantes. Stupida modo non morboso, absque febre. Nyctalopes. Purulentorum ex ore fluor.*
28 *Pedes etiam in horroribus calidi. Lumbricus crassus, a sene furioso. Signa ante dies judicatorios duplicia.*
29 *Peripneumonicis sputa biliosa. Seminis per somnum effusio. Insomniorum in febribus vexatio.*
30 *Ab hæmorrhoidarum curatione insanus. Aqua frigida in febribus acutis ad vomitum. Nervi ipsi in se ipsos trahunt. Tussi sicca qui potissimum laborent.*

POST æquinoctium, & post plejada, qualia sunt erodentia, & 1
mucosa, quæ caput aperuerunt, supra aurem prodierunt. Ei,
qui apud Leocydis ædes habitabat, in pede. Phanodico digi-
ti in pede, in pectore. Qui tibiam sectus est, hac parte etiam ni-
grefactus est. Erat ulcus magnum in externa tibiæ parte, & re-
tro prodibat. Quum purum factum esset, lateris dolor, & pe-
ctoris sinistri e directo, & febres. Mortuus est a febre. Bi-
liosum restiatio abunde coloratum. Et ustoria adhibenti circa æquinoctium, san-
guis multus deorsum prodiit. Seni valde vehementer abscessit, non ultra
quatuordecim dies. Vulnerato ab Anthiphilo, usto, judicatio facta est die
septima, bilioso, stupido. Tertia post judicationem sanguinem spuit, superstes ma-
nebat, & recidiva facta est postea. Judicatus est, velut par erat, circa plejadum oc-
casum primum. Post plejadum autem occasum biliosus ad insaniam usque, judica-
tio facta est, supervixit circa nonam diem absque sudore. Circa æquinoctium
Chalcidonius a portis delatus ad forum, ex ruptione circa mammam dextram do-
lens, spuebat alias atque alias pallens subviride. Venter egerebat. Sudor auspica-
tus septima, tenuit plerumque usque ad octavam, judicatus est decimaquarta. Circa
quadragesimam tubercula exorta ipsi circa utrasque aures, haud immerito puta-
batur suppuratus fore, non factum est. Pectus Aristodemo ustum est.
* Philidis filio, quum abscessus factus esset ex casu, & ipsi pectus ustum est. E- 2
rat autem dolor quidam etiam antea, post æquinoctium autumnale recidivæ, &
alias usque ad solstitium hyemale, & cum sole æstivo. Acheloi uxor sexta die
abortivit, quum esset sanguinea, & horrida, & sudores. Judicatio facta est deci-
maquarta, quot mensium fuerit fœtus, haud scio. Masculum autem etiam alium ad
dies viginti se abortivisse dixit, an vera dixerit, non scio. Circa solstitium hy-
bernum aquilonares venti erant. Morbo regio corripiebantur abunde colorati, &
partim horridi, partim non. Linguæ combustæ tertia die. Et turbationes circa se-
xtam, & septimam, atque hæ diu durantes. Decimaquarta ventres resistentes, & in
medicationibus non obedientes. Pro ratione febrium etiam nulli sudores. * Sple- 3
nes quibusdam parvi, ad præcordia dextra extenti, & ad manum submurmuran-
tes. Sanguinis fluxiones, & urinis purgatio, ac judicatio. Multo autem magis in-
fra nitebantur. Nam & hoc sub illud tempus corripiebat. Quibus non sic erat,
splenes vero etiam elevati, his sanguis ex sinistra nare. Solstitium præter-
ierat, hyberna hyberno modo in aquilonaribus, paulo vero post austrina erant, ad
quindecim dies. Postea vero nives quatuordecim diebus. Circa hanc anni con-
stitutionem, morbi regii abunde colorati vigebant, & non sincere judicaban-
tur, recidivabant. Post nives, austrina succedebant, & pluviæ, gravedines eru-
perunt & cum febribus, & sine febribus. Quidam vero etiam ad dentes, qui an-
tea ex medio doluerat; ad dextra, supercilium, & oculos. Erant autem, & raucosi, &
fauces inflammatæ, & glandulæ isthic spongiæ appellatæ intumescebant, & tuber-
cula circa aures, & maxillam mollia, & cum febre sedabantur. Incipientibus fe-
bricitare fiebant superne, & in utrasque partes pleraque horum, & spongiæ quibus-
dam sub autumnum, & hyemem. Sed & porrigines. Et multæ omnibus modis
abortiebant, & difficulter pariebant. Sexta die virgini judicata, sexta reverte-
runt, judicata vero sunt per sextam. Omnia in his temporibus sexta, & octava
judicabantur, circa plejadum occasus. Meandri cæci uxor statim cum pallore viri-
de, & statim purulentum spuit circa sextam, & hepatis fervor, & deorsum sécel-
sus modicus, carnopurulenta sursum pauca, alba, lata expuebat, cibum fastidiens.
Mortua est prope vigesimam diem. Ex vicinis Thestoris famula, ex ustoriis:
secessu bilioso, multo, præcordio intenso. Sexta die ex suppressione alvus ipsi
tenuia, multa, una vice egessit, & statim sudavit, & judicata est, & alvus sub-
stitit, eadem autem hora, quum riguisset, febricitavit, & rursus eadem hora. Ther-
sandri uxor, quum pituita alba prædita non valde esset, lactans acuta febre cor-
repta est. Huic lingua combusta est, dum alia comburerentur, sub hoc tempus, lin-
guaque exasperabatur, velut grandine multa. Et lumbrici per os. Circa vigesimam
autem non perfecte judicata est. * Circa plejadum occasus Metrophanti fi- 4
lius, caput percussus ab alio puero, per testam, quum pervenisset ad duodeci-
mam diem, febricitavit. Occasio autem erat, quod quum detergeret partes circa ul-
cus, perfricuit, & perfrigeratus est, & labia statim sunt elevata. Attenuata est au-
tem cutis multis locis ulterius ab ulcere, quum autem sectus esset tarde, neque
pus effluxit, neque allevatus est. Juxta aurem vero videbatur suppurari, in ma-
xilla ad dextram. Hac enim parte etiam ulcus erat. Postea & hoc non suppuratum
est, & humerus dexter suppuratus est cito. Mortuus est circa vigesimamquar-
tam. * Post plejadum occasum is, qui aurem doluit, circa vigesimam diem post- 5
ea voce destitutus est, & dextrarum partium impotens, sine febre sudavit, dextra au-
ris, dexter oculus, consistebat non valde, & attrahebat quid ex inferna parte. A
sinistris autem distortus est oculus graviter dolens, collum durum factum est, ter-
tia hora posteaquam doluit. Post plejadum occasum, servus Attici a quarta-
na correptus, stupidus sedatus est. Alius eodem tempore vera stupida insania, ex
phreni-

phrenitide, ac lethargo mixta, correptus est. Ad coxas, & crura venit dolor, quie-
vit, quoto die haud scio. Eodem tempore horridi, vomentes, & post judicatio-
nem cibum aversantes, & biliosi, & splenes magni, duri, dolorosi, & san-
guinis eruptiones. Quibusdam vero eodem tempore, post plejadum occasum, ex na-
6 ribus sanguis biliosus ob splenes. * In Cranone uxorem Nicostrati correptam
decimaquarta die, statim occupavit impotentia colli, & aliarum partium, & cibus
inclusus fuit usque ad decimam. Spiritus densus parvus, impotentia, palpans digi-
tis, delirans, sudores, distracta sunt ad dexteram partem collum, os, oculus, nasus.
Urinarum subsidentia alba, ervum referens, alia alba, alia ramentosa, cum pallore
subviridis, farinam lentium referens. Huic quandoque velut adiposum quiddam su-
perstabat, atque hoc acervatum, non multum dispersum, velut quod in medio ipsa-
rum pendere solet disparatum, velut extrinsecus ex ovicula, postea vero etiam non sub-
sidens mingebatur, & alia quidem talis erat, alia subsidens, alia talis modice ad la-
titudinem dispersa, alia conturbata, alia talis. Quod in medio vehi solet, nu-
beculæ subnigræ simile, quæ putaretur crassitudinem habere. Laxum autem aliud
7 tenue, aliud tenue tale, aliud velut equi, aliud velut sunt caliginosa. * Qui pri-
mus delatus est adolescens, huic urina pura tenuis. Omnium secessus tenuis,
multus, sine bile, lingua valde aspera. Febris adurens, insomnis, alvus gibbosa.
Hic mente motus est, octava arbitror die, protervum in modum, exurgebat, pu-
gnabat, turpia fortiter loquebatur, quum talis non esset. Huic quum urinæ mul-
tæ tenues prodiissent ex suppressione, somnus obortus est continuus, & sudor,
qui judicatorius esse putabatur, ex quo talis erat forte circa decimam diem.
Verum postea rursus insanivit, & brevi mortuus est undecima die. Occasionem
fuisse puto, quod meracum multum bibisset, priusquam insaniret. Paucos habe-
bat annos, propemodum viginti. Eumenis uxor autumno vomuit bilem atram.
Sed & odores manifesti erant, & febres horridæ, & cordis, sive osculi ven-
tris dolores, biliosa pauca vomebat, & lumbricum. Secessus tenues per omne
tempus. Ante plejadum occasum desinebant statim sanguinis eruptiones, & bre-
viores erant febres, ac statim revertentes brevibus recidivis, & cibum aversantes,
& velut excocti, & anxii, & cor dolentes, & ferini in judicationibus, & rigore
affecti, & biliosi. Adolescens peregrinus erat, cui tertia die sanguis ex nari-
bus multus fluxit, itemque quarta, ac quinta. Sexta composite consistebat, mente
motus est. Septima die alvus substitit, soporosus erat. Recidiva tertia die, alvus
eniti cessavit. Urinam non vidi. Circa judicationem velut debebat. At ve-
ro circa plejadum occasum austrina, & pluviæ erant, & tunc adolescens muco-
sa, subbiliosa, viscosa, multa recrementa egerebat, febris vehemens continua,
lingua arida. Sexta judicatus est. Septima rursus invasit, dimisit eadem die cum
8 tremore. * Auris sinistræ fluxio viscosa, crassa, die sexta. Puero ab ulcere pha-
gedæna eroso, dentes inferni, & ex supernis, ac infernis anteriores emergebant,
cavitatem habebant. Quibus os ex palato discedit, his medius considet na-
sus. Quibus vero superni dentes anteriores, his latus est summus nasus. Qui
quintus dens ab anterioribus numeratur, quatuor radices habet, singulis pari-
bus ad utrumque vicinum dentem connexis, extremitatibus omnibus ad inter-
nam partem reflexis. Circa tertium dentem suppurationes plures, quam juxta a-
lios omnes. Et ex naribus fluxiones crassæ, & a temporibus dolores ex hoc ma-
xime fiunt. Corroditur hic, maxime quintus, ex medio quidem nodum habe-
bat unum, duos autem anterius. Parvus primus intrinsecus juxta duos corrodeba-
9 tur. Septimus radicem unam crassam, acutam habebat. * Athenadæ pue-
ro masculo doluit a sinistra parte infernus dens, a dextra supernus. Hujus auris
dextra suppurata est, dum non amplius doleret. Post plejada clemens cœ-
lum, nubilosum, & caligines, judicationes quintanæ, & sextanæ, ac septimanæ.
Jam vero etiam diuturniores, febres recidivantes, & quandoque erroneæ, & ci-
bum aversantes, & biliosæ, & dysenteriæ cibum fastidientes, febriculosæ. Cir-
ca plejadum occasum, austrina fortiter erant, sanguinis eruptiones, & febres ter-
tianæ naturam referentes, & lenes. Qui in surrina decumbebat, sanguinem
abunde biliosum e naribus effudit. Secessus modicus, judicatus est septima cum
rigore. Servus in extrema caupona quarta die sanguinem e naribus effu-
dit, multa statim nugabatur, alvus renitebatur. Præcordium dolorosum, du-
rum. Ad subditam glandem sexta die subierunt mala, cum pallore viridia. Se-
ptima mane jactatio, clamor multus, venarum pulsationes circa umbilicum. In acu-
10 tissimis febribus pulsus densissimi, & maximi. * Quale est ad vesperam exacerba-
ri, tale erat in omni morbo. Cæterum ad principia consideranda sunt etiam
exacerbationes, & an citius redeant, & continuitas, & anni tempus. Post ple-
jadum occasum, austrina. Quæ quinta die judicabantur, intermissa una repetebant.
At vero laxa pustulosa erant, velut Acanthio Lapyto. Circa plejadum oc-
casum subscabra, & aspera erant pruriginosa, nullas lachrymas emittentia, &
magis quidem hoc tempore. Sed & impetiginosa turgentia. Hæc erant in Py-
thodori uxore, & Capelio, cum febre, sub cujus initium fere Pythodori uxori co-
xæ impotentes. Post plejadum occasum horrores, sanguinis e naribus eru-

ptiones. Sutor quidam septima judicatus est, una intermissa, altera redit.
Rursus quarta judicatus est. Alius ex his, qui a Leocyde venerant, septima ju-
dicatus est. Alius quarta. Moschus nona. Largus sanguis ex sinistra, modi-
cus e dextra nare. Ad decimam quartam ad judicationem, si quatenus debebant
ab initio exacerbarentur, Delinquentes circa edulia decimamseptimam fiebant. Cir-
ca autem in dextra parte tuberculum, parvum intus durum, foris parvum laxum,
dolorosum, nihil remittens, decima nona noctu factum est, * Valde biliosis 11
suppuratis, purgatio sepiæ atramento maxime similis. Qui cucurbitam affi-
xit, quum in coxa esset dolor, huic ad crus deorsum venit, & melius habuit.
Qui in Ceramico ab equo lapsus est, cui non statim cucurbita affixa est; u-
stus est intro, & vigesima die recruduit malum, sanguinis eruptiones fœculen-
tæ, & erodentes. Tenedia quarta die abortivit masculum triginta dierum.
Alvus liquida, tenuia egessit, lingua combusta fuit, judicatio quarta die. Post
plejadum occasum lienosa, usque ad quintum diem fluebant, judicata sunt.
Cuidam septima die urina velut ervi lotura, similis ipsa sibi ipsi, postea pu-
ra recidiva. Intermisit etiam Megaris filio, verum sanguis non fluxit. Urina ve-
lut Antigenis alba, crassa, similis. Circa solstitium hybernum, sydus non
parvum, quinta, & sexta postea terræ motus. Quæ in Perintho morabatur an-
helosa, Antigenis uxor, quæ non sciebat, an prægnans esset, menses compa-
rentes rubri. Venter alias atque alias parvus, alias magnus. Tussiens semper, ve-
lut si celerius iter perfecisset. Mensis erat octavus, sedata est prius febricitans.
* Apemanti fratris uxor septima die abortivit fœmellam, velut dixit sexaginta die- 12
rum. Circa nonam turbata est, post judicationem dextras partes dolebat, velut
a recidiva. Hæc & concipiebat cito, & perdebat. Alia quædam in albis mensibus
filiam peperit. Alia in rubris, velut conveniebat. Horridi, anxii, cibum aversan-
tes, recidivantes, biliosi, sanguine manantes, subsplenici, doloroso modo plu-
rimi ex sinistris affecti, Apemanti uxori hac parte oculus distortus est de-
xter, ad alteram vero partem lateris mollitudo. Aristophontis filia tertia, &
quinta febricitavit, sicca plerumque perseveravit. Venter tamen hinc turbatus, æ-
gre judicatio fiebat, ultra triginta dies cessavit. Pustulæ ex lassitudinibus
non valde fortibus, perveniunt ad septimam lividæ. Rigor ancillæ retro He-
roum obortus est. At vero albæ magnæ, neque ipsæ valde bonæ, gravi sopore
pressorum, & somnolentorum, & non confidentium, & bile renitente, & sive
lubrica, sive dura fuerit alvus, non confidentes. Zoili fabri pulsus tremuli
tardi. Urina, & alvi secessus moderate decolor, pectinis distentio utriuque in di-
rectum, usque ad umbilicum, cum febre acuta, cibum aversans, siticulosus. * Fi- 13
liæ ædilis apud Tecomæum, quum obscurum esset ipsi, quod uterum gestaret,
secundi mensis initio erupit vomitus pituitosus, aliquando vero biliosus, diffi-
culter peperit, perfecte purgata est, Vomitus similiter usque ad trigesimam diem
perseveravit, postea venter turbatus est, & vomitus cessavit. Lienteria. Menses
non prodibant per duos annos, hyeme habuit hæmorrhoidas, Duos fratres
Cecropis familiares, quibus nigra ab initio prodibant, subfeculenta, edulia ex
sanguine confecta colore referentia, ea ex spumosis bile abunde coloratis viri-
dia erant. Qui asinum ex pacto elevavit, statim febricitavit. Tertia, & quar-
ta, & quinta, & septima, & octava sanguis erupit, judicatus est, alvus lu-
brica. Vir metallicus: præcordium dextrum intentum, splen magnus, alvus in-
tenta, subdura, spirituosus, decolor. Huic ad genu sinistrum, recidiva, per totum
judicatus est. * Temenæ filius habebat quid spiritus, ut viridantis palloris 14
esset, ad dorsum, ad manus viridantis palloris. Maritus Lechus puerperæ
apud Sitodochum, arquato morbo infestatus, ad quem septima die ingressus
sum, octava moriebatur, neque mingens, neque egerens. Præcordia magna, & du-
ra, & spiritus densus. Hic moriens ne frontem quidem sudore humectavit præ
dolore. Hujus uxor ejecit fœmellam septimestrem, septima die. Apparuit
autem quarta die. Hanc a principio quidem pedum dolor tenebat. Desinente
vero febre, spiritus non est solutus, sed intus relictus, dolor ad manus, & bra-
chium. * Recidiva per longissimum tempus corripuit eos, quibus urinæ an- 15
te judicationem suppressæ fuerant. Quæ erat apud Temonen ipsius soror,
cum rigore judicata est. Quum autem viridans pallor cito desineret, ma-
nus, & humeri doluerunt, horum autem cessante dolore, caput, oculorum pal-
pebræ supernæ elevatæ sunt, & lachrymæ profluebant, reliqua non novi. Judi-
cata est primum septima die. Menandri vinitor similiter, verum alvus ab ini-
tio tenuia egerebat, postea suppressa est, itemque urina judicata est, non ri-
guit, septima die, quoniam alvus antea turbata fuit. Potamonis filio alvus
non egerebat septima die, duobus diebus ante judicationem non riguit, qua-
propter neque urina supprimebatur. Dens Hegesistratio, cui suppuratio ju-
xta oculum, suppuratus est juxta extremum, & rursus sanatus est ocu-
lus, & secundum nares pus descendit crassum. Juxta gingivam caruncula par-
væ rotundæ abscesserunt. Huic circa tertiam diem suppuratio affutura putaba-
tur, postea avertebatur. Derepente vero intumuit maxilla, & oculi. * Qui- 16
bus ab-

bus abscessus ad oculos in febribus ardentibus, hi maxillas rubent, & sangui-
nem ex naribus fundunt. Sed & quibus ad aures fiunt. Fortassis autem & ab-
scessus ad articulos magis, non tamen clare novi. Rigores tremulis, præ-
cordii intentio. Menses apparuerunt decima septima, judicatio fiebat ita
perpetuo. Si tamen non sic intus permansissent, judicabantur tertia, quædam
quinta, quædam septima. Hegesistratio postremi duo dentes parte inter se
contigua corrodebantur, postremus habebat super gingivam duos nodos, u-
num juxta cavernam, alterum ex altera parte. Qua vero parte duo nodi e-
rant, ibi radices latæ similes singulis paribus concidebant, ad alteram partem
medietas una rotunda. Mulier, cui sanguis e naribus erupit quarta, & se-
xta, septima judicata est: rubicunda erat. Mulieri ex capite fortiter grava-
tæ, judicatio facta est circa vigesimam. Vigesima præcordia æstuosa. Septima
die, non valde sanguis e naribus erupit. Secessus tenues, ad oculum dextrum cir-
ca octavam. Viro eadem, verum septima judicatus est. Sublienosus e si-
nistra parte. Huic octogesima die, & diuturniores oculi affectiones, fortassis
17 quoniam post judicationem, & quia multæ. * Uxor Temenæ spirituosa præcor-
dia, & intenta. Menses per tempus apparuerunt. An vero etiam prægnans
fuerit, haud scio, alvus primum suppressa, & tunc vomebat, postea non am-
plius, alvus enim multa viscosa, ac biliosa egerebat, præcordium non impedie-
bat. Undecima ad magnum dextræ digitum inflammatio, alvi egestio etiam pe-
nitus procedebat. Quibus contingentibus, melius habebat. Nam & in somnum
delatio minor erat, & febris, & quodammodo facilius spirabat, quoniam su-
pra malum vomitum, vomuerat. Decimasexta sensim factus est spiritus densus,
& febris, mortua est. Hæc febricitavit ante abscessum. Septima post absces-
sum periit. Erat & hæc rubicunda. Filius mulieris ipsius Apemanti soro-
ris, præcordia magna, & splen, spiritus, secessus amaræ bilis, aliquantulo ster-
core ammixto, lassus ex operibus. Vigesima die ad pedes, & judicatio certe lassis
ad articulos, non ad oculum, præcordia vero erant intenta, & sane erat etiam tus-
18 sicula quædam modice sicca. * Quæ relinquuntur post judicationem, recidivam fa-
ciunt, & in in ipsis morbis, quæ excernuntur, sputum præmaturum, alvi se-
cessus, intemperies, & similia. Apemantus, cui dolores in sede, in dextri lateris
mollitudine, & juxta umbilicum paulo inferius, & e dextra parte, ante dolo-
rem urinam cruentam mingebat, desiit tertia die. Et faber in altera parte,
ex eadem in directum, & hic quoque urinam cruentam ejiciebat. Quæ ubi cessas-
set, ambo subsidentias in urinis habebant, & hoc tertia die. Apemantus autem plu-
rimum fovebatur. Alter vero non sentiebat, nisi in dextra parte. Et Nicostrato
accidit aliquid juxta ultimas partes a dextris, inferius quam quibus in sinistris, lon-
ge vero subter lateris mollitudinem, usque ad umbilicum utrisque. Anicula apud
Sosileum alba pituita referta. Tibiæ duris tumoribus, albis, laxis, itemque pe-
des, verum minus. Erant autem & in partibus infra femora, etiamsi plerisque dif-
ficilis huc exitus patet, immo & in lumbis, & venter tenuis erat, præcordia sub-
mollia, spirituosa non valde. Erat autem desinentibus plurimis etiam alia cura,
ubi glauci facti erant oculi. Atque oculorum quidem cura paulo moderatior
erat. Coxæ vero, ac cruris affectiones internæ erant, quum dolores esse puta-
rentur. Apposito enim, ac subdititio medicamento odorato ex farina, & un-
guento, contigit, ut brevi discuterentur, ac desinerent. Tempus autem abscessus ad
oculum, annus. Circumcirca durus fuit, cui etiam pustulæ non perfecto conta-
19 buerunt. Sunt autem & a desquamatis talia. * Servus in Hippolochi villa, cui
in præcordiis utrinque quid collectum erat durum, & fulgorem aliquantulum ha-
bens informe, qualis erat in fabri ferrarii uxore hydropica. Cui tenuia recremen-
ta progressa partem aliquam evacuaverunt. Erat autem & hoc ipsum ad dextrum,
planum quiddam supra ea, quæ circumferentiam habent elevatum. Huic umbilicus
ex nativitate denigratus erat, & ulcus profundum fiebat, & umbilicus non
valde cicatricem contrahebat, & pudendum summa parte denudatum erat,
quum non statim tale fuisset, neque contratum, & adhuc magis fiebat; Hic plu-
rimum vomebat, febris, cibi fastidium, sanatus est. Verum circa septimam a de-
cubitu diem (nam & antea ægrotarat) aquam multam bibens, & fortassis ali-
ter contemnens, jactabatur, & aliquantulum convellebatur. Desinente autem con-
vulsione, circa animadversionem extinctus est. Ante hoc vero urinam acerva-
tam minxit, & flatus cum crepitu prodierunt, & supernæ partes minime sunt
evacuatæ. Quum autem mortuus esset, statim etiam & illæ fortiter emollitæ
sunt, & reliquæ rubefactæ sunt, velut a flagris per totum corpus, excepta ea par-
te, ubi tumor ille maxime elevatus erat, & multum quoque calidus erat.
Cuidam vero in Abderis deorsum erupit. Cuidam autem anteriore par-
te intumescebat sine febre. Tumor ad contactum supputato similis erat.
20 *. Famulæ anhelosæ, quum vasa menstruum sanguinem funderent, anhelatio-
nes illæ cessabant, febris fiebat, mamma sinistra superne suppurata est, & ab
initio etiam auris. Olympiodori famulæ sanguis ex sinistra nare, & judica-
ta est ad vigesimam, quemadmodum etiam febricitantibus, & secessus quales

etiam

etiam æstate populariter grassati sunt, & quales Hipponactis. Hyle famula Aristidis, octava die in pharmacorum purgatione, interne signa habuit, qualia facile ferunt, & si non præter rationem debilitantur, & neque spumosa, neque subsanguinolenta, sed qualia sunt ova, velut Heraclidæ uxor purgata est multum, & facile tulit. Quæ in Bulagotæ villa depurgata erat, cœpit febricitare ex splene (Qui vero dextrum præcordium habent non quidem sublime, verum intentum, hi etiam magis rubicundi fiunt) rubicunda quum esset, alvum in principio turbatam habuit: expectabam ad oculum decubitum. Huic septima die salsuginosa lachryma mordax ex oculis prodiit, & secundum nasum, & fauces, & aurem sinistram. Decima quinta sudavit cum rigore, non judicabatur ante rigorem, pallida facta est valde, & faciei circumtensio, ac contractio. Aurem e directo splenis, ac lateris dolebat. Pueris ventres turbati, & tusses siccæ, quandoque ad humerum suppuratio fiebat in tussibus posterioribus diebus. * Fullo collum, caput, septima manus torpida. Nona crus torpidum, 21 tussis cessavit. Cui maxilla distracta fuit, in quinto mense in ventre distracta erat ad sinistram partem. In Cranone Lycino Grammatico, ex febre biliosa ex splene, capitis gravitas, stridebat secundum pulmonem, in labiis utrisque ulcera, intus rotunda, parva, postea etiam sanguinis quid ex nare e directo manavit. Famulæ, quam recens emptam vidi, cui durities in dextris erat magna, non valde dolorosa, & venter magnus, ac circumtensus, non similis hydropicæ, & alias pinguis, ac mollis, & non valde difficulter spirans, verum decolor. Menses septem annis non prodierant, facta est dysenteria, & non tenesmo tentata. Et sub hæc durities in dextra dolorosa erat, & febres tenues, & non ultra septem dies etiam alvus turbata est, secessus electrum referens, subviscosus, multus ad aliquot dies. Sanata est, & menses postea prodierunt, & partes secundum ventrem molles fiebant, & corpus boni coloris, ac crassum ipsi erat. * Minois u- 22 xor ex sectione, pressa ab eam administrantibus durius, marcorem, ac corruptionem incidit, malo ad pulmonem deveniente, brevi significationem de se dedit, quotquot diebus supererat, erat & alius quiddam intrinsecus. Quæ induntur in nares si febricitarint, si quidem solutus fuerit dolor, crassa per nares effluunt. Si vero neque dolor, neque febris, tenuia, & fortassis fervida. Veluti tenue quidem Hegesippo, quum ad noctem quid indidisset. Crassum vero illi in Corintho eunucho simili, Celeuris filio erat. Maturi in morbis abscessus an judicent, signum est, si dum fervida sunt mala, non febricitarint, & dum molesta sunt, facile portarint. Velut quæ in sede acciderunt Charoni. Leambio vero, quum intestinum ulcerosum esse putaretur, in dysenteria pharmacis curato, humerus, & sedes ulcerata sunt in sinistra parte, citra febrem. Cui a flatibus laterum mollitudo elevabatur, & aliquantulum dolebat, huic, quum lac uberius, & meracius bibisset, & insuper dormisset, statim nausea, & calor accedebat. Deinde ignem incendenti, & pro cibis farinam crassiorem in craticula coctam comedenti, alvus substitit, & purulentum tamen quiddam egessit. Quum autem sedes esset inflammata, sine febre, & sine dolore sufficienter erat, hoc affero. * Senex in lapideis 23 vestibulis lumbos doluit, & ambo crura, & utrique dolores descendebant ad femora, & quandoque tibias, & aliquando ad genua, & quum diutissime durarent, recursiones multæ fiebant, tumor in pedibus, lumbis, tibia, breves inguinum tumores, venter durus, & totus pecten intensus, ac dolorosus. Plerumque compertus est etiam vesicam duram habere, ac dolorosam, & papularum eruptiones, & calores oculis, auribus, naribus, manu. Judicationes, & alia, per quæ cognoscimus de ipso ægro, an sudet, aut tangat, aut aliquid olfecerit, aut gustaverit, itemque alia cognoscuntur. Pili, color, cutis, venæ, nervi, musculi, carnes, ossa, medulla, cerebrum, & a sanguine viscera, & venter, bilis, alii humores, articuli, & postea an doluerit juxta aurem, juxta ipsam collectum tuberculum, glandulam non attingens, os non suppurans, & hoc disparuit, & tunc statim febricitavit. Pulsus, tremores, convulsiones, singultus, circumspiratio, secessus, per quæ cognoscimus. Suppuratis oculis, & dum erumpunt, ulcera magna fiunt, & dum secantur, profunda, & utroque modo oculi ulcerantur. Aristeas ex pago Amphilochi quarta die mente motus est, alvus subviridia egerebat, & somni salubres, albicantis coloris. * Quibusdam ab initio subtremuli digiti, & labia ubi loquerentur, itidemque aliæ 24 partes, & proterve lingua citiore, ac volubiliore præditi, his rubor in facie maxime erat. Hi ebriosi erant, aut vomitu commode usi intumescebant. Qui juxta Medosadæ ædes habitabat, cui tenuia, non biliosa, aquosa, multa per secessum prodibant, præcordium cedens, & gibbosum, soporosus fiebat. Circa decimamquartam ad judicationem maxime progresso, rigor sine tremore, dissolutio, resolutio, contractio, secessus, & egestiones, soporosus, mente motus, ex somno non insaniit, judicatus est circa decimamquartam, nihil e judicantibus contrarium. Alvus similiter in principiis secessus, subviscosi, ex quibus quod crassum est, judicatorium est, insomnis, postea subviscosi, subbiliosi, maturi, biliosi, non tenues, qui ubi compacti fieri cœpissent, judicationes celeres. Præcordium intentum apparuit inflammari, aut venatum intentarum modo, circa sextam. Postea dormivit septima, ju-

dicatus

25 dicatus est circa nonam, albicantis coloris ambo, non fulvi. * Quum secessus aquo-
si sub dio expositi essent, superne leves, tenues, isaridi valde similes fuerunt, in-
ferne vero subsidentiam habebant. Quibus in dextris distentio submollis, phre-
nitici sunt, si non solvatur febre desinente. Quibus autem a mollitudine ven-
tris in hac ipsa febre quiddam collectum, aut durum dolorosum fit, & valde ma-
lignum diffundi non potest, ex talibus fortaſsis ſuppurantur. In dextris tu-
mores elevati, si quidem si quis plurimum, ac maxime premat, submurmura-
rint, non valde maligni putandi sunt. Velut in dextris illi, qui ex Amphilochi
pago erat, & ei, qui juxta Medosadæ ædes habitabat. Hi soporosi erant, & in
somnis mente moti. Constitutiones quales, in quibus temporibus, ac regioni-
bus magis, & minus fiunt. Vigores morborum, & ad judicationem, & quoti-
die, & an citius fiant, aut serius, tertia, quarta, circuitu, & in quibus circui-
26 tibus judicatoria, tumentia, cruenta, & non. * Quibus abscessibus recidivæ
fiant, venæ temporum, & contractiones, & colorum mutationes ante judicationes,
ex rubro ad viridem, ac pallidum, si non judicent, & cutis circumtensiones absque
judicatione, & oculorum contractio, corporis duritia sicca. Qui quidem volen-
tes lachrymantur, non malum est. Quibus autem invitis, lachrymæ profluunt, ma-
lum. Quibus in dentibus circumcirca viscosa fiunt, malum est subhiare, ac fi-
xis oculis intendere. Qui in tibia ulcus habebat, & Attico usus est, huic pu-
stulæ elevatæ, rubræ, magnæ, atque hoc pro tussi, quæ postea accessit, prius enim
non tussiit. In Æno quicumque capite vulnerati horridi erant, maligni, & sup-
purati ex tenesmo, ex peregrinatione, ac itinere dolor pedum, & in turbationi-
bus lassitudines. Clinia cibum aversans, colliquescens, purulentum, aliquan-
do parum cruentum, purulentum tumidum ejecit. Hippeæ uxor hydropica, quæ
etiam per tres annos vere incipiente tussiit, amplius autem suppurata est, ad hye-
mem aquosa facta est, ab illis autem pharmacis curata melius habuit. Mortua est an-
27 cilla. * Ex tussientibus qui manibus laborabant, velut servus ille, qui sarmenta
obtorquebat, & Amyntæ filius, ambo sola dextra resoluti cessaverunt, quando-
quidem perpessi sunt hoc tussientes. Qui vero aut equitarunt, aut iter fecerunt,
in lumbis, ac femoribus resoluti sunt. Plurimæ vero tusses siccæ erant; sin mi-
nus, violentæ sane. Uxor Emmyris modo non morboso, absque febre, stupi-
da esse videbatur, postea ad tremorem totius corporis res ipsi devenit, & ad col-
liquationem, & cibi fastidium, ac sitim, & frigida erat. Nyctalopes, qui plurimam
minxissent, postea parum quiddam mingebant. Verum tussientes, & insuper febrien-
tes tubercula ad aures habebant, erumpentia circa septimam, aut octavam diem.
Emmyris filia febricitabat, & ex aure purulentum fluebat, circa octavam haud
pro comperto habeo. Quibusdam vero etiam dens corrosus fuit, tertius ma-
xime ex supernis. Præ omnibus autem hic reperitur corrosus, ad hunc do-
lor, & quibusdam etiam circumsuppuratio. Quibus vero ad aures, hi ma-
gis tussiebant, quam illi. Quibus autem cum febribus ad suppurationem, septi-
ma recedit. Cnidam postquam exacerbatus fuit, præcordium solutum non est, alvo
autem emollita, inerant pauca subviscosa, compacta, non bona urina cruenti co-
loris, spuebat autem sputum spumosum. Ille, ad quem Cynicus me induxit,
septima exacerbatus est, circa decimamquartam judicatus est. Dysparentia, mala
sunt, putus fauces, pauca, lata, matura expuens, ex naribus parum sanguinis stilla-
vit, capite gravatus erat. Manuum, ac pedum dissolutio, alvus soluta profuit.
Pedes semper calidi, somni aderant ipsi, & juxta aurem non exuberabat, quoniam
28 matura spuisset. * Demarati uxor, pedes etiam in horroribus calidi, sive ad
suppurationem, sive non tendebat, periit. Senex, qui e vita decessit, ægrota-
bat simul cum uxore sua, furiosum quiddam in se habebat. Postea vero ubi pro-
diisset ab ipso lumbricus subcrassus, & modicus cibus, statim sedatus, & dormi-
vit, & sanus erat hic senex, & corporis cutis circumtensio, extremæ partes fri-
gidæ, mollis, tremulus ab initio, & labiis, & manibus, & voce, mente motus est,
moderate hiabat, ac fixis oculis intendebat, non valde difficulter spirabat, die-
bus haud scio quot ultra viginti mortuus est. Quibusdam præcordia, & al-
vus subegesserunt compressa, acervatim, non cum murmuratione, velut in Ab-
deris vermium speciem præ se ferentia. Quicquid contingit priore judicato-
rios dies præcedente die, & mala, & bona signa fiunt in diebus, quibus qui ex-
acerbantur, diuturniores fiunt, & quibus desinentes remorantur. Quædam non
29 fideliter allevabant, & quædam per se ipsa exacerbantur. * Sputa peripneumoni-
cis quibusdam biliosa, quum desinere volunt. Valde flava brevia fiunt. Si qua-
lia sunt, quæ in principiis adsunt, talia postea appareant, hæc non valde conco-
qui puto, sed judicare velut ei, qui apud præceptorem erat, & velut alias quoque
vidi. Nicippus in febribus per somnum semen effudit, & nihil ad pejus proces-
sit, & hoc ipsum sæpe ipsi factum est, & nihil læsit. Prædictum est ipsi id de-
siturum, postquam febres judicatæ forent, & sic factum est. Critias in febri-
bus ab insomniis vexabatur, quæ novimus, & cessavit etiam ipse eadem somnia-
re una cum judicatione. Alcippus quum haberet hæmorrhoidas, a curatio-
ne prohibebatur. Curatus insanit, febre acuta succedente cessavit. In febri-
bus acu-

bus acutis siticulosi, a medicis potu interdicto, aut etiam a se ipsis abstinentes, multum sibi bibere posse videntur, his aqua frigida data ut revomant, prodest. Biliosa enim aderunt. Quod nervi ipsi in se ipsos trahunt, signum est. Si quidem enim nervi in supernis manus sauciati fuerint, manus deorsum nutabit, dum ab infernis nervis trahitur. Si vero contra, vice versa. Tussient siccam tussim, qui testes affectos habent, & ex tussi vena secta, ad testem solutio fit, & inflammari tussiunt, & in febribus ex inguinum tumoribus insuper tussiunt.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS POPULARIBUS.
LIBER V.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Insani a liberaliore potatione curatio.*

2 *Peripneumonici delirantis symptomata. Ventris fluxus, corpore a cibis vacuo, & ejus curatio.*

3 *Coxæ, inguinis, & commissurarum dolor.*

4 *Prurigo totius corporis, maxime autem testium, & frontis. Hydropicus ex pruritu corporis & cutis crassitudine, post balneorum calidorum usum. Cholera laborantes. Alvi secessum sistis vomitus.*

5 *Menses ad quadriennium suppressi, præter valde modicos. Conceptus femellæ, mensibus annuis quatuor impeditis. Superfætatio quadragesimo post partum die excidens.*

6 *Mulier caput circumcirca dolens. Sanguis mulieri prægnanti, mense decimo prodiens. Puer in utero mortuus, cum dextro brachio lateri adnato. Purgamenta alba.*

7 *Coxæ, & ossis marcor.*

8 *Fronte percussus supra oculum dextrum, & eius curatio. Vesica scabiosa, & urina viscosa.*

9 *Prægnans cibi fastidiens. Bilis combusta vomitus præ cibi abstinentia. Venter inferior a medicamento ulceratus. Alvum sistit aqua multa super alvum affusa.*

10 *Alvi, & intestini ulceratio a bile sponte commota. Hæmorrhoides fortes, ac diuturnæ. Alvus turbata in hæmorrhoidibus. Cancer in hæmorrhoidibus.*

11 *A tergo infra umbilicum sauciatus. Bilis fulvæ, & nigræ vomitus.*

12 *Crura, & maxillæ rigida. Sanguinis vomitus. Dolor corporis totius post Veneris usum. Lapis in utero asper magnitudine verticuli fusi.*

13 *Costa a curru onusto confracta.*

14 *Suturarum læsio cognitu difficilis, adeo ut Hippocrates ipse in capite quodam percusso se deceptum fateatur. Capitis vulnus.*

15 *Suppuratus infernum ventrem ustus. Pomorum esus tempore calidissimo. Ventris profluvio mortuus. Coxæ dolor acutus ab immunditia non purgata, & a prava purgatione.*

16 *In anchoram incidens, ac ventrem sauciatus. Pharmacum purgans, suffocata longe postea datum, per secessum exivit. Deorsum multum purgatus. Purgatio per tres dies. Manus suppurata usque ad cubitum.*

17 *A bile suffocatus. Ventrem, & hepar a mulo percussus. Cibi non deorsum prodeuntes.*

18 *Pes marcore sua sponte corruptus. Ventris dolor a catapotio conceptus gratia sumpto. Frigida usus in ventris dolore.*

19 *Circa vesicam dolor. a catapotio. Dentium dolor in phagedæna ulcere corroso. Femoris punctionem sine sanguine mors tertia die consequuta. Sagitta percussus juxta inguen.*

20 *Cuspis ex inguine sexto tandem anno exempta postquam esset infixa. Spiculo retrorsum infra collum percussus.*

21 *Pernæ dolor ex via aspera. Ad collum percussus. Virgo lata manu in sinciput percussa moritur.*

22 *Cibi fastidium citra febrem per duos menses. Gibbositas in spina ex phrenitide. Ex pharmaco ad fœtum perdendum mortua. Origanum oculis, & dentibus malum. Vocis ex casu altiore interceptio.*

23 *Pythoclis curandi per lac, & aquam ratio. Oculis incommoda. Lumborum, crurum, coxarum ex laboribus dolores. Inguina dura, exsuberantia.*

24 *Caput lapide percussus. Jaculo ictus retro in latus. Hepar jaculo percussus.*

25 *Anginosa, Engastrimythi. Ventres in morbis quando suppurgandi, aut sursum.*

26 *Cubito vulneratus. Surditatis curatio. Maxilla ex dentis dolore in tumorem elevata curatio. Tuberculum in collo durum magnum, crudum, ac dolorosum.*

27 *Gingivæ dolor, ac tumor. Hydropicorum curatio. Affectio cholerica sursum, ac deorsum exeunte ex carnis esu &c. Distillatio in nares hyeme, Timochari per Ventrem resiccata est.*

28 *Febris cum sudoribus. Digitus index, & infernum os dextræ manus ab anchora confractum.*

29 *Luxatio infra in pede magni digiti. Ulcus circa tibiæ malleolum. Nervorum distentio ex cholericis affectionibus.*

Vocis

30 *Vocis interceptio. Tibicinæ timor noctu tantum.*

31 *Caecutientem corpore exolutum sibi videri. Pontem, aut scrobem non transiens &c. Oculi dextri affectio, velut fulgur elucens. Tristitiæ, ac decedendi e vita cupiditas.*

32 *Mente mota ex capitis dolore. Serpens Arges appellatus per os adolescenti ebrio ingressus. Horror ex potationibus.*

33 *Dysenteria ante partum. Coxæ dolor in morbo articulari, mensibus non prodeuntibus, Humeri dolor, & gravitas in brachio. Pustulæ velut culicum morsus.*

34 *Catapulta, in pectus percussus. In dorsum percussus.*

35 *Frontis denudatio, cutis ab ossibus citra pus discedens. Sagitta in superiorem ventrem percussus. Maxillæ marcor ex dentis dolore.*

36 *Carcinoma circa pectus. Capitis dimidii dolor ex distillatione. In partu concussa. Anginosa. Hydropicus voce repente destitutus.*

1 N Helide Olitoris uxor: febris corripuit ipsam acuta, & medicamenta bibens nihil sentiebat opis. In ventre infra umbilicum erat quid durum, & altius altero, & dolores exhibebat fortes. Hic enim manibus cum oleo fortiter compressum, ac emollitum est, & postea sanguis frequens ipsi deorsum processit, & sanata est, & vixit. In Helide Timocrates amplius bibit. Insaniens autem ab atra bile, bibit pharmacum. Hic purgatus est, purgatio multam pituitam, ac bilem atram egerebat per diem, & ad vesperam purgatio cessavit, & dolorem pertulit in purgatione multum, & quum polentam bibisset, somnus ipsum corripuit, & tenuit per noctem, donec sol oriretur. In somno autem præsentibus nihil respirare videbatur, sed mortuus esse, & neque quid diceretur, neque quid fieret, sentiebat. Extentum autem fuit corpus, & rigidum. Verum vivebat, & excitatus est. Scomphus in Oeniadis pleuritide correptus, mortuus est septima delirus. Pharmacum autem bibit infra purgans, priore ante potionem die mentis compos erat, & purgatus est non multum, quum autem purgaretur, deliravit. Phœnici in Oeniadis, & Andreæ fratribus maxilla altera intumuit, & labium, quod est ante maxillam, & oculum, & neque intrinsecus quicquam spectanti apparebat, neque forinsecus suppurabat. Sed tumens arida putredine putrescebat. Et alter eadem perpessus est. Mortuus est autem alter septima die, & pharmacum bibit, & nihil profuit. Verum Phœnici circulus putridus exsectus est, & ulcus purgatum est magna ex parte, priusquam moreretur.

2 Mortuus est autem & hic, ubi diutius vixisset. * Euridamus in Oeniadis in peripneumonia decima die incœpit delirare. Curatus ad mentem rediit, & sputa erant puriora, & morbus ad melius procedebat, & somno multo perfusus est, & oculi morbum regium contrahebant, & mortuus est ad viginti dies. In Oeniadis vir quidam morbo tenebatur, quum sine cibo esset, fortiter in ventre ipsius sugebat, & dolebat, & quum edisset, ac cibi contriti essent, tempusque post cibi esum accessisset, non longe postea idem hoc patiebatur, & tabescebat corpus, ac consumebatur, & alimentum ipsi non contingebat a ciborum esu, & per alvum secedebat cibus pravus, & combustus. Quum vero recens cibum accepisset, eo ipso tempore minime sugebat, neque dolor aderat. Hic omnis generis pharmaca bibens sursum, ac deorsum purgantia, nihil opis sentiebat. Ubi vero vena ipsi secta esset in utraque manu, donec exanguis redderetur, postea utilitatem perce-

3 pit, & a malo liberatus est. * Eupolemus in Oeniadis dolebat coxam dexteram, & inguen, & commissuram propinquam ad coxam, ab inguine, & coxa in anteriore parte. Huic sanguis detractus est a talo, multus valde, & niger, ac crassus, & pharmacum bibit alvum deorsum purgans, & multum purgatus est, & melius quidem habebat. Dolores autem non remittebant, sed suppuratam habebat & coxam, & commissuram in ipsa ad sedem, & partem circa inguen, quibus locis etiam amplius dolebat. Pus autem ad os magis fiebat, quam ad carnem, in profundo, & per tempus sic habens negligebat, donec valde debilis fiebat, postea crustæ ipsi inustæ sunt, valde multæ, & magnæ, ac inter se propinquæ, & pus effluxit multum, ac crassum, & mortuus est postea paucis diebus tum præ magnitudine, ac multitudine ulcerum, tum ex corporis debilitate. Huic si una ampla sectio incisa fuisset, & per sectionem pus emissum esset, & si opus fuisset, etiam altera sectio facta esset, hæc sane in tempore si facta fuissent, mihi quidem videtur, quod sanatus esset. Lycon in Oeniadis reliqua quidem eadem patiebatur. Verum dolores etiam ad crus non ita valde progrediebantur, & non factus est suppuratus, sed sanus multo tempore. Bibebat autem pharmaca, & cucurbitas adhibebat, & venam secabat. Atque his factis, melius habere videbatur.

4 * Homo quidam Athenis prurigine toto corpore vexabatur, maxime autem testibus, ac fronte, vexabatur autem valde vehementer, & cutis crassa erat per totum corpus, & velut lepra aspectu, & ex nulla parte cutem apprehendere potuisset præ crassitudine. Huic nemo opitulari potuit. Transgressus autem ad Melum, ubi sunt calidæ balneæ, a pruritu quidem, & cutis crassitudine liberatus est, verum hydropicus factus mortuus est. Athenis virum cholera corripuit,

vome-

vomebatque, & deorsum egerebat, & dolebat, & neque vomitus, neque per alvum
secessus sisti poterat, & vox ipsum destituebat, & ex lecto moveri non poterat,
& oculi caliginosi, ac cavi erant, & convulsiones tenebant ab alvo, & intestino,
& singultus. Verum secessus multo copiosior erat, quam vomitus. Hic veratrum in
lentium succo bibit, & alterum lentium succum insuper bibit, quantum potuit,
& postea vomuit, & coacta sunt, ac adstricta ipsi ambo. Frigidus autem factus est,
& lavabat inferne usque ad pudenda, calida valde multa, donec etiam supernæ par-
tes calefactæ sunt, & vivebat, postera vero die polentam bibit ex aqua. * In 5
Larissa uxori Gorgiæ menses suppressi erant per annos quatuor, præter valde
modicos. Verum in utero, ad quamcumque partem se inclinasset, pulsum exhibe-
bant, ac gravitatem. Hæc mulier concepit, & peperit, & puella viva nono men-
se edita est, ulcus habens in coxa, & secundæ consequentes, ac sanguinis fluxus
valde multus successerunt. Postridie, & tertia die, ac quarta etiam grumi san-
guinis concreti, & febris tenebat usque ad decem primos dies, & de cætero prodiit
ipsi sanguis ruber, & facies fortiter intumescebat, itemque tibiæ, ac pedes ambo,
& alterum femur, & cibos non admittebat. Sitim autem habebat vehementem, &
frigidissima aqua conferebat. Vinum autem nequaquam. At venter post primum
puerum modice emollitus est, valde autem non considit, sed durior erat, dolor au-
tem non aderat. Quadragesima vero die a prima superfœtatio excidit, caruncu-
la quædam; & venter considit, omnesque tumores, & fluxio tenuis, ac sanguis o-
lens prodiit, & sana evasit. * Mulier in Pheris caput circumcirca dolebat mul- 6
to tempore, & nemo poterat illi quicquam opis conferre, neque dum caput purgare-
tur. Melius autem habebat, quum menses ipsi facile prodibant. Hæc quum ca-
put doleret, ex subdititiis odoratis ad uterum appositis opem sentiebat, & modi-
ce depurgata est, & quum concepisset, dolores caput relinquebant. Mu-
lier in Larissa prægnans erat. Huic decimo mense sanguis prodiit multus per
quatuordecim dies. Plurimus autem tribus diebus ante pueri editionem. Decima-
quarta excidit ex utero puer mortuus, habens dextrum brachium lateri adna-
tum, & tertia die noctu eadem hora, qua puer, prodiit secunda, & purgamenta
alba deinde post hæc per tres dies, ac noctes mulra moderate prodierunt. Postea
febris corripuit per duos dies, totidemque noctes, & dolebat omnem ventrem, &
coxas, maxime vero pectinem. In Larissa Hipposthenes perrpneumonia ap-
prehensus esse medicis videbatur, erat autem nequaquam, verum principio lu-
ctans in duro loco cecidit supinus, adversario ipsi illapso, & lavatus est frigida,
& cœnavit, & gravior factus esse sibi videbatur. Sequenti autem febricitavit, &
tussis apprehendit siccior, & spiritus densus. Quinta die cruentum excreavit,
non multum, & delirare incipiebat. Quando tussiebat, dolebat pectus, & dor-
sum. Sexta autem ubi sternutasset, sanguis fluxit e naribus quatuor heminarum
mensura. Ad vesperam neque loquebatur, neque sentiebat, neque quid fieret, neque
quid diceretur. Undecima mortuus est. Per quinque vero dies modo sapiens e-
rat, modo non. Erat & sine febre. Spiritum autem nullum recipiebat, neque sterto-
rem habebat. Non enim erat sputum. * Scamandrus in Larissa & in coxa mar- 7
corem habuit, & in osse diu disparato. Ipse vero sectus est sectione magna, eti-
am ad os ipsum, & postea ustus est, & tunc die duodecima post sectionem cœpit con-
vulsio, & valde obtinuit, convellebatur autem crus hoc usque ad costas, & ad aliam
quoque partem convulsio progrediebatur, flectebatur autem crus, & extendeba-
tur, & alia membra movebat, & maxillæ compactæ riguerunt. Hic mortuus est
convulsus octava die post convulsionis invasionem. Curabatur autem tepefacto-
riis utriculis, & fomentis ervi per totum corpus, & infusum per clysterem immis-
sum est, & tunc modicum stercoris prodiit, & pharmacum bilem abunde pur-
gans bibit, ac insuper catapotium deglutivit, & secessit quidem, nihil autem a cata-
potio opis sensit, & somnus modicus venit, & rursus pharmacum idem forte ad
vesperam bibit, ac sole emergente mortuus est. Videbatur autem multo tempo-
re morbum ferre potuisse, nisi ex pharmaci vi periisset. * Equiso Palamedis in 8
Larissa undecim annorum percussus est in frontem supra oculum dextrum ab
equo, & videbatur os non sanum esse, & exiliebat ex ipso modicus sanguis, &
sectus est sectione magna usque ad secundam laminam, & curabatur sic habens ipsum
os, quod etiam antea statim os peperit. Vigesima tumor cœpit circa aurem,
& febris, & rigor, & in die magis intumescebat, ac dolebat tumor, & ab initio fe-
bricitavit ex rigore, & oculi intumuerunt, & frons, & tota facies. Patiebatur au-
tem hæc in dextra magis capitis parte. Progressus est autem tumor etiam ad sini-
stram, nihil tamen hic læsit. Demum febris continua corripiebat. Atque hæc mi-
nora erant usque ad octavam diem. Vixit autem ustus, & per cataporium purga-
tus, & cataplasmate tumori imposito. At vero ulcus nullius mali caussa erat.
In Larissa Theophorbi filius vesicam scabiosam habebat, & viscosam uri-
nam mingebat, & dolebat, dum & inciperet mingere, & dum desineret, & con-
fricabat pudendum. Hic quum bibisset pharmacum urinam ciens acre, in ve-
sicam quidem nihil processit, verum multum purulentum, & bilem evomuit,
& deorsum alia hujusce modi egerebat, & ventrem dolebat, & intrinsecus ar-
debat.

debat. Reliquum vero corpus frigidum erat, & totus resolutus est, & nihil assumere volebat. Huic exulceratus est venter fortiter valde a vi medicamenti, & mortuus est tertia post potionem die. * Uxor Antimachi in Larissa
9 prægnans erat diebus circiter quinquaginta, & reliquo tempore præ fastidio a
cibo abstinebat, & per septem dies uterum dolebat, & cor, & febris corripiebat. Eo tempore nihil per alvum egerebat. Huic datum est catapotium deorsum purgans fortius, quam conveniebat, & evomuit bilem combustam, præ cibi abstinentia, & febre. Nam neque ullo potu utebatur. Evomuit autem paucam violenter, & grumosa, & ubi concitata fuisset, ac ipsam emisisset, debilis esse videbatur, & non volebat aquam bibens evomere. Postea vero dolor fortis tenebat infernum ventrem, exulceratus enim erat a medicamento, & prodibat ipsi statim post stercus, subcruentum ramentosum. Semper autem amplior fiebat, & debilitas, & cibi fastidium, & purgamenti erant heminæ quinque. Sistebatur autem alvus aqua multa super ventrem affusa, aliud autem nihil potuit admittere. Mortua est circa mediam noctem. Videbatur vivere potuisse, si aquam bibere potuisset, ac statim vo-
10 mere, priusquam deglutivisset. * Famula Onesidemi in Larissa ulcerata est al-
vum, & intestinum a bile sponte commota, & prodibat sursum, ac deorsum bilis, & sanguis, & febris tenebat. Huic debili datum est pharmacum deorsum purgans in potu, debile, aquosum, ac modicum, & vomuit ab ipso multum, & infra amplius subiit, & vesperi rediit. Postridie febris erat, sed debilis. Alvus autem ulcerabatur, & adhuc eadem egerebat. Tertia die ad vesperam mortua est, quum febris valde fortis ipsam corripuisset. Quapropter omnino moritura esse videbatur. Minime vero ideo, quod aquam frigidam biberat, donec vomitus tenebat. Postquam autem perfrigeratus est supernus venter, depurgatus per aquam, succo frigido postea poto, sic postea infusum per clysterem immissum est. Eudemus in Larissa, hæmorrhoidas habens fortes, ac diuturnas, quum exanguis esset, bilis commota est, sed leniter in corpore, & alvus turbata deorsum biliosa egerebat, et hæmorrhoides intumescebant. Pharmaco deorsum purgante poto, probe depurgatus est, et rursus bibit succum, et amplius alvus turbata est, et dolor ad præcordia consistebat. Huic quum venter non probe haberet, sed adhuc curatione indigeret, manus hæmorrhoidibus admotæ sunt, et vomuit. Postea quum cancer successisset, febris irruit, et non dimisit, antequam occideret. Quandoque etiam quum rigor subrepens dimisisset, febris venit, et prodiit ipsi bilis, et flatus, et partim prodibat, partim intus erat, et dolor in ventre. Hæmorrhoides autem extra intestinum rectum erant, reliquo tempore a purgationibus auspicaræ, et flatus per ipsas prodibat, et ad sternutationem principium fiebat.
11 * In Larissa vir quidam sauciatus est cominus ex manu per hastam latam a tergo,
et summum ejus penetravit infra umbilicum per multum spatium, quod lividum erat, et tumidum. Postquam autem vulneratus fuit, dolor obtinebat primum fortis, et venter intumescebat. Huic postridie datum est pharmacum deorsum purgans, et egessit modicum cruentum, et mortuus est. Videbantur intestina hujus non esse sana, et venter sanguine plenus esse. Apellæus Larissæus ætatem habebat annorum circiter triginta, aut parum aberat. Corripiebatur autem morbo, a quo vexabatur noctu magis in somno, quam interdiu. Ægrotabat autem ad duos annos ante mortem. Vomebat bilem fulvam aliquando ubi excitatus esset. Vomebat etiam nigram. Hic purgatione a capite forti valde ad multum tempus purgabatur, et quum pharmacum bis bibisset, sex menses ipsum penetravit. Erat valde vorax multi cibi, et quum corpus haberet biliosum, multum luctatus, valde riguit, et febris corripuit, ac morbus ad noctem, postridie sanus esse sibi videbatur, et rursus altera die. Sequenti vero nocte morbus invasit cœnatum a primo somno, et per noctem, ac diem, et usque ad cœnam renebat. Mortuus est, priusquam resipisceret. Convellebatur primum circa dextras partes, faciemque, ac reliquum corpus, postea in sinistris, et quum videretur quietus esse, soporem habebat, ac stertebat, et rursus succedebat morbus.
12 * Eumelus Larissæus rigida habuit crura, et manus, et maxillas, et non pote-
rat neque extendere, neque flectere, si non alius flecteret, ac extenderet. Et neque maxillas diducere poterat, si non alius diduceret. Aliud vero nihil neque dolebat, neque edebat, nisi mazam, et aquam mulsam bibebat. Vigesima die sedens cadit supinus, et caput ad lapidem vehementer offendit, et vertigo ipsi caliginosa offusa est, & paulo post surgens, sanus erat, et soluta erant omnia, præterquam post somnum, ubi excitaretur, articuli modice ligati erant. Erat autem duodecim, aut tredecim jam annorum, et ægrotavit mensibus tribus, aut quatuor. In Larissa virgo, quæ sanguinem vomuit non multum, suppurata facta, febribus corripientibus, non liberabatur, priusquam moreretur. Mortua est tertio mense. Ante mortem vero obsurduerunt ei aures, et non audiebat, nisi quis valde exclamasset. Verum ante sanguinis vomitum debilis erat. Famula Dyseridis in Larissa, quum juvencula esset, ubi venere uteretur, fortiter circumcirca dolebat. Alias autem sine dolore erat. Concepit autem nunquam. Et quum sexaginta esset annorum, dolebat a meridie, velut ex partu vehementer laboraret,

borarct. Hæc quum ante meridiem porrum edisset multum, postquam dolor ipsam corripuit vehementissimus, & priores omnes excedens, exurgens asperum quiddam in ore uteri deprehendit, postea quum ipsa animi deliquium incideret, alia mulier, immissa manu, expressit lapidem asperum, magnitudine verticilli fusi. Et sana tunc statim, & postea erat. * Maliensi currus onustus 13 inductus est supra costas, & costas confregit, & per tempus subsistit ipsi pus infra costas. Ustus sub splenem penicillis, ac linamentis utebatur, & pervenit ad decem menses. Resecta vero cute, caverna apparuit ad renue intestinum utrinque procedens, & ad rhenem, & ad ossa procedebat putrida. In hoc non animadversum est, quod & corporis habitus biliosus erat, & in corpore putredo sicca tenuis intestini multa, & aliarum carnium, quas statim ejicere oportebat, si quis potuisset sicco pharmaeo, dum robur aliquod homo habebat. Nam ab humidis nihil remittebant, sed putrefecebant. A linamentis vero inditis quum humor sisteretur, rigor corripiebat, & febris, & magis putrefecebat, affluebat autem isthic putridum quiddam, subnigrum, graveolens. Priusquam vero curationis aggressio fieret, quotidie multum foras penetrabat. Erat autem non probe fluidum. Cognitum est naturam morbi esse magis remotam, quam subter cutem. Quod si vero etiam omnia recte facta essent, tamen non videbatur servari posse, etiamsi ventris profluvium ipsum corripuisset. * Autonomus in 14 Omilo, ex capitis vulnere mortuus est die decimasexta, in media æstate lapide ex manu ictus, in suturas in medio sincipite. Quare non animadverti ipsum secari opus habere, deceperunt enim me suturæ habentes in se ipsis jaculi læsionem, postea enim conspicuum id fiebat. Primum quidem ad claviculam, postea ad latus dolor fortis valde, & evulsio ad ambas manus venit. In medio enim capitis, ac sincipitis ulcus habebat. Sectus est autem die decimaquinta, & pus prodiit non multum. Membrana vero cerebri imputrefacta apparebat. Famula in Omilo ex capitis vulnere, duodecim annos nata, moritur in media æstate, decimaquarta die. Januam quidam ipsi impegerat, & os contuderat, ac ruperat. Suturæ vero in ulcere erant. Quare cognitum est recte sectione opus habere. Secta est autem, non velut oportebat, sed quantum relictum est, pus in ipso factura est. Octava, rigor, febris invasit, habebat autem, non velut oportebat, sed quantum etiam prioribus diebus quando febris non tenebat. Nona vero die reliquum resectum est, & valde modicum pus cum sanguine subtus apparuit, & membrana cerebri pura erat, & somnus quidem occupabat, febris autem non dimittebat. Convulsio vero manum sinistram invadebat. Nam in dextris magis ulcus habebat. * Cyrenius in Omilo suppuratus factus, inferum 15 ventrem ustus est, triginta diebus serius quam oportebat, & mansuete se habebat, & resiccatum est pus in ventre. Verum in calidissimo tempore edens fructus pomorum, & alios cibos non conferentes, a febre correptus est, & a ventris profluvio, & mortuus est. Hecason in Omilo, velut etiam alter serius ustus est, attamen resiccatus est venter, modico excepto. Dysenteria vero arripiebat ipsum, quam ubi effugisset, omnia edebat, donec totus intumuit, & erupit ipsi pus deorsum, & ventris profluvio mortuus est. Hecason in Omilo, ab immunditia non purgata, & a prava purgatione, dolorem acutum in coxa habebat, & hic quidem discessit, successerunt autem ipsi febres, & multo tempore in lecto decumbebat, neque bibens quicquam, neque sitiens, & debilis, & horridus. Huic commode quidem ablatus est morbus, velut conveniebat. Opem autem percipiebat ex his, quæ offerebantur. Tandem vero erupit morbus deorsum, & totus secessit præ multa bile, & mente motus est, & mortuus. Videbatur autem morbum evasurus esse. * Qui in Salamine in anchoram incidit, 16 in ventrem sauciatus est, & circumcirca dolebat. Bibit autem pharmacum, & non egessit deorsum, neque revomuit. Mulier, quæ jugulavit se ipsam, suffocabatur, & datum est ipsi longe postea pharmacum deorsum purgans, & per secessum ipsi exiit. Qui ex Eubœa venit adolescens, quum multum esset deorsum purgatus, intermissione facta, quietus febricitavit. Deinde quum putaret se purgatione sursum versus opus habere, non validam radicem veratri bibit, & post potionem quarta die mortuus est, nihil expurgatus. Verum somnus ipsum tenebat, & sitis sedari non poterat. Serva illa, cui a catapotio sursum quidem pauca prodibant, ac suffocabant, deorsum vero multa, nocte mortua est. Erat autem barbara. Quidam homo Eubœus poto pharmaco deorsum purgante, per tres dies purgabatur, & mortuus est. Habebat autem manum suppuratam usque ad cubitum. * Symmachi filius a bile suffocabatur noctu 17 quum dormiret, & febris eum teneret. Pharmacum autem, ubi bibisset, non continuit, neque purgatus est diebus sex, antequam moreretur. Qui juxta curriculum habitabat, quum noctu sanguinem vomuisset, postridie mortuus est, sanguinem vomens multum, & strangulatus. Ad splem vero, & deorsum multus sanguis ipsi prodibat. Puer a mulo percussus ventrem, & hepar, mortuus est quarta die. Spiritum autem densum habebat, & non intelligebat quicquam, & febris tenebat. Hermophili filius ægrotabat diebus undecim.

eim. Febris autem tenebat, & cibi non deorsum prodibant, & primum qui-
dem deliravit, nocte vero cessavit. Sequenti autem die voce destitutus ja-
cebat stertens, distortos habens oculos, febricitans. Penna vero immissa vo-
muit bilem atram, & quum infusum per clysterem immissum esset, stercus pro-
18 diit multum. * Servæ Aristionis pes sua sponte marcore corruptus obtor-
puit, juxta medium pedis intrinsecus ex obliquo; & ossa putrida facta abscesse-
runt, & prodibant paulatim fistulosa, & ventris profluvium succedebat, & mor-
tua est. Mulier sana, crassa, a catapotio conceptus gratia accepto, dolorem
habebat ventris, & tormen in intestino, & intumuit. Spiritus autem sistebatur,
& desperatio erat cum dolore, & sanguinem vomuit non multum, & emortua
est quinquies, ut vita decessisse putaretur, & neque vomitu facto ab aqua frigi-
da laxabatur, neque dolor præsens, neque spiratio. Superfusæ vero sunt ipsi a-
quæ frigidæ amphoræ circiter triginta super corpus, & sane hoc solum prodes-
se videbatur, & postea deorsum processit bilis multa. Quum autem dolor obti-
19 neret, nihil poterat secedere, & vixit. * Antander a catapotio accepto, cæte-
ra sanus erat. Verum circa vesicam dolorem habere videbatur, purgavit ipsam
celeriter multo purgamento, & a meridie dolor tenebat fortis valde, & in po-
steram diem strangulatio, & desperatio, & jactatio, & vomebat, & nihil per se-
cessum egerebat, & noctu patiebatur, & somnus non accedebat, postridie ve-
ro egerebat multum, & postea sanguinem, & mortuus est. Athenadæ pue-
ro masculo a Phagedæna ulcere corroso, doluit a sinistra parte dens infernus, a
dextra supernus. Hujus auris dextera suppurata est, dum non amplius doleret.
Sutor in Pityo, dum soleas veteramentarias sueret, pupugit se ipsum supra ge-
nu in femur, & ferme longum digitum immersit. Hinc sanguis quidem nul-
lus effluxit. Vulnus autem cito clausum est, femur autem totum in tumorem e-
levabatur, & procedebat hic tumor usque ad inguen, & lateris mollitudinem. Hic
20 tertia die mortuus est. * Quidam juxta inguen sagitta percussus, quem nos vidi-
mus, maxime præter omnem opinionem servatus est. Neque enim cuspis exem-
pta est, erat enim valde in profundo, neque sanguinis eruptio ulla memorabilis
fiebat, neque inflammatio, neque claudicavit. Cæterum cuspidem invenimus nos,
ipsamque exeminius, quum sex jam essent anni, ex quo sauciatus erat. Suspicio au-
tem erat hæc, inter medios nervos cuspidem occultatam fuisse, nullamque venam,
aut arteriam dissectam esse. Qui percussus est spiculo acuto retrorsum pau-
lo infra collum, vulnus quidem habebat non memorabile aspectu, neque enim in
altum ferebatur, verum non multo tempore postea exempto spiculo, distendeba-
tur in posteriorem partem tractus, velut opisthotonici, & maxillæ ligatæ erant, &
si liquorem aliquem in os sumeret, eumque deglutire conaretur, rursus rejiceba-
21 tur ad nares. Cæteraque statim pejora fiebant, & secunda die mortuus est. * Ado-
lescens per asperam viam cursu facto, dolebat pernam, maxime inferna parte.
Abscessum autem locus accepit nullum, velut qui colligeret humorem. Verum
tertia die totus locus nigrescebat usque ad talum, astragalum appellatum, & u-
que ad cavitatem, quæ est ad pectus pedis, & quod denigratum erat, non diffringe-
batur, sed prius moriebatur. Viginti vero dies ex toto a cursu vixit. Qui ad o-
culum percussus est, percussus quidem est in palpebram, descenderat autem cuspis
alte satis, barbæ vero summum supereminebat. Secta palpebra, sublata sunt o-
mnia. Nihil erat mali, Oculus enim permansit, & compendio sanus factus est.
Sanguis autem effluxit large, & multa copia. Virgo illa pulchra Nerii fi-
lia, erat quidem annorum viginti, verum a muliercula amica ludente, lata manu
percussa est in sinciput, & tunc quidem vertigine capta est, & sine spiritu erat;
& quum ad domum venisset, statim febris vehemens corripiebat, & caput do-
lebat, & rubor circa faciem erat. Septima die circa aurem dextram pus proces-
sit graveolens, subrubrum, amplius cyatho, & videbatur sibi melius habere, &
allevata est. Rursus augebatur febris, & in soporem deferebatur, & loqui non
poterat, & faciei pars dextera trahebatur, & difficulter spirabat, & convulsio, ac
tremor aderat, & lingua detinebatur, & oculus stupidus erat. Nona mortua est.
22 * Cleomenis filius hyeme initio facto cibum aversabatur, & ejus fastidio ci-
tra febrem vexabatur, & vomebat cibos, ac pituitam, & per duos menses cibi
fastidium durabat. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic
nulla medicamenti potio conferebat. Verum vinum nigrum, & panis esus, &
balneorum abstinentia, & frictio, & lenis fotus non cum multo fomento, sed
placide. Cuidam, quæ circa vigesimum ætatis annum biberat pharmacum
ad fœtum perdendum, accidit dolor, vomitus biliosorum, multorum, pallido-
rum, ac prasinorum. Quum bibisset, convulsio tenebat, linguam commandebat.
Ad quartam diem ad ipsam ingressus sum, & erat ei lingua magna, nigra. O-
culorum autem alba erant rubra; insomnis. Quarta mortua est ad noctem. Ori-
ganum potum oculis, & dentibus malum est. Puella, quæ de rupe cecidit,
voce destituta, jactatio aderat, & vomuit ad noctem sanguinem multum, quum
ad sinistram aurem impegisset, amplius inde fluebat. Aquam mulsam difficul-
ter deglutiebat, stertor, spiritus densus, velut morientium. Venæ circa faciem

distentæ, decubitus supinus, pedes tepidi, febris debilis, vocis interceptio. Se-
ptima vocem rupit, calores tenuiores tenebant, superstes mansit. * Pythocles 23
ægrotantibus aquam, & lac multa aqua ammixta dabat. Perniones per-
tundendi, & calefaciendi sunt pedes, sic ut maxime excalefacias igne, & aqua.
Oculis incommoda sunt lenticula, fructus pomorum dulces, & olera. Dolori-
bus circa lumbos, & crura, & coxam ex laboribus obortis, aquæ marinæ,
acetique calidum fomentum confert, ita ut vel aspergas, vel spongiam his im-
butam adhibeas. Deligare vero oportet lanis succidis, & pellibus agninis. Ful-
lonibus inguina extuberabant dura, & sine dolore, & circa pubem, & in collo
similia erant tubercula magna; febris ante decimum diem. Tussi vexabantur a
ruptionibus. Tertio mense, aut quarto venter colliquivit. Calores succesſe-
runt, lingua sicca, sitis, egestiones deorsum malignæ, mortui sunt. * Qui la- 24
pide in caput percussus est a Macedone, & corruit, tertia die voce destitu-
tus erat; anxietas, febris tenuis, pulsus non valde in temporibus. Nihil om-
nino audiebat, neque sapiebat, non quietus, sed quarta movebatur; humiditas
circa frontem, & sub nasum, & usque ad mentum, & mortuus est. Enia-
tes in Delo jaculo ictus retro in latus in sinistra parte, ulcus quidem sine do-
lore habuit. Tertia vero ventris dolor vehemens; non egerebat. Infuso vero per
clysterem immisso, stercus prodiit ad noctem, afflictio intermittebat. Sedes ad
scortum extabat. Quarta & ad pubem, & ventrem dolot irruebat, quie-
scere non poterat, biliosa vomuit abunde colorata. Oculi quales animi deli-
quium incidentium. Post quintum diem mortuus est. Calot quidam tenuis inerat.
Ei, qui hepar percussus est jaculo, statim colot qualis est mortuorum, per cor-
pus diffusus est, oculi cavi, anxietas, molestia. Mortuus est, priusquam concio
solveretur, quum sub diei exordium percussus fuisset. * Polemarchi uxori hye- 25
me anginosæ, tumor sub guttur, febris multa, vena secta est, cessavit suffo-
catio ex faucibus, febris comitabatur. Circa quintam genu dolor, ac tumor si-
nistri, & circa cor videbatur ipsi aliquid colligi, & respirabat velut hi, qui sub-
mersi fuerunt, respirant; & ex pectore substrepebat, velut qui concluso ore loquun-
tur, Engastrimythi, quasi ex ventre loquentes, Græcis appellati. Tale quiddam
contingebat. Circa septimam, aut nonam ad noctem alvus deorsum prorupit,
& multa liquida, quæ mala putantur, egessit. Ipsa vero voce intercepta, mor-
tua est. Ventres subpurgare oportet in morbis, quum matura fuerint, infra qui-
dem, ubi considisse videris. Signum habes, si neque anxii, aut capite gravati
fuerint, & quum calores mitissimi fuerint, aut quum post exacerbationes ces-
sarint. Sursum vero in exacerbationibus. Tunc enim etiam sua sponte elevan-
tur, quum anxii, & capite gravati fuerint, ac se jactarint. * Ex casu vulne- 26
rato cubito, ob corruptionem cubitus suppuratur. Quum autem jam maturus
est, viscosa sanies exprimitur. Velut etiam Cleogenisco, & Demarcho Aglao-
telis filio. Similiter autem, & valde ex iisdem pus nullum. Velut Æschy-
li filio contigit. Suppuratis autem plurimis horror, & febris succedebat.
Parmenisci filio surditas accidit. Contulit clysterem auricularium non adhibe-
re, verum lana solum indita perpurgare, & oleum infundere, aut netopum.
Præcipere vero, ut deambularet, mane surgeret, & vinum biberet album.
Aspasii uxori dolor dentis vehemens, & maxillæ in tumorem elevatæ sunt.
Quum vero castorium, & piper collueret, opem sentiebat. Callimedontis
puero contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum, & magnum, &
crudum, ac dolorosum, sectio venæ brachii, & lini torrefacti cataplasma im-
ponere subactum vino albo, & oleo imbutum, ita ut deligetur neque calidum, ne-
que valde coctum. Aut cum aqua mulsa coquatur fœni græci, aut hordei, aut tri-
tici farina. * Melissandro quum gingiva dolore corriperetur, & vehementer in- 27
tumesceret, sectio venæ brachii: & alumen Ægyptium in principio sedabat.
Hydropicum laboribus fatigari oportet, sudare, panem edere calidum, in
oleo bibere, non multum lavari, & caput tepide. Vinum autem album, & te-
nue, & somnus auxiliatur. Bianti pugili quum natura vorax esset, contigit ut
in affectiones cholericas, bilis sursum, ac deorsum exeuntis delaberetur, ex carnis
esu. Maxime vero ex porcinis carnibus crudioribus, & ex ebrietate vini odorati,
& placentis, ac dulciariis ex melle, & cucumere, pepone, & lacte, & polenta re-
centi. In æstate vero affectiones cholericæ, et febres intermittentes. Timocha-
ri hyeme destillatio, maxime in nares, quum venere usus esset, resiccata sunt o-
mnia, lassitudo, calor successit, caput grave, sudor a capite multus, desinebat au-
tem et per totum corpus. Erat autem etiam sanus sudare adsuetus. Tertia die evasit sa-
nus. * Post canem febres fiebant sudorosæ, et non perfrigebantur omnino post 28
sudorem, sed rursus amplius incalescebant, et longæ, et leniter sine judicatione, et
non valde siticulosæ; paucis in septem, et novem diebus cessabant. Undecima, et de-
cimaquarta, et decimaseptima, et vigesima judicabantur. Polycratem fe-
bris invadebat, et sudor qualis præscriptus est. Purgatio a pharmaco deorsum
facta est, et febris erat lenis. Rursus in temporibus sudores parvi, et circa collum,
ad vesperam. Deinde in totum, et rursus incaluit. Circa duodecimam, et decimam

quartam

quartam diem febris augescebat, & secessus pauci, post purgationem sorbitioni-
bus usus est. Circa decimamquintam veneris dolor circa splenem, & lateris molli-
tudinem sinistram. Calidorum adhibitiones minus profuerunt, quam frigidorum.
Quum autem leni, ac molli per clysterem infuso usus esset, dolor cessavit. Ma-
gnæ navis gubernatori anchora digitum indicem, & infernum os dextræ ma-
nus confregit, inflammatio successit, & marcor, & febris. Subpurgatus est mo-
derate. Calores lenes, & dolores, de digito quid decidit. Post septimum diem sa-
nies exibat lenis, postea per linguam dixit se non omnia posse enunciare. Præ-
dictum est opisthotonum adventare. Ad hoc conferebant maxillæ consertæ, &
ad collum rigidæ. Tertia vero die totus convellebatur in posteriorem partem cum
29 sudore. Sexta a prædictione mortuus est. * Harpali filius ex liberta Telepha-
ne, luxationem infra in pede magni digiti accepit, inflammatus est, & doloro-
sus erat, & ubi repositus est, & dolor remisit, proficiscebatur ad agrum, rediens
lumbos doluit, lavit, maxillæ ad noctem conserebantur, & opisthotonus ade-
rat. Saliva spumosa vix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus est.
Thrinon Damonis filius habebat circa tibiæ malleolum ulcus juxta ner-
vum sane jam purum. Huic a pharmaco corroso contigit, ut opisthotono more-
retur. Profecto in omnibus suppurationibus, & his, quæ circa oculum sunt,
dolores ad noctem. Tusses hyeme, maxime in austrinis, crassa, & multa al-
ba exscreantibus, & febres succedebant leniter, & quinta die cessabant. Tus-
ses autem circa quadraginta, velut Hegesipoli. Eutychides ex cholericis affectio-
nibus, in cruribus ad nervorum distentionem desivit, una cum secessu deor-
sum. Bilem multam abunde coloratam vomuit ad tres dies, ac noctes, valdeque
rubram, & impotens erat, & anxius. Nihil autem continere poterat neque ex po-
tibus, neque ex cibis, & urinæ, ac transitus deorsum suppressio multa. Per vomi-
30 tum fex mollis prodiit, & deorsum quoque erupit. * Androphani vocis inter-
ceptio, ignorantia, delirium. His solutis supererat adhuc diu multis annis,
& recidivæ fiebant. Lingua vero per totum tempus permanebat sicca, & si non
collutione uteretur, loqui non poterat, & plerumque erat valde amara. Aliquan-
do etiam dolor ad cor, quem venæ sectio solvit. Huic aquæ potus, aut aqua mul-
sa contulit. Veratrum nigrum bibit, neque biliosum prodibat, sed modicum.
Tandem hyeme decubuit, & mente motus est, & linguæ affectiones similes, ca-
lor tenuis, sine dolore, lingua decolor. Vox peripneumonica, de pectore stra-
gula rejiciebat, & se educi jubebat. Nihil autem poterat clare loqui. Ad noctem
mortuus est. Nicanoris affectio erat, quum ad convivium progrederetur, timor
tibicinæ, quum sub initium vocis tibiæ, in convivio tibia canere audivisset, præ
timoribus turbationes. Vix se sufferre posse dixit, quum nox esset. Interdiu ve-
31 ro audiens, nihil commovebatur. Talia comitabantur ipsum multo tempore. * Da-
mocles, qui cum illo erat, cæcutire, & corpore exoluto esse sibi videbatur, & non ac-
cessisset sane ad præruptum locum, neque trans pontem, neque minimi scrobis altitu-
dinem transgredi poterat, sed per ipsum scrobem. Hæc per tempus aliquod ipsi assuetunt.
Phœnicis affectio ex oculo dextero talis quædam erat, plerumque velut ful-
gur elucere putabat. Quum autem non diu ipsum continuisset, dolor ad tem-
pus dextrum instabat, & per totum caput, ac collum. Caput intumescebat re-
tro ad verticula, & distentio, & durities circum tendines, & ubi caput commo-
vere, aut dentes diducere conabatur, non poterat, ut qui valde distendebatur.
Vomitus, ubi facti fuissent, prædictos dolores avertebant, & leniores facie-
bant. Sed & venæ sectio proderat, & veratri potio, eduxit autem varia, & o-
mnigena, maxime vero prasina. Parmenisco etiam prius incidebant tristitiæ,
32 & decedendi e vita cupiditas. Quandoque vero rursus lætitia. * Cononis ser-
va ex capitis dolore incipiente, mente mota est; clamor, querelæ multæ, ra-
ro quies. Circa quadragesimum diem mortua est. Decem autem diebus ante mor-
tem voce destituta, & convulsa fuit. Adolescens quidam multo meraco po-
to, supinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic serpens Arges appellatus
in os ingressus est, & sane quum sensisset, & loqui non posset, dentibus stridit,
& serpentem devoravit, & dolore magno tenebatur, & manus prætensas adhi-
bebat, velut qui strangularetur, & jactabat se ipsum, & convulsus mortuus est.
Timocharis servus, ex atrabiliariis esse putatus a talibus, ac tot viris, si-
militer mortuus est circa easdem dies. Nicolai filius circa solstitium hy-
bernum ex potationibus horruit. Ad noctem febres, postridie vomitus biliosus,
merus, modicus. Tertia die quum concio fori adhuc plena esset, sudor totius
corporis. Cessavit. Diopithis sorori in semitertiana, circa accessionem etiam
cor graviter dolens, & concomitabatur etiam is dolor tota die, & hujusmodi
cordis dolor etiam aliis similiter aderat. Veruntamen sub plejadis occasum vi-
33 ris talia rariora fiebant. * Epicharmi uxori, antequam pareret, dysenteria e-
rat, dolor vehemens, secessus, recrementa subcruenta, mucosa. Ubi peperis-
set, statim sanata est. Polemarchi uxori in morbo articulari, coxæ dolor qui-
dam vehemens caussa erat, quod menses non prodirent. Vox intercipiebatur
per totam noctem usque ad meridiem. Audiebat autem, & sapiebat, & per ma-

num significabat, quod circa coxam esset dolor. Epicharmo circa plejadum oc-
casum, dolor humeri, & gravitas in brachium, anxietas, vomitus multi, a-
quæ potus. Euphranoris filio pustulæ velut culicum morsus, verum modi-
co tempore: postridie febricitavit. Siccitates multæ post Favonium fa-
ctæ sunt usque ad æquinoctium autumnale. Sub canem æstus magni, calidi ven-
ti. Febres sudorificæ. Tubercula juxta aurem multis oborta sunt. * Tychon in 34
obsidione circa Datum a catapulta percussus est in pectus, & paulo post ri-
sus erat circa ipsum tumultuosus. Videbatur autem mihi medicus eximens li-
gnum, reliquisse aliquid de spiculo in septo transverso. Et quum ipsi videretur,
ad vesperam infusum per clysterem adhibuit, & pharmacum deorsum purgans de-
dit. Noctem primam transegit moleste. Statim vero ubi dies illuxisset, & medi-
co, & aliis melius habere videbatur. Erat enim quietus. Prædictio facta est,
quod ubi convulsio fieret, brevi esset moriturus. Sequenti itaque nocte mole-
ste habens, insomnis, plerumque in ventrem decumbens, tertia exoriente die
convellebatur, & tunc mortuus est. Billo percusso in dorsum, spiritus
multus per vulnus cum strepitu processit. Sanguis erumpebat. Ubi vero medica-
mentum cruentis vulneribus destinatum adhibitum, ac deligatum esset, sa-
natus est. * Contigit & infelicissimo Philes filio, denudatione in fronte 35
facta, nona die febris, deinde os livefactum est. Mortuus est. Et Phaniæ, &
Evergetæ filio, livefactis ossibus, & febricitantibus, cutis ab osse discessit, & pus
non comparuit. Aristippus in supernum ventrem violenter, ac graviter sa-
gittæ ictu petitus est. Ventris dolor vehemens, & brevi ardebat, deorsum vero
non egerebat, anxius erat, biliosa abunde colorata quum vomuisset, melius ha-
bere videbatur, paulo post rursus dolores vehementes, & venter velut in volvu-
lis, calores, sitis, & in septem diebus mortuus est. Neapolis similiter percus-
sus, eadem passus est; acri infuso per clysterem immisso, alvus deorsum eru-
pit, color per corpus diffusus est, tenuis, pallidus, niger, oculi sicci, stupo-
re rigidi, intus conversi, intuentes in corde. Metrodori filio ex dentis dolore, ma-
xillæ mæror, & gingivarum carnis superexcrescentia. Moderate suppuratus
est, exciderunt dentes molares, & ipsa maxilla. * Mulieri in Abderis carci- 36
noma obortum est circa pectus, & per mammam fluebat sanies subcruenta, ob-
turata vero fluxione, mortua est. Plerique ex destillatione secundum dimi-
diam capitis partem dolebant, & humore secundum nares procedente febrici-
tabant leniter, & in quinque diebus perfrigerabantur. Et quæ in partu concus-
cussa fuit, dolor circa pectus, & latus factus est, exscreationes purulentæ. Ta-
bes constitit; febres per sex dies. Rursus alvi profluvium, quies, febris, alvus ad-
stricta est, & circa septimam diem mortua est. Anginosa quædam dextram
manum, & crus doluit, febris tenebat debilis, strangulatio tertia die remisit,
quarta convulsa, voce destituta, stertor, dentium contritio, maxillarum rubor.
Mortua est quinta, aut sexta die. Signum circa manum sublividum. Alia quoque in
palato stertorosa, lingua sicca, peripneumonica, non desipiens mortua est. Et in O-
lyntho hydropicus, derepente voce destitutus, desipiens per noctem, ac diem, mortuus est.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS POPULARIBUS.
LIBER VI.

Argumentum in Librum sequentem.

Sectio I. Capitis gravitas ex abortu, & tumoribus ad coxam convertitur. Acuta capita. Capitis dolor, & aurium fluxio. Nasus medius quibus considat, & quibus summus simus. Renum dolor. Puerorum eluescentia. Menses aquosis diu permanent. Ad rigores fortes progressa. Urinarum suppressiones ante rigores. Abscessus non valde quibus rigores. Crurum effeminationes. Tubercula quæ bona, & quæ mala. Autumno frequentes morbi. In morborum principiis quæ consideranda. Tussicula in infantibus cum ventris turbatione. Tumores infra umbilicum. Suppurationis humerorum solutio. Lachrima ultronea, & involuntaria. Palpebra circumtensa. Oculus inarescens. Squalliditas. Febrium varia differentia. Distentiones corporis, & articulorum duritia. Oculi audacia.

Sectio II. Curatio per contraria. Abscessus velut glandularum tumores. Spirituum qualitas. Oscitationis remedium, spiratio longa. In non potantibus, & vix, spiratio brevis. Venæ temporum non considentes, neque viriditas splendida. Sitis intus relicta. Oris resiccatio, & injucunditas. Cibi fastidium. Post judicationem relicta. Splenis elevationes. Quartana sanguinis eruptiones ægre judicant. Febres una die intermittentes, &c. Febres tertianæ. Tusses siccæ. Contraria

parla-

paulatim, facta accessione, adhibenda sunt. Capitis dolor parte posteriore. Præcordiorum successiones. Revulsio. Pustulæ latæ, non valde pruriginosæ sunt. Quæcunque concoqui oporteat, conclusa esset, convenit. Oculorum fluxionum ad fauces revulsio. Transitus apertos esse oportet. Facies bona in magnis morbis. Urina genituræ similis. Sanguis serosus. Splenis deorsum vergentis signa. Quibus suppurationibus umbilicus terminus. Capitis gravedine qui minus laborent. Circa ægrotos considerandа. Concretum. Solidum factum.

Sectio III. Calvities. Instrumentorum attritio. Detractio. Corpus extenuantia, & explentia. Exercitationum signum. Splen magnus natura. Recidivæ quibus minus fiant. Quicquid suppuratur, non revertitur. Ventris inflatio, & ventris strepitus a Venere. Scapulæ alarum modo eminentes. Frigidum valde venas rumpit, & tussim movet, velut nix, & glacies. Concretio post mictionem. Figura magis allevantes. Femoribus extenuatas ex labore montano. Laterum natura scapulas alarum modo eminentes habentes. Rigores in mulieribus, sicut & viris, qua parte magis incipiant. Recte se habentium probatio, & non recte se habentium redargutio unde petenda. Sanguinis e naribus eruptio. Quos, ac quibus crassefacere oporteat. Veneris usum quæ sequantur. In accessibus strepitum edentes, &c. Mutationes cavendæ. Cibus modicus. Omnis attenuatio laxat cutem; deinde circumtenditur. Cutis considentis corrugatio, renutritæ extensio. Herodicus quibus febricitantes interfecerit. Non sitire facientia. Occasiones morborum considerandæ. Ulcera. Sputa rotunda delirium significant. Hæmorrhoidum bonum. Humorum decubitus ad aliquem locum. Loca alterius morbi locos excipientia. Sanguinis detractio quibusdam non convenit. In spuentibus impedimenta.

Sectio IV. Tubercula circa aurem. Urina crassa, alba. Intestini dextra parte dolor. Anhelatio, & coxæ dolor post crepitum in pectore ex sublato onere. Spumosum sputum. Capitis tumor serpens. Intestina hominis, canis similia, ac aliquanto majora. Ægrotis gratificandum. Aquæ decoctæ perfrigeratio. Aqua intercus. Si qualia oportet purgari, purgentur, facile ferunt. Crurum impotentia ex leguminum esu in Æno. Vigilans palam calidior externis partibus, frigidior autem internis. Dormiens vice versa. Calida naturæ quæ conveniant. Victus frigidi, & victus calidi. Aquarum ratio quæ. Cubile quatenus calidam naturam crassefaciat, vel attenuet. Sanitatis scopus, seu exercitatio. Sitis quatenus somno, & somnus siti medela. Voce maxima qui præditi. Venas eminentes qui habeant, & ad iram magis propensi. Quæ terra volucribus abundet. Testes. Corporis robur ex oculis conjectatur. Signa lethalia. Labores cibos præcedant.

Sectio V. Morborum naturæ medici. Hominis anima semper producitur usque ad mortem. Morbi connutriti quomodo desinant. Sanatio. Excandescentia, & lætitia in corpore humano facultates. Cibus. Somnus. Cura. Sanguinis concursus. Ad auris dolorem. Lingua urinam significat. Urinarum differentia. Lingua concolor attingentibus ipsam humoribus. Caro humana salsa ad gustum. Mammillarum papillæ. Aurium sordes dulces. Locorum in morbis longis mutatio. Cibi debiliores. Coxarum fluxio. Coitus quibus morbis commodus. Fortis potus, ac cibi. Atra bilis. Coitus. Frigiditas. Coitus. Veratrum ut cito purget. Sanguis in somno. Rigor a ventre superiore. Supervacuatum. Cibi frigidissimi. Ulcerum caussa. Corpori calido ab internis, & externis caussis dolor. Ciborum differentia.

Sectio VI. Carnes attractrices & ex ventre, & extrinsecus. Frigidior in frigido tempore, ac regione calidior erit. Venter proximus in doloribus purgandus. Quartana a majoribus morbis tutos reddit. Bilis generatio. Caliditas acrimoniæ signum. Laterum dolores in mente motis desinunt. Per aures ex auribus plerumque tertio die moriuntur. Cutis arida, ac dura. Mutationes in recidivis prosunt. Sanguinis e naribus fluxio quibus prosit. Nares, & genitura humidior. Sputa rotunda. Urina multa subsidentiæ. Quartana post pilorum defluvium non ultra annum. Aurium eruptiones. Ossium, venarum, &c. natura ex capite æstimanda. Biliosum, & sanguineum corpus, atrabiliarium fit.

Sectio VII. Tusses ex frequenti Australium, & aquilonarium, ac nivosorum transmutatione. Anginæ. Leves syderationes. Nyctalopes. Ad lumbos, aut crura impotentia ab equitatione, &c. Tusses durissimæ, & violentissimæ ad levem syderationem, ac resolutionem perducentes. Vocis ad tussim fractio. Oculorum nigræ partes variegatæ. Mulierum morbi diversi a virilibus. Venæ circa cervicem, & tempora elevatæ. Animi deliquium unde. Inguinum, glandularumque tumorum caussa. Ventrium abundantia turbationem ferunt. Hydropicorum curatio. Vocis qualitas. Morbi quatenus tabem inducant. Tusses laboriosæ contingunt locos læsos, & maxime articulos. Tabescentibus quæ anni tempora inimica. Cibi fastidia in longis dysenteriis, mala. Ulcera circa glabra, maligna sunt. Pustulæ, quæ seps vocatur, in lumbos dolente. Renum affectiones. Insomnis exacerbata.

Ex parva tabula quæ consideranda. Morborum populariter grassantium modi. Tumores in supernis palpebris. Tumores, aut livores in lippitudinibus, aut ulceribus erumpentes. Tormina circa messem. Sacri ignes. Labiorum in febribus ulceratio. Victus rationes in ægrotis, quantum fieri potest, cognoscendæ. Similitudines bonis medicis pariunt errores, ac difficultates. Fistula refracta. Apex hepatis complicatus. Semen per somnum emittens. In caput lapsus. Atrabiliarios etiam morbo cervicali corripi, & vicissim comitiales atrabiliarios fieri. Mulier fœcunda alioqui, ex mensibus suppressis hirsuta est facta.

S E C T I O I.

QUIBUSCUMQUE ex abortu circa uterum, & tumoribus ad capitis gravitatem convertitur, & juxta sinciput maxime dolores, & quicumque alii ab uteris; his in octo, aut decem mensibus ad coxam morbus desinit. Acutum habentes caput, qui quidem validam habent cervicem, robusti sunt tum alias, tum ossibus. Qui vero caput dolent, & aures fluentes habent; his palatum cavum est, & dentes inter se non e directo respondentes. Quibuscumque os de palato discessit, his medius considet nasus. Quibus vero inde unde dentes prodeunt, his summus nasus simus fit. Puerorum elucescentiæ simul cum pubertate, in quibusdam mutationes habent etiam alias. In rhenem dolor gravis, quum implentur cibo, vomunt pituitam. Quum vero redundarint dolores, æruginosa, & melius quidem habent. Solvuntur autem, quum cibus evacuati fuerint, arenulæque fulvæ subsident, & cruentum mingunt, torpor femoris e directo, quiescere non conducit. Sed exercitia, non impleri, juvenes veratro purgare, poplitem secare, urinam cientibus purgare, attenuare, & mollire. Menses aquosis diu permanent. Quum vero non brevi prodierint, intumescunt. In Cranone antiqui dolores frigidi, recentes autem calidi, ex sanguine vero plurimi, & quæ ex coxa, frigida sunt. Quæ ad rigores fortes progressa sunt, non valde mitigantur, nisi prope vigorem. Ante rigorem urinarum suppressiones, si ex bonis fuerint, & alvus egerat, & somni adsint, fortassis autem & febris modus, fortassis etiam quæ ex lassitudinibus. Abscessus non valde, quibus rigores. Crurum effœminationes, veluti si aut ante morbum iter fecisset, aut statim ex morbo: eo quod fortassis ex lassitudinibus in articulos abscessit, ex quo crurum effœminationes. Tubercula extra extuberantia, & acuta, & fastigiata, & æqualiter maturescentia, & non obdura, & deorsum vergentia, & non bifida, meliora; contraria vero, mala, & quanto plus contraria, pessima. Ferinum autumno, & oris ventriculi dolores, & horrores, & atra bilis. Circa initia exacerbationes considera, & in omni morbo, quale est ad vesperam exacerbari, & annus ad vesperam, et ascarides. Infantibus tussicula cum ventris turbatione, ac febre continua, significat post judicationem bimestri, in totum vigesima die, etiam tumores ad articulos. Si quidem infra umbilicum constiterint, in infernis articulis superna, bonum; si vero supra, non similiter morbum solvunt, nisi suppurata fuerint. Quæ vero in humeris suppurantur tantillis, mustellæ cubito præditos, parvumque, ac macilentum brachium habentes faciunt. Solverit autem et ulcusculorum inferne eruptio, si non rotunda, et profunda fuerint. Talia enim perniciosa etiam alias sunt pueris. Solverit itidem sanguis fluens. Magis autem in perfectioribus is apparet. Lachrymæ in acutis male habentibus, ultroneæ quidem bonæ; involuntariæ vero defluentes, malæ. Quibus circumtenditur palpebra, malum. Malus est etiam oculus inarescens; velut spuma, et obscuratio oculorum mala est. Et squalliditas mala, et qui intrinsecus corrugantur, et rigentes, et qui vix convertuntur, et qui intus conversi sunt, et quæcumque alia omittuntur. Febres aliæ quidem mordaces sunt manui, aliæ lenes. Aliæ vero non quidem mordaces, verum augescentes. Aliæ autem acutæ quidem, sed quæ a manu vincantur. Aliæ statim adurentes, aliæ semper debiles, siccæ. Aliæ salsuginosæ. Aliæ inflatæ, horrendi aspectus. Aliæ ad manum humectæ. Aliæ rubicundæ valde. Aliæ valde pallidæ. Aliæ lividæ, et alia id genus. Distentiones corporis, et articulorum duritiæ, malum. Et ipse dissolutus. Et confractiones articulorum, malum. Oculi audacia delyrii signum est, et oculorum dejectiones, ac perversiones, malum.

S E C T I O I I.

DIlatare, constringere, alia quidem, alia vero non. Humores alios quidem expellere, alios vero siccare, alios autem indere, et alia quidem parte, alia vero non. Attenuare, crassefacere, corpus, cutem, carnes, et alia, et aliqua quidem, aliqua vero non. Levigare, exasperare, indurare, mollire, alia quidem, alia non. Excitare, torpefacere, et quæcumque alia hujuscemodi. Derivare, subcedentia statim revellere, renitentibus concedere. Alium humorem non prodeuntem ducere, prodeuntem vero simul effundere, operari simile, velut dolor dolorem sedat. Dissimilia, si vergant sursum elevata, inferne sol-

vere

vere, & contraria per eadem, velut est capitis purgatio, venæ sectio, quando non temere detrahitur. Abscessus velut glandularum tumores, signum quidem sunt earum partium, quæ germina habent, sed & aliarum. Maxime vero circa viscera. Maligni autem hi sunt. Spiritus parvi densi, magni rari, parvi rari, magni densi: extra magni, intus parvi: intus magni, extra parvi: alius extendens, alius urgens: dupla intro revocatio, velut superinspirationibus, calidus, frigidus. Medela assiduarum oscitationum, spiratio longa. In non potantibus, & vix, spiratio brevis. E directo & laterum, & præcordiorum intentiones, & splenis elevationes, & e naribus eruptiones, & aures e directo. Horum plurima etiam ad oculos. Utrum igitur omnia? aut quæ quidem ex infernis sursum, e directo: qualia sunt, quæ juxta maxillas, aut circa oculum, aut aurem: quæ vero ex supernis, deorsum, non e directo? Atqui & anginosi rubores, & laterum dolores e directo. Aut etiam quæ infra hepar sunt ex supernis distributa, velut in restes, ac varices? Consideranda sunt hæc, quo, & unde, & propter quid. Venæ temporum non considentes, neque viriditas splendida, si spiritus intus relinquatur, aut tussis sicca, non ferina: ut in articulos decumbat, expectare oportet, e directo distentionum secundum ventrem utplurimum. Habent autem horum plurimi & facies rubicundas, & ex natura sunt modi albidioris, & de naribus sanguis non erumpit, aut parum erumpit, & si quidem ex affusis intus relinquatur, paratus est abscessus. Sitis intus relicta, & oris resiccatio, & injucunditas, & cibi fastidium, eodem modo. Febres autem non acutæ ejusmodi sunt, verum revertentes. Quæ relinquuntur post judicationem, recidivas facere solent. Primum itaque splenis elevationes, si non ad articulos finierint, aut sanguinis e naribus eruptio fit, aut dextra præcordii intensio, si non penetraverint urinæ. Hæc enim est interceptio utrorumque, & recidivæ horum merito fiunt. Abscessus igitur horum facere oportet, si non fiant. Eos vero qui jam fiunt, declinare. Eos autem excipere, si prodierint jam, & qualia oportet, & qua parte oportet. Qui vero non valde, eos coadjuvare. Eos vero avertere, si omnino incommodi fuerint, maxime si hi affuturi sunt: sin minus, si jam incipiunt. Quartanæ sanguinis e naribus eruptiones ægre judicant. Febres, quæ una die intermittentes, altera superrigent una cum judicatione, ex quinque ad septem circuitus durant. Quæcumque tertianæ naturam habent, his nox molesta ante exacerbationem; quæ vero sequitur, tolerabilior plerumque est. Tusses siccæ parum irritantes a febre adurente, non pro ratione siticulosæ, neque linguæ torrefactæ, non feritate, sed spiritu. Constat id inde. Quum enim loquuntur, aut hiant, tunc tussiunt; quum vero non, minime. Hoc autem in febribus ex lassitudinibus obortis maxime contingit. Nihil temere affirmandum, nihil contemnendum. Contraria, paulatim facta accessione, adhibenda sunt, & interquiescendum. Dolenti capitis partem posteriorem, recta vena in fronte secta profuit. Successiones præcordiorum ex qualibus qualia alterant, & viscerum inflammationum qualia possunt, sive ex hepate spleni, & vice versa; & quæcumque hujusmodi. Revellere oportet, si non qua oportet, repant. Si vero qua oportet, his oscula aperire oportet, qualiter singula repunt. Latæ pustulæ non valde pruriginosæ sunt. Quales Simon habebat hyeme, qui ubi ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur, opem sentiebat. Vomitus non proderant. Arbitror, si quis calida adhibuisset, opem ferre potuisse. Quæcumque concoqui oportet, conclusa esse convenit. Contraria vero siccare, & aperta esse. Oculorum fluxiones, si alias conducere videtur, revellere ad fauces convenit. Et ubi eructatio conducit, & quæcumque alia hujusmodi. Transitus apertos esse oportet, veluti nares, & alia, quibus opus est, & velut opus est, & qualia, & qua parte, & quando, & quantum opus est, velut sudores, & alia sane omnia. In magnis malis facies si fuerit bona, bonum signum est. In parvis autem, contraria significans bonæ significationi, malum: Apud magnum Theatrum ubi mulier retro heroum, morbo regio superveniente, permansit ipsi. Apud Temenæ neptim ille nigricantis erat coloris. In Periutho geniture similis urina talis, quæ esset judicatoria, etiam pectinis affectionum. Nam hujusmodi urinæ talia sanant; quoniam neque flatu multo, neque stercore multo egresso, evacuabantur. Non enim profecto magnum erat præcordium. Brassicam septima die quis comedit, quum adhuc difficulter spiraret, postquam pecten emollitus est, recte spirans factus est, alvus ipsi expulit. De sanguine seroso, quoniam in pavidis talis, aut in his, qui vigilarunt, & sive malus, sive bonus. Quibus splen deorsum vergit, pedes, & manus, & genua calida sunt; nasus, & aures semper frigida. Num propter hoc, quod tenuis sanguis? Num & natura talem hi habent? Suppurationibus umbilicus terminus, quibus suppuraturis ventres turbantur. Splen durus non superne, inferne, rotundus, latus, crassus longus, tenuis longus. Minus capitis gravedine laborantibus. Circa ægrotantem administratio, & de morbo interrogatio: quæ narrat qualia, quomodo accipiendi sermones: quæ ad ægrotantem, quæ ad præsentes, quæ ad externos. Quod in calidiore, solidiore, in dextris: & nigri propterea, &

venæ extrinsecus, & multo biliosiores. Concretum est, compactum est citius: ubi motum est, desinit, & tardius augescit, & ad amplius tempus. Quod soli dum factum est, & biliosius, & sanguinolentius est; hic calidior est locus animali.

SECTIO III.

CUtis raritas, ventris densitas; cutis constrictio, carnium incrementum; ventris torpor, universorum confusio; vasorum immunditia, cerebri consumptio. Quapropter & calvities, instrumentorum attritio. Detractio cursibus, luctis, quiete, multis celeribus deambulationibus, carne ovilla, maza cocta plerumque panis modicus. Detractionis signum eamdem horam diei servare, derepente enim trahitur. Remittito labores, aut defluet. Similiter enim totum concidit. Quum vero jam conciderint, carnes suillas assatas exhibeto. Quum autem implentur, signum est, quod corpus rursus floridum fit. In exercitationibus signum, sudor fluens guttatim, qui exit velut ex canalibus, aut collapsio ex elevatione. Mulier quam primum curavi in Cranone: splen ipsi magnus natura, febris ardens, rubicunda, spiritus, decima sudor plerumque superne. Sed & inferne, decima quarta. Minus his, qui ex capite gravedine, ac raucedine laborant, ubi febre correpti fuerint, recidivæ velut puto, fiunt. Quicquid suppuratur, non revertitur. Ipsa enim maturatio, & judicatio simul, & abscessus. Quibusdam, ubi venere utuntur, venter inflatur, velut Damagoræ. Quibusdam vero in hoc strepitus. Arcesilao vero etiam intumescebat. Flatuositas simul caussa est in his, qui scapulas alarum modo eminentes habent. Sunt enim flatuosi. Frigidum valde, venas rumpit, & tussim movet, velut nix, glacies: & constringit, velut sunt eminentiæ oblongæ, & rotundæ, Pherea & Gongronæ a satyrorum circa aures eminentiis, & arborum quarumdam tuberculis appellatæ. Simul caussa sunt etiam durities. Post mictionem concretio, pueris magis, num quod calidiores? Figuræ magis allevantes, velut qui sarmenta manu nectebat, & obtorquebat, præ doloribus decumbens, arrepta paxilli summa parte supra se ipsum infixa, inhærebat, & melius habuit. Quem ex montano labore circa pontem ego vidi crura jactantem, altera tibia minime extenuabatur, femoribus autem valde. Urinæ, & genitura non supprimebantur. Quæcumque laterum naturæ, scapulas alarum modo eminentes habent, propter caussæ debilitatem, in destillationibus malignis, sive excretio fiat, sive non fiat, malum. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis a lumbis, & per dorsum, & tunc ad caput. Sed & viris posteriore corporis parte magis quam anteriore. Horremus enim magis exterioribus, quam interioribus corporis partibus, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rarior. Indicat autem pilus. A quibus autem aliis rigent, fortassis ulceribus, incipiunt a vasis. Summa ex nativitate, & caussa, & plurimis rationibus, & paulatim in cognitionem venientibus colligentem, ac addiscentem, an similia sint inter se, & an non similia sint inter se: quo ex dissimilitudinibus similitudo fiat una. Sic sane fuerit via. Sic etiam eorum, quæ recte se habent probatio, & non recte se habentium redargurio. Sanguinis ex naribus eruptio, aut subpallide nigricantibus, aut rubicunde pallentibus, aut subpallidis. Parum dimittentem crassefacere oportet sicco. Aliis vero minus crassificatione opus est. Sicco autem opus est albo, velut galla, alumen. Postquam venere uti inceperint, aut hircire, sanguis ipsis e naribus erumpit. In accessibus alii quidem strepitum edunt, velut Arcesilaus. Alii vero accessuri, horridi fiunt, ac rugosi. Alii postquam accesserint, ventre inflantur, velut Damnagoras. Mutationes cavendæ. Cibus modicus, non delassari, non sitire. Omnis attenuatio laxat cutem, deinde circumtenditur. Renutritio vice versa. Cutis considentis corrugatio, renutritæ extensio. Rugosum, læve, utriusque signum, itemque subbiliosum, & subrubrum. Sic etiam detractas esse mammas, graciles autem sursum tractas esse, & circumtensas, etiamsi quis non propterea putaverit id fieri, sed in carnosis. Claviculæ conspicuæ, venæ pellucidæ. Herodicus febricitantes interficiebat circuitibus, luctis, multis somentis: mala est febriculositas, inimica fami, luctis, circuitibus, cursibus, frictioni: laborem labore. Ipsis venarum rubor, livor, pallor, laterum dolores molles. Non sitire faciunt, continere os, tacere, ventum cum potu frigidum inducere. Occasiones unde ægrotare cœperint, considerare oportet, sive capitis fuerit dolor, sive auris, sive lateris. Signum sunt dentes, & in quibusdam inguinum tumores. Ulcera fientia, ac tubercula judicantia febres. Quibus hæc non fiunt, judicatio sublata est. Quibus intus relinquuntur, certissimæ recidivæ, ac celerrimæ. Sputa rotunda delirium significant, velut in Pleno. Qui hæmorrhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagædena, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur, fortassis autem neque lepris, fortassis neque vitiliginibus. Multi tamen intempestive curati, talibus non tarde correpti sunt, & sic perniciosæ fuerunt:

fuerunt, & quicumque alii abscessus, velut fistulæ, aliorum medela sunt. Decubitus humorum ad aliquem locum, in quibus factos affectus liberat, in his prius ipse factus, illos impedit. Alterius loci morbos loca excipientia, aut ob dolorem, aut ob gravitatem, aut propter aliud quiddam liberant, aut quod aliis sunt communicationes. Propter inclinationem non amplius sanguis prodit, sed juxta humoris cognationem talia spuunt. Convenit quibusdam sanguinem detrahere, tempestive in talibus. In aliis autem velut in his non convenit. Impedimentum in spuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis.

S E C T I O IV

TUbercula circa aurem, quibus circa judicationem exorta, non suppurata fuerint, his disparentibus recidiva fit pro ratione recidivarum. Recidiva vero fiente, rursus intumescunt, & permanent, velut febrium recidivæ in simili circuitu: his spes est ad articulos abscedere. Urina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinosis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si vero ultra hoc, etiam sanguis e naribus large eruperit, etiam valde. Cui intestinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est; erat quietior. Postquam autem hic curatus fuit, magis dolebat. Agasis filia, quum esset puella, densum spiritum habebat. Mulier autem facta, a partu non diu dolore correpta leviter, magnum onus sustulit, & statim quidem in pectore aliquid crepuisse visum fuit. Postera die & anhelationem habebat, & coxam dexteram dolebat, & quum hæc doleret, tunc etiam anhelatio habebat; coxæ vero dolore cessante, etiam anhelatio cessabat. Spuebat spumosa, ab initio vero florida. Ubi vero consedisset sputum, vomitui bilioso tenui simile erat. Dolores maxime erant, quum manu laboraret. Hanc ab allio arcere visum fuit, porroque, ac oviculæ, & bove. In rebus autem agendis, a clamore, & excandescentia. Cui in capite tumor depascendo proserpebat, ei primum alumen ustum profuit. Habuit alium abscessum, forte quod os abscessurum esset. Abscessit sexagesima die supra aurem, sursum ad verticem vulnus erat. Intestina crassa habet, qualia sunt canis, verum majora. Dependent autem ex medianis membranis, Mesocolis hac parte appellatis. Hæ vero ex nervis, de spina, sub ventrem. Ægrotantibus gratificationes, velut est pure præparare potus, ac cibos, & ea, quæ videt; molliter ea, quæ contingit. Aliæ gratificationes, quæ non magnopere lædunt, aut facile reparari possunt, velut frigida, ubi hac opus est. Aliæ gratificationes sunt, introitus, sermones, habitus, vestitus ægrotanti, tonsura, ungues, odores. Aqua decocta partim ut aerem admittat, partim ut vas non plenum sit, & operculum habeat. Quod ex sanguinis eruptionibus, aqua inter cutem corripiuntur. Si qualia oportet purgari, purgentur, facile ferunt. In Aeno legumina comedentes assidue, fœminæ, mares crurum impotentes facti sunt, & permanserunt. Sed & ervum comedentes, genuum dolores habebant. Palam vigilans calidior externis partibus, frigidior autem internis. Dormiens vice versa. Calidæ naturæ frigiditas, potus aqua, quiescere, somnus in frigore, contecto, somnus sedentium, erectorum nictatio. Debiles victus, frigidi: robusti vero calidi. Aquarum arte non præparatarum, quæ quidem ab æthere excreta est, aut cum tonitruo, æstiva; procellosa vero mala. Aqua vorax, vigilia vorax. Percalidam naturam calido tempore, in frigore cubile crassefacit, in calido attenuat. Exercitatio sanitatis est vesci citra saturitatem, non refugere laborem. Inter vigilandum siri levi somnus medela est. Siti vero ex somno, vigilia in quibusdam. Quibus plurimus calor est, maxima voce prædicti sunt. Nam & plurimus est frigidus aer. Ex duobus autem magnis magna etiam, quæ generantur, existunt. Ventriculo calidi, carne frigidi, & tenues, hi eminentes venas habent, & iracundiores sunt. Terra siccitatibus squallida, volucrium genus abundat. Hircire incipiens, uter testis extra apparuerit, si quidem dexter, masculum; si vero sinister, fœmellam portendit. Oculi prout validi fuerint, ita etiam corpus. Sed & color in pejus, aut melius vergit. Justum est autem, prout se habuerit alimentum, ita & quod forinsecus est sequi. Signa lethalia, per cutem, nares, calidus vapor: ubi prius nares frigidum spiritum emiserunt. Signa vero vitalia, contraria sunt. Labores cibos præcedant,

S E C T I O V.

MOrborum naturæ medici. Invenit natura ipsa sibi ipsi aggressiones, non ex præmeditato, partim velut est nictare, partim vero & ea, quæ lingua subministrat, & quæcumque alia hujuscemodi, non edocta natura, & nullo magistro

magistro usa, ea quibus opus est, facit. Lachrymæ, natium humiditas, sternutationes, auris sordes, oris salivæ eductio, spiritus introitus, exitus, oscitatio, tussis, singultus, non ejusdem omnino modi. Urinæ secessus, & flatus, & hujus alterius alimenti, & transpirationis, & ea, quæ fœminis solis adsunt, & in reliquo corpore sudores, pruritus, corporis distentiones cum oscitatione, & quæcumque alia hujusce modi. Hominis anima semper producitur usque ad mortem. Si vero efferbuerit, una cum morbo etiam anima corpus depascitur. Morbi connutriti, in senecta, & per concoctionem, & per solutionem, & per rarefactionem desinunt. Sanatio contra sentientem non consentire affectioni. Frigidum & auxiliatur, & occidit quæcumque ex calido sunt. Excandescentia retrahit cor, & pulmonem in se ipsa; & ad caput calida, ac humidum. Lætitia vero relaxat cor. Labor articulis, & carnibus; cibus, somnus, visceribus. Animæ deambulatio est cura hominibus. In vulneribus sanguis concurrit, opitulandum igitur ut vacuum expleatur. Si auris doleat, lana digito obvoluta oleum calidum instillato. Deinde lanam intus in volam manus positam sub aurem subdito, ut aliquid ipsi exiisse videatur, postea in ignem immittito. Dolus. Lingua urinam significat. Linguæ virides cum pallore biliosa; biliosum autem a pingui; rubicundæ vero a sanguine. Nigræ ab atra bile. Sicca a fuliginoso ardore, & uterina parte. Albæ vero a pituita. Urina concolor cibo, & potui, & qualis intus est humidi colliquatio. Lingua concolor attingentibus ipsam humoribus, quapropter per hanc humores cognoscimus. Si salsæ carnes gustanti, redundantiæ signum. Si mammarum papillæ, & rubor pallidus fuerit, morbosum uteri vas est. Hominibus sordes in auribus, dulcis quidem lethalis, amara vero non. Terram mutare commodum est in longis morbis. Debiliores cibi brevem vitam habent. In fluxionibus ad coxam, venas retro aures secato. Coitus morbis ex pituita commodus. Calido ventriculo præditos, fortes potus, ac cibi perturbant. Atræ bilis velut similis est hæmorrhois. Augescentes morbos coitus. Frigiditas ea, quæ in ventre sunt, indurat. Coitus ea, quæ in ventre sunt, indurat. Eum, qui veratrum bibit, si citius purgare volueris, lavare oportet, aut comedere. Sanguis in somno intro magis fugit. Rigor a superiore ventre, febris ab inferiore magis. Attractio, pulmo, siccus ardor; Supervacuatum siccat & somnus multus. Frigidissimus cibus, lentes, milium, cucurbitæ. Ulcera exoriuntur, si quis, dum impurgatus est, laboraverit. Mulier, capra, elaterium, aut cucumerem sylvestrem comedentes, pueris purgatio. Calido corpori id, quod comedit, intrinsecus frigiditas est, forinsecus autem dolor a sole, igne, vestitu, in tempore æstivo. Contrario vero contrario modo. Cibi partim celeriter superantur, partim tarde.

SECTIO VI.

CArnes attractrices, & ex ventre, & extrinsecus. Indicio est sensus ipse, quod expirabile, ac inspirabile est totum corpus. Calidissima venula sanguinis multitudine, id quod fuliginosum est, exerit, & statim secernit. Et quibus quidem pingue, bilis flava; quibus autem sanguis, atra. Mentis, memoriæ, olfactus, aliorum etiam sanis instrumentorum exercitatio. Labores, cibi, potus, somnus, res venereæ, omnia mediocria. Frigidior in frigido tempore, ac regione calidior erit. In doloribus proximum ventrem purgato, sanguinis autem ventrem secato. Ustio, sectio, calefactio, perfrigeratio, sternutationes, plantarum succi, in quibus vim habent, & cyceonis mixtura. Maleficorum autem lac, allium, vinum fervefactum, acetum, sal. Homo ex lassitudinibus, ex itinere, imbecillus, gravatus expuit. Tussivit enim ex vertice. Febris acuta, ad manum submordens. Secunda die capitis gravitas, lingua combusta fuit, natis unguibus conscalpta sanguinem non effudit. Similiter splen magnus, & durus dolebat. A quartana correpti, a magno morbo non corripiuntur. Si vero corripiantur prius, & succedat quartana, liberantur. Pro qualibus qui morbi. Bilis fit, velut de vulneribus dixi, quod sint biliosæ. Caliditas acrimoniæ signum est. Turbationes, transitus. Nam mente motis dolores laterum desinunt: quibusdam & febres, quibusdam non. Sed cum sudoribus, quibusdam autem cum turbatione; quibusdam vero cutis arida, & circumtensa, ac salsuginosa. Torpefactiones quales ex qualibus, & quales illi, cui coxa. Per aures, ex auribus, plerumque tertio die moriuntur. Quibus cutes circumtenduntur aridæ, ac duræ, sine sudore; quibus laxæ sunt, ac raræ, cum sudore moriuntur. In recidivis mutationes prosunt. His transmutare oportet ad ea, quæ conveniunt, antea quam male afficiantur, velut Cherioni. Quæ irritantur ex qualibus, stridulæ faucium asperitates terminum præscribunt. Quibus quidem id, quod sanum est, relinquitur,

quitur, caussa deorsum submissa, eos aut purgato, aut deligato, aut ejicito, aut resecato, aut exurito. Quibus vero non, non. Quibus sanguis multus fluit ex naribus, qui quidem decolores mero modo sunt, his parum prodest. Quibus vero colores rubicundi, non similiter. Et quibus capita sunt, quæ facile tolerant, prodest. Quibus secus, non. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, ac copiosor, hi morbosius sani sunt. Plurimis autem quibus ex morbo, vice versa. Sputa rotunda mentem emovent, velut illi in Plinthio. Huic sanguis ex sinistra nare erupit, & solutus est quinto die. Urina multam subsidentiam habens, a mentis emotione liberat, qualis erat Dexippi. Post pilorum defluvium quartana febris non ultra annum. Aurium eruptiones æstate quinta die fiunt;, quandoque vero etiam diutius durant. Ita & circa gingivas, & circa nares suppurationes. Quibus in dentium dolore de supercilio tenuia descendunt, his a pipere probe affricto postridie crassiora descendunt, si etiam alia non obtinuerint. Nam Hegesippo soporiferum inditum non obtinuit, sed magis, & violentius insuper provocavit. Ossium naturam ex capite colligere oportet, deinde nervorum, & venarum, & carnium, & aliorum humorum, & supernorum, ac infernorum ventriculorum, & mentis, & morum, & eorum, quæ per annum fiunt, tempore quodam anni præcocione, velut pustulæ, & hujuscemodi. Simile enim est his, quæ quotidie citius, aut serius accipiuntur, Similiter & biliosum, & sanguineum corpus atrabiliarium fit, si non habet evacuationes. Lycino postremum splen magnus dolorosus in quarta, aut quinta,

SECTIO VII.

TUsses cœperunt circa solstitia hyberna, decima quinta, aut vigesima die ex frequenti australium, & aquilonarium, ac nivosorum transmutatione. Ex his aliæ breviores, aliæ diuturniores fiebant, & post has multæ peripneumonicæ affectiones. Ante æquinoctium rursus plerisque revertebantur, quadragesima utplurimum ab initio die: & aliquibus sane valde breves, ac judicatu faciles erant, aliquibus autem fauces inflammatæ sunt, quibusdam anginæ obortæ, quibusdam leves syderationes, aliis nyctalopes, atque hi magis pueris. Verum peripneumonicæ affectiones valde breves erant. Faucium vero inflammationes post tussim, aut omnino parum pro tussi fiebant, atque hæ breves, magis autem nyctalopes. Anginæ vero, & leves syderationes, aut duræ, & siccæ, aut parvæ, & raro matura educentes: quibusdam vero etiam valde. Qui igitur aut vocibus amplius se fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis deferunt. Qui vero manibus laborarunt, manibus tantum syderati, ac resoluti sunt. Qui vero equitaverunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus persecerunt, his ad lumbos, aut crura impotentiæ resolutoriæ obortæ sunt, & ad femora, ac tibias lassitudo, ac dolor. Durissimæ autem, & violentissimæ tusses erant, quæ ad levem syderationem, ac resolutionem perducebant. Verum omnia hæc in recidivis fiebant. In principiis vero non ita valde. Plerisque autem horum tusses in medio remiserunt, sed perfecto non defecerunt, verum cum recidiva affuerunt. Quibus voces frangebantur ad tussim, horum plurimi ne febricitarunt quidem. Quidam vero parum. Sed neque peripneumonicæ affectiones ulli horum fiebant, neque leves syderationes, neque ullus alius morbus de se significationem præbuit, sed in sola voce judicabantur. At vero nyctalopicæ affectiones firmabantur, ut quæ etiam ex aliis caussis fiebant. Fiebant autem pueris maxime. Oculorum autem nigræ partes aliquantum variegabantur, quæ pupillas parvas habebant. In summa oculus niger utplurimum erat. Et magnos magis, quam parvos oculos habebant, & plurimi rectos capillos, ac nigros. Cæterum mulieres non similiter a tussi afflictæ sunt. Verum paucæ febricitarunt, & ex his valde paucæ ad peripneumonicam affectionem devenerunt, atque hæ seniores, & omnes superstites evaserunt. Caussabar autem hoc fieri, eo quod non similiter velut viri prodirent, & quod nequaquam similiter ut viri morbis corripiuntur. At anginæ liberis duabus oboriebantur, atque hæ mansuetissimi moris erant: abundantius autem famulas corripiebant, quibus & violentissimæ fiebant, ipsasque celerrime perimebant. Viris vero multis fiebant, qui partim evaserunt, partim perierunt. In summa, qui solum deglutire non poterant, his valde mites, ac toleratu faciles erant. Qui vero etiam insuper obscure loquebantur, his molestiores, ac diuturniores. Quibus vero etiam venæ circa tempora, & cervicem attollebantur, his aliquantum malæ erant. Pessimæ vero his, quibus & spiritus sublimis coelevabatur. Hi enim etiam incalescebant. Nam sicut scriptum est, ita consortia affectionum habebant. Et quæ quidem primum scripta sunt, etiam sine posterioribus fiebant. Quæ vero posterius, non sine prioribus. Celerrime autem moriebantur, ubi

febrili

febrili rigore insuper riguissent. His ita pressis nihil memorabile proderat, non ventris turbatio, non venæ sectio, neque quæcumque alia tentavi. Secui etiam venam sub lingua, quosdam & sursum purgavi. Hæc igitur omnino in æstate fiebant, sicut etiam eruptiones omnino multæ, & potissimum in siccitatibus lippitudines dolorosæ populariter grassabantur. Sanguinis venarum suppressiones faciunt animi deliquium, figura alterata, interceptio, linamentum intortum, appositio, deligatio. Inguinum, glandularumque tumores plures plurimi fiebant, eo quod hepatitis affecta esset. Erat autem & ab arteria male affecta malum signum, veluti Posidoniæ. Quibus sanguis erumpebat, morientes fronte non exudarunt, sed velut contracti præ siccitate erant. Et anhelosi, ac cum sudoribus pereuntes, male habebant. Ventrium abundantiæ turbationem ferunt, velut Posidoniæ: & quæ animalcula in alvo inducunt. In attenuatione circumtensio ante obitum, & umbilicus oblongus ipsi protractus est: & gingivarum dentes ambientium exulcerationes. Multa de unoquoque recte præcipi possunt, quæ partim eadem possunt, partim non: velut est talia diffundi, exolvi, & educi, & indurari, & maturari, & ubi mutatione opus est, de lecto propellere timidos, & torpentes excitare ad ea, quæ relinquunt. Hydropicos citius secare oportet, tabescentes statim urere, caput secare, & hujusmodi. Hydropicorum pectinem ne contingito, neque internas partes. Simile est enim multis genibus. Affectiones circa cor, sive ventriculi osculum Xenarcho, & calidum acervatim exspirare, & ulcus per evacuationem ab initio fovere. Vox qualis est irascentibus, si talis fuerit non irato, ex natura fuerit, & oculi tales fuerint ex natura turbulenti, quales sunt, ubi irascuntur hi, qui tales non sunt. Et alia juxta morborum rationem, velut verbi caussa, morbus tabidam speciem inducit, si talis ex natura æger fuerit, ex tali morbo superstes evadet: & alia eodem modo. Tusses laboriosæ contingunt locos læsos, & maxime articulos. Sed & in febribus lassitudinem inducentibus, tusses siccæ ad articulos decumbunt cum febre, si intus relinquantur. Spiritus tabescentibus obscuri mali, & non parientibus, & quicumque alii tales ab eadem constitutione. Tabescentibus autumnus malus. Malum item ver, quum fici folia cornicis pedibus similia fuerint. In Perintho vere plurimi ægrotarunt. Simul caussa fuit tussis per hyemem populariter vagata. & aliis quicumque diuturni sunt morbi. Nam & in ambiguis confirmati sunt. Quibusdam vero diuturni non sunt oborti, velut his qui dolores rhenales habent. Sed & aliis, velut homo ille, ad quem Cyniscus me adduxit. Dolorum in lateribus, & pectore, & aliis partibus, tempora an multum differant, considerandum est. Nam quum melius habuerint, rursus deterius habebunt, non delinquentes. In longis dysenteriis cibi fastidia mala tum alias, tum si insuper febrietint. Ulcera circumglabra maligna sunt. Lumbos dolenti recursus ad latus, & pustulæ, quæ seps vocantur. Rhenum affectiones non vidi sanatas supra quinquagesimum annum. Quæ in somnis exacerbantur, & quibus extremæ partes perfrigerantur, & mens turbatur, & alia, quæ circa somnum fiunt ejusmodi, & quibus contraria. Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus vitales fiunt. Apparentia in quibus mensibus fiunt. Labores in circuitibus, quicquid in septuaginta movetur, in triplicitate perficitur: & quicquid in nonaginta movetur, in triplicitate perficitur. Post menses dextera, & sinistra hiant. Humiditas per prodeuntia, diæta sicca opus habet. Quod citius discretum, ac motum est, rursus augescit tardius, & ad longius tempus. Labores tertio, quinto, septimo, nono mense, & secundo, ac quarto.

SECTIO VIII.

Hæc ex parva tabula consideranda sunt.

Victus ratio fit repletione, vacuatione, ciborum, potuum. Mutationes horum, qualia ex qualibus, prout se habent. Odores delectantes, offendentes, implentes, placantes. Mutationes ex qualibus, prout se habent. Illabentes, ingressos, aut egressos spiritus, aut etiam corpora. Sermones, qui audiuntur, alii meliores, alii offendentes. Et a lingua ex qualibus qualia alliciuntur. Spiritus, tanta caliditas, frigiditas, crassities, tenuitas, siccitas, humiditas, plenus, imminutus, & copiosior, a quibus mutationes, quales ex qualibus, prout se habent. Continentia, aut contenta: aut intus permeantia corpora. Sermonibus, silentio, dicere quæ vult, sermonibus quibus dicit, an magni, aut multi, veri, aut confícti. Prodeuntia, & egressa nosse oportet, unde cœperunt, aut ubi desiverunt, aut quantum divulsa sunt, itemque colores, in quibus aut caliditatem, aut salsuginem, aut dulcedinem, aut tenuitatem, aut crassitiem, æqualiter, aut inæquali-

inæqualiter, corpus, tempus. Mutationes quales ex qualibus habent. Incœpit eructationem, non obtinuit. Lachrymæ volenti, nolenti, multæ, paucæ, calidæ, frigidæ, crassities, sapor. Sputum an per se excreet, aut tussiendo rejciat, itemque vomitum. Solis calor, frigus, humectatio, siccitas. Mutatio per qualia, ex qualibus, ad qualia se habet. Labores, otia, somni, vigiliæ, Quæ in somno fiunt, insomnia, cubilia, et in quibus, et ex quibus. Mentis intelligentia ipsa per se ipsam, citra instrumenta, ac negotia, tristatur, lætatur, timet, confidit, sperat, desperat, velut Hippothoi domestica famula mentis fuæ per se ipsam gnara erat, et quæ in morbo acciderant, sciebat. Ætatem ab ætate discernere oportet, et an prius, aut posterius quam convenit, quid fiat, veluti si resolutus est hyeme, et seni ætate, aut infanti, et æstate aut prius, aut posterius quam convenit. Dentium emissiones, pilorum productiones, genitura magis, et minus, pilorum augmentum, crassitudo, robur, imminutio, quod cognatum est, et quod per se ipsum, quatuo magis, et minus. Anni tempus, in quo et citius, aut serius. Tempus, in quo factum est, pluviosum, aut siccum, frigidum; aut calidum, sine ventis, aut cum ventis, et qualibus ventis. Temporis in principio, aut medio, aut fine, aut semper, præterito, aut præsente. Morbi tempus, et hora, accidentia, circuitus, et ex circuitibus majores, et per amplius tempus: incrementa, et totius morbi incrementum, remissio, vigor, et magis, et minus perficiens, et quando, et qualiter, et in quali hora, ac ætate. Populariter grassantium morborum modi, et si quis ex incipientibus inceperit sine vomitu, veluti aut ubi biberunt quid continentes, aut parum purgati. Febriculosi fortassis valde candidi, quorum etiam labia, qualis modus, tempora. Corpus, actio in considerationem ducatur. Visus, auditus, nasus, tactus, lingua, cogitatio consideretur, Tumores in supernis palpebris relicti, dum alia circumcirca gracilescunt, recidivas faciunt. In extremitate vero subrubicundi, duri, et valde viscosi, et insurgentes, ac inhærentes in his sunt, velut Pharsalio Polymedi. Erumpentes rumores, aut livores, in lippitudinibus, aut ulceribus. Sed et quæ deferuntur ex tuberculis, ac suppurationibus, quia signa sunt. Circa messem tormina circa umbilicum, et dolores, quandoque a porro. Sed & ab allio his postea. Sacri ignes quibusdam a collo, & circa has partes in facie judicabuntur. Nigri etiam, quibus a collo, mali erant, & si pustulæ essent, malæ erant, & quibus alvus turbata esset. Adamantus atrabiliarius a peplis pluribus vomuit aliquando nigra, quandoque a cepis. Febres, in quibus ulcerantur labia, fortassis intermittentes: & tertianis perfrigerationes. At amburentes statim ad manum solvuntur semper. Quale inest in articulis considerandum, an non supparantur. Consuetudo autem, ex qualibus sani degimus, victus modis, tegumentis, laboribus, somnis, rebus venereis, mentis affectionibus. Quomodo morbos ferant, a quibus quæ figuræ, ad quos locos conversi sunt, quando cœperunt, affuerunt, desiverunt, In quibus intemperans horrendus. Contrariæ in morbo victus rationes, qui facile, qui agre toleratur. Victus rationes quantum fieri potest cognoscendæ. Nam non nosse, multarum calamitatum res est. Bonis autem medicis similitudines pariunt errores, ac difficultates. Verum contraria facit caussa, & occasio. Scio, quod difficile est ratiocinari, ac cognoscere vias, veluti si sit acuto capite, simus, subaridus, biliosus, ægre vomens, facile vomens, niger, juvenis, qui temere vitam degit. Hæc simul inter se consentire difficile est. Cui fistula refringebatur, tussiculæ permanere impediebant. Cui apex hepatis complicatus erat, eum concussi, derepente dolor sedatus est. Satyrus in Thaso cognomento Grypalopex vocabatur, hic quum annorum viginti quinque esset, sæpe per somnum semen effudit, & interdiu quoque frequenter ipsi prodibat. Quum autem ad annum trigesimum pervenisset, tabidus fiebat, & mortuus est. In Abderis palæstræ custos, qui Stheneus dicebatur, multum luctatus adversus fortiorem, & in caput lapsus, digressus multam bibit frigidam aquam. Postea illa nocte vigiliæ obortæ sunt, angustiæ, & extremarum partium frigiditates. Postridie ingressus ad domum, & glandula alvo subdita, non subiit, verum parum minxit, prius autem nihil minxerat: ad noctem lavit, nihilominus vigiliæ, & angustiæ aderant, deliravit. Tertia die frigiditas extremarum partium, excalefactus sudavit, pota autem aqua mulsa tertia die mortuus est. Atrabiliarii etiam comitiali morbo corripi plerumque solent, & vicissim comitiales fieri solent atrabiliarii. Uterque vero morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit. Si quidem enim ad corpus inclinarit, comitiales fiunt. Si vero ad animum, atrabiliarii melancholici dicti. In Abderis Phaethusa Pytheæ uxor priore quidem tempore fœcunda erat; quum autem maritus ipsius in exilium abiisset, menses multo tempore suppressi sunt, postea dolores, & rubores ad articulos oborti sunt. Hæc autem ubi contigissent, & corpus virile factum est, & hirsuta penitus evasit, & barbam produxit, & vox aspera facta est. Et quum nos omnia tentassemus, quæ ad menses detrahendos conferre visa essent, non prodierunt, sed mortua est, quum non

ita multò

ita multo tempore postea vixisset. Idem hoc contigit etiam Namysiæ Gorgippi uxori in Thaso. Visum est autem omnibus medicis, in quos sane ego incidi, unam spem esse, si menses secundum naturam prodirent. Verum & huic prolici non potuerunt, omnia nobis molientibus, sed paulo postea mortua est.

HIPPOCRATIS COI
DE MORBIS POPULARIBUS.
LIBER VII.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Febres sudorificæ post canem, nec omnino perfrigerantes.*
2 *Sudor octava die in febre continua. Decoctum malicorii. Pectoris dolor. Cuminum cum ovo.*
3 *Dysenteria cum febre. Silex candefacta in lac, at ferrum immissa. Oblivio in dysenteria cum febre. Circa umbilicum palpitatio neque a cursu, neque a timore.*
4 *Lac in farina, in ventris dolore.*
5 *Febris cum auris dextra, & capitis dolore.*
6 *Tumores aquosi circa pedes prægnantis. Eclegma ex melle, ac fabis.*
7 *Febris circa canicula sydus.*
8 *Crurum, ac manuum impotentia.*
9 *Febris ardens cum multo bilis vomitu. Aqua de farina crassa in ipsa macerata. Potus descendentis strepitus in bibente circa pectus, & ventrem.*
10 *Febris hyemis tempore cum capitis dolore.*
11 *Lateris sinistri dolor, & tussis. Peripneumonicus. Febris post Pleiadum occasum.*
12 *In palato fervens lingua sicca, peripneumonica.*
13 *Anginosa dextram manum, ac crus dolens. Hydropicus ex febre ardente. Subblesus.*
14 *Febris acuta post solstitium hybernum.*
15 *In febri vehementi, sanguinis eruptio breve.*
16 *Lateris dextri dolor cum tussi, & febre.*
17 *In anginosa hyeme tumor sub gutture cum febri multa. In supernum ventrem sagitta percussus.*
18 *Hepar jaculo percussus. Caput percussus, In latus jaculo retrorsum percussus.*
19 *Frontis denudatio. Ossa livefacta. Febris ex solis ardore. Febres post ossa fracta.*
20 *In caput retro percussus, contuso osse, ac nigrefacto. Magnus digitus, & os dextræ manus confractum. Opisthotoni signa. Luxatio in pede magni digiti. Ulcus circa tibiam, & malleolum.*
21 *Lateris sinistri dolor ex febre æstiva, & alvi profluvio.*
22 *Febris acuta ex casu in octimestrem fœtum gestante.*
23 *Abscessus ex febri ardenti juxta aurem. Pustula pruriginosa, calida velut igne ambusta, per totum corpus.*
24 *Lassitudo, horror, & calor circa solstitium hybernum.*
25 *Alvi egestio ante, & post febrem, ad multum tempus.*
26 *Comitiales convulsiones post unctionem in balneo. Tumor ad genu dextrum ab exercitiis, mellis usu. Ad oris ulcera.*
27 *Humeri dolor, & gravitas. Pectoris, & lateris dolor in partu concussæ. Calores ex fomentis.*
28 *Febris sexta die intermittens. Dolor circa umbilicum corrodens. Pituita genituræ similis per vomitum rejecta.*
29 *Capitis sutura valde cavata.*
30 *Tumor tuberculosus juxta hepar ad imum ventrem descendens, alvo multo tempore liquefacta. Capitis dimidiam partem dolens. Suppurationibus, & affectionibus omnibus circa oculum, dolores ad noctem.*
31 *Tusses hyeme, ac austro spirante. Calores multi sedati. Febris acuta ex tussi populariter grassante. Urinæ ervi loturæ similes.*
32 *Callyphylli potus. Ventre quando purgandi. Cubiti processus ex casu sauciatus.*
33 *Cordis dolor post venum affectionem. Aqua marina in clystere. Furfurum decoctum in clystere, renibus affectis.*
34 *Surditas. Dentis, & maxillæ dolor vehemens. Urinæ stillicidium. Capitis ex utero dolores. Uteri affectiones. Colli tuberculum.*
35 *Gingivæ dolor. Nervorum in cruribus distentio. Regio morbo laborantes.*
36 *Destillatio, tussis multa. Veneris in destillatione usus. Cibi citra febrem fastidium.*
37 *Gibbositas in spina ex phrenitide. Oculorum fluxiones. Ad prægnantium dolores ex casu, aut convulsione, aut plaga. Dolor ex pharmaco ad fœtum perdendum.*
38 *Pythoclis curandi ratio. Perniones. Oculis incommoda. Lumborum, coxæ, & crurum dolor ex laboribus. Origanum oculis, dentibus malum. Voce destituta ex casu. Humeri dolor ex abscessu.*
39 *Phreniticus.*
40 *Inguinum tubera. Cholericæ bilis eruptiones sursum, ac deorsum ex carnis esu. Cholericæ affectiones, & febres intermittentes quando magis fiant.*
41 *Lateris dolor.*
42 *Maculæ in corpore, culicum morsibus similes.*
43 *Vocis interceptio, ignorantia, delyrium. Vocis interceptionem quæ solvant. Tibicinæ timor noctu tantum.*
44 *Cæcutire, & corpore exoluto sibi videri &c. Oculi affectio velut fulgur elucens.*
45 *Tristitia, & desiderium a vita discedendi. Mente mota ex capitis dolore. Atrabiliarius.*
46 *Horror ex potationibus; ad noctem febris & postridie*

postridie vomitus biliosus. Urina cineris specie.

47 *Febris, & lateris sinistri dolor circa plejades. In semitertiana anxietas, & vomitus, & simul horror febre incipiente.*

48 *Cordis dolor in semitertiana circa accessionem. Abortus gemellorum quinto mense ex casu. Ventris dolor nono anno ex gemellorum abortu.*

49 *Lateris sinistri dolor ex nausea, & lassitudine. Dysenteria, alvi egestiones subcruentæ, & mucosa, ante partum. Coxæ dolor in morbo articulari.*

50 *Vomitus absumptorum per quatuordecim dies citra febrem. Anxietas, strangulatio, & dolor ventris, ex fungorum crudorum esu.*

51 *Humeri dolor, & gravitas vehemens ad brachium, anxietas.*

52 *Pustulæ in cruribus, coxis, lumbis, &c. Suppuratus ante hydropem.*

53 *Alvi egestio multa in febre ardenti inedia macerato. Cruditas ex via, & potu. Vomitorium ex aqua, aceto, & sale. Pedis digiti ulceratio cum febre.*

54 *Carcinoma in facibus ustum. Urinæ quales in capitis doloribus.*

55 *Maxillæ ex dentium dolore corruptio. Splenicus & vitiati coloris. Nephriticus sanguinem mingens.*

56 *Carcinoma circa pectus. Umbilicus sauciatus. Febris repentina, & in somnum collapsio.*

57 *Ad splenis dolorem vehementem. Febris acuta, & rubor faciei ex nulla manifesta caussa.*

58 *Catapulta pectus ictus. Eunuchus ex venatione, & discursu hydropicus. Inguinum tumor ad sex annos, varices, & coxendicum dolores. Natura concitata, ac aversa. Calvaria os medicina destitutum.*

SECTIO I.

1 OST canem febres fiebant sudorificæ, & non perfrigerabantur penitus post sudorem, sed rursus incalescebant: & leniter longæ, & judicatu difficiles, & non valde siticulosæ, paucis in septimo, & nono desinebant, aliis undecimo, & decimo quarto, & decimo septimo. Polycrati febris, & sudor, qualis descriptus est, a medicamento purgatio deorsum vehementer, & febris adeo lenis facta est, ut obscura consisteret, præterquam in temporibus, & sudores ad vesperam circa caput, collum, pectus. Deinde rursus etiam per totum ventrem, & rursus incalescebat. At circa duodecimum, & decimum quartum febris aucta est, & modicæ alvi subegestiones. Post purgationem usus est sorbitionibus. Circa decimum quintum dolores ventris juxta splenem, & sinistram lateris mollitudinem. Calidorum appositio minus profuit, quam frigidorum. Quum infuso per clysterem molli usus esset, cessavit dolor. Idem quoque Cleocydi profuit ad dolorem similiter habentem, itemque febrem. Circa decimam sextam calores leniores esse videbantur, & egestiones bilis meracæ, & animus audacior, spiritus autem moderatus. Quandoque vero acervatim attractum, rursus acervatim expirabant, velut præ animi deliquio, aut velut in umbra desidens respirare solet is, qui per æstum iter fecit. Decima septima itaque die desidens in sellam, animi deliquium incidit, & multo tempore sine voce, ac sensu jacebat, & vix aquam mulsam suscipiebat, fibras in collo distendens, utpote faucibus resiccatis, ac omni virium exolutione præsente. Vix itaque intra se ipsum erat, & calores leviores fiebant. Postea vero desiit
2 morbus vigesima secunda die. * Pythodoro eodem tempore febris continua, octava die sudor obortus est, et rursus incalescebat. Decima rursus sudor, duodecima sorbuit succum, et usque ad decimam quartam obscura erat, in temporibus autem comparebat, et sine siti erat, et ipse sibi ipsi sanus esse videbatur. Sudores fiebant omni die. Decima quinta jusculum pulli sorbens, vomuit bilem, et alvus infra exturbata est, et febris exacerbata est; rursus desiit, et sudores fiebant multi, et corpus totum perfrigeratum erat, exceptis temporibus. Pulsus non defecit. Videbatur quievisse modico tempore, ut incalescere se putaret. Vigesima quarta quum jam gustaret cibos multis diebus, et pransus esset, multa erat febris, et ad vesperam delirium, accedente simul etiam somno. Detinebat itaque jam continua, et vehemens, et quandoque unam, quandoque duas noctes vigilabat, reliquo vero tempore somnus abunde contingebat, ut operosum esset excitare, et delirium in somno, et si quando ex somno excitatus esset, vix ipse sui ipsius erat compos. Sitis exors. Spiritus moderatus, talis aliquando, qualis Polycrati. Lingua non decolor. Post septimam recidivæ succi exhibebantur, post decimam quartam cibus. Circa primos septem eructabat, ac revomebat, quandoque cum potu subbiliosum, citra anxietatem, donec alvus deorsum soluta est. Sudores post recidivam defecerunt, nisi quis circa frontem esset tantillus, ut vix significationem de se præberet, lingua ex somno, si non collueretur, subalba præ siccitate, et ruptiones ulcerum circa ipsam, et in labio inferno, et circa dentes, alvi egestiones paucæ. Circa decimam quintam ut recidiva facta est, frequentiores, et viscosæ. Decoctum malicorii sedavit ipsas. Urinæ quales sunt diuturnæ. Sub ultimum tempus dolor pectoris deglutienti potum, et manus in pectore. Cuminum, et ovum

absor-

absorbenti sedatus est, linguæ raritas profuit. Quinquagesima a prima circa arcturum sudores breves juxta lumbos, & pectus; & corpus perfrigerabatur, exceptis temporibus, valde modico tempore. Prima & quinquagesima remisit, nec iterum apprehendit. * Eratolai filius circa æquinoctium autumnale dysenteri- 3
cus fiebat, & febris tenebat. Egestiones alvi erant biliosæ, tenues, multæ, & moderate subcruentæ. Dolor autem ventris vehemens. Ubi serum, & lac bibisset, silice candefacta immissa, dolores, & subcruentæ egestiones moderatiores fiebant, sed biliosæ comitabantur, & sæpe ad exonerandam alvum surgebat, sed minore dolore. Febricula vero & ægroto, & multis omnino non adesse videbatur per omne tempus, post primos sex dies adeo obscura erat. Verum juxta tempora pulsus erat, & lingua præ siccitate subalba, & moderate siticulosus, & sine somno. Sorbitionibus autem utebatur, & vinis. Quum jam ad decimum quartum diem pervenisset, tubercula circa aurem oborta sunt tum alteram, tum utramque, dura, ac cruda: omnia disparuerunt, moderate autem dolorosa erant. Quum autem non desinerent egestiones, & semper biliosæ essent, absorbenti herbam in farina, biliosæ egestiones, & dolores ad tempus aliquod mitiores facti sunt, liquidas vero multas sæpe egerebat, & cibos valde aversabatur, & omni necessitate coactus admittebat. Calor autem, & lingua, & sitis tales sequebantur, quales dicti sunt, & sudores nulli. Oblivio vero hujusmodi quædam. Ubi interrogasset de eo, quod paulo antea audivisset, modico interposito tempore rursus interrogabat: & rursus repetebat, velut qui non dixisset, & se desidere oblivisscebatur, nisi quis ipsum commonefecisset, & ipse sibi ipsi conscius erat hujus affectionis, neque ignorabat. Spiritus qualis sano. Ultra trigesimum vero usque ad quadragesimum diem, & dolor ventris multum augescebat, & supinus decumbebat, & se convertere ne tantillum quidem poterat, & quia dolor vehemens erat, alius, qui cibum exhiberent, opus habebat. Alvi egestio erat multa, & discreta, tenuis, & calores vinosi, quæcumque tandem ingessisset, & quandoque subcruenti, & corporis dolor, colliquatio extrema, & impotentia, & ne alio quidem sublevante surgere amplius poterat. In medio vero umbilici, ac ossis pectoris, circa hanc sedem adhibita manu, talis palpitatio erat, qualis neque a cursu, neque a timore circa cor generari possit. Bibenti lac asininum coctum, novem heminarum Atticarum mensura ad duos dies, biliosa purgatio vehemens oborta est, & cessaverunt dolores, & ciborum appetentia accessit. Postea vero bubuli lactis crudi quattuor heminas Atticas bibit, pro vice una cyathos duos, in diem primum sextam aquæ partem ammiscens, & vini nigri austeri parum. Semel autem in die cibum capiebat ad vesperam. Panis erat ad mensuram dimidiæ chœnicis subcineritius, & pisciculus petrosus simplex, aut caruncula capræ, aut oviculæ. Potus lactis post primos decem dies, ad quadraginta usque sine aqua, cum vini nigri modica parte. Post septuagesimum jam a primo die, a balneo ad noctem, sudor exiguus obortus est. Utebatur autem modico potu, & post cibum potu austeriore. * Ctesicrati lac in farina magis quam serum caprinum con- 4
tulit, quum dolor esset circa totum ventrem, & dolores cum multa ad egerendum surrectione, ac subcruenta egestione, et tumor circa pedes fere jam ad dies vigintiquinque esset. Et Adriano eadem contulerunt. Verum Cænea filio lac asininum coctum. * Cydis filio circa solstitium hybernum rigor, et febris, 5
et auris dextræ dolor, et capitis dolor. Talis autem auris dolor statim a parvo puero ipsum comitabatur, fluidus, fistulosus, et gravis odoris. Quum autem ita se haberet, plerumque doloris exors erat. Tunc autem dolor erat vehemens, et capitis dolor, secunda, aut tertia die bilis vomitus, desidenti exonerandi ventris gratia, prodiit excrementum subbiliosum viscosum, velut ex ovo subpallidum. Quarta, et quinta ad noctem aliquantum delirabat, et dolor capitis, ac auris vehemens, et febris. Sexta alvi egestio a mercuriali, et calor, et dolor cessasse videbatur. Septima velut sanus. In temporibus autem dolor non defecit, sudor nullus obortus est. Octava succum sorbuit, ad vesperam autem betæ succum, et in noctem somnus, et valde doloris exors, et nona lætabatur ad solis occasum. Verum ad noctem capitis, et auris vehemens dolor. Contigit quoque aurem pure manare circa hoc tempus, quum maxime doleret statim a principio. Totam vero noctem nonam, et sequentem diem, ac noctis magnam partem, neminem noscebat. Verum suspirans perseverabat, in die vero intra se ipsum erat, et dolores cessabant, et calor moderatior erat. Quum autem sorbuisset mercurialem, undecima egessit per alvum pituitosa, mucosa, malolentia; duodecima, et decima tertia moderate habebat. Decima quarta initio mane facto, usque ad meridiem per totum corpus sudabat, cum somno, et sopore multo, ut operosum esset ipsum excitare, ad vesperam experrectus est, et corpus quidem moderate perfrigeratum est, in temporibus autem pulsus perseverabat, decima quinta, et decima sexta succis usus est. Decima septima venit rursus dolor eorumdem ad noctem, et delirium, et pus fluebat. Decima octava, et decima nona, ac vigesima insani modo degebat. Vociferabatur autem attollere se ipsum nitens, sed capiti dominari non potens, manibus protentis semper aliquid frustra venabatur. Prima et vigesima

sudor

ſudor exiguus eirea latus dexterum, & pectus, & caput. Vigeſimaſecunda ſu-
dor circa faciem plurimus erat. Voce autem hoc tempore, ſi quidem valde co-
naretur, quæ volebat perfecte loquebatur. Si vero ex tempore citra conatum,
ſemiperfecta: & os exolutum, & maxillæ labia ſemper in motu, velut qui lo-
qui vellet, & oculorum frequens motus ac intuitus, & color in deſtro oculo ve-
lut dictum eſt ſubcruentus, & palpebra ſuperna intumuit, & juxta maxillam
rubor in fine, & venæ omnes in facie manifeſtæ adeoque contractæ, & oculis non
amplius nictabat, ſed intente intuebatur, & palpebras diducebat ad ſupernam
partem, velut fieri ſolet ubi quid in oculum incidit, & quum biberet, deſcenden-
tis potus in pectora & ventrem ſtrepitus audiebatur, qualis & Chartadi. Spi-
ritus leniter ſemper moderatus, lingua qualis eſt peripneumonicis cum pallo-
re albicans, ab initio & ſemper capitis dolor. Collum ſemper immobile, ut una
cum capite circumageretur opus habebat, & pars ſecundum ſpinam ex collo re-
cta ac inflexibilis, decubitus quales dicti ſunt, & non ſemper ſupinus decumbe-
bat. At pus jam ſeroſum album, multum negotii ad detergendum cum ſpon-
giis exhibebat, odor ejus valde excellens, circa poſtremum tempus pedum con-
6 tactum non valde percipiebat. * Harpalidæ ſorori prægnanti circa quartum
aut quintum menſem tumores eirca pedes aquoſi fiebant, & oculorum cavæ
partes intumeſcebant, & totum corpus in tumorem elevatum erat, velut in pi-
tuita alba affectis. Tuſſis ſicca, rectæ cervicis ſpiratio, & ejuſmodi anhelatio, &
quandoque ſtrangulationes a ſpiritu, ut ſedens in lecto perſeveraret, decumbe-
re autem non poterat, ſed etiam ſi qua ſomni expectatio eſſet, deſidebat. Sine fe-
bre erat leniter, & fœtus ad plurimum tempus immobilis erat, veluti corruptus,
& translabebatur. Comitabatur autem anhelatio fere ad duos menſes. At quum
fabis melle ammixto, & eclegmate mellis uſa eſſet, & Æthiopicum cuminum
in vino bibiſſet, melius habuit. Poſtea tuſſiendo eduxit multa, matura, pitui-
7 toſa, alba, & ſpiratio illa ceſſavit, peperit autem fœmellam. * Polycratis uxori
æſtate circa caniculæ ſydus febris. Spiritus matutinus minor, a meridie magis,
& paulo denſior ſpiritus. Tuſſis, & exſcreatio ſtatim ab initio ſimilis purulen-
tis. Intus circa arteriam, & fauces ſubſibilabat ſtridula aſperitate. Facies boni co-
loris, in maxillis rubor, non abunde eoloratus, ſed leniter floridus. Progreſſu
vero temporis & vox raucoſa, & corporis colliquatio, & eirca lumbos eruptio-
nes, & alvus circa poſtremum tempus liquidior. Septuageſima die febris extrin-
ſecus valde friguit, in temporibus autem quies, ſpiritus vero frequentior
fiebat. Verum poſt hanc quietem ſpiritus denſior, adeo ut ſedens perſeveraret,
donec mortua eſt. In arteria ſtrepitus multus inerat, & ſudores pravi, & intui-
tus valde modeſti, uſque ad extremum tempus. Dies acceſſerunt ipſi perſrigera-
tæ plures, quam quinque. Poſt primos autem purulentum exſereare perſevera-
bat. Mulieri ſupra portas habitanti jam ſeniori febricula oborta eſt, quæ
quum jam deſiueret, colli dolor uſque ad ſpinam, & lumbos, & harum partium
non valde potens erat. Maxillæ erant compactæ, et dentes in ſe ipſos, plus quam
ut ſpecillum admitterent, et vox balbutiens, eo quod reſolutum, et immobile,
ac debile eſſet corpus, prudens tamen erat. Calefactoriis, et aqua mulſa tepida,
tertia fere die hæc laxavit, et poſtea ſuccis, et juſculis ſana evaſit, id quod ad fi-
8 nem autumnalis temporis contigit. * Apud Herpalidem unctor, crurum,
ac manuum impotentior circa autumnum factus, bibit temere medicamentum ſur-
ſum, ac deorſum purgans. Ex purgatione febris, et ad arteriam defluebat flu-
or, qui loquentem impediret, et faceret, ut inter loquendum anhelaret, ſimi-
liter ut anginoſus raucoſus. Strangulatio deglutienti, et alia, quæ in angina. Ve-
rum tumor non erat. Febris autem, et tuſſis augeſcebat, et exſcreatio liquidæ,
ac multæ pituitæ. Progreſſu temporis et dolor eirca pectus, ac mammam ſini-
ſtram. Quum autem exurgeret, aut commoveretur, anhelatio multa, et ſudor
a fronte, et capite, et faucium affectio mollior erat, dolore ad pectus deſcen-
dente. Ab initio igitur fabis melle ammixto utebatur. Poſtquam autem febres
detinebant, magis aceto mulſo calido, et mellis delinctu multo. Ubi præteriiſ-
ſent dies quatuordecim, omnia deſiverunt, et manuum, ac crurum non longe
9 poſtea potens factus eſt. * Chartadi febris ardeus, vomitus bilis multus, et
infra alvi egeſtio, vigiliæ, et juxta ſplenem tumor rotundus. Tertia die mane
ſurrexit, ſtrepitu circa ventrem citra dolorem percepto. Ubi vero alvum exonera-
ret, ſanguinis recentis plus, quam congii menſura ſubiit, et ubi iterum atque ite-
rum cohibuiſſet, grumi concreti, anxietas eirca cor, et os ventriculi, et ſudor per
totum fere corpus, et febricula frigeſcere videbatur, et primum prudens erat,
progrediente vero die et inquietudo major, et anxietas, et ſpiritus paulo den-
ſior, et confidentius, ac benignius, quam pro tempore homines compellebat, ac
excipiebat, et quædam animi deliquia accedere videbantur. Quum autem exhi-
berent aliqui ſuccos, et aquam de farina craſſa in ipſa macerata, non ceſſavit, ſed
ſpiritus ad veſperam valde multus erat, et jactatio multa, et ad dextera, et ad ſi-
niſtra tranſmovens ſe ipſum, nullo tempore quieſcere poterat. Pedes frigidi. In
temporibus, et capite calor magis propinqua jam morte, et ſudores multi, et bi-

benti strepitus audiebatur circa pectus, & ventrem descendentis potus. Quod vero pessimum erat, ubi dixisset sibi aliquid infra subire velle, & oculis intente intuitus esset, non diu se cohibens mortuus est. * Hermoptolemi uxori hye- 10
mis tempore febris, & capitis dolores; & quum bibisset, ut quæ difficulter deglutiret, surrexit, & cor se sanasse dixit. Lingua livida ab initio. Occasio videbatur ex horrore post balneum facta esse. Vigilabat & nocte, & die. Post primos dies interrogata, non adhuc solum caput, sed & totum corpus se dolere dixit. Sitis quandoque vehemens, quandoque moderata. Quinta, & sexta, & usque ad nonam ferme delyrium, & rursus ad se ipsam loquebatur semiperfecta cum sopore, & aliquando manum ad dealbatum parietem protendebat, & pulvinum quemdam frigidum ad caput situm, etiam pectoribus adhibebat, & stragula quandoque rejiciebat, & in oculo dextro subcruentum quid erat, & lachrymabatur. Urina autem erat, quæ in pueris semper pessima est. Ex alvo egerebat ab initio quidem subsulva, postea vero aquosa valde, & hujusmodi coloris. Undecima moderatius calida esse videbatur, & quandoque sitis exors fiebat, adeo ut nisi quis dedisset, non peteret. Somni post primum tempus contingebant moderate interdiu; ad noctem vigil erat, & ad noctem magis dolebat. Nona venter exturbatus est aquosis excrementis. Similiter etiam undecima. Sequentibus vero moderate multum ad egerendum surgebat, & talis egestio erat. Erant autem in prioribus diebus indignationes, & ejulationes, velut pueri, & vociferatio, & timores, & circumspectiones, ubi sopore excitata esset. Verum decima quarta operosum erat ipsam continere exilientem, ac clamantem derepente, & pertinaciter, velut ex plaga, & vehementi dolore, ac timore, velut si quis ipsam apprehensam modico tempore detineret. Deinde rursus quietem habebat, & sopore pressa dormiens perseverabat omnino non videns, quandoque neque audiens, & totam hane diem ad utrumque, modo ad tumultum, modo ad quietem transmutabat. Sequenti nocte per alvum subiit quid cruenti, velut mucosum, & rursus velut limosum; postea prasina valde, ac nigra. Decima quinta repentinæ jactationes, & timores, & vociferatio lenis fiebat. Sequebatur autem efferatio, & indignatio, & ejulatio, nisi ipsi cito quod vellet, porrectum esset, & cognoscebat quidem omnes, & omnia statim jam post primos dies, & oculi subcruentum illud sedatum est. Verum insania juxta temporis occasionem, & vociferatio, & mutatio prædicta sequebatur ad soporem. Audiebat inæqualiter, aliqua valde, etsi submisse quis loqueretur; aliqua vero clarius eloqui oporrebat. Pedes semper æqualiter cum reliquo corpore calidi usque ad extremos dies. Verum decima sexta minus. Decima septima moderatius quam aliis diebus habens, ad noctem horrore ipsi oborto, se contrahens magis febricitabat, & sitis multa erat: reliqua similia sequebantur. Tremores autem circa manus fiebant, & aliquantum concutiebat caput, & oculorum intuitus pravi, & sitis vehemens: ubi bibisset, rursus postulabat, & rapiebat, ac large bibebat, neque avellere ipsi poterant. Lingua sicca, valde rubicunda, & os totum, ac labia ulcerata erant, ac sicca, & ambas manus ad os admovens manducabat, quum tremula esset, & si quis aliquid ad manducandum, aut sorbendum obtulisset, large, ac furiose deglutiebat, ac sorbebat, & signa circa oculos mala. Diebus autem tribus, aut quatuor ante obitum, horrores quandoque incidebant ipsi, adeo ut contraheret corpus, & contegeretur, & anhelaret. Crura distendebantur, & pedes frigidi erant. Sitis similis, & mentis affectiones similes, & surrectiones ad egerendum, aut inanes, aut paucis, & tenuibus prodeuntibus, cum modica quadam tensione. Postrema tertia & vigesima, oculus magnus mane erat, & circumspectio brevis, & quietem agebat, quandoque etiam absque contectione, ac sopore. Ad vesperam vero dextri oculi motus, qualis videntis, aut aliquid volentis, ab externo angulo, ad nasum, cognoscebatque, & interroganti respondebat. Vox post multa subblæsa, & præ vociferatione fracta, ac raucosa. * Amphiphradis filio æstate lateris 11
sinistri dolor, & tussis, & alvi egestiones multæ, aquosæ, & subbiliosæ; & febris cessasse videbatur circa septimam. Tussis aderat. Color subalbidus, ac subpallidus. Circa duodecimam cum virore subpallidum spuebat. Spiritus progressu morbi semper densior, & anhelatio, & stridula asperitas circa pectus, & arteriam. Sorbitionibus utebatur. Prudens per omne tempus. Circa vigesimam octavam mortuus est. Sudores quandoque fiebant foras. Campo peripneumonicus: alvus statim subibat. Circa quartam sudor multus, febricula cessasse videbatur, tussicula nulla, ut ita dicam. Quinta, sexta, & septima detinebat febris, sudor octava. Nona exscreavit pallidum. Decima subibat alvus acervatim non sæpe. Circa undecimam mitius habebat. Decima quarta sanus. Hermoptolemo post plejadis occasum febris accessit. Tussis non valde, lingua peripneumonica. Nona exudavit, totus frigefactus est, velut videbatur. Obtulerunt ipsi succum; circa meridiem calescebat. Undecima sudor, & alvus erupit biliosis egestionibus. Tussicula accessit. Decima quarta pallidum exscreavit, & stertebat. Decima quinta quum per totum tempus prudens mansisset, mortuus est. * Alius quidam in palato stertens: lingua sicca, peripneumonica: 12
prudens

prudens mortuus est. Et Posidonius adhuc æstate instante, juxta pectus, & præcordia, & latus multo tempore dolebat citra febres. Multis autem annis antea suppuratus fuerat. Hyeme vero quum inhorruisset, dolor augescebat, & febricula tenuis, & exscreatio purulenta, tussis cum stridula asperitate circa fauces; & stertens, quum prudens esset, mortuus est. Balis filius quum ex monte penitus aberrasset, sexta lingua prava, subrubra, & vocem læserat inter aberrandum. Oculi colorati, natantes velut dormitantium; color reliqui corporis non valde velut in morbo regio, sed subpallidum, lividum, vox prava, lingua obscura, peripneumonica, non prudens. Spiritus ad manum malus, non densus, neque magnus, frigidi pedes lapidosi. Circa nonam mortuus est.

13 * Quædam apud Metronem anginosa, dexteram manum, ac crus doluit. Febricula tenebat debilis, suffocatio die tertia remisit. Septima convulsa: vox intercepta. Stertor, dentium collisio, ac consertio, maxillarum rubor. Hæc non longe vitam protraxit: quinta, aut sexta mortua est. Signum circa manum sublividum. Bion ex hydropico diuturno cibum aversabatur ad multos dies, & urinæ stillicidio vexabatur. In sinistro genu abscessus fiebat, suppuratus est, mortuus est. Ctesiphon hydropicus ex febre ardente multa, & prius hydropicus, ac splenicus, valde repletus est & scortum, & crura, & peritonæum membranam, alvum, ac intestina ambientem. Ad finem tussis, & suffocationes fiebant adnoctem, magis a pulmone, velut pulmonicis, ac tabescentibus. Tribus, aut quatuor diebus ante diem obitus, rigor, febris, circa femur dextrum intus ad venam mediam ab inguine collectio velut ignis feri, sublividum habens ruborem. Ad noctem cordis, ac oris ventriculi dolor, & non longe postea vocis interceptio. Strangulatio cum stertore, & mortuus est. Et in Olyntho hydropicus, derepente voce privatus, noctem, & diem desipiens, mortuus est. Prodromi filius, æstate subblæsus, æstuosus. Lingua ipsi subarida, obscura, egestio alvi

14 deorsum multa. Superstes evasit. * Leophorbidæ febris acuta post solstitium hybernum, præcordiorum, & ventris dolor, alvi egestiones liquidæ, biliosæ, multæ, & interdiu soporosus, lingua peripneumonica, tussis non inerat. Duodecima nigra pauca, & prasina egessit. Decimaquarta febricula cessasse videbatur. Postea vero sorbitionibus utebatur. Decima sexta os valde salsuginosum siccum fiebat; ad summam vesperam horror, febris. Vigesima prima circa meridiem rigor, & sudor, febris desiit, verum calor adhuc suberat tenuis. ad noctem rursus sudor, & vigesima secunda ad noctem sudor, & calor remisit. At prioribus diebus omnibus sine sudore erat. Alvus autem humecta fuit etiam in putata postea recidiva. Quæ superne habitabat Theoclis cognata: sub pleiadas febris acuta, sexta videbatur cessasse; lavit velut febre sedata, septima mane maxilla valde rubicunda, utra non memini. In vespera febris venit multa, & animi deliquium, & vocis interceptio erat, non longe vero postea

15 sudor, & quies cessante morbo septima die. * Theodori uxori in febre vehementi sanguinis eruptio facta est hyeme. Ubi febris desiisset circa nonam, non longe postea, lateris dextri velut ab utero gravitas. Sed & primum, & sequentibus diebus obortus est dolor vehemens juxta pectus, & fomento ad latus dexterum adhibito, remiserunt dolores quarta die, spiritus densior, arteria vix respirans subsibilabat, & supina difficulter se vertere poterat. Ad noctem febris acutior, & delyrium breve fiebat. Quinta mane mitior esse videbatur: sudor de facie diffundebatur primum modicus, deinde multo tempore per totum corpus, ac pedes. Postea vero videbatur ipsi febris remisisse. Erat autem ad manum frigidius corpus arteriarum. Quæ vero in temporibus sunt etiam, magis saliebant, & spiritus densior, & alias atque alias delirabat, & omnia ad deterius. Lingua perpetuo alba valde, & tussis non inerat, nisi tertia, ac quinta die ad breve tempus. Sitis non erat. Sputatio erat. Præcordium dexterum valde elevabatur circa quintam, verum postea mollius. Egestio tertia die a balneo stercoris modici. Quinta rursus liquidi modici. Venter autem mollis. Urinæ acerbæ, cineris speciem referentes, oculi velut delassatæ: difficulter suspiciebat, ac circumferebat oculos. Quinta ad noctem ægre affecta fuit, & delyrium sequebatur. Sexta rursus eadem hora, qua plenum solet esse forum, multus sudor diffundebatur: incipiebat a fronte ad totum corpus. Ad multum tempus prudenter res suas disponebat, ad meridiem vero valde delyrabat, & perfrigeratio similis erat, omnia vero circa corpus graviora. Ad vesperam tibia ipsius ex cubili decidit, & puero præter rationem minabatur, & rursus silebat, & ad quietem convertebatur. Circa primum somnum sitis multa, & insania; & erecta sedebat, & præsentibus conviciabatur, & rursus conticuit, ac in quiete erat, & videbatur reliquum noctis sopore pressa esse. Verum oculos non clausit. Ad diem indicabat pleraque nutibus, corpore quiescens, & moderate intelligens. Sudor rursus eadem hora, similiter oculi demissi, ad infernam palpebram magis incumbentes, rigide, ac stupide intuentes, albæ oculorum partes pallidæ, & mortiferæ, & totum corpus pallidum, ac nigrum. Manum plerumque ad parietem, aut ad stragula habebat, strepitus autem bibenti magni fiebant, respuebat, & sursum ad nasum absorbebat, &

floccos legebat, & faciem obvelabat. Post sudorem manus velut in glaciem congelatæ, sudor sequebatur frigidus, corpus ad manum frigidum, exsiliebat, vociferabatur, insaniebat, spiritus multus, manus tremulæ fiebant, sub mortem progressæ jam etiam convulsæ. Septima die mortua est. Sexta die in nocte stratum modice perminxit, quod minxerat de festucis detrahebatur, viscosum, genituræ simile. Vigilabat per omnes dies; post sextam urina subcruenta.
* Antiphanis filio hyeme lateris dexteri dolor, tussis, febris; edebat, deambula- 16
bat etiam febriens. Videbatur ruptio facta esse, nona remisit, febris non relinquit, tussis multa, & crassa, ac spumosa spuebat, latus dolebat. Circa decimam quartam, & rursus vigesimam febres desinere videbantur, & rursus corripiebant, erat autem calor tenuis, & parum quid relinquebat. Tussis quandoque deficiebat, quandoque abundabat, cum multa suffocatione. Tunc vero remittebat, & exscreatio post hos dies multa cum strangulatoria tussi, & purulenta supra vas effervenria, ac spumantia prodibant, & in faucibus plerumque stridula asperitas subsibilabat, anhelatio semper detinebat, & spiritus densior: raro bene spirabat. Ultra quadragesimum diem, prope sexagesimum opinor, oculus sinister excæcatus est, cum tumore, sine dolore: nec longe postea etiam dexter, & pupillæ valde albæ, ac siccæ fiebant, & mortuus est post excæcationem, non progressus ultra septem dies, cum stertore, ac multa deliratione. Similia & ex similibus eodem tempore contigerunt etiam Thessalioni, ferventia, & spumantia, & purulenta, & tusses, & stridulæ asperitates. * Polemarchi uxori hyeme anginosæ tumor 17
sub gutture, febris multa; vena secta est, cessavit strangulatio ex faucibus, febris comitabatur. Circa quintam genu dolor, & tumor sinistri, & circa cor dixit sibi videri aliquid colligi, & respirabat, velut respirant hi, qui sub aquam mersi fuerunt, & ex pectore substrepebat, velut qui concluso ore loquuntur, engastrimythi, quasi ex ventre loquentes, appellati, Tale quid contingebat. Circa octavam, aut nonam ad noctem alvus prorupit, ac liquida multa, acervata, & graveolentia egessit, vox intercipiebatur. Mortua est. Aristippus in superiorem ventrem violenter, ac graviter sagittæ ictu petitus est. Ventris dolor vehemens, & brevi ardebat, deorsum vero nihil egerebat, anxius erat, biliosa abunde colorata quum vomuisset, melius habere videbatur. Paulo post dolores rursus vehementes, & venter similiter ardebat, velut in volvulis, calores, & sitis. In septem diebus mortuus est. Neapolis percussus similiter, eadem passus est: acri infuso per clysterem immisso, alvus deorsum erupit, color per corpus diffusus est tenuis, pallidus, niger, oculi squallidi, stupore rigidi, intus conversi, intente intuentes. * Et, qui in hepar percussus est jaculo, statim color qua- 18
lis est mortuorum, per corpus diffusus est, oculi cavi, anxietas, molestia. Mortuus est prius, quam concio solveretur, in qua die percussus est. Qui caput percussus est lapide a Macedone supra tempus dextrum, ita ut fissura saltem facta, dissectio contigisset, vertigine affectus est, & cecidit. Tertia die voce destitutus erat, anxietas, febris non valde vehemens, pulsus in temporibus, velut tenuis caloris, nihil audiebat, neque sapiebat, neque quiescebat, humiditas circa frontem, & sub nasum, usque ad mentum. Quinta mortuus est. Eniates in Delo jaculo percussus est retrorsum in latus juxta sinistram partem. Ulcus quidem sine dolore; verum tertia die ventris dolor parvus, non egerebat, infuso per clysterem immisso, stercus prodibat, & dolor deficiebat, sedes extra ad scortum extabat, quarta die etiam ad pubem, & totum ventrem dolor vehementer irruebat, quiescere non poterat, biliosa vomuit abunde colorata, oculi cum virore pallidi, quales in animi deliquiis. Post quintam mortuus est. Erat autem calor quidam tenuis in ipso. Billo percusso in dorsum, spiritus multus per vulnus cum strepitu prodibat, & sanguinem fundebat. Verum deligatus emplastro, cruentis vulneribus commodo, sanus evasit. * Contigit & infelicissimo Philes filio, 19
denudatione in fronte facta, nona die febris. Deinde livefactum est os, mortuus est. Et Phaniæ, & Evergetæ filio, livefactis ossibus, & febricitantibus, cutis ab osse discessit, & pus subtus depascebatur. His, dum perforarentur, ex ipso osse egressa est sanies tenuis, serosa, subpallida, graveolens, lethalis. Contingit autem talibus etiam vomitus accedere, & ad finem convulsiones: & ut clangorosam vocem edant, ac impotentes fiant, & si in dextris fuerit vulnus, in sinistra parte, si vero in sinistris, in dextra. Theodori filio nona die in sole versato, febris accessit decima die, ex denudatione juxta os nullius momenti. In febre vero denudatum est, discessit cutis, multum clangorosus erat. Vigesima secunda venter elevatus est maxime circa præcordia. Vigesima tertia mortuus est. Quibus ossa fracta fuerint, his septima die febres. Si vero calidius fuerit tempus, etiam citius. Ar si magis fracta fuerint, etiam e vestigio. Et Exarmodi famulus similiter dolorem habebat ad femur, non e directo vulneris, & factus est clangorosus, & colli erat dolor. Et Posidocreon tertia convulsio; calor non relinquebat; mortuus est die decimo octavo. * Isagoræ fi- 20
lius percussus est retro in caput, contuso osse, ac nigrefacto: quinta die superstes evasit, os autem non discessit. Magnæ navis gubernatori anchora di-

gitum

gitum medium, & os dextræ manus confregit. Inflammatio ſucceſſit, & mar-
cor, & febris. Subpurgatus eſt. Quinta calores moderate remiſerunt, itemque dolo-
res. De digito quid decidit. Poſt ſeptimum diem ſanies exibat leniter. Poſtea
per linguam dixit ſe non omnia poſſe enunciare. Prædictio facta eſt opiſthoto-
num adventare. Ad hoc conferebant maxillæ conſertæ, & ad collum rigi-
dæ. Tertia die totus convellebatur in poſteriorem partem, cum ſudore. Sed a
prædictione mortuus eſt. Harpali filius ex liberta Telephane luxationem infra
in pede magni digiti accepit. Inflammatus eſt, & valde doloroſus erat, & ubi
repoſitus eſt, & dolor remiſit, proficiſcebatur ad agrum. Rediens, lumbos do-
luit, lavit, maxillæ ad noctem conferebantur, & opiſthotonus aderat, ſali-
va ſpumoſa vix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus eſt. Thri-
non Damonis filius habebat circa tibiam, aut malleolum ulcus juxta nervum
jam purum. Huic a pharmaco corroſo contigit, ut opiſthotono moreretur.
21 * Menoni ſub arcturum, & prius, ex febre æſtiva, & alvi profluvio ægre affe-
cto, & ex itinere delaſſato, dolor lateris ſiniſtri, & tuſſis, quæ ex deſtillatio-
ne quidem etiam prius aderat, verum tunc valde intenta erat, & vigilabat, &
febrem ſtatim ab initio ægre ferebat, & erectus ſedens tertia die ſpuebat palli-
dum: arteria ex ſtertore ſubſibilabat. Circa quintam ſpiritus moderate denſus,
pedes, tibiæ, extremæ partes plerumque frigidæ, & extra ſtragula. Alvi egeſtio
ab initio fiebat bilioſa, neque valde modica, neque multa. Septima, octava, &
nona levius ferre videbatur, & ſomni aliqui contingebant, & quæ exſcreabat
crudiora erant. Decima, & uſque ad decimam tertiam, alba, & pura, & præ-
cordium mollius fiebat, ſiniſtrum tamen diſtentum, & melius ſpirabat. Subdita
glande moderate alvus ſubiit. Decima tertia rurſus pallidum ſpuebat. Decima
quarta magis. Decima quinta praſinum. Alvus autem maleolentia, bilioſa, li-
quida, multa demiſit. Siniſtrum præcordium elevabatur. Decima ſexta autem
etiam valde intumuit, & ſpiritus jam ſtertoroſus, ſudor circa frontem, & cer-
vicem, raro ad pectus, extremæ partes, & frons leniter permanebant frigidæ.
Saltatio vero venarum circa tempora detinebat. Somni ſoporoſi noctem, ac
diem poſtremo tempore. Urina ab initio cruda, cineris ſpeciem referens. Circa
decimam, & uſque ad decimam tertiam tenues, & non decolores. Verum a de-
cima tertia, quales ab initio. Cleocho lateris dolor, & febris. Remiſit febris,
ſudavit per totum corpus. In urina multa erant, quæ ferebantur, ac innatabant;
poſtea turbata eſt.

SECTIO II.

22 * Circa plejadum occaſum Olympiadæ uxorem, fœtum octimeſtrem geſtantem,
ex caſu febris acuta corripuit. Lingua æſtuoſa, ſicca, aſpera, pallida,
oculi pallidi, & corpus mortiferum. Fœtum corrupit quinta die, facile libera-
ta eſt, & ſomnus ut videbatur ſoporoſus, veſperi excitantes non ſenſit, ſter-
nutatorium adhibitum percepit, potionem ſuſcepit, & ſuccum, deglutiens potio-
nem aliquantum tuſſivit, vox non ſolvebatur, neque ipſa quicquam allevaba-
tur ex morbo. Oculi triſtes, ac ſubmiſſi, ſpiritus ſublimis per naſum trahebatur,
color pravus, ſudor circa pedes, & crura, ubi jam morti propinqua eſſet, mor-
23 tua eſt. * Nicolai concubinæ ex febre ardenti abſceſſus juxta aurem fiebant ab
utraque parte, paulo poſterius alter, quum jam febris remittere videretur, vel-
ut tumor laxus. Circa decimum quartum magni citra ſigna ſedati ſunt, recidi-
va facta eſt. Color qualis mortuorum. Lingua aſpera, valde denſa, ſubalbida. Siti-
culoſa, alvi egeſtio deorſum multa, liquida, male olens per omne tempus. Ante fi-
nem corruptum eſt corpus præ multitudine egeſtionis. Mortua eſt circa vigeſi-
mum diem. Andream ante pleiadem horror, febris, vomitus. Ab ini-
tio ſemitertiana apparebat. Verum tertiana erat. Quum rurſus in foro verſare-
tur, inhorruit: febris acuta, vomitus bilis meracæ, delirium ad noctem. Quar-
ta rurſus melius habebat. Quinta difficulter. Sexta a mercuriali probe egeſſit
alvus. Septima difficilius, & ſequentibus jam diebus febris magis continenter
affligebat, & ſine ſudore ab initio, & ſiticuloſus. Maxime vero os reſiccabatur,
& potionem nullam libenter admittebat, quum multa injucunditas circa os eſ-
ſet. Lingua ſicca, inarticulata, aſperitas effloreſcebat, cum pallore albicans. Vi-
gil, anxius, exolutus, fractus. Lingua præ ſiccitate quandoque ſubblæſa, donec ma-
defeciſſet, ſuccum maxime admittebat. Nona, aut decima circa aurem ſiniſtram, at-
que etiam alteram tumores parvi citra ſigna apparuerunt. Urinæ ſemper non decolo-
res, verum ſine ſubſidentia. Decima quarta ſudor circa ſupernas partes non mul-
tus, ſed moderatior. Calor circa decimam ſeptimam evanuit. Alvus poſt deci-
mam ſicca, citra glandem ſubditam non egerens. Circa vigeſimam quintam pu-
ſtulæ per totum corpus pruriginoſæ calidæ, velut igne ambuſta. Dolor autem e-
rat circa locos ſub alis, & latera; tranſivit ad crura citra ſigna, & deſivit. Bal-
neum proderat, & unguenti illitio cum aceto. Menſe vero ſecundo, aut tertio for-
24 taſſis, ad rhenes dolor, qui etiam antea quandoque fuerat, ſedatus eſt. * Ari-

ſtocrati circa ſolſtitium hybernum laſſitudo, & horror, & calor. Poſtea tertia die incepit lateris dolor, itemque lumborum, & tumor ſub alis initium ſumens, per totum dextrum latus durus, rubicundus, lividus, velut ab igne calefactus, & inuſtus, anxius, omnia moleſte ferens, valde ſiticuloſus, lingua ſubalbida. Urinæ non procedebant, crura ſubfrigida, alvi egeſtio a mercuriali modica, liquida, ſubalbida, ſpumoſa, ad noctem ſpiritus elevabatur, ſudor circa frontem, partes infernæ frigidæ, collum inflabatur, tuſſis non inerat, mortuus eſt prudens. Oneſianacti circa autumnum lippitudo, poſtea vero febris quartana. Incipiente quartana cibos valde averſabatur, in progreſſu vero libenter accipiebat. Sed & Polychatti in quartana ſimilia circa cibum accidebant.
* Mneſianacti alvi egeſtio ante febrem, & poſtea, ad multum tempus ſequebatur, 25
multis albis mucoſis prodeuntibus: & quandoque pauco ſanguine, citra dolorem. Strepitus autem in ventre. Poſt febrem abſceſſit circa ſedem tuberculum durum, quod multo tempore inconcoctum comitabatur, erupit ad inteſtinum, & foris fiſtuloſum fiebat. Deambulante vero ipſo in foro, ſplendores præ oculis obverſabantur, & ſolem non valde videbat. Quum autem parum diſceſſiſſet, extra ſe ipſum erat, & collum convulſum eſt. Poſtquam autem domum deportatus eſt, vix ſuſpexit, & ipſe vix ſui ipſius erat. Primum autem colluſtrabat circumſtantes, & corpus perfrigeratum eſt, vix vero recalefactus eſt utriculis, & fomentis adhibitis. Poſtquam autem ipſe intra ſe ipſum eſſet, & exurgeret, non volebat exire, ſed timere dixit. Si vero quis de gravibus morbis diſſereret, ſubducebat ſe præ timore. Quandoque etiam caliditatem ſibi ad præcordia allabi dixit, & oculorum ſplendores comitati, & alvi egeſtio multa, & ſæpe, & ſimilis hyeme contigit. Facta eſt venæ ſectio, datum eſt veratrum, bibit lac bubulum, prius autem aſininum contulit, & alvi egeſtiones ſedavit. Aquæ potus ab initio, deambulationes quoque, & capitis purgationes. * Anecheti filio hæc 26
contigerunt, hyeme in balneo dum ungeretur ad ignem: calefactus eſt, & ſtatim in comitiales convulſiones incidit. Poſtquam vero multæ factæ eſſent convulſiones, circumſpexit, non apud ſe ſe erat, quum autem intra ſe ipſum eſſet, rurſus poſtridie mane correptus eſt, ac convulſus, ſpuma non valde. Tertia, lingua inarticulata. Quarta per linguam ſignificabat. Quinta loqui non poterat, ſed in principiis nominum hærebat lingua valde, & convulſio fiebat, & extra ſe ſe erat. Quum vero hæc remitterent, lingua vix in ſuum ſtatum reſtituebatur. Sexta abſtinebat ab omnibus, & ſorbitione, & potu, & a nulla amplius affectione corripiebatur. Cleocho ex laſſitudinibus, ac exercitiis melle per dies aliquot utenti, tumor ad genu dextrum obortus eſt. Immo potius ad infernam partem circa tendines ſub genu, circumibat ſubclaudicans, & ſura intumeſcebat, ac dura erat, & ad pedem, & ad malleolum dexterum, & tubercula ad gingivas circa dentes magna, velut uvæ acini, livida, nigrefacta, doloris exortia, ubi cibum non caperet. Sed & crura doloris exortia erant, ſi non exurgeret. Venit enim & ad ſiniſtrum tumor, verum minus liveſcebat. In tumoribus circa genua, ac pedes velut ſuppurationes erans. Tandem vero fieri non poterat, ut ſtaret, aut calcaneis inſiſteret, ſed in lecto decumbebat. Calores manifeſti quandoque cibum averſabatur, non valde ſiticuloſus, neque ad ſedem ſurgebat, anxius, & quandoque etiam puſillanimitas tenebat. Veratrum exhibitum eſt, & capitis purgationes. Ad os pharmacum ex manna thuris cum aliis ammixtis profuit. Ad ulcera in ore, ſorbitio lenticulæ commoda erat. Circa ſexageſimam ſedati ſunt tumores a ſecundo veratro, dolores tantum ad genua decumbenti venerunt. Humor autem, & bilis abſceſſit ad genua, etiam pluribus diebus ante veratrum. * Piſi- 27
ſtrato humeri dolor, & gravitas diuturna deambulanti, & alias ſano, hyeme vero incidit multus lateris dolor; & calor, & tuſſis, & exſcreatio ſanguinis ſpumoſi, & in faucibus ſtertebat. Verum facile ferebat, & apud ſe ipſum erat, & calor remiſit, ſimulque exſcreatio, & ſtridula aſperitas, & circa quartam, aut quintam diem ſanus. Simonis uxori in partu concuſſæ dolor circa pectus, & latus, tuſſis, febres, exſcreationes purulentæ: tabes, ad ſex menſes febres, & alvi profluvia ſemper. Ad finem febres ceſſaverunt, poſt ceſſationem ſubſtitit alvus, & poſt ſeptem dies mortua eſt. Euxeni uxorem ex fomentis ut videbatur, calores nullo tempore relinquebant, magis tamen ad veſperam augeſcebant, ſudores fiebant per totum corpus. Febre ad augmentum tendente, frigiditas pedum, quandoque etiam tibiarum, & genuum fiebat, tuſſicula ſicca ad modicum tempus, febre exacerbari incipiente, deinde ceſſabat, per multum autem tempus etiam totius corporis rigor fiebat. Sitis exors ſemper. Ubi medicamentum bibiſſet, & ſerum, magis læſa eſt. Ab initio omnino ſine dolore erat, & bene ſpirabat. Medio vero tempore lateris dextri dolor fiebat, & tuſſis commota eſt, & anhelatio, & exſcreationes parvæ albæ, ac ſubtenues, & horror non amplius ex pedibus, ſed de collo, & dorſo, & alvus liquidior, remiſit febris cum multo ſudore, & perfrigerata eſt. Anhelatio vero erat varia, mortua eſt poſt remiſſionem ſeptima die, quum eſſet mente prudens. * Polemarchi uxor æſtate incepit febri- 28
re, dimiſit autem ipſam febris ſexta die, titubans obambulabat; ad noctem

calores. Rursus intepofito tempore corripuit febris, & non dimisit tribus fe-
re mensibus. Tussis multa, exscreatio pituitæ.. Postquam vero viginti durasset
diebus, spiritus semper densus, in pectore strepitus, plerumque sudor, mane fe-
bris mitior, & horrores quandoque corripiebant, somni fiebant, & alvus aliquan-
do humectabatur, & rursus restitabat. Moderate cibum gustabat; at medio tem-
pore ad genua, & tibias dolor, & ad flectendum, ac extendendum alio opus habe-
bat. Perseverabant crurum affectiones usque ad finem jam propinquum, & intumue-
runt pedes usque ad tibias, & ad contactum dolebat, & sudores, ac rigores desie-
runt. Febris autem semper intendebatur. Ante obitum alvus erupit; prudens
permanebat; tribus ante obitum diebus in faucibus stertebat, & spiritus rever-
tebatur. Mortua est. Hegesipolis filiolus quatuor fere mensibus dolorem cir-
ca umbilicum corrodentem habebat. Progressu temporis augebatur dolor.
Percutiebat ventrem, vellicabat, calores corripiebant, contabescebat, os-
sa reliqua erant, pedes tumebant. Testes, venter, partes circa umbilicum infla-
ta. Num & quibus futurum est, ut alvus exturbetur? cibum aversabatur, lac so-
lum admittebat recens, & alvus liquida erat, & subcruenta sanies subibat, ma-
le olens, alvus ardebat. Mortuus est, ubi vomuisset modicum pituitosum, adeo ut
29 quis genituram putasset. * Plateæ filio, ubi mortuus esset, sutura capitis val-
de cavata est. Quum autem ægrotaret, semper manu sinciput contingebat, ma-
xime morti propinquus. Non dolebat autem caput, & in femore sinistro sub in-
guen partes inferiores lividæ. Testes autem graciles erant. Similia etiam
Hegetoridæ filio. Mortuus est. Præterquam quod vomitus plures sub obitum
contigerunt. Hippiæ soror hyeme Phrenitica, mente aberrans, manibus
negotium exhibens, laucinans se ipsam. Quinta, & sexta ad noctem voce desti-
tuta, soporosa, inflans in maxilla, & labia, velut dormientes. Septima mor-
tua est. Osander ubi inhorruit, lateris dolor, & ad genua dolor, itemque ad
30 femur. Ubi comedisset, delyrabat. Brevi mortuus est. * Cleotimo sutori, al-
vo liquefacta multo tempore, & calore oborto, juxta hepar tumor tuberculo-
sus ad imum ventrem descendit, & alvus liquida fiebat, & aliud ipsi tubercu-
lum juxta hepar sursum ad præcordium. Mortuus est. Quibusdam capitis
dolor vehemens cùm calore: quibusdam quidem ad dimidiam capitis partem, &
secundum nares humor quidam decedit tenuis, aut maturus, aut ad aures, aut
ad fauces ex capite securius. Quibusdam vero hæc sicca. At marcor vehemens
periculosus est. Si vero affuerit anxiosus, aut biliosus vomitus, aut stupor oculo-
rum, aut vocis interceptio, & raro quid loquitur, aut delyrium, lethalia hæc sunt,
& convulsoria. Quicumque vero ex destillatione dimidiam capitis partem dolent,
& humore secundum nares decedente insuper febricitant leniter, in quinta, aut
sexta perfrigerantur. Echecrati cæco capitis dolor vehemens magis ad po-
steriorem partem, & colli quo loco connexio est, & ad verticem procedebat. Pro-
grediente tempore, & ad aurem sinistram, & dimidia capitis pars dolorosa erat.
Mucosa semper procedebant leniter combusta, & calor comitabatur tenuis, &
cibum aversabatur. In die melius habebat, ad noctem vero dolebat. Postquam
autem pus per aurem erupit, cessaverunt omnia, erupit autem circa hyemem.
Num & omnibus suppurationibus, & affectionibus circa oculum dolores ad
31 noctem? * Quibus tusses hyeme maxime austro spirante crassa, & multa ex-
screantibus, febres accedunt, leniter autem quinta die sedantur. Tusses vero cir-
ca quadragesimam, velut Hegesipoli. Quibus calores multi quandoque se-
dantur, hi non per totum corpus, sed aut circa cervicem, aut sub alis, aut ca-
pite sudantes, liberantur. Chariti hyeme ex tussicula populariter grassante fe-
bris adventans, acuta corripuit. Stragula rejiciebat; sopor cum dolore. Urinæ
erant rubræ velut ervi lotura, subsidentia statim ab initio multa, alba, postea et-
iam subrubra. Septima, a glande subdita pauca prodierunt, sopor detinuit sine
dolore, humiditas in fronte, somnus ad noctem, & calor mitior. Octava succum
admisit, soporosus permansit usque ad undecimam. Hac autem die etiam calor ma-
xime cessavit. Postquam vero tussis erat, exscreatio perseverabat semper multa,
facilis, primum viscosa, alba, crassa, postquam autem concocta esset, similis puru-
lentis. Urinæ ab undecima die puriores, subsidentia aspera. Decima tertia dolor
ad dexteram usque ad lateris mollitudinem, ad imum ventrem. Urina supprimeba-
32 tur. * Potuscallyphylli contulit. Decima quinta rursus dolor. Decima sexta ad no-
ctem magis dolor præcordii incipiebat ad ventrem. Mercurialis aqua subduxit.
Calor intra vigesimum evanuit, & exscreationes sequutæ sunt crassæ. Melius ha-
buit ad quadragesimum. Subpurgandi sunt ventres in morbis, ubi purgan-
da matura fuerint, Inferni quidem, ubi considisse videris: signum habes, si non
anxii fuerint, neque capite gravati, & quum calores mitissimi, & quum post ex-
acerbationes cessarint. Superni vero, in ipsis exacerbationibus. Tunc enim &
hi elevantur, quum anxii, & gravati supernis partibus fuerint. Propterea vero in
principiis purgandum non est, quoniam sua sponte in his temporibus expurgan-
tur. In cubiti processu ex casu sauciato, cubitus marcore corruptus suppu-
ratur; maturatione vero fiente, viscosa sanies, ac glutinosa exprimitur, & brevi

supprimitur; velut & Cleogenisco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter au-
tem, et valde ex iisdem pus nullum, velut Æschyli filio contigit. At ubi suppura-
tur, plurimis hortores, & febres accedunt. * Alcmani ex rhenum affectioni- 33
bus se recolligenti, & sanguine deorsum detracto, sursum ad hepar conversus
est morbus, & ad cor dolor vehemens, & spiritus præ dolore detinebatur, &
alvus difficulter egerebat parva caprini stercoris pilulis similia. Anxietas non ine-
rat; verum rigor quandoque, & febris corripiebat, et sudor, et vomitus, et
in dolore non conferebat aqua marina per clysterem infusa. Verum furfurum de-
coctum infusum contulit. A cibo abstinuit ad dies septem, aquam mulsam me-
raciorem bibit, postea lentis succum, quandoque vero ex lenticula fresa decoctum.
Inde bibit aquam, postea catulum coctum, et mazæ parum, quæ potissimum diu
antea confecta esset; progressu vero temporis aut cervices bubulas, aut extre-
mas partes suillas coctas una cum priore aquæ potu. Quies, tegmen, ad rhenum
affectionem infusum per clysterem ex cucumere sylvestri. * Parmenisci filio sur- 34
ditas; contulit clysterem auricularium non adhibere; verum lana expurga-
re, et solum oleum, aut netopum infundere, deambulare, mane surgere, vi-
num album bibere, oleribus abstinere, pane, et piscibus petrosis nutriri. Aspa-
sii uxori dentis, et maxillæ dolor vehemens. Castorium, et piper colluens, ac in
ore tenens, remisit. Et stillicidii urinæ affectionem ipsi sedavit farina cum rosa-
ceo. Capitis dolores ex utero sedat castorium. Plurimas uteri affectiones
flatus faciunt. Signum sunt ructus, et strepitus circa ventrem, et lumborum
tumores, et dolores circa rhenes; ac coxas. Ad hos autem confert, aromatum ter-
tiam partem, farinæ duas, in vino odorato albo coquere, et linteolo illita cataplas-
matis modo imponere, qua parte ventris dolores ab utero affligunt. Cal-
limedontis filio contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum, et magnum,
et crudum, ac dolorosum, venæ brachii sectio; et seminis lini torrefacti cataplas-
ma, vino albo, ac oleo subactum, ac imbutum, ita ut neque calidum, neque valde co-
ctum deligatur. Aut cum aqua mulsa coquatur fœni græci, aut hordei, aut tritici
farina. * Melissandro, quum gingiva dolore corriperetur, et vehementer intume- 35
sceret, sectio venæ brachii, et alumen Ægyptium in principio sedabat.
Eutychidi ex cholericis affectionibus, ad nervorum in cruribus distentio-
nem desivit, una cum secessu deorsum. Bilem multam abunde coloratam vomuit
ad tres dies, ac noctes valde subrubram. Sub vomitum bibit, et impotens erat, et
anxius. Nihil autem continere poterat neque ex potibus, neque ex cibis; et urinæ,
ac transitus deorsum suppressio. Per vomitus fex mollis prodiit, et deorsum quo-
que erupit. Regio morbo correpto prodest laborare, sudare, panem edere, bi-
bere non multum, lavare caput calida multa, sed potius tepida, vinum album,
somno non multo uti. * Calligeni circa vigesimum quintum ætatis annum destil- 36
latio, tussis multa: quod defluebat, per vim educebat, nihil infra persistebat,
annos quatuor perseverabat. Ab initio calores tenues fiebant. Veratrum non
profuit, sed modicus cibus, et comprimi corpus, edere panem, bibere vinum ni-
grum, obsoniorum quorumcumque esus, abstinentia ab acribus, salsis, pinguibus,
succo silphii, oleribus erudis, multa deambulatio. Lactis potus non contulit, sed
sesamum purum, crudum, acetabuli mensura bibere, cum vino molli. Timo-
chari hyeme destillatio, maxime in nares. Quum Venere usus esset, resiccata sunt
omnia. Lassitudo, calor successit, caput grave, sudor a capite multus, defluebat
autem et per totum corpus. Erat autem etiam sanus sudare adsuetus. Tertia die
sanatus est. Cleomenis filius hyeme initio facto cibum aversabatur, et ejus fasti-
dio citra febrem vexabatur, et vomebat cibos, ac pituitam. Duobus autem
mensibus cibi fastidium durabat. * Coco in spina gibbositas facta est ex phreniti- 37
de. Huic nulla medicamenti potio contulit. Verum vinum nigrum, et panis e-
sus, et balneorum abstinentia, et unctio, et frictio ab unctione, et fovere non
valde, neque multo fomento, sed leni. Quibus fluxiones in oculis tenues, ac
diuturnæ, si maturæ in nares processerint prosunt. Quibus prægnantibus
ex casu, aut convulsione, aut plaga dolores leniter fiunt, his in tribus diebus ma-
nifestum fit, an fœtum corrumpet. Cuidam, quæ circa vigesimum ætatis an-
num biberat ultro pharmacum ad fœtum perdendum, accidit dolor, vomitus bi-
liosorum, multorum, pallidorum, prasinorum, nigrorum. Quum bibisset, tertia die
convulsio corripiebat, linguam commandebat. Ad quartam diem ad ipsam ingres-
sus sum: lingua nigra, magna, oculorum albæ partes erant rubræ; vigilabat. Quar-
ta mortua est ad noctem. * Pythocles ægrotantibus aquam, & lac multa aqua 38
ammixta dabat, & renutriebat. Perniones pertundere oportet, & calefacere-
re, ita ut quammaxime excalefacias igne, & aqua. Oculis incommoda sunt len-
ticula, fructus pomorum dulces, & olera. Doloribus circa lumbos, aut coxam,
aut crura, ex laboribus obortis, aquæ marinæ, acetique calidum fomentum con-
fert, ita ut vel aspergas, vel spongiam his imbutam adhibeas. Deligare vero la-
nis oportet. Origanum potum, oculis, & dentibus malum est. Puella,
quæ de rupe cecidit, voce destituta: jactatio ipsam tenebat; vomuit ad noctem san-
guinem. Quum ad sinistram autem impegisset, amplius inde fluebat, & aquam

mulsam

mulsam difficulter deglutiebat. Stertor habebat, spiritus densus velut morientium, venæ circa frontem intentæ, decubitus supinus, pedes tepidi, febris multa, aliquando acuta. Maxime expavescebat, septima vocem rupit, calores tenuiores erant, superstes evasit. Nisantides humeri dolorem habebat, in æstate obortum ex abscessu: profuit ipsi corpus, & humerum in aqua marina madefacere ad multum tempus, & per tres dies vinum album aquosum bibere, simul
39 ut in aqua marina decumberet, ita ut & in ipsa urinam ejiceret. * Fullo in Syro phreniticus: quum moveretur cruribus tremulis, corpus velut a culicibus compunctum. Oculus magnus, motus brevis, vox fracta, sed clara tamen, urina pura subsidentiam non habens. Num propter alvi ex thapsia egestionem, decima octava die morbus remisit, evanescens citra sudorem? Nicoxenus in Olyntho similiter septima die videbatur a morbo liber esse cum sudore. Sorbitiones assumebat, vinum, botrum ex sole. Decima septima die ingressus sum ad ipsum. Lingua ardebat, calor forinsecus non valde fortis, exolutio corporis vehemens; vox fracta, ut operosum esset exaudire, clara tamen, tempora collapsa, oculi cavi, pedes molles, ac tepidi, juxta splenem distentio. Infusum per clysterem non valde suscipiebat, sed resiliebat, prodiit stercus compactum modicum, & aliquid sanguinis, arbitror ab infuso. Urina clara, pura, decubitus supinus, crura diducta, ac disparata ob exolutionem, penitus vigil. Intra viginti dies calor evanuit. Potus erat aqua de farina crassa in ipsa macerata. Sed & de pomis simulque mali punici succus, & lentis torrefactæ, & farinæ lotura cocta, frigida, tenuis sorbitio.
40 Superstes evasit. * Fullonum inguina extuberant dura, & sine dolore, & circa pubem, ac collum similia erant tubercula magna. Febris antè diem decimum. Tussi vexabantur a ruptionibus. Tertio mense, aut quarto venter colliquivit. Calores successerunt. Lingua sicca, sitis, egestiones deorsum malignæ. Mortui sunt. Cholericæ bilis sursum, ac deorsum eruptiones ex carnis esu, maxime suillæ crudioris, & ex cisere, & ebrietate vini odorati veteris, & insolatione, & ex sepiis, & locustis, & gammaris, & ex olerum esu, maxime porri, & ceparum. Insuper & a lactucis coctis, & brassica, & rumicibus crudioribus, & a placentis, ac dulciariis, & mellitis libis, & a fructibus pomorum, & cucumere pepone, & vino lactei teporis, & ervo, & polenta recenti. Cholericæ affectiones magis in æstate fiunt, & febres intermittentes, & quibus horrores accedunt. Hæ quandoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perveniunt. Verum cavere oportet. Judicat autem tales morbos maxime quinta, & septima, & nona dies. Melius ta-
41 men est cavere usque ad decimam quartam. * Pherecydæ post solstitium hybernum, noctu lateris dextri dolor etiam prius fieri solitus. Cessavit; pransus est, & egressus horruit. Febris ad noctem; doloris exors; tussicula quædam sicca. Urina non multa, subsidentia multa. Ab initio tamentosa, glabra, divulsa; post dies quatuor turbulenta subsidebant, & urina non decolor, subsidentiam habens, & collectio non apparebat in matula, ubi perfriguisset. Tertia die alvus sua sponte egessit. Quarta subdita glande, stercoracea, & biliosa prodierunt: fluxus erat liquidus. Somnus ad noctem non valde; verum interdiu aliquantum dormiebat. Sitis non vehemens. Quarta ad noctem maxime cutis circa frontem, & reliquum corpus mollis, semper superexcedens. Febris vincebatur ad manum, & sub ea humescebat. Pulsus in fronte valde obscurus, venarum gravitas in conversionibus, & in omnibus egestionibus ad modicum tempus, semper doloris exors, ab initio anxius, & paulatim vomebat. Septima a glande subdita egessit ter biliosum, ac stercoraceum, liquidum valde, ac pallidum, & jam aliquantum delyrabat, & humiditas modice quandoque circa frontem. Stragula in faciem ducebat, oculos frustra velut si quis videret, contrahebat, & rursus nictabat, & stragula rejiciebat. Nona die sudor mane obortus ad pectus, perseverabat, donec moreretur, & febris, & delyratio augescebat Circa frontem sudor plurimus graveolens, color valde albus, cutis sub pilis interpuncta, præcordium dextrum elevatum, demisit
42 a se ipso biliosa. * Octava apparebant velut culicum morsus. Ante mortem tussiendo rejecit velut ex muco fungos, compacta quædam, alba pituita circumdata. Exscrearat autem & antea parva, alba, lactea, Post cœnam in somno horruit, mane surrexit, capite gravatus horruit, vomuit, capite gravabatur, ad noctem remisit. Usque ad meridiem leniter horruit, rursus noctem graviter tulit. Sequenti die febris acuta, capitis torpor, vomitus multæ bilis, quæ plurima prasina erat. Cessaverunt omnia, somnus ad noctem. Mane perfrigerabatur; sudor, & humiditas per plurimam corporis partem. Juxta splenem manu indicabat ad modicum tempus collectionem doloris exortem. Statim evanuit, ad noctem vigil. Circa fori tempus exacerbabatur febris, anxietas, vertigo, tormen, capitis dolor, vomitus prasinus, levis, viscosus velut pituita. Circa solis occasum cessaverunt omnia. Sudor capitis, colli. Post vomitum egessit per alvum stercoracea, liquida, biliosa, neque nigra, neque inconvenientia. Noctem moderate habebat, itemque sequentem diem. Ad noctem rursus vigil. Vomitus mane similiter, & sequenti die, citra anxietatem. Dolores capitis post sudorem cessarunt; ad vesperam omnia remiserunt. Nona non amplius vomuit, magis calefactus est, Reliquis non videbatur febrire. Venæ in tem-

poribus

poribus ſaliebant; doloris omnino exors; ſitis ſemper erat. Nona quum ad ſel-
lam ſurrexiſſet, valde animo linquebatur. A glande ſubdita egeſſit ramenta nigra,
& biliosa colore, quantum ſtercoracei deſtillabat. Vox fracta, in converſionibus gra-
vis, oculi cavi, cutis frontis circumtenſa. Alioqui bene ſpirabat, moderatus erat,
ad parietem plerumque converſus, flexibilis in decubitu, incurvatus quieſcens. Lin-
gua alba, levis. Circa decimam & poſtea, urinæ rubræ in circuitu, in medio exi-
guum quid album. Duodecima ad glandem ſubditam, ſimilia deſtillabant biliosa, &
ramentoſa. Poſt glandem animi deliquium, poſtea os reſiccabatur. Colluebat ſem-
per, & ſi non valde frigida eſſet aqua, calidam eſſe dicebat. Nivem leniter guſtabat,
ſitis non inerat, ſtragula ſemper de pectore repellebat. Clamydem calefieri non
ſinebat. Ignis procul, iſque parvus, utriuſque maxillæ rubor. Poſtea lingua inarti-
culata. Recaleſcebat unum, aut duos dies. Ceſſavit. * Androphani vocis inter- 43
ceptio, ignorantia, delyrium. His ſedatis ſupererat multis annis, & recidivæ fie-
bant. Lingua permanebat per totum tempus ſicca, & ſi collutione non uteretur,
loqui non poterat, & plerumque erat valde amara. Aliquando etiam dolor ad cor.
Venæ ſectio ſolvit hæc, aquæ potus, aqua mulſa. Veratrum quoque bibit nigrum.
Bilioſum non prodibat, ſed modicum. Tandem hyeme decubuit, & extra ſe poſitus
mente motus eſt, & linguæ affectiones ſimiles, calor tenuis, lingua decolor. Vox
peripneumonica, de pectore ſtragula rejiciebat, & ſe educi jubebat velut mictu-
rum. Quum nihil clare loqui poſſet, neque apud ſeipſum eſſet, educebant ipſum. Ad
noctem mortuus eſt; duobus, aut tribus diebus decubuit. Nicanoris affectio e-
rat, quum ad convivium progrederetur timor tibicinæ: quum ſub initium vocis ti-
biæ in convivio tibia canere audiviſſet, præ timoribus turbationes. Vix ſe ſuffer-
re poſſe dixit, quum nox eſſet, interdiu vero audiens nihil commovebatur, & hæc
multo tempore ipſum comitabantur. * Damocles, qui cum illo erat, cæcutire, 44
& corpore exoluto eſſe ſibi videbatur, & ſane prærupum locum non acceſſiſſet,
neque trans pontem, aut minimæ altitudinis ſcrobem auſus fuiſſet tranſgredi, præ
timore ne caderet, ſed per ipſum ſcrobem ibat. Hoc ad tempus quoddam ipſi ad-
erat. Phœnicis affectio erat. Ex oculo dextro plerumque velut fulgur elucere
putabat. Ubi vero non diu ipſum clauſiſſet, dolor ad tempus dextrum vehemens
oriebatur, poſtea etiam ad totum caput, & collum. Caput intumeſcebat retro ad
verticula, & diſtentio, ac duritia erat circum tendines. Si itaque conaretur commo-
vere caput, aut aperire dentes, non poterat, utpote valde diſtentus. Vomitus ſi
quando oborti eſſent, relatos dolores avertebant, ac mitiores faciebant, & ve-
næ ſectio profuit, & veratrum duxit omnigena, & non minime praſina. * Par- 45
meniſco etiam prius incidebant triſtitiæ, & deſiderium excedendi e vita, quan-
doque vero rurſus lætus erat. At in Olyntho aliquando autumni tempore voce
privatus decumbebat, quietem agens, ita ut parum ſaltem loqui conaretur, ac in-
ciperet. Immo etiam ſi quid loquutus eſſet, rurſus voce deſtituebatur. Somni ad-
erant, quandoque vero vigiliæ, & jactatio cum ſilentio, & anxietas, & manus ad præ-
cordia velut dolenti. Aliquando averſus jacebat quietem agens. Febris perpetuo,
& facile ſpirabat. Poſtea dixit ſe cognoſcere ingreſſos. Bibere quandoque tota die,
ac nocte, etiam ſi potus exhiberetur, non volebat; quandoque vero urna derepente
correpta, omnem aquam ebibebat. Urina craſſa velut jumenti. Circa decimam quar-
tam remiſit. Cononis ſerva ex dolore capitis incipiente, extra ſe mente mota
erat. Et clamor, & querelæ multæ, raro autem quies. Circa quadrageſimum diem
mortua eſt. Decem vero diebus ante mortem, voce deſtituta, & convulſa fuit.
Timocharis ſervus ex atrabiliariis eſſe quum putaretur a tot, ac talibus vi-
ris, mortuus eſt ſimiliter circa eoſdem dies. * Nicolai filius circa ſolſtitium hy- 46
bernum ex potationibus horruit. Ad noctem febres, poſtridie vomitus biliosus,
merus, modicus. Tertia die, quum concio adhuc fori plena eſſet, ſudor totius cor-
poris ceſſavit, & ſtatim rurſus calefactus eſt. Vomitus ſimilis. Quarta ab aqua
mercurialis egeſſit ſtercoracea, & liquida. Urina cineris ſpecie, qualis eſt aqua
mercurialis, non diſſimilis; ſubſidentia non erat, neque urina multa; pauca quæ-
dam in medio vehebantur innatantia. Dolores præcordii ſiniſtri, & lumborum. Pu-
tabat ſe ex vomitu inſuper reſpirare, & inſuper reſpirabat, quandoque dupla reſpi-
ratione. Lingua alba, habens ex dextra parte concretionem adnatam inſtar lupi-
ni. Parum ſiticuloſus erat, vigil, prudens. Sexta dexter oculus major dum vide-
ret. Septima mortuus eſt. Verum alvus ante mortem elevata fuit, & mortuo po-
ſteriores partes rubefactæ ſunt. * Metoni circa plejadum occaſum febris, late- 47
ris ſiniſtri dolor uſque ad claviculam, atque is adeo vehemens ut quieſcere non poſ-
ſet, & inflammatio tenebat. Alvi egeſtio multa, biliosa. In tribus fere diebus ceſ-
ſavit dolor. Calor autem circa ſeptimum, aut nonum. Tuſſis inerat, exſcreationes
neque bilioſæ, neque multæ fiebant, verum pituitoſæ, tuſſes comitabantur, cibos gu-
ſtabat, quandoque velut ſanus exibat. Corripiebant autem aliquando calores tenues
modico tempore, ſudores fiebant ad noctem. Spiritus in calore denſior, maxilla-
rum rubor, circa latus gravitas, & ſub alas, & ad humerum, tuſſes tenebant, me-
dicamentum per ſuperna eduxit biliosa. Tertia a medicamento erupit pus, verum ab ini-
tio morbi quadrageſima. Repurgabatur circa triginta quinque alios dies, & ſanus
evaſit.

evasit. Uxori Theotimi in semitertiana anxietas, & vomitus, & simul horror incipiente febre, & sitis, progrediente tempore incipiente febre calor ingens. Ubi aquam mulsam bibisset, & vomuisset, & horror, & anxietas sedata sunt, & mali punici succum postea accepit. Diopithis sorori in semitertiana, cordis dolor gravis circa accessionem, & comitabatur is totam diem, & hujusmodi cordis, sive oris ventriculi dolor etiam aliis similiter aderat. Verumtamen sub plejadis oc-
48 casum viris talia rariora fiebant. * Uxori Apomoti in semitertiana circa arcturum vehemens cordis dolor circa accessionem, & vomitus, & strangulationes ab utero simul instabant, & ad dorsum dolores juxta spinam. Quum autem huc ipsi pervenirent, cordis dolores cessabant. Terpidæ matri a Dorisco, quum abortus factus esset mense quinto gemellorum, ex casu, ab altero quidem statim, velut in tunica quadam liberata est, ab altero vero prius, aut posterius quadraginta diebus. Postea autem concepit in ventre. At anno nono dolores vehementes circa ventrem ad multum tempus, quandoque incipiebant ex collo, ac spina, considebant autem ad imum ventrem, & inguina; quandoque ex genu dextro, considebant autem ad eumdem locum. Et quum quidem juxta ventrem dolores essent, alvus eluebatur; quum vero sedarentur, cordis dolor coincidebat. Verum strangulationes non aderant. Sed frigiditas corporis, velut in aqua jacentis. Tempore quo dolor fiebat, per totum corpus dolores spargebantur mitiores his, qui ab initio erant: allium, silphium, acria omnia non conferebant, neque dulcia, neque acida, neque vina alba. Verum nigra, & balnea rara. Ab initio quoque vomitus vehementes fiebant, et cibo-
49 rum exclusiones, et circa dolores menses non apparebant. * Cleomenis uxori circa favonii flatus, ex nausea, et lassitudine, lateris sinistri dolor, ex collo, ac humero auspicatus, febris, et horror, et sudor. Incœpit autem febris, et non desiit, sed augescebat, et dolor vehemens, tussis, exscreatio subcruenta, pallida, multa. Lingua alba, alvi egestiones moderatæ, liquidæ, urinæ biliosæ. Quarta ad noctem menses prodierunt multi, cessavit et tussis, et exscreatio, et dolor, calor autem tenuis. Epicharmi uxori ante partum dysenteria, dolor, alvi egestiones subcruentæ, mucosæ. Ubi peperisset, statim sana erat. Polemarchi uxori in morbo articulari coxæ dolor derepente, mensibus non prodeuntibus. Ubi betæ succum bibisset, vox supprimebatur per noctem, et usque ad meridiem, attamen au-
50 diebat, et sapiebat, et manu significabat, dolorem esse circa coxam. * Cliniæ sorori seniori vomitus, quicquid accepisset per quatuordecim dies, citra febrem. Cruentorum vomitionum rejectiones, et contracta strangulatio ad cor procedebat. Castorium, seseli, mali punici succus sedaverunt omnia, abscessit autem dolor moderatus ad lateris mollitudinem, bulbi succus et vinum lactei teporis, austerum, et panes quampauciſsimi cum oleo. Pausaniæ filiam ex fungi crudi esu anxietas tenebat, strangulatio, dolor ventris. Aquam mulsam calidam bibere, ac vomere profuit, et balneum. In balneo fungum evomuit, et ubi illa cessatura essent, exsudavit.
52 * Epicharmo circa plejadum occasum, humeri dolor, et gravitas vehemens ad brachium, anxietas, vomitus multi, aquæ potus. Euphranoris filio pustulæ velut a culicum morsu. Post favonium siccitates fiebant usque ad æquinoctium autumnale. Sub canem, æstus vehementes, et venti calidi, et febres sudorificæ, et statim aliquantum recalescebant. Tubercula vero juxta aurem multis fiebant. Aniculæ a tussi vexatæ circa nonam diem. Adolescenti splenico ancillæ filio, alvo liquefacta, circa idem tempus. Ctesiphonti sub arcturum, fere circa septimam. Adolescenti solum suppurata sunt. Eratylli filio evanuerunt. Circa utraque tempora, nullæ exudationes. Lingua præ siccitate blæsi. Recti venti spiraverunt multi, ac frigidi, et nives ex clementi cœlo quandoque fiebant, et post æquinoctium, austrina aquilonaribus permixta, aquæ multæ, populariter grassatæ sunt tusses multæ, magis autem in pueros. Circa aures multis talia, qualia Satyri habent. Quandoque vero ante hoc tempus hyems valde hyberna erat, cum nive, et pluviis aqui-
52 lonaribus. * Timonactis filio ferme bimestri pustulæ in cruribus, et in coxis, et lumbis, ac imo ventre, et tumores valde rubicundi. His autem sedatis, convulsiones, et comitiales fiebant, sine febribus, multis diebus, et mortuus est. Polemarchi filio contigit quidem, ut priore tempore suppuratus esset, et exscrearet, postea vero calores ipsi erant, et hydropicus erat, et splenicus, et anhelosus ad locum adclivem, si quando accederet, impotens, et siticulosus, quandoque etiam cibum leniter aversabatur, et siccæ tussiculæ ad multum tempus ita fiebant, titubans obambulabat, et si non facile solubilis esset alvus deorsum, plena reddebatur, et anhelatio, ac strangulatio magis fiebant. Tandem autem defluxus, et exscreatio supervenit, ac tussis. Exscreatio crassa, pallida, purulenta, et febris vehemens cessasse videbatur, et tussis mitior, et exscreatio pura. Rediit rursus febris acuta, spiritus densus, mortuus est. Verum antea riguerunt pedes, et postea perfrigeratus est. Spiritus magis interclusus est. Urina substitit, extremæ par-
53 tes perfrigeratæ sunt, prudens mortuus est tertia die a recidiva. * Thyni filio in febre ardente inedia macerato, alvi egestio multa. Verum cum bile, et animi deliquio, et sudore multo fiebat, perfrigeratus est valde, et voce destitutus erat totam diem, ac noctem. Instillatum ptisanæ succum continuit, sapiebat, bene spira-

ne spirabat. Epicharmi filio accidit ex via, et potu cruditas. Postridie mane anxietate oborta, ubi aquam, acetum, salem bibisset, evomuit pituitam, postea rigor apprehendit. Lavit febricitans. Pectus dolebat. Tertia mane statim sopor modico tempore tenebat, & delirabat, & febris acuta. Graviter morbum tulit. Quarta vigil, mortuus est. Aristoni, ulcerato pedis digito, cum febre loquelæ obscuritas. Carcinoma ascendit usque ad genu. Periit. Erat autem nigrum, subaridum, graveolens. * Cui carcinoma in faucibus ustum est, sanus evasit a no- 54 bis. Polyphantus in Abderis caput dolebat in febre vehementi. Urinæ tenues, multæ. Subsidentiæ densæ, & conturbatæ. Quum autem non cessaret dolor capitis, sternutatoria decima die adhibita sunt. Postea ad collum dolor vehemens. Urina prodiit rubicunda, conturbata velut jumenti, mente motus est phreniticο modo. Mortuus est in vehementibus convulsionibus. Consimiliter etiam Evalcidæ famula, quum multo tempore densæ urinæ prodiissent, & capitis dolores adessent, phrenitica facta, mortua est eodem modo ex vehementibus doloribus. Nam urinæ densæ, ac conturbatæ certum signum sunt doloris capitis, & convulsionis, ac mortis. Halicarnassensis, qui in domo Xanthippi diversabatur, autem hyeme dolebat, & caput non mediocriter. Erat autem annorum circiter quinquaginta. Vena secta est juxta Mnesimachum. Læsum est caput evacuatum, ac perfrigeratum. Non enim facta est suppuratio. Phreniticus factus est, & mortuus. Urinæ erant & huic densæ. * In Cardia Metrodori filio ex den- 55 tium dolore corruptio maxillæ, & gingivarum vehemens carnis exscrescentia. Mediocriter suppuratio facta est, exciderunt dentes molares, & maxilla. Anaxenor in Abderis erat quidem splenicus, & vitiati coloris. Contigit autem ipsi ut tumor circa femur sinistrum obortus derepente evanesceret. Non multis vero postea diebus oborta est ipsi circa splenem velut pustula nocturna ab initio, insuperque tumor, ac rubor durus. Post diem quartum febris ardens oborta est, & livefacta sunt omnia circumcirca, & putrida videbantur. Mortuus est. Verum prius subpurgatus est, & intelligentiam habebat. Clonigus in Abderis erat quidem nephriticus, mingebat autem sanguinem paulatim plerumque difficulter. Vexabat etiam alvus dysenterica. Huic mane quidem dabatur lac caprinum, & aquæ quinta pars, ita ut ex ambobus compositum totum essent heminæ tres. Ad vesperam autem panis valde assatus, obsonia, beta, aut cucumis. Vinum nigrum tenue. Dabatur etiam cucumis pepo. Hac vero victus ratione quum uteretur, & alvus substitit, & urinæ puræ prodibant. Bibit autem lac, donec urinæ restitutæ sunt. * Mulieri in Abderis carcinoma factum est circa pectus, erat 56 autem tale: per papillam sanies subcruenta fluebat, intercepta autem fluxione, mortua est. Dinii filio in Abderis umbilicum mediocriter sauciato, fistula parva relicta est, & quandoque etiam lumbricus per se ipsum satis crassus penetravit, & quum febriret, vomebat biliosa, quandoque vero & hæc ipsa per fistulam prodibant. Allapsum est, & intestinum ipsi ad fistulam, & velut fistula corrodebatur, & rursus refringebatur, & tusses permanere prohibebant. Pythonis filio in Pella febris statim incœpit multa, & in somnum collapsio, & cum vocis interceptione somni fiebant, & alvus dura per omne tempus. At glande ex felle subdita, multa egerebat, & statim remittebat. Verum brevi alvus rursus elevabatur, & febris exacerbabatur, & collapsio in somnum per eadem. Quum autem idem ductus esset, datum est medicamentum quoddam ex his, quæ cnico, & cucumere sylvestri, & peplo constant, & biliosa egestio erupit, & statim sopor sedatus est, & febris mitigabatur, & omnia leviora facta sunt, & judicatus est die decima quarta. * Eudemus splenem vehementer dolebat: impera- 57 runt ipsi medici, ut multum ederet, & vinum biberet modicum, tenue, & multum deambularet, non mutatum est quicquam. Vena secta est; cibos, ac potus parce sumpsit, deambulationes fecit sensim augmento facto. Vinum bibit nigrum, tenue; sanatus est. Philistidi Heraclidæ uxori cœpit febris acuta, rubor faciei ex nulla manifesta caussa, paulo post in die rigorem habuit; quum non recalesceret, convulsio facta est in digitis manuum, ac pedum. Paulo post recalefacta est, minxit urinas compactis quibusdam innatantibus, nubeculosas, divulsas, noctem dormivit. Secunda die rursus riguit, paulo magis calefacta est, & rubor minor, & convulsiones fiebant moderatiores. Urinæ consimiles, noctem dormivit, parum vigilavit, quum nulla molestia premeretur. Tertia die minxit coloratiora, modicam subsidentiam habentia. Eadem hora rigor apprehendit; febris acuta, sudor ad noctem per totum corpus. Verum vesperi color ad morbi regii modum permutatus est. Noctu dormivit, ac per totum corpus sudavit. Quarta sanguis ex sinistra nare probe fluxit, & menses pauci comparuerunt ordinate. Rursus autem eadem hora febris exacerbata est. Urinæ compactis quibusdam innatantibus paucæ. Alvus natura quidem dura, verum multo magis substitit, neque quicquam prodibat, si non glandem subdidisset, noctem dormivit. Quinta febris mitior, & ad vesperam per totum corpus sudabat, & menses prodierunt, & noctem dormivit. Sexta minxit acervatam multam urinam, compactis quibusdam innatantibus, modicam subsidentiam habentem, concolorem. Circa meridiem

ridiem vero parum rigore tenebatur, aliquantum incaluit, sudavit per totum, noctem dormivit. Supina parum calefacta est, facile tulit, sudavit per totum. Urinæ
58 boni coloris. Judicata sunt omnia. * Tychon in obsidione circa Datum, ictus est catapulta in pectus, & paulo post risus erat circa ipsum tumultuosus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquisse ferrum in septo transverso, & quum ipsi ita videretur, ad vesperam infusum per clysterem adhibuit, & pharmacum deorsum purgans dedit. Noctem primam transegit. Statim vero ubi dies illuxisset, & medico, & aliis melius habere videbatur, erat enim quietus. Prædictio facta est, quod ubi convulsio fieret, non tarde moriturus esset. Sequentem noctem moleste ferens, insomnis, plerumque in ventrem decumbens; tertia mane convellebatur. Circa meridiem mortuus est. Eunuchus ex venatione, & discursu hydropicus factus est. Quidam circa Elealcis fontem ad sex annos habuit ex equitatione inguinum tumorem, varices, & coxendicum dolores. Qui lateris mollitudine tabuit, septima die mortuus est. Præpotent crudi salsa cum melle. Scortatio turpis, dysenteriæ medela est. Leonidæ filiæ natura concitata, aversa est; aversa, in iram excanduit; ubi ira excanduit, reconciliata est. Medicus non intellexit, puella mortua est. Philotimi filius puber venit ad me in lechina, calvariæ os habens medicina destitutum, in quo videbam occultas ratiocinationes non esse constantes.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE VICTUS RATIONE IN MORBIS ACUTIS:

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Præfatio. Ægrotantium historias, & affectiones a quovis etiam, qui medicus non sit, conscribi posse.*

2 *De victus ratione veterum nihil memorabile existere. Singulorum morborum numeros enumerare cur difficile. Morborum acutorum cognitio præ aliis insigniter laudatur in medico.*

3 *Acuti morbi qui. A morbis sparsis, & non similibus plures mori, quam ab aliis omnibus.*

4 *Ab imperitis medicis scitu commodissima fuisse ignorata.*

5 *Medicinæ vaticinationi cur similis. Præsagiorum præstantia. Ptisanam merito omnibus frumentaceis in morbis acutis esse præferendam. Ptisana quatenus utendum.*

6 *Potionis, seu sorbitionis ptisanæ quantitas. Judicationis celeritas unde.*

7 *Pleuriticorum judicatio, & purgatio. Ptisanæ quod hordeum aptum, & cur deglutientes non lædat. Ptisanæ sorbitio quatenus, & qua ratione lædat.*

8 *Cur a veteribus syderati vocati sint. Pleuritici anhelosi.*

9 *Ptisanæ sorbitio quibus inhibenda, & quatenus.*

10 *Ptisanæ sorbitionis exhibendæ tempus, & utendi modus. Pedes frigidi.*

11 *Pleuritidi a principio calida conferunt. Fomenta in pleuritide humida, vel sicca.*

12 *Clavicularum dolores solventia. Venæ sectio quatenus pleuritidem solvat, & quæ vena secanda. Pleuriticorum alvus quatenus, & quibus mollienda.*

13 *Veratri nigri facultas. Peplii facultas. Ptisana in media purgatione non danda, & a purgatione etiam non nisi exigua copia. Ptisanæ sorbitio ab initio statim exhibenda.*

14 *Medicorum circa ptisanæ potum error. Mutationum incommodarum in ptisana, & succo utentibus, mala. Victus ratio in sanis exploranda.*

15 *Victus cibi, & potus sibi ipsi semper similis, semper est securior. Victus mutationes repentinæ, noxiæ, ac morbi feræ. Bis in die cibum assumentes, nec assueti, qua ratione lædantur, & quomodo curandi.*

16 *Bis in die cibum assumere assueti, nec pransi, quibus affectionibus obnoxii.*

17 *Vasa derepente evacuata, quomodo replenda. Biliosi supernis partibus famem minus tolerant, pituitosi contra. Magna circa habitus, ac naturas nostras mutationes, maxime morbos faciunt.*

18 *Cibos facile qui ferant. Mazæ præter consuetudinem ingestæ incommoda. Panis calidus sitim, & repletionem repentinam inducit. Aquæ, & vini potus permutati incommoda.*

19 *Vini albi, & nigri permutatio. Additio noxia magis, detractio noxia minus.*

20 *Sorbitiones quatenus primis diebus in morbis acutis dandæ. Vasa in morborum principiis non vacuanda.*

21 *Medicorum ignorantia.*

22 *Labii inferioris concussio. Cibi, aut potus perperam oblata, medici arguunt ignorantiam. Vasorum vacuationem cognoscere, ridiculum, ac damnosum.*

23 *Mutationes repentinas, quæ circa corpus fiunt, iis quæ circa diætam non esse absimiles. Otii nimii, ac laborum repentinorum*

incom-

incommoda. Lectus durior, ac mollior. Ulcus in tibia.

24 *Multiplex in ventre læsio. Mutationes repentinæ ex multa quiete ad ampliorem laborem magis lædunt, quam contra. Sorbitionibus quando utendum. Vigilia fortis. Vini differentia, aquæ mulsæ, & aceti mulsi quomodo constituendæ.*

25 *Vini dulcis facultas, & quibus commodum. Vinum dulce magis educit sputum, quam vinosum. Album vinosum. Notæ de vini utilitate, ac detrimento, ante Hippocratem ignoratæ. Vinum fulvum, ac nigrum. Vinum aquosum. Vinum meracius.*

26 *Aqua mulsa quibus in morbis acutis conveniat. Aquæ mulsæ facultates. Aquæ mulsæ aquosæ facultates. Aquæ mulsæ meratæ facultates. Aquæ mulsæ commoda.*

27 *Aqua mulsa cur putetur debilitare, & mortem accelerare. Mel sumptum, duplo vino meraco fortius. Ptisanæ sorbitio, & aquæ mulsæ potus flatus excitat. Aquæ mulsæ crudæ, & coctæ differentiæ.*

28 *Acetum mulsum, valde acre, & parum acre. Aceti mulsi exhibendi tempus, ac modus.*

29 *Intestini exasperatio quibus ab aceto mulso. Aceti acrimonia quibus potissimum conveniat. Acetum cur mulieribus magis adversatur.*

30 *Aquæ potus in morbis aeutis. Aquæ potus quatenus sputum educat, & quibus potissimum noxius, & qua ratione. Item quibus morbis conveniat.*

31 *Balneorum in morbis acutis usus, & eorum utendi modus.*

32 *Caput quomodo in balneis haberi debeat. Consuetudinis balneo utentibus habenda ratio. Bolneum cur peripneumonicis aptissimum. Balneum quibus incommodum. Lavare quibus incommodum.*

33 *Lavandi semel, & qui bis. Balneis quos magis deceat uti.*

34 *Febris ardentis caussa, & generatio. Signa. Lingua. Alvi egestiones. Vigiliæ. Mentis motiones. Febrium ardentium purgationes. Signa quibus solvitur.*

35 *Febris ardentis aliud genus. Judicationis signa. Venæ sectio quando in morbis acutis conveniat. Anginæ curatio. Ex sanguinis detractione debiliores per clysteres reficiendi.*

36 *Præcordia inflammata. Medicamenta purgantia quando bis noxia.*

37 *Vocis repentina privatio, curatio, signa.*

38 *Morbi comitiales, & semisyderati. Venæ sectio quando purgationibus præmittenda.*

39 *Anginæ generatio, & curatio.*

40 *Fluxio calida, ac nitrosa æstivo, vel autumnali tempore. Arteriæ ulceratio, & pulmonis ardor.*

41 *Febris a stercore non subeunte, aut a cibo recenti, cum lateris dolore &c. Lumborum gravitas. Flatus graveolentes.*

42 *Febris ventre molli, ac vacuo. Pedes frigidi quid significent. Pedes febre desinente calent. Sorbitiones in febribus quando dandæ.*

43 *Alvus in febribus perpetuo liquida, & mens perturbata in febribus.*

44 *Vertigines, & capitis pulsus a febrium initio. Urinæ nebulosæ, & crassæ ab initio. Tenues. Urinæ concoctionem quæ impediant. Sorbitiones prope judicationes quatenus dandæ.*

45 *Febrium judicationes. Febres quæ longæ. Febres anxiosæ, & præcordia intenta. Urinæ curationem indicant.*

46 *Urinæ crassiores, pallidiores, tenuiores, nigriores. Febres inconstontes. Numerus impar in ægrotis cur verendus. Morborum prima principia diligenter observanda.*

47 *In ægrorum congressu quæ observanda. Præcordiorum affectus.*

48 *Alvi egestio nigra, sani hominis egestioni similis. Delyrii signa. Manus tremulæ. Convulsio in febre hyberna, lingua aspera, & animi deliquium.*

49 *In febribus horrendum quid quinta die, alvus repente liquida. Singultus. Vocis privatio, animi deliquium. Convulsio. Crura in febribus tuberculosa.*

50 *Noctes plus, quam dies delyrii significationem præbent. Vocis in febre decimaquarta die interceptio. Lingua in febre conturbata loquens.*

51 *Sanguinis destillatio repentina æstivo, ac autumnali tempore. Febris singultuosa.*

52 *Peripneumonicæ, ac pleuriticæ affectiones, & earum curationes.*

53 *Sputa matura, & urinæ maturæ. Peripneumonia in vigore auxilium non admittit, & ejus curatio.*

54 *Dysenteria. Morbus regius quando febres biliosas solvat.*

55 *Tetanus, & ejus curatio.*

56 *Morbi per quæ solvantur. Veratrum quibus dandum. Abscessu, aut venæ ruptura laboranti, veratrum noxium. Veratrum quibus dandum.*

57 *Dolores ex itinere contracti. Morbi ex victus ratione. Ventris tumor a cibo copiosiore.*

58 *Potus aquosi. Potus meraciores, & austeriores. Jejunium capitis dolori, & crapulæ malum. Semel in die cibum sumentes.*

59 *De alimentorum facultatibus. Allium. Caseus. Legumina. Cicer. Lens. Lupinus. Silphium. Choleræ siccæ generatio.*

60 *Carnes bubulæ, caprinæ, porcinæ, suillæ.*

61 *Choleræ siccæ curatio.*

62 *Hydropicorum duræ notura. Quando bis sanguis detrahendus. Venter infernus calidus, & egestiones acres, ac inæquales.*

63 *Tormina sine febre in hydrope. Circa victus rationem morborum intentiones, ac remissiones febrium observandæ.*

64 *Medicamentis qui non sunt purgandi.*

65 *Sanguis alvo fluida non detrahendus. Per veratrum sursum purgari tutius. Affectio supra septum transversum, & infra.*

66 *Hydropici potio. Sanguinem sistens medicamentum. Sesamoidis potionis descriptio. Trichiasis quid, ejusque remedia.*

67 *Hæmorrhoidarum curatio.*

68 *Suppuratorum curatio. Ad oculos.*

69 *Ad oculorum dolores. Hydropicis. Stercora per alvum expellentia. Puerorum excrementum primum.*

S E.

S E C T I O I.

1 QUI Cnidias appellatas ſententias conſcripſerunt, recte qui-
dem ſcripſerunt ea, quæ patiuntur ægroti in ſingulis morbis,
& quomodo quædam ipſorum evenerunt: & hactenus qui-
dem etiam, qui medicus non ſit, recte conſcribere poſſit, ſi pro-
be ex ſingulis ægrotis, quæ patiuntur, didiciſſet. Quæ vero
medicum ante diſcere oportet, ægroto non referente, horum
pleraque omiſſa ſunt, alia in aliis, & quædam valde commoda
ad conjecturam. Quum autem ad conjecturam dicatur, quo modo ſingula cura-
re oporteat; in his multa aliter ſentio, quam velut illi prodiderunt. Et non ſo-
lum ob hoc non laudo, verum quod etiam paucis numero uſi ſunt medicamen-
tis. Nam exceptis morbis acutis, plurima ab ipſis relata ſunt pharmaca alvum
deorſum purgantia exhibenda, & ſerum, ac lac pro tempore. Si quidem igitur
hæc bona eſſent, & morbis convenientia, in quibus exhibenda eſſe monue-
runt; longe magis laudanda eſſent, eo quod quum pauca ſint, ſufficiunt. Nunc
vero res non ita habet. Qui tamen poſtea eam tractationem repetiverunt, ma-
gis ſane medico modo de his, quæ ſingulis exhibenda ſunt, tranſegerunt.
2 * At neque veteres quicquam memorabile de victus ratione conſcripſerunt,
& quamquam magna hæc res ſit, eam omiſerunt: attamen multos in ſingulis
morbis modos, multiplicemque ipſorum diviſionem non ignorarunt aliqui.
Cæterum numeros ſingulorum morborum clare pronunciare volentes, non
recte ſcripſerunt. Non enim facile ſit enumerare, ſi ex eo quis ægrotanti-
um morbum æſtimet, quod alter ab altero aliqua re differt, & ideo non putet
eumdem morbum eſſe, ſi non idem nomen habeat. Mihi vero placet, ut in u-
niverſa arte mentem adhibeamus. Nam quæcumque opera bene, ac recte tra-
ctat, ea ſingula bene, ac recte facere oportet; & quæ cito, cito; & quæ pure, pu-
re; & quæ citra dolorem tractare oportet, ita facere, ut quamminimus dolor
ſentiatur: & alia omnia ejuſmodi inſigniter præ aliis ad meliorem modum tranſi-
gere oportet. Maxime vero laudaverim medicum, qui in acutis morbis, qui
plurimos homines occidunt, præ aliis inſigniter ad meliorem partem excellat.
3 * Sunt autem hi acuti, quos veteres nominaverunt pleuritidem, peripneumo-
niam, phrenitidem, & febrem ardentem, & alii morbi, qui ex his hærent, quo-
rum febres omnino continuæ ſunt, & occidunt. Quum enim non peſti-
lentis morbi modus quis communis graſſatus fuerit, ſed ſparſi fuerint mor-
bi, & non ſimiles, ab his morbis plures moriuntur, quam ab aliis omnibus.
Idiotæ igitur non valde cognoſcunt eos, qui in his, aliis præſtant, aliarumque
curationum magis aut laudatores, aut vituperatores exiſtunt. Et profecto ma-
gnum ſignum hoc eſt, quod populares minime de his morbis intelligentiam ha-
beant, veluti quos ſtudio conſequi oportet. Nam qui medici non ſunt, medi-
ci eſſe videntur, maxime propter hos morbos. Facile eſt enim nomi-
na ediſcere, quæ proferri ſolent apud ægros his morbis affectos. Si enim quis
ptiſanæ ſuccum nominarit, & vinum tale, aut tale, aut etiam aquam mulſam,
omnia hæc eadem plebeis hominibus, & meliores, & deteriores medici dicere
videntur. At res hæc non ita ſe habet, ſed in his ſane vel maxime alii ab aliis diffe-
4 runt. * Videntur autem mihi digna eſſe quæ ſcribantur maxime hæc, quæ igno-
rantur a medicis, maxime ſcitu commoda, & quæ magnas utilitates, aut magna
detrimenta afferunt. Quæ itaque ignorantur, hæc ſunt. Cur nam in acutis morbis,
aliqui medici omne ævum terunt, ptiſanas non colatas exhibentes, & recte ſe
medicari putant. Aliqui vero plurimi faciunt, ut nullum hordeum æger devoret.
Magnum enim detrimentum afferre arbitrantur. Verum per linteum excolan-
tes ſuccum exhibent. Quidam vero ipſorum neque ptiſanam craſſam dederint,
neque ſuccum, atque hi partim donec ad ſeptimum diem æger perveniat, partim ve-
ro perpetuo, donec judicatus fuerit morbus. Sane hujuſmodi quæſtiones ne pro-
ponere quidem medici conſueverunt, fortaſſis autem neque ſi proponantur,
comperiantur. Proinde calumniam incurrit tota ars apud vulgus adeo magnam,
ut neque omnino medicinam eſſe putent. Nam in acutis morbis intantum inter
ſe differunt artifices, ut quæ alter exhibet optima eſſe putans, ea alter jam mala
5 eſſe exiſtimet. * Et fere ob id artem vaticinationi ſimilem eſſe dixerint. Quia va-
tes eamdem avem, ſi ſiniſtra appareat, bonam eſſe ducunt; ſi dextera, malam. Et
in aruſpicina talia ſunt, alia in aliis. Verum aliqui vates contraria his dicunt. Aſ-
ſero autem hanc ſpeculationem pulcherrimam eſſe, & cognatam plurimis, ac ma-
xime commodis in arte. Nam ægrotantibus omnibus plurimum ad ſanitatem con-
fert, & ſanis ad ſecuritatem, & his qui ſe exercent ad bonum habitum, & ad
quod quiſque voluerit. Ptiſana igitur recte omnibus frumentaceis eduliis præla-
ta eſſe videtur in morbis acutis, & laudo ſane eos, qui ipſam prætulerunt.
Nam viſcoſitas ipſius levis eſt, & continua, & jucunda, & lubrica, & modera-
te humi-

te humida, & sitim eximit, & facile eluitur, si forte & hoc opus sit, & neque adstrictionem habet, neque malam turbationem, neque in ventre intumescit. Intumuit enim in coctura, quammaxime tumefieri solet. Quicumque igitur prisana in hisce morbis utuntur, nulla die vasa vacua fieri permittant, ut ita dicam, sed utantur, & non intermittant, si non aut ob medicamenti, aut infusi per clysterem usum intermittere oporteat. Et qui quidem bis in die cibum capere soliti sunt, eis bis danda est; qui vero semel edere consueverunt, his semel primo die danda est. Verum sensim progressu facto, si fieri poterit, etiam his bis detur, si sane opus habere visum fuerit. At vero copia sufficit ab initio dare non multa, neque minus crassam, sed ut consuetudinis gratia quid ingeratur, & ut ne multa vasorum vacuatio fiat. * Cæterum quod ad augmentum copiæ sorbitionis attinet, si quidem sic- 6
cior fuerit morbus, quam quis putarit, non ita magna copia dare oportet, sed ante sorbitionem, aut aquam mulsam, aut vinum præbibendum exhibere, utrum ex his convenientius fuerit. Utrum vero conveniat, in singulis modis referetur. Si vero os humectetur, & a pulmone prodeuntia qualia oportet, fuerint, sorbitionis copiam, ut in summa dicam, augere oportet. Quæ enim citius, & magis humectantur, celeritatem judicationis significant. Quæ vero tardius, & minus, tardiorem judicationem significant. Et hæc quidem per se talia omnino existunt. Verum multa quoque alia commoda omittuntur, ex quibus conjecturas facere oportet, quæ postea referentur, & quanto copiosior purgatio fuerit, tanto plus dare oportet, usque ad judicationem, maxime duobus a judicatione diebus, quibus sane quinta, aut septima, aut nona judicare videtur, ita ut etiam parium, ac imparium dierum rationem habeas. Postea vero sorbitione quidem mane utendum est. Vespere vero ad cibos transeundum. Conveniunt autem talia utplurimum his, qui statim tota prisana utuntur. * Nam & dolores in 7
pleuriticis statim sua sponte cessant, ubi memorabile quid spuere, ac expurgari cœperint: & purgationes longe perfectiores sunt, & minus suppurati fiunt, quam si quis aliter victum suppediter: & judicationes simpliciores, & melius judicantes, & minus revertentes. Prisanam porto ex optimo hordeo factam esse oportet, & quamoptime coctam, & præsertim si non solo succo uti velis. Nam una cum reliqua prisanæ virtute lubricitas facit, ut hordeum dum deglutitur, non lædat. Nusquam enim adhæret, neque secundum thoracis rectitudinem moram trahit. Lubricissima autem est, & maxime sitim eximit, & facillime concoquitur, & debilissima est, quæ optime cocta est, quibus omnibus opus est. Si quidem igitur non opem tulerit quis, quantum opus est, ut sufficiens sit ejusmodi prisanæ sorbitionis modus multis modis læditur. Etenim verbi caussa, quibus cibus intus conclusus est, si quis non facta deorsum evacuatione, sorbitionem dederit, dolorem si adest, amplius exacerbaverit; & si non adest, statim induxerint, & spiritus densior fiet. Hoc vero malum est. Pulmonem enim resiccat, & præcordium, & pectinem, ac septum transversum dolore affligit. Quin etiam si lateris dolor assiduus est, & ad calefactoria non remittit, & sputum non prodit, sed citra putresactionem, ac concoctionem valde viscosum fit, si non solverit quis dolorem, aut ventre mollito, aut vena secta, utrum tandem horum conducet, prisanam autem ita habentibus dederit, cita mors talium continget. Propter has igitur caussas, & alias hujusmodi adhuc magis, qui tota prisana utuntur, septima die, & citius moriuntur, partim mente læsi, partim ab erectæ cervicis spiratione, & stertore suffocati. * Tales vero veteres sydere ictos esse putaverunt, ob hoc quidem 8
maxime, non minus autem quod & mortuis ipsis latus lividum reperitur, ut simile quid plagæ appareat. Caussa vero hujus est, quod prius quam dolor solvatur, moriuntur. Cito enim anhelosi fiunt. Præ multo autem, ac denso spiritu, velut jam dictum est, valde viscosum circa concoctionem fit sputum, & egressum fieri prohibet. Immo stertorem inducit, chartilaginosis pulmonis arteriarum partibus bronchiis appellatis impactum, & ubi ad hoc devenerit, lethale jam plerumque existit. Nam & ipsum sputum impactum prohibet quidem spiritum intro ferri, cogit autem cito extra ferri. Atque sic mutuam opem ad malum inter se conferunt, dum & sputum impactum, densum spiritum facit, & hic quum densus sit, sputum insuper viscosum facit, & lubricum fieri, ac elabi impedit. Occupant autem hæc, non solum si prisana intempestive utantur, verum multo magis, si quid aliud ederint, aut biberint, quod minus quam prisana idoneum sit, proinde plerumque consimilia sunt auxilia & his qui tota prisana utuntur, & his qui succo ipsius: his vero qui neutro horum, sed solo potu, quandoque etiam diversimode auxiliari oportet. * At vero hoc modo omnino facere oportet. Si cui 9
a cibo recens accepto, & alvo nondum subevacuata, febris incœpit sive cum dolore, sive sine dolore, inhibenda est sorbitionis exhibitio, donec putarit cibum ad infernam intestini partem secessisse. Utendum autem est potu aceti mulsi, si dolot affuerit, hyeme quidem calidi, æstate vero frigidi. Si vero multa fuerit sitis, etiam aqua mulsa, & aqua. Postea vero si dolor aliquis affuerit, aut periculosi aliquid apparuerit, danda est sorbitio neque multa, neque crassa, atque hæc post septimum, aut nonum diem, si validus æger fuerit. Si vero non subiit vetusti-

or cibus

or cibus ei, qui recens cibum accepit, si quidem validus sit, & ætate vigeat, infu-
sum per clysterem adhibendum est. Si vero debilior fuerit, glande utendum est, si
10 non sua sponte probe prodierit. * Tempus porro exhibendæ sorbitionis hoc maxi-
me observare ab initio, & per omnem morbum oportet. Quum quidem pedes
frigidi fuerint, inhibere oportet sorbitionis exhibitionem. Maxime vero & a po-
tu abstinendum est. Ubi vero calor descenderit ad pedes, tunc exhibere conve-
nit, & putare in omnibus morbis, & non minime in acutis, & maxime in his, qui
magis febriles, ac periculosissimi sunt, tempus hoc magnam vim habere. Uten-
dum est autem primum quidem maxime succo; deinde vero ptisana, juxta prædi-
ctas conjecturas diligenti facta consideratione.

S E C T I O II.

11 * CÆterum pleuritis, hoc est dolor lateris, sive ab initio fiat, sive postea, calefa-
ctoriis quidem primum non alienum est tentare dissolvere. Ex calefactoriis vero o-
ptima est aqua calida in utre, aut in vesica, aut in vase æneo, aut testaceo admota. Verum
molle quid antea ad latus supponere oportet, lenitatis ergo. Commode etiam spongia mol-
lis, magna, ex aqua calida expressa apponitur. Contegere vero stragulis ipsum fomentum
oportet. Nam & ampliore tempore sic sufficiet, & durabit, & simul ut ne vapor ad æ-
grotantis spiritum afferatur, nisi fortassis & hoc ad aliquid commodum esse vi-
sum fuerit. Aliquando enim ad aliquid commodat. Insuper autem & hordeum, &
ervum, in aceto diluto, ita ut paulo acidius sit, quam ut quis bibere possit, dissoluta,
ac fervefacta, & in marsupia conjecta, apponere oportet; & fursur eodem modo.
Siccum autem fomentum præbent sal, & milium torrefactum, in laneis sacculis
12 convenientissimum. Nam & leve, & lene est milium. * Solvit autem hujusmodi mol-
litorium fomentum etiam dolores ad claviculam pertingentes. Sectio autem ve-
næ non similiter solvit dolorem, si non ad claviculam pertingat dolor. Quod si
ad calefactoria dolor non solvatur, non multo tempore calefacere oportet. Resic-
cat enim hoc pulmonem, & suppurationem facit. At si quidem dolor ad clavicu-
lam de se significationem præbeat, aut gravitas ad brachium, aut circa mammam,
aut supra septum transversum; venam secare prodest in cubiti flexura internam, &
non cunctari copiosum sanguinem detrahere, donec multo rubicundior fluxe-
rit, aut pro puro, & rubicundo lividus. Utrumque enim contingit. Si vero sub septo
transverso fuerit dolor, ad claviculam autem de se significationem non præbeat, al-
vum mollire oportet aut veratro nigro, aut peplio, ita ut veratro quidem dau-
cum, aut seseli, aut cuminum, aut anisum, aut aliud quid ex odoratis ammisceas,
peplio vero silphii succum. Sed hæc inter se si misceantur, consimilis modi exi-
13 stunt. * Ducit autem nigrum veratrum melius, & ad judicationem commodius quam
peplium. Peplium vero flatus magis erumpere facit. Ambo autem hæc dolorem
sedant. Sedant item alia multa alvum subducentia medicamenta. Verum hæc in-
ter ea, quæ ego novi, optima sunt. Alioqui & ea, quæ in sorbitionibus exhiben-
tur, alvum subducentia medicamenta opitulantur, quæcumque non valde injucunda
sunt aut ob amaritudinem, at propter aliam quamdam injucunditatem, aut ob co-
piam aut colorem, aut aliquam suspicionem. Ptisanam tamen statim insuper sor-
bendam dare oportet, postquam medicamentum bibit, non memorabili copia pau-
ciorem, quam quanta sumere adsuetus est. Nam & rationi consentaneum est, in me-
dia purgatione sorbendam non dare. Quum autem cessaverit purgatio, tunc minus
sorbeat de ea, quam adsuetus est. Postea vero reducat semper ad majorem copiam, si
& dolor sedatus fuerit, & nihil aliud adversetur. Idem mihi sermo est, si etiam pti-
sanæ succo uti opus fuerit. Melius enim esse assero, statim omnino incipere sor-
bere, quam prævacuatis jam vasis sorbere auspicari aut tertia, aut quarta, aut quin-
ta, aut sexta, aut septima die, si sane non judicatus fuerit morbus ante hoc tempus.
Præparationes autem & his consimiles faciendæ sunt, quales dictæ sunt. De sorbi-
tionis igitur exhibitione ita sentio. Sed & de potu, qualemcumque tandem quis
14 ex describendis sumpturus est, eadem mihi penitus sermonis ratio est. * Novi au-
tem etiam medicos maxime contraria facere his, quæ fieri oportebat. Omnes enim
volunt, ubi sub morborum initia homines fame præmacerarunt duobus, aut tri-
bus, aut etiam pluribus diebus, sic sorbitiones exhibere, itemque potus, & fortas-
sis etiam par ipsis esse videtur, ut magna corpori mutatione fiente, etiam magnum
quid valde contra objiciatur. Verum mutare quidem non parum, bene habet.
Recte tamen mutatio transferenda est, & ex mutatione adhuc magis exhibitio
eorum, quæ per os sumuntur. Maxime igitur lædi poterint, si non recte muta-
tionem fecerint hi, qui tota ptisana utuntur. Poterint etiam lædi, qui solo succo u-
tuntur, lædi quoque possunt, qui solo potu utuntur. Minime vero hi. Oportet au-
tem & in sanorum adhuc hominum victu addiscere, quæ conferunt. Si enim sanis
tales, aut tales victus multum differre videntur tum in aliis quibusdam, tum in mu-
tationibus; quomodo non etiam in morbis multum differant, & maxime in acutis?
15 * Atqui facile est hoc addiscere, quod simplex victus cibi, ac potus, ipse sibi ipsi
semper similis, securior omnino est ad sanitatem, quam si quis derepente ad alium
meliorem, magnam mutationem faciat. Nam & his, qui bis in die cibum sumunt,
& his, qui semel, repentinæ mutationes noxas, ac ægritudines inducunt, & eos fa-

ne, qui prandere non adsueti sunt, si pransi sunt, statim infirmos facit hoc, & to-
to corpore graves, & debiles, & pigros; si vero etiam insuper cœnaverint, aci-
dum ructantes. Quibusdam vero etiam alvi liquida egestio oboritur, quum præ-
ter consuetudinem ventriculus gravetur, solitus resiccari, & non bis intumescere,
neque bis cibos coquere. Auxiliatur igitur his, mutationem rursus adæquare. Dor-
mire enim oportet, velut nocte reducta post cœnam, hyeme quidem absque frigo-
re, æstate vero absque calore. Si vero dormire non queat, ubi multam lentam de-
ambulationem non stando oberravit, nihil cœnet, aut pauca, eaque innoxia. In-
superque minus bibat, & potum non aquosum. Talis autem adhuc magis affligetur, si
ter in die ad satietatem cibum acceperit, & adhuc magis si sæpius. Quanquam
sane multi sint, qui facile ferunt, si ter in die cibum copiose accipiant, qui ita sunt
adsueti. * Quin & hi, qui bis in die cibum capere soliti sunt, si pransi non fuerint, 16
debiles, & infirmi sunt, & ad omne opus timidi, & ventriculi osculum dolent.
Viscera enim pendere ipsis videntur, & calidam, ac cum virore pallidam urinam
mingunt, & alvi egestio comburitur. Quibusdam etiam os amarescit, & oculi cavi
fiunt, & tempora palpitant, & extremæ partes perfrigerantur. Et plerique ex his,
qui pransi non sunt, cœnam edere non possunt. Si vero cœnam sumpserint, ventri-
culum gravant, & multo magis ægre in lecto degunt, quam si etiam pransi fuissent.
Quum igitur talia hæc sanis fiant ob victus dimidiæ diei mutationem præter
consuetudinem; apparet neque apponere, neque detrahere commodum esse. Si igi-
tur hic, qui præter consuetudinem semel in die cibum accepit, ubi tota die vasa
vacua fecit, quantum consuevit cœnaverit; verisimile est ipsum, si tunc quum im-
pransus esset, doluit, ac ægrotavit, & ubi cœnavit, gravis fuit, multo magis gra-
vari. Si vero etiam longiore tempore evacuatis vasis, postea derepente cœnave-
rit, adhuc magis gravabitur. * Qui igitur præter consuetudinem vasa vacua fecit, 17
ei hanc diem rursus adæquare sic conducit absque frigore, & calore, atque labore.
Hæc enim omnia graviter tulerit, & cœna multo minor exhibenda est, quam con-
suevit, eaque non sicca, sed modi humectioris, & postea bibat potum non aquo-
sum, neque pauciorem, quam pro cibi ratione. Sed & postera die pauca prandeat, quo
sensim progressu fiente ad consuetudinem revertatur. Qui tamen supernas par-
tes amara bile infestantur, talia molestius ferunt. Pituitosi autem supernis parti-
bus, cibi præter morem abstinentiam omnino facilius ferunt. Quare etiam semel
in die cibum præter morem capere, facilius utique iidem tulerint. Sufficiens igi-
tur & hoc signum est, quod maximæ mutationes eorum, quæ circa naturas nostras,
ac habitus contingunt, maxime morbos faciunt. Non igitur licet intempestive,
neque vehementissimas vasorum vacuationes facere, neque vigentibus morbis, & in
inflammatione consistentibus cibos exhibere, neque licet derepente in tota re quic-
quam, aut huc, aut illuc mutare. * Multa vero his cognata ex his, quæ ventri con- 18
tingunt, itemque alia referre quis possit, quod facile quidem ferunt cibos, quibus
adsueti sunt, etiamsi natura non sint boni. Similiter etiam potus. Ægre autem ferunt
cibos, quibus adsueti non sunt, etiamsi non sint mali. Similiter etiam potus. Et quæ
quidem multus carnis esus præter consuetudinem assumptus facit, aut allium, aut
silphium, aut succus ipsius, aut caulis, aut alia hujusmodi, magnas quasdam pecu-
liares vires habentia, minus admiretur quis, ubi talia dolores ventriculis ma-
gis, quam alia inducunt. At justa fuerit admiratio, si didiceris, quantam maza tur-
bationem, & molem, & flatum, & tormen ventriculo inducat, si præter morem in-
gesta fuerit ab eo, qui mazam edere non est solitus, aut qualem situm panis ipse ca-
lidus ingestus inducat, & repentinam repletionem ob siccandi vim, & quod tarde
transit, & quam diversas inter se affectiones faciant & panes valde puri, & qui ex
toto sunt collati, præter consuetudinem in cibo accepti, itemque maza sicca præter
morem, aut liquida, aut viscosa; & quale quid faciant polentæ recentes non adsue-
tis, & aliæ his, qui recentibus uti adsueti sunt, itemque vini, & aquæ potus, præter
morem derepente vicissim permutatus, & aquosum vinum, & meracum, præter
consuetudinem derepente potatum. Illud enim humiditatem in superno ventre indu-
cit, & flatum in inferno. Hoc vero venarum palpitationem, & capitis gravitatem,
ac sitim. * Quin & album vinum, & nigrum, si quis præter consuetudinem permutet, 19
etiamsi ambo vinosa fuerint, tamen multa in corpore alterarint, ut minus mirum
esse quis dixerit, dulce, & vinosum vinum non idem posse, si derepente permuta-
ta fuerint. Porro hujusmodi aliquam partem sermoni contrario patrocinari opor-
tet, quod mutatio victus his facta est, corpore non mutato, neque ad robur, ut ci-
bos apponere opus sit, neque ad debilitatem, ut detrahere oporteat. Insuper autem &
robur conjectandum est, & morbi uniuscujusque modus, & hominis natura, &
consuetudo victus ægri, non ciborum solum, sed etiam potuum. Multo autem
minus ad additionem procedendum est. Nam detractionem omnino tollere sæpe
conducit, ubi suffecturus est æger, donec morbi vigor maturescat. In quibus au-
tem hoc faciendum sit, scribetur. Multa vero etiam alia relatis cognata scribere
quis possit. Hoc tamen melius testimonium est. Non enim cognatum est rei illi, de
qua plurimus a me sermo habitus est, sed ipsa res opportunissimum est documen-
tum. * Nam ab acutorum morborum initio aliqui quandoque eadem die, qua morbus 20
incœpit, cibos comederunt; aliqui postridie, quidam etiam sorbuerunt quicquid

oblatum

oblatum esset, quidam etiam cyceonem. Omnia autem hæc deteriora quidem sunt, quam si quis alio modo victum instituisset, multo tamen minus detrimentum afferunt in hoc tempore peccata, quam si quis primis duobus, aut tribus diebus penitus vasa vacua fecisset, & quarta, aut quinta die tali victu usus esset. Deterius tamen est, si omnibus his diebus vasis evacuatis, in posterioribus diebus hoc modo victum instituat, priusquam concoctus, ac maturus sit morbus. Etenim hoc modo mortem plurimis manifeste affert, si non omnino facilis fuerit morbus. Quæ vero ab initio committuntur peccata, non similiter ut illa medelam omnem respuunt, sed multo facilius correctionem admittunt. Hoc igitur maximum documentum esse arbitror, quod primi dies sorbitione tali, vel tali non sint privandi in his, qui paulo

21 postea talibus, aut talibus sorbitionibus usuri sunt. * Funditus igitur ignorant tum hi, qui granosa ptisana utuntur, quod ab ipsa læduntur, quum sorbere inceperint, si duobus, aut tribus, aut pluribus diebus antea vasa evacuerint, tum hi, qui succo utuntur, quod sorbentes læduntur, ubi non recte sorbitionem inceperint. Tunc tamen cavent, & magnam noxam afferre cognoscunt, si priusquam maturus factus fuerit morbus, granosam ptisanam sorbuerit æger, succo uti adsuetus. Omnia igitur hæc magna testimonia sunt, quod medici ægros non recte ad victum perducunt. Sed in quibus morbis vasa vacua facere non oportet, his qui sorbitionibus uti debent, vasa vacua faciunt. In quibus vero ex vasorum vacuatione ad sorbitiones mutationem facere non oportet, in his mutationem faciunt, & hoc plerumque absolute. Aliquando vero in his temporibus mutationem ad sorbitiones faciunt ex vasorum vacuatione, in quibus sæpe ex sorbitionibus ad vasorum vacuationem accedere expediebat, si ita morbum exacerbari contingat. Aliquando autem & cruda attrahuntur de capite, & a thoracis regione, biliosa, & vigiliæ ipsis coincidunt, ob quas non coquitur morbus, & tristes, ac amarulenti fiunt, & delyrant, & splendores ipsis ob oculos obversantur, & aures sonitu plenæ sunt, & extremæ partes perfrigeratæ, & urinæ incoctæ, & sputa tenuia, & salsa, & meraco colore tincta, ac pauca, & sudores circa collum, & anxietudines, & spiritus in latione sursum versus offendens, densus, aut etiam valde magnus, supercilia distenta, ac gravata, deliquia animi prava, & stragulorum de pectore rejectiones, & ma-

22 nus tremulæ. * Quandoque vero labium inferum concutitur. Hæc autem in principiis comparentia, vehementis delyrii significationem præbent, & plerumque ægri moriuntur. Qui vero effugiunt, aut cum abscessu, aut cum sanguinis e naribus fluxione, aut ex crassi puris sputo effugiunt, alias vero minime. Neque enim talium rerum peritos medicos esse video, quomodo debilitates in morbis dinoscere oporteat, & quæ ex vasorum vacuatione efficiuntur, & quæ propter aliam aliquam irritationem, & quæ propter dolorem, & præ acumine morbi, itemque quot affectiones, & omnigenas species, natura nostra, & habitus singulis pariat, & quidem quum talium cognitio, aut ignorantia salutem, aut mortem afferant. Majus enim malum est, si ob dolorem, & morbi acumen debilitato exhibet quis potum, aut sorbitionem copiosiorem, aut cibum, ob vasorum vacuationem debilem esse existimans. Indecorum etiam est ob vasorum vacuationem debilitatum non cognoscere, & victu premere. Affert equidem periculum aliquod & hoc peccatum, verum multo minus quam alterum. Multo autem magis risu dignum hoc peccatum est, quam illud alterum. Si enim alius medicus, aut etiam idiota ingressus cognoverit ea, quæ contigerunt, & edenda, ac bibenda dederit ea, quæ alter prohibuit, palam auxilium tulisse putabitur. Talia vero faciunt, ut artifices maxime ab hominibus vituperentur. Videtur enim ipsis ille, qui ingressus est medicus, aut idiota velut mortuum suscitasse. Scribentur autem de his quoque signa, ex quibus singula dinoscere oportet.

23 * Consimilia tamen illis, quæ circa ventrem contingunt, & hæc sunt. Nam si totum corpus præter consuetudinem multum quiescat, non statim magis robustum fit. Si vero etiam ubi multo tempore quievit, derepente ad labores prodierit, vitiosum quiddam palam operabitur. Ad eumdem modum etiam singulæ corporis partes. Nam & pedes tale quiddam operabuntur, & alii articuli laborare non adsueti, si interposito tempore derepente ad laborandum prodeant. Eadem etiam oculi, & dentes perpetientur, & quæcumque tandem pars. Nam & lectus præter morem mollis dolorem inducit, itemque præter consuetudinem durus. Sed & si sub dio lectus præter morem sternatur, corpus indurat. Quin & talium omnium exempla scribere satius fuerit. Si quis enim accepto ulcere in tibia, neque valde periculoso, neque adeo contemnendo, ita ut neque ipsi ita difficulter, aut adeo facile ulcera sanescant, statim prima ab initio die decumbens curetur, & nequaquam crus elevet, hic sane hoc modo citra inflammationem fuerit, & sanus multo citius sic fiet, quam si obambulans curetur. Attamen si quinta, aut sexta die, aut etiam prius surrexerit, & progredi voluerit, magis utique affligetur, ac dolebit, quam si statim ab initio obambulans curatus esset. Si vero etiam multum derepente se fatigaverit, multo magis dolebit, quam si illo modo curatus, in illis diebus ita se fatigasset. Perpetuo igitur hæc omnia inter se testimonium præbent, quod omnia, quæ derepente multum supra modum huc, & illuc mutan-

24 tur, lædunt. * Multiplex igitur in ventre læsio est, si ex multa vasorum vacuatio-

ne, plus moderato derepente ingeratur. Quin & in reliquo corpore, si ex multa quiete ad ampliorem laborem derepente deveniat, multo magis læditur, quam si ex multo cibo ad vasorum vacuationem transmutetur, & si ex multo labore derepente ad otium, ac segnitiem exciderit. Oportet tamen & his corpus quiescere. Oportet item illis ventrem a ciborum copia quiescere. Sin minus, & dolorem in corpore inducet, & totius corporis gravitatem. Plurimus itaque sermo de mutatione huc atque illuc a me habitus est, eo quod hæc nosse ad omnia commodum sit, & ad hoc præsertim, de quo nobis sermo erat, quod in acutis morbis ad sorbitiones mutationem faciunt ex vasorum vacuatione. Facienda enim est mutatio velut ego jam jubeo. Deinde non est utendum sorbitionibus, priusquam morbus maturus factus fuerit, aut aliud quoddam signum apparuerit vel vacuatorium, vel irritatorium circa intestinum, aut circa præcordia, qualia scribentur signa. Vigilia fortis, potus, & cibos crudos, & inconcoctiores facit. Et rursus in contrariam partem mutatio dissolvit corpus, & excoctionem, ac capitis gravitatem inducit.

S E C T I O III.

* Vinum porro dulce, & vinosum, & album, ac nigrum, & aquam mulsam, & aquam, 25
& acetum mulsum his notis distinguere oportet in morbis acutis. Vinum dulce minus caput gravat, quam vinosum, & minus mentem ferit, & magis quam alterum per alvum, & intestinum subit. Viscera vero magna facit, splenem, & hepar. Quare neque his, qui amara bile abundant, commodum est. Nam & siticulosum in talibus est, & flatuosum in superno intestino; non tamen inferno intestino inimicum pro flatus ratione, & quidem quum non valde penetret flatus a vino dulci, sed circa præcordia moretur. Certe per urinam hoc minus exit omnino, quam vinosum album. Sputum vero magis educit dulce, quam alterum; & quibus quidem siticulosum est dum bibitur, his minus, quam alterum vinum educit. Quibus vero siticulosum non est, his magis, quam alterum educit. At vero album vinosum vinum plurima ac maxima ex parte jam & laudatum, & vituperatum est in dulcis vini enarratione. Ad vesicam autem magis penetrat, quam alterum, & quum urinam ciet, ac semper perrumpat, multum in his morbis profuerit. Nam & si ad alia incommodius sit altero, attamen quæ in vesica fit ab ipso purgatio, liberat, si quale oportet, propellatur. Bonæ vero hæ notæ sunt de vini utilitate, ac detrimento, quas seniores me non noverunt. Fulvo vero vino, & nigro austero in his morbis ad hæc uti poteris, si capitis gravitas non affuerit, neque mentis perculsio, neque sputum ab ascensu prohibeatur, neque urina suppressa sit, alvi autem egestiones humectiores, ac ramentosiores fuerint. In talibus sane vel maxime convenerit ex albo transmutationem facere, & si qua his similia existunt. Hoc vero insuper intelligere oportet, quod si aquosum fuerit vinum, supernas partes omnes, & eas, quæ circa vesicam sunt, minus lædet. Verum partibus circa intestinum magis proderit, si meracius fuerit. * Aqua vero mulsa, si bibatur per totum morbum in acutis morbis, in totum 26
quidem his, qui amara bile abundant, ac magna viscera habent, minus commoda est, quam his, qui tales non sunt. Siticulosa tamen minus est dulci vino. Pulmonem enim mollit, & sputum moderate educit, & tussim lenit. Habet enim vim quamdam extersoriam, quæ magis moderato sputum viscosum facit. Urinas etiam sufficienter ciet aqua mulsa, si non aliqua ex visceribus affectio prohibeat. Sed & biliosa per alvum magis egerit, quandoque bona, quandoque magis quam convenit, colore saturata, ac spumosiora: atque hoc biliosis, & magna viscera habentibus magis contingit. Sputi igitur eductionem, & pulmonis mollitionem aquosior aqua mulsa magis facit. At spumosas alvi egestiones, & biliosa magis quam convenit colorata, ac magis calida, meraca aqua mulsa magis ducit, quam aquosa. Talis autem egestio habet quidem & alia magna nocumenta. Neque enim ex præcordiis ardorem extinguit, sed concitat, & anxiam molestiam, ac membrorum jactationem facit. Verum & intestina, & sedem exulcerat. Horum autem auxilia scribentur. Qui igitur aqua mulsa utitur absque sorbitionibus, pro alio potu, in his morbis, hic multum successum percipiet, & non in multis successu destituetur. Quibus autem danda sit, & quibus non, & ob quas caussas non danda, maxima ex parte dictum est. * Damnata vero est aqua 27
mulsa ab hominibus, veluti quæ bibentes ipsam extreme debilitet, & propterea mortem accelerare putata est. Verum hoc propter eos, qui se ipsos fame conficere constituerunt, dictum est. Aliqui enim aqua mulsa sola in potu utuntur, nimirum velut talis existat. At hoc non omnino hoc modo se habet. Sed si sola bibatur, multo quidem fortior est, quam aqua, si non alvum exturbet. Sed & vino albo, ac tenui, & parum aquæ ferente, & inodoro, aliquatenus fortior est, aliquatenus debilior. Multum tamen differt & vini, & mellis meracitas ad utriusque vires. Nam etiamsi duplam mensuram vini meraci quis bibat respectu mellis, quod delingat, multo tamen fortior fuerit ex melle solo, si alvum non turbarit. Nam & multo plus stercoris ipsi prodibit. Si tamen ptisanæ sorbitione utatur, insuper autem aquam mulsam bibat, valde ipsum replebit, ac flatus excitabit, & visceribus circa præcordia incommoda erit.

da erit. At si ante sorbitionem aqua mulsa bibatur, non ita lædit, velut si insuper bi-
batur, sed etiam aliquo modo proderit. Cæterum cocta aqua mulsa aspectu quidem
multo melior est, quam cruda. Splendida enim, & tenuis, albaque, ac pellucida fit. Sed
quam ipsi virtutem attribuam, qua crudam præcellat, non habeo. Neque enim jucundior
est, quam cruda, si mel bonum esse contigerit, debilior tamen, & minus stercoris ducens,
quorum neutro, ut castigetur, aqua mulsa opus habet. Proxime vero utendum tali
cocta, si mel pravum fuerit, & impurum, & nigrum, & non boni odoris. Coctura enim
28 majorem partem turpitudinis pravitatis ipsius detrahere poterit. * At vero acetum
mulsum appellatum, si bibatur, sæpe quidem commodum esse in his morbis comperies.
Nam & sputum educit, & facilem spirationem facit. Tempora vero hujusmodi ha-
bet. Etenim quod valde acre est, nihil moderati fecerit ad sputa, quæ non facile pro-
deunt. Si enim educeret ea, quæ stridulam asperitatem faciunt, & lubricitatem in-
duceret, & guttur velut dilataret, pulmonem utique leniret. Ipsum enim mollit, & si
quidem hæc contingerent, magnam sane utilitatem afferret. Aliquando vero id, quod
valde acre est, eductionem sputi non obtinet, sed insuper viscosum id facit, & lædit.
Maxime autem hoc perpetiuntur hi, qui etiam alias perniciose habent, & qui neque tus-
sire, neque exscreare inhærentia possunt. Ad hoc igitur vires ægroti insuper conjecta-
re oportet, & si spem de ipso habeas, exhibere. Exhibere autem oportet, si dederis,
summe tepidum, atque tale paulatim, & non large. Quod vero parum acre est, hu-
mectat quidem os, & fauces, sputum item educit, & sitim sedat, & præcordio, & visce-
ribus, quæ sunt, hac parte lene est, & detrimenta ex melle hac parte prohibet. Quod
enim biliosum in melle, castigat. Flatus etiam erumpere facit, & ad mictionem provo-
cat. Intestini tamen infernam partem humectiorem facit, & ramenta inducit. Quan-
doque vero etiam malum hoc fit in acutis morbis, maxime quidem quod flatum pene-
trare, imo recurrere facit. Insuper autem & alias debilitat, & extremas partes frigefacit.
Atque hanc solam læsionem ex aceto mulso contiugere novi, quæ sane digna sit, ut scri-
batur. Parum autem de hujusmodi potu, nocte, & jejuno ante sorbitionem præbiben-
dum dare commodum est. Sed & ubi multum temporis post sorbitionem intercessit, bi-
29 bere nihil prohibet. * His vero, qui solo potu degunt absque sorbitionibus, propter ea
non est commodum semper; & perpetuo hoc uti, maxime propter rasuram, aut ex-
asperationem intestini. Quum enim stercore vacuum sit, magis utique hæc induxerit,
& quum vasorum vacuatio adsit, postea etiam aqua mulsa vires detraxerit. Si tamen o-
pitulari apparuerit ad totum morbum multus hujus potus usus, parum aceti affunde-
re oportet, ut saltem cognosci possit. Ita enim & ea, quæ lædere solet, minime læ-
serit, & his, quæ auxilio opus habent, opem tulerit. Cæterum ut in summa dicatur,
acredines, sive aciditates ex aceto, amara bile abundantibus magis conferunt, quam a-
trabiliariis. Amara enim dissolvuntur, & in pituitam transeunt, dum ab ipso attollun-
tur. Nigra vero fermentantur, & attolluntur, ac multiplicantur. Acetum enim ni-
gra sursum ducit. Mulieribus autem omnino magis adversatur acetum, quam viris. Do-
30 lores enim uteri inducit. * Aquæ porro potui in acutis morbis nullum aliud opus
habeo, quod attribuam. Neque enim lenit tussim in peripneumonicis, neque sputum
educit, sed minus quam alia, si quis semper aquæ potu utatur. Si tamen inter acetum
mulsum, & aquam mulsam parum aquæ absorbeatur, sputum educit propter quali-
tatis potuum transmutationem. Inundationem enim quamdam inducit, alias autem neque
sitim sedat, sed exacerbat. Est enim naturæ biliosæ biliosa, & præcordio mala, imo
pessima fit, ac biliosissima, & vires maxime prosternit, ubi in vacuitatem ingressa fue-
rit. Sed & splenem auget, & hepar, ubi inflammatum fuerit, & fluctuat, ac superin-
natat. Nam & tardi transitus est, eo quod frigida est, & cruda, ac incoctilis, & neque per
alvum secedit, neque per urinas transit. Insuper autem & propterea læsionem inducit, quod
a natura stercus non subducit. Si vero etiam dum adhuc frigidi sunt pedes, aliquando
bibita fuerit; hæc omnia multo plus lædit, ad quodcumque tandem ipsorum pervene-
rit. Ubi tamen in his morbis suspicatus fueris, aut capitis gravitatem vehementem,
aut mentis perculsionem, penitus a vino abstinendum est, & aqua in tali utendum, aut
vinum aquosum, & album penitus dandum, & penitus inodorum, & post ipsius potum
aqua modica insuper bibenda. Ita enim robur vini caput, & mentem minus percel-
let. In quibus autem potu ipsius maxime utendum sit, & quando valde multa, & quan-
do moderata, & quando frigida, & quando calida, partim prius dictum est, partim
pro temporis occasione dicetur. Cæterum de reliquis potibus, qualis est hordeaceus,
& qui ex herbis fiunt, & qui ex uva passa, & uvarum expressarum retrimentis, & ex tri-
tico, & cnico, & myrti baccis, & malo punico, et de aliis, ubi alicujus ipsorum u-
sus contigerit, scribetur circa ipsum morbum, quemadmodum etiam de aliis compositis
31 medicamentis. * Balneum vero in multis morbis opem tulerit eo utentibus, ad ali-
quos quidem assidue, ad aliquos non item. Quandoque vero minus eo utendum est, pro-
pterea quod homines ad hoc sint imparati. In paucis enim domibus præparata sunt
necessaria instrumenta, et nec ministri, velut opus est, parati habentur. Si vero non
omnino bene quis lavetur, non modicam læsionem incurret. Nam et tugurio fumum
non habente opus est, et aqua larga, et balneo multo, et non valde large affuso, si sa-
ne non ita opus fuerit. Et defrictione quidem potius utendum non est. Si vero defrice-
tur, calido utendum est ipso defrictorio medicamento, eoque multiplici magis, quam

alias receptum est, & insuper non pauca aqua perfundendum, & cito perfundendum. Brevi quoque via ad solium opus est, & ut facilis sit inscensus, & facilis item exitus. Oportet autem eum, qui lavatur, esse moderatum, ac taciturnum, & nihil ipsum operari, sed alios & perfundere, & defricare. Debet etiam postea multa aquæ mixtura parata esse, & celeres perfusiones fieri, & spongiis utendum est pro strigili, & non valde siccum inungendum est corpus. * Caput tamen resiccatum esse oportet, quantum ejus fieri 32
potest maxime, ita ut spongia extergeatur, & neque perfrigerari caput oportet, neque extremas partes, neque reliquum corpus, & neque eum, qui recens sorbitionem accepit, neque eum, qui recens potum sumpsit, lavare oportet, & neque sorbere, neque bibere cito post balneum. Magnam tamen partem ægro tribuere convenit, si sanus balnei valde amans fuit, & lavari adsuetus. Tales enim magis appetunt, & loti utilitatem sentiunt, & non loti læduntur. Convenit autem in totum magis peripneumoniis, quam febribus ardentibus. Nam dolorem lateris, & pectoris, ac dorsi balneum lenit, & sputum maturum facit, ac educit, & facilem spirationem reddit, & lassitudinem eximit; articulos enim, & cutis superficiem mollit. Sed & urinam ciet, & capitis gravitatem solvit, & nares humectat. Tot igitur bona balneo adsunt, quibus omnibus opus est. Si vero apparatus penuria aliqua fuerit in una re, vel pluribus, periculum est, ne magis lædat balneum, quam prosit. Singula enim ex ipsis magnum detrimentum afferunt, si non a ministris, velut convenit, præparata fuerint. Minime vero tempestivum est eos lavare, quibus alvus in morbis liquidior justo est, itemque eos, quibus plus justo adstricta est, & non prius subiit. Sed neque debilitatos lavare oportet, neque ex ciborum fastidio nauseantes, aut vomentes, neque eos, qui biliosum eructant, neque eos, quibus sanguis ex naribus erumpit, nisi minus, quam pro occasione convenit, fluat. Occasiones autem nosti. Si vero minus, quam pro occasione fluat, lavare expedit, sive totum corpus ad reliqua inde opem sentiat, sive caput solum. * Si 33
igitur præparationes commodæ fuerint, & æger bene susceptuṛus est balneum, quotidie lavare convenit. Eos vero, qui balneo delectantur, etiamsi bis in die laveris, nihil peccaveris. Cæterum balneis uti multo magis licet his, qui tota ptisana utuntur, quam his, qui solo utuntur succo. Licet autem & his aliquando. Minime vero his, qui potu solo utuntur. Sunt tamen ex his quoque, quibus licet. Conjectare vero ex præscriptis oportet, & quibus balneum in singulis victus modis profuturum est, & quibus non. Quibus enim aliquid horum deest commodorum, quæ balneum facit, & quæ balneo commodant, lavare non oportet. Quibus vero nihil horum deest, & adsunt ipsis signa, in quibus lavari conducit, lavare oportet.

SECTIO IV.

* FEbris autem ardens fit, quum resiccatæ venulæ hora æstiva acres, ac biliosos serosos humores in se ipsas attraxerint, & febris multa detinet, & corpus, velut ex ossium lassitudine detentum, delassatur, ac dolet. Fit autem plerumque & ex longo itinere, & longa siti, quum resiccatæ venulæ acres, ac calidas fluxiones in se ipsas attraxerint. Fit autem lingua aspera, ac sicca, & valde nigra, & dum circa ventrem mordetur, dolet, & alvi egestiones valde liquidæ, ac pallidæ fiunt, & sitis vehemens inest, itemque vigiliæ. Aliquando etiam mentis emotiones. Huic & aquam, & aquam mulsam aquosam coctam, quantum voluerit, bibendam dato, & si amarum fuerit os, vomere conducit, & ventrem per clysterem subluere. Si vero ad hæc non solvatur, lacte asinino cocto purgato. Salsum autem nihil, neque acre exhibeto. Non enim sufferet. Sorbitionem vero, donec extra judicationes fuerit, ne dato. Et si sanguis ex naribus fluxerit, solvitur affectio, itemque si sudores accedant judicatorii, genuini, cum urinis albis, & crassis, ac subsidentiis levibus, & si abscessus aliquis fiat. Si vero absque his soluta fuerit, recidiva rursus ægritudinis continget. Aux coxæ, aut crurum dolor emerget, & crassa expuet, si sanus futurus est. * Febris ardentis genus aliud. Alvus subit, siti plena est lin- 34 35
gua, aspera, sicca, salsuginosa. Urinæ interceptio, vigilia, extremitates frigefactæ. Tali si non sanguis ex naribus fluxerit, aut abscessus circa collum fiat, aut crurum dolor, & sputa crassa spuerit (hæc autem suppressa alvo fiunt) aut coxæ dolor, aut pudendi livor non judicatur, & testis intensus judicatorium signum est. Sorbitiones attractorias dato. Verum in acutis morbis venam secabis, si vehemens appareat morbus, & qui ipsum habeant, in vigoris ætate fuerint, & robur ipsis affuerit. Si quidem igitur angina fuerit, sive aliquis alius ex pleuriticis morbus, eclegmaris delinctu repurgato. Si vero debiliores appareant, si plus de sanguine detraxeris, infuso alvi per clysterem tertio quoque die utere, donec in tuto fuerit æger, aut etiam fame opus habeat. * Præcordia inflammata non ex flatuum interceptione, se- 36
pti transversi intensiones, aut spirituum protensiones, in rectæ cervicis spiratione sicca, quibus pus non subest. Verum ex flatuum interceptione affectiones hæ accedunt. Maxime autem & hepatis dolores, et splenis gravitates, et aliæ inflammationes, et supra septum transversum dolores, ac morborum collectiones solvi non possunt, si quis prius medicamentis purgare aggrediatur. Nam venæ

sectio

sectio in talibus principalis est. Deinde infusa per clysteres, si non magnus, et
vehemens fuerit morbus; sin minus, etiam postea medicamento purgante opus
est. Sed et post venæ sectionem, purgans medicamentum securitate, ac moderatio-
ne opus habet. Quicumque vero ea, quæ inflammata sunt, statim in principio mor-
borum medicamento solvere aggrediuntur, hi de intento quidem, ac inflammato
nihil auferunt, non enim remittit affectio, quæ adhuc cruda est; quæ vero mor-
bo resistunt, ac sana sunt, colliquefaciunt. Debili vero fiente corpore, morbus in-
valescit. Quum autem morbus corpori prævaluerit, tale jam incurabiliter affectum
37 est. * Ut aliquis derepente voce privatus fiat, venarum interceptiones faciunt,
si sano hoc contingat absque manifesta, aut alia forri caussa. Venam igitur secare o-
portet in brachio dextro internam, et sanguinem detrahere juxta habitum, ac æ-
tatem rationem ineundo, an plus, aut minus oporteat. Coincidunt autem plurimis
ipsorum hæc, rubores faciei, oculorum stabilitates, digitorum in manibus distentio-
nes, dentium stridores, pulsationes, maxillarum contractiones, extremitatum perfri-
geratio, spirituum per venas interceptiones. Quum dolores accesserint, atræ bilis,
et atrium fluxionum affluxus fiunt. Dolent autem partes internæ dum mordentur.
Conversæ vero, et valde siccæ fientes venæ intenduntur, et inflammatæ affluentia
attrahunt. Unde corrupto sanguine, et spiritibus non potentibus naturales in ip-
so vias permeare, perfrigerationes fiunt ex statione, et vertigines, et vocis inter-
ceptio, et capitis gravitas, et convulsiones, si jam ad cor, aut hepar, aut ad venam
38 devenerint. * Hinc morbi comitiales fiunt, aut semisyderati, si in ambientes locos
fluxiones inciderint, et a spiritibus pertransire non potentibus resiccatæ fuerint.
Quare talibus, fomentis prius adhibitis, venam secare oportet statim ab initio, dum
adhuc elevati sunt omnes affligentes spiritus, ac fluxiones. Facilius enim auxi-
lium admittunt, et refectis viribus, et consideratis judicationibus, medicamentum
exhibere sursum purgans, si non allevetur; ad infernam vero alvum, si non subeat,
infusum per clysterem adhibere. Postea vero lac asininum coctum dato, et non mi-
nus quam duodecim heminas bibat. Si vero virium robur adsit, plures quam sedecim.
39 * Angina fit, quum fluxio ex capite multa, ac glutinosa tempore hyberno, aut ver-
no ad venas jugulares influxerit, & hæ fluxionem ampliorem propter amplitu-
dinem attraxerint. Quum autem frigida, & glutinosa sit, spiritus transitus obturabit,
& sanguinis transitus obturans, propinquas sanguinis partes congelat, ipsumque
immobilem, ac stabilem facit, quum natura frigida sit, & obturandi vim habeat, &
propterea suffocantur, lingua livescente, & rotunda fiente, ac reflexa propter ve-
nas, quæ sunt sub lingua. Præcisa enim uva, quam aliqui columellam vocant, ve-
na crassa ab utraque parte est. Quum igitur hæ plenæ sint, & in linguam innitantur,
quæ rara est, ac spongiosa propter siccitatem, contingit ut ipsa præ violentia hu-
morem ex venis suscipiens, ex lata fiat rotunda, ex bene colorata, livida, ex molli,
dura, ex facile flexibili, inflexibilis; adeo ut æger cito suffocetur, si non quis cito
auxilium ferat, venæ sectionem a brachiis faciens, & venas sub lingua secans, &
eclegmatum delinctu curans, & calidos gargarismos exhibens, & caput radens.
Debet autem & ceratum collo, ac capiti circumponere, & lanas obvolvere, & spon-
giis mollibus ex aqua calida expressis fovere. Bibat autem æger aquam, & aquam
mulsam, non frigidam. Succum vero ptisanæ tunc sumet, quum jam ex judicatio-
40 ne in tuto fuerit. * Quum vero æstivo, vel autumnali tempore fluxio calida,
ac nitrosa de capite defluxerit, utpote ex tempore acris, ac calida facta, talis ubi est,
mordet, & ulcerat, & spiritu implet, & cervicis spiratio accedit, & siccitas mul-
ta, & quæ videntur gracilia, apparent, & tendines posteriores in collo distendun-
tur, & velut in tetano distenti esse videntur, & vox abrupta est, & spiritus par-
vus est, & retractio spiritus densa, ac violenta accedit. Talibus arteria ulceratur,
& pulmo ardet, quum non possint extrinsecum spiritum inducere. Et si his affe-
ctio non ultronea ad externas colli partes deferatur, gravior, ac inevitabilior est,
41 & propter tempus, & quod a calidis, & acribus fit humoribus. * Si febris cor-
ripiat, veteri stercore non subeunte, aut a cibo recens accepto, sive cum dolore
lateris, sive absque eo, quietem agere oportet, donec cibi descenderint prius ad in-
fernam alvum; potu vero uti aceto mulso. Quum autem ad lumbos gravitas de-
venerit, infuso per clysterem eluere, aut medicamento purgare oportet. Ubi ve-
ro purgatus fuerit, victum præscribere ex sorbitione primum, & aquæ mulsæ
potu. Deinde ex cibis, ac piscibus coctis, & vino aquoso, modico, ad noctem. In-
terdiu autem ex aqua mulsa aquosa. Quum vero flatus graveolentes prodierint,
glandula subdititia, aut infuso per clysterem utendum erit. Sin minus, in aceti mul-
si potu cohibere oportet, donec ad infernam alvum descenderint cibi, deinde sic
42 per infusum clysteris subducere. * At si mollem, ac vacuum ventrem habenti
febris ardens accedat, si tibi commodum esse visum fuerit medicamentis purga-
re, intra tres dies id ne feceris, sed quarto. Postquam vero medicamentum exhi-
bueris, sorbitionibus utere, observans febrium exacerbationes, ut numquam ex-
hibeas, quum sunt, aut futuræ expectantur, sed ubi desinunt, aut quieverunt, & quam
longissime a principio. Quum vero frigidi sunt pedes, neque potum, neque sorbi-
tionem, neque aliud quicquam ejusmodi dato; verum maximum hoc esse ducito,

ut expectes, donec valde fuerint calefacti. Deinde sic id, quod conducit, exhibe.
Plerumque enim futuræ exacerbationis febris signum est pedum frigiditas. Si ve-
ro in tali tempore exhibueris, maxime per omnia peccaveris. Morbum enim
non parum augebis. Quum autem febris desinit, vice versa pedes reliquo cor-
pore calidiores fiunt. Augetur enim frigefaciens pedes, accensa ex thorace, ad ca-
put flammam remittens. Universo autem calore acervatim sursum concurren-
te, & ad caput exhalante, merito pedes frigidi fiunt, ut qui excarnes, & ner-
vosi natura existant. Insuper autem etiam quum longe a calidissimis locis absint,
persrigerantur, calore ad thoracem coacervato. Et rursus juxta proportionem,
quum febris solvitur, & in tenues partes dirimitur, ad pedes calor descendit. Hoc
igitur tempore, & caput; & thorax ipsorum persrigeratur, qua de caussa sorbi-
tio exhibenda est. Nam ubi pedes frigidi fuerint, necesse est ventriculum calidum
esse, & multo fastidio plenum, & præcordium intentum, & corporis jactatio-
nem propter internam turbationem, & mentis abalienationem, & dolores; &
æger distrahitur, ac vomere cupit, & si prava vomuerit, dolet. Postquam vero
calor ad pedes descendit, & urina progressa est, etiamsi non sudarit, omnia de-
finunt. Hoc igitur tempore sorbitionem dare oportet, alioqui perniciosa est.
* Quibus vero perpetuo alvus in febribus liquida est, his præcipue pedes calefa- 43
ciens, & ceratis integens, & fasciis obvolvens, animum adverte, ut ne sint
reliquo corpore frigidiores. Si vero calidi sunt, calefactorum nullum adhibe,
sed conserva, ut ne persrigerentur; potu autem utendum est quampaucissimo,
aqua frigida, aut aqua mulsa. Quibus autem in febribus alvus liquida est, &
mens perturbata, & multi ex talibus floccos auferunt, & nares scalpunt, &
paulatim quidem respondent, si interrogentur, ipsi vero a se ipsis nihil aptum
dicunt, talia atrabiliaria esse mihi videntur. Talibus igitur ita se habentibus, si al-
vus liquida fuerit, ac colliquuerit, videtur mihi sorbitiones frigidiores, ac cras-
siores exhibere oportere, & potiones alvum sistentes, & vinosiores magis quam
adstringentes. * At quibus in febribus vertigines ab initio, & capitis pulsus fiunt, 44
& urinæ tenues, in his expectare oportet, ut ad judicationes febris exacerbetur.
Nec vero admirarer, si delirarent. Quibus in principio urinæ nebulosæ, aut et-
jam crassæ sunt, tales depurgare oportet, si etiam alia contulerint. Quibus vero
in principio urinæ tenues, tales ne purgato, sed si visum fuerit, infusum per cly-
sterem adhibeto. Hos sic curare conducit. Æger corpore quietem agat, ungaturque,
ac æqualiter contegatur. Potu utatur aqua mulsa aquosa, & sorbitione succi pti-
sanæ ad vesperam. Alvum vero ab initio per clysteris infusum subducito. Medi-
camenta autem his ne exhibeto. Si enim quid circa ventrem commoveris, uri-
na non concoquitur, sed absque sudore, ac judicatione febris ad multum tempus
durabit. Sorbitiones autem, ubi prope judicationem fuerit, ne dato, si turbetur;
verum quum remiserit turbatio, & ad melius procedet. * Observare vero etiam 45
omnium febrium judicationes oportet, & in hoc tempore sorbitiones detrahe-
re. Solent autem longæ fieri hæ febres, & impetuosos humorum de loco ad locum
illapsus habere, si quidem infernæ partes frigidæ fuerint, circa aures, & collum.
Si vero non fuerint frigidæ, alias mutationes habent. Fluit autem sanguis ex na-
ribus, & alvi his exturbantur. Quibuscumque vero febres anxiosæ sunt, & quæ
præcordia intendunt, & decumbentes in eodem loco decubitum non sustinent, &
extremæ partes persrigerantur, hi plurima omnino diligentia, ac custodia o-
pus habent. Degant autem hi, ut nihil ipsis exhibeas aliud, quam acetum mul-
sum aquosum. Sorbitionem vero ne exhibe, donec febris defierit, & urina con-
cocta fuerit. Decumbere autem debet æger in domo obscura, & in stratis quam-
mollissimis reclinatus esse, ita ut multo tempore decubitum in eodem loco tole-
ret, & quamminimum se jactet. Hoc enim talibus maxime prodest. Super præ-
cordium vero lini semen linteo illitum imponito, observando, ut ne horrescat
æger, dum apponitur. Sit autem summe tepidum, aqua, & oleo coctum. * Con- 46
jectare vero ex urinis oportet id, quod futurum est. Si enim crassiores, ac pallidio-
res fuerint, meliores sunt. Si vero tenuiores, ac nigriores, deteriores. Si autem mu-
tationes habent, temporis diuturnitatem significant, & necesse est, ut morbus &
ad deterius, & ad melius inæqualitatem permutet. Cæterum inconstantes febres
finere oportet, donec constiterint. Quum vero constiterint, & victu, & curatio-
ne convenienti occurrere, speculatione secundum naturam facta. Sunt autem aspe-
ctus ægrotorum multi. Quare animadvertendum est medico, ut ne aliqua manife-
sta caussa ipsum lateat neque ex his, quæ ratiocinatione cognoscuntur, neque ex
his, quæ ad numerum parem, aut imparem apparere oportet. Maxime igitur nu-
merum imparem vereri oportet. Nam hi dies in alterutram partem ægrotos incli-
nare faciunt. Primum itaque diem observare oportet, quo æger debilis esse cœpit,
cognito principio ex quo, & quando. Præcipuum enim hoc est, ut sciatur. * Quum 47
vero ægrum interrogaveris, etiam hæc omnia considerabis. Primum quidem quomo-
do caput habet, an doloris exors sit, nec gravitatem in se ipso habeat. Deinde præ-
cordia, & latera an doloris exortia sunt. Si enim præcordium dolorosum fuerit,
aut elevatum, aut obliquitatem aliquam habuerit, aut satietatem, aut lateris dolor af-

fuerit,

fuerit, & una cum dolore tussicula, aut tormen, aut ventris dolor. Quum horum quid affuerit in præcordio, alvum maxime infusis per clysterem solvere oportet. Bibet autem aquam mulsam calidam coctam. Considerandum vero est, ac dum exurgit, animi deliquium incidat, an bona spiritus tolerantia ipsum habeat, & inspicienda alvi egestio, num vehementer nigro colore prodierit, aut pura, quales sani hominis sunt egestiones, & an febris ad tertium diem exacerbetur. Ubi vero valde probe tales consideraveris in his morbis tertia die, ad hæc jam etiam alia contemplare, & si quarta simile quid tertiæ habuerit ex iisdem illis, æger in pe-
48 riculo versatur. * Ex signis autem nigra alvi egestio mortem significat. Quæ vero sani hominis egestioni similis est, si per omnes dies apparuerit, salutare signum est. At si glande subdita non obedierit, & spiritus bona tolerantia affuerit, si ubi ad sedem exsurrexit, aut isthic in lecto animi deliquium inciderit; hæc ubi ægroto, aut ægrotæ ab initio affuerint, delyrium futurum expecta. Intentus autem sis quoque ad manus. Si enim tremulæ fuerint, tali sanguinis de naribus destillationem futuram expecta. Inspicere vero ipsas nares oportet, an spiritus æqualiter per utrasque feratur, & si multus feratur e naribus, convulsio fieri solet. Si vero convulsio fiat, tali mors expectanda est: & bene habet, si quis hoc prædicat. Si vero in febre hyberna lingua aspera fiat, & animi deliquia adsint, tali remissio febris contingere solet; attamen fame talem macerare oportet, & aquæ, & aquæ mulsæ potu, ac ptisanæ succo conservare, ita ut fidem ne habeas febrium remissioni. Nam qui talia signa habent, de vita periclitantur. Ubi vero hæc cognoveris, ac pro-
49 be contemplatus fueris, ita fore prædicere potes, si placuerit. * Quum vero in febribus horrendum quid acciderit quinta die, aut alvus derepente liquida dejecerit, & animi deliquium incidat, aut vocis privatio contingat, aut convulsio, aut singultus fiat; ex his anxiosus fieri æger solet, & sudores sub naso, & circa frontem, ac cervicem a posteriore capitis parte oboriri. Qui vero hæc patiuntur, spiritnosi facti non longe postea morientur. Quibus autem in febribus crura fiunt tuberculosa, atque hæc tubercula moram trahentia non maturantur, febribus perseverantibus, & strangulatio acciderit in faucibus, ita ut partes circa fauces graciles existant, & tubercula non matura facta, sed extincta fuerint, talibus sanguis e naribus fluere solet. Et si quidem multus fluxerit, solutionem morbi significat. Sin minus, morbum longum. Quanto autem minus fluxerit, tanto deterius est, & longitudo major. Si vero reliqua facillima fiant, tali dolores ad pedes expectare oportet. Si autem contigerint pedem, & dolorosus esse perseveret æger, & calore affligatur, ac non solvatur; paulatim & ad cervicem dolores pervenient, & ad claviculam, & humerum, & pectus, & articulum. Nam & hunc tuberculosum fieri oportebit. His autem extinctis, si manus contrahantur, aut tremulæ fiant, convulsio talem corripit, & delyrium. Sed & pustulæ in supercilio oriuntur, & rubores habet, & palpebra altera ad alteram progerminat, & inflammatio dura detinet, & o-
50 culus vehementer intumescit, & delyrium valde augescit. * Noctes autem plusquam dies delyrii significationem præbent. Multa vero signa ad imparem numerum magis fiunt, quam ad parem. Utro autem horum numerorum fiant, lethalia existunt. Tales vero si quidem ab initio medicamentis purgare volueris, ante quintum diem id facito, si venter murmurarit. Sin minus, impurgatos finito. Si vero murmurarit, & alvi egestiones biliosæ fuerint, scammonio dato moderate purgato. In reliquo vero victu potus, ac sorbitiones parcissime exhibeto, quo melius æger habeat, si non remissione facta decimum quartum diem transgressus fuerit. Quum febricitanti decima quarta die vocis interceptio accesserit, non cita solutio contingere solet, neque liberatio a morbo fieri, sed temporis diuturnitatem tali significat. Quum itaque apparuerit in hac die, longius protrahetur morbus. Quum febrienti quarta die lingua conturbata loquitur, & alvus biliosa liquida egerit, talis delyra-
51 re solet. Sed observare, ac assequi eventus oportet. * Æstivo, ac autumnali tempore in morbis acutis, sanguinis destillatio repentina firmitatem, ac multam inflammationem circa venas significat, & in posterum diem tenuium urinarum apparitiones, & si ætate viguerit, et corpus in exercitio, aut bene carnosum habuerit, aut atrabiliarius fuerit, aut ex potu manus tremulas habuerit, bene habet, ut delyrium, aut convulsionem prædicas. Et si quidem in diebus paribus accedat, melius est. In judicatione vero perniciosum, si non multus acervatim concitatus sanguis, redundantiæ exitus faciat per nares, aut per sedem; aut abscessus, aut præcordiorum dolores, aut ad testes, aut ad crura dolores indicat. His autem concoctis, exitus fiunt sputorum, crassarum urinarum, levium, albarum. Febri singultuosæ, silphii succum, acetum mulsum, daucum tritum bibenda dato, et galbanum in melle, et cuminum in eclegmate delingendum, et ptisanæ succum post hæc sorbendum. Talis autem effugere non potest, si non sudores judicatorii, et somni æquales accesserint; et urinæ crassæ, et acres decurrerint, aut ad abscessum morbus decubuerit. Nux pinea, et myrrha in eclegmate dentur. Bibendum autem talibus acetum mulsum quamminimum dato; Si vero valde siticulosi fuerint, aquam hor-
52 deaceam. * Peripneumonicas, ac pleuriticas affectiones sic considerare oportet, an acuta sit febris, et dolores lateris alterius, aut utriusque; et dum spiritus sur-

sum fer-

lum fertur, an doleat, & an tusses adsint, & sputa prodeant fulva, aut livida, aut etiam tenuia, & spumosa, & florida, & si quid aliud diversum habeat ab his, quæ illis fieri solent. Hunc sic degere oportet. Si quidem dolor sursum tendat ad claviculam, aut circa mammam, & brachium, venam in brachio secare oportet internam, utra tandem fuerit parte, in ea ipsa; detrahere vero sanguinem juxta corporis habitum, & tempus, & ætatem, & colorem, plus, & confidenter, & si acutus fuerit dolor, ducere usque ad animi deliquium. Postea vero insusum per clysterem adhibere. Si vero sub thorace fuerit dolor, & valde distendat, pleuritico medicamento alvum subpurgato, & interim dum purgatur, nihil dato. Post purgationem vero acetum mulsum. Medicamentum autem purgans exhibeto quarta die. Verum per tres ab initio infusum per clysterem adhibeto; & si hinc non allevetur, sic subpurgato. Custodia autem fiat usque ad febris quietem, ac septimum diem. Deinde si in tuto esse videatur, succum modicum, ac tenuem primum melle ammixto exhibeto. Si vero facile educat sputum, & bene spiret, ac doloris exors sit circa latera, etiam paulo crassiorem, ac ampliorem, & bis in die dabis. Si vero non facile liberetur, potionem pauciorem, & modicam sorbitionem, succum tenuem, eumque semel, & in quo tempore melius degit, exhibeto. Cognosces autem hoc ex urinis. Sorbitionem enim exhibere in his morbis non prius oportet, quam urinas concoctas, aut sputa matura facta esse videris. Si vero is, qui medicamentum accepit, frequenter, & multum purgatus fuerit, necesse est dare, verum pauciorem, ac tenuiorem. Non enim poterit dormire præ vasorum vacuatione, neque similiter coquere, neque judicationes sustinere, ac expectare. At ubi crudorum colliquationes factæ fuerint, & ea, quæ renituntur, abjecerit, nihil obstabit. * Matura vero sunt sputa quidem, quum similia fuerint puri. Urinæ autem subsidentias habentes subrubras, velut est ervum. Nihil autem pro- 53
hibet, & ad alios laterum dolores tepefactoria apponere, & cerata. Inungere autem crura, ac lumbos oleo calido, & pinguedinem illinere; præcordia vero ex lini semine integere usque ad mammas. At ubi in vigore est peripneumonia, auxilium non admittit, si non expurgetur, & malum est, si æger difficulter spiraverit, & urinæ tenues, & acres, & sudores circa collum, ac caput fiant. Tales enim sudores pravi sunt, præ suffocatione, & impetu, ac violentia superantibus morbis, si non urinæ multæ, ac crassæ prodierint, & sputa matura exierint. Utrum autem horum sua sponte venerit, morbum solvit. Ad peripneumoniam medicamentum, quod delingitur. Nux pinea, & galbanum, in melle Attico. Abrotonum in aceto mulso. Piper, veratrum nigrum fervefacito, & pleuritico in principiis, dum color vexat, bibenda dato. Bonum est, & panacem in aceto mulso fervefacere, & excolare, ac bibendum dare tum hepaticis, tum in doloribus septi transversi. Et quæcumque ad ventrem, aut ad mictionem impellere oportet, hæc in vino, & melle dabis, illa ad ventrem, cum aqua mulsa aquosa copiosiore bibenda dato. * Dysenteria sedata abscessum, 54
aut tumorem aliquem faciet, si non ad febres, aut sudores, & urinas crassas, et albas, ac valde perspicuas, aut ad tertianas, aut ad varicem, aut ad testem, aut ad crura, aut ad coxam dolor decubuerit. In febre biliosa ante septimum diem cum rigore morbus regius accedens solvit febrem. Verum sine rigore si accedat extra temporis occasiones, perniciosus est. * Tetanus lumborum in anteriorem, 55
ac posteriorem partem distentio, et in atrabiliariis, ubi spirituum per venas interceptiones fuerint, venæ sectione solvuntur. Quum autem a tendinibus vehementer in anteriorem partem revelluntur, et circa collum, ac faciem sudores fiunt, dum præ dolore mordentur, ac resiccantur tendines usque ad sacri ossis finem exporrecti, qui crassiores spinam continent, qua parte maxima ligamenta exorta, deorsum ad pedes usque desinunt. Tali si non febris, et somnus accesserit, et sequentes urinæ concoctionem habentes prodierint, et sudores judicatorii, vinum creticum vinosum bibendum dato, et farinam coctam edendam. Et cerato ungito, ac illinito, et integito crura usque ad pedes, ubi calida aqua prius in scapha perfudisti, brachia quoque ad digitos usque integito, et lumbos, ac spinam a collo usqe ad coxas, pinguedine incerata molli pelli illita circumdato, ita ut etiam anteriores partes complectantur, et interposito tempore, per utriculos calida aqua infusa foveto, et circumtento linteo ipsum reclinato. Alvum vero ne valde solvas, nisi glandula subdititia, si multum tempus fuerit, quo absque egestione permansit; et si quidem in melius res tibi processerit, satis est; sin minus, mei radicem in vino odorato tritam, et daucum bibenda dato, mane ubi jejunus est ante calidæ perfusionem, et post hæc brevi farinam coctam, tepidam, plurimam edat, et vinum ubi voluerit, bene temperatum insuper bibat, et si quidem in melius res tibi processerit, satis est; sin minus, prædicere oportet. * Morbi porro omnes solvuntur aut per os, aut per 56
alvum, aut per vesicam, aut alium aliquem ejusmodi articulum. Verum sudoris species omnibus communis est. Veratrum dare his oportet, quibus a capite fluxio fertur. Quicumque vero ex abscessibus, aut venæ ruptura, aut propter intemperantiam, aut ob aliam quamdam sortem caussam suppurati fiunt; talibus veratrum ne dato. Nihil enim profuerit, et quid perpetietur æger, veratrum in caussa esse videbitur. Si vero corpus dissolvatur, aut dolor in capite sit, aut aures obturatæ sint, aut nares, aut sputatio, aut genuum gravitas sit, aut corporis tumida moles præ-

ter con-

tet consuetudinem, dato quicquid tandem horum contigerit, si non ex potibus, neque ex rebus venereis, neque ex tristitia, neque ex curis, neque vigiliis hæc fiant; &
57 si quidem horum quid in caussa fuerit, ad hoc ipsum curationem instituito. * Dolores ex itinere, laterum, dorsi, lumborum, coxarum, & quicumque respirantes dolent, caussam manifestam habentes. Sæpe enim ex crapulis, & cibis flatuosis dolores procedere solent & ad lumbos, & ad coxam. Quibus vero ipsorum talia fuerint, urinæ difficultas ipsis accedit. Horum autem caussa iter est, & gravedinum, ac raucedinum. Quæcumque ex victus ratione contingunt; pleraque unusquisque, prout præter consuetudinem victu usus fuerit, maxime annotat. Nam qui non soliti sunt prandere, si pransi fuerint, multus ventris tumor ipsis accedit, & dormitatio, ac repletio. Si vero insuper cœnaverint, alvus exturbatur. His, ubi balneo usi sunt, dormire conducit. Ubi vero dormiverunt, deambulare lenta, ac multa circuitione, & si quidem alvus evacuata fuerit, cœnare, & bibere vinum paucum, meracius. Si vero evacuata non fuerit, corpus oleo calido illinere, & si sitierit, vinum aquosum album, aut dulce bibere, ac quiescere. Si vero non obdormierit, amplius quie-
58 scere. Reliquus victus similiter ut his, qui crapula gravantur, constituatur. * Quod vero ad potus attinet, qui quidem aquosi sunt, tardioris transitus sunt, & intus obvolvuntur, & circa præcordia redundant, & ad mictionem non decurrunt. Tali vero potu repletus, nullum opus celeriter perficere poterit ex his, quæ intento corpore per violentiam, aut celeritatem perfici solent. Quiescat autem quammaxime, donec una cum cibis concoctus fuerit. Quicumque vero potus meraciores sunt, aut austeriores, palpitationem in corpore, & pulsationem in capite inducunt. His commodum est, ut insuper dormiant, & calidum quid sorbeant, ad quod maxime jucunde affecti sunt. At vero jejunium ad capitis dolorem, ac crapulam malum est. Cæterum qui semel in die cibum capiunt, hi & impotentes sunt, & calidam urinam mingunt præter consuetudinem, vasa vacua habentes; fit autem & os salsum, ac amarum, & in omni opere tremunt, & tempora ipsis distenduntur, & cœnam concoquere non possunt, velut si pransi essent. Hos autem minus bibere oportet, quam soliti fuerunt, & mazam liquidiorem pro pane sumere, & ex oleribus rumicem, aut malvam, aut ptisanam, aut betas. Bibere vero vinum inter cibum moderatum, & aquosius, & a cœna modice deambu-
59 lare, donec urina descenderit, ac minxerint. Utantur autem & piscibus coctis. * Edulia porro maxime de se significationem prabent. Allium flatum, & calorem circa thoracem facit, & capitis gravitatem, & anxietatem, & si quis alius dolor antea fieri consuevit, eum exacerbaverit. Urinam autem ciet, & hoc bonum habet. Optimum vero est, ut quis ipsum edat, si aut ebrius est, aut ad potationem ire volet. Caseus flatum, & adstrictionem, & ciborum accensionem facit, quum crudum, & incoctile sit edulium. Pessimum autem est repletos ipsum inter potum edere. Legumina omnia flatuosa sunt, & cruda, & cocta, & fricta, & macerata, & viridia. His autem utendum non est, nisi cum cibis. Unumquodque vero ex ipsis sua peculiaria vitia habet. Cicer flatum, tum crudum, tum frictum, & dolorem inducit. Lens adstringit, & turbationem inducit, si cum cortice sumatur. Lupinus minime inter hæc mala habet. Silphii caulis, & succus, quibusdam quidem maxime, inexpertis autem non transit per ventrem. Verum vocatur hoc malum cholera sicca. Fit autem maxime, ubi cum mul-
60 to caseo mixtus fuerit, aut cum carnis bubulæ esu. * Nam & atrabiliariæ affectiones a bubularum carnium esu exacerbantur. Est enim insuperabilis ipsarum natura, & non cujusvis ventriculi est ipsas concoquere. Optime tamen ipsas concoxerint, ac summoverint, qui percoctis, & quamvetustissimis utantur. At caprinæ carnes quæcumque in bubulis insunt mala, omnia habent, itemque a concoctione alienitatem, & flatuosiores sunt, ac ructus ampliores faciunt, & choleram generant. Sunt autem odoratissimæ, solidæ, ac jucundissimæ, optimæ, & percoctæ, & frigidæ. Verum injucundissimæ, & graveolentes, ac duræ, pessimæ; imo etiam recentes. Optimæ vero sunt æstatis tempore, pessimæ autumno. Porcinæ vero carnes pravæ sunt, quum fuerint crudiores, aut ambustæ. Magis autem choleram generant, & turbationem faciunt. Suillæ autem optimæ sunt omnium carnium. Sed præstant etiam ex his, quæ non vehementer pingues sunt, neque tenues, neque veteris victimæ ætatem habent. Edere vero ipsas oportet
61 absque pelle, & subfrigidas. * In cholera sicca venter inflatus est, & strepitus insunt, & dolor laterum, ac lumborum. Secedit autem nihil deorsum, sed alvus adstricta est. Talem adservato, ut ne vomat, sed alvus subeat. Infusum itaque calidum, ac pinguissimum quamcitissime per clysterem immittito, et oleo illitum in aquam plurimam calidam demittito, in solium reclinans, et calidam paulatim affundens. Et si calescenti ipsi alvus subierit, morbus solutus est. Dormire quoque tali conducit, et bibere vinum tenue, et vetus, ac meracius. Et oleum dato, ut et quiescat, et alvus subeat, et solvatur morbus. A cibis vero, et aliis abstineat. Si vero non remiserit dolor, asininum lac bibendum dato, donec purgatus fuerit. At si liquida fuerit alvus, et bilis subeat, et tor-
62 mina sint, et vomitus, ac suffocationes; his optimum fuerit quiescere. Bibere vero aquam mulsam, et non vomere. * Hydropum duæ naturæ sunt, quorum alter sub carne si fieri aggreditur, inevitabilis est. Qui vero cum inflationibus fit, multa bona fortuna opus habet, maxime autem ærumnis, et fomentis, ac temperantia. Edat autem sicca, et acria. Sic enim vel maxime urinam ejecerit, et plurimum viribus polluerit. Si

rit. Si vero difficulter spiraverit, et tempus vernum fuerit, et simul ætas viguerit, et virium robur adsit, de brachio sanguinem detrahere oportet. Deinde panes calidos ex vino nigro, et oleo tinctos edat, et quamminimum bibens, quamplurimum laboret, et carnes suillas carnosas edat cum aceto coctas, ut adversus acclives deambulationes reniti possit. Quicumque internum ventrem calidum habent, et alvi egestiones acres, et inæquales ipsis prodeunt præ colliquatione his; si quidem potentes fuerint, veratro albo revellere oportet; sin minus, succus tritici horni crassus, frigidus dandus est, et lenticulæ fresæ decoctum, et panes subcinericii, et pisces febrienti quidem cocti, non vero febrienti assati, et vinum nigrum non febrienti; sin minus, aquam a mespilis, aut myrti baccis, aut malis, aut sorbis, aut palmulis, aut vitium œnanthe. 63 * Si vero febris non habeat, et tormina adsint, lac asininum calidum modicum primum, deinde sensim fiente progressu amplius, et lini semen, et triticeam polentam, et fabas Ægyptias, excepto eo, quod in ipsis amarum est, molita, ac trita hæc inspergens bibat, aut ova semiconcreta assata edat, et similaginem, et milium, et alicam coctam in lacte; hæc cocta frigida edat, et quæ his similia existunt, tum pocula, tum edulia in cibo assumat. Maximi momenti circa victus rationem est observare, ac cavere tum in acutis, tum in longis morbis et intensiones febrium, et remissiones, quo temporum occasiones scias, quando cibos exhibere non oportet, et quando tuto exhiberi possunt. Insuperque quando plurimum ab intentione absunt. 64 * Nosse porro oportet eos, quibus caput dolet ab exercitationibus, aut cursibus, aut profectionibus, aut venationibus, aut ex alio quopiam intempestivo labore, aut ex re venerea; decolores item, raucosos, splenicos, exangues, spirituosos, et siccam tussim habentes, ac siticulosos, et flatuosos, et venarum interceptiones; et eos, qui intenta habent præcordia, et latera, et dorsum, et torpefactos, et obscure videntes, et quibus aurium sonitus incidunt, et qui urinariam fistulam urinam non continentem habent, et morbo regio laborantes, et quorum alvi cruda ejiciunt, et quibus ex naribus, aut per sedem sanguis vehementer erumpit, et qui tubercula habent, et quibus vehemens dolor incurrit, et non superaverint, ex talibus nullum medicamento purgandum esse. Periculum enim habebis, et nihil opis afferes, et spontaneas liberationes, ac judicationes tolles. 65 * At si sanguinem alicui detrahere conducit, solidam alvum facere oportet, atque sic detrahere, et fame macerare, ac vinum auferre. Postea victu conveniente, et fomentis humidis reliquam curationem perage. Si vero alvus densa, ac adstricta esse videatur, molle infusum per clysterem immitte. Si vero medicamentum dare visum fuerit, per veratrum tuto sursum purga. Deorsum vero nullum talium. Optimum autem est ad mictionem, et ad sudores, et ad deambulationes perducere, et leni frictione uti, ut ne habitum densum efficias. Si vero in lecto decumbat, alii ipsum fricent. Et si quidem in thorace supra septum transversum affectio ipsum infestarit, plurimum resideat, et minime ipsum reclinent, quamdiu vires tolerant, et sedentem multo tempore multo oleo calido defricent. Si vero in inferna alvo sub septo transverso dolores habeat, decumbere conducit, et nullo motu moveri tali corpori confert, extra defrictionem. Qui vero ex inferna alvo solvuntur dolores per urinas, et sudores, si moderate delabuntur, sua sponte solvuntur, qui parvi sunt, vehementes autem pravi sunt. Tales enim aut pereunt, aut absque aliis morbis sani non fiunt. Verum qui hujusmodi sunt, incumbunt, ac firmantur. Potio hydropico. 66 * Cantharidas tres, detracto capite uniuscujusque, et pedibus, et alis, corpora videlicet ipsarum in tribus aquæ cyathis terito. Quum autem is, qui bibit, doluerit, calida aqua perfundatur. Bibat autem prius illitus, jejunus, et edat panes calidos ex oleo. Medicamentum sanguinem sistens. Fici succum lana exceptum intus ad venam appone. Aut coagulo intorto nares obturato. Aut chalcitidem, digito prius efformatam apprime, et cartilagines extrinsecus utrinque comprime, et alvum lacte asinino cocto solve, et caput rade, et perfrigerantia adhibe, si calidum tempus fuerit. Sesamoides sursum purgat: potio ejus est drachma dimidia in aceto mulso trita. Commiscetur etiam veratri tertia potionis pars, et minus suffocat. Ad trichiasin, id est pilos pungentes in palpebris enascentes. Immissum in acum foramen habentem filum, in summa supernæ palpebræ margine deorsum versus perpunctione facta transmitte, et aliud itidem sub hoc inferne trajice, et extenta fila consue, ac deliga, donec decidant, et si quidem satis habuerit, bene est; sin minus, et quid defecerit, rursus eadem facito. 67 * Sed et hæmorrhoidas eodem modo transmittes, filo lanæ succidæ crassissimo, ac maximo in acum immisso, ac deligato. Securior enim fit curatio. Deinde compressione facta, medicamento erodente utere, et ne prolue, donec deciderint, et semper unam relinque. Postea vero refectis viribus, veratrum dato. Deinde exerceatur, et exudet, et ante exercitationem mane frictio multa fiat. Verum a cursu abstineat, et ebrietate, et ab aeribus, origano excepto. Vomat autem per interpositos dies septem, aut ter in mense. Sic enim quamoptime habuerit corpus. Vinum vero fulvum, austerum, aquosum, ac modicum bibat. 68 * At vero ad suppuratos scillæ frusta rotunda secta in aqua coquito, et ubi valde bene efferbuerit, diffundito, et alia affusa coquito, donec ad contactum percocta, ac mollia apparuerint. Deinde leviter tritis cuminum frictum ammisce, et sesama

ſeſamà alba, & amygdalas receotes tritas, & hæc melle excepta delingenda præbe, & poſtea vinum dulce bibendum. Sorbitiones vero ſumat, peplum, appellatum meconium album, tritum acetabuli parvi menſura, in aqua loturæ farinæ recentis dilutum, ac coctum, melle affuſo tepidum abſorbens. Atque ſic degat per diem. Deinde ſuppurans ea, quæ eveniunt, cœnam dato. Fabarum item depuratarum quadrantem, & rubiæ ſarmenta duodecim terito, miſceto, coquito, & pingui addito delingenda præbeto. Ad oculos. Spodium lotum probe velut farinæ maſſam ſubactum, non liquidum, uvæ immaturæ acerbæ ſucco humectatum leviter terito, in ſole reſiccato, & ut ad illitionem commodum ſit humectato; quum vero ſiccum factum fuerit, leviter trito ſicco oculos ſublinito, & angulos conſpergito. Ad eoſdem. Ebeni drachmam, æris uſti obolos novem, croci obolos tres. Hæc trita in coticula terito, & vini dulcis heminam Atticam affundito. Deinde ad ſolem obvelata exponito, &
69 ubi cocta exaruerint, ipſis utere. * Ad dolores oculorum. Chalcitidis drachmam, uvæ expreſſæ ut duæ partes ſint reliquæ, myrrham, & crocum terito, & muſtum admiſceto, & ad ſolem coquito, ac illinito. Sint autem in vaſe æneo. Earum, quæ ab utero ſtrangulantur, cognitio. Digitis duobus comprimito, & ſi ſenſerit, uteri ſtrangulatio eſt. Si non, convulſio. Ad hydropicos. Pepli, meconii appellari, acetabulum parvum Atticum rotundum, potio una, ſquamæ æris ſpicilla lata tria. Hæ leviter trita, & cum farina recenti agglutinata, ac in catapotia efformata, deglutienda dato. Purgant aquam deorſum. Aliud, quod ſtercora per alvum expellit. In caricas ſuccum tithymalli inſtilla, in ſingulas ſepties. Deinde in novum vas compoſitas reconde, ac exhibe ante cibum. Aliud. Peplum, quod & meconium appellatur, aqua affuſa terito, ac excolato, & farinam placentarum torrefactarum ammiſcens, & mel coctum affundens, hydropicis edendum dato, & vinum dulce aquoſum, aut aquam mulſam aquoſam inſuper bibendam. At meconium, quod primum excrementum a pueris prodit, collectum recondito, ac curato.

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE JUDICATIONIBUS.

Argumentum in Librum ſequentem.

1 *Judicationis, quæ cito ad melius tendit, ſigna. Alvus quando in morbis denſanda. Lumbrici ad judicationem exeuntes. Urina optima. Urina fulva, albam ſubſidentiam habens. Signa magna quid denotent.*

2 *Capitis dolor in febri non lethali. Doloris primis diebus interceptio. Febrium judicatio. Febres placidiſſimæ, lethaliſſimæ.*

3 *Signa bona in febribus ardentibus. Morbus regius in febribus ardentibus.*

4 *Judicationes, & remiſſiones febrium ardentium. Lipyria. Morbus regius, febri deſinente. Tertiana ſeptem circuitibus judicatur. Morbus regius in febribus intolerabilibus ſeptima, aut nona, aut decima quarta die. Sudores qui febres judicant.*

5 *Urinarum lentæ concoctiones. Ulcerum judicatio. Capitis dolor ante febrem. Præcordiorum molles tumores.*

6 *Urina pura, ſubſidentia alba, levis. Urina ſubrubra, ſubſidentia ſubrubra, levis. Podagricorum morborum judicatio. Morborum lethalium judicatio. Sudores peſſimi qui.*

7 *Alvi egeſtiones variæ. Urina pura, fulva, tenuis. Urinarum in febribus mutationes. Urinæ ab initio non ſimiles.*

8 *Sudores frigidi cum acuta febri, lethales. Morbi longitudinem ſignificantia ſigna. Sudor in febre permanente. Sudor multus in ſanis. Alvi egeſtiones in idem concedentes. Bilis atra in egeſtione ſubſidens. Venæ pulſantes ſana facie. Manuum palpitationes.*

9 *Signa lethalia. Febris continuæ judicatio. Diſtentio antrorſum, & retrorſum. Morbus regius, & ſingultus in febribus quando lethalis. Recidivæ in quibus. Febris ardentis recidiva.*

10 *Recidivantes morbi. Abſceſſus ad aurem circa judicationem non ſuppurati. Hæmorrhoides in atrabiliariis cum phrenitide. Inſaniæ ſolutio. Suppurati ex linguæ, & labiorum impotentia. Doloris in locis infernis ſolutio.*

11 *Coxarum dolor in febribus ardentibus. Rigor in febre ardenti. Tremores in febribus ardentibus. Aurium ſurditas in febri ardenti. Rigor in febribus. Dolores repentini. Febris vehemens &c. Hydropis ſolutio. Alvi profluvium a pituita alba. Dolores vehementes in pedibus.*

12 *Alvi diuturnum profluvium ſolventia. Pueris per aures, ac nares fluxio. Capitis repentini dolores. Caput circumcirca dolens. Alvi profluvium lippientibus commodum. Nervorum diſtentio a convulſione. Convulſio, febri ſuperveniens.*

DE

E judicationibus, quæ cito ad melius tendunt, plerumque eadem 1
signa sunt, quæ etiam sanitatis. Sudores enim optimi sunt, &
celerrime febrem sedant, qui in judicatoriis diebus fiunt, & fe-
brem perfecte summovent. Boni quoque sunt, qui per totum cor-
pus fientes, morbum facilius ferre faciunt. Qui vero nihil horum
faciunt, incommodi sunt. Densari vero oportet alvi egestio-
nem, morbo ad judicationem tendente. Sit autem subfulva, & non
valde graveolens. Commodum est & lumbricos exire ad judicationem: Urina antem
optima est, quæ habet albissimam subsidentiam, & levem, ac æqualem per totum tem-
pus, donec judicatus fuerit morbus. Significat enim securum, ac brevem fore mor-
bum. Si sudore oborto morbus deficiat, & urina fulva albam subsidentiam habens
conspiciatur; his eadem die recidiva febris fiet, atque hæc quinta die citra periculum ju-
dicatur. His, qui in brevissimo tempore sani evadent, omnia maxima signa fiunt.
Nam magis sine dolore degunt, & extra periculum, & noctu dormiunt, & alia signa
secura præ se ferunt. * Quibus in febre non lethali capitis dolor, & alia signa cir- 2
cumstant, in his bilis dominatur. Quibus inceperit dolor primis diebus, & quarta,
ac quinta magis premuntur, hi septima a febre liberantur. Febres judicantur in iis-
dem numero diebus, ex quibus & superstites evadunt homines, & ex quibus per-
eunt. Etenim placidissimæ febres, & signis securissimis fientes, quarto die desi-
nunt, aut prius. Lethalissimæ vero, & signis horrendissimis fientes, quarto die, aut
prius occidunt. Primus igitur ipsarum insultus sic desinit. Alter ad septimum dedu-
cit. Tertius ad undecimum. Quartus ad decimum quartum. Quintus ad decimum se-
ptimum. Sextus ad vigesimum. Atque hæ in acutissimis morbis per quatuor ad vi-
ginti appositiones fiunt. Non potest autem quicquam horum integris diebus exacte nume-
rari. Neque enim anni, ac menses totis diebus constant. * In febribus ardentibus bona si- 3
gna apparentia, qualia in sanis scripta sunt, si quidem minora fuerint, ad tertium diem
remissionem indicant; crassiora vero in crastinum; crassa autem eadem die. In febribus ar-
dentibus, si posterius septimo die morbus regius accedat, judicium est sudoris. Nam
morbus non solet exudare, neque usquam alibi abscessum facere, sed sanus fit. Neces-
se autem est, ubi calor febris discessit, & humorem in se ipsum attraxit, febri contin-
gere judicationem per urinas prodeuntes, aut etiam alvi egestiones, aut sanguinis ex na-
ribus fluxum, aut mictionem multam, aut per multam humiditatem, sudorem, aut vo-
mitum. Mulieri vero etiam per mensium viam. Maxime igitur hæc judicationem faciunt,
& quicquid his propinquum contingit. Facit autem & alias judicationes, sed minus quam
has. Si vero septimo die morbus regius accedat, aut posterius in febre ardente,
& difficilis multi sputi secessus tum in ardentibus, tum in aliis febribus, si nullo
talium signorum fiente dimiserit febris, necesse est tales judicationes pro illis fieri, aut
magnorum tuberculorum abscessum, aut dolores ex abscessu vehementes, aut col-
liquationes humorum ex calore. * Judicationes, & remissiones eorum, quæ febrem ar- 4
dentem significant, longiorem morbum faciunt. Si vero fortia fuerint, mors plerumque se-
quitur. Reliquæ vero ardentes securæ desinunt septimo, aut decimo quarto die. So-
let autem & ad lipyriam devenire, & detinet maxime xl. dies, & in Epialum transit,
& lipyria eadem quinque die corripit, ac dimittit. Fit autem & capitis dolor. Si vero li-
pyria non dimiserit in xl. diebus, sep producta fuerit, & dolor habuerit caput, & de-
liret æger, ipsum purgato. Desinente vero febre ardente, si accedat morbus re-
gius, non solet amplius exudare, neque usquam alibi abscessum facere, sed sanus fit.
Tertiana in septem circuitibus plerumque judicatur. Quibuscumque in febribus intole-
rabilibus septima, aut nona, aut decima quarta morbus regius accedit, bonum;
si non dextrum præcordium durum fiat. Sin minus, ambiguum. Acuti morbi in
quatuordecim diebus plerumque judicantur. Sudores febricitanti si fiant tertia
die, & v. & vij. & ix. & xi. & xiiij. & xxi. & xxxi. hi sudores morbos judicant.
Qui vero non sic fiunt, dolores significant. * Concoctiones urinarum paula- 5
tim maturescentes, si in judicatoriis diebus concoctæ fuerint, morbum solvunt.
Exemplum urinarum ulcera facere oportet. Nam ulcera si repurgentur pure albo,
celerem curationem indicant. Si vero in saniosos humores transmutentur, maligna
fiunt. Eodem modo & urinæ significant. Si ex dolore tenues fiant, ex occasione
ratiocinari oportet, ex qua morbus accessit, & hanc inspicere ubi sedatur. Nam
hac deficiente, aliis signis qualia conveniunt, accedentibus, non putandum est mor-
bo liberationem contingere. Si doluerit caput, & ex hoc febris accedat, & hinc
non sedetur; dolore non cessante, febris non judicatur: & plurima talia judicatio-
nis longæ sunt ad melius, etiam in his, quæ ad sanitatem tendunt. In præcordiis
tumores molles, & doloris exortes, & ad contactum cedentes, diuturniores qui-
dem judicationes faciunt, minus autem horrendas tuberculis his contrariis. Eo-
dem modo habet & de tuberculis in reliquo ventre. * Ex urinis si quidem id, quod 6
mictum est, purum fuerit, subsidentiam vero albam, ac levem habuerit, diuturnior fit
morbus, & minus, quam optima, secura est hæc urina. Si vero & urina subrubra fue-
rit, & subsidentia subrubra, ac levis; diuturniorem quidem hæc morbum, quam prior
significat, sed valde salutarem. Quicumque podagrici morbi fiunt, hi in quadra-
ginta diebus ab inflammatione liberi sedantur. Sed in his pleraque longæ judica-

tionis

tionis ad melius sunt. Quæ ad mortem tendunt, in die, ac nocte judicantur, quæ videlicet debilitationis signa sunt, velut epoti medicamenti, exturbationis alvi & sursum, & deorsum, anxietatis, & aliorum hujusmodi. Si igitur horum signa in die, ac nocte submoveantur, bene est; sin minus, lethalia esse putanda sunt. Sudores pessimi sunt frigidi, & circa cervicem fientes. Hi enim mortes, & morborum
7 longitudinem præsignant. * Alvi egestiones variæ, diuturniores quidem sunt nigris, & aliis lethalibus egestionibus, nihilo vero minus perniciosæ. Sunt autem tales, ramentosæ, biliosæ, cruentæ, prasinæ, nigræ; & aliquando simul omnes prodeunt, aliquando singulæ particulatim. Urina si quandoque pura micta fuerit, quandoque subsidentiam albam, ac levem habens, diuturnæ tales sunt, & minus securæ quam optima urina. Si vero fulva, ac tenuis fuerit urina multo tempore, periculum est, ne sufficere homo possit, donec concocta fuerit urina, & si alias superstitis futuri signa fuerint, his abscessum affore expecta ad locos infra septum transversum. In febribus si mutationes habeat urina, diuturnitatem temporis significat, & necesse est ægrotum mutari & ad deteriora, & ad alteram partem. Si urinæ ab initio non similes fuerint, sed ex tenuibus crassæ fiant, & penitus tenues, tales ægre judicant,
8 ac inconstantes sunt. * Frigidi sudores cum acuta quidem febre lethales sunt, cum mitiore vero longitudinem morbi significant. Et ubi in corpore caliditas, aut frigiditas hic morbus est, & ubi in toto corpore mutationes repentinæ fiunt, & si corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio transmutetur, morbi longitudinem significat. Si febricitanti sudor accedat, febre non deficiente, malum; prolongatur enim morbus, & humiditatem significat. Febricitanti frigidi sudores accedentes, longam febrem significant. Sudor multus intemperate fiens sano, morbum significat, æstate minorem, hyeme majorem. Alvi egestiones, si in idem concedere, ac consistere permiseris, velut ramenta subsident; si pauca, modicus est morbus, si multa, multus. His infusum per clysterem adhibere conducit. Quibus vero in egestione inferne bilis atra subsidet, si copiosior, major est morbus. Si paucior, minor. Si venæ pulsarint, & facies sana fuerit, & præcordia non mollia, sed in tumorem elevata, diuturnus est morbus, & absque convulsione non solvitur, aut multa sanguinis ex naribus fluxione, aut vehementi dolore. Et palpitationes in manibus, diuturnæ febris signum sunt, aut brevis judicationis in deterius; & in his pleraque, quæ ad
9 mortem tendunt. * His, qui brevissimo tempore perituri sunt, maxima signa ab initio fiunt. Nam & difficulter spirant, & noctu non dormiunt, & signa periculosa præ se ferunt. In febre continua si quis quarta die, et septima affligatur, et undecima non judicatus fuerit, plerumque perit. Quicumque a distentione antrorsum, ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si vero hos effugerint, sani fiunt. In febribus ardentibus si accedat morbus regius, et singultus quinto die, lethale est. Recidivæ fiunt in his, quibus desinentibus vigiliæ fortes accedunt, aut somni turbulenti, aut corporis robur, aut dolores uniuscujusque membri; et quibus febres sedantur neque signis solutoriis fientibus, neque in judicatoriis diebus, et si deficiente febre, et sudore accedente, urinam fulvam minxerint, albam subsidentiam habentem, his febris recidivam eadem die expecta. Hæ vero recidivæ quinto die judicantur extra periculum, et si ex judicatione facta urinam rubicundam, rubram subsidentiam habentem minxerint, etiam his recidiva febris fit eadem die, et pauci ex hac servantur. Quum recidit febris ardens, plerumque etiam exudat. Et si revertens tot diebus detineat, quot prius, etiam tertio
10 recidivat, si non impari die dimiserit, reversa. * Plerumque si crudæ sint urinæ, et alia signa non secundum rationem eveniant, morbus in die judicatoria recidivat. Quandoque vero etiam revertitur in die judicatoria, his talibus relictis. Abscessus circa aurem, quibus circa judicationem fientes non suppurantur, his submotis recidiva fit juxta recidivarum rationem, similis circuitui: in his spes est ad articulos abscessum fieri; aut urina crassa, qualis est alba in quartanis delassatoriis, liberat ab abscessu. Quibusdam vero horum etiam sanguinis e naribus eruptiones fiunt. Hæc autem sanguinis eruptio quartanas non solvit, neque morbos, qui per alvi egestiones sanari solent. Atrabilariis cum phrenitide occupatis, si hæmorrhoides oboriantur, bonum est. Quicumque insaniunt sua sponte liberati ex morbis, his insaniam solvit dolor ad pedes progressus, aut ad pectus, aut tussis vehemens oborta. Si vero horum nihil fiat; insania soluta, oculi privatio contingit. Qui lingua offendunt, et labiorum non sunt potentes, si hæc sedata fuerint, suppurati fiunt. Dolorem in locis infernis fortem solvit aut surditas,
11 aut sanguis multus e naribus erumpens. * Insania magni morbi ex more fientis solutio. Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor, oculorum distortio, aut cæcitas, aut testium tumores, aut mammarum elevatio, febrem ardentem solvit, aut etiam sanguinis ex naribus fluxio. In febre ardenti si insuper corripiat rigor, exudare solet. A febre ardente occupato, rigore accedente, solutio fit. Quibus in febribus ardentibus tremores oboriuntur, mentis emotio solvit. Quibus in febribus aures obsurduerunt, his, non soluta febre, insanire necesse est. Solvit autem sanguis ex naribus erumpens, aut alvus biliosa egerens, aut dysenteria accedens, aut coxarum, aut genuum dolor. Quibus febribus rigor accedit,

cedit, febris solvitur. Quibus dolores fiunt derepente, præcordium elevatum est supetne, et si circa spuriam costam graves dolores fiunt, his solutio fit venæ sectio, et purgatio deorsum. Non enim corripit febris vehemens locis impotentibus. In his, qui ab hydrope detinentur, si aquositas per ventrem ad vesicam, aut ventrem fluat, solutio fit. Si a pituita alba occupato, alvi profluvium vehemens accedat, solutio fit. Qui ab alvi profluvio multo tempore detinentur una cum tussi, non liberantur, si non dolores vehementes in pedibus inciderint. Si vero vult commutatio, ac correctio naturæ fieri, postquam non amplius alvus profluit, aut inanem omnem egestionem habuerit, flatus foras prodeuntes accidunt. Nullum itaque humorem manifestum habent. Quare ei, qui ita habet, secure exhibere scies ea, quæ conveniunt, et si volvulus accedat, vinum frigidum multum meracum paulatim bibendum dato, donec somnus, aut crurum dolor fiat. Solvit autem et febris, aut dysenteria. Caput circumcirca dolenti, ac ægrotanti, si pus per aures, aut per nares fluxerit, solvit morbum. Quibuscumque sanis derepente dolores oboriuntur in capitibus, et statim voce privantur, ac stertunt, hi in septem diebus pereunt, si non febris corripuerit. Caput circumcirca dolenti, quicumque ex supernis locus doluerit, cucurbitam affige. Solvit dolor ad coxas, et genua, et anhelatio, quicquid horum factum fuerit. Lippienti ab alvi profluvio corripi, bonum est. A convulsione, aut distentione nervorum vexato, febris accedens solvit morbum. Si a febre detentum convulsio corripuit, sedatur febris eadem die, aut postridie, aut tertia die.

HIPPOCRATIS COI

LIBER DE DIEBUS JUDICATORIIS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Artis magna pars est judicium rectum de iis, quæ recte scripta sunt. Medico quæ cognoscenda. Ex morbis victuri signa. Quæ secundum naturam non horrenda. Tempus cum morbo pugnans.*

2 *Partes circa faciem graciles, & venarum tranquillitas. Lingua bifida.*

3 *Oculorum albæ partes quando denigrentur. Oculorum morborum bilis caussa est. Oculorum pupillæ unde spargantur, & obtuse videant.*

4 *Delyrantes. Vocis privatio. Caussæ hujus morbi.*

5 *Tetani tres species. Tetanus ex vulnere. Cibi, potusque per nares redeuntes. Opisthotonus. Alius tetanus, prioribus minus lethalis.*

6 *Coxendicum morbus. Caussa.*

7 *Morbus regius. Eorum affectiones.*

8 *Peripneumonia.*

9 *Et quibus ea potissimum accidat. Dies judicatorii.*

MAGNAM artis partem esse arbitror de his, quæ recte scripta 1 sunt, posse considerationem facere, ac judicare. Qui enim hoc novit, & his utitur, non videtur mihi in arte multum falli posse. Oportet autem exacte perdiscere unamquamque temporum constitutionem, et quemque morbum; et qui morbus sit bonus; et qui periculosus aut in constitutione, aut in morbo; et qui morbus longus sit, et lethalis; et qui longus, et non perniciosus ad vitam; et qui acutus, ac lethalis; et qui acutus, et superesse sinens. Ex his enim ordinem dierum judicatoriorum considerandi, ac prædicendi facultas datur, et ex his cognoscere datur quibus, et quando, et quomodo victum præscribere oportet. Maximum itaque signum in ægrotis, qui victuri sunt, si non præter naturam fuerit febris ardens, et alii morbi eodem modo. Nihil enim horrendum, neque lethalis sit in his, quæ secundum naturam sunt. Secundum est, si non etiam ipsum tempus simul cum morbo impugnet. Plerumque enim hominis natura, universi potestatem non superat. * Postea vero si partes circa fa- 2 ciem gracilescant, et venæ in manibus, et in oculorum angulis, et supercilius quietem habeant, quum prius non quievissent; huic, si vox fuerit debilior, et sit levior, et spiritus rarior, ac tenuior, sequenti die remissio morbi contingit. Hæc igitur considerare oportet ad judicationes; et an bifida linguæ pars velut saliva alba obducitur, et an in summa lingua hoc idem factum sit, verum minus. Si quidem igitur parva hæc fuerint, ad tertium diem remissio fit morbi. Si vero aliquanto crassior sit saliva, in crastinum. Si vero adhuc crassior, eadem die. * Quin et albas oculorum partes in principio morbi denigrari 3 necesse est, si invaluerit morbus. Hæ igitur si puræ fiant, perfectam sanitatem indicant, leniter quidem, tardius; vehementer autem, citius. Cæterum acuti morbi fiunt a bile, ubi in hepar influxerit, et ad caput constiterit. Hæc igitur patitur

titur hepar. Intumescit, & expanditur ad septum transversum præ tumore, & statim ad caput dolor irruit, maxime vero ad tempora. Et æger auribus non acute audit; sæpe etiam oculis non videt; & horror, & febris corripit. Atque hæc quidem ab initio morbi ipsi fiunt ex intervallo quandoque vehementer, quandoque minus. Quanto autem morbi tempus magis progressum fecerit, tanto major fit dolor in corpore, & pupillæ oculorum sparguntur, & obtuse vident, & si digitum admoveris ad oculos, non sentit, eo quod non videt. Quod autem non videat, inde cognoveris. Non enim nictat, dum digitus admovetur, & floceos aufert de stragulis, si quidem viderit, pediculos esse putans. * Et quum hepar magis expassum
4 fuerit ad septum transversum delirat, & ob oculos sibi obversari putat reptilia, & alia omnigena animantia fera, & milites armatos pugnantes, & ipse adversus ipsos pugnare sibi videtur, & talia dicit, velut qui videat, & egreditur, & minatur, si quis ipsum egredi non permittat. Et ubi surrexerit, crura elevare non potest, sed cadit. Pedes autem semper fiunt frigidi. Et quum dormierit, exilit a somno, & insomnia horrenda videt. Hoc autem cognoscimus, quod ab insomniis exilit, ac perterretur, postquam ad sanam mentem redit. Exponit enim insomnia hæc, qualiaque & corpore fecit, & lingua loquutus est. Atque hæc quidem sic patitur. Quandoque vero etiam voce privatur per totam diem, ac noctem, multum acervatum spiritum respirans. Postquam vero delirare cessavit, statim ad sanam mentem redit. Et si quis ipsum interroget, recte respondet, & intelligit omnia, quæ dicuntur. Deinde rursus paulo post in iisdem afflictionibus jacet. Hic morbus accidit maxime in peregrinatione, & si alicubi desertam viam inierit, & timor ipsum ex spectro corripuerit. Corripit etiam aliis modis. * Tetani tres.
5 Si quidem ex vulnere tetanus, sive distentio nervorum antrorsum, ac retrorsum fiat, æger hæc patitur. Maxillæ congelantur, ac rigent velut lingua, & os aperire non potest, & oculi frequenter lachrymantur, ac distrahuntur, & dorsum riget, & crura flectere non potest, neque manus, neque spinam. Quum vero lethalis fuerit, potus, & cibi, quos prius accepit, per nares quandoque redeunt. At opisthotonos, retrorsum fiens distentio, reliqua quidem eadem ægro inducit utplurimum: fit autem, quum in cervice tendines retrorsum ægrotarit. Ægrotat autem ab angina, aut ab uva, aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquando etiam a capite febribus accedentibus convulsio succedit. Jam vero etiam a vulneribus. Hic trahitur in posteriorem partem, & præ dolore dorsum, ac pectora rigent, & ejulat. Hic convellitur vehementer, ut vix detineatur a præsentibus, ne e lecto excidat. Alius tetanus est minus lethalis prioribus. Fit autem ab iisdem, & totum corpus similiter convellitur. Febris ardens prædictis non similiter fit. Urit enim, semel ut necesse sit febricitare. Sitis igitur multa hominem tenet, & febris vehemens. Lingua vero rumpitur exasperata, & sicca fit; & color ipsius primum quidem pallidus est, velut solet, progressu vero temporis nigrescit. Et si quidem in principiis nigrescat, citiores judicationes fiunt. Si vero posterius, diuturniores. * Coxendicum morbus ex his maxime caus-
6 sis fit in plerisque: si quis diutius in sole versetu, & coxendices fuerint calefacti, & humor, qui est in articulis, a calore fuerit reficcatus. Quod autem id, quod reficcatur, condensatur, ac compingitur, hoc magnum signum est. Æger enim articulos vertere, ac movere non potest præ dolore articulorum, & eo quod verticula sunt compacta. Dolet autem magis lumbos, & verticula ea, quæ sunt ex obliquo coxatum, & genua. Consistit autem dolor plurimo tempore in inguinibus, simulque coxendicibus acutus, ac æstuosus, & si quis ipsum erigat, aut transmoveat, ejulat præ dolore quammaxime potest. Quandoque vero etiam convulsio accedit, & rigor, ac febris. Fit autem a bile, & pituita. Fit etiam a sanguine, & dolores consimiles ab omnibus morbis, & rigor, & febris aliquando corripit debilis. * Morbus re-
7 gius acutus est, & celeriter occidens. Color totus malicorii speciem refert, & est vehementer cum virore pallidus, quemadmodum lacerti enim virore pallidiores, consimilis autem est cutis. Et in urina subsidet velut ervum fulvum, & febris, & horror debilis habet. Quandoque etiam stragula habere non sustinet, sed mordetur, ac raditur matutino tempore, ubi nondum cibum accepit internis partibus. Deinde viscera plerumque fugiunt. Et si quis erigat ipsum, aut alloquatur, non sustinet. Hic utplurimum moritur intra quatuordecim dies. Has autem ubi effugerit, sanus fit. * Peripneumonia talia facit. Febris vehemens tenet, & spiritum densum, ac
8 calidum respirat, & anxietas adest, & impotentia, & jactatio, & dolores circa scapulas, & clavicalas, & mammam, & gravitas in pectoribus, & delirium. Quandoque vero doloris exors æger est, donec tussire inceperit. Verum hic morbus diuturnior, ac difficilior illo est. Salivam autem albam, & spumosam primum spuit. Lingua flava est, verum progressu temporis nigrescit. Si quidem igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur. Si vero posterius, tardius. Tandem vero etiam rumpitur lingua, & si digitum apponas, inhæret. At liberationem a morbo significat lingua, similiter velut in pleuritide. Hæc autem patitur æger minimum diebus quatuordecim, ad summum una & viginti; & tussit hoc tempore vehementer, & una cum tussi purgatur, primum quidem saliva multa, ac spumosa. Septima vero &

vero, & octava die, ubi febris in vigore fuerit, & humida sit peripneumonia, crassior; sin minus, non. Nona vero, & decima, cum virore pallida, ac suberuenta. Duodecima autem usque ad decimam quartam, multa, & purulenta. * Atque hoc in his contingit, quorum naturæ, & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorum vero & natura, & morbi constitutio sicca est, in his minus. Cæterum de judicatoriis diebus etiam jam ante a me dictum est. Judicantur autem febres quarta die, septima, undecima, decima quarta, decima septima, vigesima prima. Ex his autem acutis quædam etiam trigesima. Deinde quadragesima, postea sexagesima. Quum vero hos numeros excesserint, diuturna jam febrium constitutio fit. 9

HIPPOCRATIS COI

LIBER APHORISMORUM.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Nulla Aphorismorum libris argumenta adjecimus, propterea quod hæc tractatio vulgo omnibus nota sit, aut certe esse debeat, & illam in Indice copiosissime prosequuti sumus.*

SECTIO I.

VITA brevis, ars longa, tempus præceps, experimentum periculosum, judicium difficile. Oportet autem non solum se ipsum exhibere, quæ decent facientem, sed etiam ægrotum, & præsentes, & quæ externa sunt. II. In perturbationibus alvi, & vomitibus sponte fientibus, si quidem qualia purgari oportet, purgentur, confert, & leniter ferunt. Sin minus, vice versa. Sic & vasorum vacuatio, si quidem talis fuit, qualis fieri debet, confert, & bene ferunt. Sin minus, vice versa. Inspicere itaque oportet regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus convenit, aut non. III. In exercitantibus boni habitus ad summum progressi periculosi sunt, si in extremo fuerint. Non enim manere possunt in eodem, neque quiescere. Quum vero non quiescant, non amplius in melius augescere possunt. Reliquum est igitur, ut in deterius. Ob has igitur caussas bonam habitudinem non tarde solvere confert, quo corpus rursum renutritionis principium sumat. Neque vero collapsiones ad extremum ducere oportet, periculosum enim est. Sed qualis natura est ejus, qui perferre debet, ad hoc ducere convenit. Similiter autem & evacuationes ad extremum ducentes, periculosæ sunt, & rursus renutritiones in extremo existentes, periculosæ sunt. IV. Tenues, & exacti victus & in longis semper affectionibus, & in acutis, ubi non expedit, periculosi sunt, & rursus victus ad extremam tenuitatem progressi, difficiles sunt. Et repleriones ad extremum progressæ difficiles sunt. V. In tenui victu delinquentes ægrotantes, magis læduntur. Omne enim delictum, quod committi poterit, magis magnum committitur in tenui, quam in paulo pleniore victu. Quapropter etiam in sanis periculosus est valde tenuis, & constitutus, ac exactus victus. Quoniam delicta gravius ferunt. Ob hoc igitur tenuis, & exactus victus periculosus est magis, quam paulo plenior. 1

VI. Ad extremos morbos, exacte extremæ curationes, optimæ sunt.

VII. Ubi igitur peracutus est morbus, statim etiam extremos labores habet, & extreme tenuissimo victu uti necesse est. Ubi non, sed pleniore victu uti licet, intantum subdescendendum est, inquantum morbus extremis mollior fuerit.

VIII. Quum in vigore fuerit morbus, tunc tenuissimo victu uti necesse est.

IX. Simul autem conjectare oportet, an æger ex victu durare possit ad morbi vigorem, & utrum ille prius deficiet, & ex victu durare non possit, aut morbus prius deficiet, ac obtundetur. X. Quibus igitur statim vigor est, his statim tenuis victus exhibendus est. Quibus vero vigor posterius, his ad illud, & paulo ante illud tempus subtrahendus est. Antea vero mitius æger victu tractandus est, quo durare possit. XI. In exacerbationibus subtrahere victum oportet. Nam apponere noxa est. Ex quibus per circuitus exacerbationes fiunt, in exacerbationibus subtrahere oportet. XII. Exacerbationes, & constitutiones indicabunt morbi, & tempora anni, & circuituum inter se collata incrementa, sive quotidie, sive alternis diebus, sive per amplius temporis intervallum fiant. Sed & ex apparentibus indicia fiunt, velut in pleuriticis si sputum statim appareat incipiente morbo, ipsum abbreviat; si vero posterius appareat, producit. Et urinæ, & alvi egestiones, & sudores apparentes indicant & ægre, & facile ju-

cile judicandos, & breves, & longos morbos. XIII. Senes facillime jejunium ferunt. Deinde ætate consistentes. Minime adolescentes, omnium vero minime pueri, & inter hos ipsos, qui ipsi se ipsis alacriores fuerint. XIV. Qui crescunt, plurimum habent innatum calorem. Plurimo igitur opus habent alimento; sin minus, corpus consumitur. Senibus autem modicus est calor; quapropter paucis fomitibus opus habent; a multis enim extinguuntur. Ob hanc etiam caussam febres senibus non similiter acutæ fiunt. Frigidum est enim ipsorum corpus. XV. Ventres hyeme, & vere natura calidissimi sunt, & somni longissimi. Quapropter in his temporibus alimenta plura exhibenda sunt. Nam innatum calorem ampliorem tunc habent, alimento igitur ampliore opus habent. Signum sunt ætates, & athletæ.

XVI. Victus humidi omnibus febricitantibus conferunt. Maxime vero pueris, & aliis ita ali adsuetis. XVII. Et quibus semel, aut bis, & plus, aut minus, & ex parte exhibere oportet, considerandum est. Dandum vero etiam aliquid est tempori, & regioni, & ætati, & consuetudini. XVIII. Æstate, & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, deinde vere.

XIX. His, qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet, neque cogere, sed auferre de appositionibus ante judicationes. XX. Quæ judicantur, & judicata sunt integre, neque movere oportet, neque novare, neque medicamentis, neque aliis irritamentis, sed sinere. XXI. Quæ ducere oportet, quo maxime repunt, eo ducere oportet per convenientes locos.

XXII. Concocta medicamentis aggredi oportet, & movere non cruda, neque in principiis, si non turgeant. Plurima vero non turgent.

XXIII. Quæ prodeunt, non multitudine æstimare oportet, sed quamdiu prodeant, qualia oportet, & facile æger ferat. Et ubi opus est, usque ad animi deliquium ducere oportet, & hoc facere, si sufficiat æger. XXIV. In acutis affectionibus raro etiam in principiis medicamentis uti oportet, atque hoc facere, diligenti prius æstimatione facta. XXV. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facile ferunt. Contraria vero difficulter.

SECTIO II.

I. IN quo morbo somnus laborem facit, mortale. Si vero somnus prosit, non lethale. II. Ubi somnus delyrium sedat, bonum est. III. Somnus, vigilia, utraque modum excedentia, malum. IV. Non satietas, non fames, neque aliud quicquam bonum est, quod naturæ modum excedat.

V. Lassitudines spontaneæ denunciant morbos. VI. Quicumque aliqua corporis parte dolentes, plerumque dolores non sentiunt, his mens ægrotat.

VII. Quæ multo tempore attenuantur corpora, lente reficere oportet. Quæ vero brevi, brevi. VIII. Si ex morbo cibum capiens quis non fiat validus, significat, quod corpus uberiore alimento utitur; Si vero cibum non accipiente hoc contingat, nosse oportet, quod evacuatione opus habet.

IX. Corpora quocumque quis purgare voluerit, fluida facere oportet.

X. Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes. XI. Facilius est repleri potu, quam cibo. XII. Quæ relinquuntur in morbis post judicationem, recidivam faciunt. XIII. Quibuscumque judicatio fit, his nox gravis ante exacerbationem. Quæ vero sequitur, plerumque tolerabilior est.

XIV. In alvi fluxionibus mutationes egestionum prosunt, si non ad pravas mutentur. XV. Ubi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones considerare oportet. Si enim biliosæ fuerint, corpus simul ægrotat. Si vero similes sanis fiant, tutum est corpus nutrire. XVI. Ubi fames, non oportet laborare. XVII. Ubi cibus præter naturam copiosior ingressus fuerit, morbum facit. Ostendit autem sanatio. XVIII. Eorum, quæ acervatim, & velociter nutriunt, veloces etiam egestiones fiunt. XIX. Acutorum morborum non omnino tutæ sunt prædictiones neque mortis, neque sanitatis. XX. Quibus dum juvenes sunt, ventres humidi sunt, his senescentibus resiccantur. Quibus vero dum juvenes sunt, ventres sicci sunt, his senescentibus humectantur. XXI. Famem vini potus solvit. XXII. Quicumque morbi ex repletione fiunt, evacuatio sanat. Et quicumque ex evacuatione, repletio. Et aliorum contrarietas. XXIII. Acuti morbi in quatuordecim diebus judicantur. XXIV. Septimæ quarta index est. Alterius hebdomadæ octava principium est. Consideranda vero est undecima. Hæc enim quarta est secundæ hebdomadæ. Consideranda rursus decima septima. Ipsa enim est quarta quidem a decima quarta, septima vero ab undecima. XXV. Æstivæ quartanæ plerumque sunt breves. Autumnales vero longæ, & maxime quæ ad hyemem pertingunt. XXVI. Febrem in convulsione fieri melius est, quam convulsionem in febre. XXVII. His quæ non secundum rationem levant, non oportet credere, neque valde timere ea, quæ prava fiunt præter rationem. Pleraque enim ex talibus inconstantia sunt, & non valde permanere, neque morari solent.

solent. XXVIII. Febricitantium non omnino leviter, permanere, & nihil minui corpus, aut etiam magis quam pro ratione colliquari, malum est. Illud enim morbi longitudinem, hoc vero debilitatem significat. XXIX. Incipientibus morbis si quid movendum videtur, move; vigentibus vero, quietem agere melius est. XXX. Circa principia, & fines omnia debiliora sunt. Circa vigores vero fortiora. XXXI. Ex ægritudine bene cibum accipienti, nihil augescere corpus, malum est. XXXII. Plerumque omnes male habentes, ab initio cibum bene capientes, & nihil augescentes, ad finem rursus cibos fastidiunt. At ab initio quidem valde cibum aversantes, postea vero bene cibum capientes, melius liberantur. XXXIII. In omni morbo valere mente, & bene se habere ad ea, quæ exhibentur, bonum; contrarium vero, malum.

XXXIV. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus magis affinis fuerit, quam hi, quibus non affinis in aliquo horum existit. XXXV. In omni morbo partes circa umbilicum, & pectinem crassitudinem habere, melius est. At vehemens tenuitas, & eliquatio, prava est. Periculosa vero talis est etiam ad infernas purgationes. XXXVI. Sana habentes corpora, dum medicamentis purgantur, cito exolvuntur. Itemque qui pravo cibo utuntur. XXXVII. Qui bene habent corpore, eos operosum est medicamentis purgare. XXXVIII. Paulo deterior & potus, & cibus, verum jucundior, melioribus quidem, sed injucundioribus præferendus est.

XXXIX. Senes juvenibus plerumque minus ægrotant. Quicumque vero ipsis fiunt morbi diuturni, utplurimum commoriuntur. XL. Raucedines, & gravedines in valde senibus non concoquuntur. XLI. Qui exolvuntur sæpe, & fortiter, absque manifesta caussa, derepente moriuntur. XLII. Syderationem fortem quidem solvere, impossibile est; debilem vero, non facile.

XLIII. Ex his, qui strangulantur, & submerguntur, nondum autem mortui sunt, non reconvalescunt, quibus spuma circa os fuerit. XLIV. Crassi admodum secundum naturam magis cito moriuntur, quam graciles.

XLV. Juvenibus comitialibus liberationem faciunt mutationes, maxime ætatis, & regionum, & victuum. XLVI. Duobus doloribus simul fientibus, non secundum eumdem locum, vehementior obscurat alterum. XLVII. Circa generationem puris, dolores, & febres magis contingunt, quam facto jam ipso.

XLVIII. In corporis motu, quum inceperit dolere, quiescere statim lassitudinem eximit. XLIX. Adsueti consuetos labores ferre, etiamsi fuerint debiles, aut senes, non adsuetis fortibus, ac juvenibus facilius ferunt. L. Ex multo tempore consueta, etiamsi deteriora fuerint, inconsuetis minus molestare solent. Oportet igitur etiam ad inconsueta transmutationem facere.

LI. Multum, & repente evacuare, aut replere, aut calefacere, aut frigefacere, aut omnino quomodocumque corpus movere periculosum est. Et omnis multitudo naturæ contraria est. Quod vero paulatim fit, tutum est tum alias, tum si ex altero ad alterum transitus fit. LII. Omnia secundum rationem facienti, si non secundum rationem fiant, non transire oportet ad aliud, manente eo, quod visum est ab initio. LIII. Quicumque ventres humidos habent, dum quidem juvenes sunt, melius degunt, quam hi, qui siccos habent. Verum ad senectutem deterius degunt. Resiccantur enim plerumque senescentibus. LIV. In corporis magnitudine juventutem quidem degere, liberale est, & non indecorum. Senectutem vero degere, inutile, & deterius parvitate.

SECTIO III.

I. Mutationes temporum maxime pariunt morbos, & in temporibus magnæ mutationes frigoris, aut caloris, & reliqua juxta rationem hoc modo. II. Naturarum aliæ quidem ad æstatem, aliæ vero ad hyemem bene, aut male se habent. III. Morborum alii ad alia tempora bene, aut male se habent; & ætates quædam ad tempora, & regiones, & victus. IV. In temporibus, quum eadem die modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos expectare oportet. V. Austri auditum gravantes, caliginosi, caput gravantes, torpidi, dissolventes. Quum hic prævaluerit, talia in morbis patiuntur. Si vero Aquilo fuerit, tusses, fauces, alvi duræ, urinæ difficultates, horrores, dolores costarum, pectoris. Quum hic dominatur, talia in morbis expectare oportet.

VI. Quum æstas fit veri similis, sudores in febribus multos expectare oportet. VII. In siccitatibus febres acutæ fiunt, & si quidem annus amplius talis fuerit, qualem constitutionem fecerit, plerumque tales etiam morbos expectare oportet. VIII. In constantibus temporibus, si tempestive tempestiva reddantur, morbi constantes, & judicatu facillimi fiunt. In inconstantibus autem, inconstantes, & qui difficulter judicantur. IX. In autumno morbi acutissimi, & omnino mortiferi. Ver autem salubberrimum, & minime lethale.

X. Autumnus tabidis malus. XI. De temporibus, si quidem hyems sicca, &

ca, & aquilonaris fuerit, ver autem pluvioſum, & auſtrale; neceſſe eſt, æſtate febres acutas, & lippitudines, & dyſenterias fieri, maxime mulieribus, & viris natura humidioribus. XII. Si vero hyems auſtralis, & pluvioſa, ac clemens fiat, ver autem ſiccum, & aquilonare; mulieres quidem, quibus partus ad ver inſtat, ex omni occaſione abortiunt. Quæ vero pariunt, impotentes, ac morboſos pueros pariunt, ita ut aut ſtatim pereant, aut tenues, ac morboſi vivant. Aliis autem dyſenteriæ, & lippitudines ſiccæ fiunt. Senioribus vero defluxiones brevi perimentes. XIII. Si vero æſtas ſicca fiat, & aquilonaris, autumnus autem pluvioſus, & auſtralis; capitis dolores ad hyemem fiunt, & tuſſes, & raucedines, ac gravedines, quibuſdam etiam tabes.

XIV. Si vero aquilonaris, & aquarum exors autumnus fuerit, his quidem, qui humidas naturas habent, & mulieribus commodus erit. Reliquis vero fient lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & gravedines. Quibuſdam vero etiam atræ biles. XV. Ex anni vero conſtitutionibus, in ſumma ſiccitates pluvioſis ſalubriores ſunt, & minus lethales. XVI. Morbi in pluvioſis quidem plerumque fiunt, febres longæ, & alvi fluxiones, & putredines, & comitiales, & ſyderationes, & anginæ. In ſiccitatibus vero tabes, lippitudines, arthritides, urinæ ſtillicidia, & dyſenteriæ. XVII. Quotidianæ vero conſtitutiones, aquilonares quidem corpora compingunt, & robuſta, & ad motum idonea, & bene colorata, & melius audientia faciunt, & ventres reſiccant, & oculos mordent, & ſi circa thoracem aliquis dolor prius eſt, magis affligunt. Auſtrales autem corpora diſſolvunt, & humectant, & gravem auditum, ac capitis gravitatem, & vertigines faciunt. In oculis autem, & corporibus ægrum motum, & ventres humectant. XVIII. Secundum tempora vere quidem, & prima æſtate, pueri, & qui his ætate cohærent, optime degunt, & maxime ſani ſunt. Æſtate vero, & autumno aliquamdiu, ſenes. Reliquo autumno, & hyeme, mediam ætatem habentes. XIX. Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt. Quidam tamen magis in quibuſdam ipſorum & fiunt, & exacerbantur. XX. Vere inſaniæ, & atræ biles, & comitiales, & ſanguinis fluxiones, & anginæ, & gravedines, & raucedines, & tuſſes, & lepræ, & impetigines, & vitiligines, & puſtulæ ulceroſæ plurimæ, & tubercula, & morbus articularis. XXI. Æſtate vero, & quidam ex his, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, & vomitus, & alvi profluvia, & lippitudines, & aurium dolores, & oris exulcerationes, & pudendorum putredines, & papulæ ſudoroſæ. XXII. Autumno autem & ex æſtivis multi, & febres quartanæ, & erroneæ, & ſplenes, & hydropes, & tabes, & urinæ ſtillicidia, & inteſtinorum levitates, & dyſenteriæ, & coxendices, et anginæ, et anhelationes, et volvuli, et comitiales, et inſaniæ, et atræ biles. XXIII. Hyeme vero pleuritides, peripneumoniæ, gravedines, raucedines, tuſſes, dolores pectorum, laterum, ac lumborum, capitis dolores, vertigines, ſyderationes.

XXIV. In ætatibus autem talia contingunt. Parvis, ac recens natis pueris fervida oris ulcera, vomitus, tuſſes, vigiliæ, timores, umbilici inflammationes, aurium humiditates. XXV. Ad dentitionem vero accedentibus gingivarum pruritus, febres, convulſiones, alvi profluvia, et maxime ubi dentes caninos producunt, tum craſſiſſimis pueris, tum his, qui duros ventres habent. XXVI. Senioribus autem fientibus tonſillæ, verticuli in occipitio intro luxationes, anhelationes, calculorum generationes, lumbrici rotundi, aſcarides, verrucæ, tumores glandularum circa aures oblongi, ſatyriaſmi appellati, ſtrumæ, et alia tubercula, maxime vero prædicta. XXVII. Adhuc vero ſenioribus, et ad pubertatem accedentibus pleraque ex his, et febres diuturnæ magis, et ex naribus ſanguinis fluxiones. XXVIII. Plurimæ vero affectiones pueris judicantur partim in quadraginta diebus, partim in ſeptem menſibus, partim in ſeptem annis, partim ad pubertatem accedentibus. Quæ vero permanſerint pueris affectiones, et non exolutæ fuerint circa pubertatem, aut fœmellis circa menſium eruptiones, diuturnæ fieri ſolent. XXIX. Juvenibus autem ſanguinis ſpuitiones, tabes, febres acutæ, comitiales, et alii morbi, maxime vero prædicti. XXX. His vero, qui hanc ætatem exceſſerunt, anhelationes, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, febres ardentes, alvi profluvia diuturna, bilis ſurſum, ac deorſum effuſiones, dyſenteriæ, inteſtinorum levitates, hæmorrhoides. XXXI. Senibus autem ſpirandi difficultates, & defluxiones cum tuſſi, urinæ ſtillicidia, urinæ difficultates, articulorum dolores, nephritides, vertigines, ſyderationes, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alvi, oculorum, & narium humiditates, viſus hebetudines, glaucedines, auditus gravitates.

SECTIO IV.

I. PRægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & usque ad septimum. Minus vero has. Juniores autem, & seniores fœtus vereri oportet. II. In medicamentorum usu, talia ex corpore ducere oportet, qualia etiam sponte prodeuntia commoda sunt. Contrario autem modo prodeuntia, sedare. III. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facile ferunt. Contraria vero difficulter. IV. Medicamentis purgare oportet æstate quidem, superiores magis; hyeme vero inferiores. V. Sub canem, & ante canem, operosæ sunt medicamentorum purgationes. VI. Graciles, & facile vomentes, sursum purgare oportet, vitantes hyemen. VII. Difficulter vomentes, & moderate carnosos, deorsum, vitantes æstatem.

VIII. Tabescentes autem, vitantes superiores. IX. Atrabiliarios vero plenius inferiores. Eadem ratione contraria apponens. X. Purgare oportet in valde acutis, si humor turget, eadem die. Morari enim in talibus malum est.

XI. Quibus tormina, & circa umbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque a medicamento, neque alias solvitur, in hydropem siccum firmatur. XII. Quibus alvi intestinorum levitate affecti, eos hyeme sursum purgare malum est.

XIII. Ad veratrum, his, qui non facile sursum purgantur, ante potionem corpora humectare oportet ampliore cibo, ac quiete. XIV. Ubi biberit quis veratrum, ad motus quidem corporum magis ducere oportet, ad somnos autem, & quietem minus. Declarat autem navigatio, quod motus corpora turbat.

XV. Ubi volueris magis ducere veratrum, corpus moveto. Ubi vero sistere, somnum facito, & ne moveto. XVI. Veratrum periculosum est sanas carnes habentibus. Convulsionem enim inducit. XVII. Sine febre existenti cibi fastidium, & oris ventriculi morsus, & vertigo, & os amarescens, medicamento sursum purgante opus habere significat. XVIII. Dolores supra septum transversum, qui purgatione opus habent, sursum versus purgatione indigere significant; qui vero infra, deorsum. XIX. Qui in medicamentorum potionibus, dum purgantur, non sitiunt, non cessant prius, quam sitierint. XX. Non febrientibus si fiat tormen, & genuum gravitas, & lumborum dolor, deorsum medicamento purgante opus habere significat. XXI. Egestiones alvi nigræ, velut sanguis niger, sua sponte prodeuntes, & cum febre, & sine febre, pessimæ sunt, & quanto plures fuerint pejores colores, tanto magis malum est. Cum medicamento vero melius, & quanto plures fuerint colores, non malum est.

XXII. Quibuscumque, morbis incipientibus, si atra bilis, aut sursum, aut deorsum prodierit, lethale est. XXIII. Quibuscumque ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vulneribus, aut alias attenuatis, atra bilis, sive qualis sanguis niger subierit, postridie moriuntur. XXIV. Dysenteria, si ab atra bile incœperit, lethalis est. XXV. Sanguis sursum quidem qualiscumque fuerit, malus est, deorsum vero bona sunt nigra subeuntia. XXVI. Si a dysenteria occupato, veluti carnes subierint, lethale est. XXVII. Quibus in febribus sanguinis multitudo erumpit undecumque, his in refectionibus alvi humectantur. XXVIII. Quibus biliosæ sunt egestiones, surditate fiente cessant. Et quibus surditas, biliosis egestionibus fientibus cessat. XXIX. Quibus in febribus sexta die rigores fiunt, difficulter judicant. XXX. Quibus exacerbationes fiunt, quacumque tandem hora febris dimiserit, si postridie eadem, qua antea hora corripuerit, difficulter judicant. XXXI. Delassatis in febribus ad articulos, & circa maxillas maxime, abscessus fiunt.

XXXII. Quibuscumque resurgentibus ex morbis, si quid doluerit, isthic abscessus fiunt.

XXXIII. Sed & si ante morbum quid doluerit, isthic morbus incumbit.

XXXIV. Si a febre occupato, tumore non existente in faucibus, suffocatio derepente contingat, lethale est. XXXV. Si a febre occupato, collum repente obversum fuerit, & vix deglutire poterit, tumore non existente, lethale est.

XXXVI. Sudores febricitanti si incœperint, boni sunt tertia die, & quinta, & septima, & nona, & undecima, & decima quarta, & decima septima, & vigesima prima, & vigesima septima, & trigesima prima, & trigesima quarta. Hi enim sudores morbos judicant. Qui vero non sic fiunt, dolorem significant, & longitudinem morbi, & recidivas. XXXVII. Frigidi sudores cum acuta quidem febre fientes, mortem significant; cum mitiore vero, morbi longitudinem.

XXXVIII. Et ubi in corpore sudor est, illic morbum esse declarat. XXXIX. Et ubi in corpore frigiditas, aut caliditas, isthic morbus est. XL. Et ubi in toto corpore mutationes, & si corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio fiat, longitudinem morbi significat. XLI. Sudor multus ex somno, citra manifestam caussam fiens, corpus multo alimento uti significat. Si vero cibum non capienti hoc fiat, significat, quod evacuatione opus habet. XLII. Sudor multus frigidus, aut calidus semper fluens; frigidus majorem, calidus minorem morbum significat. XLIII. Febres quæcumque non intermittentes

per ter-

per tertiam fortiores fiunt, magis periculosæ sunt. Quocumque vero modo intermiserint, quod sine periculo sint, significant. XLIV. Quibus febres longæ, his tubercula ad articulos, aut dolores fiunt. XLV. Quibus tubercula ad articulos, aut dolores ex febribus longis fiunt, hi pluribus cibis utuntur. XLVI. Si rigor incidat febre non intermittente, ægroto jam debili, lethale est. XLVII. Exscreationes in febribus non intermittentibus, lividæ, & cruentæ, & graveolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probe secedentes, bonæ, & per alvi egestiones, & per urinas. Si vero non aliquid ex conducentibus excernatur per hos locos, malum est. XLVIII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ vero ardeant, ac sitim habeant, lethale est. XLIX. In febre non intermittente, si labium, aut palpebra, aut supercilium, aut oculus, aut nasus distorqueatur, aut non videat, aut non audiat, æger jam debilis existens, quicquid horum fiat, propinqua mors est. L. Ubi in febre non intermittente difficultas spirandi, & delyrium fit, lethale est. LI. In febribus abscessus, qui non solvuntur ad primas judicationes, longitudinem morbi significant.

LII. Quicumque in febribus, aut aliis ægritudinibus ex voluntate lachrymantur, nihil absurdi est. Qui vero non ex voluntate, absurdum.

LIII. Quibus circa dentes in febribus viscosa adhærent, his fortiores febres fiunt.

LIV. Quibus plerumque tusses siccæ, parum irritantes, in febribus ardentibus, hi non ita valde siticulosi sunt. LV. Ex glandularum tumoribus febres omnes malæ sunt, exceptis diariis. LVI. Febricitanti sudor oboriens, febre non remittente, malum. Moram enim trahit morbus, & multam humiditatem significat. LVII. A convulsione, aut distentione nervorum vexato, febris accedens morbum solvit. LVIII. A febre ardente occupato, rigore accedente, solutio fit. LIX. Tertiana exacta in septem circuitibus ad summum judicatur. LX. Quibus in febribus aures obsurduerunt, his sanguis e naribus effusus, aut alvus exturbata, morbum solvit.

LXI. Febrientem si non in diebus imparibus febris dimiserit, recidivare solet. LXII. Quibus in febribus morbus regius fit ante septimum diem, malum. LXIII. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres solvuntur. LXIV. Quibus in febribus morbus regius septima, aut nona, aut decima quarta accedit, bonum; si non præcordium dextrum durum fiat; sin minus, non bonum. LXV. In febribus circa ventrem æstus vehemens, & cordis, sive oris ventriculi morsus, malum. LXVI. In febribus acutis convulsiones, & circa viscera dolores fortes, malum. LXVII. In febribus, ex somnis timores, aut convulsiones, malum. LXVIII. In febribus spiritus offendens, malum. Convulsionem enim significat.

LXIX. Quibus urinæ crassæ, grumosæ, paucæ, non sine febribus, ubi copia ex his successit, tenuis prodest. Tales autem maxime prodeunt his, quibus ab initio, aut brevi subsidentiam habent. LXX. Quibus in febribus urinæ conturbatæ, velut jumenti, his capitis dolores aut adsunt, aut aderunt.

LXXI. Quibus septima die morbi judicantur, his nubeculam habet urina, quarta die rubram, & alia secundum rationem. LXXII. Quibus urinæ pellucidæ, albæ, malæ. Maxime autem in phreniticis comparent. LXXIII. Quibus præcordia elevata, permutantia, lumborum dolore accedente, his alvi humectantur, si non flatus erumpant, aut urinæ copia prodeat. In febribus autem hæc. LXXIV. Quibus spes est abscessum fore ad articulos, eos liberat ab abscessu urina multa, & crassa, & alba prodiens, qualis in febribus laboriosis quarta die quibusdam fieri incipit. Si vero etiam ex naribus sanguis eruperit, brevi admodum solvitur. LXXV. Si quis sanguinem, aut pus mingat, rhenum, aut vesicæ ulcerationem significat. LXXVI. Quibus in urina crassa existente, carunculæ parvæ, aut veluti pili simul exeunt, his de rhenibus excernuntur. LXXVII. Quibus in urina crassa existente; furfuracea quædam simul minguntur, his vesica scabie affecta est. LXXVIII. Qui sua sponte sanguinem mingunt, his in rhenibus venæ ruptionem significat.

LXXIX. Quibus in urina arenosa subsidunt, his vesica calculo laborat.

LXXX. Si quis sanguinem mingat, & grumos, & urinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in imum ventrem, & ani, ac scorti intercapedinem, partes circa vesicam affectæ sunt. LXXXI. Si quis sanguinem, & pus mingat, & squamas, & odor gravis sit; vesicæ exulcerationem significat.

LXXXII. Quibus in urinaria fistula tuberculum nascitur, his suppuratione facta, & eruptione, solutio fit. LXXXIII. Mictio noctu multa fiens, medicam alvi egestionem significat.

SECTIO. V.

I. Convulsio ex veratro lethalis est. II. Ex vulnere convulsio lethalis est.

III. Sanguine multo effuso, convulsio, aut singultus accedens, malum.

IV. Ex superflua purgatione convulsio, aut singultus accedens, malum.

V. Si quis ebrius derepente voce privetur, convulsus moritur, si non febris corripuerit, aut ubi ad horam, qua crapulæ solvuntur, pervenit, loquatur.

VI. Quicumque a distentione antrorsum, ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si vero has effugerint, sani fiunt. VII. Quibuscumque morbi comitiales ante pubertatem fiunt, transmutationem habent. Quibuscumque vero viginti quinque annos natis fiunt, his plerumque commoriuntur.

VIII. Quicumque pleuritici fientes, in quatuordecim diebus non repurgantur, his ad suppurationem transitio fit. IX. Tabes maxime fit ætatibus ab anno decimo octavo usque ad trigesimum quintum. X. Quicumque anginam effugiunt, his ad pulmonem vertitur, & in septem diebus moriuntur. Si vero has effugerint, suppurati fiunt. XI. Qui tabe infestantur, si sputum quodcumque tussiendo rejecerint, grave olet, dum prunis injicitur, & capilli de capite defluunt, lethale est. XII. Quibuscumque tabe laborantibus capilli de capite defluxerint, hi alvi profluvio accedente moriuntur. XIII. Quicumque sanguinem spumosum spuunt, his ex pulmone eductio fit. XIV. A tabe occupato, alvi profluvium accedens, lethale est. XV. Quicumque ex pleuritide suppurati fiunt, si in quadraginta diebus repurgati fuerint ab ea die, qua ruptio facta fuerit, liberantur. Si vero non, ad tabem transeunt. XVI. Calida frequenter ea utentibus, has noxas inducit, carnium effœminationem, nervorum impotentiam, mentis torporem, sanguinis eruptiones, animi deliquia. Hæc quibus mors. XVII. Frigida vero convulsiones, antrorsum, ac retrorsum distentiones, nigrores, rigores febriles. XVIII. Frigida inimica ossibus, dentibus, nervis, cerebro, spinali medullæ. Calida vero grata.

XIX. Quæcumque perfrigerata sunt, excalefacere oportet, præterquam a quibus sanguis erumpit, aut erupturus est. XX. Ulceribus frigida mordax, cutem obdurat, dolorem non suppurantem facit, nigrefacit, rigores febriles inducit, convulsiones, distentiones. XXI. Quandoque vero in distentione sine ulcere, juveni carnoso, æstate media, frigidæ multæ affusio, caloris revocationem facit. Calor autem hæc solvit. XXII. Calida suppuratoria est, non in omni ulcere, maximum signum ad securitatem, cutim mollit, attenuat, dolores eximit, rigores, convulsiones, distentiones mitigat, capitis gravitatem solvit. Plurimum autem confert ad ossium fracturas maxime denudatas. Ex his autem maxime his, qui in capite ulcera habent, & his, quæ a frigiditate moriuntur, aut ulcerantur, & herpetibus exedentibus, sedi, pudendo, utero, vesicæ. His calida grata est, & judicans. Frigida vero inimica, & occidens.

XXIII. In his frigida uti oportet, unde sanguis erumpit, aut erupturus est, non super ipsas partes, sed circa ipsas, unde fluit. Et quæcumque inflammationes, aut flammei ardores ad ruborem, & subcruentum colorem ex novo sanguine tendunt, ad eas ipsas, nam veteres nigrefacit; & ad sacrum ignem non exulceratum, nam exulceratum lædit. XXIV. Frigida, velut nix, glacies, pectori inimica sunt, tusses movent, & sanguinis eruptiones, ac defluxiones inducunt. XXV. Tumores in articulis, & dolores absque ulcere, & podagricas affectiones, & convulsiones: horum plurima, frigida multa affusa levat, & attenuat, & dolorem solvit. Torpor enim dolorem solvit. XXVI. Aqua, quæ cito calescit, & cito perfrigeratur, levissima est. XXVII. Quibus bibendi appetentiæ noctu valde sitientibus, si obdormierint, bonum est.

XXVIII. Menses ducit aromatum suffitus. Multis autem modis etiam ad alia commodus esset, si non capitis gravitatem induceret.

XXIX. Prægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & usque ad septimum. Minus vero has. Juniores vero, & seniores fœtus vereri oportet. XXX. Mulierem uterum gerentem ab aliquo acuto morbo corripi, lethale est. XXXI Mulier uterum gerens secta vena abortit, & magis, si major fuerit fœtus. XXXII. Mulieri sanguinem vomenti, mensibus erumpentibus, solutio fit. XXXIII. Mulieri mensibus deficientibus, sanguinem ex naribus fluere, bonum est. XXXIV. Mulieri uterum gestanti, si alvus multum fluxerit, periculum est, ut abortiat.

XXX. Mulieri, quæ ab uteri strangulationibus vexatur, aut difficulter parit, sternutatio accedens, bonum. XXXVI. Mulieri menses decolores, & non eodem tempore semper fientes, purgatione opus esse, significant.

XXXVII. Mulieri uterum gestanti, si mammæ repente graciles fiant, abortit. XXXVIII. Mulieri uterum gestanti, si altera mamma gracilis fiat, gemellos gestans alterum abortit. Et si quidem dextera gracilis fiat, masculum; si vero sinistra, fœmellam. XXXIX. Si mulier, quæ neque prægnans est,

gnans est, neque peperit, lac habet, menses ipsius defecerunt. XL. Mulieribus quibuscumque ad mammas sanguis colligitur, insaniam significat.

XLI. Mulierem si velis cognoscere, an prægnans sit, ubi dormire volet, aquam mulsam bibendam dato. Et si quidem tormen habuerit circa ventrem, prægnans est; si vero non, prægnans non est. XLII. Mulier prægnans si quidem masculum gestat, bene colorata est. Si vero fœmellam, male colorata.

XLIII. Si mulieri prægnanti ignis sacer in utero fiat, lethale est.

XLIV. Quæcumque præter naturam tenues existentes, uterum gestant, abortiunt, priusquam crassescant. XLV. Quæcumque vero moderate corpus habentes, abortiunt bimestres, & trimestres sine caussa manifesta, his uteri acetabula muco plena sunt, & non possunt fœtum continere præ gravitate, sed abrumpitur. XLVI. Quæcumque præter naturam crassæ existentes, non concipiunt in utero, his omentum osculum uteri comprimit, & priusquam attenuentur, non concipiunt. XLVII. Si uterus in coxam incumbens, suppuratus fuerit, necesse est curationem ex medicamentis per linamenta ipsi adhibere. XLVIII. Fœtus masculi quidem in dextris, fœminæ vero in sinistris magis. XLIX. Ut secundæ excidant, sternutatorio indito, nares, & os apprehendito. L. Mulieri menses si cohibere voles, cucurbitam quam maximam ad mammas appone. LI. Quæcumque uterum gestant, his osculum uterorum clausum est. LII. Mulieri uterum gestanti, si multum lac ex mammis fluat, debilem fœtum significat. Si vero solidæ fuerint mammæ, saniorem fœtum significant. LIII. Quæ corrupturæ sunt fœtus, his mammæ graciles fiunt. Si vero rursus duræ fiant, dolor erit aut in mammis, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus, & non corrumpunt. LIV. Quibus os uterorum durum est, his necesse est osculum uterorum clausum esse. LV. Quæcumque in utero habentes, a febribus corripiuntur, & fortiter attenuantur sine manifesta occasione, difficulter pariunt, & periculose, aut abortum facientes periclitantur. LVI. In fluxu muliebri convulsio, & animi deliquium si accedat, malum est. LVII. Mensibus pluribus prodeuntibus morbi fiunt, & non prodeuntibus, ab utero morbi contingunt. LVIII. Ex intestino recto, & utero inflammato, urinæ stillicidium accedit, & ex rhenibus suppuratis urinæ stillicidium accedit. Verum ex hepate inflammato singultus accedit.

LIX. Si mulier in ventre non concipit, velis autem scire, an conceptura sit, vestimentis circumtectam ex infernis suffito. Et si quidem odor per corpus tibi procedere videatur ad nares, & ad os, scito, quod ipsa non propter se ipsam infœcunda est. LX. Si mulieri uterum gestanti purgationes prodeunt, impossibile est fœtum sanum esse. LXI. Si mulieri purgationes non prodeunt, neque horrore, neque febre accedente, verum cibi fastidia ipsi accidunt; hanc in ventre habere, existimato. LXII. Quæcumque frigidos, ac densos uteros habent, non concipiunt, & quæcumque humidos habent uteros, non concipiunt. Extinguitur enim in ipsis genitura. Et quæcumque siccos magis, & adustos. Præ inopia enim alimenti corrumpitur semen. Quæcumque vero ex utrisque temperamentum habent moderatum, tales fœcundæ fiunt. LXIII. Similiter autem in masculis. Aut enim propter corporis raritatem spiritus extra fertur, ut semen non deducat, aut propter densitatem humor non procedit foras, aut propter frigiditatem non concalescit, ut ad hunc locum congregetur, aut propter tarditatem hoc idem contingit. LXIV. Lac dare capite dolentibus, malum. Malum etiam febricitantibus, & quibus præcordia elevata permurmurantia, & siticulosis. Malum, & quibus biliosæ alvi egestiones in febribus acutis sunt, & quibus sanguinis multi egestio facta est. Convenit autem exhibere tabescentibus, non valde multum febrientibus, & in febribus longis, debilibus, nullo ex prædictis signis præsente, sed præter rationem consumptis. LXV. Quibus tumores in ulceribus apparent, non valde convelluntur, neque insaniunt. His autem derepente dissipatis, retrorsum quidem convulsiones, & distentiones fiunt, antrorsum vero insaniæ, lateris dolores acuti, aut suppuratio, aut dysenteria, si rubicundi magis fuerint tumores. LXVI. Si in vulneribus fortibus, ac pravis tumor non appareat, magnum malum. LXVII. Tumores laxi, boni; crudi, mali. LXVIII. Dolenti posteriorem capitis partem, vena recta in fronte secta prodest. LXIX. Rigores incipiunt, mulieribus quidem ex lumbis magis, & per dorsum ad caput; verum & viris magis posteriore corporis parte quam anteriore, velut ex cubitis, ac femoribus. Sed & cutis rara est. Indicat autem pilus. LXX. Qui a quartanis corripiuntur, non ita valde a convulsionibus corripiuntur. Si vero prius corripiantur, & quartana insuper accedat, cessant. LXXI. Quibus cutis circumtenditur arida, ac dura, hi sine sudore moriuntur. Quibus vero laxa, ac rara, cum sudore moriuntur.

LXXII. Morbo regio laborantes, non ita valde flatuosi sunt,

S E-

S E C T I O VI.

I. IN diuturnis intestinorum levitatibus, ructus accidus accedens, qui prius non erat, signum bonum. II. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, morbosius sani sunt; quibus vero vice versa, salubrius.

III. In longis intestinorum levitatibus, cibi fastidium, malum; & cum febre, pejus. IV. Ulcera circumglabra maligna sunt. V. Dolores in lateribus, & in pectoribus, & in aliis partibus an multum differunt, considerandum est.

VI. Rhenum affectiones, & quæ circa vesicam consistunt, operose sanantur in senibus. VII. Dolores circa ventrem fientes, sublimes quidem leves sunt, non autem sublimes, fortiores. VIII. Hydropicis fientia ulcera in corpore, non facile sanantur. IX. Latæ pustulæ non valde pruriginosæ sunt.

X. Caput dolenti, & circumdolenti, pus, aut aqua, aut sanguis fluens per nares, aut os, aut aures, solvit morbum. XI. Atrabiliariis, & Phreniticis, hæmorrhoides accedentes, bonum. XII. Hæmorrhoidas sananti diuturnas, si non una servata fuerit, periculum est hydropem, aut tabem accedere.

XIII. A singultu detento sternutationes accedentes, solvunt singultum.

XIV. Ab hydrope detento, ubi aqua in venis ad ventrem confluxit, solutio fit. XV. A profluvio alvi longo correpto, vomitus sponte accedens, solvit alvi profluvium. XVI. A pleuritide, aut peripneumonia occupato, alvi profluvium accedens, malum. XVII. Lippientem alvi profluvio corripi, bonum. XVIII. Vesicam dissectam habenti, aut cerebrum, aut cor, aut septum transversum, aut tenue aliquod intestinum, aut ventriculum, aut hepar, lethale est. XIX. Ubi dissectum fuerit os, aut cartilago, aut nervus, aut genæ pars tenuis, aut præputium, neque augescit, neque coalescit.

XX. Si in ventrem sanguis effusus fuerit præter naturam, necesse est suppurari. XXI. In insanientibus, varicibus, aut hæmorrhoidibus accedentibus, insaniæ solutio fit. XXII. Quicumque dolores ex dorso ad cubitos descendunt, venæ sectio solvit. XXIII. Si timor, & tristitia multo tempore perseveret, atrabiliarium hoc signum est. XXIV. Si ex intestinis tenuibus aliquod dissectum fuerit, non coalescit. XXV. Ignem sacrum ab externis intro converti, non bonum; ab internis vero extra, bonum. XXVI. Quibus in febribus ardentibus tremores facti fuerint, mentis emotio solvit.

XXVII. Quicumque suppurati, aut hydropici secantur, aut uruntur, hi pure aut aqua acervata effluente, omnino moriuntur. XXVIII. Eunuchi non laborant podagra, neque calvi fiunt. XXIX. Mulier non laborat podagra, si non menses ipsi defecerint. XXX. Puer non laborat podagra ante veneris usum. XXXI. Oculorum dolores meri potus, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamenti potio solvit. XXXII. Balbi ab alvi profluvio longo maxime corripiuntur. XXXIII. Acidum ructum habentes, non ita valde pleuritici fiunt. XXXIV. Quicumque calvi sunt, his varices magnæ non fiunt. Quibuscumque vero calvis varices accedunt, hi rursus hirsuti fiunt. XXXV. Hydropicis tussis accedens, malum.

XXXVI. Urinæ difficultatem solvit venæ sectio. Secare vero oportet internas. XXXVII. Ab angina detento tumorem fieri foris in collo, bonum est. XXXVIII. Quibuscumque occulti cancri fiunt, eos non curare melius est. Si enim curantur, citius moriuntur. Si vero non curentur, multum tempus perdurant. XXXIX. Convulsio fit aut a repletione, aut evacuatione. Sic autem & singultus. XL. Quibuscumque circa præcordium dolores fiunt absque inflammatione, his febris accedens, dolorem solvit. XLI. Quibuscumque suppuratum quid in corpore existens, significationem de se non probet, his propter puris, aut loci crassitudinem, sui significationem non exhibet. XLII. Morbo regio laborantibus, hepar durum fieri malum est. XLIII. Quicumque splenici a dysenteria corripiuntur, his longa accedente dysenteria, aut hydrops accedit, aut intestinorum levitas, & pereunt. XLIV. Quibuscumque ex urinæ stillicidio volvulus accedit, hi in septem diebus pereunt, si non febre accedente, urina satis fluxerit. XLV. Ulcera quæcumque annua fiunt, aut diutiore tempore durant, necesse est, os abscedere, & cicatrices cavas fieri. XLVI. Quicumque gibbosi ex anhelatione, aut tussi fiunt, ante pubertatem pereunt.

XLVII. Quibuscumque venæ sectio, aut medicamentum conducit, his vere venam secare, aut medicamentum purgans exhibere convenit. XLVIII. Splenicis dysenteria accedens, bonum. XLIX. Quicumque podagrici morbi fiunt, hi sedata inflammatione, in quadraginta diebus restituuntur. L. Quibus cerebrum dissectum fuerit, his necesse est febrem, & bilis vomitum accedere,

LI. Quibuscumque sanis derepente dolores fiunt in capite, & statim voce intercepta jacent, ac stertunt, in septem diebus pereunt, si non febris apprehendat.

LII. Considerare vero oportet etiam sub oculis apparitiones in somnis. Si enim albæ partis quid subappareret, non commissis palpebris, si id non ex alvi

proflu-

profluvio, aut medicamenti potione fuerit, malum fignum, & valde lethale eft.

LIII. Defipientiæ cum rifu quidem fientes, fecuriores funt; cum ftudio vero ferio, periculofiores. LIV. In acutis affectionibus, quæ cum febre fiunt, luctuofæ refpirationes, malum. LV. Podagricæ affectiones vere, & autumno utplurimum moventur. LVI. Atrabiliariis morbis periculofi humorum a loco ad locum decubitus, aut fyderationem corporis, aut convulfionem, aut infaniam, aut cæcitatem fignificant. LVII. Syderationes vero maxime fiunt ætate a quadragefimo anno ufque ad fexagefimum. LVIII. Si omentum exciderit, neceffe eft putrefieri. LIX. Quibufcumque a coxendicum morbo vexatis, coxa excidit, & rurfus incidit, his muci accedunt. LX. Quibufcumque a coxendicum morbo diuturno vexatis, coxa excidit, his crus tabefcit, & claudicant, fi non ufti fuerint.

S E C T I O V I I.

I. IN acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum. II. Ex offe ægrotante caro livida, malum. III. Ex vomitu fingultus, & oculi rubicundi, malum. IV. Ex fudore horror, non bonum. V. Ex infania dyfenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum. VI. In morbo diuturno cibi faftidium, & meracæ alvi egeftiones, malum. VII. Ex multo potu rigor, & delirium, malum. VIII. Ex tuberculi intus ruptione exolutio, vomitus, & animi deliquium fit. IX. Ex fanguinis fluxu delirium, aut etiam convulfio, malum. X. Ex volvulo vomitus, aut fingultus, aut convulfio, aut delirium, malum. XI. Ex pleuritide peripneumonia, malum.

XII. Ex peripneumonia phrenitis malum. XIII. Ex ardoribus vehementibus convulfio, aut diftentio, malum. XIV. Ex plaga in caput ftupor, aut delirium, malum. XV. Ex fanguinis fputo puris fputum, malum.

XVI. Ex puris fputo tabes, & fluxus, malum. Poftquam vero fputum fupprimitur, moriuntur. XVII. Ex hepatis inflammatione fingultus, malum.

XVIII. Ex vigilia convulfio, aut delirium, malum.

XIX. Et offis denudatione ignis facer. XX. Ex igne facro putrefactio, aut fuppuratio. XXI. Ex forti pulfu in ulceribus fanguinis eruptio. XXII. Ex dolore diuturno partium circa ventrem, fuppuratio.

XXIII. Ex meraca alvi egeftione dyfenteria. XXIV. Ex offis diffectione delirium, fi ad vacuum ufque proceflerit. XXV. Ex medicamenti potione convulfio, lethale. XXVI. Ex dolore forti partium circa ventrem, frigiditas extremarum partium, malum. XXVII. Mulieri uterum gerenti tenefmus accedens abortire facit. XXVIII. Quodcumque os præfectum fuerit, aut nervus in corpore, neque augefcit, neque coalefcit.

XXIX. Si a pituita alba detento vehemens alvi profluvium accedat, folvit morbum. XXX. Quibufcumque fpumofæ alvi egeftiones funt in alvi profluviis, his de capite pituita defluit. XXXI. Quibufcumque febricitantibus, in urinis fubfidentiæ craffiores polentæ partes referentes fiunt, longum morbum fignificant. XXXII. Quibus vero biliofæ fubfidentiæ, ab initio tenues, acutum morbum fignificant. XXXIII. Quibufcumque difperatæ urinæ funt, his vehemens turbatio in corpore eft. XXXIV. Quibus in urinis bullæ fuperftant, rhenum affectiones fignificant, & morbum fore longum.

XXXV. Quibus pingue eft id quod fuperftat, & acervatum, his rhenum affectiones, eafque acutas fignificat. XXXVI. Quibus vero jam nephriticis ex rhenibus affectis prædicta figna accidunt, doloréfque circa mufculos fpinales fnnt, fi quidem circa externos locos fiant, etiam abfceffus extrinfecus futuros expecta. Si vero dolores magis circa internos locos fiant, etiam abfceffus magis intus fore expecta. XXXVII. Qulcumque fanguinem vomunt, fine febre quidem, falutare eft: verum cum febre, malum. Perfrigerantibus autem & adftringentibus curare oportet. XXXVIII. Defluxiones in ventrem fupernum, in viginti diebus fuppurantur. XXXIX. Si quis fanguinem mingat, & grumos, & urinæ ftillicidium habeat, & dolor incidat in ani ac fcorti intercapedinem, & imum ventrem ac pectinem, partes circa veficam ægrotare fignificat. XL. Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars fyderata, atrabiliarium tale exiftit. XLI. Si fenioribus nimium purgatis fingultus accedat, non bonum eft. XLII. Si febris non a bile habeat, aqua multa calida in caput affufa, febris folutio fit. XLIII. Mulier ambidextra non eft. XLIV. Quicumque fuppurati uruntur, fi quidem pus purum fluat & album, evadunt. Si vero fubcruentum, & carnofum, ac graveolens, pereunt.

XLV. Quicumque hepar fuppuratum uruntur, fi quidem pus purum fluat, & album, fuperftites evadunt. In tunica enim pus his ineft. Si vero velut amurca fluat, pereunt. XLVI. In doloribus oculorum, ubi merum bibendum dedifti, & multa calida lavifti, venam fecato. XLVII. Hydropicum fi tuffis vexet, defperatus eft. XLVIII. Urinæ ftillicidium, & urinæ difficultatem

vini potus, & venæ sectio solvit. Secare vero oportet internas.

XLIX. Ab angina detento tumor, & rubor in pectore accedens, bonum. Foras enim vertitur morbus. L. Quibuscumque corruptum fuerit cerebrum, in tribus diebus pereunt. Si vero has effugerint, sani fiunt. LI. Sternutatio fit ex capite, percalescente cerebro, aut vacuo, quod est in capite perhumescente. Aer enim, qui intus est, foras erumpit. Strepitum vero edit, quia transitus est ipsi per angustum. LII. Quibuscumque hepar circumcirca dolet, his febris accedens solvit dolorem. LIII. Quibuscumque sanguinem de venis auferre conducit, his venam secare convenit. LIV. Quibus inter ventrem, & septum transversum pituita conclusa est, & dolorem exhibet, non habens exitum ad neutrum ventrem, his per venas ad vesicam conversa pituita, morbi solutio fit. LV. Quibus hepar aqua repletum, ad omentum eruperit, his venter aqua impletur, & moriuntur. LVI. Anxietatem, oscitationem, horrorem, vinum æquali mensura aquæ ammixta potum solvit, & lac. LVII. Quibus in urinaria fistula tubercula fiunt, his suppuratione facta, & eruptione, solvitur, dolor. LVIII. Quibus cerebrum concussum fuerit ex aliqua caussa, eos statim voce privari necesse est. LIX. Corporibus humidas carnes habentibus, famem inducere oportet; fames enim corpora siccat. LX. Ubi in toto corpore mutationes, & corpus perfrigeratur, & rursus calescit, aut color alius ex alio mutatur, longitudinem morbi significat. LXI. Sudor multus, calidus, aut frigidus semper fluens, humorem abducere oportere significat; forti quidem superne; debili vero inferne. LXII. Febres non intermittentes, si per tertiam fortiores fiant, periculosæ sunt. Quocumque vero modo intermiserint, sine periculo esse significant. LXIII. Quibus febres longæ sunt, his aut tubercula, aut ad articulos dolores fiunt. LXIV. Quibus tubercula diutina, aut ad articulos dolores ex febribus fiunt, hi cibis plurimis utuntur.

LXV. Si quis febricitanti cibum det, quem sano exhibet, sano quidem robur, ægroto vero morbus est. LXVI. Quæ per vesicam prodeunt, inspicere oportet, an qualia sanis prodeunt. Quæ igitur minime similia his sunt, ea morbosiora sunt. Quæ vero similia sanis, ea minime morbosa. LXVII. Et quibus alvi egestiones, si stare permiseris, & non moveris, subsistunt veluti ramenta; si paucæ fuerint, modicus morbus est; si multæ, multus. His confert subpurgare alvum. Si vero non purgata alvo, sorbitiones dederis, lædes, & quanto plures dederis, magis lædes. LXVIII. Quibuscumque cruda deorsum secedunt, ex atra bile sunt; si plura, copiosiore; si pauciora, pauciore.

LXIX. Excreationes in febribus non intermittentibus lividæ, & cruentæ, & graveolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probe secedentes, bonæ, & per alvum, & per vesicam; & ubi sane quid secedens constiterit non purgatum, malum. LXX. Corpora quocumque quis purgare voluerit, fluida facere oportet. Et si quidem sursum, sistere alvum. Si vero deorsum, humectare.

LXXI. Somnus, vigilia, utraque modum excedentia, morbus.

LXXII. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ vero ardeant, & febris habeat, lethale est. LXXIII. In febre non intermittente, si labium, aut nasus, aut oculus, aut supercilium distorqueatur, aut non videat, aut non audiat æger jam debilis existens; quicquid horum fiat, propinqua mors est. LXXIV. Ex pituita alba hydrops accedit. LXXV. Ab alvi profluvio dysenteria. LXXVI. A dysenteria intestinorum levitas accedit. LXXVII. Ex corruptione, abscessus ossis.

LXXVIII. Ex sanguinis vomitu tabes, & puris purgatio sursum. Ex tabe fluxus ex capite. Ex fluxu alvi profluvium, ex alvi profluvio suppressio purgationis sursum versus; ex suppressione mors. LXXIX. Qualia etiam sint in vesicæ, ac alvi egestionibus, inspicere oportet, & in his, quæ per carnes excernuntur, & sicubi alibi a natura recedat corpus: si parum, parvus est morbus; si multum, multus. Si vero valde multus sit recessus, lethale hoc est.

LXXX. Quicumque supra quadraginta annos phrenitici fiunt, non ita valde sani fiunt. Minus enim periclitantur, quorum naturæ, & ætati morbus affinis fuerit. LXXXI. Quibuscumque in ægritudinibus oculi ex voluntate lachrymantur, bonum. Quibus vero citra voluntatem, malum.

LXXXII. Quibus in febribus quartanis sanguis ex naribus fluxerit, malum est. LXXXIII. Sudores in diebus judicatoriis fientes, vehementes, & veloces, periculosi sunt, qui expelluntur ex fronte velut guttæ, & aquæ salientes, & frigidi valde, ac multi. Necesse est enim talem sudorem prodire cum violentia, & doloris excessu, ac expressione diuturna. LXXXIV. Ex morbo diuturno etiam alvi defluxus, malum. LXXXV. Quæcumque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat. Quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat.

Quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportet.

HIP-

HIPPOCRATIS COI

LIBER PRÆNOTIONUM.

Argumentum in Librum sequentem.

1 EDICUM prænotionem adhibere, optimum esse mihi videtur. Prænoscens enim, & prædicens apud ægrotos & præsentia, & præterita, & futura, & quæ ipsi ægroti relinquunt exponens, fidem utique fecerit, quod ægrototum res magis cognoscat, quare audebunt homines se ipsos medico committere, At vero curationem optime fecerit, ubi prænoverit futuras affectiones. Sanos equidem facere omnes ægrotos impossibile est; hoc enim præstantius esset, quam prænoscere in posterum eventura. Quandoquidem vero homines moriuntur, alii priusquam medicum vocent præ violentia morbi, alii vero accito etiam medico, derepente vita decedunt, quidam ubi unam vixerunt diem, quidam tempore paulo diutiore, anteaquam medicus per artem adversus singulos morbos repugnet; itaque nosse oportet talium affectionum naturas, quantum corporum vires excedunt. Simul vero & si quid divini in morbis inest, etiam hujus prænotionem ediscere. Ita enim merito admirationi fuerit, & medicus bonus extiterit. Nam quos superstites manere possibile est, eos adhuc magis recte conservare poterit, ex multo tempore antea consilium adhibens ad singula; & tum morituros, tum servandos prænoscens, ac
2 prædicens, a culpa exors fuerit. * Considerare porro hoc modo convenit in morbis acutis, primum quidem faciem ægroti, an similis sit his, quæ in sanis sunt; maxime vero an ipsa sibi ipsi. Ita enim optima fuerit. Si vero maxime contraria simili fuerit, horrendissima est. Talis autem fuerit nasus acutus, oculi cavi, tempora collapsa, aures frigidæ, ac contractæ, & extremitates aurium aversæ, & cutis circa frontem dura, & circumtenta, ac arida, & color totius faciei pallidus, aut etiam niger, & lividus, aut plumbeus. Si quidem igitur in principio morbi facies talis fuerit, & nondum ex aliis conjecturam facere licuerit, interrogare oportet, num vigilaverit homo, aut alvi excrementa valde liquida sint, aut fames aliqua ipsum teneat. Et si quidem horum aliquid confiteatur, minus grave esse putandum est. Judicantur autem, & cognoscuntur talia in die, ac nocte, si ob has caus-

has caussas facies talis fuerit. Si vero nihil horum esse dicat, neque in prædicto tempore consistat, nosse convenit morti proximum esse. At si vetustiore existente morbo, aut triduano, aut quatriduano, talis fuerit facies, de his interrogare oportet, de quibus etiam prius jussi, itemque alia signa considerare & in universa facie, & in corpore, & in oculis. Si enim lucem fugiant, aut involuntarie lachrymentur, aut distorqueantur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeant, aut venulas lividas, aut nigras in ipsis habeant, aut lemæ, ac sordes circa oculos appareant, aut etiam instabiles, aut eminentes, aut cavi vehementer facti, aut squallentes, & obscuri fuerint, aut color totius faciei alteratus fuerit; hæc omnia mala, & perniciosa esse putandum est. * Considerare vero convenit 3 etiam oculorum subapparitiones in somnis. Si enim albæ quid partis subapparuerit, palpebris non commissis, si id non ex alvi profluvio, aut medicamenti potione fuerit, aut ægrotus non ita dormire consueverit, malum signum & valde lethale est. Si vero retorta, aut contracta fiat, aut livida, aut pallida palpebra, aut labium, aut nasus cum aliquo ex aliis signis, morti proximum esse sciendum est. Lethale est etiam habere labia resoluta, & pendentia, & frigida, & albicantia facta. Decumbentem ægrotum a medico deprehendi convenit in latus dextrum, aut sinistrum, & manus, & collum, & crura modice inflexa habentem, & totum corpus flexibile situm. Ita enim plurimi ex sanis decumbunt. Optimi autem sunt decubitus, qui sanorum decubitibus similes existunt. At vero supinum jacere, & manus, & collum, & crura extenta habere, minus bonum est. Si vero etiam pronus fiat, & de lecto ad pedes delabatur, magis horrendum est. Si vero nudos quoque pedes habere comperiatur, nec admodum calidos, & manus, & collum, ac crura inæqualiter disjecta, ac nuda, malum est. Anxietatem enim significat. Lethale est, & hiantem semper dormire, & crura supini jacentis valde incurvata esse, ac complicata. * At in ventrem decumbere, si 4 quis non sit adsuetus, dum sanus fuit ita dormire, delyrium significat, aut dolorem locorum circa ventrem. Cæterum erectum sedere velle ægrum in morbi vigore, in omnibus morbis acutis malum est, pessimum autem in peripneumonicis, pulmone inflammato. Dentibus stridere in febribus, quibus non familiare id est a pueris, furiosum, ac lethale est. Verum prædicere oportet ab utrisque periculum futurum. Si vero etiam delyrus hoc faciat, perniciosum valde jam existit. Ulcus autem sive prius factum fuerit, sive in morbo accesserit, considerare oportet. Si enim periturus est homo, ante mortem lividum, ac siccum erit, aut etiam pallidum, & siccum. At de manuum latione ita sentio. Quæ in febribus acutis, aut peripneumoniis, aut in phrenitide, aut capitis dolore ante faciem feruntur, & frustra venantur, & festucas legunt, & floccos de vestibus evellunt, & de pariete paleas detrahunt, eas omnes malas, & lethales esse. Spiritus densus dolorem significat, aut inflammationem in locis supra septum transversum. Qui vero magnus exspiratur, & per multum temporis intervallum, delirium indicat. Si vero frigidus e naso, & ore exspiretur, valde jam perniciosus est. Bonam autem spirationem valde magnam vim habere ad salutem in omnibus acutis morbis, putare convenit, qui cum febribus sunt, & in quadraginta diebus judicantur. * Sudores optimi sunt in omnibus acutis morbis, qui in diebus 5 judicatoriis fiunt, & febrem perfecte submovent. Boni vero sunt, qui per totum corpus fientes, hominem facilius morbum ferre faciunt. Qui vero tale quid non effecerint, incommodi sunt. Pessimi autem sunt frigidi, & tantum circa caput, & faciem fientes, & circa cervicem. Hi enim cum acuta quidem febre mortem præsignificant; cum mitiore vero longitudinem morbi. Et qui per totum corpus fiunt, similiter significant his, qui circa caput. At vero milioformes, & solum circa collum fientes, mali sunt. Qui vero cum guttis fiunt, & evaporant, boni sunt. Considerare porro convenit sudores in summa; fiunt enim aliqui propter corporum exolutionem, aliqui propter inflammationis vigorem. Præcordium optimum est doloris exors, & molle, & æquale tum in dextra, tum in sinistra parte. At inflammatum, aut dolorem exhibens, aut dextræ partes inæqualiter affectæ ad sinistras, hæc omnia observare oportet. Si vero etiam pulsus inerit in præcordio, turbationem significat, aut delyrium. Verum oculos talium insuper intueri oportet. Si enim oculi frequenter moveantur, furiosos hos fore timor est. * Tumor in præcordio durus existens, & dolorosus, 6 pessimus quidem est, si per totum fuerit præcordium. Si vero fuerit in altera parte, minus periculosus est in sinistra. Significant autem ejusmodi tumores, in principio quidem mortem brevi affuturam. Si vero viginti dies transgrediatur tum febris detinens, tum tumor non considens, ad suppurationem convertitur. Contingit autem his in primo circuitu etiam sanguinis eruptio e naribus, & valde prodest. Verum interrogare convenit, an caput doleant, aut hebetem visum habeant. Si enim horum quid fuerit, ad eum locum repit. Magis tamen in junioribus quinque ac triginta annis, sanguinis eruptionem expectare convenit. At vero molles tumores, & doloris exortes, & qui digito cedunt, diuturniores judicationes faciunt, & minus illis sunt horrendi. Si vero transgrediatur sexaginta dies febris detinens,

detinens, & tumor non considat, suppuratum fore significat & hunc, & eum, qui
in reliquo ventre est eodem modo. Quicumque igitur tumores dolorosi sunt, &
duri, & magni, periculum mortis brevi affore significant. Qui vero molles, &
doloris exortes sunt, & digito compressi cedunt, diuturniores illis sunt. Cæ-
terum tumores in ventre minus faciunt abscessus, quam hi, qui sunt in præcor-
diis. Minime vero hi, qui sub umbilico consistunt, ad suppurationem convertun-
tur. Sanguinis vero eruptionem ex supernis locis maxime expectare oportet.
7 * Omnium autem tumorum diuturnorum circa hos locos suppurationes considera-
re convenit. Sunt autem suppurationes hinc fientes hoc modo considerandæ. Quæ-
cumque extra vertuntur, optimæ sunt, quæ parvæ sunt, & quammaxime foras eminen-
tes, & in acutum fastigiatæ. Quæ vero magnæ sunt, & latæ, & minime in acutum
fastigiatæ, pessimæ sunt. Quæcumque vero intro rumpuntur, optimæ sunt, quæ ni-
hil cum externo loco communicant, sed sunt contractæ, & doloris exortes, & to-
tus externus locus concolor apparet. At vero pus optimum est, si est album,
& æquale, & leve, & quamminime graveolens. Quod vero huic contrarium est, pes-
8 simum est. * Aquæ porro inter cutem, ex acutis morbis obortæ, omnes ma-
læ sunt. Neque enim a febre liberant, & valde dolorosæ sunt, ac lethales. Incipiunt
autem pleræque a laterum mollitudine, & a lumbis; aliquæ vero etiam ab hepate. Qui-
bus igitur a laterum mollitudine, & lumbis principia fiunt, his & pedes intumescunt,
& alvi profluvia diuturna ipsos tenent, quæ neque dolores ex laterum mollitudine,
ac lumbis solvunt, neque ventrem molliunt. Quibuscumque vero ab hepate aquæ in-
ter cutem oriuntur, his tusses, tussiendique promptitudo accedit, & nihil memorabile
expuunt, & pedes tument, & venter non egerit nisi dura, & coactus, & circa alvum
fiunt tumores, aliqui in dextra, aliqui in sinistra parte tum consistentes, tum con-
sidentes. Caput autem, & manus, & pedes, si frigida sunt, malum est, ubi & ven-
ter, & latera calida sunt, Optimum vero est, & totum corpus calidum esse, ac molle.
Converti autem convenit facile ægrotum, & in attollendo se levem esse. Si vero gravis
esse appareat & reliquo corpore, & manibus, & pedibus, magis periculosum
est. Si vero supra gravitatem ungues, & digiti lividi fiant, mors e vestigio expectan-
da est. At si digiti, ac pedes penitus nigrescunt, minus perniciosi sunt, quam lividi.
Verum & alia signa considerare oportet. Si enim facile ferre videatur malum, & aliud
quoddam ex salutaribus ad hæc signa subindicet, morbum ad abscessum verti spes est,
ita ut æger quidem superstes mansurus sit, corporis vero partes nigrefactæ casuræ.
Testes, & pudenda revulsa, dolores fortes significant, & periculum lethale.
9 * Quod vero ad somnos attinet, quemadmodum secundum naturam consuetum
nobis est, interdiu vigilare oportet, noctu dormire. Si vero hoc fuerit transmu-
tatum, pejus est. Minime vero lædi æger poterit, si dormiat mane ad ter-
tiam partem diei. Qui vero ab hoc tempore fiunt somni, deteriores sunt. Pessi-
mum autem est non dormire, neque noctu, neque interdiu. Aut enim præ dolore,
ac afflictionibus vigiliæ adsunt, aut delirium aderit ab hoc signo. Egestio al-
vi optima est, mollis, & cohærens, & secundum horam, in qua etiam a sano e-
gerebatur. Juxta copiam vero pro ratione ciborum ingestorum. Tali enim contin-
gente exitu, venter infernus sanus fuerit. Si vero liquida fuerit egestio, con-
ducit neque stridere, neque frequentem esse, & paulatim secedere. Delassatur e-
nim homo ex frequenti desessu, & vigilias utique contraxerit. Si vero sæpe acerva-
tim egerit, periculum est, ne in animi deliquium incidat. Quin & juxta copiam
ingestorum egerere oportet bis, aut ter in die, & noctu semel. Plura vero mane,
quemadmodum in consuetudine est homini. Inspissari autem oportet egestio-
nem, morbo ad judicationem tendente. Sit autem subfulva, & non valde gra-
10 veolens. * Commodum est, & lumbricos rotundos cum egestione prodire, mor-
bo ad judicationem tendente. Oportet autem in omni morbo mollem esse ven-
trem, & justa mole præditum. At vero aquosum valde, aut album, aut pal-
lidum, aut viride, aut vehementer rufum, aut spumosum stercus egerere; hæc
omnia mala sunt. Malum insuper est, & quod exiguum est, & viscosum, ac al-
bum, & quod subpallidum, aut subviride, ac leve. His vero magis lethalia fue-
rint stercora nigra, aut pinguia, aut livida, aut æruginosa, & male olentia. Quæ
vero varia sunt, diuturniora quidem his sunt, nihilo minus autem perniciosa.
Sunt autem talia, ramentosa, & biliosa, & cruenta, & prasina, & nigra, aliquan-
do simul inter se exeuntia; aliquando particularim. Flatum porro sine stre-
pitu, ac crepitu prodire optimum est. Melius autem est & cum strepitu exire,
quam isthic revolvi: & qui sic progressus est flatus, aut dolere quid hominem
significat, aut delirare; nisi sua sponte homo ita flatum emittat. Cæterum
præcordiorum dolores, ac tumores, si fuerint recentes, & non cum inflamma-
tione, solvit murmur in præcordio obortum, & maxime quidem si pertransie-
rit cum stercore, & urina, ac flatu. Sin minus, etiam ipsum per se si transierit, pro-
11 dest. Prodest item, si subdescenderit ad infernos locos. * Optima vero est
urina, quum fuerit alba subsidentia, & levis, & æqualis, per totum tempus, do-
nec judicatus fuerit morbus. Significat enim & securitatem, & morbum fore
brevem. Si intermiserit, & aliquando quidem pura mingatur, aliquando
vero sub-

vero subsidet album, ac leve, diuturnior fit morbus, & minus securus. Si vero fuerit & urina subrubra, & subsidentia ipsius similis, & levis, diuturniorem quidem hæc morbum, quam prior significat, sed valde salutarem. At subsidentiæ in urinis crassiores polentæ partes referentes, pravæ sunt. His autem pejores sunt laminosæ. Albæ vero, & tenues valde malæ sunt. Verum his deteriores sunt furfuraceæ. Nubeculæ, quæ feruntur in urinis, albæ quidem bonæ sunt; nigræ vero malæ. Quamdiu vero fulva fuerit urina, & tenuis, morbum inconcoctum esse significat. Si vero & diuturna fuerit talis existens, periculum est, ne sufficere homo possit, donec urina fuerit concocta. Lethaliores autem sunt urinæ & fœtidæ, & aquosæ, & nigræ, & crassæ. At tum in viris, tum in mulieribus nigræ urinæ pessimæ sunt. In pueris autem aquosæ. Quicumque urinas tenues, & crudas mingunt multo tempore, si alia veluti superstitibus futuris signa fuerint, his abscessum expectare oportet ad locos infra septum transversum. * Sed & pinguetudines superne instantes, araneorum telis similes, damnare oporter. Sunt enim colliquationis signa. * Considerare 12
vero convenit in urinis, in quibus nubeculæ sunt, an superne, aut inferne sint, & quales habeant colores. Et quæ quidem deorsum feruntur, cum coloribus relatis, eas bonas esse putare, ac laudare. Quæ vero sursum feruntur, cum coloribus relatis, malas esse, & tales damnare. Nec vero decipiat te, si vesica morbum aliquem habens, ejusmodi urinas reddiderit. Non enim totius corporis signum est, sed ipsius per se vesicæ. Vomitus commodissimus est ex pituita, ac bile quammaxime permixtus, & non crassus valde, neque multus. Nam meraciores deteriores sunt. Si vero id, quod vomitu rejectum est, prasini fuerit coloris, aut lividum, aut nigrum; quicumque horum fuerit colorum, malum esse putandum est. Si vero omnes colores idem homo vomit, valde perniciosum hoc est. Celerrimam autem mortem significat lividus vomitus, si graveolens fuerit. Omnes vero subputridi, ac fœtidi odores, in omnibus vomitibus mali sunt. * Sputum vero in omnibus dolori- 13
bus, qui circa pulmonem, & costas fiunt, cito, ac facile expui convenit, & flavum sputo valde permixtum apparere. Si enim longe postea, post principium doloris expuerit, quod flavum est, aut fulvum, aut quod multam tussim inducit, & non valde permixtum est, deterius est. Nam & flavum meracum periculosum est, & album, ac viscosum, & rotundum inutile est. Malum est, & quod viride est valde, itemque pallidum, & quod spumosum. Si vero ita fuerit meracum, ut etiam nigrum appareat, hoc ipsum deterius est, quam illa. Malum etiam est, si nihil repurgetur, neque emittat pulmo, sed plenus ferveat in gutture. Gravedines, & sternutationes in omnibus circa pulmonem morbis et antecessisse, et succedere malum est. At in aliis morbis lethalissimis sternutationes prosunt. Sputum autem flavum, sanguine permixtum non multo, si in pulmonis inflammatione, in principio morbi rejiciatur, salutare est, et valde prodest. Si vero septimo die, aut posterius, minus securum est. Omnia sputa mala sunt, quæ dolorem non sedant. Pessima vero sunt nigra, velut descriptum est. Quæ vero dolorem sedant, omnium optima existunt. * Quicumque dolores ex his locis non sedantur, neque ad sputorum purga- 14
tiones, neque ad stercorum alvi subductionem, neque ad venæ sectiones, et victus rationem, ac medicamenta, eos ad suppurationem verti sciendum est. Ex suppurationibus quæcumque, dum sputum adhuc biliosum est, suppurantur, perniciosæ valde sunt, sive biliosum illud in parte, sive simul cum pure expuatur, et hoc potissimum si morbo ad septimum diem progresso, suppuratio ab hoc sputo procedere incipiat. Timor autem est eum, qui talia expuit, moriturum esse decimaquarta die, si non aliquod bonum signum ipsi acciderit. Sunt autem bona hæc: facile ferre morbum, bene spirare, a dolore liberatum esse, sputum facile tussiendo rejicere, corpus æqualiter calidum, ac molle apparere, sitim non habere, urinas, et alvi egestiones, et somnos, et sudores, velut descriptum est; hæc singula nosse convenit accidere, ut quæ bona sint. Nam omnibus his sic contingentibus, homo non morietur. Si vero aliqua ex his accesserint, aliqua non, non ampliore tempore vita producta, decima quarta die homo peribit. * Porro mala signa his contraria sunt: ægre ferre mor- 15
bum, spiritum magnum, et densum esse, dolorem non sedari, sputum vix tussiendo rejicere, valde sitire, corpus inæqualiter a febri teneri, ventrem quidem, ac costas fortiter calidas esse, frontem vero, et manus, ac pedes frigidos, urinas autem, et alvi egestiones, et somnos, et sudores, velut descriptum est; hæc singula nosse oportet mala esse. Si enim ita accesserit horum aliquid ad sputum, peribit utique homo, priusquam ad decimum quartum diem pervenerit, aut nono die, aut undecimo. Sic igitur conjecturam facere oportet, quod hoc sputum lethale sit valde, et non perducat ad decimum quartum diem. Proinde et mala, et bona signa expendentem ex his prædictiones facere oportet. Ita enim potissimum veritatem consequi quis poterit. At vero aliæ suppurationes rumpuntur, plurimæ quidem vigesimo die, aliæ vero trigesimo, aliæ quadragesimo, aliquæ vero ad sexaginta dies perveniunt. * Considerare vero futuræ suppurationis 16
principium oportet, supputatione facta ab ea die, qua primum homo febricitavit, aut si forte ipsum primum rigor apprehendit, et si pro dolore gravitatem sibi factam

bi factam esse dixerit, in eo loco in quo dolebat. Hæc enim in principiis suppu-
rationum fiunt. Ex his igitur temporibus eruptionem suppurationum fore expe-
ctare oportet ad prædicta tempora. Si vero suppuratio fuerit in altero latere
solum, vertere, & considerare oportet in his, num aliquem habeat dolorem in al-
tero latere, & an alterum altero sit calidius, & reclinato ægro in latus sanum, in-
terrogare ipsum, an videatur ipsi grave quid ex superno latere incumbere. Si e-
nim hoc fuerit, in altero est suppuratio, in quo gravitas affuerit. Cæterum
omnes suppuratos ex his signis cognoscere oportet. Primum quidem si febris non
dimittit, sed per diem quidem tenuis est, noctu vero amplior, & sudores multi
oboriuntur, tussesque, ac tussiendi promptitudo ipsis adest, & nihil memorabile
expuunt, & oculi cavi fiunt, & maxillæ ruborem contrahunt, & ungues quidem
manuum curvantur, digiti vero calescunt, & potissimum summi, & in pedi-
bus tumores fiunt, & cibos non appetunt, & pustulæ per corpus enascuntur.
17 * Quæcumque igitur suppurationes diuturnæ sunt, hæc signa habent, & fidem
ipsis valde habere oportet. Quæ vero breves sunt, ex his signis cognoscere opor-
tet, si quid apparuerit ex his, qualia in principiis fiunt. Simul autem & si aliquan-
to difficilius spiraverit homo. At vero quæ ex ipsis citius, & tardius rumpun-
tur, his signis cognoscere oportet. Si quidem enim dolor in principiis fiat, &
spirandi difficultas, & tussis, & sputatio perseverans ad vigesimum diem pertin-
gat, eruptionem tunc expectare oportet, aut etiam prius. Si vero quietior fue-
rit dolor, & alia omnia pro hujus ratione, eruptio posterius expectanda est. Neces-
se vero est accedere & dolorem, & spirandi difficultatem, & sputationem, ante
puris eruptionem. Ex his autem maxime superstites manent hi, quos febris eodem
post eruptionem die dimiserit, & qui cibos cito appetiverint, & a siti liberati fue-
rint; & si venter parva, & compacta egesserit, & pus album, & leve, & ejusdem co-
loris fuerit, & a pituita liberum, & citra dolorem, ac tussim fortem repurgetur.
Ac optime quidem sic, ac celerrime liberantur; sin minus, hi quibus proxima his
contigerint. At vero intereunt hi, quos febris non dimiserit, aut ubi ipsos dimisis-
se putata fuit, rursus recalescens apparuerit, & qui sitim quidem habue-
rint, cibos autem non appetiverint; & si venter liquidus fuerit, & pus pallidum
sive viride, & lividum expuerint, aut pituitosum, & spumosum. Si hæc omnia
contigerint, pereunt. Quibus vero ex his quædam accesserint, quædam non, horum
aliqui intereunt, aliqui in multo tempore superstites evadunt. Verum ex omni-
bus signis, quæ adsunt tum in his, tum in aliis omnibus conjecturam facere o-
18 portet. * Quibuscumque ex inflammati pulmonis morbis abscessus circa aures fi-
unt, & suppurantur aut ad infernas partes, ac fistulantur, hi superstites evadunt.
Verum hujusmodi sic considerare oportet. Si & febris detinuerit, & dolor non
sedatus fuerit, & sputum pro ratione non prodierit, neque biliosæ, neque solutu fa-
ciles, & meracæ alvi egestiones fuerint, neque urina valde multa, & multam subsi-
dentiam habens; indicatur autem superstes futurus ab omnibus reliquis salutari-
bus signis; tunc abscessus hujusmodi fore sperandum est. Fiunt autem partim ad
infernas partes, quibus videlicet inflammatio aliqua circa præcordia affuerit; par-
tim in supernis, quibus præcordium molle, & doloris exors permanserit, & ubi spi-
randi difficultas, quæ per tempus aliquod affuit, desierit citra aliam manifestam caus-
sam. Cæterum abscessus ad crura, in pulmonis inflammationibus fortibus, ac pericu-
losis, omnes quidem utiles sunt, optimi vero sunt, qui dum sputum jam in mu-
tatione est, fiunt. Si enim tumor, & dolor fiat, sputo pro flavo purulento fiente,
& foras procedente; ita securissime homo superstes evaserit, & abscessus absque
dolore celerrime sedabitur. Si vero sputum non bene processerit, neque urina subsi-
dentiam bonam habens apparuerit, periculum est claudum fore articulum, aut
multum molestiarum exhibiturum. At si evanescant, & recurrant abscessus, sputo
non prodeunte, febreque permanente, horrendum est. Periculum enim est, ne deli-
19 ret homo, & moriatur. * Ex suppuratis a pulmonis inflammatione, seniores ma-
gis intereunt. Ex aliis autem suppurationibus, juniores magis moriuntur. Dolo-
res cum febre fientes, circa lumbos, & infernas partes, si septum transversum atti-
gerint, infernas partes relinquentes, perniciosi valde sunt. Proinde aliis quoque si-
gnis animum advertere oportet. Nam si quod etiam ex aliis signis malum apparue-
rit, desperatus est homo. Si vero assiliente ad septum transversum morbo, alia si-
gna non mala accesserint, hunc suppuratum fore multa spes est. Quicumque ve-
ro suppurati uruntur, quibus quidem purum pus fuerit, & album, & non fœti-
dum, hi servantur; quibus autem subcruentum, & cœnosum, hi pereunt. Porro
vesicæ duræ, & dolentes, penitus quidem horrendæ, ac perniciosæ sunt, perniciosis-
simæ vero, quæ cum febre continua fiunt. Etenim dolores ab ipsis vesicis ad oc-
cidendum sufficiunt, & alvi non egerunt hoc tempore, nisi durum quiddam, &
hoc coactæ. Solvit autem urina purulenta micta, quæ albam, ac levem subsidentiam
habet. Si vero neque ab urina quicquam remiserit dolor, neque vesica molliatur, & fe-
bris continua fuerit, in primis circuitibus morbi ægrum moriturum esse, timor
est. Atque hic modus potissimum pueros corripit septennes, donec ad quintum de-
20 cimum annum pervenerint. * Febres judicantur in iisdem numero diebus, ex

quibus & superstites evadunt homines, & ex quibus pereunt. Etenim placidissimæ febres, & signis securissimis nitentes, quarto die desinunt, aut prius. Malignissimæ vero, & signis horrendissimis fientes, quarto die, aut prius occidunt. Primus igitur ipsarum insultus sic definit. Secundus autem ad septimum producitur. Tertius ad undecimum. Quartus ad decimum quartum. Quintus ad decimum septimum. Sextus ad vigesimum. Hi igitur impetus ex acutissimis morbis, per quatuor ad viginti, ex additione desinunt. Non potest autem quicquam horum integris diebus exacte numerari. Neque enim annus, & menses, integris diebus, numerari possunt. Postea vero eodem modo, juxta eamdem additionem, primus circuitus quatuor, & triginta dierum est, secundus quadraginta dierum, tertius sexaginta dierum. At in horum principiis difficillimum est cognoscere eos, qui in plurimo tempore judicabuntur. Simillima enim sunt ipsorum principia. Verum a primo die animadversionem facere oportet, & prout singuli quaternarii adduntur considerare, & non latebit te, quo vertetur morbus. Fit autem & quartanarum febrium constitutio ex hujusmodi ordine. * Qui porro morbi in brevissimo tempo- 21
re judicabuntur, faciliores cognitu sunt. Maximæ enim differentiæ ab initio ipsis sunt. Qui enim superstites ab ipsis evasuri sunt, facile spirantes, & doloris expertes sunt, & noctu dormiunt, aliaque signa securissima habent. Qui vero morituri, ægre spirantes fiunt, delirantes, vigilantes, aliaque signa pessima habentes. Ut igitur his ita contingentibus, conjectare oportet, & juxta hoc tempus, & juxta unamquamque additionem, tendentibus ad judicationem morbis. Juxta eamdem rationem mulieribus quoque judicationes fiunt ex partu. * Capitis dolores fortes, 22
& continui cum febre, si quidem lethalium signorum quid accesserit, perniciosi valde sunt. Si vero absque talibus signis dolor viginti dies transmiserit, & febris tenuerit, sanguinis a naribus eruptionem, aut abscessum quemdam ad infernas partes expectare oportet. Sed & quamdiu dolor recens fuerit, similiter sanguinis e naribus eruptionem, aut puris eruptionem sperare convenit cum alias, tum si dolor circa tempora, & frontem fuerit. Verum sanguinis eruptio magis expectanda est junioribus triginta quinque annis, senioribus vero puris eruptio. Auris dolor acutus cum febre continua, ac forti, horrendus est. Periculum est enim deliraturum esse hominem, ac periturum. Proinde quum hic modus minime tutus sit, cito mentem advertere oportet etiam aliis signis a primo statim die. Pereunt autem juniores homines septimo die, & adhuc citius ex hoc morbo. Senes vero longe tardius. Nam & febres, & deliria minus ipsis accidunt, & hac de caussa aures antea suppurantur. Verum his quidem ætatibus recidivæ morbi contingentes, plurimos occidunt. At vero juniores, priusquam suppuretur auris, pereunt. Nam si pus album effluxerit ex aure, spes est juvenem superstitem evasurum esse, si sane & aliud quoddam bonum signum ipsi accedat. * Fauces exulceratæ cum febre, horrendæ sunt. Verum si quod aliud item signum accedat ex his, quæ antea mala esse judicata sunt, in periculo hominem versari prædicendum est. Anginæ horrendissimæ sunt, & citissime occidunt, quæ neque in faucibus quicquam conspicuum faciunt, neque in cervice, verum plurimum dolorem exhibent, & erecta cervice spirationem inducunt. Hæ enim eodem die suffocant, secundo item, ac tertio, & quarto. Quæ vero alioqui similiter dolorem exhibent, attolluntur autem, & in faucibus rubores faciunt, perniciosæ quidem valde sunt, verum prioribus magis diuturnæ, si rubor fuerit magnus. Quibuscumque vero fauces, & cervix simul rubuerint, hæ anginæ diuturniores sunt, & ex ipsis maxime evadunt, si & cervix, & pectus ruborem habuerit, & erysipelas ignis sacri non intro recurrerit. Si vero neque in diebus judicatoriis dissipetur erysipelas, neque tuberculum ad externam partem convertatur, neque pus tussiendo rejiciat, facileque, ac sine dolore degere videatur, mortem significat, aut ruboris recidivam. Securius est autem tumorem, & ruborem quammaxime foras verti. Si vero ad pulmonem vertatur, & delirium inducit, & quidam ex ipsis suppurari plerumque fiunt. * Gurguliones periculosi sunt, 24
ut & resecentur, & scarificentur, quamdiu rubicundi fuerint, & magni. Nam inflammationes ad hos succedunt, & sanguinis eruptiones. Quare tales aliis machinamentis attenuare conari oportet hoc rempore. Quum vero totum jam fuerit secretum, quod sane uvam appellant, & fiat extrema gurgulionis pars major, & rotunda, superior autem tenuior, in hoc tempore tutum est rem aggredi. Præstat tamen & alvo subducta, chirurgia hac uti, si & tempus permittat, & homo non stranguletur. Quibus febres cessant, neque signis solutoriis apparentibus, neque in diebus judicatoriis, his reversuras esse expectandum est. Quæcumque febris longiorem moram traxerit, homine alioqui ad salutem disposito, ita ut neque dolor teneat ob inflammationem, aut ob aliquam aliam manifestam caussam; huic abscessum expectare oportet cum tumore, ac dolore ad aliquem articulum, vel maxime inferiorum. Fiunt autem hujusmodi abscessus magis, & in breviori tempore his, qui juniores sunt triginta annis. Expectare vero statim oportet abscessum, si febris detinens viginti dies transmiserit. Senioribus autem minus fiunt, diuturniore etiam existente febre. At vero hujusmodi abscessum expectare oportet, febre continua existente. Verum ad quartanam deducetur, si intermiserit, & erro-

& erroneo modo apprehenderit, & si hæc faciens, ad autumnum appropinquarit. Quemadmodum autem junioribus triginta annis abscessus fiunt; ita quartanæ magis his, qui triginta sunt annorum, & senioribus. Cæterum hæc nosse expedit, abscessus magis hyeme fieri, tardiusque cessare, & minus recurrere.

25 pedit, abscessus magis hyeme fieri, tardiusque cessare, & minus recurrere. * Quicumque vero in febre non lethali dixerit sibi caput dolere, aut etiam præ oculis obscurum quiddam apparere, si & osculi ventris morsus huic accesserit, ei biliosus vomitus aderit. Si vero etiam rigor accesserit, & partes infra præcordium frigidas habuerit, citius adhuc vomitus aderit. At si quid biberit, aut ederit sub hoc tempus, valde cito vomet. Porro quibus horum dolor fieri incœperit primo die, hi quarto magis, quam quinto premuntur, septimo vero liberantur. Plerique tamen ipsorum tertio die dolere incipiunt, vexantur autem maxime quinto, liberantur nono, aut undecimo. Qui vero incœperint quinto die dolere, aliaque juxta rationem priorum ipsis fiant, his ad decimum quartum morbus judicatur. Fiunt autem hæc & viris, & mulieribus, maxime in tertianis. Junioribus vero fiunt quidem & in his, verum magis in continuis febribus, & in sinceris tertianis. Quibuscumque vero in hujusmodi febre caput dolentibus, pro eo, quod obscurum quiddam præ oculis appareat, visus hebetudo contingit, aut splendores ob oculos obversantur, & pro osculi ventris morsu in præcordiorum dextra, aut sinistra parte aliquid tenditur, neque cum dolore, neque cum inflammatione; sanguinem de naribus his pro vomitu fluxurum esse, expectandum est. Magis tamen & hic in juvenibus sanguinis eruptionem expectare oportet, his autem, qui triginta sunt annorum, & seniores adhuc, minus; verum vomitus in his expectari debent.

26 * At vero pueris convulsiones fiunt, si febris fuerit acuta, & venter non egesserit, & vigilarint, & terreantur, & ejularint, & colorem mutarint, & viridem, sive pallidum, aut lividum, aut rubrum contraxerint. Fiunt autem hæc promptissime quidem pueris nupertime editis, usque ad septimum annum. Seniores autem pueri, & viri non amplius in febribus corripiuntur convulsionibus, si non quid ex signis fortissimis, ac pessimis accesserit, qualia sane in phrenitide fieri solent. Perituros porro, & superstites futuros tum pueros, tum alios, ex omnibus signis conjectare oportet, pro ut singula de singulis perscripta sunt. Atque hæc & de acutis morbis, & de his, qui ex ipsis fiunt, dico. Qui vero recte prænoscere volet, & superstites futuros, & morituros, & quibus per plures dies, & quibus ad pauciores morbus duraturus est; eum signa omnia ediscere, & judicare posse convenit, ita ut vires ipsorum inter se conferendo expendat, quemadmodum perscriptum est, & de aliis, & de urinis, & de sputis, ubi simul & pus, & bilem ægrotus tussiendo rejecerit.

27 do rejecerit. * Quin & impetus morborum semper populariter grassantium cito animadvertere oportet, & temporis constitutionem non ignorare. Probe tamen id nosse expedit de conjecturis certis, & aliis signis, & non ignorare, quod in omni anno, & omni tempore mala malum, bona bonum significant. Nam & in Lybia, & Delo, ac Scythia præscripta signa vera comperiuntur. Proinde sciendum est, minime difficile esse, in iisdem regionibus posse aliquem pleraque ex ipsis assequi, si memoria tenens ipsa, indicare, ac recte expendere sciat. Cæterum nullius morbi nomen desiderare oportet, quod hic non est adscriptum. Omnes enim, qui in prædictis temporibus judicantur, ex iisdem signis cognosces.

HIPPOCRATIS COI
PRÆDICTIONUM
LIBER I.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Phrenitici. Nasus destillans. Alvi profluvium rubicundum. Linguæ aspera. Urinæ phreneticorum. Insomnia phreneticorum. Screatio frequens. Ardores in præcordio relicti. Desipientia prædebilitatorum pessima. Phrenetica affectiones.*

2 *Vomitus æruginosi. Faucium affectiones. Mansuetudo in phrenisicis. Sputatio frequens. Alvi alba egestio. Rigores. Tremores qui pessimi. Insania signa.*

3 *Aurium sonitus in febribus. Mentis percussiones cum voce clangorosa. Lingua tremula. Excrementa spumosa. Excrementa florida. Circa latus rari dolores. Vocis interceptiones. Mentis motiones modice feroces.*

4 *Morbum moleste ferre. Phrenitidis notæ. In phreniticis permutationes. Urina quæ minguntur a non recordantibus. Palpitationes per totum. Sputationes in phrenitide. Surdisas, & urina non confidentes. Fatuitas ex morbo regio. Surditas in morbis acutis. Mentis emotiones. Torpores ex rigore.*

5 *Dolores circa umbilicum. Urinæ imatantia. Mente movendorum signa. Sudores circa caput. Impotentia præter vasorum vacuatorum rationem. Alvi intereeptio.*

6 *Lumborum dolor. Extremitates cito in utramque partem transmutatæ. Responsio ferox in moderato. Oculus hebes, & fixus. Dentium stridor. Torvitas vehemens.*

7 *Egestiones alvi spumosæ. Excrementa spumosa. Urinarum interceptiones. Egestiones spumosæ albæ. Vocis interceptiones in febribus. Febres ex præcordiorum doloribus. Sitis in morbis acutis præter rationem soluta. Urinæ malæ.*

8 *Vomitus mali. Sopor. Ignorantia. Perfrigerationes ex rigore. Ardores. Rigores æstuosi. Dolor in pectore firmatus.*

9 *Vomitus nigrorum. Qui medicamentis non sunt purgandi. Oris ventriculi dolor. Urinæ fermentatæ. Colli dolor.*

10 *Febres malignæ. Horrores per dorsum delabentes. Anxie se jactantes. Perfrigeratio cum duritia. Excrementa prodeuntia non sentire. Vomitiones biliosæ. Alborum ex partu detentio. Excrementa biliosa aquosa. Syderationes repentinæ.*

11 *Lumborum dolores, & ad os ventriculi recursiones. Oculi confractio in morbo acuto. Fauces dolorosæ. Opisthotonos rigor. Præcordiorum dolores. Coxarum dolores.*

12 *Vocis defectum. Fatuitas ex affectionibus ardentibus. Singultum indicantia. Sopor spumosis prodeuntibus. Vocis interceptio ex capitis doloribus. Nigra quibus ventura. Vocis interceptiones cum exolutione. Lateris dolor ex sputis biliosis.*

13 *Alvus inflata. Alvi circumtensio. Lumborum dolores diuturni. Affectiones insuper rigentes.*

14 *Sudores in principio, urinis concoctis. Capitis dolor uterum gerentium. Dolores strangulatorii in faucibus. Tremores convulsorii. Lumborum dolor. Excrementa sublivida.*

15 *Fauces exasperatæ. Somnus multus. Purgationes meracæ. Excitationes e somno. Dorsi, & colli perfrigerationes. Cubiti, & colli dolores. Sonitus in faucibus. Dolores ad infernas partes.*

16 *Caput exudantes. Egestiones subfriabiles, liquidæ. Alvi egestiones albæ. Lumborum dolores ad collum, & caput progressi.*

17 *Convulsiones in uteri strangulationibus. Vesica intercepta. Ossium circa tempora dissectio. Sputa in sudore febricitanti defluentia. Mentem modice emoventia. Vocis interceptiones cum sopore.*

18 *Convulsorium oculi. Sanguis ex contrario erumpens, malum. Excrementa nigra post sanguinis eruptionem. Vulnera sanguinem fundentia, exudantia. Surditas post sanguinis eruptionem. Lumborum, & oris ventriculi dolor, aut hæmorrhoides.*

19 *Sanguinis eruptiones. Morbi statim turbulenti. Urinæ aquosæ. Sanguinis eruptiones plures. Sanguinis eruptiones in judicatoriis perfrigerationibus. Sanguinem fundentes.*

20 *Recursus ex lumbis ad caput. Egestio nigrorum ex sanguinis larga eruptione. Parva e naribus destillatio. Febres ex rigore cum lassitudine. Sanguinem effundentia.*

21 *Sanguinis e naribus fluxum solvit venæ sectio. Sanguinis eruptionis signa. Sanguinis stillicidia. Sudor in horroribus. Sanguinis stillicidia. Rigor quibus fluxionem sistat. Sanguinis eruptiones quos morbos solvant. Sanguinis erumpentis bona. Abscessus juxta aures.*

22 *Subsoporati morbo regio affecti. Abscessuum juxta aures futurorum notio. Anxiosæ vigiliæ. Ex volvulis graveolentibus. Ex surditate. Leviter syderatis.*

23 *Convulsorio modo exacerbata. Urinæ aquosæ alba innatantia habentes. Spiritum magnum, & frequentem habentes. Soporosa, anxiosa, præcordia dolentia.*

24 *Alvus nigra stercoracea egerens. Tussiculæ cum sputatione. Sopor, & surditas in capitis dolore. Præcordii distentio.*

OPOROSI in principiis evadentes, cum capitis, lumborum, 1
præcordii, colli dolore, vigilantes, num phrenitici sunt? Nasus in his destillans perniciosus tum alias, tum quarto ab initio die. Alvi proluvium valde rubicundum, malum quidem est in omnibus morbis, non minime vero in prædictis. Linguæ asperæ, & resiccatæ, phreniticæ. In turbatis vigilantibus, urinæ decolores, nigræ, innatantes, in sudoribus, phreniticæ. Insomnia etiam in phreniticis manifesta sunt. Screatio frequens, si sane & aliud quoddam signum affuerit, phrenitica sunt. Qui relinquuntur in præcordio ardores, febre perfrigerata, mali sunt tum alias, tum in sudoribus. Prædebilitatorum desipientiæ pessimæ, velut etiam Thrasynonti.

Phreniticæ vehementer affectiones, tremulæ desinunt. * Vomitus in ca- 2
pitis doloribus æruginosi cum surditate, & vigiliis, cito insaniam affore, denunciant. Loci circa fauces in acutis morbis dolorosi, graciles, parvi, suffocatorii, quando hiarit æger, ut os claudere, & aperire non facile possit, mentis emotionem portendunt. Ex talibus phrenitici fiunt, & perniciose affecti. In phreniticis in principio mansuetudo. Verum frequenter transmutari, malum id est, & sputatio mala est. In phreniticis alba alvi egestio malum, quemadmodum & Archecrati. Num & in his torpor fit? Rigor in his pessimus. Quibus melancholico modo mente motis tremores accedunt, malignum hoc est.

Mente moti acute, ubi insuper febrierint, cum sudore phrenitici fiunt.

Phrenitici paucibibi, strepitum valde percipientes, tremuli. Ex vomitu nauseabundo oborta clangorosa vox, oculi pulvillum incumbentem habentes, insaniam portendunt, quemadmodum etiam Hermozygæ uxor, insania a-

cute

3 eute correpta, voce destituta, mortua est. * In febre ardenti sonitibus aurium
accedentibus, cum visus hebetudine, & gravitate in naribus accedente, melan-
cholico modo mente moventur. Mentis perculsiones cum voce clangoro-
sa, linguæ convulsiones tremulæ, & voces tremulæ fientes, mortem alienant:
durities in his perniciosa est Linguæ tremulæ signum sunt mentis non
firmæ. In biliosis meracis alvi egestionibus, spumosa florulentia mala tum
alias, tum si cui lumbi antea doluerint, & mente motus fuerit. Rari circa la-
tus in his dolores, desipientiam significant. Vocis interceptiones cum singul-
tu pessimæ. Vocis interceptiones cum exolutione pessimæ. In vocis in-
terceptione, spiritus veluti his, qui strangulantur præ manibus expositus, ma-
lus est. Num & talis mentem emovet? Modice feroces mentis emotiones
4 ferinæ sunt. * Moleste ferre morbum cum perfrigeratione, si non sine febre exsu-
dent partes supernæ, phrenitim portendit; quemadmodum etiam Aristago-
ræ. Sed & perniciosum hoc est. Frequentes in phreniticis permutationes,
convulsoriæ. Urinæ, quæ minguntur a non recordantibus, nec commone-
factis, perniciosæ. Num his minguntur, velut si subsidentiam conturbasses?
Palpitantes per totum, num voce destituti moriuntur? Sputationes in
phreniticis cum perfrigeratione nigræ revomuntur. Surditas, & urinæ non
considentes, valde rubicundæ, innatantes, mentis emotionem portendunt. His
morbo regio corripi malum est. Mala est & ex morbo regio fatuitas. Hos voce
quidem destitui, verum sentientes esse contingit. Arbitror autem, & alvos his
perrumpere; velut contigit Hermippo, & mortuus est. Surditas in morbis
acutis, & turbulentis consequens, mala. Mentis emotiones tremulæ, obscu-
ræ, palpitoriæ, valde phreniticæ sunt. Velut & Didymarcho in Co. Tor-
5 pores ex rigore, non valde apud se ipsos sunt. * Dolores circum umbilicum
palpitantes, habent quidem aliquid, quod mentem emovet. Verum circa judica-
tionem his spiritus acervatus cum prompta tensione penetrat. Et dolores cir-
ca suram, in his mentis emotionem faciunt. Si innatarit quid in urina, do-
lore circa femur dissipato, mentis emotionem portendit, & qualia circa aurium so-
nitus contingunt, talia existunt. In alvo liquida lassato, caput dolenti, siti-
culoso, vigilanti, obscure loquenti, impotenti, quibus talia sunt, his timor est,
ut mente moveantur. Exudantes, & maxime circa caput, in morbis acutis sub-
moleste ferentes, malum tum alias, tum in urinis nigris, & turbidus spiritus
in his malus. Impotentiæ præter vacuatorum vasorum rationem contingen-
tes, non existente vasorum vacuatione, malum. Alvi interceptæ, sed parva,
nigra, velut caprarum stercora ad necessitatem coacte emittentes, nasus in his e-
6 rumpens, malum. * Quibus lumborum dolor diutinus, cum ardore fastidio-
so, ac nauseabundo, hi si exudent, malum est. Num his tremores fiunt? Sed &
vox velut in rigore conspicua? Extremitates si in utramque partem cito transmit-
tentur, malum est. Et sitis hujusmodi mala est. Ex moderato ferox responsio, ma-
lum. Vox acuta, his præcordia intro trahuntur. Oculus hebes, malus;
& fixus, ac caliginosus, malus. Vox acuta, clangorosa, mala. Dentium
stridor perniciosus est, quibus non & sanis familiaris est. Suffocatio in his val-
de mala. Faciei bonus color, & vehemens torvitas, malum. Egestio-
nes alvi desinentes in spumosas meracas, exacerbatoriæ sunt. Urinarum
in morbis acutis ex perfrigeratione interceptiones, pessimæ. Perniciosa si
7. citra signa, levia facta fuerint, mortem significant. * In morbis acutis biliosis
valde albæ, spumosæ, circumbiliosæ egestiones, malæ. Malæ item & urinæ ejus-
modi. Num his hepar dolorosum est? Vocis interceptiones in febribus con-
vulsorio modo fientes, ad mentis emotionem cum silentio deveniunt, pernicio-
sum. Vocis ex dolore interceptiones, dolorosam mortem inducunt. Fe-
bres ex præcordiorum doloribus malignæ. Sitis præter rationem soluta in acutis
morbis, mala est. Sudor multus cum febribus acutis fiens, malus est. Et u-
rinæ dolorosæ malæ sunt. Et rubicundæ ex his florulentiæ detentæ, itemque
æruginosæ malæ sunt, & parvas apparere veluti stillas. Et vomitus cum va-
rietate mali sunt tum alias, tum si propius inter se prodeant. Quæcumque in
diebus judicatoriis, cum anxietudine, absque sudore perfrigerantur, malum est.
8 Et quæ ex his insuper riguerint, mala sunt. * Vomitus meraci, anxiosi, mali.
Sopor num ubique malus est? Ignorantia cum rigore malum. Malum item
oblivio. Perfrigerationes ex rigore non recalescentes, malæ sunt. Sudan-
tes ex perfrigeratione recalescentes, malum. In his ardor dolorosus in lateribus,
& insuper rigere, malum est. Æstuosi rigores aliquatenus perniciosi, & flam-
mea facies cum sudore in his mala est. In his posteriorum partium frigidi-
tas convulsionem accersit. Exudantes vigiles recalescentes, malum. Ex lumbo-
rum recursu, oculi distortio malum. Dolor in pectus firmatus cum torpore,
9 malus. Hi si insuper febriant, acute ardentes, moriuntur. * Qui nigra revomunt,
cibos aversantur, deliri sunt, juxta pubem parum dolorosi, oculum ferocem, aut
clausum habent, eos medicamentis purgate non oportet. Perniciosum enim est.
Neque intumescentes, vertiginosos, in leviter vagando deficientes, cibos aver-

fantes, decolores; neque in febre fractos, si soporosi fuerint. Perniciosum enim
est. Oris ventriculi dolor cum præcordio distento, & capitis dolor, malignum,
& quidpiam anhelosum. Num hi repente moriuntur? velut in Dysode. Huic e-
tiam urinæ vehementer fermentatæ, erant valde rubicundæ. Colli dolor ma-
lum quidem in omni febre, pessimum autem his, quibus timor est, ut insaniant.
* Febres soporosæ, lassatoriæ, caliginosæ, vigilias inducentes, exudantes, ma- 10
lignæ. Horrores frequentes ex dorso celeriter translabentes, molesti, urinæ in-
terceptionem dolorosam significant. Qui anxie se jactantes citra vomitum
exacerbantur, male habent. Perfrigeratio cum duritia signum malum. A
ventre tenuia non sentienti prodire, ei qui est apud se ipsum, perniciosum; vel-
ut Hepatico. Vomitiones exiguæ biliosæ, malæ tum alias, tum si insuper vigila-
verint ægri. Nasus in his destillans, perniciosum est. Quibus ex partu alba deti-
nentur cum febre, surditasque adest, & in latere dolor acutus, hæ perniciose men-
te moventur. In febribus ardentibus subperfrigerantibus, egestionibusque alvi bi-
liosis, aquosis, frequentibus, oculorum distortio signum malum est tum alias, tum
si stupore prehensi detineantur. Siderationes repentinæ ei, qui exolute, ac
diutine insuper febriit, perniciosæ sunt: quale quiddam passus est Numenii fi-
lius. * Ex lumborum dolore ad os ventriculi recursiones, febriculosæ, horri- 11
dæ, revomentes aquosa tenuia multa, mente motæ, voce destitutæ, nigrorum
vomitu facto, moriuntur. Oculi confractio in morbo acuto, mala. Num
anxie se jactantibus citra vomitum, lumbos dolentibus, si ferociter mente mo-
ti fuerint, spes est, ut nigra per alvum prodeant? Fauces dolorosæ, graci-
les, cum ægre tolerabili molestia, strangulatoriæ, perniciosæ acute. Quibus spi-
ritus retrahitur, vox autem strangulatoria est, & vertebra intro considet,
his in fine velut contrahente quodam spiritus fit. Caput dolentes, &
stupore detenti delirantes, alvo intercepta, oculum ferocem præ se ferentes,
florescentes, opisthotono posteriorum partium convulsoria distentione corripiun-
tur. In oculorum distortione, febriculoso, lassato, rigor perniciosus. Et
soporosi in his, malum. In febribus ad præcordium dolores, sine voce,
si sudore non solvantur, maligni sunt. His dolores ad coxas, una cum fe-
bre ardente, & si alvus acervatim eruperit, perniciosum. * Quibus voces 12
cum febribus deficientes post judicationem, hi trementes, ac soporosi moriun-
tur. Quibus affectiones ardentes, fatuitatem inducentes, stuporis detentio-
nem inferentes, præcordia variantia, & ventris tumor, cibis interceptis, in
sudoribus; num his turbidus spiritus, & genituræ simile quid superveniens,
singultum indicat? Sed & alvus spumosa, biliosa, insuper egerit? Splendi-
dum in his mictum prodest. Venter autem his insuper turbatur. Qui-
bus sopor fit, spumosis prodeuntibus, his febris exacerbatur acuta. Ex capi-
tis dolore vocis interceptiones si sint, cum sudoribus febriculosi laxantur in
se ipsos, fiuntque morbi revertentes diutius durantes. His insuper rige-
re, non malum est. Manus tremulæ, caput dolentes, collum dolentes,
subsurdi, mingentes nigra densata: quibus hæc sunt, his nigra ventura esse
expectare oportet, perniciosum. Vocis interceptiones cum exolutione, stu-
pore detinente, perniciosæ. Lateris dolor, ex sputis biliosis, citra ratio-
nem si evanuerit, mente moventur. * Ex colli dolore, soporoso, sudan- 13
ti, alvus inflata, si sane ad necessitatem liquida demiserit, infuso immisso sub-
luta; ex his ea, quæ biliosa non sunt, supprimuntur. Talia vero si serventur re-
tenta, longius ægrotat. Num itaque proluvia, quæ biliosa non sunt, meliora
sunt? & flatuoso tumori profuerint? Alvi circumtensio, ad necessitatem li-
quida demittens, cito intumescens, habet quid convulsorium, velut etiam A-
spasii filio. Superrigere his perniciosum. Ex his convulsus factus, ac infla-
tus, ubi diutius ægrotasset, ori putrefactio viridis supervenit. Quibus cir-
ca lumbos tenues diuturni dolores, ad præcordium se revolventes, & cibo-
rum fastidium inducentes una cum febre; his ad caput dolor intentus pro-
gressus, repente convulsorio modo occidit. Affectiones insuper rigentes, &
quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum vigiliis, & delirio
in somnis, aliquando urinas involuntarie emittentes, in convulsiones sopo-
rosas desinunt. * A principio exudantes urinis concoctis, ardentes qui ci- 14
tra judicationem perfrigerantur, brevi circum circa ardentes. Torpidi item,
soporosi, convulsi, perniciose affecti sunt. Uterum gerentibus capitis dolo-
res, soporosi, cum gravitate fientes, mali sunt. Fortassis autem his etiam
convulsorium quid pati contingit. In faucibus gracilibus dolores strangulatorii
habent quid convulsorium tum alias, tum a capite oborti. Velut et-
iam Thrasynontis consobrinæ. Tremores convulsorii fientes in sudoribus,
reverti solent. Judicatio his fit, ubi superriguerint. Superrigent hi ar-
dore circa ventrem provocati. Lumborum dolor, & capitis dolor, & o-
ris ventriculi dolor, cum exscreatione violenta, convulsorium quid habet.
* A ventre sublivida, turbulenta; & lotia tenuia, ac aquosa, suspecta. 15
Fauces exasperatæ parum, & venter murmurans inanibus ad egerendum

surrectio-

ſurrectionibus, & frontis dolores, & palpantes, delaſſati, in ſtragulis, ac ve-
ſtimentis doloroſi. Quæ ex his augentur, difficilia ſunt. Somnus mul-
tus in his convulſorius, & dolores in frontem graves, & mictio difficilis.
Urinæ ſuppreſſio quibus rigores, & in convulſoriis affectionibus, velut & i-
pſa, ubi inhorruit, ſudavit. Meracæ deſinentes purgationes, omnibus quidem
exacerbatoriæ ſunt. His vero etiam valde. Ex talibus etiam cir-
ca aurem abſceſſus exurgunt. Turbulentæ ferociſſimæ e ſomno excitatio-
nes, convulſoriæ ſunt tum alias, tum cum ſudore. Et colli, & dorſi
perfrigerationes apparentes, ſed & per totum corpus. In his etiam ſpumo-
ſæ mictiones, una cum animi deliquio, & oculorum obſcuratio, convulſio-
nem prope adeſſe ſignificant. Cubiti, ac colli dolores convulſorii. A fa-
cie autem hi. In faucibus ſonitus frequentes, cum ſalivæ ſputatione. In
his in ſomnis ſudores, boni. Num & ſudore levari, plurimis non malum eſt?
16 Dolores ad infernas partes, his toleratu faciles. * In febribus exudan-
tes, caput dolentes, alvo intercepta, convulſi fiunt. Subfriabiles liquidæ
alvi egeſtiones, perfrigerantes non ſine febre, malæ ſunt. Rigores ex
his veſicam, & ventrem occupantes, doloroſi. Proinde ſoporem
his habere aliquid convulſorii, non ſane mirum apud me fuerit. Quæ in a-
cutis vomitorio modo trahuntur, mala ſunt. Et albæ alvi egeſtiones, diffici-
les. Non viſcoſa ex his progreſſa, cum multo ardore ad mentis emotionem
perveniunt. Num ex his ſoporoſi torpidi fiunt? Morbi ex talibus diutius du-
rant. Num circa judicationem hi areſcentes difficulter ſpirantes?
Quæ ex lumbis ad collum, ac caput progreſſa ſunt, & levis ſyderationis
modo reſolverunt, convulſoria fiunt, & mentem emoventia. Num & ſolvun-
tur talia convulſione? Ex talibus varie ægrotant, & per eadem progreſſi.
17 * Convulſiones in his, quæ ab utero ſtrangulantur ſine febre, faciles ſunt,
velut etiam Dorcadi. Veſica intercepta tum alias, tum cum capitis dolo-
re, habet quid convulſorium. Quæ in his cum torpore exolvuntur, difficilia ſunt,
non tamen pernicioſa. Num id, quod tale eſt, etiam mentem emovet?
Num & oſſium circa tempora diſſectiones, convulſionem acceſſunt? aut ſi
quis ebrius verberetur, aut ſanguis multus effluat in principiis, num hoc
facit convulſionem? In ſudore ſputa defluentia febricitanti, levia ſunt?
Num ad dies aliquot alvi humectantur? arbitror. Num his ad articulos
abſceſſus fiet? Quæ modice ferociter mentem emovent, atrabiliaria ſunt.
Si vero a muliebrium purgationum retentione fuerint, ferina. Hæc vero ſæpius
accidunt. Num & convulſæ fiunt hæ? Num & vocis interceptiones cum ſo-
pore convulſoriæ ſunt? Velut cotiarii filiæ, quæ muliebribus purgationi
18 bus præſentibus affici cœpit. * Quibus convulſis oculi intente relu-
cent, neque apud ſe ipſos ſunt, & diutius ægrotant. Sanguinis eruptio-
nes ex contrario malæ ſunt, velut in ſplene magno, ſi ex dextra nare fluat.
Et circa præcordia eodem modo res ſe habet. Verum cum ſudore hoc pejus
eſt. Ex naribus erumpente ſanguine, cum exiguis ſudoribus, perfrige-
ſcentia maligna, ac prava. Poſt ſanguinis eruptionem, nigrorum per
alvum tranſitus, malus. Prava ſunt etiam valde rubra. Num vero quar-
to die hæc ſanguinis eruptio contingit? Soporoſi ex his convulſione mori-
riuntur. Num nigris præegreſſis, & ventre tumefacto? Vulnera ſan-
guinem fundentia, exudantia, maligna. Sic affecti, loquentes latenter mo-
riuntur. Poſt modicam ſanguinis eruptionem, & nigrorum egeſtio-
nem, in acutis ſurditas, malum. Sanguinis egeſtio in his pernicioſa.
Verum ſurditatem ſolvit. Lumbis dolentibus oris ventriculi dolores ac-
cedentes, ſigna hæmorrhoidum fluxionis futuræ ſunt. Arbitror autem &
19 hos prægreſſæ hæmorrhoidum eruptionis ſignum eſſe. * Sanguinis e-
ruptiones ſtatis temporibus fientes, ſiticuloſæ, difficiles, ac exolventes, ſi ſan-
guinem non effuderint, in comitialem morbum finiunt.
Morbi, qui ſtatim turbulenti ſunt, inſomnes, ſanguinem de naribus ſtillan-
tes, ſexta die allevati, noctu afflixerunt, poſtridie exudarunt, in ſomnumque
delati mentem emoverunt, hi large ſanguinem fundent. Num & aquo-
ſa urina tale quid ſignificat? Quibus ſanguinis eruptiones plures, his temporis
progreſſu alvi male afficiuntur, ſi non urinæ concoctæ fuerint.
In judicatoriis perfrigerationibus, ſanguinis eruptiones fortes peſſimæ ſunt.
Capite gravati juxta ſinciput dolentes, inſomnes, ſanguinem profun-
dunt tum alias, tum ſi quid ad collum contendat.
Vigiliis infeſtati, derepente cum inquieta jactatione, ſanguinem fundunt tum
alias, tum ſi quid antea perfluxerit. Num ubi inhorruerunt? Colli do-
lores, oculi valde rubicundi, ſanguinis eruptionem ſignificant. Quibus al-
vo ſuppreſſa ſanguinis eruptio fit, & inſuper rigent; num alvus inteſtinorum
levitate corripitur, & obdura fit, aut aſcarides inſunt, aut utrumque?
20 * Quibus ex lumbis recurſus fit ad caput, & manus, hi ſtupidi, os ventricu-
li dolentes, ſanioſis, ac ſeroſis humoribus pleni, large ſanguinem profun-
dunt.

dunt. Sed & alvus his turbulentis erumpit. Quibus ex sanguinis eruptione larga, ac frequenti, nigrorum multorum fit egestio, hi suppressa alvo dolorosi sanguinem profundunt. Cum quadam vero fluxione, facile ferunt. Num hi multos frigidos sudores excludunt? Conturbata in his urina, non mala, neque id, quod genituræ simile in ipsa residet. Verum frequenter hi aquosa mingunt. Quibus in surditate, & torpore parva est a naribus destillatio, ea habet quid difficultatis. Vomitus his confert, & alvi perturbatio. Quibus ex rigore febres cum lassitudine, his menses muliebres decurrunt. At collum in his dolorosum, sanguinis eruptionis e naribus signum est. Et per nares sanguinem effundere spes est, ea quæ caput concutiunt. Et quæ aurium sonitum faciunt, sanguinem profundunt, aut menses deducunt tum alias, tum si juxta spinam ardor consequetur. Fortassis autem & dysenteriam facient. Et circa ventrem palpitationes cum præcordii intensione sublonga, ac tumente, sanguinis eruptionem significant. Inhorrescunt autem hi.

21 * Quæ larga, violenta, multa ex naribus fluxerint, aliquando ad convulsiones adducunt. Venæ sectio solvit. Frequentes & paulatim fientes ad egerendum surrectiones, sufflavæ, viscosæ, modica stercoracea habentes, cum præcordii, ac lateris dolore, morbo regio participant. Num autem his suppressis hi exolvuntur? Arbitror sane. Et sanguinem profundunt? His tensio lumborum, & dolores in his, sanguinis eruptionem significant. Præcordii tensio cum capitis gravitate, ac surditate, & quæ ad hæc consequenter divexant, sanguinis eruptionem indicant. Undecimo die sanguinis stillicidia difficilia tum alias, tum si superstillaverint. Qui in horroribus simul judicatorie exudarunt, postridie vero postquam inhorruerunt, præter rationem vigilant, eos sanguinem effusuros esse, arbitror. Quibus ab initio largæ sanguinis erupriones, rigor fluxionem sistit. Ex sanguinis eruptione, rigores longi. Quibus capitis dolores, ac colli dolores, & totius corporis impotentia quædam, sanguinis eruptiones solvunt. Sed e tempore sic solvuntur. Urinæ, quæ in his, qui juxta aures abscessus habent, cito, & modice concoquuntur, malæ sunt. Et perfrigerari hoc modo malum est.

22 * Subsoporati, morbo regio affecti, non valde sentientes, quibus singultus, his alvus erumpit, fortassis & suppressa est. Hi exolvuntur. Num his etiam abscessus juxta aures fiunt? Suppressæ cum rigore urinæ malæ tum alias, tum si antea sopor apprehenderit. Num juxta aures abscessus, parotides dictos, in his fore spes est? Ex torminoso subsidentia limosa sublivida, mala est. Num ex præcordiis dolet puto dexterum? & exolvitur? Num abscessus juxta aures talibus parum dolorusi? Alvus erumpens his in omnibus perniciosa est. In anxiosis quibusdam vigiliis abscessus circa aures maxime. Ex volvulis graveolentibus, in febre acuta, præcordiis sublimibus diutius permanentibus, abscessus circa aures oborti occidunt. Ex surditate leniter abscessus circa aures fiunt tum alias, tum si anxiosum quippiam succedat, & soporosis inter hos adhuc magis. Abscessus juxta aures leviter syderatis mali sunt.

23 * Quæ convulsorio modo exacerbantur, cum stuporis detentione, abscessus juxta aures producunt. Convulsio, tremor, anxietas, cum stuporis detentione, parvos circa aures abscessus exacerbant. Num quibus abscessus sunt juxta aures, capitis dolore affecti sunt? Num & supernis partibus exudant, num insuper rigent quoque aliquo modo? Deinde & alvus erumpit, & soporosum quippiam habent? Num & aquosæ urinæ alba innatantia habentes, & quæ varie exalbidæ sunt, ac fœtidæ, abscessus juxta aures faciunt? Num quibus tales urinæ, frequentes sanguinis e naribus stillæ profluunt? num & lingua his levis est? Quibus magnum, & frequentem spiritum habentibus, morbus regius, & febres acutæ cum præcordiis duris perfrigeratæ sunt, num his abscessus magni ad aures consistunt? Soporosa, anxiosa, præcordia dolentia, vomitoria parva symptomata. In his abscessus juxta aures oboriuntur. Antea vero & ea, quæ circa faciem fiunt.

24 * Alvo nigra stercoracea egerente, sopor insuper apparens, abscessum juxta aures producit. Tussiculæ, quæ sunt cum sputatione, abscessum circa aurem submovent. In capitis dolore sopor, & surditas circa aurem abscessum aliquem eructat. Præcordii distentio cum sopore anxioso, ac capitis dolore, abscessus circa aurem attollit. Dolorosi aurium abscessus, citra judicationem dissipati, mali sunt.

HIPPOCRATIS COI PRÆDICTIONUM

LIBER II.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Veterum medicorum prædicendi modi varii.*

2 *Hippocratis prædictiones quales, quantumque a prioribus illis differant. Delirii cognitio ante judicationem ex anteacta visa. Ex hæmorrhoidibus prædictiones.*

3 *In prædictionibus prudentia adhibenda.*

4 *De exercitatis nihil certi prædici posse. Peccata in morbis cognitu difficilia, tametsi ægri decumbant.*

5 *Potus uberior spirandi difficultatem inducit. In febrientibus nares multa significant.*

6 *Morborum, ac ægrotorum mores cogniti, non tamen certam prædictionem permittunt.*

7 *Ægrorum inobedientia quomodo cognoscatur. Quam prædictionem Hippocrates approbet, aut damnet. Levia ægrorum delicta cognitu difficilia, majorum vero ab Hippocrate hic cognoscendi ratio proponitur. Ægri matutinis horis considerandi, & inspiciendi. Mens, mores, & corporis vires in ægrotis consideranda. Ructuum, ac flatuum consideratio.*

8 *Cœna liberior absque exercitio, Otiosorum excrementa. Ebrii magis sudant, Coitus modicus, aut frequens.*

9 *Exercitatorum egestiones. Excrementa tarde prodeuntia. Egestiones liquidiores. Excrementa otiosorum. Egestiones liquidiores, & sine febribus fientes.*

10 *Urina potionis quantitati debet respondere. Urina aquosior, Urina stridens. Sanguinem mingere, raro quidem, & sine febre, ac dolore, Urina crassa cum subsidentia alba. Hippocratis de medicorum sui temporis prædictionibus judicium.*

11 *Morbi congeniti curationem vix admittunt. Hydropici ut sint superstites, quomodo debeant esse affecti. Tumores hydropici. Tussis, hydropici sitis, lingua resiccata. Ciborum appetentia. Alvus. Hydropicorum urinæ, Labor. Hydropici qui desperati. Medii. Sanguinis multa sursum, ac deorsum eruptio in hydrope. Tumores magni emarcescentes, ac rursus sublati.*

12 *Tabidi qui superstites. Sputum tabidorum.*

13 *A capite fluentia. Venter. Habitus corporis, Pectus.*

14 *Qui interituri. Pectore suppurati. Qui potissimum suppuratione, aut tabe moriantur. Pectore suppurati ex sanguinis eruptione, Abscessus sanguinolentissimi.*

15 *Podagrici. Senes a podagra non liberari. Dysenteriæ podagras inveteratas sanant. Juvenum podagra curabilis.*

16 *Morbo sacro qui difficulter liberentur. Morbi sacri differentiæ. Qui curari debeant, ac possint. Atrabiliariæ mentis emotiones incommodæ. Abscessus ad inferna conversi.*

17 *Ulcerum cognitio quomodo fieri debeat. Species ulceribus curandis bonæ.*

18 *Quibus ætatibus tubercula suppurata potissimum fiant. Caria ulcera. Cancri occulti, Herpetes. Ulcerum curatio secundum loca facilis, aut difficilis. Ex articulis qui maxime periculo obnoxii. Ulcus in obliqua linguæ parte.*

19 *Vulnera magis lethalia. Corporum structuras in affectionibus multum inter se differre. Qua ratione in vulneribus mors sequatur.*

20 *Vulnera in locis vilibus sæpe molesta. Delyrium, & mors ex vulnere non gravi, Animæ, & corpora hominum differunt, Quorum vulnerum curatio non tentanda.*

21 *Nomæ lethalissimæ. Putredines albæ, ac mucosæ. Herpetes. Febrem quibus ulceribus supervenire commodum. Nervi, aut ossis, aut amborum corruptio.*

22 *Capitis vulnera quæ lethalissima. Os nudum, os infractum, & diffractum. Osculum ulceris parvum, ossis fissura aliquandiu permanente. Quæ circa capitis vulnera consideranda. Ulceribus capitis quæ symptomata inimica.*

23 *Inflammationes ex ulceribus in doloribus conferunt. Quæ febres in capitis vulneribus lethales. Delyrium in febrium principiis.*

24 *Vulnera in articulis magna: eorum signa. Nervi elapsuri cognitio.*

25 *Dissectiones in cubiti gibbis.*

26 *Medulla spinæ ægrotans.*

27 *Fauces sanguine impletæ.*

28 *Oculi lippientes. Sordes siccæ. Tumor magnus, dolorisque exors, & siccus. Lachryma calida, ac salsa. Lachryma multo tempore affusa. Oculus ruptus prominens. Ulcerum cicatrices. Oculi læsioni maxime obnoxii. Pupillæ flavescentes, aut argenti speciem referentes. Caligines, & nubeculæ.*

29 *Lippitudinum prædictiones.*

30 *Dysenteriæ. Ex dysenteria qui moriantur.*

31 *Intestinorum levitas.*

32 *Profluviorum alvi, consideratio. Sedis aversio.*

33 *Quæ mulieres magis, aut minus in utero concipiant. Mulieres parvæ. Mulieres venas conspicuas habentes. Mulieris mammæ tumidæ, ac magnæ. Menses optimi. Uterus qualis ad concipiendum fœtum esse debeat. Non concipientium signa.*

34 *Ulcus in utero. Conceptum impedientes varia*

ria

viæ caussa. Ulcus solum in sinistra uteri parte factum. Sexus, pro ulcerum in utero situ, differre. Febres in concipere nequeunte. Febris soluta a sanguinis eruptione.

35 *Conceptus falsi signa. Mulieres, quæ conceperunt, de quibus interrogandæ. Subbiliosorum vomitus in mulieribus gravidis, dum jejunæ sunt. Lumbricorum vomitus.*

36 *Dolores sine febribus. Dolores circa caput, ac frontem ex magnis venis. Gravedines quos morbos solvant. Gravedines quando perfectæ fiant. Dolores sine manifestis caussis, & diuturni, & in toto capite &c.*

37 *Torpores, & puncturæ pruriginosæ per caput discurrentes.*

38 *Vertigines cum capitis doloribus. Mulieribus in capitis doloribus alia omnia fiunt, quæ & viris.*

39 *Colores pravi ad multum tempus, dum juvenes sunt. Pallidi cum virore colores. Pallidi cum tumore.*

40 *Nyctalopes. Verticis, & temporum dolor sine febre.*

41 *Sanguis ex naribus fluens.*

42 *Gingivæ vitiatæ, & ora graveolentia. Tibiæ ulcera parva habentia. Partes sub oculis elevatæ. Tumores in pedibus. Faciei distorta consideratio. Ad motum inepti, & parte corporis morbosa attenuata, &c.*

43 *Temporum anni differentia in morbis consideranda.*

44 *Dolores in humeris. Bilem nigram vomentes.*

45 *Coxendicum morbus.*

46 *Lumborum, ac crurum dolor.*

47 *Quibus hic morbus fiat circa articulos.*

48 *Impetigines, & lepræ.*

S E C T I O I.

MEDICORUM prædictiones narrantur multæ, & variæ, & ad- 1
mirandæ, quales ego quidem neque ipse prædixi, neque alium
aliquem prædicere audivi. Sunt autem aliquæ ex ipsis hujus-
cemodi, Hominem perniciose affectum esse, & medico ipsum
curanti, & aliis videri. Verum medicum alterum superve-
nisse, ac dixisse. Non peribit hic homo, verum cæcus eva-
det. Item ad alium, qui omnino male habere videbatur, in-
gressum prædixisse, hominem quidem evasurum esse, verum manum claudam ha-
biturum; & ad alium quemdam, qui similiter superstes fore non putabatur, di-
xisse, ipsum quidem sanum fore, verum pedum digitos nigrefactos putrefactio-
ne corrumpendos esse. Et aliæ hujuscemodi prædictiones in tali prædictionis
specie dicuntur. Alius autem prædictionis modus est, ementibus, ac nego-
tiationes tractantibus prædicere, aliis mortem, aliis insaniam, aliis alios mor-
bos, & ad hæc omnia, etiam ea, quæ prioribus temporibus facta sunt, prædi-
cere, ac omnia vera narrare. Alia porro adhuc forma prædictionum est, athle-
tas, & eos, qui morborum caussa exercentur, ac se fatigant, cognoscere, si quid aut
circa cibum deliquerint, aut alteratum quippiam ederint, aut potu uberiore usi
fuerint, aut deambulationem intermiserint, aut res venereas quasdam exercue-
rint. Horum omnium nihil illos latet, adeo ut etiam minima quæque, in qui-
bus non paruerit homo, exacte cognoscant. Hi omnes prædictionum modi esse fe-
runtur. * Ego vero talia quidem non vaticinabor. Verum signa scribam, ex qui- 2
bus & sanos futuros homines, & morituros conjectare oportet; & tum bre-
vi tempore tum longiore sanos futuros, aut perituros. Scriptum est autem a
me & de abscessibus, quomodo singulos considerare conveniat. Arbitror autem
& eos, qui de claudicationibus prædixerunt, aliisque ejusmodi, confirma-
to jam morbo prædixisse, & quum jam manifestum esset, quod abscessus non es-
set recursurus, si modo intelligentiam habuerunt; multo sane magis, quam
priusquam abscessus fieri inciperet. Spero item & alia prædixisse, magis hu-
mano more quam refertur, quæ videlicet ementibus, & negotiationes tractanti-
bus prædixisse dicuntur, mortes, & morbos, & insanias. Atque hæc mihi vi-
dentur talia facta esse, & nulla mihi videtur esse difficultas prædicendi, si quis
circa talia studium, ac curam adhibere velit. Primum etenim aqua inter cutem
laborantes, & tabidos quis non cognoverit? Deinde deliraturi non diu latere pos-
sunt, si quis noverit, quibus hic morbus cognatus est, aut prius aliquando insa-
niverunt. Si enim hi homines ebriosi fuerint, aut carnes voraverint, aut vigi-
laverint, aut in frigore, aut calore inconsiderate versati fuerint, multus timor est
ex tali victus ratione, ipsos deliraturos esse. Et eos, qui hæmorrhoidas habent,
si quis hyeme multo potu uti viderit, & bono colore præditos, de his prædice-
re licet, quod ad ver multa spes sit sanguinis eruptionis, ut & decolores, & a-
quatici sub æstatem fiant. * Verum omnia hæc addiscere, ac prædicere oportet, si 3
quis in talibus studiis palmam ferre expetat. Licet enim ex scriptis prædicere & mor-
tem, & insaniam, & bonam habitudinem. Possem autem referre & alia mul-
ta hujusmodi, sed quæ facillima cognitu sunt, visum est mihi scribere. Consu-
lo autem, ut quamprudentissime agant tum in reliqua arte, tum in hujusmodi
prædictionibus, illius probe memores, quod si cui successerit prædictio, is apud
ægrotum intelligentia præditum in admiratione fuerit. Si vero quis aberra-
rit, fu-

rit, supra hoc, quod odio habetur, fortasse etiam insanire videbitur. Quapropter
jubeo, ut tum alias omnes, tum has prædictiones prudenter faciant: quamquam
sane & audiam, & videam, neque judicare recte homines ea, quæ dicuntur, ac fiunt
4 in arte, neque narrare. * Cæterum de his, qui exercentur, ac laboribus se fatigant,
eas asseverationes, quas afferunt hi, qui ipsas afferunt, neque esse puto, neque si quis putat,
prohibeo. A nullo enim signo, neque bono, neque malo, læduntur suspiciones, cui
signo fide habita quis sciat, an recte pronunciatum sit, aut secus, alioqui per me
licet, ut si quis velit, credat. Non enim ego impedimento sum. Arbitror autem si quid
veri ab ipsis dicitur, aut his, qui de his, qui exercentur, asseverant, aut illis, qui prius
scripti sunt; primum quidem hunc, qui cognovit, ex signis conjectasse. Deinde ve-
ro ambiguo, & humano more prædixisse, & simul eos, qui id narrant, monstro-
sius quam factum sit, recensere. Nam neque in morbis facile est peccata cognosce-
re, etiamsi decumbant homines, & victu parum nutriente utantur, ut non adeo
multa intueri opus sit eum, qui hæc considerandi curam suscepit. Alii enim bi-
bunt solum. Alii ad hoc, quod bibunt, aut sorbitionem, aut cibum paucissimum as-
5 sumunt. * Necesse igitur est eos, qui uberiore potu usi sunt, magis difficulter spira-
re, & plus urinæ ejicere. Eos vero, qui sorbitionem, aut cibum auxerunt, magis
& sitire, & febrire. Si vero quis utrisque & potu, & cibo immodice usus fuerit,
ad hoc, quod febrit, & difficulter spirat, etiam ventrem circumtentum, & majo-
rem habebit. Licet porro & hæc, & alia omnia experimentis optime explora-
re, quæ & habemus, & omnibus recte utimur. Primum equidem & intelligen-
tia, & oculis cognoscere facile est, hominem in eodem loco decumbentem, &
exacta victus ratione utentem, si non paruerit, aut obambulando, aut multa e-
dendo. Deinde qui manibus contrectavit ventrem, ac venas, minus falli potest,
qui non contrectavit. Et nares in febrientibus quidem & multa, & bene si-
gnificant. Odores enim multum inter se differunt. At vero in sanis, & recto
victu utentibus, haud scio, qua re vel in hoc experimento faciendo uti possim.
Postea audiendo vocem, & spiritum auribus cognoscere datur, quæ in sanis
6 non similiter sunt manifesta, sed qualiter etiam antea. * Quod si etiam mores
morborum, ac ægrotorum didicerit medicus, non tamen quicquam prædicere o-
portet. Non enim difficilius spirabit homo, morbo adhuc errante, & febriet a-
cutiore febre, & venter intentus fuerit. Quare propter hæc non tutum est prædi-
cere, priusquam statum accipiat morbus. Verum post hoc tempus, quicquid præ-
ter rationem acciderit, dicere oportet. Manifesta vero sunt mala, quæ propter
ægri inobedientiam fiunt, Nam & spirandi difficultates, & alia hujusmodi postri-
die sedabuntur, si ob peccatum fiant. Si igitur quis hanc judicationem conside-
rans dixerit, non delinquet. Atque ego quidem hunc considerandi modum
nunc consulo tum de his, qui domi manent, tum de his, qui exercentur, item-
que de aliis omnibus, qualia peccata committant, At exactam illam narrantes
rationem & audio, & derideo. Quum enim parum inobedientes fuerint homines,
haud scio, quomodo id deprehendere possim. Si vero majora fuerint peccata,
7 quem in modum considerare oporteat, scribam. * Oportet autem primum
hominem, in quo quis per inobedientiam admissa cognoscere volet, per to-
tum diem intueri, & in eodem loco, & eadem hora, sole præsertim recens orto;
hoc enim tempore subevacuatus fuerit, & adhuc jejunus est, & nullo labore fa-
tigatus est, præterquam matutinis deambulationibus, in quibus minime in-
obediens est, si sane, ubi de somno surrexit homo, ad deambulandum prodie-
rit. Quare necesse est eum, qui justa victus ratione utitur, hac hora maxime æ-
qualiter habere & coloris, & totius corporis constitutionem. Quapropter & is,
qui hujus considerationis curam gerit, acutissimus fuerit & mente, & ocu-
lis, eo tempore. Contemplari præterea oportet hominis mentem, & mo-
res, & corporis vires. Alii enim alia facilius, aut difficilius imperata faciunt. Pri-
mum igitur is, cui inedia imperata est, si plura comederit, & biberit, per hæc ma-
nifestius fiet, & tumidius corpus ipsius apparebit, & plenius, ac coloratius erit, si
non excrementa alvi male ipsi processerint. Erit item animosior ad ferendum labo-
rem. Considerandum etiam, an ructum edat, aut a flatibus urgeatur. Hæc e-
8 nim fieri solent his, qui ita affecti sunt propter hoc peccatum. * Si vero dum
edere multa cogitur, & fortiter laborare, aut cibum imperatum non ederit, aut
ebrius factus fuerit, aut a cœna larga non obambulaverit, hoc modo explorare
oportet. Si quidem cœnam non ederit, solito autem more deambulaverit, jucun-
diorem aspectum præ se feret, & vegetior, ac operosior in exercitiis erit. Ve-
rum alvi egestio modica, & compacta maxime in hoc fuerit. Si vero cœna sumpta,
non deambulaverit, ructum utique edet, & flatuosus fuerit, & plenitudo non mi-
nor apparebit, & inter laborandum magis quam antea sudabit, & difficulter spira-
bit, ac gravis erit, & transitus alvi majores, ac minus viscosi his fuerint. Quod si
neque cibum consumpserit, neque deambulaverit, pigrior utique fuerit, ac tumi-
dior. Si vero ebrius factus fuerit, sudabit magis, quam antea, & difficulter spirabit,
& ipse se ipso gravior erit, ac humidior. Sed & lætior erit, si non caput ipsi affliga-
tur. Quod si uxore semel usus fuerit, vegetior utique erit, & magis solutus. Si ve-

ro sæ-

ro sæpius rem peregerit, durior evadet, & squallorem quemdam habebit, & decoloratior, ac magis lassatus erit. * Porro egestiones alvi procedere oportet his, qui 9 laboribus exercentur, quamdiu parum ederint, ac parum potaverint, modicas, & duras, atque hoc quotidie. Si vero tertio quoque die, aut quarto, aut ex longiore intervallo prodierint, periculum est aut febri, aut alvi profluvio corripiendos esse. Quæcumque vero egestiones liquidiores sunt, quam ut in transitu conformentur, hæ sane omnes pejores sunt. At vero his, qui multum edunt, & multum laborant, egestionis transitum mollem, oportet esse siccum, & copiam ciborum ingestorum pro ratione laboris. Procedunt autem ab æquali ciborum copia, his quidem, qui minimum laborant, plurimæ egestiones, his vero, qui plurimum laborant, modicæ, si sani fuerint, & justa victus ratione utantur. Nam ad hæc conjecturam facere oportet. Liquidiores autem egestiones, et sine febribus fientes, et quæ septima die, aut citius judicantur, commodæ sunt, si semel una vice omnes fiant, et non revertantur. Si vero insuper febrierint homines, aut alvi profluvia redierint, si longa fuerint, penitus mala sunt, sive biliosa fuerint, sive pituitosa, sive cruda, et victus ratione propria, singula opus habent, itemque medicamentis alia aliis. * Cæterum urinam juxta potionis copiam mingere oportet, et 10 semper æqualem, et quammaxime acervatim, et momento paulo crassiorem, quam id, quod in potu acceptum fuit. Si vero fuerit aquosa, et copiosior, quam pro eo, quod bibi imperatum est, significat hominem non obedire, sed copiosiore potu uti. Aut non posse renutriri, quamdiu talia urinam faciunt. Si vero paulatim stridat urina, aut medicamentis hominem opus habere significat, aut morbum aliquem circa vesicam habere. At sanguinem mingere, raro quidem, et sine febre, ac dolore, nihil mali significat, sed lassitudinum solutio fit. Si vero sæpius mingat, et aliquid ex his accesserit, malum est. Verum prædicere oportet, sive cum dolore mingatur, sive cum febre, fore ut insuper pus mingat, atque ita dolores, ac afflictiones quiescant. Crassa vero urina albam subsidentiam habens, aut circa articulos dolorem aliquem, aut tumorem significat. Aliæ vero omnes subsidentiæ in urinis eorum, qui exercentur, a morbis circa vesicam fiunt, id quod ipsi manifestum facient. Cum doloribus enim erunt, et tales, ut difficulter quis ab ipsis liberari possit. Atque hæc quidem de his scribo, et hujusmodi alia dico. Cæterum ex his, qui exactam, ac certam prædictionum rationem prædicant, cum aliquibus ipse conversatus sum, cum aliquorum vero filiis, ac discipulis rem contuli, quorumdam vero scripta accepi. Quare quum probe sciam, qualiter quisque ipsorum sentiat, et exactas certitudines nusquam compererim, hæc scribere aggressus sum. * At vero de aqua inter cutem, et tabidis, et podagris, et his, qui 11 a morbo sacro appellato corripiuntur, hæc dico, ex aliqua quidem parte de omnibus idem. Nam qui hos morbos congeniros habet, is ægre ab ipsis liberari potest. Reliqua vero singulatim scribam de singulis. Eum, qui ab hydrope, sive aqua inter cutem correptus est, et superstes esse volet, bonis visceribus præditum esse oportet, ita ut natura se exerat, simulque facile concoquat, et bene spiret, sicque sine dolore, et totum corpus æqualiter tepidum habeat, et non circa extremas partes colliquatum. Melius est autem, ut tumores potius habeat in extremis partibus. Optimum vero est neutrum horum habere, Nam molles, ac graciles esse convenit extremas partes, itemque ventrem ad contactum mollem. Tussim vero adesse non oportet, neque sitim, neque linguam reficcari tum reliquo tempore, tum post somnos, quando hæc valde fieri solent. At cibos libenter accipere oportet, & ubi multum satis comedit, non affligi. Alvum vero ad medicamenta quidem celerem habere, reliquo autem tempore egerere recrementum molle efformatum. Urinam autem apparere convenit, pro studiorum ratione, & vinorum mutatione transeunte. Laborem vero ferre oportet facile, & lassitudinis exortem esse. Ac optimum quidem est hominem ita per omnia dispositum esse, & sic securissime sanus fieri poterit; sin minus, plurima ex his habeat. Nam spes erit, ut superstes evadat. Qui vero nihil horum habuerit, sed contraria, eum desperatum esse scito. Qui autem pauca horum habuerit, quæ bona esse dixi, si hydrope laboranti adsint, huic exiguæ spes restant. Cui vero multum sanguinis sursum, ac deorsum erupterit, & febris insuper accesserit, eum multa aqua repletum iri timor est, atque hic hydrops brevissimi temporis est, & ex quo paucissimi evadunt. Verum de hoc alteri prius significare oportet. At quibus magni tumores facti emarcescunt, ac rursus attolluntur, hi magis convalescunt, quam illi, qui ex sanguinis eruptione implentur. Verum fallunt hi hydropes ipsos ægrotos, faciuntque, ut ipsi a medicis discedant, ac pereant. * De tabescentibus quod ad sputum, ac tussim atinet, 12 eadem dico, quæ de pectore suppuratis scripsi. Oportet enim eum, qui probe liberari volet, facile sputum por tussim rejicere, & id esse album, & æquale, & ejusdem coloris, & ab inflammatione alienum. Quod vero a capite defluit, ad nares converti, febrem autem non invadere, ut ne a cœnis prohibeatur, neque sitiat. Venter autem egerat quotidie, & id, quod egerit, sit durum, copia pro ratione ciborum ingestorum. Hominem vero quamminime tenuem esse oportet. Pectus autem laudare convenit quadrangulum, & hirsutum, & os ipsius parvum sit, & robuste car-

ſte carnoſum. Quicumque enim hæc omnia habuerit, maxime ſuperſtes erit. Qui vero

13 nihil horum habet, interitui proximus. * Quicumque vero pectore ſuppurati facti fuerint, dum juvenes ſunt, ex humorum illapſu, aut fiſtula, aut alio quopiam hujuſcemodi, aut ex abſceſſus recurſu, hi non evadunt, niſi valde multa bona ſigna ipſis acceſſerint. Pereunt autem homines hi ad autumnum. Sed & ex aliis morbis lon-

14 gis plerique ad hoc tempus maxime moriuntur. * Cæterum ex aliis minime ſuperſtites manent & virgines, & mulieres, quibus ex ſuppreſſis menſibus tabes oborta eſt. Si vero aliqua virgo, aut mulier evaſura eſt, & aliorum ſignorum bonorum multa accedere oportet, & menſes ſplendide, ac pure apparere, aut nulla ſpes eſt. Qui vero ex ſanguinis eruptione pectore ſuppurati fiunt, & viri, & mulieres, & virgines, non minus evadunt. Verum ſignis omnibus tum ſuppuratorum, tum tabeſcentium collectis, & ſuperſtitem futurum, & periturum prædicere oportet. Maxime vero evadunt ex ſanguinis eruptione hi, quibus dolores ſunt atrabiliarii & in dorſo, & in pectore, & qui poſt eruptionem minus dolent. Nam & tuſſes non valde inſuper accedunt, & febres pleræque perſeverant, ſitim facile ferentes. At reverſiones eruptionis ſanguinis maxime fiunt his, ſi non abſceſſus ſuccedant. Optimi vero ſunt abſceſſus ſanguinolentiſſimi. Quibus autem in pectoribus dolores inſunt, & per tempus attenuantur, & tuſſiunt, ac difficulter ſpirant, neque febribus inſuper corripientibus, neque ſuppurationibus ſuccedentibus, eos interrogare oportet, quum tuſſiant, & difficulter ſpirent, an & compa-

15 ctum quiddam, & modicum odorem habens, tuſſiendo rejiciant. * De podagricis hæc dico. Quicumque aut ſenes ſunt, aut circa articulos callos tofaceos concretos habent, aut ærumnoſe vivunt, ac ſiccam alvum habent, hi omnes ſani fieri non poſſunt humana arte, quantum ego novi. Sanant quidem hos optime dyſenteriæ, ſi ſucceſſerint. Sed & aliæ eliquationes valde proſunt, quæ ad infernos locos repunt. Qui vero juvenis eſt, & circa articulos nondum tofaceos callos concretos habet, & accurate vivit, & laboris amans eſt, & alvum bonam habet ad obediendum pro ſtudiorum ratione, hic ſane medicum intelligentiam ha-

16 bentem nactus, ſanus fieri poterit. * Ex his porro, qui a ſacro morbo corripiuntur, difficillime quidem liberantur hi, quibus a puero contigit morbus, & ſimul ad virilem ætatem pervenit. Deinde hi, quibus corpore in vigore ætatis conſtituto factus eſt, & fuerit a viginti quinque annis uſque ad annum quadrageſimum quintum. Poſt hos autem, quibus factus fuerit morbus, nullam ſignificationem præbens, ex qua corporis parte initium ſumat. At quibus ex capite initium capere videtur aut a latere, aut a manu, aut pede, facilius curatur. Verum differunt etiam hæc morbi genera. Qui enim a capite initium ſumunt, ex his graviſſimi ſunt. Deinde qui a latere. Qui vero a manibus, ac pedibus, maxime ſanari poſſunt. Cæterum horum curam aggredi oportet medicum, qui medendi modum novit, ſi homines fuerint juvenes, & laboris amantes, niſi mens mali aliquid habuerit, aut quis ſtupore attonito ſideratus fuerit. Nam hæ attabiliariæ mentis emotiones non ſunt conducibiles. Alii vero, qui ad infernas partes convertuntur abſceſſus, boni ſunt. Longe vero optimi & hic ſunt, qui ſunt ſanguinolentiſſimi. Quicumque vero ſenes apprehendi incipiunt, maxime moriuntur. Et ſi non pereant, ſtatim, celerrimeque per ſe liberantur, a medicis autem minime opem ferunt. At quibus pueris oculi repente diſtorti fuerunt, aut majus quoddam malum perpeſſi ſunt, aut tubercula ſub cervicem oborta ſunt, aut vocem graciliorem adepti ſunt, aut tuſſes ſiccæ diuturnæ adhærent, aut majoribus factis dolor procedit ad ventrem, & non exturbatur, aut in lateribus diſtortiones habent, aut venas craſſas circa ventrem varicoſas, aut omentum deſcendit, aut teſtis magnus factus eſt, aut manus tenuis, & impotens, aut pes, aut tibia tota clauda facta eſt citra aliam cauſſam; his omnibus morbum antea factum fuiſſe, ſcire oportet præ his univerſis. Et plurimi, qui pueros educant, ſi interrogentur, confitebuntur; quoſdam vero etiam res latet, negantque ſe ſcire

17 quicquam tale factum eſſe. * Qui porro de ulceribus cognoſcere volet, quomodo ſingula finient, eum primum hominum ſpecies perſcrutari oportet tum eas, quæ meliores ſunt ad ulcera, tum quæ deteriores. Deinde ætates noſſe, in quibus ſingula ulcera curatu difficilia exiſtunt. Locos item in corporibus perſpectos habere, quantum alii ab aliis differunt. Sed & alia qualia in ſingulis accedunt tum bona, tum mala noſſe oportet. Si quis enim omnia hæc noverit, is ſane ſciet etiam, quomodo ſingulorum eventus continget. Qui vero non noverit hæc, non noſſe poterit, quales fines ulcerum erunt. Species equidem bonæ ſunt hæ. Leves, & commoderatæ, & bonis viſceribus præditæ, & neque valde carnoſæ, neque duræ. Juxta colorem vero ſit ſpecies alba, aut nigra, aut rubens. Hæ enim omnes bonæ ſunt, ſi puræ ſunt. Si vero pallidus color ammixtus fuerit, aut color ipſe pallidus, aut lividus fuerit, pejus eſt. Species vero, quæ præſcriptis contrariæ ſunt, eas dete-

18 riores eſſe ſcito. * At vero quod ad ætates attinet, tubercula quidem ſuppurata fiunt, & ſtrumoſa hæc plurimos pueros occupant, & facillime ex ipſis liberantur. Senioribus vero pueris, & adoleſcentibus minus quidem oriuntur, verum difficilius ab ipſis liberantur. Viris autem talia quidem tubercula non valde fiunt, verum cæria græcis dicta, ad modum favi concreta, horrenda, & cancri occulti ſubmerſi,

& ex

& ex puſtulis nocturnis herpetes, donec ſexaginta annos tranſmiſerint. Senibus autem nihil talium tuberculorum accedit, verum cancri & occulti, & ſummas partes occupantes, & commoriuntur. Cæterum ex locis ſubalares difficiliores curatu ſunt, & laterum mollitudines, ac femora. Nam & moræ in ipſis fiunt, & recidivæ. Ex articulis periculo maxime obnoxii ſunt magni digiti, & præſertim pedum. Quibus autem in obliqua linguæ parte ulcus fit diuturnum, in his dentes conſiderare oportet, an quis juxta illam ulceris partem acutior ſit. * Vulnera magis 19 lethalia ſunt, quæ in venas craſſas in collo, ac inguinibus infliguntur. Deinde quæ in cerebrum, & in hepar. Poſtea quæ in inteſtinum, & veſicam. Sunt autem hæc omnia pernicioſa valde, non tamen ita ut nemo ex his evadat, velut putatur. Nam & loci, qui hæc nomina habent, multum inter ſe differunt, & iidem modi. Multum etiam differt corporis ipſius hominis ſtructura. Aliquando enim neque febricitat, neque inflammatur ſauciatus. Aliquando etiam citra febrem febricitat, & aliqua corporis pars omnino inflammatur. At quando is, qui ulcus habet, delirat, & facile fert vulnus, tunc vulnus aggredi oportet, velut juxta medicinæ, & accedentium rationem, eventum habitutum. Moriuntur enim homines ab omnis generis vulneribus. Multæ enim venæ ſunt & tenues, & craſſæ, quæ ſanguinem fundentes occidunt, ſi gliſcere, ac eo ferri ipſas contigerit, quas alia temporis occaſione ſi quis pertundat, corporibus prodeſſe ſentiat. * Multa vero vulnera in locis vilibus, ac non malis eſſe, & nulla re gravia videntur, & tamen ſic dolore affligit plaga, ut reſpirare non poſſit. Alii vero præ vulneris dolore, quod ſane grave nulla re erat, ſpiritum quidem duxerunt, verum delirarunt, & febrientes mortui ſunt. Quicumque enim aut corpus febricitans habent, aut mentem turbatam, talia patiuntur, Sed neque hæc admirari oportet, neque formidare, illud expendendo, quod & animæ, & corpora hominum plurimum differunt, & vim maximam habent. Quæcumque igitur vulnera tempus nanciſcuntur, aut corpus, & mentem hujuſmodi, aut ita gliſcentem ſanguinem, aut magnitudine tanta fuerint, ut homo ad curationem adduci ab ejus contemptu non poſſit, ab his quidem diſcedere oportet, qualiacumque tandem fuerint, diariis animi deliquiis exceptis; alia vero omnia aggredi, quæ recens ſunt incuſſa, quo & febres effugiant homines, & ſanguinis eruptiones, & nomas ulcerum proſerpentes hi, qui evadent. Exactiſſime vero, & ad plurimum tempus eorum, quæ graviſſima ſunt, cuſtodiam facere oportet. Nam ita facere juſtum eſt. * At ve- 21 ro nomæ lethaliſſimæ ſunt, quarum putredines profundiſſimæ, & nigerrimæ, ac ſicciſſimæ exiſtunt. Pravæ etiam ſunt, ac periculoſæ, quæ nigram ſaniem remittunt. Albæ vero, ac mucoſæ putredines minus quidem occidunt, magis autem revertuntur, & diuturniores ſunt. Herpetes autem minime omnium ulcerum, quæ depaſcendo proſerpunt, periculoſi ſunt, verum maxime difficulter ſubmoveri poſſunt, quemadmodum cancri occulti. In omnibus autem talibus febrem ſupervenire una die confert, & pus quam albiſſimum, ac craſſiſſimum. Commodat & corruptio nervi, aut etiam oſſis, aut etiam amborum tum in profundis, tum in nigris putredinibus. Nam in corruptionibus pus multum fluit, & putredines ſolvit.

S E C T I O II.

* PORRO ex capitis vulneribus lethaliſſima ſunt, quæ ad cerebrum pertingunt, 22 velut etiam antea ſcriptum eſt. Gravia ſunt & hujuſmodi omnia, os nudum magnum, os infractum, os diffractum. Si vero etiam oſculum ulceris parvum fuerit, fiſſura vero oſſis aliquandiu permanſerit, periculoſius eſt. Hæc autem omnia graviora fiunt, ſi & juxta ſuturam ſunt, & ex locis ſemper periculoſiores ſummi in capite exiſtunt. Cæterum in omnibus memorabilibus vulneribus interrogare oportet, ſi adhuc recentes fuerint plagæ, aut etiam jactus fuerint, an conciderit homo, aut an in ſoporem altiorem collapſus ſit. Si enim horum quippiam factum fuerit, ampliore cuſtodia opus habet, nimirum quum cerebrum vulnus tunc perceperit. Si vero non recens ſauciatus fuerit, ad alia ſigna reſpicere oportet, ac conſilium capere. Optimum quidem igitur eſt, neque febrire eum, qui ulcus in capite habet, neque ſanguinem inſuper ipſi erupiſſe, neque inflammationem, neque ſimul ullum aliquem dolorem acceſſiſſe. Si vero quid horum apparuerit, ſecuriſſimum eſt, ut in principio fiat, & modico tempore permaneat. * Conducit autem in doloribus, etiam inflammationes ex ulceribus accede- 23 re. In ſanguinis autem eruptionibus, pus in venis apparere. Quæ vero in acutis morbis conferre febribus ſcripſi, ea etiam in his fieri conducit, & eadem his quoque bona eſſe aſſero, contraria vero mala. At incipere febrem in capitis vulnere quarta die, aut ſeptima, aut undecima, valde lethale eſt. Judicatur autem pleriſque, ſi quidem quarta vulneris die febris inceperit, ad undecimam. Si vero ſeptima die febris inchoarit, ad decimam quartam, aut decimam ſeptimam. Si vero undecimo febrire inceperit, ad vigeſimam; quemadmodum in febribus deſcriptum eſt, quæ abſque manifeſtis cauſſis fiunt. Cæterum in principiis febrium ſive delirium acceſſerit, ſive alicujus membri ſideratio, periturum ho-

minem

minem sciendum est, si non omnino, aut ex optimis signis aliquod accedat, aut
corporis vires adsint. Verum considerabis modum. Nam homini adhuc spes salu-
tis est, sed claudum fieri articulum, in quem incubuit, necesse est, etiamsi superstes ma-
24 neat homo. * Porro vulnera in articulis, quæ quidem magna sunt, & nervos
conjungentes penitus præsecant, clarum est, quod claudos efficient. Si vero ambi-
guum fuerit de nervis, quomodo se habeant, si quidem fuerit acutum telum, quod
rectum vulnus fecit, melius est obliquo. Si vero grave, & obtusum fuerit id, quod
vulneravit, nihil refert. Sed plagæ profunditatem, & alia signa considerare lice-
bit. Sunt autem hæc. Pus si insuper accedat ad articulum, duriorem fieri necesse est,
Si vero etiam tumores simul permanserint, hunc locum ad multum tempus durum
esse necesse est, & quum sanum jam est ulcus, tumorem permanere necessarium est,
simulque flecti, ac extendi, quæcumque dum articulus incurvus est, curantur. Qui-
bus vero etiam nervus elapsurus esse videtur, securius de claudicatione prædice-
re licet tum alias, tum si inferiorum nervorum aliquis fuerit exolutus. Ex his au-
tem cognosces nervum, qui excidet. Pus album, & crassum multo tempore de-
fluit, doloresque, ac inflammationes circa articulum in principiis fiunt. Eadem fiunt
25 etiam, si os elabetur. * At vero dissectiones in cubiti gibbis, præsertim quæ sunt
cum inflammatione, ad suppurationem perveniunt, sectionesque, ac ustiones.
26 * Medulla vero spinæ si ægrotarit sive ex lapsu, sive ex alia aliqua caussa, sive sua
sponte, homo & cruribus impotens fit, ut neque, si tangatur, percipiat & ven-
tre, ac vesica, ut circa prima tempora neque stercus, neque urinam egerat, nisi ad ne-
cessitatem. Quum autem vetustior factus fuerit morbus, non urgente homine, &
stercus prodit, & urina. Moritur autem postea, non multo interposito tempore.
27 * Quod si vero cuipiam fauces implentur sanguine sæpe singulis diebus, ac
noctibus, cui neque caput antea doluit, & qui neque tussim habuit, neque vomuit,
neque febre correptus fuit, neque dolorem habuit, nec pectoris, nec dorsi, hujus con-
siderandæ sunt nares, & fauces, an ulcus aliquod habere compareat in hoc lo-
28 co, aut hirudinem. * Oculi porro lippientes optime permutantur, si & lachry-
ma, & sordes, & tumor simul fieri inceperint. Si vero lachryma sordi fuerit per-
mixta, & non valde calida. Sordes autem alba fuerit, & mollis, & tumor levis so-
lutus. Si ita hæc se habuerint, oculus conglutinabitur ad noctes, ut doloris exors
sit, atque hoc modo res minime periculosa fuerit, ac minime diuturna. Si vero la-
chryma procedit multa, & calida cum paucissima sorde, ac parvo tumore, atque
hoc ex altero oculo tantum, tunc diuturnum valde fit malum, verum non periculo-
sum, & doloris exors est hic modus. Et judicationem in his maxime expectare o-
portet, primam quidem ad vigesimam diem. Si vero hoc tempus transmittat, ad
quadragesimam expectanda est, Si vero neque in his diebus sedetur, in sexaginta
judicatur. Per totum autem tempus hoc sordem considerare oportet, an in di-
gito misceatur, & alba, ac mollis fiat, maxime sub judicationis tempus. Si enim
desinet, hæc faciet. At si utrique oculi hæc perpetiantur, in majori periculo sunt,
ne ulcerentur. Verum judicatio brevioris temporis erit. Sordes autem siccæ val-
de dolorosæ sunt, sed cito judicantur, si non vulnus acceperit oculus. Si
vero tumor magnus fuerit, dolorisque exors, & siccus, periculo vacat, Si vero cum
dolore fuerit, malus est, si siccus sit, & periculum est, ne ulceretur oculus, ac con-
crescat, Sed & gravis est tumor, si lachrymam conjunctam habeat, itemque dolorem.
Si enim lachryma procedit calida, ac salsa, periculum est & pupillam exulcerari, &
palpebras. Si vero tumor consederit, sed lachryma multa multo tempore effun-
datur, & sordes fuerint, viris quidem palpebrarum eversionem prædicere opor-
tet; mulieribus autem, & pueris exulcerationem, ac eversionem palpebrarum.
At si sordes pallidæ, aut lividæ fuerint, & lachryma multa, ac calida, & in capi-
te ardor fuerit, & de tempore dolores in oculum decubuerint, & vigiliæ his acces-
serint, necesse est ulcus in oculo factum esse, & timor est quoque, ut talis rumpa-
tur. Prodest autem febris accedens, aut dolor ad lumbos innixus. Prædicere
vero his futura oportet, ita ut respectus & ad tempus habeatur, & ad ea, quæ ex
oculo fluunt, & ad dolores, itemque vigilias. Postquam vero & oculum contueri
datum fuerit, si quidem compertus fuerit ruptus, & per fissuram prominuerit ocu-
lus, malum est, & difficile, ut sedetur. Si vero & putredo tali suberit, penitus
inutilis oculus redditur. At vero alios ulcerum modos prædicere oportet, locos
considerando, & putredines, & profunditates. Necessarium enim est juxta ulce-
rum vehementiam cicatrices fieri. Quibus igitur rumpuntur oculi, & postea
prominent, ut extra locum oculus sit, his et tempore, et arte opem ferre non datur,
ad hoc ut videant. Parvæ vero oculorum transmotiones sedari possunt, si nihil
mali accesserit, et homo juvenis fuerit. At ulcerum cicatrices, quibus nihil aliud
mali affuerit, omnes et a temporibus, et ab arte opem ferre posse putandum est,
maxime recentissimas, et in juvenum corporibus. Cæterum ex locis maxime
oculi læduntur, si exulcerantur. Deinde pars, quæ est supra supercilia, postea quic-
quid vicinissimum his locis fuerit. Pupillæ vero flavescentes, aut argenti spe-
ciem referentes, aut cæruleæ, non bonæ sunt. His autem paulo meliores sunt,
quæ aut minores apparent, aut ampliores, aut angulos habentes, sive ex caussis
tales

tales factæ fuerint, sive sua sponte. Caligines, & nubeculæ, & cicatrices sub-
albicantes, levigantur, ae delentur, si non vulnus aliquod in eo loco accesserit,
aut prius cicatricem habuerit in hoc loco, aut unguem pterygion dictum. Si ve-
ro splendicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat, partem aliquam nigredinis deal-
bat, adeo ut si multo tempore permaneat & aspera, & crassa, etiam memoriam
sui relinquat. * Porro judicationes, quemadmodum in febribus scripsi, ita & 29
hie se habent. Verum signa edoctum, juxta differentias lippitudinum prædictionem
facere oportet, quum pessima signa accesserint, diuturnarum lippitudinum, velut de
singulis perscriptum est; quum vero apparuerint optima signa, brevium. Tunc enim
septima die desituras esse prædicendum est, aut prope boc tempus, & alioqui secu-
ras esse putandum est. Recidivas autem expectare oportet his, quibus melius ha-
bere contingit, neque in diebus judicatoriis, neque signis bonis conspectis. Omnium
vero maxime urinæ statum in oculorum affectionibus considerare oportet. Nam tem-
porum occasiones repentinæ sunt. * Dysenteriæ si quidem cum febre invaserint, 30
aut variis alvi egestionibus, aut cum hepatis inflammatione, aut præcordii, aut
ventris, aut quæ dolorosæ fuerint, aut cibos intercipiunt, sitimque inducunt; hæ om-
nes malæ sunt. Et qui sane plurima horum malorum habuerit, citissime peribit. Cui
vero paucissima talium affuerint, huic plurimæ spes sunt. Moriuntur autem ex hoc
morbo maxime pueri quinquennes, & seniores adhuc, decennes. Reliquæ vero
ætates minus. At quæ dysenteriæ commodæ sunt, hæ mala hæc non inducunt.
Verum sanguine, & ramentis egestis, desiverunt septima die, aur decima quarta,
aut vigesima, aut quadragesima, aut intra hæc tempora. Hujusmodi enim egestiones
etiam eos, qui prius sunt in corpotibus, morbos sanant, antiquiores quidem diutio-
re tempore, recentiores autem in paucis diebus submovere possunt. Nam & quæ ute-
rum gestant, etiam ipsæ evadunt superstites magis ad partum, & ex partu, & fœ-
tus conservant, sanguine, & ramentis egestis, etiam per multos menses, nisi dolor i-
psis affuerit, aut aliud quoddam malum signum ex his, quæ in dysenteriis fieri scripsi,
accesserit. Si vero aliquod illorum apparuerit, & fœtui perniciem significat, & præ-
gnanti periculum, si non post fœtus effugium, & secundæ exolutionem, ipsa dysente-
ria eadem die, aut post modicum tempus desinat. * Levitates porro intestinorum, 31
lienteriæ græcis appellatæ, quæ quidem sunt continuæ, & diuturnæ, & per omnem
horam, & cum strepitibus, & sine strepitibus exturbantur, & similiter noctu, ac in-
terdiu incumbentes, & egestione subeunte aut valde cruda, aut nigra, & levi, ac
graveolente; hæ omnes malæ sunt. Nam & sitim inducunt, & potum non ad vesi-
cam promovent, ut per urinam ejiciatur, & os exulcerant, & ruborem elevatum in
facie efficiunt, & maculas solares varios colores habentes. Simul autem & ventres
emollitos, & sordidos, ac rugosos reddunt. Ex talibus autem homines impotentes
fiunt ad cibum capiendum, ad deambulandum, ad faciendum alia, quæ facere de-
bent. Estque morbus hic gravissimus senioribus. Vehemens est etiam viris. Reliquis
autem ætatibus multo minor. Quisquis autem neque in ætatibus his est, quas male tra-
ctari ab hoc morbo dixi, & paucissima ex signis habet, quæ mala esse scripsi, hie
securissime dispositus est. Indiget autem curatione hic morbus, donec & urina
pro ratione ejus, quod in potu acceptum est, procedat, & corpus ab ingestis cibis
augmentum capiat, & a malis coloribus liberatum fuerit. * At vero alia proflu- 32
via alvi, quæ sine febre sunt, & brevi tempore durant, & mitia existunt. Aut enim
elota sedabuntur, aut sua sponte. Prædicere autem oportet excretionem subtus erum-
pentem desituram esse, quum tangenti ventrem manu nullus motus occurrerit,
& in fine egestionis flatus penetrarit. Sedes autem evertuntur, ae procidunt,
viris quidem, quos ubi hæmorrhoidas habent, alvi profluvium corripit; pueris au-
tem calculo laborantibus, & in dysenteriis longis, ae meracis. Senibus vero, quibus
muci agglutinati insunt. * Porro ex mulieribus, quæ magis, aut minus in u- 33
tero concipere solent, ita considerationem facere convenit; primum quidem specie-
rum. Parvæ enim ad conceptionem præstantiores sunt majoribus, tenues crassis, al-
bæ rubicundis, nigræ lividis. Quæ item venas conspicuas habent, meliores sunt,
quam quibus non apparent. Carnem autem uberiorem habere, aniculæ malum est, mam-
mas autem tumidas, ac magnas, bonum. Atque hæc quidem ad visum exposita sunt. Ve-
rum interrogare oportet etiam de menstruis purgationibus, an omnibus mensi-
bus compareant, & an copia satis magna, & an boni coloris sint, & æquales in
singulis temporibus, & in iisdem mensium diebus. Sic enim has fieri optimum est. Lo-
cum vero, in quo conceptio fit, quem sane uterum nominamus, sanum esse oportet,
& siccum, ac mollem. Sit item neque retractus, neque pronuus, neque os ipsius sit aver-
sum, neque conclusum, neque eversum. Fieri enim non potest, ut conceptio fiat, quod-
cumque tandem talium impedimentorum affuerit. Quæcumque igitur mulieres in utero
concipere non possunt, verum pallidæ apparent, neque febre, neque visceribus in caussa
existentibus, hæ capite se dolere dicent, & menses sibi male, ac meracos prodite. Si-
ve autem brevi, sive longo tempore ipsis sic affectis menses non comparuerint, uteri in
his purgatione opus habent. Quæcumque vero bene coloratæ sunt, & carnem multam,
ac pinguem habent, & venulas occultatas, & dolote carent; & menses his aut om-
nino non apparent, aut modici, & meraci prodeunt, Hic modus difficillimus est ad
cogen-

cogendum ut concipiant. Si vero mensibus comparentibus inculpate, & mulier sic
corpore disposita fuerit, & non conceperit, locus, in quo est uterus, in caussa est, ut
fœcunda fœtu fieri non possit. Aut enim revulsus est, aut eversus. Nam & alia, quæ
34 istlic fiunt, cum doloribus, decolorationeque, ac colliquatione fiunt. * Quibus porro
ulcus factum fuerit in utero sive ex partu, sive ex tuberculo, sive ex alia quadam
caussa, his febres, & inguinum tumores succedere necesse est, & dolores in his locis. Si
vero & puerperii purgamenta simul fuerint intercepta, hæc mala si fuerint, omni-
no meraciora sunt, & diuturniora. Et ad hæc præcordiorum, ac capitis dolores.
Ulcere autem facto & sanato, locum hunc leviorem, ac duriorem fieri necesse est;
& minus concipere posse. Si vero solum in sinistra parte fiat ulcus, & mulier in
utero concipiat, sive dum adhuc habet ulcus, sive ubi jam sana est, masculum ma-
gis enixuram esse spes est. Si vero in dextra parte ulcus fiat, & mulier concipiat,
fœmineum magis fore fœtum expectandum est. At si febres corripiant concipere non
potentem, & attenuata sit muliercula, interrogare oportet, an uteri ulcus aliquod
habeant, aut aliud quippiam ex malis, de quibus scripsi. Si enim in hoc loco nihil
mali subesse apparuerit, quod caussa sit attenuationis, & quod concipere non possit,
sanguinem vomituram esse mulierem expectandum est, menses autem tali necessario
evanuerunt. Si vero febris soluta fuerit a sanguinis eruptione, & menses compa-
ruerint, in utero concipiet. Si vero priusquam sanguis erumpat, alvi excrementa li-
quida facta fuerint pravo modo, periculum est perituram esse mulierem antea quam
35 sanguinem vomat. * Quæcumque in utero se concepisse putant, & non conceperunt,
& per multos menses falluntur, menstruis purgationibus non apparentibus, & ventres
augeri, ac moveri vident; hæ & caput dolent, & collum, & præcordia, & in mam-
mis lac ipsis non est, nisi modicum quiddam, atque id aquosum. Postquam vero ventris
tumiditas exoluta fuerit, ac molles factæ fuerint, in utero concipient, si non aliud
quoddam impedimentum ipsis fiat. Nam hæc affectio bona est ad mutationem in ute-
ro faciendam, ut post hoc tempus in utero concipiant. At his, quæ conceperunt, do-
lores hi non fiunt, nisi familiares his fuerint capitis dolores, & lac in mammis gi-
gnitur. At vero eas, quæ a diuturnis fluxionibus vexantur, interrogare opor-
tet, an caput doleant, & lumbos, & infernam ventris partem. Interrogandæ sunt
etiam de dentium stupore, & visus hebetudine, & aurium sonitu. Quæcumque au-
tem dum jejunæ sunt, subbiliosa vomunt per multos dies, quum neque uterum ge-
stent, neque febricitent, eas interrogare oportet, an lumbricos rotundos simul vo-
mant. Si enim hoc confitentur, prædicendum est ipsis futurum esse. Fit autem hic
morbus maxime quidem mulieribus, deinde vero etiam virginibus, aliis autem homini-
36 bus minus. * Quibuscumque vero sine febribus dolores fiunt, mortem quidem non in-
ducunt, verum plerique diuturni sunt, & multas mutationes, ac recidivas habent. Mo-
di autem hi sunt. Primum quidem ex capitis doloribus aliqui sunt leves, aliqui mul-
to graviores. Utrosque vero hoc modo considerare oportet. Quicumque hebetem vi-
sum habent, & rubor quidam ipsis fit in oculis, & pruritus frontem vexat, his
sanguis sua sponte manans opitulatur. Atque hic modus necessario simplex est.
Quibus vero dolores circa caput, & frontem ex magnis ventis fiunt, & ex
frigoribus, quum vehementer calefacti fuerint, eos gravedines quidem maxime per-
fecte liberant, prosunt autem & sternutationes, & muci in naribus fientes, ma-
gis quidem sua sponte, sin minus, coacte. Gravedines autem fiunt perfecte, adeo
ut & tusses succedant, & sternutationes succedentes si dolores non sedaverint,
necesse est tubercula, & decolorationes his succedere. Quibus autem dolores sine
manifestis caussis fiunt & diuturni, & in toto capite, suntque ipsi & graciles, & de-
biles, his prædicendum est, morbum longe graviorem priore esse. Si vero etiam ad
collum, & ad dorsum dolor descendat, caput relinquens, & rursus ad caput recur-
rat, adhuc gravior fit. Verum omnium horum gravissimus est, si ex capite ad collum
ac dorsum tendat. Utilitates autem his ex abscessibus fore expectandum est, aut
ubi pus per tussim rejecerint, aut hæmorrhoidas habent, aut pustulas in corpo-
37 ribus enatas. Confert etiam caput furfures habens. * Torpores, & puncturæ
pruriginosæ velut ab urtica quibus per caput discurrunt, aliquando per totum,
aliquando per aliquam partem; (sæpe vero & frigiditas aliqua ab ipsis sentiri pu-
tatur velut per caput discurrere) hos interrogare oportet, an etiam ad summam
linguam punctura illa procedat. Si enim hoc fecerit, perfectus morbus fit, & qui
difficilius submoveri possit. Verum absque hoc facilis est. Modi vero utilitatum
consequendarum ex abscessibus contingent, veluti antea scriptum est. Sed tamen
38 abscessus minus in his succedunt, quam in illis. * Quoscumque vero una cum
doloribus vertigines corripiunt, malum egre exolubile, ac furiosum existit. Senibus
autem maxime hic modus fit. At alii morbi circa caput, & viris, & mulieribus,
cum securitate vehementissimi sunt, & diuturniores. Fiunt autem & adolescenti-
bus, & virginibus in ea pubertatis ætate, & maxime circa mensium progres-
sum. Mulieribus vero in capitis doloribus alia quidem omnia fiunt, quæ &
viris: Verum puncturæ illæ pruriginosæ, & affectiones attabilariæ his mi-
39 nus, quam viris; si non menses penitus aboliti fuerint. * Quibus colores, dum
juvenes sunt, pravi sunt ad multum tempus, & continenter, non tamen morbi

regii modo; hi, sive viri sint, sive fœminæ, caput dolent, & lapides, ac terram
comedunt, & hæmorrhoidas habent. Pallidi vero cum virore colores, qui diu-
turni sunt, & morbus regius vehemens non est, alia quidem eadem facere solent,
verum pro lapidum, ac terræ esu præcordia hos magis affligunt, quam alteros.
Quicumque vero multo tempore pallidi apparent, & facies in tumorem elevatas
habent, eos caput dolere sciendum est, aut circa viscera dolorem habere, aut in
sede malum aliquod in seipsis. Ex his autem apparentibus, plerisque non unum ali-
quod horum malorum apparet, sed plerumque multa, aut etiam omnia. * Qui 40
nocte vident, quos sane nyctalopas vocamus, hi morbo corripiuntur juvenes,
aut pueri, aut etiam adolescentes, & liberantur sua sponte, aliqui in quadraginta
diebus, aliqui septimo mense, quibusdam vero & per totum annum permansit.
Quapropter de tempore conjectare oportet, ita ut & ad morbi robur, & ad ægri
ætatem respicias. Abscessus autem his prosunt insuper apparentes, & ad infernas
partes fluentes. Verum non valde accedunt propter juventutem. At mulieres non
corripiuntur ab hoc morbo, neque virgines, quibus menses comparent. Quibus
autem lachrymarum fluxiones diuturnæ fuerint, & hi nyctalopes fiunt, eos inter-
rogare oportet, an caput doluerint antea, quam hæc revelarint. Quicumque dum
neque febricitant, neque decolores sunt, sæpe & verticem, & tempora dolent, si
non alium manifestum habuerint abscessum in facie, aut graviter loquantur, aut den-
tes doleant, his sanguinem per nares erupturum esse expectandum est. * Quibus 41
vere ex naribus sanguis fluit, hi alioqui sani esse videntur, hos autem vel splenem
in tumorem elevatum habere comperies, vel caput dolere, & splendicans quiddam
ipsis ob oculos obversatur. Plerisque vero horum simul & caput, & splen hoc mo-
do se habere apparent. * Gingivæ vitiatæ, & ora graveolentia his sunt, quibus 42
splenes magni. Quicumque vero habent splenes magnos, & neque sanguinis eru-
ptiones ipsis contingunt, neque oris graveolentia, horum tibiæ ulcera prava ha-
bent, & cicatrices nigras. Quibus partes sub oculis vehementer attollun-
tur, eos magnos habere lienes comperies, Si vero etiam in pedibus tumores ac-
cesserint, aquam etiam habere videbuntur. Verum & ventrem, & lumbos inspicere
oportet. At vero distortiones in facie, si nulli alii corporis parti communicent,
cito sedantur aut sua sponte, aut ad necessitatem coactæ. Reliqui vero syderati fiunt.
Quibus una cum hoc quod movere non possunt, morbosa corporis pars at-
tenuatur, hi in sanitatem restitui non possunt. Quibus autem colliquationes non
accesserint, hi sani evadent. * Cæterum de tempore quando sani erunt prædicendum 43
est, respectu habito ad vim morbi, & ad tempus, & ad ætatem hominis, & ad
anni tempus, ita ut ejus rei memor sis, quod vetustissimi morbi, & pessimi, &
qui revolvuntur, gravissime obediunt: itemque hi qui sunt in vetustissimis corpo-
ribus. Sed & autumnus, & hyems ad tales morbos submovendos minorem
commoditatem exhibent, quam ver, & æstas. * Dolores porro in humeris fi- 44
entes, qui quidem ad manus descendunt, torporesque ac dolores induunt, his
abscessus non succedunt, verum nigram bilem vomentes sanantur. Qui vero
isthic in humeris manent, aut etiam ad dorsum progrediuntur, eos puris, aut
atræ bilis vomitu effugiunt. Verum de his ita considerationem facere oportet.
Si quidem enim facile spiraverint, ac graciles fuerint, atram bilem ipsos vomi-
turos esse spes est. Si vero difficilius spiraverint, & in faciem ipsis color incur-
rit, qui prius non erat, sive rubicundus, sive niger, eos magis pus sputuros esse
sperandum est. Ad hæc vero considerandum est etiam, an in pedibus tumores
sint. Nam & hoc signum in his consentit. Atque hic morbus viris vehementissimus
esse solet a quadragesimo anno usque ad sexagesimum. Qua ætate etiam coxen-
dicum morbus maxime affligit. * Porro de coxendicum morbo sic considerationem 45
facere oportet. Quibuscumque senioribus & torpores vehementissimi sunt, & per-
frigerationes tum lumborum, tum crurum: & qui pudendum arrigere non possunt:
& quibus alvus non egerit, nisi ad necessitatem coacta, & prodit ipsis multus ster-
coraceus mucus; his maxime diuturnus morbus erit, prædicendumque est annum
ut minimum duraturum esse morbum, ab eo tempore quo incepit, & opem ad ver,
& æstatem expectandam esse. At vero juvenibus non quidem minus doloris indu-
cit coxendicum morbus, verum brevior est. Nam quadragesimo die liberantur.
Sed neque torpores vehementes accedunt, neque perfrigerationes crurum, ac lum-
borum. * Quibus autem hic morbus est quidem in lumbis, ac cruribus, non
autem affligit adeo ut decumbant, considerare oportet, an alicubi sint collectiones 46
in coxa, & interrogare, an ad inguen dolor progrediatur. Si enim ambo hæc ha-
bet, diuturnus fit morbus. Interrogandum insuper est, an in femore torpores in-
sint, & ad poplitem progrediantur, & sic hoc confiteatur, rursus interrogandum,
an & per tibiam ad summum pedem procedant. Quicumque enim pleraque horum
confessi fuerint, his dicendum est, quod crura ipsis aliquando calida, aliquando frigi-
da fiant. Quod si morbus hic lumbos relinquens, aliquibus ad infernas partes ver-
tatur, eos confidentes esse jube. Quibuscumque vero coxas, & lumbos non relinquens,
ad supernas partes convertitur, malum id esse prædicendum est. * At quibus circa 47
articulos dolores fiunt, & tumores, & sedantur, non podagrico modo; in his com-
peries

peries viſcera magna, & in urina ſubſidentiam albam. Et talis ſi tempora elevarit, dicet ſe ſæpe dolere, dicet etiam ſudores ſibi nocturnos oboriri. Si vero neque in urina ſubſidet talis ſubſidentia, neque ſudores fiunt, periculum eſt, ne aut claudi fiant articuli, aut affectio abſceſſus humore melli ſimilis, quem melicerida vocant, ſub ipſis naſcatur. Fit autem hic morbus his, quibus in pueritia, & juventute ſanguis ex naribus fluere ſolitus deſiit. Proinde interrogandum eſt de ſanguinis eruptione, an in juventute facta fuerit; & an pruriginoſæ velut ab urtica punctturæ, & in pectore, & in dorſo inſint; & quibus alvi dolores fortes inducant, citra exturbationes; & quibus hæmorrhoides fiant. Hoc enim horum morborum principium eſt. Si vero etiam malo colore præditi ſint hi homines, interrogan-
48 dum eſt an caput doleant. Hoc enim fatebuntur. * Quibus vero ex his alvi dolores in deſtris fuerint, dolores his vehementiores fiunt, & præſertim quum ad præcordium juxta hepar reliquiæ doloris fuerint. His autem doloribus prodeſt ſtrepitus ſtatim in alvo obortus. Poſtquam autem dolor quieverit, urinam craſſam ac cum virore pallidam mingunt. Atque hic modus nequaquam lethalis eſt, verum valde diuturnus. Quum autem jam vetuſtus fuerit morbus, homines ab ipſo cœcutiunt. At de ſanguine interrogare oportet, an in juventute fluxerit; & de viſus hebetudine, & de urinæ evacuationis pallore, itemque de ſtrepitibus, an inſint, &
49 ſuccedentes proſint. Hæc enim omnia fatebuntur. * Impetigines, & lepræ, & vitiligines albæ, leucæ appellatæ, quibus quidem juvenibus aut pueris aliquid horum factum eſt, aut paulatim conſpectum in multo tempore augeſcit; his non putare oportet abſceſſum eſſe eam papularum eruptionem, ſed morbum. Quibus vero horum aliquid factum eſt multum & derepente, hoc ſane fuerit abſceſſus. Fiunt autem leucæ quidem ex lethaliſſimis morbis, qualis eſt & morbus tabidus appellatus. Lepræ vero & impetigines, ex morbis ab atra bile factis. Ex his autem facilius ſanantur ea, quæ in maxime juvenibus fiunt, & quæ recentiſſima ſunt, & in molliſſimis ac carnoſiſſimis corporis partibus producuntur.

HIPPOCRATIS COI

COACÆ PRÆNOTIONES.

Argumentum in Librum ſequentem.

In ſequentem librum, cum propter Indicem per ſe copioſum, tum quod facilius ſit has Prænotiones ex ipſo contextu petere quam argumentis legendis ſibi conduplicare laborem: conſilium fuit commonſtrare tantum generaliora.

1 *Prænotiones de rigoribus.*
2 *De capitis doloribus.*
3 *De lumborum doloribus.*
4 *De vomitibus.*
5 *De urinis.*
6 *De alvi egeſtionibus prænotiones.*

SECTIO I.

1 UI ex rigore perfrigerantur, caput, ac collum dolentes, voce deſtituti, inſuper exudantes; poſtquam ſe recollegerint, moriuntur. Moleſte ferre morbum cum perfrigeratione, peſſimum eſt. Perfrigeratio cum duritie, pernicioſa eſt. Ex perfrigeratione timor, & triſtitia præter rationem in convulſionem finit. Ex perfrigeratione urinas intercipi peſſimum eſt. Ignorantia cum rigore, malum. Malum item oblivio.

Soporoſi rigores, aliquatenus pernicioſi; & flammeus in facie color, cum ſudore, in his malignus eſt. In his frigiditas poſteriorum partium convulſionem accerſit. Et in ſumma, poſteriorum partium frigiditas, convulſoria eſt. Ex dorſo horrores frequentes, & cito tranſeuntes, ægre tolerari poſſunt. Urinæ enim interceptionem doloroſam ſignificant. Inſuper exudare, his peſſimum eſt. Rigor continenter vexans, corpore jam debili exiſtente, lethalis eſt. Qui frequenter exudant, ac inſuper rigent, pernicioſum hoc eſt, & in fine ſuppurationem habere comperiuntur, ventreſque perturbatos. Rigores ex dorſo moleſtiores ſunt. Qui vero decimaſeptima die rigorem habuit, & quarta ac viceſima inſuper riguerit, malignum hoc eſt. Horrore affecti, caput dolentes, exudantes, malignum id eſt. Horrore affecti, multum inſuper exudantes, difficili malo implicantur.

Rigores multi torpidi, maligni ſunt. Quibus ſexta die rigores fiunt, hi ægre judicantur. Quibus ſanis horrores frequentes ſunt, hi ex ſanguinis fluxione ſuppurantur. Horror, & ſpirandi difficultas in doloribus, ſigna rabis ſunt.

Ex pulmonis ſuppuratione, & circa ventrem aliquando ac claviculam dolores, & anxie ſtertere, ſputi copiam in pulmone ſignificat. Horrore affecti, anxii, delaſſati, lumbos dolentes, alvos humectas habent. Affectio-

nes insuper rigentes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum vigiliis ac delirio in somnis, aliquando urinas involuntarie emittentes, in convulsionem desinunt. Continui rigores in acutis, pravi sunt. Ex rigore, cum capitis dolore exolutiones, perniciosæ. Cruentæ in his urinæ, pravæ. Rigor cum distentione nervorum in posteriora occidit. Qui inhorruerunt & exudarunt judicatorio modo, & postridie præter rationem horruerunt, si quis non vigiliis infestetur, neque concoxerit, ei sanguinem erupturum esse, puto. Urinæ cum rigore suppressæ, malæ & convulsoriæ tum alias, tum si quis antea gravi sopore pressus fuit. Spes autem in his est abscessus retro aures fore. Rigores velut in febre tertiana, si in media inordinata febre exacerbentur, valde maligni sunt. Si vero contrario convellentibus modo exacerbentur cum rigore, & febre, perniciosum est. Vocis interceptiones ex rigore, solvuntur tremore. Et insuper rigentes tremores succedentes judicant. Qui ex rigore cum capitis dolore exolvuntur, in periculo versantur. Cruenta urina his mala est. Quibus rigor, his urinæ suppressio. Convulsio in febre, manuum ac pedum dolores, maligni sunt. Malignus est & doloris ex femore progressus. Neque genuum dolor bonus est. Sed & surarum dolores maligni sunt, mentemque emovent, tum alias, tum si urinæ subsidentia in medio innatet. Febres ex præcordiorum dolore malignæ sunt: sopor in his pessimus est. Qui frequenter exudare cum præcordii intensione non cessant, plerumque maligne habent; & dolores, in summum humerum, ac claviculam incumbentes, in his pravi sunt. Febres, tertianæ naturam referentes, cum anxietudine, malignæ sunt. Vocis interceptiones in febre malæ sunt. Lassati, caligantes, vigilantes, soporosi, exudantes, recalescentes, male habent. Lassati cum horrore si exudarunt judicatorio modo, recalesacti in morbo acuto, male habent, tum alias, tum si circa hæc sanguis de naribus stillarit. E regio morbo abunde colorati, moriuntur, alba vero alvi egestio in his præcedit. Febres, tertianæ naturam referentes, erroneæ, in pares dies translapsæ, difficiles sunt. Anxietudines in diebus judicatoriis, si in his sine sudore perfrigerentur, & omnes qui sine sudore perfrigerantur citra judicationem, male habent. Et qui insuper riguerunt ex his, ubi vomuerunt meraca, anxii, tremuli in febre, malum. Qui ex rigoribus, parvis sudoribus perfrigerantur, malum. Exudantes, vigilantes, recalescentes, malum. Qui insuper exudant in febre, maligne habent. Quibus biliosa est alvi egestio, his circa pectus morsus, & amaritudo, malum est. In febribus inflata alvo, flatus non erumpere malum. Lassati, singultientes, stupore detenti, mali.

Præter consuetudinem quid facere, velut est proponere sibi aliquid, & expectare aliquid prius non consuetum, aut contrarium, malum est, & mentis emotioni proximum. Qui morbi in malis signis levantur, & qui in bonis non remittunt, difficiles sunt. Qui exudant, & maxime capite, in morbis acutis submoleste ferentes, malum, tum alias, tum si urinæ sunt nigræ; & turbidus spiritus in his malus. Extremæ partes si in utramque partem cito transmutentur, malum est. Sed & sitis hujusmodi mala est. Ex moderato ferox responsio, malum. Vox acuta, malum. Præcordia his intro trahuntur. Qui ex perfrigeratione sudorosa cito recalescunt, malum. Qui in acutis exudant submoleste ferentes, malum. Qui præter rationem, nulla existente vasorum evacuatione, impotentes fiunt, malum. In febre tractus velut a vomitu, in screationem desinens, malum. Torpor in utramque partem cito translabens, malum.

Sanguinis stillæ pusillæ, malæ. In acuto morbo sitis præter rationem soluta, malum. Qui ad manum exiliunt, male habent. Quibus cum febre ardente, tumores somnolenti, torpidi fiunt, his dolor in latus superveniens levis siderationis, ac resolutionis modo occidit. Suffocatio in acutis, ægris attenuatis, perniciosa. In perniciosis jam parvi tremores, & vomitus æruginosus.

Qui in potibus substrepunt, & submurmurant in siccis, & qui difficulter deglutiunt spiritu tussiente, perniciose habent in acutis perfrigeratis.

Rubores in manibus, ac pedibus, perniciosi. Efflantes & refracti, in somnis leviter suspicientes, morbo regio abunde colorati moriuntur: alba alvi egestio in his præcedit. In febribus mentis emotiones taciturnæ, in eo qui voce privatus non est, perniciosæ sunt. Livores fientes in febre, brevi mortem afforre significant. Quibus in febre dolore lateris fiente, alvus multa aquosa ac biliosa egerit, hi allevantur. Quibus vero mediæ consequenter accedunt, ac sudores, cum bono faciei colore, & alvo liquida, ita ut adsit etiam aliquis cordis, seu potius oris ventris dolor, hi ubi longius ægrotarunt, peripneumonicorum modo moriuntur. Febrienti si atra bilis in principio sursum, aut deorsum prodierit, lethale est. Qui cum perfrigerationibus, non sine febre, superne exudant, moleste ferentes, & phrenitici, in acuto morbo perniciose habent.

Dolores modice acuti, ad claviculam ac sursum transeuntes, perniciosi. In longis perniciosis morbis, sedis dolor lethalis est. Si debilitet jam affecti, non videant, aut non audiant, aut labium, aut oculus, aut nasus ipsis distorqueatur, lethale est. In febribus inguinis dolor morbum diuturnum significat. In febribus

btibus judicationes impeditæ, ac sublatæ, temporis quidem diuturnitatem indu-
cunt, non autem perniciosæ sunt. Febres ex doloribus vehementibus diutur-
næ. Mentis emotiones tremulæ, palpatoriæ, phreniticæ sunt, & dolores cir-
ca suram, in his mentem emovent. Quicumque in febre continua, voce desti-
tuti jacentes, oculis conniventes nictant, hi si postquam sanguis ipsis ex naribus
fluxit, & ubi vomuerunt loquantur, & ad seipsos redeant, servantur. Si vero hæc
non fiant, difficulter spirantes facti brevi moriuntur. Qui melius habuerunt, si
postridie exacerbentur, malum est. Si tertia die cohibiti, quarta exacerben-
tur, malum est. Num & tales exacerbationes phreniticæ sunt? Quibuscumque
desinunt febres, non in diebus judicatoriis, his recidivæ fiunt. Qui in princi-
pio tenues, cum capitis pulsu, & urina tenui, ad judicationem acerbantur, his
nihil miri est, si & mentis emotio insuperque vigiliæ accedant. In morbis acutis,
motus, jactatio, somnus turbulentus quibusdam convulsionem significat.
Turbulentæ cum ferocia excitationes mentem emoventes, malæ sunt, itemque
convulsoriæ, tum alias, tum cum sudoribus. Convulsoriæ etiam videntur colli
ac dorsi perfrigerationes, immo etiam totius corporis. In his mictiones fiunt pel-
liculosæ. Deliria cum sopore, convulsoria. Mentis emotiones modice fero-
ces, ferinæ sunt, sed & convulsiones significant. In morbis longis, ventris præ-
ter rationem tumores, convulsorii. Affectiones statim turbulentæ, vigilias in-
ducentes, sanguinem de naribus stillantes, sexta die allevantes per noctem, verum
postridie rursus affligentes, exudantes in somnum delatæ, mentem emoventes,
large sanguinem fundunt, & morbos solvunt. Aquosa urina talia significat.
Qui cum relatis, ab atra bile mente moti, tremuli fiunt, maligne habent. Deli-
rium in spiritu & sudore, lethale est. Lethale est, & in spiritu ac singultu.
Insomnia in phrenitide evidentia, bona sunt. In phrenitide egestiones alvi al-
bæ, & torpor, malum. Rigor his pessimus est. In phreniticis in principiis
affectiones mansuetæ, ac frequentet transmutationem habentes, malæ sunt.
Quibus ab atra bile mente motis, tremores fiunt, malum est. Qui ab atra
bile mente moti, tremuli fiunt, ac salivam fundunt, num sane phrenitici sunt?
Mente moti, acute insuper febrientes, phrenitici fiunt. Phrenitici parum
bibentes, strepitum valde percipientes, tremuli, aut convulsi. In vehementer phre-
niticis tremores lethales sunt. Deliria circa necessaria, pessima. Quæ ex his
exacerbantur, lethalia sunt. Mentis perculsiones, voce clangorosæ, linguæ con-
vulsiones tremulæ, & voces tremulæ fientes, mentem alienant. Durities in his
perniciosa est. Prædebilitatorum deliria pessima. Affectiones in phreniti-
cis frequenter transmutationem habentes, convulsoriæ, pravæ. Phrenitici
cum perfrigeratione salivam fundentes, vomitum nigrum indicant. Qui va-
riæ ægrotant, & frequenter soporosi mente moventur, his nigrum vomitum ex-
pectandum esse, dicito. Quæ convulsorio modo exacerbantur, stupefacto-
riæ sunt. Tumores juxta aurem, in morbis longis parvi sunt; sanguinis fluxio-
nes, ac vertigines insuper apparentes, perniciosæ. Febres vertiginosæ & cum
volvulis, & sine volvulis, perniciosæ. Anhelosis febris postea acuta. Cum
præcordio intento perfrigeratis, magnus circa aurem tumor. Quibus in fe-
bre dolores circa lumbos, & infernas partes fientes, septum transversum contin-
gunt, infernas partes relinquentes, perniciosi sunt tum alias, tum si aliud quod-
dam signum pravum accedat. Si vero alia signa non fuerint prava, suppuratum
fore timor est. Pueris febris acuta, & alvus suppressa, cum vigiliis, & cal-
citrare, & colorem mutare, & ruborem habere, convulsorium est. Affectiones
statim turbulentæ, vigilias inducentes, & nigra compacta egerentes, partim san-
guinem fundunt. Affectiones cum vigiliis, & anxietudine repentina, sangui-
nem fundunt tum alias, tum si quid etiam antea profluxerit. Num & qui mo-
dice perfrigerati postea horruerunt? At qui circa exacerbationes tussiunt, & pa-
rum exudant, maligne habent. Ad latus dolore, ac suffocatione accedente,
hi suppurantur. Quibus in febribus continuis pustulæ per totum corpus e-
rumpunt, lethale, si non purulentus abscessus fiat, maxime autem circa aurem
his fieri solet. In morbo acuto externas partes perfrigerari, internas autem ar-
dere, & sitire, malum est. Febres continuæ per tertiam diem augescentes,
periculosæ. Quibus febris aliquando intermittit, periculo vacat. In febribus
longis aut tubercula, aut dolores in articulis fiunt; & si facti fuerint, non
sunt inutiles. Capitis dolor in morbo acuto, præcordium revulsum, non proflu-
ente ex naribus sanguine, ad phrenitidem devenit. Febres lypiticæ, bilis sur-
sum ac deorsum effusione non accedente, non solvuntur. Morbus regius an-
te septimum diem accedens, malum. Septimo vero, ac nono, & undecimo, ac
decimoquarto, judicatorius est, si non præcordia induret; sin minus, ambigua
res est. Frequentes per eadem recidivæ, circa judicationem sanguinolentæ, ni-
grorum vomitum faciunt, fiunt autem & tremulæ. Dolores, qui in tertianis
febribus exacerbantur, tertianarum generis morbum faciunt, & grumosum san-
guinem egerunt. In febribus, secundum venam quæ est in collo, pulsus ac do-
lor, dysenteriam definit. Color qui sæpe in calore transmutatur, utilis est.

In biliosis spititus magnus, & febris acuta, cum præcordii intensione, juxta aurem abscessum facit. Qui ex morbis longis se refocillantes, bene cibum accipiunt, & nihil proficiunt, hi maligne recidivam incidunt. Quibus in febribus venæ in temporibus pulsant, & facies sana est, & præcordium non molle, diuturnum morbum significat, non desinentem citra multi sanguinis ex naribus fluxum, aut singultum, aut convulsionem, aut coxendicum dolorem. In febre ardente si alvus eruperit, mortale est. Ex alvi dolore laborioso, febris ardens, perniciosa. In febribus ardentibus, si aurium sonitus accedant, cum visus hebetudine, & gravitate secundum nares, melancholico modo ab atra bile mente moventur, sanguine ipsis non erumpente. Tremores in febribus ardentibus, mentis perculsio solvit. In febre ardente fluxio sanguinis ex naribus, quarta die, mala est, si non aliud quid boni coinciderit. Verum quinta minus periculosa est, Qui ex febribus ardentibus aliquantulum perfrigerantibus, cum egestionibus alvi aquosis ac biliosis laborant, oculis malum est, tum alias, tum si stupidi fiant. Febris ardens rigore superaccedente solvitur. Febres ardentes recidivare solent, & ubi per dies quatuor significationem de se præbuerunt, postea exudant; sin minus, septima die. Febres ardentes quatuordecim dies dijudicant, aut allevantes, aut perimentes. Ex febre ardente, abscessu purulento circa aurem non fiente, non valde servantur. Lethargici, trepuli ex manibus, somnolenti, discolores, tumidi, pulsibus tardi sunt, & partes sub oculis elevatas habent, & sudores insuper accedunt, & alvos biliosas, & intemperatas subtumidas habent. Si vero obaridas habuerint, urinæ & egestiones alvi latenter ipsis progrediuntur, utina velut jumentorum est, potum non expetunt, neque aliud quicquam. Postquam vero resipuerint, collum dolorosum se habere dicunt, & sonitus per aures transire. Qui vero ex lethargicis servantur, plerumque pectore suppurati fiunt. Quibuscumque in febribus tremores circa judicationem cessant, his temporis progressu abscessus dolorosus suppuratus in articulos fit, & vesica dolorosa. Febrientibus quibus rubores sunt in facie, & dolor capitis fortis, & venarum pulsus, his sanguinis fluxio plerumque contingit. Quibus autem cibi fastidia sunt, & oris ventriculi morsus, & multum salivæ, his vomitus fit. Quibus vero ructus adsunt, & flatus, strepitus ac elevationes ventris, his fit alvi exturbatio. Qui diutius secure ex febre continua laborant, citra dolorem aut inflammationem, aut aliam caussam, his abscessus expectandus est cum dolore ac tumore, & magis in infernis partibus. Expectare autem oportet abscessus, his magis qui trigesimum annum egressi sunt, & tunc expectare abscessus oportet, ubi viginti dies febris transmiserit. Senioribus autem minus fiunt, & ubi multo tempore febres durant. At intermittentes & erroneo modo invadentes, autumno maxime in quartanam leniter transeunt, & hoc magis his qui triginta annos excesserint. Abscessus autem hyeme magis fiunt, & tardius desinunt, & minus recurrunt. Quibus vero sæpe recidiva contigit, his si semestre tempus transmiserint, tabes coxendicum leniter accedit. Quæcumque signa febri se opponunt, & non abscessus significationem habent, maligna sunt. Febres quæ neque in diebus judicatoriis, neque post solutorium signum decesserunt, recidivant.

Acuti morbi in diebus quatuordecim judicantur. Tertiana exquisita in quinque, aut septem circuitibus, aut ad summum in novem judicatur. Quibus febrire incipientibus, sanguis de naribus sternutatione fiente destillat, & urina subsidentiam albam in quarta die habet, his in septima die solutionem significat.

Morbi acuti judicantur, sanguine de naribus fluente, in die judicatorio; & sudore multo fiente; & urina purulenta, ac vitri formam referente, prodeunte, & bonam subsidentiam habente, & acervatim exeunte; abscessu item memorabili fiente, & alvo mucosa & cruenta derepente egerente; & vomitibus non pravis fientibus circa judicationem. Somni profundi, non turbulenti, firmam judicationem significant. Turbulenti vero cum dolore corporis, inconstantes sunt. Septima die, aut nona, aut decimaquarta, fluxiones sanguinis a naribus fientes, plerumque febres solvunt. Similiter & alvi fluxio biliosa, & qualis in dysenteria fieri solet; & genuum ac coxendicum dolor; & urina concocta ad judicationem. In muliere vero etiam menstruæ purgationis fluxus. Quibus in febribus sanguis abunde undecumque profluxit, his in refectionibus a morbo alvi humectantur. Qui in febribus exudant, caput dolentes, alvo suppressa, convulsi fiunt. Mentis emotiones modice feroces, & ferinum, & convulsionem significant. Convulsio in febre fiens, & eadem die desinens, bona est. Convulsio in febre fiens, sedat febrem eadem die, aut postera, aut tertia. Si vero tempus in quo incepit transgrediatur, & non desinat, malum est. Febres intermittentes, verum inæqualiter calescentes, alvo inflata, pauca egerente, in his post judicationem lumborum dolore sequuto, alvi erumpunt. At amburentes ad manum, torpidæ, siticulosæ, anxiosæ, in his alvo suppressa gravari exolvuntur. Quandoque vero & rubicundæ in pedibus ambustiones eadem significant. Hybernæ febres quartanæ leniter in acutos morbos transeunt. * Capitis dolor pertinax cum febre acuta, & alio si- 2
gno maligno, lethale est. Cæterum sine signo malo, transgrediens vigesimum diem, sanguinis, aut puris fluxum e naribus, aut abscessus ad infernas partes significat;

gnificat, fluxiones quidem junioribus triginta quinque annis, senioribus vero abscessus. Si vero circa frontem, ac tempora fuerit dolor ille pertinax, fluxiones. Quibus capitis sunt dolores, & sonitus aurium, citra febrem, & vertigo, & vocis tarditas, & manuum torpor, eos aut syderatos, aut comitiales, aut obliviosos fore expecta. Qui caput dolent, stupore correpti, delyrantes, alvo suppressa, oculo ferociente, florulenti, hi in posteriorem partem convelluntur. Capitis succussiones, oculi rubicundi, mente manifeste emoventes, perniciosæ sunt. Non commoriuntur hæc, sed circa aurem tumorem faciunt. Capitis dolor, cum sedis & pudendorum dolore, & torporem, & impotentiam inducit, & vocem resolvit. Hæc horrenda non sunt, verum somnolenti ac singultientes fiunt nono mense, ex quibus soluta voce, in idem restituuntur. Qui in capitis dolore ascaridas habent, his surditas & sopor consequens, abscessus circa aurem exsuscitat. Qui caput dolent, stupore detenti, dolorosi, oculum rubicundum habentes, sanguinem effundunt. Capitis concussiones, & aurium sonitus sanguinem effundunt, aut mulieri menses deducunt tum alias, tum si juxta spinam ardor consequatur; fortassis autem dysentericis fluxiones. Capite gravati, juxta sinciput dolentes, vigiliis infestati, sanguinem effundunt tum alias, tum si quid ad collum se extendat. Vomitus in capitis doloribus æruginosi, cum surditate, vigilantibus, cito insaniam excitant. Quibus capitis ac colli dolor est, sed & totius corporis tremula quædam impotentia, sanguinis eruptio solvit. Quin & tempore hæc solvuntur. Verum vesicæ in hoc supprimuntur. In acutis capitis doloribus, & in torpidis cum gravitate, convulsiones fieri solent. Capitis dolorem solvit pus per nares, aut sputa crassa, & non olentia. Solvit item ulcerum eruptio. Quandoque & somnus, & alvi fluxus. Capitis dolor moderatus, cum siti cibum capiente, aut cum sudore non solvente febrem, abscessus in gingivis, aut circa aurem significat, alvo non exturbata. Capitis dolor soporosus cum gravitate, convulsorium quid facit. Caput dolentes, siticulosi, aliquatenus vigilantes, obscuri cognitu, impotentes, ex alvo liquida delassati, num mente moventur? Caput dolentes, surdastri, manibus tremuli, collum dolentes, mingentes nigra condensata, vomentes nigra, perniciose habent. Caput dolentes, exudantes, alvum suppressam habentes, convulsioni obnoxii sunt. Sopor ubique malus est. Soporosi in principiis fientes, cum capitis, lumborum, colli, præcordii dolore, vigilantes, num phrenitici sunt? Nasus in his destillans perniciosus tum alias, tum quarto ab initio die. Malum est etiam alvi proluvium valde rubicundum. Soporosi ab initio exudantes, urinis concoctis ardentes, verum citra judicationem perfrigescentes, & brevi rursus ardentes, torpidi, soporosi, convulsi, perniciose habent. Somni soporosi, & perfrigerationes, perniciosi sunt.

Soporosis delassatis, surdis factis, alvo erumpente si rubicunda egesta fuerint circa judicationem, prosunt. Soporosi, anxiosi, præcordium dolentes, parum vomentes, abscessus juxta aurem habent. Antea vero circa faciem tumores cum sopore. Morbi derepente mentem percellentes cum anxietudine, sanguinem profundunt. Soporosa, anxiosa, dolorosa præcordia, frequenter parum spuentia, tumores circa aurem habent. Soporosi, num aliquid convulsorii habent?

Affectiones soporosæ, fatuitatem inducentes, stuporis detentionem inferentes, præcordia variantia, & ventrem tumidum habentes, cibum fastidientes, alvo suppressa exudantes, num his turbidus spiritus, & genituræ simile quid pertransiens, singultum significat? Num & alvus biliosa insuper egerit? Splendidum in his mictum prodest. Ventres quoque his insuper turbantur. Cerebro corrupto, alii in tribus diebus, alii in septem moriuntur. Has vero si effugerint, servantur; Quibus autem ex his resectis, os disparatum repertum fuerit, hi pereunt. Caput dolentibus, ex posteriore parte ossa rupta habentibus, fluxio e nare larga, crassa, mala est. Hi ubi oculum antea doluerint, rigent. Num & juxta tempora ossium diruptiones convulsoriæ sunt? Auris dolor pertinax, cum febre acuta, & alio quodam signo aliquantum maligno, juvenes quidem septima die occidit, & citius delirio correptos, si non multum pus effluxerit ex aure, aut sanguis e naribus, neque aliud quoddam bonum signum compareat; seniores autem tardius, & minus tollit. Nam & aures suppurationem præveniunt, & minus delirant. Verum multi ex his recidivant, atque sic pereunt. Surditas in acutis, ac turbulentis consequens, malum. Malum etiam in longis. In his autem dolores etiam ad coxas deducit. In febribus surditas alvum sistit. Aures frigidæ, & pellucidæ, & contractæ, perniciosæ. Tinnitus in acutis, & sonitus in auribus, lethale. Sonitus aurium, cum visus hebetudine, & narium gravedine, mentem emovet, & sanguinem profundit. Quibus surditas cum capitis gravitate, & præcordii intensione, & ad splendorem turbatio, sanguinem profundit. In febre acuta aures obsurdescere, furiosum est. Valde surdi, in accipiendo tremuli, linguam resoluti, torpidi, malum. Accedente ægritudine, surditas, & urina subrubicunda, subsidentiam non habens, sed id, quod in medio innatat, mentem emovet. Morbo regio corripi, in his malum est. Mala est & ex morbo regio fatuitas. Hos voce privari, sentientes tamen esse, contingit. Fortassis autem & alvus male his afficitur. Quæ

circa aurem dolorose excitantur, perniciosa sunt. Rubores circa aurem ex prægresso dolore, in febribus fientes, signum quidem sunt erysipelatis in facie futuri. Sed & convulsiones ex talibus fiunt cum vocis interceptione, ac exolutione. Tumores circa aurem ex plurimis graveolentibus, cum febre acuta, & præcordio intento, tardius excitati, occidunt. Tumores circa aurem leviter syderatis, mali. Tumores circa aurem in longis morbis non suppurantes, lethales. Alvi vero his deorsum feruntur. Num quibus abscessus sunt juxta aures, caput dolent? Num & supernis partibus exudant? Num & insuper rigent? Num & alvi erumpunt, & quid soporosum habent? Num & aquosa est urina, alba innatantia habens, & aliquantum varia, exalbida, graveolentia? Abscessus juxta aurem submovent tussiculæ cum sputationibus fientes. Urinæ in abscessibus retro aures cito, & modice maturescentes, malæ sunt, & perfrigerari, malum est. Abscessus circa aurem in morbis diuturnis suppurari, non valde albo, & inodoro pure, occidunt, & maxime mulieres. Abscessus juxta aurem, ex acutis morbis maxime in febribus ardentibus fiunt, & si non judicationem fecerint, & maturescant, aut ex naribus sanguis fluxerit, aut urinæ subsidentiam crassam habuerint, ægri pereunt. Plerique vero talium tumorum antea propulsantur. Verum considerare oportet insuper etiam ipsas febres, sive augescant, sive remittant, atque sic pronunciare. Ex surditate, ac torpore, de naribus aliquid destillare, difficultatis aliquid habet. Vomitus his conveniet, & alvi turbatio. Ex surditate leniter abscessus juxta aures fiunt tum alias, tum si quid nauseæ accedat. Sed & soporosis ex his, etiam magis abscessus ad aures fiunt. Surditatem ex febribus, sanguinis e naribus fluxio solvit, itemque alvi turbatio. Facies, quæ ex tumida humiliatur, & vox levior, ac debilior fiens, & spiritus rarior, ac levior, remissionem in sequentem diem significat. Faciei corruptio lethalis. Verum minus, si propter vigilias, aut famem, aut alvi exturbationem fiat. Et si id, quod propter hæc corruptum est, sedetur per diem, ac noctem. Talis autem fuerit oculi cavi, nasus acutus, tempora collapsa, aures frigidæ, ac contractæ, cutis dura, color pallidus, aut niger. Livescens vero ex his palpebra, aut labium, aut nasus, brevi lethale est. Faciei bonus color & torvitas, in morbo acuto, malum est. Frontis ex his contractio, phrenitidis signum est. Circa faciem color bonus, & sudores non febrientibus, stercora vetusta subesse significat, aut victus rationem inordinatam. Rubores circa nasum, alvi humescentis signa sunt. Dolores circa præcordia, aut pulmonem, si suppurentur, malum est. Oculorum puritas, & albas ipsorum partes ex nigris, aut lividis puras fieri, judicatorium est. Si igitur cito purgentur, celerem judicationem significat; si tarde, tardiorem. Caligo oculorum, aut si alba ipsorum pars rubescat, aut livescat, aut venulis nigris impleatur, bonum non est. Malum est etiam lucis splendorem fugere, aut lachrymari, aut distorqueri. Et alterum minorem fieri malum est, & oculos frequenter agitare, ac jactare, aut parvas lemas, ac sordes circa ipsos, aut concretionem tenuem albicantem habere, aut albam partem majorem fieri, nigram vero minorem, aut nigram sub palpebram supernam occultari. Mala est etiam oculorum cavitas, & expressio valde foras, & splendoris extrictio, ut pupilla extendi non possit. Et extremitatum palpebrarum curvitas, & oculi fixi, & assidue nictare, & colores permutare, & palpebras inter dormiendum non committere, perniciosum est. Malus est, & oculus perversus. Oculorum rubor in febre fiens, alvi diuturnam malignam affectionem significat. Circa oculos pustularum eruptiones in virium refectionibus, alvum prorumpere faciunt. In oculorum distortione febrienti, lassato, rigor perniciosus, & soporosi in his male habent. Viro lippienti, febre superveniente, solutio; sin minus, periculum est, ne cæcus fiat, aut pereat, aut utrumque. Quibus lippientibus capitis dolor accedit, & ad multum tempus concomitatur, periculum est ne cæci fiant. Lippienti alvi profluvium sua sponte prodiens, utile est. Oculorum obscuratio, & oculus fixus caliginosus, malum. Oculorum obscuratio, cum animi deliquio, brevi convulsionem inducit. Oculorum rectitudo in morbo acuto, & motus velox, & somnus turbulentus, & vigiliæ, & quandoque sanguinis e naribus stillationes, nihil boni. Qui febres ad tactum non adurentes habent, phrenitici fiunt, & magis si sanguis fluxerit. Lingua, quæ in principio quidem inhorruit, in colore vero permanet; progressu autem temporis exasperatur, & livescit, & rumpitur, lethalis est. Si vero valde nigrescat, in quarta decima die judicationem fore significat. Periculosissima autem est nigra, & cum virore pallida. Linguam circa bifidam sui partem velut saliva alba obduci, febris remissionis signum est, si quidem id, quod superinductum est, crassum fuerit, eadem die. Si vero tenuis, postridie. Si vero adhuc tenuius, tertia die. Eadem significant etiam hujusmodi, si circa summam linguam fiant, verum minus. Lingua tremula cum rubore juxta nasum, & alvo liquida, si reliqua sine signis sint circa pulmonem, malum est, & celeres purgationes perniciosas significat. Lingua citra rationem tenera fiens, & cum cibi fastidio nauseabunda, cum frigido sudore, ex alvo liquida, nigrorum vomituum signum est. lassitudo in his mala est. Linguæ tremulæ quibusdam etiam alvum liquidam quandoque faciunt. Denigratæ vero in his celerem mortem significant. Num lingua tremula mentem non firmam significat? Linguæ asperæ, & reficcatæ, phreniticæ sunt. Dentes colli-

dere,

dere, aut ftridere, quibus non familiare id eft a pueris, furiofum, ac lethale eft. Jam vero delirans, fi hoc faciat, penitus lethale eft. Perniciofum autem eft & reficcari dentes. Dentis corruptio abfceffum circa gingivam factum folvit. Ex dentis corruptione vehemens febris fuperaccedens, & delirium lethale eft. Si vero ferventur, ulcera fuppurabunt, & offa difcedent. Quibus circa palatum humoris collectio fit, plerumque fuppuratur. Dolores vehementes circa maxillas, periculum eft, ne ad offis eductionem deveniant. Labiorum contractum, alvi biliofæ eruptionem fignificat. Sanguis de gingivis, ex alvo liquida, perniciofus. Sputi exfcreationes in febre lividæ, nigræ, biliofæ, fi quidem fupprimantur, malæ funt, fecedentes vero pro ratione, utiles. Quibus falfuginofa fputa, ac tuffis fupprimuntur, his corpus velut a puftulis rubefcit. Verum ante obitum exafperatur. Screatio frequens, fi fane & aliud quoddam fignum affuerit, phrenitidem indicat. Vocis interceptiones cum exolutione peffimæ. Modice feroces mentis emotiones malæ, & ferinæ funt. Quibus vox cum febre deficit, & cum judicatione intercepta, tremuli moriuntur. Vocis interceptiones in febre convulforio modo fientes, ad mentis emotionem cum filentio deveniunt, perniciofum. Vocis ex dolore interceptiones dolorofam mortem inducunt. Vocis interceptiones cum exolutione ftupefactorio modo, perniciofæ funt. Voces contractæ poft medicamenti fumptionem num pravæ funt? Plerique horum exudant, & ventres humectos habent. In vocis interceptione fpiritus, velut his, qui ftrangulantur, præ manibus expofitus, malus eft. Num & mentem emovet? Ex capitis dolore vocis interceptiones fi fint, febricitantes cum fudore laxantur in fe ipfos, fiuntque morbi revertentes, diutius durantes; his infuper rigere, malum non eft. Mentis emotiones cum vocis interceptione, perniciofæ. Vocis interceptiones infuper rigentibus, lethales. Tales autem leniter caput dolent. Vocis interceptiones cum exolutione, in febre acuta, fine fudore funt quidem lethales, minus vero quam cum fudore. Verum diuturnitatem temporis fignificant, fortaffis autem & qui ex recidiva tale quid patiuntur, tutiffimi funt. Perniciofiffime autem ex talibus habent, quibus fanguis ex naribus fluit, & quibus alvi humectantur. Vox acuta, planctum referens, & oculorum obfcuratio, convulforium eft. Dolores his ad infernas partes, toleratu faciles funt. Cum voce tremula, folutio alvi præter rationem, in his moram trahentibus diuturnis, pernicies eft. Frequentes fubfoporatæ vocis interceptiones confiftentes, tabem præfignant.

S E C T I O II.

Spiritus, qui denfus quidem, & parvus eft, inflammationem, & dolorem in locis principalibus fignificat. Magnus autem & per multum tempus, delirium, aut convulfionem. Et frigidus quidem lethalis eft, lethalis autem eft & febriculofus, & fuliginofus. Verum minus quam frigidus, & qui magnus foras exfpiratur, parvus vero intro, & parvus foras, magnus vero intro, peffimus fane eft, & morti propinquus. Itemque extendens, & urgens, & obfcurus, & dupla intro revocatio, veluti fuperinfpirantibus. Bona autem fpiratio, in omnibus morbis, qui cum febre acuta funt, & in quadraginta diebus judicantur, magnum momentum ad falutem habet. Collum durum, & dolorofum, & maxillarum colligatio, & venarum jugularium palpitatio fortis, & intendinum diftentio, perniciofum. Dolores in faucibus gracilibus ftrangulatorii, a capitis dolore originem trahentes, convulforii funt. Frigiditates colli, ac dorfi apparentes, fed & totius corporis convulforia, in his mictiones fiunt erasfiorem farinam referentes. Quibus circa fauces irritamenta funt, his tumores circa aurem leniter erumpunt. Fauces dolorofæ, graciles, cum ægre tolerabili moleftia, perniciofæ acute funt. Quibus fpiritus retrahitur, & vox ftrangulatoria eft, & vertebra intro confidet, his in fine velut contrahente quodam fpiritus fit. Fauces modice exafperatæ, & alvus vanis conatibus nitens, frontis dolores, ægri palpando contrectantes, dolorofi, quæ ex his augefcunt, difficila funt. Dolores fortes circa fauces, tumores circa aurem, & convulfiones efficiunt. Colli item, ac dorfi dolores. Cum febre acuta convulfiones perniciofæ. Colli, & cubitorum dolores, convulforii. A facie autem hi, & fecundum fauces. Pallidi, graciles, falivam fpumantes. In his in fomnis fudores boni funt. Num & fudore levari, plurimis non malum eft? Dolores ad infernas partes his toleratu faciles funt. In dorfi, ac pectoris dolore, mictio cruenta fuppreffa, perniciofa eft dolorofe. Colli dolor malum quidem in omni febre, peffimum autem his, quibus timor eft, ut etiam infaniant. In pectoris dolore febriculofo, alvus turbata, torpida, nigrarum egeftionum figna funt. Dolores parvi in acutis juxta fauces graciles, in gracili ubi hiarit, non facile os contrahente, mentem emovent. Ex his phrenitici pernicіofe habent. Fauces exulceratæ in febre, cum alio figno ex his, quæ difficilia funt, periculofæ funt. In febribus derepente fuffocari, & deglutire non poffe, citra tumorem, malum eft. Collum convertere non poffe, neque deglutire, utplurimum lethale eft. Præcordium molle effe convenit, & doloris exors, & æquale. At inflammatum, aut inæqualiter fe habens, aut do-

aut dolens, signum est ægritudinis non levis. Tumor vero in præcordiis durus, & dolorosus, pessimus quidem est, si juxta omnes partes fuerit. Ex his autem, qui ab una parte sunt, minus periculosus est, qui a sinistris est. Significant autem in principio quidem tales mortem citam. Si vero vigiuti dies transmittant, febre manente, suppurationem. Contingit autem his in primo circuitu, etiam sanguinis eruptio e naribus, & valde prodest. Plerumque enim hi caput dolent, & visus obscuratur, & magis in his sanguinis eruptionem affore expecta. In ætatibus autem annorum triginta quinque. Senioribus vero minus. At vero molles, & doloris exortes tumores, diuturniores judicationes faciunt, & minus periculosi sunt. Sed & hi sexaginta dies transgredientes, febre manente, suppurantur. Consimilia vero significant & tumores circa ventrem, his qui sunt in præcordiis. Verum minus suppurantur hi, quam illi. Minime vero qui sub umbilico consistunt: & fiunt etiam hi quidem in tunica, illi vero sursum diffusi. Lethales autem sunt ex ipsis, quicumque intro rupti fuerint. Ex reliquis autem suppurationibus, quæ quidem foras rumpuntur, optimum est, ut in brevissimam, & acutissimam molem colligantur; quæ vero intro, ut neque mole, neque dolore, neque colore foris se manifestas faciant. Contrarium autem pessimum est. Quædam vero ex his propter puris crassitudinem, nullam de se significationem præbent. Porro recentes in præcordiis tumores, si non cum inflammatione fuerint, & dolores ab ipsis solvit murmur in præcordio obortum, & maxime quidem si pertransierit per urinas, & alvi egestiones. Sin minus, si etiam ipsum pertransierit. Prodest autem, & si subdescenderit ad infernos locos. Pulsus in præcordio cum tumultu, mentis emotorius est, & magis si oculi frequenter moveantur. Oris ventriculi dolor, & pulsus præcordiorum, febre perfrigerata, malum tum alias, tum si insuper exudarint. Dolores ad præcordium irruentes tum alias mali sunt, tum si alvos humectent. Pejores autem sunt, si brevi fiant; & tumores circa aurem ex his emergentes, maligni sunt, & aliæ suppurationes. Oris ventriculi dolores cum tormine, ventris animalcula erumpere faciunt. Oris ventriculi dolor seniorem frequenter impetens, mortem repentinam significat. Quibus præcordia elevantur, alvo suppressa, malum est, maxime autem in morbis tabidis longis; & quibus alvi humectantur, in præcordio inflammatio suppuratoria est, quibus ante mortem nigra per alvum subeunt. Præcordiorum distentio cum sopore anxioso, in caput dolente, abscessus circa aurem attollit. Post præcordiorum tumorem, biliosis spiritus magnus, & febris acuta, abscessus circa aurem attollit. In dolore præcordiorum submurmuranti, lumborum dolor superaccedens in febribus, ventres utplurimum humectat, si non flatus eruperit, aut urinæ copia prodierit. Ex præcordio diutine afflicto, & alvo graveolenti, abscessus circa aurem occidit. Quibus a præcordiorum doloribus, alvus paulatim subviscosa egerens, & pauca stercoracea effundit, num etiam sanguinem effundit? Quibus derepente dum sine febre sunt, præcordii, & oris ventriculi dolor, & circa crura, ac infernas partes, & alvus in tumorem elevata est, solvit venæ sectio, & alvi fluxio. His febrire nocivum est. Longæ enim, & vehementes febres fiunt, & tusses, & spiritus, & singultus fiunt. His autem ad solutionem tendentibus, dolor fortis coxarum, aut crurum, aut puris sputum, aut oculorum privatio succedit. Quibus dolores præcordiorum, oris ventriculi, hepatis, partium circa umbilicum, hi sanguine per alvum egesto, servantur, non autem egesto, moriuntur. Quibus præcordia non mollia, facies sana, non liberantur citra multi sanguinis ex naribus fluxum, aut convulsionem, aut coxendicum dolorem. Dolores ad præcordia in febre, voce intercepta, sine sudore soluti, malum est.

His ad coxendices dolores fiunt. Juxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt. Sanguinis autem fluxio horrorem efficit. Dolores in febre ad præcordia exilientes, sine sudore soluti, maligni sunt. His ad coxendices dolores fiunt, & ipsis una cum febre ardente, alvus deorsum erumpens, perniciosum est. Dolores circa umbilicum palpitatorii, habent quidem & aliquid mentis emotorium, verum circa judicationem pituita his acervatim copiosa cum dolore penetrat. Post alvum suppressam, præcordia sublevata in tumorem mala sunt, maxime tabescentibus jam diu, & quibus alvi humectantur. Anxietatem in præcordio sentientibus, tumores circa aurem oborti, ipsos occidunt. Durities circa ventrem cum dolore, in febrientibus cum horrore, cibum aversantibus, si alvo insuper parum humectata, purgationem non faciant, ad suppurationem pervenient. Dolor supra umbilicum, & lumborum dolor, si 3 medicamentis non solvantur, in hydropem siccum desinunt. * Dolores ex lumbis diuturniores, qui febre tertianæ generis modo exacerbantur, grumosum sanguinem egerere faciunt. Dolores in lumbis, sanguinis fluxionem inducunt. Ex lumborum dolore sanguinis fluxiones largæ fiunt. Quibus ex lumborum dolore, recursus ad caput, & manus torpidæ, & oris ventriculi dolores, & aurium sonitus, his sanguis large profluet, Sed & alvi his deorsum) erumpunt, & mens turbata est utplurimum. Ex dorsi dolore ægritudinis principia difficilia sunt. In lumborum dolore pertinaci, & ampliore alvi subductione, a veratro vomere spumosa multa prodest. Spinæ distortionem, ac spirandi difficultatem, sanguinis fluxio solvit. In lumbis dolentibus oris ventriculi dolores in-

res insuper accedentes, signa sanguinis fluxionis sunt, etiam prægressæ. Affectiones ex lumbis ad collum, & caput transeuntes, levis siderationis modo resolventes, convulsoriæ, mentis emotoriæ sunt. Num tales etiam solvuntur convulsionibus? Aut talium alvi ægrotant per eadem prodeuntia. Ex lumborum doloris recursu, oculorum distortio, malum. Dolor in pectus firmatus torpore, malus in febre est. Hi repente pereunt. Ex lumborum dolore recursiones ad os ventriculi febriculosæ, horrorem inducentes. Sic affecti revomentes tenuia aquosa, mente moti, voce destituti, nigrorum vomitu facto moriuntur. Diuturni circa lumbos, & tenue intestinum dolores, & ad præcordia dolores, si ægri cibos aversentur una cum febre, his dolor intentus ad caput progressus, repente ipsos occidit convulsorio modo. Quibus lumborum dolor est, hi male habent. Num his tremores fiunt, & circuli rubicundi in tibiis in rigore? Num lumbos dolentibus, cibos fastidientibus, non vomentibus, modice ferociter mente motis, spes est nigra proditura esse? Lumborum dolor in ventriculi os dolente, cum exscreatione violenta, habet quid convulsorium. Rigor una cum judicatione aliquatenus horrendus est. Lumborum dolor sine caussa manifesta sæpe impetens, maligni morbi signum est. Lumborum dolor cum sopore anxioso, malus est. Lumborum distentio ex muliebrium mensium multitudine, ad suppurationem tendit, & varie prodeuntes viscosi, graveolentes, strangulatorii menses ex prædictis, ad suppurationem tendunt. Arbitror autem tales etiam aliquantum delirare. Quibus lumborum dolor, & lateris, sine caussa manifesta, hi regium morbum incurrunt. Perfrigerationes ex sanguinis eruptionibus in diebus judicatoriis vehementes, pessimæ sunt. Vice versa sanguinem erumpere, malum est, velut in splene magno ex dextris, & circa præcordia eodem modo se res habet. Vulnera sanguinem fundentia, insuper rigentia, maligna. Sic affecti loquentes latenter moriuntur. Affectiones quæ quinta die sanguinem large fundunt, sexta insuper riguerunt, septima perfrigeratæ fuerunt, & repente recalefactæ, in his alvi male afficiuntur. Post sanguinis eruptionem, nigrorum per alvum egestio, mala. Mala autem sunt & rubicunda valde & æruginosa. Quarta die tales fiunt sanguinis eruptiones. Soporosi ex talibus convulsi moriuntur, nigris prægressis, & ventre tumefacto. Post sanguinis eruptiones, & nigrorum egestiones, in acuto surditas, malum. Sanguinis egestio his perniciosa. Surditas autem solvit. Quibus sanguinis eruptiones plures, his temporis progressu alvi male afficiuntur, si non urina concocta prodierit. Num & aquosa urina tale quid significat? Quibus ex sanguinis eruptione larga frequenti, multa fit alvi cum nigris egestio, ea autem suppressa, sanguinis fluxiones; hi alvum dolent, una vero cum quibusdam flatibus facile tolerant. Num tales multis frigidis sudoribus exudant? Conturbata in his urina, mala non est, neque id quod genituræ simile in ipsa residet; verum plerumque hi aquosa mingunt. Quibus de naribus in surditate, ac torpore pauca destillant, habent quid difficultatis. Vomitus his conducit, & alvi perturbatio. Magnæ in principiis sanguinis eruptiones circa refectionem alvos humectant. Fluxiones ex naribus largæ per vim suppressæ, quandoque convulsionem provocant. Venæ sectio solvit. Undecima die fientes sanguinis stillationes, difficiles sunt tum alias, tum si bis superstillaverint, & rursus stillaverint. In sanguinis fluxione multa, aut singultus, aut convulsio, mala est. In his qui decolores usque ad septem annos vires recolligunt, & spiritus in viis acervatus, & terræ concupiscentia, sanguinis corruptionem ac exolutionem significat. In morbis longis parvæ comparentes sanguinis fluxiones, perniciosæ sunt. Vertigines ab initio sanguinis narium fluxio solvit. Ex naribus erumpente sanguine, cum exiguis sudoribus perfrigescentia, maligna sunt. Sanguinis detractio in perfrigeratione torpida, mala est. Qui alvo suppressa sanguinem effundunt, & una cum sanguinis effusione insuper rigent, his alvum velut ex intestinorum levore lubricam hæc faciunt, itemque durant, & ascaridas, aut ambo. Sanguinis fluxiones statis temporibus fientes, sitienlosæ, si sanguinem non effuderint, comitialis morbi mortem inducunt. Ex hæmorrhoide parum apparente vertigines obortæ, parvam ac modicam siderationem significant. Solvit venæ sectio. Et quicquid hoc modo apparuerit, mali aliquid significat. Palpitantes per totum, num etiam voce intercepta moriuntur? Tremores convulsorii fientes in sudoribus, reverti solent. Judicatio his fit, ubi superriguerint. Superrigent autem hi ardore circa ventrem provocati. Somnus multus in his convulsorius, & ad frontem gravitates, & mictio difficilis. Convulsiones antea non cognitæ in strangulatis ab utero, faciles sunt. Convulsoria sine sudore sputa defluentia in febriente, levia sunt. His insuper alvi aliquantum humectantur, fortassis autem & ad articulos aliquid absceder. Quibus convulsis oculi intente relucent, neque apud seipsos sunt, & diutius ægrotant. Quæ convulsorio modo exacerbantur, cum stuporis detentione, abscessus juxta aurem excitant. Tremulis, anxiosis, parvi juxta aurem tumores convulsionem significant, alvo male affecta. Convulsiones & tetanicas distentiones febris accedens solvit. Convulsio ex vulnere lethalis est.

lis est. Convulsio in febre fiens, perniciosa est. Minime vero pueris.

Seniores septem annis in febre non corripiuntur convulsione. Sin minus, perniciosum est. Convulsionem solvit febris superveniens acuta, quæ prius non fuit. Si vero fuit prius, jam exacerbata. Prodest & urinæ transitus vitri speciem referens, copiosus, & alvi fluxus, & somni. At repentinas convulsiones solvit febris, alvi fluxus. In convulsionibus vocis interceptio diu durans, mala est; parva autem, aut linguæ siderationem, aut brachii, aut dextrarum partium significat. Solvitur autem urinis multis acervatis derepente prodeuntibus. Sudores autem paulatim fientes prosunt; acervati vero, itemque sanguinis detractiones acervatæ lædunt. In distentionibus & ante & retro fientibus, & in tergum solum contingentibus, si maxillæ solvantur, lethale est. Lethale est etiam sudare in distentione in dorsum fiente, & corpus dissolvi, & in eadem affectione revomere per nares, aut clamare, aut nugari, si ab initio vox intercepta fuit. In posteram enim diem mortem significat. Febriles in dorsum distentiones, urinæ genituræ similes solvunt. Anginæ, quæ neque in collo, neque in faucibus quicquam conspicuum faciunt, verum suffocationem vehementem ac spirandi difficultatem inducunt, eadem die & tertia occidunt. Quæ vero tumores & ruborem in collo accipiunt, in cæteris quidem consimiles sunt, verum diuturniores. Quibuscumque vero & fauces, & cervix, & pectus simul rubuerint, diuturniores sunt, & ex ipsis maxime servantur, si non recurrerint rubores. Si vero dissipentur, neque tuberculo foras converso ac collecto, neque pure leniter ac sine dolore exscreato, neque in diebus judicatoriis, perniciosæ sunt. Num etiam suppurati fiunt? Securissimum autem est ruborem & abscessus quammaxime foras verti. Erysipelas vero foris quidem accedere, commodum est, intro autem converti, lethale. Convertitur autem intro, quum disparente rubore pectus gravatur, & difficilem spirationem habet. Quibus vero anginæ ad pulmonem vertuntur, partim in septem diebus pereunt, partim evadentes suppurati fiunt, si non eductio pituitosa sursum ipsis fiat.

Quibus per pulsationis venarum vehementiam stercus derepente per alvum secedit, lethale est. In anginis sputa gracilium subarida, malum. Anginosi in linguis tumores, citra signa disparentes, perniciosi: & dolores disparentes citra manifestam caussam, perniciosi sunt. In anginis qui non brevi concocta exspuunt, perniciose habent. In angina dolores ad caput, citra notas, cum febre, perniciosi. In angina dolores ad crura, citra notas, cum febre, perniciosi. Ex anginis citra judicationem præcordii dolor, cum impotentia ac torpore fiens, occidit occulte, etiamsi valde mansuete se habere putent. Ex anginosis citra notas attenuatis, dolor ad pectus & ad alvum progressus concitatus, pus egere facit, alias autem qui exolvitur tale est. In anginis omnia perniciosa sunt, quæ non manifestum dolorem faciunt. Sed & ad crura dolores diuturni procedunt, & difficulter suppurantur. Ex angina sputa viscosa, crassa, valde alba, quæ violenter educuntur, mala sunt. Et omnis ejusmodi masuratio, mala. Purgatio multa deorsum, tales levis siderationis modo perimit. Ex angina, subarida frequentia sputa, cum tussi, lateris dolorem inducentia, perniciosa: itemque ea quæ inter potandum per tussim submergunt: & deglutitio violenta, mala. Pleuritici, quibus in principio sputationes penitus purulentæ sunt, tertia die moriuntur, aut quinta. Si vero has effugerint, non multo melius habentes, septima, aut nona, aut undecima suppurari incipiunt. Quibus supra aurem rubor, & similiter veluti pleuritici calescunt, & alvus biliosis ac graveolentibus exturbatur, hi vigesima, ac quadragesima die periclitantur. Ubi vero has effugerint, servantur. Pleuritides siccæ, ac sine sputo difficilimæ sunt. Horrendæ quoque hæ in quibus dolores superne sunt. Pleuritides sine convulsionibus, graviores sunt his, quæ cum convulsionibus fiunt. Quibus pleuriticis in principio lingua biliosa fit, hi septima die judicantur. Quibus autem tertia, aut quarta die, circa nonam. Bulla sublivida fiente in lingua, in principio, qualis est ferri tincti in oleum, difficilior solutio contingit: & judicatio quidem ad decimumquartum diem pervenit, sanguinem autem plerumque spuunt. Sputum in pleuriticis tertia die maturari, ac exspui incipiens, citiores solutiones facit, verum posterius, tardiores. In doloribus pleuriticorum commodum est alvum molliri, sputa colorari, strepitus in pectore non fieri, urinam bene procedere. His autem contraria, difficilia sunt: itemque sputum dulce fieri. Biliosæ simul, & sanguineæ pleuritides, plerumque nona, aut undecima die judicantur, & maxime sanantur. Quibus autem pleuriticis in principio quidem dolores molles sunt, quinta vero aut sexta die exacerbantur, hi magis ad duodecimam perveniunt, & non valde servantur, periclitantur autem maxime septima die, ac duodecima. Ubi vero bis septem dies effugerint, servantur. Quibus pleuriticis strepitus sputi multus in pectore est, & facies tristis, & oculus morbi regii colore infectus, ac caliginosus, hi pereunt. Qui ex pleuritide suppurati fiunt, in quadraginta a ruptione diebus expuunt. Sputum in omnibus pleuriticis, ac peripneumonicis facile, ac cito expui convenit, & flavum sputo ammixtum esse. Quod vero longe post dolorem educitur flavum, aut non mixtum, & multam tussim inducens,

ducens, malum est. Pravum autem penitus est flavum meracum, & viscosum, & album, & rotundum, & cum virore pallidum valde, & spumosum, & lividum, & æruginosum. Pejus autem aliquanto est id, quod ita meracum est, ut nigrum appareat. At sanguine non multo permixtum flavum, in principio quidem salutare est, septima vero die, aut posterius, minus tutum. Sanguineum vero valde, aut lividum, statim in principio periculosum est. Prava sunt etiam sputa spumosa, & flava, & nigra, & æruginosa, ac viscosa, & quæcumque cito colorantur. At mucosa, ac fuliginosa & cito colorantur, & securiora sunt. Quæ vero intra quintum diem ad coctionem colorantur, meliora sunt. Omne porro sputum non solvens dolorem, malum est; solvens autem, bonum. Quicumque vero cum biliosos purulentum educunt, aut seorsim, aut permixtum, plerumque decimaquarta die moriuntur, si non mali aut boni quippiam ex præscriptis supervenient. Sin minus, pro ratione, maxime autem his quibus ejusmodi pus septima diei incipit. Bonum vero est & in his, & in omnibus circa pulmonem morbis, facile ferre morbum, a dolore liberatum esse, sputum facile educere, bene spirare, & sine siti esse, & totum corpus æqualiter calescere, ac molle esse. Et ad hæc somnos, sudores, urinas, alvi egestiones, bonas esse. Mala autem sunt his contraria. Si quidem igitur omnia bona ad hoc sputum accesserint, servari homo poterit. Si vero partim affuerint, partim non, non ultra decimumquartum vita producta peribit. Quod si contraria signa accedant, citius etiam. Quicumque vero dolores in his locis non sedantur, neque ad exspuitiones, neque ad venarum sectiones, ac victus rationes, suppurantur. Quibuscumque autem ex peripneumonia abscessus circa aurem, aut ad infernas partes fiunt, & suppurantur ac fistulantur, hi superstites evadunt. Fiunt autem his, quibus & febris, & dolor affuerit, & sputum pro ratione non prodierit, neque biliosæ alvi egestiones, solutuque faciles ac meracæ fiunt, neque urina crassa valde, & multam subsidentiam habens: & alia salutaria habuerint. Fiunt autem ad infernas quidem partes his, quibus circa præcordia inflammatio fit; ad supernas vero, quibus præcordium molle & doloris exors fuerit, & ubi per tempus aliquod difficulter spiraverint, ac citra manifestam caussam cessaverint. At abscessus ad crura in periculosis inflammationibus pulmonis omnes quidem commodi sunt, optimi autem, sputo purulento pro flavo fiente. Non procedente vero sputo secundum rationem, neque urina bonam subsidentiam habente, periculum est claudum fore hominem, aut multum molestiarum exhibitura res est. Si vero recurrerint abscessus, febre consequente, & sputo non procedente, periculum est, ne moriatur, ac deliret. Quicumque vero peripneumonici non purgati sunt judicatoriis diebus, sed mente moti quatuordecim dies effugerunt, eos periculum est suppuratos fieri. Peripneumoniæ ex pleuritide transmutatæ, securiores sunt his, quæ ab initio fiunt. Corpora exercitata ac densa citius a pleuriticis ac peripneumonicis morbis pereunt, quam inexercitata. Gravedines & sternutationes in morbis circa pulmonem & antecessisse, & succedere, malum est. Reliquis autem sternutatio non incommoda est. Peripneumonicis, quibus lingua tota alba, ac aspera fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ sunt. Quibus vero dimidium, una, juxta quam apparet. Et quibus ad unam claviculam dolor fit, his superna pulmonis ala una ægrotat. Quibus autem ad ambas claviculas dolor fit, ambæ supernæ pulmonis alæ ægrotant. Quibus juxta mediam costam, media. Quibus ad discriminationem, inferna. At totam unam partem dolentibus, omnia juxta hanc partem dolent. Si quidem igitur aortæ appellatæ, utrimque appendentes pulmonis partes, valde inflammatæ sunt, ut ad latus assideant, hac corporis parte resolvuntur, et livores foris circa costam habent. Hos autem veteres ictos, sive syderatos vocabant. Si vero non valde inflammatæ sunt, ut non assideant; dolor quidem fit per totum, non tamen resolvuntur, neque livores habent. Quibus vero totus pulmo inflammatus fuerit una cum corde, ut ad latus allabatur, hi toti resolvuntur, & jacet æger frigidus, sensus exors. Moriturque secunda aut tertia die. Si vero etiam sine corde contigerit, minus diu vivunt. Quidam autem etiam servantur. Qui suppurati fiunt, maxime ex pleuritide, ac peripneumonia, eos calores comitantur, interdiu tenues, noctu vehementiores, & nihil memoratu dignum spuunt, & circa collum ac claviculam sudant, & oculi cavi fiunt, maxillæ vero rubent, digiti summi deterius calescunt ac asperantur. Ungues curvantur, ac perfrigerantur, & circa pedes tumores habent, & circa corpus pustulas, & abstinent a cibis. Diuturnæ igitur suppurationes signa hæc habent. Quæ vero brevi rumpuntur, ex notis ad eas consequentibus cognoscere oportet, & ex doloribus in principio. Simul autem & si aliquanto difficilius spiraverit homo. Rumpuntur autem plurimæ suppurationes partim vigesima die, partim quadragesima, partim sexagesima. Quibus igitur dolor in principio incumbit intentus, & spirandi difficultas, & tussis cum sputatione, ad vigesimum diem, aut citius eruptionem expecta. Quibus autem leviora hæc sunt, juxta rationem. Supputare autem oportet tempus, a quo primum doluit, aut gravatus fuit, aut febriit, aut si quando rigor corripuit. Necesse est autem præcedere & dolorem, & spirandi difficultatem, & sputationem, ante ruptionem. Quibus igitur & febris statim post ruptionem decedit, & cibum appetunt, & pus facile educitur album, inodorum, leve, ejusdem coloris, &

ris, &

ris, & a pituita liberum, & alvus parva compacta egerit, plerumque brevi ſervantur. Quos vero & febres ſequuntur, & ſitis, & cibi faſtidium, & pus lividum, aut cum virore pallidum, aut pituitoſum, aut ſpumoſum, & alvus inſuper liquida fit, moriuntur. At quibus aliqua ex prædictis acceſſerint, aliqua non, horum aliqui pereunt, aliqui multo tempore ſervantur. Qui ſuppurati futuri ſunt, primum ſalſuginoſum ſpuunt, deinde dulcius. Quibus in pulmone tubercula fiunt, pus educunt ad dies quadraginta poſt ruptionem. Has vero tranſgredientes, plerumque tabidi fiunt. In lateris dolore ſtillatio ſanguinis de naribus mala eſt.

Quos ſuppuratos mitius habentes, ſputorum graveolentiæ ſequuntur, eos recidiva occidit. Qui ex pleuritieis exſpuunt purulenta, ſubbilioſa, rotunda, aut purulenta ſubcruenta progreſſo tempore, perniciose habent. Pernicioſe item qui nigra ſuliginoſa ſpuunt, aut quibus velut a vino nigro ſputa fiunt. Quicumque ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, dextrum præcordium dolentes, de hepate ſpuunt, & multi pereunt. Quibus dum concutiuntur pus cœnoſum, & graveolens prodit, plerumque pereunt. Quibus a pure ſpecillum coloratur, velut ab igne, plerumque pereunt. Cum lateris dolore, non tamen pleuritico, & turbulentis tenuibus lenibus, hi phrenitici evadunt. In morbis pulmonis valde rubicundæ ſanguinis ſtillæ, malæ ſunt. Cum raucedine, ſputa viſcoſa, ſalſuginoſa, mala. Si vero etiam quid attollatur juxta pectus, in his malum eſt. Dolores ad collum his attenuatis pernicioſi. Raucedo cum tuſſi, & alvo liquida, pus educit. Quibus in peripneumonia urinæ craſſæ in principio, deinde ante quartum diem attenuantur, lethale eſt. Qui in peripneumoniis ſiccis pauca concocta educunt, horrenda res eſt. Rubores in pectoribus ſublati, talibus pernicioſi ſunt. Lateris dolor in ſputo bilioſo, præter rationem evaneſcens, mentem emovet. Febres intermittentes ob ſuppurationem, pleræque ſudorificæ ſunt. Suppuratis ſurditas oborta, cruentam egeſtionem ſignificat. His ad finem nigra prodeunt. Lateris dolor cum febre diuturna, puris eductionem fore ſignificat. Horrore affecti frequenter ad ſuppurationem deveniunt. Sed & febris tales ad ſuppurationem perducit. Quos ex lateris dolore cibi faſtidia ſequuntur, oris ventriculi dolore, ac ſudore aliquantulum vexantur. Facie flores habente, & alvo liquidiore, ſuppurationes circa pulmonem habent. Erectæ cervicis ſpitationes facit hydrops ſiccus. Convulſiones omnes quidem moleſtæ ſunt, & dolores in principio intentos induerunt, & poſtea quoque aliquos commonefaciunt. Verum difficilimæ ſunt circa thoracem, & maxime periculoſæ.

Quibus eſt vomitus ſanguinis, febris multa, & dolor circa mammam, thoracem, & dorſum: quibus hæc omnia fiunt, brevi moriuntur. Quibus autem non omnia, neque valde, tardius. Inflammati autem ſunt diebus quatuordecim ad ſummum. Sanguinem ſpuentibus confert, ut ſint ſine febre, & tuſſiant, ac doleant leviter, & ut ſputum tenue fiat ad dies bis ſeptem. Febrire vero & tuſſire, ac dolere pertinaciter, & ſanguinem recentem ſemper ſpuere, incommodum eſt.

Quibus latus ſublevatum in tumorem ac calidius eſt, & inclinatis in alterum, gravitas aliqua impendere videtur, his pus ex una parte eſt. Suppuratis pulmonem per alvum pus ſecedere, lethale eſt. Quicumque vulnerati in thoracem, externa vulneris parte ſanati ſunt, interna non, periclitantur ne ſuppurati fiant. Quibus autem debilis inducta eſt intus cicatrix, facile refringitur. Ex peripneumonicis ſuppurationibus ſeniores magis pereunt, ex reliquis juniores. Quibus ſuppuratis, dum concutiuntur, multus ſtrepitus de humeris fit, minus puris habent hi, quam quibus paucis, ſi difficilius ſpirent, & meliorem colorem habeant. Quibus autem ſtrepitus quidem nullus fit, verum difficultas ſpirandi fortis, & ungues lividi, hi pleni ſunt pure, & pernicioſe habent. Qui ſpumoſum ſanguinem vomunt, dolore infra ſeptum tranſverſum non exiſtente, de pulmone vomunt. Et quibus quidem magna in ipſo vena rumpitur, multum vomunt, & in periculo verſantur. Quibus vero minor, minus educunt, & ſecuriores ſunt. Quibus tabidis ſputum in igne gravem nidorem olet, & capilli de capite fluunt, pereunt. Quibus tabidis in mare expuentibus, pus ad fundum ſidit, brevi pereunt. Sit autem mare in æneo vaſe. Quibus tabidis capilli ex capite defluunt, a profluvio alvi moriuntur. Et quibus tabidis alvi profluvia accedunt, moriuntur. In tabeſcentibus ſputa ſuppreſſa, mentem ad nugas garriendas emovent. His ſpes eſt hæmorrhoidem apparere poſſe. Tabes periculoſiſſimæ ſunt, a ruptione venarum craſſarum, & a defluxu de capite. Ætates periculoſiſſimæ ſunt ad tabem, ab anno decimo octavo uſque ad trigeſimumquintum. Pruriginoſa corpora, poſt alvum ſuppreſſam, in tabidis mala ſunt. In habitibus tabeſcentibus cum febre, fluxiones ad gingivas & dentes comparentes, malæ ſunt. In omnibus in tumorem elevata præcordia, mala ſunt, in tabidis autem peſſima. Ex his, qui diutina tabe pernicioſe conſumpti ſunt, aliqui ante finem rigore apprehenduntur. Puſtularum eruptiones velut ferro lancinatæ, habitus tabem ſignificant. Difficulter ſpirantes ex putredine, multa cruda educentes in tabe, pernicioſe habent.

S E C T I O III.

QUibus hepaticis multum eſt ſputum cruentum, ſive ſubputridum, ſive bilioſum meracum, ſtatim pernicioſum eſt. In hepatico colliquatio cum raucedine, malum tum alias, tum ſi aliquantum tuſſiat. Hepar dolentes, os ventriculi dolentes, ſoporoſi, rigorem habentes, & alvum turbatam, tenues, cibum averſantes, multum exſudantes, purulenta per alvum egerunt. Hepar derepente circumcirca dolentibus febris accedens, dolorem ſolvit. Qui ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, præcordium dextrum dolentes, de hepate ſpuunt, & moriuntur. Quibus hepar uſtis velut amurca prodit, lethale eſt. Hydropes ex morbis acutis doloroſi fiunt, ac pernicioſi. Incipiunt autem plerique a laterum mollitudine, aliqui etiam ab hepate. His igitur, quibus a laterum mollitudine initium ſumunt, pedes tument, & alvi profluvia diuturna ſequuntur, alvum non mollientia, neque dolores ex lumbis, & laterum mollitudine ſolventia. Quibus vero ab hepate, tuſſis adhuc promptе oboritur, & pedes tument, & alvus dura egerit, eaque ad neceſſitatem coacta, & tumores circa ipſam fiunt, partim in dextera, partim in ſiniſtra, & rurſus ſedantur. In hydropicis ſiccis, urinæ ſtillicidia mala. Malæ etiam urinæ parvas ſubſidentias habentes. Hydropicis comitialis morbi affectiones accedentes, pernicioſæ ſunt, & inter ſe ſigna prava ſunt, & alvos humectant. In bilioſis alvus turbata, egerens parva geniture ſimilia, mucoſa, & dolorem circa pubem inducentia, & urinæ non facile ſolubiles prodeuntes, ex talibus in hydropem deſinunt.

Hydropico febriente, urina parva, & turbata, pernicioſa eſt. In aqua inter cutem incipiente, alvi profluvium aquoſum fiens, citra cruditatem, morbum ſolvit.

In hydrope ſicco ſui ſignificationem præmittente, tormina circa inteſtinum tenue incidentia, mala ſunt. Ex hydropicis comitiales pernicioſi. Hydrops, qui ad curationem remiſit, recurrens, deſperatus eſt. Hydropicis circa venas aqua in alvum prolapſa, ſolutio fit. Dyſenteria intempeſtive ſuppreſſa, abſceſſum in coſtis, aut viſceribus, aut in articulis facit. Num igitur bilioſus abſceſſus in articulis, ſanguineus in coſtis aut viſceribus fit? Dyſentericis vomitus bilioſus in principio, malus eſt. Quibus ex dyſenteria acuta humor ad purulentiam devenit, his id, quod ſuperſtat, valde album, ac multum erit. Dyſentericæ, ſubrubræ, limoſæ, largæ egeſtiones alvi, in flammeis valde rubicundis coloribus ſolutæ, inſaniæ timorem inducunt. Dyſenteria non longa ſplenicis commoda eſt, longa vero mala; deſinente enim, ſi hydropes aut inteſtinorum levitates fiunt, lethale eſt. In inteſtinorum levitatibus, cum animalculis, dolores tormine ſoluti, partes circa articulos tumefaciunt, ex talibus ſquamulæ rubicundæ puſtuloſæ; hi ubi exudarunt, velut flagris cæſi rubeſiunt. Qui in longis inteſtinorum levitatibus, una cum animalculis, tormina patiuntur, & doloribus afficiuntur, his ſolutis intumeſcunt. Inſuper rigere his malum eſt. Inteſtinorum levitates cum ſpirandi difficultate, & lateris punctura, in tabem deſinunt. Volvuloſis vomitus, & ſurditas, malum. Veſicæ duræ, & dolentes omnino quidem malæ ſunt; peſſimæ vero cum febre continua. Nam dolores ab ipſis veſicis ad occidendum ſufficiunt, & alvi his non valde egerunt. Solvit autem hos urina purulenta prodiens, albam ac levem ſubſidentiam habens. His vero non ſolutis, neque veſica molleſcente, in primis circuitibus ægrum moriturum eſſe, timor eſt. Fit autem hoc maxime a ſeptem annis uſque decimumquintum. Calculoſi ita figurati, ut lapis ad urinarium meatum non illabatur, facile mingunt. Quibus tuberculum eſt circa veſicam, quod mingendi difficultatem inducit, ad omnis generis figuras vexantur; hujus autem ſolutio fit, pure erumpente. Quibus urina clandeſtine allabitur ad pudendum, exolvuntur deſperati. In urinæ ſtillicidio volvulus accedens, ſeptima die perimit, ſi non febre accedente, urina acervatim prodeat. Torpores, & ſenſus ſtupiditates, præter morem fientes, futuræ ſyderationis ſignum ſunt. Qui ex vulnere impotentes fiunt corpore, febre quidem accedente citra rigorem, ſanantur; non autem accedente, ſyderati fiunt dextra, aut ſiniſtra parte. Syderatis ſi hæmorrhoides accedant, utile eſt; ſi vero frigiditates, & torpores, malum. In ſyderatis ex ſpiritus ægra latione ſudor accedens, lethale. Rurſus autem in his ipſis ſi febris accedat, ſolutio fit.

Syderationes derepente exolutorio modo fientes, febre inſuper temporis progreſſu accedente, pernicioſæ ſunt. Quibus ex aliqua ægritudine ad aquam inter cutem res devenit, his alvi ſiccæ excrementa, caprini ſtercoris pilulis ſimilia egerunt, cum eliquatione mucoſa, & urina non bona, & diſtentiones circa præcordia, & dolores, ac tumores circa ventrem, & dolores circa laterum mollitudinem, & juxta ſpinæ muſculos accidunt; febres item, & ſitis, & tuſſes ſiccæ ſequuntur, & circa motus ſpirandi difficultas, & crurum gravitas, & a cibis abſtinent, & paucis ingeſtis explentur. Hydropas leucophlegmatias appellatos, alvi profluvium ſedat. At triſtitiæ cum ſilentio, & hominum averſationes, leniter eo modo affectos occidunt. Qui ex timore cum perfrigeratione mente moventur, febres cum ſudoribus, & ſomni vocem aliquantum intercipientes, hæc ſolvunt. Ex inſania ad raucedinem cum tuſſi fit diſceſſus. In furioſis convulſio accedens, diſſipationem

nem facit. Mentis emotiones taciturnæ, non quiescentes, oculis circumspicientes, spiritum extra efferentes, perniciosæ sunt. Faciunt autem & leves syderationes diuturnas. Sed & ita affecti ad insaniam deveniunt. Qui vero in ventris turbatione ita exacerbantur, his nigra circa judicationem prodeunt. Quibus sanis hyeme circa lumbos frigiditas, & gravitas ex levi caussa, & alvus suppressa, superno ventriculo probe officium suum præstante; his coxendicum morbus, aut rhenum dolor, aut urinæ stillicidium fortassis contigerit. Quibus infernæ partes affliguntur, pruritibus antea fortibus obortis, his arenosa urina fit, & supprimitur. Qui vero ex his perniciose habent, his mens obtorpescit. Qui circa articulos rubicundas in superficie pustulas habent, insuperque rigorem, hi circa ventrem, & inguina rubescunt velut ex plagis dolorosis, & moriuntur. Morbo regio affecti, non ita subtili sensu præditi, quibus singultus sunt, his alvi erumpunt. Fortassis autem & suppressio fit, hi viridanti pallore inficiuntur. Dolores juxta latus, in febribus renuntes consistentes, citra notas, venæ sectio læserit, sive cibum aversetur æger, sive præcordium sublime habuerit: & in persrigeratione, non sine febre torpidos, sanguinis detractio lædit: & putantes se melius habere, hi moriuntur. Caput, & pedes, & manus, perfrigerari, alvo, & lateribus calidus, malum est. Optimum est, totum corpus similiter calidum, ac molle esse. Converti autem convenit facile ægrotum, & in attollendo se levem esse. At gravitas totius corporis, & manuum, ac pedum, mala est. Si vero etiam ad gravitatem lividi fiant digiti, ac ungues, mors propinqua est. Si vero penitus nigrescant, minus perniciosi sunt lividis. Verum etiam alia considerare oportet. Si enim facile fert morbum, & aliud quoddam ex bonis signis subindicat, morbus ad abscessum vertitur, & partes corporis nigrefactæ decidunt. Testes, & pudenda revulsa malum significant. Flatum sine strepitu, ac crepitu prodite, optimum est. Melius autem est & cum strepitu exire, quam isthic revolvi, etiamsi tali modo progressus, dolorem & desipientiam significet: si non volens homo ultro flatum ita emittat. Ulcus lividum, & siccum, aut cum virore pallidum, lethale est. Decubitus optimus est, velut quis sanus solitus fuit. At supinum jacere, cruribus extentis, bonum non est. Si vero etiam delabatur pronus ad pedes, deterius est. Lethale autem est, & hiare, & dormire semper, & crura supine jacentis valde incurvara esse, ac complicata. In ventrem autem decumbere, si quis non sit adsuetus, delyrium significat, & dolores circa ventrem. At pedes nudos habere, & manus, si quis non vehementer calidus fit, & crura disjecta, malum est. Anxietatem enim significat. Cæterum erectum sedere velle, malum est in acutis, pessimum autem peripneumonicis, ac pleuriticis. Dormire vero oportet noctu, interdiu vigilare. Contrarium autem malum est. Minime vero lædi æger poterit, si dormiat mane ad tertiam diei partem. Verum postea somni mali sunt. Pessimum autem est non dormire, nequedie, neque nocte; aut enim præ dolore & afflictione vigilarit, aut ab hoc signo delyrabit. Quibus tempora secantur, convulsio ex contrariis sectioni partibus oboritur.

Quibus cerebrum concussum fuerit, & doluerit, percussis, aut alias lapsis, hi statim voce privantur, & neque vident, neque audiunt, & plerumque moriuntur.

Quibus cerebrum vulneratur, febris plerumque, ac bilis vomitus accedit, & corporis syderatio, atque tales perniciose habent. Ex ruptis capitis ossibus difficilima cognitu sunt ea, quæ circa suturas rumpuntur. Rumpuntur autem maxime a gravibus, ac rotundis telis, & ex his quæ ex subcontrario afferuntur, & non ex plano loco. At vero de quibus ambiguum est, rupta ne sint, an non, judicare oportet, exhibito ad manducandum in utramque maxillam asphodeli caule, aut ferula, ita ut animadvertere jubeas, an os aliquod ipsi strepere videre videatur. Nam fracta strepere videntur. Progressu vero temporis, fracta partim septima, partim decimaquarta, partim etiam aliter significationem de se præbent. Nam & carnis ab osse discessus fit, & os lividum, & dolores, sanie effluente. Hæc autem ægre jam auxilium admittunt. Quibus omentum excidit, necesse est putrefieri. Si intestinum quoddam ex gracilibus dissectum fuerit, non coalescit. Nervus dissectus, aut genæ tenuis pars, aut præputium, non coalescit. Quodcumque os in corpore resectum fuerit, aut cartilago, non augescit. Ex vulnere convulsio accedens, mala est.

Ex vulnere bilis vomitus accedens, malum, & maxime in capitis vulneribus.

Nervi crassi si vulnerantur, plerumque claudi fiunt, & si obliqui vulnerantur præsertim, & si musculorum capita, maxime in femoribus. Moriuntur maxime ex vulneribus, si quis cerebrum sauciatus fuerit, aut spinalem medullam, aut hepar, aut septum transversum, aut cor, aut vesicam, aut venam crassam. Moritur autem etiam, si in arteriam, & pulmonem valde magnæ plagæ fiant, ita ut pulmone percusso, paucior spiritus per os procedat, quam is est, qui ex vulnere elabitur. Moriuntur autem qui in intestina vulnerati sunt, sive ex tenuibus aliquod, sive ex crassis vulneratum fuerit, si per transversum fiat plaga, & magna. Si vero parva, & recta, quidam evadunt. Minime vero moriuntur vulnerati in partibus corporis, ubi hæc non sunt, aut ab his quamlongissime absunt. At vero visus obscuratur in vulneribus fientibus in supercilium, & paulo altius. Prout autem vulnus recentius est, maxime vident, cicatrice vero diutius tardante, ac senescente, magis obscurari contingit.

Fistulæ

Fistulæ difficilimæ sunt, quæ in cartilaginosis & excarnibus locis sunt, & cavæ sunt, & procedunt, ac sanie manant semper, & caruncula in osculo ipsis inest. Curatu autem faciliores sunt, quæ in mollibus, & carnosis, & non nervosis existunt. Morbi hi ante pubertatem non fiunt, peripneumonia, pleuritis, podagra, nephritis, varix circa tibiam, fluxus sanguineus, cancer non congenitus, vitiligo leuce dicta non a natura insita, defluxus medullæ spinalis, hæmorrhois, volvulus chordapsus appellatus non cognatus. Horum morborum nullum ante pubertatem fore expectandum est. Verum ab anno decimoquarto usque ad quadragesimum secundum natura corporis morborum omnis generis ferax fit. Rursus ab hac ætate usque ad annos sexagintatres non fiunt strumæ, neque lapis in vesica, nisi prius existat, neque defluxus medullæ spinalis, neque nephritis, nisi ex alia ætate comitentur, neque hæmorrhoides, neque fluxus sanguineus, nisi prius fuerit. Hi usque ad senectutem absunt morbi. In mensibus muliebribus qui aquosi ante partus prodeunt, mali sunt. Ora fervido aphthæ ulcere affecta, uterum gestantibus, non sunt bona. Num & alvi humectantur? Dolores ex laterum mollitudine, ad intestinum tenue transeuntes, in morbis longis, ex corruptione fœtus non valde purgata, perniciosi sunt. Quæ ex partu, ac fœtus corruptione multa repente concitata, supprimuntur, difficilia sunt. Rigor his infestus est, & alvi turbatio, tum alias, tum si præcordium doleant. Uterum gestantibus dolores capitis soporosi, cum gravitate fientes, ac convulsione, plerumque mali sunt.

Quibus dolores pertinaces ex mensibus, circa supernam partem, & intestinum tenue, alvos humectant, aliquantum cibos aversantur. His circa judicationem delationes in somnum fiunt, & impotentes ex capitis dolore exsudant, ac perfrigerantur. Tales recidivæ plerisque fientes post remissionem, cito occidunt. Spiritus qui cum suspiriis extra feruntur, & colliquatio præter rationem, in uterum gestantibus abortum facit. Dolor ventris post partum, in his purulenta purgat. Torpidæ, & præsertim in motibus, cum impotentia fractæ, circa judicationem vexatæ, anxiosæ, multum exsudant. Alvi his humectæ, malum. Menses non supprimi commodum est: ex talibus comitiales morbi fiunt, ut arbitror, quibusdam vero ventris subductiones diuturnæ, quibusdam hæmorrhoides. Prægnantibus præcordii dolor, malum; & alvi his subeuntes, malum; & insuper rigere; his malum. Dolor ventris in talibus minus malum, si limosa purgentur. Quæ ex talibus facile pariunt, post partum vehementer molestantur. Prægnantibus tabescentibus, quibus rubor in facie fit, stillationes de naribus fientes hunc avertunt. Quibus ex partu prodeunt alba, his vero suppressis cum febre surditas, & dolor acutus ad latus fit, mente moventur, & perniciose habent. In gestantibus uterum salsuginosa significant post partum molestias ex albis mordacibus. Tales purgationes indurant: singultus in his, malum. Ad pedes & ad lumbos distentiones ex mensibus, suppurationem inducit, itemque ea quæ de alvo viscosa graveolentia cum dolore prodeunt. Strangulationes quoque ex præscriptis suppurationem faciunt. Uterinæ in ventriculis durities dolorosæ acute, perniciosum. Uterum jam gestantibus ex fervido ulcere fluxiones dolorosæ, malum. Hæmorrhois his pessimum. Quibus alvo rumefacta, ad pudendum rubor devenit, mensibus albis humidis derepente progressis, in longis febribus moriuntur. Convulsionis, si menses in principio apparuerint, febre non accedente, solutio fit. Urinæ tenues cum aliquantula nubecula in medio consistente, rigorem significant. Si a quarta die sanguinis fluxus fiat, diuturnitatem significat, & alvus erumpit, & crurum tumores. Uterum gerentibus capitis dolores, soporosi, cum gravitate fientes, mali sunt; fortassis autem his etiam convulsionum quid pati contingit. Quæ ante partum, juxta modum bilis sursum, ac deorsum erumpentis, doluerunt, facile quidem pariunt, verum si febricitent, maligne habent tum alias, tum si circa fauces quid vexet, aut aliquod signum in febre malignum appareat. Aquosa ante partus erumpentia, mala. Uterum gestantibus salsuginosæ juxta fauces fluxiones, malum. Ante partum rigorem habere, & partus circa dolorem, periculosi. Uterum gerentibus ex fervido ulcere fluxiones, malum: convulsæ, exolutæ, & postea perfrigeratæ excalescunt acute. Sed & difficiles fiunt prægnantibus tumores circa tenue intestinum, quales circa eminentias osculi uteri fiunt, erectæ cervicis spirationem inducentes. Num tales tumores gemellorum partum significant? Num & convulsionem tales tumores faciunt? Quæ suspiriosum efferunt spiritum in febribus, abortiunt. Horrorem habentibus, lassitudine affectis, capite gravatis, menses erumpunt. Ad manum torpidæ, obaridæ, sitis exortes, menses multos emittentes, suppuratæ fiunt. Alba derepente ex abortu decurrentia, si aliquantum riguerit, & ad femur impetus, in his tremor difficilis est. Ora fervido, aphtha appellato, ulcere affecta, uterum gestantibus alvos humectant. Prægnantes præægrotantes ante partus insuper rigent.

Torpefactoriæ exolutiones difficiles quidem ex partubus contingunt, & mentem emoventes, non tamen perniciosæ. Sed & mensium copiam præsignificant. Quæ in partu os ventriculi prædoluere, paulo post ejiciunt. Horrores, lassitudines, capitis gravitates, colli dolores, menses extrudunt. Circa judicationem tale fiens cum tussicula rigorem insuper inducit. Quibus puellis erectæ cervicis

spiratio contingit uterum gestantibus, his mammæ suppurantur, & menses apparere in principio, malum est. Insaniæ febres acutas turbulentas non bilioso os veutriculi dolenti solvunt. In sterilibus, & non parientibus sanguinis vomitus ad conceptionem prodest. Caligines mensibus multis comparentibus solvuntur. Quibus mulieribus ex febribus dolor mammarum fit, sputatio cruenta non feculenta oborta, solvit dolores. Convulsiones ex utero affecto sine febre faciles sunt, vel etiam Dorcadi. Quibus ex rigore febris lassatoria, menses decurrunt: collum in his dolorosum sanguinis eruptionem inducit. * Vomitus 4
minime molestus est ex pituita, ac bile permixtus, verum ne valde multus vomatur. At meraciores vomitiones deteriores sunt. Prasinus autem vomitus, & niger, & lividus, malus est. Si vero etiam omnes colores idem vomuerit, perniciosum est. Celerrimam autem mortem significat lividus, & male olens. Est etiam lethalis ruber vomitus, & maxime si cum necessitate dolorosa vomatur. Qui anxie se jactantes, citra vomitum exacerbantur, male habent, itemque qui lancinantur citra vomitum. Parvi vomitus biliosi sunt tum alias, tum si vigilaverint. In nigris vomitibus surditas non nocet. Pauci fientes, celeres, biliosi, meraci vomitus, mali sunt in alvi subductione uberiore, & pertinaei lumborum dolore. Ex vomitibus anxietates, clangores, oculi concretionem lanuginosam habentes, furiosa. Acute insania correpri, voce intercepta, ita affecti moriuntur. In vomitu si quis siticulosus sit, & sitis exors fiat, malum est anxiosis vigilantibus. Abscessus juxta aurem maxime fiunt anxiosis. Alvo turbata suppressa, brevi velut culicum puncturæ erumpunt, & ad oculos lachrymosus abscessus devenit. In meracis vomitibus singultus, malus; mala etiam convulsio. Similiter etiam in nimiis purgationibus ex medicamentis. Qui vomituri sunt, antea sputationes faciunt. Ex veratro convulsio, perniciosa. In omni purgatione redundante frigiditas cum sudore perniciosa est; & qui insuper vomunt siticulosi in his, malum. Anxiosi, lumbos dolentes, alvo humectantur. Purgationes valde rubicundorum, nigrorum, a veratro, malæ sunt; & cum talibus exolutio, mala.

A veratro vomere rubicunda, spumosa, pauca prodest, facit tamen duritias, & suppurationes magnas abducit. Sunt autem hi, qui talia vomunt, alias & pectus dolorosi, & in rigoribus exudantes, & testes intumescunt; quod si contigerit, insuper rigent & gracilescunt. Frequentes per eadem recidivæ vomitoriæ, circa judicationem nigrorum vomitum faciunt: fiunt item tremulæ. Sudor optimus quidem est, qui febrem in die judicatorio solvit, commodus autem est & qui levat; frigidus vero, & circa caput solum, ac collum fiens, malus est. Nam & temporis diuturnitatem, & periculum significat. At frigidus, in febre quidem acuta, lethalis est. In mitiore vero, diuturnitatem significat. Sudor una cum febre fiens in acuto morbo malus est. Urina in febre, albam habens & levem subsidentiam firmatam, celerem dimissionem significat. Celerem etiam ea, quæ ex indiscreta pinguedinem quamdam habens, exaquescit. At subrubra, & subsidentiam subrubram habens & levem, si quidem ante septimum diem prodeat, septima die liberat. Post septimum vero, tardius, aut omnino post tempus aliquod diuturnius; & quæ in quarto die nubeculam subrubram habet, septimo liberat, si reliqua juxta rationem habeant. Cæterum tenuis, & biliosa, & vix tenuem, ac exiguam subsidentiam habens, & quæ ad melius, ac deterius mutatur, diuturna est. Hæc autem dnitius consequens, aut temporis diuturnitate circa judicationem fiente, periculo non vacat. Aquosa vero & alba perpetuo, in diuturnis morbis difficulter judicat, & secura non est. Nubeculæ in urinis albæ quidem & inferne, commodæ sunt; rubicundæ vero, & nigræ, ac lividæ, difficiles sunt. Periculosa urina est biliosa, non subrubra, in acutis, & quæ crassiores farinæ partes refert, albas habens subsidentias, & quæ varia est colore ac subsidentia, & maxime in fluxionibus de capite. Periculosa est & quæ ex nigra in tenuem biliosam transmutatur, & quæ ex subsidentia divellitur, & quæ ex compactis quibusdam innatantibus subsidentiam habet sublividam, limosam. Num ex talibus præcordium dolent? dextrum arbitror, aut etiam cum virore pallidi fiunt: & abscessus circa aurem dolentes? His paululum erumpens alvus, perniciosa est. 5
* Urinæ, quæ derepente citra rationem paulatim concoquuntur, malæ sunt; & in summa quæ citra rationem matura est in morbo acuto, mala est. Mala est etiam valde rubicunda ex his, florulentiam æruginosam continens. Alba vero & diffusa pellucida urina, mala est, maxime si in phreniticis comparet. Mala est quoque quæ post potum cito mingitur, & præsertim pleuriticis, ac peripneumonicis. Mala est & quæ ante rigorem oleosa mingitur. Malæ sunt & in acutis viridantis palloris, non existentes in colore. Perniciosa est urina nigram subsidentiam habens, & nigra. In pueris vero tenuis magis, quam crassa. Verum in tenuibus vice versa quam in crassis. Et grandinosa genituræ similis diffusa, eademque dolorosa. Perniciosa etiam est omnis, quæ latenter mingitur. At peripneumonicis perniciosa est, quæ in principio quidem coacta est, post quartum vero diem attenuatur. Pleuriticis urina cruenta, caliginosa, cum subsidentia varia, indiscreta, lethalis est plerumque in quatuordecim diebus. Lethalis est item in pleuriticis brevi prasina, nigram subsidentiam habens, aut sursuraceam. Verum in febre ardenti, stupefactorio modo detentis pessima

est uri-

est urina valde alba. Urina cruda multo tempore manens, aliis signis salutaribus, abscessum & dolorem significat, & magis in partibus sub septo transverso. Si vero dolores in lumbis oberrarint, ad coxam, & in febre, & sine febre. At quæ emittitur urina pinguedinem habens in subsidentia, febrem significat. Cruenta vero in principio micta, diuturnam; turbata, cum sudore, recidivam. Alba velut jumentorum, capitis dolorem; pellicosa, convulsionem. Quæ sputo similes subsidentias, aut limosas habet, rigorem indicat; quæ aranei telis similes, colliquationem. At in febribus erroneis nigræ nubeculæ quartanam indicant. Decolores autem, nigra innatantia in medio habentes, cum vigiliis & turbatione, phrenitidem; pulverulentæ, cum spirandi difficultate, aquam inter cutem. Urina aquosa, aut turbata friabili asperitate, alvum liquidam fore, significat. Verum tenuis valde urina si densa fiat, num sudorem futurum indicat? jam vero factum, spumosa in seipsam considens. In tertianis cum horrore velut nubeculæ nigræ, horroris inconstantis indicia sunt. Et pelliculosa urinæ, & cum horrore subsidentes, convulsoriæ sunt. Urina bonam habens subsidentiam, derepente non habens, dolorem & mutationem significat. At subsidentiam habens rurbata desinens, rigorem circa judicationem. Fortassis autem & in tertianam, aut quartanam transitionem. In pleuriticis urina subrubram habens levem subsidentiam, securam judicationem significat. Cum levi virore, ac pallore floruleura, albam subsidentiam habens, etiam celerem. At rubicunda valde & floruleuta, subsidentiam cum virore pallidam, levem, sinceram habens, diuturnum valde turbulentum morbum, qui in alium transmutatur, non tamen perniciosum. Alba vero aquosa, subsidentiam crassas polentæ partes referentem, fulvam habens, dolorem & periculum significat; & quæ cum virore pallida est, fulvam, crassas polentæ partes referentem subsidentiam habens, & tempus & periculum significat. Urinæ, quæ in his, qui juxta aures abscessus habent, cito & modice concoquuntur, malæ sunt; & perfrigerari hoc modo, malum est. Vesica intercepta tum alias, tum cum capitis dolore, habet quid convulsorium. Quæ in his cum torpore exolvuntur, difficilia sunt, non tamen perniciosa. Num & aliquantum mente moventur? Rhenum dolor repentinus, cum urinæ suppressione, calculorum, aut urinarum crassarum mictionem significat. Tremores senioribus in febre fiunt, atque sic comparentes, fortassis calculos per urinam ægris ejiciunt.

Urinæ suppressio, & gravitas in imo ventre, plerumque stillicidium urinæ significat futurum. Sin minus, alium morbum ex quo ægrotare solet. In biliosis urinæ interceptio brevi occidit. Urina in febre densitatem habens divulsam, recidivam aut sudorem significat. In febribus longis, tenuibus, erroneis, urinarum tenuium mictiones, splenicæ sunt. In febre alias aliarum urinarum mictiones morbum producunt. Urinæ, quæ minguntur a non recordantibus, nec commonefactis, perniciosæ sunt. Num his minguntur, velut si subsidentiam conturbasses? Quibus urinæ paucæ, grumosæ, non sine febre, copia ex his progressa tenuis prodest. Prodit autem talibus ab initio, aut brevi subsidentiam habet. Quibus urinæ cito subsidentiam habent, hi cito judicantur. Comitiali morbo laborantibus urinæ tenues & crudæ, præter morem, sine repletione, morbi invasionem significant, tum alias, tum si quis dolor, aut convulsio in summum humerum, aut collum, aut dorsum incidat, aut torpor corporis fiat, aut turbulentum insomnium viderit. Parva comparere, veluti sanguinis stillas, & urinam, & vomitum, & alvi egestiones, penitus quidem malum est. Pessimum vero, si propinque inter se prodeant.

6 * Alvi egestio optima est mollis, cohærens, ac compacta, subfulva, non valde graveolens, prodiens hora consueta, copia pro ratione ciborum ingestorum. Spissum autem fiat ad judicationem. Commodum est & lumbricos rotundos exire simul, ubi ad judicationem tendit. In acutis spumosa, circumbiliosa alvi egestio, mala est. Mala item valde alba. Adhuc vero pejor est, quæ farinæ, ac sterquilinii speciem refert. Sopor in his malus est, & cruenta egestio, & vasorum vacuatio præter rationem. Alvi interceptio, parva, nigra, velut caprarum stercora, ad necessitatem coacta emittens, nasus his erumpens, malum. Viscosa meraca, aut alba alvi egestio, mala est. Mala est & abunde multum fermentata, subpituitosa. Prava item ex compactis quibusdam innatantibus, subsidentia sublivida, purulenta, cum biliosa. Sanguinem splendidum egerere, malum est tum alias, tum si quis dolor affuerit. Spumosa, circumbiliosa alvi egestio, mala est. Sed & morbum regium ex talibus incurrunt. In biliosis alvi egestionibus spumosa flosculentia, mala est maxime ei, cui lumbi doluerint, & mente motus fuerit. Num autem his dolores? Tenuis spumosa alvi egestio, aquosam cum virore pallidam habens subsidentiam, mala est. Mala etiam purulenta; & nigra cruenta mala, cum febre, & alias, & varia abunde bile colorata egestio, mala est, tantoque deterior quantum colore magis horrenda est, præterquam in medicamentorum usu. In hoc enim periculo vacat, si non copia excedat; & tenuis, mollis egestio, in febre mala est. Mala quoque sicca, friabilis, decolor tum alias, tum si alvum humectet. Nigris vero antea egressis occidit. Liquida alvi egestio, & acervatim, & paulatim fiens, mala est, altera enim vigilias, altera exolutionem facere poterit. Liquida subtenuis alvi egestio perfrigescens, non sine febre, mala est. Rigores in his vesicam, & ventrem

corripiunt. Aquosa vero valde non desinens in acutis, mala; & magis, si etiam sitim non habuerit. Valde rubicunda egestio in alvi profluvio mala est. Mala quoque valde cum virore pallida, aut alba, aut spumosa, aut aquosa, & parva, & viscosa, & levis, & cum virore subpallida, mala est. Et soporosis torpefactis liquida egestio pessima est. Lethale autem & alvum sanguine manare, multa grumosa egestione, itemque alba, ac liquida, cum ventre in tumorem elevato. Egestio alvi nigra velut sanguis, & cum febre, & sine febre, mala est. Malæ item omnes variæ, abunde ex bile coloratæ. Egestiones desinentes in spumosas meracas, omnes quidem exacerbant, convulsos autem etiam valde. Ex talibus abscessus juxta aurem emergunt. At quæ valde liquidæ fiunt, & rursus compactæ, meracæ, stercoraceæ egestiones, longitudinem morbi significant. Valde rubicunda, in febre, delirium. Alba stercoracea morbo regio difficilis est, itemque liquida, quæ seposita ruborem capit. In sanguinis eruptionibus viscosa egestio nigris variegata, maligna est, maxime autem valde albidis. Valde alba egestio in febre, non bene judicat. Alvus turbulenta parvis frequentibus ad egerendum progressibus, maxillas intendit. Solvit etiam rubores in facie fientes. Stercoracea cum contentione egestio, alvi afflictionem significat. Pituitosa vero acute cum oris ventriculi dolore, dysenteriam: fortassis autem & lumborum dolorem. Talibus alvi circumtensio ad necessitatem liquida demittens, citius restitans, habet quid convulsorium. Insuper rigere his perniciosum est. Quibus nigra per alvum prodeunt, frigidum sudorem excludunt. Quibus alvus ab initio turbatur, urinæ vero paucæ sunt, & progressu temporis alvus quidem siccatur, urina vero tenuis redundat, his abscessus ad articulos fiunt. Progressus ad egerendum paulatim fientes, horrorem, ac rigorem induunt; & quibus larga fit egestio, difficilimum est quartanis incipientibus. Frequentes ad egerendum progressus paulatim fientes, pauca stercoracea subviscosa habentes, cum præcordii, & lateris dolore morbum regium denotant. Num his suppressis hi cum virore pallidi fiunt? Arbitror autem & hoc sanguinem effundere. At dolores in lumbis, in his sanguinem fundentibus, sanguinem egerunt splendidum, Cum sopore, & capitis dolore calescere insuper, perniciosum est. Viscosæ, biliosæ, magis abscessus juxta aurem faciunt. Quicumque tumores alvo humecta elevantur cum doloribus, malum. Alvo vero suppressa, & nulla alia re novata, cito rumpuntur, & malignius est. Vomitiones in his malæ & ferinæ. Quibus & flammeis & valde rubicundis solutis, graveolens, larga, subrubra fit, hi ne insaniant timor est. Corpus squallidum alvum male affectam significat. In his valde rubicundæ, instar purulentæ carunculæ, egestiones maxime prodeunt.

Ad alvum biliosam mollem stercoracea egerentem, ardores comparentes, tumorem juxta aurem faciunt. Biliosas egestiones surditas sedat, & surditatem sedat biliosa alvi egestio. Pustulæ serpiginosæ supra inguina, ad laterum mollitudinem, ac pubem fientes, alvum male affectam significant. Exolutio dolorem solvens, alvum maxime humectat. Juxta sedem dolorosæ suppurationes alvum turbant. Lethales egestiones sunt, pinguis, nigra, livida cum graveolentia, & biliosa habens in se simile quiddam eieci aut fabis fresis, aut veluti floridos sanguinis grumos, & quæ odore similis est egestioni infantium, & varia eademque diuturna. Talis autem fuerit cruenta, ramentosa, biliosa, nigra, prasina, & simul, & permutatis vicibus. Lethalis quoque omnis est, quæ sensum ægre fugiens exit. Qui potum difficulter deglutiunt spiritu tussiente, eructatio subtracta intro revoluta dolorem ventris significat. Malæ sunt etiam egestiones valde rubræ æruginosæ in quartanis. Et tales sanguinis fluxiones soporosæ sunt; ex his convulsione moriuntur, nigris antea egressis. Exolutiones alvi repentinæ præter rationem, in diuturnitate temporis consumptis, una cum vocis tremula interceptione, perniciose habent. Tenues nigrorum egestiones horrificæ, meliores talibus sunt. Tales prosunt maximæ in ætate ante vigorem. Pruriginosæ affectiones omnibus nigrorum egestionem significant, et vomitum grumosum. Et tremulæ affectiones cum morsu, ac capitis dolore, nigras egestiones significant. Ante tales, vomitus prodit; et ubi vomuerunt, multæ tales insuper detrahuntur. Quibus in alvi turbatione exacerbatur morbus, circa judicationem nigra inferne prodeunt. Ex alvo diutine affecta, vomentibus, biliosis, cibum fastidientibus, sudor multus cum impotentia repentina, occidit. In medicamentorum usu, in defluxione, tenuis abunde sanguis eliquescens, malum est. Durities circa ventrem cum dolore, in febribus cum horrore cibos aversantibus, alvo parum ad purgationem humectata, non suppurantur. Una cum febre alvus turbata salsuginoso modo, soporosos, torpidos, non valde comitatur. Ex alvo liquida lassatos, caput dolentes, siticulosos, vigilantes, valde rubicunda egestione solutos, timor est ad insaniam deventuros esse, si difficulter spiraverint. Ad hoc ubi quis cum virore pallescit, bene spirare noxium non est, alvo insuper probe egerente. Adustæ egestiones contentionem habentes, alvum male affectam significant. Biliosis alvus turbata, parva, frequenter egerens distendentia cum paucis mucosis, do-

ſis, dolorem circa tenue inteſtinum hæc faciunt, & urinam non facile prodeuntem, 415 ex talibus ad hydropem deſinunt. Linguæ tremulæ quibuſdam alvi eruptionis futuræ ſignum ſunt. Quibus ardor fit, & ad egreſſas egeſtiones alvi inſuper exſudant, his febris exacerbatur. Ex alvis liquidis perfrigeratio cum ſudore, mala. Ex alvis liquidis, ſanguis de gingivis defluens, lethalis eſt. Alvi egeſtio pura ſuperveniens, ſolvit febrem acutam cum ſudore.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE CAPITIS VULNERIBUS.

Argumentum in Librum ſequentem.

1 *Capitis leviſſima etiam vulnera non contemnenda. Capitis cutis contuſa. Calvaria & cerebri membrana rupta.*

2 *In capite vulneratis, quid Medicus interrogare debeat. Capita humana diſſimilia. Capitis prominentia quid. Sutura quando ſimiles* T *in capite. Prominentia ex utraque capitis parte duplex. Qua ſutura* H *literæ reſpondeant. Quibus ſutura* X *ſimiles ſint. De duritia, & mollitia, ac cavitate oſſis capitis.*

3 *Capitis, os juxta medium duplex. Oſſis utrinſque color. Lamina duplicata. Capitis os ſpongiæ ſimile. Venulæ in capitis oſſe tenuiores.*

4 *De craſſitudine, & tenuitate oſſis capitis. Os circa ſinciput. Cur ex vulneribus ſincipitis cerebrum citiſſime, & maxime mala ſentiat.*

5 *Os temporum ex reliquis cur debiliſſimum. Os verticis omnium robuſtiſſimum. Capitis poſteriore parte vulnerati, cur ſerius moriantur.*

6 *Capite vulnerati hyeme, diutius vivunt. Sedes telorum ipſa in ſeipſis fientes. Sutura, oſſe denudato, in ulcere comparens.*

7 *Os capitis quot modis vulneretur. Contuſiones capitis vulnera conſequuntur. Fiſſurarum ſpecies omnigenæ. Os ſine fiſſura contuſum.*

8 *Contuſionis ſpecies plures. Os intro cedens.*

9 *Teli ſedes in oſſe. Sedes teli in oſſe quid ſit.*

10 *Alia parte capitis vulnerati, ulcus, & os carne denudatum habentes. Teli ſedes in oſſe cum fiſſura, ac contuſione. Os ex ſua natura intro cedens. Sedes, & diſſectio, idem.*

11 *Capillorum circa ulcus conſideratio. Oſſe conſpicuo quid agendum, & interrogandum.*

12 *Oſſe non conſpicuo quomodo interrogandi. Contuſiones, & fiſſuræ in oſſe ex vulnerati reſponſione cognoſcendæ. Specillum contuſiones, & fiſſuras non explorat.*

13 *Oſſium ruptura varia.*

14 *Quæ oſſa a quibus telis potiſſimum rumpantur, ac lædantur, & quæ non.*

15 *Tela obliqua. Rotunda, oblonga. Multum tenuia, acuta, levia.*

16 *Vulnerati de omnibus apparentibus interrogandi. Sauciatorum magis, aut minus ſigna. Telorum ſedes in ſuturis cognitu difficilis.*

17 *Ruptio in ſuturis deprehenſu difficilior: & cur hac parte oſſa promptius rumpantur. Ruptio circa ſuturam etiam ſuturæ diſſolutio eſt. Fiſſura, ex contuſione deprehenſu difficiles. In vulneribus juxta ſuturas quid conſiderandum.*

18 *De ulceris in capite curatione. Partium in capite affectarum inflammatio. Quatenus in frontis ulceribus cataplaſmatis utendum.*

19 *Capitis ulcera qua parte ſecanda.*

20 *Ulcera temporum non ſecanda. Quæ poſt ulcerum ſectionem adhiberi conveniat.*

21 *Raſio. Perforatio quo tempore tentanda. Oſſis rupti, aut contuſi curatio.*

22 *Oſſium rupturæ quomodo medicamento nigro explorentur.*

23 *Caro os ambiens negligenter curata. Carnes vulneratas ſuppuratas fieri, ac conſumi oportet.*

24 *Membranæ circa cerebrum curatio. Oſſis unius ab altero diſceſſio.*

25 *Oſſium intro compulſorum, ac diſſectorum curatio.*

26 *Oſſa puerorum capitis tenuiora, ac molliora. Oſſis carne denudati curatio. Moriturorum ex capitis vulneribus ſigna.*

27 *Oſſis ruptura neglecta mala. Puſtulæ in lingua capite vulneratis. Convulſio ex ulcere capitis. Syderati ex capitis ulcere.*

28 *Febre invadente ex capitis ulcere, quid faciendum. Tumor rubicundus, capitis oſſe denudato.*

29 *De capitis oſſium perforationibus, ac terebrationis uſu. Oſſa ſuppurata facilius perforari.*

1 ULLUM capitis vulnus leviter contemni debet. Sæpe enim cutis ſola contuſa ferro, aut alia aliqua re, ſi non diligenter, & cum quadam cautione curetur: veluti ſi ſanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur: ulcus incrudeſcens non parum moleſtiæ exhibet, & aliquando etiam febrem inducit; & medico quidem negotia, ægroto vero periculum non minus affert. Verum hoc multo magis contingit, ſi calvaria, & cerebri membranæ rumpuntur. Quare ſi non ſingula hæc diligenter medicus curaverit, ſæpe mortis cauſſa exiſtit. Et de his quidem omnibus etiam alibi diximus, ſed & nunc

dicendum est. * Primum igitur capite vulnerato interrogare oportet, per quid vul- 2
neratum sit. Deinde quid homo fecerit, quum vulneratus fuit. Postea qua parte vul-
nus inflictum sit. Nam hominum capita nihil inter se similiter habent, neque su-
turæ capitis in omnibus eodem loco consistunt. Verum quisquis ex priore capitis
parte prominentiam habet: est autem prominentia, rotunda ossis pars eminens præ alia:
hujus suturæ consistunt in capite, velut litera græca tau T pingitur. Breviorem
enim lineam ad prominentiam transversam constitutam habet; alteram vero lineam per
medium caput, sed secundum longitudinem ad collum semper habet. Qui vero ex
posteriore capitis parte prominentiam habet, hujus suturæ etiam contrario priori
modo consistunt. Brevior enim linea ad prominentiam transversa consistit; longior
autem per medium caput, secundum longitudinem ad frontem semper constituta est.
Quisquis autem ex utraque capitis parte, & anteriore, & posteriore, prominentiam
habet; huic suturæ sunt similiter constitutæ, velut litera græca H scribitur. Consistunt
autem longæ quidem lineæ ad utramque prominentiam transversæ. Brevis autem per
medium caput, secundum longitudinem ad utramque longam lineam desinens. At qui
neutra parte ullam prominentiam habet, hic suturas habet, velut litera græca χ pingi-
tur. Consistunt autem hæ lineæ, altera quidem transversa ad tempora pertingens, al-
tera vero secundum longitudinem per medium caput. * Duplex autem est os juxta 3
medium caput; durissima vero ac densissima suprema ipsius pars existit, & infima quæ
est ad membranam. Consimilis est color ossis sub carne, consimilis est color ossis in-
ferne. Secedit autem a supremo, ac infimo osse, a durissimis, ac densissimis, ad mol-
lius, ac minus densum, & communius, ad duplicatam laminam. Est autem duplicata
lamina cavissima, ac mollissima, & maxime antrosa. Est autem & totum os capitis,
excepta valde modica suprema, ac infima parte, spongiæ simile, & habet os in se-
ipso carunculas similes multas humidas, & si quis ipsas digitis conterat, sanguis
utique ex ipsis prodierit. Sunt etiam in osse venulæ tenuiores, ac caviores, sanguine
plenæ. Quod igitur ad duritiam, & mollitiem, & cavitatem attinet, sic habet. Quod
vero ad crassitudinem ac tenuitatem, hoc modo. * Universi capitis os tenuissimum 4
est ac debilissimum, quod est circa sinciput; & carnem paucissimam, ac tenuissimam
hac parte os in se ipso habet, & cerebrum hac capitis parte plurimum subest. Et quia
hæc ita se habent, ut & vulnera, & tela æqualia sint magnitudine, & minora, &
similiter vulneratus quis sit, & minus; os hac capitis parte & magis contundi-
tur, & rumpitur, & magis intro contusum cedit, & lethaliora, ac ad curandum,
& effugiendam mortem difficiliora sunt vulnera hac parte, quam alibi in capite. Et
ut sint æqualia vulnera, & similiter vulneratus quis sit, & minus; homo ubi etiam a-
lias ex vulnere moriturus est, breviore tempore moritur, qui hac parte capitis
vulnus habet, quam qui alia. Cerebrum enim & citissime & maxime juxta sin-
ciput sentit mala, quæ in carne, & in osse fiunt. Sub tenuissimo enim osse, ac
modica carne cerebrum est hac parte; & plurimum cerebrum sub sincipite jacet.
* Cæterum ex reliquis ossibus id, quod circa tempora est, debilissimum est. Com-
missura enim est infernæ maxillæ ad calvaria, & motus in temporibus sursum, ac 5
deorsum, velut articuli; & auditus prope ipsum est; & vena per tempora exten-
ta est, cava, ac fortis. Omni vero capitis osse robustius est os verticis; & quod
est retro aures, robustius est, quam totum quod in anteriore parte est; & carnem am-
pliorem ac profundiorem in seipso hoc os habet. Et sane his ita se habentibus, si
quis & vulneribus, & telis, omnibus æqualibus, ac similibus, & majoribus, ac
minoribus, similiter sit vulneratus, & magis; hac capitis parte os minus rumpi-
tur, & contunditur, & si homo alias moriturus est ex vulnere, si in posteriore ca-
pitis parte vulnus habet, diutiore durans tempore morietur. In longiore enim tem-
pore os suppuratur, & deorsum ad cerebrum transpiratur, propter ossis crassitudi-
nem; & paucius etiam cerebrum hac parte subest; & plures mortem effugiunt ple-
rumque ex his, qui posteriore capitis parte vulnerati sunt, quam qui anteriore. * Sed 6
& in hyeme diutiore tempore vivit homo quam in æstate, quisquis etiam alias mori-
turus est ex vulnere, quacumque capitis parte vulnus habeat. At vero sedes telorum
acutorum ac leviorum, ipsæ in seipsis fientes in osse, & cum fissura, & contusione, ac
intro cessione: fiunt autem hæ similiter & in anteriore & in posteriore capitis parte:
ex his mors non contingit secundum justitiam, etiamsi contingat. Sutura vero in ul-
cere si compareat, osse denudato, quacumque capitis parte ulcere fiente, debilissimus
æger est ad resistendum vulneri ac telo, si in ipsam suturam telum incubuerit; & ma-
xime omnium, si telum in sincipite, juxta debilissimam capitis partem incussum fue-
rit, & suturæ circa ulcus, si ita contingat, fuerint, & telum ipsas suturas contigerit.
* Vulneratur porro os in capite tot modis. Singulorum autem modorum plures spe- 7
cies fracturæ in vulnere fiunt. Os vulneratum rumpitur, & ossi fissuram continen-
ti ac ambienti necesse est contusionem accedere, si ruptum fuerit. Nam telum quod
os rumpit, idem hoc etiam os aut magis, aut minus contundit, id ipsum videlicet
os, in quo fissuram rumpit. Atque hic unus modus est. Species autem fissurarum om-
nigenæ fiunt. Nam & tenuiores, & valde tenues conspicuæ fiunt. Quædam vero
neque statim post vulnerationem, neque in diebus, in quibus dolorum utilitas mors
homini contingere potest. Rursus autem aliquæ fissuræ crassiores, ac ampliores fi-
unt,

sunt, quædam vero etiam valde amplæ. Et aliæ quidem in longiorem modum rumpun-
tur, aliæ vero in breviorem, & aliæ rectiores sunt, aliæ etiam valde rectæ, aliæ vero
curviores, & curvæ, ac profundiores, aliæ autem ad infernam partem, & per totum os.
Poterit autem & os in sua ipsius natura contundi, ita ut nulla fissura ad contusionem
8 ossi accedat. Atque hic secundus modus est. * Species autem contusionis plures sunt.
Nam & magis, & minus contunditur, & altius ac per totum os, & minus in altum
ac per totum os, & in ampliorem et minorem tum longitudinem, tum latitudinem.
Verum harum specierum nullam oculis intuenti cognoscere datur, qualisnam specie exi-
stat, et quanta magnitudine. Neque enim etiamsi sint contusa, et malum factum sit,
an contusa sint, oculis videre conspicuum fit statim post vulnerationem; quemadmo-
dum neque aliquæ fissuræ videri possunt, quæ rupto osse procul absunt. Intro
etiam cedit os ex natura sua, una cum fissuris; alias enim non intro cesserit.
Nam quod intro cedit, abrumpiturque ac frangitur, intro cedit ab alio osse, quod in
sua ipsius natura manet: & sic sane fissura adest intro cessioni. Atque hic tertius
modus est. Intro autem cedit os per multas species. Nam et major ossis pars,
& minor intro cedit; et magis ac profundius deorsum, et minus ac magis in su-
9 perficie. * Quin et sede teli in osse contingente, fissura utique ad sedem acces-
serit, et ad fissuram etiam contusionem magis aut minus accedere, necesse est, si
quidem et fissura accedat ea parte, qua et sedes facta est; et fissura fit in osse continen-
te et sedem, et contusionem. Atque hic quartus modus est, in quo sedes teli fit in
osse. Sedes autem vocatur, quum manente osse in sua ipsius natura, telum, quod in
os incubuit, manifestum fecerit ubi incubuit. Verum in singulis modis plures species
fiunt. Et de contusione quidem, ac fissura, si ambo hæc ad sedem accedant, et si con-
tusio sola fiat, jam dictum est, quod multæ species et contusionis, et fissuræ fiunt.

Hæc autem sedes ipsa in seipsa longior, ac brevior fit, et curvior, ac rectior, et
orbiculatior: et multæ aliæ species talis modi sunt, prout etiam figura teli fuerit, et
eædem etiam profundiores deorsum, et magis et minus, et angustiores, et am-
pliores, et valde amplæ, si dissectione intercisa fuerit. Quanta autem dissectio in lon-
gitudinem, ac latitudinem fiat, in osse sedes est, si alia ossa dissectionem ambientia
in sua ipsorum natura manserint, et non una cum dissectione intro cesserint ex sua
10 natura. Nam si ita contingat, intro cessio fuerit, et non amplius ossis sedes. * Si
vero alia capitis parte vulneratur, et ulcus habet homo, et os carne denudatum est,
quintus hic modus est: et hanc calamitatem, ubi facta est, nulla re juvare queas.
Nam si passus est hoc malum, non est quod ex ipso exquirere possis, an passus
sit hoc malum, neque qua capitis parte: ex his fracturæ modis ad perforationem
devenit, tum si contusio ad visum inconspicua est, tum si aliquo modo manifesta
fuerit, et fissura si inconspicua visui fuerit, et ad visum manifesta. Sed et si sede
teli in osse fiente, fissura ac contusio ad sedem accedat, et si contusio sola accedat ad
sedem, absque fissura; hæc quoque ad perforationem devenit. At vero os, quod ex
sua natura intro cessit, parum perforatione opus habet: et quæ maxime intro ces-
serunt, et maxime fracta sunt, et perforatione minime opus habent. Neque sedes
ipsa in seipsa fiens, absque fissura ac contusione, perforatione indiget. Neque disse-
11 ctio ipsa, si magna, ac ampla fuerit. Dissectio enim et sedes idem sunt. * Cæ-
terum primum spectare oportet in vulnerato, qua capitis parte, et num in debiliori-
bus vulnus habeat: et capillos considerare circa ulcus, an dissecti sint a telo, et an
intus sint in vulnere; quod si est, periculum est os carne nudum esse. Itaque dicere
oportet, os aliquam læsionem a telo habere. Aque hæc longe prius considerasse, ac
dixisse oportet, anteaquam hominem contingas. Ubi vero jam contigeris, cla-
re nosse conari, an nudum carne os sit, aut non, et si quidem oculis conspicuum
fuerit os nudum, bene habet; sin minus, specillo considerato, et si quidem inve-
neris os carne nudum esse, et non sanum a vulnere, ejus quod in osse est, dino-
tionem primum facere oportet, inspiciendo et quantum sit malum, et quo opere
opus habeat. Oportet etiam vulneratum interrogare ut passus sit, et quo modo.
12 * Si vero non conspicuum fuerit os, multo adhuc magis interrogationem facere opor-
tet, an habeat quid mali, aut non habeat: et si nudum est os, ut factum sit, et juxta
quem modum. Nam contusiones et fissuras in osse non apparentes, et tamen præ-
sentes, ex vulnerati responsione cognoscere primum conari oportet, an tale quid
passum sit os, aut non passum, deinde ratione et opere exquitere, citra specilli ad-
motionem. Specilli enim admotio non indicat, an tale quid mali os passum sit, et
an habeat quid in seipso, aut non passum sit. Sed sedem teli indicat specillum, et
an intro cesserit os ex natura sua, et an vehementer fractum sit os: quæ etiam ocu-
13 lis conspicua videnti cognoscere datur. * Rumpitur autem os obscuris fissuris, et
manifestis; et contunditur obscuris contusionibus; et intro ex sua natura maxime
cedit, quum alter ab altero sauciatur, de industria sauciare volens; aut quum ex al-
tiore loco fit jactus, aut plagæ ictus, uter tandem fuerit, magis quam ex plano loco;
et si contineat manu telum, sive jaciat, sive percutiat; et si fortior debiliorem vul-
nerat. Ex his vero qui cadentes vulnerantur ad os, aut in ipsum os, is qui ex altis-
simo loco cadit, et in durissimum, ac obtusissimum; huic periculum est, ut os et rum-
patur, et contundatur, et intro cedat ex sua natura. Ei vero, qui ex plano magis

loco cadit, & in molliorem, os minus hæc patitur, aut etiam non patitur. * Quæ- 14
cumque vero illabentia in caput tela, ad os vulnerant, ex his id quod ex altissimo
loco illapsum est, & minime ex plano, & quod durissimum ac obtusissimum, &
gravissimum ac minime leve est, & quod minime acutum ac molle; hoc & ru-
perit os, & contuderit. Et maxime sane periculum est, ut os hæc patiatur, quum &
hæc fiant, & e directo adversus telum sauciari contingat, sive ex manu percu-
tiatur, sive jactum suscipiat, sive quid ipsi incidat, sive ipse collapsus saucietur, ita
ut quomodocumque sauciatus, osse adversus telum occurrat. * Quæ vero tela ex o- 15
bliquo os sauciant, minus & os rumpunt, & intro ad caput contundunt, etiamsi car-
ne fuerit os denudatum. Nam quædam vulnera ita inflicta, neque denudant os car-
ne. Profecto ex telis maxime os rumpunt & manifestis, & obscuris fissuris, & con-
tundunt, & ex natura sua os intro cedere faciunt, quæ sunt rotunda, & orbiculata,
& undiquaque plana, & obtusa, & gravia, & dura; & carnem hæc contundunt, &
maturam faciunt, ac concidunt; & ulcera fiunt a talibus telis in obliquum, sed & in
circulum: subcava & suppurata magis fiunt, ac humida sunt, & diutiore tempore
purgantur. Necesse est enim carnes contusas, ac concisas pus fieri, ac consumi. At
tela oblonga, multum tenuia, & acuta, & levia carnem magis dissecant quam contun-
dunt, & os eodem modo. Et sedem quidem inducit id ipsum, quod etiam dissecavit.
Dissectio enim & sedes idem sunt. Verum non valde eos contundunt talia tela, neque
rumpunt, neque ex natura sua intro cedere faciunt. * Cæterum oportet supra conspe- 16
ctum tuum, quicquid tandem apparuerit in osse, etiam de omnibus his interrogationem
facere. Nam magis & minus sauciati signa hæc sunt, si vulneratus soporem altiorem
inciderit, & caligo offusa fuerit, & vertigo, & si ceciderit. Quum autem os carne
denudatum a telo fuerit, & circa ipsas suturas ulcus fieri contigerit, difficile est sedem
teli deprehendere, quæ in alio osse manifesta est, an insit in osse, aut non insit, &
an sedes facta sit in ipsis suturis. Occultat enim ipsa sutura, asperior existens reli-
quo osse, & non satis clarum est ubi in ipso sutura est, & ubi ossis sedes, si non val-
de magna sedes fiat. Accedit etiam ruptio ad sedem, plerumque & ipsa in suturis fiens,
& fit etiam hæc ruptio rupto osse deprehensu difficilior, eo quod circa ipsam sutu-
ram ruptio fit, si rumpitur, utplurimum. Proclive enim est hac parte os rumpi, ac
dissolvi propter ossis hac parte debilitatem, ac raritatem, & propterea quod parata
sit sutura ut rumpatur, ac dissolvatur. Nam reliqua ossa suturam ambientia, ruptionis
exortia manere possunt, eo quod robustiora sunt, quam sutura. * Verum ruptio cir- 17
ca suturam fiens, etiam dissolutio suturæ est, & non facile est deprehendere, neque si a
teli sede fiat in sutura, ubi rupta fuerit, ac dissoluta. Verum difficilius est deprehende-
re fissuram ex contusione. Fallunt enim & mentem, & visum medici hæ suturæ, fis-
suræ speciem referentes, & reliquo osse asperiores existentes, nisi vehementer disse-
ctæ fuerint, ac dissolutæ. Dissectio autem & sedes idem sunt. Proinde si circa suturas
vulnus factum fuerit, & ad os telum incubuerit, animadversionem habere oportet, ac
invenire, quod os passum sit. Nam ab æqualibus magnitudine telis, & similibus,
ac multo minoribus, & similiter, & multo minus vulneratus, longe magis malum
accipit, qui in osse in suturas telum recepit, quam qui non in suturas id recepit. Et ple-
raque horum perforare oportet. Verum ipsas suturas perforare non oportet, sed sece-
dendo in propinquo osse perforationem facere, si perfores. * Porro de curatio- 18
ne vulnerum in capite, & quo modo deprehendere oportet affectiones in capite
fientes non manifestas, ita mihi videtur. Ulcus in capite nullo humore humectare
convenit, ac ne vino quidem, neque cataplasmate integere, neque lineamento curatio-
nem facere. Neque vero comprimere oportet ulcus in capite, si non in fronte fuerit,
aut in loco pilis nudato, aut circa supercilium & oculum. Hic enim fientia ulcera,
cataplasmatis, ac deligatione magis opus habent, quam in aliis capitis partibus. Con-
tinet, ac ambit reliquum caput totam frontem, partes autem ulcus ambientes, in qua-
cumque tandem parte ulcera fuerint, inflammantur, ac intumescunt, propter sangui-
nis influxionem. Oportet autem neque ea quæ in fronte sunt ulcera, per omne tempus
cataplasmatis integere, ac deligare, sed postquam inflammatio sedata est, & tumor se-
datus, a cataplasmatis, ac deligatione cessare. At in reliquo capite ulcus neque lina-
mentis, neque cataplasmatis, neque deligatione curare oportet, si non & sectione o-
pus habeat. * Secare autem oportet, ulceribus in capite, ac fronte fientibus, qua par- 19
te os carne nudum fuerit, & læsionem aliquam ex telo habere visum fuerit. Ulcera
vero, quæ non habent sufficientem magnitudinem longitudinis, ac latitudinis, ad ossis
inspectionem, an quid mali passum sit a telo, & quale id passum sit, & quantum ca-
ro contusa est, & quantam os læsionem habet, & rursus an illæsum sit os a telo, & ni-
hil mali passum sit, & ad curationem qualinam opus habet ulcus, & caro, & os-
sis affectio; talia sane ulcera sectione opus habent. Si vero etiam os quidem carne fuerit
denudatum, subcava vero fuerint ulcera in obliquum, cavitatem quamplurimum resecare
oportet, ubi non facile est medicamento quocumque pervenire. Sed & orbiculatiora
ulcera, ac plurimum subcava, etiam ipsa resecare oportet, circulo divisim inciso se-
cundum longitudinem pro hominis natura, ut longius fiat ulcus. * At vero in capi- 20
tis sectione reliquæ quidem capitis partes securitatem habent, dum secantur. Verum
tempora, & adhuc supra tempora venam, quæ per tempora fertur, secare non oportet.

Con-

Convulsio enim corripit sectum. Et si quidem sinistra tempora secta fuerint, dextera
convulsio corripit. Si vero dextra secta fuerint, sinistra convulsio apprehendit. Quum
igitur ulcus in capite secas, ossium gratia carne denudatorum scire cupiens, an ha-
beat os quid mali a telo, aut non habeat, secare oportet vulnus tanta magnitudine,
quanta sursum opus habere visum fuerit. Secantem vero carnem ab osse diducere
oportet, quæ ad membranam, & ad os existit. Deinde lineamentum per totum ul-
cus adhibere oportet, quod ulcus quamamplissimum in posterum diem faciat, cum
minimo dolore. Ubi vero linamentum adhibuisti, cataplasmate utere, quanto tempo-
re etiam linamento, ita ut mazam ex tenui polenta in aceto subigas, aut coquas, &
21 quammaxime viscosam facias. * Postridie vero ubi linamentum exemeris, inspecto
osse quod passum est, si non conspicua tibi sit vulneratio, qualisnam sit in osse,
neque cognoscas, an os aliquid mali in se habeat, aut non habeat, telum autem ados
pervenisse, ac læsisse videatur; radere oportet specillo rasorio secundum longitudi-
nem, ac profunditatem pro hominis natura, & rursus si etiam transversum sit os,
ruptionum gratia ad visum inconspicuarum, & contusionis obscuræ gratia, quæ non
intro cessit ex natura alterius ossis capitis. Indicat enim ipsa ratio magis, si non
etiam alias conspicuæ fuerint hæ affectiones, ex telo in osse existentes. Et si sedem
teli in osse videris, tum ipsam teli sedem radere oportet, tum ambientia ipsam ossa,
ne sæpe ad sedem ruptio accedat, & contusio, aut sola contusio, & deinde lateant,
quum non conspicua existant, Postquam autem os scalpro raseris, si quid ad perforatio-
nem rendere ossis sauciatio videatur, perforare oportet, & citra perforationem triduum
non excedere, sed in hoc perforare tum alias, tum tempore calido, si ab initio cura-
tionem susceperis. Si vero suspiceris os ruptum, aut contusum esse, aut ambo hæc;
conjectura facta, quam vehementer sauciatus sit, ex vulnerati verbis, & quod a forti
id contigit, qui sauciavit, si alius ab alio vulneratus fuerit, & quod telum quo vul-
neratus est, ex maleficiorum telorum ordine fuit, deinde quod vertigo, & caligo ip-
sum corripuerit, & quod in soporem profundiorem inciderit, & quod ceciderit: his
ita fientibus, si non cognoscas, an os ruptum sit, aut contusum, aut ambo hæc, ne-
que alias videas: super os aliquid maxime nigri coloris, nigro medicamento liquato
subactum, imponere oportet, & subextento linteo oleo imbuto super ulcus, & de-
inde mazæ cataplasmate apposito deligare, postridie vero exoluto, ac expurgato ul-
22 cere deradere. * Et si sanum non fuerit, sed ruptum, ac contusum, reliquum quidem
os rasum album erit, fissura vero & contusio, quæ nigrum medicamenti eliquatum in
seipsam suscepit, in reliquo osse albo nigra erit. Cæterum hanc fissuram conspectam
rursus secundum profunditatem radere oportet. Et si quidem radens fissuram hanc con-
spectam nigram exemeris, & deleveris e conspectu sublatam, contusio quidem ossis
aut magis aut minus facta fuit, quæ sane etiam fissuram a scalpro rasorio deletam ru-
pit, Verum minus horrenda hæc est, & minus negotii exhibuerit, fissura deleta. Si
vero in profundo sit, & dum raditur deleri nolit, ad perforationem devenit hæc cala-
mitas, Sed perforare oportet, ac de cætero ulcus curare. Cavere autem convenit ut ne
aliquid mali os contrahat ex carne, si male curetur. Nam & perforato ossi, & alias de-
nudato, sed sano; & si læsionem aliquam ex telo habeat, & tamen sanum esse putetur,
23 periculum magis imminet ut suppuratum fiat, etiamsi alias futurum non esset. * Si et caro
os ambiens male curetur, inflammetur, ac constringatur. Ignescit enim, et multa
flamma impletur. Et sane os ex ambientibus carnibus in seipsum calorem et flammam,
et quæcumque mala in seipsa habet caro, trahit, et ex his ita suppuratum fit. Malum
est etiam humidam esse carnem in ulcere, et putrescentem ad multum tempus purga-
ri. Quare suppuratum quidem quamceletrime ulcus facere oportet. Sic enim ambien-
tes ulcus partes quamminimum inflammabuntur, et ulcus citissime purum erit. Ne-
cesse est enim carnes concisas, ac contusas a telo suppuratas fieri, ac consumi. Post-
quam autem purgatum fuerit, siccius fieri ulcus oportet. Sic enim citissime sanum fiet,
sicca carne germinante, et non humida. Et sic quoque ulceri caro non superinerescet.
24 * Eadem ratio membranæ circum cerebrum est, Statim enim osse perforato, et exse-
cto, ac de membrana detracto, ipsam denudatam membranam puram quamcitissime,
ac siccam facere oportet, ut ne ubi ad multum tempus humida sit, computrescat, ac in
tumorem attollatur. His enim ita fientibus, periculum est ipsam putrefieri. At ve-
rus os quod discedere a quovis alio osse oportet, ulcere in capite fiente, et sede te-
li in osse existente, aut alias osse plurimum denudato, discedit, ubi plurimum exan-
gue factum est. Resiccatur enim sanguis ex osse et a tempore, et a plurimis medica-
mentis. Citissime enim discesserit, si quis ulcus quamcitissime purgarit, et de cæ-
tero et ulcus, et os tum majus, tum minus resiccaverit, Quod enim citissime resic-
catum, ac testaceum factum fuerit, ex hoc facto maxime dimittitur ab alio osse, quod
sanguinolentum, ac vivum existit, et quum exangue, ac siccum fiat, a sanguinolento
25 ac vivo valde discedit. * Quæcumque vero ossa intro contusa cedunt ex sua ipsorum na-
tura, rupta aut etiam dissecta, valde ampla, talia minus periculosa sunt, ubi membra-
na sana fuerit; et quæ pluribus fissuris, et amplioribus intro rupta sunt, adhuc mi-
nus periculosa sunt, et ad detractionem faciliora fiunt, et nullum ex talibus perfo-
rare oportet, neque periclitari ossa auferre conando, priusquam sponte sua emergant,
priore forma exoluta. Emergunt autem carne subnascente. Subnascitur autem ex duplic-

cata

cata ossis lamina, & ex sano osse, si superna ossis pars sola fuerit corrupta. Sic vero quamcitissime, & caro subnasci, ac germinare poterit, & ossa emerserint, si quis ulcus, quamcitissime suppuratum redditum, purum faciat. Et si per totum os ambæ partes intro contusæ cesserint ad membranam, & superna ossis pars, & inferna, si quis similiter medeatur, ulcus celerrime sanum erit, & ossa, quæ intro cesserunt, celerrime emergunt, ac revertuntur. 26 * At vero puerorum ossa & tenuiora, & molliora sunt ea de caussa, quod sanguinolentiora sunt, & cava, & neque antrosa, neque densa, neque solida; & a telis æqualibus, ac debilioribus si similiter, ac minus fuerint vulnerati, junioris pueri vulnus & magis, & citius suppuratur, & in breviori tempore quam senioris: & si alias ex vulnere moriturus est, junior seniore citius perit.

Cæterum si os denudatum carne fuerit, animadversione habita cognoscere conari oportet, si oculis videre, ac noscere non datur, an ruptum sit os, & an contusum, aut solum contusum; & an sede teli facta, adsit contusio, aut fissura, aut ambo hæc. Et si quid horum os passum fuerit, detracto sanguine, parvo terebello modice & cum cautione os terebrare oportet. Tenuius est enim os, & minus profundum juvenibus, quam senioribus. Quicumque vero ex vulneribus in capite moriturus est, & fieri non potest ut sanus fiat, ac servetur, ex his signis dinotionem morituri facere oportet, & quod futurum est prædicere. Patitur enim hæc. 27 * Quum quis os fractum, aut ruptum, aut contusum, aut quocumque modo fractum intelligens, per errorem deliquerit, & neque raserit, neque perforaverit, veluti os non opus habeat, & velut os sanum existat; ante decimumquartum diem febris corripiet utplurimum in hyeme. In æstate vero post septimum diem febris corripit, & postquam hoc factum fuerit, ulcus colorem omittit, & ex ipso sanies pauca fluit, & quod inflammatum est ex ipso emoritur, & viscosum fit, & apparet velut salsamentum, colore fulvum, sublividum, & os tunc corrumpi incipit, & fit valde nigrum, postremum pallidum, aut valde album evadens. Quum vero jam suppuratum fuerit, in lingua pustulæ oboriuntur, & desipiens æger moritur, & convulsio plerosque corripit in altera corporis parte: Si quidem in sinistra parte capitis ulcus habeat, in dextra corporis parte convulsio corripit. Si vero in dextra capitis parte ulcus habeat, in sinistra corporis parte convulsio corripit. Sunt autem & qui syderati fiunt, atque sic pereunt ante septimum diem in æstate, aut decimumquartum in hyeme. Similiter autem significant hæc signa & in juniore, si vulnus existat. 28 * Quapropter ubi intellexeris febrem invadere hominem, & ex aliis signis aliquod ipsi accedere, non cunctari oportet, sed os usque ad membranam perforare, aut scalpro rasorio deradere. Est enim & ad perforationem, & ad rasionem facile, ac expeditum. Deinde reliqua sic curare, prout conducere visum fuerit, respectu ad id, quod fit, habito. Quum vero in vulnere in capite, homine terebello perforato, aut non perforato, osse autem denudato, tumor rubicundus, ignis sacri speciem referens, accesserit in facie, & in oculis utrisque, aut altero: & si quis tumorem contingat, doleat: & febris corripiat, ac rigor: & ulcus ipsum tum quod ad carnem attinet, tum quod ad os, bene habeat ad aspectum: & ambientes ulcus partes bene habeant, excepto tumore, qui in facie existit: & aliud peccatum nullum tumor habeat, quod ad reliquam victus rationem attinet; hujus infernam alvum deorsum purgare oportet medicamento, quod bilem ducit, & ubi sic purgatus fuerit, & febris dimittit, & tumor sedatur, & sanus evadit. Medicamentum vero dare oportet, ad vires hominis respiciendo, prout robore validus fuerit. 29 * Cæterum de perforationis, ac terebrationis usu, ubi ea necessitas ingruat, ut necesse sit hominem perforare, sic statuendum est. Si ab initio assumptam curationem administras, non oportet statim os ad membranam perforare, ac excindere. Non enim conducit membranam osse denudatam esse, ad multum tempus male afflictam; sed postremum, ubi madore corrumpi, ac putrescere ipsam periculum est. Est & aliud periculum, si statim osse ad membranam perforato, ipsum auferas, ne in ipso opere membranam per terebellum vulneres. Verum terebrantem oportet, ubi jam valde parum abest ut os sit perforatum, & os jam movetur, a terebratione desistere, & sinere ut os sua sponte discedat. Nam in osse perforato, & a perforatione relicto, nihil mali accedere poterit. Tenue enim jam id, quod restat, fit. Reliqua vero curare oportet, prout ulceri conducere visum fuerit. Terebrantem autem frequenter eximere terebellum oportet, caliditatis ossis gratia, & in frigidam aquam immergere. Calescens enim ex circumductione terebellum, etiam os excalefaciens, ac reficcans adurit, & majus os perforationem ambiens discedere facit, quam alias discessurum fuisset. Si vero etiam statim volueris usque ad membranam perforare, & postea os auferre, eodem modo frequenter eximere terebellum oportet, & in frigidam aquam demergere. At si non ab initio curationem assumpseris, sed ex alio traditam susceperis, ita ut posterior tarde ad curationem devenias; terebello exsculpto statim os ad membranam perforare, ac excindere oportet, & exempto sæpe terebello speculari tum alias, tum per admotum specillum, circumcirca ipsius terebelli viam. Nam multo citius perforatur os, si suppuratum jam ac transpuratum perforaveris, & sæpe contingit ut non profundum os sit tum alias, tum si ea capitis parte fuerit vulnus, qua tenuius magis quam crassum os ipsum existit. Quare cavere oportet, ut in terebelli admotione

ne fal-

ne fallaris, verum qua parte crassissimum os esse visum fuerit, in eam semper terebellum admotum adigito, ita ut frequenter consideres, ac commoveas os, & ejicere coneris. Postquam autem abstuleris, reliqua, velut ulceri conferte visum fuerit, curato. 355

HIPPOCRATIS COI
CHIRURGIÆ OFFICINA.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Sensibus exposita a quibusvis facile cognosci. Lucis species duæ, ac utriusque usus duplices.*

2 *Pedum, ac genuum situs, in curatione qualis esse debeat. Vestitus, ungues.*

3 *Actionum instrumenta in chirurgia habilia esse oportet. Deligationis duæ species: cita, expedita: bona, pulchra.*

4 *Pulchræ deligationis species. Bonæ ligationis species. Compressio. Nexus & filum quomodo in deligationibus procedere debeant. Deligatio omnis ad declivia, & acuminata fugit.*

5 *Deligatio quomodo fieri debeat.*

6 *Deligamenta qualia esse debeant. Obvolutionis capita. Linteorum præparatio.*

7 *Deligationis initium.*

8 *Spleniorum longitudo, latitudo, multitudo, crassitudo. Subligationes linteorum duæ. Deligamentorum multitudo, longitudo, latitudo.*

9 *Ferulæ quales esse debeant. Ceratum.*

10 *Positio qualis esse debeat. Quæ in aqua spectentur.*

11 *Distentio circa quas partes maxime fiat. Defrictio. Deligationis modus.*

12 *Figurarum deligationis summa. Sugillationum, concussionum, convulsionum, tumorum, cum effusione sanguinis, deligatio.*

13 *Luxationum, avulsionum, aut elapsionum deligationes. Imminutionum deligatio.*

14 *Fulcimenta quibus partibus adhibenda.*

1 AUT similia, aut dissimilia, a principio, a maximis, a facillimis, ab his quæ undiquaque penitus cognoscuntur: quæ & videre, & tangere, & audire licet: quæ & visu, & tactu, & auditu, & naribus, & lingua, & intelligentia sentire licet: quæ & quibus cognoscuntur, omnibus cognoscere licet. Quæ vero ad chirurgiæ officinam: ægrotans, agens, ministri, instrumenta, lumen: ubi, quomodo: quot, quomodo, quando: corpus, vasa commoda: tempus, modus, locus: agens aut sedens, aut stans, moderate ad seipsum, ad id quod tractatur, ad splendorem lucis. Lucis igitur species duæ sunt, altera communis, altera artificialis. Communis, in nobis non est. Artificialis, etiam in nobis est. Utriusque vero duplices usus sunt, aut ad lucem, aut sub lucem. Sub lucem & modicus usus est, & moderatio manifesta. Ad lucem vero, ex præsentibus, ex conferentibus luminibus ad splendorem convertere oportet id, quod tractatur, exceptis his quæ aut latere oportet, aut videre turpe est; ita ut id, quod tractatur, ex adverso sit luci; qui vero tractat, ex adverso ejus quod tractatur, verumtamen ut ne tenebras inducat. Sic enim & qui agit videre poterit, & quod tractatur non videtur. * Ad sei-
2 psum vero, si quidem sedeat, pedes secundum rectitudinem sursum versus e directo ad genua sint, distantia autem parva in consistendo intercedat. Genua autem superiora sint inguinibus modice distantia, pro commoda cubiti positione, ac appositione. Vestitus expedite, distincte, æqualiter, similiter, cubitis, humeris. Ad id vero quod tractatur, ultra & prope, & sursum ac deorsum, & hac aut illac, aut in medio. Ultra quidem & prope termini sunt cubitorum gibbi, ita ut in anteriorem partem non excedant genua, in posteriorem costas. Sursum vero, ut non supra mammas, summas manus habeat. Deorsum, ut non inferius quam ut ubi pectus ad genua habet, summas manus angulares ad brachia figuret, & in medio quidem hoc modo se habet. Hac vero aut illac, ut non extra sedem, sed pro ratione conversionis & corpus, & operantem corporis partem producat. Si vero stet, utrisque pedibus ex æquo insistere satis est. Agere uero oportet ita ut altero pede inscendat, non eo qui est ad manum agentem, genu ad inguem sublato, velut in sede, sed & alii termini iidem sunt. At qui tractatur, reliqua corporis parte tractanti inserviat, aut stans, aut sedens, aut decumbens, quo quamfacillime ita velut figuram habens perseveret, servans subfluxionem, subsidentiam, eversionem, declivitatem. Sicquæ debet servatur & figura, & forma ejus qui tractatur, in exhibitione, in tractatione, in habitu postea sequente. Ungues neque præminere oportet, neque deficere. Digitorum vertices ad usum exercere, digitis quidem summis pleraque indice ad magnum admoto. Tota vero manu prona, ambabus autem adversis. Digitum extendere cogit magnum quiddam in medio digitorum positum, & oppositum facere magnum digitum indici. Morbum autem esse manifestum est, per quem etiam læduntur hi quibus ex nativitate, & educatione, assuevit magnus digitus ab aliis contineri. Opera omnia exercere oportet utrisque seorsim agendo, & ambabus simul. Similes enim sunt, ambabus conjectando bene, pulchre, cito, non labo-

laboriose, concinne, expedite. * Instrumenta quidem, & quando, & qualiter dice- 3
tur. Ubi oportet, ut ne quid impediat opus, neque impedimento sit inter accipien-
dum circa operantem corporis partem. Si vero alius det, paulo prius paratus sit, &
faciat ubi jusseris. Qui vero circa ægrotantem sunt, id quod tractatur, exhibeant
prout visum fuerit. Reliquum autem corpus detineant, ut totum quiescat, tacen-
tes, & præfecto obedientes. Deligationis species duæ sunt, quæ facta est, &
quæ adhuc fit. Quæ adhuc fit, cito, non laboriose, expedite, concinna. Cito qui-
dem, perficiendo opera. Non laboriose, facile agendo. Expeditio vero ad omnia
parata est. Concinnitas autem jucunda aspectu est. Ex quibus vero exercitationi-
bus hæc contingant, dictum est. Quæ facta est, bene, pulchre. Pulche quidem,
simpliciter, distincte: aut similia ac æqualia, æqualiter, ac similiter; aut inæqualia,
ac dissimilia, inæqualiter, ac dissimiliter. * Species vero hæ sunt, simplex, ro- 4
tunda in orbem, ascia, sima, oculus, rhombus, & semisecta; ita ut species congrua
sit speciei & affectioni ejus, quod deligatur. Ejus vero quod bene deligatur,
duæ sunt species, roboris quidem, aut compressione, aut copia linteolorum, &
partim quidem ipsa deligatio sanat, partim curantibus inservit. Ad hæc igitur
lex hæc est. In his autem maxima deligationis vis est. Compressio quidem, ut
incumbentia non abscedant, neque penitus innitantur, sed sint quidem firmata, non
autem coacta, & minus quidem extrema, minimo vero media. Nexus & filum
procedant non deorsum, sed sursum, in exhibitione, & præparatione, & deliga-
tione, & habitu postea sequente. Initia non super ulcus injicere oportet, sed
hinc aut illinc facere nexum. Nexum vero neque in semita, neque in opere, neque
illic ubi inane est, ut ne in vanum jaceat. Nexum autem, & filum, mollia, non ma-
gna. Hoc tamen probe nosse convenit, quod omnis deligatio ad declivia, & acumina-
ta fugit, velut in capite ad partem supernam, in tibia ad infernam. * Deligare opor- 5
tet dextras partes in sinistras, & sinistras in dextras, excepto capite. Hoc vero se-
cundum rectitudinem. Verum contraria ex duobus initiis. Si vero ex uno, ad id
quod simile est, ad subtilitatem, velut est media pars capitis, & si quid aliud hujusmo-
di. Quæ vero moventur, velut articuli, qua quidem parte inflectuntur, quamminimis
ac expeditissimis linteis obvolvere oportet, velut poplitem; qua vero circumtendun-
tur, expassis, ac latis, velut est patella. Circumdare quoque insuper oportet, com-
prehensionis quidem gratia eorum, quæ circa hæc sunt, appensionis vero universi deli-
gamenti, in quiescentibus & depressioribus corporis partibus, qualis est & supra, &
infra genu. Convenit autem in humero quidem circumductio circum alteram alam;
in inguine vero circum alteram lateris mollitudinem; in tibia supra suram; & qui-
buscumque sursum contingit fuga, his inferne appensio convenit; quibus autem deorsum,
vice versa. Quibus vero non est, velut in capite, his in æqualissima parte comprehen-
siones facere oportet, & minime obliquo deligamento uti. Nam stabilissimum postre-
mum circumdatum vel maxime vagabunda continet. Quibuscumque autem neque com-
prehensio, neque appensio linteorum commode se habet; his per fila appensiones fa-
cere convenit, ex injectione, aut consutione. * Deligamenta sint pura, levia, mol- 6
lia, tenuia. Obvolvere vero oportet ambabus simul, aut utrisque seorsim exer-
cere. Conveniente autem deligatione uti, conjectura ad latitudinem, ac crassitudi-
nem partium facta. Obvolutionis capita dura, æqualia, distincta sint. In
quibus autem futurum est ut decidant, ea pejora sunt, quam si cito decidant. Quæ-
dam vero sunt ejusmodi, ut neque comprimere, neque decidere oporteat. Quæ vero
spectat deligatio, aut subligatio, aut ambo, hæc sunt. Subligatio quidem in caus-
sa est, ut aut disparata attrahantur, aut expassa contrahantur, aut contracta di-
ducantur, aut distorta dirigantur, aut vice versa. Præparare autem oportet
lintea levia, tenuia, mollia, pura, lata, non consueta, neque extuberantias haben-
tia, & sana, ut extensionem ferant, & paulo præstantiora, non sicca, sed succo im-
buta singulis affectionibus familiari, ad ea quidem quæ disparata abscesserunt, ita ut
sublimia sedem quidem contingant, non tamen comprimant. * Initium autem sume- 7
re oportet ex sana parte, & ad ulcus desinere, quo id quidem, quod subest, excole-
tur aliud autem non amplius colligatur. Deligare autem oportet recta quidem in
rectum; obliqua vero oblique; in figura doloris exorte, in qua neque constrictio,
neque discessio contingat: ex qua ubi translatio fit ad apprehensionem, aut positionem,
non transmutent, sed similia habeant hæc, musculos, venas, nervos, ossa, & bene
posita, & bene detenta. Appensa vero aut posita esse convenit in figura doloris ex-
orte, quæ est secundum naturam. In quibus vero discesserint, vice versa. At quibus
expassa sunt, contrahere oportet, quod ad alia quidem attinet eodem modo; ex mul-
to vero temporis spatio interposito contractionem facere oportet, & sensim pro-
gressu facto compressionem, primum minime, deinde magis, ita ut terminus quod
maxime facta sit, mutuus contactus fiat. Quibus vero contracta sunt, diducere;
cum inflammatione quidem vice versa; sine hac autem, præparatione quidem ejusmo-
di, deligatione vero contraria. Distorta vero dirigere oportet, quod ad alia qui-
dem attinet, eodem modo. Verum quæ quidem abierunt, ea reducere oportet
subligatione, agglutinatione, appensione. Contraria vero contrario modo.
* Spleniorum longitudines, latitudines, crassitudines, multitudines. Longi- 8
tudo,

tudo, quanta est deligatio. Latitudo, quatuor aut trium digitorum. Crassitudo,
ut triplices aut quadruplices sint. Multitudo, ut dum circumdantur, non exce-
dant, neque deficiant. Quibus vero ad directionem, in longitudinem circum-
dando, latitudinem ac crassitudinem defectu conjectare oportet, ita ut non acerva-
tim expleamus. At vero linteorum subligationes duæ sunt: prima ex loco
læso ad supernas partes desinit; altera ex loco læso ad infernas. Juxta locum
affectum maxime comprimere oportet; minime extremas partes; reliqua vero
pro ratione. Deligatio autem multam sani loci partem occupet. Deligamento-
rum multitudo, longitudo, latitudo. Multitudo quidem, ut ne superetur a loco
læso, neque per ferulas illisio fiat, neque pondus, neque circumcirca inclinatio, ne-
que effœminatio deligamenti contingat. Longitudo vero & latitudo, trium aut qua-
tuor, aut quinque, aut sex cubitorum quidem longitudo, digitorum autem latitudo.
Et affulcimenti circumductiones tot sint, ut ne comprimant. Mollia vero, &
non crassa sint hæc omnia, pro longitudine, & latitudine, ac crassitudine partis
9 affectæ. * Ferulæ porro sint leves, æquales, juxta extremitates simæ, hinc atque
illinc paulo minores deligatione, crassissimæ autem ea parte qua extat fractura.
Quæcumque vero partes incurvæ sunt, & excarnes, in his quæ præminent caven-
dæ sunt, velut circa digitos & malleolos, aut positione, aut brevitate. Affulci-
mentis autem fulcire, ac firmare oportet, non comprimere primum. Ceratum
molle, & leve, & purum sit. In aqua spectatur caliditas, multitudo. Cali-
ditas, ut supra suam ipsius manum medicus affundat. Multitudo, ad laxandum qui-
dem & attenuandum, plurima optima est. Verum ad incarnandum, ac mollien-
dum, moderata. Moderatio autem in perfusione ea est, quod dum adhuc attolli-
tur pars, priusquam concidat desistere oportet. Primum enim attollitur, Postea
10 vero attenuatur. * Positio sit mollis, æqualis, sursum vergens, in eminentibus
corporis partibus, velut calcaneo, coxa, ut neque refrangatur, neque evertatur.
Canalem toti potius cruri, quam dimidio adhibere oportet. Ad affectionem tamen
respicere oportet: & reliqua quæ lædere solent manifesta sunt. Exhibitio vero, &
distentio, & restitutio, & reliqua secundum naturam fiant. Natura in operibus est.
Operis actione quid illa velit, conjectandum est. Ad hæc autem ex quiescente, ex com-
muni, ex consuetudine. Ex quiescente quidem ac remisso, rectitudines considerare
oportet, velut in manus figura. Ex communi vero, extensionem & inflexionem, ve-
luti figura cubiti ad brachium, quæ prope ad angularem accedit. Ex consuetudine, quod
non alias figuras magis ferre possunt, velut crura extensionem. In hac enim figu-
ra plurimum tempus facilime durarint, nulla facta immutatione. In immutatione
vero ex distentione, similia hæc habet, ad habitum aut positionem, musculos, venas,
11 nervos, ossa, & bene posita, & bene detenta. * Distentio fit maxime circa
maxima, & crassissima, ac æqualia, & ubi ambo ossa læsa sunt. Secundo loco ubi
subjectum, minime ubi supernum. Si vero magis moderato fiat, detrimentum affert,
pueris exceptis, Oportet autem ipsa paululum acclivia habere. Directionis exem-
plum, æquivocum, conjugatum, simile, sanum. Defrictio potest solvere, liga-
re, incarnare, minuere, Dura, ligare, Mollis, solvere. Multa, minuere. Modera-
ta, crassefacere. Deligare vero oportet, primum ut is qui deligatur dicat, maxi-
me se compressum esse circa læsam partem, minime circa extremas; & firmatum se
esse, non compressum, copia linteorum, non robore; & hac die, ac nocte paulo ma-
gis, postridie minus, tertia laxe. Reperiatur autem postridie in extremis partibus tu-
mor mollis. Tertia vero die deligatum solutum gracilius sit, atque hoc per omnes
deligationes. Secunda vero deligatione, an juste deligatum apparuerit, discere
oportet. Hinc autem magis & pluribus comprimatur. Tertia adhuc magis, itemque
pluribus. Septima vero a prima deligatione soluta, inveniantur gracilia ossa, ac de-
pressa. At vero in ferulas deligata, si gracilia, & pruritus exortia, & sine ulcere
fuerint, sinere oportet usque ad dies viginti a læsione. Si vero quid suspectum sit,
solvere in medio tempore, & ferulas tertio quoque die firmare. Appensio, posi-
12 tio, deligatio ut in eodem statu sint, custodire oportet. * Figurarum summa hæc
est, consuetudines, naturæ singulorum membrorum, species ex currendo, ambu-
lando, stando, decumbendo, ex opere, ex remittendo: Nam usus corroborat, otium
autem colliquat; aut compressione, aut copia linteorum. Quæcumque vero effu-
so sanguine sugillationes, aut contusiones, aut vulsiones, aut tumores inflamma-
tionis exortes ex vulnere oboriuntur, ad supernam partem plurimum, ad infernam
etiam parum deligare oportet, ita ut manum, aut crus non habeat in declive, & ini-
tium supra vulnus ponat, ac maxime firmet, minime extremas partes, medio mo-
do medias, ultimam partem ad supernas corporis partes distribuendo, deligatio-
ne, compressione. Sed & hæc, copia magis quam robore. Maxime autem his lintea
tenuia, levia, mollia, pura, lata, sana debentur, utpote sine ferulis; & uberiore per-
13 fusione uti oportet. * At vero elapsiones, aut luxationes, aut tortiones, aut di-
stantiæ disparatæ, aut avulsiones, aut abruptiones, aut distortiones, veluti muti-
lationes ad alteram partem vergentes, unde quidem excesserunt, remittendo deliga-
re oportet; quo vero excesserunt, intendendo deligamentum, ut ad contraria vergant
deligata, etiam priusquam fuerint deligata, paulo magis quam ut ex æquo sint, & de-

liga-

ligamentis, & ſpleniis, & appenſionibus, & figuris, extenſione, deſtrictione, directione: & hic etiam uberiore perfuſione. Cæterum imminutiones multam ſanam partem occupando deligare oportet, ut ex influxione, qua colliquata pluſquam ſua ſponte imminuta ſunt, alia deligatione permutata, ad augmentum declinent, & carnium efformationem faciant. Melius autem eſt ut & ſuperna pars ſimul deligetur, velut tibiæ, & femorum, & alterum crus cum ſano crure, quo ſimilius ſit, & ſimiliter quieſcat, & ſimiliter alimentum excludant, & ſuſcipiant. Linteorum vero copia, non compreſſione utendum eſt, remittendo primum id quod maxime opus habet, & utendo defrictione incarnante, & perfuſione abſque ferulis. Fulcimenta porro, ac ſtabilimenta adhibere oportet, veluti pectori, coſtis, capiti, & aliis quæ ejuſmodi ſunt, partim pulſuum gratia, ut ne concutiantur, partim etiam diſtantiarum diſparatarum gratia, circa juncturas in oſſibus capitis, quo firmentur. Et in tuſſibus, aut ſternutationibus, aut alio motu, qualia ſiunt circa thoracem & caput ſtabilimenta. Horum omnium eædem ſunt deligationis commoderationes. Qua enim parte læſiones ſunt, maxime comprimendum eſt. Supponere igitur oportet lanam mollem, affectioni convenientem; deligare vero non amplius comprimendo, ut ne pulſus concutiantur; neque amplius quam ut diſtantium juncturarum extremitates mutuo ſe contingant. Neque ut tuſſes & ſternutationes fiant, ſed ut prohibeantur, ſtabilimentum adhibeatur, quo neque cogatur quid, neque concutiatur.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE FRACTURIS.

Argumentum in Librum ſequentem.

1 *Luxationum, & fracturarum extenſiones quam directiſſime faciendæ. Manum fractam tractare, non multi eſſe ſtudii.*

2 *Contra imperitos medicos, qui ex figuris in manus deligatione ſapientes ſibi videntur. Artes aliæ robore, aliæ artificiis operantur. Manuum figura ad omnes artes naturales.*

3 *Manus ſupinæ extenſæ deligatio incommoda.*

4 *Manus fracta recta extenſio, & deligatio. Sedendi modus in deligatione manus. Os cubiti majus fractum, cur minore curatu facilius. Os cubiti utrumque fractum.*

4 *Extenſione facta, quomodo deligandum.*

6 *Ferulam qualem eſſe in fractura partibus conveniat.*

7 *Victus eorum quibus ulcera ab initio non fiunt. Manum fractam quomodo in faſcia geſtare conveniat.*

8 *Brachii fracti juſta extenſio, & compoſitio.*

9 *Brachii os fractum quadraginta diebus corroboratur. Victus eorum ratio. Brachii oſſis incurvatio quomodo præcavenda.*

10 *Pes hominis ex multis & parvis oſſibus conſtat. Pedis oſſium loco motorum compoſitio eadem quæ manuum. Pedis oſſium fractorum curatio, Quot diebus ſanentur.*

11 *Pedum fracturæ propter neglectum decubitum, perfecte curari nequeunt. Tibiæ oſſa cur diuturniorem cæteris pedis oſſibus curationem requirant. Aquæ calidæ in articulorum læſionibus uſus.*

12 *Calcanei ex ſalta vehementi læſi curatio.*

13 *Signa recrudeſcentis calcanei vulneris. Quot diebus ſanetur.*

14 *Tibiæ oſſa duo. Luxatio eorumdem, & curatio.*

15 *Oſſium tibiæ extenſio.*

16 *Extenſionum multi modi.*

17 *Corporis attenuatio in tibiarum oſſibus fractis. Quot diebus curentur. Coxæ, femoris, & tibiæ extenuatio.*

18 *Tibiæ os utrumque fractum.*

19 *Lintea circa cruris deligationem qualia eſſe debeant. Canales cruribus impoſiti.*

20 *Cruris fracti decubitus.*

21 *Ferularum locationes in quibus vitandæ. Tibiæ oſſa quadraginta diebus corroborantur. Oſſe directione egente, quid faciendum. Tibiæ os alterum fractum. Tibiæ os internum, majorem in curando moleſtiam exhibet.*

22 *Tibiæ os extremum fractum.*

23 *Femoris brevius effecti dedecus. Quot diebus corroboretur.*

24 *Femur magis gibboſum ad partem externam.*

25 *Tumores juxta poplitem, aut circa pedem, aut aliam quampiam partem ex compreſſione elevati, quomodo curentur.*

26 *Genuflectio deligationibus in femore, ac tibia turbationem inducit. Calcanei ſummi in tibiæ, & femoris fracturis cura habenda.*

27 *De oſſibus ſimplici modo fractis. Ulcerum curatio ſimplex. Splenia vino imbuta in ulcerum deligatione.*

28 *Ulcera perfrigeratione ſanantes, male agunt.*

29 *Ulcerum horum eadem, quæ eorum quibus os fractum eſt, curatio. Victus horum ratio.*

30 *Ulcerum curatio quibus oſſa quidem fracta fuerunt, ſed ulcus ab initio non fuit curatum. Fractura hæc quomodo cognoſcantur.*

31 *Oſſium valde tenuium diſceſſus.*

32 *Qui deligatione curari nequeant. Extenſio juxta per machinamenta.*

33 *Fracturarum cum & ſine ulceribus aliæ curationes. Vulnera ante tertium, aut quartum diem non movenda.*

34 *Lanarum in ulceribus uſus ad ſeptimum diem. Ligatio ab initio cum linteis fiens, omnium præſtantiſſima. Oſſa fracta, & extra eminentia quæ in ſua ſede collocari non poſſunt.*

35 *Inſtru-*

35 *Instrumentorum omnium quæ fortissima. Quando vestis instrumento utendum.*

36 *Ossium discessurorum cognitio. Ossa quæ citissime discedant.*

37 *Os extra eminens, cur præsecandum. Ossium frigidis madefactorum primo tempore pericula.*

38 *Os femoris, aut brachii extra eminens. Ossis inferna pars eminens, minus superna periculosa.*

39 *Venarum in interna brachii parte multæ & periculosæ extensiones. Ossium discessus diuturnus est.*

40 *Luxationes ossium circa genua mitiores sunt iis, quæ circa cubiti flexuram.*

41 *Ossium circa genu luxatio frequens, sed repositio facilis. Ossium cubiti repositio molestior.*

42 *Articulus supra cubitos transgressus.*

43 *Brachium in anteriorem partem rarissime luxatur.*

44 *In posteriorem partem luxatum.*

45 *Os cubiti brachio subjectum fractum. Ossium fractura, venarum, aut nervorum in iis contusione, minus noxia.*

46 *Epilogus.*

SECTIO I.

1 OPORTET medicum & luxationum, & fracturarum extensiones quamdirectissimas facere. Hæc enim justissima natura est. Si vero quid vel hac, vel illac inclinarit, ad pronam partem vergere convenit. Minus enim hoc peccatum est quam ad supinam. Qui igitur nihil præmeditati sunt, plerumque nihil peccant. Ipse enim qui deligatur, manum porrigit, ut qui ita a justa natura cogatur. Qui vero sapientes sibi videntur medici, hi sunt nimirum qui peccant. Studii igitur non multi est manum fractam tractare, & quilibet, ut ita dicam, medicus hoc potest. Verum cogor plura de hoc scribere, quod sciam medicos esse, qui sibi sapientes esse videntur ex figuris manus in deligatione, ex quibus ipsos indoctos esse putare oportebat. Sed enim multa in hac arte hoc modo judicantur. Quod enim peregrinum est, quum nondum intellexerint an bonum sit, magis laudant quam familiare, quod jam bonum esse sciunt; & alienum magis laudant quam probe notum. * Dicendum igitur, quænam medicorum peccata de natura manus tum
2 dedocere, tum docere velim. Nam & aliorum corporis ossium doctrinam hic sermo affert. Manum itaque, de qua nobis sermo est, quidam pronam deligandam dedit; ille vero cogebat sic tenere velut sagittantes, quum humerum injiciunt, atque ita habentem deligabat, hoc ipsum illi secundum naturam esse existimans; & in testimonium adducebat tum omnia cubiti ossa, quod directionem inter se haberent, tum coloris concordiam, quod ipsa per sepsam rectitudinem haberet, idque hoc modo & externa & interna parte. Hoc modo etiam dicebat, & carnes, & nervos a natura productos esse, & artem sagittandi in testimonium citabat; & hæc dicens, ac faciens, sapiens esse sibi videbatur. Verum aliarum artium oblitus erat, & eorum quæ robore, & eorum quæ artificiis operantur ac efficiunt, non animadvertens aliam in alio figuram secundum naturam esse, & in eodem opere alias dextræ manus figuras secundum naturam esse, alias sinistræ, si ita contingat. Alia enim figura in jaculatione secundum naturam est, alia in fundæ jactu, alia in lapidis jactu, alia in pugilatu, alia in quiescendo. Quot vero artes invenire quis possit, in quibus non eadem figura manuum naturalis est? & in unaquaque arte aliter ad instrumentum, quod quisque habet, & ad opus, quod perficere vult, manus figurantur. Ei vero, qui sagittandi artem exercet, hanc figuram alterius manus optimam esse, consentaneum est. Cardinoformis enim brachii pars, in cubiti sede in hac figura innitens, ossibus cubiti & brachii rectitudinem facit, veluti totum unum esset; & refractio articuli fracta est in hac figura. Verisimile est igitur hoc modo minime flexibilem & rigidissimum esse hunc locum, & non superari, neque remittere, dum a dextra manu nervus trahitur: & sic nervum quidem quamplurimum trahet, a firmissimo vero, ac confertissimo emittet. Ex talibus enim sagittarum emissionibus celeres & vehementiæ, & longinquitates fiunt. Deligationi vero cum arte sagittandi nihil commune est. Nam & ubi deligavit, si manum ita habiturus esset, multos utique dolores majores vulnere adderet; & si flectere juberet, neque ossa, neque nervi, neque carnes in eodem permanerent, sed superata deligatione alio transferrentur. Et quæ tandem est figuræ sagittarii utilitas? Et in hac parte fortasse non peccaret is, qui sibi sapiens esse videtur, si ipsum vulneratum sibi manum exhibere permitteret. * Alius porro medicus supinam manum præbens ita extendere jube-
3 bat, atque hoc modo habentem deligabat, hanc figuram naturalem esse putans, conjectura ex colore facta; & ossa hoc modo secundum naturam esse existimans, eo quod os eminens circa manus juncturam, ubi parvus digitus est, e directo esse apparet ejus ossis, ex quo ulnam homines metiuntur, & hæc testimonia adducebat, quod secundum naturam hoc modo figura se haberet; & recte dicere putabatur. At vero si quidem manus supina extendatur, vehementer utique doluerit. Cognoscere autem poterit hoc quisque sua manu ita extenta, quod dolorosa est hæc figura. Nam & debilior vir, fortiorem ita manibus suis comprehensum, ut cubiti flexura supina frangitur, quocumque voluerit duxerit. Neque enim si gladium in hac manu habeat, eo uti poterit, adeo violenta hæc figura est. Deinde si ubi deligavit quis, in hac figura sinat,

major

major quidem dolor ubi obambulatit, magnus autem etiam ubi decubuerit, sentietur. Quin & flectere manum si opus fuerit, omnino necesse est & musculos, & ossa aliam figuram habere. Sed & citra reliquam perniciem in hac figura hæc ignorabat. Os enim circa juncturam manus eminens, juxta parvum digitum, hoc quidem cubiti est. Quod vero in flexura est, a quo ulnam homines metiuntur, id brachii caput est. Ille vero idem os esse, & hoc & illud putabat; itemque multi alii. Est autem idem cum illo, is qui cubitus sive cubiti gibbus vocatur, in quem innitimur. Si quis igitur ita supinam manum habeat, tunc & os distortum apparet, & nervi a manus junctura tendentes ex interna parte, & de digitis, distorti fiunt. Tendunt enim hi nervi ad os brachii, unde ulna mensuratur. Tanta sane, ac talia sunt peccata, & ignorantiæ naturæ manus. * Si vero velut ego jubeo, manum fractam quis extendat, os quidem 4
quod est circa parvum digitum, ad cubiti flexuram tendens, in directum converter, rectitudinem vero habebunt nervi a manus junctura ad brachii summas partes tendentes; & manus dum appensa excipitur, in consimili figura erit, in quali etiam erat dum deligaretur, ita ut neque ambulanti, neque decumbenti ullus dolor aut fatigatio accedat. Desidere vero hominem ita oportet, ut ossis pars ad clarissimam præsentem lucem constituatur, ne is qui extensionem tractat, circa sufficientem directionem fallatur. Nam periti artificis manum admotam, ne os quidem eminens in contactu latere poterit. Porro ex cubiti ossibus ubi non ambo fracta sunt, facilior curatio est, si supernum os sauciatum est, etiamsi crassius id existat; partim quod sanum subtentum fundamenti loco ipsi est, partim quod facilius occulrari potest, nisi juxta manus juncturam sauciari contigerit. Crassa enim est caro, quæ superne innascitur. Infernum vero os excarne est, & non facile occultari potest, & vehementiore extensione opus habet. Si vero hoc contritum non fuerit, sed alterum illud, vilior extensio sufficit. At si ambo fracta fuerint, fortissima extensione opus habent. In puero etenim vidi extenta magis quam oportebat. Verum plerique minus quam oportet, extenduntur.
* Convenit autem, facta extensione, volis admotis dirigere; deinde cerato illito non ita 5
multo, ut ne deligamenta circumfluitent, ita deligare, ut summam manum non inferius cubiti flexura habeat, sed etiam paullo superius, ne ad summam partem sanguis influat, sed intercipiatur. Postea linteo deligare, initio ejus supra fracturam injecto, ita ut firmet quidem, non tamen admodum premat. Postquam autem circumdedit eodem loco bis aut ter, ad supernam partem deligans distribuat, quo sanguinis influxiones intercipiantur, & illic desinat. Convenit autem prima lintea non esse longa. Secundorum vero linteorum initium supra fracturam injicere, ita ut semel circumdet eodem loco, deinde deorsum distribuat, & minus premens, & magis traducens, quo linteum ipsi sufficiens sit, ad recurrendum eo ubi alterum desivit. Hic igitur lintea ad sinistram, aut dextram deligentur, aut ad utram partem contulerit ad fracturæ figuram, & in utram declinare expedierit. Postea vero splenia extendere oportet modico cerato illita. Nam sic & mitius & stabilius se habent. Deinde sic linteis deligare alternatim, modo in dextram, modo in sinistram; & plerumque inferne initio facto, sursum ducere; aliquando etiam superne deorsum. Extremitates autem subaridas, & in acutum abeuntes, spleniis obvolutis curare oportet, ita ut copia opertoriorum non totum acervatim, sed particulatim corrigat. Insuper autem circa manus juncturam sive articulum laxe circumdare splenia oportet alias atque alias. Copia vero linteorum sufficiens primum, duæ partes sunt. Signa autem bene curati, & terminus recte deligati, hæc sunt: si interrogaveris ipsum an compressus sit, & si compressum quidem se esse dixerit, sed leniter, & maxime circa ipsam fracturam. Hujusmodi ita facta esse perpetuo dicere oportet eum, qui recte deligatur. Signa vero mediocritatis hæc sunt. Ea die ac nocte qua deligatus est, ipse sibi ipsi videatur non minus, sed magis compressus esse. Postridie vero tumorem parvum, mollem ad summam manum obortum esse. Mediocritatis enim factæ a te compressionis signum hoc est. Desinente autem die minus compressus esse sibi videatur. Tertia vero die deligamenta laxa esse ipsi videantur. Et si quid horum jam relatorum defecerit, noscere oportet deligationem moderata laxiorem esse. Si vero quid ex relatis abundaverit, nosse oportet ultra modum compressum esse. Et ex his conjectura facta, postea deligans aut laxabis, aut comprimes magis. Resolvere autem oportet tertia die, ubi extenderis. Et si primum moderate deligasti, hanc deligationem paullo magis quam illam comprimere oportet, & initia supra fracturam injicere, quemadmodum etiam antea. Si quidem enim hanc prius deligaveris, sanies ex hac ad extremitates hinc atque illinc exhauritur. Si vero aliquam aliam partem prius compresseris, in illam ex compressa exhauritur. Intelligentia autem ad multa utilis existit. Sic igitur semper incipere oportet & deligationem, & compressionem ex hoc loco. Reliqua vero juxta rationem, ita ut quanto longius a fractura digressus fueris, minus comprimas, nunquam quidem laxa omnino circumdando, sed adhærentia. Postea vero pluribus linteis deligare oportet in singulis deligationibus. Et si interrogetur, dicat se paullo magis compressum esse quam prius, & præsertim circa fracturam. Sed & alia & circa tumorem, & circa dolorem, & circa allevationem pro prioris deligationis ratione fiant. Postquam vero tertius jam aderit dies, laxiora esse ipsi videantur deligamenta. Deinde resolvere oportet, & rursus paullo, magis comprimendo deligare, & hoc cum omnibus linteis, quibus deligandus

dus erat. Et postea omnia ea ipsum apprehendant, quæ etiam in primis deligationum circuitibus contigerant. Ubi vero tertius aderit dies, & septimus a prima deligatione, si quidem recte deligatus fuerit, tumor in summa manu, atque hic non valde magnus erit. Locus autem, qui deligatur, in omnibus deligationibus tenuior, ac gracilior comperietur, verum in septimo etiam valde tenuis; & ossa fracta magis moventur, & facilius ad correctionem ducuntur. Et si hæc hujusmodi fuerint, facta coaptatione velut ad ferulas adhibendas deligare oportet, paullo magis comprimendo quam antea, si non dolor aliquis major fuerit ex tumore, qui est in summa manu. Postquam autem linteis deligaveris, ferulas circumponere oportet, & vinculis quamlaxissimis circumdare,] quietis saltem gratia, ut ferularum appositio ad compressionem manus nihil faciat. Postea vero & dolor, & allevatio eodem modo fiant, velut in primis deligationum circuitibus.

6 * At vero ubi tertio die laxas esse dixerit, tunc postea ferulas firmare oportet, maxime quidem circa fracturam, sed & alia juxta rationem, si quidem & deligatio magis laxa fuerit, quam comprimat. Crassissimam autem ferulam esse oportet, qua parte extat fractura, non tamen multum. Et ad hoc studium vel maxime adhibendum est, ut ferula e directo magni digiti non ponatur, sed hac vel illac: immo neque a directo parvi digiti, qua parte os supereminet in manus articulo, sed hac vel illac. Quod si ad fracturam conferat hac parte aliquas ferulas poni, breviores ipsas aliis esse oportet, ut ne perveniant ad ossa præminentia, juxta manus articulum. Periculum est enim ulcerationis, & denudationis nervorum. Oportet autem tertio quoque die ferulis valde leniter firmare, hoc cogitantes, quod ferulæ, deligationis conservandæ gratia, apponuntur, non autem compressionis gratia alligantur. Si quidem igitur probe noveris, quod in prioribus deligationibus ossa sufficienter sunt directa, & neque prurius infestent, neque ulla aliqua ulceratio suspecta sit: ita cum ferulis deligatum sinere oportet, donec viginti dies transgressus fuerit. In triginta enim diebus universis maxime ex toto cubiti ossa corroborantur. Certum tamen nihil est. Nam & natura a natura, & ætas ab ætate valde differt. Postquam autem solveris, aquam calidam affundere oportet, & postea deligare, paullo minus comprimendo quam antea, & paucioribus linteis quam prius. Et postea tertio quoque die solvere, ac rursus deligare, ita ut minus comprimas, & paucioribus linteis utaris. At vero si ubi ferulis deligatus est, ossa non recte posita esse suspiceris, aut aliud quid vulneratum vexet, in dimidio temporis spatio, aut paullo prius solvere, & rursus deligare oportet.

7 * Victus porro his, quibus ab initio ulcera non facta fuerint, neque ossa extra eminent, sufficit aliquanto simplicior. Verum parciore victu utendum est ipsis usque ad diem decimum, ut qui jam etiam quiescant; & obsoniis tenellis utendum, quæ transitui mediocritatem exhibent. A vino vero, & carnis esu abstinendum. Postea tamen sensim progressu facto reficiendi sunt. Hic sermo velut lex justa posita est de fracturarum curatione, & quomodo tractare oporteat, & quomodo eventus sequi, ex justa tractatione. Quicquid vero non ita eventum habuerit, scire oportet, quod in tractatione quid defectuose, aut redundanter factum est. Quin & hæc insuper in hoc simplici modo considerare oportet, quæ non ita valde curare solent medici, & quidem quum omnem curationem, & totam deligationem corrumpere possint, si non recte fiant. Si enim ambo ossa fracta fuerint, aut infernum solum: is vero qui deligatus est, in fascia quadam manum exceptam ac appensam habeat, & plurima faciæ pars circa fracturam existit, ita ut manus hinc atque hinc pendeat: hunc necesse est reperiri os ad supernam partem distortum habentem. Si vero sic fractis ossibus, & summam manum in fascia habet, & partem juxta cubiti flexuram, reliqua vero cubiti pars non sit elevata; hic ad infernam partem os distortum habere comperietur. Proinde in fascia molli latitudinem habente maximam cubiti partem, & manus articulum æqualiter suspendere, ac elevata gestare oportet.

S E C T I O II.

8 * AT vero si brachium fractum fuerit, si quidem quis extentam manum in hac figura extendat, musculus brachii extentus deligabitur. Postquam autem deligatus cubiti flexuram inflexerit, musculus brachii aliam figuram habebit. Justissima igitur brachii extensio hæc est. Lignum cubitale, aut paullo brevius, qualia sunt ligna, quæ in foramina ligonum immittuntur, suspendere oportet, hinc atque illinc catena deligatum. Hominem vero in alta quapiam sede collocatum, ita manu superincumbere oportet, ut lignum id sub ala sit moderate habens, ut homo vix sedere possit, & fere sublevatus sit; supposito postea alio quopiam fulcimento, & coriaceo pulvino uno aut pluribus subjectis, quo moderatam altitudinem habeat cubitus, ad rectum angulum obliquatus. Optimum quidem est corium latum ac molle, aut fasciam latam circumdare, & magnum aliquod pondus appendere, quod moderate intendere possit; sin minus, vir aliquis robustus in hac figura cubiti, circa cubiti flexuram deorsum cogat. At vero medicus erectus stans, & alterum pedem in altiore quopiam habens, aggressionem faciat, ita ut volis os dirigat ac componat: facile autem dirigetur. Nam hæc extensio bona est, si quis ipsam recte præparet. Deinde deliget fasciarum princi-

piis supra fracturam injectis; & reliqua omnia, quemadmodum prius monuimus,
tractet; & easdem interrogationes faciat; & iisdem lignis utatur, an moderate ha-
beat, aut secus. Et per tertium diem deliget, & magis comprimat. Et septima, aut no-
na die cum ferulis deliget. Et si suspicionem habeat, os non bene positum esse, interme-
dio tempore solvat, & ubi probe collocavit, rursus deliget. * Corroboratur autem ma- 9
xime os brachii in xl. diebus. Postquam vero hos excesserit, solvere oportet, & mi-
nus comprimere, & paucioribus quoque linteis deligare. Cæterum victum quemdam ex-
quisitiorem, quam prius constituere oportet, & ad longius tempus. Ejus vero conjecturam
facere oportet, ad tumoris, qui in summa manu est, robur respiciendo. Insuper autem
& ad hæc animum advertere oportet, quod brachium a natura ad externam partem incur-
vatum est, & distorqueri solet, si non bene curetur. Sed & alia omnia ossa, quæ a na-
tura ad hanc partem distorta sunt, etiam dum curantur ubi fracta sunt, distorqueri so-
lent. Ubi igitur tale quippiam in suspicionem venerit, lata insuper fascia brachium cir-
cumcirca complecti oportet, & circum pectus deligare, & ubi quiescere volet, inter
cubiti flexuram & costas, splenium quoddam multiplex convolutum ac complicatum
supponere, aut aliud quid, quod huic simile existat. Hoc enim modo incurvatio ossis
recta evadet. Cavere tamen oportet, ut ne minus ad internam partem vergat. * Pes 10
vero hominis ex multis, ac parvis ossibus compositus est, quemadmodum etiam summa
manus. Franguntur quidem non ita valde hæc ossa, si non una cum corpore, ab acuto
aliquo aut gravi vulnerato. Vulnerata igitur quomodo curare oporteat, in ulcera-
tionum parte refertur. Si vero quid e loco suo motum fuerit, aut digitorum articulus,
aut aliud quoddam ex ossibus summi pedis, unumquodque in suum locum cogere opor-
tet, quemadmodum & ea, quæ in manu sunt. Curare vero oportet cerato, & spleniis,
& linteis velut etiam fracturas, exceptis ferulis, eodem modo comprimendo, & per
tertium diem deligando. Interrogetur item is, qui deligatur, similiter velut in fracturis,
& de compressione facta, & an laxa sit deligatio. At vero sana fiunt in xx. diebus per-
fecte omnia, exceptis his quæ cum tibiæ ossibus communionem habent, & cum ipsa e
directo. Conducit autem hoc tempore decumbere. At non tolerant contemnentes mor-
bum. Verum priusquam sani fiant, obambulant. * Et propterea plurimi non perfecte sanan- 11
tur, sed dolor ipsos sæpe merito commonefacit. Totum enim corporis pondus pedes ve-
hunt. Quum igitur nondum sani iter faciunt, articuli moti male curantur, ideoque alias
atque alias hi qui ad tibiam sunt dolent. Quæ vero cum tibiæ ossibus communionem ha-
bent, & majora aliis sunt, & ubi hæc mota sunt, diuturniorem medelam requirunt.
Curatio tamen eadem est. Verum linteis, & spleniis pluribus uti oportet, & in totum
hinc atque illinc deligare. Comprimere item velut alia omnia, ea maxime parte qua e-
mota sunt, & primas quoque linteorum obvolutiones eodem modo facere. In una-
quaque vero resolutione, multa calida aqua uti oportet. In omnibus enim circa ar-
ticulos læsionibus multa aqua calida affundenda est. Cæterum compressiones, & la-
xationes in iisdem temporibus eadem signa ostendunt, quæ in superioribus; & reli-
gationes eodem fiunt. Sani vero perfecte hi fiunt in xl. maxime diebus, si decumbere
sustinuerint; sin minus, eadem patiuntur, quæ prius relata sunt, & adhuc ampli-
us. * Porro quicumque saltu de alto quopiam loco facto, in calcaneum vehementer se 12
fulciverunt, his ossa quidem disparantur, venulæ vero sanguinem effundunt, carne
circa os contusa, tumor autem accedit, & dolor multus. Os enim hoc parvum non est,
& supereminet quidem sub tibiæ rectitudinem, communionem vero habet cum venis ac
nervis principalibus. Tendo autem posterior huic ossi annectitur. Hos curare opor-
tet cerato, & spleniis, & linteis, & aqua plurima calida, & linteis pluribus. Et ab
his opus est etiam aliis quam optimis, ac lenissimis; & si quidem mollis fuerit a natura
cutis circum calcaneum, sic sinere oportet. Si vero crassa, & dura, veluti quidam habent,
incidere oportet æqualiter, & attenuare, ita tamen ut ne vulneretur. At vero talia
bene deligare non cujusvis est, Si enim deliget quis, quomodo alia circa malleolos
deligantur, ita ut aliquando circum pedem, aliquando circum tendinem fasciæ circum-
dentur; hæ constrictiones calcaneum separant, qua parte contusio facta est. Atque ita
periculum est, ne calcanei os corrumpatur; & sane si corruptum fuerit, per omne ævum
morbus durare potest. Nam & alia quæ non ex tali modo sunt, ipsum corrumpunt, sed in
decubitu denigrato calcaneo ex figuræ neglectu, aut in tibia vulnere fiente pericu-
loso, ac diuturno, & communionem cum calcaneo habente, aut in femore, aut ubi ex
alio morbo diuturnus decubitus contingit. Attamen & talibus diuturnæ, ac mole-
stæ affectiones fiunt, & quæ sæpe refringantur, si non bona diligentia, & multa quie-
te curentur. Quare etiam ea, quæ ex tali modo corrumpuntur, supra aliquam læsio-
nem, magna corpori pericula inducunt.' Febres enim peracutæ oboriuntur, con-
tinuæ, tremulæ, singultuosæ, mentem contingentes, paucis diebus durantes, ac
occidentes. Fieri etiam possunt venarum sanguifluarum livores, venarum nauseæ, &
cancerationes ex compressione. Fieri autem possunt hæc absque alia corruptione.
Atque hæc quidem relata sunt, ubi vehementissimæ contusiones fiunt. Plurima
tamen leniter circumcirca contunduntur, neque ullum magnum curationis studium
exigunt, sed recte tamen tractare oportet. Quum vero vehemens in fulciendo illi-
sio facta esse visa fuerit, tunc sane relata facere convenit, & deligationem plurimam
facere circum calcaneum obvolutam, ita ut aliquando ad summas pedis partes, ali-

quando

quando ad medias, aliquando ad tibiæ partes, ex opposito lintea obvolvantur.
Deligare insuper oportet & vicina omnia, hinc atque illinc, velut etiam prius di-
ctum est, & vehementem compressionem non facere, sed cum multis linteis. Præstat
autem & veratrum bibendum dare eadem die, aut postridie; & tertia die resolvere,
13 ac rursum deligare. * Signa porro an recrudescant, aut non, hæc sunt. Quum san-
guis e venis effusus, & denigrationes, & his vicina fiunt subrubra, & subdura,
periculum est ne recrudescant. At si quidem febre careat, sursum purgans medica-
mentum dandum est, velut dictum est, itemque si non continua febre laboret. Si vero
continua fuerit febris, medicamentum dandum non est. Verum & a cibis, & a sorbi-
tionibus abstinendum. Potu vero utendum aqua, non vino; sed favorum cremore
decocto, aut aceto mulso dulci. Si vero non recrudescent, sanguis e venis effusus,
& denigrationes, & vicinæ partes cum virore subpallidæ fient, & non duræ, & bo-
num est hoc testimonium in omnibus sugillatis, sanguine e venis subter cutem ef-
fuso, quod non recrudescent. Quæcumque vero cum duritia livescunt, ea ut denigre-
scant periculum est. Cæterum hoc studio habere oportet, ut pes plerumque paullo
altius reliquo corpore habeatur. Sanus autem fieri poterit in sexaginta diebus, si
14 quieverit. * At vero tibia duo ossa sunt, quorum alterum altero hac parte mul-
to tenuius est, illa vero parte non multo tenuius. Coharenr autem inter se juxta pe-
dem, & appendicem communem habent. Verum in rectitudine tibiæ non cohæ-
rent. Juxta femur autem cohærent, & appendicem habent, & appendix discrimina-
tionem. Longius vero paullo alterum os est, quod secundum parvum digitum est. Et
talis quidem est natura ossium in tibia. Luxantur autem aliquando juxta pedem ambo
ossa, quandoque cum appendice, quandoque vero appendix tantum emovetur, quan-
doque alterum tantum os. Hæc autem minus molesta sunt, quam ea quæ in articulo
manus existunt, si quiescere homines sustineant. Curatio vero consimilis est velut
15 illorum. Nam & repositionem ex extensione, velut in illis, facere oportet. * Verum ve-
hementiore extensione opus habent, quanto fortius est ea parte corpus. Plerumque ta-
men sufficiunt viri duo, alter hinc alrer illinc extendentes. Si vero non satis robusti fue-
rint, facile est vehementiorem extensionem facere. Aut enim rotæ modiolum, aut aliud
quid huic simile defodere oportet, & molle quiddam pedi circumdare, & postea latis bu-
bulis loris pede deligato, principia lororum aut ad pistillum, aut ad aliud lignum al-
ligare, atque ita ligno in summum modiolum indito refringere, ita ut alii contra ex-
tendant humeris & poplite apprehensis. Potest etiam superna corporis pars necessitate hac
extensionis urgeri, partim quidem si ita voles, ligno rotundo levigate alte defosso,
partem quamdam ipsius supereminentem intra crura juxta ani & scorti intercape-
dinem applicato, quo corpus sequi prohibeat ad eos qui a pedibus extendunt.
Deinde ad crus quod extenditur declinare non oportet, sed aliquem a latere asside-
re, qui nates retrudat, ne corpus circumtrahatur. Partim vero si etiam circa alas hinc
atque illinc ligna affigantur, manus autem extentæ serventur, apprehendat autem quis
circa genu, atque ita contra extendat. Partim item si quis velit, aliis loris circa genu
aut circa femur deligatis, & alio rotæ modiolo supra caput defosso, & loris ex li-
gno quopiam alligatis, & ligno ita in rotæ modiolum defixo, ad contrariam partem
iis, qui a pedibus extendunt, adtrahere potest. Quin & si voles, pro rotarum mo-
diolis trabem mediocrem sub lectum extendes, deinde ad trabis hinc atque illinc ca-
put ligna fulciens ac refringens, lora ipsis alligata intendes. Si vero & hoc velis,
16 asellis hinc atque illinc constitutis, in ipsis extensionem facies. * Sunt autem & alii
multi extensionum modi. Optimum autem fuerit, si quis in magna civitate medicum
agit, ut lignum habeat præparatum, in quo omnes necessitates insint, tum ad omnes
fractutas, tum ad omnes articulorum repositiones, ex extensione, ac vectium usu. Sa-
tis autem est, si lignum fuerir & longitudine, & latitudine, & crassitudine tale, quales
columnæ querneæ quadrangulæ fiunt. Postquam autem sufficienter extenderis, facile jam
est articulum reponere. Elevatur enim in directum supra pristinam sedem. Dirigere
itaque manuum volis oportet, ita ut his partim in id, quod eluxatum eminet, innita-
ris, partim ab altera parte infra malleolum renitaris. Ubi vero reposueris, si quidem
fieri poterit, extentum ita deligabis. Si vero præ loris impediaris, his exolutis di-
stentionem facias, donec deligaveris. Deligare autem eodem modo oportet, & fascia-
rum initiis similiter in id, quod luxatum eminet, injectis, & primis obvolutionibus
plurimis supra id factis, imo etiam spleniis plurimis supra id impositis, & compres-
sione maxime isthic contingente. Sed & hinc atque illinc multum insuper deligare opor-
tet. Magis autem hic articulus compressione opus habet in prima deligatione, quam is,
qui in manu est. Postquam autem deligaveris, sublimius reliquo corpore deligatam par-
tem habeat. Positum autem ipsius ita facere oportet, quo quamminime pes dependeat.
17 * At vero attenuationem corporis ita facere oportet, prout talem vel talem vim ip-
sa luxatio haber. Aliqua enim parum, aliqua multum luxantur. In totum vero magis,
& longiore tempore in vulneribus circa crura, quam his, quæ circa manus fiunt, at-
tenuare oportet. Nam & majora, & crassiora hæc, quam illa sunt; & sane etiam
necessarium est quiescere corpus ac decumbere. Verum postea deligare articulum
tertia die, neque prohibet quicquam, neque urget; & alia omnia similiter, velut su-
perius relata, curare oportet. Et si quidem quiete decumbet, sufficient quadragin-

ta dies, si solum in suum locum ossa rursus desederint. Si vero quiescere nolet, non facile quidem crure uti poterit, & deligatione ad multum tempus uti cogetur. Quæcumque vero ossa non perfecte desident in suum locum, sed aliquid deficit, progressu temporis attenuatur coxa, & femur, & tibia. Et si quidem intro luxata fuerint, externa pars attenuatur. Si vero extra, interna. Plurima autem ad internam partem luxantur. * Postquam vero ambo tibiæ ossa fracta fuerint 18 citra exulcerationem, extensione vehementiore opus habent. Extendere autem oportet quibusdam modis ex prædictis, si magnæ emotiones fuerint. Sufficiunt etiam a viris fientes extensiones. Plerumque enim suffecerint duo viri robusti, alter hinc, alter illinc distendentes. Intendere autem oportet in directum, secundum naturam, & secundum rectitudinem tibiæ, ac femoris, sive tibiæ fractæ, sive femoris ossa extenderis. Sed & deligare sic oportet utrisque extentis, utrum tandem horum deligaveris. Non enim eadem cruri, & manui conferunt. Nam ubi cubiti & brachii ossa fracta fuerint deligata, manus appensa excipitur. At si extenta deligaveris, figuræ carnium alterantur inter flectendum in cubiti flexura. Fieri enim non potest, ut cubiti flexura ad multum tempus maneat extenta. Non enim sæpe in hac figura, sed in flexione esse consuevit. Quin & quum homines obambulare possint, ubi circa manum sauciati fuerint, opus habent flexione in cubiti flexura. At crus quum & in ambulando, & in stando consueverit, aliquando quidem extentum esse, aliquando vero fere extentum esse ad internam partem secundum naturam: & sane etiam ad hoc ut reliquum corpus vehat: propterea facile est ipsi extentum esse, ubi ejus necessitatem habuerit. Quin & in cubilibus sæpe in hac figura est, ut videlicet sit extentum. Postquam autem vulneratum fuerit, necessitas animi propositum in servitutem adigit. Impotentes enim fiunt ad se attollendum, adeo ut ne meminerint quidem, ut inflectant, ac exurgant; sed quiescunt in hac figura decumbentes. Propter has igitur caussas, neque extensionis, neque deligationis figura eadem manui & cruri conducit. Si quidem igitur sufficerit extensio, quæ per viros fit, nihil aliud laboris frustra insumere oportet. Imperitiam enim arguit machinas adhibere, ubi ipsis non est opus. Si vero non sufficiens fuerit extensio per viros, etiam ex aliis necessariis quædam adhibere oportet, si quæ commoda fuerint. Quum autem satis jam extenta fuerint, facile est dirigere ossa, & ad naturam reducere, manuum volis, ac palmis corrigendo, ac coaptando. Ubi vero direxeris, linteis deligare extenta sive ad dextram partem, sive ad sinistram, & circumducere prima lintea conducat. Initia autem ipsorum supra fracturam injiciantur, & circum hanc primæ quoque obvolutiones circumducantur, deinde deligando sursum ad tibiam distribuantur, velut in fracturis dictum est. * Cæterum 19 lintea latiora esse oportet, & longiora, eaque multo plura circa crus quam in manu. Ubi vero deligaveris, super planum quoddam & molle deponere convenit, ut neque hac, neque illac distorqueatur, neque repandum, neque gibbum fiat. Maxime autem confert pulvinar, aut linteum, aut laneum, durum, laxum, per medium secundum longitudinem subjectum, aut aliud quid, quod huic simile existit. Nam de canalibus, qui sub crura fracta subjiciuntur, quid consulam ambigo, an supponere ipsos conveniat, aut non; prosunt enim, non tamen quantum putant hi, qui ipsos supponunt. Non enim quiescere cogunt canales, velut illi putant. Nam neque dum reliquum corpus aut hac, aut illac vertitur, cogit canalis ut crus ne sequatur, si non ipse homo hujus rei curam habeat. Neque rursus absque corpore crus moveri canalis prohibet vel in hanc, vel in illam partem. Quin & crudelius est lignum subjicere, si non simul molle quiddam in ipsum indatur. At utilissimum est in strato permutando, & in progressibus ad alvum exonerandam. Licet igitur & cum canali, & sine canali, & bene, & male rem moliri. Verum vulgo persuasum est, etiam medicum minus delinquere, si canalis subjiciatur, etiamsi minus hoc artem referat. * Oportet enim super plano quopiam, ac molli cubare crus ipsum, penitus in directum; 20 alioqui necesse est deligationem superari a distortione, quæ in positu contingit, quocumque & quamtuncumque tandem inclinarit. Respondeat autem deligatus eadem, quæ etiam prius dicta sunt. Nam & deligationem talem esse oportet, & tumorem ita attolli ad extremas partes, & laxationes ita, & religationes per tertium diem; & quod deligatur, gracilius inveniri, & deligationes magis facere, & pluribus linteis, & circumdare pedem laxe, si non vulnus valde propinquum genu fuerit. Extendere autem moderate, & dirigere ossa in unaquaque deligatione oportet. Si enim recte curetur, & tumor secundum rationem procedat; tum locus, qui deligatur, tenuior, ac gracilior erit, tum ossa adductu faciliora, & extensioni magis obedientia. Postquam autem septimus, aut undecimus aderit dies, ferulas apponere oportet, quemadmodum & in aliis fracturis dictum est. * Cæterum ferularum loca- 21 tiones vitare oportet & secundum malleorum rectitudinem, & supra tendinem, qui est in tibia pedis. At tibiæ ossa corroborantur in quadraginta diebus, si recte curentur. Si vero suspicionem habeas os aliquod directione opus habere, aut de ulceratione aliqua timeas, intermedio tempore solvere, & probe coaptata religare oportet. Porro si alterum tibiæ os fractum fuerit, extensione quidem debiliore opus habet, non tamen deficere, neque segniter agere in extendendo convenit, & maxime quidem omnes fracturas in prima deligatione, quantum ejus fieri debet, extendere opor-

oportet; sin minus, quamcitissime. Quodcumque enim os non recto modo coaptatum
deligans quis compresserit, locus majori dolore vexabitur. Reliqua vero curatio
eadem est. At vero ex ossibus his internum, tibia & prima tibia appellatum, molestiam
majorem in curando exhibet, & extensione magis opus habet; & si non recte coapta-
ta ossa fuerint, occultari non possunt. Est enim totum conspicuum, & carnis exors; &
22 hoc fracto, longe tardius progredi eo crure poterunt. * Si vero externum os fractum
fuerit, & multo facilius ferunt, & multo melius occultare possunt, etiamsi non bene
fuerit coaptatum. Est enim carnosum, & cito in pedes consistunt. Plurimum enim
oneris internum tibiæ os vehit. Nam simul & una cum ipso crure, & oneris secun-
dum crus rectitudine, majorem laboris partem internum os suffert. Femoris enim ca-
put supernam corporis partem sustinet. Hoc autem intra crus est, & non extra, sed se-
cundum tibiæ rectitudinem; & simul reliqua dimidia corporis pars huic rectitudini
magis appropinquat, & non externæ; & simul crassius est internum quam externum,
quemadmodum etiam id, quod in cubito est, secundum parvi digiti rectitudinem tenuius
est, & longius. In articulo tamen inferno non similis est ossis longioris constitutio. Inæ-
qualiter enim cubiti gibbus, sive flexuræ, & poples flectuntur. Propter has igitur
caussas, externo quidem osse fracto, celeres progressus fiunt, interno vero fracto, tar-
23 di. * At vero si femoris os fractum fuerit, extensionem præ omnibus facere opor-
tet, ita ut ne defectuosius fiat. Amplior enim facta nihil læserit. Neque enim, si quis
distantia ex vehementia extensionis ossa deligaverit, fieri poterit ut deligatio ipsa re-
neat, ut ita distent; sed coeunt inter se ossa quamcitissime, ubi intendentes ipsa remi-
serunt. Crassissimæ enim, ac fortissimæ quum sint hac parte carnes, deligationem supe-
rabunt, non ab ipsa superabuntur. Magnum enim dedecus est ac detrimentum, femur
brevius efficere. Nam si quidem manus brevior fiat, & occultari poterit, & non ma-
gnus est error. At crus si brevius fiat, claudum hominem efficiet. Sanum enim crus
longius est, & id redarguit. Quare utilius fuerit, ut si quis male curandus sit, ambo
potius crura fracta habeat, quam alterum tantum; equilibris enim ipse sibi ipsi fuerit
hoc modo. Postquam vero sufficienter extenderis, directione, ac coaptatione per ma-
nuum volas facta, eodem modo deligare oportet, velut etiam prius scriptum est, injectis
etiam fasciarum initiis velut dictum est, & deligationis distributione sursum versus fien-
te, & deligatus eadem respondeat, velut etiam prius; & doleat eodem modo, & melius
habeat, & similiter rursus deligetur, & ferularum appositio eadem sit. Corroboratur
24 autem femur in quinquaginta diebus. * Insuper vero & hoc considerare oportet, quod
femur gibbosum magis est ad externam partem, quam ad internam, & magis ad an-
teriorem, quam posteriorem. In has itaque partes etiam distorquetur, si non probe cu-
retur, & sane iisdem partibus etiam ipse seipso magis excarnis est, ut neque occultari
possit in distortione. Si igitur hujusmodi quippiam suspectum habueris, machi-
nari ea oportet, quæ in brachio distorto consuluimus. Pauca insuper lintea circa
coxam, & locum inter coxas & lumbos circumdare oportet, quo & inguina, & ar-
ticulus circa intermediam crurum, ac inguinum partem, plechada appellatam, insu-
per deligetur. Nam & alias confert, & ut ne extremæ ferularum partes lædant,
si ad non deligata adhibeantur. Deficere autem oportet semper ferulas, a nuda par-
te, & hinc atque illinc multum; & positionem ferularum semper ita providere conve-
nit, ut neque super os aliquod circa articulos natura prominens, neque super ner-
25 vum circa articulum fiat. * Tumores vero juxta poplitem, aut circa pedem, aut ju-
xta aliam quampiam partem, ex compressione elevatos, multis lanis succidis probe
carminatis, vino ac oleo respersis, cerato sublito, deligare oportet, & ubi presse-
rint ferulæ, citius laxare. Graciles autem fieri poterint, si supra ferulas gracilibus lin-
teis tumores deligaris, ab infima parte initio facto, ad supernam procedendo. Sic
enim quamcitissime tumor gracilis fieri poterit, & transcenderit supra priores deli-
gationes. Verum hoc deligationis modo uti non oportet, si non periculum fuerit
in tumore, pustularum, aut denigrationis. Tale vero nihil fit, si non quis valde pre-
mat fracturam, aut suspensam habeat, aut manu scalpat, aut aliud quid, quod irri-
tet, corpori allabatur. At vero canalem si quis sub ipsum femur supponat, qui po-
plitem non excedat, læserit magis, quam profuerit. Neque enim prohibuerit, quo mi-
nus & corpus, & tibia sine femore moveatur. Noxius enim erit ad poplitem per-
26 tingens, & quod minime oportet, id facere impulerit. * Minime vero oportet ge-
nu flectere. Omnem enim turbationem deligationibus inducit, & femore, & tibia
deligata, quisquis genu flexerit. Necesse enim erit propter hoc, musculos alias
atque alias aliam figuram habere. Necesse est item ossa fracta moveri. Præ omni-
bus itaque faciendum, ut poples sit extentus. Videtur igitur canalis similiter prodes-
se, qui a coxa ad pedem usque subjectus contineat, & alias circa poplitem fasciam
cum canali laxe circumdare oportet, quemadmodum infantes in cunis fascis obvolvun-
tur. Deinde si femur ad supernam partem distorqueatur, aut ad latus, melius ita con-
tineri poterit una cum canali. Cæterum calcanei summi valde magnam curam habere
convenit, ut & in tibiæ, & in femoris fracturis apte se habeat. Si enim dependeat
pes, reliqua tibia firmata, necesse est juxta anteriorem tibiæ partem ossa incurva es-
se. Si vero calcaneum quidem moderato altius fuerit firmatum, reliqua vero tibia ali-
quantulum elevata, necesse est huic ossi, ut circa anteriorem tibiæ partem moderato

cavius appareat; atque hoc adhuc magis, si calcaneum hominis natura fuerit magnum. Sed & omnia ossa tardius corroborantur, si non secundum naturam posita fuerint, itemque ea, quæ non in eadem figura quiescunt; & calli quoque debiliores ipsis obducuntur.

SECTIO III.

ATque hæc quidem de his, quibus ossa quidem fracta sunt, non autem extra eminent, neque alias ulcus factum est. * Quibus vero ossa fracta sunt sim- 27
plici modo, & non multifido, ita ut eadem die reposita sint, aut postridie in sedem suam recepta, & nullus timor sit fissorum ossium discessionis; aut etiam quibus ulcus quidem factum est, ossa vero fracta non extra eminent, neque modus fracturæ talis est, ut sint segmenta a fissis ossibus separata; tales spes est simplici modo curari posse. Et quidem sane neque magni quippiam boni, neque mali facientes, ulcera quidem curant aliquo purgatorio, aut picatum ceratum, ut emplastrum cruentis vulneribus idoneum, aut aliud quid ex his quæ facere solent, imponentes. Ego vero eos laudo, qui splenia vino imbuta, aut lanas succidas, aut aliud quid hujusmodi deligant. Ubi vero ulcera pura facta fuerint, & jam coalescunt, tunc multis linteis deligare, & ferulis dirigere conantur. Hæc quidem curatio boni aliquid facit, nihil autem magni mali; ossa tamen non similiter in suam sedem firmari possunt, verum corpora aliquanto tumidiora ea parte fiunt, quam sit oportunum, fiunt autem & breviora his, quibus utraque ossa aut cubiti, aut tibiæ fracta sunt. * Alii vero rursus sunt, 28
qui talia statim linteis curant, & hinc atque illinc linteis deligant, ulcus vero ipsum relinquunt, & perfrigerari sinunt; deinde super ulcus purgatorium aliquod imponunt, & spleniis vino imbutis, & lanis succidis curant. Hæc curatio mala est, & verisimile est eos, qui ita curant, tum in aliis fracturis, tum in hujusmodi maxime imprudenter se gerere. Maximum enim est cognoscere quomodo initium lintei injicere oportet, & qua parte maxime comprimere; & quæ utilitas contingat, si quis initium lintei recte injiciat, & qua maxime oportet parte premat; & quæ detrimenta indicantur, si quis non recte injiciat, neque maxime oportet premat, sed hinc atque illinc id faciat, & dictum quidem est etiam in superioribus, quæ ex utrisque eveniant. Testatur autem & ipsa hæc medicina. Necesse est enim ei, qui ita deligatur, tumorem ad ipsum ulcus elevari. Etenim si sanum corpus hinc atque illinc fuerit deligatum, in medio vero relictum, juxta relictum utique spatium maxime intumuerit, ac decoloratum reddetur, quo modo ulcus hæc non perpetietur? Necesse igitur est, ut ulcus quidem decoloratum sit, & labiis eversum ac protuberans, verum lachrymosum & non suppurans ossa vero, etiam quæ discessura non erant, discedant; sed & pulsans, & febriens ulcus fuerit. Coguntur autem propter tumorem cataplasmata insuper imponere, quod & ipsum incommodum est his, qui hinc atque illinc deligantur. Pondus enim inutile ad reliquum pulsum accedit. Postremum vero deligamenta resolvunt, ubi jam malum ipsis recrudescit, & de cætero citra deligationem curant. Neque vero minus, etiam si aliud quoddam ejusmodi vulnus acceperint, eodem modo curant. Non enim deligationem hinc atque illinc factam, & ulceris perfrigerationem in caussa esse putant, sed aliud quoddam infortunium. Attamen de hoc tam multa non scripsissem, si non certo scirem incommodam esse hanc deligationem, & multos esse qui ita curent, & magni momenti esse hanc rem dediscere, & testimonio hæc esse, quod recte scripta sint ea quæ prius scripta sunt, sive maxime præmendæ sint, sive minime ipsæ fracturæ. * Oportet autem, ut in summa dicam, his, quibus non est 29
futuri discessus ossis expectatio, eamdem curationem adhibere, veluti his quibus os fractum fuerit, ulcus autem non habent. Nam & extentiones, & directiones, ac coaptationes ossium eodem modo facere oportet, & consimilem deligationem. Super ipsum enim ulcus splenium tenue duplex, picato cerato illitum, deligandum est, & circumsitæ partes cerato albo illinendæ. Verum lintea, & reliqua latiora aliquantum fissa sint magis, quam si non ulcus haberent; & id, quo primum deligamus, multo latius sit ipso ulcere. Quæ enim angustiora sunt quam ulcus, cinctum ulcus tenent, id quod fieri non convenit, sed prima circumductio totum ulcus comprehendat, & linteum hinc atque illinc præmineat. Itaque secundum ulceris rectitudinem linteum injicere oportet, & premere paullo minus, quam si ulcus non haberent. Distribuenda vero est deligatio, velut etiam prius dictum est. Lintea autem semper quidem mollis modi sint, magis tamen in talibus, quam si ulcus non esset. Copia vero linteorum non minor sit prius relatis, sed etiam aliquanto amplior. Si vero deligatus fuerit, videatur is sibi lintea firmata quidem esse, non autem compressa, dicatque super ulcus maxime firmata esse. Eadem autem tempora esse oportet, ad hoc ut magis firmata esse videantur, & ad hoc ut magis laxa videantur, quemadmodum etiam in superioribus dictum est. Deligatio etiam postea facienda per tertium diem, ita ut omnia postea faciamus consimili modo, velut prius dictum est, præterquam quod in totum minus aliquanto hæc, quam illa comprimenda sunt. Quod si secundum rationem, quæ fieri par est, facta fuerint, gracilior quidem semper comperietur ulceris pars, graciliores autem & reliquæ omnes, quæ a deligatione continentur; & suppurationes citiores erunt, quam in ulceribus aliter curatis; & quæcumque carunculæ in vulnere denigratæ sunt, & mortificatæ, citius ab-

rum-

rumpuntur ac excidunt in hac curatione, quam in aliis; & ad cicatricem citius pervenit ulcus, si hoc modo, quam si alio curetur. At omnium horum caussa est, quod & locus circa ulcus gracilis fit, & quæ circumsita sunt, gracilia omnia fiunt. In reliquis igitur omnibus consimiliter curare oportet, velut ossa sine ulcerationibus fracta. Verum ferulas apponere non opportet. Er propterea lintea his plura esse debent, quam aliis, & quod minus comprimantur, & quod ferulæ tardius apponantur. Si tamen ferulas apposueris, non secundum rectitudinem ulceris appones, sed ita ut laxæ adhibeantur, providendo ut nulla magna ab ipsis constrictio fiat. Dictum autem hoc quoque est in his, quæ prius scripta sunt. Victus autem rationem exquisitiorem, & longiori tempore constituere oportet his, quibus ab initio ulcera fiunt, & quibus ossa extra eminent; & ut in summa dicatur, in vehementissimis vulneribus exquisitiore, eoque diu-
30 turniore victu uti convenit. * Eadem etiam curatio ulcerum est, in quibus ossa quidem fracta sunt, sed ulcus ab initio non fuit, verum inter medendum factum est, aut ulcere linteis magis compresso, aut a ferularum insessu, aut ab alia quapiam caussa. Cognoscuntur autem tales fracturæ, an ulcus subsit, & dolore, & pulsibus, & tumor qui in extremis partibus est, talibus durus efficitur; & si digitum admoveris, attollitur, sed & cito rursus subterfugit. Si igitur tale quid suspicatus fuerit, solvere oportet; & si quidem pruritus circa subligationes fuerit, aut alia quapiam parte deligata, cerato picato pro altero uti. Si vero horum nihil fuerit, verum ipsum ulcus irritatum, reperitur nigrum valde aut impurum; & futurum est, ut & carnes suppurentur, & nervi insuper excidant: hos omnino perfrigerare non oportet, neque quicquam has suppurationes vereri, sed curare in reliquis omnibus consimili modo, velut eos quibus ab initio ulcus factum est. Linteis vero deligare incipere oportet valde laxis a tumore, qui in extremis partibus consistit, atque ita deligationem distribuere semper sursum versus, nusquam quidem comprimendo, sed maxime super ulcus firmando, super alia vero minus: & prima quidem lintea hæc munda sint, & non angusta. Copia vero linteorum tanta sit, quanta est si cum ferulis deligatio fiat, aut paullo minor. Super ipsum autem ulcus sufficiens est splenium cerato albo illitum. Sive enim caro, sive nervus denigratus fuerit, excidet. Talia enim acribus curare non oportet, sed mollibus, velut ambusta. Deligare vero postea per tertium diem convenit, ferulas autem non apponere. Quiescere vero magis quam prius, & modico cibo uti. Scire vero expedit, sive caro, sive nervus sit, id quod excidet, quod hoc modo multo minus ultra depascitur, & multo citius excidet, & multo graciliores circumsitæ partes erunt, quam si quis exolutis linteis, aliquid medicamentorum purgatoriorum super ulcus imponat. Quin & si exciderit id quod suppurasset, & citius carne repletur, & citius ad cicatricem pervenit, quam si illo aut alio modo curetur. Omnia sane in hoc sita sunt, ut quis hæc recte & moderate deligare sciat. Conferunt insuper & figuræ, quales esse oportet, & reliqua victus ratio, & linteorum aptitudo. Si vero in recens vulneratis decipiaris, ossium discessum non fore putans, quum tamen expectatio sit illa emersura esse, modum curationis timere non oportet. Nihil enim magni mali contigerit, si modo bonas, ac innoxias deligationes manu facere noveris. Signum autem hoc est, si ossium discessus in hoc curationis modo futurus est. Pus enim multum fluit ex ulcere, & gliscere, ac turgere affecta pars videtur. Frequentius igitur deligare oportet ob nimiam humiditatem, & quod alias etiam febres fiunt. Et si quidem valde
31 premantur a deligatione, & ulcus, & circumsitæ partes graciles fiunt. * Quicumque itaque valde tenuium ossium discessus fiunt, hi nulla magna mutatione opus habent, nisi ut laxius deligatio fiat, ut ne pus intercipiatur, sed facile effluere possit. Sed & frequentius deligare oportet, donec os discesserit, & ferulas non apponere. Quibus vero majoris ossis discessus expectatur, sive hoc a principio prænoveris, sive etiam postea cognoveris, non amplius eadem curatione opus habet. Sed extentiones, & directiones ita facere oportet, velut dictum est; splenia vero duplicata, latitudine quidem dimidio palmo non minora: quale tamen fuerit vulnus, juxta hoc conjectura facienda est: longitudine vero paullo quidem breviora, quam ut bis circum sauciatum corpus circumduci possint, multo vero longiora, quam ut semel. Copia vero tot sint, quot facere conducit. Hæc in vino nigro austero madefacta, ex medio initio facto, circumvolvere oportet, quemadmodum fascia ex duobus initiis deligatur; & deinde asciatim alternatione ipsorum facta, initia dimittere. Hæc & super ipsum ulcus adhibenda sunt, & ab utraque ulceris parte, & ne comprimantur, sed saltem fulciendi ulceris gratia incumbant. Supra ipsum vero ulcus ceratum picatum imponere oportet, aut aliquod ex emplastris cruentis vulneribus destinatis, aut aliud quoddam medicamentum, quod familiare, ac idoneum sit humectationi adhibendæ. Et si quidem æstatis tempus fuerit, vino madefacere splenia frequenter oportet; si vero hyems, lanas succidas multas vino & oleo imbutas adhibeto. Oportet autem capræ pellem substernere, & defluxiones observare, ut facile effluere possint, ita ut meminerimus quod hi loci in iisdem figuris multo tempore permanentes, intertri-
32 gines curatu difficiles faciunt. * Qui vero deligatione sanari per aliquem ex relatis, aut referendis modis non possunt, eos magnam huc curam adhibere convenit, ut fractam corporis partem commode positam habeant secundum rectitudinem, animadversione ad hoc habita, ut sursum magis, quam deorsum vergat. Si vero quis bene ac faci-

le opus perficere velit, operæ pretium est etiam machinamenta facere, quo justam & non violentiam extensionem pars corporis fracta habeat. Maxime vero in tibia machinamenta adhibere expedit. Sunt igitur aliqui, qui in omnibus tibiæ fracturis, & quæ deligantur, & quæ non deligantur, pedem summum ad lectum alligant, aut ad aliud quoddam lignum juxta lectum defossum. Hi itaque omnia mala faciunt, nihil autem boni. Neque enim ullam opem affert extensioni hæc pedis alligatio. Nihilo enim minus ad pedem concedet reliquum corpus, atque sic non amplius extenditur. Neque rursus ad rectitudinem quicquam prodest, sed etiam obest. Dum enim vertitur reliquum corpus aut hac, aut illac, nihil prohibebit vinculum illud, quo minus & pes, & ossa pedi annexa reliquum corpus sequantur. Imo si pes alligatus non fuisset, minus distorqueretur. Si vero quis pilas duas ex corio Ægyptio consuat, tales quales gestant hi qui multo tempore in magnis compedibus vincti sunt; habeant autem pilæ hinc atque illinc tunicas, ad vulneris quidem partes, profundiores, ad articulorum vero partes, breviores; sint item tumidæ, ac molles, & congruentes ad hoc, ut altera supra malleolos, altera infra genu coaptetur. Habeat insuper utraque duas utrinque appendices a latere aut ex simplici, aut ex duplici loro breviores velut ansas, ita ut alteræ sint ab utraque malleoli, alteræ ab utraque genu parte; & superna pila alteras tales habeat secundum eamdem rectitudinem. Postea virgis corneis acceptis, æqualem inter se magnitudinem habentibus, crassitudine quidem digitali, longitudine vero ut flexæ appendicibus congruant, huc diligentiam adhibeas, ut extremæ virgarum partes non ad corpus, sed ad summas pilarum eminentias innitantur. Oportet autem tria esse virgarum paria, aut etiam plura, & alias aliis aliquanto longiores, & aliquanto breviores ac minores, ut si velis magis distendere possis. Locentur autem virgæ utræque hinc atque illinc a malleorum utraque parte. Hæc itaque si bene machinatus fueris, & extensionem justam exhibuerint, & secundum rectitudinem æqualem, & vulneri nullus dolor accesserit. Nam quæ expressa fuerint, si quid tamen exprimetur, partim ad pedem abducentur, partim ad femur; & virgæ hinc atque illinc a malleolis accomodatiores erunt, ut tibiæ positio non impediatur, & vulnus probe impingat, ac sustentetur. Neque enim impedimento est, si quis velit duas virgas superiores ipsas inter se conjungere, & si quis leviter quid superimponere velit, ut id quod superimponitur, a vulnere elevatum sit. Si quidem igitur & pilæ lenes, & molles, & bonæ, & recenter consutæ fuerint, & virgarum intentio probe intenta fuerit, velut jam dictum est, commodum erit machinamentum. Si vero quid horum non recte habuerit, læserit magisquam profuerit. Convenit autem & alias machinas aut bene machinari, aut non machinari. Turpe enim est & minime artificiosum, in machinis struendis a machinis aberrare. * Plerique porro medici fractu- 33
ras, & cum ulceribus, & sine ulceribus, primis diebus lanis succidis curant, & nihil ab arte alienum ipsis hoc esse videtur; & qui quidem a recens vulneratis coguntur, ex linteorum inopia lanis uti, his plurimus veniæ locus patet. Non enim habuerit quis in linteorum penuria aliud quid multo melius ad tales deligandas, quam est lana. Verum omnino multæ lanæ esse debent, & valde bene carminatæ, & non asperæ. Nam paucarum & malarum vires etiam modicæ sunt. Qui vero ad unum, aut duos dies lanis deligare justum esse censent, tertia vero ac quarta linteis deligantes premunt, ac extendunt tunc vel maxime, hi in re multi adeo, ac magni in medicina momenti se imprudenter gerunt. Minime enim tertia, ac quarta die omnia vulnera movere oportet, & ut in summa dicam, etiam omnes specillorum admotiones vitare convenit in his diebus, & alia quoque quibus vulnera irritantur. In totum enim tertia, ac quarta dies in plerisque vulneribus recrudescentias pariunt, & quæ ad inflammationem ac immunditiam procedunt, & quæ ad febres deveniunt. Et hæc res multi momenti est ut discatur, ut si qua alia. Cum qua enim ex utilissimis in medicina rebus non solum circa vulnera, verum etiam circa alios multos morbos communionem non habet? nisi quis etiam alios morbos ulcera esse dixerit. Habet enim & hic sermo aliquam verisimilitudinem. Multis enim modis alii aliis cognati sunt. * Qui- 34
cumque tamen justum esse putant lanis uti, donec septem præterierint dies, deinde vero extendere, ac dirigere, & linteis deligare, hi non similiter imprudentes videri poterint. * Nam & maximum inflammationis periculum præterit, & ossa laxa, ac 35
apta post hos dies sunt. Longe tamen & hæc curatio superatur ab ea deligatione, quæ ab initio linteis fit. Ille enim modus præparat, ac efficit ut septima die ferulis perfecte deligari possint. Hinc autem modus multo tardior est. Sed & alia quædam detrimenta habet. Verum longum esset omnia scribere. Quibus vero ossa fracta & extra eminentia in suam sedem collocari non possunt, his hæc restitutio debetur. Ferramenta facere oportet ad eum modum, quem vectes habent illi quibus lapicidæ utuntur, alia latiora, alia angustiora. Esse vero convenit tria, aut plura etiam, quoquis maxime congruis utatur. Postea cum his una cum extensione motionem aggredi oportet, ita ut ad inferiorem ossis partem subjicias, ad superiorem vero partem ossis superiorem ferramenti partem innitendo firmes; in summa, quemadmodum si quis lapidem aut lignum vehementer vecte commoveat. Sint autem valida ferramenta quantum ejus fieri potest, ut ne flectantur. Hoc magnum auxilium est, si & ferramenta idonea fuerint, & si quis velut convenit commotionem faciat. Nam ex omnibus in-

strumen-

strumentis, quæ homines machinati sunt, fortissima hæc tria existunt, aselli cir-
cumductio, per vectes commotio, & cuneorum usus. At sine horum uno aliquo, aut
sine omnibus, nullum vehementissimum opus homines perficiunt. Non igitur sper-
nenda est hæc per ferreos illos vectes commotio, aut enim hoc modo, aut nullo a-
lio in sedem suam collabentur. Si vero superna ossis pars immutata fuerit, ac con-
fracta, ut vecti adhibendo locus non sit commodus, sed acutum quid prominet, tunc
osse scalpendo deraso, securam vecti sedem facere oportet. Hanc autem per vectes
commotionem, & extensionem eadem die, aut secunda facere oportet. Non autem ter-
tia. Minime vero quarta, aut quinta. Nam etiamsi non reponas, sed alias molestiam ex-
hibeas in his diebus, inflammationem induxeris: quanto magis si reponas? Convul-
sionem tamen multo magis induxeris si reponas, quam si reponere omittas. Atque hæc
probe nosse convenit. Si enim reponenti convulsio accesserit, non multa salutis spes
est. Commodum autem est rursus ejicere os a sua sede, si hoc fieri citra molestiam pos-
sit. Non enim in laxioribus, quam oportunum est, convulsiones, ac distentiones accedunt,
sed in his quæ magis extenta sunt. Cæterum de qua re nunc nobis sermo est, in præ-
dictis illis diebus molestiam exhibere non oportet, & curam adhibere, ut ulcus mini-
me inflammetur, & maxime suppuretur. Postquam vero septem præterierint dies,
aut paullo plures, si sine febre fuerit, & ulcus non inflammatum sit, tunc minus vetat
ut reponere tentes, si speres obtenturum te esse; sin minus, non oportet frustra mo-
lestiam suscipere, & inferre. Si igitur ossa reposueris in suam sedem, jam scripti
sunt modi quomodo curare oportet, sive ossa discessura esse, sive non, expecta-
tio sit; & si quidem ossium discessus expectatio sit, eo quem dixi modo cum linteis,
in omnibus talibus deligationem facere oportet, ex medio linteo initio facto utplu-
rimum, velut ex duobus initiis fascia deligatur. Conjecturam autem facere oportet
juxta ulceris formam, quo sit quamminimum hians, ac labiis protuberans, & expas-
sum. Aliis enim ad dextram deligare commodum est, aliis ad sinistram, aliis ex duobus
36 initiis. * Quæcumque vero ossa repositionem effugerunt, ea discessura esse, nosse opor-
tet; itemque ea, quæ carnibus penitus nudata sunt. Nudatur autem quorumdam superna
pars, quorumdam vero carnes circumcirca mortificantur. Et quibusdam quidem ex
veteri vulnere aliqua ossa emarcuerunt, quibusdam vero non; & aliquibus magis,
aliquibus minus, & partim parva, partim magna. Propter hæc igitur relata, uno
verbo dici non potest, quando ossa sint discessura. Aliqua enim ob parvitatem, aliqua
ex eo quod in summa parte existunt, citius discedunt: aliqua eo quod non discedunt,
resiccata & marcida fientia desquamantur. Præterea differt curatio a curatione.
In totum igitur ossa citissime his discedunt, quibus citissimæ fiunt suppurationes,
& citissimæ, ac optimæ carnis productiones. Subnascentes enim juxta læsam par-
tem carnes plerumque ossa ipsa elevant. Totus tamen ossis circulus, si in quadragin-
ta diebus discesserit, bene discedet. Quædam enim ad sexaginta dies perveniunt.
Nam & rariora ossa citius discedunt, solidiora vero tardius. Alia autem minora; mul-
37 to minore temporis spatio, alia aliter. * Cæterum os extra eminens his de caussis præ-
secare oportet, si reponi non possit, & parum absit ut reponi posse videatur, & fieri
poterit ut auferatur, & si noxium fuerit, & de carnibus quid rumpat, & sensus mole-
stiam exhibeat. Sed & si nudum fuerit, tale auferre oportet. Reliqua sive præseces,
sive non præseces, non multum refert. Hoc enim certo scire expedit, quod ossa, quæ
carnibus perfecte privantur, ac exarescunt, omnia penitus discedent. A quibus vero
squamæ discessuræ sunt, ea præsecare non oportet. Conjecturam vero eorum, quæ di-
scedent, ex constitutis signis facere oportet. Curare autem tales spleniis & vinosa cu-
ratione, velut etiam prius de discessuris ossibus scriptum est. Sed cavere decet, ne pri-
mo tempore frigidis madefiant. Rigorum enim febrilium periculum est. Periculum item
convulsionum. Frigida enim semper convulsionem provocant; quandoque vero etiam ul-
cera. Nosse quoque id convenit, necesse esse ibi corpora breviora fieri, ubi ossa
38 fracta ac immutata curantur, & quibus totus ossis circulus discessit. * At vero
quibus femoris aut brachii os extra eminet, hi non valde superstites evadunt. Nam
& ossa magna sunt, & multum medullæ habent; & quæ simul vulnerantur, multa
sunt & magni momenti, & nervi, & musculi, & venæ. Et si quidem reposueris, con-
vulsiones accedere solent. Si vero non reposita fuerint, febres acutæ, & biliosæ, &
singultuosæ oboriuntur, & denigrantur. Non minus autem superstites evadunt hi, qui-
bus reposita non sunt, neque tentatum est, ut reponerentur. Adhuc vero magis eva-
dunt, quibus interna ossis pars eminet extra, quam quibus superna. Evadunt etiam qui-
bus reposita fuerint, attamen raro. Nam & curationes a curationibus multum diffe-
runt, & naturæ corporum a naturis, ad facile tolerandum. Multum etiam differt an in
39 interna brachii, ac femoris parte ossa extra promineant. * Multæ enim & pericu-
losæ venarum extensiones in interna parte sunt, quarum aliquæ si vulnerentur, letha-
les sunt. Sunt autem & in externa parte, verum minus. In talibus igitur vulneribus,
qualia pericula immineant, ignorare non oportet, & ad temporum occasiones prædice-
re. Si vero reponere hæc ossa cogaris, & reponendi aliqua tibi spes sit, & non mul-
ta ossis immutatio fuerit, & musculi non concurrerint: solent enim concurrere, ve-
ctis molitio etiam his cum extensione opem bene ferre poterit. Ubi vero reponis, ve-
ratrum molle bibendum dare oportet eadem die, si eadem die reposita fuerint; sin mi-
nus,

nus, ne aggredi quidem oportet. Verum ulcus curare oportet velut in capitis ossibus fractis, & frigidi nihil adhibere, & cibos penitus auferre; & si quidem amara bile præditus natura fuerit, favorum cremorem odoratum coctum, aut acetum mulsum dulce in aquam instillato, eoque pro victu utatur. Si vero amara bile præditus non sit, aquæ potione utatur. Et si quidem continua febre laborarit, ad quatuordecim dies ut minimum hoc victu degat, Si vero sine febre sit, septem diebus. Postea sensim progressu fiente, secundum rationem ad vulgarem victum adducatur. Et quibus ossa non reposita fuerint, eamdem itidem medicamenti purgationem facere oportet, & ulcerum curationem, eumdem item exhibere victum; & dependentem de corpore partem non extendere, sed magis adducere, quo laxior sit pars circa ulcus. At ossium discessus diuturnus est, velut etiam prius dictum est; maxime vero talia fugere oportet, si modo quis honestam fugam habeat, Nam & spes paucæ sunt, & pericula multa; & si quis non reponat, artis expers esse videri poterit; & si reponat, propinquius ad mortem, quod ad salutem perduxerit. * Cæterum luxationes, & emotiones ossium circa genua multo 40
mitiores sunt emotionibus, ac luxationibus circa cubiti flexuram. Nam femoris articulus pro magnitudine expeditior est quam brachii, & justam naturam solum habet, eamque rotundam. Brachii vero articulus & magnus est, & sinus plures habet. Ad hæc vero, tibiæ ossa longitudine inter se similia sunt, & externum os paullulum ne memorabili quidem modo excedit, nullum magnum impedimentum afferens, a quo externus tendo circa poplitem enascitur. At cubiti ossa inæqualia sunt, & quod brevius est, multo crassius est; quod vero tenuius est, multum superat & excedit articulum. Dependet tamen & hoc ex nervis, juxta communem ossium connexionem. Majorem autem partem connexionis nervorum in brachio os tenue habet, quam crassum. Horum itaque articulorum, & ossium flexuræ cubiti natura hujusmodi est. * Et propter naturæ modum 41
ossa circa genu sæpequidem luxantur, facile autem rursus incidunt, ac reponuntur. Inflammatio vero non magna accedit, neque vinculum articuli. Luxantur autem plerumque in internam partem, aliquando etiam ad externam, quandoq; etiam ad poplitem. Horum omnium repositiones non sunt difficiles. Verum si quidem foras, aut intro luxentur, hominem in humili aliquo sedili sedere oportet, ita ut crus altius, non tamen multo habeat. Extensio autem plerumque moderata sufficit, ita ut ab altera parte tibia, ab altera femur in diversum extendatur. At ossa circa cubiti flexuram molestiora sunt, quam quæ circa genu sunt, & difficilius reponi possunt, etiam ob inflammationem, si quis non statim reponat, Luxantur quidem minus quam illa, verum difficilius reponuntur ac coaptantur, insuperque inflammantur, ac callum acquirunt. Sunt autem & horum plerumque parvæ inclinationes, aliquando ad partem ad costas, aliquando ad externam, non ut totus articulus sit emotus, sed manet quid juxta ossis brachii cavitatem, qua parte cubiti os excedens habet. Talia igitur, sive hac, sive illac luxentur, facile est reponere; & sufficit extensio in directum fiens secundum brachii rectitudinem, ita ut alter juxta manus juncturam extendat, alter locum sub alis amplectatur. Medicus vero altera manu ad emotum articulum admota, volis impellat; altera prope ad articulum injecta retrudat. Obediunt autem tales luxationes, & non tarde reponuntur, si quis antea quam inflammentur reponat. Luxantur autem plerumque magis ad internam partem, luxantur etiam ad externam. Innotescit id ex figura: & talia sæpe etiam absque vehementi tensione rursus incidunt. Oportet autem in his quæ intro luxantur, articulum quidem ad naturam suam repellere, cubitum vero magis in pronam partem vergentem circumducere. Et plerumque sane cubiti luxationes hujusmodi sunt. * Si vero transgressus fuerit articulus, aut hac, aut illac, supra cubiti os, quod 42
ad brachii cavitatem excedit: fit quidem raro hoc: si vero fiat, non amplius similiter extensio in directum fiens, talibus luxationibus idonea est. In tali enim extensione, os a cubito excedens, brachii transgressionem prohibet. Oportet itaque sic emotis extensionem talem facere, qualis prius descripta est, ubi quis ossa brachii fracta deligat, ut ab alia quidem in supernam partem tensio fiat, ab ipsa vero cubiti flexura ad infernam cogatur. Sic enim brachium supra suum sinum maxime elevabitur. Si vero elevatum fuerit, facilis est restitutio cum volis manuum, ita ut emotam quidem brachii partem apprehendentes impellamus, os vero cubiti juxta articulum retrudamus, utraque eodem modo, minus tamen. Atque talis extensio hujusmodi luxationis justissima est. Poterit etiam reponi per extensionem in directum, verum minus quam hoc modo. * At si in anteriorem partem brachium luxetur: rarissime autem hoc contingit. Sed 43
quid repentina eluctatio non ejecerit? Multa enim etiam præter naturam suam excidunt, etiam magnum quid sit quod prohibeat. Huic autem eluctationi magnum quoddam obstaculum est, & os crassius quod superexcedit, & multa nervorum extensio; attamen quidam sane eluctantur. Signum autem his qui ita eluctati sunt. Nihil enim de cubito flectere possunt. Manifestus est etiam articulus ad contactum. Si quidem igitur non statim repositus fuerit, vehementes ac violentæ inflammationes, itemque febriles fiunt. Si vero statim quis occurrat, facile reponi potest. Oportet autem linteum durum convolutum (suffecerit non magnum) imponere obliquum in cubiti flexuram, & derepente cubitum inflectere, & manum quammaxime ad humerum adducere. Sufficiens igitur fuerit hæc repositio his, qui ita eluctati sunt. Sed & extensio in directum, hunc repositionis modum coaptare potest; volis tamen manus in eminentem brachii partem injectis, juxta flexuram retro impellere oportet, ita ut aliquis inferne iisdem

in cu-

in cubiti gibbum injectis, ad cubiti rectitudinem retrudat. Efficax est etiam in hoc
luxationis modo illa extensio, quæ prius scripta est, quomodo ossa brachii fracta
extendere oportet, ubi sunt deliganda. Postquam vero extenta fuerint, sic cum manuum
44 volis injectis coaptationes facere, velut etiam prius scriptum est. * Cæterum si in po-
steriorem partem brachium exciderit, raro autem hoc contingit, hæc luxatio omnium
maxime dolorosa existit, & febres continuas meracæ bilis paucorum dierum, ac ma-
xime lethales inducit; & tales extendere brachium non possunt. Si igitur statim
affueris, extento cubiti gibbo cogere oportet, & sponte incidit. Si vero febris præ-
venerit, non amplius reponere oportet; dolor enim in cogendo augescet. Ut autem
in summa dicam, neque alium articulum febrienti reponere oportet, minime vero cu-
biti gibbum. Sunt autem & aliæ læsiones, ac molestiæ circa cubiti gibbum. Hoc enim
os crassius, si quando ab altero emotum est, neque flecti, neque extendi similiter po-
test. Manifestum autem fit ex contactu, juxta cubiti flexuram, circa venæ discissio-
nem supra musculum tendentem. Quibus autem tale accidit, his non amplius facile est
ad suam naturam reducere. Neque enim aliam ullam communem duorum ossium conne-
xionem emotam ad pristinam naturam collocare, facile est; sed necesse est tumorem habe-
re ipsam disparationem. Quomodo vero deligare oportet in articulo, dictum est in deliga-
45 tione circa malleolum. * Quibusdam autem os cubiti brachio subjectum frangitur,
quandoque quidem chartilaginosa ipsius pars, ex qua tendo retro brachium enascitur,
& ubi hæc emota fuerit, febrile est ac malignum. Articulus tamen manet in suo lo-
co; æqualiter enim basis ipsius hac parte excedit. Quum autem abductus fuerit ea
parte qua caput brachii excidit, vagabundus magis fit articulus, quam si penitus sit
abruptus. Nam ut in summa dicam, omnia ossa quæ franguntur, minus noxia sunt,
quam si ossa quidem non frangantur, venæ autem & nervi alicujus momenti in his lo-
cis contundantur. Vicinius enim ad mortem accedunt hæc quam illa, si febris continua
accesserit. Paucæ tamen tales fracturæ fiunt. Quandoque vero hoc brachii caput ju-
xta appendicem frangitur, atque hoc quum videatur multo magis noxium esse,
longe mitius noxis circa cubiti gibbum contingentibus existit, * Quomodo
46 igitur singulas luxationes reponere, & præsertim curare oportet, scriptum est;
& quod statim reponere articulum maxime confert, propter celeritatem inflam-
mationis nervorum. Nam etiamsi elapsa statim reposita fuerint, similiter ta-
men nervi distentionem facere solent, & ad tempus aliquod tum extensionem, quam
facere solent, tum influxionem impedire, Confert autem omnia hæc similiter curare,
& quæ franguntur, & quæ disparantur, & quæ luxantur. Omnia enim multis lin-
teis, & splenius, & cerato curare oportet, velut etiam alias fracturas. At figuram cu-
biti gibbi in his etiam omnino talem facere oportet, qualem in his quibus brachium
fractum, & cubitus deligabatur. Communissima enim omnibus luxationibus, & e-
motionibus, & fracturis hæc figura est. Communissima item ad distentionem postea
faciendam, & ad singula extendenda, ac inflectenda. Hinc enim viæ sunt ad utrasque
partes consimiles. Commodissima est etiam hæc figura ipsi ægroto, ut ipsum & ge-
stet, & appensum excipiat. His adde, si a callo apprehensus fuerit, si quidem extenta
manus apprehendatur, melius fuerit, si non adsit; multis enim impedimento erit,
paucis adjumento. Si vero inflexa, magis quidem commoda fuerit. Verum longe com-
modior, si mediam figuram obtinens callo apprehendatur, & hæc quidem de figura.
Deligare vero oportet, primum lintei initio super ipsam læsam partem injecto, si-
ve fracta fuerit, sive emota, sive disparata; primas etiam obvolutiones super ipsam fa-
cere, ita ut maxime hac parte innitantur, minus vero hinc atque illinc. Deligatio-
nem autem communem facere oportet & cubiti, & brachii, utriusque multo plus
quam plerique faciunt, quo quamremotissime a læsa parte tumor hinc atque illinc expri-
matur. Circumdetur insuper etiam acuta cubiti pars, sive læsio in hac fuerit, sive non,
ut ne tumor ibi circa ipsam colligatur. Fugiendum vero est in deligatione, quan-
tum ejus fieri potest, ut ne circa flexuram multa lintea coacervata sint. Compressio
autem quammaxime circa læsam partem facienda est. Sed & reliqua compressio, ac la-
xatio eadem adhibeatur, & iisdem temporibus singula, quemadmodum in ossium
fractorum curatione antea scriptum est. Et religationes postea per diem tertium fiant.
Videatur autem laxa esse deligatio tertia die, velut etiam tunc. Et ferulæ conveniente
tempore adhibeantur. Neque enim alienum hoc est, & in his quibus ossa fracta, &
quibus non fracta sunt, si non febriant. Sint autem quamlaxissimæ partim a brachio
extentæ, partim ad cubitum positæ; & non sint crassæ. Necesse est etiam inæquales
ipsas esse inter se, ut vicissim permutentur qua parte conducit, conjectura juxta infle-
xionem facta. Quin & spleniorum appositionem ejusmodi facere oportet, velut de fe-
rulis dictum est, ita tamen ut paulo tumidiora super læsam partem apponantur. Tem-
pora vero ab inflammatione, & ab his, quæ prius scripta sunt, conjectare oportet,

HIP-

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE ARTICULIS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Humeri articulus uno modo luxatur. Hippocratis sententia de humori articulo contra cæteros medicos.*

2 *Humeri frequenter elapsi repositio facilis, adeo ut quibus id accidit, plerumque ipsi sibi ipsis ad reponendum sint sufficientes.*

3 *Alius, atque alius humeri reponendi modus. Repositiones præscriptæ in palæstris usitatæ.*

4 *Repositionum omnium optima.*

5 *Luxationes recentiores citius reponuntur. Luxationes etiam inveteratas eo modo reponi posse. Alius reponendi modus.*

6 *Humiditas homini fit ab articulis. Luxationes, & repositiones quibus faciles, aut difficiles. Boves cur luxationi maxime obnoxii. Boves quo tempore fiant tenuissimi.*

7 *Boves cur brevem herbam depascere nequeant. Herbæ breviores, meliores, ac solidiores sunt. Bos quare pedem magis, quam alia animalia, retrahat. Humeri quibus facile, aut difficile inflammentur.*

8 *Articuli ex carnibus mucosiores. Mucus cum inflammatione luxationes prohibet.*

9 *Nervorum inflammatorum in articulis luxatis curatio. Medicus multarum rerum sit peritus. Frictio qualis hujusmodi humero conveniat.*

10 *Brachii luxati cognitio.*

11 *Humeri frequenter excidentis curatio. Humeri luxati ustio.*

12 *Ustoria instrumenta. Glandulæ sub alis.*

13 *Figura justa in omnibus artibus servanda. Ignis nervis est inimicus.*

14 *Galeancones ex nativitate, & casu.*

15 *Humeri summi avulsio, & ejus curatio. Os cum altero communionem habens, a naturali sede avulsum reponi nequit.*

16 *Clavicula duobus modis fracta. Ex claviculæ fractura detrimentum nullum.*

17 *Deligationis claviculæ modus. Claviculæ deligandæ modi varii.*

18 *Clavicula quomodo plerumque frangatur.*

19 *Clavicula fracta quatuordecim diebus sanatur. Os quod a pectore est subsidens, a summo autem humero supereminens. Clavicula in obliquum fracta. Ad pristinam naturam residens.*

20 *Luxationes brachium sursum coactum corrigit. Luxationes ex supernis oblique ad latus, aut deorsum.*

21 *Cubiti gibbus luxatus, aut emotus.*

22 *Cubiti gibbus quibus recrudescat. Disparationis ossium signa.*

23 *Manus articulus luxatus. Manus tota luxata. Manus ex nativitate fit brevior.*

24 *Digiti articulus luxatus, cognitu facilis. Maxillæ luxatio. Musculi manducatorii.*

25 *Maxilla superior motus expers, & cur non valde luxetur. Maxillam luxari raro, laxari vero sæpe.*

26 *Maxillæ luxatæ cognitio. Repositio.*

27 *Maxillæ utriusque luxatæ curatio. Maxillàm non repositam vitæ periculum sequitur. Maxilla inferna fracta, & ejus curatio.*

28 *Maxillæ os paullatim diffractum. Corium carthaginiense.*

29 *Maxilla confracta viginti diebus corroboratur. Maxillæ fractæ deligatio ossa ad fracturam magis vergentia inclinat, quam ad naturam ducit.*

30 *Nasi fractura. Simi propter fracturam, ejusque curatio.*

31 *Nasus fractus, & deorsum & in sinum vergens. Deformitas omnibus detestabilis. Nasus ad infernam partem subsidens, decem diebus persanari potest.*

32 *Os in obliquum fractum quomodo curetur. Nasus inflammatus.*

33 *Ovillus pulmo naso juxta cartilaginem fracto inditus quatenus serviat. Nasus in obliquum fractus.*

34 *Fractura cum ulceribus.*

35 *Auris fracta nullam admittit deligationem.*

36 *Ganglia. Auris incisæ curatio.*

37 *Verticula spinæ in gibbum tracta. Varices quæ gibbositatem solvant. Gibbositas supra septum transversum. Spirandi difficultas interdum a gibbo. Pulmonis tubercula plerumque gibbosis.*

38 *Gibbositas infra septum transversum. Coxæ gibbosorum infra septum transversum magis excarnes. Pubes, & barba tardior. Infæcundiores. Gibbositas aucto jam corpore. Verticula in latere obliqua.*

39 *Spina gibba ex casu. Medici vulgo inservientes. Extensiones gibbosorum in scalis, impostoribus potius, quam medicis sunt in usu. Gibbositas prope cervicem.*

40 *Concussio per scalam in gibbosis quomodo præparanda.*

41 *Spinæ dorsi cognitio in omnibus morbis multum, in gibbosis vero plurimum momenti habet. Articulorum verticula. Nervorum, & ossium processus. Costarum.*

42 *Vesicæ, genituræ, & intestini recti laxioris partis situs.*

43 *Gibbositates juxta verticulum non facile pelluntur.*

44 *Reprehenduntur medici, qui putant verticula intro delapsa curari posse. Venter homini omnium animalium angustissimus.*

45 *Spinæ obliquatio multifaria. Gibbositates ex casibus.*

46 *Coactorii instrumenti fabrica.*

47 *Gibbi coactiones variæ.*

48 *Experimentum coactionis gibbi per inflatum ac subjectum utrem. Experimenta, successu etiam carentia, sunt cognoscenda. Verticulorum intro obliquatorum nullam haberi coactionem.*

49 *Cucurbitas magnas in verticulorum intro obliquatorum attractione nullam vim habere.*
50 *Verticula in repandum emota, esse lesbalia; quæ vero in gibbum, minime. Spinæ concussio vehemens.*
51 *Costarum fractura. Moderata ventris repletio, costarum fit directio. Costa viginti diebus corroboratur.*
52 *Carnis circa costas contusio. Eorum diata, & curatio.*
53 *Deligatio, ac curatio eorum quousque progredi debeat.*
54 *Carni circa costas contusæ quando ustio conveniat. Mucositatis detrimentum.*
55 *Femoris articulus ex coxa elapsus.*
56 *Signa eorum, quibus femur intro excidit. Figura eorum, quibus articulus elapsus, non fuerit repositus,*
57 *Femoris, & tibiæ, & pedis decurtatio ex articulo non reposito. Emusculatio partium corporis unde contingat.*
58 *Scipione quare nonnulli utantur. Effœminationem quæ partes magis patiantur. Amazones infantes musculos eluxant.*
59 *Luxatio extra, & intro. Luxatio ad malleolum, Ossium coanctio.*
60 *Luxationum circa coxas ratio. Galeancones.*
61 *Cur cubitus, & manus non ejusdem cum coxæ luxatæ calamitatis sint participes, Membrorum carnositati labor prodest.*
62 *Coxa ad internam partem eluxata a nativitate, aut adhuc infanti. Femoris caput in exteriorem partem elapsum.*
63 *Crus totum quando brevius appareat. Crus læsum luxationi minus obnoxium.*
64 *Cruris luxatio in ventre, vel auctione.*
65 *Crurum amborum articuli partim statim a nativitate, partim præ morbo elapsi. Femoris caput in posteriorem partem elapsum.*
66 *Articulus qui est ad poplitem, sine illo qui est ad inguen, in sanis etiam extendi nequit. Femoris in posteriorem partem elapsi signa.*
67 *Femur non repositum.*
68 *Carnium imminutiones iis, quibus femur non est repositum. Incurabilium etiam morborum tractationem esse necessariam.*
69 *Articulus femoris ex nativitate, aut dum corpus augescit, elapsus. Partes corporis exercitatæ augescunt & sanæ sunt; non exercitatæ, contra.*
70 *Femoris caput in anteriorem partem elapsum.*
71 *Articulorum magna inter se differentia.*
72 *Modi mutilationis plures.*
73 *Calceus plumbeus. Arbyla lutigrada quid. Creticus calceamentorum modus.*
74 *Articuli circa pedem eminentes, tibiæ ossibus luxatis, ac ulcere inducto. Curatio.*
75 *Betarum, ac bechii folia quibus ulceribus conveniant.*
76 *Cubiti ossa circa manus articulum cum ulcere, Os tibiæ circa genu cum ulcere eminens.*
77 *Os femoris ad genu cum ulcere. Articuli circa gibbum cubiti. Quorum articulorum repositio sit lethalis.*
78 *Digitorum, aut pedis, aut manus articuli luxati cum ulcere repositio, atque ratio. Buphthalmi folia quibus ulceribus serviant, Quando reponendi articuli. Resecata penitus circa articulos digitorum.*
79 *Ossa juxta digitos fracta. Ossium resectiones plerumque innoxiæ.*
80 *Corruptiones carnium, Denigrationes, ossibus adhuc sanis.*
81 *Femoris ossis abscessio. Tibiæ, Curatio,*
82 *Femoris circa coxam luxatio, Repositio.*
83 *Naturarum in hominibus magna differentia.*
84 *Ligni ad ossium luxatorum repositionem descriptio.*
85 *Repositio per vectes commodissima.*
86 *Femoris caput ad externam partem luxatum,*
87 *Femur in posteriorem partem luxatum.*
88 *Articulorum per utrem repositio. Femorum natura.*
89 *Utre quomodo utendum.*
90 *Alia femoris articuli repositio. Alius repositionis modus. Articuli ante repositionem præmolliendi, Attenuatio articulorum repositionem præcedat.*
91 *Digitorum articuli luxati, Repositionis modus,*
92 *Saura, viminea texturæ ad repositionem. Articulus digiti quot diebus restituatur. Attenuatio circa articulorum repositionem quousque progredi debeat.*
93 *Genu propter expeditam, ac facilem naturam minus est, quam cubiti gibbus.*
94 *Articulorum circa malleolos luxatio. Pedum articuli quomodo reponendi, Calcanei contusio.*
95 *Calcaneus denigratus, & ejus curatio.*
96 *Pedis luxatio.*

S E C T I O I.

1 UMERI vero articulum uno modo luxari novi, ad locum sub alis; sursum autem nunquam, neque ad externam partem. Non tamen affirmaverim an luxetur, aut non, etiamsi habeam quod dicam de ipso. Sed neque in anteriorem partem unquam vidi, neque videtur mihi unquam excidisse, Medicis tamen videtur valde in anteriorem partem luxari, & maxime decipiuntur in his, quorum carnes tabes circa articulum & brachium occupavit. Apparet enim in talibus caput brachii omnino in anteriorem partem eminens. Atque ego tale aliquando non excidisse asserens, ob hanc rem apud medicos & vulgus male audivi. Solus enim ipsis ignorare videbar, alii vero omnes cognoscere, Nec potui ipsis persuadere, nisi admodum difficulter, rem ita se habere. Si quis in brachio supernam humeri partem carnibus denudarit; denudarit autem qua parte musculus sursum tendit, nudarit item tendinem, qui sub alis, & juxta claviculam ad pectus est; apparuerit utique caput brachii in anteriorem partem vehementer eminens, etiamsi non sit elapsum. A natura enim pronum est brachii caput in anteriorem partem, reliquum autem brachii os ad externam par-

nam partem incurvum. Conversatur autem brachium cum scapulæ cavitate obliquum; quum juxta costas fuerit porrectum. Quum vero ad anteriorem partem extenta fuerit tota manus, tunc brachii caput e directo est in scapulæ cavitate, & non amplius in anteriorem partem eminere conspicitur. Verum de quo nunc est sermo, nunquam vidi in anteriorem partem elapsum; non tamen affirmatim ne de hoc quidem, an ita excidat, nec ne. Quum igitur exciderit brachium ad locum sub alis, multi reponere noverunt, utpote quod multis elabatur. Eruditi autem est omnes modos nosse, quibus medici id reponunt, & quo modo quis his modis quamoptime utatur. Optimo vero horum modorum uti oportet, si fortissimam necessitatem videris. Optimus autem est qui postremus describetur. * Quibuscumque igitur frequenter humerus excidit, hi 2
plerumque ipsi sibi ipsis ad reponendum sufficientes sunt. Immissis enim alterius manus digitis ac nodis in locum subalarem, articulum sursum cogunt, cubiti vero gibbum ad pectus adducunt. Eodem etiam modo medicus reponet, si ipse quidem subalam, articulo magis intro elapso, subtentis digitis a costis diducat, ita ut capite suo in summum humerum injecto, renitendi gratia, genibus vero juxta cubiti gibbum ad brachium admotis, ad costas retrudat. Conducit autem eum, qui reponit, fortes manus habere; aut ipse quidem manibus & capite ita faciat, alius vero quidam cubiti gibbum ad pectus adducat. Est autem & humeri repositio, ut cubitus retrorsum ad spinam subducatur, deinde altera manu in summam gibbi cubiti partem injecta retortio fiat, altera vero juxta articulum retro innitatur. Hæc repositio, & ea quæ prius dicta est, quum non sint secundum naturam, tamen articulum circumagitantes incidere cogunt. Qui vero calcaneo reponere conantur, propinquum quid ei, quod est secundum naturam, cogunt. Oportet autem hominem humi supinum reclinare; eum vero, qui reponit, humi sedere qua parte articulus excidit. Deinde apprehensam manum læsam, cum suis manibus extendere, calcaneo vero in subalarem locum injecto, dextro in dextrum, sinistro in sinistrum, retrudere. Oportet autem in cavitatem sub ala rotundum quid congruens indere, commodissimæ vero fuerint pilæ valde parvæ ac duræ, quales multæ ex coriis consuuntur. Si enim non ejusmodi quid inditum fuerit, calcaneum ad brachii caput pervenire non potest. Dum enim manus extenditur, locus sub ala cavatur. Tendines enim, qui hinc atque illinc locum sub ala constringunt, contrarii sunt. Oportet autem aliquem ab altera parte ejus, qui extenditur, considentem, sanum humerum continere, ut ne corpus circumtrahatur, dum læsa manus in alteram partem extenditur. Postea ubi pila sub alam subdita fuerit, molle lorum sufficienti latitudine præditum, circum pilam circumdare oportet, ita ut quidem eo loro ex utrisque initiis apprehenso sursum retrahat, a capite ejus, qui extenditur, considens, & pede ad summi humeri os initens. Pila vero quampenitissime, & maxime intus ad costas sita sit, & non ad brachii caput. * Est & alia repositio, quum humerum 3
alter subdit. Majorem tamen esse oportet eum, qui humerum supponit, ita ut apprehensa manu, humerum suum acuminatum sub illius luxati alam supponat, & deinde aliquantum verset, ut velut sedi insideat, ea conjectura facta, ut homo ille circa humerum suum ex ala pendeat, ipse vero seipsum in hunc humerum altiorem faciat, quam in alterum, brachium autem pendentis ad pectus suum quamcitissime cogendo adducat. In hac vero figura insuper concutiat, ubi hominem sustulerit, quo reliquum corpus in adversam partem brachio, quod continetur, vergat. Si vero valde levis fuerit homo, puer aliquis levis insuper ex ipso retrorsum dependeat. Atque hæ omnes repositiones in palestra usitatæ sunt, eo quod non opus habent aliorum instrumentorum importatione. Poterit tamen quis etiam alibi his uti. Sed & qui circum pistillum cogunt, propemodum secundum naturam reponunt. Oportet autem pistillum molli quadam fascia esse involutum: minus enim ita labarit: & inter costas, ac brachii caput subter intrusum; & si quidem breve fuerit pistillum, collocare hominem in sedili aliquo oporrer, quo vix brachium circum pistillum circumdare possit. Sit autem potius longum pistillum, quo homo stans ferme circum pistillum dependeat. Postea brachium quidem & cubitus circa pistillum porriganturs, ab altera vero corporis parte quis manibus circa cervicem ad claviculam circumjectis deorsum cogat. Hæc repositio moderate secundum naturam est, & repositionem facere potest, si probe ipsam tractent. Quin & per scalam alia quædam hujusmodi repositio fieri potest, & adhuc melior, eo quod corpus hinc atque illinc elevatum, securius librando adæquari potest. Nam circum pistillum etiamsi humerus fixus manear, periculum tamen est ne corpus hac aut illac circumagatur. Oportet tamen & super scalam superne rotundum quid deligatum esse, quod ad loci sub ala cavitatem congruum sit, & quod brachii caput ad naturam redire insuper cogat. * Optima vero ex omnibus repositio- 4
nibus talis est. Lignum esse oportet latitudine quidem quinque aut quatuor in totum digitorum, crassitudine vero duorum digitorum, aut etiam tenuius, longitudine autem bicubitali, aut paullo brevius. Sit autem altera parte summa rotundum, & angustissimum ac tenuissimum hac parte, habeatque crepidinem paullulum supereminentem in extrema rotunditatis parte, sed non ea, quæ ad costas, verum ea, quæ ad brachii caput existit, quo sub alam congrua sit, juxta costas sub brachii caput subdita. Linteo autem, vel fascia molli lignum summa parte obvolvatur, quo levius reddatur. Deinde subdito ligni capite quampenitissime sub alam, inter costas, ac brachii caput, to-

tam

tam manum ad lignum porrectam alligare oportet, juxta brachium, juxta cubitum,
& juxta manus juncturam, quo quammaxime sit quieta. Præ omnibus autem curandum
est, ut summa ligni pars quampenitissime intra subalarem locum recipiatur, brachii
caput transgressa. Postea inter duas columnas trabem transversam probe alliga-
re oportet, & deinde manum cum ligno supra trabem transmittere, quo manus ab
altera parte sit, corpus ab altera, trabs vero sub ala; & postea ad alteram partem
manum deorsum cogere una cum ligno circum trabem, ad alteram vero reli-
quum corpus. Trabs autem ea altitudine alligetur, ut reliquum corpus elevatum
summis pedum digitis innitatur. Hic modus repositionis humeri longe opti-
mus est. Justissime enim commotionem facit, si solum penitius intus ad brachii
caput lignum fuerit. Justissimæ item sunt in utramque partem adæquationem fa-
5 cientes librationes, & ad hæc ossi brachii securæ. * Recentes itaque luxationes ci-
tius incidunt, quam quis putare possit, & priusquam extentæ esse videantur. Sed &
veteres sola hæc repositio reponere potest, si non jam ob vetustatem caro qui-
dem in acetabulum devenit, caput autem brachii in loco, ad quem declinavit, semitam
sibi ipsi jam fecit. Verumtamen etiam ita inveteratum brachii elapsum mihi posse
reponere videtur. Quid enim justa molitio non noverit? manere tamen in loco
posse, non ita mihi videtur, sed prout consuevit, rursus luxabitur. Idem facit etiam, si
circum scalam, eodem modo velut dixi præparatam, coactio transmissi brachii fiat. A-
bunde item sufficit circum magnam sedem Thessalicam coactionem facere, si recens fue-
rit luxatio. Præparatum autem esse oportet lignum, velut dictum est; hominem vero
locare oportet in sede obliquum, deinde brachium una cum ligno supra sedis reclinato-
rium transmittere, & ad alteram partem corpus deorsum cogere, ad alteram brachi-
um cum ligno. Idem quoque facit coactio supra biforem januam. His autem,
quæ forte præsentia fuerint, utendum est. Nosse igitur expedit, quod naturæ
a naturis multum differunt, ad hoc ut elabentia facile rursus incidat. Differt etiam ace-
6 tabulum ab acetabulo, quum aliud facile transcendi possit, aliud minus. * Plurimum
item differt nervorum ligamentum, quum in quibusdam remissum sit, in quibusdam
intentum. Nam humiditas hominibus fit ex articulis propter nervorum connexio-
nem, si laxa fuerit, & intensiones facile ferat. Multos enim videas qui adeo humi-
di sunt, ut quando velint, articuli ipsis citra dolorem excidant, & absque dolore resti-
7 tuantur. * Differt etiam habitus quidam corporis. Nam his, quibus bene se habet mem-
brum, & carnosis & minus excidit, & difficilius incidit. Ubi vero ipsi seipsis te-
nuiores & magis excarnes fuerint, tunc & magis excidit, & facilius incidit. Ar-
gumentum autem quod hæc ita se habeant, hoc est. Bobus enim tunc magis femo-
ra excidunt ex acetabulo, quum tenuissimi existunt. Fiunt autem tenuissimi boves ad
finem hyemis. Tunc igitur etiam maxime luxantur; si tamen & hujusmodi quid-
dam in medicina scribere convenit. Verum convenit utique. Bene enim Homerus
didicit, quod ex omnibus pecudibus boves quammaxime laborent hoc tempore, & ex
bobus potissimum aratores, eo quod hyeme operentur. His itaque maxime excidunt
articuli. Hi enim maxime attenuantur. Nam reliqua quidem pecora brevem herbam
depasci possunt, bos autem non ita valde, priusquam alta fiat. Reliquis enim tenuis
est labri prominentia, tenuis item superna maxilla. Bovi vero crassa est labii pro-
minentia, crassa item & obtusa superna maxilla. Quapropter in breves herbas
subjicere non potest. Rursus solipeda animalia, utpote utrinque dentata, & dentes
inter se committere possunt, & sub brevem herbam dentes subjicere queunt, dele-
ctanturque tali herba magis, quam alta. Brevis enim herba in totum melior ac solidior
est, quam alta. Adde, quod alta etiam prius fructum effert. Ob hoc igitur ita cecinit:

Haud secus ac bobus nigris gratissima veris
Tempora proveniunt;

quia gratissima apparet ipsis alta herba. Sed & alias bos laxum habet hunc arti-
culum, magis quam alia animalia, & ob id etiam magis, quam alia pedem trahit, &
maxime quum macilentus est, & jam senex. Propter omnia hæc etiam maxime bovi
excidit. Plura autem de ipso a me scripta sunt, eo quod omnium antea relatorum te-
8 stimonia hæc sunt. * Verum de quo nunc sermo est, excarnibus magis excidit, sicut
etiam citius incidit, quam probe carnosis; & humidis, ac excarnibus minus inflamma-
tur, quam siccis, ac carnosis; & in posterum tempus quoque minus vincitur. Sed & mu-
cus amplior moderato subest, si non adsit inflammatio, & sic sane lubricus fue-
rit. Mucosiores enim omnino sunt articuli excarnibus, quam carnosis. Nam & ipsæ
carnes eorum, qui non recte ex arte fame macerati sunt, in macilentis mucosiores
sunt, quam in crassis. Quibus tamen cum inflammatione mucus subest, his inflamma-
tio vinculo facto articulum continet, & ob id hi, qui submucosi sunt, articuli non
valde excidunt, & exciderent utique, si non plus aut minus inflammationis accessis-
set. Quibus igitur, quum articulus excidit, circumsitæ partes non inflammantur, &
statim citra dolorem humero uti possunt, hi putant quidem nihil opus esse ut sui i-
psorum curam gerant; medici tamen est, ut contra tales vaticinetur: talibus excidit
rursus magis, quam his, quibus nervi sunt inflammati. Atque hæc res in omnibus in
homine ita habet, & maxime circa humerum, & genu. Maxime igitur etiam hæc ex-
9 cidunt. * Quibus autem nervi inflammati sunt, hi humero uti non possunt. Prohibet
enim

enim dolor, & inflammationis distentio. Tales igitur curare oportet cerato, & splenius, & linteis multis deligando. Sub alam vero lanam mollem puram convolutam subjicere oportet, ad cavitatem explendam, quo fulcimentum quidem sit deligationi, articulum vero sustentet. At brachium plerumque sursum vergens tenere oportet. Sic enim procul fuerit humeri caput a loco, in quem excidit. Oportet autem, postquam humerum deligaveris, brachium ad costas adalligare, fascia quadam in orbem circum corpus obducta. Fricare quoque humerum oportet placide, & accurate. Multarum autem rerum peritum medicum esse expedit, & non minus frictionis. Ex eodem enim nomine non idem eventus subsequitur. Nam & vincire potest frictio articulum justo laxiore, & solvere articulum justo duriorem. Verum de frictione in alio opere a nobis tractabitur. Talem igitur humerum mollibus manibus fricare convenit, confert enim, & alias leniter. Articulum autem commovere non violenter, sed intantum ut citra dolorem commoveatur. Restituuntur vero omnes articuli partim longiore, partim breviore tempore. * An autem brachium exciderit, his signis cognoscere oportet. 10 Nam ubi justum corpus habent homines, manus item ac crura, sano in exemplum uti oportet ad non sanum, & non sano ad sanum, non alienos articulos inspiciendo, (alii enim aliis magis extantibus natura sunt articulis) sed ipsos ejus qui affectus est, an dissimilis sit sanus ægroto. Et hoc recte quidem dictum est, multam tamen erroneam intelligentiam talia habent; & non satis est solum sermonis doctrina artem hanc nosse, sed conversatione etiam versare oportet. Multi enim præ dolore, aut ex alia caussa, quum non exciderint ipsis articuli, tamen non possunt in similes figuras restitui, in quales sanum corpus figuratur. Proinde & talem figuram insuper intelligere, ac considerare oportet. Sed & in loco sub ala caput brachii multo magis incumbere videtur in luxato, quam in sano. Quin & superne juxta supernam humeri partem cavus apparet locus & summi humeri os extans conspicitur, utpote articulo ad infernum locum digresso; & est etiam aliqua erronea in hoc intelligentia sed postea de ipso scribetur. Est enim dignum de quo scribatur. Præterea in luxato cubiti gibbus magis a costis distare videtur, quam in altero. Si tamen quis vim afferens cogat, adducitur quidem, sed cum dolore. Sed & sursum ad aurem manum attollere, cubiti gibbo extento, non valde potest, velut sanam, neque hac & illac similiter diducere. Hæc igitur signa sunt humeri luxati, repositiones item præscriptæ & curationes hæ sunt. * Operæ pretium vero est discere, quomodo frequenter excidentes 11 humeros curare oporteat. Multi enim a certaminibus jam prohibiti sunt ob hanc calamitatem, quum alias penitus fuerint inculpabiles. Multi etiam ad res bellicas inutiles fuerunt, & ob hanc calamitatem perierunt. Sed & propterea res digna est quæ discatur, quod nullum noverim qui recte medeatur, sed alios ne aggredi quidem sciam, alios contra quam conducit, & sentire, & facere. Multi enim medici humeros luxatos asserunt & juxta supernam humeri partem, & juxta anteriorem, qua parte caput brachii extuberat, & juxta posteriorem paullulum retro supernam partem. Hæ igitur ustiones, si quidem sursum brachium excidisset aut in anteriorem, aut posteriorem partem, rectæ inustæ essent. Nunc vero quum deorsum excidit, ejiciunt magis hæ ustiones, quam impediunt. A superna enim spatii amplitudine caput brachii excludunt. Verum hæc ita urere oportet. Cutem sub ala digitis apprehensam attrahere oportet, secundum ipsam maxime rectitudinem, secundum quam brachii caput excidit. Deinde ita attractam cutem in ulteriorem partem perurere. Ferramentis autem talia urere oportet non crassis, neque valde calvis, sed oblongis. * Citius enim penetrant, & manu firmata transfigi possunt. Pellucidis item his 12 urere oportet, quo quamcelerrime pro viribus penetrent. Nam crassa tarde penetrantia latiores crustarum elapsiones faciunt, & periculum est, ne cicatrices rumpantur; & nihilo quidem deterius hoc esset, verum turpius & ab arte alienius. Postquam autem in ulteriorem partem perusseris, in plurimis satis est ut infernæ parti soli has crustas inuras. Quod si periculum esse non videatur ne cicatrices rumpantur, sed multum spatii interpositum sit, tenue quoddam specillum per inusta foramina trajicere oportet, cute adhuc attracta. Neque enim alias trajicere possis. Ubi vero trajeceris, cutem dimittere. Postea inter crustas aliam crustam tenui ferramento infigere ac inurere, donec specillum contingas. Quantum vero de cute sub ala apprehendere oportet, hinc conjectare licet. Glandulæ sub ala sunt, sicut etiam in aliis corporis partibus. Verum in alio libro de tota glandularum natura scribetur, quod sint, & qualia in qualibus significant ac possunt. Glandulas igitur simul apprehendere non oportet, neque ea quæ glandulis sunt interiora. Magnum enim afferunt periculum. Sunt enim nervis maximi momenti vicina. Quantum vero extra glandulas est, ejus quamplurimam partem apprehendere oportet. Nihil enim periculi est. Nosse tamen hoc expedit, quod si fortiter brachium extenderis, nihil cutis sub ala apprehendere poteris, quod sane attractu memorabile sit. Distrahitur enim in extensione. Nec vero nervos ulla machina vulnerare oportet. Hi enim prompti expositique sunt ac extenti in hac figura. Si vero parum brachium elevaris, multum quidem cutis apprehendes; nervi vero, quorum curam gerere oportet, intus ultra apprehensionem consistent. * Nonne igitur in omni arte præ omnibus curandum est, ut in singulis figu- 13 ræ justæ inveniantur? Atque hæc quidem de loco sub ala. Et sufficiunt hæ apprehensiones,

siones, si crustæ recte fuerint inustæ. Extra vero alam duo solum loci sunt, ubi quis
crustas inurere queat huic affectioni auxiliantes. Unam in anteriore parte, inter
brachii caput, & tendinem juxta alam. Et hac quidem parte cutem penitus peru-
rere oportet, sed non altins. Vena enim crassa propinqua est, & nervi, quorum neu-
tra igne calfacienda sunt. Retrorsum autem alteram crustam inurere licet multum
supra tendinem, qui est juxta alam, & paullulum infra brachii caput. Et cutem qui-
dem penitus perurere oportet. Verum neque hic valde altam crustam facere. Inimicus
enim est ignis nervis. Curare igitur ulcera per omnem curationem oportet, ita ut
brachium nunquam vehementer extendas, sed moderate, ulcerum saltem curandorum
gratia. Minus enim ita perfrigerantur. Conducit enim omnes ustiones tegere,
ut etiam leniter curentur, & minus disparentur, minusque sanguinis erumpat, &
minus convulsio accedat. Ubi vero pura facta fuerint ulcera, & ad cicatrices devene-
rint, tunc sane penitus brachium semper die, ac nocte costis alligatum esse opor-
tet. Sed & quum sana facta fuerint ulcera, similiter ad multum tempus brachium
ad costas alligandum est. Sic enim maxime cicatrix induci poterit, & spatii amplitu-
do intercipietur, in quam maxime luxatur brachium. Quibuscumque vero hume-
rus repositione fuerit destitutus, si quidem homines adhuc crescant, os brachii
non similiter, ut sanum coaugescit, sed augescit quidem, verum altero brevius ali-
quanto efficitur. Et qui mustellæ cubito præditi sunt, parvumque, ac macilentum
brachium ex nativitate habent, galeancones vocati, ob duplices has calamitates
fiunt tales, tum si talis aliqua luxatio ipsos, dum in utero sunt, corripuerit, tum ob
14 aliam calamitatem, de qua postea aliquando scribetur. * Quin & hi, quibus cum ad-
huc infantes sunt, profundæ, ac submersæ suppurationes circa brachii caput fiunt,
omnes galeancones efficiuntur, & sive secti fuerint, sive usti, sive sua sponte
ipsis eruperint, hæc ita se habere nosse oportet. Qui tamen ex nativitate ga-
leancones sunt, etiamsi manu potentissime uti possint, tamen neque ipsi extento
cubiti gibbo, brachium ad aurem extendere, ac elevare possunt. Sed multo minus
hanc, quam sanam manum. Quibus vero jam viris exciderit humerus, & repositus
non fuerit, his superna humeri pars magis excarnis efficitur, & habitus hac par-
te tenuis fit. Quum tamen dolor cessaverit, non omnia ea similiter operari possunt,
quæ elevato cubiti gibbo a costis in obliquum operari oportet. Quæ vero transmo-
ro brachio juxta costas, aut in anteriorem, aut in posteriorem partem operari opor-
tet, ea operari possunt. Nam & scobinam, & serram trahere poterint, secu-
ri item findere, & fodere, si non valde sursum cubiti gibbum attollant, sed & alia
15 juxta tales figuras operantur. * At vero, quibus summus humerus fuerit avul-
sus, his os avulsum extra eminens apparet. Est autem hoc velut vinculum clavicu-
læ, & scapulæ. Alia enim est hominis natura hac parte, quam aliorum animalium.
Medici igitur in hoc vulnere maxime falluntur. Nam quum os avulsum eminet, su-
perna humeri pars humilis, & cava apparet, ut etiam velut humeri elapsi curam ad-
hibeant. Multos igitur novi medicos alias non malos, qui graviter affixerunt,
tales humeros reponere connantes, ita excidisse rati, & non prius desistunt ipsi exi-
stimare se humerum reponere, quam vel desperarint, vel frustrati fuerint. His cura-
rio quidem eadem, quæ etiam aliis hujusmodi, ceratum, splenia, & lintea, & deli-
gatio ejusmodi; deorsum tamen cogere os supereminens oportet, & splenia super hoc
ponere plurima, & hac parte maxime premere; & brachium ad costas adalliga-
tum ad supernam partem tenere. Sic enim os avulsum maxime appropinquarit.
Hæc tamen probe nosse expedit, & velut certa prædicere, si alioqui voles, quod
nullum detrimentum, neque parvum, neque magnum, humero contingit ex hoc vul-
nere. Sed locus turpior evadit. Neque enim hoc os in pristinam sedem similiter fir-
mari poterit, velut natura exigit, sed necesse est plus, aut minus tumidum esse ad su-
pernam partem. Neque enim aliud ullum os in eumdem locum restituitur, quod cum
alio osse communionem habet, & adhærens a veteri naturali sede avulsum fuerit.
16 Paucis autem diebus summus humerus doloris exors fit, si probe deligetur. * Cla-
vicula porro fracta, si quidem penitus caulatim hoc contigerit, curatu facilior est.
Si vero oblonge, difficilius sanatur: & contraria in his contingunt, aliter quam quis
putaverit. Nam quæ penitus caulatim fracta est, cogi magis potest, ut ad natu-
ram redeat. Et si diligens cura adhibeatur, partem, quæ superior est, inferiorem
fecerit figuris idoneis, & deligatione convenientе. Si vero perfecte non firmata
fuerit, attamen supereminens ossis pars non valde acuta fit. At quorum os in
longitudinem fractum fuerit, his similis ossibus avulsis calamitas contingit, de
quibus antea scriptum est. Neque enim ipsum ad seipsum valde firmari solet, &
summa ossis eminentis valde acuta fit. In universum igitur nosse expedit, quod
nullum detrimentum neque humero, neque reliquo corpori ob claviculæ fracturam
accedit, si non insuper corruptio aliqua contingat. Raro autem hoc fit. Deformi-
tas tamen circa claviculæ fracturam accedit primum turpissima, deinde vero mi-
nor fit. Coalescit autem clavicula cito, itemque alia ossa laxa. Celerem enim cal-
li obductionem talia faciunt. Quum igitur recens fracta fuerit, vulnerati ad cura-
tionem festinant, majus malum esse putantes quam est, & medici quoque prompti
sunt ad recte curandum. Progressu vero temporis & vulnerati, utpote qui neque

dolent, neque iter facere, neque cibum capere prohibentur, negligunt; & medici, utpote qui suis sedibus restituere non possunt, aufugiunt, neque vulneratorum negligentiam ægre ferunt. In hoc autem calli obductio acceleratur.

17 * Deligationis vero modus plerisque consimilis est, ut cerato, & spleniis, & mollibus linteis curatio fiat. Insuper autem & hæc curatio, & hæc animadversio habenda est, & præsertim in hac aggressione, quod plurima splenia juxta eminentem partem imponere oportet, & plurimis deligationibus maxime circa hanc partem premere, Sunt autem aliqui, quibus complacuit plumbum grave insuper adalligare, ut supereminentem partem deorsum cogat. Fortassis autem neque intelligunt, qui simpliciter deligant. Sed neque hic modus ad claviculam fractam pertinet. Neque enim fieri potest, ut id, quod eminet memorabili modo, deprimatur. Alii vero quidam sunt, qui quum cognoverint, quod hæ deligationes erroneæ sunt, & non secundum naturam, supereminentia deorsum cogunt: deligant quidem ipsos spleniis, & linteis utentes, velut etiam alii; verum cincto homine fascia quadam, qua parte maxime cingi solet, postquam splenia supra eminentes fracturas imposuerunt, ita ut isthic magna mole exuberent, tunc initium lintei ad cincturam ex anteriore parte alligant, atque ita deligant in directum claviculæ extendentes, ac retrorsum ducentes, & isthic cincturæ circumdatum in anteriorem partem reducunt, & rursus in posteriorem. Aliqui vero non cincturæ linteum circumdant, sed circum interfœmineum juxta sedem, & per spinam linteum circumdantes, hoc modo fracturam comprimunt. Hæc itaque si quis inexpertus audit, prope secundum naturam esse videntur; verum si quis utatur, inutilia existunt. Neque enim stabilia sunt, etiamsi decumbat quis, quamvis ita vel maxime stabilitas contingat; attamen si decumbens aut crus inflexerit, aut ipse se inclinet, omnia deligamenta movebuntur, & alioqui noxia est hæc deligatio. Nam & sedes intercluditur, & lintea in hac angustia acervata fiunt, & quæ rursus cingulo circumdantur, non ita valida facta cinctura circumdari possunt, ut non cingulum sursum ascendere cogant, neque ita necesse est omnia deligamenta laxari. Quamproxime vero quis rem conficere videri possit, etiamsi non magna faciat, si quibusdam linteis cingulum circumdet, plurimis autem linteis priorem deligationem perficiat. Sic enim maxime stabiles fuerint deligationes, & mutuam inter se opem tulerint. Plurima igitur ex his, quæ contingunt his, quibus clavicula fracta est, relata sunt.

18 * Insuper autem, & hoc adintelligere oportet, quod clavicula plerumque frangitur, ita ut os, quod a pectore est, ad supernam partem emineat; quod vero a summo humero est, in infernam partem subsidat. Caussæ vero horum hæ sunt, quod pectus neque multo inferius, neque superius procedere potest. Nam articuli in pectore motus parvus est. Ipsum enim sibi ipsi, & spinæ ex continuitate commissum est. Proxime quidem clavicula ad humeri articulum fluctuat. Cogitur enim frequentem motum habere propter summi humeri connexionem; & alioqui ubi vulnerata est, ad supernam partem defugit ea pars, quæ pectori adhæret, & non valde ad infernam partem cogi potest. Nam & a natura levis est, & loci amplitudo ipsi superne major est, quam inferne. At humerus, & brachium, & quæ his annexa sunt, a costis, ac pectore facile exolvi possunt, & propterea multo superius, ac inferius abduci queunt. Quum igitur fracta fuerit clavicula, os quod ad humerum est, magis deorsum repit. Huc enim ipsum una cum humero, & brachio defluere proclivius est, quam sursum ferri. Quum igitur hæc ita se habeant, imprudenter se gerunt, qui supereminentem ossis partem deorsum cogere oportere putant. Nam infernam ad supernam adducendam esse manifestum est. Hæc enim motum habet; hæc est, quæ a natura discessit. Clarum itaque est, aliter nullo modo ipsam cogi posse: deligationes enim nihilo magis appellunt, quam repellunt. Si vero quis brachium quammaxime ad costas admotum sursum cogat, ut quamacutissimus esse humerus videatur, perspicuum est, quod sic adaptari poterit ad os, quod a pectore est, unde est divulsa. Si quis igitur legitima deligatione utatur celeris curationis gratia, & reliqua omnia frustra fieri putet præter figuram relatam, is & recte intellexerit, & celerrime, ac optime curaverit.

19 * Decumbere tamen hominem multum refert, & sufficiunt dies xiiii. si quieverit, aut ad summum viginti. Si tamen contrario modo clavicula fracta fuerit, quod non valde contingit, ut os quod a pectore est subsidat, quod vero a summo humero est supereminea, alterique superstet; nulla magna curatione in his opus fuerit. Ipse enim humerus, & brachium si demittatur, ossa inter se committere, ac firmare potest, & utilis quæpiam deligatio suffecerit, & pauci dies satis erunt ad callum obducendum. Quod si hoc modo fracta non fuerit, sed in obliquum hac vel illac luxata, ad naturam reducere oportebit, humero cum brachio sursum adducto, velut etiam ante dictum est. Quum autem ad pristinam naturam resederit, reliqua curatio velox erit. Plerasque igitur immutationes, ac luxationes brachium, si sursum cogatur, corrigit.

20 * Quæcumque vero luxationes ex supernis oblique ad latus fiunt, aut deorsum, his correctio præparatur, si homo supinus decubuerit, juxta medias autem scapulas aliquid altius suppositum fuerit, quo pectus maxime in utramque partem inflexum sit, & brachium adducat quis ad costas porrectum. Medicus autem altera manus vola in brachii caput injecta retrudat, altera ossa fracta componat. Sic enim quammaxime ad naturam reduxerit. Verum quod jam dictum est, supernum os facile ad partem subsidere

derc solet. Plerisque igitut, ubi deligati fuerint, figura ipsa opitulatur, ita ut ad ipsas
costas cubiti gibbum habentes, hoc modo humerum ad supernam partem cogant.
Quibusdam vero humerum quidem sursum, velut dictum est, cogere oportet; cubiti
autem gibbum ad pectus adducere; summam vero manum ad summum sanum humerum
adhibere. Siquidem igitur decumbere sustinet, sulcimentum aliquod, quod obfirmet, ap- 365
ponere oportet, quo humerus quammaxime superne maneat. Si vero obambulare
volet, fundam ex fascia factam, & acutæ gibbi cubiti parti circumdatam, de collo
appensam gestare oportet.

S E C T I O II.

21 * CUbiti porro gibbi articulus ubi emotus, aut luxatus est ad costas,
aut foras, acuta ipsius parte in brachii cavitate manente; extensione
in directum facta, id, quod eminer retrorsum & in obliquum repellere oportet. Ubi
vero perfecte excidit aut hac, aut illac, extensio, in qua brachium fractum deliga-
tur, requiritur. Ita enim incurva gibbi pars non impedict. Excidit autem maxime ad
partem versus costas. Correctiones vero facere oportet quamplurimum abducendo,
& ut ne brachii caput cornicem contingat, sublimem circumducere, ac inflectere, &
non in directum cogere; simul autem contraria in utramque partem detrudere, & in sedem
compellere. Contulerit etiam in bis gibbi cubiti inversio modo in supinam, modo in
pronam partem. Curatio vero ex figura est, ut summam manum paullo altiorem
cubiti gibbo habeant, brachium vero ad costas. Sic etiam appensi exceptio, & positio,
& gestandi facilitas, & natura, & usus in communi sunt, si modo non male callus
obducatur. Obducitur autem cito. Curatio fit linteis juxta legem articularem, ita ut
22 acuta ejus pars insuper deligetur. * Recrudescit autem maxime cubiti gibbus febri-
bus, doloribus, nausea, & vomitu meracæ bilis, præsertim si retrorsum luxatus
fuerit, ob torporem; deinde, si in anteriorem partem. Verum curatio eadem est. Re-
positio vero retrorsum luxati, ut extentum distendamus: signum autem est, quod ex-
tendere ipsum non possunt, sicut in anteriorem partem luxati, quod inflectere nequeunt.
Verum tunc durum quiddam involutum indere oportet, & circum hoc ab extensione dere-
pente inflectere. Disparationis autem ossium signum est manifestum ex contactu juxta
venam, quæ in brachio finditur. At vero callus cito his obducitur. Ex nativitate autem
breviora sunt ossa infra noxam, plurimum quæ proxima sunt, cubiti; deinde manus;
postea digitorum. Verum brachium, & humerus robustiora fiunt propter inversionem.
At altera manus propter opera adhuc fortior est. Imminutio vero carnium fit, si foras
excidit, intrinsecus; sin minus, in contrarium prout excidit. Cubiti vero gibbus si
intro, aut extra exciderit, extensio fit in communi figura cubiti ad brachium. Fascia
enim sub alam data, ipsam exceptam suspendere oportet; ad summum vero cubiti gib-
bum juxta articulum pondus appendere, aut manibus deorsum cogere. Ubi vero articu-
lus ultra elevatus est, coaptationes manuum volis fiunt, velut etiam in manibus. Deli-
gatio quoque in hac figura, & exceptio appensi, & positio. At si in posteriorem excidit
partem, statim extentum palmis dirigere, ac coaptare oportet. Simul autem in directio-
ne etiam aliis opus est. Si in anteriorem, circum linteum convolutum justæ molis infle-
ctendo simul directionem facere oportet. Si vero in alteram partem inclinarit, in directio-
ne simul utraque facere oportet. Verum curationi communis est figura, & deligatio. Pos-
sunt autem & ex distentione omnia in communi contingere. At vero repositiones aliæ
ex superelevatione reponuntur, aliæ ex extensione, aliæ ex circumvolutione. Hæ ve-
23 ro ex figurarum excessibus aut hac, aut illac celeriter fiunt * Manus articulus aut
intro, aut extra luxatur, plerumque vero intro. Signa autem facilia cognitu sunt. Si enim
intro luxatus est, digitos inflectere non possunt. Si extra, extendere nequeunt. Re-
positio fit digitis supra mensam positis, ut ab aliis atque aliis in diversum extensio
fiat, & id, quod eminent, aut vola, aut calcaneo retrudatur, & in anteriorem partem de-
orsum protrudatur. Inferne vero juxta alterum os moles aliqua convoluta mollis
supponatur, si supra eminet, manu prona locata; si infra, supina. Curatio vero
linteis fit. Tota porro manus aut intro, aut extra, aut hac, aut illac luxatur. Ma-
xime vero intro. Quandoque autem & appendix emota est. Quandoque vero alterum os
disparatum distat. His extensio fortis facienda est, & quod quidem eminet retrudatur,
alterum vero contra trudatur, duabus speciebus simul contingentibus, & retror-
sum, & in obliquum, aut manibus supra mensam, aut calcaneo. Quæ vero recrude-
scunt ac deformia sunt, tempore ad usum corroborantur. Curatio fit linteis cum ma-
nu & cubito, & ferulæ usque ad digitos ponuntur. At ferulis hæc deligata frequen-
tius quam fracturas solvere oportet, & persusionem ampliorem adhibere. Ex nativita-
te autem manus brevior fit, & carnes imminuuntur maxime in contraria parte ei, in
24 qua luxatio facta est. At adulto jam ossa manent. * Digiti vero articulus luxa-
tus facilis cognitu est. Repositio fit extendens in directum, ita ut quod eminet os
protrudatur, contrarium vero contra trudatur. Curatio fit fasciis, ac linteis. Si vero
non reponantur, forinsecus callo obducitur. At si ex nativitate, aut dum adhuc
crescit homo, luxata fuerint ossa, breviora fiunt infra luxationem, & carnes im-
minuuntur contraria maxime parte ei, in qua luxatio facta est. In adulto vero os-

sa manent. Maxilla vero paucis jam perfecte luxata est. Os enim, quod a superiore maxilla prodit, cum eo osse subjugatum est, quod sub aurem annexum est, quodque capita infernæ maxillæ concludit, ac dirimit, quum altero capite superius sit, altero inferius, & extremæ infernæ genæ partes ita se habent, ut altera ob longitudinem non facile accessum admittat, altera vero cornix est, & supra jugale os excedit. Simul autem & ambarum harum extremitatum nervosi tendines existunt, ex quibus musculi dependent, qui temporales, ac manducatorii appellantur. * Propte- 25
rea autem appellantur, & propterea moventur, eo quod hinc dependent. Nam in edendo, & in loquendo, & in reliquo oris usu superna quidem maxilla quiescit. Est enim capiti connexa, & non coarticulata. Inferna autem maxilla movetur. Coarticulata enim est a superna maxilla, & a capite. Cur igitur in convulsionibus, ac distentionibus hic articulus distentus primus de se significationem præbeat, & cur plagæ temporales periculosæ sint, ac soporem indicant, alio libro referetur. Quod vero non valde luxetur, caussæ hæ sunt. Sed & hæc quoque caussa est, quod non valde tales ciborum necessitates hominem apprehendunt, ut magis quam potest hiet. Exciderit autem a nulla alia figura, quam si quis valde hians maxillam in alteram partem diducat. Confert tamen ad hoc, ut excidat, hoc ipsum. Quicumque enim nervi, & quicumque musculi circa articulos sunt, aut ab articulis, ex quibus colligantur, horum quicumque in usu sæpe moventur, hi etiam maxime ad extensiones remittunt, quemadmodum etiam pelles mollissimæ multum remittunt. De quo igitur sermo est, luxatur quidem, & excedit maxilla raro; laxatur tamen sæpe in hiatibus, velut etiam alia musculorum, ac nervorum immutationes hoc faciunt. * Manifestum vero ex 26
his maxime fit, ubi excidit. Prominet enim inferna maxilla in anteriorem partem, & in contrariam luxationi partem abducitur; & ossis cornix circa supernam maxillam tumidior fit; & infernas maxillas difficulter committunt. Quæ vero repositio his conveniat, manifestum est. Oportet enim aliquem vulnerati caput detinere, & alterum infernam maxillam intrinsecus, ac extrinsecus ad mentum digitis apprehendere, & primum maxillam aliquamdiu hac atque illac manu abducere, & ipsum hominem jubere, ut maxillam laxam habeat, & simul adducat, ac quammaxime remittat. Deinde repente tribus figuris simul laxare oportet, diligenti in hoc animadversione habita. Nam & ex distortione ad naturam deducere oportet, & infernam maxillam retrorsum protrudere, ita ut æger hæc sequatur, & maxillas committat, ac non hiet. Atque hæc quidem repositio est, & neque aliis figuris fieri poterit. Curatio vero brevis sufficit. Splenium enim inceratum apponitur, ac laxo deligamento deligatur. Securius autem hæc aggressio perficitur; homine supino reclinato, & coriaceo pulvinari plenissime farcto capiti supposito, ut in ipsum innitens, quamminimum ce- 27
dat. Insuper autem & caput vulnerari aliquis detinere debet. * Si vero ambæ maxillæ luxatæ fuerint, curatio quidem eadem est, verum hi os minus committere possunt. Nam his genæ prominentiores sunt, sed indistortæ. Quod vero distortæ non sint, maxime cognoveris ex dentium tum supernorum, tum infernorum terminis e directo inter se correspondentibus. His confert, ut quamcitissime reponantur. Repositionis autem modus prius dictus est. Si vero non reponantur, animæ periculum imminet præ febribus continuis, & torpido sopore. Soporiferi enim hi musculi sunt, & dum alterantur, & dum intenduntur præter naturam. Solet etiam alvus his biliosa, meraca, pauca egerere. Et si vomuerint, meraca vomunt. Hi igitur etiam moriuntur decima maxime die. At si fracta fuerit inferna maxilla, si quidem non omnino caulatim hoc contigerit, sed cohæret adhuc os, confractum tamen fuerit, dirigere quidem os oportet digitis circa linguam obliquam subjectis, forinsecus vero contra niti, prout contulerit. Et si distorti fuerint dentes juxta vulnus commoti, postquam os directum fuerit, dentes inter se conjugare oportet, non duos solum, sed etiam plures, atque hoc maxime auro, sin minus, lineo filo, donec os corroboretur. Postea cerato, & spleniis paucis, & linteis modicis deligare, non nimium firmis, sed laxis. Nam hoc probe nosse expedit, quod deligatio per lintea maxillæ fractæ parum quidem contulerit, si recte fiat; magnopere vero lædetur, si prave deligetur. Frequenter autem circa linguam explorare oportet, & multo tempore reniti, ac digitis dirigere os confractum, optimumque esset, si hoc semper fieri posset, sed fieri nequit. * Si vero os penitus cau- 28
latim diffractum fuerit, raro autem hoc contingit, dirigere quidem os oportet, velut dictum est. Ubi vero direxeris, dentes conjugare, quemadmodum antea dictum est. Magnopere enim contulerit ad quietem, & adhuc magis si quis recte conjungat, & velut oportet futuras consuat. At enim non facile est, omnem chirurgiam scripto exquisite prodere, sed ex his, quæ scripta sunt, formam & imaginem concipere oportet. Postea corio opus est Carthaginensi, & si quidem junior fuerit vulneratus, satis est squama inde detracta uti. Si vero adultior, ipso corio; ita ut desecta inde particula trium digitorum latitudine, aut prout congrua fuerit, sublita prius e gummi maxilla, ita enim mitius fuerit, glutine agglutinetur summa sui parte, ad diffractam maxillæ partem, digiti aut paullo ampliore distantia a vulnere. Et hæc quidem particula ad infernam partem agglutinanda est, & habeat fissuram e directo menti, quo acutam ejus partem circumcirca complectatur. Alterum autem ejusmodi lorum, aut paullo latius ad supernam maxillæ partem agglutinare oportet tanta a vulnere distantia, quanta illa altera

altera lori particula absuit. Sit autem & hoc fissum, ut circumcirca aurem ambiat. Sint autem hæc lora acuta, qua parte committuntur, & ubi ipsorum extremitates connectere, ac colligare oportet. In agglutinatione vero caro corii ad cutem vergat. Sic enim magis agglutinatum adhærescit. Postea extento hoc loro, magis autem eo, quod circa mentum est, quammaxime, ne maxilla evacuetur, lora ipsa circa verticem connectere oportet, & deinde linteo frontem deligare; & superinjectum quid esse oportet, velut moris est, quo vincula quieta sint, ac firma. Decubitum autem faciat in sanam maxillam, non maxillæ, sed capiti innitens. Attenuandum vero est corpus usque ad dies de-
29 cem, deinde renutriendum non tarde. * Si enim primis diebus inflammatio non accesserit, in viginti diebus maxilla corroboratur; perfecte enim callo obducitur, quemadmodum etiam alia ossa rara, si non corruptio infestarit. Verum de corruptionibus omnium ossium alia longa tractatio restat. Hæc extensio per agglutinamenta fiens, mitis est, & prompta ad moderationem faciendam, & ad multas, ac multis locis faciendas directiones accommodata. At medici non intelligentia æque, ac manibus prompti, tum io aliis vulneribus, tum in maxillarum fracturis tales existunt. Variis enim modis & bene, & male maxillam fractam deligant. Omnis enim deligatio maxillæ sic fractæ, ossa ad fracturam magis vergentia inclinat, quam ad naturam ducit. Si vero inferoa maxilla circa connexionem ad mentum divulsa fuerit. Sola autem hæc connexio in inferna maxilla est. Verum in superna multæ. Sed non volo sermone longius aberrare. In aliis enim morborum speciebus de his dicendum est. Si igitur connexio ad mentum disparata fuerit, ipsam coaptare cujuslibet viri est. Os enim, quod eminet, ad internam partem digitis admotis detrudere oportet. Quod vero intro vergit, ad externam partem digitis immissis reducere. Hæc tamen extensione distendendo facere oportet. Facilius enim sic ad naturam redibunt, quam si quis ossa inter se complicans cogere conetur. Ubi vero coaptata fuerint, conjugare oportet dentens inter se hinc atque illinc, velut prius dictum est. Curare vero cerato, & splenus paucis, ac linteis. Deligationem autem brevem potius, quam variam hic locus maxime admittit. Nam ut æquilibris non est, prope tamen ad æquilibrium accedit. At lintei obvolutionem facere oportet, si quidem dextra maxilla eminet, in dexteram. In dexteram enim fieri putatur, si dextra manus deligationi præit. Si vero altera maxilla eminuerit, aliter deligationem ducere oportet, & si quidem recte quis coaptationem adeptus fuerit, & velut convenit quieverit, cita curatio continget, & dentes illæsi manent. Sin minus, diuturnior fiet curatio, & distorrionem habebit,
30 dentes autem læsi, & inutiles fiunt. * Porro si nasus fractus fuerit, fracturæ modus non unus est. Verum qui pulchris deligationibus gaudent citra intelligentiam, tum in aliis multis damnum incurrunt, tum in fracturis circa nasum vel maxime. Ex deligationibus enim hæc maxime varia est, & quæ plurimas ascias habeat, & interruptiones, ac interceptiones cutis maxime varias rhombiformes. Sicut igitur dictum est, qui nulla intelligentia prædiri aggressionis studio tenentur, ultro se offerunt ad nasum fractum deligandum. Una itaque alteraque die lætatur medicus, gaudet quoque is, qui deligatur. Deinde cito quidem is, qui deligatur, satiatur. Noxia enim, & molesta est gestatio: satis autem est, medico ostendasse, quod nasum varie deligare novit; facit autem talis deligatio omnia contra quam convenit. Partim enim, qui propter fracturam simi fiunt, si superne quis magis premat, simiores nimirum fient; partim vero, quibus nasus hac, aut illac distorquetur, aut circa cartilaginem, aut superius, palam est, quod neque ipsis superne deligatio proderit, sed etiam magis lædet. Non enim ita congruit splenus altera nasi pars, quamquam neque hoc faciant deligantes. Proxime vero deligatio resistere mihi videtur, si juxta medium nasum circa acutam partem contusa caro ad os fuerit, aut etiam os parum, & non multum contusum sit. Talibus enim nasus callo obducitur, & aliquanto asperior evadit. Sed tamen neque his deligatio multo negotio opus habet, si modo etiam deligare oporter. Sufficit autem super contusionem splenium inceratum extendere. Postea velut ex duobus initiis deligatio fit, ita semel linteum circumdandum est. Optima tamen curatio est per farinam triticeam hornam, lotam, viscosam, subactam, modicam, ita ut talia ex illa velut cataplasmate inregantur. Si igitur triticea farina bona fuerit, & tractu facilis, ea ad omnia hujusmodi uti oportet. Si vero non facilis tractu sit, modicam mannam levissime tritam, & aqua dilutam, cum farina
31 subigere oportet, aut gummi parum similiter ammiscere. * Quibuscumque igitur nasus fractus est, ut deorsum, & in sinum vergat, si quidem ex anteriore parte juxta cartilaginem subsidat, fieri potest, ut aliquid, quod ipsum dirigat, in nares indatur. Sin minus, omnia talia digitis in nares injectis dirigere oportet, si id fieri datur. Sin minus, crassum specillum non in anteriorem narium partem digitis inderere oportet, sed qua parte nasus subsidit; extrinsecus autem ab utraque parte nasum apprehendere, simulque cogere, ac sursum ducere. Et si quidem valde io anteriore parte fuerit fractura, fieri poterit, ut aliquid intra nares indatur, velut jam dictum est, nimirum lintei rasura, aut aliud quid hujusmodi, linteo involutum, aut potius in corio Carthaginensi consutum, ea figura, quæ congruat loco, cui incumbet. Si vero ulterius facta fuerit fractura, fieri non potest, ut aliquid indatur. Si enim in anteriore parte molesta est gestatio, quomodo non fit in interiore? Primum

igitur & intrinsecus conformando, & forinsecus non parcendo, ad pristinam naturam reducere, ac dirigere oportet. Valde enim conformatur nasus fractus, maxime quidem eadem die; sin minus, paullo postea. Verum segniter agunt medici, & levius quam convenit primum contingunt. Injicere enim manus hinc atque illinc juxta naturam nasi quaminsime oportet, ex infernis sursum cogendo, & sic quammaxime erigere, una cum interna directione etiam extrinsecas dirigendo. Postea ad hæc nullus talis medicus est, si studium adhibere, ac tolerare vult, velut ipsius digiti indices. Hi enim maxime secundum naturam sunt. Utrumque enim digitum injicere, eoque totum nasum firmare oportet, atque ita in quiete habere, si quidem fieri posset, semper donec corroboretur; sin minus, plurimo tempore, velut dictum est. Quod si fieri nequeat, aut puer, aut aliqua mulier hoc faciant. Molles enim manus esse oportet. Sic enim quamoptime nasus curari poterit, ubi non in obliquum, sed ad infernam partem æqualiter subsidat. Ego igitur nullum unquam nasum vidi, qui sic fractus dirigi non potuisset, si statim ita cogeretur priusquam callus obduceretur, si modo quis recte curare velit. Verum homines ut ne deformes fiant, multo quidem pretio coemerint, studium autem adhibere non sciunt, simulque non tolerant, si non dolore vexentur, aut mortem timeant; quamquam brevi tempore nasus callo obducatur, decem enim diebus corroboratur, si non corruptio insuper accedat. 33 * Quibuscumque vero os in obliquum frangitur, curatio quidem eadem est, Verum directionem non æqualem utrimque facere oportet, sed quod inclinatum est, extrinsecus cogendo ad naturam compellere, & in nares facta contrectatione, ea quæ intro repunt impigre dirigere, donec correcta fuerint, ita ut ejus probe memineris. Quod si non statim corrigantur, fieri non possit, ut nasus non distortus fiat. Postquam autem ad naturam reduxeris, digitos plures, aut unum digitum ad locum admovere oportet, qua parte eminebat, atque ita aut ipsum, aut alium quemdam sustenrare, donec vulnus corroboratum fuerit. Sed & in narem parvum digitum immittere oportet, & alias atque alias impellendo ea quæ inclinata sunt dirigere. At si quid inflammationis his accedat, farina subacta uti oportet, & tamen incumbente etiam farina digitos similiter admovere opus est. Si vero juxta cartilaginem in obliquum fractus sit, necesse est summum nasum distorqueri. Talibus igitur in summam narem aliquid, quod dirigat ex relatis, aut quod his simile sit, indere oportet. Poterit autem quis multa idonea invenire, quæ neque odorem habeant, neque alias lenia sint. 33 * Ego vero quandoque pulmonis ovilli frustum defectum indidi. Hoc enim forte obtingebat. Nam spongiæ inditæ humiditates suscipiunt. Postea Carthaginensis corii squamam magni digiti latitudine, aut prout contulerit resectam, extrinsecus ad nasum inclinatum agglutinare oportet, & deinde hoc corii lorum, prout contulerit, extendere. Paullo tamen amplius extendere convenit, quo erectus, & absolute directus sit nasus. Longum autem sit hoc lorum, ut postea infra aurem abductum circum caput obducatur; & licet quidem lori extremitatem ad frontem agglutinare, licet etiam longius ducere, & deinde capiti obductum deligare. Hic modus simul justam directionem habet, & simul ad moderationem faciendam promptus est, ut si quis magis, aut minus nasi inclinationem ad contrarium facere velit. Nam quibus in obliquum nasus frangitur, eos in reliquis, velut relatum est, curare oportet. Plurimis tamen insuper opus est, ut inclinationis in contrarium gratia, lorum ad summum nasum agglutinetur. 34 * Quibuscumque vero cum fractura etiam ulcera adsunt, eos ea propter turbari non oportet. Verum super ulcera ceratum picatum imponere, aut ex emplastris aliquod cruentis vulneribus idoneum. Facilia enim curatu talia sunt. Similiter etiam, si ossa discessura sunt. Primam directionem impigre facere oportet nihil omittendo, & directionem per digitos etiam postero tempore, ita ut laxius quidem admoveas, admoveas tamen. Ex omnibus enim corporis partibus nasus facillime conformari potest. Cæterum lororum agglutinatione, ac in contrarium inclinatione uti omnino nihil prohibet, sive ulcera affuerint, sive inflammatio. Nullam enim molestiam exhibent. 35 * At vero si auris fracta fuerit, deligationes omnes inimicæ sunt. Neque enim ita laxam quis circumdare poterit. Si vero magis premat, majus malum operabitur. Nam & sana auris deligatione pressa, dolore, & pulsatione, & febre afficitur. Sed & cataplasmata pessima quidem omnino sunt, quæ gravissima sunt, Verum & alia pleraque omnia mala sunt, & abscessus inducunt, & mucum ampliorem suggerunt, & deinde suppurationes noxias. His autem fracta auris minime opus habet. Proximum tamen locum habet, si quid imponi debet, farina viscosa, quam neque ipsam gravem esse oportet. Contingere vero quamminime conducit. Bonum enim aliquando medicamentum est, etiam nullum adhibere medicamentum, & ad aures, & ad multa alia, Vellicationem insuper, ac scalpturam vitare oportet. Corpus autem attenuare, & magis in quo periculum est, ne auris suppuretur. Melius est quoque alvum mollire. Si vero quis facile vomat, ex moderata aliqua purgatione vomitum faciat. At si ad suppurationem deveniat, cito quidem aperire non oportet; multa enim ex his, quæ suppurari videntur, quandoque resorbentur, etiamsi nondum quis ullum cataplasma imposuit. Si vero quis aperire cogatur, celerrime quidem sana fit, si in ulteriorem partem perurar. Illud tamen certo scire expedit, quod mutila fiet auris, & minor altera, si perusta fuerit. Si vero non in ulteriorem partem peruratur, tumidam partem non valde parva sectione incidere oportet. Sub crassiore enim cute pus reperitur, quam quis puta-

putaverit. Verum ut in ſumma dicam, alia quoque omnia mucoſa, & mucos facien-
tia, utpote quæ ſunt viſcoſa, ad contactum ſub digitis hac atque illac cito dilabuntur;
36 & propterea ſub craſſiore cute medici talia inveniunt, quam putarint. * Nam & aliquas
nervorum contortiones, ganglia appellatas, quæ ſane laxæ, ac fluidæ ſunt, mucoſam-
que carnem habent, multi aperiunt, humorem in talibus ſe inventuros eſſe putantes. Me-
dicus quidem igitur ſententia ſua fallitur, verum rei hujuſmodi nullum ex apertione ac-
cedit detrimentum. Qui vero aquoſi loci ſint, aut muco pleni, & in qualibus locis ſin-
gula ſi aperiantur mortem afferant, aut etiam alia detrimenta inducant, de his in alio
opere ſcribetur. Quum igitur inciderit quis autem, ab omnibus quidem cataplaſma-
tis, & ab omni linamentorum uſu abſtinere oportet. Curare autem vel emplaſtro
aliquo cruentis vulneribus idoneo, vel aliquo alio, quod neque gravitatem, neque do-
lorem inducat. Si enim cartilago denodari inceperit, & ſubſidentia purulenta, aut mu-
coſa habuerit, moleſtum eſt. Fit autem & hoc propter illas curationes. Cæterum om-
nium eorum, quæ recruduerunt, peruſtio in ulteriorem partem ſufficientiſſima medela eſt.

S E C T I O III.

37 * VErticula vero ſpinæ quibuſcumque in gibbum trahuntur ex morbis, plera-
que ut ſolvantur, fieri non poteſt. Inſuperque & quæ ſupra ſepti tranſverſi
juncturam, ac connexionem gibba fiunt. Quæ vero infra, eorum aliqua ſolvunt va-
rices in cruribus fientes. Magis autem hæ varices, quæ in vena juxta poplitem fiunt,
quibuſcumque gibboſitas contigerit, eam ſolvunt. Fiunt autem & in vena circa in-
guina. Jam vero quibuſdam etiam dyſenteria diuturna ſolvit. Et quibus quidem gib-
ba fit ſpina dum pueri ſunt, priuſquam corpus ad augmentum plenum perfectum fue-
rit, his corpus juxta ſpinam coaugeri non ſolet. Sed crura quidem, ac manus perfici-
untur, illæ vero partes defectuoſiores fiunt. Et quibus ſupra ſeptum tranſverſum gib-
boſitas eſt, his & coſtæ in amplitudinem augeri non ſolent, ſed in anteriorem par-
tem; & pectus acutum fit, ſed non latum; ipſique & difficulter ſpirant, & ſtridulam
faucium aſperitatem habent. Nam ventriculi, qui ſpiritum ſuſcipiunt, ac emittunt,
minorem amplitudinem habent. Sed & juxta magnum verticulum cervicem repandam
habere coguntur, ut ne caput ipſis pronum ſit. Multam igitur anguſtiam faucibus ex-
hibet etiam hoc os intro vergens. Nam & his, qui natura recti ſunt, ſpirandi difficul-
tatem hoc os inducit, ſi intro vergat, donec repreſſum fuerit. Ob talem igitur figu-
ram ejuſmodi homines eminentis gutturis magis, quam ſani apparent; & tuberculis cir-
ca pulmonem duris, ac crudis plerumque tales affecti ſunt. Nam & gibboſitatis oc-
caſio, & diſtentio pleriſque propter tales collectiones fit, cum quibus vicini nervi
38 communionem habent. * Quibus vero infra ſeptum tranſverſum gibboſitas eſt, ho-
rum quibuſdam morbi renum, ac veſicæ accedunt. Sed & abſceſſus ad ſuppuratio-
nem, & circa laterum mollitudines, & inguina diuturni, ac ægre curabiles; & neu-
tri horum gibboſitates ſolvunt. Coxæ vero his magis excarnes fiunt, quam his qui-
bus ſuperne gibboſitas contigit. Univerſa tamen ſpina his longior eſt, quam ſuperne
gibboſis. Pubes vero, & barba tardior, ac imperfectior. Sed & infœcundiores hi ſunt
quam ſuperne gibboſi. At vero quibus jam aucto corpore gibboſitas facta fuerit,
his palam præſentis tunc morbi judicationem gibboſitas facit, per tempus tamen,
aliquid ex iiſdem ſignificationem de ſe plus, aut minus præbet, quemadmodum etiam
in pueris. Minus autem maligne in totum talia ſe habent, & multi ſane jam facile, ac
ſano modo gibboſitatem ſuſtinuerunt uſque ad ſenectutem; & maxime hi, quibus ad
carnoſitatem, ac pinguitudinem promotum fuerit corpus, pauci tamen talium ſexagin-
ta annos tranſgreſſi ſunt, plerique vero brevioris vitæ ſunt. Quibuſdam etiam in latus,
aut hac, aut illac, verticula obliqua fiunt. Et omnia, aut pleraque talia propter col-
lectiones intra ſpinam fiunt. Quibuſdam una cum morbo etiam figuræ inſuper conſe-
runt, ad quas reclinari conſueverunt. Verum de his in diuturnis pulmonis morbis
dicitur. Illic enim de his, quæ futura ſunt, pulcherrimæ prænotiones haben-
39 tur. * Porro quibus ex caſu ſpina gibba fit, horum ſane pauca ſuperantur, ita ut
dirigi poſſint. Nam quæ in ſcala fiunt extenſiones, nihil direxerunt, quod ego
ſciam. Utuntur enim ipſa maxime hi medici, qui multitudinis famam aucupan-
tur. Apud tales enim hæc in admiratione ſunt, ſi aut pendentem, aut projici ali-
quem, aut quæ his ſimilia ſunt videant, & hæc celebrant ſemper, neque ipſis curæ
eſt, quale quid eveniat ex hac aggreſſione, ſive bonum id ſit, ſive malum. Medici ta-
men, qui talia ſtudio habent, quos ſane ego novi, imperiti ſunt. Inventum equidem
vetus eſt, & laudo ſane vehementer eum qui primus excogitavit & hoc machinamen-
tum, & quodvis aliud ſecundum naturam inventum. Nihil enim deſpero, ſi
quis recte conſtructum concutiat, fieri poſſe, ut quædam dirigantur. Ipſe tamen om-
nia hujuſmodi hoc modo curare erubui, propterea quod impoſtorum magis ta-
les ſunt modi. Quibus igitur prope cervicem gibboſitas fuerit, his veriſimile eſt,
has in caput extenſiones minus prodeſſe, parvum enim pondus habet caput, &
ſummi humeri deorſum vergentes. Verum tales veriſimile eſt magis dirigi poſſe,
ſi in pedes concutiantur. Ita enim major propenſio ad hujuſmodi fieret. Quibus

autem magis inferius gibbositas est, hos par est ut magis in caput concutiantur,
* Si quis igitur concutere volet, recte sane hoc modo præparare poterit. Scalam 40
coriaceis, aut laneis pulvinaribus insternere oportet probe alligatis, paullo amplius & in longitudinem, & in utramque partem, quam quantum corpus hominis occuparit. Deinde hominem supinum supra scalam reclinare, & postea pedes quidem alligare juxta malleolos ad scalam non disparatos, vinculo quidem satis valido, verum molli. Alligare vero etiam oportet infra & supra utrumque genu, itemque circa coxas. Circa laterum autem mollitudinem, & circa pectus laxas fascias circumdare, ita ut ne impediant concussionem. Manus vero ad costas extentas, ad corpus applicare, & non ad scalam. Ubi vero hæc præparaveris, scalam ita ad turrim aliquam altam, aut ad domus lacunar attrahere oportet. Locus autem, in quo concussionem facis, renitens sit. Eos vero, qui extendunt, probe doctos esse convenit, quo æqualiter, & probe, & ex æquilibrio, ac derepente demittant, ut neque scala in alteram partem repens ad terram deveniat, neque ipsi pronui sint. Quod si tamen a turri, aut malo defixo carchesium habente, quis demittat, adhuc melius præparabit, ita ut ex trochlea aut asella laxatis instrumentis ac funibus demissio fiat. Verum injucundum est de his longius verba facere; attamen ex his structuris maxime quis concuti poterit. Si vero valde superne fuerit gibbositas, & concutere sit opus, omnino in pedes id faciendum est, velut dictum est. Ita enim major propensio ad hæc contingit. Et firmare quidem oportet juxta pectus ad scalam fortiter deligando, juxta cervicem vero fascia quamlaxissima, directionis saltem gratia. Sed & ipsum caput juxta frontem ad scalam alligare oportet, manus autem porrectas ad corpus alligare, non ad scalam. Reliquum vern corpus indeligatum esse oportet, nisi quantum satis est directionis gratia, alia atque alia laxa fascia circumdatum esse. Verum considerandum est ne concussione impediant hæc vincula. Crura vero ad scalam quidem ne deligentur, sed inter se, ita ut secundum spinam in directum vergant. Atque hæc quidem hoc modo facienda sunt, si omnino opus fuerit in scala concussionem fieri. Turpe tamen est & in omni arte, & non minime in medicina, multam turbam, & multam ostentationem, & multum rumorem concitare, & deinde nullam utilitatem af- 41
ferre. * Oportet autem primum spinæ naturam qualis est cognoscere; ad multos enim morbos ea opus fuerit. Nam qua parte ad ventrem vergit, verticula intus inter se paria sunt, & inter se ligata vinculo mucoso, ac nervoso, de cartilaginibus exorto usque ad medullam. Alii vero nervi nervosi perpetui annexi, hinc atque illinc juxta ipsa porriguntur. Verum venarum & arteriarum communitates, in alio sermone declarabuntur, quot & quales sint, & unde proficiscantur, & in qualibus qualia possint. Itemque quibus involucris ipsa medulla intecta sit, & unde profectis, & ubi desinentibus, & quibuscum communionem habentibus, & qualia potentibus. At in ulteriore parte in articulis verticula inter se cardinis in modum conserta sunt. Nervi vero communes juxta omnia & in externis, & in internis partibus porriguntur. Et processus ossis ad externam partem, ab omnibus verticulis unus de unoquoque, tum a majoribus, tum a minoribus. In his autem processibus cartilaginum appendices, & ex illis nervorum progerminatio, cognata ac consimilis extremis nervis. Costæ vero annexæ sunt, ad internam partem magis, quam ad externam capitibus vergentes; ad unumquodque autem verticulum adarticulatæ sunt. Curvissimæ autem sunt hominis costæ obtorto modo. Intermediam vero partem costarum, & ossium, de verticulis procedentium, explent utrinque musculi, a cervice initio sumpto usque ad septi transversi annexionem. * Ipsa autem spina secundum longitudinem rectobliqua est, 42
a sacro quidem osse usque ad magnum verticulum, juxta quod crurum annexio dependet, gibbosa est. Nam & vesica, & geniture, & intestini recti laxa pars in hac parte constituta sunt. Inde vero usque ad septi annexionem in directum repanda est, & musculos adnatos habet solus hic locus, ex internis partibus, quos lumbarios vocant. Ab hac autem parte usque ad magnum verticulum, quod supra supernas humeri partes est, e directo gibbosa est, imo magis esse videtur quam est. Nam spina media sui parte altissimas ossium propagines habet, hinc autem atque illinc, minores. Ipse vero cervicis articulus repandus est. * Quibuscumque igitur gibbositates juxta verticula fiunt, his expulsio magna a connexione abrupta, unius aut plurium verticulorum, 43
non ita multis, sed paucis contingit. Neque enim talia vulnera fieri facile est, neque ad externam partem expelli facile est, si non ex anteriore parte, forti aliqua re per ventrem quis vulneratus fuerit; sic autem utique perierit: aut nisi quis ex alto loco delapsus, coxis, aut humeris impegerit. Sed & hic utique morietur, etiamsi statim non intereat. At ex posteriore parte ad internam, hujusmodi expulsionem fieri non est proclive, si non in immensum grave aliquod onus irruat. Nam ex ossibus, quæ foras enata sunt, unumquodque ejusmodi est, ut prius ipsum frangatur, quam magnam intro inclinationem faciat, ita ut & ligamenta, & articulos inter se alternatos, ac articulatos violet. Præterea & spinalis medulla affligeretur, si ex modico loco inflexionem haberet, ubi verticulum tali expulsione exiluisset; & verticulum, quod exiluisset, spinalem medullam utique premeret, si non etiam abrumperet. At ea pressa, ac intercepta, multarum & magnarum & nobilium partium torporem induceret. Quare neque curæ foret medico, quomodo verticulum dirigat, ac coaptet, quum multa, & violen-

ta alia

ta alia mala adsint. Itaque si tale contingat, palam est, quod neque concutiendo, neque alio quodam modo reponi possit, nisi quis dissecto homine, & manu in ventrem injecta inquisitionem faciat, & ex interna parte ad externam manu retrudat, atque hæc in
44 mortuo quidem fieri possent, in vivo autem non ita. * Cur igitur hæc scribo? Quia sunt quidam, qui putant se curasse homines, quibus intro exciderint verticula articulos penitus transgressa; & sane facillimam hanc distortionem esse, ut quis inde convalescat, aliqui censent, eamque nulla repositione opus habere, sed sua sponte talia sanescere. Ignari autem multi sunt, & lucro hoc habent quod ignorant. Persuadent enim alios. Verum falluntur hi hac de caussa. Spinam, quæ in spina ipsa eminet, verticula ipsa esse putant, quia unumquodque ex his ossibus ad contactum rotundum apparet, ignorantes, quod hæc ossa sunt ea, quæ a verticulis enata sunt, de quibus paullo ante dixi. At verticula longe magis in anteriorem partem absunt. Angustissimum enim ventrem ex omnibus animalibus homo habet, quantum ad magnitudinem attinet, a posteriore ad anteriorem partem, insuperque etiam juxta pectus. Quum igitur horum supereminentium ossium aliquod vehementer fractum fuerit, sive unum, sive plura, ea parte humilior locus redditur, quam hinc atque illinc: & propterea decipiuntur, putantes verticula intro abiisse. Decipiunt autem insuper ipsos etiam figuræ vulneratorum. Si enim inclinare se conantur, dolent, quum ea parte qua vulnerati sunt, cutis sit circumtenta; & simul ossa fracta ita magis corpus affligunt. Si vero in repandum recurvantur, melius habent. Nam & cutis juxta vulnus laxior fit, & ossa minus affligunt. Sed & si quis ipsos contingat, ea parte repandi cedunt, & locus vacuus, ac mollis hac parte ad contactum apparet. Hæc omnia relata insuper medicos decipiunt. Verum tales cito sani & illæsi sua sponte fiunt. Cito enim omnia ejusmodi ossa, quæ laxa
45 sunt, callo obducuntur. * Obliquatur igitur spina etiam sanis juxta multos modos, Nam & in natura, & in usu ita se habet. Sed & præ senectute, ac doloribus. Nam hec colligandi vim habent. At gibbositates ex casibus contingentes plerumque fiunt, si aut in costas innitatur, ac impingat, aut in humeros cadat. Necesse est enim foris apparere in gibbositate unum aliquod altissimum verticulum, minus vero ea, quæ sunt hinc atque illinc, Non igitur prosilit multum ab aliis, sed parum, quum singula acervatim concedant. Propter hoc igitur etiam spinalis medulla ejusmodi distor-
46 tiones facile fert, eo quod circularis ipsi distortio contingit, non angularis. * Oportet autem fabricam instrumenti coactorii hujusmodi construere. Licet equidem lignum robustum & latum, incisuram oblongam habens, defodere. Licet etiam pro ligno, in pariete incisuram oblongam facere, quæ aut cubiti altitudine, aut prout congruum fuerit, a pavimento extet. Postea columnam querneam, quadrangularem, obliquam ad parietem adjicere oportet, tanto spatio in medio relicto, ut aliquis pertransire possit, si forte opus sit. Et super columnam quidem, aut tunicas, aut aliud quid molle, quod tamen non multum cedat, insternere oportet, homini vero fomentum adhibere. Si vero admittat, ipsum etiam multa calida lavare. Deinde pronum extentum reclinare, & manus ipsius secundum naturam extentas ad corpus alligare. Postea vero loro molli satis lato, ac longo, ex duobus perpetuis inter se adversariis loris constante, ex media ipsius parte, juxta medium pectus quamproxime sub alas bis circumdare oportet; & quod superest de loris utrisque, juxta alam circum humeros obvolvatur, & initia ipsorum ad lignum quoddam pistilloforme alligentur, ita ut congruant secundum longitudinem subjectæ columnæ, ad quam lignum illud pistilloforme apponere, & renitendo extensionem facere oportet. Tali vero quodam alio vinculo & supra genua, & supra calcanea alligato, initia item ad ejusmodi lignum alligare oportet. Postea autem alio loro lato, ac molli, & robusto, fasciæ formam habente, longitudinemque, ac latitudinem sufficientem, partem inter coxas & lumbos, quamproxime ad coxas, circumcirca fortiter deligare, atque ita tum hujus lori, tum aliorum duorum capita, ad lignum a pedibus extans alligare; & postea in hac figura hinc atque illinc, æqua simul inclinatione, simulque in directum extensionem facere. Nullum enim magnum malum talis extensio induxerit, si commode præparata fuerit, nisi quis de industria se extendendum exhibeat. At medicus, sive alius quisquam fortis & non imperitus, imposita manus vola supra gibbum, & altera manu insuper alteri superimposita, deorsum cogat, animadversione habita an in directum deorsum cogere oporteat, sive ad
47 caput, sive ad coxas. Atque hæc coactio maxime innoxia est. * Sed & si quis insideat super gibbum, & attollendo se, dum ille distenditur, incutiat, innoxium est. Neque quicquam prohibet pede inscendere, ac gestari supra gibbum, atque ita sensim incutere. Ad hoc autem moderate faciendum idoneus quis fuerit ex his, qui in palestra adsueti sunt. Efficacissima tamen coactio est, si aut paries incisuram habeat, aut lignum defossum infra spinæ altitudinem incisum sit, quantum moderate habere videatur, ita ut tabula tiliacea, aut cujusdam alterius ligni, non tenuis, incisuræ indatur, & postea linteum quoddam multiplex, aut parvum quoddam coriaceum pulvinar super gibbum imponatur. Quampaucissima tamen imposita esse conducit, cavendi saltem gratia, ut ne tabula præ duritie dolorem aliquem importune inducat. Sit autem gibbositas e directo maxime incisuræ in pariete, quo qua parte maxime extat, ea quammaxime tabula imposita premat. Ubi vero imposita fuerit, aliquis extremam tabulæ partem deprimat, aut duo hoc faciant, si unus non suffecerit; alii vero corpus secun-

secundum longitudinem, velut dictum est, extendant, partim hinc, partim illinc consti-
tuti. Potest etiam asellis extensio fieri, aut juxta lignum defossis, aut in ipso ligno
asellorum postibus constructis, sive erectos velis utrinque paullulum supereminentes,
sive hinc atque illinc juxta ligni verticem. Hæ coactiones moderationem admittunt,
ut & vehementissime, & moderate fieri possint. Talem autem vim habent, ut si quis
etiam ad perniciem tales necessitates adhibere velit, & non ad curationem, tunc
quoque multum possint. Nam si quis secundum longitudinem hinc atque illinc saltem
sic extendat, & nullam aliam necessitatem addat, tamen sic etiam extensionem facere
poterit. Sed & si non extendat, & tabula solum ita quis utatur, etiam sic sufficienter
deorsum cogere poterit. Bonæ autem sunt hujusmodi violentiæ, quibus & vehe-
mentioribus & debilioribus uti licet, usu ipsorum prout quisque vult moderato. Et
sane etiam secundum naturam coactionem faciunt. Nam ea, quæ extant, ad locum
suum redire cogit depressio. Quæ vero præter naturam coiverunt, ea extendunt ex-
tensiones secundum naturam. Proinde neque meliores his necessitates ego habeo,
neque justiores. Rectitudo enim extensionis juxta ipsam spinam, inferne & juxta os
sacrum appellatum, nullam ansam habet; superne vero juxta cervicem & caput, ha-
bet quidem ansam, sed in speciem indecora est; & si hac parte extensio flat redundans,
etiam alias læsiones inducere poterit. * Experimentum autem aliquando feci, ut ho- 48
mine supino extento, utrem non inflatum sub gibbum subderem, & postea folle ex
officina fabri in subjectum utrem immisso inflarem. Verum res mihi non successit.
Quum enim bene extenderem hominem, vincebatur uter, & non poterat flatus ali-
quam coactionem facere. Sed & alias hæc res prompta erat ad dilapsionem, nimirum
quum in idem & hominis gibbositas, & utris pleni incurva turgiditas cogantur. Quum
autem rursus non valde extenderem hominem, uter quidem præ flatu incurvus turge-
bat, homo vero omnino magis, quam conducebat, repandus fiebat. Scripsi autem hoc
de industria. Pulchrum enim est etiam ea discere, quæ in experimentum assumpta suc-
cessu caruerunt, & cur successum non habuerunt. Quibuscumque porro verticula in-
tro obliquantur aut ex casu, aut gravi aliqua re illapsa, his nullum quidem verticu-
lum extat plerumque ita multum ab aliis. Si vero extiterit multum, aut unum, aut
plura, mortem inducunt, velut etiam antea dictum est. Circularis etiam hæc, & non an-
gularis emotio existit, Urinæ igitur talibus magis supprimuntur, itemque alvi egestio,
quam his, qui extra gibbosi fiunt; & pedes, ac tota crura magis perfrigerantur, & letha-
lia sunt hæc magis, quam illa quæ dixi. Sed & si superstites evadunt hi, magis profluam
urinam habent, & cruribus impotentiores, ac torpidiores fiunt. Si vero etiam in su-
perna parte magis repandi fiant, totius corporis impotentia, ac torpor accedit.
Atque ego sane nullam machinam habeo, per quam talia in idem restitui possint, si
non alicui concussio per scalam opem tulerit, aut etiam alia quædam ejusmodi cura-
tio, aut extensio, qualis est ea, quæ paullo antea relata est. * At coactionem una cum 49
extensione nullam habeo, quæ sane fieri ita posset, velut in gibbo tabula coactionem
faciebat. Quomodo enim quis ab anteriore parte per ventrem coactionem facere pos-
sit? Neque enim fieri hoc potest. Sed neque tusses, neque sternutationes ullam vim
habent, ut extensioni auxiliari possint. Nec vero flatus immissio in ventrem quic-
quam efficere poterit. Quin & si magnæ cucurbitæ affigantur, attractionis nimirum
gratia verticulorum intro repentium, magno hoc mentis errore contingit. Propellunt
enim magis, quam attrahunt, & neque hoc animadvertunt hi, qui ipsas affigunt. Quan-
to enim magis ipsas quis adigit, tanto magis repandi fiunt hi, quibus affiguntur, cute
simul sursum coacta. Possem autem, & alios concussionum modos, quam hi sunt quos
antea retuli, exponere, quos sane affectioni magis convenire quis putare possit, 50
verum non valde ipsis fidem habeo, & propterea non scribo. * In summa igitur de
his quæ relata sunt, ita acervatim constituere oportet, quod ea quidem, quæ in repan-
dum emota sunt, lethalia sunt, ac noxia; quæ vero in gibbum, innoxia in totum,
quantum ad mortem, & urinæ suppressionem, ac torporem attinet. Non enim rivos, qui
sunt in ventre, gibbositas ad externam partem intendit, neque fluidos esse prohibet.
Repanditas vero ambo hæc facit, & ad alia multa hæc accedunt. Nam multo plu-
res & cruribus, & manibus impotentes fiunt, & corpore torpescunt, & urinæ his
supprimuntur, quibus gibbositas quidem neque extra, neque intro extiterit, verum in re-
ctitudinem spinæ vehementer concussi fuerint. Quibus vero gibbositas extat, hi mi-
nus talia perpetiuntur. Multa vero etiam alia in medicina quis videre poterit, ex
quibus ea quidem, quæ fortia sunt, innoxia sunt per se totam morbi judicationem in-
ducentia; quæ vero debiliora, noxia, ita ut & diuturnos morbos progenerent, &
cum reliquo corpore ampliorem communionem habeant. * Nam & costarum fractu- 51
ra ejusmodi quid perpetitur. Quibus enim fracta fuerit costa una, aut plures, ve-
lut plurimis frangitur, ita ut ossa ad internam partem non vergant, neque denudata
sint, ex his pauci jam febricitarunt. Sed neque sanguinem multi jam expuerunt, ne-
que suppurati multi fiunt, neque curatione medicamentorum ex illitis linamentis opus
habent, neque ossium corruptiones accedunt, & victus vulgaris sufficit. Si enim fe-
bris continua ipsos non corripuerit, etiam vasa per inediam his vacua fieri deterius
est, quam si non vacua fiant. Majorem item dolorem, ac febrem & tussim inducit. Mo-
derata enim ventris repletio, costarum fit directio, Verum vacuatio pendentes costas

facit,

facit, & hæc dependentia dolorem inducit. Extrinsecus autem vulgaris deligatio ta-
libus sufficit, ita ut cerato, & splenis, & linteis plana deligatio placide firmetur,
aut etiam laneum quiddam insuper imponatur. Corroboratur autem costa diebus vi-
52 ginti. Celeriter enim his ossibus calli obducuntur. * At contusa circa costas carne,
aut ex plaga, aut ex casu, aut renisu, aut alio quopiam ejusmodi multi jam multum
sanguinem spuerunt. Rivi enim in molli ad unamquamque costam extenta parte,
& nervi, a principalissimis in corpore partibus progressus habent. Multi itaque jam
tussiculosi, & tuberculosi, ac suppurati facti sunt, & linamentis opus habuerunt,
& costa ipsis corruptionem sensit. Sed & quibus nihil tale accessit, carne
circa costas contusa: tardius tamen dolor in ipsis sedatur, quam in his, quibus co-
sta fracta fuerit: & in talibus vulneribus locus dolorum recidivas magis habet.
Proinde aliqui tales noxas magis contemnunt, si costa ipsis fracta fuerit. Quin
& curatione exactiore tales indigent, si modo sapiant. Victum enim contra-
ctum esse conducit, & corpore quammaxime quiescere, & a venere abstinere, edu-
liisque pinguibus, & fauces exasperantibus, ac fortibus omnibus, venamque in cubi-
ti flexura secare, & quammaxime silere. Deligare vero locum contusum
conducit splenis non multiplicibus, sed multis, & multo latioribus tota contusio-
ne, & cerato sublinere, & linteis latis cum fasciis latis, ac mollibus deligare,
& moderate firmare; ut deligatus non valde se compressum esse dicat, neque rur-
sus laxum. Initium autem sumere debet, qui deligat, in ipsa contusione, atque
isthic maxime firmare; facienda vero est deligatio velut a duobus initiis, deligan-
dumque, ut ne circumflua sit cutis circa costas, sed æquilibris. Deligandum autem
aut singulis, aut alternis diebus. Præstat autem, & alvum mollire levi aliquo me-
dicamento, cibi saltem evacuandi gratia, & ad decem quidem dies attenuare.
Postea vero corpus renutrire, ac tenerum facere. Quamdiu vero attenuas, deli-
gatione magis firmata utendum est. Quum autem ad teneritudinem deducis, la-
53 xiore. * Et si quidem sanguinem ab initio expuerit, quadraginta dierum curatio-
nem, ac deligationem facere oportet. Si vero sanguinem non spuat, sufficit vigin-
ti diebus utplurimum curatio. Verum ex robore vulneris tempora conjectare
oportet. Qui porro tales contusiones neglexerint, etiamsi aliud nihil majoris
mali ipsis contingat, tamen locus contusus mucosiorem carnem habet, quam
antea habebat. Ubi vero tale quippiam relinquitur, & curatione non probe
exprimitur, deterius quidem est, si juxta ipsum os mucositas relicta fuerit. Neque
enim caro amplius similiter os contingit, & os ipsum morbosius redditur, &
corruptiones ossis diuturnæ multis jam ex hujusmodi occasionibus factæ sunt.
Sed & si juxta os non fuerit, verum ipsa caro mucosa sit; attamen etiam sic reci-
divæ, ac dolores alias atque alias fiunt, si quis forte corpore ægrotaverit. Qua-
propter deligatione uti oportet bona, simulque multum conveniente, quoad ea
humoris effusio, quæ in contusione facta est, resiccetur, ac resorbeatur, locus au-
54 tem carne sana augeatur, & ossis quoque caro augescat. * At quibus ex negle-
ctu vetustatem contraxerit, ita ut locus sit dolorosus, & caro submucosa, his ustio
medela optima est. Et si quidem ipsa caro mucosa fuerit, usque ad os urere opor-
tet, non tamen ut os percalescat. Si vero inter costas mucositas fuerit, ne sic qui-
dem in superficie urere oportet, cavere tamen ne in ulteriorem partem peru-
ras. Si vero ad os ipsum contusio esse videatur, & sit adhuc recens, & nondum
os corruptionem sentiat; si quidem parva admodum fuerit, sic urere oportet, velu-
ti dictum est. Si vero oblonga fuerit juxta os contusionis elevatio, plures cru-
stas incutere oportet. Cæterum de corruptione costæ, una cum eorum, qui
55 linamentis opus habent, curatione dicetur. * Si vero femoris articulus ex
coxa exciderit, Excidit autem juxta quatuor modos, intro quidem sæpe, fo-
ras autem præ aliis sæpe. Verum in posteriorem, ac anteriorem partem excidit
quidem, sed raro. Quibus igitur intro excesserit, his longius apparet crus, si ad
alterum comparetur, atque hoc merito propter duas caussas. Nam os, quod a
coxa procedit, & sursum ad pectinem fertur, fundamentum fit capitis femoris, &
articuli cervix in acetabulo vehitur, & nates forinsecus cavæ apparent, utpo-
te quum intro cesserit femoris caput. Et rursum summa femoris pars juxta ge-
nu extra repere cogitur. Tibia item, & pes, eodem modo. Quum igitur foras
repat pes, medici ob imperitiam sanum pedem ad hunc adhibent, & non hunc ad
sanum; & propterea multo longius læsum crus apparet, quam sanum. Multis
autem etiam aliis locis talia sinistram intelligentiam habent. Nec vero flectere
juxta inguen similiter, ut sanum possunt. Sed & si femoris caput in intersœmi-
56 neo contingatur, palam extuberare competitur. * Signa igitur hæc sunt in his,
quibus femur intro excidit. Quibus igitur articulus elapsus non fuerit reposi-
tus, sed aut frustra tentatus est, aut neglectus, his & ambulatio per cruris cir-
cumvolutionem, velut in bobus fit, & plurima vexatio ipsis in sano crure contingit;
& coguntur, juxta lateris mollitudinem, aut juxta elapsum articulum, mu-
tili, ac obliqui esse. Juxta sanum vero crus, nates ad externam partem rotundæ
esse coguntur. Si quis enim sani cruris pede extra ambularet, protruderet u-
tique reliquum corpus, ut ad læsum crus veheretur. Læsum autem vehere hoc
non

non poterit; quomodo enim posset? Cogitur igitur sic sani cruris pede intro ambulare, & non extra. Ita enim maxime vehit sanum crus & suam ipsius, & læsi cruris partem corporis, utrisque incumbentem. Quum autem juxta lateris mollitudinem, ac juxta articulum caventur, parvi apparent, & baculo inniti coguntur a latere juxta sanum crus. Hac enim parte fulcimento opus habent. Ad hanc enim & nates repunt, & in hac corporis pondus vehitur. Coguntur item se inclinare. Manum enim, quæ est a parte cruris læsi, ad obliquum femur firmare coguntur. Non enim potest læsum crus vehere corpus, in crurum permutatione, si non detineatur, dum ad terram premitur. In his igitur figuris esse coguntur hi, quibus intro elapsus, non fuerit repositus articulus, homine non præmeditante, ut quamfacillime sit figuratus. Sed ipsa hæc calamitas ex præsentibus ea, quæ facillima sunt, eligere docet. Nam & qui ulcus habent in pede, aut tibia, non omnes crure valde ingredi possunt; & infantes sic iter faciunt, extra enim ingrediuntur læso crure. Et duplex lucrum consequuntur. Duplici enim corpus habent. Nam & corpus non similiter vehitur in eo crure, quod extra ingreditur, sicut in eo, quod intro. Non enim secundum rectitudinem ipsi incumbit pondus, sed multo magis ei, quod subingreditur. Ipsi enim e directo incumbit pondus tum in ipsa ambulatione, tum in crurum permutatione. In hac enim figura sanum crus celerrime supponere poterit, si eo quod læsum est, exterius; sano interius ingrediatur. Verum de quo nunc sermo est, bonum est, ut corpus ipsum sibi ipsi facillimas figuras inveniat. * Quibus igitur non- 57
dum perfectis ad augmentum, elapsus articulus non fuerit repositus, his femur decurtatur, & tibia, & pes. Neque enim ossa similiter in longitudinem augescunt, sed breviora fiunt. Maxime autem femoris. Excarne item & emusculatum, ac effœminatum, & tennius totum fit crus, simul quidem propter privationem loci articuli, simul autem, quod eo uti non possunt, eo quod secundum naturam situs non est. Usus enim aliquis liberat ab effœminatione, liberat etiam aliquantum ab intercepto in longitudinem augmento. Maxime igitur læduntur hi, quibus, dum in ventre sunt, hic articulus fuerit luxatus. Secundo loco hi, quibus valde infantibus idem contigit. Minime vero hi, qui perfecti sunt. Qualis igitur ambulatio perfectis contingat, dictum est. Quibus vero, dum infantes sunt, calamitas hæc incidit, plerique ad corporis directionem tardi sunt, immo male ad sanum crus devolvuntur, manu, quæ est ad sanum crus, ad terram se fulcientes. Sed & ex perfectæ ætatis hominibus quidam, quibus hæc calamitas contigit, ad ambulationem rectam cunctantur. * Quicumque vero infantes hac calamitate pressi, recte educati fuerint, 58
sano quidem crure in rectum utuntur, verum sub alam secundum sanum crus scipionem ferunt, aliqui etiam sub utramque alam. Crus autem læsum elevatum habent, & tanto melius habent, quanto brevius ipsius læsum crus fuerit. Sanum autem crus nihilo minus ipsis robustum est, quam si ambo sana essent. Effœminantur tamen omnibus talibus carnes cruris, & plerumque hoc magis perpetiuntur hæ, quæ sunt ab externa parte, quam quæ ab interna. Cæterum quidam fabulantur Amazonides masculam suam sobolem statim, dum infantes, sunt luxare, alias circa genua, alias circa coxas, quo nimirum claudi fiant, & masculum genus fœmineo insidias non struat. Utuntur itaque bis pro opificibus, ad coriaria, aut fabrilia, aut alia sedentaria opera. An equidem vera hæc sint, ego non novi; quod autem tales fiant, scio, si quis ipsos statim, dum infantes sunt, luxet. Juxta coxas igitur magna differentia est, an extra, aut intro fiat luxatio. Juxta genua vero differentia quidem aliqua est, sed minor. Modus autem utriusque claudicationis proprius est. * Decurtantur enim magis 59
hi, quibus extra luxatio facta est. Recti autem minus stant, quibus intro luxatio contigit. Eodem modo etiam si juxta malleolum luxatio fiat, si quidem ad externam partem id contingat, mutili quidem fiunt, verum stare possunt. Si vero ad internam, valgi quidem fiunt, minus autem stare possunt. At vero coauctio ossium talis fit. Quibus quidem circa malleolum tibiæ os excessit, his pedis quidem ossa minime coaugescunt; hæc enim proxime ad vulnus sunt. Verum tibiæ ossa augentur quidem non multo defectuosius, carnes tamen minuuntur. Quibus vero juxta malleolum manserit articulus secundum naturam, juxta genu autem excesserit, his tibiæ os similiter coaugescere non solet, sed brevius fit. Hoc enim proxime ad vulnus est. Pedis autem ossa minuuntur quidem, sed non similiter, velut paullo ante dictum est, quia articulus circa pedem salvus est. Si vero ipso etiam uti possent, velut mutilo, minus adhuc pedis ossa his minuerentur. * At quibus circa coxam luxatio con- 60
tingit, his femoris os non similiter coaugescere solet: hoc enim proxime ad vulnus est; sed brevius sano fit. Tibiæ tamen ossa non similiter his augmento destituuntur, neque ossa pedis, atque hoc ea de caussa, quod femoris articulus, qui ad tibiam est, & tibiæ articulus, qui ad pedem est, in sua natura manet. Carnes tamen minuuntur his totius cruris. Si vero uti crure possent, adhuc magis ossa augerentur, velut etiam prius dictum est, excepto femore, & minus excarnes essent. Multo tamen minus carnosi, quam hi, qui sani sunt, essent. Argumento autem, quod talia ita se habent, hoc est. Quicumque enim brachio elapso, mustellæ cubito præditi sunt, parvumque, ac macilentum brachium habent aut ex nativitate, aut etiam dum augescunt, priusquam perfecti evadant, galean-

galeancones appellati, hi os quidem brachii breve habent, cubitum autem, & summam
manum paullo defectuosiorem quam sani, propter relatas caussas, eo quod brachium vul-
61 nerato articulo proximum est, ut ideo brevius factum sit. * Rursus autem cubitus pro-
pterea non similiter calamitatem percipit, quia brachii articulus, qui est ad cubitum,
in veteri natura manet. Et rursus manus adhue longius abest a calamitate, quam cu-
bitus. Propter has igitur caussas contingit, ut & ossa, quæ non coaugentur, non coau-
gescant, & quæ coaugentur, coaugescant. Cæterum ad carnositatem, & manui, & bra-
chio multum profuerit, si quis manu laborando se fatiget. Quæcumque enim manuum
opera sunt, plurima ex ipsis Galeancones hac manu operari conantur, velut alte-
ra possunt, & nihilo defectuosius, quam cum illæsa efficiunt. Non enim supra manus,
velut supra pedes, corpus vehi necesse est. Verum levia sunt ipsis opera. Propter
usum autem non minuuntur carnes galeanconibus neque circa manum, neque circa cu-
62 bitum. Sed & brachium propterea aliquam opem sentit ad carnositatem. * Quum au-
tem coxa eluxata fuerit ad internam partem a nativitate, aut adhue infanti, carnes i-
deo magis minuuntur, quam in manu, quod crure uti non possint. Quod autem hæc hoc
modo se habeant, testimonium unum quoddam in paullo posterius referendis habebitur.
At quibus in exteriorem partem femoris caput excesserit, his crus brevius appa-
ret, si ad alterum extendatur, atque id merito. Non enim super os fundamentum fit
capitis femoris, sicut quum intro excidebat, sed juxta os, quod inclinatam naturam
habet, in carne humida, ac cedente firmatur; & propterea quidem brevius appa-
ret. Intrinsecus autem juxta plechada, intermediam crurum, ac inguinum partem, fe-
mur magis mutilum & excarne fit. Nates autem extrinsecus incurviores, utpote quum
extra femoris caput elapsum fit. Sed & superius apparent nates, utpote quum caro,
quæ isthic est, femoris capiti cesserit. Summa vero femoris pars circa genu intro
repere videtur. tibia item, & pes. Sed neque inflectere velut sanum crus possunt. Et
63 signa quidem femoris extra elapsi hæc sunt. * Quibus igitur perfectis jam elapsus
articulus non fuerit repositus, his totum crus brevius apparet. In ambulatione autem
calcaneo terram pertingere non possunt. Verum pectore pedis in terra consistunt, ac
progrediuntur, parum autem ad internam partem summis digitis vergunt. At crus
læsum in his, multo magis corpus vehere potest, quam quibus ad internam partem ex-
cidit, partim quod caput femoris, & cervix articuli, quum natura obliqua sit, sub
multam coxæ partem subsistit, partim quod summus pes non ad externam partem in-
clinatus esse cogitur, sed prope est ad rectitudinem corporis, & tendit etiam interius,
Quum igitur semitam, ac callem acceperit articulus, in carne ad quam elapsus est, &
64 caro viscositatem contraxerit, doloris exors progressu temporis fit. * Quum autem do-
loris exors factus fuerit, possunt quidem absque baculo iter facere, si alias voluerint,
possunt autem & vehere corpus supra crus læsum. Itaque propter usum carnes tali-
bus minus effœminantur, quam illis, de quibus paullo ante dictum est. Effœminantur
autem aut plus, aut minus. Magisquam adhuc effœminantur plerumque juxta internam
partem, quam juxta externam. Plerique tamen ex his calceamentum sibi inducere non
possunt propter cruris inflexibilitatem. Quidam vero etiam hoc possunt. At quibus, dum
adhuc in ventre sunt, hic articulus fuerit luxatus, aut dum adhuc augescunt, vi elap-
sus, non fuerit repositus, aut etiam præ morbo hic articulus excesserit, ac luxatus fue-
rit: multa enim hujusmodi fiunt: talium quibusdam si corruptionem senserit femur, sup-
purationes diuturnæ, & linamentis indigentes fiunt, & aliquibus ossium denudatio-
nes. Similiter autem, & quibus corruptionem femoris os sentit, & quibus non sentit,
multo brevius fit, & velut sanum coaugescere non solet. Tibiæ tamen ossa breviora
quidem fiunt, quam alterius tibiæ, sed paullulum, ob caussas antea relatas. Ambulare
vero tales possunt, & quidam ex ipsis eo modo quo perfecti, quibus elapsus articulus
repositus non est; aliqui vero etiam toto pede consistentes progrediuntur, declinant
tamen inter ambulandum propter cruris brevitatem coacti. Hæc autem hoc modo fi-
unt, si diligenter educati fuerint in figuris, & recte in quibus oportet, priusquam ad
iter faciendum corroborati fuerint; diligenter item & recte, postquam corroborati fue-
rint. Plurima autem diligentia opus habent hi, quibus dum maxime infantes sunt, hæc
calamitas contigerit. Si enim neglecti fuerint dum infantes sunt, inutile penitus, &
omni augmento privatum totum crus evadit, & carnes totius cruris magis minuun-
tur, quam sani. Multo tamen minus his minuuntur, quam illis quibus intro excidit,
propter usum, & laborem; ita ut statim crure uti possint, velut etiam paullo ante in ga-
65 leanconibus dictum est. * Sunt autem aliqui, quibus partim statim a nativitate, partim
præ morbo, amborum crurum articuli exciderunt ad externam partem. His igitur os-
sa quidem easdem affectiones habent, ac perpetiuntur. Carnes tamen minime effœmi-
nantur. Sed & satis carnosa crura fiunt, præterquam si quid sane circa internam par-
tem paullulum deficiat. Propterea vero satis carnosa sunt, quia utrisque cruribus simi-
liter utuntur. Similiter enim fluctuant hac atque illac inter ambulandum, & vehe-
menter eminentibus natibus hi videntur propter articulorum excessum. Si vero os-
sa ipsis corruptionem non senserint, neque gibbosi supra coxas fiant: nonnullos
enim etiam talia corripiunt: Si igitur tale quid non contigerit, satis sani de cætero
durant. Totum tamen corpus hi minus augescens habent, capite excepto. At vero
quibus in posteriorem partem femoris caput exciderit: paucis autem excidit: hi crus
exten-

extendere non possunt neque juxta articulum elapsum, neque ita valde circa poplitem,
& multo minus, quam hi, quibus jamdudum id contigit. Hi etiam magis & circa in-
guen, & circa poplitem articulum extendunt. * Illud tamen insuper intelligere opor- 66
tet: est enim commodum, & magni faciendum, & plerisque ignotum: quod neque sani
articulum circa poplitem extendere possunt, si non simul extendant etiam articulum circa
inguen, præterquam si pedem valde sursum attollant. Sic enim poterint. Hi itaque ne-
que inflectere articulum circa poplitem similiter possunt, sed multo difficilius, si non
etiam articulum circa inguen inflexerint. Multa vero etiam alia circa corpus, hujusmo-
di fraternitates, ac cognationes habent, & circa nervorum distentiones, & circa mu-
sculorum figuras, plurima, & pluris facienda, ut cognoscantur, quam quispiam puta-
verit. Item circa intestini naturam, & totius ventris, & circa uterorum errores, ac di-
stentiones. Verum de his alibi nobis sermo erit cognatus his, quæ nunc dicuntur. Sed
de quo nunc sermo est, neque extendere possunt, velut jam dictum est, & brevius crus
apparet; atque hoc ob duas caussas, & quod non extenditur, & quod ad natium carnem
elapsum est. Natura enim ossis coxæ ea parte est, qua & caput, & cervix femoris exi-
stit. Ubi vero luxatum fuerit, pronum ad externam partem natium defertur. Inflectere
tamen possunt, si dolor non prohibeat, & tibia, & pes moderate recta apparent, & ne-
que hac, neque illac multum inclinata. Juxta inguen vero caro insuper aliquanto mol-
lior esse videtur, præsertim ad contactum, utpote articulo ad alteram partem elapso.
Ad ipsas autem nates si attrectetur femoris caput, aliquanto etiam magis extuberare
videtur; atque hæc quidem signa sunt, si cui in posteriorem partem femur excidit. * Cui 67
igitur jam perfecto elapsum, non fuerit repositum, hic ambulare quidem potest, ubi
tempus intercesserit, & dolor sedatus fuerit, & articulus in carnem versari adsueverit.
Cogitur tamen vehementer se inflectere circa inguina, dum iter facit, atque hoc ob duas
caussas: tum quod multo brevius crus fit ob ea, quæ antea dicta sunt; tum quod mul-
tum valde abest ab eo, ut calcaneo terram contingat. Si enim conatetur vel paullulum
pede illo vehi, ita ut nihil aliud habeat, quo se firmet, retro sane corruerit. Magna
enim fuerit momenti inclinatio, & coxis multum in posteriorem partem supereminen-
tibus super pedis gressum, & spina insuper ad coxas vergente. Vix autem pectore
pedis terram attingit, & ne sic quidem, nisi ipse seipsum circa inguina inflectat, &
altero crure circa poplitem insuper se inflectat. Ob hæc autem cogitur, ut manum,
quæ est secundum læsum crus, ad supernam femoris partem in singulis gressibus firmet.
Cogit igitur aliquantum hoc ipsum, ut circa inguina inflectatur. Nam in permuta-
tione crurum in ambulando, corpus supra læsum crus vehi non potest, si non insu-
per firmetur crus per manum ad terram, nimirum quum non sub corpore articulus
subsistat, sed ad posteriorem partem juxta coxam extet. Absque tamen baculo ta-
les iter facere possunt, si alias adsueverint, eo quod gressus pedis in uteri rectitudine
manet, & non ad extremam partem inclinatus est. Quapropter nihil opus habent ba-
culi fulcimento. Quicumque tamen pro femoris per manum apprehensione, supposi-
to sub alam, quæ ad sinistrum crus est, scipione inniti volunt, hi siquidem longio-
rem scipionem supposuerint, erectiores quidem iter facient, pede autem ad terram non
innituntur. Si vero pede inniti volent, brevior ipsis baculus faciendus est, & ad
inguina ut se inflectant necesse fuerit. * Cæterum carnium imminutiones etiam 68
his secundum rationem fiunt, velut antea dictum est. Qui enim elevatum habent crus,
& nihil laborant, his etiam maxime minuuntur. Si vero plurimo utuntur ingressu,
his minime minuuntur. Sanum tamen crus nihil inde utilitatis consequitur, sed
etiam deformius fit, si læso crure ad terram innitentes utantur. Illi enim simul inser-
viens, & extra prominente coxa esse cogitur, & circa poplitem se inflectere. Si ve-
ro quis læso crure non ad terram utatur, sed elevatum habeat, & scipioni innitatur,
sic sanum crus robustum fiet. Nam & in naturali statu degit, & exercitationes ipsum
corroborant. Possit aliquis dicere, extra medicinam talia esse. Quid enim opus est,
de his, quæ incurabilia jam facta sunt, amplius tractare? At hoc facere multum re-
fert. Ejusdem enim professionis est & hæc cognoscere. Non enim fieri potest, ut
inter se dirimantur. Oportet enim curabilia ita tractare, ut ne incurabilia fiant, ea
intelligentia, ut quammaxime prohibeamus, ne ad hoc deveniant, ut incurabi-
lia reddantur. Oportet autem, & incurabilia cognoscere, ut ne maxime lædant.
Prædictiones autem splendidæ sunt, ac gloriosæ ex cognitione, quo, & qualiter,
& quando singula desinent, sive eo vertantur, ut incurabilia fiant, sive curatio-
nis spem exhibeant. * Quibuscumque vero ex nativitate, aut dum adhuc alias au- 69
gescunt, ita elapsus fuerit articulus, & non repositus, sive ex violentia elapsus sit,
sive præ morbo: multæ enim hujusmodi luxationes fiunt in morbis; qui ve-
ro sint hi morbi, in quibus articuli elabuntur, postea scribetur: Si itaque elapsus
non fuerit repositus, femoris quidem os breve fit, affligitur autem totum crus,
& augmento destituitur, & multo magis excarne fit, eo quod ipso non utantur.
Nam & articulus circa poplitem his affligitur: Nervi enim ob ea, quæ antea di-
cta sunt, intenduntur. Quare articulum circa poplitem extendere non possunt hi,
quibus hoc modo coxa excidit. Ut enim in summa dicam, omnia, quæ in cor-
pore ad usum facta sunt, si quis moderate ipsis utatur, & in his laboribus exer-
ceat, ad quos singula sunt adsueta, sic quidem sana sunt, & augescunt, & probe con-
senescunt.

senescunt. Si vero quis non utatur, sed quiescat, morbosiora fiunt, & non augescunt, & cito consenescunt. Inter hæc autem non minime perperiuntur hoc & articuli, & nervi, si quis non ipsis utatur. Propter has igitur caussas magis in hoc luxationis modo, quam in aliis affliguntur. Totum enim crus & in ossium, & in carnium natura, augmento destituitur. Tales igitur ubi jam in viros evaserunt, elevatum, ac inclinatum crus hoc habent, altero vero vehuntur baculo innitentes, aliqui uno,
70 aliqui duobus. * Quibus porro in anteriorem partem femoris caput elapsum fuerit: paucis autem hoc contingit: hi extendere quidem crus perfecte possunt, inflectere autem se minime hi possunt circa inguen. Affliguntur autem etiam, si circa poplitem se inflectere coguntur. Longitudo vero cruris consimilis apparet, & circa calcaneum quidem valde. Verum summus pes aliquanto minus in anteriorem partem prominere solet. Totum autem crus rectitudinem habet secundum naturam, & neque huc, neque illac vergit. Cæterum hi statim dolore corripiuntur maxime, & urina imprimis supprimitur aliquanto magis, quam in aliis luxationibus. Caput enim femoris proxime his incumbit ad præcipuos nervos, & circa inguen quidem extuberantes videntur, & locus extentus apparet. Verum circa nates rugosior, & maxime excarnis. Atque hæc quidem, quæ relata sunt, signa sunt eorum, quibus ita femur excidit. Quibuscumque igitur viris jam factis, hic articulus elapsus non fuerit repositus; hi, ubi dolor ipsis sedatus fuerit, & articulus in eo loco in quem excidit, versari adsueverit, statim fere recti ambulare possunt absque baculo, & valde quidem recti, utpote quum ad læsum crus, neque circa inguen, neque circa poplitem facile se flectere possint. Propter inguinis itaque inflexibilitatem rectiore toto crure in ambulando utuntur, quam quum sani essent. Sed & aliquando ad terram pedem trahunt, utpote quum supernos articulos non facile inflectant, & toto pede ingrediantur. Nihilo enim minus hi calcaneo ingrediuntur, quam anteriore pedis parte. Si vero magnis gressibus progredi possent, etiam valde calcaneo insistentes progrederentur. Nam & sani quanto minoribus gressibus iter faciunt, tanto magis calcaneo ingrediuntur, alterum pedem deponentes, contrarium elevantes. Quibuscumque itaque hoc modo excidit, adhuc etiam magis calcaneo terram contingunt, quam anteriore pedis parte. Anterior enim pedis pars, ubi reliquum crus extentum fuerit, non similiter in anteriorem partem inflecti potest, sicut ubi crus fuerit inflexum. Neque rursus sinuari pes potest crure inflexo, sicut ubi crus fuerit extentum. Sana igitur natura hoc modo est, veluti dictum est. Quum vero elapsus articulus repositus non fuerit, sic iter faciunt, velut dictum est, ob prædictas has caussas. Magis tamen excarne crus fit, quam alterum, & juxta nates, & circa suram, & juxta posteriorem rectitudinem. At vero, quibus dum adhuc infantes sunt, articulus sic elapsus non fuerit repositus, aut etiam a nativitate ita habuerint, & his femoris os aliquanto magis minuitur, quam tibiæ, aut pedis ossa. Et minimum quidem in hoc luxationis modo femur minuitur. Carnes tamen undique minuuntur, maxime circa posteriorem rectitudinem, quemadmodum etiam prius dictum est. Quicumque igitur recte educati fuerint, hi ubi augescunt, crure uti possunt, breviore aliquantum existente, quam altero, ita tamen, ut baculo innitantur ea parte, qua læsum crus est, Non enim absque calcaneo, pedis pectore admodum uti possunt, ut in id innitantur, quemadmodum in aliis claudicationibus, aliqui possunt. Caussa vero cur non possint, ea est, quæ paullo ante relata est, Ob id igitur baculo insuper opus habent, Qui vero neglecti fuerint, & crure ad terram non utuntur, sed elevatum id habent, his minuuntur quidem ossa, ubi augescunt, magis quam his, qui eo utuntur, Minuuntur autem & carnes magis multo, quam his, qui utuntur.

SECTIO IV.

Verum circa articulos in directum mutilatur his crus aliquanto magis, quam quibus alio modo luxatio facta est. Quo igitur in summa dicatur, articuli excidentes, ac qui luxantur, inæqualiter inter seipsos excidunt, ac luxantur aliquando multo plus, aliquando multo minus. Et quibus quidem multo plus luxati, aut elapsi fuerint, his omnino difficilius reponuntur. Et si repositi non fuerint, majores & manifestiores mutilationes, ac afflictiones tales habent & ossium, & carnium, & figurarum. Ubi vero minus exciderint, & luxati fuerint, tales facilius, quam alii reponi possunt. Si vero frustra tentati, aut neglecti fuerint, minores, ac minus noxiæ mutilationes his
71 fiunt, quam illis, de quibus paullo ante dictum est. * Reliqui igitur articuli etiam valde multum differunt ad hoc, ut aliquando minor, aliquando major luxatio fiat. Verum femoris, & brachii capita quamsimilime inter se utraque excidunt. Nam capita prout rotunda sunt, simplicem, & calvam rotunditatem habent. Orbiculatores autem sinus sunt, qui capita excipiunt, capitibus tamen ipsis congruentes. Quapropter fieri non potest, ut dimidium articuli ex ipsis elabatur. Nam ob rotunditatis circumferentiam aut ad externam, aut ad internam partem luxari poterit. Sed de quo nunc sermo est, perfecte excidunt, nam alioqui non excidunt. Attamen & hi aliquando plus, aliquando minus a naturali statu prosiliunt, & femur aliquanto magis, quam brachium

chium

chium patitur. Nam aliquæ etiam ex his luxationibus, quæ a nativitate fiunt, si pa-
rum elapsæ fuerint, ad naturalem statum reduci possunt, & maxime articuli circa
pedem. Quicumque a nativitate mutili fiunt, plerique ex his curabiles sunt, si non
valde magna emotio facta fuerit, aut etiam præauctis jam pueris contigerit. Opti-
mum igitur est, ut talia quamcelerrime curentur, priusquam valde magnus ossium
defectus fiat, & priusquam admodum magnus carnium defectus circa tibiam contin-
gat. * Modus itaque mutilationis non unus est, sed plures. Plurima quidem eluxata 72
non sunt penitus, sed per figuræ consuetudinem in quadam pedis interceptione muti-
lata. Animadvertendum autem in horum curatione est, ut tibiæ circa malleolum os,
quod extrinsecus est, ad internam partem detrudatur, ac dirigatur, & calcanei os,
quod e directo illi subjacet, ad externam partem retrudatur, quo ossa, quæ eminent,
sibi ipsis occurrant juxta medium, ac obliquum pedem. Digiti vero acervati una cum
magno digito ad internam partem inclinentur, atque ita circumcirca cogantur. Probe
autem deligare oportet cerato resinato, & spleniis, & linteis mollibus non paucis,
neque nimis compressis, atque ita deligationis circumductiones facere, velut etiam ma-
nibus directio pedis fiebat, quo pes paullo magis ad valgum vergere videatur. So-
leam etiam quamdam facere oportet aut ex pelle non nimis dura, aut e plumbo, eam-
que insuper alligare non ad corpus positam, sed ubi jam postremis linteis deligare vo-
les. Quum vero jam deligatus fuerit, unius alicujus lintei ex his, quibus deliga-
tur, initium ad deligamenta, quæ infra pedem sunt, assuere oportet e directo parvi
digiti, & postea sursum extendere, ita ut moderate habere videatur, atque sic supra
suram circumdare, quo sic extentum, ac collocatum stabile maneat. In summa, quasi
quis ceram fingat, ad naturam justam adducere oportet, ita ut & inclinata, & di-
stenta præter naturam, & manibus sic dirigamus, & similiter deligatione: adduca-
mus autem non violenter, sed leniter. Assuere vero ita oportet lintea, ut conducat ad
reparationes, ac appensiones faciendas. Aliæ enim claudicationes alia reparatio-
ne, ac appensione opus habent. * Calceum insuper plumbeum facere oportet, ex- 73
tra deligationem adalligatum, qualem modulum crepidæ chiæ habebunt. Verum ni-
hil ipso opus est, si quis & manibus recte direxerit, & linteis recte deligaverit, &
appensiones, ac reparationes per assuta lintea recte fecerit. Atque hæc quidem
est curatio, & neque sectione, neque ustione, neque alia varietate quicquam opus ha-
bet. Citius enim talia medicinæ obtemperant, quam quis putarit. Devincere tamen
tempore oportet, donec in justis figuris corpus auctum fuerit. Ubi vero calcei ratio ha-
benda est, Arbylæ lutigradæ, calceamenti ita appellati species, accommodatissi-
mæ existunt. Hoc enim calceamentum minime a pede superatur, sed potius ipsum
superat. Idoneus est etiam creticus calceamentorum modus. * At vero, quibus tibiæ 74
ossibus luxatis, ac ulcere inducto, articuli circa pedem penitus eminent, sive intro
vergant, sive extra, tales reponere non oportet, sed permittere, ut quicumque velit
medicus reponat. Illud enim clare scire oportet, quod homo morietur, si reposi-
ti permanserint. Sed & vita paucorum dierum his continget. Pauci enim ex ipsis septi-
mum diem transgrediuntur. Convulsio enim est, quæ ipsos occidit. Sed & cancerari
contingit tibiam, ac pedem. Hæc ita futura esse certo scire oportet. Et neque veratrum
mihi videtur profuturum esse, & eadem die datum, & rursus epotum; proxime autem
si quicquam hujusmodi facit, non tamen mihi hoc videtur. Si vero repositi non fue-
rint, & ne tentati quidem ab initio, plerique ipsorum superstites evadunt. Sic autem
& tibiam, & pedem coaptari oportet, prout ipse volet, modo non sint dependentia,
aut commota. Curatio vero facienda est cerato picato, & spleniis vino imbutis,
paucis, non valde frigidis. * Frigiditas enim in talibus convulsionem accersit. Ido-
nea etiam sunt folia betarum, aut tussilaginis, bechii appellatæ, aut alicujus alterius 75
hujusmodi, in vino nigro austero semicocta, ac imposita. Et facienda est curatio
super ulcus, & super partes adjacentes. Et cerato tepido ipsum ulcus illinendum. Si
vero hyemis tempus fuerit, etiam lanæ succidæ vino, ac oleo tepidis imbutæ super-
ne ipsum madefaciant. Deligatio vero nulla, neque ullum cataplasma adhibendum est.
Probe enim nosse convenit, quod compressio, ac omnis oneris gestatio talibus omne
malum affert. Accommodata autem sunt ad talia & ex emplastris aliqua, quæ cruentis
vulneribus destinata sunt, quibus videlicet ex ipsis confert, aut lanæ superimposi-
tæ vino madefiant, & multo tempore finantur. Quæ vero ex illis cruentis emplastris,
paucissimis diebus incumbere debent, & quæ resina comprehenduntur forinsecus ad-
jecta, non similiter ut illa idonea sunt, diuturna enim fit horum ulcerum purgatio,
quum multo tempore madore abundent. Quosdam tamen ex his deligare, bonum
est. Verum illud clare nosse oportet, quod necesse est, hominem turpiter claudum
fieri. Nam pes in talibus in supernam partem retractus est, & ossa luxata, extra emi-
nentia apparent. Neque enim ullum ex talibus ossibus plerumque denudatur, nisi levi-
ter aliquantum; neque abscedit, sed tenuibus, ac debilibus cicatricibus circumduci-
tur: atque hoc si multo tempore quieverint: sin minus, periculum est ne ulcusculum
immedicabile relinquatur. Verum de quo sermo est, qui sic curantur, servantur. Si
vero repositus fuerit articulus, ac permanserit, moriuntur. * Eadem ratio est, si etiam 76
cubiti ossa circa manus articulum ulcere facto emineant sive ad internam manus
partem, sive ad externam. Clare enim nosse id oportet, quod is morietur intra pau-

cos

cos dies tali morte, qualis antea dicta est, cui reposita ossa permanserint. Quibus ve-
ro reposita non fuerint, neque repositio tentata est, hi multo plures superstites ma-
nent. Curatio autem ejusmodi talibus commoda est, qualis jam dicta est. Fi-
guram vero claudicationis turpem esse necesse est, & digitos manus debiles, ac
inutiles. Si enim ad internam partem ossa luxata fuerint, digitos inflectere non po-
test. Si vero ad externam, extendere nequit. Quibus vero tibiæ os, facto ulcere,
circa genu eminuerit foras, sive ad externam partem sive ad internam, his si quis re-
ponat, adhuc promptior mors adest, quam aliis, etiamsi etiam illis prompta aderat.
Si vero omissa repositione medearis, spes quidem salutis hoc solo modo existit.
Verum periculosiora hæc ossa sunt, quanto superiora, ac robustiora sunt, & a for-
tioribus elapsa. At si os femoris, quod ad genu est, ulcere facto elapsum fuerit,
& repositum permanserit, mortem adhuc violentiorem citius induxerit, quam prius
relata. Si vero repositum non fuerit, longe magis periculosum est, quam priora. Sola
tamen hæc salutis spes est. Eadem vero ratio est & de articulis circa gibbum cubiti,
& de cubito ac brachio. Quæcumque enim ex his luxata, ulcere facto, eminuerint, ea
omnia si reposita fuerint, mortem inducunt; non reposita, spem salutis; claudicationem
vero superstitibus. Lethaliores autem sunt superiores articuli, si reponantur. Sed &
si non reponantur, periculosiores iidem sunt. Si vero alicui superiores articuli luxa-
ti, facto ulcere, emineant, hi, etsi reponantur, celerrimam mortem inducunt; & si
non reponantur, periculosiores sunt. Curatio vero jam relata est, quæ mihi accom-
78 modatissima esse videtur. * At vero quibus articuli digitorum aut pedis, aut ma-
nus luxati, facto ulcere, eminuerint, osse non fracto, sed circa ipsam connexionem
avulso, his si repositi permanserint, adest quidem periculum convulsionis, si non be-
ne curati fuerint; attamen operæ pretium est, ut repositio fiat, cum prædictione quod
multa custodia, ac cura opus habet. Reponere vero facillimum est, efficacissimumque
ac artificiosissimum per vecticulum, velut etiam antea dictum est in fractis, ac emi-
nentibus ossibus. Postea quiescere quammaxime convenit, & decumbere, ac pauco ci-
bo uti. Melius est & pharmaco sursum purgante levi aliquo uti. Ulcus vero curare
oportet aut cruentis emplastris, quæ madefiunt, aut polyophthalmi sive buph-
thalmi foliis impositis, aut quibus ossa in capite fracta curantur. Nihil autem valde
frigidum adhibere. Minime igitur primi articuli periculosi sunt. Superiores autem
periculosiores. Reponere vero oportet eadem die, aut postridie; tertio, ac quar-
to minime. Quarto enim die maxime recrudescere solent. Quibus autem non sta-
tim repositi fuerint, in his dictos dies transgredi oportet. Quicquid enim intra
decem dies repositum fuerit, omne id continetur. Si vero reposito osse convulsio ac-
cedat, articulum statim ejicere oportet, & calida quamsæpissime humectare, & totum
corpus, & præsertim circa articulos, calide & leniter, ac molliter tractare. Verum in-
clinatum magis, quam extentum totum corpus esse oportet. Expectandum tamen est
articulos circa digitos, qui reponuntur, abscessuros esse. Plerumque enim ita contingit,
si vel quævis inflammatio subsit. Quare si non propter vulgi imperitiam medico ve-
renda esset accusatio, nullum penitus reponere oportebat. Atque ad hunc modum pe-
riculosa sunt ossa, circa articulos eminentia foras, si reponantur, quemadmodum di-
79 ctum est. * Quæcumque vero circa articulos digitorum penitus resecantur, ea plerum-
que innoxia sunt, si non quis in ipsa vulneratione ex animi deliquio lædatur. Et cura-
tio vulgaris talibus ulceribus sufficit. Sed & quæ non circa articulos, sed juxta
aliam quamdam ossium rectitudinem resecantur, & hæc innoxia sunt, & adhuc
aliis curatu faciliora. Et quæ juxta digitos ossa fracta extra eminent, non ad arti-
culum, & hæc si reponantur innoxia sunt. At resectiones ossium perfectæ circa
articulos, & in pede, & in manu, & in tibia ad malleolos, & in cubito ad junctu-
ram manus, plerisque, quibus resecantur, innoxiæ sunt, si non statim animi deliqui-
80 um evertat, aut quarta die febris continua accedat. * Corruptiones tamen carnium
contingunt, & in vulneribus sanguifluis fientibus, & vehementibus constrictionibus,
& in ossium fracturis magis, quam oportet compressis; & aliis vinculis violen-
tis intercepta plerisque decidunt. Et plerique ex talibus superstites evadunt, & qui-
bus femoris pars aliqua, & carnium, & ossis decidit, & quibus brachii pars (mi-
nus autem si cubiti, aut tibiæ pars deciderit) & amplius facile ferentes superstites
evadunt. Quibus igitur fractis ossibus corruptiones statim fiunt, & denigratio-
nes, his abruptiones corporis celeres circumcirca fiunt, & decidentia cito decidunt,
ut quum ossa jam antea remiserint emollita. Quibus vero dum ossa sana sunt,
denigrationes fiunt, carnes quidem etiam his cito moriuntur, ossa vero tarde ab-
scedunt, qua parte termini sunt denigrationis, & ossis nudatio extat. Oportet
autem partes corporis quæcumque infra terminos denigrationis sunt, quum jam
penitus mortuæ fuerint & doloris exortes, juxta articulum auferre, providendo
ut ne vulneres. Si enim is, cui resectio fit, dolore affectus fuerit, & corpus nondum
mortuum fuerit ea parte qua resecatur, magnum periculum est ne præ dolore ani-
mi deliquium incidat. Talia vero animi deliquia multos jam e vestigio pereme-
81 runt. * Femoris itaque os tali modo denudatum octogesimo die abscedere vidi. Ti-
bia tamen huic homini circa genu vigesima die ablata fuerat, aut ut mihi videba-
tur, etiam citius. Non enim simul, sed ad majorem providentiam facere quid mi-

hi visum fuit. At tibiæ ossa ex ejusmodi denigratione circa mediam tibiam sexagesimo die mihi deciderunt, quæcumque ex ipsis fuerunt denudata. Differt equidem & curatio a curatione, ad hoc ut ossa denudata citius aut tardius decidant. Differt etiam compressio a compressione, prout vehementior aut debilior fit, ad hoc ut citius aut tardius nervi denigrati emoriantur, carnes item & arteriæ ac venæ. Nam quæcumque non vehementer intercepta moriuntur, ex talibus quædam ad ossium denudationes non perveniunt, sed magis in superficie decidunt. Propter has igitur caussas non unum numeri nomen tempori poni potest, in quanto singulas ex his judicantur. Assumere vero valde oportet tales curationes. Sunt enim magis horrendi aspectus, quam curationis, & curatio lenis omnibus talibus sufficit. Ipsa enim seipsa solum judicant: & circa victum diligentiam adhibere oportet ut pro viribus febris exors sit, & in justis figuris corpus collocare. Justæ autem hæ sunt, ut neque sublimius elevatum sit, neque deorsum repat. Sed magis præterea sursum vergat, donec perfecte fuerit circumcirca abruptum. Nam in hoc tempore sanguinis eruptionum periculum imminet. Ob id igitur vulnera deorsum repentia facere non oportet, sed vice versa. Alioqui ubi tempus amplius accesserit, & ulcera pura facta fuerint, non amplius hæ figuræ commodæ sunt, sed positio recta, & aliquando deorsum repentes. Temporis enim progressu quibusdam horum ossis discessiones fiunt, & subligaminibus opus habent. Expectare tamen oportet, ut tales per tempus a dysenteria corripiantur. Nam in plerisque denigrescentibus dysenteria accedit, & in sanguinis eruptionibus ex ulceribus. Accedit autem judicatis jam denigrationibus, ac sanguinis eruptione, & procedit quidem large, ac vehementi impetu, sed non ad multos dies durat, neque lethalis est. Neque enim valde cibum aversantur tales, neque alias vasa vacua facere conducit. * Fe- 82
moris porro luxationem circa coxam hoc modo reponere oportet, si ad internam partem elapsum fuerit. Bona quidem ac justa & secundum naturam hæc repositio est, & sane etiam aliquid ostentationis habens, si quis talium rerum jactatione superbire velit. Ex pedibus hominem ad transversam mediæ domus trabem suspendere oportet vinculo forti, sed molli ac lato, ita ut pedes quatuor digitorum spatio, aut minus, inter se distantes habeat. Sed & supra genua latum, ac molle lorum circumdatum esse oportet, quod item ad trabem illam extendat. Crus autem læsum duobus digitis amplius quam alterum extentum esse oportet. A terra vero absit caput ad duorum cubitorum spatium, aut paullo plus, aut minus. Manus autem juxta latera extentæ, aliquo molli sint alligatæ. Omnia vero hæc supino jacenti ipsi præparentur, ut quambrevissimo tempore pendeat. Postquam vero suspensus fuerit, virum peritum & non debilem immisso inter femora cubito ita agere oportet, ut cubitum inter caput femoris elapsum, & interfœmineum locumque inter anum ac pudendum ponat, & postea altera manu ad illam interpositam conjuncta, rectus astans ad suspensi corpus, derepente se appendens sublimis, quamæquabilissime dependeat. Hæc repositio omnia, quibus secundum naturam opus est, exhibet. Nam & ipsum corpus suspensum sua ipsius gravitate extensionem facit, & is qui appendet, una cum extensione, femoris caput super acetabulum elevari cogit, simulque cum cubiti osse, velut cum vecte molitur ac cogit, ut ad pristinam naturam relabatur. Oportet autem vincula omnino bene constructa esse, & curare ut fortissimus sit is, qui se appendit. * Quemadmodum igitur etiam antea di- 83
ctum est, magna est differentia naturarum in hominibus, ad hoc ut vel facile, vel difficulter repositio fiat. Et cur magna sit differentia dictum est antea, ubi de humero egimus. Quibusdam enim femur rursus incidit nullo adhibito apparatu, sed ex modica extensione, quantum manibus directio fieri potest, & ex levi commotione. Multis autem qui crus juxta articulum inflexerunt, jam facta circumagitatione rursus incidit. At multo plura vulgari cuilibet apparatui non obtemperant. Quapropter scire quidem oportet de singulis optima in omni arte, uti vero his, quæ singulis vicibus idonea visa fuerint. Relati igitur sunt extensionum modi etiam in superioribus, ut quis uti possit ex his, qui forte affuerint. Oportet enim in contrarias partes fieri extensionem vehementer, in alteram, cruris; in alteram, corporis. Si enim probe extensio facta fuerit, femoris caput supra pristinam sedem elevabitur. Et si quidem ita superelevatum fuerit, ne prohibere quidem facile sit, quo minus ipsum in suam sedem insideat. Quare omnis jam vectis molitio, ac directio sufficit. Sed enim in extensione deficiunt, & ob id majorem turbationem exhibet repositio. Oportet igitur non solum juxta pedem vincula alligata esse, sed etiam supra genu, quo non magis circa articulum sit deligatio in extensione, quam circa coxæ articulum. Sic igitur extensionem ad pedis partem præparatam facere oportet. Sed & in alteram partem extensionem non solum ex deligatione circa pectus & alas in contrarium extendere oportet, sed etiam loro longo, duplicato, robusto, leni, circa interfœmineum inserto, & a posteriore parte ad spinam porrecto, ab anteriore vero ad claviculam tendente, ibique ad alterum initium alligato, ita coactionem facere oportet, ut alii hinc, alii illinc extensionem faciant, ita tamen ut lorum circa interfœmineum, non super femoris caput porrectum sit, sed inter caput & interfœmineum. Verum inter extendendum pugno ad femoris caput quis innixus, id ad exteriorem partem propellat. Si vero is, qui trahitur, elevetur, injecta manu, & cum altera manu conjuncta, simul deorsum trahat,

hat, simulque ad externam partem cogat. Alius vero quispiam partem femoris ad
84 genu placide ad internam partem dirigat. * Dictum autem est etiam antea, operæ pretium esse, ut si quis in urbe populosa medicinam exerceat, lignum possideat quadrangulare sex cubitorum, aut paullo minus, latitudine bicubitali: crassitudo autem sufficit dodrantalis. Id secundum longitudinem hinc atque illinc sectionem incisam habere oportet, ut ne altior, quam oportet, machinatio fiat. Deinde postes aselli breves, robustos, utrinque inaptatos habere. Postea sufficit quidem in dimidia ligni parte, nihil tamen vetat etiam per totum, velut fossas longas quinque vel sex, quatuor digitorum spatio inter se distantes, incisas esse; & satis est, ut sint hæ & latitudine, & profunditate trium digitorum. Habere etiam in medio hoc lignum debet excavationem profundiorem quadrangulam trium digitorum, quo in hanc excavationem, ubi opus esse visum fuerit, lignum cavitati congruum infigatur, quod superne sit rotundum. Infigendum autem hoc est, si quando conducere visum fuerit, inter caput femoris, & locum inter anum, ac pudendum. Hoc lignum erectum stans prohibet, ne concedat corpus, dum a pedibus extenditur. Quandoque enim hoc ipsum lignum sufficit pro extensione in contrarium superne facienda. Aliquando etiam, dum hinc atque illinc crus extenditur, hoc ipsum lignum hac vel illac laxum incumbens, commodum ad hoc fuerit, ut instar vectis caput femoris ad externam partem extrudat. Ob hoc enim etiam fossæ incisæ sunt, quo in quibuscumque ex ipsis congruum id facere fuerit, vectes ligneus immissus molitionem faciat, aut circa articulorum capita, aut ad ipsa penitus capita infixus, una cum extensione, sive ad externam partem, sive ad internam, molitionem facere expedierit; sive etiam rotundum vectem esse conducat, sive latum. Alius
85 enim alii articulo conducit. * Commoda autem est in omnium articulorum cruris repositione hæc per vectes molitio una cum concussione. Verum de quo nunc sermo est, teretem, ac rotundum vectem esse convenit. Ex his machinis, ac coactionibus, non videtur mihi fieri posse, ut ullius articuli repositio frustra tentetur. Invenire tamen quis possit etiam alios modos repositionis hujus articuli. Si enim lignum hoc magnum habeat in medio a lateribus duos postes pedales, ejus altitudinis, quæ conferre videtur, alterum hinc, alterum illinc. Deinde lignum transversum, velut scalæ gradus, postibus impositum sit, atque ita sano crure inter postes transmisso, læsum crus supra gradum adaptatum habeat. Verum ad altitudinem, & ad articulum qua parte excidit facile quiddam adaptare oportet. Gradum enim moderato altiorem facere oportet, & stragulum multiplex prout congruum fuerit, sub corpus subextendere. Deinde lignum moderatam latitudinem, ac longitudinem habens, sub crus ad malleolum usque extentum esse oportet, quod ultra femoris caput, quantum ejus fieri potest, porrigatur, & ad crus alligetur quotiescumque opus fuerit, ut moderate habeat. Postea dum extenditur crus sive ligno pistilloformi, sive aliqua alia ex his extensionibus, crus simul circum gradum una cum alligato ligno deorsum cogere oportet, ita ut aliquis supra articulum juxta coxam hominem detineat. Hoc enim modo simul & extensio femoris caput super acetabulum attollet, simulque mollitio femoris caput in pristinam naturam detrudet. Hæ omnes relatæ necessitates, ac coactiones fortes sunt, & omnes calamitate superiores, si quis recte ac bene præparet. Quemadmodum autem etiam antea dictum est, a longe debilioribus extensionibus, & viliore apparatu ple-
86 risque rursus incidit. * At vero si ad externam partem femoris caput luxatum fuerit, extensiones quidem hinc atque illinc facere oportet, eodem modo velut dictum est. Verum molitionem cum vecte lato, una cum extensione facere convenit, ab externa parte ad internam cogendo, ita ut ad ipsas nates, & paullo superius vectem adhibeas. Ad sanam vero coxam juxta nates aliquis manibus renitatur, ut ne cedat corpus, aut alio quopiam hujusmodi vecte submisso, & ex fossa conveniente fulcito contra obnitatur. Partem autem femoris luxati, quæ ad genu est, ab interna parte foras placide abducat. Cæterum suspensio in hoc modo luxationis articuli non convenit. Cubitus enim ejus, qui se appendit, caput femoris ab acetabulo propellit. Molitionem tamen cum ligno subjecto ita quis adaptare possit, ut huic luxationis modo conveniat, si forinsecus adhibeat. Sed quid opus est plura dicere? Si enim recte extensio fiat, & recte per vectes molitio contingat, qui articulus hoc modo elapsus
87 non reponi possit? * At si in posteriorem partem femur exciderit, extensiones & diversum tensiones ita facere oportet, velut dictum est, ita tamen ut super lignum multiplex stragulum insternatur, quo mollissimum sit, & homo pronus reclinetur, ac sic extendatur. Verum una cum extensione, etiam tabula deorsum cogere oportet eodem modo, veluti gibbositates, e directo natium tabula collocata, aut magis ad infernam, quam ad supernam coxarum partem, & incisura in pariete ad tabulam excipiendam non recta sit, sed paullulum declivis ad pedum partem. Hæc repositio maxime secundum naturam est huic luxationis modo, & simul fortissima. Suffecerit autem fortassis pro tabula, ut aliquis insideat, aut manibus innitatur, aut inscendat derepente, simulque cum extensione incumbat. Nulla vero alia ex relatis repositionibus secundum naturam est huic luxationis modo. Si vero in anteriorem partem elapsum fuerit, idem quidem modus extensionum faciendus est. Verum virum & manibus validissimum, & alias peritissimum, vola manus alterius circa inguina firmata, & altera manu insuper injecta, simul luxationem deorsum propellere, simulque femoris partem, quæ ad genu est ad

anteriorem partem compellere oportet. Hic enim modus repositionis huic luxationi
maxime secundum naturam est. Sed & suspensio finitimum quid secundum naturam ha-
bet. Oportet tamen eum qui se appendit peritum esse, ut ne cubito articulum excutiat,
sed circa medium inter anum, ac pudendum locum, & juxta os sacrum se appendat. * Lau- 88
datur etiam is, qui per utrem hunc articulum reponere conatus est. Et jam sane aliquos
vidi, qui præ imperitia, etiam extra & retro luxatos, per utrem reponere conabantur,
non animadvertentes, quod magis ipsum ejicerent, quam reponerent articulum. Nam qui
primus excogitavit, haud dubie ad intro elapsos articulos, per utrem repositionem ten-
tavit. Nosse igitur oportet, quod alia multa utre sunt potiora. Oportet autem utrem
non inflatum intra femora ponere, quantum fieri potest supreme ad locum inter anum,
ac pudendum adductum; & facto a patellis genu initio, femora per fasciam usque ad
mediam femorum partem deligare, deinde in partem utris solutam folle ex officina fabri
immisso inflare, & utrem cogere ut distendatur. Hominem vero in latus decumbere opor-
tet, & læsum crus superne habere. Atque hic quidem est apparatus, sed plerique pejus
præparant, quam ego nunc dixi. Non enim deligant femora ad multam partem, sed solum
genua, & non insuper extendunt: est autem insuper extensio quoque facienda. Attamen
aliqui jam reposuerant, facile rem assequuti. Non autem ita facile est coactionem hoc mo-
do perficere. Nam & uter dum inflatur, tumidissimas partes suas ad articuli caput non ha-
bet, quod maxime emoliri oportet; sed inferius ipso, medius ipse locatus est circa me-
dia femora, aut adhuc inferius; & rursus femora ipsa natura sunt curva. Superne e-
nim carnosa sunt, & inter se sociata. Inferne vero sicca, ut etiam natura femorum u-
trem ab opportunissimo loco repellat. Si vero quis parvum utrem imponat, fieri
non potest, ut parvum robur articulum cogat. * Si itaque utre uti velis, femora inter 89
se ad multam partem colliganda sunt, & una cum corporis extensione uter inflandus
est. Crura vero ambo deliganda sunt usque ad finem in hoc repositionis modo. At
vero in universa arte hoc plurimi facere præ omnibus oportet, ut id, quod ægro-
tat, sanum facias. Si vero multis modis fieri possit sanatio, ut eum, qui minime mole-
stus est, eligas, Nam & virum bonum, & artis peritum, hoc declarat, qui populo im-
ponere non studeat. Verum de quo nunc sermo est, tales quædam sunt familiares ex-
tensiones corporis, ut ex his, quæ adsunt expedita, ac facilis reperiri possit. Nam si
vincula ex loris mollia, ac lenia non affuerint, sed aut ferrea, aut funes nautici, aut
domestici, fasciis aut panniculis laneis ea maxime parte amplius obvolvere opor-
tet, qua vincula detentionem factura sunt, atque ita vinculis deligare. Deinde in le-
cto robustissimo, & ex præsentibus maximo, hominem bene extendere opor-
tet, hoc modo. Lecti pedes qui ad caput sunt, aut a pedibus, ad limen ianuæ, intus
aut foris prout commodum fuerit firmentur. Ad alteros autem lecti pedes lignum qua-
drangulare transversum objiciatur, ita ut a pede ad pedem pertingat. Et si quidem te-
nue fuerit lignum, ad pedes lecti deligetur. Si vero crassum, non est opus. Deinde
initia vinculorum, & eorum quæ a capite sunt, & eorum quæ a pedibus, utraque al-
ligentur ad pistillum, aut ad aliud hujusmodi lignum, ita ut e directo corporis sint,
aut paullo superius. Moderate vero extendantur ad pistilla erecta consistentia, quorum
alterum ad limen, alterum ad lignum objectum firmetur, atque sic retractis pistillis ex-
tensio fiat. Sufficit autem scala, quæ robustos gradus habet, sub lectum extenta, pro
limine ac ligno objecto, quo pistillis ad convenientes gradus hinc atque illinc firma-
tis, ita vinculorum extensio fiat. * Porro reponitur femoris articulus etiam hoc mo- 90
do, si ad internam, & ad anteriorem partem luxatus fuerit. Supra scalam in terram
defixam hominem collocare oportet, deinde sanum crus placide extentum deligare, ubi
commodum fuerit; ex sinistro vero vas testaceum aqua plenum, aut sportulam lapi-
dibus refertam appendere. Alius repositionis modus, si ad internam partem luxa-
tus fuerit. Inter duas columnas trabem moderata altitudine deligare oportet. Præ-
emineat autem una pars trabis pro magnitudine natium, & ubi stragula circum pectus
hominis deligaveris, ipsum hominem supra præeminentem trabis partem collocato,
& deinde pectus ad columnam lato aliquo vinculo alligato, Postea sanum quidem
crus detineat aliquis, ut ne circumagatur. Ex læso vero appendatur pondus quan-
tum congruit, velut etiam prius dictum est. Primum igitur scire expedit, quod om-
nium ossium commissuræ plerumque sunt caput, & acetabulum. In quibusdam vero, &
locus acetabuli formam refert, & oblongus est. Quidam vero loci leviter sinuosi
sunt. Semper autem reponere oportet omnes articulos elapsos, maxime quidem sta-
tim dum adhuc calidi sunt. Sin minus, quamcelerrime. Nam & ei, qui reponit faci-
lius, ac citius reponere contingit, & ægroto multo minus doloris affert repositio pri-
usquam intumuerit. Omnes etiam articulos ubi reponere voles, præmollire ac commo-
vere oportet. Sic enim facilius reponi solet. Circa omnes autem articulorum reposi-
nes hominem attenuare oportet, maxime circa maximos articulos & repositu dif-
ficilimos, minimum circa minimos & faciles. * At vero si digitorum articulus, sive 91
primus, sive secundus, sive tertius in manu exciderit, idem ac æqualis repositio-
nis modus est, difficilius tamen semper maximi articuli reponuntur. Excidunt au-
tem quatuor modis, aut sursum, aut deorsum, aut in obliquum utrimque, maxime
quidem superne, minime autem in obliquum, in vehementi motu. Utrimque autem in
ea parte in quam exciderunt, velut crepido est. Si quidem igitur ad supernam, aut infer-

nam

nam partem exciderit articulus, eo quod levior est hic locus, quam a lateribus, & simul parva facta est transgressio; facile est reponere. Modus autem repositionis sic habet. Digitum summum aut deligamento aliquo, aut alia quapiam hujusmodi re obvolvito, ut ne, ubi summum digitum apprehensum extendis, elabatur. Quum autem obvolveris, alter quispiam manum supra juncturam apprehendat, alter digitum obvolutum, atque ita uterque ad seipsum probe extendat, simulque elapsum articulum ad sedem suam detrudat. Si vero in obliquum excidit, extensionis quidem idem modus est. Ubi vero jam visus fuerit tibi articulus lineam trangressus esse, simul cum extensione statim ad locum suum detrudere oportet, ita ut alius quidam ex altera digiti parte observet, ac repellat, ut ne rursus illic elabatur. * Moderate quoque reposi-
92 tionem faciunt vimineæ texturæ, sauræ id est lacertæ appellatæ, ex palmis contextæ; ita ut dum digitum hinc atque illinc distendis, altera manu lacertam, altera manus juncturam apprehendas. Postquam autem repositeris, deligare oportet linteis quamcitissime tenuissimis inceratis, cera neque valde molli, neque valde dura. Dura enim de digito abscedit. Mollis autem & liquescens eliquatur, & digito calescente deperit. Solvendus autem est digiti articulus tertia, aut quarta die. In summa, si inflammatus fuerit, frequentius solvendus est; sin minus, rarius. De omnibus articulis hæc dico. Restituitur digiti articulus decimaquarta die. Idem vero est curationis modus digitorum manus, ac pedis. Circa omnes autem articulorum repositiones attenuare oportet, ac fame macerare usque ad septimum diem: & si inflammati sint, frequentius solvere; sin minus, rarius. Quietem vero semper habere oportet
93 afflictum articulum, & quamoptime figuratum positum esse. * Genu porro propter expeditam, ac facilem naturam mitius est, quam cubiti gibbus. Quare etiam facile excidit. Excidit autem sæpe intro. Sed & extra, & in posteriorem partem. Repositiones autem fiunt ex repentina conflexione, aut ex calcitratione: aut convolutam fasciæ molem in poplitem ponito, & circum illam corpus ita ad flectendum genua in terram dimittito. Potest etiam, ubi in posteriorem partem excidit, moderata extensione reponi, veluti cubiti gibbus. Si vero hac aut illac excessit, ex conflexione, aut ex calcitratione reponitur. Cæterum directio ex moderata extensione omnibus communis est. Si vero non inciderit; hi, quibus in posteriorem partem excidit, flectere non possunt: sed neque alii ita valde: minuitur autem femoris, & tibiæ anterior pars. Si vero intro; valgiores fiunt. Minuuntur autem externæ partes. Si vero extra; magis vari, ac detorti, minus claudi fiunt, crassiore autem osse vehuntur, & internæ partes minuuntur. At si ex nativitate, aut in augmento hæc fiant, juxta priorem
94 rationem res se habet. * Cæterum articuli circa malleolos luxati extensione vehementi opus habent aut manibus, aut aliis hujusmodi, & simul directione utrumque præstante. Commune autem hoc est omnibus. At vero luxationes articulorum in pede, velut eas, quæ in manu fiunt, sanabis. Qui vero cum tibia communionem habent, & ex nativitate elapsi sunt, aut etiam in augmento luxati, eandem cum manu repositionem expetunt. Quicumque vero facto saltu ex supernis, calcaneo innitentes se firmarunt, sic ut ossa disparata sint, & venæ humores effuderint, & nervi contusi sint; si graviter hæc acciderint, periculum est, ne corruptione accedente, per omnem vitam affligantur, obtorta enim fiunt ossa, nervi autem inter se communionem
95 habent. * Quin & quibus fractis aut ex vulnere vel in tibia, vel in femore, aut nervis exolutis, qui his communicant, aut ex negligenti decubitu calcaneum fuerit denigratum, etiam his maximæ recrudescentiæ ex talibus fiunt. Quandoque etiam ad corruptionem accedunt febres acutæ, singultosæ, mentem percellentes, citam mortem inducentes, & insuper venarum sanguifluarum livores. Signa recrudescentium sunt, si effuso sanguine sugillata, & denigrata, & vicina his, subdura ac subrubra fuerint. Si enim cum duritia livescant, periculum est, ne denigrescant. Si vero sublivida sint, aut etiam livida, mollia, & diffusa, aut cum virore subpallida, ac mollia; hæc in omnibus talibus bona sunt. Curatio, si febris absit, veratro in potu dato fit; sin minus, non, sed potu si opus sit, favorum cremor decoctus, aut acetum mulsum dulce detur. Deligatio convenit qualis in articulis. Ad contusiones autem magis, quam ad omnia, linteis pluribus, ac mollioribus utendum est, & minus comprimendum, & plurima insuper calcaneo obvolvenda. Figura sit velut deligatio postulat, ut ne ad calcaneum ex-
96 primatur. Ferulis utendum non est. * Quibus vero aut ipse pes solus excesserit, aut cum appendice, excidit quidem magis ad internam partem; his si non rursus incidat, attenuatur progressu temporis & coxa, & femur, & tibiæ pars luxationi opposita. Repositio est velut juncturæ ad manum. Extensio autem vehemens. Curatio pro lege articulorum. Recrudescit, sed minus quam manus articulus sive junctura, si quieverint. Victus parcior quiescentibus expedit. Quæ vero ex nativitate, aut in augmento fiunt, juxta priorem rationem.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE ULCERIBUS.

Argumentum in Librum sequentem,

LCERA universa, nisi vino, humectare non oportet, si non in 1
articulo fuerit ulcus. Nam siccum sano proprius est, & humidum
non sano. Est enim ulcus, humidum; quod vero sanum est, siccum.
Præstat autem absque deligatione sinere, præterquam quod cataplasma
imponitur, quamquam aliqua ulcera neque cataplasma ferre possint, magis autem recentia quam vetustiora, & quæ sunt in articulis.
Modicus cibus, & aqua quammaxime omnibus ulceribus conducunt, & magis recentioribus quam vetustioribus, & si quod aliud ulcus inflammatum est, aut inflammationem minatur, & si periculum est corruptionis: & ulceribus ac inflammationibus in articulis: & ubi convulsionem fieri periculum est: & vulneribus in ventre. Maxime vero omnium, fracturis in capite, ac femore, & si cui alii parti fractura contigerit. * Stare autem ulceri minime conducit, præsertim si quis in cru- 2
re ulcus habeat, imo neque sedere, neque ambulare. Verum otium, & quies maxime conferunt. At vero recentia ulcera omnia, tum ipsa, tum circumsitæ partes, minime inflammationem incurrent, si quis quamcitissime suppuret, & pus ab osculo ulceris non interceptum supprimatur, aut si quis avertat, ut omnino non suppurentur, præterquam necessario, eoque paucissimo pure, & sicca sint, quammaxime ex medicamento non molesto. Igneum enim fervorem hoc inducit, ubi horror, & pulsatio accesserit. Inflammantur enim ulcera tunc, quum ad suppurationem tendunt. Suppurantur autem alterato sanguine ac calefacto, donec putrefactus talium ulcerum pus fiat. Quum vero cataplasmate opus esse visum fuerit, non ipsum ulcus cataplasmate integere oportet, sed circumsitas partes, quo pus decedat, & quæ indurata sunt mollescant. Cæterum ex ulceribus, si quod acuto specillo incisum, aut dissectum fuerit, cruentis vulneribus aptum medicamentum suscipit, & resiccatorium quoddam,
quod prohibet suppurationem. * Si qua caro ex telo contusa, & dissecta est, eam 3
curare oportet, quo quamcelerrime suppuretur. Nam & minus inflammatur, & necesse est carnes contusas ac dissectas putrescere, ac pus fieri, & eliquari, ac consumi, & postea novas carnes nasci. Omni recenti ulceri, præterquam in ventre, conducit frequenter sanguinem defluere facere, prout oportunum esse visum fuerit, & ab ipsis partibus ulcus complectentibus, tum alias, tum si in tibia ulcus fuerit, aut in digito pedis, aut manus, magis quam si alicubi in alia corporis parte. Sanguine enim defluente, gracilescentia, ficciora fiunt ac minora. Prohibet enim hoc maxime talia ulcera humectari. Deinde vero in omnibus putredo sanguinis ex sanguinis transmutatione fit, Confert autem post sanguinis defluxionem in talibus ulce-

ribus

ribus etiam ſpongiam deligare denſam, mollem, conciſam, ſicciorem quam humi-
4 diorem, aut ſuper ſpongiam ſuperne folia multa ponere. * At oleum, & quæcumque
mollia, aut oleoſa ſunt medicamenta, talibus ulceribus non conducunt, ſi non valde
jam ad ſanitatem tendant. Neque ulceribus ex recenti vulnere oleum conducit, neque
mollientia, neque adipoſa medicamenta, tum alias, tum quod ulcus ampliore purga-
tione opus habet. Ut autem in ſumma dicam, oleo illitio facienda eſt, & in æſtate,
& hyeme, in his, ad quæ talibus medicamentis opus habemus. Depurgatio ventris
deorſum plurimis ulceribus confert, & in vulneribus, quæ ſunt in capite, & in
ventre, & in articulis, & in quibus corruptionis periculum eſt, & in his, quæ con-
ſuta ſunt, & in exedentibus, ac ſerpentibus, & alias inveteratis ulceribus. At ubi
deligare voles, pharmaca non prius imponere oportet, quam ubi valde ſiccum feceris
ulcus. Tunc vero apponere oportet, ulcus autem ſæpe ſpongia detegere, & rurſus
linteum ſiccum, ac purum ſæpe adhibere, atque ſic impoſito medicamento, quod con-
5 ferre videtur, deligare, aut non deligare. * Pleriſque ulceribus tempus calidius com-
modius eſt hyeme, exceptis his, quæ in capite ſunt, ac ventre, magis vero æquino-
ctii tempus. Ulcera quæcumque probe, & prout oportet purgata ſunt, ſemper
ad ſicciorem modum germinationem faciunt. Hæc autem plerumque carne non ſuperex-
creſcunt. Si undecumque tandem os diſceſſerit, aut uſtum, aut ſectum, aut alio modo,
horum ulcerum cicatrices caviores fiunt. Ulcera non purgata, non committi ſolent, et-
iamſi adducantur, neque ſua ſponte coeunt. Ubi circumſitæ ulceris partes inflam-
matæ ſunt, quamdiu durat inflammatio, ulcera coire non ſolent. Sed & ubi cir-
cumſitæ partes denigratæ fuerint, & ſanguinis putredine, aut etiam varice, in-
fluxionem ſanguinis exhibente, neque hæc coire ſolent, ſi non circumſitas ulce-
ris partes ſanas feceris. Ex ulceribus rotunda ſi ſubcava fuerint, excidere opor-
tet undiquaque in orbem ea, quæ diſceſſerunt, aut omnia, aut ex dimidio circuli,
6 ſecundum longitudinem naturæ hominis. * In omni ulcere igne ſacro acce-
dente, corpus purgationem facere oportet, in utram partem ulceri contulerit,
ſive ſurſum, ſive deorſum. Cui tumor obortus fuerit circa ulcus, ulcere non
inflammato, huic poſtea temporis progreſſu tumor puris ſubſidentiam habet.

Quodcumque ulcus ex inflammatione tumidum non ſedatur, dum alia, quæ ſi-
mul inflammari, ac tumeſcere cœperunt, ſedantur, etiam hoc non coaleſcere peri-
culum eſt. Quæcumque vero ex caſu, aut alio quopiam modo diſſecantur, & con-
tenduntur, & intumeſcunt, ita ut vicinæ circumcirca partes ſuppuratæ pus de tu-
moribus per ulcus egerant; in talibus quicquid cataplaſmate opus habere viſum
fuerit, non ſuper ipſum ulcus cataplaſma ponere oportet, ſed ſuper circumſitas par-
tes, quo pus decedat, & indurata molliantur. Poſtquam autem mollita fuerint, & in-
flammatio ſedata, ſpongiis ſuper ea, quæ abſceſſerunt, deligatis compeſcito, ini-
tio a ſana parte facto, atque ita procedendo. Superne vero ſuper ſpongiam folia ſint
multa. Quum vero compeſci non poterit caro, quæ humida exiſtit, in cauſſa eſt, ut
7 hanc ejicias. * Si ſub profunda carne ulcus fuerit, ex utriſque & ex deligatione, &
ex eo quod inſuper compreſſit, hoc ſane incurvum ſubattollitur, & ſi quis id ſe-
cet ſpecillo, ſi fieri poterit, ad fluxionem accommodatum ab ore ulcus reſecare o-
portet, ubi commodum tempus eſſe viſum fuerit, atque ita curationem adhibere, qua-
licumque tandem indigere videbitur. Plerumque vero in omni ulcere, quod ventrem
habet, in directum ad viſum conſpicua ſunt omnia, tumore non præſente. Et ſi qui-
dem in ipſo fuerit putredo, aut caro ſuberit humida, ac putrida, hoc ulcus & com-
plectentes ulcus partes, aſpectu nigra ſublivida erunt. Et in exedentibus ulce-
ribus, qua parte phagedæna affuerit, vehementiſſimeque depaſcitur, ac edit, ea par-
te circumſita ulceris pars colorem habebit nigrum, ſublividum. Cataplaſmata tu-
morum, & inflammationis in circumſitis partibus ſunt verbaſcum coctum, & tri-
folii folia cruda, & liguſtri folia cocta, & polium. Si vero etiam purgari opus habue-
rit ulcus, omnia quidem etiam hæc purgant. Sed & fici, & oleæ folia, & marrubi-
um. Coquere autem oportet hæc omnia, & maxime viticem, & fici ac oleæ folia, &
mali punicæ folia ſimiliter coquere oportet. Crudis vero his utendum eſt. Mal-
væ folia terito cum vino, & rutæ folia, & origani viridis. Omnibus his lini ſemen
torrefactum, ac tuſum quamleviſſime, ammiſcere oportet. Ubi vero periculum eſt,
ignem ſacrum in ulceribus oboriturum eſſe, iſatidis folia trita cruda cum lini ſemi-
8 ne imponito, aut lini ſemen ſolani, aut iſatidis ſucco ſubactum imponito. * Quum
autem ulcus purum quidem fuerit, verum inflammatum eſt, & ulcus, & circumſitæ
itidem inflammatæ partes, lentem vino coctam, ac leviter tritam, oleo modico ſub-
actam imponito, ac deligato, & rubi canini folia in aqua cocta, leviter trita impo-
nito, linteo tenui ſubextento, puro, vinoque, ac oleo madefacto. Et ubi committe-
re, ac coaleſcere ulcus voles, rubi canini folia velut lentem præparato. Naſturtium
item ſauridion a lacerti ſimilitudine appellatum, vinum, & lini ſemen tenuiter tri-
tum commiſcentur. Et hæc, lini ſemen, & vitex crudus, & alumen melium; hæc ace-
to ſubacta. Uvam albam immaturam per colum in vas æris rubri expreſſam, per
dies ad ſolem exponito, noctu autem tollito, ut ne irroretur. Per dies vero indeſi-
nenter terito, ut æqualiter ſiccetur, & de æneo vaſe quamplurimum aſſumat. Tanto
autem tempore ad ſolem exponere oportet, donec ad mellis craſſitudinem de-

venerit. Postea & hunc succum, & mel quamoptimum, & vinum dulce in æneam ollam infundito, ita tamen, ut prius resinam terebinthinam in vino coquas, donec dura fiat instar mellis cocti; & postea resinam eximas, & vinum affundas. Sit autem plurimus uvæ immaturæ succus. Secundo loco vinum. Tertio mel. Myrrham etiam stacten quamoptimam, leviter tritam, eodem vino paullatim affuso diluito, & postea ipsam per seipsam cum vino sæpe agitando coquito, & ubi ad bonam crassitudinem devenisse videbitur, ad uvæ immaturæ succum affundito, & nitrum optimum torrefactum sensim ad pharmacum ammisceto, & floris æris minus, quam nitri. Hæc postquam miscueris, coquito non minus tribus diebus, lignis ficulneis non multis succensis, aut prunis, ut ne torreatur; & ubi hoc pharmacum illinitur, omnia, quæ imponuntur, sicca sint, & ulcera non humectentur.

9 * Utendum autem est hoc pharco ad ulcerata inveterata, ac recentia, & ad pudendi, & capitis, ac aurium ulcera. Aliud ad eadem ulcera. Fel bubulum siccum, mel quamoptimum, vinum album, in quo cocta sint loti ramenta, thus, myrrha æqualis, crocus æqualis, flos æris similiter. Ex liquidis autem vinum sit plurimum, deinde mel, paucissimum vero fel. Aliud. Vinum, mel, oleum cedrinum. Sicca vero sint flos æris, myrrha, malicorium siccum. Aliud. Flos æris tostus dimidia parte, myrrhæ duæ partes dimidiæ, croci partes tres, mel modicum, cum vino hæc torrentur. Aliud. Thuris pars, gallæ pars, croci tres. Hæc singula sicca quamlevissime terito, deinde mixta ad solem calidissimum, affuso uvæ immaturæ succo, donec viscosa fiant, per tres dies terito, postea vino austero, nigro, odorato paullatim affuso, diluito. Aliud. In vino dulci albo ilicis radices coquito, & ubi probe habere visum fuerit, de vino desuso duas partes sumito, & amurcæ olei quamsiccissimæ partem unam. Postea agitando coquito, ut ne torrefiant, lento igne, donec ad bonam crassitudinem deveniant. Aliud. Reliqua quidem eadem sint. Verum pro vino, acetum sit album, acerrimum, in quo tinctæ sint succidæ lanæ. Postea ammixta amurca coquito, & succum caprifici affundito, & alumen melinum, & nitrum, ac æris florem, utraque tosta ammisceto. Hoc magis priore ulcera purgat. Verum prius non minus resiccat.

10 * Aliud. Lanas succidas paucissima aqua tingito, deinde vini tertiam partem ad aquam misceto, ac coquito, donec bona provenerit crassitudo. Ex his recentia vulnera quamcitissime suppurari possunt. Aliud. Aron siccum inspergito, ac adaptato. Aliud. Fici, dum succulenta est, corticem viridem, in vino tritum immittito: & sine vino, ipsum etiam cum melle. Aliud. Ad acetum, in quo cocta sunt loti ramenta: sit autem album: amurcam olivarum, & picis serum crudum ammisceto, & illinito, & instillato, & deligato sicca. Hoc recentia vulnera avertit, ne suppurentur: aut aceto abluito, & vino imbuta spongia extergito. Aliud. Plumbum tritum cum spodio cyprio levigatum inspergito. Et loti ramenta inspergito, & squamam æris, & chalcitidem cum ære, & solam per se, & cum loti ramentis. Et alias, ubi siccis opus fuerit, talibus utendum est, & spodio Illyrico trito cum ramentis, & ipsis solis ramentis, & flore argenti solo, quamlevissime trito, & aristolochiam rasam, ac tritam leviter, inspergito. Aliud ad cruenta vulnera. Myrrha, thus, galla, ærugo, flos æris tostus, alumen Ægyptium tostum, œnanthe, lanarum sordes, plumbago, horum singulorum æquale pondus diluitur cum vino velut superius, & reliqua præparatio fit eodem modo. Aliud. Acetum quamacerrimum album, mel, alumen Ægyptium, nitrum optimum leviter tostum, fellis parum, simul coquito. Hoc carnem superexcrescentem consumit, & cavat, & non mordet. Aliud. Herba est parvis foliis prædita, cui nomen est Parthenium microphyllum. Hæc verrucas de pudendo aufert: & chalcitis ex insula Melo cruda, & elaterium tenue siccum adstringit, & malicorium tenue siccum eodem modo.

11 * Maxime autem replet cava, pura, herba Lagopyrus nomine: est autem tritico similis ubi arescit, folio parvo velut olea, sed longiore: & marrubii folium cum oleæ foliis. Aliud. Caricæ siccissimæ internam partem pinguem, mellis speciem referentem duabus portionibus, cum seminis lini tosti non admodum, ac triti quamtenuissime parte una. Aliud. Caricæ partem internam, & florem æris tenuem modicum, & fici succum. Aliud. Caricæ partem internam, chamæleonem nigrum, bubulum fel siccum. Aliud. Reliqua quidem eadem sint. Verum sicca, nasturtium tenue crudum, irio, utrumque pari pondere; caricæ vero partes duæ sint, & seminis lini partes duæ, cum fici succo. Quum autem aliquo horum pharmacorum uteris, splenia aceto imbuta super ne imponito, & spongia super splenia imposita deligato, & paullo magis apprimito. Si vero circumsitæ partes inflammatæ fuerint, quicquid conferre visum fuerit, circumponito. Si liquido uti voles, etiam cariceum pharmacum illinito, & velut supra scriptum est, deligato eodem modo. Est autem ex his pharmacum factum veratro nigro, sandaracha, squama æris, plumbo usto, cum multo sulphure, auripigmento, cantharide. Ex his, prout visum fuerit, componito, ac utitor. Diluuntur oleo cedrino. Postquam vero satis fuerit illitum, pharmacum ejicito, & aron coctum, tritum imponito; aut siccum, tritum, oleo subactum. Et si sicco caricouti voles, liquida removere oportet, & pharmacum inspergere. Facit autem siccum ex veratro solo constans, ac sandaracha. Aliud liquidum. Herba est, cujus folium simile est aro natura, verum album, lanuginosum, ad hederæ folii magnitudinem. Hæc herba cum vino imponitur.

tur. Aut ilicis partem eam, quæ eſt circum truncum, cum vino tritam imponito.
Aliud. Uvæ immaturæ ſuccus, acetum acerrimum, flos æris, nitrum, ſuccus ca-
prifici. Ad uvæ immaturæ ſuccum alumen injicito tenuiſſime tritum, & in vas æris
rubri immiſſum ad ſolem exponito, ac agitato, & ubi ad bonam ſpiſſitudinem
12 devenerit, tollito. * Sicca ad cruenta vulnera hæc faciunt. Veratrum nigrum
tenuiſſime tritum inſpergitur, quamdiu aliquid humoris inerit, ac depaſcentis. Deli-
gatio vero eadem eſt, quæ in emplaſtris. Aliud. Salis grana ficciſſima in æneam
ollam, aut fictilem novam immittito, magnitudine maxime æqualia, non magna;
& mel optimum dupla ſalis menſura, pro conjectura facta, ad ſalem affundito, de-
inde ollam prunis imponito, & dum totum combuſtum fuerit, ſinito. Poſtea exter-
ſo, ac expurgato per ſpongiam ulcere, inſpergito, & velut prius deligato, & paul-
lo magis comprimito. Poſtridie vero qua parte non adhæſerit pharmacum, inſpergito,
comprimito, ac deligato. Ubi vero pharmacum diſcedere voles, acetum calidum af-
fundito, donec diſcedat, & rurſus eadem facito, ſi opus fuerit exterſione per ſpon-
giam facta. Aliud ſiccum mordax. Miſy quamleviſſime tritum inſpergito in ea, quæ
humida ſunt, ac putrida; & florem æris tenuem non penitus leviter tritum. Aliud
ſiccum ſimiliter mordax. Ubi ſpongia exterſiſti, lanas quammaxime ſuccidas in teſta
exurito, face admota, donec totas combuſſeris: hoc pharmacum leviter tritum inſper-
gito, & eamdem deligationem adhibeto. Aliud ſiccum ad eadem ulcera. Chamæ-
leo niger, alumen fici ſucco ſubactum, ſubigito autem toſtum, & anchuſam miſceto.
Aliud. Anagallis, & alumen Ægyptium toſtum. Aliud. Pulvillum inſperſi-
lem Orchomenium inſpergito. Cæterum ad nomas proſerpendo depaſcentes alumen
Ægyptium toſtum, itemque Melium facit. Verum nitro toſto inſperſo prius præparare,
ac ſpongia extergere oportet. Facit & chalcitis toſta. Torrere autem oportet, donec
flammæ ſpeciem induat. Ad vetera ulcera in tibiis fientia, fiunt autem ſangui-
nolenta, & nigra, meliloti florem tritum, melle ſubactum, cataplaſmatis modo ute-
re. At vero ſupra nervos diſſectos, myrti ſylveſtris radices contuſas, ac cribra-
tas, & oleo ſubactas deligato. Et herbam quinquefolium: eſt autem alba, & lanu-
ginoſa, & altior a terra, quam nigrum quinquefolium: in oleo tritum deligato, & ter-
tia die exolvito. His autem medicamentis in hyeme potius, quam æſtate utendum eſt.
13 * Medicamenta mollientia, quæ etiam cicatrices pulchras faciunt. Scillæ in-
ternam partem mucoſam terito, & reſinam de picca, cum recenti adipe ſuillo, &
oleo modico, reſinaque, ac ceruſa modica. Et adipem anſerinum, ac ſuillum recen-
tem purum, & oleum modicum, & ſcillam, & ceram albiſſimam. Aut ſcillam, o-
leum album, reſinæ parum, ceram, adipem ſuillum veterem, ac recentem. Facit
& oleum, & ærugo, & ſcilla, & reſina. Sint autem duæ partes veteris adipis ad re-
centem. De reliquis autem quantum oportunum eſſe viſum fuerit. Adipem recen-
tem liquefactum in aliam ollam defundito, & plumbaginem leviſſime tritam, ac cri-
bratam commiſceto, ac coquito, & primum agitato. Coquito autem, donec deſtillatum
in terram congeletur, deinde tollito, ac reliquum diffundito, præter lapidem ſubſi-
dentem; & reſinam injicito, ac agitato, & modicum oleum cedrinum, & quod prius
diffuſum, ac ablatum fuit, ammiſceto. Porro in omnibus mollibus, in quibus reſi-
nam ammiſces, ubi pharmacum ab igne abſtuleris, in calidum adhuc reſinam im-
mittito, ac agitato. Aliud. Adeps ſuillus vetus, & novus, & cera, & oleum;
Sicca vero, loti ramenta, thus, plumbago, thuris videlicet pars una, plumbagi-
nis una, & ramentorum loti una. Sint autem adipis veteris partes duæ, ceræ una, &
novi adipis una. Aut adipem ſolum veterem ſuillum, & cum ipſo adipem capri-
num recentem quamminime cum membrana, ſed purgatum, parum terito, aut con-
tundito, & oleum affundito, & plumbum cum ſpodio inſpergito, & ramentorum loti
dimidium. Aliud. Adeps caprinus, ſpodium, chalcitis cærulea, oleum.
14 * De Ambuſtis. Ilicis radices coquere oportet teneras. Quarum ſi cortex
craſſiſſimus eſt, ac viridiſſimus, confectum in tenues partes, vino albo affu-
ſo, lento igne coquito, donec ad bonam craſſitudinem deveniat, ut illini poſſit.
Poteſt & in aqua coqui eodem modo. Aliud non mordax. Suillum adipem ſo-
lum veterem liquefactum illinito. Superne vero ſcillæ radicem diſſectam imponi-
to, ac deligato. Poſtridie vero foveto, ac perſundito, & adipem ſuillum veterem
liquato, & ceram, ac oleum ammiſceto, thus item, & loti ramenta, ac minium:
hoc ubi illeveris, ari folia in vino, ac oleo cocta apponito, ac deligato. Aliud. Poſt-
quam ſuillo adipe illeveris vetuſto, haſtulæ regiæ radices in vino coctas, ac tritas
ſuperillinito. Aliud. Adipem ſuillum veterem liquato, & reſinam, ac bitumen
ammiſceto, & hæc linteo illita, ad ignem calefacta, imponito, ac deligato. Quum
in dorſo ex plagis, aut alias ulcus factum fuerit, ſcilla cocta, trita, ac linteo illita
deligato. Poſtea vero adipem caprinum, & recentem ſuillum, & ſpodium, & oleum,
15 & thus illinito. * Tumores in pedibus fientes, & ſponte, & non ſua ſponte,
in quibus neque tumores, neque inflammatio a cataplaſmatis ſedatur: & ſi quis ſpon-
gias deliget, aut lanas, aut aliud quid ſuper ſanam partem, poſtea intumeſcunt
ſua ſponte, ac inflammantur: influxio ſanguinis per venas in cauſſa eſt, ſi cui non
contuſio cauſſa eſt. Et ſi alicubi alia in corporis parte tale quid fiat, eadem ratio eſt.
Verum ſanguinem detrahere oportet de venis præſertim influentibus, ſi conſpi-

cuæ

cuæ fuerint. * Sin minus, pertundere tumores oportet, profundioribus, ac frequen- 16
tioribus vulnusculis impactis. Sed & in aliis omnibus, quæ pertundis, sic facere
oportet, atque hoc acutissimis, ac tenuissimis ferramentis. Quum vero sanguinem de-
trahis, specillo ne valde premas, ut ne contusio accedat. Aceto autem perlinito, &
grumum sanguinis in hiatibus ne relinquito; & illito cruentis vulneribus destinato
medicamento, lanas succidas, carminatas, molles deligato, vino & oleo resper-
sas. Et pertusam partem æger ita habeat, ut refluxus fit sanguinis, non defluxus; &
omnino non humectet; & parum cibi capiat, & aquam bibat. Si vero ubi solveris,
fissuras repereris inflammatas, cataplasmata ex vitice, ac lini semine imponito. Si ve-
ro ulceratæ fuerint fissuræ, ac erupetint, ad rem respiciens, & quod opus fuerit adhi-
bens, de cætero curato. At ubi varix inest in tibia, aut conspicuus, aut in car-
ne, & tibia est nigra, & videtur opus habere sanguine ab ipsa defluente; talia ne-
quaquam pertundere oportet. Plerumque enim magna ulcera ex fissuris fiunt, propter
varices influxum. Verum varicem ipsum alias atque alias compungere oportet, ubi
oportunum esse visum fuerit. * Cæterum quum venam secueris, postquam sanguinem 17
dimiseris, & fasciam solveris, & non sistatur, in contrarium partem habeat, quo re-
fluxus sanguinis fiat, sive manus fuerit, sive crus, utpote sanguine retro fluente, atque
ita tempus longius, aut brevius decumbens expectet. Postea ipsum sic habentem deliga-
to, nullo grumo existente in fissura. Deinde splenium duplum vino imbutum apponi-
to, & super ipsum lanam puram oleo imbutam. Nam etiamsi influxus sangui-
nis fuerit violentus, suppressio fit influentis. Et si grumo in fissura manente sic in-
flammetur, suppuratur. Pransum autem, & potum plus, aut minus venam secare sine-
re oportet, & aliquantum calefactum; & die calidiore, quam frigidiore. Si vero influat
sanguis, cucurbitam affigere oportet, & sublata cucurbita, multum sanguinis, aut sero-
sus sanguis fluat, cito priusquam repleatur rursus affigere, & quod restat extrahe-
re. Sin minus, grumi in fissuris inhærent, & deinde ex ipsis inflammata ulcera fiunt.
Aceto autem omnia talia perluere oportet, & postea non humectare, neque in fissuras
decumbere. Verum aliquo medicamento cruentis vulneribus destinato fissuras il-
linere. Et quum infra genu, aut ad genu affigere cucurbitas oportuerit, stanti erecto,
si stare potuerit, affigantur.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE FISTULIS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Fistularum generatio.*
2 *Fistulæ primum crescentes sunt resecandæ. Ægrotantis ex fistula curatio. Alia curatio.*
3 *Intestini recti inflammatio. Caussæ hujus morbi. Curatio.*
4 *Urinæ stillicidium unde. Sedes elapsa.*
5 *Intestini recti humectatio, & sanei fluor. Sedes, seu intestinum rectum elapsum. Curatio.*
6 *Intestinum rectum prolapsum & sanguis profluens. Morbis hujus generationis caussa. Intestini recti inflammatio. Curatio.*

ISTULÆ fiunt quidem ex contusionibus, & tuberculis, fiunt 1
autem & ex remigatione, ac equitatione, quum in natibus congre-
gatus fuerit sanguis prope sedem. Putrescens enim distribui-
tur ad molles partes, nimirum quum & intestinum rectum sit hu-
midum, & caro mollis, in quam distribuitur, donec tuberculum
eruperit, & deorsum ad rectum intestinum computruerit. Postquam
autem hoc factum fuerit, in fistulam abit, ac sanie manat, & ster-
cus per ipsam fluit, & flatus, & abominatio multa. Ex contusionibus
itaque fit fistula, ubi aliquis circa rectum intestinum locus contusus fuerit ex plaga, aut
ex casu, aut vulnere, aut equitatione, aut remigatione, aut quæcumque talia sunt.
Congregatur enim sanguis. Putrescens autem suppuratur, a supputato vero ea, quæ de tu-
berculis dicta sunt, patitur. Primum igitur quum tale quoddam tuberculum nascens
senserit, crudum quamcitissime secare oportet, priusquam suppuretur, ad rectum inte-
stinum. * Si vero jam ægrotantem ex fistula assumpseris, allii caulem recentem accipe, 2
& homine supino reclinato, diductis cruribus altero huc, altero illuc, caulem im-
mitte, donec offendas ac impingas, & fistulæ profunditatem per caulem metire,
& seselis radicem tenuissime tritam, aqua affusa, ad dies quatuor macerato, eamque
aquam trium cyathorum mensura, melle ammixto, æger bibat jejunus. Cum hac
etiam ascaridas purgato. Quicumque vero relicti fuerint non curati, moriuntur. Po-
stea linteum byssinum tithymalli magni succo imbutum, flore æris tosto trito insper-
so, in penicilli figuram intorque longitudine fistulæ æqualem, filo per summum peni-
cillum transmisso, & rursus per summum caulem; & homine supino reclinato, ad-
hibito catoptere instrumento sedem expandente, corrosam recti intestini partem
inspi-

inspicito, & sic caulem immittito: & ubi in intestinum inciderit, apprehensum retrahito, donec penicillus fuerit intrusus, & superiori, ac inferiori parti adæquatus. Postquam vero fuerit intrusus, glandem corneam in intestinum indito, & podice ex terra cimolia oblito finito. Ubi vero ventrem exonerat, eximito, ac rursus indito, donec ad quintum pervenerit diem. Sexta autem eximito, extrahens penicillum ex carne, & alumen terito, eoque glandem expleto, & intestinum indito, ac finito, donec alumen liquidum fiat. Podicem vero myrrha illinito, donec coaluisse visus fuerit. Alia curatio. Crudum linum tenuissimum accipito, & ad palmi longitudinem quincuplicato, & pilum equinum circumdato. Deinde facto specillo stanneo in summa parte perforato, & initio lini complicati in specillum immisso, specillum in fistulam demittito, & simul sinistræ manus digitum indicem in sedem indito. Ubi vero specillum contigerit digitum, inflexa summa specilli parte, initium lini, quod est in specillo, per digitum adducito: & specillum quidem rursus extrahito, lini vero initia bis aut ter connectito, & reliquam lini partem intortam ad nexum deligato. Postea vero dimissum negotia sua obire, jubeto. Cæterum quantum putrescente fistula de lino laxatur, tantum augere oportet, ac intorquere semper singulis diebus. Si vero linum crudum computrescat, priusquam fistula corrodatur, aliud linum ad pilum innecte, immitte, ac connecte. Pilus enim ea de caussa ad crudum linum additur, quod non putrescit. Postquam vero fistula computruerit, spongiam mollem in tenuissima frusta concisam apponere oportet, deinde in fistulam quidem florem æris tostum multum per specillum immittere. Spongiam vero melle illinere, & subjecto digito indice sinistræ manus ultra protrudere, & appositam alteram spongiam deligare, eodem modo velut in hæmorrhoidibus. Postridie vero exolvere, & aqua calida abluere, & cum spongia per sinistræ manus digitum fistulam purgare conari: & rursus æris florem immittere, ac spongiam deligare. Atque hæc facere oportet per dies septenos. In his enim maxime tunica fistulæ computrescit, de cætero vero, donec sanata fuerit, spongiam deligare. Nam dum per hunc modum fistula a spongia cogitur, ac explicatur, neque rursus concidere poterit, neque alia ipsius pars sanabitur, alia vero rursus complebitur, sed in seipsa tota sana erit. Verum in hac curatione multa aqua calida proluere oportet, & fame macerare. Si vero non corrosa fuerit fistula, specillo immisso, secato, donec diduxeris, & æris florem inspergito, & ad dies quinque finito. Deinde aquam calidam affundito, & polentam aqua subactam superimponito, & betarum folia deligato. Ubi vero exciderit æris flos, & fistulæ ulcus purum fuerit, velut priorem curato. Si vero in loco sit, ubi fieri id non possit, & profunda etiam sit fistula, flore æris, & myrrha, & nitro in urina dilutis colluito, & in fistulæ osculum plumbeam glandem indito, ut ne coalescat. Collutio vero facienda est, pennæ fistula ad vesicam alligata, & fistula intro immissa, atque sic collutione infusa. Ve-
3 rum sanus non fit, si non secetur. * Si intestinum rectum inflammatum fuerit, &
dolor habeat, & febris, & frequenter ad exonerandum alvum desideat, & nihil egerat, & præ inflammatione sedes exiisse videatur, & aliquando urinæ stillicidium corripiat; hic morbus fit, quum pituita ex corpore ad intestinum rectum decubuerit. Conferunt autem calida. Quum enim hæc adhibentur, pituitam attenuare, ac consumere possunt, & simul acrimonia sua salsam pituitam aquosam reddere, ut non sit ardor, neque morsus aliquis in intestino. Curare itaque oportet hoc modo. Ægrum in calidam aquam collocato, & trita grani cnidii grana sexaginta in vini hemina, & olei hemina dimidia diluito, tepefacito, & infundito. Hæc & pituitam educunt, & stercus. Si vero in aqua non sedet, ova cocta in vino nigro odorato ad sedem apponito, calido quopiam inferne substrato, aut vesica aqua calida plena. Aut lini semen tostum, molitum, tritum, pari farina, in vino nigro odorato, & oleo ammixta, cataplasmatis modo calidissime imponito. Aut hordeum, & alumen Ægyptium tritum misceto, & glandem oblongam efformato, & ad ignem tepefaciens digitis effingito, deinde summe tepidam effectam in sedem indito. Forinsecus autem cerato oblinito, & allium in vino nigro diluto coctum pro cataplasmate imponito. Postquam vero exemeris, in aquam calidam collocato. & solani succum, & anserinum ac suillum adipem, & chrysocollam, & resinam, & ceram albam commisceto, simulque liquefacito, & cum his illinito, & quamdiu inflammatio duraverit, allium coctum cataplasma adhibeto. Et si quidem ad hæc a dolore liberetur, satis fit; sin minus, bibat peplum, meconium album appellatum, aut aliud quoddam, quod pituitam purgat. Et quamdiu du-
4 rat inflammatio, edulis levibus nutriatur. * Urinæ stillicidium ex his inci-
dit. Vesica ex intestino recto calescens, caliditate pituitam adducit, a pituita vero urinæ stillicidium fit. Si quidem igitur una cum morbo sedetur, solet enim plerumque ita fieri, satis est; sin minus, medicamenta ad urinæ stillicidium destinata exhibeto. Si vero sedes elabatur, fomento per mollem spongiam adhibito, & cochleæ muco illito, e manibus deligatum suspendito ad modicum tempus, & redibit. Si vero amplius excidat, & non maneat intus, laterum mollitudines præcingito, & retrorsum fasciam ex cingulo submittito, & ubi sedem intro protrusisti, spongiam mollem aqua calida, in qua loti ramenta cocta sunt, imbutam imponito.

ponito. Sed & de aqua ipsa ad sedem affundito, spongiam vero exprimito, deinde fasciam per media crura subextentam, circa umbilicum deligato. Ubi vero alvum exonerare volet, inter tabulas angustissimas insidens id faciat. Si vero puer fuerit, intra mulieris pedes ad genua acclinatus. Dum autem ventrem exonerat, crura extendat. Sic enim minime sedes exciderit.

5 * At si intestinum rectum humidum fiat, & sanies defluat, fece vini usta, & aqua ex myrti decocto abluito, & adiantum siccum, tusum, cribratum inspergito. Si vero sanguis profluat, ablutione ex iisdem facta chalcitidem, & cupressi, aut cedri, aut pini, aut terebinti ramenta inspergito, pari mensura de his ad chalcitidem ammixta. Forinsecus autem ceratum crassum oblinito. Quum sedes, sive rectum intestinum exciderit, & in loco suo manere noluerit, silphium optimum, ac densissimum derasum tenue inspergito, sternutatorium medicamentum ad nares apponito, & hominem ad iram exacerbato. Aut ubi aqua calida abluisti, malicorium, & alumen, in vino albo trita, ad sedem affundito, deinde panniculos apponito, & femora per dies tres colligato, & jejunet. Vinum autem bibat dulce. Si vero neque sic retro cedat, minium mixtum cum melle illinat.

6 * Intestinum rectum si procidat, & sanguis profluat, de ari radice detractum corticem in aqua coquito, deinde tritum farina ammixta calidum imponito. Aliud. Vitis sylvestris, quam aliqui psilothrion vocant, radices tenerrimas derasas in vino nigro meraco austero coquito, deinde tritas tepide imponito. Sed & farinam ammisceto, & in vino albo, ac oleo subigito, & tepide imponito. Aliud. Cicutæ semen vino albo odorato instillato terito, deinde tepide imponito. Si vero inflammatum fuerit, hederæ radicem in aqua coctam, leviter tritam, ammixta farina optima, in vino albo subactam imponito, & oleum ad hæc ammisceto. Aliud. Mandragoræ radicem maxime viridem, sin minus, siccam: viridem itaque lotam, ac concisam, in vino diluto coquito, ac imponito: siccam vero tritam similiter imponito. Aliud. Cucumeris peponis internam partem leviter tritam imponito. Si vero dolor fiat, & inflammatum non sit, nitrum rubrum assato, ac leviter terito, & alumen, ac salem torreto, ac leviter terito, & pari mensura singula misceto, deinde ad picem optimam ammisceto, & linteo illita apponito, ac deligato. Aliud. Capparis folia viridia trita, in marsupium conjecta, adalligato; & ubi urere videberis, auferto, ac rursus apponito. Si vero folia non affuerint, corticem radicis capparis contusum, vino nigro subactum, eodem modo alligato. Hoc etiam ad splenis dolorem bonum est. Ex his cataplasmatis, quæ quidem frigefaciunt, fluere prohibent; quæ vero molliunt, ac calefaciunt, diffundunt; quæ in sese trahunt, siccant, & attenuant. Porro hic morbus fit, quum bilis & pituita ad hos locos decubuerit. At recto intestino inflammato, medicamento, in quo resina, & oleum, & cera, & plumbago, & adeps calidissimus commisceantur, illinere oportet.

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE HÆMORRHOIDIBUS.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Hæmorrhoidum generatio. Curatio.*
2 *Cognitio. Curatio, quæ post hæmorrhoidum ustionem adhiberi solet.*
3 *Alia curatio. Alius modus.*
4 *Extuberantia penitus intus delitescens. Cur sanguis non fluat in hæmorrhoidibus, ablata extuberantia. Manus, aut crura in articulis resecata, sanguinem non fundunt; supra vero, vel infra, fundunt.*
5 *Alius modus curationis hæmorrhoidum. Phragmites.*
6 *Hæmorrhoidum per glandes curatio. Muliebris hæmorrhoidis curatio.*

1 HÆMORRHOIDUM morbus hoc modo fit. Quum bilis, aut pituita ad venas recti intestini decubuerit, sanguinem, qui in venis est, calefacit. Calescentes autem venæ ex vicinis venulis sanguinem attrahunt; & ubi replentur, interna sedis pars intumescit, & capita venarum supereminent, & partim dum a stercore exeunte comprimuntur, partim dum a coacervato sanguine coguntur, sanguinem ejaculantur: atque hoc maxime quidem una cum stercore, aliquando vero etiam sine stercore. Curare autem oportet hoc modo. Primum equidem nosse oportet in quo loco sint hæmorrhoides. Rectum enim intestinum & secans, & resecans, & consuens, & urens, & putrefaciens, etiamsi gravissima hæc esse videantur, nihil læseris. Jubeo autem præparari ferrameota septem, aut octo, magnitudine palmi, crassitudine specilli crassi, ex summa parte reflexa ac lata velut in obolo parvo. Et ubi priore die purgatorio medicamento purgasti, ea qua rem aggrederis urito, & homine supino reclinato, & pulvinari sub lumbos subjecto, sedem

sedem quammaxime per digitos foras extrahito, ferramentaque candentia facito, ac urito, donec resiccaveris, & hoc ita ut ne contingas. Urere enim oportet, & nul-
2 lam hæmorrhoidem fine ustione finere, sed omnes exurere. * Cognosces autem hæmorrhoidas non difficulter. Supereminent enim in internam recti intestini partem, velut uvæ acini, lividæ, & simul ut sedes extrahitur, sanguinem ejaculantur. Detineant autem aliqui ipsius caput & manus, dum uritur, ut ne moveantur: & dum uritur vociferetur, sedes enim magis inde eminet. Postquam vero usseris, lentes ac ervum coquito, & ex aqua trita imponito, ad quinque aut sex dies. Septima vero die spongiam mollem in tenuissima frusta concidito. Sit autem latitudo spongiæ undiquaque sex digitorum, deinde super spongiam linteum tenue, ac leve, spongiæ æquale, melle illitum imponito, & postea subjecto digito indice sinistræ manus, mediam spongiam in sedem quampenitissime protrudito, deinde supra spongiam lanam apponito, quo in sede quieta permaneat. Et laterum mollitudines præcingito, & retrorsum fasciam ex cingulo submittito, quam per media crura receptam, ad cingulum circa umbilicum deligato. At pharmacum de quo dixi, ad densam ac robustam carnem faciendam, ac producendam deligatur, & non minus, quam viginti diebus hæc deligare oportet. Sorbenda autem est semel in die farina, aut milium, aut furfurum decoctum: & aqua bibenda. Si vero ad alvum exonerandam desideat, aqua
3 calida proluito, & tertio quoque die lavet. Alia curatio. * Extractam quammaxime sedem, aqua calida perfundito, deinde summas hæmorrhoidum partes præsecato. Pharmacum autem ad sectionem præparatum sit hoc. In æneum vas mingito, & in urinam, æris florem tostum, tritum, levem inspergito, deinde diluito, ac uas agitato, & in sole siccato. Ubi vero siccatum fuerit, eradito, terito, & levigatum ad anum apponito, & splenia oleo imbuta addito, ac spongiam supra deligato. Alius modus.

Adnascitur ad venam sanguifluam extuberantem, velut mori fructus, & si quidem valde extra fuerit extuberantia, carnis tectorium circum ipsam nascitur. Hominem igitur flexis genibus in duo morraria sive excisos lapides locato, ac videto. Comperiens enim inflatas partes inter nares circa sedem, sanguinem vero intrinsecus procedere. Si itaque mollis sit, & sub tectorio cedat extuberantia, digito ipsam auferre oportet. Nihilo enim plus difficultatis hæc res habet, quam si quis dum ovicula excoriatur, digitum inter cutem, ac carnem adigat. Atque hæc interim dum loqueris, ægro non animadvertente facito. Postquam autem extuberantiam abstuleris, necesse est sanguinis cursus ex tota detractione promanare. Itaque vino austero, in quo gallæ maceratæ sunt, cito abluere oportet: & vena sanguiflua una cum extuberantia peribit, & tectorium sedabitur, & quanto vetu-
4 stior affectio fuerit, tanto facilior sanatio erit. * Si vero penitius intus delituerit extuberantia, per catopterem inspicito, & ne a catoptere decipiaris videto. Dum enim aperitur, extuberantiam explanat; dum vero rursus contrahitur, recte ostendit. Auferre autem oportet, veratro nigro in anum sublito, deinde terria die auferre, ac vino austero infuso colluere. Cæterum quod sanguis non fluit, quum abstuleris extuberantiam, mirari non oportet. Neque enim si in articulis dissectes manus aut crura, sanguis profluet. Si vero supra aut infra articulos secueris, cavas ac sanguifluas venas comperies: & difficile fuerit, ut expedite sistas. Sic etiam hæmorrhoidem in sede, si supra aut infra extuberantiæ detractionem feces, sanguis profluet. Si vero ipsam extuberantiam in connexu abstuleris, non profluet. Si quidem igitur ita sedatur, bene habet. Sin minus, urito, cavendo ut ne contingas ferro, sed prope admotis ferramentis resiccato, & florem æris ex
5 urina apponito. * Alius modus curationis hæmorrhoidum. Clysterem facere oportet, velut arundinem sepiariam, phragmiten appellatam, & in ipsum ferramentum probe congruum adaptare. Deinde indita in sedem clysteris fistula, ferramentum candens immittere, ac frequenter eximere, quo magis calefieri sustineat, & neque ulcus ex calore habeat, & venæ resiccatæ sanæ fiant. At vero si neque urere, neque resecare voles, ubi multa calida aqua proluisti, & sedem eversam extraxisti, myrrham tritam, levigatam, & gallam, & alumen Ægyptium ustum, una & dimidia ad reliqua parte, & melanteriæ tantumdem accipe, atque siccis his urere. Hæmorrhois enim ab his medicamentis decedet, velut corium combustum. Hæc facito, donec omnes exstirpaveris. Et dimidia chalcitidis ustæ pars
6 idem efficit. * Si vero glandulis sanare voles, sepiæ testam, plumbaginis tertiam partem, bitumen, alumen, florem æris modicum, gallam, æruginem modicam commisceto & mel coctum affundito, & formatam ex his glandem oblongiorem apponito, donec exstirpaveris. Muliebrem hæmorrhoidem hoc modo curato. Multa calida aqua proluito. In aqua vero odorata, velut est myrica trita coquito. Deinde spumam argenti tostam, & gallam misceto, & vinum album, & oleum, et anseris adipem affundito, omniaque simul terita, post factam prolutionem, illinenda dato. Proluere vero oportet, sede quammaxime extracta.

HIP-

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE VISU.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Oculi corrupti cærulei fientes. Oculi maris speciem referentes. Oculorum color inter cæruleum, & marinum medius.*

2 *Palpebræ quam pro sua natura crassiores. Palpebræ scabie laborantes.*

3 *Nyctalopes. Oculi sani visum corrumpentes.*

4 *Lippitudo annua, & popularis, Curatio.*

OCULI corrupti sponte quidem cærulei fientes, derepente ta- 1
les fiunt, & ubi facta fuerint, non est talium sanatio. Qui vero
maris speciem referunt, paullarim per multum tempus pro-
cedendo corrumpuntur, & sæpe alter oculus in multo tempo-
re postea corruptus est, Hujus caput purgare oporter, & ve-
nas urere. Et si quis ab initio curatus fuerit hoc modo, malum
sedatur, & in deterius non procedit. At qui colorem inter cæru-
leum, ac marinum medium referunt, si quidem puero tales fiant, ubi
senior fit, sedantur. Si vero seniori septimum annum egresso fiant, melius videt magna
valde & splendida; & videt quidem procul, sed non clare; & si quid valde ad oculum
admoverit, etiam hoc videt, aliud autem nihil. Confert autem huic capitis purga-
tio, & capitis ustio. Sanguinem vero his detrahere non conducit, neque cæruleo,
neque maris speciem referenti. Et visum oculorum, oculo sano existente, in junioribus
hominibus, tum fœmellis, tum masculis, quicquam faciendo nihil juveris, quam-
diu adhuc augescit corpus. Quum autem non amplius augescit, ipsius oculi palpe-
bras intuitus radendo attenuato, & si opus esse visum fuerit, etiam ferramentis
non admodum candentibus intrinsecus inurito. * Quum vero palpebras oculi rase-
ris, lana milesia, crispa, pura, circum fusum obvoluta, radito, ipsam oculi coronam 2
vitando, ut ne ad chartilaginem usque peruras. Signum autem sufficientis rasuræ est,
si non amplius splendidus sanguis exit, sed sanies cruenta, aut aquosa. Tunc ve-
ro liquido aliquo medicamento, in quo flos æris est, defricare oporter. Postea au-
tem ubi & rasionis, & ustionis crustæ exciderint, & ulcera purgata fuerint, ac
germinaverint, fissuram per sinciput secare oportet, & quum sanguis defluxerit,
medicamento cruentis vulneribus idoneo illinere. Deinde vero & hujus, & om-
nium caput purgare operæ pretium est. * Palpebræ si crassiores, quam pro natura 3
fuerint, ex inferna parte carne, quantum potes, quamexpeditissime resecta, postea
palpebram inurito, non candentibus ferramentis, vitando naturam pilorum, aut
flore æris tosto tenui adstringito. Quum autem crusta exciderit, velut reliqua cu-
rato. Quum palpebræ scabie laborant, & pruritus habet, floris æris glebulam
ad cotem terito, & ex ipso palpebram defricato. Et tunc squamam æris quamte-
nuissime terito, deinde uvæ immaturæ succum excolatum affundito, ac leviter si-
mul terito, & postea reliquum succum in vase æris rubri affundens, paullatim teri-
to, donec crassitudo fiat velut allii intritum, & ubi resiccatum fuerit medicamen-
tum, leviter trito utere. Nyctalops medicamentum bibat deorsum purgans, &
caput purgetur, & cervicem ejus quammaxime scarificato, & fame ad multum
tempus premito. Ubi vero remiserit, unum aut duo frusta, prout maxima devora-
re potest, de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto. Si cui oculi, dum
sani sunt, visum corrumpant, huic sectione, & insuper excoriatione in sinciput fa-
cta, os exscindere, & aquam auferre oportet, sicque curare: & ita sani fiunt. * Ad 4
lippitudinem annuam, ac popularem conducit purgatio capitis, & ventris infer-
ni. Et si corpus habeat, sanguinis detractio ad quosdam ejusmodi dolores con-
fert. Conferunt & cucurbitæ circa venas affixæ. Cibus, modicus panis, & aquæ
potus. Decumbat autem æger in tenebris, procul a fumo, & igne, & aliis splendi-
dis, atque hoc in obliquum, modo in dextram, modo in sinistram partem. Caput ve-
ro ne humectet, neque enim conducit. Cataplasma, si dolor non adest, verum velut
ad fluxionem cohibendam, non confert, quum tumores sint doloris exortes.
Verum post acria medicamenta, quæ ad dolorem illinuntur, postquam dolor seda-
tus fuerit, ac separatus, post medicamenti illitionem, tunc cataplasmata impone-
re conducit, si quod commodum fore visum fuerit. Nec vero ad multum tempus
contente intueri confert. Lachryma enim provocatur, quum non possit oculus
ad splendida officio suo fungi. Sed neque ad multum tempus claudere oculos conducit,
maxime si fluxionem calidam habeat. Lachryma enim suppressa, calefacit. Si vero flu-
xio non sit, cum pulvillo sicco sublitionem facere conducit.

HIP-

HIPPOCRATIS COI EPISTOLÆ.

Argumentum in Librum sequentem.

1 *Anxietas spiritum magnum ac densum habet. Pestilensis morbi grassationem naturalia auxilia non, sed ars ipsa, corporum mutationem judicans, curas.*

2 *Hippocratis genus & familia. Medicina ab Hippocrate ex parvis, ac vulgaribus ad magna est evecta. Hippocrates a Crisamide rege nonus, ac Æsculapio decimusoctavus, a Jove vigesimus. Hippocrates ab utroque semine a diis ortum habet. A quibus medicinam cognoverit. Hippocrates æquales cum diis honores, & donaria consecutus est.*

3 *Consilio præstantem virum invenire difficile est.*

4 *Hippocrati sapientia quam auri potior fuit ratio.*

5 *Risus Democriti. Aerem Democrito esse idolis plenum.*

6 *Sapientia res est omnibus cognata.*

7 *Viri boni, & erudisi populi sunt munimenta. Artes, dona deorum; homines vero naturæ sunt opera. Artis opera libera esse debent. Scientiæ quatenus servire dicantur.*

8 *Avaritia. Animæ morbi insania. Hippocrati censentur. Divitiæ, patriæ inimicæ.*

9 *Hostes servare, & amicos mercede sanare, æquale peccatum.*

10 *Atra bile percitorum actiones & studia. Disciplinarum studiosi solitudinis & tranquillitatis amantes. Cupiditates malorum ministra. Mens ab externis curis agitata quiete reficitur.*

11 *Quatenus Democritus insania morbo laborare videatur.*

12 *Doctrina quantumvis multa, non tamen immodica putanda. Anno salubri, morbi minus infestans.*

13 *Mulier semper moderatore eget. Amicus quam parentes in custodienda uxore diligentior.*

14 *Risus immodicus insaniæ signum. In mundo res duæ præcipuæ.*

15 *Hippocratis de Democrito somnium.*

16 *Veritatis cultus.*

17 *Medicinæ vatici nationi cognata. Cratevas radicisecа.*

18 *Avaritia radix. Herbæ montanæ cur aquosis præstantiores. Herbæ lacustres quales. Dilatio ab omni arte aliena est.*

19 *Animæ curationes. Periclitantium natura. Medico fines duo propositi.*

20 *Medicamentorum purgansium natura incerta.*

21 *Purgationes per veratrum semper sunt stabiliores. Melampus.*

22 *Bilis caussa furoris hominibus. Humana studia circa res inanes, ac nullo studio dignas versari.*

23 *Mundorum infinitates Democrito multæ. Humanorum studiorum vanitas.*

24 *Vitæ omnes Thersitæ sunt.*

25 *Omnium rerum vicissitudo. Successuum fortunæ magnitudo periculosa.*

26 *Avaritia malorum omnium caussa. Hominis natura ad cæterorum animantium naturam collasa.*

27 *Pæonia pharmaca. Æsculapius propter servatos homines fulmine ictus. Homo totus ex nativitate morbus est. Humanæ naturæ miseria.*

28 *Medicinæ contemptus unde. Veritatis cognitio nulla, neque ullum testimonium. Virtutis labor, stolidis insania iudicatur.*

29 *Veratrum. Medico quæ in ægrotis consideranda. Insaniæ caussa.*

30 *Quies cerebri sapientiæ in homine caussa. Cerebri corruptio.*

31 *Hominum erga medicos malevolentia. Medicinæ finem Hippocrates etiam senex non est consecutus.*

32 *Veratrum sumpturi quomodo præparandi. Motus corpora turbas. Veratrum quibus inimicum. Ex veratro convulsio. Purgatio sursum ac deorsum versus quibus conveniat. Pharmaca quibus vitanda.*

33 *Inflammationem in principio laborantibus pharmaca inimica. Veratrum quibus dandum, & quibus non.*

34 *Veratri purgatio per superiora, quam inferiora tutior. Sesamoides.*

35 *Geometriæ cognitio Medico necessaria.*

36 *Dierum criticorum ratio & cognitio.*

37 *Medicinæ cognitio universo hominum generi necessaria. Sapientiæ cum medicina cognatio. Sapientia, præsente sanitate, augescit.*

38 *Naturæ humanæ descriptio. Cerebrum. Pili. Oculi. Pupilla. Nares. Labium. Mentum. Aures. Lingua. Guttur, & gula. Cor. Hepar & vena cava. Bilis flavæ sedes. Venter. Intestina. Renes. Omentum. Vesica. Uterus. Pylorus. Testiculi. Pubes. Crura & brachia.*

39 *Morborum universorum animalium genera duo. Febris convulsioni succedens.*

40 *Caput humanorum morborum radix.*

41 *Decretum Atheniensium. Hippocrates ob innumera sua in Græcos bene merita, magnis sacris publice ab Atheniensibus fuit initiatus.*

42 *Hippocratis oratio ad aram consistentis.*

43 *Hippocratis de Atheniensibus præsagium.*

44 *Locis omnibus non eadem convenire auxilia.*

45 *Potestas, mala res.*

EPI-

EPISTOLA I.

Rex Regum Magnus Artaxerxes, Pato gaudium.

MORBUS pestilens appellatus, invasit exercitus nostros: & quum nos sæpe multa fecerimus, nihil adhuc remisit. Quare magnopere, & per omnia tibi a me data dona, te rogo, ut aut aliquid ex natura tua excogitatum, aut aliquam ex arte actionem, aut aliquod alterius viri mederi potentis consilium, celerrime ad nos mittas. Propulsa, oro, hoc malum. * Multa enim anxietas 1 populum corripuit, quæ spiritum magnum, ac densum habet. Non belligerantes debellamur, quum hostem habeamus bestiam illam ovilia devastantem. Sauciavit multos: ægre curabiles fecit: amara spicula immittit. Consilii inops sum. Non amplius habeo quod cum viris natura prudentibus consultem. Solve hæc omnia, neque nos bono tuo consilio destituas. Vale.

EPISTOLA II.

Patus, Regi Regum Magno Artaxerxæ gaudium.

NAturalia auxilia pestilentis morbi popularem grassationem non solvunt. Qui enim ex natura fiunt morbi, eos ipsa natura judicans sanat. Qui vero ex populari grassatione, eos ars curat, artificiose judicans corporum mutationem. Hippocrates autem medicus curat hoc malum. * Et genere quidem est Dorien- 2 sis, ex civitate vero Co, patre Heraclida, qui filius fuit Hippocratis, qui Gnosidici, qui Nebri, qui Sostrati, qui Theodori, qui Cleomittadæ, qui Chrisamidis. Hic divina natura præditus est, & ex parvis, ac vulgaribus, ad magna ac artificiosa, medicinam evexit. Est igitur divinus Hippocrates nonus quidem a Crisamide rege, decimus autem & octavus ab Æsculapio, vigesimus vero a Jove; ex matre vero Praxithea Phænaretes filia, ex familia Heraclidarum. Quare ex utroque semine a diis ortum habet divinus Hippocrates, ut qui a patre quidem Asclepiades est, a matre vero Heraclides. Didicit autem artem eum a patre Heraclida, tum ab avo Hippocrate. Verum ab his quidem primum, velut verisimile est, in re medica initiatus est, quantum sane credibile est hos novisse. Universam vero artem ipse seipsum docuit, divina natura usus, & in tantum animi industria progenitores transgressus, quantum etiam artis præstantia eosdem superavit. Tollit autem non bestiarum genus, sed ferorum, ac agrestium morborum, per magnam terræ, ac maris partem Æsculapii auxilia, quemadmodum Triptolemus Cereris, semina, dispergens. Proinde justissime in multis terræ locis divinos honores etiam ipse consequutus est, & iisdem donariis cum Hercule, & Æsculapio ab Atheniensibus dignus factus est. Hunc ipsum ipse accerse, & auri atque argenti quantum voluerit, ipsi dare jube. Hic enim non unum modum curationis hujus morbi novit. Hic est sanitatis pater, hic servator, hic dolorum curator. In summa, hic divinæ scientiæ princeps est. Vale.

EPISTOLA III.

Rex Regum Magnus Artaxerxes, Hystanidi Hellesponti Præfecto.

HIppocratis medici Coi ab Æsculapio originem ducentis, gloria artis etiam ad me pervenit. Dato igitur ipsi auri quantum voluerit, & reliqua abunde, quibus opus habet, & ipsum ad nos mittito. Nam optimatibus Persarum æqualis erit. Et si quis alius bonus vir est in Europa, eum domus regiæ amicum facito, nihil divitiis parcens. 3 * Viros enim invenire, qui consilio præstent, non est facile. Vale.

EPISTOLA IV.

Hystanis Hellesponti Præfectus, Hippocrati ex Asclepiadis prognato gaudium.

MAgnus rex Artaxerxes te opus habet, & misit ad nos præfectos, jubens tibi argentum & aurum, & reliqua quibus opus habes, & quæcumque voles, dare, & brevi ad se mittere. Fore enim te optimatibus Persarum æqualem. Tu itaque cito adsis. Vale.

EPI-

EPISTOLA V.

Hippocrates Medicus Hystanidi Hellesponti Præfecto gaudium.

AD epistolam quam misisti, a Rege venisse adserens, remitte Regi quæ dico, quam celerrime scribens: Quod & victu, & vestitu, & domo, & omni ad vitam sufficienti opulentia fruimur; Persarum autem divitiis uti, fas mihi non est, neque barbaros homines a morbis liberare, qui hostes sunt Græcorum. Vale,

EPISTOLA VI.

Hippocrates Demetrio sanitatem.

4 * PErsarum Rex nos accersivit, ignarus quod apud me major est sapientiæ ratio, quam auri. Vale,

EPISTOLA VII.

Regi Regum meo magno domino Artaxerxæ; Hystanis Hellesponti Præfectus gaudium.

QUam misisti epistolam, jubens demittere ad Hippocratem Coüm ab Æsculapio originem ducentem, demisi. Sed & ab ipso responsum tuli, quod scriptum tradidit, & ad domum tuam transmittere jussit. Itaque ejus latorem ac nuntium Gymnasbea Dieurychen ad te misi. Vale,

EPISTOLA VIII.

Rex Regum Magnus Artaxerxes Cois hæc dicit.

DAte meis nuntiis Hippocratem medicum malignis moribus præditum, & in me, & in Persas petulanter se gerentem. Sin minus, cognoscetis, etiam primi peccacati pœnam vos daturos esse. Urbem enim vestram devastatam, & insulam distractam, in pelagus convertam, ut in posterum tempus nemo sciat, an in hoc loco fuerit insula, aut urbs Cos.

EPISTOLA IX.

Coorum responsum.

VIsum est populo, respondere nuntiis ab Artaxerxe missis. Coi nihil indignum facient, neque Merope, neque Hercule, neque Æsculapio. Quapropter omnes cives non dabunt Hippocratem, etiam si pessima morte sint interituri. Nam quum Darius & Xerxes epistolas scripserint, & terram ac aquam a patribus nostris petiverint, populus non dedit: quum eos ipsos se impetentes, similiter velut alios homines, mortales esse videret. Et nunc idem responsum dat. A Cois discedite: quoniam Hippocratem in manus vestras non dant. Renunciate igitur ipsi vos nuntii, quod neque Dei ipsi, nostri negligentes erunt.

EPISTOLA X.

Senatus populusque Abderitarum Hippocrati gaudium.

NUnc maxime urbi nostræ in periculo versatur vir noster, o Hippocrates, qui & præsenti tempore & futuro semper gloria urbi sperabatur. Neque nunc, o vos Dei omnes, nobis invideatur. Hic præ multa, quæ detinet ipsum, sapientia ægrotat, ut timor non vulgaris sit, si Democritus mente motus fuerit, revera urbem nostram Abderitarum pessum ituram esse. * Etenim oblitus omnium, & primum sui ipsius, vigilans & noctu & interdiu, & singula parva, ac magna deridens, & totam vitam nihil esse putans, vitam transigit. Ducit aliquis uxorem, alius mercaturam exercet, alius concionatur, alius imperat, alius legatum agit, eligitur, abrogatur, ægrotat, vulneratur, moritur. At hic ridet omnia, dum alios mœstos ac tristes

stes, alios gaudentes videt. Quin & de his, quæ apud inferos sunt, hic vir perscrutatur, & hæc scribit. Et idolis aerem plenum esse dicit. Et volucrum voces intentis auribus explorat. Et sæpe noctu exsurgens, solus cantilenas lenfim canenti similis est. Et se aliquando in rerum immensitatem proficisci dicit, & Democritos esse similes sibi ipsi innumerabiles. Et corpus una cum mente corrumpens vivit. Hæc timemus o Hippocrates, ob hæc perturbati sumus. Quapropter nos serva, & patriæ nostræ consulturus cito adsis, neque nos contempseris. Nam neque ita viles sumus: & in nobis testimonium situm est. Ob ipsum enim conservatum, & gloriam, & pecunias, & doctrinæ famam consequeris, quamquam doctrinæ ratio multò potior apud te est, quam fortunæ. Attamen & hujus bona multa ac luculenta tibi a nobis obvenient. Etenim animæ Democriti gratia, etiam si urbs aurum esset, non nostræ voluntati responderet, aut quacumque tandem re illi carendum esset. Leges nostras putamus ægrotare, o Hippocrates, leges prævaricari. Adsis optime vir, curaturus virum insignem. Non medicus, sed conditor, sanctiorem tota Jonia murum nobis circumdabis. Civitatem, non virum curabis, & Senatum ægrotantem, & ne claudatur periclitantem, aperies. Ipse legislator, ipse judex, ipse princeps, ipse servator. & horum artifex advenies. Ob hæc te exspectamus o Hippocrates, atque hæc etiam fient, ubi veneris. Una civitas non ignobilis, immo tota Græcia rogat te, serva corpus sapientiæ. Quin potius ipsam apud te legationem agere puta doctrinam, ab hac prævaricatione liberari supplicantem. * Cognata equidem res est omnibus, ve- 6
lut apparet, sapientia. Verum his qui propius ipsam complexi sunt, velut nobis, etiam longe amplius. Et, sicut probe nosti, gratificaberis etiam futuro sæculo, si non destitueris Democritum propter veritatem, cujus primas se laturum esse sperat. Tu enim & genere, & arte conjunctus es Æsculapio. Hic vero Herculis est ex fratre nepos. A quo est & Abderus, quemadmodum omnino audivisti, cujus cognomen urbs nostra refert. Quare etiam illi grata fuerit Democriti sanatio. Quum igitur videas o Hippocrates, & populum, & virum insignem, ad stupiditatem diffluentem, festina, rogamus, ad nos. Heu ut etiam bona redundantia morbi existunt. Quantum enim Democritus ad summam sapientiam generose pervenit, tantum nunc pariter periclitatur, ne mentis stupore & stoliditate affligatur. At reliquum vulgus Abderitarum, quod mansit absque eruditione, communem sane sensum habet. Immo nunc prudentiores sunt ad sapientis morbum judicandum, qui prius desipuerunt. Adsis igitur cum Æsculapio patre. Adsis cum Herculis filia Epione. Adsis cum Æsculapii filiis, qui ad Ilium militarunt. Adsis nunc Pæonias adferens morbi medelas. Nunc terra radicibus, & herbis, & auxiliaribus floribus, insaniæque medicamentis fœcunda est. Ferme igitur nunquam feracius producent neque terra, neque montium cacumina, quam nunc proferunt ea, quæ pertinent ad Democriti sanitatem. Vale.

EPISTOLA XI.

Hippocrates Senatui populoque Abderitarum gaudium.

Civis vester Amelessagoras venit in Co, & erat tunc in illa die Virgæ assumptio, & annua festivitas, ac publicus, velut nostis, conventus, & pompa sumptuosa fiebat, quam mos est eos, qui deo dicati sunt, ad Cyparissum deducere. Quandoquidem autem & ex verbis, & ex aspectu, Amelessagoras festinare videbatur, credens, velut erat, rem ipsam urgere; epistolam vestram legi, & admiratus sum quod ob unum hominem, velut si unus homo esset ipsa civitas, turbati estis. * Et beati profecto sunt populi, qui sciunt bonos viros sua esse 7
munimenta, & non turres, neque muros, sed sapientium virorum sapientia consilia. Ego vero, qui credo artes quidem esse Deorum dona, homines autem naturæ opera, (& ne ægre feratis viri Abderitæ) non vos puto, sed ipsam naturam me vocare, ad conservandum ipsius opus, quod periclitatur, ne præ morbo collabatur. Quare præ vobis ego nunc, naturæ ac Diis obediens, festino ægrotantem Democritum sanare: si quidem sane & hoc morbus est, & non potius error vobis tenebras offundit: id quod opto, atque utinam sit hoc uberius vestræ benevolentiæ signum, quod etiam ad suspicionem turbamini. Argentum autem mihi venienti, neque natura, neque Deus promittere poterit. Quare neque vos viri Abderitæ cogatis, sed liberæ artis etiam opera libera esse sinatis. Qui vero mercedem capiunt, hi scientias servire cogunt, velut captivas facientes ipsas ex priore libertate. Deinde, velut verisimile est, mentiri etiam poterint, velut de magno morbo; & negarint, velut de parvo; & polliciti non venerint, & rursus venerint non vocati. * Misera est profecto humana vita: quoniam per totam ipsam intole- 8
rabilis avaritia, velut hybernus ventus, distributa est ac penetravit. Ad quam utinam potius omnes medici convenissent, quo graviorem insania morbum curarent: quoniam quum morbus sit, & affligat, etiam laudatur. Ego vero arbitror etiam animæ morbos omnes vehementes esse insanias, quæ opiniones quasdam ac imaginationes rationi inducunt. A quibus, qui per virtutem depurgatus est, sa-

est, sanus evadit. Quod si ego omnino ditescere voluissem, viri Abderitæ, non utique decem talentorum gratia ad vos proficiscerer, sed ad Magnum accessissem Persarum Regem, ubi totæ civitates humanis opibus refertæ mihi obtigissent. sanassem autem illic ipsorum pestem. Verum denegavi, inimicam Græciæ regionem a malo morbo me velle liberare. Et ego, quantum in me fuisset, Barbaros expugnassem. Habuissem autem ignominiam ipsas a rege divitias, & opulentiam patriæ inimicam. Hæc vero mihi adfuissent, velut ei qui urbium Græciæ devastator esset. Non sunt divitiæ, undiquaque lucrari. Magna enim sunt sacra virtutis, quæ a justitia non occultantur, sed manifesta existunt. Aut non æqua-
9 le peccatum esse putatis, hostes servare, & amicos mercede sanare? * At non hoc
modo se res nostræ habent, o Abderitæ. Non capio fructum ex morbis, neque libenter audivi Democritum mente motum esse. Qui sive sanus est, amicus est: sive ægrotat, curatus magis amicus erit. Audio autem ipsum gravibus ac solidis moribus præditum esse, & urbis vestræ ornamentum. Valete.

EPISTOLA XII.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

LEgati, qui urbis epistolam mihi reddiderunt, etiam tuam tradiderunt. Et valde gavisus sum, & hospitium, & reliquum victum te promittente. Veniemus autem bona fortuna, & meliore spe, velut arbitramur, accedemus, prout in literis est declaratum: quum non insaniam, sed quamdam excellentem mentis sanitatem vir ille declaret, dum neque liberorum, neque uxoris, neque cognatorum, neque rei familiaris, neque omnino alicujus curam gerit, sed & diu & noctu apud seipsum consistit, & privatim vitam degit, plerumque in antris & solitudinibus, aut sub arborum
10 umbris, aut in mollibus herbis, aut apud frequentia aquarum fluenta. * Contingunt
igitur talia plerumque atra bile percitis. Taciturni enim aliquando sunt, & solitarii, ac deserti amantes, & rerum familiarium conspectum aversantur, alienum putantes. Nec vero dissimile vero est, etiam his qui circa disciplinas versantur, ab una erga sapientiam adfectione, alias curas exclusas esse. Quemadmodum enim famuli ac ancillæ in domibus tumultuantes, & seditionem agentes, ubi derepente ipsis hera comparuit, consternati conquiescunt; sic etiam reliquæ in anima cupiditates malorum sunt hominibus ministræ. Postquam autem sapientiæ conspectus seipsum ingesserit, reliquæ affectiones velut famulæ discedunt. Non autem omnino insani antra & quietem expetunt, sed etiam hi qui humana negotia contemnunt, ob tranquillitatis cupiditatem. Cum enim mens ab externis curis vexata, corpus reficere voluerit, tunc cito ipsum quieti tradit. Deinde recta exurgens, circumcirca veritatis regionem collustrat, in qua non est pater, non mater, non uxor, non liberi, non frater, non cognati, non famuli, non fortuna, non omnino quicquam ex his, quæ tumultum inducunt. Omnia autem perturbantia, exclusa stant præ timore: &
11 neque appropinquare audent præ reverentia eorum, quæ isthic habitant. * Habi-
tant autem illam regionem, & artes, & virtutes omnis generis, & Dei, & dæmones, & senatus, & consilia. Et magnus polus in illa regione stellis multum mobilibus coronatus est: in quam fortassis etiam Democritus præ sapientia transmigravit. Deinde quum non videat amplius eos, qui sunt in urbe, utpote procul profectus; insaniæ morbo laborare putatur, propter solitudinis amorem. Student autem Abderitæ argenti amorem & studium detegere, & in se manifestum facere, eo quod Democritum non intelligunt. At tu hospitium nobis, o amice Philopœmen, præpara. Non enim volo perturbatæ urbi molestiam exhibere, quum veterem te proprium hospitem, veluti nosti, habeam. Vale.

EPISTOLA XIII.

Hippocrates Dionysio gaudium.

AUT in Halicarnasso me expecta, aut ipse ad me venire, o amice, festina. Per summam enim necessitatem abeundum est mihi in Abderam, Democriti caussa, ad quem ægrotantem urbs me accersivit. Cæterum admiranda est hominum, o Dionysi, per consensum adfectio: velut una anima cum cive coægrotant.
12 Quare mihi videntur etiam ipsi curatione opus habere. * Ego vero neque morbum
ipsum esse puto, sed immodicam doctrinam: quæ revera non est immodica, sed ab idiotis putatur. Nam nunquam nociva est virtus immodica. Excellentia vero morbi opinionem de se præbet, propter judicantium imperitiam. Unusquisque enim ex his, quæ ipse non habet, judicat id, quod in alio abundat, superfluum esse. Sic sane etiam timidus fortitudinem immodestiam putat, & avarus magnanimitatem. Et omnis defectus, virtutis moderationem excedere putatur. Illum igitur ubi viderimus,

cum prænotione hinc contingente, & ubi sermones ejus audiverimus, melius cognoscemus. Tu vero, o Dionysi, studio habe ut ipse accedas. Volo enim te in patria mea commorari donec rediero: quo & rerum nostrarum, & imprimis urbis nostræ curam geras. Nam haud scio quomodo ex casu contigit, ut saluber sit annus, & pristinam naturam habeat. Quare neque multi infestabunt morbi: attamen venito. Inhabitabis autem meam domum nimis quam opportunam, nimirum quum & uxor apud parentes maneat propter meam profectionem. * Attamen & illius res 13 inspecta, quo pudice degat, & non ob viri absentiam, alios viros approbet. Honesta equidem ab initio fuit, & parentes bonos habuit. Patrem autem mirifice virilem, & malos valde odio habentem, egregie senem. Attamen semper opus habet mulier moderatore. Habet enim a natura in se lasciviam, quæ, nisi quotidie resecetur, velut arbores in materiæ multæ effusionem exuberat. Ego vero amicum parentibus diligentiorem puto ad uxorem custodiendam. Non enim, velut illis, etiam huic cohabitat benevolentiæ adfectio, per quam sæpe umbra admonitioni obtenditur. In omnibus autem rebus prudentior est alienitas ab adfectione, ut quæ minime a benevolentia infringatur, Vale.

EPISTOLA XIV.

Hippocrates Damageto gaudium.

CUM apud te Rhodi essem, Damagete, vidi navem illam, cui Solis inscriptio erat, penitus pulchram, & in puppi probe instructam, & sufficientem carinam habentem. Habebat & transtra multa, Et tu laudabas etiam in ipsa navigandi præstantiam, quod velox esset, & tuta, & ad inserviendum artificiosa. Et insuper prædicabas probum in ipsa navigationis cursum. Hanc mitte nobis, verum, si fieri potest, non remis, sed alis ad remigium instructam. Urget enim res ipsa, o amice, ut valde cito in Abderam navigem. Volo enim ægrotantem curare urbem, propter unum ægrotantem Democritum, si unquam viri fama ad aures tuas pervenit. De hoc patria dicit, quod insania adflictus sit. Ego autem cupio, immo magis opto, non revera ipsum insanire, sed illos ita putare. Ridet, inquiunt, semper, & ridere non cessat in omnibus negotiis. Et hoc ipsis insaniæ signum esse videtur. Quare tuis in Rhodo amicis dicito, ut semper moderate se gerant, & non multum rideant, neque multum tristes sint, sed inter ambo hæc modum teneant, ut aliis comis esse videaris, aliis sollicitus, de virtute cogitans. Est profecto mali quiddam, dum ad singula ille ridet. * Si enim immodestia malum est; ea sane perpetua longe pejor est. Et dicam 14 sane ad ipsum: Democrite, & si quis ægrotat, & occiditur, & mortuus est, & obsidetur, & quodvis malum ingruit: singula quæ fiunt, materiam risus tibi præbent. Non autem repugnas Deo, si, quum duo sint in mundo, Gaudium & Tristitia, tu alterum ipsorum ejecisti? Beatus profecto fueris, (verum impossibile est) si neque mater tibi ægrotat, neque pater, neque postea liberi, aut uxor, aut amicus, sed propter tuum risum conservantur, penitus felix es. At si, dum ægrotant, rides; dum moriuntur, gaudes; & si quid mali audieris, exhilararis; pessimus es o Democrite, & procul sane a sapientia. Si vero putas hæc ipsa neque mala esse, certe atra bile percitus es Democrite, periclitans ne & ipse Abderita sis: prudentior autem sit ipsa civitas. Cæterum de his exactius illic dicemus, Damagete. At vero navis etiam hoc tempus, quo hæc tibi scribo, remoratur, Vale.

EPISTOLA XV.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

* COgitans ac sollicitus de Democrito, illa ipsa nocte dormiens, sub ipsius auro- 15 ræ initium, somnium mihi oblatum habui, ex quo puto nihil valde periculosi fore. Mirabiliter enim expergefactus sum. Videbar mihi videre Æsculapium ipsum coram, & jam ad ipsas Abderitarum portas aderamus. Æsculapius autem non ut imagines eum alias ostendunt, mitis ac blandus apparebat, sed habitu concitato, & aspectu horrendo. Sequebantur autem ipsum dracones reptilium generis immanes, longum tractum ducentes, & horribile quiddam velut in desertis ac saltibus subsibilantes. Sequebantur & socii, pyxides medicamentarias probe obsignatas gestantes. Deinde porrexit mihi manum Deus: quam ubi libentissime apprehendissem, rogabam ut simul mecum pergeret, & ne me in medendo destitueret. Verum is: Nihil, inquit, in præsens me opus habes; sed hæc immortalium ac mortalium communis Dea te peregrinum deducet. * Et ego conversus video mulie- 16 rem pulchram ac magnam, simpliciter ornatam, splendidam, cujus oculorum circuli puro lumine micabant, ut stellarum fulgorem putares. Et Deus quidem disparuit. Mulier vero illa apprehensum me manu, lento gradu benigniter per urbem ducebat,

bat. Et ubi prope domum essemus, in qua hospitium mihi paratum esse putabam, ve-
lut spectrum disparuit, hoc saltem dicens: Cras te apud Democritum deprehendam.
Cum vero jam se illa converteret: Rogo, inquam, optima fœmina, quænam es, &
quo nomine vocari debes? Veritas, inquit illa. Cæterum quam accedentem vides (&
derepente altera quædam mihi apparuit) neque ipsa mala videtur, audacior au-
tem aspectu & concitatior: Opinio, inquit, appellatur, & habitat apud Abderi-
tas. Ego igitur ubi de somno surrexissem, mihi ipsi somnium interpretatus sum,
quod non indigeret medico Democritus, quando sane ipse medendi Deus discessis-
set, velut qui medendi occasionem & materiam non haberet. Sed ipsa quidem veri-
tas, quod Democritus sanus sit, apud Democritum manet. Opinio vero, quod Demo-
critus ægrotet, revera apud Abderitas habitat. Atque hæc vera esse, mi Philopœ-
men, credo, & sunt sane. Et non contemno somnia, maxime ubi etiam ordinem
17 conservant. * Medicina autem & vaticinatio valde cognatæ sunt, quandoquidem &
pater ambarum artium unus est Apollo progenitor noster, & præsentes & futuros mor-
bos prædicens, & ægrotos & ægrotaturos sanans. Vale.

EPISTOLA XVI.

Hippocrates Cratevæ gaudium.

SCio te, o amice, optimum radisecam esse, & propter tuam ipsius exercitatio-
nem, & propter progenitorum gloriam, adeo ut in hac facultate, Cratevæ pro-
avo minime cedas. Proinde nunc, si unquam alias, herbas collige, quot & quales
poteris: urget enim necessitas: atque has mihi transmitte, ad virum toti civitati
comparandum, Abderitam quidem, verum Democritum. Ægrotare enim ipsum di-
cunt, & purgatione valde opus habere, ut qui insania sit correptus. Non ute-
mur fortassis medicamentis, quemadmodum etiam credo. Attamen undiquaque in-
structum esse oportet. At vero rem herbariam apud te sæpe admiratus sum,
quemadmodum etiam universorum naturam ac constitutionem, & sacerrimum ter-
ræ fundamentum, ex qua animalia, & plantæ, & alimenta, & medicamenta, & for-
tuna, & ipsæ divitiæ exoriuntur. Neque enim alias haberet ubi consisteret Avaritia,
neque sane Abderitæ nunc decem talentis inescassent me, pro medico mercena-
18 rium declarantes. * Si vero possis Crateva amaram avaritiæ radicem exscindere,
ut nullæ ipsius reliquiæ restent; probe scito, quod hominum una cum corporibus et-
iam animas ægrotantes purgassemus. At hæc quidem vota sunt. Tu vero, quod
fieri potest, nobis montanas maxime & in altis collibus nascentes herbas radici-
tus reseca. Sunt enim aquosioribus solidiores & acriores, propter terræ densita-
tem, & aeris tenuitatem. Nam quod attrahunt, frigidius est. Conare tamen, ut etiam
de his quæ circa stagna nascuntur, & de palustribus, & fluviatilibus, aut fontanis,
flores colligas: quas sane debiles, & exsolutas, ac dulcis succi esse scio. Omnia
autem medicamenta, quæ succi & liquores fluidi sunt, in vitreis vasis ferantur; quæ
vero folia, aut flores, aut radices sunt, in fictilibus novis probe obturatis, ut ne ven-
tis perflata, medicamenti vigorem, velut in animi deliquium collapsa, amittant. Cæ-
terum statim nobis hæc mittito. Nam & tempus anni congruum est, & necessitas
dictæ insaniæ urget. Ab omni equidem arte aliena res est dilatio, verum maxime
19 a Medicina, in qua dilatio est animæ periculum. * Curationum vero animæ sunt tem-
porum opportunitates, quarum observatio finis est. Spero quidem sanum esse Demo-
critum, etiam citra medelam. Si vero aliquis error naturæ, aut temporis, aut alte-
rius alicujus caussæ contingat: multa enim nos, qui mortales sumus, latent, utpote
non omnino per veritatem corroboratos: ad id quod obscurum est, omnem vim congre-
gatam esse oportet. Non enim contentus est is, qui in periculo versatur, his quæ
possumus, sed concupiscit etiam ea, quæ non possumus. Et ferme semper ad duos fi-
nes militamus, alterum hominis, alterum artis. Quorum alter obscurus est, alter scien-
20 tiæ determinatus. Opus est autem in utrisque his etiam fortuna. * Incerta enim est
conjectura eorum, qui in purgationibus caute procedunt. Nam & stomachi afflictio-
nem veremur, & medicationis congruentiam ad naturam ignoram conjectamus.
Non enim una & eadem est omnium natura, & aliud semper sibi ipsi decernens assi-
milat ac familiare facit. Aliquando vero totum perdit. Sed & herbis multa reptilia
venenum immittunt, & hiatu suo internæ ipsarum teneritudini afflictionem pro au-
xilio inspirant. Et hujus rei ignorantia erit, nisi sane nota aliqua, aut macula, aut
odor ferus & gravis, rei factæ indicationem fecerit. Deinde ipsa ars, propter for-
21 tunæ casum, a recte faciendi proposito aberrat. * Stabiliores autem semper sunt
purgationes per veratrum, quibus etiam Melampus in Prœti filiabus, & Anticyreus
in Hercule usi esse narrantur. Minime vero utemur nos ullo aliquo ex his in De-
mocrito: sed contigerit, opto, illi sapientia, efficacissimorum ac medicatissimorum
pharmacorum finis. Vale.

EPISTOLA XVII.

Hippocrates Damageto gaudium.

HOc erat illud, Damagete, quod conjectabamus: non insanit Democritus, sed super omnia sapit, & nos sapientiores effecit, & per nos omnes homines. Remisi autem tibi amice revera Æsculapeam navem: cui cum solis signo etiam sanitatis insigne apposito. Nam revera secundo numine vela fecit: & illa die in Abderam navigavit, qua scripseram ipsis, me perventurum esse. Omnes igitur ante portas congregatos invenimus, nos, velut verisimile est, exspectantes, non viros solum, sed etiam mulieres, insuperque senes & pueros, per deos, tristes, itemque infantes. Atque hi quidem sic habebant, velut ob Democritum insanientem. Ille vero sincere tunc in philosophando excellebat. Postquam autem me vidissent, visi sunt mihi paullulum ad seipsos rediisse, & bonas spes ostentabant. At Philopœmen me ad hospitium ducere gestiebat, & hoc ab illis comprobabatur. Ego vero: O viri Abderitæ, inquam, nullum mihi majus operæ pretium est, quam Democritum videre. Illi vero hoc audito, collaudarunt, & gavisi sunt, & compendio duxerunt me per forum, partim sequentes, partim præcurrentes, alii ab utraque parte: Serva, clamantes, auxiliare, medicare. Et ego adhortabar ipsos ut confiderent, tamquam fortassis nihil esset mali, aut, si quid esset, modicum id esset, & correctu facile, confisus horis anni Etesiis. Et simul hæc dicens ibam. Neque enim procul erant ædes: immo neque tota civitas. Aderamus igitur: propinquæ enim muro erant, & me placide eo deducunt. At retro turrim collis erat altus, longis ac densis populis nigris umbrosus, unde Democriti habitacula conspiciebantur. Et ipse Democritus sub ampla, ac humillima platano sedebat, in veste crassa citra humeros desinente, solus, discalceatus, super lapidea sede, valde pallidus ac macilentus, promissa barba. Juxta ipsum vero a dextra tenuis aqua per declivem collem decurrens leniter resonabat. Erat autem delubrum quoddam super illum collem, quantum equidem conjectura assequor, Nymphis dicatum, sponte enatis vitibus circumdatum. Ipse vero cum multo ornatu super genibus librum habebat. Sed & alii quidam ex utraque parte adjacebant. Accumulata erant etiam animalia multa per totum resecta. Et ipse aliquando concitate incumbens scribebat, aliquando quiescebat, diu multumque se continens, & in seipso meditans. Deinde non longe post, his peractis, exsurgens deambulabat, & viscera animalium inspiciebat, & depositis ipsis digressus, rursus desidebat. At Abderitæ circumstantes me tristes, & non procul a lachrymantibus oculos habentes: Vides, inquiunt, Hippocrates, Democriti vitam, quam insanit, & neque quod vult novit, neque quod facit. Et quidam ex ipsis adhuc amplius ostendere volens ipsius insaniam, alta voce ploravit instar mulieris ob filii mortem lamentantis. Deinde rursus eum gemitu ejulavit, personam agens viatoris, qui aliquid ex his, quæ portabat, amisit. Verum Democritus cum hæc audisset, partim ridebat, partim cachinnis explodebat, & nihil amplius scribebat. Caput autem frequenter concutiebat. Ego vero: Vos, inquam, o Abderitæ, hic manete: ipse vero ubi & verbis, & corpori viri propior factus fuero, videroque ac audiero, cognoscam affectionis veritatem. Et hæc loquutus, placide descendebam. Erat autem locus ille asper ac declivis. Itaque vix me suffulciens penetravi. Cum autem appropinquassem, incidi in ipsum nescio quid, quasi ex numinis afflatu & cum concitatione scribentem. Stabam igitur isthic expectans tempus quietis ipsius. Ipse vero paullo post, intermisso scribendi impetu, & stilo scriptorio deposito, respexit ad me accedentem, & salve, inquit, hospes. Et ego: Plurimum & tu, inquam, Democrite vir sapientissime. At ille, verecundans arbitror, quod non nomine me compellasset: Te autem, inquit, quo nomine vocabimus? Ignorantia enim tui nominis, caussa erat cur te hospitem appellarem. Hippocrates, inquam, medicus est mihi nomen. Is vero: Asclepiadarum, inquit, nobilitas, & magna sapientiæ tuæ in re medica gloria multum celebris etiam ad nos pervenit. Quid autem negotii, o amice, te huc perduxit? Immo potius præ omnibus confide. Vides autem quod hæc sedes foliis instrata non est injucunda, viridis adhuc ac mollis, & ad insidendum lenior invidiosis fortunæ sellis. Cum autem consedissem, rursus inquit, Privatumne, aut publicum negotium agens huc pervenisti? Dic aperte; nam nos, quantum poterimus, adjuvabimus. Et ego: Quæ verà caussa est, inquam, tui gratia huc venio, ut sapientem virum conveniam. Habet autem caussam patria, cujus legatum ago. Ille vero: Hospitio itaque, inquit, primum utere nostro. Ego vero per omnia virum pertentans, etiamsi jam mihi manifestum esset, ipsum non insanire; Philopœmenem, inquam, nosti civem vestrum? Etiam, inquit, valde: Damonis filium dicis, qui habitat apud Hermaidem fontem? Hunc ipsum, inquam, cujus ego sum ex patribus peculiaris amicus. At tu Democrite potiore me hospitio excipe, & primum sane quid sit hoc, quod hic scribis, dicito. Ille verò ubi paullulum se continuisset: De insania, inquit. Et ego: O rex Jupiter, inquam opportune profectò scribis contra civitatem. At ille: Qualem, inquit, civitatem Hippocrates? Ego vero: Nihil, inquam, o Democrite, sed haud scio quomodo hoc verbum mihi excidit. Verum

quid

quid de insania scribis? Quid enim, inquit, aliud quam quid sit, & quomodo in hominibus generetur, & quomodo allevetur. Nam animalia hæc, quæ vides, inquit, hujus gratia reseco, non quod odio habeam opera Dei, sed bilis naturam, ac sedem quæ-
22 rens. * Nosti enim quod hæc furoris hominum caussa est, ubi nimium redundarit. In omnibus equidem a natura inest, sed in quibusdam minus, in quibusdam amplius. At immodestia ipsius morbi sunt, ipsa velut materia aliquando bona, aliquando mala subjacente. Et ego, per Jovem, inquam, o Democrite, vere hæc & sapienter dicis. Quare beatum te judico, qui tanta quiete frueris. Nobis autem hujus participes esse non permissum est. Interrogante vero illo: Cur, o Hippocrates, permissum non est? Quoniam, inquam, aut agri, aut res domesticæ, aut liberi, aut usuræ, aut morbi, aut mortes, aut famuli, aut nuptiæ, aut ejusmodi quædam, oportunitatem nobis commodam eripiunt. Hic sane vir ille ad solitam adfectionem delatus est, & valde effuse risit, ac cachinnatus est. Et de cætero quiescebat. Et ego: Quid vero, inquam, Democrite rides? utrum bona quæ dixi, aut mala? Ille vero adhuc magis ridebat. Et Abderitæ de colle id videntes, partim capita sua cædebant, partim frontem. Alii vero capillos evellebant. Nam, velut postea dixerunt, ampliorem, quam alias solitus esset, risum effuderat. At vero, inquam, sapientum optime Democrite, cupio caussam hujus tuæ adfectionis cognoscere: quo risu ego tibi dignus visus sum, aut ea, quæ dixi: quo hoc cognito, a caussa desistam, aut tu reprehensus, intempestivos risus coerceas. Ille vero: O Hercules, inquit, si me reprendere potes, curationem perficies, qualem nullam unquam, o Hippocrates. Et quomodo non reprehendaris, o optime? Aut non absurdum te esse putas, dum rides hominis mortem, aut morbum, aut mentis emotionem, aut insaniam, aut atram bilem, aut cædem, aut aliud quid pejus? Aut vice versa nuptias, aut festivitates, aut liberorum procreationem, aut mysteria, aut magistratus, aut honores, aut aliud quid omnino boni? Nam quorum misereri oportet, ea tu derides, & ob quæ lætari conveniebat, ea itidem derides, adeo ut neque bonum, neque malum apud te sit discretum. At ille: Hæc quidem, inquit, recte dicis, o Hippocrates; sed non novisti risus nostri caussam. Ubi vero cognoveris, satis scio quod meum risum, meliorem legatione medelam ac curationem, tuæ patriæ & tibi ipsi auferes, & alios prudentes facere poteris. Et pro hoc fortassis me vicissim medicinam docebis, ubi cognoveris quanto studio circa res nullo studio dignas versantes, & ea quæ nullius pretii sunt facere conantes, omnes homines vitam consumunt, risu digna tractantes. Ego vero, dic, inquam, per deos, numquid universus mundus ægrotare se non animadvertit? & non habet quo legationem demittat ad sui curationem? Quid
23 enim extra ipsum esse poterit? Ille vero excipiens: * Multæ, inquit, sunt mundorum infinitates, & nequaquam, o amice, divitem naturam maligne extenues. At hæc quidem, inquam, Democrite, suo tempore docebis. Vereor enim ne forte dum infinitatem recenses, ridere incipias. Scias autem nunc de tuo risu rationem vitæ te reddere debere. Ille autem torve me intuitus: Duas, inquit, risus mei caussas esse putas, bona & mala. Ego autem unum hominem rideo, dementia quidem plenum, rectis autem actionibus vacuum, in omnibus consiliis pueriliter, ac stulte se gerentem, & nullius utilitatis gratia labores nunquam absolvendos tolerantem, fines terræ & infinitos recessus ex immodicis cupiditatibus penetrantem, argentum & aurum quærentem, & nunquam ab his adquirendis interquiescentem, sed semper circa plura adipiscenda tumultuantem, quo ipse inferior non sit, & neque pudefiat, si non felix appelletur. Rideo item ipsum eo quod hiatum terræ effodit, manibus eorum perquirens, qui partim a laxa irruente terra oppressi sunt, partim diutissime in hac necessitate detenti, in supplicio velut in patria permanent, argentum & aurum inquirentes, vestigia pulveris ac ramenta perscrutantes, arenam aliam aliunde eruentes, & terræ venas excindentes, ad opulentiam semper glebas conflantes, ex matre terra hostilem terram, quum tamen eadem sit, facientes, & hanc admirantes pedibus calcant. Quanto vero risu dignum est, quod ærumnosam & occultam terram amant, manifestam contumelia afficientes? Alii vero canes emunt, alii equos: alii multam regionem circumscribentes, propriam sibi inscribunt: & multis imperare volentes, neque sibi ipsis imperare possunt. Uxores ducunt, quas paullo post ejiciunt. Amant, deinde odio habent. Cum magna cupiditate liberos generant, deinde adultos ejiciunt. Quæ est illa vana, ac absurda diligentia, nihil ab insania differens? Bellum intestinum gerunt, quietem non amplectentes. Reges alios deponunt, alios surrogant: occidunt homines: terram fodientes, argentum quærunt. Argento reperto, terram emere volunt. Empta terra, fructus vendunt: fructibus divenditis, rursus argentum accipiunt. In quot mutationibus versantur? in quanta malitia? dum opes non habent, opes expetunt: dum habent, occultant, dissipant. Rideo, dum improbe agentes video. Intendo risum, dum infeliciter agentes cerno. Veritatis enim leges transgrediuntur: contentionis studio hostilem inter se litem habent, & cum fratribus, & parentibus, & civibus: atque ad hæc, pro ejusmodi opibus, quarum nemo, ubi mortuus est, dominus est, se mutuo occidunt. Illicitam vitam degentes, amicorum ac patriæ penuriam contemnunt. Res indignas & inanimatas divitiarum loco habent; pro universa opulentia statuas emunt, quoniam effigies ita expressa est, ut loqui videatur. Eos vero qui vere loquuntur, odio habent. Res insuper non faciles expe-

tunt, Nam continentem habitantes, mare cupiunt. Et rursus, cum in insulis sunt, continentem desiderant, & omnia pervertunt ad propriam cupiditatem. Et in bello quidem fortitudinem laudare videntur. Vincuntur autem quotidie a petulantia, ab avaritia, Ex omnibus adfectionibus ægrotant. * Thersitæ vero vitæ omnes sunt. Cur vero meum risum reprehendisti, o Hippocrates? Non enim quispiam suam ipsius dementiam, sed alius alterius deridet; hi quidem ebrios, cum ipsi sibi sobrii esse videntur; alii vero amantes, quum ipsi graviore morbo laborent: alii navigantes, alii eos, qui circa agriculturam occupati sunt, Non enim concordant neque artibus, neque operibus. Ego vero, hæc quidem, inquam, vera sunt, Democrite; neque alius aliquis convenientior sermo esse poterit ad mortalium miseriam declarandam; verum ipsæ res sanciunt necessitatem, & domesticæ dispensationis, & navium fabricationis gratia, reliquæ item vitæ, in qua necesse est hominem esse. Non enim ad otium natura ipsum genuit. Ex his autem rursus ambitio effusa, multorum recte sentientem animam decepit, qui omnia quidem recte ac serio agere student, velut re certa, ac stabili futura. Non autem ita validi sunt, ut obscuritatem prævidere possint. Si enim quis, o Democrite, uxorem ducens, separationem aut mortem timeret: aut quispiam liberos educans, ipsorum interitum: imo neque in agricultura, & navigatione, & regno, & magistratu, & omnibus quæ sunt in vita, ullus unquam de errore præsumpsit, sed unusquisque horum bona spe alitur, deteriorum vero ne meminit quidem: numquid igitur risus tuus his minime convenit? At Democritus: Valde, inquit, tardo ingenio prædictus es, & longe a sententia mea abes, o Hippocrates, qui tranquillitatis & perturbationis modum non consideras, præ ignorantia. Si enim hæc ipsa prudenti mente disponerent; & ipsi facile liberarentur, & meum risum levarent. Nunc autem, velut rebus in vita firmis, dementes illi superbiunt, ob ratiocinationis expertem mentem, inordinatum imperium suum ægre discentes. 25 * Sufficiens enim admonitio ipsis esset OMNIUM RERUM vicissitudo, quæ subitis mutationibus irruit, & derepente omnigenam circumrotationem inducit. At ipsi, velut hæc firma sit ac stabilis, obliti adfectionum assidue incidentium, aliter alias ea, quæ tristitiam inferunt, cupientes, & quæ non conferunt, quærentes, multis calamitatibus involvuntur. Si vero quis juxta propriam facultatem omnia facere cogitaret, stabilem sane vitam custodiret, seipsum cognoscens, & sui ipsius comparationem clare considerans, & non cupiditatis studium in infinitum extendens, sed opulentam naturam, & omnium nutricem per sufficientiam intuens. Quemadmodum autem in optimo corporis habitu, adfectionum periculum manifestum est, ita successuum fortunæ magnitudo periculosa est. Insignes autem palam in infelicitatibus conspiciuntur. Alii vero velut proximorum facta non videntes, a propriis malefactis pereunt, tam manifesta, quam obscura non prævidentes, quum longam vitam exemplum habeant eorum, quæ fiunt, & quæ non sunt, ex quibus etiam futurum considerare oportebat. Hæc sunt, quæ mihi risus materiam præbent, o dementes homines, pravitatis pœnas pendentes, avaritiæ, insatiabilitatis, inimicitiæ, insidiarum, doli, invidentiæ (difficile est enumerare multiplices malorum versutias, sunt enim infinitæ) & in his dolorosis versutiis vicissim conversantes, & maligne sentientes. At virtutis apud ipsos modus est, id quod deterius est. Mendacii enim studium exercent, voluptatem consectantur, legibus non obedientes. Quidam vero ex ipsis prævidentiam in hominibus esse negat, ut qui neque visus, neque auditus participes sunt. Solus autem sensus hominis tecta intelligentia lucidus, & præsens & futurum prævidet. In omnibus displicentiam habent, & rursus ad eadem accedunt, abnegata navigatione, navigant, rejecta agricultura, rursus agrum colunt, ejecta uxore, aliam inducunt, genitos sibi liberos sepeliunt, & his sepultis, alios generant, ac rursus educant. Senectam optant, ad ipsam autem pervenientes, gemunt, in nullo rerum statu constantem mentem habentes. Principes, ac Reges privatum prædicant, privatus autem regnum appetit. Qui reipublicæ magistratum gerit, artificem laudat, velut extra periculum constitutum; artifex autem illum, velut per omnia potentem. Rectam enim virtutis viam, puram & levem ac inoffensam non vident, quam nemo ingredi audet. Feruntur autem in contrariam, difficilem & tortuosam, per aspera incedentes, lapsantes ac offendentes; plerique vero excidentes, anhelantes velut si qui persequatur, litigantes, modo posteriores existentes, modo præcedentes. Et quidam ipsorum petulanti alieni cubilis corrumpendi amore ardent, per impudentiam inducti; alios avaritiæ morbus infinitus consumit; alii mutuo insidias struunt; alii ab ambitionis studio in aerem sublati, per malitiæ gravitatem in profundum perniciei præcipites deferuntur. Quidam destruunt, deinde rursus ædificant: largiuntur, deinde pœnitentia ducti, amicitiæ jura tollunt, malefici per inimicitiam cognationis jura bello imperentes. 26 * Et horum omnium caussa est Avaritia. Qua in re hi a pueris ludentibus differunt? apud quos consilium quidem judicio caret; quod vero se forte fortuna obtulit, id jucundum est. At vero in desideriis quid brutis animantibus reliqui faciunt, quam quod intra sufficientiam feræ ipsæ se continent? Quis enim leo aurum in terram occuluit? Quis taurus uberioris alimenti gratia depugnavit? Quam pardalim unquam insatiabilitas cœpit? Sitit quidem aper, sed usque ad aquæ appetentiam. Lupus autem, devorato necessario alimento oblato, quiescit. Si dies ac noctes conjungat homo, non sentit con-

vivan-

vivandi satietatem. Et annuorum quidem temporum ordo terminus est brutis ad coitum; at homo perpetuo insano libidinis œstro stimulatur. Quæso te, Hippocrates, non ridere debeo plorantem propter amorem, eo quod commodo suo exclusus est? maxime vero si quis periculorum contemptor sit, & per præcipitia, aut pelagi profunditates feratur, risum non extendam? Non ridebo autem eum, qui navem multis mercibus onustam demersit, deinde mari indignatur, quod ipsam plenam submersit? Ego quidem nequaquam mihi ridere videor. Vellem autem potius aliquid mo-
27 lesti contra ipsos excogitare. * At neque medicinam pro his esse oportebat, neque aliquem pæonia pharmaca præparantem. Atque hujus rei documentum præbeat tibi tuus ille progenitor Æsculapius, qui dum servaret homines, fulminis ictus gratiam accepit. Non vides quod & ego malitiei pars sum, dum insaniæ caussam inquirens, animalia macto, ac reseco? Oportebat autem ex hominibus caussam perscrutari. Non vides quod etiam ipse mundus odio in homines plenus est? Infinitas enim contra ipsum adflictiones accumulavit. Totus homo ex nativitate morbus est. Dum educatur, inutilis est, & alienum auxilium implorat. Dum crescit, protervus, insipiens, pædagogo opus habens. Dum in vigore est, audax est. Dum decrescit, miserabilis, ubi labores suos imprudenter recolit ac jactat. Ex maternis enim uteri inquinamentis talis prodiit. Et propterea alii indignatione, ac immodica ira pleni, in calamitatibus, ac pugnis versantur; alii semper in adulteriis & corrumpendis puellis; alii in ebrietatibus; alii in rerum alienarum cupiditatibus; alii in suis prodigendis. Utinam facultas esset nobis, universorum habitationes revelare, & nullum rerum in ipsis velamentum dimittere, atque ita ea, quæ intus aguntur, videre: videremus utique alios edentes, alios vomentes, alios suppliciis torquentes, alios pharmaca miscentes, alios insidias construentes, alios supputantes, alios gaudentes, alios plorantes, alios amicos accusantes, alios propter ambitionem amentes. Quamquam sint quædam actiones profundiores, quæ in animo occultantur. Et ex his quidam sunt juvenes, quidam senes: petentes, negantes, pauperes, opulenti: fame pressi, luxu gravati: sordidi, vincti; alii delitiis diffluentes, famulitium magnum alentes; alii trucidantes; alii sepelientes; alii ea quæ habent contemnentes, & speratis possessionibus inhiantes; alii impudentes; alii parci; alii inexplebiles; alii occidentes; alii vapulantes; alii superbientes; alii vana gloria elati. Ex his aliqui apud equos spectatores consistunt; aliqui apud viros, aut canes, aut lapides, aut ligna, aut æs, aut picturas. Et aliqui legationibus, aliqui militiæ, aliqui sacerdotiis præsunt. Et alii coronas gestant, aliqui armati sunt, aliqui occiduntur. Singuli vero ex his feruntur partim ad pugnam navalem, partim ad militiam, partim ad rusticationem: alii ad onerarias naves, alii ad forum, alii ad concionem, alii ad theatrum, alii ad fugam, alii alio. Et rursus quidam ad voluptatem, delitiasque, ac intemperantiam; quidam ad otium, ac socordiam. Quum igitur tot indignas, ac infelices animas videamus, quomodo non vi-
28 tam ipsarum ejusmodi intemperantia præditam risu exsibilarimus? * Quin & valde timeo, neque medicinam tuam ipsis placere. Nam præ intemperantia omnia ipsis displicent, & insaniam sapientiam putant. Profecto suspicor pleraque in scientia tua palam contumelia adfici, aut propter invidiam, aut propter ingratitudinem. Ægrotantes enim simul ut servantur, caussam diis, aut fortunæ attribuunt. Plerique vero suæ naturæ hoc adscribentes, benefactorem odio habent, & parum abest ut indigne ferant, si debitores esse putentur. Sed & plerique artis ignorantiam in seipsis habentes, & imperiti existentes, id quod melius est, purgant. Inter stupidos enim fiunt suffragia, & neque ægroti attestari volunt, neque ejusdem artis artifices testimonium præbere. Invidia enim obstat. Non autem inexpertus es tu talium nugarum; imo probe scio, ob hæc te sæpe in memorabilibus adflictionibus accersitum fuisse, & neque caussam, aut invidiam libenter derisisse. Veritatis enim neque cognitio ulla est, neque ullum testimonium. Hæc autem cum diceret, subridebat, & mihi, o Damagete, divina specie apparebat, & velut qui priorem suam formam exuisset. Et ego: O magnifice Democrite, inquam, magna xenia & hospitalitatis tuæ munera in Co mecum auferam. Multa enim me sapientiæ admiratione implevisti. Discedo enim veritatis tuæ præco, qui humanam naturam investigasti ac considerasti. Quum autem mentis meæ medelam a te acceperim, abeo nunc tempore hoc experente, itemque corporis curatione. Cras vero, & deinceps, hoc loco rursus conveniemus. Atque hæc loquutus, surrexi. Et ille paratus erat me sequi. Cum vero quidam accederet, haud scio unde, tradebat ipsi libros. Et ego concitatius festinavi, & ad Abderitas in specula me exspectantes: Viri, inquam, pro legatione vestra ad me, magna sit vobis gratia. Vidi enim Democritum virum sapientissimum, qui solus potentissimus est homines prudentes facere. Hæc habui, Damagete, quæ de Democrito valde magna animi lætitia tibi recensere volui. Vale.

EPISTOLA XVIII.

Democritus Hippocrati fœlicitatem.

ACcessisti ad nos velut insanos, o Hippocrates, veratrum nobis daturus, persuasus a viris stolidis, apud quos labor virtutis insania judicatur. Tunc autem de mundi dispositione, & de polis, ac astris cœlestibus scribebamus. Cum vero horum naturam cognovisses, quod omnia valde commode essent creata, & quod procul ab insania, ac desipientia abessent; meam quidem naturam laudasti, desipientes autem, & crudeles, ac furiosos illos judicasti. Nam quæ simulachris per aerem vagantia nos decipiunt, quæ sane mundus esse comprehenduntur, & vicissitudinem habentia creata sunt; ea mens mea, naturam perscrutata, vere in lucem produxit. Cujus rei testes sunt libri a me conscripti. Oportebat igitur te, o Hippocrates, cum viris ejusmodi prædictis minime congredi, ac conversari, quorum mens superficiaria & inconstans est. Si enim ab illis persuasus, mihi velut insano veratrum bibendum dedisses, prudentia insania facta fuisset, & artem tuam reprehendissent, velut quæ insaniæ fuisset caussa. * Veratrum enim sanis datum, men- 29
ti tenebras offundit. Insanis autem valde prodesse consuevit. Arbitror equidem, si non deprehendisses me scribentem, verum recumbentem, aut forte deambulantem, & mecum colloquentem, & nunc quidem indignantem, nunc vero ridentem, ob ea, quæ mente revolvam, & familiaribus me alloquentibus non attendentem, sed cogitatione instantem, & mirum in modum speculantem; putasses sane Democritum, juxta oculorum judicium, ex his, quæ vidisses, insaniæ imaginem præ se ferre. Oportet igitur medicum non solum visu adfectiones judicare, sed etiam re ipsa, & rythmos ac consonantias utplurimum indagare, & utrum incipiat morbus, aut medium teneat aut desinat, perscrutari, & differentia, ac anni tempore & ætate observata, adfectionem curare, itemque totius corporis naturam considerate. Ex his enim omnibus facile morbum invenies. Porro remisi ad te de insania tractationem a te conscriptam. Vale.

EPISTOLA XIX.

Hippocratis Coi de insania scriptum.

* QUemadmodum in libello de morbo sacro dixi, insanienti necesse est præ humi- 30
ditate cerebrum, in quo animæ sunt opera, moveri, ubi videlicet humidius quam pro natura fuerit. Eo vero commoto, neque visum, neque auditum quiescere, sed alias alia & videre, & audire, & lingua talia loqui, qualia singulis vicibus viderit, ac audierit. Quamdiu vero cerebrum quieverit, tamdiu etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri a pituita, & bile. Utriusque vero cognitio sic contingit. Etenim qui a pituita insaniunt, quieti sunt, & non vociferantur, neque tumultuantur. Qui vero a bile, percussores sunt, & malefici, ac non quieti. Et si quidem assiduæ insaniant, hæ caussæ sunt. Si vero terrores & timores fuerint, a transmutatione fiunt, cerebro a bile calescente, quæ ad ipsum per venas sanguinarias procedit. Cum autem bilis discesserit rursus in venas, etiam corpus quiescit. Tristatur autem & angitur homo, & præter temporis rationem obliviosus fit, dum cerebrum a pituita perfrigeratur, & præter solitum morem compingitur. Postquam vero cerebrum derepente a bile calefactum fuerit, sanguine in prædictis venis effervescente; insomnia vident horrenda, & facies velut in vigilante flammescit, & oculi rubescunt, & mens aliquid mali operati cogitat. Atque hoc in somno homo patitur. Cum autem sanguis rursus ad venas dispersus fuerit, quiescit. Porro in quinto popularium morborum libro quemdam recensui, cui fiebat vocis interceptio, ignorantia, frequentes delirationes, & reversiones. Lingua autem dura, &, nisi collutione usus esset, loqui non poterat, & plerumque etiam valde amara. Venæ sectio exsolvit, aquæ potus, aqua mulsa, veratrorum potiones. Hic ubi modicum tempus supervixisset, mortuus est. Erat & alius quidam, quem, ubi noctu ad convivium progrederetur, timor tibicinæ corripiebat, ubi audiret ipsam tibia canentem. Interdiu vero audiens, nihil patiebatur.

EPISTOLA XX.

Hippocrates Democrito fœlicitatem.

ARtis Medicæ recte facta, o Democrite, plerique e vulgo hominum non omnino laudant, verum Diis sæpe attribuunt. * Si vero natura reluctata perdide- 31
rit eum, qui curatur, medicos reprehendunt, numen prætereuntes. Et ego sane mihi videor, majorem reprehensionem quam honorem artis me assequutum esse. Ego enim ad fi-

ad finem medicinæ non perveni, etiamsi senex sim. Neque enim ipsius inventor Æsculapius, sed & ipse in multis a seipso dissensit, quemadmodum nobis scriptorum libri tradiderunt. Proinde epistola a te ad nos missa, veratri medicinam reprehendebat. Inductus equidem sum, o Democrite, velut insanienti veratrum daturus, non perscrutatus qualis quis tandem esses. Ubi vero tecum congressus, cognovi non per Jovem desipientiæ opus, sed ferme omni laude, ac commendatione dignum; valde laudavi naturam tuam, optimumque naturæ, ac mundi interpretem te judicavi. Eos vero, qui me induxerunt ad te, velut insanientes reprehendi. Nam ipsi medicamento opus habebant. Quamdoquidem igitur casus nos in idem conjunxit, recte feceris, si ad nos frequentius literas dederis, & libros a te conscriptos impertiveris. Misi autem etiam ipse tibi de veratri usu libellum. Vale.

EPISTOLA XXI.

Hippocratis de Veratri usu libellus.

32 * HIS, qui non facile rursum purgantur, ante potionem corpora præhumectare oportet uberiore alimento, & quiete. Ubi vero quis bibit veratrum, ad motus corporum magis ducere, quam ad somnos. Declarat autem navigatio, quod motus corpora turbat. Cum veratrum magis ducere voles, corpora moveto. Veratrum periculosum est sanas carnes habentibus. Quicumque in pharmacorum potionibus non sitiunt, dum purgantur, non cessant purgari prius quam sitierint. Convulsio ex veratro, lethale. In nimia purgatione, convulsio, aut singultus succedens, malum. In turbationibus ventris, & vomitibus spontaneis, si quidem qualia purgari oportet, purgentur, conducit, & leviter ferunt: sin minus, vice versa. Quemadmodum autem in prænotionibus dixi, purgatio sursum versus commodat ei, in quo sine febre est cibi fastidium, aut stomachi punctura, aut vertigo, aut os amarum, & in summa doloribus supra septum transversum. At deorsum versus, ubi sine febre est tormen, lumborum dolor, genuum gravitas, menses ægre prodeuntes, dolores in partibus sub septo transverso. Vitare vero oportet in pharmacorum potionibus eos, qui bona habent corpora, maxime autem nigros, & humida carne præditos, sed & subsiccos, & balbos, ac blæsos. * Quicumque vero inflammata in principio morbi, velut in libello
33 de ptisana dixi, statim medicamento solvere aggrediuntur, hi de eo quidem, quod distentum est ac inflammatum, nihil auferunt. Neque enim remittit, qui crudus est adfectus; ea vero quæ morbo resistunt, & sana sunt, consumunt. Corpore vero debili fiente, morbus superat, & immedicabile malum habent. Cæterum veratrum his dare oportet, quibus de capite fluxus fertur. Non autem dandum est pectore suppuratis. Neque medicamenta danda sunt decoloratis, raucosis, lienosis, exsanguibus, spirituosis & siccum tussientibus, siticulosis, flatuosis, & his qui præcordia, & latera, ac dorsum distenta habent, & torpentibus, & obscure videntibus, & quibus aurium sonitus sunt, & urinæ meatus impotentibus. Neque item morbo regio laborantibus, aut ventre debilibus, aut his qui sanguinis eruptiones, aut tubercula ha-
34 bent. * Si vero medicandum esse videbitur, veratro securus sursum purga, deorsum vero non. Optimum autem his est victus rationem constituere. Quemadmodum autem in prædictionibus dixi, non sunt medicamenta danda his, qui nigra evomunt, neque cibum aversantibus, neque delyris & parum dormientibus, neque dolore vexatis, neque visum temeratum inclinatum habentibus, neque tumefactis, neque vertiginosis, neque decoloratis, neque his qui in febre æstuosi sunt ac confracti. Sicut autem de ptisana dixi, sesamoides sursum purgat: potio ejus est drachma dimidia in aceto mulso trita. Commiscetur etiam veratris tertia potionis pars, & minus suffocat. Purgat item quartanas diuturnas, & diuturna febri lipyria vexatos, & eos, in quibus non est sitis, neque excretio. Hos vero non ante tres hebdomadas. Aliquando etiam pleuriticos, ac volvulosos. Et sicut in muliebribus morbis dixi, purgandum est etiam, si uteri purgatione opus habuerint.

EPISTOLA XXII.

Hippocrates ad Thessalum filium.

35 * AD cognoscendam geometriam, & numerorum scientiam, mi fili, multum studii adhibeto. Non enim solum vitam tuam illustrem, & ad multa commodam in humanarum rerum statu efficient, sed etiam animam acutiorem, & clariorem reddent ad omnium, quorum usus in medicina expetitur, utilitatem consequendam. Etenim Geometriæ cognitio, quæ multiformis ac varia est, & omnia cum demonstratione transigit, utilis erit & ad ossium situs, & ad exarticulationes, & reliquum membrorum ordinem. Nam ad multiplicem horum adfectionem, & articulorum luxatorum

xatorum repositione, & ossium contritorum resectione s & perforatione, & compositione, & exemptione s ac reliqua curatione, majore industria utetur quisquis noverit qualis est locus, & quale est os, quod ex eo elixatum est. At vero numerorum ratio & ad circuitus & ad transmutationes febrium præter rationem fientes, & ad judicia ægrotantium, ac securitatis in morbis, sufficiens erit. * Præclara enim res est, 36
tale ministerium in medicina habere, quod tibi partes intensionis, ac remissionis, cum ex parte inæquales fuerint, facile cognobiles exhibet, citra errorem. Quapropter ad hujusmodi experientiæ facultatem pervenire sedulo stude, Vale.

EPISTOLA XXIII.

Democritus Hippocrati de Natura Humana.

* OMnes homines artem medicam nosse oportet s o Hippocrates, est enim res 37
honesta simul ac utilis ad vitam; & ex his maxime eos, qui eruditionis ac eloquentiæ cognitionem habent. Nam sapientiæ cognitionem medicinæ sororem ac contubernalem esse puto. Sapientia enim animam ab adfectibus liberat, medicina vero morbos a corporibus aufert. Augescit autem intelligentia, præsente sanitate; cujus providentiam habere, honestum est, eos qui recte sentiunt, At ubi corporis habitus ægrotat; neque mens ipsa alacritatem habet ad virtutis meditationem. Morbus enim præsens animam vehementer obscurat, intelligentiam ad adfectionem per consensum ducens. * Cæterum naturæ humanæ descriptio, ejusmodi 38
speculationem habet. Cerebrum quidem supremam corporis partem custodit, & securitatis tutelam sibi commissam habet, intra membranas nervosas cohabitans. Super quod duplicatorum ossium naturæ necessariæ firmatæ, dominum mentis custodem, ipsum cerebrum regunt. Pilorum decor est, cutem ornare. Oculorum vero vis visiva in multiplici tunica latitans, ob humoris instantias, sub frontem in medelam collocata est, & est videndi caussa. Pupilla vero sincera, palpebræ marginem opportunitatis custodem sustinet. Duplices autem nares olfactum dinoscentes s oculorum vicinitatem dirimunt. Mollis vero labiorum contactus os circumplicans, verborum sensum, exactamque articulationem gubernans exhibet. Mentum autem in extremitatem desinens, ac lyræ simile, dentium clavis coaptatum est. At sermonum receptacula autes opifex aperuit; in quibus dum est sermo, non certus temeritatis minister exsistit. Loquelæ mater lingua, animæ nuncius, gustum custodiens, munitis dentium septis custodita est. Guttur autem, & gula inter se conjuncta, vicina sunt. Illud enim in viam spiritus, hæc in profundum ventris, alimentum demittit, large id propellens. Regium vero cor, cono ac pineæ nuci simile, iram nutriens, adversus omnes insidias thoracem induit. Frequenter autem flatuum cavernæ, aere per ipsas erumpente, vocis caussam flatum pariunt. Quod vero sanguinem suppeditat, & in alimentum transmutat, cum apicibus sæpe vena cava circumfluum, hepar est, concupiscentiæ caussa. Viridis autem bilis juxta hepar manens, ubi superebulliit, humani corporis corruptio est, & nocivus ac inutilis corporis humani inquilinus. Verumtamen vice versa dormit, nullum negotium exhibens. Inter hæc autem medius omnia suscipiens venter chorum ducit s & accumbit, concoctionem gubernans. Obnoxia vero ventris compositioni s per opificium convoluta, circum ventrem evolvuntur intestina, adsumptionis & excretionis caussæ. Gemini autem renes in coxis firmati, & pinguedine intecti s ab urinarum excretione non sunt alieni. At dominus totius ventris, qui omentum vocatur s totum ventrem complectitur, solo splene excepto. Consequenter, nervosa vesica in coxa osculum firmatum habens s venis complicatis; urinarum excretionis caussa est. Huic autem vicina mater puerorum, vehemens illud malum, infinitarum ærumnarum in muliere caussa s uterus ipse latitat. Pylorus autem sive janitor, ex coxarum recessu emergens caro, nervis adstringitur. Verum de plenitudine naturæ ventris effundit, ex opificii providentia. Porro extra corpus pensiles domum incolunt s ad generationem destinati, conditores testiculi, multis tunicis prædíti. Jucundum ex venis ac nervis plicamentum est pubes, quæ urinarum effusionem facit s & ad coitus ministerium a natura creata est, & pubertatis apperentiam tegit. Crura vero & brachia, & extremæ partes his annexæ, totum ministerii principium coacervatum habentes, tutum nervorum ministerium perficiunt. At vero incorporea in recessibus natura, omnifaria viscerum genera fabricavit. Quæ sane mors instans s celeriter a ministerio quieta reddit.

EPI-

EPISTOLA XXIV.

Hippocrates Cous Demetrio Regi gaudium.

NOS equidem etiam prius, o Rex, studio habentes naturæ humanæ partes in summa considerare, has conscriptas quemadmodum voluisti demisimus. Nunc autem ea, quorum maxime studiosos esse oportet prudentes, partim a prioribus transsumpta, partim nunc per nos ipsos comperta, tibi conscripsimus. Quæ si tu priorum morborum signis fientibus sequutus, & iisdem sæpe usus fueris, per omne vitæ
39 tempus morborum exsors esse poteris. * Duo sunt morborum universorum animalium genera, alterum secundum genus, alterum secundum adfectionem, inter se dissimilia. At vero concupiscentias juxta alimentum ex subcontrariis cognosces, dum ea quæ evacuantur, indicant ea quæ plena sunt; & quæ implent, conjecturam præbent eorum quæ vacua sunt. Morbos autem omnes ex subcontrariis constitutos cognosces, & morbos a morbis fieri. In convulsionibus febris succedens, sistit
40 morbum; capitis autem dolores, sanguis ex auribus erumpens, aut ex naribus. * Convulsiones omnibus morbis atræ bilis succedentes, atram bilem sedant. Et in summa, radix humanorum morborum est caput, & maximi morbi ex hoc accedunt. Quum enim oti velut cucurbita medica incumbat; contingit, ut ipsum omnium eorum, quæ ingeruntur, superfluitates attrahat, & tenues humores. Oportet autem animum advertere, & peculiariter vivere, ubi teipsum præparaveris in has partes, quo morbi accidentes nullum augmentum capiant, per curam diligentem & per bonum ordinem apud te fientem, ita ut neque rei venereæ intemperantia, neque diversorum eduliorum incontinentia, neque somnis immodicis, inexercitato corpore utaris, sed signa in corpore contingentia sequaris, & uniuscujusque corporis occasionem conserves, quo morbum irruere parantem vites, & medelis, quas ego perscribo, utens, a morbis exsors perseveres. Vale.

EPISTOLA XXV.

Decretum Atheniensium.

41 * VIsum est, ac decretum Senatui & populo Atheniensium. Quandoquidem Hippocrates Cous medicus, & ab Æsculapio originem ducens, magnam benevolentiam una cum salute Græcis ostendit, quando etiam peste a Barbaris Græciam proficiscente, discipulis suis ad locos dimissis, indicavit quibus medelis uti oporteat, & accedentem pestem secure effugere, quo medicina Græcis data, ipsorum ægrotos tuto servaret. Sed & scripta sua de arte medica exacta edidit, multos esse volens medicos qui servare possent. Et Persarum Rege ipsum accersente, & honores optimatibus Persarum æquales promittente, & dona quæcumque tandem ipse Hippocrates vellet offerente, Barbari promissiones contempsit, eo quod hostis & communis inimicus Græcis esset. Quo igitur appareat, populum Atheniensium semper ea, quæ utilia sunt Græcis consultare, & ut gratiam condignam Hippocrati pro benefactis referat; visum est populo, ipsum publice magnis mysteriis initiare, quemadmodum Herculem filium Jovis, & coronare ipsum corona aurea mille aureorum, & ipsam coronam Quinquatriis magnis Minervæ festis, in certamine gymnico per præconem proclamare. Et licere omnibus Coorum liberis, ut Athenis pubescant, quemadmodum liberi Atheniensium: quandoquidem patria ipsorum hujusmodi virum genuit. Esse vero Hippocrati & vitam, & victum provisum in Pritaneo per omnem vitam.

EPISTOLA XXVI.

Oratio Hippocratis ad aram consistentis.

42 * O Vos multi & multarum urbium habitatores, in magna dignitate constituti, communi nomine Thessali, omnibus hominibus amara necessitas incumbit, ut quæ a fatis statuta sunt ferant. Quapropter ego nunc cedens cum mea sobole, oleæ ramulis coronatus, ad Minervæ aram supplex consisto. Quis sim, ignorantibus dicere oportet. Hippocrates, o viri, medicus Cous, non per piam & honestam caussam, me ipsum & liberos meos vobis commendo. Cognoscitis me o plebs. Nam profecto vos estis viri mihi familiares, inter quos, ut verum dicam, inter plerosque vestrum & in multis urbibus vestris cognitus sum, ut in summa dicam. At vero nomen meum longe ulterius, quam formæ meæ aspectus, processit.

Atque

Atque hæc caussa ex arte mea sanitatis, ac vitæ ortum babuisse videtur, quod non solum hominibus vestram regionem habitantibus, sed etiam multis Græcis vobis vicinis cognitus sum. Jam vero qua de caussa tantum negotium opere peragendum adsumpsi, referam. * Athenienses male habebunt, o viri Thessali, qui Metropolim, ac 43 patriam nostram Co devastantes, in servitutem redigunt ea, quæ libera sunt ex progenitorum adquisitione, privatim sibi parta facientes: neque cognationem tevetiti, quæ ipsis est ab Apolline & Hercule, quæ sane ad Ænnum & Sunium filios illorum pervenit, neque Herculis malorum domitoris beneficia mente recolunt, quæ ille communis & vobis & nobis bene faciens Deus in illos contulit. At vos per Jovem supplicationibus colendum, & per cognatos Deos egredimini, vindicate, liberate, propriæ virtutis memores, & nihil ad gloriam vestram spectans intermittentes.

EPISTOLA XXVII.

Oratio Legati Thessali filii Hippocratis ad Athenienses.

Convenire arbitror, Viri Athenienses, constitutum apud vos, qui non omni multitudini cognitus est, primum indicare quis sit, & unde sit, postea vero reliquam orationem persequi. Mihi equidem pater est Hippocrates, qui quantam in medicina facultatem habeat, vos novistis. Nomen autem est Thessalus. Cognitus vero & ego sum non in postremis, neque paucis vestrum. Patria vero mihi est Cos, quæ quomodo vobis cognata sit ab antiquo, alii dicunt, qui in recensenda historia sunt præstantiores. Veni autem missus a patre, quatuor beneficia a nobis in vos collata prolaturus. Primum quidem vetus quoddam, tempore progenitorum nostrorum, commune in omnes Amphictyonas, quorum vos non minima pars estis. Alterum vero illo adhuc majus, & ad plurimos Græcorum progressum. Atque hæc quidem urbis, & progenitorum meorum esse apparebunt. Tertium autem patris proprium est, & tantum, quantum nemo unus vir & vobis, & multis Græcis contulit. Postremum vero ex quatuor commune est patris & meum, & quod non ad plures, sed ad vos ipsos pervenit. Quod quidem priorum beneficiorum comparatione exiguum videri poterit, verum ad aliorum beneficia collatum, magnum est. Et sane hujusmodi beneficia sic se habent, quemadmodum esse dixi, ut summatim dicam. Oportet autem non solum dicere, sed etiam demonstrare quod vera sunt. Principium igitur sermonis, ipsum ministeriorum nostrorum principium faciam. Vetustissima vero primum referam, in quibus forsassis longiora, ac altius repetita me dicere deprehenderitis. At quisquam vetus dici expetit. Erat enim tempus quando Crisæa gens erat, & habitabat quidem circa Pythicum templum; terram vero habebat, quæ sane nunc Apollini consecrata est. Appellatur autem Crisæus quidem campus, juxta quem Locri habitant, & cui Melæna adsunt: Cirrhæus vero mons, cui Phocenses adjacent. Hi porro Crisæi cum essent aliquando populosi, & fortes, & opulenti, his bonis ad malum usi sunt. Per insolentiam enim multa horrenda ac iniqua facta perpetrarunt, in Deum impietatem exercentes, Delphos in servitutem redigentes, vicinos deprædantes, agricolas spoliantes, uxores ac liberos abducentes, & corpora ipsorum constuprantes. Qua de caussa Amphictyones ita commoti, & exercitu in terram ipsorum inducto, & ipsius pugna devictis, regionem devastarunt, & urbes expugnarunt. Ubi sane illi, qui multa & impia perpetrarunt, misere accepti sunt, non minores pœnas persolventes, quam ipsi aliis intulerant. Fœlicissimi vero ex ipsis fuerunt, qui intra manus hostium perierunt. Secundo loco, qui manu capti sunt, & qui ad aliam regionem ac urbes transiverunt. Sua enim mala ob oculos non habuerunt. Qui vero ex captivis isthic manserunt, infœlicissimi fuerunt, quicumque in sua ipsorum regione torquebantur. Nam cum uxoribus & liberis, agros & urbes igni tradi videbant. His vero adhuc pejus degebant hi, qui intra mœnia perseverabant, quando relata mala partim videbant, partim percunctabantur, plura veris audientes. Sic enim fieri solet. Et sane malam salutis spem habebant. Erat autem ipsis urbs prope hunc locum maxima, ubi nunc certamen equestre peragitur, cujus muros exstruxerant, & eos qui ex aliis urbibus transfugerant, exceperant. Inutilia vero ejecerant, & necessaria importaverant. Et cogitabant obsidionem sustinere, bona spe præditi, neque manuum pugna, neque longi temporis obsidione urbem capi posse. At vero Amphictyones tum alia devastarunt, tum ad hanc urbem præsidio constructo, & ad expugnationem præparato, reliquum exercitum per urbes dimiserunt. Temporis autem progressu, cum pestis exercitum illapsa esset, & milites ægrotarent, quidam vero etiam morerentur, alii vero, propter morbum, præsidium reliquissent; Amphictyones turbabantur. Et alii alia consultabant. Solet autem in rebus communibus sic fere fieri. Tandem vero adstrictionem moleste ferentes, & de bello desperantes, Deo rem commiserunt, & quid facere oporteret, interrogarunt. Ille vero bellum gerere jussit, & victores fore promittebat, si ad Co profecti, cervi filium in auxilium adducerent, cum auro: atque hoc festinabundi, ut ne Crisæi prius in adyto tri-

to tri-

to tripodem deprædarentur. Sin minus, urbem capi non posse. Ipsi vero, his auditis, & ad Co profecti, oraculum proposuerunt. Cum autem Coi dubitarent, & oraculum non intelligerent; surrexit vir genere quidem Asclepiades, progenitor autem noster, medicus vero Græcorum ejus temporis omnium confessione optimus: nomen autem ipsi erat Nebrus: qui oraculum dicere inquit, ut ad seipsum venirent. Nam deus, inquit, admonuit vos, ut profecti ad Co, cervi filium in auxilium adducatis. Cos equidem hæc est. Cervorum autem filii Nebri appellantur, hoc est hinnuli. Nebrus autem est mihi nomen. Quod vero aliud auxilium potius contigerit exercitui ægrotanti, quam medicus? Et profecto non videtur mihi id consequens esse, quod in tantum divitiis Græcos omnes superantes, Deus ad Co proficisci jusserit, & aureum numisma petere. Verum hoc oraculum in meam domum progreditur. Chrysos enim, hoc est aurum, vocatur masculus meus filius natu minimus. Est autem omnino & corporis specie, & animi virtute, quantum patri dicere licet, inter omnes cives præcellens. Ego quidem igitur, nisi vobis aliud videatur, & ipse proficiscar, & filium mecum adducam, nave quæ quinquaginta remis agatur instructa meis sumptibus & ministeriis medicis ac bellicis referta, quo in utramque partem auxilium feramus. Et hic quidem dixit: illi vero approbaverunt, qui missi fuerunt. At Nebrus hic etiam virum Calydonium apud se educatum, in navem adsumpsit: de quo statim, ubi res tulerit, dicemus. Cum igitur pervenissent hi viri ad castra, deus gaudebat. Nam & mortes militum cessabant, & cum divina fortuna equus Eurylochi (qui belli dux erat, Thessalus genere, & ex Heraclidis ortum ducens) canalem, per quem aqua in urbem ducebatur, ungula percussisset, ubi in pulvere volutari voluisset: Nebrus aquam medicamentis infecit, unde ventres Crisæorum corrupti sunt: & sane multum contulit ad hoc ut civitas caperetur. Atque hinc jam animi obsidentium elati fiunt, velut deo jam manifeste auxilium ferente. Cum autem impetus facerent, & præmia proponerent his qui primi muros conscendissent; certamen erat fortissimum, & urbs capiebatur. Primus enim muros conscendit Chrysus, & turrim occupavit. Sequebatur autem ipsum evestigio vir ille Calydonius, sub communi scuto auxilium ferens, de quo antea dixi. Et Chrysus quidem hasta percussus cecidit ex summa turri: percussus est autem a Mermode Lyci fratre, qui lapidibus obrutus mortuus est, cum in aditum irrupisset tripodem deprædaturus. Hi igitur civitatem sic cœperunt: & Nebri auxilium cum Chryso, & secundum medicam, & secundum bellicam facultatem recte successit: & deus vera dixit, & quæ promiserat fecit. Qua de caussa Amphictyones Apollini quidem templum consecrarunt, quod nunc est in Delphis: & certamen gymnicum, ac equestre prius non peragentes, nunc peragunt: & Chrisæorum regionem universam dicarunt deo contributori, reddentes ea quæ dedit in eo, quod oraculum dedit. Et Nebri filium Chrysum in circo equestri sepelierunt: & Delphis publice ipsi parentare præceperunt. Asclepiadis vero in Co attributa est prudentia vaticinandi, quemadmodum his qui mittuntur ex urbibus ad sacrum Amphictyonum concilium: atque hoc Nebri gratia. Calydoniis autem ab illo viro & illo ministerio, etiam nunc in Delphis primæ vaticinandi partes, & alimenta dantur. Verum redeo ad nostra. Nam quod vera dico, hinc clarum est. Cum enim pater & ego accessissemus, Amphictyones hæc renovarunt, & attribuerunt, & in columna descripta in Delphis dedicaverunt. Atque hujus quidem sermonis finis clare ostendit, nostros progenitores esse vestros benefactores. Cæterum hoc relicto, alium de iisdem, non eumdem sermonem, adsumam. Cum enim magnus ille rex cum Persis, & aliis Barbaris bellum gereret contra Græcos, qui aquam & terram non dedissent; patria nostra maluit in totum pessumdari, ut ne contra vos, & eos qui vobiscum sentirent, hostilia arma sumeret, & in navibus militarem expeditionem mitteret. Sed abnuit, honestum quid & dignum patribus meditata, qui Gigantes & Heraclidæ esse dicuntur. Visum igitur est ipsis, cum quatuor essent muri in insula, omnes relinquere, & ad montes confugere, & salutem tutari. Unde sane quid non mali obvenit? dum regio fuit devastata, & corpora libera mancipata, & hostili lege occisa, & urbs & alia munimenta, ac templa, ad favillam exusta. Insuper autem & filiæ Lygdamis Artemisiæ, circa patrum victoriam datum est, omnia quæ reliqua essent expiscari ac exportare. At enim, velut apparet, a diis non sumus neglecti: verum tempestatibus ingentibus exortis, & naves Artemisiæ omnes in periculo fuerunt, & multæ perierunt: & in exercitum ipsius multa fulmina inciderunt, quum insula nostra paucis fulminibus impeteretur. Dicitur etiam spectra Heroum mulieri conspecta esse. Quorum sane omnium timore perterrefacta, ab immedicabilibus cœptis destitit, amara confessione facta, quæ & relatu amara est. Quare omittatur. Attribuam autem & hic progenitoribus meis proprissime minime falsa, quod neque contra vos, neque contra Lacedæmonios, aliosque Græcorum socios, Coi voluntaria arma sumpserint: & quidem quum multi tum insulas, tum Asiam habitantes, cum Barbaris in bello conjuncti fuerint, nulla violentia coacti. Equidem præfecti urbis tunc fuerunt Cadmus & Hippolochus. Verum autem est, & Cadmum & Hippolochum meos progenitores esse. Nam Cadmus, qui & Senatum regebat, matris meæ progenitor est. Hippolochus vero ex Asclepiadis

quar-

quattus a Nebro, cujus auxilio Crisæi sunt devastati. Nos autem ex virili genere Asclepiadæ sumus. Quare & hoc bonum a progenitoribus nostris profectum amplectimini. Redeo ad Cadmum. Hic sane vir adeo commodi Græcorum studiosus fuit, ut cum regio ab Artemisiæ obsidione liberata esset, isthic relicta uxore, ac sobole, abiverit cum his qui eadem sentirent in Siciliam, quo Gelonem & fratres ejus prohiberet, ne amicitiam cum Barbaris contraherent contra Græcos. Perpetravit & alia multa egregia facta, quæ longius producere non est tempestivum. Atque hæc quidem & hujusmodi multa sunt publica progenitorum nostrorum in vos & alios Græcos beneficia. Nam deficit me dicendi facultas. Venio autem jam ad hoc, ut beneficium Hippocratis patris mei apud eos, qui id sciunt, producam: quod hoc modo recensens, vera dicere cognoscar. Cum pestis ex Barbaria adfiueret, quæ supra Illyrios ac Pæonas sita est, & cum malum in hanc regionem venisset; harum gentium Reges ad famam medicam, quæ vera erat, & undiquaque processerat, & ad patrem meum, nuncios miserunt in Thessaliam (illic enim pater meus & prius, & nunc domum habet) vocantes ipsum ad auxilium ferendum. Et non solum argentum, & aurum, & alias opes se missuros esse receperunt, sedetiam reportaturum esse quæcumque ipse vellet, si auxilium tulisset. Ipse vero cum interrogasset quales motus partiales fierent, & æstus, ac ventos, & caligines perscrutatus, itemque alia quæ habitus ex præsenti statu commovere solent; cum sane omnia didicisset, illos quidem retro discedere jussit, & nulla sibi facultatem esse ad illorum regionem proficiscendi, pronunciavit. Verum ipse quamcitissime Thessalis denunciare studuit, quibus modis malum accedens caverent, & medelam conscriptam per urbes proponebat. Me vero in Macedoniam demisit. Cum regibus enim Heraclidarum, qui isthic imperium obtinent, paterna nobis intercedit amicitia. Et ego quidem ibam a Thessalia eo, quo me pater jussit, auxilium his, qui isthic essent laturus. Injunxit autem mihi, ut etiam urbi vestræ opem ferrem. At fratrem meum Draconem ex Pagasis profectum, in Hellespontum navigare jussit, consimili consilio instructum, quali etiam ipse utebatur. * Non enim omnes lo- 44
ci eadem auxilia ferunt, eo quod non omnis ambiens non aer similis est. Polybium vero, qui filiam ipsius, meam autem sororem habet, & alios discipulos, ad alios alio tum conventus & vias profecturos emisit, quo quamplurimis opitularetur. Postquam autem ipse res in Thessalia perfecit, ad vicinas gentes auxilium laturus proficiscebatur, & ad pylas profectus, Doriensibus, & aliis, simulque Phocensibus auxilium tulit. Et cum sane ad Delphos pervenisset, supplicationem Deo pro Græcis fecit, & sacrificio facto, iter ad Boetos arripuit. Et cum ipsis opem tulisset, similiter ad vos progressus est, & sufficientia vobis ad salutem, quæ sane nunc ego produco, ex animo penitus dixit. Arbitror autem multos vestrum nosse, quod vera dico. Non enim ita diu est, sed nonus hic est annus, quando abivi, & in Peloponesum missus sum, isthic habitantibus opem laturus. At vero undiquaque nobis, & verbis, & re ipsa, dignus honor contigit, ut minime pœniteat nos, quod non hunc cum quæstu ex Illyricis, ac Pæonibus oblato permutavimus. Verum præ reliquis civitatibus magna sunt quæ a vobis data sunt. Nam & respublica vestra alias excedit. Athenæ enim altius quiddam sunt aliis urbibus, quantum ad gloriam attinet. Et corona illa antea in vestro theatro patri imposita, ad summam æmulationem ac felicitatem ipsum evexit. Sed & hoc beneficium superastis, dum & patrem, & me publice Cereris & Proserpinæ mysteriis, ac sacris initiastis. Atque hæc quidem tria sunt beneficia, quantum ego verbis consequi potui, & fracta voce proferre, urbis, & progenitorum, & patris mei, in vos simulque multos græcos. Quartum nunc dicere aggrediar, quod, velut antea dixi, in vos ego & pater meus collocavimus. Cum enim Alcibiadem emitteretis in Siciliam, multa quidem potentia, non autem ita multa, velut admiranda: & sermo in concione incidisset de Medico, quem exercitum sequi oporteret: pater meus progressus, me ad curanda corpora vestra se daturum esse promisit, propriis sumptibus instructum, & citra mercedis exactionem, quam diu classis abesset, parvipendens suam utilitatem, ut qui sibi persuasisset, hoc in vestrum commodum cessurum esse. Ego enim non solum res meas insumebam, id quod faciebam vobis inserviens, sed etiam ad alia magna opera destinatus fui. Et hoc minimum est ex his, quæ sum dicturus. Decrevit enim pater ob me filium fortunæ fluctibus agitari, & in terra aliena, & in mari, & in periculis bellicis, & in ægritudinibus, quæ his qui erroneam vitam degunt, magis accedere solent, quam his qui ordinatæ vitæ rationem habent. Novit enim beneficium beneficio metiri, & non velut qui aliquid emisset, contractu ex manu in manum facto semel, discedere. Et hic quidem talia præstitit. Ego vero, ut qui filius illius sim, nihil studii & artis prætermisi, auxilium ferens, & periclitatus vobiscum, si quando occasio tulisset. Et ad hæc ambo præstanda, neque morbus, neque afflictio, neque timor in mari, & intra hostium manus, me prohibuit. Testes autem hujus rei non alios aliquos, sed vos ipsos habeo. Quare si quis contradicere volet, is nihil cunctatus exsurgat. Verum non puto me mentiri. Cum autem hæc præstitissem ad annos tres, & aurea corona coronatus, & adhuc pulchrius laudatus; domum redii ad nuptias, quo & artis, & generis nostri successores producerem. Et quæ quidem a civitate, a progenitoribus, a patre, & a me vobis obtigerunt, hæc sunt. Dictum est autem

quæ

quæ nos a vobis oblata tulimus. Arbitror autem multos e vobis admirari, qua de caussa hæc a me ex tam longinquo principio repetita sunt. Quo igitur & vos cognoscatis, & mihi ea quæ cupio contingant, tempestivum est, ut hoc dicam. Pater meus, o viri Athenienses, & ego petimus vos (sic enim liberos, & amicos loqui decet, quo id, quod petunt ab amicis liberis, consequantur) contra patriam nostram hostilia arma ne sumatis. Si vero oportet, quemadmodum fortassis oportet eos, qui sua ipsorum caussa progressi sunt, etiam rogamus, ut ne nos, qui ejusmodi & tam magna beneficia in vos priores contulimus, servorum loco habeatis. Insuper autem (nam & sic dicere conveniet) supplicamus, ut ne nostra faciatis vobis ipsis in bello captiva, si contigerit ut multo inferiores superetis. Verum & hoc considerate, quod fortuna alias alia cito versat, & aliquando magni parvis opus habuerunt, & fortes per debiles salutem adepti sunt. Puto autem clarum esse, ut ne clarissimum dicam, quod ob unum virum non civitas, sed multæ gentes jam quandoque utilitatem in rebus bellicis consequutæ sunt. Et ubi ars in pretio est, neque nos contemnere poteritis. Nam neque ita viles ac contemnendi sumus, quemadmodum in vobis testimonium situm est. Verum ab initio quidem Dei, unde genus nostrum esse gloriamur, Æsculapius & Hercules in hominum utilitatem prognati sunt. Et hos propter virtutem, quam hic exercuerunt, omnes Deorum loco habent. Urbs autem mea, & ego qui ad vos verba facio, ad tales originem nostram referimus, quemadmodum sane hominum traditiones habent. Unde profecto etiam pro Græcis ambo hac parte, & in omni bono, ad ipsos tutandos stetisse apparebimus. Non enim fabula sunt res ad Trojam gestæ, sed facta, in quibus Cos cum insulis suis non minima, sed maxima ad ferendum auxilium exstitit. Sic vero etiam Æsculapii filii, non arte solum, sed etiam armis, Græcis auxilium tulerunt. Machaon equidem animam in Troade deposuit, quando, velut scriptores de his prodentes dicunt, ex equo in Priami urbem venit. Proinde neque eo quod contribules, neque eo quod ex auxiliariorum numero auxiliares etiam ipsi Græcis sumus, nos injuria adfeceritis. Non in longum extendam sermonem; res Crisæorum, aut Persicas iterum repetendo, quando & ipsas audivistis, & in manibus magis sunt, quam ea quæ paullo ante relata sunt. Quin & sic cogitate, minime pium esse benefactores injuria adficere. Nos autem benefactores esse, facta ipsa clamant. Ex quibus patribus prognati esse videbimini (quemadmodum fabulatores dixerunt) si injuria adficere, quam benigni esse malueritis? Neque enim amarulentius quicquam dicere volo. Illi enim, o viri Athenienses, Heraclidis quidem gratias rependerunt. Aliis autem multis, beneficio adfecti, vicissim auxiliati sunt. Deficiat profecto me dies longius narrantem, si recensere velim quot hominibus quanta bona obvenerint, qui nihil de vobis bene meriri fuerunt. Circumspicite vos ipsos, & me nullo dicente, considerate qualia perpetretis. Mala res est potestas, o viri Athenienses. Non enim quæ sua sunt, mensura disponere novit. Sed & urbes quasdam & gentes jam perdidit. Si vero ad alios velut in speculum respexeritis, videritis ipsi quæ facitis, & ego vera dico. Quin & lex nova est: Quicumque felici rerum successu confisus, non etiam ad rerum difficultates respicit: Non est hoc vestrum, viri Athenienses. Multum enim etiam sic Deum tentaretis. Nullam vobis injuriam intulimus. Si vero etiam intulimus, non armis, sed verbis judicemur. Deprecamur autem vos etiam hoc, ut ne faciatis nos aliis gratiam debere, qui nobis auxilium ferent, auxilium enim nobis ferent, si recte fecerint, & qui intra Thessaliam, Argos, Lacedæmona, Macedoniam, sunt reges, & sicubi alii Heraclidæ, aut Heraclidarum cognati habitant. Præstat citra violentiam, quam vi coactos facere quæ justa sunt. Non dico de insolenti adversum vos rebellatione; verum hoc vobis manifestum facio, quod multi nostri curam gerunt, aut certe curam habebunt, nisi undiquaque de terra periit, benignos adhuc esse homines. Ego quidem igitur, exiguæ enim mihi sunt ad dicendum vires, utpote qui aliarum rerum studio sim addictus, hic desinam. Rogo autem vos per hospites nostros, & per eos qui nobis consiliarii esse consueverunt, & per Deos, & Heroas, ac gratias, quæ hominibus ab hominibus contingunt, ut inimicitias quidem vestras adversum nos deponatis, ad amicitiam vero vos convertatis. Si enim non in vestra civitate hæc consequemur, haud scio quo progressi, eorum, quæ cupimus, compotes fiemus.

HIP-

HIPPOCRATIS COI
LIBER DE HOMINIS STRUCTURA,
ad Perdiccam Macedonum Regem,
NICOLAO PETREJO CORCYRÆO
INTERPRETE.

Opus antea non editum.

Argumentum in Librum sequentem.

In hoc libello, brevi quidem, sed gravissimo, præter ea quæ de homine agit, totius anni temporum, tuendæ valetudinis egregia præcepta præscribit.

1 *Mundus ex quibus elementis, ex iisdem etiam constat homo. Humores quatuor, eorumque naturæ.*

2 *Arteriæ ac venæ quibus differant. Jecur. Risus unde. Humores quatuor quid efficiant in homine.*

3 *Cerebri effectus, Reminiscentia, Oblivio, Phrenesis, Lethargus, Paralysis. Cerebrum purgantia.*

4 *Capitis passiones ex stomacho. Capitis futuræ tres. Capillorum color juxta varietatem humorum. Vocis tonus a spiritu.*

5 *Jecur tripliciter digerit. Excrementorum ratio.*

6 *Sensus in homine quinque. Homo ex quatuordecim quibusdam consistit. Fœminarum lac & menstrua.*

7 *Spinæ vertebrarum numerus, costarum item, ac dentium. Stomachi amplitudo. Intestinorum longitudo. Digitorum nomina.*

8 *Anni tempora quatuor, eorumque natura. Quæ vitæ hominis ratio singulis anni temporibus.*

9 *Venæ sectio quantopere conferat sanitati.*

10 *Medicinalis sphera.*

11 *Pituita, sanguis, ac bilis quibus anni temporibus augeantur, & quæ vita ratio tunc servanda.*

12 *Annus in dies 365. colligitur.*

1 MUNDUS quatuor ex elementis consistit, igne, aere, terra, & aqua, calido videlicet, humido, frigido, & sicco. Iisdem ex elementis quatuor totidemque humoribus & homo consistit, sanguine scilicet, pituita, flava, & atra bili. Et sanguis quidem aeri, pituita aquæ, flava autem bilis igni, atra vero terræ similatur. Sanguis enim gustu dulcis est: pituita, salsa: flava bilis amara: atra vero, acetosa, & flavescens. Sanguinis autem locus, & spiritus in corde est: a dextris quidem ejus sanguis, a sinistris vero spiritus consistit. Flavæ bilis in jecinore, atræ in liene, pituitæ quidem in cerebro locus. Sanguis autem calidus, & humidus, pituita frigida & humida, flava bilis calida & sicca, atra vero sicca & frigida. 2 * Arteriæ quidem a corde purum sanguinem, & spiritum recipiunt. Venæ autem & ipsæ a corde sanguinem sumunt, per quas corpori distribuitur. Sed jecur cordi sanguinem non præter veri fidem affatim suppeditat. Nam ignis absque materia permanere neutiquam potest. Quo fit nonnulli hominum semper quasi rideant, quidam vero tristentur: hujus rei ex elementis caussam esse dicimus. Qui enim puri sanguinis non inexpertes sunt, hi usquequaque rident, & aspectu ac corpore floridi, necnon perspicui coloris existunt. Qui vero flavæ bilis participes sunt, desides, pusillanimes, pavidi, imbecillesque esse solent. Pituitosi vero inertes, & frigidi sunt. 3 * Reminisci autem, & esse prudentia præditum, ex cerebro inter calidum, frigidumque admodum temperato provenit. Oblivio vero, ex cerebri frigiditate procedit. Passio autem, quæ phrenesis nuncupatur, ex perurentibus febribus fit. Vaporibus enim, ex visceribus per dorsum ad cerebrum emissis, ejus humidum arescit, & homo mente captus efficitur: & cerebrum oleo quocumque frigidæ qualitatis per aures, vomitusque humectare oportet. Lethargus vero & ipse cerebri passio est: cum enim cerebrum frigidis humoribus repletum fuerit, hinc passio, quæ Lethargus appellatur, hominem occupat: & calefacientibus cerebro opitulari expedit. Paralysis vero fit a frigido, crudoque humore, qui a cerebro demissus in oculum, sive in aliquam labiorum partem, seu in totam dimidiamve faciem descendit. Per nares cerebrum purgantia adhibere oportet, & extrinsecus isobrium contusum (herba est quæ & Maros, & Origanis dicitur) ignis suffitu seu cauteriis per aures applices. 4 * Quæcumque autem passiones in capite fiunt, ex stomacho oriuntur, exempli caussa: vomicæ, strumæ, dentium dolores, tonsillæ, angina, suffocationes, anhelitus difficultas, & reliqua. Caput autem futuras haber tres: invenitur & solidum absque futuris caput, & hoc quidem humidum est. Crispos vero capillos habere, calidioris capitis signum est. At recti crines ex supervacuo qui in capite est humore fiunt.

5 fiunt. Flavedo capillorum ex flava bile, calvities vero ex caliditate provenit.
Articulatæ vocis species tres habentur, gravis, acuta, & media: hæc a spiritu
procedunt. * Jecur autem ipsum alimentum triplici digestione in succum redigit.
Ex prima digestione cor alimenti qualitatem, saporem videlicet, suscipit, & pu-
ri sanguinis procreatio fit. Secundam digestionem jecur assumit, & corporis par-
tibus alimentum largitur, unde flavæ bilis constitutio fit. Liens vero ex sanguinis
fece alitur, unde & melancholicum humorem constitui certum est. Cerebrum au-
tem a stomacho humectatur, & pituitæ exuberantiam peragit. Tertia digestione
alimentum superne in stomacho in succum vertitur, & tunc referatur janitor qui
ventriculus nuncupatur, quoniam transitus tantum facultatem subministrat. Inde
alimentum in inferiorem ventrem demittitur. Alvus vero a pituita ciborum acer-
bitatis gratia oblectamentum sentit. Humidum autem excrementum per renes, ac
sejunctos ipsius excrementi meatus in vesicam, idest in pluscam descendit; in ve-
6 sicam enim aqua ingreditur. * Sensus in homine quinque habentur, visus, ol-
factus, auditus, gustus, & tactus. Nam visus ex æthere, olfactus ex aere,
auditus ex igne, gustus ex humido, tactus vero ex terra fit. Homo autem ex
quatuordecim quibusdam consistit, nervis, venis, arteriis, sanguine, spiritu,
carne, adipe, chartilagine, unguibus, ossibus, medullis, capillis, membranis,
humoribus. Horum autem, excretiones, maribus quidem sicco & humido excre-
mento, vomitibus, oculis, naribus, sputis, sudoribus, venereis, incertis mea-
tibus, capillis & unguibus fiunt. Fœminis vero ad hæc duo adduntur, purga-
tiones, lactis videlicet, & menstruorum. Lac autem & eodem modo genitale se-
men hominis ex sanguine gignuntur, & hoc certum est: si enim homo genita-
li plus nimio utetur, sanguinem pro semine emittet. Similiter autem & fœmi-
7 næ, si plus nimio lactare cogentur, sanguis elicitur. * Spina autem hominis ha-
bet vertebras xxiv. costas totidem. Dentes cum maxillaribus duo supra xxx. sunt
anteriores autem dividentes, qui & secantes appellantur. Stomachus palmos ha-
bet quinque, intestina cubitos tresdecim. Nomina digitorum, Pollex, Index,
Medius, Annularis, Auricularis. Ungues frigidi siccique temperamenti sunt.
8 * Anni vero tempora quatuor habentur, ver, æstas, autumnus, & hyems. Ver
calidum & humidum est; ideo sanguinis in corpore incrementum fit. Æstas ca-
lida & sicca; ideo flavam auget bilem. Autumnus siccus & frigidus; ideo atram
bilem, & saniem auget, sanies quidem sanguinea & aquosa est. Hyems vero pi-
tuitam in corpore adauget. Nam quatuor hominis elementa, id est, humores,
ad tempora quatuor dividuntur. Ideo solarem conversionem speculari, & affecti
9 temperamentum, & ad hæc curationibus uti opus est. * Si enim verno tempore
juvenis adversa premetur valetudine, sanguinis exuperantiæ caussa patitur, quem
per venæ sectionem emittere opus est. Et si pleuresi unius diei spatio, vel duo-
rum, seu trium laboraverit, venæ sectione affecto opitulandum, priusquam ipsum
opprimat passio, & affecti vires deficiant. Homini vero venæ sectio perutilis est:
& tempus quidem quo ipsa utendum, a Februario incipit: & rursus a Septembri
principium sumendo, ad septimam ejusdem perduret. Æstate aliquo ægrotante,
10 ad passionis purgamina adhibenda. * Si considerantes (o Rex) & aliorum curam
agentes, quid ad vitæ rationem corporibus præstet, & quod congrue alimenta
suggerat, ac debito apponat ordini, non satis pro diligentia nostra, & qui hu-
mana aggrediuntur corpora, morbos deprehenderimus, nunc accuratius perspicien-
tes, summatimque describentes, medicinalem sphæram ad te mittimus, per quam
ægritudines, quæ humana corpora occupare solent, pernoscere, & ad præsentem
horam, ac decurrentis anni tempora, hujusmodi calamitatibus opitulari queas.
Si autem hæc accuratius egeris, diu citra omnem adversam valetudinem per o-
mne tempus vita frueris. Et si hæc quæ potissimum optimæ valetudini tuæ vim
præbeant, quæque hominum generi conducant, peregeris, ita in omnibus te in-
columem vitam deprehendes elegisse. Et quamvis ardua admodum sphæræ ratio ha-
11 beatur, eam tamen perscriptam tibi præbemus. * A Vergiliarum occasu ad hye-
male solstitium, dies xl. hoc est a xxi. Novembris, ad Decembris finem sunt.
Hi quidem dies pituitam augent: balneis autem jejunus, sudores excitando, de-
tergendoque, & venereis ac laboribus uteris. Ab hyemali solstitio, ad vernale
æquinoctium, dies lxxxiv. a prima videlicet Januarii ad quintum supra xx. Martii
hi dies humiditatum, & sanguinis exuberantiam peragunt: deambulationibus, &
siccis quæ ad victum pertinent, deliciisque ac venereis, beneque alentibus uten-
dum. A vernali æquinoctio, ad Vergiliarum ortum, dies xl. a xxv. Martii ad xiii.
Maii hi dies sanguinem augent: redolenti vino, & venereis, ac laboribus ute-
ris. A Vergiliarum autem exortu ad æstivum solstitium, dies xlii. a tertiade-
cima Maii, ad xxiv. Junii, hi enim dies flavæ bilis augendæ facultatem obti-
nent, dulcibus & aquosis utendum, ducendæ alvi cura agenda, & a venereis,
ac laboribus abstinendum est. Ab æstivo vero solstitio, ad æquinoctium autu-
mnale, dies xciii. ab xxiv. Junii, ad xxv. Septembris hi dies atram bilem au-
gent: frigidis & aquosis, redolenti vino, ac salitis uti opus est; a venereis ve-
ro ab-

ro abstinendum censemus. Ab autumnali æquinoctio, ad Vergiliarum occasum, dies XL. a XXV. Septembris ad XII. Novembris; hi enim dies saniem augent, acetosis, acerbisque, & venereis, ac laboribus uti expediet. Si ad hæc observanda curam, o Rex, impenderis, citra omnem tristitiam, doloremque in reliquum vita frueris. * Hac se divisione sic habente, annus in dies quinque ac 12 sexaginta supra trecentos colligitur.

HIPPOCRATIS COI OPERUM,

quæ ad nos extant, omnium finis.

VENETIIS. MDCCXXXVI.

Excudebat JOANNES RADICIUS.

V. LOFFREDO

